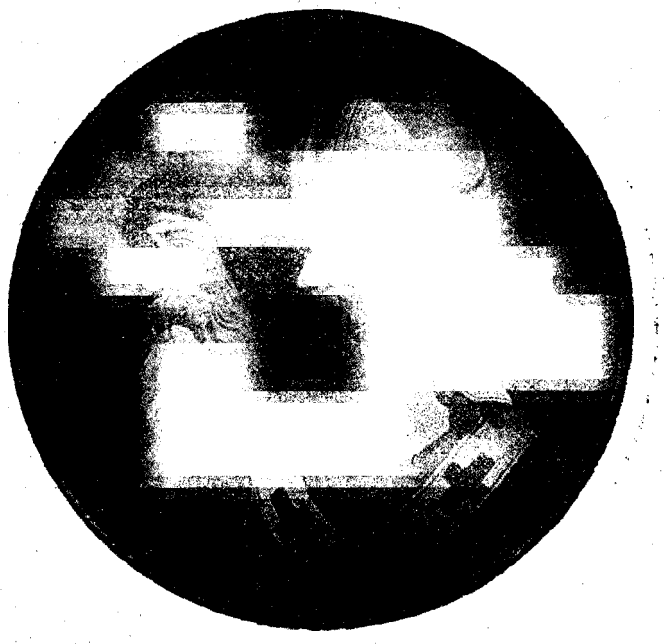
KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot towařstwa ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje

Maćica Serbska
w Budyšinje

Redaktor: **Mikławš Just**

Zalija č. 28, 40, 44, 46-48, 50
1 15
10,50
Z 40 56/56
Serbska centralna knihownja w Budyšinje

Šěsćapjećdźesaty lětnik

W Budyšinje
Ćišć L. A. Donnerhakec knihićišćerńje
(mějićel: Towařstwo ss. Cyrilla a Methoda)
1918

[214 68]

Wobsah.

Strona

I. Nabožne rozpominanja.

Budź khwaleny Jězus Khrystus . . . 1
Kak naši wojacy domoj du 7
Na swjedźeń s. Swójby 13
Jonathan 20
Přećelaj 25
Nadobny zwjazk 31
Pastyŕski list 37
Pastyŕski list 43
Z hóŕkich hodźinow za hóŕke dny . . 49
Před sudnikami 55
Z Jeruzalema ducy 61
Lubosć za lubosć 67
K jutram 73
Joho postrow a přećo 81
Rjana kwětka 85
Naléćo 91
Z wóčkom a myslu křesćana 97
Amen 103
Za „Amen“ dale . . . 109, 115, 121, 127
Za měsac Jězusoweje wutroby . . . 133
Wo rjanej parli 137
Khrystus wěrny politikaŕ 143
Młynski kamjeń a swjaty Pětr 149
Rozpominanjo k wopomnjeću horliwoho měšnika 156, 162, 167
Měr 167
Dopomnjeńki — wopomnjeńki 173
Do pjatoho lěta 179
Radosć na puću hóŕkosćow 187
Dobra rada 193
Što budźe najwažniše? 199
Starši, njedawajće pisaneje sukničkí . . 206
Rekrući a wojacy słyšće 212
A hlej, přinjesechu wićiwoho na łožu ležacoho 217
Swjaty Franciskus 223, 229, 235
Měšnik a wopor 241, 247
Šćipajće róže a wijće wěncy, towaršojo . 247
Pohladaj k njebju 253
Swjaty ratař 259
Njelichuj 265
Ke kralej, kiž ma přińć 277
Custos, quid de nocte? 283
Cyrkw. předpisma (wo mandźelstwje) 289, 308
Ze žłobika za wutrobu 298
Wzmi sebi sobu, hdyž božemje bjerjes . 305

II. Nabožne nastawki.

Modleŕska knižka za dźěći . . . 4, 15, 33
List mrějacoho 67
Swj. woprawjenjo pod wobojim wobličwom we Łužicy 168
Katolska cyrkej — dobra mać 175
Staršiski dom 189
Psallite sapienter — Spěwajće mudrje . 202
Města a wsy 208
Różowcowy wotpusk 225, 233
Je wukubłanjo bjez nabožiny móžno? . 308

III. Politiske a socialne nastawki.

Jednanja w Brest-Litowsku 1
Wolerjo 3. wokrjesa 6
K wólbam 10
Jednanjo wo měr 13
Wuspěch wólby 14
Wolerjo 3. wólbnoho wokrjesa 14
K wólbje (Po hłownej wólbje) 21
Katolscy wolerjo 3. wólbnoho wokrjesa . 24
K wólbje 28
Wuspěch wužšeje wólby 29
To socialismus wobswětla 34

Strona

Kommunistiski princip 35
Skandalej 64
Wótčina woła 76
K wójnskej požčeńcy 82, 87
Němska centrumska strona 170
Katolscy a Wšoněmcy 176
Zapisujće 9. wójnsku požčeńku . . . 243
Čohodla je Němska wójnu přehrała . . 273
Belgiska křiwda 285
Wo zemju a prawo 292, 300, 306
Chceš-li? 299
Wólbny zakóń 305

IV. Powědańčka a wopisowanja.

Khude duše kmótřa 3, 9
Knjeza fararjowa plista 14, 21, 26, 32, 38, 45, 51
Pótny rubičk swjateje Veroniki 62, 68, 77, 82, 87, 92, 99, 105, 111, 117, 124
Zasy wožiwił 74
Legenda 76
Rozkałany slub 129, 135, 139, 145, 151, 157, 163
Na pólskich pěskach 129
Čerwjene horleško 202, 208, 213
Złoty wrobl 220, 225
Bratr Juniperus a joho lubosć 231
Za swobodu a powětrom . . . 237, 143
Ruski knjezyk 248
Droha kralowska plista . 254, 260, 267, 273
Zbožowny Boži wječor 298

V. Wšelake nastawki.

Posoł wo swojej samsnej należnosći . 4
Wukrajnska 41
Što z invalidnymi bohosłowcami . . . 41
Njewjesołe wěcki ze Sakskeje . . . 46, 51
Chelmski kraj Polakam luby 52
Kak stari Serbja swoje sydła założowachu 82, 94
Přez połpjatnata milijardow 100
Wo nowym katechismje 113
List serbskoho wojowarja 113
Wěšćeŕ 124
Ludendorffowy dar 136
List křesćanskeje lubosće z francózskoho lazareta 158
Pomhaj sebi samomu 165
Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata 175, 180, 190, 195, 200, 206, 212, 218, 230
Pobožny Wosadnik 182
Kěrluše Pobožnoho Wosadnika . . . 187
Prěnja pomoc při womorje 210
Njerozomne rěče 220
Słowčko wo tobaku 233
Wo krawjenjach a jich zastajenju . . 238
Wotmołwa swjatoho wótca na kardinala z Hartmanna 259
Witajće domoj 279
Swjaty wótc wjeseli so nad dócpětej samostatnosći pólskoho ludu . . . 280
Jednotna šula 292
Miłosćiwe sotry proša wo miłosć . . 302
Kardinal Mercier 309

VI. Ze serbskoho žiwjenja a jenotliwych Serbow.

Jurij Wingeŕ † 56
Należna prózstwa 63
Samuelo, Samuelo! 69
Serbowka za † Jurijom Wingerjom . . 70
Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje 81

Strona

Za † Jurijom Deleńkom 123
Łužica 130
Firmowanjo w Khróśćicach a Njebjelčicach 138
Towaŕstwo ss. Cyrilla a Methoda (Hłowna zhromadźizna) 157
Hłowna zhromadźizna tow. ss. Cyrilla a Methoda 163
Wšelake předpisma wyšnosćow . . . 170
Praelat Jurij Kummer † 195
Slěborny měšniski jubilej 225
Slěborny měšniski jubilej w Ralbicach . 232
Serbja, maće-li človjesku wutrobu . . 237
Hišće jónu na Sulšečanow spomńmy . 249
Zastupjerjej łužiskich Serbow Bart a Kokla 259
Budźće žiwi 273
„Sächs. Staatsztg.“ k hibanju mjez Serbami 286
Spóznaćo mjez Serbami 290
Do hromady, Serbja 291
Maćeŕna rěč za nabožinu w šuli a cyrkwi 291
Ze Serbami a jich narodnym hibanjom . 300

VII. Hospodaŕstwo.

Zajimawe za ratarjow a naše nalutowaŕnje 83
Na wsy won 140
Za ratarjow 141
Za ratarjow 268
Namołwjenjo 286

VIII. Basnje.

Handrijej Haši a Hanje, rodź. Pětrkec k złotomu kwasej 27
Łastojčka (Ćišinski) 103
Kraloswěrnosć 121
Łučne kwětki 131
Staruška w kłóskach (Ćišinski) . . . 183
K primicy nowoměšnika k. M. Kětana . 203
Budź swětło! (Słodeńk) 214
Wjesłe zynki zwony zwonja 242
K 25 lět. měšn. jubilejej (M. Kubašec) . 244
K swjedź. k. fararja J. Justa (J. Nowak) 244
Serbam (Ćišinski) 267
Serbski narod (Ćišinski) 271
Maćeŕska rěč (Ćišinski) 274
Hodźina naša (Młodoserb) 286
Swětło žno swita (Młodoserb) 291
Hody (Ćišinski) 297
Hohahej! (Jěžik) 309

IX. Dopisy.

Zhromadźizna zwjazka ratarjow w Khróśćicach 153
Žałostne njezbožo na železnicy w Drježdźanach 226
Zapósłane: Naša wotmołwa 279
Zjawna serbska zhromadźizna w Kulowje 290
Naš program (Bart) 291
Chceš-li? (M. N.) 299
Naš zaměr! (Bart) 302
Rozjasnjenjo (Bart) 307

X. Stajne rubriki.

Wójna.
Swětny rozhlad.
Z Łužicy a ze Serbow.
Naše towaŕstwa.
Należnosće našoho towaŕstwa.
Wšelčizny.
Cyrkwinske powěsće.
Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnosćow.

Dosłowo.

Zasy zhladuje Posoł wróco na minjene lěto. Bě to 56. joho byca.

Tola, kajke bě? Možemy je mjenować zbožowne? Abo mamy też winu k njespokojnosći?

Te jene smě so prajić: porjadnje je Posoł móhł wukhadźeć kóždu sobotu; a to je wjele. Přetož: kelko časopisow njeje też runje we zašłym lěće zahinyło, dokelž trěbneje papjery njedóstachu abo dźěłaćerjow njebě? Wobej ćeži smy też lětsa my zasy njesli, tola zmotałoj nas njejstej. Hišće nahladnu ličbu stron je Posoł zwjedł; nahladnu (310), byrnjež też wo něšto mjeńšu dyžli w poslednimaj lětomaj (324, 350). To mamy so předewšim dźakować wobhladnosći zarjadowarja našeje ćišćeŕnje, k. cyrkw. wučerjej Šołće, a našim dźěławym mocam w ćišćeŕni, předewšim k. mištrej Šipšikej.

Zbožowne bě minjene lěto za Posoł hišće w jenym druhim nastupanju. Też lětsa je so sam zapłaćił. Byrnjež płaćizna za papjeru wo znajmjeńša 6 razow zlězła a mzda za dźěłaćerjow wo jónu telko, hač bě w měrnych lětach, wotebjerarski pjenjez pak samón był kaž w lětach tunjoty (4 hr.), dha sebi tola dołha načinił njeje. Zo tomu tak je, ma so dźakować wšěm, kotřiž su jón podpjerali wosebje ze zběranjom a dawanjom nawěškow. Wšěm tymle kaž też zběrcam wotebjerarskoho pjenjeza wuprajamy tu wutrobny dźak towarstwa.

Mamy pak też winu k njespokojnosći: Posoł njeje, kaž dźěn też poslednje tři lěta nic, to Serbam dospołnje był, štož měł a chcył jim być. Wón to **njeje móhł**. Wojeńska censura (dohladowarstwo) leżeše kruće nad nim, kaž też na wšěm němskim nowinarstwje. A tale censura njepřipušći, zo by so čitarjam wěrnosć podawała: wona barbješe powěśće, z kotrychž jenož móžachu sebi nowinarjo swój rozsud tworić a po tym ludej zdźěleć. Tak sami zamyleni a mějicy hamtske powěśće za dospołnje wěrne, zamylachu pisaćeljo njewědźicy lud. Skoro wšědnje dóstawachu też redakcije připisy wot wyšnosćow, w kotrychž jim cyle raznje zakazowachu, wo tym a tamnym rozpominać. Wšě přestupjenja so kruće porokowachu, khostachu, mnohim časopisam zapowě so překročenjow dla samo wukhadźeć. Też Posołowoho redaktora so krute poroki njezminychu.

Zlě běše tak powšitkownje za nowinarjow; hišće hórje pak za serbskoho. Samo tam, hdźež človjek ani sebi na to pomyslił njeby, dočucha wšoněmski duch sympatije Posoła za Słowjanstwo. Nochcychmy-li, zo by so Posołej wukhadźenjo zakazało, dyrbjachmy kedźbliwi być a husto dosć zamjelčeć, štož bychmy rad swojim čitarjam podali.

Tola, kaž nětko wobstojnosće pokazuja, — a toho smy so přecy nadźeli — njeje narodne přeswědčenjo našoho serbskoho katolskoho ludu přez to ćerpiło; haj wjeselše a živiše hač hdy pokazuje so hižo nětko, hdyž je so ludej hakle wěrnosć n ě k a k wotkryła.

K swojomu spokojenju pak móže też Posoł nětko zasy, hdyž stej censura a dym wšoněmskoho ducha swoju dušacu móc zhubiłoj, zasy dokonjeć swoje dźěło: móže też zasy pisać ze s e r b s k e j e wutroby k serbskim wutrobam.

Zhladujo dale wróco na minjene lěto ma redakcija za swoju winowatosć, tu wšitkim sobudźěłaćerjam zjawnje swój najnutrniši dźak wuprajić. Z mjenom mjenować chcemy tu jenož tych, kotřiž su skoro kóžde čisło sobuwuhotowali kaž: najdostojniši k. praelat senior Skala, kiž je přez cyłe lěto korekturu Posoła wobstaral, najdostojniši knjez kanonik direktor Nowak, kiž je skoro w kóždym čisle pisał rubricy: „Wójna“ a „Swětowy rozhlad“, a wysokodostojny k. farař emer. Bjedrich; wón je wšě z mjenom Radlubin podpisane powědančka za Posoł spisał. Jim a też wšitkim druhim horliwym podpjerarjam redakcije słuša najhorcyši dźak towarstwa a katolskoho serbskoho ludu.

Wuprajamy pak zdobom też prózstwu za dalšu podpjeru; prosymy wšěch někak na pjero so wustojacych, zo bychu našomu Posołej swój zajim też z připisami přiwobroćeli. Hdyž běchmy lětsa našomu njebohomu Wingerjej posmjertne hrónčko zanjesli, dóstachmy dopis, nadpisane: „Samuelo, Samuelo“. Wón napominaše serbsku inteligencu, zo by swoje duchowne, wosebje spisaćelske mocy też Posołej wěnowała. A z kajkim wuspěchom? „Samuel“ wosta hłós wołacoho we pusćinje. Ani jedyn n o w y sobudźěłaćeŕ so nam njenamaka.

Studowani Serbja: hinak ma być! Sće-li Serbja, maće to też wobkručić. Wjacy hač hdy budźe też Wašu móc serbske nowinarstwo trjebać a to dokładnišo, dóńdźe-li k tomu, zo by Posoł znajmjeńša dwójcy wob tydźeń wukhadźał. Tuž do dźěła.

Hišće jónu wšitkim horcy dźak, też našim wubjerkownikam a dowěrnikam; Bóh tón Knjez njech kóždomu mytuje.

W Budyšinje na swjedźenju swjatoho Jana 1918.

Redakcija „Katolskoho Posoła“.

Mikławš Just, redaktor.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik

Číslo 1. | Budyšin, 5. januara 1918. | Lětnik 56.

Budź khwaleny Jězus Khrystus!

Zmohi časa žołmja nas do nowoho lěta, lěta 1918, a naš Posoł do joho 56. lětnika.

A kaž přecy za čas swojoho wobstaća, zastupuje Posoł tež tele lěto k swojim čitarjam do domu z postrowom, kajkohož rjeńšoho njeje, nic na zemi, nic w njebjesach. A ze swojim postrowom wupraja wón, što joho k nim wjedźe: zo by khwalił Jězusa Khrystusa; dale što pola čitarjow chce wuskutkować: zo bychu tež woni khwalili Jězusa Khrystusa.

Wěš, koho maš khwalić, a koho chce Posoł khwalić? Jězusa Khrystusa! To je te dźěćatko, při kotrohož narodźe w Bethlehemje jandźel Boži z njebjes stupi a zemi wozjewješe: „Hlejće, připowěduju wam wulku radosć, kotraž so stanje wšitkomu ludej. Dźensa je so wam narodźił w měsće Davidowym zbóžnik, kotryž je Khrystus Knjez.“ To je te dźěćatko z Bethlehemskeje hródźički, při kotrohož narodźe, kaž swj. Pismo praji, „mnohosć jandźelow Boha khwaleše a praješe: Česć budź Bohu we wysokosćach a na zemi pokoj človjekam dobreje wole.“ To je te dźěćatko, kotrež wósomdnjowske joho mać a zastaraćeŕ Bohu w templu woprowaštaj, a kotromuž, je wuhladawši, stary Simeon z wjesołosću zanjese kěrlušk: „Nětko pušćiš swojoho służownika, Knježe, po swojim słowje w pokoju; přetož mojej woči stej widźałoj twoju zbóžnosć, kotruž sy přihotował před wobličom wšitkich ludow, jako swětło k rozswětlenju pohanow a jako khwalbu twojoho ludu Israela.“

Jězus Khrystus, to je dale tón, wo kotrymž Jan křćenik wěšćeše a praješe: „Hlej, Jehnjo Bože, hlej, kotrež njese hrěch swěta“; wo kotrymž židowski lud praješe, zo wón rěči, kaž jedyn, kiž ma móc; kiž mortwych k žiwjenju zbudźeše a Marće praji: „Ja sym horjestaćo a žiwjenjo. Štóž do mnje wěri, budźe žiwy, byrnjež wumrěł; a kóždy, kiž je žiwy a do mnje wěri, njewumrje do wěčnosće a kotromuž Martha wotmołwi: „Haj, Knježe, ja wěrju, zo sy ty Khrystus, Syn žiwoho Boha, kotryž sy na tónle swět přišoł.“

Jězus Khrystus, to je dale tón, kiž na Wolijowej horje ze stysknosću so krej poćeše a so modleše: „Mój Wótče, je-li móžno, wzmi keluch wote mnje; tola nic moja, ale twoja wola sostań!“; to je tón, kotrohož židowski lud na křiž zbić da, žadajo sebi wot Pilata: „Křižuj, křižuj joho!“ při kotrohož smjerći „so templowy zawěšk na dwaj kruchaj roztorže, wot wjercha hač dele; zemja zarža a skały so pukachu; rowy so wotewrichu a mnohe ćěła swjatych stanychu, a pohanski hejtman wuzna: „Zawěrno, tónle človjek běše sprawny; wón běše syn Boži.“

Hlejće, tónle je Jězus Khrystus, a toho dyrbimy a chcemy khwalić!

Kak pak to najlěpje možemy? — Hdyž na sebi dopjelnimy, čohoždla bu wón dźěćo w Bethlehemskej hródźičcy, po slubjenym kraju khodźeše a dźiwy činješe a wučeše a skónčnje na Kalvariji so křižować da; hdyž mjenujcy wumoženjo a wozbóženjo, ke kotrymajž je wón nam možnosć zasłužił, na sebi wuskutkujemy.

Móhli joho lěpje khwalić? Zawěrno nic; dokelž mohło jomu něšto bóle witane być, hač zo dopjelnimy, čohoždla je wón so wočłowječił, wučił a skónčnje we smjerći na křižu so woprował? Možemy lěpje joho khwalić, hač hdyž joho skutk sebi ważimy a lubosć připóznajemy, kotruž je za nas měł a we swojich skutkach za nas wobswědčił? Tuž khwalmy joho a tohodla mějmy joho wučbu za podłožk swojoho žiwjenja: joho duch, joho wola, joho rada dyrbi rjadować naše zmyslenjo a začuwanjo, naše słowa a naše dźěła. „Ja sym puć, wěrnosć a žiwjenjo“ je wón wo sebi prajił; t. r. „Ja možu a chcu wam wěrny, to je prawy puć k wěčnomu žiwjenju pokazać; ja wěm, što je trěbne, a što ma človjek činić, zo by wućeknył wěčnomu njezbožu a so předobył k wěčnej zbóžnosći. Jězusa mějmy za swojoho wučerja a wjednika, a z tym joho khwalimy, kaž jako človjekojo lěpje joho khwalić njedokonjamy.

Tola, njeje husto ćežko, Jězusowu wučbu wukonjeć? My drje mamy dobru wolu, dopjelnjeć, štož Jězus je wučił a Boža wola sebi wot nas žada. Ale, njezačuwamy tež, kak słabi smy? kak nakhilnosće k złomu při sebi nosymy a z nimi so bědźimy? Dźe so nam kaž swjatomu Pawołej, kotryž žałosćejo praji: „bu mi date kładło mojoho mjasa.“ (II. Kor. 12, 7), kiž wo wołóženjo prošeše a wotmołwu dósta: „dosaha ći moja hnada!“

A hlejće, tež nam móže pomhać Boža hnada, hdyž Jězusa sebi wuprosymy za swojoho pomócnika. Wón, kotrohož wučbu chcemy wobkedźbować, wón dyrbi nam tež při tym pomhać. A, zo so na njoho wobroćamy, je khwalba za njoho. Z tym dźěn dopjelnjamy joho wolu, kotruž je wón wuprajił rjeknywši: „Pójće ke mni wšitcy, kotřiž sće sprócni a wobćeženi, ja was wokřewju.“

Haj, wón chce nam pomhać kaž jónu židam, kotřiž běchu do pusćiny za nim šli, zo bychu joho słowo słyšeli. Na spodźiwne wašnjo jich tam nasyći. Njepłaći tež nam, štož wón nazajtra tym samym syłam praji: „Štóž moje mjaso jě a moju krej pije, tón wostawa we mni a ja we nim.“ Zawěrno, tón dóstawa z joho bójskeje mocy, z joho wšohomocy a swjatosće! A to njemóhło človjeka posylnjeć, dusyć joho złe nakhilnosće, dawać lubosć k dobromu? Jenož jene je trěbne: človjek dyrbi prawje husto čerpać ze žórła Božeje hnady; dyrbi prawje husto přistupować k blidu Božomu.

Hlejće, takle tón, kotrohož wučbu sćěhujemy, je nam při tym k pomocy. A zo poskićenu pomoc njewotpokazamy, ale swěrnje ju wužiwamy, je khwalba za njoho.

Budź khwaleny Jězus Khrystus!
A ty wotmołwiš: Do wěčnosće. Amen!

Wěš, što z tym prajiš? Zo sy mjenujcy samoho měnjenja, kajkohož je, kiž će z tymle rjanym słowom strowi. Tuž khwal tež Jězusa w nowym lěće, zo sebi joho přiwozmješ na naspomnjene wašnjo za wjednika a pomocnika na lěto 1918. Potom čas, kotryž Bóh će spožči za twoju dušu, wužiješ k jeje wumoženju a wozbóženju; potom po tymle času so će wotewri jónu zbóžna wěčnosć.

Jednanja w Brest-Litowsku.

22. dec. popołdnju w 4 hodź. buchu we Brest-Litowsku jednanja swjatočnje wotewrjene. Pryne Leopold Bayerski powita zastupjerjow štworozwjazka a Ruskeje z naréču wuprajejo swoju dowěru, zo kaž jednanja wo přiměr so tež te wo měr poradźa k zbožu ludow.

Na joho namołwjenjo přewza potom jako najstarši předsydstwo turkowski pósłanc Hakki Paša a namjetowaše, zo by statny sekretar z Kühlmann jako prěni jednanja wjedł.

W swojej zawodnej rěči rozestaja z Kühlmann z krótka, kajke sebi jednanja mysli a přeješe, zo bychu so započejo pod słowom „Pokoj na zemi tym, kotřiž dobreje wole su“ tež k dobromu kóncej wjedle.

Po namjetach předsydy buchu wěste porjadne prašenja wobzamknjene:

Za zwonkownu hódnosć płaći alfabetiski porjad jenotliwych statow.

Předsydstwo w połnych zhromadźiznach změja prěni wotpósłancy pjećich mócnarstwow po rjadu.

Rěče při jednanjach su dowolene: němska, bołharska, ruska, turkowska a francózska.

Wo prašenjach, kotrež jenož jenotliwe z mócnarstwow zajimaja, móže so we wosebitych posedźenjach mjez tymi jednać.

Zamołwite rozprawy wo posedźenjach so zhromadnje postajeja.

Po namołwjenju předsydy rozłožowaše na to prěni ruski zastupjeŕ we wobšěrnišej rěči zasady swojoho programa za měr, nimale te same, kotrež běchu rady dźěłaćerjow a wojakow a zhromadźizna burow postajiła. Zastupjerjo zjednoćenych mócnarstwow chcedźa je pruhować a w přichodnym posedźenju swój rozsud zjewić.

23. dec. wuradźachu delegacije wo ruskich namjetach a 24. dec. bu wotmołwa na tute namjety wobzamknjena.

Ruski wodźěl namjetuje jako podłožk 6 dypkow, kotrež maja z krótka tónle wobsah:

1. **Z mocu** njesmě so žadyn we wójnje dobyty kraj k druhomu statej zjednoćić. Wobsadne wójska kraj hnydom wotpušći.

2. **Politiska njewotwisnosć** wróći so ludam, kaž bu w tej wójnje znata.

3. **Tamne narody,** kotrež do wójny njewotwisne njeběchu, změja **cyle swobodnje wothłosować, ke kotromu statej** chcedźa přisłušeć abo hač chcedźa **samostatne być.**

4. W **krajinach ze wšelakimi narodami** dyrbi so mjeńšinam narodna kultura a samostatne zarjadowanjo zawěsćić.

5. **Žadyn wójnski stat njepłaći wójnskoho zarunanja.** Privatnym wosobam načinjena škoda zaruna so z wosebitych pjenjez, ke kotrymž maja wojowace mócnarstwa po wěstej měrje přinošować.

6. **Na kolonialne prašenja** nałožuja so dypki 1—4. Štož brjohi (a mjezy) nastupa, ma ruska delegacija za njedowolene, zo by swobodny překupski wobkhód mjez jenotliwymi narodami na kajkežkuli wašnjo so wobmjezował a podtłóčał.

28. dec. bě połne posedźenjo pod předsydstwom hrabje Czernina, w kotrymž tón we mjenje delegacijow štworozwjazka na ruske namjety tole (skrótšene) wotmołwi:

Delegacije štworozwjazka złožuja so na wolu swojich knježerstwow a ludow, zo by po móžnosći bórzy **sprawny měr přišoł. Wone su za měr bjez přiswojenjow z mocu a bjez wójnskich zarunanjow.** Wone swjatočnje wuprajeja, zo chcedźa hnydom měr podpisać, kotryž wójnu **na podłožku, wučinjomnych za wšěch wojowacych jenak sprawnych wuměnjenjow skónči.** Na tute wuměnjenja pak dyrbja wšitke hišće wojowace staty za wěstu khwilu so zwjazać, wšitke bjez wuwzaća a bjez tajeństwa. Štworozwjazk njemohł so napřećo Ruskej na te wuměnjenja zwjazać, doniž wěstosće nima, zo je też ruscy zwjazkarjo připóznaja a přewjedu.

K ruskim 6 dypkam bu hišće něhdźe tole přispomnjene:

1. Štworozwjazk **nima** wotpohlada, sebi we wójnje wobsadźene krajiny **z mocu přiswojić.**

2. Wón njecha ludam jich politisku **njewotwisnosć rubić.**

3. Wo narodnych mjeńšinach jenoho stata njehodźi so po stojnišću štworozwjazka mjez wšelakimi statami jednać. To dyrbi kóždy stat ze **swojimi narodami** po swojej wustawje **rjadować.**

4. Też **prawa narodnych mjeńšinow** škitać, słuša do prawa winowatosćow kóždoho jenotliwoho stata.

5. Pod wěstymi wuměnjenjemi je štworozwjazk za to, zo so **jenož za načinjenu škodu** we wěstych mjezach zarunanjo płaći.

6. Ze štworozwjazka ma jenož Němska kolonije. **Te wona wróćo žada a so toho na žadyn pad njewzda.** Kaž ruska delegacija je štworozwjazk za swobodny hospodarski wobkhód mjez wšěmi ludami.

W dalšich rozmołwach bu wobzamknjene, zo Ruska druhim **statam ententy** wozjewi, zo bychu so na **jednanjach** po postajenych zasadach **wobdźěliłe. Za 10 dnjow měle so rozsudźić.** Mjez tym pak dyrbi so **hnydom** wo **tamnych wěcach jednać,** kotrež Rusku a štworozwjazk sameju nastupaja.

Hač do 27. dec. buchu wuradźowanja tak daloko spěchowane, zo běchu w powšitkownych zasadach za přichodny měr přezjedne. Na to buchu wuradźenja na khwilu přetorhnjene, zo móhli zastupjerjo ze swojimi knježerstwami so zrěčeć.

Dotal su jednanja derje postupowałe. Naše nowiny so powšikownje na tym wjesela. Na wšo-němskim stojnišću su nowiny pak wězo jara njespokojne.

Što je z krajow ententy słyšeć, njeklinči, jakož bychu so tam na jednanjach wobdźělić chcyli.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Na dnju swjatoho Sylvestra dóndźe sem hłuboko zrudźaca powěsć, zo je swobodny knjez Anton Lehrer z Lehrstätt wumrěł. Po cyłej Sakskej, wosebje mjez katolikami znaty a česćeny muž měješe dwě wulkej fabricy w Žitawje, kotrejž je před někotrymi měsacami předał. Do hód bě so do Šwajcarskeje podał, hdźež měješe joho najstarša dźowka posledni dźeń lěta z knj. dr. Wilhelmom Dirkom z Langen, assessorom w Bernje, wěrowana być. Na dołhim puću je so swobodny knjez Lehrer strašnje nazymnił a sćěhwk toho bě ćežke zahorjenjo płucow. Dokelž khorosć strašnje přiběraše, bu wěrowanjo hižo njedźelu 30. dec. w Heiden we Appenzellskim kantonje dokonjane. Nazajtra 31. dec. wumrě swobodny knjez wobstarany ze swj. sakramentami w starobje 53 lět. Wón bě so 19. dec. 1864 w Prazy narodźił a čas swojoho žiwjenja awstriski poddan wostał, hačrunjež bě lětdźesatki w Sakskej wobsedźeŕ. Zemrěty běše jara dobroćiwy a darniwy horliwy katolik, kiž Žitawskej wosadźe z cyłej swojej swójbu krasny přikład pobožnoho wosadnoho dawaše. Što je wón za našu rosćacu a so wuwiwacu nowu wosadu w Žitawje činił a woprował, njehodźi so rozpisać, je wšo do knihow žiwjenja zapisane. Hłowny joho skutk běše założenjo druhoho kapłanstwa tam, za čož 75000 hr. założi. Za wšitke katolske a druhe spomožne skutki měješe přecy wotewrjenu darniwu ruku; wosebje je wón Sakski „Pressverein“ na wudawanjo nowin „Sächsische Volkszeitung“ w Drježdźanach wot wšoho spočatka najbohatšo podpjerał. Joho wulke zasłužby připózna bamž Leo XIII., kiž joho za swojoho tajnoho komornika z mječom a kłobukom pomjenowa, toho runja kejžor Franc Józef, kiž joho do zemjanstwa přija a na swobodnoho knjeza Lehrer von Lehrstätt pozběhny, a kral Friedrich August spožčiwši jomu sakski rjad. Wo njoho žaruja mandźelska rodźena Bischoff, tři dźowki a přichodny syn. R. i. p.

⁘

Z Budyšina. Pakosćenjo, přez wójnu poměkowane, hižo do samych cyrkwjow přima. Hižo nazymu pokradnychu we woběmaj katolskimaj cyrkwjomaj něšto cynowych swěčnikow; wčora poby z nowa paduch w tachantskej cyrkwi. Tam wza z dweju nabočneju wołtarjow wšě swěčki, z jenoho třećoho jich něšto.

Dokelž je strach, zo mohła so też druha nadoba a wuzdoba kradnyć, budźetej wot nětka cyrkwje hnydom po skónčenych Božich służbach zamkanej.

⁘

Z Różanta. Jan Suchi z Różanta, kotryž je wot započatka wójny w polu a w Flanderskej a Ruskej wojowaše, dósta za wosebitu swěrnu służbu železny křiž a Friedrich-Augustowu medaliju. — Joho bratr Pawoł służi pola třělcow w Francózskej a dósta železny křiž, dokelž bě jara strašnu patruliju derje wuwjedł a pjećoch zasypnjenych zasy wuhrjebał.

⁘

Ze Sernjan. (Hodowne předstajenjo. Na swj. Šćěpana a na swj. Jana mějachmy w Bjeńšec hosćencu w Sernjanach hodowne předstajenjo. Knjez administrator P. Romuald powita hosći a wujasni jim hodownu hru „Slepoho Benjamina“ a činohru „Zasonamakana“. Wobaj kruchaj buštej derje hratej wot dźěći Róženćanskeje šule a wot knježnow Ralbičanskoho knježnjacoho towarstwa; prawe zrozemjenjo hrajerjow z dobrym předstajenjom skutkuje wulkotnje na přihladowarjow a torhnje jich sobu do čina hry! Wuwučowanjo bě k. administrator sam přewzał, kiž bě też „Slepoho Benjamina“ w serbskej rěči za naše jewišćo připrawił; za spěwanjo kěrlušow bě so k. Róžeńćanski cyrkwiny wučeŕ Rachel postarał. — Wopyt bě bohaty, też wosadneju knjezow duchowneju njebě wulki sněh wottrašił. Sylnje zastupjena bě wosebje Worklečanska młodosć. — Samo rjekowje z wójnskim wuznamjenjom běchu nas z wopytom počesćili.

⁘

Z Ralbic. (Hodowne předstajenjo). Kaž na hermank čěrješe so nowe lěto wšitko — pak pěši, pak na sanjach — do Ralbic na hodowne předstajenjo. Wulka sala w herbskej grychće bě cyle přepjelnjena! Wšo so zasy nanajrjeńšo wospjetowaše, štož bě hižom we Sernjanach so poskićało. — A k tomu nětko nowy krasny kruch „Wowka“, wot wosadnoho knjeza fararja Justa za dźensniše hraćo wobdźěłany. Hraješe so jara derje! Zo je wěc přitomnych dospołnje spokojiła, to bě najrjeńše myto za hrajeŕki z knježnjacoho towarstwa a zarjadnikow. — Pjenježny dobytk wotstupi so „dźakej młodosće“ za wojakow, kotřiž we wójnje strowe stawy a strowotu přisadźichu. —

Tak mamy nětko zasy dwaj nowaj kruchaj za naše jewišća. „Slepoho Benjamina“ a „Wowku“, kotrejž nimamy jenož w rukopisu, ale też hižom wot knjeza wučerja Hajny we Konjecach za hrajerjow hektografowanej. Kruchaj poskićatej wjele powučacych pokiwow našomu časej přiměrjenych, krasne ludowe wurazy — wšo lohcy zrozemliwe za hraćo a předstajenjo. „Slepy Benjamin“ skutkuje wulkotnje, hdyž je so za Benjamina namakał mały šešeračk, kiž ze swojim wótrym hłosom wšitkich překłapi, tak zo je nadobo ćišina kaž w šuli, hdyž šula njeje! „Wowka“ je dobra serbska starosćiwa duša, bjez kotrejež nihdźe njeńdźe, ani při pěstonjenju, ani při woćehnjenju, ani při warjenju, ani při wothladowanju khorych, ani we jstwje, ani na dworje. — Njeje woprawdźe ničo přez „wowku“!

⁘

Z Wotrowa. 1. jan. 1918 bě 25 lět, zo nětčiši předstojićeŕ Wotrowskeje gmejny, knjez kubleŕ Michał Cyž, swoje zastojnstwo wjedźe a 38 lět w gmejnskej radźe, z wulkej wustojnosću, sprawnosću a dostojnosću je swoje winowatosće přecy, wosebje w tymle wójnskim času, kotryž sebi telko časa a prócy wot předstojićerjow žada, dopjelnił; za to też wyšnosć joho loni wuznamjeni. Zo by gmejna swoju dźakownosć prawje pokazała, přepoda jomu 27. dec. zhromadźena gmejnska rada ze słowami připóznaća joho skutkowanja a přejo też joho dalše spomožne dźěło za gmejnu rjany časnik na sćěnu. Njech jomu mnohe wjesołe a žohnowane hodźiny pokazuje.

⁘

Z Wotrowa. Za zmužitosć před njepřećelom wopokazanu dósta Jan Kašpor z Hatow na wječornym bitwišću železny křiž.

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. W minjenym z Božej pomocu dokonjanym lěće je so w našej wosadźe narodźiło: 84 dźěći — a to 41 hólčatkow a 43 holčatkow. Křćenych bu w cyrkwjomaj w Budyšinje 66 dźěći, nuzny křćeńcu dóstaštej 2 dźěšći. Z wonka Budyšina buchu křćene: w Biskopicach 11, w Lubiju 2, w Huscy 2, w Zymicach 1. Njemandźelskich dźěći bě: 16. Z měšanych mandźelstwow pokhadźa: 20 dźěći; z nich maja 6 katolskoho nana a 14 katolsku mać. — Wěrowanjow bě 18; nimo toho bu 9 porow připowědanych. Měšanych mandźelstwow bě 7; a to 3 z katolskim nawo-

ženju a 4 z katolskej njewjestu. — Zemrěło je w lěće 1917: 123 wosobow; 73 mužskoho a 50 žónskoho splaha. Hač do dokonjanoho 1. lěta zemrě 10 dźěći; wot prěnjoho hač do 14. lěta tež 10; wotrosćenych potajkim zemrě 103 wosobow. Mjez zemrětymi běchu 7 z našich wojakow a 12 wójnscy jeći z njepřećelskich wójskow. Na tudomnymaj katolskimaj kěrchowomaj bu pokhowanych 79 wosobow; na kěrchowje Židowskeje zastarańnje 5 wosobow; na lutherskich kěrchowach po katolskim wobrjedźe: na Tuchorju 16, mjez nimi 12 wójnscy jeći; w Hodźiju 1, w Biskopicach 4, w Smilnej 1, w Bukecach 2. Na lutherskich kěrchowach po lutherskim wobrjedźe: na Tuchorju 5, w Dźěžnikecach 1, w Budestecach 1, w Biskopicach 1.

K swj. woprawjenju poby w tachantskej cyrkwi 18270 wosobow; w farskej cyrkwi: 4400, w kapałcy tudomnoho asyla 871; we khostanskim wustawje kaž w přepytowanskej kłódźe: 220, w hrodownej kapali w Huscy: 2313, w lěhwje wójnskich jatych 80, w Biskopicach 245; nimo toho bě 208 domawobstaranjow a domjacych woprawjenjow. Wšo hromadźe: 26607.

Wunoški zběrkow su sćěhowace:

	farska c.	tach. c.
1. za afrikanske misijóny .	24.18	47.49
2. za lyonske misijónske tow.	37.68	29.19
3. za s. Józefowe towarstwo	30.—	23.46
4. za s. Bonifacijowe tow. .	36.03	84.24
5. za orientalske cyrkwje a šule	20.37	22.48
6. za swjatoho wótca . . .	95.70	118.78
7. za twarjomne cyrkwje našeje dioecesy	160.67	288.64
8. za póstnu jałmožnu . .	125.60	101.78
9. za tow. swjatoho kraja .	8.—	112.75
10. za s. Vincencowe tow. .	50.50	63.—
11. za kejžorowy a ludowy dźak	42.07	50.—
12. za s. Bonifacijowe towarstwo wot sobustawow . .	77.75	306.80
13. za 13 hodźinsku pobožnosć	21.22	—
14. za mejsku pobožnosć . .	30.96	—
15. za farsku cyrkej wopory .	148.08	—
16. za s. Antonijowy khlěb .	191.—	—
17. za potrěbnosće farskeje cyrkwje jenotliwe dary . .	538.10	—
18. wunošk móšnički wučinja ze šulskich a farskich kemši	1326.80	—
19. za měšćanskich khudych .	—	23.15

⁘

Z Radworja. Z nowolětneje cyrkwinskeje rozprawy podawamy tute drobnosće: narodźiło je so 33 dźěći: 19 mužskoho a 14 žónskoho splaha; mjez nimi žane njemandźelske wot tudomneje maćerje; za to pak přińdźeštej 2 njećestnej maćeri z druheje serbskeje wosady sem. Nimo toho bu tu 13 dźěći ze susodnych lutherskich wosadow křćenych. — Připowědanjow a wěrowanjow běše 5. — Zemrěło je 30 wosobow a to 20 mužskoho a 10 žónskoho splaha; w starobje hač do 15 lět: 15; wot 16—25 l. 0; wot 26—40 l. 2; wot 41—60 l. 1; wot 61—80 l. 11 a přez 80 l. 1. Dale su tež zasy z wosadnych swójbow 4 wojacy we wójnje padnyli a 3 so zhubili.

Swjatych woprawjenjow běše 14440 a to w Radworju 13500 a w Zdźěri 940. Domawobstaranych bu 123 khorych. — Do zjednoćeństwa swjateje swójby zastupi 9 swójbow, do bratrstwa smjertneje styskosće 2, do różowcowoho bratrstwa 38 wosobow.

Porjad domyswjećenja w Radwořskej wosadźe: Prěni tydźeń (6.—12. jan.): póndźelu w Radworju, prěnim dźělu; wutoru w Radworju, druhim dźělu; srjedu w Radworju, třećim dźělu; štwórtk we Łupoji a Bronju; pjatk w Kamjenjej: druhi tydźeń (13.—19. jan.): njedźelu w Zdźěri a Brěmjenju; póndźelu w Měrkowje, Lutowču a Boranecach; wutoru w Khelnje; srjedu w Hodlerju, Miłkecach a Stróžišću; štwórtk we Khasowje a Łuzy; pjatk a třeći tydźeń w Dubrawcy, Łomsku, Khrósće, Dubrawje a druhich wsach fabrikskeje krajiny. — Započatk přecy we 1 hodźinje.

⁘

Z Baćonja. W zańdźenym, z Božej pomocu dokonjanym lěće poby pola nas k Božomu blidu 6000 wosobow. Doma woprawjenych a doma wobstaranych bu 26. Narodźi so we wosadźe a dósta swj. křćeńcu w našim Božim domje 10 dźěći: 4 hólčatka a 6 holčatkow. Njemandźelske běchu tři mjez nimi, dwě wot pólskeju maćerjow. — Zemrěło je we wosadźe 9 wosobow: 1 muž, 5 žónskich a 3 dźěći. Wyše toho dósta wosoba z Khrósćanskeje wosady na našim kěrchowje swój wotpočink. Hrózbna swětawójna žadaše sebi z wosady jedyn wopor: Jurij Haška ze Sulšec, a jedyn padny na polu česće, kiž bě we wosadźe służił a z wosady do pola šoł: Jan Budař z Budyšina. Ze zemrětych běštej dwě dźěśći do lěta, 1 přez 3 lěta, 1 wosoba přez 20, 2 přez 30, 1 přez 60 a 3 přez 70 lět. — Wěrowanja běchu pola nas tři a připowědanjo z wěrowanjom w Radworju.

Na cyrkwinskich woporach a składach je so nawdało:

1. do Budyšina woteda so . .	543.07 hr.
2. za potrěbnosće Božoho domu	1119.63 „
3. za swěčki na wulki wołtař . .	250.15 „
4. za elektriske wobswětlenjo .	154.80 „
5. za mejski wołtař	124.27 „
6. wunošk wobkhadow róčne časy	171.94 „
7. wobkhadaj za wotpłać. cyrkwinskoho dołha	168.59 „
8. z móšnički	585.96 „
9. za nowe tepjenjo	261.50 „
Wšo hromadźe:	**3379.91 hr.**

Bóh mytuj wšěm dobroćerjam Božoho domu z časnym a wěčnym mytom!

⁘

Z Khróšćic. W zańdźenym, z Božej pomocu dokonjanym lěće je so w našej farskej wosadźe narodźiło 80 dźěći, mjez nimi 4 mortworodźene, 76 bu křćenych, jich bě 49 mužskoho a 31 žónskoho splaha. — Připowědanjow bě 12, wěrowanjow tež 12, mjez tutymi pak 4 wójnske wěrowanja bjez připowědanja. — Zemrěło je we wosadźe 91 wosobow a to 37 mužskoho a 54 žónskoho splaha, 63 wotrosćenych a 28 dźěći. Khowanych bu na naš kěrchow 86 wosobow a 5 wosobow z wonka wosady. — Domawobstaranjow wot Khrósćanskeju duchowneju bě 253. — Swjatych woprawjenjow je so w našej farskej cyrkwi wudźěliło: 21200. — Zańdźene lěto — 1917 — su 11 rjekowskeje smjerće na polu česće we wójnje wumrěli a to:

1. Jurij Józef Ledźbor z Kukowa,
2. Jan Rychtař z Noweje Wjeski,
3. Mikławš Herbrich z Dobrošic,
4. Jan Dórnik z Khrósćic,
5. Jakub Mróz z Khrósćic,
6. Pawoł Čoch z Miłoćic,
7. Michał Knopp z Jaseńcy,
8. Arnošt Pohonč ze Stareje Cyhelnicy,
9. Michał Šmidt z Hórkow,
10. Pětr Pawoł Kral z Jawory,
11. Pětr Pawoł Wićaz z Łusća.

Wšo hromadźe su 45 wot spočatka wójny na polu česće padnyli. Njech wotpočuja w měrje!

W běhu lěta 1917 je so w našej farskej cyrkwi w Khrósćicach nahromadźiło:

Khude duše kmótřa.

(Pokračowanjo.)

Hdyž běchu kmótřa do narodnoho domu so wróćiwši małoho křesćana maćeri přepodali, da so knjeni měšćanostowa hnydom do toho brjuchatoho korba a ćahaše z njoho wšelake rjenje pomazane a hišće rjeńšo pokładźene pomazčički a całtki; staješe dale wysoke, šwižne škleńčki na blido; skónčnje wućahny z joho hłubiny někotre bleše, kotrež so z horda naduwachu, najskerje tohodla, dokelž mějachu wšitke tajke swětłe, bysnadź sléborne kłobučki na hłowje. Hdyž so jim te kłobučki zejmowachu, pukachu bleše skoro tak wótře, kaž z wótrym nabite třělby měšćanskich třělcow, hdyž so do kralowskeje tarče za krala wutřělachu. Wino pak šumješe a syčeše do wysokich škleńčkow nimale podobnje, kaž zapyrjeny parnik, hdyž je sebi khětro wjele pary nahromadźił.

Knjez měšćanosta pak zarěča swjatočnje: „A nětko, moji jara česćomni knježa, přimajće so gratu! Našomu dwacećitysactomu a lubomu mótkej na strowjo!“

„Na strowjo! Na strowjo!“ dźachu ći knježa. „Njech nam strowy a wjesoły rosće a přibjera! Njech nam hišće prawje wjele wjesela přihotuje, kaž tónle prěni króć!“

Potom zašćerkotachu škleńčki jena wo druhu z wólnej radosću so storkajcy. Mały Leonard pak we swojim zahłčku, kaž by tomu počinanju rozemjał, wjesele zakřiča, kaž by rjekł: „To chcu so swěru prócować.“ Tónle wjesoły zajim małoho mótka so kmótram tak spodobaše, zo sebi hnydom hišće škleńčku porjedźichu. Potom pak přimachu so też dušnych přikusowankow, dokelž knjeni měšćanostowa tak luboznje namołwješe.

Dołho pak ta mała kolancija tu w narodnym domje trała njeje hižo tej małej jstwičcy k woli, kotraž tajkoho nadobnoho wopyta wša njeswědoma so přecy strachowaše, zo ji jedyn abo druhi luby hósć njewjapcy z durjemi won padnje. To by ji tola runje dźensa jara njelubo było. Tuž so kmótřa njedźelniči hišće jónu wutrobnje zbožo wuprajiwši „zo by so wšitko k Božej česći stało“, bórzy wotsalichu do měšćanostec rumnoho wobydlenja, zo bychu tam wjesołu kolanciju hišće khwilu dale swjećili. Tam so też dale někotři nahladni přisydowakojo přinamakachu; měšćanostec kuchařka pak bě so derje postarała, zo bychu wšitcy hišće „z wulkej łžicu“ pojěść móhli. A też škleńčki hišće časćišo tomu abo tamomu na strowjo wjesele zabrinčachu.

Też w narodnym domje knježeše tójhdy njenućene wjeselo. Dźěći njemóžachu sebi wo rjanej kolanciji napowědać. Pódla pokazowachu sebi „wšelake maličkosće“, kotrež běchu jim dobri kmótřa sobu přinjesli; bajachu sebi bajki a smějachu so z lohkej wutrobu bajkam. Dźesaćlětny Jan baješe wospjet a zasy bratram a sotram: „Baj, baj basničku! Štyri kozy na štryčku. Jena skoči přez płót. Kajki bě to wrjeskot! Jena skoči do wina. Kajka bě to nowina! Jena skoči do błóta. Kajka bě to robota! Jena skoči do hata. Kajka bě ta nohata! Hihihi!“ — „Hihihi!“ wusmjachu so też bratřa a sotry; a jich wjesołe směchi njechachu přestać. Ow, kak běše jim tola dźensa wjesele we wutrobje po tej małej kolanciji! Dobri kmótřa běchu jim tola tajke rjane maličkosće sobu přinjesli; a też z kmótřinskoho blida bě jim po pomazčičcy a całtcy wotkapnyło, a potom běchu jim kmótřa też do tych wysokich škleńčkow trochu hłubje pohladać dali, a to bě jim tak zesłodźało. Tohodla jich wjesołe směchi, kotrež přestać njechachu.

„Njech so trochu wjesela dźensa wbohe!

1.	za Afrikanske towařstwo . .	109.—	hr.
2.	za Lyonske misijónske tow. .	80.—	„
3.	za Boži row w Jeruzalemje .	35.—	„
4.	za kustodiju Božoho rowa . .	30.—	„
5.	za s. Józ. tow. w Aachenje .	66.—	„
6.	póstneje jałmožny	255.—	„
7.	za Bonifacijowe towařstwo .	125.—	„
8.	za orientalske cyrkwje . .	34.—	„
9.	Pětrowoho pjenježka . . .	237.—	„
10.	dioecesanski fond	331.—	„
11.	do móšnički	1411.70	„
12.	za elek. swěcu w našej cyrkwi	351.10	„
	Wšo hromadźe:	**3064.80**	**hr.**

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

Posoł

wo swojej samsnej należnosći na kóncu lěta 1917.

Česćene sobustawy! Lubi čitarjo!

Stajnje pominać so wostudźi, a wam so to też njelubi. Dyrbi pak so druhdy tola zasy słowčko prajić wo **našich samych należnosćach**, hewak sebi kóždy mysli, zo je **wšitko derje** a **w rjedźe**. Posoł přikhadźa po móžnosći přecy porjadnje, khiba zo jomu traš wójnske wobstojnosće tola tam a sem jónu napřeki přińdu. Płaćizny materialow, papjery, barby k ćišćenju a wšě druhe, su hobrscy zrostłe, pola mnohich tych wěcow wjacy hač wo 200 procentow. Dźěło je też dróžše — a my płaćimy za Posoł hišće dotalnu płaćiznu 4 hriwny lětnje. Nimo toho so pisomne dźěła za Posoł stawaja zadarmo, dźěłamy bjezdźak, z lubosće k narodej, našich Serbow, a njeżadamy też dźaka. Ale štož dyrbimy płaćić a nam nichtó darmo njedawa, njestaja, njećišći a tak dale, to dyrbimy tola z najmjeńša hromadu zwjesć. Naš sobustawski abo abonentny pjenjez — přinošk — k tomu njedosaha, tomu dyrbja wotpomhać nawěški; tuž dyrbimy so wo nje tola hišće starać.

Druhe časopisy su we wójnskim času powyšeli płaćizny a je hišće powyšeja. My chcemy hladać, zo hišće ze starej płaćiznu někak přelězemy, jeno nawěški dyrbja so w płaćiznje wo něšto powyšić; mamy je tola jara nizke. A potom dyrbimy so starać, zo kóždy katolski Serb też swój Posoł woteběra, je sobustaw towařstwa ss. Cyrilla a Methoda abo abonent.

Ale woteběranjo a čitanjo Posoła same njedosaha, dyrbimy jón też porjadnje płaćić, to je tola sobu najmjeńše, štož sprawnosće żada. Něhdźe zadarmo sebi brać a čitać, to so runja **padušstwej**, dokelž cyłu dobru wěc škoduje.

Posoła so ćišći na 1500 exemplarow kóždoho čisła. Na 25—30 exemplarow wostanje wot kóždoho čisła hišće na składźe. Ale wujasnić so njehodźi, hdźe telko druhich exemplarow hišće wostanje, hdyž přirunamy ličbu płaćerjow. To njech kóždy sam liči, hdyž tu wozjewimy, zo su hakle **na lěto 1915** hač do 31. dec. lěta 1917 **zapłaćili 1173** abonenći; **za lěto 1916** hač do 31. dec. 1917 runje **1061 čitarjow** a z dokonjanoho lěta **1917** mamy jich **1006** kwitowanych. Zo to žadyn prawy porjad njeje, kóždy póznaje. Kajke ma to sćěhwki za cyły naš porjad a hospodarjenjo w ćišćeńni, drje móže sebi kóždy myslić a nochcemy zamjelčeć: **„Tu dyrbi so hišće něšto stać.“** Da-li nam Bóh bórzy zasy měr, potom chcemy też naše zarjadowanja krućišo přewjesć, zo wubjerkownikam prawje k pomocy stoja naši dowěrnicy a zo so rozdźělenjo našoho časopisa skónčnje hodźi přehladnišo přewjesć. Potom móža so też přinoški porjadnje zběrać a wubjerkownikam a čitarjam abo sobustawam z tym też wšo so wo wjele polóži, hdyž njetrjeba kóždy sam hakle khodźo płaćić, štož je někotromuž-kuli wobćežne, abo też často na to njemysli a so njedopomni. A byrnjež traš też tam a sem dźiwnu hłowčku nadešli, kotraž měni, zo, hdyž so dobroćiwje na přisłušnosć dopomni, je pominana a to njeznjese — mějmy sćerpnosć z tajkim. Najwjacy sobustawow by tajke postaranjo witało. Tam a sem so też to hižo po wsach stawa. Tajke rozpominanja a pohnuwanja su po prawym njetrjebawše, hdyž wěc sebi rozomnje překładźemy, a hdźe dha so hewak časopisy z najmjeńša z dźěła „post festum“ płaća abo cyle njepłaća?!

Pokładnik.

(M. J.) Kaž zastupowace komando XII. A. K. wozjewja, zdźerža wšě dotal njech pisomnje, njech ertnje wučinjene wujednanja (kontrakty) pólskich rólniskich dźěłaćerjow a dźěłaćeŕkow też w lěće 1918 płaćiwosće.

Modleŕska knižka za dźěći.

(Pokračowanjo.)

Wot zwonkownoho pokročuje rozwučowanjo potom k znutŕkownomu, t. r. dźěći dyrbja zmysł ceremonijow abo wobrjadow znać wuknyć. Ceremonije Božeje mšě su woprawdźite potajnosće, kotrež kaž škitacy wodźeŕ wulke „potajnstwo wěry“ wobdawaja. Zo dźěćo hižo zahe znajmjeńša někotre zapřijeća dobudźe, słuša do najwužitnišoho, štož móža wučerjo a katechetojo činić. Wšo potajne je za dźěći wosebje zajimawe, jich duša je přez to kaž wobkuzłana, wone so tu zahubja a so wjesele a radostnje zahladaja, podobnje kaž přećel přirody, kotryž też so nahladać njemóže na kraje a morjo, dołhy a hory.

Rjany to napohlad za zemju a njebjo, hdyž dźěći z česćownosću přewzate dostojnje před wołtarjom kleča a kedźbliwje měšnika sćěhuja, zo bychu kaž pilne pčołki z kćěwa ceremonijow słódki měd srěbałe. Hišće rjeńši bywa napohlad, hdyž su wone podobnje jandźelam, kotřiž z woruchowych sudowjow krasnu wóń wutrobnych modlitwow k trónej Božomu horje sćelu. Z druhimi słowami: woćehnjerjo dyrbja so prócować, zo su dźěći nic jeno dostojnje a kedźbliwje, ale też pobožnje na Božej mši přitomne.

Z pobožnosću nimamy tu zrozemić nabožne měnjenjo, też nic pobožne, na swjate a bóžske złożene pozběhnjenjo mysle powšitkownje, ale tamne skutkowanjo duše, hdyž so wona modlo na Boha wobroća, počinki dźaka, modlenja, wotprošenja, zastupneje prózstwy, lubosće a druhe wubudźa.

Bórzy spóznajemy, zo je w tymle skutkowanju, kaž je runje wopisachmy, nutŕkowne byćo a jadro dospołneje pobožnosće na Božej mši wopřijate. Nic jeno w tym wobstoji byćo Božeje mšě, zo wubudźamy počinki dźaka, modlenja a tak dale, ale zo so duša woporej na wołtarju přizamkuje. Na Božej mši přitomny dyrbi so prócować, zo so z měšnikom sobu modli, z nim sobu wopruje, z nim so sobu woprawja; poslednje z najmjeńša duchownje, hdyž woprawdźe k woprawjenju hić njemóže. Na tónle skhodźeńk dyrbja so dźěći skónčnje pozběhnyć, zo bychu móhłe tamne powšitkowne měšnistwo wukonjeć, wo kotrymž swj. Pětr pisa: „Wy pak sće wuzwoleny splah, **kralowske měšnistwo**, swjaty narod ... K njomu přistupicy jako kžiwomu kamjenjej, kiž bu drje wot człowjekow zawšak su ze mnu dołhe časy wjesela tradałe.“ Tak měnješe jich mać. Ji samej dźěn běše dźensa tohorunja tak radostnje we wntrobje, zo to ani wuprajić njeby móhła. „Ach ći lubi, dobri kmótřa!“ zašepta sebi a potom přewostaji so ćichej radosći a rucy styknywši ćichej dźakownosći napřećo lubym kmótram, khudym dušam a jich zastupnikam. Runje khwila dźěn, zo bě so z nowa spodźiwać měła jich njenadźitej dobroćiwosći. Hdyž z pomocnej žonu małoho Leonarda ze swjatočnoho zahłćka — tón dźěn dyrbješe so khować, hdyž wón z maćerju prěni króć kemši pójdźe — do wšědnoho přepowiwaštej, wupadźechu z njoho kmótřinske wjazanja. „Ty mój zbóžny swěće!“ kak so mać wjesele postróži, hdyž bliže do nich pohlada! Město bě do swojoho wjazanja rune połsta čeŕwjenych złotych dwójnikow zapołožiło, kaž bě ji to knjeni měšćanostowa hižo lubiła. Knjeni Dostojna pak bě swojomu lisćikej tři módrojte wobrazki dowěriła, kotrež mějachu kóždy hordy napismo na čole: „Ja płaću sto hriwnow.“ K tomu bě też knjez měšćanosta swój dar přidał, a ći radni knježa přewodnicy běchu so jomu přidružili, dokelž so při tym kmótřistwje dopowěda, zo je Leonardowy nan na zjawnym měšćanskim twarjenju do njezboža přišoł. Hdyž mać wšitke dary zličeše, njekhibješe ani hriwny połnym pjatnaćim stam. „O Božo, kak wulka je twoja dobrota“, zašepta mać. Potom rozdźěli dary na dwě hromadcy: mjeńšu, zo by nuzy přichodnych dnjow wobarała; wjetšu, zo by ju Hilža nazajtra do měšćanskeje nalutowańje na dań donjesła. „Njech nam starosće přichoda wolóža!“ měnješe mać, tola hnydom so zasy porjedźeše. „To su Leonardowe kmótřinske wjazanja a po prawym joho zamoženjo. Je-li někak móžno, budu je jomu khować. Njech so jomu danja. By-li traš wón něhdy, hdyž wjetši narosće, na šule hić a studować chcył na“ — mać pak njezwaži sebi to słowo wuprajić, dokelž so ji to přewulka a přezažna nadźija zdaše. „Kaž Bóh to powjedźe“, rjekny sebi potom. „Ja pak budu tu należnosć joho kmótram, khudym dušam poručeć, zo bychu jomu wuprosyłe.“

Mysle ludźi jebaja, tak móžeš často nazhonić, khudu wudowu pak tón króć njezjebachu. Pjenjezy so jomu do nalutowańje skhowawši smědźachu tam we měrje wostać.

Knjez měšćanosta mjenujcy, kiž bě so ze wšoho spočatka za rjane pismo khudeje wudowy zajimał, njemóžeše na nje zabyć. Z pomocu swojeje mandźelskeje — žona dźěn so do wuslědźenja potajnstwa lěpje wustoji, dyžli muž — zhoni, zo je wudowa za młódše lěta w pisańi wulkeje twornje dźěłała a so jako zarjadowańka dušnje wuznamjeniła. „Škoda by było, hdy by so tónle talent na wšě časy zahrjebał“, měnješe měšćanosta. A hdyž bórzy po tym dohladowaŕ měšćanskoho starožitnoho a přemysłownoho museja staroby dla na wotpočink dźěše, poručeše radnym knježim khudu wudowu jako naslědowańku. A radni knježa sebi ju też wuzwolichu. Z tym doby wudowa pódla darmotnoho wobydlenja dušnu mzdu, zo móžeše nětko z mjeńšej starosću swoju swójbu žiwić a wukubłać.

Też město móžeše hišće z radosću na swoje swjatočne kmótřistwo spominać. Hnydom bližši dźeń jimachu so wězo nowiny wurjadnoho kmótřistwa a rozpisachu to nic jenož w nim, ale spominachu też wobšěrnje na narodnohospodańsku ważnosć města mnohich joho wužitnych tworjow dla. Někotre dawachu też knježeŕstwu pokiwy, zo je tola skoro čas, zo by so tajkomu pilnomu městu wjetša kedźbliwosć přiwobroćiła. Tele powěsće so wězo też na kralowskim dworje rozšěrichu.

(Přichodnje skónčenjo.)

ćisnjeny, wot Boha pak wuzwoleny a česćeny, zo też wy jako žiwe kamjenje twariće duchowny dom, **swjate měšnistwo, zo byšće přinjesli duchowne wopory, Bohu so spodobace přez Jězusa Khrystusa.“** (1. Pětr. 2, 4.)

Tajke woćehnjenjo wot dostojneje přitomnosće k rozomnje sćěhowacej kedźbliwosći a wot teje potom hač we wěrje, nadźiji a lubosći so sobu zjednoćacej woporniwosći je woprawdźite postupowanjo kaž poskodźeńkach. Wězo njedyrbi pak so to cyle po pismiku zrozemić, nic tak, kaž by druhe dyrbjało po móžnosći derje docpěte być, prjedy hač móhło so k třećomu postupować, tak zo bychu so hakle dźěći poslednich šulskich lět móhłe k woprawdźitomu pobožnomu sobuswjećenju Božeje mšě nawjedować. Hižo dźěćo we wosmym, dźewjatym lěće móže najwažniše wo dźělach Božeje mšě zapřijeć, a móže při tym, hdyž na pokračowanjo a zmysł Boże mšě kedźbuje, też krótke, so woporej přizamkowace modlitwy dokonjeć. Pozdźišo, hdyž ceremonije lěpje znaje, dyrbi so też joho pobožnosć wudospołnjeć.

(Pokračowanjo.)

Skónčnje bu k. just. radź. dr. Herrmann z wójska pušćeny a budźe nětko při wólbnych zhromadźiznach rěčeć móc.

⁘

„Kejžorowy zwón“ Kölnjanskoho doma dyrbi z wěže. Wón je 541½ centnari ćežki, 3½ m wysoki. Dokelž jón cyły dele dóstać njemóža, budźe wón z elektriskej mocu rozdźělany. Laty bu zwón lěta 1877.

Najnowiše powěsće.

Z Barlina, 4. jan. Hamtscy. Ruske knježeństwo přeje sebi, zo by so wo měr we Stockholmje dale jednało; tele žadanjo wotpokazamy. Ruske knježeństwo nochcy 1. a 2. dypk našich namjetow wo wróćowzaćo wójskow z wobsadźenych krajow, a wo ludowym wothłosowanju přiwzać; my pak wot nich njepušćimy. Tuž wočakujemy, kak wěc wotběži, zepjerajo so na našu móc, měrne zmyslenjo a dobre prawo. Z wotpósłancami z Wukrajny, kotřiž su do Brest-Litowska přišli, budźemy dale jednać.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1917:

(Hač do kónc lěta 1917 hišće zapłaćene.)

kk. 991. 997. 998. 1003. z **Budyšina**: Jakub Młyńk, Jurij Šołta, Madlena Opicowa, Jan Nowak, listynošeŕ; 992. Pětr Šneider z **Jawory**; 993. wyšši inspektor Jakub Smoła w **Mangschütz**; 994. 995. z **Konjec**: Madlena Bräuerowa, Hana Šwejdźina; 996. Mikławš Kink z **Ralbic**; 999. Hana Libšec w **Drježdźanach**; 1000. Hańša Domšowa z **Nowoho Dwora**; 1001. Jakub Rychtaŕ z **Wotrowa**; 1002. Jurij Šěrak ze **Žuric**; 1004. Michał Brězan z **Ralbic**; 1005. Jakub Hrjehoŕ z **Konjec**; 1006. Herta Šipšikowa z **Hórkow**.

Z tutym skónčamy **zjawne kwitowanja** z lěta **1917** w **Posole**. Dalše płaćenja za lěto 1917 a druhe kwituja so nětko jeno hišće w zličbowanskich a zapisnych aktach.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1.—16. 32. 33. 52. 57. 83. 84. 86. 87. 89. 90. 92. 93. 95. z **Budyšina**: biskop dr. theol. Franc Löbmann, praelat Jakub Skala, scholastikus Mikławš Žur, kanonikus direktor Jakub Nowak, faraŕ Jurij Hejduška, kapłan Mikławš Just, wyšši wučeŕ Michał Wjerab, cyrkw. wučeŕ Jurij Šołta, tach. wučeŕ Mikławš Rjeda, tach. wučeŕ Jan Bryl (w polu), tach. registrator Mikł. Holka, tach. zwónk Michał Kubica, cyrkw. inspektor Jan Nowak, serbski zwónk Mikł. Bjedrich, tach. kursor Michał Just (w polu), Marija Wićazec, Mikławš Šmarander, Jurij Hejduška, Mikł. Rychtaŕ, Jurij Bjedrich, Mikł. Rjelka, Jakub Młyńk, Madlena Stankiewiczowa, Khata Kochec, Madlena Welsowa, Madlena Opicowa, justicny radźićel Michał Cyž, Michał Cyž (dźěłaćeŕ), Jakub Šipšik; 17. 91. ze **Zajdowa**: Jan Gäbler, Handrij Haša; 18. Jurij Žur ze **Šunowa**; 19. 51. 58. 94. we **Drježdźanach**: Hańža Winarjec (Lošw.), dr. phil. Jakub Wjacsławk, Jan Bryl, Michał Wićaz; 20. 21. z **Różanta**: administr. P. Romuald Domaška, Marija Domašcyna; 22. Marija Sćapanowa z **Dobrošic**; 23. 24. z **Baćonja**: faraŕ Jurij Delan, Jurij Smoła; 25. Jurij Robl z **Čornec**; 26. Jurij Šefer z **Pozdec**; 27. Pětr Hernašt z **Rachlowa**; 28. Pětr Nowak z **Hory**; 29. 30. z **Worklec**: Jurij Šewc, Hana Šewcowa; 31. 39. z **Khrósćic**: Hana Hojerjowa, Jakub Křižank; 34.—36. 74.—76. z **Ralbic**: faraŕ Jan Just, kapłan Jurij Rjeda, kantor Jurij Šewčik, Jurij Šwejda (w polu), Michał Narćik, Jurij Kućank; 37. Jurij Žur z **Kanec**; 38. Marija Wenertowa z **Hórkow**; 40. faraŕ Jurij Kral w **Dubinje**; 41. 42. 101. z **Radworja**: faraŕ Jakub Nowak, Jan Kubańk, kapłan Mikławš Dórnik; 43. August Filip z **Bronja**; 44. Hana Rěčcyna z **Łupoje**; 45. Madlena Rěčcyna z **Radwořskoho Haja**; 46. Hana Ješkec z **Kamjenjanskoho Haja**; 47. Marija Kasperka z **Měrkowa**; 48. Jan Handrik z **Kamjenjeje**; 49. Jakub Delan z **Hornjoho Wunjowa**; 50. Marija Młyńkowa z **Dalic**; 53. Jurij Guda z **Hrubjelčic** (w polu); 54. faraŕ Jan Šołta w **Birkenbrücku**; 55. division. faraŕ Jan Cyž **w polu**; 56. faraŕ Jakub Šewčik w **Kamjenicy**; 59.—61. z **Wotrowa**: Jakub Cyž, Jakub Ćemjera, Hańža Rychtarjowa; 62. Mikławš Koch z **Krjepjec**; 63.—69. ze **Žuric**: Jakub Cyž, Jurij Cyž, Hańža Cyžowa, Jan Cyž (gymn. w Prazy, w polu), Madlena Krawčikowa, Mikławš Lipič, Jan Šworca; 70. wučeŕ Jurij Słodeńk z **Pančic**; 71. Hana Bartowa z **Kukowa**; 72. Jurij Lebza ze **Słon. Boršće**; 73. Jakub Smoła, wyšši inspek. w **Mangschütz**; 77.—79. z **Konjec**: Marija Kralec, Jakub Buk, Madlena Hawkowa; 80. Pětr Paška z **Jitka**; 81. Pětr Cyž z **Nowoslic**; 82. Jakub Handrik ze **Šunowa**; 85. Lejna Hórnikowa z **Hornjeje Kiny**; 88. Michał Ella ze **Židowa**.

(Přichodnje dale.)

Dary za fond towarstwa: Ze zawostajeństwa † Hany Młyńkoweje z Ćemjeric 50 hr.

Dary atd. za towarstwo: Michał Wićaz we Drježdźanach 40 pj., Jan Bryl w Drježdźanach 40 pj.

Za cyrkej w Zdźeri: Jurij Lebza ze Słoneje Boršće 3 hr.

K Božomu dźěsću

dariwši za

fond towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch **pisnych nowolětnych zbožopřećow** wupraja z tutym swoje

najwutrobniše „daj Bóh zbožo“ k nowomu lětu

wšěm přećelam a znatym:

po **10 hr.**: faraŕ Michał Wjesela w Königshajnje, just. radźićel Michał Cyž w Budyšinje, Michał Ella na Židowje;
po **6 hr.**: Michał Hórnik z Hornjeje Kiny;
po **5 hr.**: faraŕ Jurij Hejduška, tachant. wyšši wučeŕ Michał Wjerab a cyrkwiny wučeŕ Jurij Šołta z Budyšina, kapłan Jakub Kral w Kulowje, kapł. Jan Wałda w Njebjelčicach, kapłan Mikławš Dórnik z Radworja, Mikławš Wels z Hněwsec;
po **4 hr.**: Madlena Welsowa z Budyšina, Michał Šołta z Khrósćic;
po **3 hr.**: Jurij Lebza ze Słoneje Boršće, Jakub Cyž z Kašec, Hana Nowakec, Michał Łusčanski a Michał Cyž z Wotrowa;
po **2 hr.**: Michał Just z Jaseńcy, M. H. z Budyšina, wučeŕ Józef Hajna ze Zdźerje, Jurij Wjenka ze Žuric;
po **1 hr. 50 pj.**: Marija Mětkec z Kašec;
po **1 hr.**: Michał Bulank z Jaseńcy, Michał Cyž, dźěłaćeŕ, Jakub Koprij a Jurij Jenich (we wójsku) z Budyšina, Jakub Kokla z Khrósćic, Mikławš Symank z Wotrowa.

Štóž chce hišće **něšto k Božomu dźěsću darić**, chcył to **bórzy činić**, w přichodnym čisle zběrku skónčimy.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Lišče, mordarjowe, tkhórjowe atd. **kože**
kupuje za najwyšše płaćizny
Heinrich Lange w Budyšinje
Žitne wiki 11. **Cyrkwinske naměsto 4.**

Jandźel pěston
modlitna knižka za dźěći
je we expedicijach našoho Posoła (pola kk. duchownych) dóstać. Njech sebi ju starši hišće k **Božomu dźěsću** za swoje dźěći wobstaraja. Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.** Wona płaći:
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Nierth & Förster

Dalokoročak 54 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Wolerjo 3. wokrjesa!

Stojimy **před wólbu samej.** Za našoho njeboho zapósłanca **Gräfu** mamy přichodny pjatk nastupnika wolić, hódnoho nastupnika.

Njeboh Heinrich Gräfa bě nam Serbam luby. Runjež njebě sam Serb, je tola ludowe prawa Serbow swěru zastupował. Za to wostanjemy jomu dźakowni. Tuž wuzwolmy sebi nastupnika, kotryž po politiskim zmyslenju njeboćičkomu Gräfje so runa.

A štó je tón?

To je justicny radźićel knjez dr. Arnošt Herrmann!

Wón je sam Serb. Prěni króć mamy móžnosć, Serba do kejžorstwoweho sejma wolić. Hač tajka přileżnosć, jónu přepasena, hdy zasy přińdźe? Dr. Herrmann njeje jenostronski kandidat Serbow; je też wot druheje strony postajeny. Tajka dowěra je česć za serbskoho kandidata kaž za cyły serbski lud. Wěmy, zo **ani jenički serbski hłós njesmě dr. Herrmannej brachować.**

Dr. Herrmann je z burskoho rodu. Je też tu nam z bratrom. My wšitcy smy burjo, dźěłamy za burstwo a smy žiwi wot burstwa. Što by z nami było bjez strowoho a sylnoho burstwa, wosebje we wójnskim času? Njewólnicy cuzych krajow bychmy dawno hižo byli, burjo kaž měsćenjo. Štóž ratarstwo lubuje, haj štóž je jenož trjeba, **njemóže swój hłós swobodnomyslnomu knjezej Pudorej abo socialdemokratiskomu knjezej Uhligej dać.** Tysac króć stej runje tej stronje prajiłoj: **Njech naše burstwo zahinje; kupimy sebi tuńši khlěb z wukraja!** Hdyž nětkle nam hinak rěča, wěmy, čohodla, a što su słowa winojte.

Dr. Herrmann je kraloswěrny. Štó chcył na swoje swědomjo wzać, zo by też posledni sakski wólbny wokrjes, kiž hišće ženje we socialdemokratiskich rukach njebě, do „čerwjenoho morja“ so potepił? Žadyn Bohu a kralej swěrny to njepřida. Štóž pak je tak mało rozjasnjeny, zo wot socialdemokratiskoho stata zbožowny přichod wočakuje, njech z najmjeńša z wójny wuknje. Komu by so spodobało, hdy by stat za wšón přichod hač do bróžnje, hródźe a kuchiny wšitko postajał, kaž to surowa wójna bohužel žada. A što z křesćanskej cyrkwju a šulu? Štóž swobodnomyslnoho woli abo socialdemokrata, je zwólniwy, cyłe křesćanstwo podać. Ně, njemóžemy za žanoho druhoho hłosować hač za **dra. Herrmanna.**

Ale měr! Štóž za dra. Herrmanna hłosuje, podlějša wójnu. Luby wolerjo, jeli to mysliš, dźi k Pudorej abo Uhligej, a jeli tebi jedyn z njeju lubi, zo nam za měsac měr, sprawny měr, abo měr, kotryž so tebi spodoba, wobradźi, chcemy radlubje wšitcy za toho hłosować. Doniž to žadyn njemóže, wostanu rěče wo bližšim a dalšim měrje drje nimale prózdne rěče.

Naš kandidat móže potajkim jenož k. dr. Herrmann być. Jako jenički z našoho wokrjesa znaje wón joho potrjeby; Herrmannowa wosoba, joho powaha, joho powołanjo a joho stojnišćo nam zawěsćeja, zo budźe wšě strony po sprawnosći zastupować. W nim chcemy zapósłanca sebi wuzwolić, na kotrohož chcemy też za přichod twarić, kiž dyrbi, móže a chce woprawdźe **naš** być.

Tuž za njoho do wólby! Lohka njebudźe. Žadyn njewostań doma. Štóž docyła njewoli, podlěkuje tamnymaj kandidatomaj; niči Herrmanna. Hač do poslednjoho muža chcemy 11. januara wolić a to našoho krajana

justicnoho radźićela dr. Arnošta Herrmanna.

Wjesne wólbne towarstwo.

Wólbny wubjerk ma swoju kenclu w „běłym konju“, we jstwi čo. 19.

Kóždu sobotu wot 11—1 hodź. je w „Serbskim Domje“ knjez kandidat abo něchtó z wólbnoho wubjerka k rěčam.

Wólbne zhromadźizny

budźa

5. januara wječor w 7 hodź. w korčmje w **Haslowje.**

6. januara popołd. w 5 hodź. w korčmje w **Minakale.**

7. januara wječor w 7 hodź. w knježskej korčmje w **Njeswačidle.**

8. januara wječor w 7 hodź. w hosćencu „Sakski dom“ w **Rakecach.**

Rěčeć budźe tu wšudźom knjez sejmski zapósłanc **kubleŕ Schreiber z Mišwic pola Mišna.**

7. januara wječor w 7 hodź. w hosćencu „k jelenjej“ w **Hodźiju.**

Rěčeć budźe: k. sejmski zapósłanc ekonomiski radźićel **Schmidt-Freibergski.**

9. januara wječor w 7 hodź. w Nowakec korčmje we **Wulkej Dubrawje.**

Wjesne wólbne towarstwo.

Sobotu 29. hodownika w 3 hodź. popołdnju zemrě měrnje po dlějšej ćežkej khorosći, kotruž z wulkej sćerpnosću njeseše, wjele króć, też hišće poslednje ranjo swojoho Zbóžnika w swjatym woprawjenju dóstawši w 84. lěće žiwjenja naša horcolubowana mać, wowka, wulka wowka, sotra a ćeta

Madlena zwud. Opicowa

w Kamjencu

rodź. Wićazec z Ralbic

a bu zańdźenu srjedu na Kamjenskim kěrchowje pokhowana. Jeje hłubokozrudźene dźěći wuprajeja z tutym wšitkim za poslednju njebohej wopokazanu česć a lubosć na póstywječorje a při pohrjebje, wosebje wjeledostojnymaj kk. fararjomaj Žurej Kamjenskomu a Delanej Baćońskomu a česćenomu towarstwu swjateje Hilžbjety w Kamjencu z cyłeje wutroby

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu zemrěteje poručamy pobožnym modlitwam wšěch, kotřiž su njebohu w jeje žiwjenju znali.

W **Baćonju**, w **Drježdźanach** a kupjelach **Dürkheimskich** na dnju pohrjeba, 2. wulkoho rózka 1918.

Hłubokozrudźene zawostajene dźěći.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokerčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 2. | **Budyšin, 12. januara 1918.** | **Lětnik 56.**

Kak naši wojacy domoj du.

Du hižo domoj? — Haj, tola nic wšitcy. Mnozy budźa hišće wojować, a Bóh sam wě, kak dołho a z kajkim wuspěchom.

Lěto 1918 je so započało; njeprašamy žno so tu tež, kak wone skónči? To wěmy, wone wuběži — budže-li pak hišće swěta — do nowoho; móžno pak je, zo za nas wotběži prjedy dyžli je wuběžało, a potom wuběži za nas do — wěčnosće.

A na tónle kónc chcemy sebi myslić; na tón wokomik, kiž nas přesadźi z časa do wěčnosće, ze zemje před našoho bójskoho sudnika. Kóždy wokomik twojoho časa njech ći pokazuje wěčnosć. Potom wužiješ swój čas derje, potom derje wumrješ a pójdźeš domoj, domoj, hdźež je wjele našich wojakow šło.

„Wšo, štož činiš, čiń mudrje a měj kónc před sobu", praji wěsty pohanski basnik. Tuž při spočatku nowoho wotrězka časa měj joho kónc před sobu. Kak rjany tón za někotrych je! kak zbóžny! Kak krasny je tež był za někotrohožkuli našoho wojaka! Słyš tu něšto zawěsćenych powěsći; njech su tebi k spomoženju.

Krótka je powěsć, kotruž mrějacy wojak hišće w poslednich wokomikach do swojeje smjerće napisa. Štož pak we njej sobu wupraji, je wuznaćo kruteje wěry, žiweje nadźije do Boha, joho knjeza a mytowarja. Tole běchu joho rjadki, kotrež tam napisa: „Posledni postrow mojej žonje a mojimaj staršimaj: Wěrju do Boha! Amen." — Njepraji to, z čim so mrějacy w poslednich wokomikach swojoho žiwjenja zabjeraše? Njeje tón wumrěł, w duchu hižo přebywajo w njebjesach pola swojoho Boha? —

26. okt. 1916 bu wěsty wojak při Sommje ćežko ranjeny, bu wot Jendźelčanow jaty a zemrě w khorowni w Londonje. Duchowny, kotryž joho tam domawobstara, napisa joho maćeri poslednje słowa, kotrež bě mrějacy prajił. „Postrowće mojich lubych w domiznje; swojej lubej maćeri pak dawam jako poslednje znamjo swojeje lubosće a dźakownosće swoju njewinowatosć wróćo, kotruž sym, Bohu budź dźak, njezranjenu wobkhował." — Zawěsće je joho mać płakała; cyle wěsće pak nic jenož sylzy zrudoby.

Francózski spisowaćel Maurice Barrés piše: „W ćmowym lěsu němskoho wojaka, wěstoho Wylema Bauera, nadeńdźechmy; pjeć dnjow bě tón ćežko ranjeny bjeze wšeje pomocy a skónčnje tež bjeze wšeje cyroby ležał. Lědom bu do khorownje dowjezeny, dha zemrě. Při nim namakachu knižku, do kotrejež bě z třepotacej ruku něšto napisane. W poslednich joho hodźinach, hdyž ćiny smjerće so hižo na njoho zlěhachu, bě wón ze swojimi myslemi pola Boha. W knižcy piše: „Dokelž so nade mnu Boža wola wukonja, słuša jomu mój posledni postrow. Francózska kulka trjechi mje na patroliji a rani mi wobej koleni, tak zo so hibać njemóžu. Pjeć dnjow sym hižo w tymle lěsu. Bórzy z hłodom wumru. Husto sym Knjeza wo pomoc prosył; dóstał jeje njejsym. Najebać to wostanu swěrny swojomu Bohu a njeskoržu, dokelž je mój čas přišoł. Bórzy budu w njebjeskej wótčinje, pola bratrow mojoho rjanoho kraja. Na zasywidźenjo w njebjesach." Kak kruta bě wěra, zo pjećdnjowski smjertny strach ju ani potřasć njemóžeše!

Wojak, roztřělany, zo joho ani hižo nichtó spóznać njemóže, mrějo žałosći. Duchowny stoji při nim; jomu stłóči mrějacy papjerku do ruki, prajicy: „Postarajće so, zo to mojej staršej dóstanjetaj." A na papjercy je napisane: „Wutrobny postrow wot Wašoho mrějacoho syna; tu wonka při Božich służbach nadeńdźech zasy swojoho Boha a wumožnika." — Zhubjeny syn bě so zasy namakał.

Jedyn druhi wojak napisa swojomu přećelej tole: „Padnu-li, napiš mojej mandźelskej, zo by naju dźěći w česćomnosći a lubosći napřećo Bohu wukubłowała."

Wěsty francózski hejtman piše, zo je při štomje ležacoho mortwoho němskoho wojaka nadešoł, kotryž w rucy Khrystusa na swjećatku dźeržeše. Pod swjećo bě čišćane: „Wonaj pak joho prošeštaj a praještaj: Knježe, zwostań pola nas, přetož hižo so wječori." A z třepotacej ruku bě tam k tomu připisane: „Knjez praji: Ja sym pola was wšě dny hač do skónčenja swěta." A njedaloko wot njoho ležachu wosmjo mortwi a mjez nimi modleńska knižka, wočinjena tam, hdźež stojachu modlitwy za mrějacych.

Jedyn mrějacy wojak pósła hortnje hišće posledni postrow swojej njewjesće. A što to? Zo by k Jězusej, přitomnomu w Najswjećišim sakramenće woltarja šła, jomu swoju hórku zrudobu wuskoržiła a wot njoho pokojenja dóstała. Tón je zawěsće sam nažiwił, hdźe je najlěpšoho pokojenja; mrějacy bě je sam dóstał; tuž doporuča je tež wutrobje, kotruž je najbóle lubował a kotruž joho smjerć najbóle zrudźi.

„Hdyž tónle list dóstanješ", piše jedyn druhi mrějacy wojak, „budu, da-li Bóh, hižo we wěčnosći; přetož dołho swoje rany hižo njeznjesu. . . . Budź kruta, maći; přirunaj so z božej maćerju pod křižom! Ja rady wumru. Nadźijomnje tež ty bórzy wumrješ; potom budźemoj dospołnje zjednoćenaj. Ja žedźu za njebjesami."

Što je tola wšo z tychle słowow słyšeć! lubosć k maćeri, smjertne běd̄źenjo a wozbožaca nadźija, bolosć maćerje doma a maćerje na Golgaće, žadosć za domiznu a za njebjesami. —

Štož sy tule čitał, luby čitarjo, njech ći přima do wutroby; njech ći zahori mysl za wšo dobre, duchownje rjane a wolu skrući k swědomitomu katolskomu žiwjenju, w kotrymž sy žiwy, k dopjelnjenju žadosće, zo chceš tež ty dóńć domoj.

„We wěrje wumrěchu wšitcy tući (mjenujcy sprawni Staroho Zakonja), njedóstawši slubjeni, ale nazdala je wohladajcy a witajcy a wuznawajcy, zo su přikhadnicy a hosćo na zemi. Přetož koniž tak rěča, woznamjenjeja, zo wótčinu pytaju." (Hebr. 11, 13—14.)

Wójna.

Lloyd George

jendźelski ministerpresident je zasy junu we wobšěrnišej rěči jendźelske wójnske zaměry rozestajał. Po joho słowach njecha Jendźelska Němsku, Awstrisku, abo Turkowsku zničić a njecha tež so do znutřkownych statnych należnosći měšeć. Štož Jendźelska — ze swojimi zwjazkarjemi — žada, je sćěhowace: Předewšěm Belgiska, dale pak tež Serbiska, Čornohórska a wobsadźene dźěle Francózskeje, Italskeje a Rumunskeje dyrbja so wopuščić a tam načinjena škoda zarunać. Elsas-Lothringska ma so wróćić. Njewotwisna Pólska dyrbi wšě dźěle wopřijeć, kotrež k njej chcedźa. Awstriska dyrbi ludam, kotrež to žadaja, samostatnosć dać, Italska krajiny dóstać, kotrež sebi to přeja. Turkowska ma Arabiskej, Armeniskej, Mesopotamiskej, Syriskej a Palestinje samostatnosć dać. Komu dyrbja němske kolonije słušeć, dyrbi přichodna konferenca po přećach jich wobydleri rozsudźić. Skónčnje žada Lloyd George k dócpěću sprawnoho měra. 1. Wučinjenja maja so swjate dźeržeć, 2. Krajinske prašenja maja so po samopřećach wobydleri rozsudźeć, 3. dyrbjała so mjezynarodna organisacija założić, kotraž by bróńjerstwo wobmjezowała a wójnam po móžnosći zadźěwała.

Tute wójnske zaměry su nimale jasne, ale tajke, zo by někotre z nich jenož cyle zbity njepřećel přiwzać dyrbjał, nic pak, kiž je kaž my, skoro wšudźom dobyćeŕ. Jendźelska chce nam nakładować, štož sama napřećo druhim ludam nihdźe njedźerži.

President Wilson je samsne žadanki postajił, kaž Lloyd George.

Na frónach

wojowachu kaž přecy. Jendźelčenjo a Francózojo přimachu na wjacorych městach bjez wuspěcha. Tež na italsko-tyrolskich wojowniščach pokazowachu so Francózojo. Špatne wjedro zadźěwaše wjetšim wojowanjam.

Naše podmórniki

su tež w poslednim času na wšěch morjach z wulkim wuspěchom dźěłałc. Zo bychu wosebje Američanam jězbu do Europy wobćežiłe, buchu wot našoho knježerstwa **dalše dźěle morja šlahane.** To płaći za morjo wokoło **Kapverdiskich kupow** a wokoło přistawa **Dakar** (na wječornych francózsko-afriskich brjohach) a morjo wot **Azorow** hač ke kupje **Madeira.**

Swětowy rozhlad.

Jednanja wo měr.

Hač do 28. dec. běchu so jednanja wo měr w Brest-Litowsku derje wuwiwałe. Hišće we posedźenju 28. dec. zjednachu so tam wo wšelakich diplomatiskich, wojeńskich, překupskich a hospodarskich dypkach. Ważniši rozdźěl wosta mjez našej a ruskej stronu jenož wo tym, hdy dyrbja so wójska z wobsadźenych krajinow wróćić. Ruska chcyše, zo bychu so hnydom bjez wuměnjenjow wróćiłe; Němska chcyše je w Kurlandskej a Litawskej a w dźělach Livlandskeje zdźeržeć, doniž njeby tam přez ludowe wothłosowanjo rozsudźene było, ke kotromu krajej so přizamknu. Potom so wuradźenja na khwilu přetorhnychu, zo móhli jenotliwi zapósłancy wo dotalnych a dalšich jednanjach ze swojimi knježerstwami so zrěčeć.

W tymle času so dalše wotpohladane wuradźenja nadobo zahaćichu. Z Barlina so wo tym 4. jan. pisa:

Kejžorstwowy kancler je w dźensniším posedźenju hłownoho wubjerka kejžorstwowoho sejma zdźělił, zo je ruske knježerstwo namjetowało, jednanja z Brest-Litowska do Stockholma přepołožić. Statnomu sekretarej z Kühlmann je so napołožiło, zo by tón namjet wotpokazał. Dale je so z Pětrohroda wozjewiło, zo dypk 1 a 2 našich namjetow, kotrež so na wopušćenjo krajinow a ludowe wothłosowanjo poćahuja, přiwzać njemóža. My njemóžemy jej pušćić. K tomu kancler přispomni: My možemy wo měrje wočakać, kak tale wěc dale wotběhnje. My spušćamy so na swoju móc, na swoje sprawne zmyslenjo a na dobre prawo (žiwe bravo). **Nimo toho kancler praji, zo budźemy z wotpósłancami Ukrajny, kotřiž su do Brest-Litowska dóšli, dale jednać.**

Tak buchu jednanja na khwilu přetorhnjene. Wina na tym budźa drje šćuwanja ententy, kotraž ma hišće swojich zapósłancow w Ruskej. Snadź sebi też Rusojo mysla, zo dyrbimy so jich wuměnjenjam kłonić. Maja nas za bóle wosłabjenych hač woprawdźe smy. Z kanclerowych słowow we hłownym wubjerku su drje spóznali, zo swoje prawo zastupować wěmy při wšej přećelniwości, z kotrejž su naši zastupnicy w Brest-Litowsku ruskim přećam napřećo přišli. Smy sylni dosć, zo móžemy hišće młodomu a z mnohimi ćežemi bědźacomu ruskomu knježerstwu něšto popušćeć a joho stojnišćo wołožić, ale też sylni dosć, zo móžemy njerozomne a přepjate žadanki kruće wotpokazać. Ruska dyrbi nam tola přińć, dokelž k dalšomu wojowanju žane mocy nima.

Wobžarować so dyrbi, zo někotre z našich němskich nowin bjez přestaća do jednanjow wo měr mudruja a je tak wobćeža. Wosebje na statnoho sekretara z Kühlmanna rady rubaja, jakož by słabušcy před ruskimi žadankami cofał a z tym našu wěc škodował. Tak daloko njerozomni du, zo samo Hindenburga a Ludendorfa přećiwo njomu wuhrawaja, jakož by wón ze swojej diplomatiku skazył, štož staj tamnaj z mječom wuskutkowałoj. Z tym so jednanja wobćežuja, lud so myli a wukraj nas wusměša.

Ruski ludowy komisar Trocki je z druhimi zapósłancami 7. jan. zasy do Brest-Litowska dojěł. Dalše jednanja póndźa bjez dwěla nětk dale. a směmy so dobroho wuspěcha nadźijeć, runjež při tak wulkich a ćežkich prašenjach też za přichod tón abo tamny nowy zadźěwk wuzamknjeny njeje.

Nimo ruskich jednanjow du te z Ukrajnu jako samostatne dale. Centralna ukrajnska rada w Kiewje stoji na tym stojnišću, zo Pětrohrodske knježerstwo nima prawa za Ukrajnu sobu jednać. Też ententa je Ukrajnu jako samostatny stał připóznała.

Za druhe staty ententy je 10 dnjowska khwila so minyła bjez toho, zo bychu ruskoněmskim jednanjam pod wučinjenymi wuměnjenjemi přistupiłe. Němska je toho dla wozjewiła, zo njeje napřećo nim wjacy na swoje wuměnjenja zwjazana.

Finiska

bu jako samostatna wot Ruskeje, Němskeje a Šwedskeje připóznata. Wosebita finiska deputacija bě kónc decembra pola němskoho kanclera wo připóznaćo prosyła. Deputacija pućuje też hišće k druhim statam.

Šwedska je hižo pósłanca w Finiskej pomjenowała, dotalnoho generalnoho konsula Ahlströma. Wón je prěni diplomat w finiskim hłownym měsće Helsingforsu. Też mórski wobkhód mjez woběmaj krajomaj je wotewrjeny.

Pólska knježerska rada

bě wutoru z ministerpřesidentom a druhim přewodom w Barlinje pola němskoho kejžora. Wjerch Lubomirski dźakowaše so kejžorej w swjatočnej narěči za joho pomoc k wutworjenju noweje Pólskeje a wupraji nadźiju, zo budźa Polacy w přezjednosći z mócnym němskim narodom za zbožo ludow a powšitkowny měr skutkować móc, na čož kejžor jara přećelnje w samsnym zmysłu wotmołwi.

Z Barlina pućowachu pólscy wotpóslancy do Wiena, hdźež buchu wot kejžora Karla runje też přećelnje witani a jako hosćo hospodowani.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Najebać wotpisowanjow a wulkich płaćiznow za wuhlo měješe tudomna elektriska centrala 70000 hr. čistoho wunoška. Tón pjenjez wužije so za měsćanske należnosće.

— Poslednju wutoru, 8. t. m. wotmě wólbny wubjerk za dr. Herrmanna zhromadźiznu we třěleńi. To drje bě najwulkotniša a najbohatšo wopytana zhromadźizna, kotraž je při agitaciji dla nětčišeje wóiby so stała. Wulka sala bě přepjelnjena. Wubjerk bě sebi znatoho hrabju Westarpa za rěčnika wuprosył, posedźenjow sejmowoho wubjerka dla pak tón njebě přińć mohł. Město njoho rěčeše generalny sekretar Fritsche. Wustojnje dopokaza, hdźe socialdemokratiske ideje dowjedu; pokaza dale też, zo srjedźny staw wot pokročowanskich ničo khmane wočakować nima.

— Za tudomne komunalne hospodarstwo za čas wójny je město 4 milijóny dołha načiniło a 5 milijónow hriwnow na 40 lětne wotpłaćenjo sebi požčiło. Za kwartěry bu w tutym času płaćenych 1 115000 hr., k podpjeranju z kejžorstwowych srědkow zapłaćenych 2072000 hr., z měsćanskich srědkow na tajkich, kotřiž běchu bjez dźěła, 1475000 hr., za powšitkowne wobstaranjo z jědźu wuda so 3660000 hr.

— Tudomna „wyšša holča šula“ ma so dale wudospołnić. Tři wyšše rjadownje, mjenujcy wyšša sekunda, nižša a wyšša prima so jej dodadźa. Přez to dyrbi so holcam přileżnosć dać, zo móhłe so na akademiske studije přihotować.

⁘

Z Radworja. (Wójnskej wuznamjenjeni.) Trochu wurjadne wójnske wuznamjenjo staj sćěhowacaj tudomnaj wojakaj dóstałoj.

124. **Franc Zseba z Brěmjenja,** wojak we jenym češkim hajniskim batalijónje. Wón wuznamjeni so při wojowanjach w Galiciji z wosebitej zymnokrejnosću. Za to dósta Awsrisku (česku) zmužitostnu medaliju. Zmužity wojowar pak je so w pozdźišich bitwach zhubił a je hač dotal hišće zhubjeny.

125. **Pawoł Ryćerja z Khasowa,** podwyšk w aktivnym pěšim regimenće čo. . . . Wón wuwjedźe 1. julija w Francózskej z wulkej rozhladnosću strašnu ale ważnu patruliju. Dokelž medaliju a dwaj křižikaj hižo měješe, wustajichu jomu nětko čestne wopismo.

Z tym su sebi synojo našeje wosady 125 wójnskich wuznamjenjenjow zasłużili. Nadźijomnje budźe wójny prjedy konc, hač so jich 150 nahromadźi.

*

Wójna poskića druhdy też doma spodźiwny napohlad, samo w cyrkwi: Swjate woprawjenjo so wudźěła. Pola kehelkow kleči ruski jaty (Polak) ze znatym brunym wobwjazkom wokoło rukawa, při nim Francóza w čerwjenych kholowach, pódla tutoho češki wojak w módrej drasće a na štwórtym městnje pólnošěry serbski grenaděr; potajkim dwaj přećelej a dwaj njepřećelej, ale njepřećelej jenož na bitwišću, nic pak w cyrkwi; tu před Knjezowym wołtarjom su wšitcy přećeljo; přetož cyrkej zjednoća wšitke ludy a narody z jenajkej lubosću we swojej srjedźiznje.

⁘

Z Kukowa. Bětnarski mištr Narćik přisłuša hižo 25 lět dobrowólnej wohnjowej woborje klóštra Marijineje Hwězdy. Dołhe lěta wukonja wón při njej zastojnstwo hejtmana. 3 t. m. přepoda jomu kejžorstwowy assessor dr. Berger kralowske wuznamjenjenjo za swěrnu służbu. — Přejemy k. mištrej wjele zboža k joho počesćenju a zo by hišće dołho jako sobustaw wohnjoweje wobory swojim sobućłowjekam, hdyžkuli bychu joho potrjebali, swoju pomoc poskićeć móhł.

⁘

Z Wotrowa. Wurjadnje sylne sněhowe mjećele pjatk 4. januara su bohužel wopor z našeje wsy žadałe. Na mjenowanym dnju bě, prjedy hač so započachu, tudomny rentěr Michał Kubica z Wotrowa do Halštrowa šoł. Hdyž so wječor hišće wróćił njebě, pytachu joho, ale podarmo. 5. januara rano namakachu joho zmjerznjenoho na polach, něhdźe 10 mjeńšinow wot Wotrowa zdalenych. Kaž namakane stopy pokazowachu, bě hižo cyle blizko, wokoło 3 mjeńšinow, wot prěnich Wotrowskich wobydlenjow był, ale błud bě joho wobešoł, a njewěddźo, hdźe je, bě so wróćił a na polach wobešoł, hdźež bě wosłabjeny padnył. Zemrěty, rodźeny na Horje 22. januara 1840, bě ćichi strózby, nahladny knjez a jara dobry křesćan. Zawostaji wudowu w najwjetšej zrudobje.

⁘

Ze Žuric. 1. januara wopominaše naša wjes, zo jeje nětčiši gmejnski předstojićeŕ, knjez kubleŕ Jurij Wjenka, 25 lět předstojićeŕske zastojnstwo zastawa. Stóž wě, kelko so w tychle časach wot gmejnskoho předstojićerja žada, wosebje we wójnskich lětach, přida, zo sebi tónle dźeń žada, zo gmejna na wulke zasłužby mjenowanoho jubilara wo jeje spomoženjo dźakownje spomina. Z njesebićnym prócowanjom je knjez Wjenka swojej gmejnje służił a njehladajo na to, hač za to khwalbu dóstanje abo nic, so wo jeje derjeměćo staraŕ. Najlěpše znamjo wo joho spomožnym skutkowanju je, zo so wot Žurčanskich katolskich a lutherskich wobydlerjow jenak česći. Kaž woni, tak też my přejemy, zo by knjez jubilar hišće mnohe lěta swoje mocy a nazhonjenjo spomoženju našeje wsy poskićił.

⁘

Z Kamjenca. Z 1. januarom přesydli so sem knjez Beno Cyž z Kašec, dotal z pomocnym wučerjom w Njebjelčicach, zo by tu bórzy městno statnoho wučerja na so wzał. — Přejemy nowomu knjezej prawje wjele wuspěcha a Božoho žohnowanja za joho skutkowanjo při tudomnej katolskej šuli.

⁘

Z Biskopic. Njezbožo sta so na tudomnym dwórnišću. Žitawski ćah zestawajo wobsuny so wyšši šafnař Rietschel, zajědźe pod wóz a tón wotjědźe jomu nohu wyše kulki.

⁘

Ze Šěrachowa. Dokelž wuhla njeje, njebudźe so w tudomnej lutherskej šuli na dalše wučić.

⁘

Ze Žitawy. W lěće 1917 bu w tudomnym krematoriju 455 ćěłow spalenych; lěto prjedy 372. Z tychle 455 ćěłow běchu 302 mužskoho, 153 žónskoho rodu; 207 bě wot protestantskich zemrětych, 205 wot katolskich, 17 židowskich, 7 starokatolskich, 18 tajkich, kotřiž žanoho wěrywuznaća njemějachu. — Krematorij bu 1909 natwarjene; dotal bu w nim 2892 ćěłow spalenych. —

Škoda wuhla za ćěła, hdyž žiwym njedosaha.

Cyrkwinske powěsće.

Z Hajnic. W zańdźenym z Božej pomocu dokonjanym lěće narodźi so w našej wosadźe 12 (w lěće 1916: 18) dźěći. Připowědanjow bě 5 (2), pohrjebow bě 13 (14), wyše toho padnychu 4 wojacy we wójnje. Domawobstaranych bu 22 (24). K swjatomu woprawjenju přistupi 2929 (2425) wěriwych.

⁘

Z Wotrowa. W zańdźenym z Božej pomocu skónčenym lěće narodźi so w našej wosadźe 11 dźěćatkow, 7 hólcow a 4 holcy. Wěrowanja běchu 3. Zemrěli su 7, wyše toho khowaštaj so na našim pohrjebnišću 2 we Khrósćanskej wosadźe zemrětaj. We wójnje wostaštaj 2 Wotrowčanaj. 6122 króć wudźěleše so swjate woprawjenjo w cyrkwi, 50 króć khorym doma. Nahromadźiło je so za cyrkwinske potrěbnosće a nabožne zaměry, tež k spěchowanju skutkow křesćanskeje lubosće 6332 hr. — Założi so towarstwo „křesćanskeje lubosće“, kotromuž, kaž so nadźijamy, prawje wjele sobustawow přistupi.

⁘

Z Ralbic. W minjenym z Božej pomocu dokonjanym lěće 1917 je so w našej wosadźe narodźiło a wukřćiło 27 dźěćatkow a to 17 hólčatkow a 10 holčatkow, mjez nimi 3 wot njemandźelskich maćerjow, jedyn raz běštaj dwójnikaj. Připowědani mějachmy 7, wěrowani 4. Zemrěło a tu pokhowanych je 37 wosobow, 18 mužskoho a 19 žónskoho splaha, a to 6 dźěći w prěnim lěće swojoho žiwjenja, 3 šulske dźěći, jene 7 lět, jene 10 lět a jene 12 lět stare. 1 wosoba zemrě we starobje do 20 lět, 1 přez 30 lět stara, 3 přez 40 lět, 7 přez 60 lět, 10 přez 70 lět a 5 přez 80 lět starych, mjez nimi bě jena z Budyšskeje wosady. Nimo toho su z našeje wosady 4 padnyli. — K swj. woprawjenju poby w našej farskej cyrkwi přez 13000 wosobow, mjez nimi 13 dźěći k prěnjomu swj. woprawjenju, w jutrownym času přez 4100, domawobstaranych bu 138 wosobow. — We Róženće bě 8200 swj. woprawjeni, mjez nimi 13 dźěći k prěnjomu swj. woprawjenju.

Wunošk składowanjow wot duchowneje wyšnosće připoručenych bě sćěhowacy: za misijóny w Africy 40 hr.; za lyonske towarstwo 33 hr.; za towarstwo swj. Józefa 18,50 hr.; za kustodiju swj. rowa w Jeruzalemje 17 hr.; za towarstwa swj. kraja 16 hr.; za towarstwo swj. Bonifacija 25 hr.; póstna jałmožna 162 hr.; za narańše cyrkwje 15 hr.; Pětrowy pjenježk 55 hr.; za twarjenjo cyrkwjow w našej diecezy 94 hr.; sobustawy Bonifacijowoho towarstwa nawdachu 95,70 hr.; za dźak kejžora nazběrachmy 35 hr.; towarstwo swj. dźěćatstwa Jězusowoho zwjedźe: 209 hr.

⁘

— We Wrótsławju je na ss. Třoch Kralow praelat dr. Hugo Lämmer, professor tamnišeje university, w starobje 84 lět wumrěł. Lämmer narodźi so 1833 w Allensteinje w narańšej Pruskej, studowaše na universitach w Königsbergu, Lipsku a Barlinje evangelsku teologiju. Njeběše ani 20 lět a hižo bě doktor filosofije. Pobywši jako docent na Barlinskej universiće wróći so 1858 w Braunsbergu do katolskeje cyrkwje a tam zastupi do měšniskoho seminara. Hižo 1859 dósta měšnisku swjećiznu a bu na doktora teologije powyšeny. Dlějši čas w Romje dale studowaše, hdźež joho Pius IX. za radźićela orientalskich kongregacijow pomjenowa. Pobywši professor na lyceu „Hosianum“ w Braunsbergu bu 1864 na universitu we Wrótsławju powołany, hdźež je přez 50 lět professor był. W lěće 1882 wuznamjeni bamž Lämmera z najwyššej česću pomjenowawši joho za „protonotara a infulowanoho praelata“. Lämmer bě wulkotnje wučeny muž a při wšej wědomosći wurjadnje poniżny a pobožny. Hač před krótkim časom běše wón kurator miłosćiwych sotrow swj. Karla Borromejskoho w Trebnicach. R. i. p.

Sanje za rólnikow.

Kaž wójnski hospodarski hamt zdźěluje, maja sanje, kotrež we swojim času wojerstwo pokupi, buram so zasy přewostajić. Pola Train-Depot XII, Dresden-N., Königsbrückerstraße (Arsenal) stoji 1228 ćežkich sani a 75 lohkich (za ludźi) na předań. Wot 8—12 hodź. możeš sebi sanje tam wobhladować.

Sanje su pječa tunje, z wjetša tuńše, dyžli w měrnych časach. Štóž ma mysle, sebi jene kupić, njech to tak khětře hač możno sčini. Njebudža-li so hospodarjo wo nje prócować, so sanje překupcam přewostaja abo ze zjawnym přesadźowanjom předadźa.

W Budyšinje, 8. jan. 1918.

Hospodarske wotdźělenjo při hejtmanstwje a měšćanskej radźe w Budyšinje.

Khude duše kmótřa.

(Skónčenjo.)

Něšto pozdźišo přijědźe cyle njenadźicy kralowy naslědnik do Měrnušowa na wopyt a wosta tu někotre hodźiny sebi wšelake wustawy a wjetše twornje wobhladujo. To běše kaž rańše switanjo z najluboznišimi zerjemi, kotrež rjany słónčny dźeń lubja. Bórzy też zeskhadźa słónco kralowskeje hnady nad městom. Měšćanosta dósta wot ministra powěsć, zo za štyri njedźele kral a kralowa hromadźe město wopytataj. Do města kaž by někajki lětak z mróčeli wulku buchawu runje na srjedź torhošća ćisnył, kotraž rozbuchnywši a do wšěch rózkow rozlětawši wšitkich wobydleri z třěsku rani a jim z lutej radosću zawda. Přeze wšě štyri njedźele stawachu so přihoty po cyłym měsće. Měšćanosta a radni knježa wotběhachu sebi skoro nohi, zo bychu wšudźom přihoty zarjadowali, wobhladowali a porjedźeli, dokelž město chcyše z powitanjom wšitko dotal widźane a słyšane přetrjechić. A hdyž skónčnje Jeju Majestosći do města jědźeštaj, wołachu wulcy a mali, stari a młodźi, štož jeno możno, „Hurrah! Vivat! Sława!“ abo štož hewak so přihódne zdaše, zo kralej a kralowej wuši zastupowachu. Widźeć pak běše na nimaj, zo powitanjo so jimaj jara spodoba. To pokaza so wosebje, hdyž měšćanosta Majestosći z wulkej rěču witaše, a kral jomu jara hnadnje wotmołwjejo dźeše: „Wzmiće naš kralowski dźak, mój luby knježe wyšši měšćanosta!“ Dokelž kral při tajkej swjatočnosći so zamylić ani přeprajić njemóže, bě z tym pomjenowanjo prěnjoho měšćana za wyššoho měšćanostu dokonjane. Bližše dny wozjewješe to też nowina, z kotrejž knježerstwo swoje wozjewjenja a wukazy do kraja sćeleše. Najbóle wjeseleše so knjeni Dostojna, hdyž hižo samsny dźeń swoju dźowku „knjeni wyššu měšćanostowu“ mjenować słyšeše: to so tola jara rjenje poskaše.

Kralowy a kraloweje wopyt miny so po zwučenym wašnju z wobhladowanjom najważnišich domow, wustawow a tworniow; při tym wězo padachu kraloswěrne słowa a lubjenja a kralowski dźak a khwalba, kaž hdyž wichor štom ze zralymi płodami třase. Też měšćanski museum wopytaštej kralowskej Majestosći, a też khuda wudowa měješe hnadu z nimaj porečeć. Kralowa so při tym jara přećelnje za dwacećitysactym naprašowaše: hač je strowy? hač je tola pěkny a njepłače? A też kral přispomni hnadnje: „Tón pachoł je jara derje započał. Njech jeno dale tak so wjedźe a hižo dóńdźe k dušnomu kóncej!“

Po słóncu deščik! tak je na swěće zwučeny rjad. Tak też po słóncu kralowskeje hnady sćěhowaše płódny deščik kralowskich rjadow a zasłužbnych křižow. Mnozy na radnej kněži wot měšćanosty hač do mjeńšich zastojnikow, mnozy wobsedźerjo twornjow a wjele druhich popadźechu sebi kapku a khowachu sebi ju starosćiwje na wutrobje. Wo tym njechamy dołhich słowow. Jenož to njech so naspomni. Też na knjeni Dostojnu padźe sleborna kapka. Kralowa bě so mjenujcy jara należnje za tym swjatočnym kmótřistwom naprašowała a pódla wjele wo dobrotnych skutkach knjenje Dostojneje zhoniła. To běše ji přičina zo ji zasłužbny křiž swjateje Hilžbjety jako znamjo kralowskoho přiznaća spožči. Knjeni Dostojna drje njerodźeše swětneje česće, tola tajki mały kus so nad slěbornym křižom tola zwjeseli, hdyž ji jón knjez měšćanosta swjatočnje přepodawaše.

Bórzy po kralowym wopyće přićahny też bataljón kralowskich třělcow do Měrnušowa a rozdźěli so po měsće na podrožstwo, doniž so jim nowa kasarna njedotwari. Ow, kak běchu to měšćenjo wjeseli, wosebje ći, kotřiž móžachu wojaka abo dwaj we swojim domje hospodować. Zo pak by měšćanow wjeselo dospołne było, začahny do nowych kasarnow też hišće druhi bataljón, a skónčnje so też gymnasialna šula założi. Tak dopjelnichu so jim wšitke přeća a nadźije, kotrež běchu na swoje swjatočne kmótřistwo stajeli.

Mały Leonard pak je, kaž su jomu kmótřa přeli, strowy a wjesoły rostł a přibjerał. Swój čas, hdyž móžeše Leonard to dospołnje zrozemić, wupověda jomu mać joho slubjenjo kmótram při kolanciji date a też kralowe napominanjo, a Leonard je so dušnje po nimaj měł. Ludowu šulu hač do poslednjeju dweju lět wukhodźiwši čuješe, zo ludowa šula sama joho tradanjo za wědomosću a mudrosću spokojić njemóže. Tuž zastupi do gymnasialneje šule. Tam dźeržeše so z wutrajnej pilnosću a ródnosću přecy mjez prěnimi, skónčnje doby sebi prěnje město, k wjeselu swojeje maćerje a bratrow a sotrow kaž też cyłoho města. Poslednje lěto měješe jako primus omnium (prěni mjez wšěmi) přileżnosć so před kralom wuznamjenić. Hdyž kral, něh-

K wólbam.

Zajimawy je přehlad wo prjedawšich kejžorstwowych wólbach 3. wólbnoho wokrjesa, kotryž „Dresdner Anzeiger“ njedawno měješe.

3. měrca 1871 woleše so prěni raz zastupjeŕ do kejžorstwowoho sejma. Wótre bě wojowanjo mjez konservativnymi a nacionalliberalnymi. Kandidat konservativnych bě Budyšski hamtski hejtman ze Salza a Lichtenau; wón dósta 4126 hłosow; nacionalliberalny bě Budyšski rěčnik Thiele, wón dósta 4098 hłos.; 969 hłosow bě rozšćěpjenych. Salza a Thiel dóńdźeštaj do wužšeje wólby, Tiel doby z 5294 hłos. Spodźiwne je, zo bě telko mało woleri; to wujasnja so z toho, zo bě tehdy hišće wjele wólbokhmanych w polu.

10. jan. 1874 woleše so zasy. Sakski minister znutŕkownych należnosćow doby z 11534 hłos.; wón přizamkny so „kejžorstwowej stronje“. Přećiwo njomu běchu stali kandidat centra z 2013 hłos.; radikalny socialdemokrat z 513, měrniši (lasalny) socialdemokrat z 471 hłos.

10. jan. 1877 bě nowa wólba. Woleny bu ryćeŕkubleŕ Reich z Běłeje pola Kamjenca. Wón bě konservativny a dósta 8951 hłos. 16 lět dołho zdźerža Reich swój mandat. Při joho wólbje běštaj centrumski zapósłanc 1830, socialdemokrat 1428 hłosow dóstałoj.

30. julija 1878 — kejžorstwowy sejm bě rozwjazany a tuž měješe so zasy wolić — bu Reich z 6603 hłosami zasy woleny; pokročowacy fabrikant Weigang Budyšski dósta 2841, centrumski kandidat 1488, socialdemokrat 864 hłosow.

27. okt. 1881 bu zasy wolene. Konservativny Reich zdźerža z 9292 hłos. swój mandat. Ličba hłosow, kotraž zasy Weigangej připadny, pak bě dwójcy tak wulka dyžli při poslednjej wólbje, mjenujcy 5739; socialdemokrat Keller dósta jenož 266 hłosow.

A też při wólbje 28. okt. 1884 bu Reich zasy woleny; hłosow dóńdźe so na njoho 8162; Weigang spadny na 4644; centrumski měješe 73, socialdemokrat 371.

Dźiwna bě wólba 21. febr. 1887. Też tu doby Reicha a to z hobrskej namocu, tehdy dósta 15497 hłosow; joho pokročowanski napřećiwnik Weigang jenož 435, centrumski 28, socialdemokratiski Kaden 1558.

We wólbje 20. febr. 1890 doby fabrikant Hempel z Ohorna pola Połčnicy; wón bě konservativny a dósta 12798 hłosow. Jedyn druhi konservativny kandidat bě ryćeŕkubleŕ Steiger z Budyšinka; jomu připadny jenož 90 hłosow. Jara postupichu pak čeŕwjeni, jich kandidat Šönfeld dósta 3868 hłosow. Pokročowanski z Forchenbeck sćahny na so 1341 hłos., centrumski 202 hłosow.

15. junija 1893 běchu nowe wólby. Horce wojowanjo wudyri mjez konservativnymi a reformnymi. Reformny Gräfe doby z 10572 hłosami. Joho konservativny napřećiwnik bě hrabja z Lipy; tón dósta 5685 hłosow. Centrumski kandidat bě hrabja z Hompeš; na njoho zjednoći so 518, na Drježdźanskoho Šmidta, pokročowanskoho kandidata 116 hłosow. Socialdemokrat Höppner dósta 3622 hłosow.

16. junija 1898 bu zasy wolene. Reformny Gräfe doby z 10026 hłosami, a podležachu: socialdemokrat z 4806, centrumski dr. Porš z 1070, a konservativny Steiger z 71 hłosami.

Při wólbje 16. junija 1903 hrožeše strach z čeŕwjeneje strony. Socialdemokrat Höppner dósta 9191 hłos.; Gräfe 10637; centrumski dr. Porš 1742 hłosow, pokročowanski Gnauk 1967 hłosow. Tu dóńdźe k wužšej wólbje mjez Gräfu a Höppnerom. W njej bu Gräfe z 15478 hłosow wuzwoleny; Höppner dósta 11336 hłosami.

25. jan. 1907 běchu zasy wólby; Gräfe bu z 20387 hłos. woleny. Socialdemokrat Höppner dósta 8534 hłos., centrumski kandidat Erzberger 189 hłosow.

1912 dóńdźe zasy k wužšej wólbje. Při hłownej wólbje dósta Gräfe 13354 hłosow, socialdemokrat Buk z Drježdźan 11412, překupc Pudor 7889. Při wužšej wólbje 20. jan. zjednoći so za Gräfu 17431, za Buka 15094 hłosow.

Što wupłodźi wólba 11. januara 1918? Ćežko je, jenož někak wěšćić. W najlěpšim padźe přińdźe dr. Herrmann do wužšeje wólby z Uhligom, kandidatom socialdemokratije.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Kedźbu! kóždy njech sćěhowace přečita.

Na hubjenstwo z papjeru so wšudźom skorži; kóžda nowina ma so z nim mjenje abo bóle bědźić. „Kamenzer Tageblatt“ n. př. wuńdźe tónle tydźeń trójcy w čeŕwjenej papjerje; běłeje njejsu w prawym času dóstać móhli. Abo 19. dec. wuńdźe w Bayerskej we Pfarrkirchen wukhadźacy „Rottaler Bote“ we brunej „zawalacej papjerje“. Kaž joho nakładnik wozjewi, njebě běłeje papjery dóstał, bruneje zawalaceje pak hišće z časa měra na składźe měł. — Druhe nowiny zasy wukhadźeja, najebać to, zo su wotebjeraŕski pjenjez wo wjele powyšili, khětro mjeńše dyžli prjedy. Też naš Posoł njedóstawa papjery, kajkejež a kelkož so přeje. **Tohodla so hižo na to mysli, zo budźemy jenož hišće telko štuk čišćeć, kelkož čitarjow je Posoł na lěto 1917 zapłaćiło abo w najbliższim času hišće zapłaći; jenož ći potom Posoł dóstanu.**

⁘

Za zmjerzłe stawy. Zyma je wulka, a někotrohožkuli snadź potrjechi njezbožo, zo sebi tón abo tamny staw zwozabi. Wotpomhać hodźi so tomu přez tole: 1/4 punta alauna rozčini so do litra warjaceje wody. Pjeć hač 8 dnjow dołho maš z tejle měšeńcu tak ćopłej hač so znjesć hodźi zmjerzły staw kóždy wječor prjedy hač lehnyć dźeš namazać.

Wužiješ-li petrolej k mazanju, dyrbiš jón při ćopłych kachlach zasakhnyć dać. Derje skutkuje też měšeńca z 10 gr terpentinowoho wolija, 10 gr salmiaka a 10 kapkow aetherskoho konopejowoho wolija.

⁘

---

duši naslědnik, swojich kralowskich třělcow wopytać přijědźe, zo by so wo jich wojeŕskej wustojnosći při manevrach přepokazał, wosta někotre hodźiny w měsće sebi ważniše wustawy wobhladujo. A też gymnasialnu šulu počesći ze swojim hnadnym wopytom. Leonard pak jako primus omnium měješe joho w mjenje wšěch šulerjow witać. Hdyž Leonard swoje pokorne powitanjo z młodostnej zahorjenosću kónčeše: „Krej a žiwjenjo za krala a wótčinu!“ posměwkny so kral a přikiwny jomu jara hnadnje. A joho zróstnu postawu z wočomaj spodobnje přeběžawši dodawaše swojomu kralowskomu dźakej te słowa: „Što chceš ty pozdźišo wuknyć, mój syno? Twoja zróstna postawa a twoje sylne stawy bychu jara rjenje wojeŕsku drastu nosyłe a zawěsće też mječ wustojnje wjedłe.“

„Waša Majestosć, ja chcu na duchownstwo studować“, wotmołwi Leonard.

„Ah, na duchownstwo. To pěknje, mój syno!“ dźeše na to kral. „Z mječom Božoho słowa wojować je najnadobniše wojeŕstwo a wěsće też k spomoženju cyłeje wótčiny. Wostań při tym, mój syno!“

A Leonard je při swojim wotmyslenju wostał z pomocu swojich kmótrow, hačrunjež joho rjane wuhlady pozdźišo na druhu stronu wabjachu. Město njebě na swojoho dwacećitysactoho zabyło. Hdyž bě Leonard swoje gymnasialne studije z wulkej khwalbu dokonjał, skićeše jomu město nahladne stipendium na dalše studije, hdy by chcył na lěkaŕstwo studować a pozdźišo w měsće a w měsćanskej khorowni jako lěkaŕ skutkować. Z tym poča Leonardowe wotmyslenjo strašnje khabłać, nic traš zo by lubosće k duchownomu powołanju runje zhubjał, ale dźakownosć napřećo swojim kmótram, tak měnješe Leonard, joho skoro nuzuje, zo by měsćanske přećo a poskićenjo přijał.

W tychle dwělomnych wokomikach wuradźi jomu mać z dušnej radu. „Njecham tebje do žanoho powołanja nuzować, mój luby syno, ćim mjenje do tajkoho powołanja, kajkež je měšnistwo; ani narěčeć njecham. Wuzwol sebi po swojim swědomju a po swojim spodobanju. Jeli pak sebi rady njewěš, poručej so swojim kmótram! Wěš, zo sym tebi při twojim narodźe khude duše za kmótrow wuprosyła a, zo by bychu tebje jako lubi kmótŕa přez cyłe žiwjenjo přewodźałe, je prosyła. Poručej so jim nětko, dwěluješ-li, kotry puć by do žiwjenja nastupił!“

A Leonard je maćeŕnu radu sćěhował. Kaž něhdy při joho narodźe joho bratŕa a sotry, tak khodźeše nětko wón wšědnje na wječor do hłowneje farskeje cyrkwje, zo by so rózowc za khude duše modlił a jim należnosće swojoho přichodnoho powołanja poručał. Čim dlěje so modleše, ćim jasniše a nadobniše stoješe jomu před duchownymaj wočomaj měšnistwo, a lubosć k druhomu powołanju pornjo njomu dźeń a dale wjadnješe. Skónčiwši swoju pobožnosć rozsudźi so z krótka: „Jutře budu wo zastup do měšniskoho seminara prosyć.“

Hdyž swoje wotmyslenjo maćeri powě, zawjeseli so mać nimo měry a rjekny: „Wědźach, mój luby syno, twoji lubi kmótŕa tebje njewopušća: tak lubosćiwje su so hač dotal za tebje starałe, też nětko tebi jasnosć wuproša. Khude duše wšak wědźa sebi měšniske powołanjo ważić. Přewodźej tebje Bóh luby Knjez dale na twojim puću!“

Za někotre lěta běše Leonard nowoswjećeny měšnik, a joho kmótŕa, Měrnušowscy wobydlerjo, mějachu tu radosć, zo móžachu joho jako młodoho knjeza druhi króć swjatočnje do farskeje cyrkwje přewodźeć, zo by z prěnim woporom Božeje mšě do Knjezoweje winicy zastupił. Potom sćěhowachu lěto abo dźesać horliwoho skutkowanja w Knjezowej winicy. Dźesate lěto njebě so hišće minyło, a Měrnušowscy wjedźechu sebi třeći króć swojoho dwacećitysactoho z wulkej swjatočnosću a z ćim wjetšej radosću do hłowneje farskeje cyrkwje jako swojoho nowoho fararja. Po cyrkwinskej swjatočnosći dźěchu mnozy knjeza fararja na faru witać a jomu zbožo přeć, mjez nimi też joho kmótr, nětk hižo wobstarny wyšši měsćanosta na wotpočinku Mudroń z dwěmaj něhdušimaj radnymaj knjezomaj, kotrajž běštaj małoho Leonarda sobu k dupje přewodźałoj. Při witanju spominaše so też žortniwje na něhdušu mału kolanciju w narodnym domje. Knjez wyšši měsćanosta pak doda: „Knjez faraŕ, wy sće swěrnje swoje slubjenjo dopjelnił a sće hižo wjele radosće swojim kmótram přihotował. Nětko wobradź wam Bóh luby Knjez hišće mnohe lěta, zo byšće jim ćim wjacy radosćow přihotował!“

„To chcu so swěru prócować“, wobnowješe knjez faraŕ swoje slubjenjo.

Ze Zhorjelca. 70 pjekarjow w najbližšim času hižo pjec njebudże směć, jenož 12 wulkich pjekarnjow hišće wostanje. „Wusłużene“ pjekarnje budża drje hišće předawać směć, ale to tež jenož khlěb. Na pokroće njezměja wjacy dyžli 8 pj. dobytka.

⁘

Skotej k pomocy być, k tomu namołwja Lipsčanska měsćanska rada měsćanow. „Njedosahaceje a mało kruteje picy dla husto dosć konje mocy wopušća, hdyž něhdże po hórcy horje jědu, abo hdyž sněh abo hładkosć doćehnjenju haći. Přežnomu skotej by jara pomhane było, hdy bychu ći, kotřiž runje nimo du, do kolesow přimnywši wóz kusćičk dale čišćeć chcyli. Tuž napominamy wobydlerstwo, zo bychu na naspomnjene wašnjo pomhać chcyli, a to ćim radšo, hdyž tola skót nětkle najbóle jenož za brónjenjo a zeživjenjo dowožuje.

⁘

Zo su wuhlady za měr dobre, znajmjeńša z Ruskej, na to pokazuje ta wěrnosć, zo płaćiwosć němskich a awstriskich pjenjez pola neutralnych zasy a to jara přibjera. Před něšto měsacami dawaše Šwica za němsku hriwnu 59 centimow, nětko nimale 90; za awstrisku krónu 37 cent, nětkle 58.

⁘

Hišće mjenje přileżnosće k jězdźenju po železnicach. Zo by so skerje wšudźom wuhla dowozyć mohło, zo też dale dowoženjo wójska a joho potrjeby ćerpjeło njeby, budże wot 13. januara tohole lěta hišće mjenje ćahow za lud přistupnych. Wobmjezowanjo jězdźenja, kajkež hižo wot 18. nov. 1917 je, też dale wostanje. Kotre ćahi na železnicach Kamjenskoho a Budyšskoho wokrjesa z nowa wupadnu, so dotal hišće zhonić njehodżeše.

⁘

Konje tuńše. Jednanja w Brest-Litowsku hižo wužitka płodża. Kaž je z Thorna zhonić, w narańšej a nawječornej Pruskej płaćizny za konje spaduja; za konje, za kotrež so před měsacami hišće 4000 hr. žadaše, płaći so nětkle 2000 hr. Smě so z krutej winu wočakować, zo w bližšim času wjele koni z Ruskeje k nam dońdże.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 96. konvent klóštra **Marijnoho Doła**; 97. farař Michał Wjesela w **Königshajnje**; 98. 104. z **Budyšina**: Jakub Koprij, Jakub Hejduška (w polu); 99. 100 z **Kukowa**: Jozef Just (w polu), Jakub Lešaw; 102. kapł. Benno Šołta w **Lipsku**; 103. Mikławš Wels z **Hněwsec**; 105.—115. z **Wotrowa**: farař Jurij Křižank, Michał Cyž, Marija Domšowa, Marija Handrikowa, Michał Łusčanski, Pětr Nowak, Mikławš Symank, Jan Symank, Hana Nowakowa, Marija Kubańkowa, Khata Šołćina; 116.—119. z **Kašec**: Jakub Cyž, Jurij Cyž (w polu), Mikł. Koch (w polu), Marija Mětkec; 120. Jakub Lebza z **Krjepjec**; 121. 122. ze **Žuric**: Marija Krawžowa, Jurij Wjenka; 123.—137. z **Kulowa**: kapłan Jakub Kral, Michał Suchi, Pawoł Grofa, Jakub Baland, Kata Balandowa, Jan Hajdan, Jakub Korch, Jurij Michałk, Jan Mikławšk, Khata Liparjec, Hana Paškowa, Marija Wjeršec, Michał Šołtka, Jakub Zomak, Michał Rěčka; 138.—152. z **Kulowca**: Jan Domanja, Jan Brükner, Hańža Kralowa, Jakub Hajńk, Madlena Narćikec, Hana Polakowa, Pětr Wjesela, Michał Šołta, Hańža Rěčelic, Jan Čónc, Khata Rozmijec, Pětr Někela, Jan Wrobl, Jan Šołta, Marija Zarjeńkec; 153.—160. z **Brěžkow**: Hańža Hadamec, Mikł. Hanč, Madlena Balowa, Mikławš Čórlich, Pětr Mark, Jan Mětaš, Jakub Hančka, Jakub Křižank; 161.—169. z **Hóska**: Marija Hantec, Jan Hančka, Hańža Mijanowa, Jakub Jórš, Jakub Hernašt, Jan Duban, Jurij Šołta, Jurij Žur, Jurij Korch; 170.—184. z **Němcow**: Pětr Zarjeńk, Michał Grofa, Pětr Čórlich, Marija Miklowa, Michał Šołta, Jurij Mič, Jakub Křižank, Jan Wawrij, Jakub Grofa, Pětr Wach, Jan Šneider, Jan Kral, Jan Kochta, Jakub Kućank, Pětr Mětaš.

(Přichodnje dale.)

K Božomu dźěsću

za

fond towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

su hišće darili:

po **15 hr.**: farař Michał Žur w Ligoće Turowskej;
po **6 hr.**: „Serbowka“, towarstwo serbskich studentow w Prazy;
po **5 hr.**: farař Jakub Žur a kapłan Jurij Brusk w Kamjencu; Pětr Serbin z Nowoslic (w polu);
po **3 hr.**: Pawoł Grofa, rězniski mištr a kublef w Khróšćicach; Mikławš Wólman z Łuha;
po **2 hr.**: inspektor Mikławš Šewčik w Lipiču; Michał Domš z Bozankec;
po **1 hr. 80 pj.**: Madlena Korjenkowa w Drježdźanach;
po **1 hr. 50 pj.**: Handrij Libš z Měrkowa;
po **1 hr.**: Jurij Lisnar z Hórkow; Michał Nowak z Łusća; Jakub Šwejda z Ralbic;
po 40 pj.: Jakub Rjeda z Hory; Otilija Šenkec z Radworja; Jan Handrik z Bronja.

Z tutym skónčamy **hodownu** a **nowolětnu zběrku** a wuprajamy wšitkim dobroćelam najwutrobniše **„Zapłać Bóh tón Knjez!“**

Za cyrkej w Zdźeri: farař Michał Žur w Ligoće Turowskej 10 hr.

Za cyrkej w Hajnicach: farař Michał Žur we Ligoće Turowskej 10 hr.

Na nowu cyrkej w Biskopicach: Njemjen. z Budyšina 10 hr.

Nierth & Förster

Dalokorěčak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Lišče, mordarjowe, tkhórjowe atd. kože

kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange w Budyšinje

Žitne wiki 11. **Cyrkwinske naměsto 4.**

⊖ Jandźel pěston ⊖

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola kk. duchownych) dóstać. Njech sebi ju starši hišće k **Božomu dźěsću** za swoje dźěći wobstaraja. Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.** Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Krajan

protyka na 1918

je cyle wušła, štóž ma hišće z překupcow abo w expedicijach Posoła žane **zbytne,** chcył je dobroćiwje **hnydom wróćo pósłać.** Po **skónčenju januara** so wjacy **wróćo njebjeru,** ale maja so sobu zapłaćić, byrnjež zbytne byłe.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wutrobny dźak

a

„Zapłać Bóh tón Knjez“

wuprajam wšěm, kotřiž mi při jubileju mojoho 25-lětnoho gmejnskoho předstojićerstwa na kajkežkuli wašnjo swoje zbožopřeće a radostne dźělbranjo wuprajichu, předewšim pak wjeledostojnomu knjezej fararjej Křižankej za joho lube słowa, z kotrymiž mje počesći, dale česćenej Wotrowskej gmejnje za wosobny časnik z tak něžnym, rjanym zwonjenjom. Wšu mi tak wopokazanu česć a lubosć wobkhowamy ja a moji synojo w dźakownym wopomnjeću.

We Wotrowje, 6. januara 1918.

Michał Cyž,
gmejnski předstojićer.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubowaneje mandżelskeje, maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Hańže Žuroweje rodź. Wroblec

w Njebjelčicach

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w khorosći wopytowali, na póstywječorach so za nju modlili a w tak bohatej ličbje ju k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Dušu zemrěteje poručamy do modlitwow wěriwych, wosebje znatych a wosadnych.

W **Njebjelčicach** a w **Nuknicy**, 5. januara 1918.

Zrudni zawostajeni.

Podpisanej katolskej duchownej wyšnosći Sakskoho kralestwa matej za swoju přisłušnosć,

knjezej

Antonej swobodnomu knjezej Lehrerej z Lehrstätt

tajnomu komornikej Joho Swjatosće bamža Benedikta XV.,
komturej rjadu swj. Hrjehorja z hwězdu atd.

kiž 31. decembra 1917 nahle tola ze swjatymi sakramentami domawobstarany w Heiden w Appencellskim kantonje zemrě, swój **najwutrobniši dźak** do wěčnosće přiwołać. Zemrěty, bě krutoho křesćanskoho zmyslenja, zajimaše so dokładnje za wšě należnosće našeje swjateje cyrkwje a bě mohł rjec njewobmjezowanje šćedriwy napřećo potrěbnym. Z tychle winow, wosebje pak za joho nadobne podpjerowanjo, kotrež je njebohi přez wjacy lětdźesatkow katolskej cyrkwi we Sakskej, předewšim pak swojej Žitawskej wosadźe, přicpěwał, budźe so stajnje z dźakownosću na njoho spominać.

Bóh tón Knjez chcył jomu wšo to we wěčnosći šćedriwje mytować.

Njech wotpočuje w měrje!

W **Budyšinje** a **Drježdźanach**, 6. januara 1918.

Tachantske konsistorium s. Pětra w Budyšinje
a
Japoštołski vikariat w Drježdźanach.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorčžak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 3. | **Budyšin, 19. januara 1918.** | **Lětnik 56.**

Štóž swój Posoł

na lěto 1917

do **2. febr. njedopłaći**, wot 3. febr. žanoho Posoła hižo **njedóstanje.**

Tuž zapłaćće bórzy pola wubjerkownikow 4 hr. abo pósćelće z póstom 4,05 hr.

Na swjedźeń s. Swójby.

„Tak smy mnozy jene ćěło w Khrystusu.“ Romsk. 12, 5.

Swjata swójba je to, štož w cyłym hodownym času našu kedźbnosć na so ćehnje. Jězus, Marija, Józef: to su tři wosoby, kotrež swjatu swójbu tworja. Tute tři wosoby su po starobje jara wšelake. S. Józef běše hižo wobstarny mužski, s. Marija w nježnej młodosći, a Jězus hišće dźěćo. A tola kajka přezjenosć w kóždym nastupanju: žana rozkora, žana zwada ženje tute tři wutroby ani na wokomik dźěliła njeje. Woni su tak přezjene kaž stawy jenoho ćěła, kaž s. Pawoł pisa w lisće k Romskim: „Woni su cyle jene ćěło w Khrystusu.“

Tak dyrbi to też w křesćanskej swójbje być.

Cyle nizki, khudy je swjaty domčk we Nazareće: a hlej, tola bydli w nim najzbožowniša swójba cyłoho swěta. Je potajkim bohatstwo to, štož swójbu zbožownu čini? Abo je pyšne wobydlenjo nuzne, zo bychu w nim zbožowni bydlić móhli? Je pychařstwo a wubrana cyroba nuzna, zo by človjek spokojom był? Ow zawěšće nic. Hlej, khudy ćesla je s. Józef, hlej, nizka je třěcha, pod kotrejž swjata swójba přebywa, a sprosta, jednora je cyroba, z kotrejž so wona živi. A tola njeje w najhordźišim hrodźe, při najdróžšich jědźach a při najwjetšej pyše ženje žana swójba tak zbožowna, haj, zbóžna była kaž swjata swójba. A što je słónco zboža, kotrež tónle njenahladny domčk w Nazareće překrasnješe, tak zo běchu tam njebjesa na zemi? O, to běše swjata lubosć, lubosć k Jězusej; Jězus bě jenička mysl, jenička starosć, haj Jězus bě to wšitko a jene, to prěnje a poslednje, k čomuž bě s. swójba założena.

Luby čitarjo, chceš-li ty, zo by pod twojej třěchu takle zbožowna swójba hospodowała, potom dyrbi też we twojej swójbje Khrystus, t. r. lubosć ke Khrystusej to prěnje a poslednje być, tuta lubosć dyrbi wutrobu wšěch twojich swójbnych a domjacych napjelnjeć, twoja swójba dyrbi křesćanska być nic jeno po mjenje, ale też we skutku. Hdźež so tuta lubosć hori, tam padnje kóžde dobre słowo na dobru rolu, do mjehkeje wutroby, a njese stotore płody. Tam poruča a napomina nan a mać, hospodař a hospoza z lubym cunim słowom, a kóžde tajke słowo namaka snadnje swój puć do wutroby. Tam posłuchaja dźěći a poddaći z wjesołosću a znjesu też horcotu a zymu, wobćežnosć a prócu z pokojnym měrniwym podaćom. Přetož maja-li woni Khrystusa lubo, dha znaja a wobkedźbuja też joho słowo: „Štóž was posłucha, tón mje posłucha.“ Woni waža sej joho słowo, kiž jim něhdy wěčne myto lubi: „Aj, dobry a swěrny służowniko! Dokelž běše nad małym swěrny, postaju tebje nad mnohe.“

Hdy by će prošeŕ prosył wo jałmožnu a prajił: „Bože dla a lubosće Jězusoweje dla će prošu“, zawěšće dobry křesćan so njeby mohł zapowjezć. Cyle podobnje ma so też we swójbnym žiwjenju: kak snadnje človjek wšitko dźěła, njese a ćerpi, hdyž to čini z lubosće k Bohu, z lubosće k Jězusej. Hdy by podobna lubosć k Jězusej, kajkaž so horješe we wutrobje swjateje Marije a swjatoho Józefa, też so horiła we wutrobje staršich a dźěći, hospodarjow a čeladnych, předstajenych a poddatych, dha bychmy mało słyšeli wo spjećiwosći, njeposłušnosći, wo k lubu činjenju, wo zazłobranju, wo zwadach, wo hrubosći.

Tajka lubosć, prawa křesćanska lubosć nući a nuzuje wutrobu ke wšomu dobromu, kaž s. Pawoł pisa: „Lubosć Khrystusowa nući nas.“ (2. Kor. 5, 14) Hdźež ta lubosć knježi w domje, tam je dobro bydlić, tam je słódko přebywać, tam je woprawdźe zbožowna swójba z domom, tam zjednoća, haj, zwjazuje lubosć wšěch do jenoho cyłka. Tohodla praji swj. Pawoł wo lubosći: „Wyše wšoho toho pak mějće lubosć, kotraž je zwjazk dospołnosće.“ (Kol. 3, 14) Tajkoho domu nichtó rad njewopušći, a štóž je jón wopušćić dyrbjał, tomu so po nim styska. Wo tajkim domje spěwa serbski basnik: „Domčk mój luby złoty tudy.“

Ale z wotkel móže tuta lubosć nam wšěm do wutroby přińć, kóždy nowy dźeń zasy z nowa přikhadźeć? — Ty sy, katolski křesćan a móžeš so hakle prašeć? — Njeje dha w domje Božim, we swjatym tabernaklu Jězus runje tak wěrnje přitomny kaž w Betlehemje abo w Nazareće? Wězo je so jow hišće bóle ponižił hač tam, tam khodźeše w podobje wěrnoho človjeka, tu pak je so přikrył z hišće nižšej podobu khlěba. Ale joho Bójska wutroba so tu runje tak hori kaž tam, też tu so w nocy a wo dnjo pali samsny woheń lubosće bjez přetorhnjenja a wo tym Jězus sam praji: „Přińdźech, zo bych woheń ćisnył na zemju, a što chcu, hač zo so zapali?“ (Luk. 12, 49) Ow, hdy by so tutón woheń swjateje lubosće też nam wšěm we wutrobje horił, potom bychmy rady posłuchali, rady so podpjerowali, rady so přenjesli, rady sej wodawali, rady jedyn druhoho słabosće njesli. Potom budźe też měr, přezjenosć, pokoj, žohnowanjo Boże w našich swójbach bydlić. Tohodla njedajmy tutomu wohnjej lubosće ženje wuhasnyć we wutrobje, ale zahorjejmy jón dźeń jako dźeń z nowa, z tym, zo so modlimy pobožnje před wobrazom swjateje swójby, wopytujmy rady Jězusa w domje Božim, přistupujmy husto k blidu Božomu. jl.

Jednanja wo měr.

Srjedu 9. jan. bě w **Bresće Litowskim** zasy połne posedźenjo. Też Wukrajnscy so wobdźělichu. Statny sekretar z Kühlmann přeńdźe dotalne wuradźenja, kotrež so z dźěła na **powšitkowny** měr, z dźěła na **wosebite** Rusku samu nastupace dypki počahowachu. **Powšitkowny** měr njeje móžny, dokelž je so 10-dnjowski rozsudźacy čas 5. jan. minył bjez toho, zo by ententa k jednanjam přistupiła.

Štworozwjazk ma potajkim nětk wo **wosebity** měr z Ruskej jednać, kaž je so wučiniło. Město toho je knjez **Joffe** generalej Hoffmannej znaty telegram pósłał, zo bychu so jednanja do **Stockholma** přepołožiłe. Štworozwjazk na to wotmołwja, zo je to **njemóžne**. Tute rozsudźenjo štworozwjazka **stoji kruče** a so **njepřemėni**. Nanajwjacy mohł štworozwjazk přidać, zo so poslednje wuradźenjo a podpisanjo na někajkim druhim městnje stanje.

Też ta přećelniwosć sama pak mohła so jenož pod wuměnjenjemi stać, dokelž ma štworozwjazk winu dwělować, hač ruske knježerstwo **měr woprawdźe chce. Połhamska Pětrohrodska agentura** je mjenujcy z posedźenja 28. dec. wěcy wozjewjała, kotrež su njewěrne a za štworozwjazk ranjace. Tola njecha štworozwjazk nadźije na spomožne skónčenjo jednanjow spušćić, **dokelž sebi Ruska přeje, zo so měr docpěje.**

Kühlmannowym słowam so hrabja Černin přizamkny. Też wón njecha městno jednanjow přepołožić, dokelž móža zastupjerjo w Bresće-Litowskim ze swojimi knježerstwami njeposrědnje wobkhadźeć a dokelž tu ententa do jednanjow škarać njemóže. — Tomu přihłosowachu też **bołharscy** a **turkowscy** wotpósłancy.

Na to praji generalmajor **Hoffmann** něhdźe tole w mjenje wójskowoho wjednistwa: Ruske knježerstwo da mjez našimi wojakami lětace lisćiny rozšěrjeć, kotrež naše wjednistwo **hanja** a k **zběžkarstwam ščuwaja**; to je přećiwo wučinjenjam předměra, kotrež dyrbi ruske knježerstwo dźeržeć. — Awstriscy, bołharscy a turkowscy wojerscy wotpósłancy so tomu přizamknychu.

Ruski komisar za zwonkowne należnosće prošeše na to, zo by so jomu a joho towaršam časa dało, so mjez sobu rozrěčeć, na čož bu posedźenjo přetorhnjene.

Štwórtk 10. jan. jednaše so najprjedy wo wukrajniskich wotpósłancach. Woni su wotpósłani wot wukrajniskoho „generalnoho sekretariata“, kaž so knježerstwo tamnišeje republiki tu khwilu mjenuje. Hdyž bě z Kühlmann wotpósłanstwo postrowił, prašeše so wón, hač dyrbi wone samostatnje Wukrajnu zastupować.

Trotzki so z wotmołu trochu łačeše, přida pak potom, zo dyrbi **ukrajniske wotpósłanstwo samostatnje za swój kraj jednać** a zo ruska delegacija do wukrajniskich należnosćow nochce sobu rěčeć.

W dalšich jednanjach ludowy komisar přida, zo su **němske powěsće wo posedźenju 28. dec. wěrne**, a nic tamne, kotrež je ruskej delegaciji njeznaty Pětrohrodski telegram rozšěrjał.

Trotzki praji dale, **zo chce Ruska wo měr dale jednać, njedźiwajo na to, hač so ententa přizamknje abo nic.** Štož městno jednanjow nastupa, pohóršuje so ruski lud, zo so we twjerdźiznje stawaja, kotraž je wot němskich wojakow wobsadźena. Wón nochce **ně** winy płaćić dać, kotrež je hrabja Černin přećiwo přepołoženju do neutralnoho města mjenował. Wón pak chce w Bresće-Litowskim wostać, dokelž sebi Němska, kotraž ma po hrabje Hertlingowych słowach móc, to žada.

We sćěhowacych posedźenjach 11. a 12. jan. jednaše so wo **skónčenju** wójny a wo prašenju, hdy dyrbja němsko-awstriske a ruske wójska wot nich wobsadźene krajiny wopušćić, a hdy a kak dyrbja ludy, kotrež njechadźa wjacy k Ruskej słušeć, wo swojim přichodnym politiskim žiwjenju płaćiwje wothłosować. Při tutych rozmołwach wupraji Trotzki telko wšelakich přećow a žadankow, zo general Hoffmann skónčnje stany a praji:

„. . . Ruska delegacija z nami rěči, jakož bychu woni dobyćerscy w našim kraju stali a móhli nam wuměnjenja nakładować. Dyrbju na to pokazać, zo wěcy nawopak stoja — dobyćerske němske wójsko stoji we Wašim kraju —.

Chcu potom dale wuprajić, zo ruska delegacija za ludy we wobsadźenych krajinach prawa žada, kajkež knježerstwo w samsnym kraju nałožuje . . . Němske wójskowe wjednistwo njeda sebi tohodla do rjadowanja należnosćow we wobsadźenych krajinach nutř rěčeć. Za nas su ludy we wobsadźenych krajinach dosć jasnje a njedwělomnje wuprajili, zo chcedźa so wot Ruskeje dźělić . . .“

Po dalšich rozmołwach bu Kühlmannowy namjet přiwzaty, zo dyrbja jenotliwe strony so mjez sobu a ze swojimi knježerstwami wuradźeć, prjedy hač nowe zhromadne posedźenjo so powoła.

Tak su jednanja zasy na khwilu přetorhnjene. Móžno je, zo z tym też wuradźenja sobu zwisuja, kotrež so tele dny w Barlinje stawaja, mjez **kejžorom, kanclerom, Hindenburgom, Ludendorfom a druhimi.** Rěka, zo chce kancler Hertling w hłownym wubjerku dokładnje rozprawjeć, hdyž budźa wuradźenja dokónčene. — Nadźijomne póńdźa potom też wuradźenja w Bresće-Litowskim bórzy zasy dale.

Wuspěch wólby

w 3. kejžorstwosejmskim wólbnym wokrjesu.

Wotedatych bu 16959 płaćiwych hłosow.

Just. radź. **dr. Herrmann** (kons.) **6986** hłosow.
Překupc **Pudor** (swobodomyslny) **3520** „
Sejmski zapósłanc **Uhlig** (sociald.) **6451** „

76 hłosow bě njepłaćiwych a 2 hłosaj rozšćěpjenej.

Tuž budźe mjez **dr. Herrmannom a Uhligom wužša wólba přichodny pjatk 25. januara.**

W jenotliwym je wuspěch wólby tónle:

	dr. Herrmann	Pudor	Uhlig
Budyšin (město)	1256	922	1441
Kamjenc (město)	318	270	409
Kamjenc (wsy)	1998	821	1713
Biskopicy	305	178	443
Połčnica	149	125	135
Halštrow	66	49	35

Jenotliwe serbske wsy w **Budyšskim** hamtskim hejtmanstwje:

	Wolić smědź.	Wolili su:	H.	P.	U.
Bronjo	41	36	26	3	7
Bělšecy			13	—	11
Dalicy a susodne wsy	53	45	28	2	15
Delni Wunjow	41	32	24	3	5
Haslow a Baćon			32	3	1
Hodźij	92	71	53	14	4
Hněwsecy			35	2	15
Hrubjelčicy			7	8	22
Khelno	45	34	17	2	15
Koslow	30	18	14	—	4
Komorow	63	49	40	4	4
Klukš	68	55	31	13	11
Lětoń	45	41	37	1	3
Łahow	81	74	43	12	19
Łuh	78	64	43	6	13
Łupoj	152	110	13	24	73
Mały Wjelkow			58	21	26
Njeswačidło	175	136	69	27	38
Radwoŕ	97	75	47	16	12
Rakecy	214	155	46	47	61
Słona Boršć, Ćemjericy	37	32	18	3	11
Židow	385	287	60	35	190

Jenotliwe serbske wsy w **Kamjenskim** hamtskim hejtmanstwje:

	Wolić smědź.:	Wolili su:	H.	P.	U.
Hórki	48	28	24	1	3
Jawora	13	11	10	1	—
Jěžow			23	6	11
Jělca			17	—	—
Kanecy			8	—	—
Khrósćicy	69	49	39	2	5
Konjecy ze Šunowom	65	59	49	3	7
Kašecy	9	9	9	—	—
Krjepjecy			12	2	—
Kukow	75	66	54	2	10
Lejno, Časecy, Zejicy a Wučkecy			32	2	—
Łazk	14	14	14	—	—
Mały Wosyk, Njeradecy a Nowy Dwór			21	4	—
Miłoćicy z Wětenču	28	27	24	—	2
Němske Pazlicy			22	7	7
Nowoslicy	21	18	15	—	2
Njebjelčicy	41	33	24	1	9
Nuknica, Kopšin a Prawoćicy	20	17	16	1	—
Pančicy	31	27	20	4	3
Pěskecy	26	22	17	—	4
Protecy	79	63	39	14	9
Ralbicy	41	34	30	2	1
Rózant	21	17	8	1	8
Smječkecy z Łuhom	32	28	24	2	2
Smjerdźaca	20	20	20	—	—
Swinaŕnja	13	13	12	1	—
Serbske Pazlicy	30	25	13	1	11
Sernjany a Hrańca	29	24	17	—	6
Wudwoŕ a Kozarcy	26	24	18	—	5
Wotrow z Nowym Městačkom	41	36	36	—	—
Worklecy z Tř. Khěžemi, Haty, a Nowa Wjeska	89	68	54	8	6
Žuricy	16	16	16	—	—

Wolerjo
3. wólbnoho wokrjesa!

11. januar je nimo a z nim wólba.

Swěru sće dźerželi, serbscy wolerjo! Štóž Was znaje, njeje to hinak wočakował. Serb je swěrny křesćan a swěrny poddan. Też ćeža časa njemóže joho wot prawoho puća wotwjesć. Hdyž su někotři k liberalnym abo k socialdemokratam so zabłudźili, je hnėw jich wjedł a rozhorjena krej. **Dobre za Serba a křesćana tola wot tam nichtó njewočakuje.**

Rozom a dobra wola dyrbitej při wólbje być. Njech při druhej wólbje nihdźe njebrachujetej. K druhej wólbje je došło, dokelž při prěnjej žadyn kandidat přez połojcu wšěch wotedatych hłosow njedósta.

Přichodny pjatk budźe nowa — wužša wólba. Jenož za dweju kandidatow móže so hłosować, **dra. Herrmanna a Uhliga.** Za žanoho druhoho wotedate hłosy bychu njepłaćiwe byłe.

Dra. Herrmanna a Uhliga! Móže tu žadyn serbski wolef też jenož wokomik dwělować, kotroho z njeju dyrbi wolić? My smy Serbjo, smy křesćenjo, chcemy naše ratarstwo, naše rjemjesło, naš cyły statny porjad zdźeržeć, a hdźež je trěbne, dale polěpšeć. **Naš kandidat móže jenož naš krajan dr. Herrmann być,** kiž z nami we wšěch tych prašenjach na samsnym stojnišću stoji.

A Uhlig? Wón je zastupjeŕ socialdemokracije, potajkim tych politiskich a socialnych worštow, kotrež chcedźa monarchiju powalić a republiku wutworić; kotrež chcedźa měć statny socialismus, to je tajke hospodarjenjo, kajkež je nuza wójny nam nětkle napołožiła, kajkež pak tola ženi na přecy zdźeržeć nochcemy. Njeżałosćiće hižo nětkle, burja, žiwnosćerjo, rjemjeslnicy? Kak pak by Wam było, hdyž byšće byli roboćenjo nad tym, štož je dotal Waše? — Do tajkeje khwakle so nikomu nochcy. Tuž njewolće Uhliga.

Njech nichtó so zaslepić njeda z wołanjom wo měr. Hač dr. Herrmann abo Uhlig do Barlina póńdźe, tohodla měr žadyn dźeń prjedy abo pozdźišo njepřińdźe. A hdyž byštaj wonaj wo měr rozsudźić mělo, Uhlig njeby nam też hnydom měr wobradźić mohł. Też joho strona n. př. njecha Elsas-Lothringsku Francózskej wotstupić, kaž je dr. David na Budyšskej třěleŕni sam zjawnje prajił. Tak dołho hač naši njepřećelojo to žadaja, njemóže potajkim też Uhlig za měr być.

Socialdemokraći jenož telko wo měrje rěča, zo njebychmy na jich druhi program kedźbowali.

Ně, my njedamy so z hołymi lubjenjemi slepić. Nas Serbow jenički kandidat je naš krajan

knjez justicny radźićel
dr. Herrmann.

Za njoho wotedamy wšitcy přichodny pjatk swój hłós. Žadyn njech njewostanje doma, žadyn njech so njeśćěpi. Njechamy joho jenož wuzwolić, ale wuzwolić z tajkej wjetšinu, zo nam 3. wólbny wokrjes też za wšón přichod kraloswěrny wostanje.

Serbja, dźiće wolić!
Kóždy dyrbi, štóž někak móže, **hewak Uhlig** dobudźe.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Kaž z „Bautzener Nachrichten“ čo. 11 dobjeramy, je w Hnašecach 78 kórcowske kubło ze wšěm žiwym a mortwym inwentarom na předań. Wone ma nowe masivne twarjenja, elektriske rozswětlenjo a elektrisku móc.

⁘

— Dźesatnik Jurij Šenker z Budyšina, kiž hižo w Ruskej a Francózskej wojowaše, dósta za zmužitosć před njepřećelom železny křiž II. rjad. a Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

— Hamtscy so wozjewja, zo budźe wužša wólba mjez dr. Herrmannom a Uhligom pjatk 25. januara, wot 10 hodź. dopołdnja hač 7 hodź. wječor.

— Kaž „L. N. N.“ pisaja, ma so z tym ličić, zo pokročowanscy k wužšej wólbje parolu wudadźa, a to za Uhliga —.

Z tym wězo prajene njeje, zo wšitcy, kotřiž su Pudora wolili. — swój hłós Uhligej dadźa. Zo pak to mnozy činić budźa, znajmjeńša we městach, je wěste. Tale powěsć a tele spóznaćo dyrbi kóždoho, kiž za Uhliga njeje, pohonić a zamóc k tomu, zo na kóžde wašnjo wolić dźe. Štóž doma wostanje, pomha Uhligej.

⁘

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije.) Kaž hakle nětko připadnje zhonichmy, dóstachu někotři wosadni wojacy hižo před dlějšim časom wójnske wuznamjenjenja. Su to:

128. **Jan Driml z Khasowa,** wojak w ... regimenće pólneje artilerije. Wón wojowaše w haprylu 1915 w krawnych bitwach pola Asfelda (k połnocy wot Reimsa). Ze zmužitosću, při tym wopokazanej, zasłuži sebi Friedrich-Augustowu medaliju.

129. † **Jurij Donat z Kamjenjeje,** kotryž 13. meje 1917 na ćežke zranjenjo w lazareće w Nürnbergu wumrě, dósta krótko před smjerću tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju.

130. **Jurij Šćapan z Radworja,** pohonč pola ... regimenta pólneje artilerije. Wón so 19. sept. pola Prouvais z tak wustojnym zawjedźenjom wuznamjeni, zo też jomu Friedrich-Augustowu medaliju připóznachu.

(Prouvais leži při drozy z Reimsa do Laona, w połnócnej Francózskej.)

*

(Zymske drobnosće.) W sněhowej wějeńcy wóndanjo Wósporski a Rakečanski wječorny ćah wobaj pola Wjelkowa w snězy wjaznyštej. Rakečanscy pućowarjo, cyłu nóc dźěławši, skónčnje wusypachu, tak zo drje nic wječor, ale tola znajmjeńša na ranjo ćah do Budyšina přijědźe.

Sylny wichor zańdźenych dnjow je zasy jónu dźěru do tudomneje cyrkwinskeje třěchi wutorhał, štož je wosebje tohodla njeluba wěc, dokelž so nětkle w zymje ćežcy porjedźić hodźi.

Dokelž běše so póndźelu rano w budyšskej dźěłarni elektriskeje swěcy něšto skepsało, njemějachmy někotre dny a nocy žaneje swěcy. Tuž dyrbjachmy cyrkej zasy ze swěčkami rozswětleć, kaž naši wótcojo, doma pak lampki zaswěćeć. A zbožowni běchu ći, kotřiž hišće łužičku petroleja mějachu. Kaž něhdy mudre knježny w sćenju, tak wšak dyrbi też dźensniša hospoza při wšej elektriskej swěcy lampu ze swěćenjom přecy přihotowanu měć.

⁘

Z Trupina. Naš wjesnjan Mikławš Čornakec, wojak w połku pěškow čo. ... dósta loni w juliju železny křiž za zmužitosć před njepřećelom. Njech so bórzy strowy zasy dom wróći.

⁘

Z Kulowa. Z mnohim zasy na starske wróćo přimamy; bě tola spušćomniše dyžli něštožkuli nowe. Tu a tam w Kulowje a wokolinje swěća zasy z wučłom kaž bě to za časy našich dźědow a wowkow z wašnjom. Dźěry a dźěrki do wuhenjow, kotrež běchu w staršich twarjenjach zamurjować dali, nětko zasy wočinjeć dadźa. Petrolija a druhich wolijow, też nic druhich swětłow njeje dóstać.

⁘

Z Biskopic. Při samym do njezboža bě tu njedawno 18lětna holca přišła, kotraž tu při železnicach dźěła. Mjez kolijemi dźěłajo njebě dosłyšała, zo so lokomotiva bliži. Tuž ju lokomotiva hrabny; holca pak padny tak zbožownje mjez kolije, zo wóz přejědźe, bjez toho, zo by wulkeje škody načinił. Jenož na hłowje a khribjeće bu lohko zranjena.

Modleńska knižka za dźěći.

(Pokračowanjo.)

Hdyž je też wěrno, zo mamy dźěći tak daloko kaž je móžno k pobožnej přitomnosći na Božej mši přinjesć, njedyrbi pak so tu tola ničo z mocu překhwatać. Wučeŕ modlenja je Duch Swjaty, kotromuž mamy přewostajić, kóžde dźěćo po swojim nałoženju wjesć. (Hl. list swj. Paw. na Romsk. 8, 26, 27.) Nadawk woćehnjerjow je, zo zwonkowne wuměnjenja postaja a nad nimi stražuja, pod kotrymiž najbóle znutřkowne wobkhadźowanjo duše z Bohom zastupi. Do tohole wobkhadźowanja samoho, toho najswobodnišoho, najbóle paršonskoho, najněžnišoho počinka duše, po komandźe přimać chcyć, by była wulka njeprawda. Tohodla pak też njeje prawje, hdyž so w šulskich Božich służbach skoro přecy wótře modla, abo hdyž so dźěći k čitanju abo paćerje spěwanju tak honja, zo maja lědma čas swobodnje a wobkedźbujcy na wołtař hladać.

Wučerjo moralki, wosebje staršich časow, rozpominaja a wopominaja wobšěrnje prašenjo, što je k słyšenju Božeje mšě nuzne. Črjóda nahladnych wučerjow zakituja sadu, zo dosaha, hdyž sy přitomny z wotpohladom

Knjeza fararjowa plista.

Powěda Radlubin.

Knjeza fararjowa? Ow, ow, też tónle dostojny a ćichomyslny knjez so njeje sćerpjeć móhł? A woprawdźe je so zabywši placał? Hm, hm, tak dźěn też najdostojnišomu knjezej na woči wěrić a njekedźbliwje so bližić njeje radno, abo što?

Haj, wěrno je, knjez farař je placał. Ja pak, z cyłej wěrnosću prajić, njejsym pódla był, hačrunjež bě moja staroba tehdom samoručne pokiwy rady znjesła, zo by rozom wužiwała a na mudrosći nadobywała. Ale wěsće wěrno, ja pódla był njejsym. Tola čitał wo tej należnosći sym, a nětko mje to tłóći, zo radšo wupowědam, a by duša měr dóstała.

Štož je čorne na bělym, njemóže nichtó prěć; a hdy by tola chcył, bych jomu móhł ćišćane pod nós tyknywši prajić:

„Tule hladaj, hmhm!“

Potajkim prěć so njehodźi, knjez farař je placał a to cyle raznje z hlebiju, z kemšacej hlebiju.

Što-o? Z kemšacej hlebiju? Haha! tole jeničke mjeno tebje přeradźa: ta wěc je tola hoła basnička. Štó dha by hdźe pola nas kemšaceje hlebije znał!?

Ale ja zdwórliwje prošu, hdyž ja ju znaju a wšitko nadrobnje wo njej wupowědać chcu, njedosaha to? A štó dha też hnydom rjeknje: basnička! byrnjež pola nas kemšaca hlebija znata njebyła! Njeje wulki swět šěroki dosć za wšitke móžnosće? Ale njeje ani trjeba cyłoho swěta; němski kraj je tak šěroki, zo tu hižo něhdźe kemšacu hlebiju nadeńdźemy. Pójće sobu, rodźiće-li ju wohladać! Njeje trjeba ani kročele stupić. Polećimy, kaž to nětko móda je. Khětře pójće! Hižo zběhamy so do mróčeli! Lećimy nad krajemi a wodami, nad dołami a horami, nad lěsami a — winicami a hižo tam smy blizko němsko-francózskich mjezow. Tule je tón kraj a ta wjes, hdźež je so ta wěc podała. Mjeno kraja a wsy njemjenuju, zo njeby nichtó z porstom za njej jěł a skónčnje ju namakawši zawołał: „Ah, tule je tón Mudrow, kotryž dyrbjał po prawym Motydło rěkać!“ Ně, z porstom pokazować njeje rjenje, a nichtó to rady nima; tuž njech moje dla rěka ta wjes Mudrow, wšak je to rjane mjeno, kotrohož so nichtó hańbować njetrjeba.

W Mudrowje stoji, kaž widźiće, nimale srjedź wsy na małej hórcy cyrkej a pódla njeje něšto mało niže fara ze swojimi hospodarskimi twarjenjemi. Wokoło njeje zestupuja so w bližšim a dalšim kole burske a mjeńše statoki, kaž stadło wokoło swojoho pastyrja. A swěrne Mudrowske stadło je, tu khwalbu dyrbi jomu też njepřećel dać. Swěrnje swjeća woni njedźelu a du posłušnje ze swojim pastyrjom na pastwu Knjezowu. Njedźelski pokoj kazyć abo za kemšemi wostać, njeby jim ani na mysle přišło. A hdy by też jenomu abo druhomu njewjapcy ta mysl do hłowy so skradła, hnydom by so do njeje dał: „Dźi mi, ty přeradna mysl! Što mam ja z tobu! Chceš mje tola jenož zjebać.“ A hnydom by ju wuhnał a hišće by ju we wrótkach do khribjeta zestorkał: „Njepřińdź ženje wjacy, wostudła drapa!“ Tohodla runje pak je też w Mudrowje kemšaca hlebija z domom. Čakajće, tule toho muža, kotrohož runje zetkujemy, woprašamy so za njej, zo njebychmy trjebali dołho pisać, to je najmudrišo. „Ach, luby přećelo, hdźe traš bychmy kemšacu hlebiju namakali? Bychmy ju rady wohladali.“

Muž pozastawši měri z wočomaj statoki na prawicy, kaž by so chcył dopominać: „Před třomi njedźelemi sym ja ju měł, potom sym ju k susodej donjesł; zańdźenu njedźelu je była tule a nětko — ach, to dźiće jenož do tohole dwora“, wotmołwja na to z ruku pokazujo —, „prašeć so dale nikoho njetrjebaće, za khěžnymi durjemi stoji kemšaca hlebija. Ale złota abo sliborna njeje, to njetrjebaće sebi myslić. Tola z toho časa, zo je ju naš knjez farař w horšći poměł, je khětro widźana a často wopominana.“

„Mějće kemšacy dźak, luby přećelo! — Pójće, njechamy toho muža dale komdźić.“ Kročimy z wrótkami do dwora, nichtó tu njeje na dworje; stupamy přez khěžny proh, nichtó nam njewobara. „Ah, tule za durjemi dźěn stoji hlebija, hladajće!“

„Nó, to běše też hódnje khodźo hladać! Železny kałač z małym prěkušom na drjewjanym dźerželu! Tajku hlebiju ma naš nócny stražnik też a skerje sylnišu a krućišu. To smy něšto prawe widźeli!“

„Aj, što wadźi, zo smy šli; nětko smy ju widźeli, wćipnosć je spokojena, a duša ma měr! — Ale pójće nětko, cuzym ludźom njechamy w durjach stać! Hdyž tu jónu smy, móžemy dźěn sebi cyły Mudrow hić wobhladać, a ducy po puću wupowědam wam cyłu stawiznu wo hlebiji.“

Swoje mjeno ma kemšaca hlebija z toho,

zo chceš Boha česćić a zo sy zwonkownje přitomny. Wšitcy pak su w tym přezjene, zo cyrkwina kaznja wěste modlitwy njeporuča.

To wšak je też wěste, zo to, štož je jeno nuznje trěbne, njeje hišće to, štož ma so dócpěć. Při nabožnym rozwučowanju a woćehnjenju ma pak často jara hubjene sćěhwki, hdyž so to, štož je lěpše a radžene, poruča, jako by to kruta winowatosć była. Tuž dyrbimy wospjetujcy wuznać: to rěka prawy porjad na hłowu stajeć, hdyž so hižo młódše dźěći k stajnomu modlenju na Božej mši pohonjuja. Štož so z tym dócpěje, njeje pobožnosć, ale ducha morjacy mechanismus.

Po tutych rozpominanjach njebudže drje staršim, wučerjam a katechetam ćežko, knižku na prawe wašnjo nałožować a dźěćom nuzne pokiwy dawać. Cyle dokładne rozwučowanjo so tu wězo podawać njemóže; je to njemóžne, dokelž ma so wone po jara wšelakich wobstojnosćach złožować. Jeno někotre přispomnjenja móža so tu hišće dodać.

Byrnjež by knižka za młódše šulske dźěći postajena była, njedyrbjała so jim wona tola přezahe jako modlitna knižka na Božej mši sobudawać. Knižka njedyrbi być hrajkadło, ale srědk k natwarjenju, to pak so hodźi powšitkownje za tajke dźěći, kotrež móža tola hižo trochu čitać. Tola pak to też njedyrbi hižo zažniše trjebanjo cyle wuznamknyć. Knižka hodźi so też wužić k napohladej při wučbje, abo zo so wšelake hrónčka z njeje wuknu a jelizo wobstojnosće dowola, móže so też na Božej mši tam a sem najmłódšim dźěćom něšto předčitać a so z nimi modlić.

Hdyž su dźěći tak daloko, zo móža knižku hižo same trjebać, njedosaha, zo so jim cyle jednorje da a nětk so staraj. Bu hižo na to spomnjene, a dyrbi so zasy prajić, dokelž wot rozpokazowanja, kotrež so małym dźěćom dawa, wotwisuje wosebje, hač modleńska knižka w jich rukomaj pobožnosć spěchuje abo nic. Najstarše dźěći móža tajke rozpokazowanjo skerje parować, młódše pak nic. Zo by powšitkowne rozpokazowanjo a nawjedowanjo možne było, dyrbja też wšitke dźěći delneje rjadownje tusamu modleńsku knižku měć. — (Pokračowanjo.)

Wolić njeje jenož prawo, ale pod tajkimi wobstojnosćemi, kaž nětčiše su, też winowatosć.

Wšelčizny.

Wjacy renty.

Zwjazkowa rada je postajiła:

Štóž ze zawěsćenja dźěłaćerjow (Arbeiterversicherung) někajku rentu jako invalida (Invalidenrente) abo jako khory (Krankenversicherung) dóstawa, potajkim na pósće, hdyž sebi po rentu dóńdže, na kwitowanjo za dóstatu rentu zelenu papjerku z pismikom J abo žołtu papjerku z pismikom K ma předpołožić, budže po 1. febr. t. l. měsačnje 8 hr. wjacy dóstawać. Štóž jako zwudowjeny z papjerku W abo WK so na pósće na kwitowanjo wupokazać ma, pak **4 hr.** Zo by tule přiłohu dóstał, njetrjebaš žaneje wupokazki wot krajnoho zawěsćacoho hamta. K tomu dosaha **wosebita** kwitowanska papjerka, kotruž tam dóstanješ, hdźež sebi kwitowanjo doswědčić dawaš.

Přiłohu wupłaćenu dóstanješ pak hnydom z rentu, pak samu za so. Štóž pak **po** 30. juniju wo přiłohu prosy, žno za lěto 1918 žaneje njedóstanje. Nětkle je tale přiłoha jenož na čas wot 1. febr. hač 31. dec. přizwolena.

⁘

Swinje do domu rězać budża wot 1. febr. t. l. jenož ći hišće směć, kotřiž budża dopokazać móc, zo to w januaru na žane wašnjo móhli njejsu.

⁘

K přeměnjenjam na železnicach ma so tole přispomnić:

Na čarje z Kamjenca do Arnsdorfa wupadnje ćah, kotryž

Arnsdorf — Kamjenc		Kamjenc — Arnsdorf	
10^{05}	10^{52} dop.	8^{33}	9^{22} dop.
4^{17}	5^{04} pop.	$11^{53}*$	$12^{47}*$ dop.
$1^{38}*$	$2^{24}*$ „	2^{46}	3^{28} pop.

jězdźi. * Jenož na dźěławych dnjach jězdźitej.

Ludźo pak budża, štož dotal njebě, też z twornym ćahom sobujězdźić směć (w 3. a 4. rjadowni) wot Kamjenca do Arnsdorfa popołdnju 3^{08} — 4^{54}.

Ćahi, kotrež dotal na njedźelach a swj. dnjach hižo njejězdźachu, też dale na njedźelach a swj. dnjach jězdźić njebudża.

Na čarje z Budyšina do Wjelećina wupadnjetej ćahaj, kotrajž dotal njedźelu hižo njejězdźeštej; mjenujcy z Budyšina 10^{48} dopołdnja we Wjelećinje 11^{14}, a z Wjelećina 11^{34}, w Budyšinje 11^{58} dopołdnja.

⁘

Wjele jerjow su popadnyli w Skageraku a Kattegatu.

Na 300 motorowych łódźi tam nětkle łóji. Za krótki čas nałójichu 1110000 křinow, to je někajke 110 milijónow jerji. Z kóždym dnjom nałójeju so nowe milijóny. — Nadźijomnje też my we Sakskej něšto wo tym pytnjemy a so njezmějemy nad powěsću samej wjeselić.

⁘

Za 2 milijónaj tkaniny zničeneje! W składach firmy Meyerhoff a Nathorff w Barlinje woheń wudyri. Wša tam składžena žida a wšón somot so spali. Škodu wobličeju na 2000000 hriwnow.

⁘

zo dyrbi kóždu njedźelu a swjaty dźeń na kemšach, hdyž su nimale wšitcy ludźo w cyrkwi, z mužom po wsy khodźić a njenadźitym wopytam wobarać, kotrež najradšo tehdom přikhadźeja, hdyž ludźo doma njejsu, dokelž tak najlóže a najspěšnišo woteńdu. Ale to ma toho khorta z tymi njenadźitymi wopytami. Často je so hižo z tych abo tamnych kónčin swěta słyšało, zo je njenadźity wopyt do wopušćenoho doma přišoł, a wšelake wěcy po domje, kotrež běchu samolutke doma, kaž šlincy płatu, dobre drasty, židźane rubiška, somoćane pjelcy, wosebje pak brjuchata mósnička, byrnjež hłuboko do křinje skhowana, haj same połče a mjaso we wuhenju, so toho wopyta tak wustróžachu, zo so jim poča hłowa wjerćeć a wjacy njewědźachu čeje su a kaž pjane z wopytom sobu dźěchu. Podarmo běše potom, hdyž ludźo domoj přińdźechu, pytanjo a wołanjo za nimi. „Kurjatka, kurjatka, hdźe sće? Poběhńće tola domoj!“ — Bjez hłosa, ale cyle zrozemliwje wotmołwjachu ćěkancy: „My njesměmy. Wjelk nam njeda.“

Hodźi so, zo też Mudrowčenjo tajke wopyty pomnjachu; tohodla su sebi kemšacu hlebiju założili. Nócnomu stražnikej ju na šiju powěsć njechachu, hewak dźěn by tón kóždu Božu njedźelu za kemšemi wostać dyrbjał, a hišće jomu njebychu tohodla porokować móhli. „Ty pohanje, njeje će hańba,“ dokelž dźěn běchu sami na tej njerodźe wina byli. Zo hlebija njeby nikomu wobožna wostuda była, přeměnješe wot njedźele k njedźeli swoje bydło, dwór z dwora po cyłej wsy, zo nimale za lěto do koła přińdže. Kóždy, kotryž bě njedźelu abo swjaty dźeń z njej po wsy khodźił, donjese ju po prědowanju k susodej; ani zo by słowo prajił, staji ju za khěžne durje a dźěše: wšak wšitcy wědźachu, što tu dyrbi; po prawym dale ničo, khiba cyły tydźeń za durjemi stać a přecy stać ani z blaka so njehnujcy, zo by ju hospodař won a nutř khodźo stajnje na wočomaj měł, a joho dopominać: „Přichodnu njedźelu, hdyž kemši zazwoni, wěš, što maš činić.“

Při wšěm porjedźe, kotrohož so hlebija jara swěrnje dźeržeše — ludźo bychu swarjeli, hdy by žanoho přeskočiła — běše tola dźiwna hłowčka. Hdyžkuli něhdźe na swojim puću farje blizko přińdže, khwataše radšo we dalokim kole nimo k susodej, kaž złe swědomjo. Do fararjec dwora sebi nihdy nutř njewěrješe, kaž by ju tam něšto šeriło. A woprawdźe tam w fararjec khěži za durjemi dźěn stoješe hižo jedyn, tajki dołhi, šwižny, z pokornje pokhilenej hłowu: jednory pastyński kij. Stoješe tu za durjemi stajnje hnydom k rucy, swjatk kaž pjatk, wodnjo a w nocy, kóždu zbóžnu hodźinu, trjeba jenož za nim so naćahnyć a z nim hić, zo by wjelkej wobabarał; tym, kotřiž cyrkej hišće njeznajachu, puć do cyrkwje pokazał; wšěch na dobru pastwu wodźił: słabym a kiprym a kažkuli poražnym so jako zepjera poskićał; njewědomnym a zabłudźenym na prawy puć pokazował, ćěkancow do pusćiny přećelnje domoj wodźił a z domom wujednawał; tym, kotřiž běchu toho khodźenja a staranja a teje hary na swěće syći, dobroćiwje na stronje stał a jim k wotpočinkej mjehki hłowak přihotował a łóžko posćěłał. Ach, to wšak běše dosć toho khodźenja po cyłej wosadźe. Njedźelu a swjaty dźeń jón knjez farař lědma z ruki pušći. Tomule pastyńskomu kijej pak hlebija nihdy na woči njechaše. Wón měješe tajke dźiwne pohladnjenjo. Nic křiwe, też nic wótre, ani surowe; ach ně, božedla, runje na wopak: joho wóčko běše tajke miłe, přećelne, dobroćiwe a pódla rozsudne, jasne a swěrne, kaž sleborny, kotryž najradšo hač do dna hladaše. Ródne swědomjo tele pohladnjenjo rady z njoho, haj měješe swoju radosć a swoje wokřewjenjo z njoho. Njeródne swědomjo pak njemóžeše je wutrać; njewědźeše, hdźe so před nim ze swojimaj wočomaj khětře zatyknyć. Tohodla też kemšaca hlebija so přec joho boješe. Wona dźěn so nastajnosći jenož z tajkimi myslemi nošeše: hroznje hladać, hrozyć, šlahać, so zahanjeć, kałać, štapać, bić hač do krewje! Haj same mysle na morjenjo su ji hižo často přišłe. Njemóžeše drje sebi pomhać; běše hižo wot naroda tajka, zo by najradšo na kóždoho šła; ale njech přecy, před pastyńskim kijom, hdy by wón na nju hladał, by ju było nimo měry hańba. Stajnje měješe to w jasnym dopomnjeću a ženje na to njezabudźe, zo bě so někotry króć z nim zetkała: jónu, hdyž knjez farař wot khoroho dźěše, trójcy, hdyž z cyrkwje wustupiwši na faru so wróćeše, tehdom bě pastyński kij jenož tak nimo ducy na nju miknył. Ach, tele wóčko! Ženje wjacy njechaše je widźeć. Ow, hdy by wona zasudźena była, cyły tydźeń takle za fararjec durjemi stać, pastyński kij na prawicy, a wona na lěwicy, a pastyński kij by na nju hladał ani słowa njeprajo: ani hodźiny njeby to wutrała, ně, ćekła by z khěže a z dwora won, jenož won, a ženje wjacy so njewróćiła.

(Přichodnje dale.)

⁘

Ruska swój dołh — šmórnje, tak so z Pětrohroda wudawa. Ludowi zastupjerjo chcedźa postajić:

1. Wšě požčeńki a wupokazki na ruski pjenjez, kotrež sobustawy druhich krajow we Ruskej abo zwonka njeje maja, swoju płaćiwosć zhubja.

2. Runje tak tajke, kotrež Rusojo sami maja, hdyž su wone přez 10000 rublow.

3. Rusam, kotrychž papjery a požčeńki přez 100 rublow njejsu, budźe so z 5 procentami, tajkim, kotřiž maja 10000 rublow, z 3 procentami danić.

Tale powěsć wukhadźa z jendźelskoho žórła.

⁘

Za poł milijóna płatow bu wotewzatych. Krawski mištr w Barlinje bě sebi wulki skład płatow skhował, z kotrohož droho předawaše. Kriminalstwo to wuslědźi a jomu cyły skład wza. ⁘

Trocki.

Tele mjeno mjenuje so nětkle po cyłym swěće a budźe drje so husto hišće mjenować, kaž dołho budźe swět stać.

Štó je Trocki?

Trocki je ruski žid, z prawym mjenom najskerje Braunstein; 7. jan. tohole lěta bě 38 lět stary. Wón narodźi so z małeje měšćanskeje swójby w Nikolajewje w južnej Ruskej, guberniji Chersonskej. Lědom 19 lětny bu prěni raz „dźěłaćerskich hibanjow“ dla do Sibiriskeje wupokazany. Čeknywši bě žiwy w Awstriskej, Francózskej a Šwicy. Wón pisaše do časopisa „Iskra“ a bu přez to mjez socialdemokratami — mjeńšewikami tak ważny, zo bu nadobo z jich wjednikom we wukraju.

W powaleńskim lěće 1908 dźěše wróćo do Pětrohroda a bu tam zastupowacy předsyda sowjeta, kiž tehdy jenož dźěłaćerjow zastupowaše. Pisomnje a hortnje dźěłaše wón za „wobstajnu revoluciju.“ Hdyž bě revolucija podtłóčena, bu Trocki na čas žiwjenja do Sibiriskeje pósłany. Zasy radźi so jomu wućeknyć; wón dźěše do Ameriki, 1908 bě we Wienje. Tu hladaše srjedźne stojnišćo mjez bólšewikami a mjeńšewikami wutworić. Při wšej swojej dźěławosći bě we potřěbnych wobstojnosćach žiwy.

Hdyž wójna wudyri, dźěše wón přez Šwicu do Pariza. Tu wudawaše w zmysłu mjezynarodnoho prócowanja wo měr nowinu, kotruž censura husto dosć zakaza, kotraž pak přecy zasy pod někajkim druhim mjenom wuńdźe. Skónčnje pak bu jomu docyła zakazane, nowinu dale wudawać; haj, bórzy na to bu z Francózskeje wupokazany.

Wón dźěše do Španiskeje a z pomocu tamnišich socialdemokratow zakhowa so do Ameriki. Hdyž w měrcu 1917 w Ruskej revolucija wudyri, chcyše wón na jenej norwegskej łódźi do Ruskeje přejěć, tola hižo we Halifaksu hrabnychu joho Jendźelčenjo. Ruski sowjet přećiwo tomu protestawaše; tak bu Trocki pušćeny. W Pětrohrodźe přizamkny so Leninej. Hdyž w juliju bólšewikojo so pozběhnychu, bě wón jedyn z hłownych wjednikow; wón nawjedowaše też w Krónstaće zběžki, hdyž so tele město přećiwo Kerenskomu staješe. Kerenski da joho zajeć, bórzy pak zasy pušćić. Při wulkim a ważnym, tak mjenowanym staroruskim kongresu, kotryž so w novembru za zastupjerstwo a wjednistwo cyłoho naroda wudawaše, bu Trocki za předsydu wuzwoleny.

Trocki wobknježi němsku rěč dospołnje; pisomnje a hortnje; znaje němsku literaturu dospołnje, runje tak pak też romanisku.

Kak přećiwo Jendźelčanam mysli, wo tym swědči joho słowo, kotrež je, kaž rěka, Buchananej prajił: „Hdy dha, knjez zapósłanco, swojej dołhej nozy z ruskoho blida sćehnjeće?

Prjedy šewc — nětko minister. Šwjedska dósta nowoho pjenježnoho ministra, socialdemokratiskoho sejmowca Thorssona. Thorsson nawukny we swojej młodosći šewstwo; hižo jako młody pomocnik přistupi socialdemokratiskej stronje a započa za nju dźěłać.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 185. Jurij Špon ze **Słoneje Boršće**; 186. 191. 220. z **Budyšina**: Marija Serbinec, Marija Měnjowa, Marija Hermanowa; 187. 219. z **Čemjerc**: Mikł. Měń, kubleŕ Jakub Kral; 188. inspektor Mikławš Šewčik w **Lipiču**; 189. Michał Domš z **Bozankec**; Madlena Kórjenkowa z **Drježdźan**; 192.—195. 216. z **Ralbic**: Mikł. Bräuer, Mikławš Kink, Pětr Žur, Jakub Lebza, Jak. Šwejda; 196. 197. z **Konjec**: wučeŕ Mikł. Hajna, Mich. Wičaz; 198. 199. z **Jasenicy**: Michał Just, Pětr Šwejda; 200.—208. z **Khróšćic**: faraŕ Bjarnart Hicka, kapłan Michał Mič, Michał Beńš, Marija Zyndźina, Lejna Lejderec, služ. Marija Čochec, Michał Rjelka, towarstwo Serbosław, Michał Šołta; 209. 210. z **Hórkow**: Hana Žurec, Jurij Lisnaŕ; 211. Michał Nowak z **Łusca**; 212. Jak. Rjeda z **Hory**; 213. faraŕ Michał Žur w **Ligoće Turowskej**; 214. 215. z **Nowoslic**: Mikławš Robl, Michał Kórjenk; 217. superior Jak. Stranc, faraŕ w **Lipsku**; 128. Madl. Hančkowa z **Kulowa**; 221. Hana Cyžec w **Drježdźanach**; 222. Pětr Bódlenk z **Hatow**; 223. faraŕ G. Kubaš z **Njebjelčic**; 224.—227. z **Baćonja**: Marija Libšina, Hana Šimanowa, Marija Smolina, Michał Pjech; 228. Jakub Dźisławk z **Čornec** (w polu); 229.—231. z **Haslowa**: Jurij Rebiš, Pawoł Vicki, Jakub Měrćink (I.); 232. Mikł. Měškank z **Nowoho Łusca**; 233. Hańža Wjacsławkowa z **Čěškec**; 234. Michał Čemjera z **Wutołčic**; 235. Jan Handrik ze **Sulšec**; 236. Michał Handrik z **Pozdec**; 237. Jan Kětan ze **Słoneje Boršće**.

Za fond: Hana Cyžec w Drježdźanach 1 hr. 40 pj.; faraŕ G. Kubaš z Njebjelčic 4 hr.; Marija Smolina z Baćonja 1 hr.; Michał Čemjera z Wutołčic 50 pj. Wot „wowčeje hłowy“ 4 hr.

Dary atd. za towarstwo: faraŕ Michał Žur w Ligoće Turowskej 70 pj.

Posoł budźe so na dalše štwórtk čišćeć, tuž budźe kónc redakcije srjedu wječor.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 589 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Po wjaclětnej khorowatosći zemrě w Budyšinje wječor 8. wulk. rózka časćišo wobstarana ze swjatymi sakramentami knježna

Hana Šramic

rodźena z Časec w starobje 82 lět, a bu sobotu 12. t. m. na Mikławšk k stronje swojoho bratra Mikławša pokhowana.

Wšitkim, kotřiž su zemrětej w žiwjenju a wosebje w jeje khorosći lubosć wopokazowali, na póstywječoru za nju so modlili, a ju k rowu přewodźeli, wosebje sobustawam třećoho rjada wuprajamy z wutrobu

Zapłać Bóh tón Knjez!

W **Khróšćicach** a Časecach,
12. wulkoho rózka 1918.

Zrudźeni zawostajeni.

Přećelam a znatym dawam k wjedźenju, zo je naš horcolubowany mandźelski a nan

Pětr Nowotny

žiwnosćeŕ we Wotrowje

w starobje 77 lět, 2 měsacaj a 3 dny pjatk 11. januara rano zemrěł a bu wutoru na wjesnym kěrchowje pokhowany. Zemrěty wojowaše we wójnach 1866 a 1870/71 a bu za to wjacy króć wuznamjenjeny. Wšitkim, kotřiž su joho na póstywječoru wopytali a tak bohaće so na přewodźenju wobdźělili, wuprajamy z tutym swój

horcy dźak a wutrobne „Zapłać Bóh!“

We Wotrowje, na dnju pohrjeba,
15. januara 1918.

Marja zwud. Nowotnowa
w mjenje wšěch zrudźenych zawostajenych.

Předstajenjo

„Trotzkopfs heilige Nacht“ wot dr. Nieborowskoho, spěwohry w 4 jednanjach z přewodom orchestra, wuwjedu **njedźelu 27. januara** popołdnju w 4 hodźinach w Žurec hosćencu

w Njebjelčicach

sobustawy towarstwa młodźencow a šulske dźěći z Kamjenca. — Sobuskutkowacych 30 wosobow.

Hosći wutrobnje přeprošuje

Zarjadnistwo.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 20. jan.** wječor w 8 hodź. w kat. towaršni **měsačnu zhromadźiznu.**

Krajan

protyka na 1918

je cyle wušła, štóž ma hišće z překupcow abo w expedicijach Posoła žane **zbytne**, chcył je dobroćiwje **hnydom wróćo pósłać.** Po **skónčenju januara** so wjacy **wróćo njebjeru,** ale maja so sobu zapłaćić, byrnjež zbytne byłe.

Herrmann abo Uhlig:

Kotry dobudźe?

Kotryž zmeje při wužšej wólbje **znajmjeńša jedyn** hłós **wjacy** dyžli druhi.

Při hłownej wólbje měješe Herrmann jenož někajke 500 hłosow wjacy dyžli Uhlig. Uhlig zawěsće přidobudže, znajmjeńša we městach, při wužšej wólbje hišće mnohe hłosy. Tuž

dyrbi kóždy wolić hić,

kiž je so za Herrmanna rozsudźił.

Jenož **1 hłós mjenje** žno móže Herrmanna **ćisnyć.**

Lišče, mordarjowe, tkhórjowe atd. kože

kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange w Budyšinje

Žitne wiki 11. ***Cyrkwinske naměsto 4.***

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Čerwjeni praja, zo je **za** měr, štóž **Uhliga, přećiwo** měrej, štóž **Herrmanna** woli.

To njeje wěrno.

Tež my, kotřiž za Herrmanna dźěłamy; měr z **cyłeje wutroby** žadamy.

Ale my smy toho měnjenja: Ani Herrmann, ani Uhlig

njezměje wjele wliwa

na wujednanjo měra. Tola wonaj

změjetaj wulkoho wliwa

na wuwićo **hospodarskich** a **nabožnych** wobstojnosćow w Němskej po měrje. **Te** pak tola budże skerje w **našim zmysłu zastupować**, kiž je **sam burskoho pokhoda** a **křesćanskoho** zmyslenja. Tuž

wolće wšitcy Herrmanna

tež wy, kotřiž při hłownej wólbje čerwjenomu swój hłós dašće.

Wjesne wólbne towarstwo za 3. wólbny wokrjes.

Towarstwo Serbskich Burow za Ralbičansku wosadu

změje **sobotu 2. mał. rózka** (na s. Mariju) popołdnju w 4 hodźinach zhromadźiznu w **Konjecach**

1. Přednošk. 2. Zličbowanjo. 3. Namjety.

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Móže nam **Uhlig měr přinjesć, Herrmann — hdyž** by to chcył — měrej **zadźěwać?** — Njejsće so přeswědčić móhli, **štó** wo měr jedna? To staj Hertling a Kühlmann. Wonaj rozrěčujetaj so wo wšim z **wjednikami** jenotliwych sejmowych stron; **jenotliwi zapósłancy** potajkim při tym **wjele rjec nimaja.**

Tuž njedajće so zamylić

wot čerwjenych, kotřiž chcedźa wólbu wudawać jako zjawne wuprajenjo ludu, kak wón **přećiwo** abo **napřećiwo měrej stoji.**

Njezabudźće, wolerjo,

zo to so při tutej wólbje wuprajić nima, ale

komu skerje zarjadowanjo

našich **hospodarskich** a **nabožnych należnosćow**

dowěrimy.

Te za nas lěpje zarjadować pak dokonjeja čerwjeni zawěsće mjenje dyžli

Herrmann,

kiž **ma zrozemjenjo** a **wutrobu** za **burski, serbski, křesćanski** lud.

Wjesne wólbne towarstwo za 3. wólbny wokrjes.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokoreczak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 4. | **Budyšin, 25. januara 1918.** | **Lětnik 56.**

Jonathan.

„Tajkeje wěry njejsym namakał w Israelu.“

Tele słowo praji Jězus, hdyž bě pohanski stotnik, kaž nam to dźensniše swjate sćenjo powěda, joho za swojoho khoroho wotročka wo wustrowjenjo prosył.

Haj, tajkeje kruteje, njekhabłaceje wěry, tajkeje dowěry na Božu móc a pomoc drje w Israelu hižo njebě. Jězus sam dźěn to praji. Ale to jene drje so smě prajić: tajkeje wěry, tajkeje dowěry je tam prjedy jónu tež było.

Myslu: je tež mjez nami, nowočasnymi tak. Teje wěry, kajkuž wótcojo su měli, zrědka hdźe zasy nadeńdźeš. Přetož, hdy dha stej wěra a dowěra prawej? Zawěsće potom, hdyž, kaž swjaty japoštoł praji, z njej zamóžemy hory přesadźeć.

A móžemy to hišće? — Nochcu prajić, zo nihdźe hižo tajkeje wěry njeje; tola, zo mało jeje je, je tež wěste. Bychmy sebi hewak wujasnić móhli dwělowanjo na Božej sprawnosći, kotrež nětkle tak husto dosłyšeć a nadeńć móžeš? Kak by móžno było, dwělować na joho dobroćiwosći a swěrje, dokelž hnydom naše prózstwy njedopjelnja?

Wěru dyrbimy měć! A to chcu Wam k podawkej, wo kotrymž dźensa we swj. sćenju čitaće, tež přikład z Israela přinjesć, to je z israelskoho ludu ze zastarskich joho časow.

Wo rjanym, sławnym Jonathanje, Saulowym synu, Davidowym swěrnym přećelu, drje žno sy słyšał. Štož nam wo nim swj. Pismo powěda, dyrbi nas za njoho zahorić. To bě wutroba: swěrna, woporniwa, sprawna, ponižna; wutroba, tworjena po Božej woli a tak debjena z rjanymi, wurjadnje dospołnymi počinkami.

A tale duchowna rjanosć bě złožena na krutu wěru do wěrnoho žiwoho Boha; tohodla bě tež połna žiweje dowěry na joho sprawnosć a dobroćiwosć, tuž tež na joho pomoc.

Njepřećel je so dobył do kraja: sylny, wójnscy nazhonity, wustojny. Israelski lud stoji, móhł rjec bjez pomocy, bjez bróni. Jenož něhdźe 600 muži hubjenje zbrónjenych ćehnje přećiwo njepřećelej. Na skaliskach porno njepřećelej zestajeja swoje stany; Saul, jich kral, město, zo by sebi prědku, bliže k njepřećelej swój stajił, je so zezady, jako by so bojał, skhował. Wón a joho wojacy njemějachu hižo to, štož bě jich wótcam, kaž n. př. jónu Gedeonej a joho pomocnikam zmužitosć dawało, mjenujcy dowěry na Bohu. Jenož jedyn ju měješe: Jonathan. Tón pokaza, zo kruta dowěra k Bohu samoho Boha k pomocy nuzuje.

„Jónu“, tak čitamy w knizy kralow (14, 1), „praji Jonathan k swojomu młodomu brónskomu: pój sobu, wućehnjemoj přećiwo patroliji Filistejow, kotraž tamle na druhej kromje stoji.“ Štož Jonathana k tomu pohonješe, njebě dźiwjosć, nic khrobłosć. Wón měješe wójnu přećiwo Filistejam jako wójnu za prawoho Boha. Kaž su před Bohom tysac lět kaž jene lěto, tak su před nim, tym Wšohomócnym, tysac muži kaž jedyn. „Snadź Knjez za nas zapřimnje; přetož Knjezej njeje ćežko, pomoc dać, njech mnohim, njech jenomu.“ (14, 6.)

Z Bohom chce wućahnyć; tuž chce spóznać, zo njeje přećiwo Božej woli, štož chce wuwjesć. Pod joho rozkazowanjo chce so stajić. A hdyž po jenym boku, nahłym a wysokim, dele do doła lězeštaj, zo byštaj na druhim, runje tak nahłym po štyrjoch, „po rukomaj a nohomaj“, so na druhi bok doła drapałoj, praji Jonathan k swojomu brónskomu: „Słyš, što ći praju. Přińdźe-li namaj patrolija, naju wuhladawši, napřećo, dha z toho spóznajemoj Božu wolu, zo dyrbimoj wróćo; budźa-li pak wołać ‚přińdźtaj nož horje‘ dha póńdźemoj“ (14. 8—10).

A tak so sta. „Hdyž patrolija jeju wuhlada, prajachu Filistejowje: Hlejće, Hebrejscy lězu z dźěrow, do kotrychž běchu so skhowali.“

A někotři z patrolije přiwołachu Jonathanej a joho towaršej: „Přińdźtaj nož horje; potom wamaj pokazamy!“

Nětko Jonathan wědźeše, što ma činić. „Acharaj, pój za mnu!“ pohonja swojoho brónskoho, „Knjez je jich přepodał do rukow Jsraela“ (14, 12). A kaž dwaj lawaj daštaj so do patrolije; strach přewza Filistejow, ći póčnu so mjeze sobu rubać a bić, skónčnje je měšeńca tajka, zo Filistejowje ćěkaja. Jonathan a joho bróński stojitaj dobyćerjej na bitwišću.

„Dźiw bě so stał“, praji swj. Pismo k tomu. A tež człowjek njemóže sebi lěpje wujasnić a dyrbi wuznać, zo bě tu Bóh wosebje ze swojej wšohomocu zapřimnył. „Pola Boha njeje žana wěc njemóžna.“

Luby čitarjo, kajka je twoja wěra? kajka twoja dowěra? — Změješ-li praweje, kruteje, njebudźeš tež w nětčišim horju a wójnskim bědźenju bjeztróštny; ně, ty budźeš podaty do Božeje wole a budźeš khwalić Boha jako sprawnoho Knjeza. Jonathan njech će powući, zo njekhabłaca wěra je człowjekej k spomoženju.

Wójna.

Pola kupy Imbros mějachu turkowske łódźe, „Sultan Javus Selim“ (prjedy „Göben“), mały křižak „Midilli“ (prjedy „Breslau“), a někotre torpedowe, wojowanjo z njepřećelskimi łódźemi. Wulki a mały jendźelski monitor buštej zničenej, něhdźe 2000 tun. wulki parnik bu podnurjeny a signalska stacija pola kefalskoho zaliwa zničena. Na dompuću do Dardanellow bu mały křižak „Midilli“ pod wodu wot minow abo torpedow trjecheny a so podnuri. „Sultan Javus Selim“ wosta w Dardanellach pola Nagela sedźo, njeje pak ćežko wobškodźeny, kaž Jendźelčenjo pisaja.

Wo wobsadźe podnurjenoho křižaka rozprawa ničo njepraji.

Wjacy wojakow

trjeba Jendźelska. Lloyd George je připowěł, zo budźa dyrbjeć muži hač do 55 lět k wojakam brać. — Pola nas so wo tym rěči, zo chcedźa starše lětniki z wójska pušćić.

Na frónach

wosta při wšědnych wojowanjach. Tež na italsko-tyrolskich bitwišćach su sylniše italske nadběhi zasy popušćiłe. Italscy dyrbjachu swój snadny wuspěch zasy pušćić a zhubichu 12 officirow a 300 muži.

Swětowy rozhlad.

Awstriska.

Ministerpresident ze Seidler je wotstupił a na joho město je kejžor dotalnoho ministra zwonkownych należnosćow, ryćerja z Toggenburg-a, powołał.

Ruska a Rumunska

matej překory mjez sobu. Rumunske knježeństwo bě někotrych ruskich officirow zajało a jim so ze smjerću hrozyło. Na to zajachu bolšewiki w Pětrohrodźe rumunskoho zaposłanca Diamandi a pušćichu hakle joho zasy, hdyž běchu druzy zapósłancy zhromadnje za njoho wustupili a wosebje ameriski slubił, zo chce pola rumunskoho knježeństwa njepřećelstwam přećiwo ruskim wojakam zadźěwać.

Mjez tym wozjewjeja z Pětrohroda nowe njepřećelstwa rumunskich wyšnosćow přećiwo ruskim wojakam. Rumunojo zadźeržowachu 49. ruskej divisiji připósłane cyroby, wubrónichu 19. połk a zajachu wubjerk 195. połka z awstriskimi officirami, kotřiž běchu pola njoho na wopyće. Rada ruskich ludowych komisarow je zarunanjo a wěstosć žadała, zo so tajke něšto wjacy njestanje, a hrozy z wojakami, jeli za 24 hodźinow spokojaceje wotmołwy njedóstanje.

Powěsće z Ruskeje chcedźa samo prajić, zo bu tam rumunski kral zajaty.

Jednanja wo měr

z Ruskej buchu zasy přetorhnjene a to hač do 29. jan., dokelž dyrbješe Trocki znutřkownych politiskich wobstojnosćow dla do Pětrohroda. Wón pak skoro sam z ruskeje strony rěči, ale tež wón bóle za swoje revolucionarne nahlady hač za měr. Na našej stronje přistupuja so tohodla tež na něšto kruće stójnišćo.

Z Ukrajnu

buchu podłožki za měr wujednane. Z Bresta-Litowskoho wozjewjeja 20. jan., zo su mjez delegacijemi srjedźnych mócnarstwow a delegaciju ukrajniskeje ludoweje republiki podłožki za měr tak daloko wujednane a posta-

jene, zo dyrbja delegacije nětko z domjacymi zamołwitymi zastojnstwami so rozrěčeć. K tomu trěbne přetorhnjenjo jednanjow dyrbi jenož krótke być. Delegacije su sebi přilubiłe, zo so bórzy wróća a potom po jim wudźělenych połnomocach měr wobzamknu a podpisaja: Z tym je so **prěni króć w tutej swětawójnje poradźiło, podłožki za měr namkać.**

Ruska.

Narodna zhromadźizna rozwjazana. Nowe ćežke njeměry a wojowanja wozjewjeja so z Pětrohroda. Tam běchu wot ludowych sowjetow woleni zastupnicy so zešli, zo bychu za nowu republiku zakonje abo wustawu postajili. Wot bolšewikskeje strony bu tutej zhromadźiznje namjet tak mjenowanych „dźěłaćerskich prawow“ předpołoženy. Tele prawa postajeja: Ruska republika sowjetow wotstronja privatne wobsedźeństwo, dźěłaćerjam słuša jich dźěło, k dźěłu móže so kóždy nuzować, dźěłaćerjo dóstanu brónje, a tym, kotřiž prózdni khodźa, so wozmu, socialistiske wójsko ma so postajić a požčeńki za njepłaćiwe wuprajić.

Zhromadźizna pak wuradźenjo tych namjetow z 273 přećiwo 140 hłosam wotstorči. Na to wopušćichu bolšewicy zhromadźiznu. Socialrevolucionarni pak, kotřiž běchu w sali wostali, wobzamknychu, zo wotpósłanstwa na wójnske mócnarstwa póśćelu, zo by so měr činił. Hłowny wubjerk sowjetow tohodla wobzamkny, zhromadźiznu rozwjazać. Namórniscy a wojacy ju rozehnachu.

Z nimale njejasnych Pětrohrodskich powěśći je widźeć, zo bolšewicy w narodnej zhromadźiznje za swoju politiku wjetšiny njemějachu. Wosebje bě zhromadźizna njespokojna, zo jednanja wo měr lěpje njepokročuja. Trocki dźěn je předewšěm na tym wina. Lud pak žada za měrom. Kak njespokojny lud z bolšewikami je, je tež z toho widźeć, zo bu wot žónskeje na Lenina třělane.

Bolšewicy pak njechadźa swoju móc pušćić a běchu so tohodla hižo doprědka na wojowanja přihotowali. Jim přikhileni namórnicy a wojacy, wosebje čerwjena garda, běchu z mašinskimi někotre městna wobsadźili. Do zhromadźizny hižo kaž tež po njej bu wojowane a wjacy ludźi morjenych a ranjenych. Nětko rěka, zo je Pětrohród pod wójnske prawo stajeny. — Tak wostawa dale njewěste, što so w Ruskej hišće wuwije. Jenož telko zda so wěste być, zo na wojowanja přećiwo nam nichtó wjacy njemysli.

Přez New York přikhadźa z Pětrohroda powěść, zo buštaj sobustawaj prjedawšoho ministerija Kerenskoho: Čingarowa Kokošin zamordowanaj. Z Pětra-Pawołskeje twjerdźizny běchu jeju khorosće dla do hospitala přewjedli. Do toho doby so w nocy něšto muži, kotřiž ministrow na jeju lěhwach zezatřělachu.

Bolšewicy kaža jednanja z Ukrajnu.

Dotal běchu naše strony w Bresće-Litowskim z Kiewskim generalnym sekretariatom za Ukrajnu wo měr jednali a jón nimale wučinili. Nětk nadobo měša so do jednanjow rada dźěłaćerjow a wojakow w Charkowje wudawajo, zo wona woprawdźe ukrajnski lud zastupuje. Wězo stupa Trocki hnydom na stronu Charkowskeje rady přećiwo Kijewskomu sekretariatej, dokelž wona k bolšewikam dźerži, sekretariat pak nic. Tak nastawaja nowe zadźěwki a Trocki je podpjera.

Francózska.

Prjedawši minister Caillaux bu zajaty, dokelž na joho tukaja, zo je z Němskej tajne poćahi měł a z někotrymi italskimi mužemi za měr skutkował a přećiwo francózskomu knježerstwu dźěłał. W sejmje so skoro hač do pukow wo njoho hadruja, socialistojo za njoho a přiwisnicy ministerpresidenta Clemenceau-a přećiwo njomu. Na bancy w Florencu měješe Caillaux tajny kašćik, w kotrymž su kaž so piše, wšelake za njoho strašne pisma wuslědźili.

Dźiwi Clemenceau počina tež prjedawšoho ministerpresidenta Brianda wobskoržować a je wot presidenta Poincaré-a žadał, zo by joho zajeć dał. To njeje so hišće stało, ale Briand stoji tola tak pod stražu, zo njemóže kraj wopušćić.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Měšćanskej zastupjerstwje wobzamknyštej, zo ma so z městowych srědkow fond za wusłużenych wojowarjow wutworić. Z njoho maja předewšim podpjeru dóstawać ći, kotřiž buchu přez wójnu we swojim překupstwje a rjemjeslnistwje škodowani.

— Při hłownej wólbje běchu tudomni nacionalliberalni za pokročowanskoho kandidata Pudora dźěłali; za wužšu wólbu je nětko, hdyž so Pudor hižo wolić njehodźi, **předsydstwo nacionalliberalneje strony** kejžorstwowoho sejma parolu **za Herrmanna** wudało.

— Wubjerk tudomnoho centrumskoho wodźělenja bě na 22. t. m. 8 hodź. wječor zhromadźiznu wšěch sobustawow powołał. Přez zhromadźiznu měješe so docpěć, zo bychu při bližšej wužšej wólbje centrumscy 3. wokrjesa swój hłós konservativnomu kandidatej dr. Herrmannej dali. Hłownu rěč měješe redaktor Drježdźanskeje „Sächs. Volkszeitung“, k. Laven. Z njeje bě spóznać, zo hłowna myslička, kotraž tež joho za Herrmanna rěčeć nuzuje, je ta: při tejle wólbje **njejedna** so předewšim **wo to, kak kandidataj k měrej stojitaj,** ale kajki je jeju šěrši program. Dźiwajo na tón pak njeje katolikam hinak móžno, hač zo so za Herrmanna rozsudźa, byrnjež tež hewak lubosće za konservativnych njeměli. Štóž Herrmannej hłosa njeda, poškuje Uhligej a z tym sejmowej stronje, kotraž je nam **bóle škódna** dyžli ći, kotřiž za Herrmanna stoja. — Spóznawši wěrnosć tejele myslički wobzamkny zhromadźizna, we wšěch nowinach wólbnoho wokrjesa a we „Sächs. Volkszeitung“ parolu (hlej nawěšk na poslednjej stronje) wudać, zo ma kóždy centrumski za Herrmanna hłosować. — Z tohole je widźeć, zo centrumskich ta samsna wina k Herrmannej wjedźe kaž nas, kotřiž smy w našej nowinje tak raznje za Herrmanna pisali.

— Na tudomnej wyššej realcy běchu zańdźeny tydźeń maturne pruhowanja. Najprjedy buchu sydmjo šulerjo, nětkle we wójsku stojacy, pisomnje pruhowani, šesćo też hortnomu pruhowanju připušćeni. Z nich dóstachu we wědomosćach 1 IIa, 1 II, 2 IIIa, 1 III. Dale złoži 18 šulerjow a 4 šuleŕki nuznu maturku. Z nich dóstachu: 1 Ib, 3 IIa, 6 II, 9 IIb, 3 IIIa. Wšitcy ćile a tele buchu k wótčinskej pomocnej służbje připušćeni.

— Pónjdźelu, 21. t. m. wotměchu tu na třeleŕni socialdemokraći a pokročowanscy, kotřiž dźěn nětko hromadźe za čerwjenoho du, wólbnu zhromadźiznu. Nowoho so tu rěčało njeje. Spomnjenjahódne pak su zawěsće sćěhowace słowa hłownoho rěčnika, zapósłanca Kopša. Wón skónči swoju rěč ze słowom: „Kamjensko-Budyšski wólbny wokrjes dyrbi 25. jan. pokazać, zo wón za knježerstwom a wójskowym wjednistwom, za kejžorom a kralom stoji, zo mjenujcy socialdemokrata woli.“

— **Budyšska „Jednota“** měješe njedźelu w towaršni měšačnu zhromadźiznu. W decembru bě wšelakich zadźěwkow dla wupadnyć dyrbjała. Předsyda, knjez farař Hejduška, poda nam we swojim přednošku přirunanja ze stawiznow israelitow z nětčišimi wójnskimi časami. Runje kaž my, dyrbjachu tež israelitojo na jich ćahanjach wulke tradanja a ćerpjenja přetrać. Mórkotanja a swarjenja na Bože připušćenja pak přinjesechu jim nowe khostanja. Jenož kruta dowěra do Boha pomhaše jim přez wšě horja. Chcemy też tohodla my sćerpnje znjesć, štož je Bóh z tutej ćežkej wójnu na nas pósłał. Pokutni chcemy wočakać časy, kotrež nam přinjesu zasy měr a přezjednosć.

Knjez wučeŕ Sołta přednjese nam potom hišće basničku ze starych časow.

Přichodna zhromadźizna budźe hłowna z nowymi wólbami a wotměje so 17. februara.

⁘

Z Radworja. (Tři železne křiže.) K dotalnym wójnskim wuznamjenjenjam mamy tu někotre dodać, kotrež jich wobsedźerjo hakle nětko dóstachu, dokelž wojeŕska wyšnosć prjedy jich adresu znała njeběše. Su to ćile wosadni wojacy:

131. **Michał Kopr z Kamjenjeje** (z Bronja), aktivny wojak w pěšim regimenće čo. . . . Wón 29. augusta 1914 w lěsu před Morlemontom (pola Sedana) swojomu „oberstej“ z tym žiwjenjo wukhowa, zo joho, hačrunjež sam ranjeny, w cyłym njepřećelskim wohenju pod zatřělenym konjom wućahny. Za to spožčichu jomu železny křiž.

132. **Jurij Brankačk** (August Brankačkec, Hrjehořkec) z **Radworja**, wojak w jenym regimenće pěšeje (ćežkeje) artilerije. Tutón wojowaše najprjedy 5 měsacow nad Sommu, potom 1½ měsaca (hač do swojoho zranjenja, 19. augusta 1917) w Flanderskej, wosebje pola Nieuporta (při belgiskim mórskim brjozy). Za wutrajnosć, při tym wopokazanu, dósta też wón železny křiž.

133. **Jan Zora z Měrkowa**, dźesatnik w . . . regimenće pólneje (lohkeje) artilerije. W Rumunskej wojujo bu wón 22. septembra 1917 pola Pančia tohorunja ze železnym křižom wuznamjenjeny. Z čim je sebi jón zasłużił, njehodźeše so dotal zhonić.

⁘

Z Baćonja. W Haslowje bu při hłownej wólbje też něšto hłosow za Pudora a Uhliga wotedatych. Tu rozjasnjamy, zo do Haslowskoho wólbnoho wokrjesa nic jenož Haslow a Baćoń słušataj, ale też Sulšecy, hdźež su skoro wšitcy druhowěriwi.

⁘

Z Kukowa. Józef Hodank, jězdźeŕ při jenym pěšim artilleriskim połku, kiž nimale 3 lěta na francózskich bitwiščach wojuje, bu w poslednim času do hłowy lohcy ranjeny a dósta za swoju dołholětnu wójnsku służbu mjedź. Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

Z Kukowa. Spočatk tutoho lěta bě so 25 lět minyło, zo knjez bětnarski mištr Jurij Narćik ke klóštyrskej wohnjowej woborje přisłuša. Při tutej składnosći přepoda jomu knježeŕski assessor dr. Berger z Kamjenca čestne znamjo za 25lětnu służbu z jara počesćowacymi słowami a na swjatočne wašnjo. To so sta w přitomnosći cyłeje wobory, z kotrejež su 5 swoje žiwjenjo za wótcny kraj woprowali a 20 hišće we wójnskej służbje stoja. Jedyn je w zajeću. Tute wuznamjenjenjo bu 1884 wot krala Alberta założene. W mjenje klóštra wupraji knjez propst dr. Desiderius Löbmann, swoje zbožopřeća, a za sykawowy zwjazk poréča knjez gmejnski předstojićeŕ Jan Woleńk słowa dźaka a česćowanja. K tutomu zwjazkej přisłušeja Klóštyr, Kukow, Pančicy, Swinaŕnja a Jawora, kotrež běchu k če-

sćownomu dnjej swojich zastupjerjow pósłali. Wobora dari swojomu nawjednikej přez zastupowacoho hejtmana knjeza Jakuba Ledźboru krasny złoćany rjećaz k časnikej, kotryž bě jubilar při składnosći swojoho 20lětnoho jubileja wot sykawoho zwjazka dóstał. Rěčnik wukhwalowaše zasłužby, kotrež je sebi jubilar w běhu swojoho 13lětnoho wjednistwa nadobył. Wón dźakowaše so za wšitke lube počesćowanja a wuzběhny, zo wšak jomu njeje stajnje lohko było, winowatosće swojoho zastojnstwa jako hejtman dopjelnić, a přeješe w dalšim, zo bychu wšitcy tak dołho we woborje wutrali a jej służili. Towaršojo wuzwolichu joho na dalše 5 lět za swojoho wjednika. Pod joho nawjednistwom je wobora wot 20 hač na 36 sobustawow so přisporiła. Hižo přez to, zo sebi joho zasy wuzwolichu a to jenohłósnje, je dopokaz, zo maja towaršojo dowěru k njomu. Zo je założenjo wohnjoweje wobory, kotraž přichodne lěto swój złoty jubilej woswjeći, ważny skutk za klóštyrsku wokolinu był, sćěhuje hižo z toho, zo je pódla bohatoho wuhotowanja sebi 2 nowočasnej sykawje a wjele woborskich naprawow hišće kupiła a 1000 hriwnow we wohnjohašacej kasy wuzbytkowała. Nadźijomnje budźe wobora swój wurjadny swjedźeń w měrje swjećić móc. — Też „Posoł“ přeje swojomu dołholětnomu pilnomu čitarjej k wuznamjacomu počesćowanju wjele zboža!

(Hižo w 2. čisle Posoła běchmy z krótka wo tymle wuznamjenjenju rozprawili. Mjez tym dóńdźe dlěji dopis, kotryž w 3. čisle městna njenamaka. Red.)

⁘

Ze Šunowa. Synaj tudomnoho žiwnosćerja Michała Narćika, pionėr Jurij a dźesatnik Bjarnat, staj železny křiž II. rjad. dóstałoj. Wobaj mataj też hižo Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

Z Kamjenca. Skónčnje je so towaršstwo młodźencow zhrabało a też zasy jónu do zjawnosće stupiło. Surowa wójna bě wina, zo ličba sobustawow towaršstwa přecy bóle a bóle wotebjeraše. Po dołhim bědźenju dachu so młodźencojo do dźěła a natwarichu sebi nowe jewišćo. 6. januara na nowym jewišću z pomocu knježnjacoho towaršstwa a šulskich dźěći prěni raz hrajachu. Předstajachu dr. Nieborowskoho kruch „Trotzkopfs heilige Nacht“. Je to spěwohra w 4 jednanjach. Towaršstwo sebi wutwori wosebitu kapału, kiž spěwy při dźiwadle přewodźeše. Sobuskutkowacych w tutym kruše je přez 30 wosobow. Wobsah krucha je zajimawy a też powučacy. Dokelž bě na předstajenju 6. januara we Kamjencu też wjele Serbow, kotrymž so kruch jara spodobaše, smy wobzamkli, jón njedźelu 27. januara popołdnju z dypkom 4 hodźin w Žurec hosćencu w Njebjelčicach hišće jónu předstajeć. Čisty wunošk předstajenja ma so nałožić za wukubłanjo našeje katolskeje młodosće w Kamjencu. Štóž sebi młodosć waži, toho wutrobnje na předstajenjo Kamjenskeje młodosće přeprošujemy.

Wšěm lubym Serbam, kotříž su nam při twarjenju našoho jewišća z pjenjezami, z dźěłom, z radu a na kajkežkuli druhe wašnjo k pomocy byli, wuprajamy tudy nanajwutrobniše „Zapłać Bóh!“

Towaršstwo młodźencow w Kamjencu.

⁘

Z Biskopic. 26. t. m. budźe tu nowy měšćanosta dr. Kühn zapokazany. Njedawno dojědźe wón do našoho města; na dwórnišću běchu so sobustawy měšćanskeju zastupjerstwow zešli, zo bychu joho powitali. Na to dowjedźechu joho do joho wobydlenja.

K wólbje.

Z pola dóstachmy dopis, kotryž posledni raz hižo přinjesć njemóžachmy. Hdyž budźe też nětko hižo po wužšej wólbje, jón tola woćišćachmy. Z njoho mjenujcy je widźeć, zo też druzy wo kandidaturje za kejžorstwowy sejm tak sudźa kaž my, hdyž smy za Herrmanna parolu wudali. Je tola wěste: jedyn z třoch dyrbješe woleny być, a z nich so Hermann za nas najlěpje přihodźi. (Přisp. red.)

Po hłownej wólbje!

Nětčiše wólbne wojowanjo ma wjele podobnosće z tamnym z lěta 1881. Tehdom přińdźe hłowny wjednik doprědkarskeje strony, Eugen Richter, 30 aug. do Budyšina a poručeše wosobinscy kandidata swojeje strony z wohniwymi słowami. Wosebje Imiš a Hórnik stupištaj jomu kruće napřećiwo a rozjasnještaj ludej w słowje a pismje, zo njebychu Serbja sebi do nawlečenych politiskich prudłow zalězli. Skónčnje doby konservativny kandidat z 9292 přećiwo doprědkarskomu z 5739 hłosami z pomocu Serbow, štož zjawnje z jara dźaknymi słowami němska strona připózna. Rolu swobodnomyslenych su w tutym wólbnym bědźenju socialdemokraći přewzali. Kaž tehdy liberalni ze wšěmi srědkami swoje dobyćo spěchowachu, tak nětko čerwjeni. A njezbožowna parola dla jednanja wo měr je mnohim wolerjam mozhy a rozom zwjerćała. Haj, wjele ludźi sebi mysli, hdyž Uhliga wola, potom změjemy bórzy wot wšitkich tak horcožadany měr. A zo su so tajke politiscy njezrałe myslički we wšelakich hłowčkach hižo zasydliłe, to móžahmy njedawno w jenym zapósłanym w „Bautzener Tageblatt“ čitać. Z tajkejle přičiny su też někotři Serbja swój hłós Uhligej dali a njejsu so parole dźerželi, kotruž stej „Katolski Posoł“ a „Serbske Nowiny“ wudałoj. Też by runje won njerozom był, nětkle domoródnoho kandidata wopuščić a so cuzomu přizamknyć, (hdyž tola wot njoho zawěsće wočakować njeje, zo budźe naše interesy hubjeńšo zastupować dyžli cuzy! přisp. red.) Štó wě, hač budźe so nam hdy wjacy přileżnosć poskićić, Serba do němskoho sejma wuzwolić. Kak wjesela so socialdemokraći, zo su pódla swojich přiwisnikow hišće druhich njemudrych namakali, kotříž su jim na lěp zalězli. Z tym, zo lud dla jednanjow wo měr slepja, zamjelča skradźu swoje njekřesćanske a powróćace wotpohlady a łója zaslepjenych do swojich syći. Za to tajkich Serbow wusměšuja. Pisaše tola socialdemokratiski „Volksfreund“, zo započina też pola Serbow politiscy switać — jakož bychmy prjedy w tym

Knjeza farарjowa plista.

Powěda Radlubin.

(1. pokračowanjo.)

Ja so boju, kemšaca hlebija sudźeše nimale prawje. Hdyž so takle dopominam: Knjez farař z pastyřskim kijom w prawicy a z kemšacej hlebiju w lěwicy, haha! to chce so mi smjeć, a mjelčo sebi myslu: „Woprawdźe sym wćipny, na kotru stronu jeno so wobroći?“ Hodźi so, zo też Mudrowscy takle myslachu, tola z wěstosću to prajić njemóžu, dokelž něčeje mysle zhudawać je přecy łoskoćiwa wěc. To pak smě so hišće přispomnić, zo knjez farař farske kubło přenajawši čeledźe njeměješe, khiba kuchařku a dźowku. Ze žónskej pak po wsy khodźić — jeli by štó na tajke mysle přišoł, — by hlebiju hańba było, a njedźiwam so ji. Ćichomyslna, miła žónska, kotrejež smilna prawica chce rany hojić, a wótra, njepřećelska hlebija, kotraž chce rany bić, to je mi, kaž miłe wóčko a hruba pjasć pornjo sebi; tej so nihdy njespřećelitej. Tohodla też Mudrowscy ženje kemšacu hlebiju do fararjec dwora njehonjachu, hdyž spěšnje nimo khwataše, ale dachu ji we měrje k fararjec susodej hić. Jeli hdy komu so wuzda nad tym traš z hłowu wić, rěkaše jenož: „Što też to by knjez farař z hlebiju chcył, haha!“ a ze směchom so dźiwanjo porazy. Dźědy a wowki njepomnjachu, zo by hdy z hlebiju hinak było.

Tak Mudrowscy wobydlerjo njedźelu we ćichej přezjenosći z knjezom fararjom swojoho stworićela khwalachu a dźěławe dny khodźachu pilnje za swojim časnym zbožom. Wo šěroki swět so mało torhachu, khiba zo swoje dźeńske nalutowanki a wuzbytki na wiki nošachu a jónu abo dwójcy za lěto na hermank skočichu, za tymž hač běše po domje a po hospodarstwje potřeba. Ženje pak njekhodźachu te puće sami, ale stajnje přewodźeše jich jako luba towaršska ta mysl: „Doma, doma rjenje je, domoj lubosć ćehnje mje!“ a swoje na wikach abo na hermanku wobstarawši khwatachu zasy domoj.

To bě jich knjez farař tak wučił. „Njećińće sebi njetrjebawši hary ze šěrokim swětom! abo wjele z tym njedobudźeće. Sće hižo w młyńcy pobywši z młynokoho wrjeskota wustupili bjez procha? Swět je wulka młyńca. Wšitko se wjerći, a wšudźom wšo šćerči, a luty tołk, a pódla hołk, a skoro bjez dycha hanjenjo za tołstym tolerjom, kotryž dźěn je kulowaty, zo chce łójeny być. Bjez procha ta hara so njeminje. Štóž so njetrjebawši wjele měša to teje měrwizny, nanosy sebi wjele procha sobu domoj a potom ma haru, zo sebi jón zasy wumjeće. To, lubi, dajće sebi być!“

Mudrowscy posłuchachu na knjeza fararjowu dobru radu a mějachu so tak šwarnje.

K čomu dha też sebi hišće samowólnje robotu přihotować! Wšak dźěn so človjek bjez toho z ćežka wšoho procha dowobruje. Hdy bychu wětry njebyłe! Wjele dobroho drje wětr wuskutkuja, štó chcył to prěć! ale maja też swoju špatnu stronu. To so ći něhdźe wonka přede wsu, też při samym rjanym wjedrje, nadobo zebjerje někajki wětr, z lutej wólnosću so zawjertnywši hrabnje z woběmaj horšćomaj do hromady procha, hač je běły, šěry abo wuhločorny, to je jomu wšo jene, a wuzběhnywši cyłu mróčel honi ju před sobu po puću do wsy. Na lěwicy šěroko wotewrjeny dwór, dokelž je pohonč runje khwilka wujěł, tam ćisnje cyłu horšć, a byrnjež burej do wočow było, zo sebi lědma jeje wudrapa. Na prawicy do druhoho a třećoho dwora tohorunja. Wboha hrjadka tamle blizko při puću: nima wobory, khiba jeno žerdkaty płót přećiwo njewušnym noham a porstam. Wbohe kwětki na tejle hrjadcy, kotrež ze swojimi běłymi, žołtymi, módrymi, ćerwjenymi a pisanymi wóčkami tak luboznje jasnje do swěta hladaja. Tam wjerhnje wětr njesmilnje cyłu mróčel, štož hišće ma, kwětkam runje do wočow a potom hanja, kaž dźiwi, dale bjez starosće, kak je kwětkam. Kwětki drje so z prochom hišće njeduša, ale jich prjedy tak jasne wóčka su cyle zaprošene, jich lubozny błyšć je so nahle pominył. Škoda. Wšitcy ludźo, kiž tu nimo khodźachu, mějachu swoju radosć nad tej luboznej rjanosću a njemóžachu so druhdy ani nahladać. Ach, bohužel nic wšitcy! Tamle tón susod, kotryž ma tajke křiwe wóčko a tajku zerzawu wutrobu, njecha teje rjanosće widźeć; z mocu swojej woči nimo ducy wotwobroća, z mocu pak jej tam ćehnje, a widźicy tu luboznosć so jomu wutroba wije z hněwom a ze zawisću. „Ha, ty też njetrjebaš tajkeje rjanosće

hłupacy byli. Khwalba z tuteje strony je stajnje jara dwělomna była, a tohodla njech sebi kóždy dwójcy překładźe a přemysli, hdyž na wužšu wólbu póńdźe, hač so tym předa, kotřiž drje z połnej hubu wšitko lubja, abo swojomu krajanej wěri kiž z myslu a z wutrobu k nam stoji. Na dnju wužšeje wólby budźa ze wšěch stron na Serbow zhladować. Budźmy swojich prjedownikow hódni a dźeržmy so toho, štož nam naši wjednicy radźa a namjetuja. Tak stajnje najlěpje pojědźemy.

Wšelčizny.

Hišće mjenje ćahow budźe jězdźić wot 22. jan. hač do 4. febr. t. l. Kotre ćahi wupadnu, je dowidźeć z wozjewjeni na stacijach wupowěsnjenych.

Na čarje z Drježdźan do Zhorjelca wupadnje ćah za wojakow U69, kiž 2^{08} z Drježdźan wotjězdźuje a 4^{31} do Zhorjelca přikhadźa a U70, jězdźacy ze Zhorjelca 1^{03}, přikhadźacy do Drježdźan 3^{23}. Dale wupadnu D121 z Drježdźan 1^{10}, do Zhorjelca 3^{07}, a D128 ze Zhorjelca 2^{20}, do Drježdźan 4^{15}. Spěšnik D120 ze Zhorjelca 8^{44}, hižo w Lubiju njezastawa.

Horjeka naspomnjeny U70 pojědźe zasy 7. febr., U69 zasy 6. febr. prěni raz.

⁘

Nětčišu drohotu wosebje ći začuwaju, kotřiž maju so njepřemjenjace dokhody, kaž n. př. zastojnicy. — Ći hladaja nětko, kak bychu swojej nuzy wotpomhali, wosebje pak nuzy po wójnje zadźěwali. Tohodla wutworjeju woni hižo nětkle zwjazk, kotryž budźe wšo k zeživjenju trěbne nakupować a potom sobustawam za přiměrjeny pjenjez předawać.

Dale móžeš so wo tym zwjazku wobhonjeć pola wyššoho wučerja M. G. Zschommler, Leipzig, Könnerwitzstr. 21II Telefon 40056.

⁘

„Gewerbekammer Zittau“ napomina, zo bychu so ći zamołwjeli, kotřiž po wójnje dźěławe mocy trjebaja. Zamołwjenjo ma so stać hač do 30. jan. pola Kriegsamtstelle Dresden-A 24, Bismarkplatz 1 po formularach, kotrež su dóstać pola Žitawskeje rjemjeslniskeje komory. Po wójnje mjenujcy budźa mužscy, wróćiwši so z pola, dźěło hladać. Zo by so jim to wołožiło a nichtó njetrjebał dołho bjez zasłužby być, ma so za to nětkle hižo přihotować.

⁘

„Čohodla kołbasy přez rózk krajemy?“ — je to nuzne, zo to wěš? Kaž so zda, jara ważne. Wuńdźe tola tele tydźenje knižka, wudata wot jenoho knjeza professora a doktora z runje naspomnjenym napismom. Runje nětkle je wušła, hdyž je tola papjera za čisć lědom dóstać a nowinam so wodźěluje, zo móža někotre lědom hišće wukhadźeć; dale runje nětkle, hdyž někotryžkuli hižo žaneje kołbasy nima, dokelž jeje dóstać njeje. — Haj, wučeni njejsu na swěće, ale jenož we swojich jstwach a knihach.

⁘

Kak je ruski pjenjez pola prjedawšich zwjazkarjow Ruskeje spadnył, wo tym swědči sćěhowacy přehlad:

Za	dawaše so w měrje,
1 punt sterlinga	9,45 rublow,
1 šwjedsku krónu	52 kopekow,
1 dolar	1,95 rublow,

5. novembra 1917,	21. novembra 1917,
30,00 rublow,	65 rublow,
2,70 „	5 „
6,20 „	12—14 „

⁘

Finska.

To běchu najnowiše powěsće, zo je ruske knježeństwo Finskej žadanu samostatnosć dało, też druhe mócnarstwa ju připóznałe; haj Finska je sebi samo dospołnu njewotwisnosć wuskutkowała.

Hišće 1809 bě Finska šwjedska provinca; w tym lěće wobsadźichu ju Rusojo, hdyž mějachu ze Šwjedskej wójnu. Car Alexander I. wostaji pak jej samostatnosć; da Finskej swój sejm.

Z Ruskej zjednoćena Finska rozkćěwaše; bě tam zamožitosć. Hinak bu po smjerći Alexandra II. Ruska chcyše něhdźe dobry přistaw měć; k tomu njemóžeše samostatnu Finsku trjebać. 1899 a 1908 złama ruske knježeństwo finsku wustawu (Verfassung). To bě započatk njeměrow, kotrež tam husto dosć kruće zakhadźachu. Přetož Finscy nochcychu to ćerpjeć, Rusojo pak wot swojoho wotmyslenja pušćić. A dokelž mějachu ćile móc na swojej stronje, dha přemocowachu Finsku přecy bóle a bóle.

Dobywanja srjedźnych mócnarstwow přećiwo Ruskej też Finsku wuswobodowachu, a hdyž nětko, wuhnawši cara z tróna, Ruska přecy bóle wosłabješe, wuži Finska přileżnosć k swojomu dospołnomu wuswobodźenju.

⁘

Koncil we Moskwje.

To běchu swjatočnosće 28. augusta t. l. w Moskwje! 250 lět je tomu, zo ruska cyrkej hižo synody abo zhromadźizny biskopow wšěch swojich biskopstwow měła njeje. A nětkle, hdyž swětowa wójna wuje a we Ruskej so wšitko mući, su so tam biskopja zešli, a wjele bě pychi a hordosće při tym. Při wotewrjenju koncila bě přitomnych 44 pomocnych biskopow, 47 biskopow, 13 arcybiskopow a 3 metropolitojo. Nimo toho wobdźěli so při synodze hišće 400 duchownych a swětnych wěriwych. A k tomule koncilej njeběchu so jenož zastupjerjo ruskoho duchownstwa zešli, ale też sławni wotpósłancy narańšeje cyrkwje, samostatneje cyrkwje na kupje Cyper, dale Grichiskeje, Serbiskeje, Čornohórskeje, Rumunskjee, a wot Sinai. Kaž sama bajka zdaše so ćah, hdyž biskopja do zhromadźizny ćehnjechu.

250 lět, zo koncila było njeje! Kak je to možno? Dokelž bě ruska cyrkej dospołnje wot statneje wyšnosće wotwisna; ta bě ju kruće wuwjazała. Hdyž bu carstwo powalene, bu też jeje „bamž“ wuhnaty a wot toho časa ma cyrkej měr. Za wjerćha a wjednika ma

---

měć, hdyž ja nimam! Čakaj, hdyž wječor nimo póńdu, skažu tebi twoje wjeselo!“ A wječor, hdyž so po ćmje wróća, skhila so jónu abo tójcy a hrabnywši do procha a błóta wjerhnje cyłu mazanosć na tu hrjadku. Potom dźe dale so z ćicha wošćerajo: „Ha, tón budźe so mjerzać, hdyž rano wuhlada, kak je joho hrjadka zkažena!“

„Haha! Haha! Takle je prawje! Takle so mi lubi!“ wošćera so jomu za khribjetom hišće druhi. „Haha! štóž ma tajkich pomocnikow, kaž ja, njetrjeba ani porsta zhibnyć, zo by ludźom křiwdu činił a wjeselo kazył.“

Susod měnjo, zo je něšto zasłyšał, so wustróžany wobroća, tola njewidźi nikoho, dokelž muž je čorny a wuhločorne joho wobličo.

Też Mudrowscy su podobne nazhonjenja měli. Tehdom běše tajki dźiwny nowy čas někotre lěta po francózskej wójnje. Nowe zakonje so kowachu přećiwo cyrkwi a jeje służownikam. Dźiwni profetojo prědowachu po kraju prajicy: „Přimajće so swobody! Zakonje su wam přihodnje k rucy. Roztorhajće zwjazki, kotrež su was dołhe lěta hórcy tłóčiłe.“ Tu a tam rozkori so wosada ze wšelakich přičin ze swojim fararjom. Druhdźe wuhnachu wjetšinu z fararjom z cyrkwje, dokelž faraf jim swobodu prědować njechaše. Něhdźežkuli wuhnachu fararja hnydom z fary, abo sadźichu joho do jastwa, dokelž njechaše a swědomja dla też njemóžeše so nowym zakonjam pokorjeć; abo z najmjeńša powsnychu jomu wšitke k žiwjenju trěbne dokhody zahaćiwši, kaž tomu rěkachu, khlěbowy korb trochu wyše, z nadźiju, zo hłód joho zakonjam pokori. Dźiwni profetojo so radowachu: „To je človjekej woprawdźe radosć žiwomu być, hdyž takle wjesele přećiwo cyrkwi a jeje służownikam dźe!“

W Mudrowje wšak ludźo mało za tym nowym hibanjom žadachu, tola dospołnje so joho wobruć też njemóžachu. Wětry dźěn přinošowachu wšelake powěsće ze wšelakich kónčin do Mudrowa, kak so w mnohich kutach hiba. A bjez toho też njeběše, zo by w tej abo tamnej Mudrowskej hłowje mała pawčina přešpatne, njedospołne dorozemjenjo tej abo tamnej cyrkwinskej wučbje, tomu abo tamnomu zarjadej cyrkwje njewisała. Zo so proch rady do pawčinow syda, to kóždy wě, a přez zakurjenu pawčinu, kajke to widźenjo je. Nimo toho přilětowachu z wětrami też nowiny, kaž wokeńca wulke. Na wokeńcu so hižo něšto načišćeć hodźi, wěrne a njewěrne. Papjera je nimo měry sćerpna: z jenajkim wobličom njese wěrnosć a njewěrnosć. Njewěrnosć pak je mudra kaž had. Wobleka so rady do drasty wěrnosće z njewinowatym wobličom. Dokelž pak je ji ta drasta tola přejednora, wupika so ze židźanymi bantami a seklemi; wutyka so z błyšćatymi buznodlemi a pjeršćenjemi, zo by skerje woči činiła. Tajka pycha ma so rady kedźbu, a človjek měni: „Kóc khort, to so zyboli! To dyrbju sebi tola bliže wobhladać.“ A čitajo njepytnje, zo je mjez rjadkami hórki, kusaty proch, haj skoro jědojty, natrušeny, kotryž so njekedźbowany srěba a hnydom so do krewje žerje. Štož pak je w krewi, to też rady na wutrobu skutkuje.

W Mudrowje pak mějachu też hišće pomocnika, kotryž něštožkuli „prawje“ wułožić wědźeše. Cuzy kowař přićahny do wsy. Daloko po swěće hižo pobywši a na někotrych městnach so „wotpaliwši“ měnješe, zo móže Mudrow nic jenož kowarja ale też wjacy mudrosće hišće trjebać. Wotnaja sebi prózdnu wjesnu kowarnju. Mudrowscy joho wjesele witachu, dokelž běchu kowarja hižo tójhdy parowali. Bur dźěn bjez kowarja dołho njewutraje. Často so po hospodarstwje něšto skepsa abo dźe do kruchow, byrnjež železne było, a něštožkuli wotupi, zo dyrbi rěkać: „Po swjatoku donjesu do kowarnje.“ Tuž so bórzy po swjatoku pola kowarja, hdyž směrki kruće padachu, a kowař nuznoty dla hišće sylnje dźěłaše, wulka bjesada hromadźeše. W kowarni wokoło nakowa dźěn so rady stoji. Hdyž mištr z połnej puchawu sylnje do želiwoho wuhla duje, a płomjo w pjecaku hač do wjerćha sapajcy po sćěnach a kutach wšelake kuzłarstwo ćěri; hdyž kowař potom žehliwe železo z wohenja wućahnywši počina do njoho prać a z hamorom na nim dźěłać, zo škrě do wšěch rózkow lětaja: to je, kaž hdyž je něhdy při kadobje wowka basnički bała, a wokoło njeje na hečkach a na kachlowej ławcy dźěći z wobemaj wočomaj na jeje wobliču wisajcy, a na stólčkach přelče z kudźele cybajcy a škrě łójicy, kotrež wowcy z wočow a z rěčniwoho horta lětachu, hdyž baješe: „Běše něhdy kral, kiž měješe jara rjanu dźowčičku, a ta běše slepa. Zły kuzłař bě ji widźenjo wzał . . .“

(Přichodnje dale.)

so nětko zasy kaž je to prjedy jónu było, patriarch wuzwolić.

Nowe knježeŕstwo je nětkle cyrkwi jara přikhilene. Čohodla? Snadź z nabožnoho přeswědčenja? To nic, ale z politisko-praktiskoho: woni znaja wliw cyrkwje a duchownych na lud a tohodla chcedźa tych sebi dobrych dźeržeć a też lud sebi zwjazać, zo by jim potom skerje podwólny był. Wot toho sebi nětčiši mócnarjo nadźijeja, zo so jenotliwe narody Ruskeje do wjacy statow njerozsćěpja, ale skerje hromadu wostanu też politiscy z tymi, z kotrymiž cyrkwinscy hromadu słušeja a dźerža.

⁘

Tak je prawje. W Frankfurće n. M. wotsudźi sudnistwo překupca Šäfera k 5 lětnomu a překupca Arnošta Langera k 2 lětnomu jastwu. Wonaj běštaj město popjerja pěsk předawałoj a za to wjele tysac hriwnow wuzbytkowałoj. 120000 hr. bě hižo na jeju konto zapłaćenych; pjenjezy móžachu so škodowanym wróćić.

Štóž swój Posoł na léto 1917

do **2. febr. njedopłaći,** wot 3. febr. žanoho Posoła hižo **njedóstanje.**

Tuž zapłaćće bórzy pola wubjerkownikow 4 hr. abo pósćelće z póstom 4,05 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na léto 1918:

kk. 238. 239. 248. 249. 252. 286. z **Budyšina**: Marija Dučmanowa, Jan Helgest, Marija Wehnertec, Marija Deleńkec, Marija Winklerowa, Madlena Nowotnowa; 240. Hana Winklerowa ze **Słoneje Boršće**; 241.—244. ze **Zdźerje**: Marija Čórlichec, Jan Šmarander, Jan Mark, Handrij Frencl; 245. Hana Wićazowa z **Brěmjenja**; 246. Jakub Kral, žiwnosćeŕ z **Čemjerc**; 247. Pawoł Wencl z **Dźěžnikec**: 250. divis. faraŕ dr. Józef Jakubaš **w polu**; 251. Jan Rab ze **Židowa**; 253.—256. z **Baćonja**: wyšši wučeŕ Jan Symank, Beno Symank, leutnant w polu, Jurij Zynda, Jakub Delan z Wunjowa za swoje dźěći; 257. Michał Rjeńč z **Čornec**; 258. Marija Zyndźina z **Banec**; 259. Jakub Šejda z **Nowoho Łusča**; 260. Michał Žur **w polu**; 261. faraŕ Jurij Winger z **Lubija**; 262. 263. z **Khróšćic**: (w polu) Jakub Winger, Pawoł Winger; 264. Michał Klimank z **Oberottenhein**; 265.—271. z **Różanta**: wučeŕ Jan Rachela, Jurij Glawš, Mikławš Glawš, Jakub Lehmann, Jakub Frencl, Jak. Hančka, Madlena Wincarowa; 272.—278. ze **Sernjan**; Michał Beńš, Pětr Žur, Pětr Rocho, Mich. Šliž, Hańža Rothowa, Mikławš Čornak, Madlena Šejdźina; 279. Fr. Rainer w **Gelsenkirchen**; 280.—282. ze **Smjerdźaceje**: Jurij Matka, Pětr Jenka, Michał Šejda; 283. Jurij Šołta z **Pěskec**: 284. Pětr Serbin z **Nowoslic**; 285. Jan Bjarš z **Łazka**; 288. Mikławš Šnajder z **Brěžkow**; 280. 289. z **Bubrjeńka**; Mikławš Domanja, Jan Šołta; 290. Mich. Krečmaŕ z **Hóska**; 291. 292. z **Kočiny**: Michał Grofa, Mich. Mikela; 293. Jurij Hrjehoŕk z **Němcow**; 294. Pětr Narčik z **Rachlowa**; 295. Marija Kronsec ze **Salowa**; 296. Hana Wowčeŕkec ze **Sulšec.**

Dary za fond towarstwa: dr. Józef Jakubaš, div. faraŕ w polu 6 hr.; Marija Winklerowa z Budyšina 3 hr.; Michał Žur w polu 2 hr.; po 1 hr.: Marija Wehnertec z Budyšina, Michał Rjeńč z Čornec, Jurij Glawš z Różanta.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Předstajenjo

„Trotzkopfs heilige Nacht“ wot dr. Nieborowskoho, spěwohry w 4 jednanjach z přewodom orchestra, wuwjedu **njedźelu 27. januara** popołdnju w 4 hodźinach w Žurec hosćencu

w Njebjelčicach

sobustawy towarstwa młodźencow a šulske dźěći z Kamjenca. — Sobuskutkowacych 30 wosobow.

Hosći wutrobnje přeprošuje

Zarjadnistwo.

Lišče, mordarjowe, tkhórjowe atd. kože

kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange w Budyšinje

Zitne wiki 11. **Cyrkwinske naměsto 4.**

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Lubi Serbja, dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Dobra a pilna **serbska holca** z města, kotraž móže też trochu warić, pyta so k 1. februarej abo bórzy pozdźišo do wosobneje katolskeje swójby w Drježdźanach. Wšo dalše je zhonić přez knjeni **dr. Wjacsławkowu w Drježdźanach** pod adr.: Frau Dr. Jatzwauk, Dresden-Striesen, Müller-Bersetstr. 42.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje a njezapomniteje přichodneje maćerje, ćety a wowki

wumjeńkańki Hany zwud. Čórlichoweje z Kanec

wuprajamy wšitkim přećelam a znatym, kotřiž su ju při jeje khorosći we Worklečanskej khorowni wopytali a kajkežkuli dobroty wopokazali, wosebje wysokočesćenomu knjezej kapłanej Papežej a sotram, na póstywječoru w pobožnym paćerju za jeje khudu dušu so modlili a w tak bohatej ličbje na pohrjebje so wobdźělili, swój **najhorcyši dźak** a wutrobne **„Zapłać Bóh!“**

Zemrěta docpě starobu 77 lět a 10 měsacow a bu na Khrósćanskim kěrchowje pokhowana.

W **Kanecach** a **Jaworje** na dnju pohrjeba, 10. januara 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Katolscy wolerjo 3. wólbnoho wokrjesa.

Někajki njekničomny njedočink, kotryž so pasy swoje mjeno wuznać, je w nowinach list zapósłanca Erzbergera wozjewił, hdźež tón centrumskich wolerjow namołwja, zo tola za konservativnoho hłosowali njebychu. **Njeje-li tónle list dospołnje wumysleny, dha je zawěsće z prěnjoho časa wólbnoho hibanja**, hdyž bě hišće móžno, zo konservativni, reformarjo, doprědkarjo, socialdemokraći a tež centrum swojoho kandidata postaja. Runje tohodla **njeje k listej datum přistajeny**. List **nima tež ani słowčka**, z kotrymž by nam **čerwjenoho** doporučał. **Je-li** list woprawdźe **wěrny** — štož wěrić njemóžemy a štož nam knjez zapósłanc na naše telefoniske doprašenjo zawěsće wujasni, dha wupraja wón zawěsće **wosobinske** měnjenjo někajkoho snadź **roznjemdrjenoho** zapósłanca. Na **žane wašnjo njeje wón měnjenja, kajkohož je centralne wjednistwo němskeje centrumskeje strony**; te so do našich wólbnych należnosćow měšało njeje. Hišće 22. januara **wuzna nam zapósłanc Trimborn**, telefoniscy na to doprašowany: **Ani kejžorstwowy wubjerk, ani předsydstwo frakcije njejstej so z narunacej wólbu za Budyšin-Kamjenc zabjeraloj a to tež činić nochcetej.**

Centrumski zwjazk našoho wólbnoho wokrjesa je sebi z centralu w Drježdźanach **jenohłósnje** zrěčał, zo ma so podpjerać konservativny kandidat dr. Herrmann, kiž je we swojim poslednim lećacym łopjenu so raznje wuprajił, zo je **wón za měr wujednanja**, w kotrymž so zawěsća, štož Němska k swojomu wobstaću trjeba. My mamy za cyle njemóžne, zo mohł tež jenož jedyn centrumski wolerˊ přez tajkele njeswědomite wašnjo wólbneje agitacije so zamylić dać.

Za nas centrumskich a za wšěch katolskich wolerjow w 3. sakskim wólbnym wokrjesu je za 25. januar parola, zo hač **do poslednjoho muža** budźemy za

justicnoho radźićela dr. Herrmanna.

Centrumske wólbne towarstwo 3. sakskoho wólbnoho wokrjesa.

Našich přiwisnikow a přećelow z tutym napominamy, zo bychu při wužšej wólbje 25. januara, kotraž ma rozsudźić, hač změje zastupjeŕ srjedźanskich worštow abo socialdemokrat naš wólbny wokrjes w kejžorstwowym sejmje zastupować, wšitcy bjez wuwzaća za

justicnoho radźićela dr. Herrmanna

hłosowali. Kóždy jenotliwy hłós móže rozsudźić; tuž njesmě so nichtó wolenja zminyć.

Centrumske wólbne towarstwo za 3. sakski wólbny wokrjes.

Přewzaco hosćenca.

Česćenomu serbskomu wobydleŕstwu w **Kamjencu** a we wokolnosći z tutym wozjewjam, zo sym prjedawši **Žurec hosćenc** kupił a budu so prócować, swojich česćenych hosći z dobrej jědźu a picom posłužować a wšitke žadanja swěru dopjelnjeć.

Znate dobre wupřahowanjo kaž hewak.

W **Kamjencu**, 22. januara 1918.

Z počesćowanjom

Otto Neumann a mandźelska.

Serbosław w Khrósćicach zmeje **njedźelu 27. januara t. l.** wječor w 7 hodź. **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Towarstwo Serbskich Burow za Ralbičansku wosadu

zmeje **sobotu 2. mał. rózka** (na s. Mariju) popołdnju w 4 hodźinach zhromadźiznu w **Konjecach**

1. Přednošk. 2. Zličbowanjo. 3. Namjety.

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Wutoru 15. t. m. rano w 6 hodź. zemrě po krótkej khorosći 19 lět a 28 dnjow stary naš jenički horcolubowany syn, bratr a swak

Jan Šołta

a bu pjatk 18. t. m. na Khrósćanskim kěrchowje k poslednjomu wotpočinkej pokhowany.

Za mnohe wopokazma lubosće a starosće, wosebje ze strony joho přirodneje maćerje a lěkarja, za wšelake zemrětomu wopokazane dobroty wot susodow a wjesnjanow, za bohaty wopyt na pósty-wječorje a pohrjebje a za tajku mnohosć pyšnych wěncow, wot młodosće darjenych, wuprajamy z tutym wšěm přećelam a znatym swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Kukowje** na dnju pohrjeba,
18. januara 1918.

W mjenje zrudnych zawostajenych

Michał Šołta,
žiwnosćeŕ a murjeŕski poléř.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokoreč̌ak č̌o. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 5. | Budyšin, 2. februara 1918. | Lětnik 56.

Přećelaj.

W knizy mudroho Siracha je čitać tele słowo: „Swěrny přećel je sylny škit; štóž je joho nadešoł, je pokład namakał. Ze swěrnym přećelom njehodźi so ničo přirunać, joho swěra je hódniša dyžli slěbro a złoto“ (6, 14—19).

Přećela človjek trjeba; za přećelstwom žedźi naša wutroba. Kak rjenje človjekej, hdyž ma dušu, kotrejž móže so dowěrić; kotraž joho posylnja we zrudobje, so sobu wjeseli w zbožu.

Přikład rjanoho, wěrnoho přećelstwa chcu ći tu dźensa pokazać; to je přećelstwo, kotrež zwjazowaše Jonathana, wo kotrymž sy hižo zańdźeny tydźeń słyšał, a Davida, pozdźišoho israelskoho krala.

We zbožownych dnjach bě tele přećelstwo zeskhadźało a dozrawiło. David bě Goliatha zbił; njewšědnu sławu bě sebi z tym mjeze swojim ludom dobył, joho lubušk so stał. Tehdy zahori so Jonathan za Davida, a wón, kralowski syn, da pastyřskomu hólčecej swoju wjećhowsku debu, swój drohotny płachć, swój wobruk a bróński pas. Z tym chcyše joho też zwonkownje jako swojoho runjeća wuznać.

Tele přećelstwo bě wěrne. Swjate Pismo je wopisuje z rjanymi słowami: „Jonathanowa duša zwjaza so z Davidowej, a Jonathan měješe joho rady kaž swoje žiwjenjo.“

Z duše wuńdźe tale přikhilnosć, z lubosće k dobromu, nadobnomu, duchownje rjanomu. Abo je Jonathana to k Davidej zwjazać móhło, zo přez njoho by něšto dobyć móhł: sławu, zamoženjo? Zawěsće nic. Ale jeju duši běštej sebi přiměrjenej, zhłosowanej k sebi kaž truny Davidoweje harfy.

Tak, praji wěsty italski spisowaćel, su hwězdy k sebi spřećelene, zo mjenujcy jena druhej swoje světło a swój błyšć přiliwa; tak zjednoćeja so palmy, nic w zemi z koruškami, ale w jasnej wysokosći z wjeršami.

Wěrne přećelstwo skrući so w času horja; haj potom so docyła pokaza, hač je woprawdźe zwjazk lubosće mjez dušomaj.

A móžeše so rjeńšo wupokazać, dyžli mjez Davidom a Jonathanom?

Jonathanowy nan, kral Saul, bě połny hidy a zawisće přećiwo Davidej. Njebě Bóh Davida za joho naslědnika postajił, njewidźeše Saul, kak lud so přecy bóle wot njoho wotwobroćeše, Davidej pak přikhileše? Joho měješe wón za rivalu, haj za toho, kiž chce kralowsku hódnosć wot joho swójby wzać. A tak dźěše Saul Davidej za žiwjenjom: sam ćisny dwójcy hlebiju za Davidom; skóńčnje wuda potajny wukaz, zo maja skradźu Davida skóncować. David ćekny a ćěkacy błudźeše so po kraju wokoło; kralowi wobhonjerjo přecy za nim. Hida Saulowa přibjeraše. Samo tych da morić, kotřiž Davidej skhow poskićachu, kaž měšnika w Nobe a wšu joho swójbu. Skóńčnje da Saul za Davidom honić, kaž hońtwjerjo zwěrinu honja, hdyž třělcy lěsk a polo wobstupja. „Mjeze mnu a smjerću je sama kročel“ žałosći David. „Saul čušleše za mnu kóždy dźeń; Knjez pak njeda mje do joho mocy.“

A z tymle mužom bě Jonathan spřećeleny; jomu wobkhowa swěru też w hubjenstwje. Wón bě předobry kharakter. Jonathan wupowěda Davidej do časa, što Saul přećiwo njomu mysli. „Dokelž Jonathan Davida jara lubowaše, zdźěli wón wšo Davidej a praji: „Mój nan Saul pyta će morić, tuž so joho hladaj“ (1. kral. 19, 1. 2.); haj wón sebi samo zwaži, swojoho rozhněwanoho nana za Davida prosyć. „Kralo, njepřehrěš so na swojim służowniku Davidu. Też wón so njeje na tebje přehrěšił. Haj, samo swoje žiwjenjo je za tebje wažił a Filisteja (Goliatha) morił; přez njoho je Knjez Israel wumožił. Přečo dha so přehrěšuješ, hladajo Davida morić, kiž je tola njewinowaty“ (19, 4—5).

A takle a podobnje rěčeše Jonathan za Davida. Tola, što wšo pomhaše? Přecy bóle Saul přećiwo Davidej zakhadźeše, činješe Jonathanej krute poroki dla joho přećelstwa z Davidom (20, 30), a hdyž Jonathan zasy jónu za Davida rěčeše, ćisny Saul hlebiju samo za swojim synom. — Tola Jonathan wosta swěrny swojomu přećelej Davidej.

Zo bychmy Jonathanowu swěrnu lubosć a joho krute přećelstwo dospołnje zapřijeli, njesměmy předewšim jene zabyć.

Štó dha Jonathan běše? Saulowy, to je kralowy prěnjorodźeny syn, potajkim po človjeskim herba Sauloweje kralowskeje hódnosće; wón bě krónprync. A wón njebě młodźenc połny zahorjenosće a nadźije był, njeby-li so radował a wjeselił, sebi myslo, kak budźe krónu nosyć, kak budźe Israelej wot Boha daty wjednik, prawótc swójby, z kotrejež by zbóžnik swěta wušoł, a wón tak do najsławnišeje swójby cyłoho swěta słušał. Haj, młodu wutrobu je Jonathan też měł. Ale Jonathan wědźeše też, zo z winu joho nana kralestwo so joho potomnikam njeda, ale po Saulu město njoho David na trón přińdźe. A hlejće: Jonathan so njestaja tomu, njezakhadźa přećiwo Bohu a Davidej kaž joho nan Saul. Wón so njeda zawjesć wot swojoho nana, kiž k njomu rěči: „Kaž dołho je Isaijowy syn žiwy na tutej zemi, njemóžeš ty a twoje kralestwo wobstać. Tuž pósćel hnydom po njoho, přiwjedź mi joho, přetož dźěćo smjerće wón je.“ (20, 31.) — Jonathan pak wotpokaza tele wabjenjo. Radšo wzda so króny, hač zo by swojoho přećela přeradźił.

Kak je w Jonathanowej wutrobje zakhadźało, kak je wón přećiwo sebi samomu wojować dyrbjał, hdyž česće kralowstwa před joho dušu so jomu pokazowachu, hdyž dale na swoju swójbu spominaše. A z tychle wojowanjow wuńdźe Jonathan dobyćerscy. Wón woprowaše kralestwo, zo by sebi přećela zdźeržał.

Tajki dyrbi přećel być, njesebičny, woporniwy napřećiwo tomu, z kotrymž joho přećelstwo zwjazuje. (Přichodnje dale.)

Swětowy rozhlad.

Němska.

24. jan. je kancler hrabja Hertling we hłownym wubjerku kejžorstwowoho sejma rěčał. Pola nas kaž też we wukraju běchu na joho rěč hižo dawno čakali. Kak w politiskim swěće stoji, kajke wuhlady wosebje su za měr, chcychu z njeje spóznać. Lloyd George bě rěčał a Wilson. Što jimaj Hertling wotmołwi? Bjez dźiwa, zo běchu zapósłancy ze wšěch rózkow do Barlina skhwatali, jako chcył cyły sejm so zhromadźić.

Hertling rěčeše měrnje, kruće a jasnje. Wón wupraji z připóznaćom, zo staj Lloyd George a Wilson mjehšo wo wójnje rěčałoj hač prjedy. Wón přeńdźe wšě 14 dypkow, kotrež bě Wilson jako žadanki za přichodny měr postajił. Wón je za to, zo diplomatiske jednanja so po móžnosći zjawnje stawaja. Morja dyrbja swobodne być a překupstwo. Bróństwo mohło so po wójnje rozomnje wobmjezować.

Do jednanjow z Ruskej pak nima so ententa wjacy měšeć, hdyž so hač k 4. jan. njeje k tomu rozsudźiła. Belgisku sebi přimocować Němska ženje chcyła njeje, tola dyrbitaj też tamnaj ludaj wobaj kaž wšě druhe prawo měć, so za tu abo tamnu stronu rozsudźić. Hdyž němske wójska Francózsku wopušća, dyrbi Němska na swoje žiwjeńske potrjeby dźiwać. Wo Elsas-Lothringskej jako němskim kraju my z našimi njepřećelemi njeměrčimy. Swojich zwjazkarjow njewopuščimy. Turkowska dyrbi njezranjena wostać.

To běchu hłowne myslički kanclerowe rěče. Z wurazom Hertling słyšeć daše, zo by Jendźelska při jednanjach sprawnje měniła a powšitkowne prawidła, kaž je Wilson a Lloyd George za druhe ludy postajataj, też pola swojich ludow nałožowała.

Po kancleru rěčachu zastupjerjo jenotliwych sejmowych stron. Hač do socialdemokrata Seidemanna běchu wšitcy z joho słowami přezjedne. Też nowiny jomu přihłosuja hač do někotrych socialdemokratiskich a wšoněmskich.

Statny sekretar z Kühlmann rozprawješe 25. jan. we hłownym wubjerku wo jednanjach w Bresće-Litowskim, dźeń po tym, hač bě hrabja Černin w awstriskich delegacijach wo samsnej wěcy rěčał. Z wobeju rěčow bě widźeć, zo su jednanja jara čežke. Wobaj pak mataj nadźiju, zo je derje wuwjedźetaj. Dyrbi so wuznać, zo staj z Kühlmann kaž hrabja Černin jednanja z wulkej wušiknosću wjedłoj. Hrabi Černinej bu tohodla w awstriskej delegaciji dowěra wuprajena. W němskim parlamentarnym žiwjenju njeje to wašnjo. Ale

z Kühlmann měješe po swojej dokładnej rozprawje wulku wjetšinu zapósłancow za so.

Jednanja w Bresće-Litowskim

su so 30. jan. zasy započałe. Naši zastupnicy budźa drje dlijenju něšto krućišo wobarać hač dotal. Trocki wšak bóle hač za měrom hišće za tym dźe, zo by swoje revolucionarne ideje wučił a tak tež naše ludy k zběžkam zawjedł, kajkež w Ruskej su. To so jomu z čežka poradźi, hdyž joho a joho myslički nětko znaja. Budźe dyrbjeć měr činić abo so z prózdnymaj rukomaj do Pětrohroda wróćić. Potom pak by z knježeŕstwom Bolšewikow bórzy ke kóncej było; přetož ruski lud zdychuje za měrom.

Stawkowanja

zasy jónu po našich krajach khodźa. We Wienje a někotrych druhich awstriskich městach so započachu. Wina ležeše z dźěla we hospodarskich wobstojnosćach, z dźěla we politiskich šćuwanjach.

Póndźelu započachu w Barlinje stawkować. Lětace lisćiny namołwjeja ke „generalnomu stawkowanju“. Tu běchu bjez dwěla revolucionarne wotpohlady sobu pódla. Dźěłaćeŕske zjednoćenja, tež socialdemokratiske, a wyšnosće należnje před stawkom warnowachu. Wutoru stawkowaše snadź w Barlinje na 300000 wosebje młódšich dźěłaćerjow a dźěłaćeŕkow, wosebje w twornjach, hdźež granaty dźěłaja. Winy běchu z wjetša politiske. Też mało cyroby někotrych nawabi. Ze mzdu su ludźo z wjetša spokojom, je dźěn dosć wysoka.

Też w někotrych druhich krajinach a městach po cyłym kejžorstwje so stawkowanja hibachu, ke generalnomu stawkej nihdźe njedóńdźe. Stawkowanja w tajkich časach kaž našich su hoły njerozom a čista slepa złósć. Nuzy so z tym nihdźe njewotpomha, wójna so podlějši, a naši wojacy dyrbja z krewju płaćić, štož jim na municiji brachuje.

W Ruskej

zakhadźeja bolšewicy dale hórje. W mjenje swobody podćišćuja a morduja, kiž z nimi njedźerži. W Finiskej je „čeŕwjena garda“ finiski senat w Helsingforsu napadnyła a rozehnała. We Wukrajnje wojuje „čeŕwjena garda“ přećiwo generalnomu sekretariatej k lěpšomu Pětrohrodskich bolšewikow. We Pětrohrodźe njedóstachu ludźo za někotre dny žanoho khlěba. Wšudźom hubjenstwo!

Flandriska.

20. januara t. l. je flanderska rada w Brüsselu před cyłym swětom **Flandersku jako samostatny stat** wozjewiła, kaž bě wona to hižo 22. dec. 1917 na powšitkownej zhromadźiznje jenohłósnje wobzamkła. We wulkim dźiwadle Alhambra běchu tysacy ludźi zhromadźene a witachu póselstwo z hrimotacym přihłosom.

Kaž k ranju Pólska, tak je potajkim też k wječoru wo srjedź wójny samostatny stat nastał. By jomu k popřeću było, zo mohł wobstać. Flanderski je přez tysac lět dołho za samostatnosću zbychował a wo nju wojował. Wón ma njesnadnu zańdźenosć z wulkotnym wumjełstwom, wosebitej kulturu a nahladnej literaturu. Němska fandersku samostatnosć na wšo wašnjo podpjera.

Mjez Ruskej a Rumunskej

je wójna. Pola Galatza wojowachu krawnje mjez sobu. Něhdźe 3200 Rusow přeńdźe z kanonami a brónjemi k našim wójskam.

Pětrohródske knježeŕstwo je diplomatiske poćahi k Rumunskej rozwjazało. Rumunskomu pósłancej bu poručene, zo by Rusku wopušćił.

Na frónach

so z blakami sylnišo wojowaše. W Tyrolskej pola sydm gmejnow buchu sylne italske nadběhi po čežkich wojowanjach wotpokazane a na 30 Italskich popadnjenych.

Z tyrolskeje frónty pisa italska rozprawa 29. jan.:

Wčora rano při switanju nadběhachu naši pěšcy z wotmachom njepřećelske stojnišća na wyšinach k ranju wot Asiago a dobychu so na wjacorych městnach do nich, při čimž wutrajne njepřećelske wobaranjo a sylne napřećiwne nadběhi přewinychu. Wječor mějachmy hižo we našich lěhwach 1500 jatych, mjez nimi 62 officirow. Naše baterije a te našich zwjazkarjow třělachu z wulkim wuspěchom a rozehnachu njepřećelske podpjery, kotrež khwatnje z dolinow **Mos** a **Campo-Nule** přikhadźachu. Naše lětaki pokazachu swoju přewahu. Wjele njepřećelskich lětakow bu wotehnatych, 10 bu jich wot našich, 2 wot francózskich lětarjow potřělanych.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Krajnostawska banka ma swoje rumnosće wot nětka wočinjene wot 8—1 hodź., sobotu wot 8—3 hodźin.

— Towaŕstwo „Volkswohl“ zarjadowa zańdźenu srjedu wječor w sali tudomneje rjemjeslniskeje šule přednošk ze swětłowymi wobrazami. Knj. stud. radźićel prof. dr. Arras rěčeše wo Ruskej. Wón rozłoži, kak je Ruska po ležomnosći a kulturje skerje asiski kraj z wuwzaćom swojich słowjanskich dźělow. Wšě jeje hibanja, znutŕkowne a zwonkowne, wukhadźachu ze žadosće jeje wobydleri za zemju. Husto je so z ranja Asiska do Europy dobywała; ju su přecy zasy zadźeržowali ludy hnydom k ranju wot Němskeje a Wuheŕskeje ležace, předewšim też Pólska. Tajke haćenja maja so zasy stajić a tak ludam wosebje też pólskomu samostatnosć dać. Skónčnje sławješe Hindenburga, kiž je nawal Ruskeje, wot Jendźelskeje sćuwaneje, wotrazył. — Podobne přednoški budźa na dalše kóždu srjedu wječor w 8 hodź.

— Kak so po wsach też lichowanja dla „žurkuje“, wo tym swědči to, štož so tele dny w bližšich Kubšicach přeradźi. Hižo dawno bě napadło, zo tu něchtó cuzy prawje husto posyłki na żeleznicu wozy. Doprašowany by kóždomu wotmołwił, zo ma warjenjo. To skónčnje hižo njewěrjachu, a wěc bu wyšnosći wozjewjena. Runje wjezeše „žurk“ swoje wěcy z wóslikom na dwórnišćo, hdyž joho přimnychu. Wón měješe něhdźe centnar mjasa, 18 puntow butry, wjele rzaneje běleje muki a wšelaku druhu cyrobu. — Lepjeny je wěsty Drježdźanski hosćencaŕ.

⁂

Ze Zajdowa. Pónd́źelu, 28. wulkoho róžka, swjećeštaj česćomnaj mandźelskaj: Handrij Haša, žiwnosćeŕ w Zajdowje a Hana rodź. Pětrkec z Hrubjelčic, swój złoty kwas. Žadny to swjedźeń. Toho běštaj sebi też jubilaraj wědomaj, zo staj njewšědny dźeń dočakałoj. We swojim nabožnym zmyslenju praještaj sebi, zo je hnada Boža jimaj wobradźiła tutón swjedźeński dźeń a, zo tohodla

Knjeza fararjowa plista.

Powěda Radlubin.

(2. pokračowanjo.)

Też kowaŕ wožiwješe bjesady, zo baješe z dalokoho swěta swoje nazhonjenja abo powědaše wšelake podawki, kotrež so tehdomnišoho hibanja dótkachu. Často też čitaše ze swojoho časopisa, kotryž rěkaše „Swoboda“, wšelake nowinki, najbóle wo wosadnych rozkorach mjez fararjom a wosadnymi jednace. Nowinki běchu z wjetša zajimawje a žortniwje spisane. Łoskotacy žort so rady słyši. Žort so też krućišo do pomjatka syda, a hdyž je človjek sam, so rady na njón dopomni a z ćichim posměwkom bórči: „Na, ći su jomu dali! Haha! Tajkile kus ropota wšak druhdy ničo nješkodźi; to krej zasy bóle do stupa přinźe. A človjek dźěn też njemóže wšitko do so jěsć.“

Swoje powědančka a počitanja skónčeše kowaŕ často z krótkim dosłowom. „Doprědka, ludźo, doprědka! Na račej łopuši sydać njewjedźe k zbožu. Naš čas trada za swobodu a runoprawosću. Kak dha by wam było, hdy byšće rano stańši łoža na dźěło hić dyrbjeli wuwjazani na rukomaj wot ramjeni hač do łohćow a na bjedrach wot křiža hač do kolen wupasani — ach to dźěn so lědma kročele stupić a lědma dźěła dotknyć hodźi! ‚Dundyr bij do wšěch zwjazkow!‘ tak byšće zaswarjeli a zaprěwši so do nich byšće je z mocu roztorhnyli. Ha! kak by so wam lohcy wodychło! Kak by was nětko do dźěła radowało. — Ach, ja wšak njeměnju ničo zło“, pokoješe potom kowaŕ, hdyž tón abo druhi spłóšiwje hladaše. „Na přikład jenož maličkosće chcu podótknyć. Wy kkodźiće kóždu njedźelu a swjaty dźeń kemši, a prawje tak! A dawaće fararjej do móšnički a sypaće jomu wopory, a mjez tym dyrbi jedyn z was porjadu z kemšacej hlebiju po wsy khodźić a też fararjowy dom strażować. A što čini faraŕ? Tón so kemšaceje hlebije wuswobodźa a ma so šwarnje při tym, mjez tym zo maće wy sami gmejnsku čežu! — Ale mje wšak wěc docyła ničo njestara, jenož zo tak podótknych přikłada dla.“

„Faraŕ tola njemóže z kemšacej hlebiju khodźić“, měnješe jedyn z bjesadnikow.

„Štó dha to wot njoho by žadał?“ zawoła kowaŕ. „Nima dha wón telko, zo by z małym so wotpłaćił, abo jenomu abo druhomu we wsy, kotryž nima tak z hromadami, mału zasłužbičku a byrnjež njedźelu maličkosć k přepiću popraŕ? By traš wam žanomu to škodźało? Štóž dobroty gmejny wužiwa, móže tola też jeje čeže pomhać njesć. Ale ně! . . .“

„To je přecy tak było“, naspomni druhi. „Wšak ja praju: hdyž chceće na račej łopuši sydać . . .“ Z tym kowaŕ swoju rěč skónči. Njech sebi mysli kóždy po swojim spodobanju.

Mnohi wšak sebi pomysli: „Haj wšak, wón może prawje měć. Pola nas móhło so to a tamne přeměnić. Njetrjebamy dźěn přecy po starych škórnjach khodźić, hdyž wšitcy druzy so nowe wobuwaja. Ale komu dha chce so započeć!“

„Dajće sebi jenož pokoj! Hdyž dale ničo njeje, započatk sčini hižo kowaŕ, hdyž budźe přijomny čas. Za čo dha je kowaŕ, kiž derje rozemi, kak so zymne wuhlo zažehla a do žehliwoho duje, zo bychu płomjenja sapałe? Što dha wón ze swojimi powědančkami a počitanjemi chcyše? Ach, ničo dale, khiba tajki mały kus kulturnoho wojowanja w Mudrowje założić. Ha! hdy by so jomu radźiło, wosadu a fararja rozšćěpić, cyle dźělić! Potom by joho mjeno z wulkej česću w joho časopisu „Swoboda“ so mjenowało. Stało by tam něhdy: Jedyn jenički je cyłu wosadu z cyrkwinskich zwjazkow wuswobodźił, a tutón jedyn je Mudrowski kowaŕ!“

Ale tu dyrbi so rozhladniwje postupować. Jenož nic z nahłosću ludźi do čoła dyrić a spłóšeć, zo skónčnje kedźbu dawaja, wo čo jim dźe. Ach ně! Sylnu murju z jeničkim storkom njepowališ; skerje sebi hłowu zrazyš

Bohu w prěnim rjedźe słuša dźak. Při swjatočnych kemšach wotłožištaj Bohu lubomu Knjezej dołžny dźak a dóstaštaj cyrkwinske požohnowanjo, kaž je cyrkej za połstalětny mandźelski jubilej postajiła.

Popołdnju zhromadźichu so najbližši přećeljo k małomu swójbnomu swjedźenjej. Tu pominaštaj jubilaraj podawki swojoho žiwjenja; wšitko važniše, čohož běštaj so dožiwiłoj, bu wopominane. Zańdźenosć, z dźěla hižo dawna, bu k přitomnosći.

Bóh zdźerž česćomneju mandźelskeju hišće mnohe lěta, wobkhowaj jimaj wjesołu powahu, strowu žortniwu mysl, wobradź jimaj jasny wječor žiwjenja a skónčnje zbožnu wěčnosć.

Mandźelskimaj

Handrijej Haši,

žiwnosćerjej w Zajdowje,

a

Hanje, rodź. **Pětrkec** z Hrubjelčic,

k złotomu kwasej,

dźeń 28. wulkoho rózka 1918,

nutrnje zbožo přeje

Mukec wuj w Budyšinje

(přez M. U. w Khr.)

Khwal a česć nětk, moja duša,
Boha Knjeza swojoho!
Pozběhuj, kaž ći so słuša,
Wótca *miłosć swěrnoho!* —
Dźeń je tebi wobradźił
žadny, tebje wobhnadźił
bohaće na puću twojim,
krónował ze zbožom swojim.

Joho wšak so dopomń wšoho
dźensa cyle wosebje,
štož ći wobradźała joho
dobrota wšě lěta je,
hdyž će jenak wodźeše,
mile tebje kryješe!
Škit a słónco tebi běše,
z tobu jako Zbóžnik dźěše! —

Knjeza swojoho a Boha
znaješ z joho slubjenja,
k njomu zbožowna je dróha
twoja wjedła ze swěta
přecy će a k njebjesam,
tamnym wěčnym bydlenjam,
dowjesć lubosć Boža chcyła,
zo by dźěl twój zbóžnosć była.

Moja skała, móc a radosć
w sprócnym dołhim žiwjenju
běše, Božo, ty, zo ja dosć
khwalić dźensa njemóžu!

Kwas sy złoty namaj dał
dočakać a žohnował
naju we wšěm prócowanju
k wjeselu a spodobanju! —

Duša khwalić žada naju
tebje, Knježe, wjesoła
junu w tamnym zbóžnym raju,
do kotrohož zastup dać
namaj chcył a dopomhać
při skónčenju požadanym,
z česću zbóžnych krónowanym! —

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) K dotalnym wójnskim powěsćam mamy někotre zranjenja dodać, kotrež su so dawno stałe, wo kotrychž pak hakle nětko zhonichmy. **Ranjeni** buchu:

Jan Driml z Khasowa, wojak w ... regimenće pěšeje artilerije. Joho 2. januara 1915 pola Ailles-Craonne (mjez Reimsom a Laonom) granatowa třeska na prawej rucy zrani. — Lěkowaše so w lazareće Sissonne (w samsnej krajinje).

Max Šenk z Łupoje, krajny wobornik we mórskim dalokoměčnym wotdźělenju čo. ... Hdyž běše nad Sommu 17 dnjow we wohenju stał, bu tam kónc februara ranjeny a přińdźe do khorownje w Turenne (pola Sedana).

Jurij Wićaz (Krawcec) **z Boranec,** kotrohož před hodami za zhubjenoho wozjewichmy, je so zasy namakał. Wón bu 11. nov. 1917 pola Warnetona na patruliji ze šrapnelskimi kulkami na wutrobnje a prawej rucy ranjeny a přińdźe při tym do jendźelskoho zajeća, w kotrymž nětko přebywa. (Warneton leži njedaloko Comines-Werwicka, k połnocy wot Lilla).

⁘

Z Radworja. (Padušstwo). „Husy domoj leća; ganzor je tam wostał.“ Wěrnosć tuteje starskeje pěsničkí njedawno tudomna Běrkec swójba nazhoni; přetož, hdyž husy wječor domoj přińdźechu, wjednik cyłoho stadleška, ganzor, pobrachowaše. Njepřećel běše joho na směrkach jatoho wzał. Dokelž starki powědać njemóžachu, njehodźeše so zhonić, w čejim lazareće su joho k smjerći „kurěrowali.“

⁘

Z Khróšćic. Jakub Wjacsławk, wojak při artil. połku čo. ..., kiž hižo dwě lěće dołho w Francózskej wojuje, bu za khrobłosć před njepřećelom ze železnym křižom wuznamjenjeny.

Joho bratr Pawoł Wjacsławk, kiž hižo železny křiž wobsedźi, dósta Friedrich-Augustowu medaliju. Wón přebywa we Ruskej. Bóh daj so woběmaj strowymaj a ćiłymaj zasy do lubeje domizny wróćić.

— Před tydźenjom pokradny so wonka na kěrchowje wustajena piksa z cyrkwinskimi pjenjezami. Tuta běše na mały stólčk přičinjena a zhubi so ze stólčkom. Za paduchom nimaja slědu.

⁘

Z Khróšćic. (Serbosław.) Po wotewrjenju zhromadźizny přez knjeza předsydu poda k. faraŕ Hicka politiski přehlad. Wón rěčeše wo nutŕkownych wobstojnosćach našoho wótcnoho kraja, wo zańdźenych wólbach, wo ruskej republicy a wo jednanjach wo měr z Wukrajnu. Na to rěčeše k. privatus Mět wo najważnišich dźěłach zahrodnistwa a wo symjenjach a poda tak wšelake pokiwy za wukonjenjo zahrodniskich dźěłow. Dale rěčeše k. wyšši wučeŕ kantor Hila, za kelko milijónow je Němska prjedy wójny jeji wot wukraja kupowała, a dawaše wšelake pokiwy za plahowanjo kur. Skónčnje rěčeše k. předsyda, w kotrych lětach su susodne serbske wosady wot katolskeje cyrkwje wotpadnyłe, a mjenowaše mjena prěnich luterskich fararjow tutych wosadow. Wón wozjewi też wozjewjenjo zarjadnistwa „Katolskoho Posoła“, joho płaćenjo a rozesłanjo nastupowace. K tomu wuwi so rozmołwa, też to a tamo bu namjetowane. Mnozy běchu za to, Posoł na pósće abonować. Přichodna zhromadźizna budźe njedźelu 24. małoho rózka wječor w 7 hodźinach.

⁘

Z Kamjenca. Zwjazk lěkarjow tudomnoho hamtskoho hejtmanstwa wozjewja, zo wot nětka swój honorar nětčišim drohim wobstojnosćam přiměri. — Lěkarjam změje so potajkim za jich puć a prócu wjacy zaruna dyžli dotal.

Z pólnymi sebi doręčeć, bu zmóžnjene. Kaž „Vogtl. Anz.“ rozprawja, budźe wot nětka dowolene, zo we nuznych należnosćach směš telefoniscy z někim poręčeć, kiž wonka we polu stoji. Ręčeć pak njesmě so dłeje dyžli 9 minutow; za to ma so zapłaćić 1,50 hr.

---

abo ramjo zlemiš. Lěpje bócko a hamor do ruki a drjebušk po drjebušku dypać, zo murja ani njepytnje, wo čo ji dźe, to wjedźe pomału ale ćim wěsćišo k swojomu zaměrej. Murja sebi skónčnje dřemajcy mysli, zo so ji maličkosć wuporjedźa a hładkuje. Jenož trochu sćerpnosće je k tomu třebne. Sćerpnosće pak maju ludźo ze złym zaměrom z wjetša wjacy, dyžli ludźo z dobrym zamysłom. Tohodla mysleše kowaŕ předewšěm na to, někajku rozkoru mjez fararjom a ludźimi přihotować. W njepřezjenosći, hdyž su hłowy horce, so něštožkuli praji a wuskutkuje, štož ruku k dalšomu postupej podawa.

Po swojim wašnju měješe kowaŕ cyle prawje po wulkim přikładze. „Tón čorny muž z rjanym mjenom je wšitkich rjemjesłow mištr“, tak měni sławny prědaŕ Abraham a St. Klara, „z najmjeńša do wšoho swój nós tyka. Tola što je wón najradšo? Drjewokałaŕ. Něhdźe něšto rozkałać, rozdźěłać so jomu najlěpje lubi. Rozkoru, njepřezjenosć wón najbóle lubuje.“ Njepřezjenosć porodźa hidu. Z hidu pak človjek rady prawe widźenjo zhubja a skónčnje cyle woslepi. Też ćerpi na dobrym słyšenju. Hdźe pak slepy, kotryž dobreje wotrady njesłyši, skónčnje sebi zańdźe, to kóždy wě, do jamy. A na kromje jamy zakleska sebi čorny muž: Zasy jenoho mamy z lohkej prócu. Jenož trójcy ze sekeru rubnyć, wjacy njeběše trjeba, a ludźo to ani njepytnychu.“

Podobnje mysleše sebi też kowaŕ swoje puće k swojomu zaměrej: předewšěm njepřezjenosć, rozkoru mjez fararjom a wosadu! Dalše skutkowanjo so hižo samo poda. K tomu pak móžeše jomu kemšaca hlebija jara derje służić. Sama maličkosć, drje ani rěče hódna. Ale njeje so ze samej škričku, kotraž njebě kedźbu měta, cyła wjes zapopadnyła a wotpaliła? Kemšaca hlebija, kotrejež je faraŕ hač dotal swobodny był, móžeše lohcy rozkoru zawinyć. A zo by so rozkora po cyłej wsy a móžno-li po cyłej wosadźe dale bała, za to chcyše so kowaŕ hižo postarać: njeznaje wón wustojnje do wohenja duć a žehliwe železo dušnje kować? Tohodla wukhwaleše často při wječornych zabawach nowy čas swobody a runoprawosće, kotryž k zbožu wjedźe, a njezaby też kemšacu hlebiju wopominać, kajka to njeprawda, hdyž wšitcy službu z njej wukonjeja, a jedyn sam so jeje wuswobodźa! Z radosću widźeše, zo joho rady a nahlady so počinaja přimać. Hdyž budźe přijomny čas, wustupi wón ze swojim namjetom.

Też gmejnski předsyda khodźeše ke kowarjej na bjesadu. Stajnje ducy na pola abo ducy z pola pozasta w kowaŕni a prašeše so za přichodnym wjedrom abo za nowinkami. Jomu dawaše kowaŕ wosebite pokiwy, kak so gmejna po pućach swobody a runoprawosće k zbožu wjedźe. Bórzy też pytny, zo je předsyda jara zlutniwy muž, kotryž ženje za zło njebjerje, hdyž móže něšto darmo dóstać. Tohodla lubješe jomu wězo „z luteje dźakownosće, zo je z joho pomocu wosebje kowaŕnju přenajatu dóstał“, darmotne dźěło. A předsyda běše za to dźakowny, zo ćim husćišo na bjesadu khodźeše, wo radu so prašeše a też často něšto na porjedźenjo přinjese. Předsyda a kowaŕ buštaj dobraj přećelaj.

Z předsydowej pomocu bu kowaŕ skónčnje do gmejnskeje rady wuzwoleny. Dokelž bě daloko po swěće pobył a wjele nazhonił, móžeše wšak ze wšelakimi wužitnymi pokiwami służić. Nětko bě joho čas přišoł. Jako sobustaw gmejnskeje rady dźěn měješe nic jenož prawo ale też winowatosć, zo by so za zbožo gmejny staral.

Běše hromadowanjo porjedźenja pući dla. „To je najrjeńša přileżnosć za mnje“, mysleše sej kowaŕ a zrěča sebi z předsydu wo swojim namjeće. Puće porjedźeć žada často wjele zapřahow a ručnoho dźěła a też mnohe wudawki. Hdyž pak dyrbi človjek swoju móšnu kruće za wuši brać a z njeje wjele lubych podrožnikow wubjerać, rozhori so

K wólbje!

Wužša wólba 25. jan. mjez dr. Herrmannom a Uhligom rozsudźi za Uhliga. Tak póndźe nětko bórzy jako zastupjeŕ toho sakskoho wokrjesa, kiž dotal hišće žanoho čerwjenoho zapósłanca spłodźił njeje, socialdemokrat do kejžorstwowoho sejma. Tež nas křesćanskich, kraloswěrnych Serbow, kotřiž mějachmy přećiwo njomu serbskoho, wěriwoho, kraloswěrnoho kandidata, budźe nětko sobustaw teje strony zastupować, kotraž je přićiwo kralej a cyrkwi a burskomu ludej. To je bolostne.

Tola, katolscy Serbja, naša njeje wina, zo je tak přišło. Hdyž su tež někotři z nas, roznjemdrjeni přez wšelake wójnske wobstojnosće, za Uhliga hłosowali, dha je tola jich ličba mała porno tym, kotřiž za Herrmanna swój hłós wotedachu. Kamjenski wokrjes ma we serbskich katolskich wsach za Uhliga někajke 120 hłosow; Budyšski, hdźež snadź jako katolske wsy jenož Radwoŕ, Bronjo z Kamjenjej, Haslow z Baćonjom a Koslow z Dobrošicami, Jasenca a Hora płaćić móža, někajke 60 hłosow. Tola tež tule ličbu njejsu sami katolscy Serbja tam wutworili; je tola znate, zo su tam tež tajcy sobu wolili, kotřiž njejsu katolskeje wěry a serbskeje narodnosće. To jasnje wopisuje zady sćěhowacy „wuspěch wólby“.

Uhlig, socialdemokrat je dobył: kak bě to móžno?

1. Wójna je na tym wina. Wójna mjenujcy je ze wsow, kotrež su dotal přecy hišće wólbu přećiwo čerwjenomu rozsudźiłe, wulki dźěl swěrnych wolerjow do pola wuhnała. Tak dobychu města přewahu; te dźěn su nětkle wójnskeje industrije dla połne dźěłaćerjow, kotřiž wězo k čerwjenomu zwjazkej přisłušeja. Tež wulki dźěl zastojnikow, njespokojnych ze wšelakich zeżiwjeńskich winow, bě za tu stronu, kotraž je zhromadżeństwo wšěch njespokojnych.

2. Wina, zo Herrmann podleža, bě zawěsće tež agitacija za wólbu. Čerwjeni prajachu: Štóž chce měr, dyrbi Uhliga wolić. Dokelž za měrom skoro kóždy žada, dachu so syły přez tele socialdemokratiske hesło zaslepić, zabywši při tym jich druhi, škódny program. Tele hesło čerwjenych doby přez to hišće wosebiteje mocy a wuspěcha, zo skoro wšitcy dr. Herrmannowi agitatorojo — z wuwzaćom „Kat. Posoła“, „Serb. Nowin“, „Sächs. Volksztg.“ předewšim do hłowneje wólby tak w zhromadźiznach a spisach wo měrje rěčachu, zo lud měnjenjo doby, Herrmann je za podlějšenjo wójny. Tež na Herrmannowej stronje dźěłaše so, jako by strona měnjenja była, tale wólba ma jeničcy pokazać, kak lud k měrej, to je k resoluciji kejžorstwowoho sejma z 19. julija 1917 stoji. Při tym pokazowaše so přemało na druhi program wobeju kandidatow. — Tónle zmylk „Posoł“, kiž bě tež za Herrmanna, kaž naše čisła 50—52 lěta 1917 a 1—4 lěta 1918 wobswědčeja, činił njeje. Přecy zasy smy na to pokazowali, zo žadyn z tych kandidatow wo měr jednać njebudźe, zo pak dyrbimy so po tym za kandidata rozsudźić, hač je tón zwólniwy a khmany, lěpje — byrnjež tež nic dospołnje po našim přeću — naše interesy zastupować. To pak bě Herrmann.

3. Wina, zo Uhlig doby, je tež njespokojnosć z nětčišimi wobstojnosćemi a zarjadowanjemi. Njemdrosć na nje je někotrohožkuli za Uhliga hłosować zamohła, kiž zawěsće přećel čerwjenych njeje. Z tym pak je sebi a swojim sobupowołanskim škodźił, a to wosebje zasy tón Uhligowy woleŕ, kiž je rólniskoho powołanja. System kotryž nětkle burow tak bolostnje wuwjazuje a kiž je z nuzy wójny nastał, zo hižo njejsu knjezojo na swojim, je dźěn runje trajacy program socialdemokratow, burskoho ludu njepřećelow. — „Hněw je hubjeny radźićel“.

Tale statistika tež dopokazuje, kak bjeze wšoho prawa je porok, z kotrymž „Bautzener Nachrichten“ hižo dźeń po wužšej wólbje we čisle 22 winu na njezbožownym wuspěchom sobu katolskim wsam připisuja. Ličba čerwjenych hłosow, w katolskich wsach wotedatych, njewusprawnja porok, „zo je wuspěch wužšeje wólby w katolskich městnach z dźěla **jara** njewjesoły wupadnył“, abo zo hižo při prěnjej wólbje „su někotre katolske městna překłapjacy wjele čerwjenych papjerkow nawdałe.“ Winu na tym připisuja Erzbergerej. Po našim zdaću tón wěcy ani najmjeńše zeškodźił njeje. Hdyž wone same wuznawaja: zo by rěkało, móc a ważnosć centrumskich woleri (w Budyšsko-Kamjenskim wokrjesu) přez měru ważić, chcył-li štó jich wosebje za wukónc wčorawšeje wólby zamołwitych činić“, dha njerozemimy, čohodla potom nas katolskich docyła sobu mjez winikami mjenuja.

My smy měnjenja, zo bychu „Bautzener Nachrichten“ lěpje činiłe, dźěl winy na hubjenym wukóncu wólby pola sebje pytać. Z wjele stron smy słyšeli, kak je so na tym postorkowało, zo wone jako „Verordnungsblatt der kgl. Kreishauptmannschaft Bautzen, als Konsistorialblatt der sächs. Oberlausitz, Amtsblatt der kgl. Amtshauptmannschaft Bautzen, des kgl. Landgerichtes Bautzen“ a druhich krajnych a měšćanskich wyšnosćow, kaž maja to na swojim čole tołsće čišćane, přecy zasy nawěški přinošachu, hdźež socialdemokraći za Uhliga a přećiwo kandidatej kralo- a krajoswěrnych worštow dźěłachu. Tym nawěškam bě druhdy najrjeńše městno a najwjacy ruma přewostajene.

Rězać hač do 14. febr. W mnohich gmejnach njeje dosć rěznikow. Tohodla njeje móžno, wšě hižo přizwolene dodomurězanjo swini hač do 31. jan. dokonjeć. Tež njeje móžno, wšě próstwy wo dowolnosć k rězanju do prawoho časa zwotmołwjeć. Tuž je ministerij dowoliło, zo smědźa hač do 14. febr. hišće rězać, kotřiž su próstwu wo dowolnosć k rězanju w prawym času zapósłali.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 297. farař dr. Franc Přikryl w **Drahotušu**; 298. Helena Šmitowa z **Budyšina**; 299. Marija Kralowa z **Ratarjec**; 300. Mikławš Hólbik ze **Zdźerje**; 301. Aug. Rychtaŕ z **Wuric**; 302. Jakub Bulank z **Pozdec**; 303. Handrij Handrik z **Baćonja**; 305. Pětr Žur z **Mnišonca**; 306. 307. z **Hórkow**: Michał Wjacsławk, Pětr Šilak; 308. 309. z **Khrósćic**: Madlena Čórlichowa, Jakub Knop; 310. Michał Hajnk (w polu) z **Jasenicy**; 311. Jakub Wawrik z **Pěskec**; 312. Jakub Šewc ze **Šmječkec**; 313. Michał Wawrik, hajnk (w polu) z **Wjelećina**; 314.—324. z **Wotrowa**: Madlena Čornakowa, Madlena Jóršec, Jak. Kokla, Hańža Khěžkec, Marija Linartowa, Hańža Rachelowa, Michał Weclich, Jakub Rab (2), Jakub Robl, Pětr Rychtaŕ; 325. Marija Šołćina z **Kašec**; 326. Mikł. Pječka z **Krjepjec**; 327. 328. z **Kanec**: Michał Młyńk, Jakub Rjebiš; 329. Hilic kubło w **Libonju**; 330. Jakub Herlich z **Now. Łusca**; 331. Jakub Brězan z **Banec**; 332. Jurij Čornak ze **Sulšec**; 333. Jan Rječka (w polu) z **Dźěchorjec**; 304. 334.—337. z **Ralbic**: Marija Rachelowa, Mikławš Frencl, Madlena Rachelowa, Mikł. Čornak, Marija Šejdźina; 338.—342. z **Nowoslic**: Mich. Domaška, Hana Cyžowa, Jakub Percgal, Mich. Kórjeńk (č. 17), Khata Lebzyna; 343.—348. ze **Šunowa**: Mikł. Bräuer, Mikławš Šejda, Jakub Beńš (Šelc), Mikławš Kral, Jakub Wels, Jakub Mikławšk; 349. Jak. Rachel z **Jitka**; 350. Jurij Frencl z **Niježe Wsy**; 351. 352. z **Trupina**: Mikławš Kórjeńk, Jakub Kocor; 353. Jak. Rachel (1/2) w polu z **Ralbic**; 354. Mikł. Čórlich (1/2) w polu z **Khrósćic**; 355. Jurij Paška (1/2) w polu z **Hórkow**; 356. Michał Žur w polu.

---

jomu lohcy wutroba a žołč jomu so přelinje. Kowaŕ so do rěčow pućow dla njeměšeše, wšak wón po nich njejězdźi a mało hdy khodźi. Wón khodźi swoje samotne puće; sam sebi je też, trjeba-li, porjedźa; lěpje, zo ani do nich nichtó bliže njepohlada. Hdyž pak běchu po skónčenju wuradźenja hłowy trochu horce, kiwny kowaŕ předsydźe, a předsyda zasy kowarjej, a předsyda rjekny do zhromadźizny: „Nětko mamy hišće namjet; knjez kowaŕ budźe tak dobry a nam jón wozjewi.“

„Mój namjet“, tak zarěča kowaŕ, „je krótki a jasny. Gmejna njech wobzamknje: Přichodnje ma też fara ćežu kemšaceje hlebije njesć. Nimam z toho, zo gmejna jón přiwozmje, wužitka; jenož starosć wo porjad w gmejnje a wo jeje zbožo mje k tomu namjetej nućitej. Hač dotal je fara stajnje kemšaceje hlebije swobodna była, a to je njeprawda přećiwo wšitkim druhim, kotřiž su z njej służić winowaći. Zakoń je za wšěch jenajki. Štóž dobroty gmejny wužiwa, dyrbi też jeje ćeže pomhać njesć. Wuwzaća naš čas wjacy njećerpi. Z lutym njeporjadom je sebi mnohe hospodarstwo, dale też mnoha gmejna, swoju jamu ryła. Tohodla prošu, zo by so mój namjet přijał. Wěc sama je jasna, kaž na běłym dnju. Dalšich słowow prajić njetrjeba.“ — „Cyle prawje“, zabórča předsyda wótře.

Někotři wokoło njoho kiwachu z hłowu. Druzy wobhladowachu so na prawo a na lěwo, što traš měni tón, što měni tamón, a na kotrej stronje traš budźe wjetšina.

Předsyda pak měnješe dale: „Wěc je woprawdźe jasna, zo njeje trjeba, kaž so mi zda, dalšich rěči. Tola kóždy ma prawo so wuprajić; tuž, komuž je lubo, njech so zamołwi.“

Jedyn jenički rěčeše přećiwo namjetej: „Naši prjedownicy njejsu ze wšoho spočatka kemšacu hlebiju na faru słali z dobrym prawom, a też dźensa njeje přičiny, kotraž by nahłe přeměnjenjo žadała. Naši prjedownicy su jasnje připóznali, zo dźěn knjez faraŕ z cyłym swojim zastojnstwom a skutkowanjom we spomožnej służbje wosady a gmejny stoji. Joho cyłe žiwjenjo a skutkowanjo je stajny wopor wosadźe a gmejnje. Mjenujće mi hodźinu wodnjo a w nocy, w kotrejž wón njeby přihotowany być trjebał, zo by jenomu abo druhomu ze swojej radu abo pomocu posłużił. Na njedźelach a swjatych dnjach je wón cyle wosebiće w służbje wosady a gmejny. Někomu w samym času dwoju służbu na ramjo kłasć, to dyrbi tola kóždy za njeprawdu spóznać. Tohodla naši prjedownicy njejsu hlebiju ženje na faru słali. Jich pak je też hišće druha přičina wjedła, mjenujcy starodawna hódna zasada: Česć, komuž česć słuša! Swojomu dobromu pastyrjej chcychu z tym swoju česćownosć wopokazać, z tym zo joho, hdy by traš wo tej wěcy tola chcył něchtó prawować, wobožneje hlebije wuswobodźichu. Z česćownosće napřeco našim prjedownikam ja prošu, zo by gmejna při jich dobrym rozsudźe wostała.“

Kowaŕ hrabny so hnydom zasy słowa: „Haj, tak ja też praju: Česć, komuž česć słuša! To je cyle moje měnjenjo. Jenož zo so praša: Komu słuša přede wšěm česć? Ja měnju tola: zakonjej. Před zakonjom maja so wšitcy kłonić, mali a wulcy. Też kral a kejžor so před zakonjom kłonitaj a na njón přisahataj. Zakoń je za wšěch jenajki, a ja wostanu při swojim namjeće a prošu, zo by so wo nim wothłosowało.“

Dokelž so nichtó wo słowo njezamołwi, sćěhowaše wothłosowanjo a poda wulku wjetšinu za kowarjowy namjet.

Skónčnje so hišće wuradźi, zo mataj předsyda a joho naměstnik přichodny dźeń tele gmejnske wobzamknjenjo knjezej fararjej připowědźić. Potom so zhromadźizna skónči.

(Přichodnje dale.)

Wuspěch wužšeje wólby 25. januara

w 3. kejžorstwosejmskim wólbnym wokrjesu.

Wotedatych bu wot 22255 k wólbje khmanych 18577 płaćiwych hłosow. Justicny radźićel **dr. Herrmann** (kons.) **8776** hłosow dósta a sejmski zapósłanc **Uhlig** (socialdemokrat) **9672** hłosow. 129 hłosow bě njepłaćiwych. Tuž je Uhlig woleny.

W jenotliwym je wuspěch wólby tónle:

	dr. Herrmann	Uhlig		dr. Herrmann	Uhlig
Budyšin (město)	1680	2164	Biskopicy	390	607
Kamjenc (město)	461	617	Połčnica	235	230
Kamjenc (wsy)	2471	2573	Halštrow	76	77

Jenotliwe serbske wsy w **Budyšskim** hamtskim hejtmanstwje:

	Wolić smědź.	Wolili su:	Z nich bě **katolskich:**	Z nich bě Němcow:	Wolili su **H.**	Wolili su **U.**
Bóšicy, *Jasenca, *Łusč, *Hora, Wětrow	127	101	?		64	37
Bronjo a *Kamjenja	41	41	31	5	26	11
Bělšecy		29	3		14	15
Dalicy a susodne wsy	53		3		31	17
*Haslow, *Baćoń a Sulšecy	45	45	32	4	38	2
Hodźij	92	82			55	27
Hněwsecy		55	2		34	21
Hrubjelčicy		40	7		14	26
Khelno	45	38	?		22	16
*Koslow a *Dobrošicy	30	25	27	1	14	11
Komorow	63	55			47	8
Klukš	68	63			37	26
Łahow	81	73			50	23
Łuh	78	68			44	24
Łupoj a Łomsk	152	130			31	99
Mały Wjelkow a Zajdow		107	4		66	41
Njeswačidło	175	140			72	68
*Radwoŕ	97	97	72	17	49	26
Rakecy	214	171			57	114
Słona Boršć a Čemjericy	37	33	9		18	15
Židow	385	336	?		70	266
Zdźěr z Brjemjenjom	43	43	8	6	18	19

* Wsy skoro cyle katolske. Jasenca měješe mjez 36 wolerjemi 10 njekatolskich.

Jenotliwe serbske wsy w **Kamjenskim** hamtskim hejtmanstwje:

	Wolić smědź.	Wolili su:	Z nich bě njekatolskich	Z nich bě Němcow:	Wolili su **H.**	Wolili su **U.**
Hórki	48	31	2	1	27	3
Jawora	11	11			11	
*Jěžow		39			27	12
*Jělca		17			17	
Kanecy	8	8			8	
Khróśćicy	69	64	1		54	9
Konjecy ze Šunowom	65	62	2	2	53	8
Kašecy	9	9			9	
*Krjepjecy		14			13	1
Kukow ze Starej Cyhelnicu	76	71	2	9	59	11
Lejno, Časecy, Zejicy a *Wučkecy		35			32	3
Łazk	14	14			12	2
*Mały Wosyk, *Njeradecy a *Nowy Dwór		24			23	1
Miłoćicy z Wětenčcu	28	28			23	4
*Němske Pazlicy					10	17
Nowoslicy	21		1		12	3
Njebjelčicy z dź. *Thonberka	41	38	9		27	11
Nuknica, Kopšin a Prawoćicy	20	14			14	
Pančicy	31	27	1	5	20	7
Pěskecy						
*Protecy	79	69			44	25
Ralbicy	40	34			28	5
Róžant	21	18			16	2
Smječkecy z Łuhom	33	29	5		24	5
Smjerdźaca	20	20			18	1
Swinańnja	13	13			13	
Serbske Pazlicy	30	29			20	9
Sernjany a Hrańca		27			16	10
Wudwoŕ a Kozarcy	26	26	4	4	22	4
Wotrow z Now. Městačkom	41	36			36	
Worklecy z Třomi Kněžemi, Haty a Nowa Wjeska	89	79	3	2	58	21
Žuricy	16	16			16	

* Wsy, cyle protestantske.

Nierth & Förster

Dalokorčcak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbja, dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Mojim swěrnym wolerjam w městach a na wsach!

Smy drje podleželi, česće a dowěry pak njezhubili. Wutrobnje so dźakuju wšitkim, kotřiž su při wólbje za mnje dźěłali a hłosowali.

Justic. radź. dr. Herrmann.

Zjawne předstajenjo

wuwjedźene wot khowancow klóštrskoho wustawa a šulskich dźěći wobeju ludoweju šulow w hosćencu

w Pančicach.

Njedźelu 10. februara popołdnju w **4 hodźinach** za šulske dźěći a pokračowanskich šulerjow.

Póndźelu 11. februara a wutoru 12. februara wječor w 1/2 8 hodź. za dorosćenych.

K tomu přeprošuje wšitkich

Zarjadnistwo.

Přeprošenjo

k III. założeńskomu swjedźenjej towarstwa młodźencow w Ralbicach

póstnicy njedźelu 10. febr. wječor w 7 hodź.

wospjetowanjo

póstnicy póndźelu 11. febr. popołdnju w 4 hodź. we Wałdźic herbskej grychće w Ralbicach z předstajenjom časej přimĕrjeneje hry

„Burska krej“.

Předsydstwo.

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho mandźelskoho a nana

Jakuba Žura

žiwnosćerja z Noweje Wjeski

wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho w khorosći wopytowali, na póstywječorje so za joho dušu modlili a w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje tež česćenomu wojeńskomu towarstwu w Khrósćicach za přewod a njesenjo kaž tež wjesnjanam za wopokazanu lubosć swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Nowej Wjescy**, na dnju pohrjeba, 27. januara 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola kk. duchownych) dóstać. Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.** Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje a njezapomniteje maćerje, přichodneje maćerje, ćety a wowki

Madleny zwud. Wjeńkoweje

zawostajeneje mandźelskeje njeboh Michała Wjeńki, kublerja

w Pozdecach

wuprajamy wšĕm, kotřiž su na póstywječoru za jeje khudu dušu so modlili a jej přez tak nadobne přewodźenjo k rowu poslednju česć a lubosć wopokazali, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Zemrĕta bu, docpĕwši starobu 80 lět, 10 měsacow a 25 dnjow, štwórtk tydźenja w Baćonju pokhowana.

W **Pozdecach, Žuricach** a **Zejicach,** na dnju pohrjeba, 24. jan. 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wutrobny dźak a nutrne „Zapłać Bóh tón Knjez!“

*wuprajamoj wšĕm přećelam a znatym za wšĕ dary, pisomne a hortne zbožopřeća, a kajkežkuli počesćowanjo a dźĕlbraćo, z kotrymiž su naju na dnju naju **„złotoho kwasa“** 28. jan. zwjeselili. Wosebje dźakujemoj so tež wjeledostojnomu knjezej fararjej Hejdušcy a česćenomu k. cyrkw. wučerjej Šołće za lubosćiwu prócu, z kotrejž staj namaj k naju swjedźeńskomu dnjej cyrkwinsku swjatočnosć wuhotowałoj. Hač do smjerće budźemoj na tón dźeń wjesołaj a dźakownaj spominać.*

*W **Zajdowje**, 29. januara 1918.*

***Handrij Haša**, žiwnosćeŕ*
*a mandźelska **Hana** rodź. **Pětrkec.***

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokerččak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 6. | Budyšin, 9. februara 1918. | Lětnik 56.

Nadobny zwjazk.

Njeje so ći Jonathan lubił? Njejsy so za njoho zahorił?

Myslu: njejsy-li poslednje rozpominanjo jenož rjadku po rjadcy čitał, ale z podawkow a powěsćow, kotrež tam słyšeše, też dušu a wutrobu Jonathanowu posudźał, potom sy dyrbjał toho młodźenca wobdźiwać. Wězo sy jenož potom někak hódnje joho posudźił, sy-li hdy hižo naživił, što rěka, druhoho dla něčoho rjanoho, horcy požadanoho so wotrjec.

Mi so zda, tu pokaza so Jonathan jako wjetši rjek hač tehdy, hdyž pola Michmas ze swojim brójnskim cyłe njepřećelske lěhwo zbi. Kotre wojowanjo dha móže ćežše być hač te, hdyž maš sebje samoho přewinyć? A hdy je potajkim dobyćo najsławniše? — Hdyž we ćežkim wojowanju předoby z krutej wolu swoju wutrobu. Sebje zaprěć; sebi zapowěsć, za čimž wutroba z cyłej swojej mocu žada, přećo, kotrež je so ći do wutroby zažrało, druhoho dla dospołnje wutorhnyć: zawěrno, to je rjekowstwo.

A tak so nam lubi Jonathan, kiž spóznawši božu wolu a jeje postajenjo, so wzda bjeze wšoho mórkotanja nadźije na kralowsku krónu a swěrne přećelstwo wobkhowa a wopokaza tomu, kiž město joho ju měješe dóstać.

„Jonathanowa duša zwjaza so z Davidowej, a Jonathan měješe joho rady kaž swoje žiwjenjo."

Kak bě možne tajke wěrne, krute přećelstwo? Wonaj běštej so zjednoćiłoj „před knjezom" a sebi slubiłoj: „Knjez njech je mjeze mnu a tobu na wěčne."

Z Bohom bě potajkim započate, z Bohom wobsta wšě pruhowanja; tuž też njepřesta.

Na horach Gelbowskich padny Jonathan ze swojimaj bratromaj w krawnej bitwje přećiwo Filistejam. Saul, joho nan, da so we ćežkich myslach wot wojaka zakłóć. Tak bě wudychał Jonathan, kiž w najćežšich duchownych wojowanjach bě swěru přećiwo Davidej wobkhował a swoju lubosć jomu wopokazał. — Kak pak mytowaše jomu David?

Tón da jomu swěru za swěru.

Hdyž bě Jonathan zemrěł, zaspěwa jomu David posmjertny kěrluš. A w nim so pokaza Davidowe dobre zmyslenjo. Też po Saulu tam David žałosći, a wón njewjeseli so, zo je nětko skónčnje jomu městno wuprózdnjene, kotrež bě dawno jomu slubjene.

„Słyš, o Juda, hórku powěsć.
Zwołaj, Israelo, swojich k służbje poslednjej
Mortwym, kotříž padnychu na horach. —
Ach, kak spadali su rjekojo!
Hory Gelbowske, ani rosy njepadń hižo
Ani dešća na was, lada smjerće;
Přetož tam bu poraženy rjekow rjek,
Jako njebył žałbowany z wol'jom Knjezowym. —
Saul a Jonathan, lubowanaj luboznaj;
Zjednoćenaj w žiwjenju, w smjerći njedźělenaj;
Spěšnišaj hač worjoł, sylnišaj hač law.
Ach, kak spadali su rjekojo! —
A wo tebje žaruju, mój bratře Jonathanje!
Běše přećel mi najlěpši!
Bóle dyžli žónskich lubosć ważach sebi twoju,
A kaž maćeŕ swojoh' jeničkoho, lubowach ja tebje!"

Tola hubjeny bě David přećel był a ženje lubosće tajkeje wutroby hódny, kaž Jonathan bě, by-li po nim jenož zdychował a žałosćił. Jako bě Jonathan swoju blizku smjerć doprědka čuł, bě wón Davida prosył: „Hdyž budu wumrěty, njewotwobroć swoju smilnosć do wěčnosće wot mojeje swójby." (20, 14—15.) A tale próstwa bě Davidej, kiž bu nětko kral, swjata. Lědom bě zasłyšał, zo je jedyn z Jonathanowych synow, mjenujcy Mifiboseth, do hubjenych wobstojnosćow přišoł, postara so wón, zo sudnistwo jomu zasy k swojim kublam dopomha. Też přija joho do swojich bližšich towaršow. (2. kral. 9, 7.)

Tak wotpłaćeše David Jonathanej, starajo so wo joho dźěćo, a wobkhowa jomu dźakowne wopomnjeće hač do smjerće. „Kaž rańši sćin je přećelstwo mjeze złymi, z kóždej hodźinu wotebjera. Přećelstwo mjez dobrymi pak rosće kaž z wječorom sćin, doniž žiwjenja słónco njehasnje." —

Pře čo Wam tele přećelstwo wopisach? Snadź zo bych Jonathana sławił? — Tón je dawno na prawdźe Božej a njetrjeba a njehlada našoho sławjenja. Ale tohodla je wopisach:

Z podawkow, ze žiwoho wobraza dyrbiš dobyć znamjo rjanoho přećelstwa a spóznać, kak so wone doswědči. Z njoho dyrbiš so zahorić za přećelstwo, po nim sebi je pytać a tworić a dźeržeć.

Ale njeměnju jenož tajki wosebity zwjazk dweju wutrobow; tajke přećelstwo ma też być mjez mandźelskimaj; ma też rjadować naše žiwjenjo mjeze sobu. Lubosć, wopornjwosć, dobra wola, druhomu być k pomocy: to ma knježić mjez nami, a — budźe rjeńšo na swěće.

Wójna.

Naši lětarjo su kónc januara w Londonje a druhich jendźelskich a francózskich městach wjele bombow mjetali a wulku škodu načinili.

W nocy k 31. januarej pobychu naši lětarjo w Parizu, hdźež 14000 kg bombow zmjetachu. Bě to khostanjo, zo běchu francózscy lětarjo hody a w januaru na wšelake němske njewobtwjerdźene města bomby mjetali. We Parizu bu 36 wosobow morjenych a něhdźe 190 ranjenych. Škody bu z najmjeńša za 15 milijónow načinjeneje.

Zhromadna wójnska rada našich njepřećelow we Versailles-u je wobzamkła, wójnu ze wšej mocu dale wjesć.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Stawkowanjo njeje hišće spočatk tohole tydźenja cyle přestało, tola pak sylnje wotebjerało. W Barlinje samym přińdźe póndźelu wokoło 100000 stawkowacych zasy na dźěło. W druhich městach bě stawk z cyła słabši a je kaž n. př. w Mnichowje kónc tamnoho tydźenja hižo zasy přestał. K njeměram dóńdźe po prawym jenož w Barlinje, hdźež bu něšto wozow elektriskeje żeleznicy powalenych a někotři ludźo buchu ranjeni. Jedyn policista bu zatřěleny a jedyn ranjeny. Barlin bu pod wótriše wójnske prawo stajeny.

Stawk bě cyle politiski. Stawkarjo abo lěpje jich zawjednicy chcychu za šěroke woršty wjacy prawow wunuzować a knježeŕstwu pokazać, zo chce wšón lud měr bjeze wšoho zarunanja, a zo dyrbi knježeŕstwo tohodla hnydom tajki měr činić. Politika, kajkuž tu stawkarjo zastupuja, je cyle zaslepjena a wrótna. Bórzy měr dóstać tola woprawdźe njemóžemy z tym, zo njepřećelow posylnjamy a našich słabimy. Nanajwjetši dźěł našich dźěłaćeri je dźěn też njerozom stawkowanja póznał a njeje sobu stawkował. Běchu skoro wšo młódši ludźo, dźěłaćerjo a dźěłaćerki, kotříž stawkowachu. Tajcy ludźo su hłupi a k tomu husto dosć złóstniwi.

Bjez dwěla su też njepřećelscy wukrajnicy abo wot njepřećelow wobtykani šćuwarjo při stawkowanju sobu dźěłali. Njeznaći mužojo rozšěrjachu z kradźu šćuwace lisćiny. Je znate, zo Jendźelska milijóny za tajne šćuwanja wopruje, dokelž so dobyća na wojowniščach wjacy njenadźija. Je jenož škoda, zo někotři mjez našimi ludźi so zawjesć dadźa.

Naši socialdemokratiscy wjednicy su bohužel njerozomne a wótčinje tak škódne stawkowanjo sobu podpjerali. Běchu drje najprjedy přećiwo stawkej, su pak pozdźišo so zawjesć dali. Njewotwisni dźeržachu hnydom ze stawkowacymi, ale też měrniši njewostachu krući. Měnjachu drje, zo móhli při tej přileżnosći na mocy dobyć a wustupowachu tohodla sobu přećiwo knježeŕstwu. Scheidemann bě we Barlinje mjez harowacymi stawkarjemi na hasach a dyrbješe před policiju sobu cofać. Dittmann šćuwaše zjawnje na hasy k stawkowanju a bu wot wurjadnoho wojeŕskoho sudnistwa dla krajneje přerady k 5 lětam twjerdźizny a dwěmaj měsacomaj jastwa zasudźeny.

Wutoru běchu stawkowanja wšudźom skónčene. Njeje potajkim dlěje hač tydźeń trało, a jenož mały dźěł dźěłaćeri je so na nim wobdźělił. Rozomniši sebi prajachu, zo ze stawkowanjom swojomu krajej a z tym najbóle sebi samym škodźa. Po Trockowym recepće a na joho namołwjenjo stawkować a revoluciju činić, njewjedże ludy k zbožu, ale do dlějšeje wójny a njesměrnoho hubjenstwa.

Nadźijomnje budźa awstriscy a naši dźełaćerjo na čas wójny powučeni.

Ruska.

Ruske wobstojnosće bywaja dale zrudniše. Revolucija je ruskomu ludej swobodu přinjesła a w mjenje swobody nětk jena strona wšón lud nanajsurowšo krjuduje a podćišćuje. Srjedźne woršty a wyšše w městach a na wsach njesmědźa so wjacy rypnyć. Bolšewicy, zastupjerjo najnižšich worštow, knježa a to na njećłowjeske wašnjo. Jich čerwjena garda rubi a morduje. Hdźež so jej spjećuja, žněje z mašinskimi. Wšědnje stědźa bolšewicy po domach; štož namakaja, bjeru. Rozdźělenjo pak je w dospołnej njerodźe. Lud mrěje z hłodom. Přećiwo natykowacym khorosćam so ničo njestawa. Mór so rozšěrja.

Při tym chcedźa bolšewicy z Pětrohroda wšudźom poručeć. Su jako zasadu postajili, zo dyrbja wšě ludy dalokeje Ruskeje samostatne być a sebi swoje knježeństwo po swojej woli postajeć. Hdźež pak je žadyn lud po tym činił, scelu swojich přiwisnikow z čerwjenej gardu a spytuja, knježeństwo rozškarać. Tak n. př. běše sebi Wukrajna za swoje knježeństwo centralnu radu abo generalny sekretariat w Kiewje wuzwoliła. Bórzy postajichu bolšewicy napřećiwne knježeństwo we Charkowje, a čerwjena garda poča přećiwo Kiewej wojować; po Pětrohrodskich powěsćach dobywachu. Nowše powěsće pak praja, zo buchu bolšewicy zbići, a zo su Wukrajnske wójska samo Charkow wobsadźiłe. Za Wukrajnu by to woprawdźite zbožo było a za — nas tež sobu.

Jednanja w Bresće-Litowskim

bychu tola potom k někajkomu kóncej wjesć mohłe. Z Trockim tola najskerje ničo njebudźe. Jeli tón wot našich njepřećelow njeje kupjeny, da je cyle do swojich revolucionarnych idejow zabłudźeny. Wón njedźěła na měr, ale prěduje swoje myslički, zo by z tym też našich ludźi, wosebje dźěłaćeri, k zbožkarstwam zawjedł. W awstriskich a našich stawkach je zawěsće něšto Trockowych symješkow sobu zeskhadźało. Ale wulka wjetšina našich dźěłaćerjow je tola přejara rozomna, zo dyrbjała za ruskimi wobstojnosćemi žadać.

Jednanja z Wukrajnu běchu, kaž je znate, w Bresće-Litowskim derje postupowałe a bližachu so podpismej. Tu činješe zasy Trocki šmjaty. Nadobo přińdźechu do Bresta zastupnicy Charkowskich bolšewikow a chcychu jako zastupnicy Wukrajny sobu jednać. Nětk so prašeše: Maja ći a maja dotalni wotpósłancy centralneje rady jako delegacija Wukrajnu při jednanjach zastupować. Trocki bě wězo za Charkowskich bolšewikow jako dobrych přećelow Pětrohrodskich bolšewikow. Naši zastupnicy pak po dokładnym wuradźenju so za pósłancow centralneje rady we Kiewje rozsudźichu. Z nimi běchu hižo jednali a njewěddźachu winy, zo ći nadobo njedyrbjeli wjacy jako zastupjerjo cyłeje Wukrajny płaćić.

Tak móžemy z nowa so nadźijeć, zo nětko jednanja z Wukrajnu spěšnišo so wotwija a bórzy k zbožownomu kóncej dóńdu. Snadź so potom też poradźi, do jednanjow z druhimi samostatnymi krajemi zastupić, kaž z Finiskej, hdźež maja runje w tu khwilu ćežke wojowanja z čerwjenej gardu, Kurlandskej atd. Hdyž změjemy potom nadźijomnje bórzy měr z někotrymi jenotliwymi ruskimi statami, budźe nam knjez Trocki dyrbjeć sam přińć a jeli so dale komdźi, wuńdźe drje skónčnje ruskomu ludej sćerpnosć z nim.

Też wo nowej Pólskej bě w Bresće-Litowskim rěč. Pod wšelakimi wurěčemi nochcyše Trocki Pólsku jako samostatny stat připóznać, za čož naši zapósłancy rěčachu. Mjez tym je so nowa Pólska sama postarała, zo budźa ju Rusojo připóznać dyrbjeć. Polacy su swojich krajanow w ruskim wójsku a kraju zjawnje namołwjeli, zo bychu Rusku wopuščili a do pólskoho wójska zastupili. Pólske wójska pak su, kaž so 2. febr. z Kiewa wozjewja, Mohilew, sydło najwyššoho ruskoho wjednistwa wobsadźiłe a ruskoho wjednika Krylenka z joho generalnym stabom popadnyli. Nětk drje budźe też Trocki wěrić a přidać, zo nowa Pólska wobstoji.

Mjez Ruskej a Rumunskej so dale wojuje. Rumunojo postupuja a zda so, zo chcedźa Besarabisku, kotraž prjedy k Rumunskej słušeše, dobyć. Někotre dalše ruske wodźěle su k našim wójskam přestupiłe.

⁘

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Knjez stabowy lěkař dr. H. Witt, kotryž jako prěni lěkař jenoho lazareta hižo wot započatka wójny w polu stoji a hižo wot septembra 1914 železny křiž II. rjad. nosy, bu na dnju kejžorowych narodnin ze železnym křižom I. rjadownje wuznamjenjeny.

⁘

Z Budyšina. 29. jan. t. l. wotměchu so jednanja tudomneje podpjeraceje komisije z lěkarjemi tudomnoho měšćanskoho a wjesnoho wokrjesa. Mnozy z nich běchu so hižo prjedy na to zwjazali, zo chcedźa swójbam, kotrychž zastaraćeŕ je we wójnje, bjez toho, zo bychu někajke zarunanjo za swoju prócu žadali, hdyž je trjeba, swoju lěkařsku pomoc poskićić. W tymle posedźenju bu dorečane, zo ćile lěkarjo też dale chcedźa tajkim swójbam, hdyž jich potrjebaja, darmo k pomocy być.

⁘

— Město bě wobzamkło, zo budźa, dokelž je mało wuhla, drjewo předawać. K tomu bě, zdźěła ze swojich lěsow, 5000 metrow kuluchow hromadu zwozyło. Při tym bě na swójbu poł metra ličene. Njedźiwajo na to, njewotbu město swoje drjewo; někajki 10. dźěl hakle je rozpředało. Zo njeby z toho škody mělo, bu wobzamknjene, zo ma so też nic měšćanskim drjewo předawać; dale zo njetrjeba so wšě k palenju předawać, ale też k druhim zaměram. Zdobom bu za khudych płaćizna wot 4,50 na 3,50 hr. ponižena.

⁘

Z Radworja. (Črijowy kursus). Wobuco počina dale a žadniše być. Tohodla w městach kursy (rozwučowanja) wotměwaja, w kotrychž žony a holcy z wotpołoženych lapkow črije a suknjane tofle šić wuknu, a to nic za sebje same, ale wosebje też k tomu, zo bychu potom zasy druhich tute dźěła wučiłe.

Tak běše so też tudomna šulska šwalča w Budyšinje na tajkim kursu wobdźěliła. Tuž bu nětko pod jeje nawjedowanjom za tudomne towarstwo knježnow tajke rozwučowanjo zarjadowane. Sobustawy, kotrež so za to zajimowachu, nawuknychu w dwěmaj wotdźělenjomaj, prěnje po Třoch Kralach, druhe po swjatym Bosćenje, tute nowe dźěło. Zańdźenu

Knjeza fararjowa plista.

Powěda Radlubin.

(3. pokračowanjo.)

Na druhi dźeń bórzy po wobjedźe dźěštaj předsyda a joho naměstnik hromadźe na faru, zo byštaj knjezej fararjej rozsud gmejnskeje zhromadźizny přizjewiłoj. Z krótkimi słowami poręča předsyda: „Knjez farař, mój mamoj poručnosć, wam rozsud gmejnskeje zhromadźizny připowědźić. Přichodnje, tak je so z wulkej wjetšinu wobzamknyło, ma też fara ćežu kemšaceje hlebije njesć, kotrejež je dołhe časy po njeprawdźe swobodna była. Zakoń je za wšěch, kotřiž do gmejny słušeja, jenajki. Naš čas njećerpi wjacy wuwzaća. Štóž dobroty gmejny wužiwa, dyrbi też jeje ćeže pomhać njesć. Tuž přińdźe přichodnu njedźelu kemšaca hlebija po swojim rjedźe na faru, a sćěhowacu njedźelu ma so z njej zwučena służba za faru stać."

Knjez farař, kiž měješe za pisnym blidom sedźo wulke pismo před sobu a pjero w rucy, njerozhori so, ani so njedźiwaše; też za žanej bližšej přičinu so njeprašeše, kaž by cyle spokojom był ze wšěm, štož bě so jomu zjewiło. Najskerje bě hižo wo tymle rozsudźe zasłyšał a sebi wujednał, kak by so přećiwo njomu zadźeržał. Tuž rjekny cyle měrnje a ćiše, kaž běše hewak joho wašnjo: „Tak, tak? To sće wy wobzamknyli? Nó, dobre. Wjeseli mje, zo sće mi to z časom zjewili, zo móžu so na to přihotować. Ja so dźakuju."

Předsyda a joho towarš běštaj měniłoj, zo so knjez farař rozhori a na njeju rozsypa. Potom běštaj jomu wonaj też swoje měnjenjo prajiłoj. Předsyda bě tohodla hišće dopołdnja pola kowarja pobył a nětko ducy po puću swojoho towarša wo tym powučił. „Tomu knjezej", tak bě kowař radźił, „dyrbi so wěrnosć prajić. Wšak wón też wam kóždu njedźelu z klětki wěrnosć do wočow praji, ani zo by so štó wobarać móhł. Ale jenož kruće! Štóž ze wšoho spočatka rozsudnje a raznje wustupuje, móže so dobroho wuspěcha nadźijeć. Potajkim jenož kruće!" A kowař bě też předsydźe někotre wěrnosće woznamjenił: maličkosće přeze wšu měru přehnate abo na hrubu stronu wobroćene, kotrež móžachu knjeza fararja lohcy ranić. Ale to dźěn kowař chcyše. Nětko běše předsyda kaž nabita třělba, kotraž jenož škrički trjeba, zo by wubuchła: wšitko by hišće derje prajić wědźał; pozdźišo by traš so jomu někotrežkuli słowčko z pomjatka zhubiło a też kóraža pominyła. Tohodla bě jomu lubo było, hdy by knjez farař wótrišo na njeju zaréčał. Ale ně, „dobre; wjeseli mje, ja so dźakuju." Tu njeběše ani spinki, za kotrejž byštaj so wonaj popadnyć móhłoj. Dokelž so knjez farař docyła mało zréčniwy wopokaza, so předsyda a joho towarš bórzy poručištaj a dźěštaj.

Dobru khwilu kročeštaj mjelčo, kóždy we swojich myslach. Skónčnje blizko swojoho dwora zaréča předsydowy towarš: „Ja so trochu bojach, zo so knjez farař do naju da. Njebych wšak so jomu dźiwał. Woskoćiwa ta wěc je, hdyž je fara tajke časy hlebije swobodna była a nětko nadobo ju dóstanje. Ale ja sebi myslu, knjez farař je wo tej należnosći hižo słyšał a so rozsudźił, zo dźěn to za naš čas hinak być njemóže. Wón zawěsće, hdyž hlebija jomu do domu přińdźe, ju z małym dawkom k tebi pósćele, a ty ju dale wobstaraš. A to budźe najsprawnišo. Tak budźemy hnydom zasy w starej koliji."

„Haj wěrno, tak sebi ja też myslu", wotmołwi předsyda wjesele. „Ja hižo muža namakam, kotryž tu służbu rady dokonja, hdyž móže sebi šerpatku zasłužić. Haj, a tak budźe wěsće najsprawnišo."

Z tym so mužej dźělištaj. Předsyda wosta hišće khwilu ze swojimi myslemi při hlebiji. „Ja hižo wěm, komu ju dam. Mój susod budźe mi dźakowny, hdyž jomu tu zasłužbičku přiwobroću. A mjenje tolerja tola knjez farař dać njemóže. Ducy po wsy sebi toleŕ namakać nima človjek tak husto zboža. A wón mi też za to něšto k woli sčini darmo, ja joho znaju." A předsyda myješe a třeješe

wutoru wotmě so zhromadne wobzamknjenjo wobeju kursow, při kotrymž buchu našite wěcy, wobuće wšěch družinow (samo słomjane črije), wustajene. Po zwjeršnym wobličenju běchu sebi wobdźělnički wjacy stow hriwnow wudawkow z tym zalutowałe.

Mjez tym wotměwa so nětko hižo třeći kursus, w kotrymž žony wosebje dźěćace wobuće šić wuknu. Štož človjek w městach za drohe pjenjezy a — butru skoro wjacy njedóstanje, to móže sebi ze snadnej prócu z hewak njewužitych łapkow sam našić.

⁘

Z Wudworja. Gmejnski předstojićeŕ Jakub Bisold, kotryž na wječornym bitwišću wojowaše a při jenym nadběhu w Flanderskej 27. 8. 17 ranjeny bu, dósta za swoju swěru a zmužitosć Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

Do Kukowa a wokoliny. Mjaso budźe so zapisanym wotebjerarjam Pančičanskeje gmejny a wokoliny kóždy pjatk wot dopołdnja 10 hač do popołdnja 6 hodź. w khěži sedłarskoho mišira Pawoła Warnača w Kukowje předawać.

⁘

Z Kanec. Dla ćežšoho ranjenja w kolenje (hižo 1916) bu Jurij Bisold, prjedy wojak při jenym grenaděrskim regimenće, hdźež tójšto Serbow služi, a kotrohož nawjednik je znaty hrabja Pfeil, loni nazymu z wojerstwa pušćeny, štož hakle nětko zhonichmy. Hižo měješel železnoho kříž II. rjad. je nětko hišće też mjedźanu Friedrich-Augustowu medaliju dóstał, a tak wjeseli so po skónčenju swojoho wojerskoho dźěła dwojoho wuznamjenjenja. Njech je jomu spožčene, zo mohł jej hišće mnohe lěta nosyć.

⁘

Z Kamjenca. Tu a předewšim po wokolinje khodźi jebaŕ. Wón je pólnošěry zdrasćeny, wudawa so za revisora žitow a we mjenje hamtskoho hejtmanstwa pjenjezy zběra. We Kunnersdorfje jomu něšto hospodarjow na lěp zaléze. — Najskerje wón też hišće druhdźe swoje jebanstwo na naspomnjene abo też hinajše wašnjo pospyta. Štóž so joho dozhoni, njech to hnydom žandarmej wozjewi.

⁘

Z Wojerec. Z tudomnoho dwórnišća zhubi so na jasnym dnju něhdźe 2½ centnarska jałojca. Hakle hdyž bu wóz ważeny, so toho domasachu. Štó je jałojcu wotwjedł, njeje dotal wuslědźene.

⁘

Ze Zhorjelca. Cand. phil. Hans Piazza, syn tudomnoho zličb. radźićela Piazzy, kiž je wotebjeraŕ Posoła, tón čas jako leutnant a adjudant w Macedoniskej służacy, dósta jako připóznaćo swojeje zmužitosće bołharsku zmužitostnu medaliju.

Modleŕska knižka za dźěći.

(Skóńčenjo.)

Hdyž so tohodla poskićena knižka trjeba, dyrbja so najprjedy wobrazy Božeje mšě z dźěćimi rozpowědać. Tu so to stawa kaž hewak, hdyž so dźěćom wobrazy rozkładuja, zo so z nimi rozrěčuješ a přez prašenja na wšelakosće kedźbne činiš. Móžeš jim prajić — hlejće prěni, druhi . . . wobraz! Što widźiće na wołtarju? Hdźe stoji měšnik, ministrant — horka abo delka, w srjedź wołtarja, na prawej abo lěwej stronje? Što čini měšnik runje? Čitaj, što pod wobrazom stoji! Kak rěka potajkim tónle dźěl Božeje mšě? atd.

Podobnje čini so też z bibliskimi wobrazami, wołtaŕnymi a pódlanskimi. Kotre móža so rozkłasć, wotwisuje wot wučby, kotruž dźěći hižo w prěnim šulskim lěće dóstachu. Něštožkuli budźe so hižo wučić móc, n. př. wo Hadamje a Jěwje, Jězus-dźěćatku atd. Wšitke wobrazy pak móža so wužić za dźěći třećoho a štwórtoho šulskoho lěta. Te dyrbja hižo dospołnje wědźeć, što wobrazy wozjamjenjeja a kak so poćahuja na Božu mšu a jeje dźěle. Přez prašenja to bórzy wšitko rozjasniš abo wujasniš; jeno mało budźeš hišće měć přidawać. Wužitne budźe, hdyž so nětko tu rozkładźenja pola druheje Božeje mšě (z małym pismom) tam z dźěćimi čitaja.

Wězo něšto časa budźe k tomu třebne, doniž je so přecy šwarna ličba wobrazow tak přepowědała. To pak njezadźěwa, zo bychu dźěći hižo prjedy knižku sebi sobu kemši brałe. Byrnjež też por króć wjesołosć na wobrazowej knižcy přemóc dóstała a dźěćo w njej so wćipnje rozhladowało, njeby njedostatk tola přewulki był, a zawěsće mjeńši hač wěcy, kotrež dźěći činja, hdyž žaneje modleŕskeje knižki nimaja. Najlěpši grat, kotryž prěni króć do rukow wozmjemy, snadź też dźěło bóle haći hač spěchuje; hdyž pak sy joho zwučeny, zaruna prěni njedostatk zasy bohatšo.

K rozjasnjenju wobrazow maja so hnydom modlitwy přizamknyć. Dyrbja so doma abo w šuli z dźěćimi přečitać, a so hižo pokaza, zo a hdźe je pomoc trěbna, zo bychu čitane zrozemiłe. Wosebje budźe tajka pomoc z prašenjemi a sobudźělenjemi trěbna pola prěnjeje Božeje mšě, kotraž je za dźěći postajena, kotrež hišće tak derje čitać njemóža.

Zda-li so někotrym, zo snadź su wurazy a modlitwy přewysoke, dyrbi so tola naspomnić, zo modlitwy, też za najmłódše dźěći njejsu hłuche a jeno frazy, bjez hłubšoho zmysła. Dźěći dyrbja so modlicy wučby a potajnosće našeje swjateje wěry znać wuknyć, a z toho ma so potom duša k Bohu pozběhować. Přirunaj jeno Wótče naš, słowa, hdyž sebi kříž činiš, abo Česć budź Bohu Wótcej... a japoštołske wěrywuznaćo, lute modlitwy z njezapřijomnymi potajnosćemi, kotrež paćerje pak tola wot najstaršich časow kŕćene dźěći wuknjechu a je spěwachu. Dźěćace, bjezjadriwe modlitki a modlitwy bórzy wšitku zajimawosć zhubja. Jednore dźěn dyrbja modlitwy za dźěći być; ale tale jednorosć ma so bóle w formje hač we wobsahu pokazować. Też njeje měnjene, hdyž so rozkładźenjo abo wukładźenjo modlitwow žada, zo maš tu dokładnje, wědomostnje wukładować. Najwšědniše a za dźěći dosahace wukładowanjo je wopisanjo abo wospjetowanjo z druhimi słowami. Tak n. př. rěka w modlitwje pola epistle „Ty chcył nas rozswětlić a posylnić.“ Zo by so dźěćo tele słowa z někotrym zrozemjenjom modliło, njeje trjeba, zo by so rěčało wo sćěhwkach herbskoho hrěcha, wo skutkowanju hnady a podobne. To drje dosaha, hdyž dźěsću prajiš; to rěka: „čiń, zo by w duši było swětłe, jasne; daj duši sylnosć, móc, čiń ju sylnu a wobstajnu.“

By-li so nětko knižka tak trjebała, by drje z dźěla z modleŕskeje knižki była čitanka, z cyrkwineje knižki była šulska knižka. A čohodla dyrbjało też tajke trjebanjo njedowolene być? Što zadźěwa tomu, zo so njesměła knižka město druheje čitanki tam a sem štwórć abo poł hodźinki wužiwać, zo by so w njej z dźěćimi čitało? Njemóže so tak też čitanjo spě-

---

sebi wjesele rucy, dokelž darmo něšto zdźěłane měješe wón přecy jara rady. „Jednorišo a wěsćišo wšak by było“, tak přispominaše sebi předsyda, „hdy by knjez faraŕ hnydom rjekł: ‚Dajće mi pokoj z kemšacej hlebiju a njesćelće mi ju dołho do domu! Tule maš toleŕ a zdźerž ju hnydom, zo njebych teje hary měł!‘ Ale na, človjek dźěn chce sebi wěc też trochu rozmyslić a přespać, wosebje hdyž je prěni króć. Wočakńmy! Wšak je hišće čas.“

Tajkich ludźi, kotřiž chcychu čakać a z nadźiju łakać, běše w Mudrowje hišće wjacy. Přede wšěmi kowaŕ. „Škoda, zo je so ta wěc tak z ćicha minyła“, měnješe tón, hdyž wo tym připowědźenju zasłyša. Też wón bě so nadźał, zo pola knjeza fararja so pod třěchu zapali. Ale ničo. Sama na sebi wšak běše ta wěc maličkosć, skoro ani rěče hódna, ale runje tohodla ćim woskoćiwiša. Na kałanjo z hejkojtej jehličku so človjek druhdy bóle wustróži a rozzłobi, dyžli na rubanjo z mječom. Ale štož njeje, móže hišće być“, tak so kowaŕ pokoješe. „Hdyž joho ta wěc rozeńdźe . . . Potom chcu ja hižo do wohenja duć, zo so skerje a lěpje cyła wjes zapopadnje. Wočakńmy! Wšak je hišće čas.“

Też fararjec susod běše muž, kotryž chcyše čakać a z nadźiju łakać na tón tołsty toleŕ. „To je dobre znamjo: knjez faraŕ je powěsć wo hlebiji cyle měrnje přijał. Wón je sebi hnydom myslił: što budu so dołho mjerzać, wšak sam z hlebiju njepóńdu. Ně, sam wšak wón njemóže hić. A hdźe to póńdźe? Susod je susodstwo z nim wjedł. Wóndanjo, hdyž bě fararjec kokoš do našeje zahrodki skočiwši nimale wšě rjadki mi rozhrjebała — rozzłobjeny, kajkiž běch, móžach ju zarazyć; ale ně, sym ju přez płót do fararjec zahrody pušćił. A kuchaŕka je to widźała a wěsće knjezej za wobjedom wupowědała. A nalěto, hdyž bě so fararjec hólb do našich kukačow zabłudźił, sym joho zasy dom na faru pósłał. Knjez faraŕ to też wě a wěsće so při dobrej přileżnosći wotruna. A ta nětkle z kemšacej hlebiju budźe. Tón tolerčk wšak móžu ja derje wužić. To njetrjebam so njedźelu na wječor hakle žony prašeć, hač směm na karančk piwa skočić. Móžu dźěn też knjezej fararjej njedźelu, hdyž tam hlebiju ponjesu, słowčko spomnić. Naposledku ponjesu sebi hlebiju hnydom zasy domoj.“ A susod sebi wjesele wustupujo doprědka wobrazowaše, kak so radostnje wustupujo z fary domoj wróći w lěwicy z hlebiju a w prawicy z tołstym tolerjom.

Zo jeno so jomu zbožo nimo njekuli. Też susod z napřeća fary měnješe, zo smě z dobrej nadźiju na hlebiju a tolerčk łakać. „Ja sym knjezej fararjej hižo často to a tamno wobstaraŕ. A přecy je mje knjez faraŕ khwaliłMěj dźak, so sy mi tak dušnje wobstaraŕ. Na tebje móže so człowjek spušćeć. A ja rady z njej póńdu. Knjez faraŕ přecy derje płaći.“ A susod myješe a trješe sebi rucy. „Kónc měsaca je w měsće hermank, a na hermanku wjele dušnych wěcow na předań, kotrež móžu ja derje wužić.“

Dźiwnje! Knjez faraŕ, hewak tak měrny a ćichi, běše traš jenički njesćerpny a njedočakliwy w Mudrowje. Na wječor, hdyž bě wšědne dźěło dokonjane, kročeše z wulkimi kročelemi po jstwje, machaše z ruku, kaž by do něčoho bił, bórbotaše a skónčnje wurazy: „Hdy by jeno jutře hnydom ta njedźela była! Skerje a lěpje! to je moje hesło. Potajkim kemšacu hlebiju chcedźa mi na šiju dać. Ale ja wěm, za tym nichtó druhi njetči, khiba kowaŕ, kiž je jich naśćuwał. Chce njepřezjenosć, rozkoru mjez nami, zo by potom w tym mućenku swoje zhniłe ryby łójił. Rozkoru mjez pastyrjom a stadłom. Ale čakajće! Ja toho hada zaražu. Hnydom po narodźe chcu joho dyrić, zo wjacy njestanje.“ A knjez faraŕ prasny z ruku do powětra, kaž by joho hižo před sobu měł. Tola hač do dalšeje njedźele běše hišće dobra khwila; tuž dyrbješe so knjez faraŕ byrnjež bóle njedočakliwy, tola sćerpjeć a čakać, kaž druzy.

Njedźelu po kemšach wobroći so fararjec

chować a čitane po swojim wašnju zapřijeć a wukładować wuknyć? Zaměr šule pod tym tola njećerpi ale so spěchuje, jenostronske wutworjenjo rozoma a materialneje strony dóstawa tu hojacy srědk, znutřkowna mysl dźěśća dóstawa wokřećo, zmysł złožuje so na wěčne, wutroba so wopłódźi, a často tak suche šulske dźěło dóstawa hnadownu rjosu.

Bjez dwěla je tola nadawk katolskoho woćehnjenja, dźěći přihódnje rozwučić, kak maja z pobožnym wobdźělenjom na woporje nowoho zakonja Boha česćować a sebi hnadu Wumóžnika přiswojić. Najprjedy je to winowatosć staršich, zo bychu dźěći k tomu nawjedowali. Hdyž pak šula telko hodźinow dźěći dźeń wote dnja staršim bjerje, je jim často njemóžne, byrnjež też chcyli, tule winowatosć wukonjeć. Njedyrbjało so potom wot šule žadać, zo wona w tutej ważnej wěcy město pobožnych staršich zastupuje? Rozwučenjo po katechismu a powšitkowne napominanja pak tu njedosahaja. Dźěći trjebaja cyle wosebite, Božej mši so přizamkowace nawjedowanjo, a te móžeš drje tola najlóže a najwěsćišo z tym poskićeć, zo tomu přihódnu knižku wužiwaš.

Hdyž su so dźěći z knižku bóle zeznałe, njech maja też potom w jeje trjebanju na Božej mši wěstu swobodnosć. Jónu njech dźěćo bóle sebi wobrazy wopomina a druhi króć ma zasy wjacy nakhilnosće k modlenju. Duch swjaty budźe je nawjedować, kóžde po swojim wašnju a po zapřijeću. Tuž njeje prajene, zo ma dźěćo kóždy króć wšě modlitwy pak prěnjeje, pak druheje pobožnosće wuspěwać. Chce-li dźěćo radšo wopominać, přirunować a sebi rozmysleć po nawjedowanju illustracijow, njedyrbi so jomu to porokować, hdyž jeno so při přežohnowanju a woprawjenju zkrótka modli. „Duch skutkuje hdźež a kaž chce.“ Wón je porst Boži; joho wušiknosć zamóže dźěn črjódku před woltarjom zhromadźenych dźěći trjebać kaž pišćele, w kóždej wutrobje prawy zwuk wubudźeć a wšelakosć k swjatej, bohuspodobnej harmoniji zjednoćić.

Porjedźeńka. Křćeńske mjeno knjeni Hašineje ze Zajdowa njeje, kaž to zmylnje we poslednim čisle Pósła w basni, rozprawje a nawěšku woćišćachmy, Hana, ale Marija.

Wšelčizny.

Z Drježdźan. Tu bu wulki překupski dom daloko znateje firmy Herzfeld začinjeny. Firma njemóžeše hižo swój zastaty dołh zapłaćić. Nadoby a wěcow, kotrež bychu so hišće předać hodźałe, je tak mało, zo sudnistwo ani konkurs připowědźić njeda. Dołžnikow je něhdźe 1400.

⁘

Erzbergerowy list. Kaž „Bautzener Nachrichten“ a „Kamenzer Tageblatt“ pisatej, je po powěsćach Barlinskich nowin zapósłanc Erzberger sam wuznał, zo je wón list na wěstoho centrumskoho w III. wólbnym wokrjesu k njedawnej wólbje pisał.

K tomu hišće jónu naspominamy, zo pak z tym, kaž smy to w čisle 4 na poslednjej stronje wuprajili, dopokazane njeje, zo je Erzberger z nim za čerwjenoho namołwjał. Přecy hišće njeje wuznate, hdy je wón list pisał: hač do hłowneje wólby abo wužšeje. Je-li jón do hłowneje wólby pisał, móžemy jomu, dokelž jomu cyle wosebite wobstojnosće III. wokrjesa zawěsće znate njejsu, jenož přihłosować; je-li pak jón do wužšeje wólby pisał, dha Erzbergerej njerozemimy.

⁘

Železnicy. Wšě ćahi, kotrež po 22. jan. 1918 jězdźić přestachu, nětko zasy jězdźa. Ćahi, kotrež su do 22. jan. t. l. jězdźić přestałe, też nětkle hišće njejězdźa.

⁘

Płaćizny za swinje so zasy pomjeńšeja; za swinje budźe so zasy pjenjez płaćić, kaž bu 5. hapr. 1917 wot zwjazkoweje rady postajeny. Po tym ma so dać za centnar pola swini hač do 70 kg ćežkich 63 hr., přez 70 hač do 85 kg 73 hr., přez 85 kg ćežke 78 hr. Ważić maja so swinje, hdźež so předadźa; 5% ćeže pak ma so při postajenju płaćizny wotličić. Za prosata směš po postajenju ministerija znutř. należ. wot 8. jan. 1918 nanajwjacy za kg 2,20 hr. žadać.

⁘

12000 centnari muki a žitow bu we wokrjesu Neustadt O.-S. čazanych. Wobsedźerjo njeběchu je wyšnosći wozjewili.

⁘

Płokańniče, bjeŕće so na kedźbu! W poslednim času so wšelake jara škódne srědki k płokanju na předań poskićeja; wone su ze wšelakimi škódnymi mineralijemi kaž předewšim też z gipsom měšane. Wone drje jara derje mydła, też šaty rjenje wurjedźa, tola jim škodźa. Po krótkim času počinaja šaty so pukać a łamać. Też hodźi so gips jenož z ćežka a to na chemiske wašnjo zasy wupłokać. Tuž njekupujće tajke płokadła.

⁘

Hospodarjo, bjeŕće so na kedźbu!

Wšelake cuze hnoje nětkle hospodarjam poskićeja. Te maja hustodosć jara spodźiwne mjena. Runje tak hubjene pak też su. Tuž njech je kóždy warnowany, zo ma kedźbu měć, prjedy hač sebi cuze hnoje kupi. Tohodla daj sebi pisomnje wopisać, kelko kalija, fosfora, kalka a dusyka poskićeny cuzy hnój ma. Pytnješ-li pozdźišo, zo sy zjebany, maš znajmjeńša pisomnu podłožku, a móžeš skoržić.

⁘

To socialismus wobswětła.

Wšo so tak njećini, kaž čerwjeni chcedźa a ludźom lubja; wjele toho, z čimž nětkle syły k sebi wabja a torhaja, so ženje njedopjelni. Jich wjednicy drje to też, z najmjeńša někotryžkuli z nich, wědźa, tola činja, jako by so wěc poradźiła. Tak du syły ludu z nimi, a woni nadobywaju mocow, zo móža sobu knježić.

Hač so ze socialismom šlachći, je dowidźeć nětkle z toho, štož so w Ruskej pleće a pječe. Tu wozjewja „Augsburger Poststg.“ 25. jan. nastawčk, nadpisany: „Ein Blick in den Zukunftsstaat.“ Po nim měješe so w tymle času w Pětrohrodźe wěsta wulka kowowa tworńja socialisować; to rěka: tworńju wjesć njesměrdźachu hižo jejni wobsedźerjo, ale wubjerk dźěłaćerjow. Z njej dyrbješe so dopokazać, zo wona tak jenož dobru, wysoku mzdu njespłodźi, ale też na wšě druhe wašnjo so pozběhnje. Tuž bu něšto dźěłaćerjow do wubjerka abo wjednistwa tworńje wuzwolenych. Woni mějachu skazanki přijimać a wotpokazować, dźěłaćerjow přistajeć a wupowědować a mzdu postajeć. Woni mějachu wšo za tworńju trěbne kupować, techniscy a też překupscy tworńju wjesć.

---

susod swoje puće po wsy wukhodźiwši z hlebiju na faru. Hlebija, lědma zo pytny, na faru, — „wšudźom druhdźe, jeno nic na faru!“ — poča so prěki stupać; torhaše so susodej z ruki; šmjataše so jomu mjez nohi, zo bě skoro přez nju padnył; před fararjec wrótkami wutorhny so jomu z ruki a ćisny so prěki před wrótka. „Takle prěki wostanu ležo, a nanihdy mje do fararjec dwora njedóstanje“, tak sebi pomysli. Tola muž běše sylniši, dyžli hlebija. Skhiliwši so sćahny ju k sebi a štapiwši kruće do zemje rjekny: „To bychu byłe wěcy! Dyrbiš!“ A kročeše z njej do fararjec dwora. Ducy po kamjenjach před kněžu hrabaše hlebija za winowymi hałzami, zo by so něhdźe zadźernyła. Skónčnje spači so z prěkušom mjez winowu hałzu a žerdku. „Nětkle pak njepušću“, šepny sebi. Ale susod ztorhny ju zasy z mocu k sebi. Wšitke wobaranjo běše podarmo. Hlebija dyrbješe fararjec proh přestupić. „Ach!“ zastona wótře, hdyž ju susod w kněži kruće na kamjenje staji a kuchańki so wopraša: „Je knjez farař horjeka?“

„Haj, horjeka je“, wotmołwi kuchańka, ale njeje-li ničo nuzne, njecha myleny być.

„Ach, chcych wšak jomu spomnić, zo sym hlebiju prinjesł, jeli by traš —“

„Ow, tohodla tam njetrjebaš khodźić; to knjez farař hižo wě, zo dźensa hlebije do domu přińdźe. To jeno ju tamle za kněžne durje staj!“

„Ow jej, ow jej! ow jej, ow jej!“ stonaše hlebija, so po kamjenjach k durjam smóčicy a woči zandźelicy: nětkle so bliži zetkanjo z pastyńskim kijom. Před durjemi pak tola zasy woči wotewri, zo by pohladnyła, hač tu pastyński kij woprawdźe je. Pastyński kij dźěn tu njestoješe. „Ow, to derje! Knjez farař je jón sobu horje wzał.“ A posłušnje ztuli so do kućika a posłuchaše wćipnje, što ma kuchańka susodej hišće dale prajić.

„Tam za durjemi njech stoji“, rjekny kuchańka, „kaž šerjenjo a směch ludźom. Cuzy budźa rjenje hladać, što tu na farje hlebija za durjemi! A tak doma budźa powědać — ja jich tak słyšu, kak rjeknu: To su mi dźiwne pasmo, ći Mudrowscy! Knjez farař ma na nich za durjemi hlebiju stojo. Z hlebiju dyrbi jich won kadźić, hinak jich ze šije njedóstanje. Haha!“ wusmja so kuchańka.

„Haha!“ wusmja so też hlebija z ćicha. Ha! takle někoho won kadźiła, to hišće by hlebija jara rady. Ow, to chcyła hroznje hladać, hrozyć a so zahanjeć, trjeba-li, też do khribjeta buchać. Do krewje drje na farje tola přišło njeby.“ Tola hlebija wottorhny so wot swojich mysli a wobroći so zasy ke kuchańcy, što ta hišće dale susodej praji. Tola susod bě sebi myslił: „Žonjace borki a moskoty móžu doma też měć, to njetrjebam we fararjec kněži stojo poskać, a bě ćeknył z kněže a z dwora. Kuchańka ćisny hišće hroznej woči na hlebiju a sćahny hłowu do kuchnje a zaprasny durje. Tola hnydom so wustróžawši hrabny zasy za klinku a wotewriwši durje zawrje je cyle z ćicha, kaž by chcyła pokutu činić. Z durjemi praskać bě ji knjez farař kruće zakazał.

„Ow, ta pak móže hroznje hladać!“ pomysli hlebija. „Ale derje, pastyńskoho kijowej woči to njejstej!“ Potom ztuli so přistojnje do kućika, dokelž běše na farje, a stoješe. „O-o-w!“ tak počinaše za khwilu zywać, „takle stać a stać a so njehibać, to so wostudźi. Hdy jeno budźe to njedźela!“ W druhich domach so tola druhdy dźěći z njej ćahachu, abo na njej po dworje jěchachu, zo měješe přecy jenajku zabawu. Ale tule na farje — „ach farje“ dopomni so, „njejsym hišće ženje była“, a poča so rozhladować, kajke tu na farje wšitko je. Hladaše po kněži, hladaše do wěrcha, hladaše po skhodźe horje. „Ow, hdy bych jeno po skhodźe horje pohladać mohła, kak tam horjeka rjenje je. Ach, ně, ně, radšo nic“, porjedźeše hnydom zasy. „Tam stoji zawěsće pastyński kij, a tomu na woči nihdy njecham.“

(Přichodnje dale.)

Lědom zo bě so wšo takle zarjadowało, žadachu sebi wšitcy njewučeni dźěłaćerjo na dźeń 12 rublow (po pjenjezu do wójny płaćacym je to dobre 24 hr.); po tymle pjenjezu měješe so samo za poslednje 5 měsacow dopłaćić. Zo bychu sebi to dźěłaćerjo wot swojoho wjednistwa wunuzowali, přińdźechu woni zbrónjeni k njomu a wunuzowachu sebi 600 000 rublow. Na to bu za dalše mzda na 12 rublow wujednana. Starši a wuwučeni dźěłaćerjo dóstachu wězo hišće wjacy. A što tole wunjese? Dokhody tworńje njedosahachu ani na mzdu. Tohodla zawrě zarjadnistwo tworńju.

Přećiwo tomu zakroči knježeŕstwo; wone njechaše, zo bychu dźěłaćerjo bjez khlěba byli. Tuž měješe so wěc dale rjadować. Nimo sobustawow wjednistwa bě skónčnje 150 dźěłaćerjow we wšelakich komisijach, kotrež so też sobu do należnosćow dźěłaćerjow a tworńje měšachu. Wšitcy ći pak njemóžachu ničo wučinić: pjenjezy njedosahachu na wupłaćenjo mzdy, skónčnje přesta tworńja docyła dźěłać.

To jene je wěrne; socialismus so njeda přewjesć, kaž dołho je sebićnosć na swěće."

Dale wozjewjachu 30. jan. nowiny, zo je ruski sowjet (nětčiše knježeŕstwo) zakoń wudźěłał, po kotrymž so wšě herbske prawo wotstroni. Ani zakońscy, ani testamentarnje njebudźe hižo móžno, zo někomu namrěwa; wšě zamoženjo připadnje po smjerći krajnomu fondej za powšitkowne zarjadowanjo. Tónle fond pak ma so hišće wutworić.

Ći, kotřiž za socialismus dźěłaja, předuja też swobodu. Ale kak ju wukonjeja! W Ruskej su nětko cyrkej wot stata dźělili, šulu wot cyrkwje. Twarjenja a wěcy, kotrež dotal Božim službam służachu, bjeru so cyrkwi a přeńdu na „nabožne towaŕstwa"; wšě cyrkwinske kubła su wobsedźeństwo ludu. Wudawki za kultus a joho służownikow, potajkim předewšim duchownych, buchu zastajene. Wotstronjena bu też přisaha; na jeje městno stupi někajke „swjatočne" wobkrućenjo; do nabožneje wučby dźěći hižo khodźić njetrjebaja.

✣

Kommunistiski princip!

Što to je? — To je zasada, zo wšo wšitkim zhromadnje ma słušeć. Ju předuja socialdemokraći; jich cyły system je na to złoženy.

W Ruskej pytaja nětkle Trocki a Lenin a jeju pomocnicy a přiwisnicy tónle kommunismus zawjesć. Hdźe dyrbi to dowjesć, poradźi-li so jim jich wotpohlad, móže sebi kóždy myslić, štóž človjesku wutrobu z jeje sebićnosću znaje.

Hižo za Kerenskoho měješe so wša ruska zemja mjez burow rozdźělić. Jenož wo to so hišće jednaše, hač ma so dotalnym jeje wobsedźerjam, předewšim też wulkoležomnosćerjam, škoda znajmjeńša někak zarunać. To je nětčiše knježeŕstwo bolšewikow, to je radikalnych socialdemokratow, nětko rozsudźiło a je za wuswojenjo bjez zarunanja. Wobsedźerjo ležomnosćow maja nětko wšo wotedać, też wšón swój inventar, same dokhody poslednich měsacow. Te jeničke, štož so jim wostaji, je něšto rumnosćow we dotalnych jich twarjenjach.

Runje tak dźe so wobsedźerjam w městach. Wšěm, kotřiž w městach někajke immobilije wobsedźa (kaž khěže, překupstwa atd.) wozmje so prawo, kotrež dotal na nich jako swojich mějachu. We swojich khěžach zdźerža k wužiwanju jenož hišće telko rumnosćow, hač po poslednim dawkownym wobličenju za 800 rublow bě dóstać. Štož wjacy wobydliš, za to maš płaćić, byrnjež bě też dotal twoje było. Runje tak wuswojeja so privatne banki a privatne zamoženja. Jenož hač do 10000 rublow směš sebi zdźeržeć.

Też industrija a wobkhod matej socialisowanej być. Tuž bjerje stat twornje a też překupske domy za swoje; dale podkopki a wšě pokłady w nich.

Prawow ma nětko w Ruskej jenož dźěłaćeŕski lud. Kaž so po wukazach nětčišich knježićerjow zda, njeznaja woni žanych duchownych dźěłaćerjow. Trocki jónu wupraji, zo rozdźěla njebudźe mjez ministrom a najnižšim dźěłaćerjom; wobaj změjetaj jenajku mzdu. Tohodla pak maja nětčiši knježićerjo wotpohlad, kóždoho k dźěłu nuzować. Ludźi hižo w Ruskej być njesmě, kotřiž njetrjebali w poće swojoho wobliča swój khlěb jěść.

Njeda so přeć, zo ma tónle program też něštožkuli dobre; kaž n. př. runje tu zasadu, zo dyrbi kóždy človjek dźěłać. Wěste pak też je, zo so wón wšón wuwjesć njehodźi, doniž su ludźo wšelacy po mocach ćěła, ducha a wosebje też wole.

Mnozy, wjetši dźěl ruskoho ludu, nětkle tomule programej přihłosuje, dokelž je nimale bjeze wšoho wobsedźeństwa. Někotři mějachu tam ležomnosće, snadź tu a tam tak wulke kaž naša cyła Łužica je; druzy za to ničo. Dokelž pak tamni bjeze wšoho so swojoho wzdać nochcedźa, je nětko mjez ludom samym krawne znutŕkowne wojowanjo.

Też cyrkwi a jeje wustawam wuswojeja so jich ležomnosće a zamoženja. Wulka hara nasta tohodla n. př. Alexandra-Newskoho klóštra w Pětrohrodźe dla. Cyłe syły ludźi protestowachu, hdyž měješe so tam inventar zapisać; wulke prócesijóny so wotměwachu, tola buchu bórzy zakazane. Biskopej a duchownym napołoži knježeŕstwo zamołwjenjo za porjad a měr.

✣

Kříž jako čestne znamjo.

Wulku syłu padnjenych běchu do jenoho rowa pokhowali; na row běchu stajili lohki drjewjany kříž. Tola wětřik, snadź też njepřećelske granaty, běchu jón złamałe. „Hdyž nimo tohole rowa ćehnjechmy", powědaše ranjeny wojak, „a naš wyšk so dohlada, zo na nim hižo kříža njeje, přikaza nam hnydom zastać a z daloko zrozemliwym hłosom praji: „Wojacy, tu leža naši towaŕšojo, kotřiž rjekowskeje smjerće za wótčinu zemrěchu. Z někajkeje winy njeje kříža na jich rowje. Tohodla prošu, zo něchtó z was křižik zhotowi a na row staji."

Něšto deskow bě tu w wokomiku; z nich sčinichmy na blaku tak derje hač so runje hodźeše, kříž, wyšk sam jón na row postaji. Potom zawoła z nowa z wulkim hłosom: Wudebiwši wotpočnišćo swojich padnjenych towaŕšow ze znamjenjom spomoženja, chcemy so za nich pomodlić. Wótče naš, kiž sy we njebjesach, . . ." A my spěwachmy z nim. A tole", tak powědaše ranjeny wojak dale, „je ze wšoho, štož na bitwišćach hdy nazhonich a dožiwich, najbóle skutkowało." A sylzy stojachu jomu při tym we wočomaj.

✣

5. syn padnył. Generalny leutnant hrabja Roon w Krobnicach pola Zhorjelca, syn północnoho maršala a pruskoho wójnskoho ministra z lět 1870, je w tejle wójnje hižo pjatoho syna zhubił.

(M. J.) Za pčołaŕstwo z wulkim wužitkom su micki bołminy. Z prěnim nalětom su wone skoro jeničke, štož pčołam cyrobu poskića. A tola je njerozomni ludźo přecy zasy wottorhuja, samo byrnjež zakońscy dawno hižo kruće zakazane, wulke khostanjo na to postajene było. Nětkle we wójnskim času su bołmina a witki ze zdonkom a skoru za wójnske potrěbnosće ćazane. Štóž bołminu a wjeŕby wobškodźa, wužiwa, pokupuje abo předawa bjez dowolnosće, ma samo jastwo wočakować.

Cyrkwinske powěsće.

— 25. jan. t. l. wolachu sebi we klóštrje benediktinow w Beuronje nowoho abta, tam arcyabtoho mjenowany. Wuzwoleny bu P. Raffael Walzer. Wón narodźi so 1888 w Ravensburgu a bu 1913 na duchownoho swjećeny; je potajkim lědom 30 lět stary a někajke 4 lěta z měšnikom. P. Raffael je wulcy wučeny muž; w Romje poslednje studije dokonjawšo bě sebi tam titul dwojoho doktora, mjenujcy philosophiae a theologiae (bohosłowstwa), dobył. — Wólbu je swj. wótc připóznał a wobkrućił.

— Cyrkwinski „jutrowny čas" započnje so z popjelnej srjedu a skónči so ze swjedźenjom swj. Trojicy, potajkim po swjatkach. W tymle času ma kóždy katolski křesćan, hdyž je jomu to móžno, swjatej sakramentaj pokuty a wołtarja dostojnje dóstać. —

Póstny porjad so trochu přeměni. Wot nětka njebudźe zeleny štwórtk hižo kruty póstny dźeń; to rěka na nim budźeš směć mjaso jěść, tola jenož k wobjedu so dospołnje nasyćić. Mjaso jěść dowolene budźe wot nětka też jutrownu sobotu po připołdnju.

Radwoŕ.

Zemrěći: Mikławš Štraws ze Zdźerje, 28 lět. — Hańža Štrawsowa (rodźena Wićazec) z Hodlerja, 40 lět. — Michał Wołdrich z Brěmjenja, 78 lět. — Jan Pawluša z Radworja, 64 lět. — Jan Šołta (Wučeŕk) z Radworja, 70 lět. — Michał Rěčk z Radwońskoho Haja, 65 lět. — Marija Helgestowa z Brěmjenja, 62 lět. — Marija Žołcyna z Bronja, 73 lět. — Marija Grólmusowa (Mrózowa) z Radworja, 70 lět. — Madlena Wincaŕka z Radworja, 68 lět.

Za tercijarow: wumrěła je Madlena Wincaŕka z Radworja. R. i. p.

Należnosće našoho towaŕstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 357. 358. ze **Stróžišća**: Jan Cyž, Jakub Rjeda; 359. Jan Měrćink, inženěr w **Hamborn** (w polu); 360. Marija Hołbikowa ze **Zdźerje**; 361. Hańža Wočcyna z **Budyšina**; 362. kapłan Jurij Brusk w **Kamjencu**; 363.—377. z **Radworja**: cyrkw. wučeŕ Jan Andricki, wučeŕ Michał Nawka, Mikławš Henka, Madlena Wincaŕka, Michał Cyž, Michał Rjenč, Hana Rěčcyna, Hańža Hantušec, Jan Šenk, Jurij Hančik, Jurij Žofka, Mikławš Pjetaš, Otilija Šenkec, Michał Domaška, Jan Rěčk; 378. Mikławš Šwejda z **Radw. Haja**; 379. Hana Wjeršowa z **Kamj. Haja**; 380.—382. z **Bronja**: Jan Handrik, Jan Wencl, Mikławš Hančik; 383. 384. z **Now. Bronja**: Jakub Pjech, Madlena Hesyna; 385.—389. z **Boranec**: Mikławš Miklič, Jan Wićaz, Jan Kasper, Jakub Čórlich, Mikławš Pjetaš; 390.—397. z **Kamjenjeje**: Mikł. Cyž, Michał Rěčk, Mikławš Wićaz, Hana Winaŕka, Jurij Winaŕ, Jakub Domanja, Mikławš Kopr; Mikł. Rjenč; 399.—407. z **Khelna**: Jakub Měrćink, Hana Wěrabowa, Michał Bjarš, Mikławš Lebza, Pawoł Handrik, Jakub Rěčk, Jurij Franck, Jurij Khěžka, Jurij Buk; 408.—410. z **Khasowa**: Jakub Krečmaŕ, Mikł. Kubaš, Jakub Ryćerja; 411.—413. z **Měrkowa**: Handrij Libš, Mikławš Herlich, Michał Čórlich; 414. Marija Fórmanka z **Lutowca**; 415. Mikławš Wólman z **Łuha**; 416. Jurij Hejduška (pohonč) w **Budyšinje**; 417.—453. z **Kukowa**: Jakub Ledźbor, Hańža Cyžec, Marija Renarjec, Jakub Rychtaŕ, Anton Vaček, Pětr Bjarš, Mikławš Herrmann, Jakub Narćik, Jurij Bětnaŕ, Michał Lešaw, Marija Weclichowa, Khata Koberka, Jan Ryćerja, Wórša Lebzyna, Jurij Bulank, Mikławš Šefer, Marija Bajtlowa, Hana Lipičec, Pětr Čóžka, Jakub Rab, Jurij Nowak, Pětr Šuster, Marta Běrkec, Jan Kral, Michał Šołta, Hańža Pjetašowa, Jakub Branc, Jan Wornač, Mikławš Lipič, Madlena Hiccyna, Madl. Hodankowa, Hermann William, Pětr Lubk, Jan Woleńk, Bruno Natuš, Michał Zynda. (Přichodnje dale.)

Dary za fond towaŕstwa: wyšši wučeŕ Jan Symank w Baćonju 3 hr.; Madlena Jóršec z Wotrowa 3 hr.; njemjenowany z Wotrowa 2 hr.; Michał Młyńk z Kanec 2 hr.; po 1 hr.: Michał Weclich z Wotrowa, Madlena Čornakowa ze Sulšec, Hana Rječkowa z Dźěchorjec; Rjedźina z Now. Łusča 1 hr. 40 pj.; Michał Žur w polu 60 pj., Marija Hołbikowa rodź. Čórlichec ze Zdźerje 5 hr., Jan Šenk z Radworja 50 pj., Mikł. Pjetaš z Radworja 1 hr.

Za cyrkej kralowny s. różowca w Radworju.

Dale darichu (za elektrisku swěcu): swójba Kurjec z Radworja 5 hr., njemjenowana 12 hr., Jan Kubańk z Radworja 5 hr., **ze zawostajenstwa** † Jana Winarja (Kowaŕka) **z Kamjenjeje 1000 hr.**, Jan Cyž ze Stróžišća 16 hr., swójba Rěčkec z Khelna 36 hr., Mikł. Wólman z Łuha 20 hr.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbja, dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Zjawne předstajenjo

wuwjedźene wot khowancow klóštrskoho wustawa a šulskich dźěći wobeju ludoweju šulow w hosćencu

w Pančicach.

Njedźelu 10. februara popołdnju w **4 hodźinach** za šulske dźěći a pokračowanskich šulerjow.

Póndźelu 11. februara a wutoru 12. februara wječor w ½7 hodź. za dorosćenych.

K tomu přeprošuje wšitkich

Zarjadnistwo.

Dźěći Khróšćanskeje a Worklečanskeje šule

wuhotuja jutře **njedźelu 10. februara 1918** wječor w ½7 hodźinach we Wjeńkec „herbskej grychće“ w Khróšćicach

zabawny wječor.

Wutoru 12. februara wječor w 7 hodź. budže so hraćo wospjetować.

Čisty wunošk so wužije z wjetšoho dźěla za „Jugenddank“.

Hosći a staršich wutrobnje přeprošuje

Zarjadnistwo.

Přeprošenjo

k III. założeńskomu swjedźenjej towarstwa młodźencow w Ralbicach

póstnicy njedźelu 10. febr. wječor w 7 hodź.

wospjetowanjo

póstnicy póndźelu 11. febr. popołdnju w 4 hodź.

we Waldźic herbskej grychće w Ralbicach

z předstajenjom časej přiměrjeneje hry

„Burska krej“.

Předsydstwo.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Šwarnu holcu do domu, kotraž derje warić dokonja, a w lěpšich měšćanskich swójbach je służiła, pyta k 1. haprylej t. l.

Sanit. radź. dr. Meyerowa, Dresden-N., Weintraubenstr. 10.

Wšě na moju dźowku Mariju česće přikrótšace rěče su njewěrne, a warnuju kóždoho před rozšěrjenjom, dokelž budu hewak nuzowany, přećiwo tajkomu sudniscy zakročić.

August Swórak w Jaseńcy.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

W najwjetšej zrudobje podawam zrudnu powěsć, zo 18. hodownika 1917 w pólnym lazareće po dlějšej khorosći zemrě mój horcolubowany mandźelski

Mikławš Kušk

žiwnosćeŕ we Łusču

Wón bu na wojeńskim kěrchowje Guise we Belgiskej w 43. lěće swojoho žiwjenja pokhowany. Z nim zhubich přecy swěrnje starosćiwoho mandźelskoho.

Poručam joho dušu pobožnym modlitwam!

Njech wotpočuje w měrje!

We **Łusču**, w januaru 1918.

Hłubokozrudźena mandźelska.

Ćišć knihićišćeńnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 7. | **Budyšin, 16. februara 1918.** | **Lětnik 56.**

Pastyrski list

našoho najdostojnišoho knjeza biskopa.

Lubowani wosadni!

Hišće přecy wójna zatrašnu rěč rěči, přec wyše stupaja wody jeje tyšnosće mjez ludami swěta. Tola z jeje njewjedrow słyšimy hłós Boži: „Służće Knjezej w bojosći a wyskajće jomu třepotajcy! Přimńće wučbu, zo by so skónčnje njerozhněwał Knjez a wy njezahinyli prawu šćežku zminywši, hdyž skoro so rozhori joho hněw; zbóžni wšitcy, kotřiž so na njoho dowěrjeja." Ps. 2, 11—13.

Zas stupamy do swjatoho póstnoho časa. Nutrnišo hač hewak hdy nas cyrkej napomina: „Dźensa, hdyž joho hłós wusłyšiće, njezatwjerdźejće swoju wutrobu." Ps. 94, 8. Knjez ... nochce, zo by štó zahinył, ale zo bychu so wšitcy k pokuće wrócili. 2. Pětr 3, 9.

W kralestwje póćiwoho swěta je to njepowalny zakoń, zo na winu sćěhuje pokuta. Dokelž su wšitcy człowjekojo zhrěšili, su tež wšitcy winowaći pokućić. „Prajimy-li, pisa swjaty Jan, zo hrěcha nimamy, jebamy so sami, a wěrnosć njeje w nas." 1. Jan. 1, 8. „Štó móže prajić", praji mudry Salomon, „čista je moja wutroba, čisty sym wot hrěcha?" Přisł. 20, 9. Pokuta potajkim so wot kóždoho człowjeka žada. Derje tomu, kiž ju so sam rozsudźiwši čini; tajka pokuta wuswobodźi wot winy a wjedźe do njebjes. Běda winowatomu, kiž so pokuće staja, pak z hordosće pak z mjehkosće, přetož sam sebje do zahubjenja zastorči. „Štóž padnje na tónle kamjeń, praji bójski Zbóžnik, rozrazy so; a na kohož wón padnje, toho rozmjeće." Mat. 21, 14.

Tohodla, lubi wosadni, kedźbujmy na płomjenite znamjenja wosuda, přez kotrež nas Bóh k pokuće napomina, njedajmy hłós cyrkwje njesłyšany pola sebje nimo hić, kotryž wona we swjatym póstnym a jutrownym času ze słowami swjatoho pisma na nas złožuje: „Khodźće po duchu, a žadosće mjasa njewukonjeće." Galat. 5, 16. „Dopomń dha so, z wotkel sy padnył, a čiń pokutu." Zjew. 2, 5.

Pokuta, krute słowo, ale tola tak wozbožace! Kak mile so błyšći twoje swětło do nocy hrěšneje wutroby! Kak cunje budźiš winowatoho z błukoho zadwělowanja, zo by joho z njebjeskim pokojom napjelniła a žiwjenju zasy dała: k nowomu skutkowanju we służbje Božej a bližšoho.

Što je pokuta? Pokuta je hida a lubosć, bolosć a radosć, khostanjo a myto z dobom. Tohodla jeje wysoka ważnosć a jeje hłuboke wozboženjo.

1. Pokuta je hida přećiwo hrěchej, kiž je najwjetše njezbožo, haj jeničke njezbožo, z kotrohož wšitke druhe wukhadźeja. Tohodla w Přisłowach Salomonowych rěka: „Hrěch njezbožowne čini ludy. Přisł. 14, 34. A swjaty Jakub piše: „Požadliwosć, hdyž je podjała, zrodźi hrěch; hrěch pak, hdyž je dokonjany, płodźi smjerć." Jak. 1, 15.

Hrěch je, kiž je z jandźelow swětła djabołow sčinił, kiž je človjekam paradiz zamknył, kiž je wójsko ćerpjenjow a běd nad človjekow přiwjedł a jednorodźenoho Syna Božoho na kříž přibił.

Hrěch je tamny wulki rubježnik, kiž našu dušu cyle wusleka, jej swjatosćacu hnadu a wšitke zasłužby wozmje, kotrež je sebi wona z dobrymi skutkami za wěčnosć dobyła. Pola profety Ezechiela tohodla rěka: „Hdyž sprawny so wotwobroći wot swojeje sprawnosće a złósć čini, budźe žiwy? Na wšitku joho sprawnosć, kotruž je skutkował, njebudźe spominane." Ezech. 18, 24. Z ćežkim hrěchom wobćežena njezamóže duša zasłužbnje za wěčnosć skutkować; tež bywa dale a bóle njekmana, spóznawać a činić, štož je jej k spomoženju, dokelž stej spóznaćo a wola zesłabjenej. Swjaty Jan praji: „Maš mjeno, zo sy žiwy a sy mortwy." Zjew. 3, 1.

Hrěch je wulki zełhańnik, kiž ženje njedźerži, štož lubi a človjeka z jenoho njeměra do druhoho honi, khroble puć k studni wěrnosće a zbóžnosće zaraća a joho tak njesměrnje njezbožownoho čini. Profeta Jeremias praji: „Waše hrěchi zadźewaja dobromu wot was." Jerem. 5, 25. Hrěch je wulke złe, kotrež nas wot Boha wotdźeržuje. Do wěčneje nocy je podnurjeny, štóž w smjertnym hrěše wumrje. Jězus praji: „Ćisńće joho do wonkowneje ćmy, hdźež budźe płač a křipjenjo zubow." Mat. 22. 13. Je potajkim hišće złe, kotrež by tutomu na wulkości runja było? Khorosće a druhe ćerpjenja to njejsu, přetož te du nimo, dadźa ćichomu ćerpjerej často wjele zarunać, štož je něhdy zawinył, a jomu zas do najnutrnišoho zjednoćeństwa z Bohom, žórłom našeje zbóžnosće, zastupić. O kak natwarjowace je často khorołožo! Kajke bohatstwo póćiwosći často ćerpjenja wotpřikrywaja!

Hrěch dyrbi hidźić, štóž Boha lubować počina, přetož hrěch sam to je, kiž nas wot Boha dźěli a nam zadźewa, z nim so zasy zjednoćić.

„Lubujmy Boha, dokelž je Bóh nas prjedy lubował." 1. Jana 4, 19. Bóh je přebohate žórło, w kotrymž naša lačnosć za wěrnosću so wokřeje, naše žadanjo za zbožom so nasyći a do wšeje wěčnosće so spokoji. „Zbóžni, kotřiž su na kwas Jehnjeća powołani." Zjew. 19, 9. Pokuta potajkim je hida přećiwo hrěchej, kotraž z lubosće Božeje wukhadźa.

(Přichodnje skónčenjo.)

✣

Hačrunjež je swjaty wótc za čas nětčišeje wójny powšitkownu dispensu wot kaznje posta a abstinency spožčił, dha so tola sćěhowacy póstny porjad wozjewja, kotrohož wobkedźbowanjo so wěriwym radźi.

Póstny porjad

za japoštołski vikariat w sakskim kralestwje a za japoštołsku praefekturu w sakskej Hornjej Łužicy.

1. Jako **póstne dny**, na kotrychž so **mjaso jěść njesmě** a je jenož **jenokróćne nasyćenjo** dowolene, maja so dźeržeć:
   Popjelna srjeda a srjedy w suchich dnjach, pjatki suchich dnjow a štyrcećidnjowskoho posta, wulki pjatk, jutrowna sobota hač do połdnja a vigilija před hodami (patoržica).
2. Jako **póstne dny**, na kotrychž su mjasne jědźe dowolene, tola jenož jenc nasyćenjo so stać smě, maja so dźeržeć:
   wšitke zbytne wšědne dny štyrcećidnjowskoho posta, soboty w suchich dnjach a vigilije před swjedźenjemi Swjatkow, ss. Pětra a Pawoła, Donjebjeswzaća swj. Marije a Wšitkich Swjatych.
3. Jeno **abstinetne dny bjez pósta** su:
   wšitke druhe pjatki cyłoho lěta, na kotrež přikazany swjaty dźeń njepadnje.
4. Na dnjach, na kotrychž je mjasajědźenjo zakazane, smě so sadło, tučno abo mjasowa juška k přihotowanju jědźi trjebać a mjasowa juška tež jako napoj wužiwać. Tola stej wot tutoho dowolenja wuzamknjenej wulki pjatk a jutrowna sobota hač do połdnja.
5. Winowatosć zdźerženja wot mjasnych jědźi započina so wot 7. lěta žiwjenja, winowatosć posćenja dosaha wot 21. hač do spočatoho 60. lěta. — Wot winowatosće posćenja su dispensowani khori, słabi, kotrymž je lěkař posćenjo zakazał, tajcy kotrymž posćenjo dopjelnjenjo jich winowatosćow zahaća, a wojacy w służbje.
6. Na wšitkich póstnych a abstinencnych dnjach pak **z wuwzaćom wulkoho pjatka** so mjasajědźenjo dowola:
   wojakam a jich domjacym, kaž tež wosobam, pola kotrychž wojacy jědź maja, abo kotřiž so wothladanju khorych poswjećuja, pućowacym a tym, kotřiž jako domjacy abo służownicy pola njekatolikow jědź dóstawaju, hosćencarjam abo korčmarjam, jich domjacym a hosćom, toho runja tež tym, kotřiž swoju jědź w hosćencu abo z hosćenca brać dyrbja.

Dźiwajcy na wobšěrnu dispensu wot posta a abstinency, njech wšitcy wěriwi dobrowólnu jałmožnu po swojej dobrej woli a po swojim zamoženju wotedadźa. W cyrkwjach njech so piksy wupowšnu z napismom: **Póstna jałmožna.** Tele jałmožny so za zaměry Bonifacijowoho towarstwa w samsnej dioecesy nałoža. Štóž jałmožnu dać njemóže, njech na njedźelach póstnoho časa litaniju wo Khrystusowym ćerpjenju abo bolosćiwe rózarije za cyrkwinske należnosće spěwa.

✣

Jutrowny čas započina so w herbskich krajach a w Hornjej Łužicy ze štwórtej njedźelu posta, a skónči so z njedźelu najswjećišeje Trojicy (sobu wobzamknjenej). Kóždy

katolski křesćan je pod ćežkim hrěchom winowaty, w jutrownym času sakramentaj pokuty a wołtarja dostojnje dóstać.

Pjeć kóždolětne cyrkwinske wopory maja so po sćěhowacym rjedźe dźeržeć:

1. za należnosće **missijonow** na jenej póstnej njedźeli;
2. za należnosće **s. Józefowoho towarstwa w Aachenje** třeću njedźelu po jutrach, njedźelu po swjedźenju zakitarstwa swjatoho Józefa;
3. za należnosće **towarstwa swjatoho kraja w Kölnje** wulki pjatk, a za **kustodiju swjatoho rowa** předjutrownu sobotu;
4. za należnosće **swjatoho Bonifacijowoho towarstwa** w Paderbornje, njedźelu 2. jun., do swjedźenja swjatoho Bonifacija.
5. hromadźenjo **Pětrowoho pjenježka** njedźelu 29. septembra, na swjedźenju swj. arcjandźela Michała.

Na 6. janura (Třoch Kralow) wot japoštołskoho stoła postajeny wopor — za należnosće towarstwa **přećiwo wottročstwu w Africy** — ma so tež dale dźeržeć.

Dale so po přeću swjatoho wótca za potřěbnosće **orientalskich cyrkwjow** wopor na jenej njedźeli měsaca augusta přikazuje.

Wšitke tute wopory dyrbja so **njedźelu,** kotraž składawanskej njedźeli **do prědka dźe, a na dnju składowanja samoho wosadam z klětki wozjewić. Składowanja maja so z přihódnym spomnjenjom w prědowanju na dnju składowanja poručować.**

Wunošk třoch prěnich mjenowanych składowanjow ma so z dobom hač do srjedź meje w herbskich krajach japoštołskomu vikariatej, w Hornjej Łužicy tachantskomu konsistorijej wotedać, wunošk štwórtoho składowanja najpozdźišo kónc junija a pjatoho kónc oktobra tež tam.

Wyše toho ma so jónu za měsac, z wuwzaćom augusta, jenu njedźelu, kotruž móža sebi wysokodostojni knježa fararjo a administratorojo wuzwolić, **wopor za twarjenjo cyrkwjow w kraju** dźeržeć. Wunoški tychle składowanjow maja so w měsacomaj juniju a decembru kóždoho lěta přisłušnej wyšnosći wotedać.

Wójna.

„Tuskania“, ameriska łódź (14347 tun.) z wojakami a wójnskej potrjebu na puću do Europy, bu w nocy k 5. febr. při iriskich brjohach torpedowana a podnurjena. 2232 muži bu wumoženych, 186 je zhubjenych. — We Americy so jara złobja, zo naše podmórniki tak „hrubje a nječłowjescy wojuja“. Američenjo drje sebi mysla, zo směłe naše podmórniki do jich přećelnych łódźi jenož z hejkojtymi jehličkami kałać.

Swětowy rozhlad.

Ze sakskoho sejma.

Při posedźenju prěnjeje sakskeje komory 6. februara poréča tež naš knjez tachant, biskop dr. Löbmann. Wón wuwjedźe někak tole: „Wjele rěči so w nětčišich dnjach wo ‚nowym wobhonjenju a zarjadowanju.‘ To je wuwićo statnoho žiwjenja, kotrež ma pak nas wróćo zwjesć pak doprědka dowjesć. Dotal leżeše wjele idealnych mocow w našim ludźe prózdnych, a to nic cyle bjez našeje winy. Tajke mocy wobsedźi tež naša cyrkej. Ta pak je do wšelakich wěrywuznaćow rozkočena, a tele wuznaća su w běhu času tež husćišo kruće přećiwo sebi stałe. Z wutrobu sebi přeju, zo by so wojowanjo, kotrež dotal mjez nimi je było, přestało; zo njebychu přećiwo sebi wojowałe, ale hromadźe w přezjenosći jim zhromadny nadawk wukonjałe. Tu jedna so wo socialne, kulturalne a charitativne (křesćanskeje lubosće) nadawki. Kelko jich tola je mjez našim ludom, kotřiž su na wopačnych kolijach, pak wopačnje wućehnjeni, pak ze swojej winu. Skónčnje rozpadnu ze sobu samym, a tež z cyłym swětom. Woni njeznaja ničo přeznaturske, su sebi a druhim k wobćežnosći. Jim pomhać je winowatosć sta a wšitkich jich sobučłowjekow. Tak khětře hač njesebićnu pomoc wuhladaja, stanu so zasy wužitne sobustawy čłowjestwa. Wšě wěrywuznaća dyrbja hromadźe dźěłać přećiwo nuzy a hubjenstwu. Wopaki by było, bychu-li tež w přichodźe zasy přećiwo sebi dźěłałe. To tyje jenož njewěrje. Tež dyrbja wěrywuznaća jene druhe bóle sebi važić. Katolikam bě husto přileżnosć poskićena, česćomne kharaktery mjez lutherskimi nadeńć, a tymle zasy njeje ćežko, tajkich mjez katolikami namakać. Z tym nochcu prajić, zo měłe wěrywuznaća so mjez sobu změšeć; ně, kóždy dyrbi na swojim a po swojim dźěłać, tola w jenym a samym duchu k spomoženju našoho luda.“ (Přiklesk.)

Wyšši dwórski prědar dr. Dibelius so na to w mjenje evangelskeje cyrkwje za tajke přećelne a važne słowa knjeza biskopa podźakowa. Zawěsće te mjez evangelskimi wjesoły wothłós zbudźa.

Džak woběmaj za tajke přećelne słowa wupraji ze strony knježeŕstwa statny minister kulta dr. Beck. Wón přilubi, zo chce ministerstwo k tomu přinošować, zo by wola, mjez sobu so znjesć, mjez wšelakimi wěrywuznaćemi přecy so skrućała, a tak měr mjez nimi so wobkhował.

Tež vicepresident Keil wupraji, a to we mjenje cyłeje komory, swoju radosć na słowach zastupjerjow wobeju najsylnišeju wěrywuznaćow w Sakskej. Wobej stej w tejle wójnje hromadźe stałoj; wón so nadźija, zo tak mjez katolskimi a evangelskimi k měrej dóńdźe, a měr so wobkhowa.

Ruska.

Pólske legijóny su w Ruskej nastałe a wojuja tu a tam přećiwo bolšewikam. Wot bolšewikow samych postajene — ale w skutkach wšak husto dosć zaprěwane — prawidło, zo ma kóždy narod prawo na samostatnosć, su pólscy wojacy tež na wójsko nałožili. Woni wustupowachu z ruskoho wójska, zestupachu so do ryzy pólskich zwjazkow — wot Rusow legijóny mjenowanych — a wuzwolichu sebi swój wosebity generalstab. Ruske wjednistwo nochcyše wězo tajku „samostatnosć“ sebi lubić dać, a tak nastachu wojowanja mjez bolšewikami a pólskimi legijónami. Bolšewiski wjednik Krylenko sam ze swojim generalstabom bu zajaty.

Tež te podawki su znamjo, kak w Ruskej wšitko rozpaduje. W Pólskej samej njemóža

Knjeza fararjowa plista.

Powěda Radlubin.

(4. pokračowanjo.)

Z tym rozhladowanjom a wobhladowanjom po fararjec khěži miny so ći khwila, zo ani njezhoni, hdźe čas wosta. Tež pozdźišo měješe dušnu zabawu. Na faru přecy něchtó přikhadźa, a to měješe hlebija zasy nuzne hladać a poskać. Prěni běše zwónk. Hlebiju wuhladawši wusmja so a powědaše před kuchinskimi durjemi kucharcy, kak je hlebija na faru přišła. „Kowař je na wšěm wina, a druzy su so wot njoho naśćuwać dali“, tak skónči swoju rěč. A hlebija běše jomu jara dźakowna; nětko tola wědźeše, štó je ju na faru nuzował, a njetrjebaše so na njewinowatoho hrěšić. Dale přińdźe pak tón wjesny, pak tamón dalši wosadny, ale tež mnohi cuzy tu zastupi, a z tym měješe hlebija přecy swoju zabawu. Wulke žorty ji činješe, hdyž tón a druhi ducy nimo fary před durjemi zasta a do kuta hladajo hlebiju měrješe wot wjeŕska hač do nohi: „Što tu hlebija?“ a potom z hłowu wijo woteńdźe. A hlebija sebi přispomni: „Někoho won kadźić drje njebudu trjebać. Ale hdy by tu takle kowař přišoł a, mi by so rjekło: ‚Dźi na njoho!‘ dundyrske tola! to bych hnydom šła a to chcyła joho kadźić z fary a najradšo ze wsy won, jomu tež swój wótry kónc čuć dać, zo by na zasypřińdźenjo zabył — tón tajki a hinaši!“

Z tejle wšědnej zabawu miny so hlebiji tydźeń kaž by z wětřikom sobu ćěkał był.

Podobnje wjedźeše so tež wšitkim druhim, kotřiž w Mudrowje čakajcy łakachu. Kóždy měješe swoje wšědne starosće a z dźěłom nic jenož połnej rucy ale tež połnu hłowu, zo na hlebiju myslić njeběše khwila. Tak miny so jim tohorunja tydźeń spěšnje kaž hlebiji, a hižo běše tu sobota a za jeje khribjetom hnydom njedźela z kemšacej hlebiju.

Tuž so tež gmejnski předsyda hnydom sobotu rano na nju dopomni a pomysli sebi takle: „Dźensa po kemšach knjez farař kruće na njedźelu mysli a sebi wšitko přihotuje, zo by njedźelu rano wšo derje k rukomaj měł. To so wón zawěsće tež na kemšacu hlebiju dopomni a póśćele ju z dźowku ke mni. Potajkim dźensa dopołdnja abo tola připołdnju, hdyž klakanjo wotzwoni, hlebija přińdźe“, tak přispomni sebi spokojnje.

Hlebija pak njepřińdźe ani dopołdnja ani připołdnju ani wječor, a předsyda wotstorkowaše jeje přikhad na njedźelske ranjo. Přińdźe pak wěśće.

Mjez tym stoješe hlebija za fararjec durjemi a njehibaše so z blaka. Před wječorom, hdyž kuchařka knjezej z wolijom nalatu lampu horje njeseše, pozasta před durjemi. „Hm, ty stare šerjenjo, přecy tu hišće stojiš!“ rjekny. „Čakaj, čakaj! Knjez farař je wěśće cyle na tebje pozabył. Chcu jomu hnydom słowčko spomnić a potom.“ — Kuchařka pak njepraji, što potom, a dźěše horje. Lampu do swojoho městna stajiwši pozasta srjedź knjezoweje jstwy a zakašlowa, dokelž knjez jeje kedźbu njeměješe. Hdyž ničo njepomhaše, zakašlowa hišće jónu a potom zaréča: „Haj, štož chcych ja prajić, knjez farař, kemšaca hlebija tu přecy hišće za durjemi stoji. Wy drje sće na nju pozabył? Što dha my z njej chcemy? Khiba bych ju wzała a z dworom won na puć čisła? Njech sebi ju tam bjerje, štóžkuli chce!“

Knjez farař so z ćicha posměwkny, potom so wobroćiwši pohlada khutnje na kuchařku kaž by ju z wočomaj měřił, kak wulka je a pozběhny wobarajo ruku, njepraji pak ani słowa. Wjele rěčeć wšak njeběše joho wašnjo. Kuchařcy při tym wobej wuši zaklinčeštej: „To je moja wěc. Wo tu so ty njestaraj! Ty maš swoje starosće w kuchni. Derje, hdyž tam wšitko pěknje wobhladaš. Do mojich wěcow so njeměšej!“ Jenož jónu bě po tajkim znamjenju hišće słowo prajiła. Ale to bě ji knjez farař cyle kruće wotréčał, zo ji dalše słowa so w šiji zahaćichu. Na tole so wona hnydom dopomni, hdyž ji we wušomaj zaklinča a zawjertnywši so dźěše ćiše ze jstwy. Deleka před hlebiju pak hišće jónu pozasta. „Ha, ty stare šerjenjo, što jeno tu chceš? Kałać a škarać chceš. Ale čakaj, čakaj! Knjez farař tebi hižo twoje žahadło přiłama! Ja wěm, wón něšto ma. Hdyž wobarajo mjelči,

a njebudźa na tute „legijóny“, kotrež ze starymi pólskimi legijónami wjele činić nimaja, wulkich nadźijow stajeć. Su z revolucije nastałe a wostanu drje z revolucionarnym duchom napjate. W Pólskej pak trjebaja porjad a přisłušnosć napřeco knježeŕstwu, dyrbi-li młode kralestwo wobstać a so skrućić.

Cyrkej a stat je bolšewiske knježeŕstwo w Ruskej dźěliło. Cyrkwinske zamoženja chce sebi wězo stat přiswojić, za cyrkwinske potrjeby pak njecha ničo płaćić. Wěriwomu ludej a duchownym so to njespodoba. Patriarch w Moskwje je přećiwo bolšewikam cyrkwinske poklećo wuprajił. Prěnju njedźelu februara ćehnjechu swjatočnje wobćahi z khorhojemi a swjećatkami ze wšěch cyrkwjow a zhromadźichu so skónčnje wšitke před Alexandera-Newskoho-klóštrom k wulkotnym zkromadnym Božim službam. Na 100000 ludźi drje so na nich wobdźěleše. Knježeŕstwo ničo přećiwo tomu njećinješe.

Měr z Wukrajnu.

Sobotu, 9. febr. přinjese telegraf tule powěsć:

Dźens, 9. febr. w 2 hodź. rano, bu měr mjez štworozwjazkom a wukrajnskej ludowej republiku podpisany.

Z tym je po połštwórtalětnym wojowanju měr so započał, z murje nas wobdawacych njepřećelow je kamjeń wułamany. Ruska je bórzy sćěhowała a, druhe budźa dyrbjeć sćěhować. Runje měr z Wukrajnu je za nas nimo měry ważny. Tam je bjez dwěla hišće wjele žitow, skotu a druhich zežiwjeńskich srědkow a, móžemy wot tam dosahacu podpjeru k našomu zežiwjenju wočakować. Nadźija našich njepřećelow, nas přez hospodarsku nuzu k měrej nuzować, budźe drje nětk za wšě časy zničena.

Měr z Wukrajnu je měr „bjez dobyćow a bjez zarunanjow“ na woběmaj stronomaj. Awstriska njeje ženje wot Wukrajny ničo měć chcyła, Wukrajna njeżada w Haliču a Bukowinje krajiny, w kotrychž Wukrajnscy bydla. Hospodarske a překupske poćahi mjez woběmaj statomaj pak maja w měrowych wučinjenjach prěnje městno. Wone móža so za wobaj stataj k zbožu wuwić.

Bjez zadźěwkow so jednanja mjez štworozwjazkom a Wukrajnu njeminychu. W „swjatym“ měsće Kiewje zhromadźi so wukrajnska centralna rada, přiwza 23. dec. 1917 nowu wustawu a wupraji 24. jan. 1918 Wukrajnu za samostatny stat też přećiwo Ruskej. Štworozwjazk bě hižo 12. jan. wukrajnsku samostatnosć připóznał a jednaše z Wukrajnskimi dale, hdyž buchu jednanja z Ruskej 16. jan. přetorhnjene. Hišće jónu spytowaše Trocki wukrajnske knježeŕstwo pačić přez swojich bolšewiskich přećelow w Charkowje, ale centralna rada wobkhowa přewahu, štworozwjazk jednaše z njej dale a, měr nětk wobstoji.

Měr z Ruskej

je tomu z Wukrajnu bórzy sćěhował. 9. a 10. februara měješe němsko-awstrisko-ruska komisija za politiske a teritorialne prašenja posedźenja. 10. febr. přińdźe z Bresta-Litowskoho tale powěsć:

W dźensišim posedźenju zdźěli předsyda ruskeje delegacije, zo Ruska bjez formalnoho měra wójnu z Němskej, Awstriskej, Turkowskej a Bołharskej za skónčenu wupraja a zo je z dobom dospołnu demobilisaciju ruskich wójskow na wšěch fróntach poručiła. Wšě pod tymi wobstojnosćemi trěbne dalše rozmołwy mjez mócnarstwami štworozwjazka a Ruskej wo diplomatiskich, konsularnych, prawniskich a hospodarskich poćahach dyrbja so, na čož knjez Trocki pokaza, njeposrědnje mjez jenotliwymi knježeŕstwami stać, kotrež zastupuja, abo přez komisije, kotrež štworozwjazk hižo w Pětrohrodźe ma.

Z tym budźe drje nětko też wójna z Ruskej skónčena. Trocki je so wił dołho dosć. Hdyž bě nětko Wukrajnska měr sčiniła, njewědźeše drje wjacy druhoho wupuća hač so podać. Hač ma hišće někajke tajne wotpohlady, drje so bórzy pokaza. Štworozwjazk hišće na joho słowa z cyła wotmołwił njeje. Wašnjo, kaž je tu Ruska měr sčiniła, je nowe a wustawiznach dotal njesłyšane. Tuž drje diplomatojo wuradźeja, što dyrbi so na rańšich fróntach dale stać. Tamna liquidacija zmeje drje hišće swoje špaki. Naše wójska drje, z najmjeńša z dźěla, wostanu.

Polacy su z wukrajnskim měrom njespokojni. Runjež mjezy noweje Wukrajny hišće njejsu cyle wěsće postajene, dyrbi tola tak mjenowany „Chełmski (Cholmski) kraj“ k nowomu statej so přirazyć. Tam pak bydli wjele Polakow a, tohodla je drje też Pólska za nim žadała. Pólske ministerium Kucharzewski je wotstupiło. Hač knježeŕska rada wotstup přiwozmje, njeje hižće so rozsudźiło. Snadź namaka so wupuć z tym, zo do měšaneje komisije, kotraž dyrbi wukrajnske mjezy nadrobnje postajić, někotrych Polakow sobu wuzwola.

Rumunska.

Ministerium Bratianu je wotstupiło a general Avarescu budźe drje nowy ministerpresident. Najskerje budźe Rumunska dyrbjeć wo měr jednać, hdyž nětk sama přećiwo nam stoji. Maršal Mackensen je so hižo w Rumunskej naprašował, hač přiměr, kotryž bě general Tšerbatšew za Rusku a Rumunsku činił, nětk za nju samu płaći.

Norwegska.

Poł milijóna tunow trěbnych tworow, mjez nimi 300000 tu. rožki, je Amerika Norwegskej přilubiła, jeli wona přestanje do Němskeje wuwožować. Ententa ma w Norwegskej wjele přećelow a, ći chcychu rady ameriski namjet přiwzać. Norwegska też cyroby nuznje trjeba. Knježeŕstwo pak je namjet wotpokazało, dokelž chce neutralne być, a Norwegska Němsku runje tak nuznje trjeba, kaž Ameriku a jeje přećelow. — Ententa so w tu khwilu z cyła zasy jara wo sewjerne mócnarstwa prócuje.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Hamtske hejtmanstwo budźe wot nětka wosebite listno wudawać, w kotrymž budźe swoje postajenja ludźom wozjewjeć. Listno budźe rěkać „Bezirksblatt der Königlichen Amtshauptmannschaft Bautzen“; za nje budźe so na štwórćlěto 75 pj. płaćić dyrbjeć. Kóžda gmejna Budyšskoho hejtmanstwa ma je wotebjerać; je pak też wosebje hospo-

---

najjasnišo rěči. Čakaj!“ Potom pohlada hišće hroznje na nju a dźěše.

Nětko běše też hlebija wćipna, što jeno to budźe. Praji so ji traš tola hišće: „Dźi na kowarja!“ Abo kajke dźěło zmeje hišće dopjelnić? Wćipna njemóžeše skoro njedźele dočakać.

Ale nóc so spěšnje pominy, a rano po rańšim klakanju zazwoni zwónk też hišće z wulkim zwonom, a zwón wołaše po cyłej wosadźe: „Dźens je kemš a njedźela. Ludźo mějće toho wšitcy kedźbu!“

A ludźo khwatachu nuzne dźěła zdźěłać, jstwu mjesć, skót wobstarać a, štožkuli hewak też njedźelu wobstarane być chce, zo by potom knježił Boži pokoj.

Gmejnski předsyda mysleše sej cyłe ranjo na kemšacu hlebiju, běhaše won před wrótka, a hladaše k farje, hač tam fararjec dźowka nihdźe z njej so njebliži. Runje zasy tu před wrótkami stojo hladaše a z hłowu wijo so dźiwaše, hdźe jeno so hlebija takle dlěji. „To nihdy hinak njeje, knjez farař je na nju pozabył. Nó, dźiwać wšak so jomu njemóžu, hdyž ma też druhe starosće. Ale hdyž kemši wotzwoni, potom so wón wěsće dopomni, a dźowka z njej přiběhnje. Derje, zo sym susodej hižo wo njej spomnił, što zmeje za dźěło. Tón muž běše wjesoły, zo jomu tu zasłužbičku přiwobroću. Wón wšak rady karanćk srěbnje. A to chcedźa přecy kroški być, a z hromadami nima. A běše też jara dźakowny. Hnydom sam je mi slubił, zo mi za to něšto darmo k woli sčini.“ Hišće jónu so přepokazawši, zo fararjec dźowka z hlebiju njeńdźe, dźěše do dwora. Tam zetka srjeńcu a rjekny ji: „Nó so ty z časom kemši zhotuj! Hdyž wotzwoni, dyrbiš hišće k susodej skočić.“

„To dźěn móžu hnydom“, měnješe srjeńca, „što dyrbju?“

„Ně, potom, hdyž wotzwoni. Hižo ći praju, što.“

Štwórć hodźiny do časa počachu so zwony na wěži hibać a přecy wyše so zběhachu a, hdyž běchu do prawoho stupa přišle, zawołachu wšitcy do hromady: „Bim, bam, bim, bam, bom! Pójće w Boži dom!“ Dale a wjeselšo, dale a swjatočnišo wołachu. Bě na nich słyšeć, zo je jim to nimo měry wjeselo, takle z wysokosćow wołać a wšitkich budźić, kaž bychu jandźelojo z mróčelow wołali a do Knjezoweje swjatnicy přeprošeli. Wobročachu so k ranju a k wječoru, sćelechu k połdnju a k połnocy swoje zwuki z wuhladami po polach a łukach, do lěsow a hajnišćow, do wšěch wsow a domow a pominachu: „Bim, bam, bim, bam, bom! Pójće w Boži dom!“ Dobru khwilu tak wołachu, skónčnje zawołachu z poslednimi wosebje krutymi razami: „Bim, bam, bim bam bom! Pójće w Boži dom!“ a wotmjelknychu. Dlěji čas pak sebi hišće z ćicha zynčachu kóždy ze swojim hłosom, kaž bychu sebi prajić chcyłe: „Wustojnje smy swoju wěc dokonjeli.“ Trjebachu jenož na wokomik z wuhladami won pohladać a hnydom widźachu, kak so po wšěch pućach a šćežkach ludźo z črjódami mlěja bliže ke wsy, kak so po wsy wšitke dwórne wrótka wotewrjeja, a jedyn za druhim bliža so cyrkwi: Kaž hdyž na wječor, lědma zo je so słónčko w Boži domčk nakhililo, wšitke pčołki so z polow, łukow a lěsow z črjódami domoj do swojich kołčow wróćeja, zo bychu swojej lubej matcy zamołwjenjo dawałe wo swojej pilnosći wob dźeń a kóžda ji přinjesła połne horleško słódkoho mjedu abo połnej nóžcy złotoho próška za jeje lubu młodosć, zo by z nim wulka rostła.

Čas cyłoho zwonjenja stoješe předsyda před wrótkami a hladaše k farje; khileše so na lěwo, khileše so na prawo, kłonješe so do prědka, zasćinješe sebi woči, dokelž měnješe, kóždy wokomik dyrbi fararjec dźowka z hlebiju přiběžeć, zo by ju hnydom z nazdala widźał. Dźowka njepřiběža a też po zwonjenju nic, a předsyda zawi z hłowu a zabórča: „Tole je mi dźiwno. Je dha knjez farař cyle pozabył? Ale nětko dyrbju ja hić za prawdu hladać.“ A předsyda wróći so do jstwy, wza spěwarske pod pažu a dźěše ke mši.

Podobnje kaž gmejnski předsyda bě też fararjowy susod cyłu sobotu a njedźelske ranjo na kemšacu hlebiju łakał. Hdyž też po zwonjenju njepřińdźe, zabórča smutnje: „Škoda! Bych jeno rady wědźał, štó je mi to

darjam radźomne, zo bychu tele listno wotebjerali. Předpisma, kotrež so nětkle hospodarjam činja, su tak wšelakore a jich je telko, zo móže jim jenož witane być, hdyž maja wšě hromadźe. To dotal, hdyž so we „Bautzener Nachrichten“ čišćachu, móžno njebě.

⁘

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije.) Wójnske wuznamjenjenja su dale ćile wosadni wojacy dóstali:

134. **Michał Winař** (Mikławš Winarjec) **z Kamjenjeje,** wojak w reservnym regimenće pěšeje artilerije čo. . . , Wón wojuje wot lěća w Flanderskej a dósta tam srjedź oktobra 1917 „za swěru w służbje“ Friedrich-Augustowu medaliju.

135. **Michał Bětka z Radworja** (rodźeny z Khasowa), krajny wobornik pola mašinskich třělbow pěšoho regimenta čo. . . . Hižo druhi dźeń mobilisacije (3. 8. 14) do wójny zwowany stoji w tu khwilu pola Smorgona (we ruskej Pólskej). Też jomu 20. oktobra 1917 Friedrich-Augustowu medaliju spožčichu.

136. **Jan Pjetaš z Boranec,** wojak pola mašinskich třělbow krajnowobornoho grenaděrskoho regimenta čo. . . . Wón wojowaše posledni čas pola Dwinska (Dünaburg) (?), hdźež sebi 23. oktobra 1917 tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju zasłuži.

⁘

Z Dźěchorjec. Žiwnosćeŕ Jan Rječka, kotryž bu hakle před něšto měsacami na podwyška powyšeny, bu njedawno šěržant. Rječka stoji skoro wot započatka wójny při jenym artileriskim połku a bu za swěru a zmužitosć też hižo z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny.

⁘

Z Khrósćic. Za „Dźak młodosće“ bě tudy póstnicy njedźelu a wutoru dźěćace předstajenjo. Při přepjelnjenej žurli Wjeńkec herbskeje grychty hrajachu a spěwachu dźěći Khrósćanskeje a Worklečanskeje šule. Pódla někotrych němskich kruchow a wustupow přednjesechu też Khrósćanske dźěći někotre serbske spěwy wjacyhłósnje, kaž: „Přadła je Marja kudźałku“ a „Domčk mój luby“. Najwjetše spodobanjo wšitkich doby sebi hra „We złotym hrodźe“, wot knježny wučeŕki Kubašec we serbskej rěči wobdźěłana. Wona činješe ze swojej sceneriju a rjanej rěču wulki začišć na připosłucharjow a zasłuži sebi, zo by też dale znata była. Dźěći běchu swoju wěc derje předstajiłe a zasłuža sebi z nawjednistwom wšitkón dźak a připóznaco. Ze wšoho běše widźeć, zo też naše wjesne dźěći pod wustojnym wjednistwom knjezow wučerjow cyle derje na jewišću wustupić zamóža.

⁘

Z Łusča. Póstnicy w nocy poby tudy paduch a pokradny z Miklec domskoho někotre połče. Mać a syn, kotrajž běštaj doma, ničo njepytnyštaj. Tak njeje w nětčišim času ničo hižo wěste před paduchami. Kradnjenja přecy bóle a bóle přiběraju.

⁘

Z Ralbic. (Założeński swjedźeń.) Póstnicy njedźelu 10. februara swječeše towarstwo młodźencow w Ralbicach swój III. założeński swjedźeń w herbskej grychće w Ralbicach. Dokelž bě čisty wunošk za „dźak młodosće“ postajeny, bu hraco póstnicy póndźelu hišće jónu wospjetowane. Hrała je so po powitanju přez předsydu knjeza kapłana Rjedu činohra „Burska krej“ — hra ze žiwjenja w štyrjoch jednanjach, kotruž bě † Rachlowc po swojim hesłu „ani hruzlika serbskeje zemje do cuzych rukow“ za serbske jewišćo wobdźěłał. Dale hišće dwaj žortniwej kruchaj w jenym jednanju: „Žona dyrbi do dwora“ wot † knjeza kapłana Mikł. Andrickoho a „Krasne wobrazy“ wot k. fararja Nowaka-Horjanskoho. Kaž zhonichmy, je so hraco wšitkim jara lubiło. Swjedźeń bě jara derje wopytany; samo Rakecy a Delnje Sulšecy běchu bohaće zastupjene. Wot serbskich duchownych su nas ze swojim wopytom počesćili: wosadny knjez faraŕ Just, zwjazkowy předsyda serbskich katolskich towarstwow młodźencow, knjez administrator P. Romuald z Różanta, knjezaj kapłanaj Wałda z Njebjelčic a Brusk z Kamjenca. Hry běše knjez kapłan Rjeda nawučił, też knjez kantor Šewčik bě nam k pomocy. Zwólniwych hrajeŕkow smy namakali sobustawy Ralbičanskoho knježnjacoho towarstwa. Jewišćo bu přitwarjene a přez kulisy spěwarskoho towarstwa „Lilije“ wudebjene. — Wšěm wutrobny dźak!

⁘

Z Pančic. Wjesołosć a radosć, jusk a trysk knježeše póstnicy w hosćencu, hdyž khowancy holčacoho klóštrskoho wustawa a dźěći wjesnjeju šulow njedźelu, póndźelu a wutoru hrajachu a spěwachu. Na wšěch dnjach bě połna žurla, haj samo dwójcy přepjelnjena. Tak bé pódla nimale wumjełskoho wuspěcha pjenježny jara wulki. Skoro 500 hriwnow budźe so móc „Dźakej młodosće“ přiwobroćić, kiž chce też dóńt tajkich swójbow porjeńšeć, kotrež su swojoho zastaraćerja přez wójnu zhubiłe. To je rjany započatk, hódny prócy a potu. Lubiło je so wšitkim, wosebje też, zo je so khětro wobšěrny program za sobu wotwił. Tu čakanja mjez jenotliwymi čisłami njebě, druhdy jenož wokomiki. Póstniskomu časej přiměrjeny program, połny žorta a pryslow, wšitko dokładnje nawuknjene, předźěłane a předstajene — to bě raz wječora a tohodla wuspěch wulkotny. Samo z daloka nas nahladni hosćo, kaž z Budyšina a z Drježdźan, ze swojim wopytom počesćichu. Dźak słuša wosebje klóštrej, kiž hakle nam zmóžni, tajke předstajenja z mjeńšimi wudawkami wuwjesć a knježstwo je samo też nahladny pjenježny dar poskićiło. Też wohnjowej woborje so zjawnje dźakujemy za přewostajenjo kulisow a druhich naprawow. Ći, kotřiž su swoje mocy a swój zbytny čas na wuwjedźenjo tajkoho wubjernoho předstajenja nałožili, namakaja dźak w tym, zo je so wšitko tak derje poradźiło. Jenož to je hanibne za wjes, zo čŕjóda worakawych hólčiskow před korčmu a nawsy po předstajenju na to čakaja, kak móhli młódšich a staršich ludźi na někajke wašnjo mjerzać a jim klubu činić. Nadźijomnje so tu w přichodźe něšto stanje, zo jim dalši lóšt na tajke mazane rjemjesło zańdźe. Je najwjetši čas! Nihdźe drje hórje njeje hač runje tu, hdźež so z wjetšich a mjeńšich městow a z druhich wsow ludźiska na někotre lěta zasydla a nam našu młodosć sobu kaža.

⁘

Z Kulowa. Ze železnym křižom I. rjad. bu wuznamjenjeny k. wučeŕ Felix Effmert.

---

z njej wujěł!“ Potom wza sebi spěwarske a dźěše ke mši.

W tym samym času stoješe hišće susod z napřeća fary we woknje, kaž hižo cyłe ranjo často, a hladaše na fararjec wrótka, hač so njewotewrja. „Nětkle je najwjetši čas“, měnješe, „nětkle pak so dyrbja wotewrić a dźowka dyrbi z hlebiju přiběžeć.“ A ćim krućišo hladaše na wrótka. Te pak stojachu a njehibachu so, kaž drjewjane. Skónčnje zaswari muž: „To hinak njeje. To pak je so tam fararjowy susod khodźo podtykował, a dobry, kajkiž knjez faraŕ je, je rjekł: „Haj to je mi jara lubo. Tule maš a wzmi sebi hlebiju!“ Tón hłódny slepy pożerak, kiž nihdźe dosć nima! Ja joho tak widźu, kak je hłowu tulo ke knjezej fararjej přišoł a so podtykował słódcy kaž škrěna butra.“ A do kuta so wobroćiwši wupluny: „Tfi! Ja jeno njewěm, kak móža ludźo tajcyle być!“ Hnydom pak wobroći so zasy k woknu a pohlada wěstosće dla hišće jónu na fararjec wrótka. Pódla widźeše, zo fararjowy susod ke mši dźe. „Hm, tola nic. To je mi dźiwno“, rjekny; potom wobleče so kemšacu suknju, wza spěwarske a dźěše. Ducy nimo fararjec khěže hišće sebi pomysli: „Hdy bychu so nětkle durje wotewriłe a fararjec dźowka wuskočiła: Knjez faraŕ je cyle pozabył. Tule maš hlebiju a wjele dobroho wot njoho a dźi z njej. Připołdnju so knjez faraŕ z tobu wujedna“; to hišće by so wón rady wróćił a z hlebiju po wsy šoł. Ale durje so njewotewrichu. Dale kročo wuhlada na kěrchowje čŕjódku muži, gmejnski předsyda a kowaŕ běštaj mjez nimi, też fararjowy susod běše pódla, a też wón so k nim stupi.

Runje zarěča gmejnski předsyda k mužom: „Knjez faraŕ je zawěsće pozabył na hlebiju. Khiba by tam něchtó skočił a joho dopomnił? Nětko je najwjetši čas. Doma knjez faraŕ hišće je. Hdyž na kěrchow přińdźech, zetkach muža, kiž bě runje pola njoho pobył.“

„Ach, ně, ně“, wobaraše spěšnje kowaŕ; „hić tam nichtó njesmě. Knjez faraŕ dźěn mohł sebi sam muža wobstarać a potom rjekł: „Njećiń sebi starosće wo cuze wěcy! Tamle su durje!“ Zabyća zakoń njeznaje. Štóž je zabył, je zabyć chcył, a ma wšitke sćěhwki njesć. To by rjenje było, hdy by so kóždy njedočink ze zabyćom zamołwjeć a wuwinować chcył. Ale potom, hdyž hodźinu dyri, a knjez faraŕ wostajiwši hlebije do cyrkwje póńdźe, potom je waša winowatosć zakročić. A potom kruće, jenož kruće! Štóž kiprje wustupuje, přehraje.“ Sam sebi doda kowaŕ hišće: „Hdyž knjez faraŕ ke mši póńdźe, je najlěpša přileżnosć, joho do hněwa nawabić. Pobožny je wobožny a njecha wjele rěči. Ja chcu hižo předsydźe słowa prajić, kotrež budźa łójić a přimać.“

Mužojo stojachu khwilku mjelčo, kóždy we swojich myslach.

Na wěži zběhny časnik mały hamor a dyri štyri štwórće, potom sćahny też za wulki hamor a biješe połnu hodźinu. Z poslednim razom zawoła wulki zwón: „Wosom-m-m!“ a zyńčeše dobru khwilu dale. Hišće njebě dozyńčał, tu wotewrichu so na farje durje, a na kěrchow wustupi trochu zababjeny muž, k tej čŕjódcy z khribjetom wobroćeny, woblečeny do ćopłoho płašća nimale hač do kulkow, z wuwornjenym khornarjom. Na khornaŕ měješe rubiško zwjazane, zo by jón dźeržało a sobu też wohrěwało. Rucy khowaštaj so do jehlenjacych rukajcow. Čapku měješe kruće do čoła sćehnjenu. Wšitko to wězo jěroho wjedra dla: po mačatej nocy duješe khětro zymny wětřik. Prawica dźeržeše kemšacu hlebiju.

„Ah!“ dźiwaše so ta čŕjódka na kěrchowje. „Knjez faraŕ je sebi tola muža wobstaraŕ.“ — „Štó jeno to je?“ — „Wjesnjan so być njezda.“ — „Mi je też cyle njeznaty.“ — „Najskerje něchtó z joho přećelstwa.“

„Kaž by nam wjesnym njepopřaŕ“, zabórča hórcy fararjowy susod.

„Haj, wěrno, a wy jomu tola nanosyće dosć!“ přispomni jomu kowaŕ.

Lědma bě sebi ta čŕjódka takle poradźiła, tu wobroći so muž z hlebiju, a ći mužojo mějachu z nowa přileżnosć, so dźiwać.

„Ah, knjez faraŕ sam! Z kemšacej hlebiju!“

(Přichodnje skónčenjo.)

Effmert dźěše jako jednory wojak won a je nětkle z leutnantom a wjednikom jeneje kompanije. Hižo prjedy dósta železny kříž II. rjad.

— Wuhlowe podkopki „Eintracht“ darichu našomu městej cyły železniski wóz wuhla. Wone ma so potřěbnym swójbam, předewšim tym, kotrychž zastaraćeŕ je w polu, rozdźělić.

Wukrajnska.

Tónle, kaž Pólska ze swětoweje wójny k samostatnosći zasy narodźeny kraj, budźe, dóstanje-li mjezy, kaž sebi to prěnja delegacija w Litowskim Bresće přeješe, něhdźe 680000 kós. kilometrow wulki, 605000 z nich běchu prjedy ruske wobsedźenstwo. Wukrajnska budźe potajkim wo někajke 140000 kós. km wjetša dyžli Němska. Mjez tym pak, zo ma Němska po poslednim ličenju něhdźe 70 milijónow wobydleri, změje Wukrajnska runje połojcu tejele ličby.

Wukrajnska je jedyn z najpłódnišich krajow zemje; tohodla je też jeje wobydlerstwo znajmjeńša na 80% rólniskoho powołanja. Skoro 60 dźělow wšeje pšeńcy, kotruž prjedawša njesměrna Ruska, — a ta bě šesty dźěl cyłeje zemje — spłodźi, bě we Wukrajnskej narostło; cyłoho ruskoho skotu měješe wona 45 wot 100.

Najpłódniše dźěle Wukrajnskeje su Kiewska, Wolhyniska a Podolska gubernija.

Kiewska gubernija wupłodźi po poslednjej statisticy něhdźe milijón tunow (tuna 20 centnari) pšeńcy a rožki, poł milijóna tunow wowsa.

Kiewska gubernija wupłodźeše w poslednim času wob lěto dale něhdźe 156000 tunow ječmjenja, 185000 jahłow, 92000 hejduški.

Też wjele skotu ma tónle dźěl noweje Wukrajnskeje. Howjadow měješe wón po poslednim ličenju někajki milijón; jenož Wolhyniska gubernija ma hišće wjacy, mjenujcy něhdźe połdra milijóna. Ličba swini bě też wulka, něhdźe 1¼ milijóna.

Po Kiewskim wokrjesu je najpłódniši Podolski. W nim plahuja přede wšěm pšeńcu, rožku, ječmjeń, wows, hroch a hejdušku. Wupłód je tak wulki, zo so něhdźe 9 dźesatkow wuwoža.

Třeći najpłódniši kruch wukrajnskoho kraja je Wolhyniski; wón ma předewšim wjele skotu, najwjacy mjez wšěmi gubernijemi dotalneje Ruskeje.

Wěste hišće njeje, kelko prjedawšich ruskich gubernijow so k Wukrajnskej přizamknje. Ale też tele naspomnjene tři maja telko, zo dóstaty měr z nimi by nam zawěsće wjele wužitka też za naše dalše žeživjenjo přinjesł.

Też druhich bohatstwow ma Wukrajnska nadosć. Pokłady w zemi su wulke: wjele kopra, železa a sele a nafta, w krajinach při rěcy Donu je też wjele wuhla; tam je najwjacy wšoho wuhla prjedawšoho cyłoho ruskoho kraja.

Zo nam tónle nowy kraj wězo přez nóc žitow njenawozy a skotu, je wězo wěste; to snadź so prjedy hišće njedźele a měsacy pominu; tola budźa nam wone zawěsće pomhać móc, hdyž naše nětčiše składy su na poslednje přišłe.

Što z invalidnymi bohosłowcami?

Należnje zabjeraja so wyšnosće a wučeni z prašenjom: što budźe z tymi, kotřiž wobškodźeni, druhdy też bjez toho abo tamoho stawa, z wójny domoj přińdu?

Skoro jenohłósna je wotmołwa, zo ma kóždy, hdyž nož so někak hodźi, zasy do powołanja přińć, w kotrymž je do wójny stał, abo na kotrež bě skoro hižo dowučeny.

Wjele bu też tych do wójny zwołanych, kotřiž mějachu snadź jenož hišće lětko a dźeń, zo běchu stupić směli ke Knjezowomu wołtarjej; w polu pak buchu wobškodźeni, pak z lohka, pak ćežcy. Smědźa ći, su-li so zasy do domizny žiwi wróćili, abo so žiwi zasy wróća, do duchownstwa přijeći być?

Po cyrkwinskim prawje nima nichtó na duchownoho wuswjećeny być, też žaneje na duchownstwo dale přihotowaceje swjećizny dóstać, kiž ma někajki duchowny abo ćělny brach; cyrkwinske prawo mjenuje to irregularita. Jenož we wěstych padach dawaše so dispensa.

Budźe to po wójnje lěpje? — Kaž so nětkle zda, zo nic. Rom wobkhowa sebi prawo na dispensu skoro jenož za so, a kaž bu w haprylu 1916 rozsudźene, budźe wón dispensu jenož z rědka dawać.

To zda so na prěni wokomik spodźiwne. Cyrkwi dyrbi tola na tym zależeć, zo duchownych dóstanje. Kelko je jich jenož n. př. z francózskich spadało, dokelž, kaž je powšitkownje znate, wojesku službu sobu z brónju wukonjeja! — Tola njesmě so na to zabyć, zo mohł so, hdy by wobškodźenym lohko było, do duchownstwa zastupić, někotryžkuli njehódny do duchownstwa tłóčić, mjenujcy tajcy, kotřiž so prjedy na někajke swětne powołanjo přihotowachu, ranjenja dla pak hižo do njoho njemóža.

Pozdźišo, hdyž budźe po tymle straše, budźe zawěsće lóže dispensu wot irregularity dóstać. Duchowni budźa trěbni; tuž budźe cyrkej znajmjeńša hladać dyrbjeć, zo tych wot duchownstwa njewotdźerži, kotřiž so hewak derje za nje hodźa, a jenož z někajkim ćělnym brachom so bědźić změja. Zawěsće njebudźe so Bóh tón Knjez a też žadyn wěriwy cyrkwje na tym storkać, hdyž duchowny z ćělneje njemóžnosće n. př. so prawje klakać abo kłonić njebudźe.

Tola też dźiwajo na dispensy njebudźe někotryžkuli prjedawši duchowny (w Francózskej) a bohosłowc měšniske powołanjo wukonjeć abo dócpěć móc. Tola jomu hodźi so možno sčinić, zo tola może duchownstwu blizko stać. Njemóhli woni we wulkich farach, hdźež maja farař a kapłanojo z dušepastyrskim dźěłom dosć činić, nabožinu wučić, abo pisomne hamtske dźěła wobstarać? Je dźěn tola něhdźežkuli tak, zo ma farař cyły swój čas na matrikne a podobne pisomne dźěła nałožeć a może woprawdźe duchownske dźěła potom jenož někak z khwatkom sčinić. Kelko časa a mocow žadaja sebi we wulkich wosadach towarstwa! Njebychu wobškodźeni, bohosłowcy zdźěłani laikojo, abo też wobškodźeni minorisća, (bohosłowcy z nižšimi,(majorisća, (z wyššimi swjećiznami,) duchownje zastać móhli? Wězo dyrbjeli woni potom też mzdu dóstawać a zastojnicy być. To pak by so lohko hodźało, dokelž by přez nich něhdźežkuli jene abo też wjacy duchownskich městnow njetrjebawše było.

Tele naspomnjene myslički njejsu runje won ničo nowe; ně, hižo w prěnich křesćanskich časach běchu też woprawdźe přewjedźene. Tak dźěn běchu nastałe zastojnstwa kaž lektorat, diakonat, docyła te, za kotrež so nětkle nižše a wyšše swjećizny do duchownstwa — nic duchownska swjećizna sobu! — wudźěleja, kotrež pak so jako tajke hižo njewukonjeja. —

Jasnu wotmołwu a dokładne zarjadowanjo też tu kaž w něčimkuliž druhim čas přinjese.

⁘

⁘ Wšelčizny. ⁘

Nowe khlěbowne khartki za pućowarjow (Reisebrotmarken) wuńdu, kaž so hamtscy wozjewja. Přez nje pak njezhubja dotalne płaćiwosće, ale zdźerža ju hač do 15. měrca. Wot 16. měrca budźeš pak jenož hišće na nowe khlěba dóstać móc. Wone budźa so jenož hišće w lisćinach wudawać, nic pak też we zešiwkach.

⁘

Wulka myš w khlěbje. Z Hainichen pisaše 13. febr. „Sächs. Volkszeitung“: Spodźiwny nawěšk wozjewi tudomny „Anzeiger“. Nawěšk bě tohole wobsaha:

„Swojim swěrnym, měsćanskim a wjesnym wotebjerarjam dawam wědźeć, zo wulku myš njenańdźechu w mojim khlěbje, ale w pokruće ze Šaepeloweje pjekarnje, Steyermühle Schlegel.“

⁘

Přećiwo potajnomu wikowanju

chce kejžorstwowa rada pječa skónčnje kruće zakročić. Wona wuda, kaž rěka bórzy, zakoń, po kotrymž budźe kóždy khostany, kiž z powołanja potajnje wikuje a při tym z wotmyslenjom zakońske předpisma přestupuje. Na kóždy pad dóstanje tajki khódu a móže k tomu hišće hač do 100000 hr. wotsudźeny być. K tomu wězo też hišće wěcy zhubi, z kotrymiž je zakazanje wikował.

Prawje je, zo so něšto krute w tej wěcy stanje. Tola dyrbjałe so też runje tak na wšo, štož bur kupować dyrbi, najwyšše płaćizny postajić, kaž na to su, štož wón předawa. Hdyž ma kruwu, konja atd. předać, smě sebi cyle wobmjezowanu płaćiznu žadać; hdyž sebi konja, kruwu abo hewak něšto kupi, dyrbi hustodosć hišće jomu telko dać. Zo chce tak nastatu škodu sebi někak zarunać, je lohko zrozemić; tohodla potom swoje wěcy přećiwo zakonjej za wyšši pjenjez předawa, hdyž jomu jón něchtó poskiči. To je sobu wina, zo je potajne překupstwo so tak wuwiło; rěka dźěn, zo so ličba tajkich překupcow w Němskej na něhdźe 300000 liči.

⁘

Kelko je morjo spożerało?

Z 1. febr. 1917 započachu podmórniki Němskeje swoju tak mjenowanu „njewobmjezowanu“ wójnu. 1. febr. tohole lěta je so potajkim lěto jich hrózbneje dźěławosće pominyło. Zajimawe je wobličenjo škody, kotruž su wone za tón čas njepřećelam načiniłe.

Po hamtskich wozjewjenjach bu podnurjenych 9½ milijónow bruto-registrowych tunow. Płaćizna za 1 bruto-registrowu tunu je wot započatka 1917 hrózbnje zrostła. Nazymu zańdźenoho lěta kupowaše Norwegska wot ameriskich łódźerjow łódźe, zo za 1 tunu po našich pjenjezach něhdźe 1500—1600 hr. płaćeše; Francózska žadaše sebi samo 1840 hriwnow; Jendźelska płaćeše w augusće 1917 720 hr., nětkle někajke 1340 hr. za tunu. Ličiš-li tak w přerězku 1000 hr. za tunu, potom su naši njepřećelojo a za nich jězdźacy neutralni 1000 króć 9,5 milijónow abo 9½ milijardy hriwnow jenož za łódźe same zhubili.

K tomu ma so ličić płaćizna za nakład: Tu cyle wěsće wobličić so nihdy njehodźi. Přetož njeje wěste, kelko ruma we łódźach je też woprawdźe pokładźenoho było. Tola smě drje so nimale wěsće prajić, zo nětkle, hdyž je rumnosć na łódźach tak žadna, łódźe prózdne njejězdźa, zo su dale tola nimale dospołnje pokładźene. Po nanajdrobnišim wobličenju wěcywustojnych móže so na tunu ćeže (Gewichtstonne) 2000 hr. za w njej składźene wěcy ličić.

Hdyž je nětko 9,5 milijónow bruto-registrowych tunow 14,25 milijónow tunow ćeže, a hdyž sebi prajimy, zo běchu wone snadź jenož po třoch dźěłach nakładźene, ma so — a to je nizko wzate — na podnurjeny skład 21 milijardow ličić.

Z tym pak njeje škoda hišće dočerpana: zhubjeny je tež pjenjez za dowoz.

Płaćizny za dowoz su w poslednišim lěće njewuprajnje jara zrostłe. Tola tež te njehodźa so na pjenjeźk wobličić. Srjedź lońšoho lěta n. př. płaćeše so za tunu wuhla: z Jendźelskeje do połnócneje Francózskeje 50 hr.; do Skandinaviskeje 200 hr., do Port Saida 300 hr. Za puć do narańšeje Indiskeje z Jendźelskeje płaćeše so za tunu druhich tworow a wěcow někajke 250 hr., ze zadnjeje Indiskeje 480 hr. Tuž je ćežko, někajku srjedźnu płaćiznu za dowoz tuny prajić. Ličiš-li jenož 100 hr. na dowoz tuny po ćeži zrozemjeneje, dha je to zasy někajka milijarda škody.

Škody, kotruž su z potepjenjom łódźi wot 1. febr. 1917 hač 1. febr. 1918 naše podmórniki načiniłe, je potajkim na wšě 31½ milijardow hr.

⁘

Testament po 50 lětach wočinjeny. 25. febr. 1868 zemrě w Nizza bayerski kral Ludwik I. Wón bě postajił, zo smědźa joho testament hakle 50 lět po joho smjerći wočinić.

⁘

Anonyme dopisy, abo dopisy, w kotrychž so dopisowar z mjenom podpisał njeje, přecy zasy na hejtmanstwa přikhadźeja. W nich toho abo tamnoho přestupjerja wójnskich postajenjow wobskoržuja. Budyšske hamtske hejtmanstwo nětko wozjewja, zo wone tajke dopisy hnydom spali, a zo so jich dla přepytowanja njestanu. — Štóž ma rjap a česć, swoje wobskoržowanja z mjenom podpisuje.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 454. praelat Jurij Kummer w **Drježdźanach**; 455. 458. 459. 506. 547. 548. z **Budyšina**: Hana Wjelawec, Jan Pětrka, Jan Wjerab, Hana Libšec, Jurij Šołta, Marija Krawčikowa; 460. Michał Kurjat ze **Zajdowa**; 461.—478. 507. z **Khrósćic**: wyšši wučeŕ Pětr Hila, wučerka Marija Kubašec, Marija Žyndźic, Mich. Brězan, Marija Zarjeńkowa, Hana Kobalcowa, Jakub Holka, Marija Domanic, Jan Krons, Mikławš Kral, Mich. Měrčink, Hańža Žurec, Hańža Metichowa, Pawoł Axman (w polu), Hana Kronsec, Jakub Žur, Jurij Brězan, Marija Wingerowa, Handrij Lehman (Wićaz); 479. Jurij Rachela (w polu). z **Bóšic**; 480. Pětr Lebza z **Now. Bóšic**; 481. 482. ze **Star. Cyhelnicy**: Jan Werner, Hańža Hěblakowa; 483.—485. z **Časec**: Michał Donat, Hańža Hajnowa, Mikławš Špitank; 486.—488. z **Hory**: Jakub Bermich, Madlena Zyndźina, Michał Rjeda; 489.—493. z **Hórkow**: Jakub Krawc, Jurij Šejda, Jakub Šewc, Hana Młyńkowa, Jakub Gławš; 494.—497. 501. z **Jasenicy**: Jan Rjeńč, Aug. Šwórak, Marija Šołćina, Mikł. Handrik; 498.—500. 502. z **Noweje Jasenicy**: Jak. Laras, Marija Nowakec, Hańža Lipičowa, Marija Bukowa; 503. Jakub Brycka z **Kopšina**; 504.—506. 544. z **Kozaric**: Pětr Bětka, Mikławš Henčl, Pawoł Khěžka, Hańža Lipičowa; 508. 509. z **Lejna**: Jurij Domaška, Hana Eiseltowa; 510.—513. z **Łusća**: Michał Wićaz, Marija Zyndźina, Hana Lešawcyna, Jakub Mikel; 514.—516. z **Noweje Wjeski**: Jurij Wojnař, Madl. Žurowa, Jakub Koch; 517.—519. 523. z **Nuknicy**: Madlena Donatowa, Hańža Kralowa, Mikławš Jawork, Jakub Wawrik; 520.—522. z **Prawoćic**: Jurij Wićaz, Jan Valten, Hana Cyžowa; 524. 525. ze **Smječkec**: Jurij Trenkler, Jakub Krawc; 526.—532. z **Worklec**: Mikł. Dźišławk, Jurij Rjeda, Michał Krawčik, Hańža Salowscyna, Mikławš Kósk, Mikławš Žofka, Hańža Krawcowa; 533.—536. 540. z **Wudworja**: Marija Šołćina, Jakub Čóška, Mich. Šewc, Jakub Nowak, Marija Lipičowa; 537.—539. z **Wučkec**: Jurij Wels, Jakub Knježk, Michał Nowotny; 541.—543. ze **Zejic**: Hana Wjenkowa, Jakub Domš, Jakub Špitank; 545. Hańža Kubašec w **Erfurće**; 549.—552. z **Marijnej Hwězdy**: P. Ubald, Marija Lebzec, Konvent klóštra (2); 553.—569. z **Pančic**: Jurij Šołta, Mikławš Nowak, Mikł. Bobik, Michał Horeń, Michał Lejman, Jan Pawlik, Jak. Skala, Max Kórjeńk, Pětr Nowak, Marija Welsowa, Jurij Wornač, Pětr Ledźbor, Marija Čochec, Khata Suchowa, Hańža Symankec, Hana Brězanec, Madlena Lipičowa; 570.—583. z **Jawory**: Marija Zarjenkowa, Marija Brylowa, Marija Wawrijowa, Madlena Herbrichowa, Mikławš Rjeńčka, Hańža Rachelowa, Jan Hančik, Madlena Jakubašec, Khata Kowcowa, Pětr Kórjeńk, Hańža Kralowa, Pětr Rab, Pětr Šneider, Hana Čórlichowa; 584.—600. z **Miłoćic**: Jan Kral, Mikławš Pjech, Marija Pólowa, Jurij Pětranc, Michał Šiman, Michał Wornač, Jurij Šlosar, Michał Kokla, Madlena Fulkec, Jurij Pjetaš, Jurij Zynda, Michał Wóski, Jan Šěrak, Michał Šworca, Jan Šworca, Pětr Brusk, Pětr Nowotny; 601.—612. ze **Swinařnje**: Jakup Knop, Jan Mikela, Michał Šołta, Jurij Šwon, Marija Jurkowa, Hańža Pašcyna, Jakub Pjech, Jurij Kokla, Marija Walčikowa, Jan Šneider, Mikławš Smoła, Jakub Kokla; 613.—621. z **Wětenicy**: Marija Bjedrichowa, Michał Delan, Marija Koplanscyna, Jurij Lisnař, Jakub Smoła, Hana Rabowa, Mikławš Čoch, Hańža Hejduškowa, Jakub Weidlich; 622. Michał Zynda z **Banec**; 623. Jurij Cyž (w polu) z **Čornec**; 624. Marija Kneblowa ze **Sulšec**; 625. Mikł. Buk z **Čěškec**; 626. Madlena Pjetašowa z **Wutołčic**; 627. Marija Waldźina z **Njezdašec**; 628. Cyrill Mikan z **Now. Łusća**; 629. Jak. Domaška z **Łahowa**; 630. Jurij Bermich z **Haslowa**.

Za fond towarstwa: Z Budyšina po 1 hr.: Jan Pětrka, N. N., Jan Wjerab; praelat Jurij Kummer we Drježdźanach 1 hr. 40 pj.; N. N. z Łusća 2 hr.; z Jasenicy: August Šwórak a N. N. po 1 hr.; Jurij Cyž we polu z Čornec 1 hr.; Jakub Domaška z Łahowa 1 hr.; N. N. z Mar. Hwězdy 5 hr.; August Müller ze Słoneje Boršće 1 hr,

Rozdźělenjo Posołow smy dyrbjeli tak zarjadować, zo je dowidźeć, štó jón dóstawa. Kaž zličenja dopokazuja, sebi něhdźe 300 wosobow bjerješe bjez toho, zo bychu swědomja sebi činiłe, Posoł tež zapłaćić. Tak so tež husto sta, zo ći njedóstachu, kotřiž běchu zapłaćili. Jim budźe nowe zarjadowanjo zawěsće lube.

Z dobom napominamy wšěch, kotřiž na 1918 wotebjeraja, zo njebychu so ze zapłaćenjom dlijili. Wobstojnosće su přez wójnu tajke, zo na płaćenjo čakać njemóžemy kaž prjedy.

Zarjadnistwo „Kat. Posoła“.

Nierth & Förster

Dalokorčak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbosław w Khrósćicach

změje **njedźelu 24. februara** wječor w 7 hodźinach swoju

měsačnu zhromadźiznu

z přednoškom k. kapłana Miča. Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 17. febr.** wječor w 8 hodź. w kat. towaršni

hłownu zhromadźiznu.

Serbja, dźiwajće při kupowanju na nuwěški w Pósle!

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Wróćiwši so wot rowa našoho horcolubowanoho mandźelskoho, nana, swaka a syna

Franca Websa

tyšeŕskoho mištra a fabrikanta

wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho w khorosći wopytowali, joho k rowu přewodźeli a za njoho so modlili **„Zapłać Bóh tón Knjez!“** Wosebity dźak słuša tudomnym miłosćiwym sotram.

W **Budyšinje**, 10. 2. 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych

Hana zwud. **Websowa**, rodź. Šołćic.

Hildegard Websec.

Čišć knihićišćerje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorečćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 8. | Budyšin, 23. februara 1918. | Lětnik 56.

Pastyrski list

našoho najdostojnišoho knjeza biskopa.

(Skónčenjo.)

2. Tola na hubjenstwje hrěšnika nichtó druhi winu njenjese hač wón sam. Bóh je joho warnował ze swojim swjatym słowom zwonka, ze swojej hnadu znutřka, widźomnje přez swojoho naměstnika, njewidźomnje přez swj. jandźela pěstona. Tola kaž zhubjeny syn wot swojoho nana woteńdźe zasakle z wótcnoho domu bójskeje miłosće do bludnistwow hrěcha, podleža joho wabjenjam a zapadny potom do joho twjerdoho wotročstwa. Žedźenjo za zhubjenym zbožom napjelnja dušu z hłubokej bolosću nad wopačnosćemi, z kotrymiž je so wot swojoho Boha wotrjekła. Wo zhubjenym synu rěka: „Tu dźěše do so.“ Luk. 15, 17.

Nic zrědka je hrěch přičina, zo człowjek na swojej česći, swojim zamoženju a podobnym škodu ćerpi. Tajka škoda wšak zamóže často bolostne začuća w człowjeku wubudźić. Tola tale bolosć je čisće zemska, kajkuž něhdy Esau přisadźiwši prawo prěnjorodźenstwa začu, a njemóže na žane wašnjo człowjekej k wěčnomu spomoženju być, khiba zo časne zło joho pohnuje, zo rozpomina, kak so z joho dušu ma. Wjele bóle dyrbi joho hnada rozswětleć, do kajkoho hubjenstwa je joho duša přišła, a joho pohonjeć, zo so k Bohu wobwroći. Wěra nětk duši wotpřikryje, kaž wjele móže wona w smjertnym ćěle dopóznać, krasnosć Božu, kotrejež ćemny wotbłyšć je krasnosć přirody z jeje milionami a zasy milionami hwězdow a spodźiwnym porjadom swěta, joho njedoslědźitu mudrosć, joho njeskónčnu swjatosć, smilnosć a miłosć, nic mjenje pak też joho kruta sprawnosć, hdyž je smilnosć podarmo wo twjerdu wutrobu hrěšnika klapała. Tak kralowski spěwar praji: „Swěrny je Knjez we wšitkich swojich słowach a swjaty we wšěch swojich skutkach.“ Ps. 144, 13, a swjaty Jan w Zjewjenju: „Swjaty, swjaty, swjaty je Knjez wšohomócny Bóh, kotryž běše, a kotryž je a kotryž přińdźe.“ Zjew. 4, 8, a Marija w swojim khwalbnym spěwje: „Joho miłosć traje wot naroda k narodej nad tymi, kotřiž so joho boja.“ Luk. 1, 50.

Tak wěra wozjewja hrózbnu krutosć, we kotrejž so duša namaka, zakita pak ju před zadwělowanjom, do kotrohož něhdy Judaš zapadny, wjele bóle ju pozběhnje k radosćiwej nadźiji, w kotrejž staj něhdy Pětr a Marija Madlena miłosć a přebohate wodaća namakałoj, k radosćiwej nadźiji, zo z Bohom, za kotrymž jeje žedźenjo a lubosć dźe, so zas zjednoći. W tymle zmyslenju so hrěšnik zebjerje, zo by swjate sakramenty a w tutych wodaću hrěchow dóstał, runja zhubjenomu synej, kiž praji: „Wstanywši póńdu k swojomu nanej.“ Luk. 15, 18.

Bójski Zbóžnik wopisuje radosć, kotraž w nanowym domje při nawróćenju zhubjenoho syna so pozběhny. Nan, kotryž joho hižo z nazdala přińć widźi, na žadyn pad želnosćiwoho njezastorči, wjele bóle jomu napřećo khwata, jomu wokoło šije padnywši joho wokoša. Hnydom da najlěpšu drastu přinjesć a joho woblec, pjerśćeń na joho ruku a črije na joho nozy dać jako znamjo, zo joho cyle zas za swojoho syna připóznaje. A nic dosć na tym, da wjesołu hosćinu wuhotować, tak zo je cyły dom z wyskanjom napjelnjeny. Nic mjenje je w njebjesach, kaž naš bójski Zbóžnik wobkruća, radosć nad hrěšnikom, kiž pokutu čini, bóle hač nad dźewjećadźewjećdźesat sprawnymi, kotřiž pokuty njetrjebaja. W sakramenće pokuty Bóh wodawa hrěšnikej, kiž želnosćiwje swoju winu wuznawa, wšitke joho hrěchi, wobradźi joho duši drastu swjatosće a wozmje joho zas za swoje dźěćo z prawom na wěčnu zbóžnosć. Z Mariju móže nětk zawyskać: „Wulcy khwali moja duša Knjeza, a mój duch zraduje so w Bohu mojim zbóžniku; dokelž wulke wěcy je na mni činił, kotryž mócny je, a swjate je joho mjeno.“ Luk. 1, 46. 47. 49. Tak hórka hač bolosć wěrneje pokuty je, tak wokřewjaca je też nutřkowna radosć, kotraž z njeje wukhadża.

3. Pokuta je khostanjo a myto z dobom. W sakramenće swjateje křćeńcy Bóh spušća hrěchi a wšitke khostanja, wěčne a časne. Hdyž potom człowjek zas do hrěšneje winy zapadnje, dha je Bóh we swojej njeskónčnej smilnosći drje hotowy pokutnomu hrěšnikej hrěchi a wšitke wěčne khostanja, haj też dźěl časnych khostanjow spušćić. Bójska sprawnosć a lubosć pak žadatej jenak, zo człowjek dźěl časnych khostanjow zapokući, zo by z jeneje strony sam zhonił, kak złe je Boha rozhněwać, z druheje strony pak so pohonjeny čuje, hrěcha a bližšeje přileżnosće k hrěchej so swěrnje pasć. Bóh so w tym jako wšomudry wućehnjeć człowjekow pokazuje. Njećini hižo zemski nan podobnje ze swojim dźěśćom? Prěnje přestupjenjo nan želnosćiwomu dźěśću woda spušćejo jomu też khostanjo, kotrež je sebi zasłužiło. By pak znamjo njezamołwjomneje słabosće było, hdyž při zasyhrěšenju z dobom zas winu a khostanjo spušći, tak khětře hač dźěćo jeno prosy. Wón změje wjele bóle za swoju winowatosć, zo jomu hišće khostanjo čuć da, też hdyž je jomu we wutrobje cyle wodał. Tak čini nic z twjerdosće ale z lubosće k dźěśću. Tohodla ze swjatoho pisma zhonimy, zo je Bóh drje we swojej smilnosći želnosćiwomu kralej Davidej winu hrěcha spušćił, nic pak też časne khostanjo, joho syn smjerće wumrje: 2. Kral. 12. 13 sć., zo je dwělowacomu Mójzesej njedowěru spušćił, tola nic joho wot wšeje pokuty wuswobodźił; wón drje smě horco žadany slubjeny kraj wot nazdala widźeć, ale njesmě ze swojim ludom do njoho ćahnyć. 5. Mójz. 34, 1 sć.

A tak je też cyrkej jako swěrny tołmačeŕ bójskich postajenjow wot spočatka želnosćiwomu hrěšnikej pokutne skutki nakładowała, kotrež běchu z dźěła zjawne a krute, přiměrjene sylnomu splahej prěnich křesćanow. Po přeměnjenych wobstojnosćach drje je cyrkej pokutne skutki, kotrež wona jako žadanku sakramenta pokuty kóždomu so spowědacomu dokonjeć dawa, wolóžiła; před Božim wobličom pak su hrěchi hišće runje tak khostanja hódne kaž před lětsacami Cyrkej nas tohodla napomina, zo samowólnje pokutne skutki na so bjerjemy, z cyła swoje žiwjenjo ze wšěmi joho starosćemi, prócami a bědami w duchu pokuty wjedźemy. Wona w tym cyle w mysli swojoho założerja Jězusa Khrystusa jedna po woli njebjeskoho wótca. Bóh, bjez kotrohož dopušćenja žadyn włósk z człowjekoweje hłowy njepadnje, dawa nad jenotliwych kaž nad swójby, nad gmejny kaž nad cyłe ludy ćežke wosudy přińć, kotrež njejsu tak jara pósłowje joho hněwa ale joho smilnosće. Zasakły přećiwo tomu křipi w njemócnej njemdrosći, we wěrje słaby dwěluje kaž Pětr na galilejskim morju (Mat. 14, 33. 31), želnosćiwy pak w šwikanju Božu ruku póznaje, kotraž so jomu napřećo poskića, zo by joho k sebi sćahnyła. Tohodla w knihach mudrosće rěka: „O kak dobry a słódki je, Knježe, twój duch we wšitkim. Tohodla tych, kotřiž so zabłudźichu, po něčim khostaš a a jich dopominaš na to, z čimž zhrěšichu, a napominaš, zo wostajiwši so złosće, do tebje wěrja, Knježe!“ Mudr. 12, 1. 2. Struchłosć drje też wěriwoho křesćana do zrudoby, haj do hłubokeje zrudoby zastorča, tola do tajkeje, kotrejž je bójski Zbóžnik njebjeski pokoj slubił. „Zbóžni su, kotřiž so rudźa, dokelž woni budža změrnjowani.“ Mat. 5, 5. Tohodla swj. Pawoł wo sebi praji: Kaž su ćerpjenja Khrystusowe nadobne nad nami, tak je přez Khrystusa nadobne też naše pokojenjo. 2. Kor. 1, 5. Swojich wěriwych tohodla pozběhuje ze słowami: „Naše nětčiše ćesnjenjo, kotrež je wokamiknite a lohke, skutkuje přez měru we nadobnosći wěčnu wahu krasnosće we nas.“ 2. Kor. 4. 17. Wostudy, ćeže a ćerpjenja tohole žiwjenja dyrbimy potajkim jako pokutne skutki wopominać, kotrež nam Bóh tón Knjez nakładuje a z tym tamne, kotrež nam cyrkej nawda, a tamne, kotrymž so sami dobrowólnje podćisnjemy, najlěpje wupjelnja a wudospołnja, wone maja myto w sebi samych, hdyž je w duchu pokuty poniżnje přijimamy. Z tym bywamy dostojne stawy potajnoho ćěła, kotrohož hłowa je Jězus Khrystus. Tohodla praji swjaty japoštoł Pětr: „Najlubši, njedźiwajće so w horju, kotrež so wam k pruhowanju stawa, jako by so wam něšto nowoho stało, ale mějicy dźěl na ćerpjenjach Khrystusowych so wjeselće, zo byšće też při zjewjenju joho krasnosće zradujcy so wjeselili.“ 1. Pětr. 4, 12. 13. „Jelizo z nim sobu ćerpimy“, praji swj. Pawoł, „budźemy też z nim překrasnjeni.“ Rom. 8, 17. Tohodla wěriwoho křesćana, hdyž dźiwa na mnohe zło w tymle swěće, ženje zadwělowanjo njemóže nadeńć; nawopak budźe joho pohonjeć, zo radosćiwje

so wotrjeknje a mócnje skutkuje k wjetšej česći Božej. Z tym ćerpjenja swoju hórkosć zhubja a wopokazaja so jako mócne lěkarstwo za khore človjestwo. Tohodla njedajmy so přez zamylace wołanjo bjezwěriwych porjedžerjow swěta zabłudźić, kotřiž wostajiwši Boha a cyrkwje chcedźa wšitke hubjenstwo zahnać. Na nich móža so słowa psalmisty nałožić: „Čohodla wrěskaju pohani a mysla udy na prózdnosće?"

„Roztorhajmy jeju (t. r. Knjeza a Joho žałowanoho) puta a ćisńmy wot so jeju přah!

„Kotryž bydli w njebjesach, wusměje so jim a Knjez jich wusměši.

„Tehdy k nim poréči w swojim hněwje a w swojim rozhorjenju jich zatraši." Ps. 2, 1—5.

Naš njepřećel je hrěch. Naše spomoženjo je jeničcy w pokuće; přetož ta zapusći kralestwo hrěcha z joho wójskami złoho, wona nas wutorhnje z morja hubjenstwa. Pokuta je naše spomoženjo za čas a wěčnosć. Pokuta budź dha też naše hesło nic jeno w přichodnym swjatym posće, ale wšitkeźdny našoho žiwjenja. —

Požohnuj was wšohomócny Bóh Wótc † a Syn † a Duch † swjaty. Amen.

W **Drježdźanach,**
W **Budyšinje,** njedźelu septuagesima 1918.

† **Franciskus.**

Wójna.

Naše torpedowe łódźe

pobychu 15. febr. pod wjednistwom korvetskoho kapitana Heinicki w **jendźelskim kanalu** mjez **Dover—Calaisom a Grisnez—Folkestonom. Wulka jendźelska strażna łódź,** mnohe **wobrónjene rybakske parniki** a **někotre motorske łódźe** buchu **zničene.** Naše torpedowe łódźe wróćichu so wšitke bjez zahubow a wobškodźenjow.

Što chcedźa bolšewicy?

Zo Trocki jednanja w Bresće-Litowskim tak nahle a na njewšědne wašnjo skónči, njeje so zawěsće bjez přičiny stało. Trocki njeje to też na swoju ruku činił, ale joho bolšewicy stoja za nim. Zo maja někajke šibałstwo w mozhach, je też z toho widźeć, zo ruskomu wójskej wubrónjenjo poručichu, ale tu poručnosć hnydom zasy wróćo wzachu. Što pak chcedźa?

Bjez dwěla wójnu přećiwo Wukrajnje a snadź też Finiskej. Hromadźa swoje rozeńdźene wójska zasy do swojich čerwjenych gardow. Hdyž swoje wójska na frontach rozpušćichu, drje sej myslachu, zo mohłoj Němska a Awstriska to nětko też činić. Potom móhli bolšewicy bjez stracha Wukrajnu napadnyć a też nam wšitko wutorhnyć, čohož smy so při měrje z Wukrajnu nadźijeli. To by za nas hospodarscy a politiscy nanajćežša poražka **była.**

Na našej stronje su tutón strach drje hnydom spóznali. Hdyž Trocki na swoje znate wašnjo jednanja wo měr skónči, wotmołwi jomu naš diplomat z Kühlmann něhdźe tole: Přiměr je nětk skónčeny, měr pak njeje wučinjeny, potajkim wožiwja sama wot so zas wójna. Wuradźenja w našim hłownym lěhwje mjez diplomatami — kancler hrabja Hertling a z Kühlmann tam běštaj — a wojeńskim wjednistwom wěšća wosebite podawki, a też wšelake nowiny rěča wo překwapjenjach, kotrež mamy na rańšich frontach wočakować. Tak su drje naši zahe dosć stanyli, zo bolšewikam jich samopašnosće zaćerja.

Mjez tym přikhadźeja wšědnje powěsće, kak bolšewicy we Wukrajnje, Finiskej a baltiskich provincach zakhadźeja, **morduja, rubja a pala.** Mnohe zemjanske a burske kubła buchu nadpadnjene, ludźo morjeni a kubła dźerži čerwjena garda w swojich rukach. We Wukrajnje niča bolšewicy žita a druhe płody, kotrež so tam khowaja. Hižo rěka, zo su we ćežkich wojowanjach Kijew dobyli a wobsadźili. Bjez dźiwa, zo Wukrajnscy srjedźne mócnarstwa należnje wo pomoc proša. Naše wójska su ćim bóle k pomocy pohnuwane, dokelž my sami k zeživjenju nuznje trjebamy, štož w tamnych krajinach złostniscy niča.

17. febr. je mjez Němskej a Ruskej wučinjeny přiměr wotběžał, a wójna je so zasy započała. **18. febr.** wječor piše naša wójnska rozprawa:

Na wulkoruskej fróncе su so dźensa připołdnju w 12 hodź. njepřećelstwa započałe. Na postupje přećiwo **Dwinskej** smy bjez wojowanja **k Dwinje dóšli.** — Wot Wukrajny w jeje ćežkich wojowanjach přećiwo Wulkorusam na pomoc wołane su naše wójska **postup wot Kowela** nastupiłe.

Nazajtra hižo naše wójska **Dwinsk** a na puću do Wukrajny twjerdźiznu **Luck** bjez wosebitych wojowanjow wobsadźichu. Ruske słabe wójska tak khwatnje cofachu, zo ani mosty přez Dwinu rozbuchnyć dać njemóžachu, kaž běchu to přihotowali.

Měr z Ruskej

je z nowa zeskhadźał. Zo su naše wójska do Ruskeje so nastajiłe, zo smy měr z Wukrajnu sčinili, zo žane wuhlady na revoluciju we našich krajach njejsu, je Trockoho a joho bolšewikow nastróžało. Čuja, zo wo jich knjejstwo dźe a chcedźa nětk spěšnje měr, prjedy hač zjebany lud jich zaćěri.

Srjedu wozjewi statny sekretar z Kühlmann sćěhowacy telegram z Pětrohroda: **Rada ludowych komisarow je zwólniwa, měr pod wuměnjenjemi podpisać, kotrež je delegacija štworozwjazka w Bresće-Litowskim postajiła.**

Wězo budźe štworozwjazk so nětk hišće bóle šibałstwow a samopašnosćow hladać, hdyž bolšewikow a jich dźiwnuške puće znaje. Zawěsća so też, zo bolšewicy na ludy so njewala, kotrež chcedźa z nami w měrje a přećelstwje žiwe być, kaž we Wukrajnje, Finiskej a baltiskich provincach. Jeli pak tukhwilne ruske knježeństwo nětk sprawnje měni, móže měr za krótki čas wobzamknjeny być a to měr po našich přećach.

Wojowanja na frontach

wostachu we wšědnych mjezach. — W Ruskej ćahnu naše wójska při železnicy **Riga—Pětrohrod** do prědka. Ruske stojnišća skoro bjez wobaranja překročichu. Mjez **Dwinskom** a **Luckom** postupuja w šěrokej fróncе. Přez **Luck** ćahnu na **Rowno.** 2500 jatych, wjac stow kanónow a wjele wěcow běchu 20. febr. hižo wzali. Do Estlanda su začahnyli.

Z rozprawy **21. febr. z kupy Moon** su wójska generala Eichhorna zamjerznjeny **Sund překročiłe** a w **Estlandskej Leal** wobsadźiłe.

Při rigajskim naliwje buštej **Pernigel** a **Lemsal** wobsadźenej. Po krótkim wojowanju pola Lemsal dobychmy 500 jatych a 20 kanónow. **Wenden** bu překročene. Naši stoja před **Wolmar.** Rowno bu wzate.

Dobytk njeje přewidźeć. Dotal bu wozjewjene: **1 general, někotři wjednicy divisijow, 425 officirow, 8700 muži.**

1353 kanónow, 120 mašinskich, 4—5000 wozow, ćahi z něhdźe 1000 wozami, někotre z cyrobami, lětaki atd.

Rumunska.

Jednanja wo měr maja so bórzy započeć. Statny sekretar z Kühlmann a minister hrabja Černin staj do Rumunskeje jěłoj.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je wutoru so zasy zhromadźił. Statny sekretar z Kühlmann dyrbi najprjedy wo měrje z Wukrajnu rozprawjeć a sej pjatk tu należnosć dowuradźić. Wjetše rozprawy a rozmołwy wo zwonkownych wěcach budźa drje hakle na nowy tydźeń.

Wólba do kejžorstwowoho sejma dyrbi so něšto přeměnić. Knježeństwo namjetuje we swojim naćisku, zo by ličba zapósłancow so wo 44 powyšiła a we wěstych mjezach proporcienalna wólba (poměrna wólba) zawjedła.

Nowe krućiše zakonje namjetuje knježeństwo k škitej před nješwarnymi khorosćemi a přećiwo njekhmanym zadźěwanjam človjeskoho podjeća.

Nowy etat abo hospodarski předmjet njeje hišće tak daloko zhotowjeny, zo mohł so sejmej předpołožić. Při njewěstych wójnskich wobstojnosćach wostanje też předmjet njewěsty. To pak je wěste, zo budźa nowe dawki trěbne. Dołh a dań za njón dźěn rosće a tohorunja mzdy za zastojnikow. 9,5 milliardow budże sama dań w přichodnym lěće žadać. 2875000000 hr. budźa dyrbjeć nowe dawki w lěće 1918 přinjesć. Kajke dyrbja nowe dawki być, njeje hišće znate.

Bayerska.

Bayerski kral a kralowa swjećeštaj 20. febr. złoty kwas. Runjež so wójnskoho časa dla wjetše swjatočnosće stawać njedyrbjachu, pokaza so powšitkowna lubosć tola na mnohe hnujace wašnjo. Němscy a wukrajni wjerchojo, na prěnim městnje swjaty wótc, přepodachu přez swojich pósłancow swjatočne zbožopřeća. Sejm, ministerije, wójska a zastupjerstwa zastojnstwow jimaj hołdowachu. Milijóny swojich a jomu wěnowanych pjenjez je kral na dobre skutki, wosebje za wójnske hubjenstwa rozdźělał. Mnohim zasudźenym buchu pjenježne a druhe khostanja spušćene. — Bóh spožč wjelelubowanomu kralej a joho wysokej mandźelskej hišće mnohe lěta.

Polacy a Wukrajna.

Polacy wšěch krajow su nanajhłubšo rozhněwani, zo su srjedźne mócnarstwa chelmski kraj młodej Wukrajnje při měrje přilubiłe. Ministerium Kucharzewski je wotstupiło. Knježeńska rada wostawa drje při swojim zastojnstwje, je pak nanajwótriši protest wozjewiła. W Awstriskej je cyła pólska strona w sejmje do napřećiwnistwa přećiwo awstriskomu knježeństwu stupiła. Pólscy ministrojo w awstriskim ministeriju su swoje zastojnstwa złožili. Awstriskomu knježeństwu nastawaja z tym wulke wobćežnosće, dokelž bjez Polakow lědma wjetšiny w sejmje namaka. W Haliču su Polacy póndźelu k znamjenju swojoho protesta powšitkownje stawkowali. Samo železniscy dźěłaćerjo so wobdźělachu.

Polacy wołaja so wosebje na stawizny, hdyž chelmski kraj za so žadaja. Też po wjetšinje wobydleri je drje žadanka sprawna dokelž w chelmskim kraju wjacy Polakow hač Rusynow bydli. Polacy su wo srjedź wójny swoju samostatnosć wot srjedźneju mócnarstwow dóstali, ale — wězo, kak daloko ze swojeje winy njeda so rozsudźić — wjele wuwjedli dotal ani za sebje samych ani za swojich wuswobodźeri njejsu, jenož přecy žadali. Też přećiwo Rusynam njeběchu dotal sprawni; su jich wosebje w Haliču ćežko a njesprawnje podtłóčowali. Na wšo to dyrbi so pola jich protesta sobu dźiwać.

Na druhej stronje je chelmski kraj so přecy k Pólskej ličił, a tam bydlacy Polacy bychu jako katolikojo lohko pod prawosław-

nymi Wukrajnymi ćerpjeć měli. To by za nich ćim bolostnišo było, dokelž maja we někotrych tamnišich wokrjesach sylnu přewahu, samo přez 80 procentow. Njemóžemy so tohodla jich rozhorjenju dźiwać.

Što je woprawdźita wina była, zo bu chelmski kraj nowej Wukrajnje lubjeny, staj statny sekretar z Kühlmann w němskim, a awstriski ministerpresident ze Seidler w awstriskim sejmje nimale nadobo wuprajiłoj. **Wukrajnscy to žadachu a nochcychu bjez toho měr činić. Awstriska a Němska pak dyrbještej měr wobzamknyć, zo byštej swoje ludy wot hłoda wumožiłoj a puć k dalšomu měrej wotewriłoj.**

Ministerpresident ze Seidler pak móžeše w sejmje Polakam też nadźiju dać, zo jich sprawne žadanki so tola jim hišće dopjelnja. Z Wukrajnu je so wuměnjenjo wučiniło, zo móže měšana komisija, kotraž dyrbi mjezy mjez Pólskej a Wukrajnu nadrobnje postajić, mjezy też dale k ranju storčić, hač je to nětkle namjetowane. Do komisije budźa pak też Polacy słušeć a to runje telko kaž našich abo Wukrajnskich a wona změje też na přeća wobydleri jenotliwych krajinow a wokrjesow dźiwać. Při měrje, kiž je nam k zeživjenju třebny, njemóža Polacy wjacy žadać.

Spaniska.

Nuza knježi też w Spaniskej. Njedźiwajcy na krute zakazy knježeŕstwa wuwožuja ludźo wjele cyrobow do Francózskeje a Jendźelskeje, dokelž wysoke, haj lichowniske płaćizny jich wabja. Njeměry přecy zasy nastawaja, wosebje we wjetšich městach, kaž w Barcelonje, Maladzy, Alicanće a druhdźe. Dotal je knježeŕstwo njeměry podtłóčić mohło, dokelž je jomu wójsko swěrne.

24. febr. budźa wólby, na kotrež so hižo ze wšej pilnosću hotuja, liberalni kaž konservativni. Liberalni budźa sylnje dźěłać, zo móhli wjetšiuu za swoju entenće přećelnu politiku dobyć. Też konservativni su pilni; woni su nam přikhileni. Konservativni pod sławnym Maurom su w Madridźe basnika Bonavente jako kandidata postajili, kotryž za přećela Němskeje płaći. Za přichodne stojnišćo Spaniskeje we wójnje budźe nowa wólba wjele płaćić.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Za 30000 hriwnow nowych 50pjenježkowych papjerkow město bórzy z nowa wuda. Dotalne měsćanske pjenježne papjerki běchu jenož na jenym boku jako pjenjez wobćišćane, nětko ma so to na woběmaj stronomaj woznamjenić.

⁘

Z Radworja. (Tři železne křiže.) Tute wuznamjenjenja dóstachu sćěhowacy wosadni wojacy:

137. **Jan Driml** z **Khasowa,** wojak we jenym regimenće pólneje artilerije. Wón wuznamjeni so započatk julija 1917 pola Neuville (k ranju wot Reimsa, w Champagniji) we sylnym njepřećelskim wohenju z wurjadnej zymnokrejnosću. Za to připóznachu jomu železny křiž.

138. **Jakub Rječk** z **Radworskoho Haja,** (w Budyšinje ženjeny), prjedy wojak pola gardejězdnych, nětko dohladowaŕ w konjacym lazareće w Chatillonje (pola Verduna?). Za wosebitu swěru w službje dósta započatk oktobra 1917 železny křiž a bu na šeržanta powyšeny.

139. **Jurij Cyž** z **Radworja,** wojak we reservnym artilleriskim regimenće čo. ... Wón wojowaše nazymu 1917 pola Yperna. Ze zmužitosću, před njepřećelom wopokazanej, zasłuži sebi też wón železny křiž a bu za dźesatnika pomjenowany.

⁘

Z Khróšćic. Zańdźeny pjatk w nocy wopytachu našu wjes paduši. Woni dobychu so pola khěžkarja Hendricha nutř a pokradnychu tam khlěb a kusk butry. Na to dobychu so do statoka žiwnosćerja Šramy, deleka we jstwje wokno wułamawši. Tu čujachu so cyle wěsći a dachu sebi derje być. Běchu we kachlach woheń zadźěłali a sebi wječeŕ přihotowali. Jedyn z nich bě po dobrej wječeri mučny a lehny so na konopej a sebi wusny. Rano, hdyž dźowka stany, nadeńdźe muža na konopeju ležacoho. Z wopředka sebi mysleše, zo je hospodaŕ, tola tu so dohlada, zo běše cuzy človjek! Tuž běžeše domjacych wołać, mjez tym pak běše cuzy hósć wotućił a so z procha měł. We jstwje mějachu wšitko přihotowane, štož sobu wzachu; 10 hr. pjenjez a šinčka butry bě so zhubiło. Tak domjacy drje so paduši hišće ženje čuli njejsu, kaž pola Šramic. Za nimi nimaja sléda.

⁘

Z Dobrošic. Tudomny kubleŕ Janca dyrbješe zańdźenu wutoru wola zarěžać, kotryž měješe w žołdku něšto zakłóte. W nocy wosta mjaso na začinjenym hunje; běše za komunalny zwjazk postajene. Hdyž chcychu rano mjaso wotwjesć, běštej so 2 běrtlej přez 2 centnarjej ćežkej zhubiłoj. Paduch běše jej w nocy wotnjesł. Zawołany policajski pos pak žanoho sléda za paduchom namakać njemóžeše. Tuž drje tón njewuslědźeny wostanje a budźe sebi dobru pječeń słodźeć dać. Wobsedźeŕ pak změje wulku škodu a budźe wbohi dyrbjeć z prózdnoho přihladować.

⁘

Z Worklec. Naš listynošeŕ Jan Grubert, kiž tón čas w Champagni jako jězdźeŕ při třělnej kolonje artileriskoho połka čo. ... wojeńsku službu wukonja, dósta za swěru a zmužitosć Friedrich-Augustowu medaliju. Přejemy wuznamjenjenomu, kotrohož wšitcy lubujemy a sebi ważimy, wjele zboža a zo by so nam bórzy strowy domoj wróćił. Nadźijomnje budźe nam potom zasy listy a dopisy, a to jenož zwjeselace, do domow nosyć.

⁘

Ze Sernjan. Jan Koplanski, syn Mikł. Koplanskoho, jězdźeŕ při kanónach, nětkle w Galiciskej, je za swoju wušiknosć při jězdźenju železny křiž II. rjad. dóstał.

⁘

Z Koslowa. Žiwnosćeŕ Jan Brojeŕ, kotryž hižo wot spočatka wójny při jenym pěšim połku w polu stoji, bu njedawno na šeržanta powyšeny. Mjenowany dźěše jako jednory wojak won a bu za zmužitosć a swěru też hižo z Friedrich-Augustowej medaliju a železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny.

⁘

Z Konjec. Žiwnosćeŕ Mikławš Henč, wot spočatka wójny při jenym pěšim połku służacy, bu za zmužitosć a swěrnu službu ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny.

⁘

Knjeza farařjowa plista.

Powěda Radlubin.

(5. pokračowanjo.)

Črjódku wuhladawši přińdźe knjez faraŕ bliže a z ćichim posměwkom na wobliču rjekny žortnje: „Nó, moji lubi, što tu wy hišće tak stojiće, kaž dźěłaćerjo na torhošću? Hodźina je tola hižo wotbiła. Njecha so wam hišće?“

Město wotmołwy wopraša so gmejnski předsyda zadźiwany: „Ale, knjez faraŕ, hdźe wy tola chceće?“

„Ja? Wšak tola widźiće, z kemšacej hlebiju po wsy. Ja dźěn hinak njemóžu, wy sće mi tak přisudźili.“

„Ach, knjez faraŕ, tak my tola měnili njejsmy, zo byšće wy sam z kemšacej hlebiju po wsy khodźił. Ně, ani mysle na to. My myslachmy, wy so z małym dawkom wotpłaćiće. Hdy byšće kemšacu hlebiju ke mni pósłał, bych ju rady dale wobstaraŕ, radlubje. A we wsy je muži dosć, kiž bychu za małe do ruki rady tu službu wobstarali. A hišće bychu sebi za česć ważili, zo smědźa z kemšacej hlebiju knjeza farařja zastupować.“

„Ja so wotpłaćić?“ dźiwaše so tomu knjez faraŕ. „Ně, to so wy myliće. Wy wšitcy khodźiće, hdyž na žanoho rjad přińdźe, kóždy sam. Žanomu so njewuzdanje, zo by so wotpłaćał. ‚Pjenjezy su žadne. To mózu sebi ja sam zasłužić.‘ Tak sebi kóždy mysli a dźe z hlebiju. A wote mnje byšće wotpłaćenjo žadali. Ně! Wy sće mi tola sami prajili: Zakoń je za wšěch jenajki. Potajkim też za mnje. A wotpłaćeja so jenož wulcy ludźo a kotřiž rady njechača pasu. Ja njecham wulcy činić, ani njechača pasć. Kajki bych wam to přikład dawał! A potom: pjenjezy su žadne, tak sudźu też ja. Najimanski pjenjez dokhadźa njeporjadnje; z woporami za stolu so mnozy dlija; žiwjenjo je dźeń a dróžše; knihikupcy pak su so jeno nawučili po rěblu horje łazyć; khudźi wołaja z jenajkej mocu wo smilnosć. Też ja dyrbju lutować. Ja du z kemšacej hlebiju sam.“ Tak skónči knjez faraŕ, štapi z hlebiju rozsudnje do zemje a wobroćiwši so stupi kročeł abo dwě, tajkej dołhej stražniskej, doprědka.

„A štó změje to kemše a prědowanjo?“ wopraša so předsyda. „Je traš tu zastupnik?“

„Zastupnik?“ wobroći so knjez. „Ja tola měnju, abo njejsće so wy postaraŕi? Njejsće sebi zastupnika skazali?“ rjekny postróženy. „To by mi jara žel było, hdy byšće to zakomdźili. A waša starosć to tola dospołnje je, to je jasne, kaž na běłym dnju. Wšak tola wěsće: ‚Nichtó njemóže dwěmaj knjezomaj służić.‘ Sym dźěn wam to často dosć nadrobnje rozestajał. Jenoho změje kedźbu, druhoho budźe zakomdźeć. Hdyž sće mi kemšacu hlebiju přisudźili, sće so tola hnydom dopomnić dyrbjeli, zo ja na dwěmaj městnomaj zdobom być njemóžu, zo njemóžu we cyrkwi służić a po wsy khodźo stražować. A zo ja službu z kemšacej hlebiju za ważnu posudźam, njemóže so wam dźiwno zdać; wšak sće ju sami za jara ważnu posudźeli a njemóžešće dlěje přihladować, zo by faraŕ na dalše kemšaceje hlebije swobodny wostał. Potajkim starosć wo zastupnika je cyle na wašim ramjenju. Ja bych jeno škódnu měšeńcu zawinył, hdy bych so z tej należnosću zabjeraŕ.“

Mužojo njewotmołwichu ničo; z wočow běše jim widźeć, zo wotmołwy njewěda.

„Knjez faraŕ“, rjekny skónčnje susod z napřeća fary, „tak drje budźemy dźensa bjez kemši.“

„Bjez kemši? To bych wutrobnje wobžarowaŕ“, na to zasy knjez faraŕ. „Bjez kemši njedźela ani swjatk ani pjatk. Ale wina je na wašej stronje. Ja wam njemóžu pomhać, khiba z dobrej radu. Připadnje sym zasłyšał, zo je w Susodźicach knjeza farařjowy bratr, knjez profesor z města, na wopyće. Tón knjez drje by wam rady z nuzy pomhał, hdyž joho přećelnje poprosyće. Ale do spěcha dyrbiće so měć, hewak přińdźeće pozdźe, zo budźe tón knjez hižo po kemšach. Tohodla póscelće najradšo muža do prědka, móžno-li na kolesu, zo by toho knjeza přihotował. Mjez tym zapřehńće spěšnej konjej do škleńčanoho woza

Z Trupina. Jakub Kocor, kotryž hižo wot započatka wójny w polu jako pioněr stoji, bu na podwyška powyšeny.

⁘

Ze Sulšec pola Kulowa. Dźesatnik Pawoł Koslowski, telefonist w jenym sakskim artileriskim batalijónje, wumrě 29. januara na wječornym bitwišću rjekowskeje smjerće. Popołdnju bu ćežcy ranjeny a wječor wudycha derje přez duchownoho přihotowany, kaž tutón sam zawostajenym napisa; 31. jan. bu na kěrchowje w Origny khowany. Padnjeny je tu pola žiwnosćerja Jurja Lipiča woćehnjeny, — měješe być joho naslědnik — a je pozdźišo w hornich Serbach służił. Wón zawostaji też mandźelsku a dźowčičku. Joho hejtman piše we lisće: „Joho přikładna sněra, towaršniwosć, njebojaznosć a zmužitosć je so też w najćežšich hodźinach flanderskeje bitwy wopokazała a wutroby towaršow sobu torhnyła, a joho wopomnjeću budźe jako jenoho z najlěpšich našoho wotdźěla wěčnje žiwe.“ Rjany posmjertny dźak je hejtman w Kulowskich lokalnych nowinach wozjewił. Dale slubi mandźelskej, zo chce so wosebje za rjane wupyšenjo rowa starać a fotografiju potom pósłać. Friedrich-Augustowa medalija a železny křiž II. rjad. pyšeše młodoho rjeka a za železny křiž I. rjad. běše namjetowany, — tutón jednory serbski wojak.

⁘

Z Kulowa. Něhdźe 60 zastojnikow aluminjernje w Lauta bydli w našim měsće. Za nich jězdźi z najnowišoho časa wosebity železniski ćah, zo by jich k dźěłarni a wróćo wozył. Ćah wotjězdźa rano 6^{58} z Kulowa a přiwoža wječor 7^{32} (na sobotach 5^{30} a njedźelach 2^{30}) zastojnikow wróćo. Prjedy jězdźeše za dźěłaćerjow rano 5^{30} ćah do Wojerec; we wójnje pak přesta jězdźić a wšě prócowanja, zo by tónle ćah za dźěłaćeri zasy jězdźił, běchu dotal podarmne.

— Mału Hertku mać pozdźišo hač hewak lehnyć wjedźe. — Hertka: „Luba maći, dźensa njech ja wječorne paćerje spěwać njetrjebam.“ — „Čohodla dha runje dźensa nic?“ — „Ja sym tak mučna a — Bóh luby Knjez drje też hižo dawno spi.“

Njewjesołe wěcki ze Sakskeje

přinjese njedawno „Kölnische Volkszeitung“ a po njej też „Sächsische Volkszeitung“. Tam rěka:

„Na prawje njelube wašnjo buchu katolikojo Sakskeje, hdyž měješe so w katolskich cyrkwjach pastyřski list arcybiskopow a biskopow Němskeje, kotrohož wobsah bě tola tak derje nahladnosć wjerchow a statnu móc zkrućić mohł, přečitać, na to dopomnjeni, zo je tu za zarjadowanja a wozjewjenja duchowneje wyšnosće hišće kralowski placet. Po postajenju ministerija kulta bě so na dwěmaj kuskomaj wustajiło, a wonej njesmědźeštej so tohodla přečitać. Wonej stej namakać we sadomaj:

„Ale přecy hišće zawěraja „wot starych, prózdnych předsudkow wuspinane“ jenotliwe zwjazkowe staty swoje mjezy nic jenož jesuitskomu rjadej, ale też wšěm druhim mužskim rjadam ...“ a „Samo při swojim powšitkownosći spomožnym skutkowanju bywaja wone z njedowěru pěstonjene a wobhladowane, z njedowěru, kotraž jenož njehaći a zadźěwki njepřihotuje, ale je runjewon ranjaca.“

Słowa mjez smuškami so wustajichu. Štóž je wobkedźbował, kak knježeństwa někotrych zwjazkowych statow z předsudkow a z njedowěry so přećiwo klóštrskim rjadam zadźerža, budźe tymajle sadomaj přihłosować. Sakske knježeństwo njemóže, kaž so zda, potrěbnosće katolskeje cyrkwje přecy hišće z nadobnišoho stojnišća posudźeć.

Kak prawje pak běchu biskopja sudźili, to dopokazuja jasnje někotre podawki z poslednjoho časa we Sakskej. We wěstym, jara industrielnym městačku Sakskeje, kotrež z bližšej wokolinu něhdźe 3000 katolikow liči, běchu hižo před něšto lětami podarmo wo připušćenjo 3 katolskich sotrow k wothladanju khudych, khorych a dźěći prosyli. Nětkle, w tymle dołhim wójnskim času, běchu prózstwu wospjetowali, hdyž bě so najprjedy wobličiło, zo znajmjeńša 130 khudych katolskich dźěći je bjeze wšoho dohlada, a tak za nich wulki strach, zo dospołnje zdźiwja; jich nanojo mjenujcy su we wójnje a maćerje w twornjach dźěłaja. Jim měješe so skhow poskićić, hdźež bychu wob dźeń doma być móhłe. A njemałe njebě dźiwanjo, hdyž po 6 měsacach wotmołwa dóńdźe, zo knježeństwo njemóže prózstwu dopjelnić, dokelž (sotrow) trjeba njeje. W měsće stej hižo dwě dźěśćowni, kotrejž civilne wosoby wjedu, a kotrejž stej też katolskim dźěćom přistupnej. Woprawdźe pak jehu dźěśćownju diakonisy wobhladowachu. Jich spomožne skutkowanjo zawěśće kóždy připóznawa, ale też, zo je za tajku wulku ličbu sebi samym přewostajenych dźěći też wosebita dźěśćownja nuzna; runje tak też za wothladanjo khudych a khorych. Z dobrym prawom skorži so nětkle wjele na worakawosć młodosće. Tohodla by sebi kóždy myslić dyrbjał, zo so z dźakownosću powita, hdyž so přileżnosć k jich wothladanju poskići a to čim skerje, hdyž so tola ani pjenježka podpjery nježadaše. Wotpokazowace rozsudźenjo dyrbiš tohodla bolostnje začuwać. Wo podobnym wuzkim zmyslenju swědči dale też nadawk, kotryž farař wěstoho wulkoho sakskoho města dósta, zo by tola wobličił, hač w joho wosadźe wjacy sotrow, dyžli je připušćenych, njeje. Kaž rěka, je so prawje dobra wotmołwa na to dała.

Tola dale. W Coswigu, prawje spěšnje přibjeracym industrielnym městačku mjez Drježdźanami a Mišnom je po něčim katolska wosada, něhdźe 500 duši wulka, nastała. Tele duše nimaja tam ani wobstaranja. Wone słušeja k Mišnjanskej katolskej farje a móža ju za poł hodźiny ze železnicu dócpěć. Tale młoda wosada bě prosyła, zo bychu so měsačne Bože służby zarjadowałe. Duchowne wyšnosće běchu prózstwu horliwje podpjerałe. Tola też tule prózstwu knježeństwo před něšto njedźelemi wotpokaza. Njeje potrjeby! Tak wostanje 500 duši bjez porjadnoho dušepastyřstwa a Božich służbow. Zo při tajkich wobstojnosćach mnozy katolikojo woliwknu a potom lohcy socialdemokraciji připadnu, so derje rozemi. Předewšim ma so wobžarować šulska młodosć tejele wosady, kotraž drje někak z nuzu rozwučowanjo w nabožinje dóstawa, tola lědom hdy žanu katolsku cyrkej a Bože służby zawohlada. A tola znajemy wjacy městnow we sakskej Łužicy, hdźež mějachu za wjele mjeńšu ličbu protestantow hižo přez lětdźesatki na kóždu njedźelu Bože służby za nuzne. My jim to njezawidźimy. Tola, štož je jenym

---

na krutych pjerach a dajće wotežki wustojnomu pohončej do rukow, zo so njeby ćahnył, kaž na robotu. Tajcy knježa njejsu rady dołho na puću. A zo njeby pozdźišo rěkało: Kaž na klepotawje su mje roztřasli.‘ A potom, tola njezabudźće tomu knjezej rjany wopor přihotować. Darmo tajkeje służby žadać njemóžeće. Tón knjez je tu na wodychnjenjo přijeł a nětko dyrbi město toho po kraju jězdźić, cuzym ludźom k woli so napinać. A też to mějće kedźbu: wurjadnu lubosć a wurjadny dźak, a wulcy knježa maja wulku ruku! Mjenje pjeć toleri jomu skoro njemóžeće skićić.“

Knjez farař měješe swoju ćichu radosć nad zadźiwanymi a splóšanymi wobličemi před sobu. Druhdy chcyše so jomu posměwk z mocu z wobliča skradnyć, zo dyrbješe ze zubami zakusować. Skónčnje rjekny so wobroćejo: „Ale my tu stojo bachtamy, a čas nam ćěka! Ja dyrbju na stražu, a wy hladajće sebi muža a spěšnoho zapřaha!“ Lědma pak bě dołhu kročel stupił, wobwjertny so zasy a rjekny: „Haj skoro běch zabył. Chcu was na wšitko zdopominać, zo wam njeby mjerzanjo pozdźe přišło. Kajawki su njewróćawki. To so samo rozemi, zo dyrbiće tomu knjezej dobry wobjed přihotować. Hłódnoho joho tola domoj pósłać njemóžeće. To njeby rjenje było. Tuž hladajće sebi dobru kuchařku po wsy. Tajcy knježa su hižo lěpšich dórtkow zwučeni, kaž my tu na wsach.“ A zasy počinješe so, kaž by chcył khwatajcy woteńć.

„Knjez farař“, hrabny so předsyda khětře słowa, „do Susodźic słać by tola wjele hary činiło. A potom tele powědanjo! Wšudźom, hdźež by so človjek wobroćił, wšudźom luty Mudrow. Toho my tola njetrjebamy.“

„Haj, moji lubi, ja was wjacy njeznaju!“ dźiwaše so knjez farař. „Ważiće dha wy trochu teje hary a kus toho powědanja ćežo, dyžli njedźelsku swjatočnosć a kaznju a jeje zakomdźenjo? To by mi tola jara žel było. Nimo toho je to tola z wašej winu a zabyćiwosću.“

Předsyda njewědźeše sebi radźić z radnikom, kowarjom, kotryž, kaž měnješe, jomu za khribjetom stoji. Tola kowař tu wjacy njeběše. Hdyž bě widźał a słyšał, zo ta cyła wěc so do druheje kolije wobroća, kaž bě wón sebi přał a so nadźał, bě so stupił, štó wě hdźe. Tuž hladaše předsyda swojim susodam do wočow pytajo sebi dobreje rady. Ći pak jomu dosć zrozemliwje kiwachu: „Čiń jenož krótki kónc!“

Mjez tym hižo susod z napřeća fary za knjezom, kotryž bě zasy hižo kročel abo dwě stupił, zawoła: „Knjez farař, dajmy tej wěcy tola dźensa być! Dajće kemšacu hlebiju předsydźe, zo by ju dale wobstarał, a dźiće po zwučenym wašnju do cyrkwje! Wujednać dźěn móžemy so přichodne dny.“

„Haj, knjez farař“, hrabny so předsyda tohole słowa, „dajće hlebiju mi a dźiće wy do cyrkwje! Jutře so dale wujednamy.“

„Za mnje je ta wěc wujednana“, wotmołwi knjez farař rozsudnje. „Wšak sće ju wy wujednali, ani zo byšće so mje słowčka woprašeli. Sće mi hlebiju do ruki dali, a ja jeje prjedy z ruki njepušću, doniž mi tule zjawnje před cyrkwju njeslubiće, zo chceće swoje wobzamknjenjo zasy zběhnyć a fararja za wšě přichodne časy kemšaceje hlebije swobodnoho wostajić, a to dźensa, nic jutře.“

Předsyda wobroćeše so zasy k mužom, zo by jim dobru radu z wočow zhudawał. Ći pak jomu raznje kiwachu: „Haj, haj! Hladaj jeno, zo z tej wěcu skerje a lěpje na kónc přińdźeš.“

„Nó haj, knjez farař“, tuž rjekny předsyda, „lubju wam tule před tymile mužemi, kotřiž mi přihłosuja, zo chcu hišće dźensa hromadować. A wobzamknjenjo so wěsće zběhnje. A nětko dajće hlebiju mi, zo bych ju dale wobstaral.“

Knjez farař so z ćicha posměwkny a potom wotmołwi: „Tak sym spokojom.“ A wotedawši hlebiju khwataše na faru, zo by so přewoblekał.

Předsyda wobroći so z kemšacej hlebiju k fararjec susodej, kotryž runje při nim stoješe: „Chceš ju ty dźensa wzać?“

(Přichodnje skónčenjo.)

prawe, to mělo też za druhoho so přisłušeć.

Štóž sakske wobstojnosće njeznaje, budźe runje won z hłowu wić a so prašeć, kak su tajke poměry w 20. lětstotku a za čas nětčišeje suroweje wójny, kotraž ma tola k tomu přinošeć, zo bychu sej jenotliwe wěrywuznaća lěpje dorozemiłe, móžne. Kaž so zda, w knježacych worštach ničo nawukli njejsu. Skorži so na to, zo nabožnosć a, štož z njeje wukhadźa, mjez ludom přecy bóle wotebjera, předewšim też we Sakskej, hdźež nahladnosć wyšnosće wotebjera a ličba porodow tak njezbožownje spaduje. Njedźiwajo na to pak činja so prócowanjam přećiwo tomu złoženym wobćežnosće. Rozjasnić hodźa so tele wobstojnosće přez to, zo wo katolskich potrjebnosćach njerozsudźeja a njepostajeja duchowne, ale swětne wyšnosće; tych prěnje wosoby pak su skoro wšudźom protestantske. Samych protestantskich fararjow so doprašuja. Dale ma też evangelski zwjazk bohužel přewulki wliw. Zawěsće by čas był, zo w tymle nastupanju by skoro nowy duch začahnył. Husto a z mnohich stron dźěn sakskomu knježeństwu wumjetuja, zo je wróćokročace. Zo by so tola jónu prawje pokročowanske pokazało a katolske potrjebnosće z nadobnišoho stojnišća posudźowało a katolikam dało, štož woni trjebaja!"

(Přichodnje skónčenjo.)

Wšelčizny.

Z Budyšina. W towarstwje „Volkswohl" měješe srjedu wječor knjez stud. radź. prof. dr. Arras přednošk wo Francózskej. Prjedy sebi francózsku kulturu a tak też předewšim francózske wašnja a pismowstwo w Němskej jara ważachu. Wot lět 1813, předewšim pak wot 1870 mějachu mnozy Němcy Francózsku runje nawopak mało zańć; wosebje sebi też wjele nahladnych mysleše, zo je myslička na wotpłaćenjo za 1870 Francózam wotemrěła. Ći su so mylili; francózska politika bě nam přecy njepřećelna. Francózski lud je dźěławy, spokojny; muž dobry nan; žona jara hospodarska; jich wójsko jara dobre, zmužite. Tele počinki francózskoho wójska a hidu přećiwo Němcam wužichu Jendźelčenjo za swoje zaměry přećiwo Němskej. Přećiwo jim mamy so wobarać a tohodla njesměmy předewšim doma přez štrykidźěłanjo móc našoho wójska lemić.

⁘

Sprawna duša. Też w Mnichowje běchu njedawno, kaž dźěn bě to też w Barlinje było, z dźěłom w twornjach pozastali. K tomu bě, dokelž „je zežiwjenjo ludu tak hubjene", mjez druhimi sobu najhórje šćuwała, anarchistka Lerchowa. Za to ju tyknychu; a hdyž jeje bydlenjo přepytachu, namakachu wjele nažurkowaneje cyroby; tak też 25 puntow šmalca.

⁘

Njezdwórliwosće dla móža ći předawanjo zakazać. „Reichsanzeiger" přinoša husto wozjewjenja, zo su wěstomu rjemjeslnikej abo překupcej na dlěji abo krótći čas klamy zamkli „njespušćomnosće" dla. Njedawno wozjewi mjenowana nowina też, zo tole we Gelsenkirchen je překupca potrjechiło — na 14 dnjow zhubi prawo na předawanjo — dokelž bě žónskej, hdyž bě k njomu kupować přišła, nawdawał „Diebin", „Frauenzimmer".

⁘

Drjewo po wazy předawaja w Barlinje. Něštožkuli je človjeska nahrabnosć za čas tejele wójny porodźiła, štož w měrnych časach za móžne měł njejsy. „Post" pisa z Barlina: „Su ludźo, kotriž dźensa z mjasom, jutře z jejemi, nazajtra z kholowacymi knjeflemi, někajkej žałbu, z kosćemi, cigarowymi kónčkami, z lampami wikuja, a přez to bórzy zbohatnu. A tymle ludźom poradźi so nowe šibałstwo. Z hobrskimi pjenjezami, kotrež za drjewo dóstawachu, njespokojni, předawaja nětko spalne drjewo po wazy. Kaž je znate, je suche drjewo lóžše dyžli mokre, też lěpše, mokre pak ćežše. Překupcy předawaja nětko tele drjewo po centnarach ludźom, kajkichž přecy budźe. — Hdy tajkomu njekhmanstwu zadźěwaja?

⁘

Płaćizny žitow a druhoho z lětow 1867 a 1868.

Na kóncu lěta 1867 płaćeše:

kórc	pšeńcy	7	toleri	7 1/2 nsl.
„	rožki	3	„	20 „
„	ječmjenja	2	„	25 „
„	wowsa	2	„	10 „
„	jahłow	7	„	20 „
„	hejduše	5	„	25 „
kana	butry			22 1/2 „

Na kóncu lěta 1868:

kórc	pšeńcy	6	toleri	— nsl.
„	rožki	4	„	22 1/2 „
„	ječmjenja	4	„	
„	wowsa	2	„	22 1/2 „
„	jahłow	7	„	5 „
„	hejduše	6	„	20 „
kana	butry			22 1/2 „

⁘

„**Što su Polacy** dotal za swoje wuswobodźenjo činili? tak pisaja „Bautzener Nachrichten" čo. 39 t. l. „Němska a awstriska krej wobradźi tomule rozpjeršenomu ludej, kiž mocow nima, sebi stat wutworić, dar samostatnosće. Ale ani jedyn pólski mječ njewojowaše nam k boku — njedźiwajo na to, zo bě to žadanka za to, zo bychu jich samostatnych sčinili."

Zo su tele słowa cyle njesprawne, je lohcy dowidźeć. Słyšće, što wulke nowiny „Augsburger Postzeitung" w čo. 85 t. l. piše: „... Zo bychu Polakam njedźakownosć porokowali, jim přecy zasy wumjetuja, zo woni za swoje wuswobodźenjo ničo činili njejsu a so rjenje wot druhich škitać dadźa. Podawki praja pak tu tole: Dokelž bě stara Pólska, mjez Ruskej, Pruskej a Awstriskej rozdźělena, z wjetšoho dźěla w ruskej rucy, dyrbjachu srjedźne mócnarstwa, zo bychu so same dowobarałe, wójnu přećiwo Ruskej do Pólskeje donjesć, a při tym Pólsku wuswobodźić, bjez toho, zo bychu na to, kaž to Bethmann Hollweg je sprawnje sam přidał, wotpohlad měli. Rozdźělenjo Pólskeje zawiny wěrnosć, zo Pólska jako wojowaca móc so pokazać njemóžeše; zawiny dale też tón zrudny podawk, zo Polacy, woběmaj stronomaj přisłušejcy, w tŕoch wójskach přećiwo sebi wojowachu. Statysacy dźěchu za khorhojemi Němskeje, Awstriskeje a Ruskeje, wukonjachu wšudźom swoju winowatosć a wojowachu jako zmužići wojacy. Němska je to wjackróć oficielnje wobswědčiła, posledni raz w pruskim sejmje, a to přez ludźi, kotriž bychu z lohka też nawopačne prajili, by-li było prawje. Tole su Polacy w tejle wójnje činili, to su woni direktnje a indirektnje też za wuswobodźenjo Pólskeje činili. Dale su woni legijóny wutworili a je zasy dopjelnjeli ... Pólska zemja pak je też wšu hrózbu tam zakhadźacoho wojowanja a wšě z toho nastate zničenja njesła, měješe statysacy wojakow srjedźnych mócnarstwow ze swojeje samo na sebi hižo kušeje cyroby zežiwić, štož drje bě nuzne a so samo rozemješe, njedźiwajo na to pak tola ćežko było. Zo wšitke tele wopory a skutki skónčnje so pólskomu mjenu samomu njepřipisachu, a na jich interesy same złožene njeběchu, njeje skónčnje wina Pólskeje, a je Pólska bóle wobžarowała hač wšitcy ludźo hromadźe. Wěrne tele skutki tola su, a wšě hromadźe pokazuja wone tajke wuwićo a napinanjo mocow a tajke wopory za wójnu, zo móža so pódla tych druhich ludow derje widźeć dać.

⁘

6000 hr. myta. W Saarbrücken bu póstej 500000 hr. kradnjenych. 300000 hr. nadeńdźe so zasy w jenym póstowym kašćiku, 200000 hr. hišće nimaja. Na nje bu myto wupisane, a to najprjedy 3000 hr., potom 5000 hr., nětko 6000 hr.

— Lully, sławny komponist w Parizu běše jónu w cyrkwi, hdyž so runje arija z joho jeneje opery tam spěwaše. „Wodaj, luby Božo!" zawoła Lully, „tule ariju ja za Tebje złožił njejsym."

Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnosćow

K rozwučenju dźěłodawarjow, kak maja z wójnskimi jatymi, jim přewostajenymi wobkhadźeć, budźa kontrolowacy officirojo lěhwa jatych přednošować:

sobotu, 2. měrca wječor w 7 hodź. we **Khróśćanskej** herbskej grychće,

njedźelu, 3. měrca popołdnju w 5 hodź. w **Pančičanskim** hosćencu.

Dźěłodawarjo mjenowanych a susodnych wsow maja winowatosć k přednoškam přińć, tola też druzy móža přińć.

Budyšska Komandantura lěhwa jatych.

Cyrkwinske powěsće.

Jutrowny čas za dóstaćo přikazanoho jutrownoho swj. woprawjenja běše hač dotal pola nas wot popjelneje srjedy hač do swjateje Trojicy. Cyrkwinski zakoń, kiž je z nowa wobdźěłany a wot junija t. l. płaćić budźe, postaja najkrótši čas wot bołmońcki hač do młodych jutrow, podlějšeny čas pak wot 4. njedźele posta hač do swj. Trojicy. Biskopja pak wšelakich dioecesow so do Roma wobroća, zo by so dotalny čas přez cyły póst wot popjelneje srjedy też dale dowolił. Tak też naš knjez biskop. Lětsa pak — kaž hižo naspomnjene — tamne postajenjo hišće njewjaza, ale je ze zamylenjom do pastyrskoho lista přišło, a je čas za jutrowne swjate woprawjenjo kaž hač dotal wot popjelnjeje srjedy hač do swjateje Trojicy. Zawěsće swjaty wótc zwoli, zo też w přichodnych lětach tak budźe. Přispomnić hišće chcu, zo we Wrótsławskej dioecesy so jutrowny čas hižo njedźelu septuagesima započina.

Praelat Skala.

Za cyrkej w Hajnicach: N. N. z Jawory 5 hr.

Za cyrkej Wutroby Jězusoweje w Baćonju: N. N. z Jawory 5 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

Za fond towarstwa: August Robl z Budyšina 1 hr.; Jurij Rězak z Bělšec 10 hr.; N. N. z H. 50 pj.; Hańža Lejderowa z Kozarc 5 hr.; Jurij Cyž (w polu) z Wotrowa 2 hr.; N. N. z Jawory 1 hr.; Jan Šneider ze Swinjarnje 40 pj.; Madlena Krawčikowa ze Žuric 3 hr.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 631. August Młynk ze **Słoneje Boršće**; 632.—634. z **Budyšina**: Hana Narćikowa, August Robl, Jakub Žur; 635. Jan Sibaf z **Hrubjelčic**; 636. 637. z **Bělšec**: Jurij Rězak, Marija Jakubašowa; 638. Pětr Rebiš z **Baćonja**; 639. Marija Pětrancowa z **Čornec**; 640.—642. z **Haslowa**: Jakub Měrčink (II), Jurij Hendrich, Jurij Libš; 643. 644. z **Čěškec**: Marija Lipičowa, Jakub Hicka; 645.—653. z **Ralbic**: Jurij Čornak, Jurij Žur, Jakub Kórjeńk, Michał Žur, Hańža Bräuerowa, Pětr Brězan, Jurij Čóška, Pětr Błažik; 654.—657. z **Konjec**: Jurij Čornak, Michał Čornak, Madlena Jancyna, Pětr Čornak (Nowak); 658. Jurij Möller ze **Šunowa**; 659. 660. z **Nowoslic**: Hańža Kupkec, Jakub Möller; 661. Mikławš Wawrik z **Koslowa**; 662.—669. z **Khróšćic**: Madlena Čěslina, Hana Frenclowa, Hańža Mrózowa, Madlena Grofowa, Marija Křižankowa, Pawoł Grofa, Jakub Mět, Madlena Dučmanowa; 670. 671. z **Hórkow**:

Jakub Brusk. Madlena Lubcyna; 672. Jakub Džisławk z **Nowych Bóšic**; 673. Pawoł Lipert z **Hatow**; 674. Jakub Mjechela z **Łusča**; 675. Jan Šewc (Šuster) z **Hory**; 676. 677. z **Worklec**: Mikławš Lebza, wučeŕ Jurij Renaŕ; 678. Marija Křižankowa z **Prawečic**; 679. Hańža Lejderowa z **Kozarc**; 680. Jurij Cyž z **Časec**; 681. 682. z **Noweje Wjeski**; Marija Heriichowa, Jakub Kocor; 683. Pawoł Mikel z **Jaseńcy**; 684. Mikł. Młyńk z **Noweje Jaseńcy**; 685. 686. z **Nuknicy**: Jakub Lebza, Hańža Handrikec (służowna); 687. Madlena Šołćic z **Wudworja**; 688. Jakub Bĕr z **Kopšina**; 689. Mikławš Bjarš z **Radworja**; 690. Hana Lebzyna z **Budyšina**; 691. Pawoł Weclich z **Wotrowa**; 692. Jan Hajna z **Now. Dwora**; 693. 694. z **Kukowa**: Michał Mĕrćink, Madlena Mĕtowa. 612. ma rĕkać: Marija Panowa ze **Swinjarnje**.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swĕcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a nĕk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšĕch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeŕnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrĕtych** abo w polu **padnjenych.**

Kedźbu!

Za hólcaj, kotrajž jutry šulu wukhodźitaj, pyta službu pola bura abo žiwnosćerja

Kath. Pfarramt Schirgiswalde
Amtsh. Bautzen.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Komuž włosy wupaduja abo šłóž ma šupizny,

tomu doporučamy,
zo by pospytał z mojej
antiseptiskej brĕzowej wodu za włosy.
Ta wurjadnje derje skutkuje.
Dale poručamy:
restitutionsfluid
(toho je jenož mało hišće na składźe).
Krjepki a pastile přećiwo kašelej
(kotrež wšće a spĕšnje tyja).
Mydło přećiwo drapje a nječistej krewi.
Rheunin (přećiwo drjenju).
Enuresin (přećiwo do-łožamačenju; wšće pomha).
Benzolderma-maz na kožu.
Jeruzalemski balzam a žalbu.

Khrósćanska haptyka.

Janske kupjele w Smječkecach.

Wot nĕtka budźe kóždu **póndźelu, wutoru, štwórtk** a **pjatk** přileżnosć ke kupanju.

Zarjadnistwo.

✝

Ze wšitkimi swjatymi sakramentami na puć do wĕčnosće doma wobstarana zemrĕ zańdźeny štwórtk wječor w 10 hodź. naša horcolubowana mać, wowka a ćeta

Marija zwud. Hantušowa

rodź. **Młyńkec,**

mandźelska njeboh Mikł. Hantuša, kublerja

w Bronju,

swojeje staroby 80 lĕt.

Zemrĕtu poručamy do pobožnych modlitwow.

W **Bronju**, 21. febr. 1918.

Zrudni zawostajeni.

Pohrjeb budźe přichodnu póndźelu 25. t. m. dopołdnja w 9 hodź. w Radworju.

✝

Rjekowskeje smjerće wumrĕ 29. jan. t. l. na nawječornym bitwišću krótko po swojim ranjenju, hišće ze swjatymi sakramentami wobstarany, naš horcolubowany mandźelski, nan a přiwzaty syn, dźesatnik

Pawoł Koslowski

telefonist při jenym sakskim artil. batalijónje, mĕjićel Friedrich-Augustoweje medalije, ryćeŕ železnoho křiža II. rjad., za železny kříž I. rjad. přispomnjeny, w starobje 23 lĕt.

Joho dušu poručamy do pobožnych modlitwow.

W **Delnich Sulšecach**, 21. febr. 1918.

Hłubokozrudźeni:
Marija Koslowska rodź. **Krupec**
a dźowčička **Hańža.**
Jurij Lipič, žiwnosćeŕ.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčcak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 9. | Budyšin, 2. měrca 1918. | Lětnik 56.

Wozjewjenjo.

Za „Posoł", na pósće skazany, płaćeše so dotal 1 hr. na štwórćlěta; wot 1. hapryla změje so dawać **1,25 hr.**, potajkim 5 hr. na lěto; za přichodne třištwórće lěta 1918 wučinja to hišće 3.75 hr. Dokelž sebi póst za nowiny, pola njoho skazane, wotrunanjo žada, njemóže płaćizna za tajke Posoły być, kajkaž je w expedicijach a ma so tohodla wo 1 hr., potajkim na 5 hr. lětnje powyšić. — Prosymy wšěch, kotřiž w našich expedicijach Posoł wotebjeraja, zo bychu hišće w běhu měrca Posoł na 1918 zapłaćili. Wójnskich wobstojnosći dla dyrbimy papjeru a wšo druhe też hnydom płaćić; tuž njemóžemy na wotebjerarski pjenjez dołho čakać.

Z hórkich hodźinow za hórke dny.

Chceš lěkarstwa za rany a bolosć duše? Strowy by był, by-li wotmołwił: Nochcu; zrudoby, ćežow, staroscow by njeznał a njeměł, hewak by prajić dyrbjał: Haj! trjebam joho.

Hač nětko sy wjesely; hač połny horja: čitaj sćěhowace. Z njoho maš nawuknyć, hdźe maš sebi po pokojenjo dóńć, hdyž će ćišći zrudoba abo jónu na tebje přińdźe. Hdyž we ćežkich khwilach budźeš spominać, zo Jězus, ta njewinowatosć a swjatosć sama, je ćerpjeł, potom budźeš wědźeć, kak maš horjo njesć, pře čo a za čo. A hižo z toho budźe ći pokojenjo.

I.

Jónu bě we wěstej zahrodźe wěsty człowjek wutrobu k hordosći a ruku za zakazanym płodom pozběhnył. Nětko leži w druhej zahrodźe Syn Boži na kolenomaj, zo by pokućił, štož je tamny zawinył, a zo by khostanjo wotwobrośił, kotrež bě tamny na cyłe człowjestwo přinjesł. Tohodla tyši zrudoba Jězusej njewinowatu wutrobu; tohodla třepotatej ze smjertnym styskom joho swjatej rucy a bórzy budźetej wuspinanej a z hodźemi překłótej.

Jězus widźi před sobu swoju hórku smjerć na křižu; wšě bolosće a styski před njej a při njej; tohodla smjertny stysk joho tyši. Ale hišće hórje stoji před joho dušu: Hadamowy hrěch a wšě hrěchi wšěch człowjekow cyłoho swěta a wšěch časow: wšě lěhaju so jomu na wutrobu kaž tysacora ćeža a duša joho. A tola njeje ani to ani tamne najhórše. Štož najbóle joho tyši, je spóznaćo, zo wón za mnohich póńdźe podarmo do smjerće a bolosćow. Mnozy, ach wulki dźěl wšoho człowjestwa budźe tola na wšu wěčnosć — přez swoju winu njedźiwajcy joho ćerpjenja — zatamani. A hdyž takle jenož sćiny smjerće joho njewobdawaja, ale też strachi a hrózby hele před nim stoja, dha „bywa joho pót jakož krej, kotraž na zemju kapaše." (Luk. 22, 24.)

II.

We swojim smjertnym stysku pyta Jězus pokojenjo a wołóženjo pola swojich najlubšich wučownikow, swojich najlěpšich přećelow. Wón pyta, „hač žanoho namaka, kiž by z nim zrudobu njesł; ale žanoho njeje — hač žadyn by joho pokojał; ale žanoho njenamaka." (Ps. 68, 21.) Ach haj; woni, joho wučownicy a přećelojo spja, hdyž wón, jich mištr ma swoju najćežšu hodźinku. „Ty, Janje, kiž hišće před krótkim při wječeri z lubosću ke mni so khileše a ty Symanje, kotromuž hišće před krótkim wóčcy tak połnej zmužitosće sapaštej a hort tak rjenje, zahorjenje rččeše, njemóžeštaj ani hodźinku ze mnu wotućenaj być? nimataj wutroby za mnje a njećujetaj ze mnu? nimataj słowčka pokojenja za mnje?" — Ach ně, ty wutroba połna tyšnosće, pola człowjekow pokojenja njenamakaš! a dóstanješ-li joho, dha tola nic pomocy we swojej smjertnej zrudobje. —

A tak dźe wón zasy wróco do zahrody a so modli: „Wótče, je-li móžno, wzmi tutón keluch wote mnje. Tola nic moja, ale twoja wola so stań!" — A tu nadobo namaka pokojenja a wołóženja; tu dósta pomoc. Jandźel přistupi k njomu; joho njebjeski Wótc bě joho pósłał. Keluch ćerpjenjow a horja drje wot njoho njewza, ale mocy jomu da a joho posylni, zo by mohł hórki keluch wupić, sćerpnje přetrać křižowny puć a bolostnu smjerć. Nětko móžeš přińć, Judašo!; ja sym přihotowany . . .

III.

Snadź też tebi horjo a zrudoba a strach dušu tyši. Ćerpjenja dźěn su człowjekow wšědny podźěl, ćim bóle nětkle we wójnskej bědźe. Chceš pokojenjo? — Toho namakaš, hdyž sebi Jězusa w joho smjertnym stysku wobhladaš a činiš, štož je wón činił. Ty směš a dyrbiš swoje starosće a tyšnosće dobrym přećelam a dušam, kotrež derje z tobu měnja, wuskorźić; ty směš a dyrbiš pokoj hladać pola nich. To je człowjeske a to je wočłowjeny Syn Boži we swojej ćežkej hodźincy na Wolijowej horje też činił. Tola na to so spušć: „hdyž budźe twoje horjo najhórše, potom pola ludźi a, byrnjež też dosć derje z tobu měnili, mjenje pokojenja a pomocy nadeńdźeš a namakaš dyžli Jězus pola swojich japoštołow. Potom móže jenož jedyn pomhać a, jenož jene móžeš činić: so modlić po Jězusowym přikładźe."

„Je-li něchtó mjez wami zrudny, njech so modli!" (Jak. 9, 13.) Modliš-li so wobstajnje we swojim hubjenstwje, a modliš-li so podaty do Božeje wole kaž Jězus, potom też — drje njewidźomnoho — jandźela twój njebjeski Wótc ći pósćele. A njewozmje-li wón też ćerpjenja wot tebje, tak da ći wón tola móc, zo je sćerpnje přetraješ.

Wójna.

Pomocny křižak „Wjelk" („Wolf") je so wróćił, kaž so 23. febr. wot našoho mórskoho wjednistwa z Barlina wozjewja. Wo tutej łódźi njejsmy prjedy ničo słyšeli, khiba zo z časami z Jendźelskeje hnéwne skórźby přikhadźachu, zo němske křižaki jendźelske překupstwo na dalokich morjach škoduja. Nětk nadoby je „Wjelk" we wšěch hortach, kaž w swojim času „Emden" a „Möve".

Pomocny křižak „Wjelk" je **15 měsacow** dołho bjeze wšeje zepjery a cyle dźěleny wot domizny w **atlantiskim, indiskim a cichim** morju pod wubjernym wjednistwom fregatskoho kapitana **Nergera** wokoło jězdźił a so nětko po znamjenitych skutkach domoj wróćił.

„Wjelk" je łódźstwu našich njepřećelow wjele škody načinił; wulke jendźelske a druhe njepřećelske łódźe ze znajmjeńša 210000 tunami je wón podnuril a přez 400 jatych běłych a barbojtych je domoj přiwjezł, tohorunja wjele wubjernych tworow kaž gumija, kopra, mosaza, kakao-a, kopry atd. hromadźe wjele milijónow winojtych.

W februaru 1917 doby „Wjelk" jendźelski parnik „Turitella", wuhotowa jón k pomocnomu křižakej, pomjenowa jón „Iltis" a postaji k joho wjednikej swojoho prěnjoho officira kapitanleutnanta **Brandes**. „Iltis" dźěłaše z dobrym wuspěchom w mórskim zaliwje pola Aden, doniž jón njepřemochu. Potom rozbuchny wobsadka swoju łódź a poda so, 27 wosobow sylna, do jendźelskoho zajeća.

Skutki „Wjelka" a „Iltisa" su trajacoho wopomnjeća hódne.

W krajinje „Sundgau"

činjachu Francózojo 23. febr. mócny wustork. Skoro 7 hodźin jich kanóny wšěch kalibrow a mjetaki přez 30000 kulow na našich, potom dujachu płun a potom walichu so jich wuwołpočowane batajlóny na naše roztrělane linije **Niederaspach—Exbrücke—Niederburnhaupt**. Z dźěła hižo w našim wohnju, pola Exbrücke w ručnym wojowanju a pola Niederaspacha w napřećnym storku sameje našeje wobsady buchu pod ćežkimi zahubami zahnaći.

Na rańšich frontach

naše wójska z najwjetšej spěšnosću postupuja. **Pernau** a **Dorpat** buštej 24. febr. wobsadźenej. Nadběhanska kompanija 18 a 1 šwadrona 16. połka husarow běštaj daloko před swojimi divisijemi do Dorpata so dobyłoj. Po puću bu 3000 jatych a wjele wozow wzatych. 210 km bě te łećate wodźelenjo za 5½ dnja překhwatało.

Při wšěm khwatku dźerža wšě wotdźělenja mjez sobu stajny zwjazk. Spěšne małe sanki činja dobre służby. Na někotrych městnach so Rusojo kručišo wobarachu, buchu pak spěšnje, druhdy po krótkich ale horcych wojowanjach přewinjeni.

W **Šitomiru** su naše wójska z wukrajniskimi so zjednoćiłe. Pola **Korostyšewa** (30 km k ranju wot **Šitomira**) bu njepřećelski batajlon rozehnaty. K połdnju wot Šitomira přińdźechu naše wójska hač do **Berdičewa**. Pola **Kremenez** (k połdnju wot Dubna) bu ruski divisijónski stab zajaty. — Wobydlerjo našich wšudźom z radosću witaja, dokelž jich wot surowje zakhadźacych čerwjenych gardow wumoža.

Měr chce Ruska nětk měć a w němskim sejmje je naše knježerstwo wuměnjenja za měr z Ruskej wozjewiło, mjenujcy po hłownych dypkach: Měr a přećelstwo mjez woběmaj krajomaj, kraj k wječoru wot wěsteje linije so wot Ruskeje dźěli a njezměje napřećo žanych winowatosćow, čerwjene gardy wopušća hnydom Livlandsku a Estlandsku, Ruska sčini měr z Wukrajnu, turkowske krajiny so wróća, ruske wójstwo a łódźstwo ma so wubrónić. Tute hłowne postajenja kaž też nowe překupske počahi budźa wězo cyle na drobne wučinjene.

W **Minsku** wzachu naši 2000 mašinskich a 50000 ručnych třělbow.

Swětowy rozhlad.

Jednanja wo měr.

Hrabja Černin zetka so z rumunskim kralom a zdźěli jomu wuměnjenja, pod kotrymiž chce štworozwjazk z Rumunskej měr činić. Kaž so zda, chce Rumunska pod francózskim wliwom so hišće khwilu stajeć a, tak tam też nowe wojowanja njejsu njemóžne.

W **Bresće Litowskim** so ruske komisije zhromadźeja. Po jenych powěsćach njeje Trocki pódla.

Němska.

Při wulkich rozmołwach wo znutřkownej a zwonkownej politicy spominaše w kejžorstwowym sejmje zapósłanc Trimborn mjez druhim też na to, kak katolska cyrkej we wšelakich zwjazkowych statach — wón mjenowaše Saksku, Waldek, někotre türingske staty a Meklenburgsku — njemóže dosć spomožnje za tak trěbnu nabožnosć mjez ludom skutkować, dokelž je z přestatymi zakonjemi wuwjazana. Katolikojo začuwaja to jako čwilowanjo, kotrež je našoho wulkoho časa njehódne. — Njech zhromadnje njesene ćeže wójny też to wotstronja.

Pruska.

Wo nowym wólbnym zakonju pruski sejm jedna. Kaž je znate, je kejžor sam na namołwjenjo prjedawšoho kanclera Bethmanna Hollwega powšitkowne wólbne prawo přizjewił a nětčiše pruske knježerstwo je přihodny předmjet sejmej předpołožiło. Wólbny wubjerk wo tym naćisku wuradźa.

Wubjerk je nětk we swojim posedźenju 20. febr. namjet přiwzał, kiž wólbne prawo z wjacy hłosami postaja. Konservativni, swobodnokonservativni a nacionalliberalni za njón hłosowachu. W samsnym posedźenju bě nowy vicepresident pruskoho ministeria, nacionalliberalny dr. Friedberg raznje prajił, zo knježerstwo na žadyn pad wot powšitkownoho jenajkoho wólbnoho prawa njewotstupi. A tola sami joho nacionalliberalni towaršojo za druhe prawo hłosowachu.

Što budźe pruske knježerstwo nětko činić? Joho naćisk je we wubjerku sobu zaćisnjeny. Wo njón drje so njewothłosowaše, ale hdyž wubjerk wólbne prawo z wjacorymi hłosami přija, je z tym jenajke wólbne prawo spadnyło. Hač nětko knježerstwo sejm rozwjaza? Ale nowy sejm po starym wólbnym prawje woleny, by z ćežka wjetšiny za powšitkowne wólbne prawo dóstał. Sejm rozwjazać by jomu potajkim mało pomhało. Tak drje budźa dale z wjetšinu jednać. Pola wulkich a tak ważnych zakonjow, kaž wólbny je, so husto po prěnim wothłosowanju njerozsudźi. Hač k třećemu wothłosowanju snadź so wupuć namaka.

Meklenburgska-Strelicka.

Wulkowójwoda Adolf Friedrich VI. Meklenburgsko-Strelicki je sebi žiwjenjo wzał. Hižo někotre dny bě so ćežkomyslaty zdał. Sobotu 23. febr. popołdnju bě wón swój hród w Nowych Strelicach wopušćił a njedźelu na připołdnjo namakachu joho ćěło do spanja třělene w kanalu za hrodom.

Adolf Friedrich bě rodźeny 17. junija 1882 a nastupi knjejstwo po swojim nanje 12. junija 1914. Wón bě nježenjeny a po nim zawostanje jenož hišće jenički mužski staw z meklenburgsko-strelickeje linije, joho wuj wójwoda Karl Michał. Tón pak je w Ruskej žiwy a bě do wójny ruski generalleutnant artilerije. Wón drje njemóže knjejstwo w němskim zwjazkowym staće nastupić, a tuž budźetej drje wobej Meklenburgskej zjenoćenej a nastupnik zemrětoho budźe wulkowójwoda meklenburgsko-šwerinski Friedrich Franc IV., bratr němskeje kronpryncesny Caecilije.

Oldenburgska.

Konfessionalnu šulu chcedźa liberalni we Oldenburgskej wotstronić. Su w sejmje namjetowali, zo byštej so katolskej a evangelskej wyššej šulskej kollegiji zběhnyłoj a so simultanska (měšana) šula zawjedła. Namjet je wšěch wěriwych ludźi w cyłym kraju mócnje rozhorił. Katolikojo su po cyłym kraju zhromadźizny wotdźeržowali a wótre protesty přećiwo simultanskej šuli wuprajeli. W Goldenstedtu rěčeštaj katolski kapłan a lutherski farař w jenej zhromadźiznje přećiwo simultanskej a za konfessionalnu šulu. Też druhdźe so lutherscy hibaja.

Też druhdźe, haj po cyłym němskim kraju dźěłaja liberalni, wosebje wučerske towarstwa za měšanu šulu. Tu hrozy nowe kulturne wojowanjo, nic mjenje strašnje hač te přećiwo cyrkwi. — Katolikojo kedźbujće! Pójdźe wo wěru wašich dźěći a z nimi cyłoho luda.

Spaniska.

Při wólbach do sejma dóstachu monarchistojo wjetšinu. Z tym su też přećeljo ententy podleželi. Na wólby měješe drje kaž přecy we Spaniskej knježerstwo wulki wliw, lud pak je tola pokazał, zo wo wójnje přećiwo nam ničo wědźeć njecha.

Z Łužicy a ze Serbow

Posmjertny nastawk wo zemrětym dostojnym knjezu fararju Wingeru přinjesemy za tydźeń.

⁂

Z Budyšina. Při wukonjenju swojoho powołanju zemrě tu wóndanjo piskař Lange. Hdyž při jenym pohrjebje z pohrjebnej kapału na posaunu piskaše, joho Boža ručka zaja. Mortwy zwjeze so ze swojim instrumentom při rowje, hdźež bě runje druhomu k wěčnomu wotpočinkej trubił.

⁂

Z Budyšina. W towarstwje „Volkswohl“ rěčeše knjez direktor překupskeje šule von der Aa wo hospodarskej hódnosći Pólskeje a Litawskeje. Prjedawša ruska Pólska ma něhdźe 115000 kós. km z někajkimi 12200000 wobydlerjemi. Wulkich městow je mało; lud je předewšim ratarskoho powołanja a tak wobydli wsy. Ratarstwo pak njeje hišće nowočasnje wuwite; Ruska je so prócowała, zo tomu zadźěła, dokelž měješe hewak płódneje zemje dosć a trjebaše kraj, hdyž by swoje zeńske wuplody wotbywać mohła. Pólska ma jara wjele rudy a wuhla; wosebje při Dombrowje—Czenstochowa. Tam móže po wobličenju něhdźe 2 milijardźe tun wuhla być a rudy telko, zo, bjerje-li so dale z njoho kaž dotal, hišće sto lět budźe dosahać. Ratarstwo a industrija móžetej so w Pólskej hišće jara daloko wuwić; runje tak też w Litawskej, kotraž je skoro tak wulka kaž Pólska, ale jenož někajke 6 milijónow wobydleri ma. Kraj ma mjenje industrije, skoro wšo je rola a lěs. W Litawskej je wjele wulkich ležomnosćow, kotrež předewšim Polakam a krónje přisłušeja.

⁂

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije). Z tym, zo so wójna přecy dale pleće, rosće też ličba wójnskich wuznamjenjenjow. Tak su zasy tři tudomni wojacy runje naspomnjeny rjad dóstali a to:

141. **Jurij Buša z Boranec,** pohonč pola ... reservnoho regimenta pólneje artilerije. Wón zamołwi so 24. oktobra 1917 pola Verduna dobrowólnje ze swojim towaršom, zo chcetaj po strašnym puću municiju doprědka wjezć. Na domojjězbje zrani a mori njepřećelska granata wšě 4 konje, tola municija běše wobstarana. Za to dóstaštaj wobaj Friedrich-Augustowu medaliju.

142. **Michał Cyž z Radworja** (wjesny Cyž), krajzakitař w ... regimenće pěšeje artilerije. Wón wopokazowaše so wosebje spušćomny w swěrnym a swědomitym zastaranju koni. Za to spožčichu też jomu 22. novembra 1917 pola města Brügge (we Wječornej Flanderskej) Friedrich Augustowu medaliju.

143. **Jan Wićaz z Brěmjenja,** sanitätny dźesatnik w pěšim regimenće čo. ... We krawnych bitwach w Flanderskej so wón z wosebitej wutrajnosću a njebojaznosću při wotnošowanju ranjenych z njepřećelskoho wohenja wosrjedź bitwy wuznamjeni, mjez tym, zo maja sanitätnicy hewak hakle po bitwje służbu činić. Tuž připóznachu jomu tohorunja derje zasłużenu Friedrich-Augustowu medaliju.

⁂

Z Dźěchorjec. Žiwnosćeŕ Jan Rječka, kiž bu hakle njedawno na šeržanta powyšeny, je 18. febr. železny křiž II. rjad. dóstał. — Přejemy wuznamjenjenomu wjele zboža a zo by so bórzy zasy strowy domoj wrócić mohł.

⁂

Z Khróšćic. (Serbosław.) Knjez kapłan Mič přednošowaše wo Wukrajnskej republicy, wo jeje nastaću hač do našoho časa. Wukrajna je jara płódna na žitach, rudach a přemysłu. Knjez wyšši wučeŕ Hila rěčeše wo wójnskim žiwjenjo-zawěsćenju, wo srědkach přećiwo sněći. Skónčnje rěčeše knjez kapłan Mič hišće, kak wjele je naše wójsko w času wójny zežiwjenskich srědkow přetrjebało. Přichodna zhromadźizna budźe połmońčku.

⁂

Z Kukowa. Paduši w poslednich dnjach we wsy a wokolinje pilnje dźěłachu. Tak pokradnychu přez wokno so přełamawši pola khěžkarja połč, šmalc, khlěb, košle a spódnje kholowy. Druhe statoki su jenož swoje padušne rjemjesło pospytawši wopytali. W jenym psa, kotryž jich wotehna, skoro zabichu W druhim paduch z elektriskej latarničku do stwy poswěći, a hdyž tam mužskoho wuhlada, ćekny, dokelž wobsedźeŕ so za nim pušći.

Też w Starej Cyhelnicy pokradnychu 4 pleca (šunki) a jeja. Kaž slěd pokazuje, jedna so tu wo ludźi, kiž su z wjesnymi (serbskimi) wobstojnosćemi znaći a tak drje so padušna cwólba bórzy wukopa. Z nowa činimy na to kedźbnych, dwór a statoki derje zawjerać, wosebje wokna. Paduši du zwjetša za cyrobu, kotruž při swojej „tučnej kuchni“ za wysoki pjenjez předawaja. Tuž kedźbujće. Paduch ženje njespi!

⁘

Z Ralbic. Pětr Frencl, syn žiwnosćerja Mikławša Frencla, bu za swoju dwělětnu swěrnu službu při pólnym wójsku 27. jan. t. l. za dźesatnika pomjenowany. Hižo dlěji čas nosy wón wuznamjenjenjo železnoho křiža II. rjadownje.

⁘

Ze Žitawy. Měšćan Ernst H. Hoffmann, kotromuž prjedy jena tudomna tkajerńja słušeše, bě ćazanu tkaninu za lichowniske pjenjezy předawał. Za to bu wotsudźeny k 6 měsačnomu jastwu a 32753 hr. pjenježnoho khostanja. Njewoteda-li te, změje wo 1 lěto dlěje sedźeć.

Njewjesołe wěcki ze Sakskeje.

(Skónčenjo.)

Takle je čitać w „Sächsische Volkszeitung“ z 12. febr. t. l. 14. samoho měsaca ma wona druhi nastawk ze samsnym napismom; z njoho dobjeramy tole:

. . . Na kóžde wašnjo maja katolikojo Sakskeje wšu sprawnu winu k mnohim skóržbam. Jeno, zo so winy tychle skóržbow wotstronja, móže k tomu dowjesć, zo su woni we swojich přećach spokojeni. Dopjelnjenjo jich přećow njebudźe zawěsće měr mjez wšelakimi wěrywuznaćemi kazyć, ně jomu jenož hójić . . .

Človjek bě sebi myslić dyrbjał, zo je so z rozprawu, kotruž we swojim času „Sächs. Volksztg.“ wo podawkach w městačku Flöha přinjese, čas njepřećelstwow přećiwo katolikam skónčił . . . Nětko je Coswigska wěc k tomu přišła. Ta pak zda so nam hišće hórša być, a to z prěnja, dokelž so wo Boże služby za 500 katolikow jedna, a z druha, dokelž tu tola też z knježerstwa su sobu rěčeli . . . My chcemy Bože služby měć za našich wěrybratrow wšudźom tam a bjez wuwzaća, hdźež duchownske wyšnosće Bože služby zarjadować chcedźa a móža. My nochcemy wotwisni być wot dobreje abo złeje wole žanych instancow, kotrež zawěsće rozsudźić njedokonjeja, hač su hdźe Bože služby nuzne a trěbne. My njemóžemy sebi přeć, zo su ći w knježerstwu wotwisni wot wliwa někajkoho druhoho, njech je žandarma abo hewak někoho z někajkoho čestnoho powołanja. My njeżadamy dobre zmyslenjo a přećo, ale sprawnosć; my chcemy žiwi być po zasadach našeje wěry, a to ma so nam w kóždym zwjazkowym kraju Němskeje dowolić. A njejsu-li někotrežkuli woršty Sakskeje sprawnomu činjenju přećiwo katolikam hišće přiwukłe, dha to hišće dyrbja. Njeje-li pak to hinak móžno, dyrbimy zjawnosć na pomoc wołać.

— — — — — — — — — —

Protestantojo so zwjetša dźiwaja, hdyž so jim powěda, kak so z katolikami Sakskeje zakhadźa. Woni nochcedźa wěrić, zo dyrbja katolikojo najprjedy dołho prosyć a to tak husto podarmo, hdyž chcedźa sebi něhdźe w Sakskej Bože služby zarjadować; woni njemóža wěrić, zo sydma Boža služba so khosta, hdyž je jenož 6 dowolenych; jim je dźiwne, hdyž słyša, zo ma katolski duchowny, kiž chce w Sakskej zastojnstwo nastupić, najprjedy přisahać, zo w Insbrucku abo Romje pola žanoho profesora z Jezuitskoho rjadu wučbu słyšał njeje . . . Protestantojo, kotrymž powědaš, zo naše miłosćiwe sotry bywaju rjenje wotličene, samo też potom, hdyž jenož wojowarjow wothladuja, hańbuja so za tajku njeznjesliwosć w Sakskej. Sprawni protestantojo njemóža zapřimnyć, pře čo w kóždej wjetšej wosadźe miłosćiwych sotrow nimamy. Woni ani někak njepomysla, kak w Sakskej so čini; zo je samo tajkich, kotřiž swojich wot katolskich sotrow wothladać dadźa, a tola krući njepřećelojo nowych zasydlenjow tych samych miłosćiwych sotrow su, abo: znajmjeńša so zdać chcedźa, njejsu-li to runje won.

My wěmy, zo je w Sakskej wjacy khěžow w katolskich wosadach, kotrež hižo mnohe lěta na sotry čakaja, zo bychu te wosadne dźěći wothladałe. Jónu to protestantski šulski dohladowař njechaše, druhi raz je to snadź wěsty knjez z hamtskoho hejtmanstwa był, kotromuž so zešlachći, wosadźe nadźiju zničić.

Wótře a před cyłym swětom skoržimy přećiwo tajkomu wuzkomu zmyslenju jenotliwych a wuprajamy přećo, zo bychu so wšě sakske wyšnosće wliwa tejele małeje črjódki wuswobodźiłe. Kaž so zda, na to ani njepomysla, kak jara tajkele jich zakhadźenjo rozłobuje. A zawěsće njeje trjeba, hišće nowym žórłam tajkoho hněwa wubuchnyć dać.

Človjek njesmě sebi zamjelčeć, kak jara je to tu a tam raniło, hdyž je ministerijum kulta prózstwy wo dispensu dla katolskoho woćehnjenja, kotrež su ći zapósłali, kotřiž mějachu prawo k wukubłanju, runje won wotpokazałe; hdyž je so prošacym prajiło, zo budźa, hdyžkuli prosyć přindu, zasy wotpokazani. Abo hdyž najprjedy wšitkich přiwuznych so doprašowachu, što woni k tomu mění, zo ma dźěćo po woli tych, kotřiž mějachu prawo a winowatosć dźěćo wukubłać, ke katolskej wěrje přistupić?; hdyž tajke prózstwy wotpokazuja přećiwo žadanju wobeju staršeju a bjez wšeje druheje winy hač „mamy zakoń“. By zawěsće też jara złě było, hdy by so staršim wša wola, konfesijonalne woćehnjenjo jich dźěći nastupowace, dopjelniła. Najhórše pak je při wšěm tym myslička, z kotrejž so wjele katolikow nosy: „Nawopak so zwjetša hinak stawa, a to bjeze wšoho.“ To rozhorja; to boli.

Znajemy zmyslenjo našoho katolskoho wěriwoho ludu. Wón wjeseli so na słowach, kotrež je wyšši pastyr sakskich katolikow njedawno w 1. komorje rěčał. Tón přeje sebi měr mjez wěrywuznaćemi; a štó by sebi jón bóle přeć mohł dyžli runje naš lud? Ale wón nochce po dospołnje zestarjenych zakonjach a po jich najkrućišim nałožowanju za druhowěriwymi stajeny a při skutkowanju ze swojimi socialnymi a kulturalnymi mocami haćeny być. Wón to wosebje też tohodla nochce, dokelž sebi njemóže lubić dać, zo někotři zasakli fanatikojo do nabožnoho a karitativnoho skutkowanja katolskich wosadow so měšeja a druhowěriwym bojosć před katolikami zdźerža abo přiwuča.

Knjeza fararjowa plista.

Powěda Radlubin.

(6. pokračowanjo a skónčenjo.)

Susod powsny hubu a zabórča: „Ja so wo nju njetorham. Sym ju tydźenja měł, a dwójcy za sobu, to njeje móda.“ A woteńdźe do cyrkwje.

„Tak wzmi ju ty!“ rjekny předsyda k susodej z napřeća fary. Druzy běchu wšitcy hižo do cyrkwje.

„Na mni njeje rjad“, wotmołwi tón. „To hišće ženje było njeje, zo by štó wurjadnje hlebiju dóstał. Ja so dźakuju.“ A dźěše.

Tu stoješe předsyda sam z kemšacej hlebiju na kěrchowje, kaž by joho něchtó do čoła dyrił. A też joho hlebija w rucy paleše. Sam z njej hić? A so wusmjeć dać? Ach ně, kajke by to tola powědanjo było! ‚To je jomu strowo‘, bychu rjekli. ‚K čomu so z hlebiju para! Štož sebi štó nadrjebi, dyrbi też wujěsć.‘ Do cyrkwje hić a sebi někoho ławku wot ławki hladać, to njetrjebaše ani spytać; njeby sebi tola wjacy dobył, khiba lute wotpowědźenja a ze wšelakich stronow směchi. Zwónk, kotryž runje hłowu z kapale won tykaše: „Što tu na kěrchowje? A hdźeha knjez farař tak dołho je?“ wumóži joho z tychle wuzkosćow.

„Hej, zwónko, hej!“ zawoła na njoho. „Wustup wšak wokomik na kěrchow!“ A hnydom khwataše k njomu. „Budź tak dobry a pósćel mi nócnoho stražnika won! Rjekń jomu: Něšto jara nuzne! Ale božedla njepraj jomu, zo mam kemšacu hlebiju w rucy, hewak mi njepřińdźe! Móžeš dźěn jomu šuknyć, zo darmo njetrjeba.“

Zwónk wróći so do kapale, zo by nócnomu stražnikej prajić dóšoł. Za khwilu wustupi nócny stražnik z cyrkwje, z pokhmurjenym čołom bórčeše: „Nima dha sprawny křesćan ani njedźelu w kemšach měra! Što dyrbju tak nuzne?“

„Ach, budź jeno z měrom! To je jenož z nuzu a cyle wurjadna wěc, dokelž so hinak njehodźi. Tule maš kemšacu hlebiju a dźi z njej — dźensa jenož!“

„Što-o-o? Z kemšacej hlebiju! To njeje moja wěc. Ja so dźakuju.“ A wobroćiwši so, chcyše nócny stražnik zasy do cyrkwje. Zasta pak hišće a přez ramjo bórčeše dosć zrozemliwje: „Dźensa bych z hlebiju šoł, a potom by bórzy rěkało: ‚To dźěn móže wón přecy. Jomu tak rjenje přistoji. Wšak je tó joho rjemjesło.‘ Wo wjetšu mzdu so njeby nichtó prašał? Njedawno, hdyž sebi někotre kroški mzdy wjacy žadach, njeběše nichtó bóle přećiwo, dyžli gmejnski předsyda. Pozdźišo traš, hdyž budźe wjacy pjenjez w gmejnskej móšničcy. Khwilu njech hišće wočaknje! Ale to kóždy wě, kak dołha ta khwila budźe.“

„Ach, dźi jenož dźensa!“ přiměčowaše předsyda. „Budź prošeny! Nimam nikoho. Dam tebi dwaj sležbornaj, za to móžeš tola hić. Njedrož so a dźi! Jeli we wsy něšto so spakosći, budźe hnydom rěkać: ‚Předsyda je wina‘.“

„Cyle sprawnje budźe tak rěkać“, přihłosowaše nócny z horliwej hórkosću. „Za čo dha mamy předsydu, khiba zo by za porjadom a prawdu hladał? A za dwaj sležbornaj měniš, zo pójdu? Haha! ně, to sebi hladaj někoho druhoho! Nóc tak ženje moja njeje. Njedźelniše dopołdnjo je jenički mój rjany čas. Po kemšach tak přecy zasy rěka: ‚Wobstaraj to! A doskoč tam. Dźi a kazaj do hromady!‘ A nětko njedyrbju w kemšach ani měra měć? Ně!“

„Dam ći štyri sležborne, za to móžeš tola hić. Lěpšeje zasłužby za tón krótki čas njenamakaš.“ Tak namołwješe joho předsyda z krótkim dychom. Wón wšak běše krošikej dobry, ćim bóle štyrjom sležbornym.

To też nócny stražnik derje wědźeše, a hodźi so, zo runje tohodla so drožeše. „Ně, njedźelska služba je cyle wurjadna služba. Ta ma so też hódnje zarunać. A z kemši wołany być, to też kóždomu prawje njeje. A skónčnje móžu so hišće z cyganami wokoło bić, — tuńšo tolerja njepóndu.“ Tak wurazy skónčnje z połnej hubu.

„Što? Z cyganami?“ postróži so předsyda. „Su tu cygani? Sy jich ty widźał?“

My katolscy Sakskeje žadamy sebi skónčnje, zo by so hinak z nami činiło; a my dyrbimy sebi to žadać, mamy-li so někak sebje zamych zańć . . .“

Chelmski kraj Polakam luby.

W „Sächsische Volkszeitung“ čo. 45 su słowa, wot knjeza rěčnika Rothe-Kamjeničanskoho podpisane, kotrež wo chelmskim kraju rěča. Z nich woćišćamy tole: Wotstupjenjo chelmskoho kraja Wukrajnskej mělo najmjenje za katolikow někajki mjenje ważny podawk być. Chelmski kraj je dźěn za časy carisma rjekowske martrařstwo dla swojeje přiwisnosće ke katolskej cyrkwi přetrał, kotrež nas we wšelakich jenotliwych podawkach na prěnje křesćanske časy dopomina. Přez wójnu bě wón skónčnje wot tohole tyranstwa wuswobodźeny a měješe prawo na nadźiju, zo přez wujednanjo měra ke katolskej Pólskej . . . připadnje. Město toho bu Wukrajnskej a z tym ruskej orthodoxiji znowa přepodaty . . . Zawěrno, hubjeny katolik by był, štóž njeby bolosć katolskoho pólskoho ludu při wulkej, katolskej wěcy načinjenej křiwdźe začuwał . . .“

Z matrařskoho časa chelmskoho kraja a cyłeje Pólskeje z lět 1860tych woćišćamy tu wozjewjenja wěstoho pólskoho duchownoho Mjelechowiča, kajkež w „Katolskim Posole“ z lěta 1878 namakaš. Tomule knjezej bě so po 15lětnym wuhnanstwje ze Sibiriskeje zasy ćeknyć poradźiło.

„Prjedy hač mje do Tobolska w Sibiriji wotwjedźechu, mějachu mje štyrceći dnjow dołho w hroznej pincy jatoho. Šěsć njedźeli wostach w Tobolsku, potom přewjedźechu mje do Omska, kiž je 97 mil dale, a jědnaće měsacow tam přebywši buch zas do Tobolska wróćeny. Tam z wočomaj widźach wšě te hubjenstwo a horjo wbohich zapokazanych, kotrymž wšitke duchowne potróštowanjo zapowědźachu, a z kotrymiž z najwjetšej surowosću zakhadźachu, kaž dołho tam hłowjaca khorosć knježeše. 300 hač 400 bu wšědnje w rjećazach přiwjedźenych; w hójeńnjach zemrěchu wšědnje 10 hač 20.

Ja skradźu hladach wosud wbohich zapokazanych z něčimžkuli wołóžić; ja za nich prošach a jich tróštowach, dóńž sam njeskhorjech. Štyri měsacy ležach. Mjez tym bě něchtó moje sobuželniwe skutkowanjo přeradźił, a hišće khory buch kaž wulki złóstnik do guvernementa Jenisejska, 200 francózskich mil wot Tobolska zdalenoho, wotwjedźeny. Po krótkim zastaću dyrbjach 70 mil dale do Ačinska; lědma běch so tam dóstał, dóńdźe poručnosć, zo mam so hišće 50 mil dale do Minusinska podać.

Połtřeća lěta tam wostawši buch, kaž wšitcy do narańšeje Sibirije wotwjedźeni měšnicy, do wsy Tunki (kiž na mjezach guvernementa Irkutska a Mongolskeje leži) pósłany, zo njebychmy swětnym zapokazanym, kotrychž bě něhdźe 80000, duchownu pomoc podawać móhli. Tale wjes leži wosrjedź skalnatych dolinow a tymjeniščow, a je z połdźiwimi ludźimi wobydlena. Tam bu na 200 měšnikow přiwjedźenych a rozkazam kosakskoho wyška, leutnanta Plotnikowa, podstajenych, kiž měješe prawo, nas z rjećazami wuzamkać, do kłódy tyknyć, wodnjo a we nocy naše wobydlenja přepytować, ze słowom, z nami po swojim spodobanju činić, haj nam tež hišće hórše město k přebywanju připokazać.

Kóždy wot nas dóstawaše wšědnje po 20 kopekach (60 pjenježkach). Duchownu drastu nosyć a Božu mšu swjećić bě pod najhóršim khostanjom zakazane. Wšě njesprawnosće njepřećelniwych wobydlerjow přećiwo nam běchu dowolene; z nami zakhadźachu, kaž bychmy zwonka zakonja stali. Hrozne njeskutki wostachu njekhostane kaž zamordowanjo knjeza Pawlowskoho 1871 a knjeza Wasilewskoho 1873, kotrohož wobydlerjo spalichu, a nadpad wěstoho Bavdaški na knjeza Koslowskoho, kiž bu ze sekeru ćežcy ranjeny. Sydom lět dołho běchmy dobromu spodobanju tohole njećłowjeka a najhóršej nuzy přewostajeni, a dźěłachmy z napinanjom wšěch mocow za skibku khlěba. Hnada Boža nas w tychle pruhowanjach dźeržeše a nam popřa, zo my mjelčo wšě winowatosće swojoho zastojnstwa dopjelnjachmy.

W lěće 1872 smědźachu mjenje njelubozni duchowni Sibiriju wopušćić a so w nutřkownej Rusowskej zasydlić. 30 duchownym we Tuncy dyrbješe tele wołóženjo so popřeć; ale wone bě wina wjetšoho horja. Nětk nam nichtó wjac tych 20 kopekow njepłaćeše. Po wosomnaćeměsačnym hubjenstwje dowjezechu nas w zymje do Irkutska a po wosomdnjowskim pućowanju dyrbjachmy pěši do nutřkowneje Rusowskeje ćahnyć w towařstwje złóstnikow. Zo bychu nas hišće bóle sponižili, woblekachu nas drastu jatych. To sta so 19. januara při 35 stopnjach Reaumura zymy.* K prěnjej staciji přińdźechmy w nocy 2½ hodź. a kaž mortwi na špundowanjo mazanoho jastwa spadachmy. Kapucin Roturinski, 71 lět stary, bórzy na to swoju dušu wudychny. Někotrym wot nas běchu stawy zwozabyłe, druzy ćežcy skhorichu abo wokhromichu. Tak běchmy w zymje wosym měsacow na puću a pódla běchmy wjele hanjenjam a surowosćam, hroznomu horju a njewurjeknitym ćerpjenjam wustajeni. Dźensa je mi, dźakowano Bohu, po pjatnaćelětnym hubjenstwje zas měr a pokoj wobradźeny.“

* Zyma 35 stopnjow Reaumur je žałostnje wulka. Nam je hižo jara zyma, hdyž je 7 stopnjow Reaumur. Ale zymu 20 stopnjow pola nas mało hdy zhoniš.

Wšelčizny.

Za čišćeŕsku papjeru změje so wot 1. hapr. zasy wjacy płaćić hač dotal. Přećiwo tomu wobaraja so ze wšěmi mocami wudawarjo nowinow. Powyšenjo płaćizny budźe tak wulke, zo je strach, zo mohłe skoro wšě nowiny přez to zańć. Hač prócowanja wudawarjow nowinow što dócpěje, je wězo dwělomne.

⁘

Wjetše płaćizny za syno a słomu.

Wójsko trjeba wjele syna a słomy. Zo bychu wobsedźerjo skerje jomu předawali buchu za tunu wotedatoho syna a też słomy myta postajene. Štóž do 31. měrca t. l. wjacy syna wójsku předa hač je jomu přewostajić dyrbjał, dóstanje nimo najwyššeje płaćizny hišće 120 hr. za tunu, w haprylu a meji 80 hr. Za tunu słomy zapłaći so hač do 30. hapr. nimo najwyššeje płaćizny hišće 40 hr. myta tomu, kiž je znajmjeńša połojcu teje słomy, kotruž ma wójsku přewostajić, hižo wotedał. — Tuna je 20 centnari.

„Widźał jich njejsym; ale ći, kotřiž su ze susodneje wsy kemši přišli, su třoch cyganow přesćahnyli, kaž powědachu, tajkich prawych. K nam su so ćahnyli. Štó wě, hač njejsu hižo we wsy.“

„Božedla dźi! Cyganam njeje wěry. Ći bjeru a byrnjež z hozdźemi přibite było. Budź prošeny dźi! Dam ći mojedla toleŕ, ale nětko dźi! Tule maš hlebiju!“

Stražnik pak njehibny porsta, zo by so hlebije dótknył. „Ja tolerjej jenož wěrju, hdyž mam jón w horšći“, rjekny.

Předsyda zastona. Potajkim budźe tola dyrbjeć. A pomału suwaše ruku do kapsy a wućahnywši toleŕ dawaše stražnikej najprjedy hlebiju a potom toleŕ.

Stražnik bjerješe najprjedy toleŕ a hdyž bě jón maznje do hłubokeje kapsy podnuril, zabórča: „Ja so dźakuju.“ Potom přimaše so też hlebije. „Nó, tak póńdu tón króć, dale pak nic!“ A dźěše.

„Po kemšach móžeš hnydom do hromady kazać, na popołdnjo. Wšak budźa wšitcy wědźeć, čohodla.“ Tak zawoła předsyda hišće za nim. Potom wodychny sebi z lohka, zo ma skónčnje kemšacu hlebiju ze šije. Tola hnydom padźe jomu zhubjeny toleŕ ćežko na wutrobu, a z krótkim dychom zastupi do cyrkwje. A krótki dych přesćěhaše joho cyłe kemše.

Należnosć kemšaceje hlebije pak bu hižo po kemšach nimale wujednana. Hdyž so wěc po kemšach rozpowěda, a bliže k wobjedej nócny stražnik do hromady kazaše, stupichu wšitke žony po wsy na fararjowu stronu. A hnydom po wobjedźe hromadowaše kóžda ze swojim mužom. Zhromadźizna pak běše krótka, jadriwa.

„Tajkele hłuposće! Wjetšeje mudrosće drje wědźeli njejsće?“ Tak abo podobnje wotewri žona zhromadźiznu. Potom „lazowaše mužej lewity“.

Też muž dósta wokomik, zo by so wobarał. „Ja ženje za to ani był njejsym. Jenož druhim k woli“, rjeknje. „Gmejnski předsyda a kowař staj na wšěm wina.“

Dosłowo praji zasy žona. Z knyskami wot blida sebi swědčicy rjekny: „Zo budźeš mi ty popołdnju přećiwo kowarjowomu namjetej! A ke kowarjej na bjesadu mi wjacy njepóńdźeš! To bychu mi byłe wěcy, so tam šćuwać dać!“

Tuž běchu też popołdnju w hromadźe wšitcy jeneje mysle. Wjele so njeŕěčeše. Kowař bě prajić dał, zo nuznoho wobstaranja dla přińć njemóže. Njedawne wobzamknjenjo so zběhny a, gmejnski předsyda napisa z krótka do gmejnskich knihi: „Knjez faraŕ wostanje na wšě časy kemšaceje hlebije swobodny.“

Hižo přichodny dźeń běše pola kowarja po wšej bjesadźe. Štóž měješe tam nješto na porjedźenju, pósła srjeńka abo kruwarja: „Je naš pluh hotowy?“ — „Je naša sekera zwótřena?“ — Też předsyda so wjacy njepokaza. Tak też přichodne dny. Kowař biješe samlutki ze złobami do žehliwoho železa, zo ržeše, stonaše a wołaše. Samomu lutkomu so jomu poča wostudźeć. Też wutroba joho z časami zabola pře njedźak Mudrowskich, kotřiž tak špatnje joho mudrosć ważachu. „Tutón splah njeje zboža hódny“, zabórča často. A sobotu dopołdnja wjazaše swoje brěmješka po domje, wjele wšak jich njeběše, wottřase proch ze swojich škórni a wostajiwši jón njedźakownomu Mudrowej ćehnješe ze wsy, zo by druhdźe sebi lěpše městno hladał a dźakowniši lud. Wšitke Mudrowske žony a też wjele muži žohnowachu joho puć: „Dźi, z wotkelž sy přišoł, a njewróć so ženje wjacy!“ —

W Mudrowje běše z toho časa zasy ćicho a šwarnje. Kemšaca hlebija, na bjesadach hewak mało kedźbu měta, doby jara na widźanosći. Často ju nětko na bjesadźe wopominachu žortnje gmejnskomu předsydźe k mjerzanju. Předsyda, hdyžkuli što zasłyša, wotradźeše: „Ach, njepowědajće tola přecy wo tej maličkosći, kotraž njeje rěče hódna! Lěpje, zo so zabudźe.“ Zabyła pak so njeje, a tak też ja wo njej zhonich. Zo njeby do zabyća přišła, sym ju tule trochu napisnył.

⁘

30000 měšćanskich dźěći Sakskeje je loni dobroty wjesneje hospodliwosće wužiło. Tež lětsa maja so zasy měšćanske dźěći po wsach roztykać, zo bychu so tam někak zhrabałe wot nuzy, kotruž su w zymje w městach ćerpjeć dyrbjałe. Předewšim pak mělo so na to dźiwać, zo bychu wosebje hólcy bóle dyžli loni, hdyž běchu najwjetši dźěl přiwzatych dźěći holcy, so přijimali. Wězo je też za ratarski lud zeživjenjo wo wjele ćežše dyžli loni, zawěšće pak budźe křesćanskej lubosći móžno, njedźiwajo na to, swój nadobny skutk też lětsa kaž loni wukonjeć. — Štóž potajkim móže dźěćo přijeć, njech to gmejskomu předstojićerjej wozjewi.

✣

Wobydleństwo chelmskoho kraja, kotryž Polacy za so žadaja, kiž pak bu Wukrajnskej přewostajeny, a to, kaž wjele nowinow pisa, z dobrym prawom, dokelž tam wjacy Wukrajnskich dyžli Polakow bydli. Ruska statitiska z lěta 1910 (po Waršawskim ruskim statistiskim komiteju) naliči mjez wšěmi wobydlerjemi tohole kraja:

Wokrjesy chelm. kraja	Polakow	Rusow a Wukrajnskich
Biała	42,9 %	32,7 %
Hrubieszow	31,9	49,9
Tomascow	47,4	40,1
Konstantinow	73,1	11,6
Włodawa	33,8	44,2
Cholm	38,1	36,1
Bilgoraj	64,8	25,4
Zanwse	80,3	6,5
Radzyn	76,7	4,4
Krasnystaw	82,8	5,6
Lubartow	82,4	1,8

Zbytk běchu Němcy, Židźa a druhe narody. Jenož w tŕoch wokrjesach maja potajkim Wukrajnscy přewahu; we wšěch druhich Polacy.

Jene druhe ruske ličenjo z lěta 1912 ma mjez 950000 wobydleri tohole kraja 510000 Polakow, 275000 orthodoxnych. 135000 Židow, 30000 Němcow.

Orthodoxni su Wukrajnscy a Rusojo. Do nich su ličene ganisóny a zastojnicy, štož po wobličenju „Augsburger Postztg." něhdźe 100000 Rusow wučinja. Tale ličba ma so potajkim hišće wot 275000 orthodoxnych wotličić. Woni su so přez tule wójnu z kraja zhubili. Tuž je dowidźomne, zo by po narodnosći tónle chelmski kraj cyle wěsće Polakam słušał.

✣

Što je Monroe-doktrina?

To je wučba amerikanskoho presidenta Monroe (z lěta 1823) a skónčnje wšěch Zjednoćenych statow połnócneje Ameriki, zo žadyn europejski kraj so do należnosćow někajkoho amerikanskoho stata měšeć njesmě.

Z tym pak njeje wobsah tejele wučby dospołnje wučerpany. Kóždy kraj ma zawěšće mohł rjec přinarodźene prawo: zo sebi, hdyž jomu něchtó křiwdu čini, snadź joho z brónjemi přima, něhdźe pomoc hlada. A kóždy druhi ma też te same prawo, jomu potom pomoc přinjesć. Tele prawo pak chce nětko Monroe-doktrina wšěm druhim amerikanskim a wšěm europejskim krajam zapowěsć. Přenim zakazuje, zo njebychu, trjebaja-li, někajki europejski stat wo pomoc wołałe, europejskim pak, zo so docyła do amerikanskich należnosćow měšeć nimaja. Tola za staty zjednoćeneje połnócneje Ameriki tale Monroejowa wučba prawo žada zo smědźa wone, hdyžkuli chcedźa, so do europejskich należnosćow tykać, a to diplomatiscy kaž też brónscy.

Z tejele wučby rěči hordosć. Wone, Zjednoćene staty, su pře wšo; kóždomu móža rozkazować, jim pak nima nichtó ničo prajić ani je na prawo pokazać.

A zo nětčiši president so po tejle wučbje ma, drje je tola wěste. Wón chce swět wučić, a dokelž wšitcy joho posłuchać nochcedźa, hlada z brónjemi dócpěć, štož słowo wuskutkowało njeje.

✣

Wojak wo wěrje.

Ranjeny wobornik pisaše w lěće 1916 wěstomu duchownomu: „Hakle w ćežkich khwilach tak prawje spóznaješ, što na našej swjatej wěrje a jeje duchownych maš. Hdyž rano stawachmy, njech z lěsneje a łučneje zemje, njech ze słomy abo hrjebjow, a mjeze sobu so prašachmy: „štó z nas dožiwi wječora?", ow kak so wjeselachmy, zo mamy pokojenja w modlitwje a dospołnej želnosći. Hdyž za nasypami so khowachmy, a granaty před a za nami rozbuchowachu, to móžeše widźeć, kak jedyn po druhim swoju modleńsku knižku wućahnywši so modleše, tak zo bě druhdy na poł hodźiny sama ćišina we našich dźěrach pod zemju."

✣

Ke katolskej wěrje přestupił.

Z Waršawy pisachu 12. t. m. nowiny, zo je tam rektor polytechnika (— to je šule za inženěrow —) dr. Stanislas Paška, wumrěł. Njebohi bě lutherskoho wěrywuznaća; něšto dnjow do swojeje smjerće pak so wupraji, zo chce ke katolskej wěrje přestupić. „Dyrbju swojim studentam přikład dać, kak maja wumrěć." Do smjerće pomodli so hišće katolske wěrywuznaćo a dósta swj. sakramenty mrějacych. — Z wulkim přewodom bu pokhowany; swjećacy biskop Ruszkiewicz wukonješe swjatočnosće.

Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnosćow

Symjo wšěch trukowych družin, hejduše a jahłow smě kóždy ratař sam (potajkim bjez wikowarja) z dowolnosću swojoho komunalnoho zwjazka druhomu ratarjej přewostajić, hdyž tutón w samsnym abo susodnym komunalnym wokrjesu bydli. Je-li kupc w dalšim wokrjesu, ma so dowolnosć k tajkomu předawanju wuprosyć pola „Reichsgetreidestelle in Berlin".

✣

Za dubowu a jědlowu skoru buchu z 28. febr. t. l. nowe najwyšše płaćizny postajene. Wone su wo něšto wjetše dyžli dotalne po postajenju z 20. měrca 1917.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami,

kotrež su hišće dóstać:

Nowa Jězusowa Winica bjez kěrlušow zwjazana 8 hr. 50 pj. a dróžša.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Różownja

jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 4 hr. 50 pj.
W lěpšim zwjazku 6 hr. 50 pj.

Khwalće Knjezowe mjeno

w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 50 pj.
W lěpšim zwjazku 3 hr. 50 pj.

Křesćanska młodosć — hr. 60 pj.

Rjekowskeje smjerće zemrě w septembru 1915 — štož bu nam hakle nětko znate — pola Souain w Francózskej naš horcolubowany syn a bratr

Jan Matek ze Smječkec

aktivny wojak w połku pěškow čo. 103 w Budyšinje, w starobje 21 lět. Tak wotpočuje nětko we cuzej zemi. Joho dušu poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

Njech wotpočuje w měrje!

We **Smječkecach**, 27. februara 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola kk. duchownych) dóstać. Knižka hodźi so wosobje za **dźěći** **prěnich šulskich lět.** Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Žarowanske wobrazy, swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeŕnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych** a **padnjenych.**

Kedźbu!

Za hólcaj, kotrajž jutry šulu wukhodźitaj, pyta służbu pola bura abo žiwnosćerja

Kath. Pfarramt Schirgiswalde
Amtsh. Bautzen.

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho synka a bratřika

Aloisa,

kotrohož Bóh 3 lěta staroho zańdźenu njedźelu po krótkej ćežkej khorosći do lěpšoho swěta wotwoła, wuprajamy za wšě wopokazy sobužarowanja a bohaty přewod k rowu nutrne

„Zapłać Bóh!“

W **Konječanskej šuli,** na dnju pohrjeba, 28. februara 1918.

Hłubokozrudźena swójba Hajnec.

Štwórtk je zbóžnje wumrěła w 81. lěće swojeje staroby, ze swjatymi sakramentami domawobstarana

Hana zwud. Dórnikowa

rodź. Wawrjeńčkec

w Njebjelčicach

a budźe póndźelu 4. měrca dopołdnja ½9 hodź. w Njebjelčicach pohrjebana. Přećelow, znatych a wjesnych na přewodźenjo přeprošujemy.

W **Radworju**, 28. febr. 1918.

W mjenje zrudnych zawostajenych
Mikławš Dórnik,
kapłan.

Nahle, tola nic njepřihotowany, wot Božeje ručki zajaty, zemrě srjedu wječor w 11 hodź., na wopyće pola spřećeleneje katolskeje swójby we Łusku pola Lubija, w 46. lěće swojoho žiwjenja a w 22. lěće swojoho měšnistwa, naš lubowany bratr,

wysokodostojny knjez

Jurij Winger

farař w Lubiju,

mějićel sakskoho wójnskoho zasłužbnoho křiža.

Dušu luboho zemrětoho poručamy do modlitwow a Božich mšow joho duchownych bratrow a wěriwych.

W **Nuknicy** a **Khrósćicach**, 28. februara 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych přiwuznych:
sotře **Hańža** a **Marija.**

Posmjertne swjatočnosće budźa njedźelu 3. měrca w katolskej cyrkwi w Lubiju popołdnju 3 hodźinach.

Pohrjeb budźe póndźelu dopołdnja w 9 hodźinach w Khrósćicach.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě *dopisy* a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 10. | **Budyšin, 9. měrca 1918.** | **Lětnik 56.**

Před sudnikami.

„Boha je hanił. Wón je smjerće winowaty!“ tak zasudźichu Jězusa židowscy měšnicy a židowski lud. A Pilatus, jich zwólniwy bohot, bě jich wotsudźenjo wobkručił, byrnjež sam wuznał: „Njenamakam smjertneje winy na nim.“

Haj, njesprawny sudniko, zaslepjeny ludo: Jězus dźe do smjerće. Tola nic, dokelž je Boha hanił, kaž wy prajiće — o, zo byšće tola spóznali, kak sami Boha haniće ze swojim njesprawnym wotsudźenjom! Jězus dźe do smjerće, dokelž je waše a wšěch človjekow hrěchi na so wzał; dokelž njewobmjezowana lubosć joho k tomu zamóh.

Syn Boži chce potajkim započeć na rozsudźenjo wojować ze złym duchom. Wo wěčne zbožo njesmjertnych duši póndźe. Ach, to dyrbjeli ludźo woči sebi zakrywać z hańbićiwosću, zo su prěnjej staršej a woni to zawinyli. To dyrbjeli z třepotatej, rozkatej wutrobu wopominać, joho ból a zrudobu z nim sobučuć. A što činja? Joho wusměšeja! Do kelucha bolostnoho ćerpjenja měšeja jomu hórki žołč zatwjerdźenosće a njesmilnosće a jěre kisało směchow a hanjenja.

Najbóle wohańbowace, štož znaja, hanibnu smjerć na křižu, jomu přisudźa. A sam dyrbi křiž sebi njesćna wotprawnišćo.

Kak je jenož móžno, takle njewinowatoho človjeka k smjerći wotsudźić! Kak to móžno, hdyž tola wědźa, zo smjertneje winy na nim njeje? To so dźiwaš na židowskej wysokej radźe na Pilaće. Ani škrički swědomja njeje hižo we nich třało, měniš, a we wutrobje so ći pali dla tajkeje njesprawnosće a surowosće. *Hdy by jich tu měł, o to chcył jim do swědomja doréčeć*, a njeběchu-li sebi chcyli prajić dać, by ze zacpěćom so wot nich wotwobroćił.

Tola, přećelo, njepřekhwataj sebi. Mohł traš sebje samoho zasudźić. Njejsy ty hišće zhrěšił? A njejsy tak, hdyž nic ze słowom, dha ze skutkom wołał: „Wón je smjerće winowaty!“? Přetož „našich hrěchow dla je wón wumrěł a našoho pokojenja dla bu wón khostany.“

Prjedy hač Judaša zasudźiš, so woprašej: „Sym khmańši dyžli Judaš? Njejsym małeje wěcy dla też hižo swojoho Knjeza a Boha přeradźił? A prjedy hač na Pětrje so postorkuješ, so woprašej: „Sym dha khmańši dyžli Pětr? Njejsym też ja Boha zapřěł a to ludźi dla, dokelž so hańbowach abo bojach? A prjedy hač Pilata a druhich tamnych njesprawnych sudnikow zacpěwaš, so woprašej: „Njejsym też ja přez swoje hrěchi jomu khostanjo přisudźił? Njejsym też ja swojoho bližšoho ženje z njeprawdu posudźał a zasudźał a do hańby a zrudoby přinjesł?

Hdyžkuli će spytowanja k hrěchej wabja, a twoja wutroba so njemóže rozsudźić za dobre, potom předstaj sebi Jězusa a joho njesprawnych sudnikow. „Ecce homo!“ tak njech će wón do wutroby praji. „Hlej mje k smjerći wotsudźenoho, ćwělowanoho človjeka. Njepohnuwa će sobuželnosć ze mnu? Abo chceš mje z nowa zrudźić? „Sebi samomu z nowa křižować Syna Božoho a k směchej wustajić?“ (Hebr. 6, 6).

„Praju wam, wot nětka budźeće syna človjeka k prawicy Božeje mocy widźeć sedźeć a přińć w mróčelach njebjes“ (Mt. 26, 64). Tak praji Jězus k Pilatej. Haj zawěrno, přińdźe hodźina, hdyž budźe hinak hač jónu w bohotowym hrodźe w Jeruzalemje. Potom njebudźe Pilatus na sudnym stole sedźeć a njebudźe lud rozsudźić wo Jězusu, njebudźa hrěšnikoju sudźić swjatoho Boha — ně, potom budźe Jězus sudźić, a Pilatus a wšón lud budźe třepotajo stać před nim, zo by zasłyšał rozsud za so; potom budźe Bóh sudźić hrěšnikow. Hižo ludźo njebudźa wołać: „Wón je smjerće winowaty. Křižuj, křižuj joho!“, ale Syn Boži budźe ze sudnikom, a někotryžkuli zasłyši z joho horta słowa: „Ćisńće joho do ćmy; tam budźe žałosć a křipjenjo zubow.“

Też ty přińdźeš jónu před sudny stoł Jězusowy. A zo će Jězus njeby trjebał zasudźić, wo to so staraj za žiwjenjo. Tohodla dźerž tu so joho wučby a njes też za nim sćerpnje swój křiž. Hladaj, zo tak tebje spóznaje jako swojoho wučownika a ći rjeknje wozbožace słowa: „Dokelž sy swěrny był, zastup do wjesołosće swojoho Knjeza!“

Wójna.

Pjeć ameriskich wójskow je pječa w tu khwilu w Francózskej, z dźěła jako samostatne zwjazki, z dźěła mjez druhe wotdźělenja roztykane. Američenjo stoja mjez rhyn-marnskim kanalom a na frónće wot Port á Mouison hač Ailly.

Dobytk w Ruskej.

3. měrca naša wójnska rozprawa piše:

Po minjenym přiměrje započate operacije su k **wulkim wuspěcham** wjedle. Wójska generalwyška Kirchbacha su **Livlandsku** a **Estlandsku** k podpjerje tyšenych wobydleri dobyćerscy překhwatałe, přewodźane wot dźělow přez zamjerznjeny moonski zaliw postupowaceje wobsady baltiskich kupow a wot estniskich poikow. **Reval** a **Dorpat** buštej wzatej. Naše wójska stoja před městom **Narwu**.

Wójska generalwyška z **Kirchbacha** a północno maršala **z Eichhorna** su w njewustawacym postupje přez **Dwinsk** a **Minsk** po horcym wojowanju **Ileskaw**, **Polosć** a **Borrisow** wzałe. W Bobruisku zjednoćichu so z pólskimi divisijemi.

Dźěle wójskow **Linsingena** su w přezjednosći z wukrajniskim knježeństwom železnisku čaru wot **Lunineka** přez **Rjetšicu** nad **Dnjeprom** hač do **Gomela** po wjacydnjowskim wojowanju wotewriłe. Druhe divisije pod generalom z **Knoerzerom** su njepřećelske zapjeranjo złamawši železnicy do Kiewa a čaru Kiew-Shmerinka wot njepřećela wurjedźiłe. 1. měrca bu Kiew z Wukrajniskimi hromadźe wzaty; němske a awstriske wójska su do Shmerinki zaćahnyłe.

Njepřećelej wotewzaty popad njehodźi so docyła hišće wobličić. Štož je wozjewjene, je tole w našej mocy:

Jatych: 6800 officirow a 57000 muži.

Wěcow: 2400 kanónow, přez **5000 mašinskich,** wjele tysac wozow, mjez nimi přez 500 samojězdźakow a 11 kabatowych autow, přez 2 milijónaj wutřělow za kanóny a 128000 třělbow, 800 lokomotivow a přez 8000 železniskich wozow. K tomu hišće **popad** w **Revalu**, 13 officirow, 500 muži, 220 kanónow, 22 lětakow a wjele wozow.

W nocy k póndźeli w 1 hodź. so němski postup přesta, dokelž bě měr podpisany.

Sćěhowacy telegram je kejžor kanclerej Hertlingej 3. měrca pósłał:

Němski mječ je, wjedźeny wot wulkich wjednikow, nam **měr z Ruskej** přinjesł. Z hłubokej dźakownosću napřećo Bohu, kiž je z nami był, napjelnja mje horda radosć nad skutkami mojoho wójska a krutej wutrajnosću mojoho ludu. Zo bě móžno, němsku krej a kulturu wumožić, mje wosebje spokoja. Wzmiće też Wy za Waše swěrne a sylne sobuskutkowanjo k wulkomu skutkej horcy dźak.

Wilhelm I. R.

Swětowy rozhlad.

Měr z Ruskej.

Njedźelu 3. měrca přeleća cyłu Němsku telegram:

Měr z Ruskej bu dźensa popołdnju we 5 hodź. podpisany.

Druhi měr w surowej wójnje je hišće spěšnišo, hač so poslednje dny wočakowaše, so přiblížił. Mócne postupy našich wójskow we poslednich dnjach běchu bolšewikow tak nastróžałe, zo komdźenja a haćenja zabychu.

Němske wuměnjenja buchu přijate. Su wšak nětko Rusku něšto kručišo přimnyłe hač z woprědka.

To ma so Ruska bolšewikskim křiwičnosćam dźakować. Njeběše-li Trócki ničo druhe hač měr pytał, bě jón Ruska tuńšo měła. Nam njeje skónčnje ničo druhe k měrej dopomhało hač wótry mječ w rukach wubjernych wjednikow.

Naša rańša frónta je nětk nimale swobodna. Rumunska budźe dyrbjeć bórzy Rusku sćěhować, runjež by jej ententa wšo móžne lubiła, a kral Ferdinand ze zubami křipił. Dźěl našich wójskow wostanje potom hišće jako wobsada w namjeznych krajach, doniž tam nowe statne wobstojnosće zrjadowane njebudźa. Druhe pak

budźa na wječornych bitwišćach pomhać móc, zo skerje lěpje też tam měr so wunuzuje, jeli njepřećelowje, kaž so bohužel zda, z dobrym k tomu zwólniwi njejsu.

Měr z Finiskej

budże bórzy podpisany. Dźěl našoho wójska poćehnje do Finiskeje, zo by na próstwu Finow za měr a porjad před rubježnymi črjódami a čerwjenymi gardami tam so postarał. Na aalandskich kupach připrawja sebi naši etapu. Šwedska je so z tym spokojiła.

Měr z Finiskej bu 7. měrca hnydom podpisany. Je to bóle zwjazk za přichodny diplomatiski a překupski wobkhód hač za měr.

Ruska a Japanska.

Japanska chce po swojim njekhmanym wašnju ruske njeporjady k rubježnistwam wužić. So na to wołajo, zo bolšewicy so přecy dale rozšěrjeja — štož Japansku docyła ničo njestara — scele wona přecy wjacy wojakow do Wladiwostoka. Wot tam suwaja so woni přecy dale k wječoru. Charbin je połny chineskich a japanskich wojakow; banki překupstwa a dwórnišća su wot nich wobsadźene. Při železnicach stoja chineske straže.

Wšitkim w entenće njeje drje to runje lubo. Wilson chce japanskim postupam jenož přihłosować, hdyž so też ameriscy wojacy na nich wobdźěla. Wón drje so ze wšěm prawom boji, zo Japanojo w rańšej Asiji přewjele mocy dobydu. Kusk žarliwosće mjez našimi njepřećelemi nam nješkodźi.

Předměr z Rumunskej

bu 5. měrca podpisany a jomu dyrbi w běhu dweju njedźelow měr po tychle wuměnjenjach sćěhować:

1. Rumunska wotstupi Dobrudźu hač k Dunawje.
2. Štworozwjazk wobstara Rumunskej puć za překupstwo přez Konstanzu k čornomu morju.
3. Wot Awstriskeje žadane porjedźenjo awstrisko-rumunskich mjezow Rumunska přizwoli.
4. Přihodne hospodarske postajenja so přizwola.
5. Rumunska wubróni hnydom 8 divisijow, dalše, hdyž změje měr z Ruskej.
6. Rumunske wójska wopušća hnydom wobsadźene awstriske krajiny.
7. Rumunska budże na železnicy pomhać wójska štworozwjazka přez Moldawu a Besarabisku do Odessy wozyć.
8. Rumunska wotpuści hnydom officirow ententy.
9. **Tute wučinjenja płaća hnydom.**

Čornohórska.

Prync Mirko Čornohórski je, 39 lět stary we Wienje wumrěł. Wón bě před dwěmaj lětomaj z Awstriskej měr wobzamknył, kotryž pak joho nan kral Nikita připóznać njemóžeše.

Pólny maršal **prync Leopold bayerski** dósta jako najwyšši wjednik na rańšich frontach wot kejžora wulkokřiž železnoho křiža. Tón rjad je najwyšše wójnske wuznamjenjenjo; jenož dobyćerscy wjednicy móža jón dóstać.

Z Budyšina. Njedźelu wječor budże we katolskej towaršni tu kejžorstwowy zapósłanc dr. Pieper, předsyda němskoho ludowoho towarstwa rěčeć. Z wójny nastanu za přichod ważne kulturalne a socialne nadawki. Při nich změja, nochcedźa-li wróćo storčeni być, też katolikojo dźěłać. Na to ma so hižo nětkle přihotować; tuž změje rěč mjenowanoho knjeza k tomu pohonjeć a rozwučeć.

Jurij Winger †

Winger zemrěł! Tale powěsć zrazy kaž błysk z jasnoho njebja 28. februara do Lubija a Budyšina a roznjese so bórzy hłubšo do Serbow. Njedźelu wědźeše ju přez nawěšk w Posle skoro kóždy Serb w domiznje. A kóždomu wutroba žałosćeše. Přetož bóle dyžli hewak žadyn knjez bě wón znaty a lubowany po Serbach dla swojich rjanych dopisow w Posle a Krajanu. Dźensa dodawamy nětko drobniše wo nim.

\+ + +

Wo zemrěću wjeled. knjeza fararja Wingerja

je Posoł powěsć hižo před tydźenjom přinjesł. Wo nim rozprawjamy tu dale: Srjedu 27. febr. běše knjez farař z Lubijskim k. pomocnym wučerjom do Łuska pola Pomorc katolsku swójbu tamnišoho hrabinskoho rentmištra Langera wopytać dóšoł. Wjesoły, kaž knjez Winger přecy w towaršnosći bě, bě też tu so zabawjał a bjesadował. W 7 hodź. běchu so k wječeri zesydali a při tym sebi wuradźowachu, kak byštaj hosćej najlěpje domoj dóšłoj: hač pěši, hač z ćahom wot Pomorc abo Wósborka. Nadobo poča sebi k. Winger na lěwu ruku přimać; też napadny wšěm, zo bě wón nadobo zblědnył. „Mi je tak hubjenje“ bě joho wotmołwa, hdyž so tamni joho prašachu, „mje je Boža ručka zajała, sym na lěwy bok zlemjeny.“

Zestróženi położichu joho na lěhanku, wón sam poča wótře paćerje spěwać a želnosć zbudźeć; wšitcy druzy jomu při tym pomhachu. Poł hodźiny pozdźišo bě skhorjeny hižo bjez wědomja. Lěkař, kotrohož běchu hnydom zawołali, dóndźe hakle w 10 hodź. a přepytawši knjeza hnydom wuzna, zo bórzy wudycha. W 11 hodź. bě knjez farař Winger na prawdźe Božej.

Knjez Winger přecy, wosebje w poslednim času kruće z tym ličeše, zo jónu nahle wumrje; tuž běše też přecy na to přihotowany. — Duchowny, po kotrohož běchu hnydom do Budyšina telegrafowali, njebě dóšoł, hdy bě też knjez hišće khwilku dlěje žiwy był; telegram dóndźe mjenujcy, dokelž so w nocy njewunoša, hakle nazajtra rano na Budyšsku faru. — Knjez, kotromuž je na zemi swěrnje kaž zrědka štó służił, je sej joho wěsće k sebi zwołał do lěpšoho žiwjenja. — R. i. p.

\+ + +

Knjeza Wingerjowy pohrjeb.

Horliwy syn swojeje serbskeje zemje bě njeboćički był; tohodla też chcyše do jeje klina k wěčnomu wotpočinkej położeny być. Kak dha bě pisał we swojim nastawčku „Na prózdninach“?

†„A hdyžkuli słyšu joho* spěwać: „Spi dha, luby bratře (luba sotra), spi . . .!, bych najradšo hnuty płakał. Potom kóždy króć w duchu wobnowjam, štož smy studenća spěwali:

„Łužica, słowjanska, wostanješ mój statok,
Doniž mi njezwoni něhdy zeński swjatok.
W Łužicy buch něhdy dźěćo kolebany,
Njech też tu, wotpočnu něhdy pohrjebany.“

Tuž dha wěsće, kotřiž změjeće něhdy ze mnu poslednju haru:

Do Serbow ja chcu domoj, tam, hdźež naši wótcy leža! Znajmjeńša po smjerći popřejće mi hruzlk serbskeje zemje!“

A tak namaka so też w joho pismach wola wuprajena, zo chce w Khrósćicach pódla rowa swojoho nana a maćerje pokhowany być. Poslednja wola zemrětoho dyrbješe so dopjelnić.

Lubijska wosada njeměješe so tak wót swojoho knjeza fararja jenož žiwoho dźělić ale też mortwoho. Na njedźelne popołdnjo 3. měrca zarjadowa jomu pohrjebnu swjatočnosć, při kotrejž so wot njoho rozžohnowaše. A zawěrno, ta swědčeše wo lubości a nahladności, kotrejž je knjez Winger we wosadźe a Lubiju a joho wokolinje wužiwał. Też z Budyšina běchu žarowacy přikhwatali, zo bychu tomu poslednju česć wopokazali, kiž bě před 15 lětami pola nich katecheta był. W ½4 hodźinach bě cyrkej ze žarowacymi napjelnjena, mjez nimi běchu też zastupjerjo krajnych, měšćanskich, wójskowych wyšnosći, kaž měšćanosta, šulski dohladowař, rozkazowař Lubijskoho batalijóna, zastupjerjej wojeńskoho lazareta a lutherskoho Lubijskoho duchownstwa, direktorojo wšěch Lubijskich srjedźnych, měšćanskich a ludowych šulow; sobustawy katolskeju wubjerkow: šulskoho a cyrkwinskoho, a najbližši krejni přećeljo njeboh knjeza; dale duchowni knježa: kanonik Nowak, profesor Klaus, kapłan Just, wšitcy z Budyšina; ze Žitawy kapłan Walter, ze Seitendorfa kapłan dr. Kurze, kiž tu khwilu w Lubiju duchowne dźěła zastoji, jako zastupjeř Filipsdorfskich redemptoristow P. Hartwich; dale widźachmy tam knjeza cyrkw. wučerja Andrickoho z Radworja, knjeza just. radźićela Cyža z Budyšina a tajnoho justicnoho radźićela Nikolasa ze Zhorjelca a druhich.

W cyrkwi před kejelkami stoješe, z wěncami z różow a kwětkow a palmami dospołnje wobdaty kašć z čělnymi powostankami zemrětoho. Z dypkom ½4 hodź. dóndźe wjeledostojny knjez kanonik J. Nowak, direktor tachantskeje šule, na klětku. Ze słowami „Wot překhwataceje złeje smjerće wumož nas, Knježe“ započawši, pokaza na to, kak běchu Lubijscy wosadni na samym dnju 28. febr. před 15 lětami swojoho prěnjoho fararja, knjeza Michała Šewčika, mortwoho so z Marijnoho Doła wróćacoho zasy do wosady přewodźeli, kaž nětko też druhoho swojoho fararja, też zwonka wosady zemrětoho. Na to rozpisa z krótka njeboćičkoho wumrěćo a žiwjenjo, joho dźěławosć wosebje też w Lubiju za čas joho 15 lětnoho tamnišoho fararjenja. Kak horliwy dušepastyř, kak swědomity wučeř, kak starosćiwy wodźeř młodosće je wón był; kak joho lubosć a dźěławosć słušeše wosadźe ale też cuzbnikam, t. j. pólskim dźěłaćerjam. Po knjezu kanoniku poréča, při kašću stojo, knjez wyšši šulski radźićel dr. Förster, šulski dohladowař Lubijskoho hejtmanstwa, pokhwali zemrětoho dźěławosć za šulu a we šuli a podźakowa so jomu za to zjawnje.

Na to sćěhowachu kěrluše a modlitwy, kotrež pak cyła cyrkej pak spěwny khór zanjese, abo duchowny — knjez prof. J. Klaus z Budyšina — při wołtarju so modleše. Wěčny wotpočink chcył njebjeski sudnik jomu spožčić, sćedriwy mytowař jomu być joho sprawny bóžski Knjez, we wěčnym swětle jomu hladać dać njewobmjezowanu njebjesku a Bóžsku rjanosć. Tak prošachu za zemrětoho pastyrja wosadni a z cuzby přećeljo po kreji a wutrobje. Z „Libera“ při kašću a z khora wuspěwanym a na to hišće něšto kěrluškami skónči so powšitkowna swjatočnosć. Ale hišće dołho spěwachu jenotliwi wěriwi bliže k maram so zestupawši abo před nimi so poklakawši za swojoho zemrětoho knjeza; čujachu, zo běchu wjele dźaka jomu dołžni a wjele z nim zhubili; wosebje też Polacy.

† „Katolski Posoł“ 1914 čo. 39, str. 298.

* Knjeza wyššoho wučerja Pětra Hilu, kantora we Khrósćicach.

Swjatočny pohrjeb běše póndźelu 4. měrca w **Khrósćicach**. Po posmjertnej swjatočnosći we wosadnej cyrkwi w Lubiju bu ćěło hišće w nocy z ćěłowym wozom wotwjezene a přez Budyšin hač do Nuknicy k joho sotře Hańži, Lebzec domej, dowjezene, hdźež so přewodźenjo zrjadowa. Ličba pólskich dźěłaćerjow z wokoliny Lubija, z Nosaćic, Wujerja, Ketlic atd. bě z Budyšina pěši přišła, zo bychu swojomu swěrnomu dušepastyrjej, swojomu „wótcej“ kaž prajachu, poslednju česć a lubosć wopokazali.

W Khrósćicach so mjez tym pohrjebny ćah zestupowaže a poda so před wjes hač na puć mjez faru a šulu. Za křižom a khorowjemi sćěhowachu šulske dźěći z kk. wyššim wučerjom kantorom Hilu, wučerjom Jakubašom a wučeŕku knježnu Kubašec, potom towarstwa Serbosław, Jednota a Jaseńčanske katolske kasino, poslednišej dwě z khorowju, Zjednoćenjo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy, zastupjene wot kk. kantora Šewčika z Ralbic a wučerja Słodeńka z Pančic, a wjetši rjad duchownych. Běchu tu kk. z Budyšina praelat senior Skala, scholastik Žur, direktor kanonik Nowak a farař Hejduška, propst dr. Desiderius Löbmann z klóštra Marijneje Hwězdy, fararjo Šewčik z Kamjenicy, Zentner ze Žitawy, Šołta z Hajnic, Gruhl z Mišna, Křižank z Wotrowa, Just a kapłan Rjeda z Ralbic, administrator Romuald Domaška z Różanta, Žur z Kamjenca a Delan z Baćonja; z wosadnymaj duchownymaj fararjom Hicku a kapłanom Mičom hromadźe 17 měšnikow, kotřiž ćěłu zemrětoho duchownoho bratra napřeco dźěchu. Z Lubija běchu na přewodźenjo přišli jako zastupjerjo wosady: wučerjej kantor Emme a Klimt, fabrikant Ernst jun., drogist Lachmann, kožuchaŕ Hummler a zastojnik Karow. Też knjeni Langerowa rentmištrowa mandźelska z Łuska pola Bukec, w kotrejež domje bě zemrěty wudychał, bě na přewodźenjo přišła.

Bórzy po 1/4 10 hodź. přijědźe wóz z ćěłom přewodźanym wot krejnych přećelow a jara mnohich přewodźerjow, a nětk nastupi so ćah po dołhim puću hač k cyrkwinej horje, hdźež kašć z woza wzachu a Khrósćanscy nošerjo jón přijachu. Před ćěłom njeseštaj dwaj šulerjej z Lubija měšnikowu krónu a rjad zasłužbnoho křiža, kóždy na wušiwanym židźanym pucałku. Po prěnim požohnowanju na horje pola swjatoho Bosćana donjesechu ćěło do cyrkwje a postajichu je na mary před wulkim woltarjom.

Najprjedy modlachu so přitomni měšnicy officium po mortwych. Potom měješe knjez praelat Skala z assistencu knjezow fararjow Justa z Ralbic a Hejduški z Budyšina swjatočny requiem. Posmjertne předowanjo dyrbješe wuwostać, dokelž bě njeboh farař tak postajił. Po Božej mši běše „Libera“ a měješe knjez praelat absoluciju po mortwych. — Kajku česć a lubosć je zemrěty we swojej narodnej wosadźe sebi wobkhował, běše jasnje widźeć. Cyrkej běše z pobožnymi přewodźerjemi napjelnjena, połna, kaž při njedźelskich Božich službach.

Pohrjebnu swjatočnosć měješe z assistencu hižo mjenowaneju knjezow wosadny farař knjez Hicka. Row jako městno poslednjoho wotpočinka běštej lubomu bratrej joho sotře přihotować dałoj na bratskim kerchowje po stronje rowa maćerje a nana Wingerjec. Po wobrjadach a łaćonskich modlitwach spěwachu sobustawy Jednoty, nawjedowani wot knjeza wyššoho wučerja Hile kaž hižo prjedy „na horje“ rjany štyrihłósny serbski kěrluš. Serbske modlitwy, „Budź powitana kralowna“, zhromadnje spěwane, a Wótče naš za wšitkich na kerchowje wotpočowacych skóńčichu swjatočnosć pola rowa. Z kajkimi začućemi hłubokoho žarowanja wo luboho, dobroho bratra smy jomu jako posledni dar tři hruzliki zemje do rowa dali, do rowa, kotryž — toho so wěsće nadźijamy — so něhdy překrasni na dnju horjestaća! Kaž radostne předznamjo tutoho horjestaća so při khowanju měšnika po pohrjebje hišće swjeći swjatočna jandźelska Boža mša. Tu měješe knjez direktor kanonik Nowak.

Njech jandźel pěston, kiž je zemrětoho za joho žiwjenjo tak swěrnje a miłosćiwje wjedł, joho też dowjedźe hač před trón Boži do wěčneje radosće!

Tak bu pokhowany we domiznje, kaž bě sebi přał po swojim raznym serbskim zmyslenju a w horliwej swojej lubosći ke serbskej domizuje. A bu pokhowany skoro tak kaž bě to wuprajił w hižo prjedy naspomnjenym spisu „Na prózdninach“: bjez pohrjebneje rěče. Takle bě tam pisał: „Ryzy po serbsku mje k rowu přewodźejće, bjez wěncow a pohrjebnych rěčow.“ A přistaju hišće, štož je tam dale so wuprajił, zo byšće z křesćanskeje lubosće a z dźakownosće za joho wulku swěrnu lubosć k serbskomu narodej a joho rjane spisy, kotrež sće w „Kat. Pósle“ a w „Krajanu“ přecy tak radźi čitali, też to jomu hišće dopjelnili: „Prošće radši, zo by mi Bóh dał krónu wěčneje zbožnosće . . . A na row ničo wulke, — nahladne — prostu Božu matru — a napismo z krótka — ale ryzy serbske. Njebych chcył so po smjerći hišće tajić a so za hinajšoho wudawać, hač sym w žiwjenju był, Serb z ćěłom a dušu.“ R. i. p.

\+ + +

Wo Wingerjowym žiwjenju.

Z Jurjom Wingerjom je do wěčnosće wotešoł jara swědomity a horliwy duchowny, wobdarjeny a pilny spisowaćel a serbski wótčinc, kajkichž je mało.

Pobywši w Radworju za kapłana a we Budyšinje za katechetu je Winger runje 15 lět hač na najspomožnišo skutkował jako farař w Lubiju. Joho předkhadnik tam bě Michał Šewčik, kiž zemrě 26. februara 1903. Na njoho tam hišće dźensa dźakownje spominaju jako na přikładnoho pastyrja dušow. Winger bě joho hódny naslědnik. — Wot ranja hač do wječora bě tam dźěłać, wosebje na njedźelach, swjatych dnjach, z jenoho dźěła dyrbješe so khwatać do druhoho. Lědma by sej mohł khwile wzać, zo by so z cyrobu wokřewił a posylnił, a hižom zasy by khwatał na nowe dźěło, spowědź abo druhe swjate sakramenty wudźěleć. Dźěło same bě jomu skoro jeničke zawjeselenjo. — Tola dźěłać maja dźensniši dźeń duchowni wšudźom, zawěsće wjele wjacy hač w prjedawšich časach. Nas pak wosebje zajimuje, kak wustojnje, wutrajnje, woporniwje hač do wutrjebanja a wučerpanja poslednich mocow je Winger winowatosć swojoho swjatoho powołanja dopjelnjał. Zawěsće njeje přewjele prajene, hdyž joho zahorjenosć woprawdźe japoštołsku mjenujemy. Też to, štož winowatosć we wužšim zmysłu słowa njeje, je wón za swoju winowatosć měł. Wšě mocy ćěła a wulke dary ducha a wutroby je woprował jeno na to, zo by służił Bohu a njesmjertnym dušam z lubosću. „Přetož lubosć Khrystusowa nući nas“ (2. Kor. 5, 14).

Što je Winger jeno hižom jako dobry a swědomity prědaŕ dokonjał! Kóždu njedźelu a swjaty dźeń spochi němski a pólski prědowaše. Što wobliči črjódy spowědnych ludźi, wosebje pólskich, kotřiž ze šěroka a daloka k njomu khwatachu, so jomu dowěrjachu. Jako dobroćiwy, nazhonity a lubosćiwy radźićel a wjednik so wón jim woprowaše z njewurjeknitej sćerpnosću, so wo nich staraše, zo njebychu woliwkli we wěrje, zhubili rěč a narodnosć a dobre počinki křesćanskoho žiwjenja. Na to bě so Winger hižom za młode lěta pilnje přihotował, dokładnje serbsku, češku, a pozdźišo wosebje też pólsku rěč studował a w pólskich wosadach přebywajo praktiscy dowuknył. Myslu sej, zo po praelatu Jakubje Buku ze Zyjic mjez serbskimi duchownymi njeje nichtó pólšćinu lěpje znał dyžli Winger. A joho próca njebě podarmo; też Serbam a serbskomu pismowstwu je to z wužitkom było. Z prěnja je wón z tutym studowanjom rjancje sotrowskeje rěče też mnohe rjanosće a wosebitosće maćeršćiny dokładnišo spóznawał, je z wulkich pokładow pólskoho pismowstwa wjele dobrych mysličkow čerpał a so dobroho katolskoho a křesćanskoho ducha nasrěbał. To je snadnje spóznać z joho samsnych serbskich spisow, kotrež pokazuja a dopominaju na cyle wubjernje wudokonjane přikłady klasiskich pólskich spisowaćelow. Jako wopisowaŕ serbskeje zańdźenosće a wobrazowaŕ žiwjenja a wašnjow našich prjedownikow nima Winger pola nas swojoho runjeća. Spominam jeno na „Rownow“, „Poslednja primica na Tuchorju“, na spodźiwne přenjesenjo postawy swj. Marije z hory Hojbina pola Žitawy do cyrkwje w S. Marijnym Dole, štož je we swojim času tak rjenje we Krajanu wopisał. Wšitko je tak woprawdźite, žiwe, čerstwe, při tym tak krasne, idealne a nadobne, zo čitaŕ mohł rjec z wočomaj widźi, a z wušomaj słyši, što wopisane wosoby činja abo rěča, zo z nimi sobu čuje, ćerpi, so wjeseli a rudźi, so zahorja za wšitko rjane, dobre a wysoke. W tym nastupanju je Winger prěni mištr w serbskim pismowstwje. A zo je prawu rěč a słowo za myslički a začuća trjechił. za to swědči też to, zo lud wurjadnje rady runje joho wudźěłki čitaše, joho nastawki bjez joho podpisma z wěstosću jako Wingerowe spóznawaše. Ze swojimi spisami, wosebje stawizniskimi powědańčkami je sej wón stajił pomnik, kotrohož ani čas ani njedźak njezničitej. — Też žort jomu přistojsše, tola to bě jomu jeno tak připódla. Wón je był a wostał předewšěm khutny měšnik a horliwy pastyŕ dušow. Stajnje čuješe so k tomu pohnuwany, haj nuzowany wot prawoho ducha wěrneje lubosće, zo by sebje zabywajo, druhim służił a jich časne a wěčne zbožo spěchował.

Měšnik, prědaŕ, spowjednik, wučeŕ, faraŕ a zarjadnik wosady, basnik a spisowaćel, bě wón z dobom a, doniž mocy dosahachu, cyle a dospołnje; hidźeše wšu połojčnosć. „Wšitkim so prócowaše być wšitko,“

„Zdźěłanoho muža hakle spóznaješ po wobkhadźenju z njezdźěłanymi.“ Runje ze wšědnym, wosebje pólskim ludom wědźeše Winger wustojnje wobkhadźeć. Kelko sćerpnosće, lubosće a prócy sej to žada! W tysac wulkich a małych należnosćach wobroća so wšědny, wosebje pólski človjek, na duchownoho, k njomu ma wšitku dowěru a wě wěsće, zo ženje z toho škody njezměje. Duchownoho ma Polak nade wšě powołanja zańć, a derje też zasy duchownomu, kiž sej runje wšědny lud waži a za njón so stara: njesmjertnu dušu ma kóždy, najnižši służownik a najwyšši knjez. Pola Polakow pak je hišće to khwalobne, zo sej też zdźěłani a wučeni duchownoho waža. Sławny pólski wučenc dr. Karłowicz je mi prajił: „Pola nas Polakow słuša wšudźom prěnje městno duchownomu.“ —

Stysk, njewurjeknity stysk bě we wutrobje našoho njezapomnitoho bratra a přećela: stysk po njebjeskej, stysk po zemskej domiznje. Styskniwe žadanjo za serbskej domiznu je so dopjelniło, joho mučne stawy wotpočuja domach w narodnej wsy — stajnje jenak čiły a dźěławy duch pak pozběhnje so bórzy, jara bórzy tam, hdźež dźělenja, styska a zrudoby

wjacy njeje. Jězusej a joho droho wukupjenym dušam je žiwy był a służił hač do poslednjoho wokomika jenak swěru, tohodla płaći jomu słowo s. Pawoła: „Khrystus je moje žiwjenjo a smjerć moje dobyćo.“ (Filip. 1, 21.)

Wěnc dopomnjeńkow chcych tebi, lubowany bratře! zwić, ale podarmo bych pytał prawe kwětki. Žana róża w cyłym kraju njeje dosć čerwjena, zo mohła dospołnje dowuznamjenić wohenja, kiž so w nocy a wo dnjo horješe we twojej wutrobje za Boha, za duše, za serbski lud a kraj. Ani lilija njeje dosć běła, zo mohła cyle napodobnić našomu wóčku, kak čista bě twoja přecy jenak młodostna wutroba, kak čiste, njesebićne běchu wšě twoje zamysły a wotpohlady. Ani dobytka ani sławy njejsy pytał, jeno časne a wěčne zbožo swojich sobučłowjekow. Twoje mysle, zdrasćene do złotych słowow maćerščiny, błyšća so a budźa so wěčnje błyščić jasnišo dyžli sněh w serbskich nižinach a horach, hdyž so błyskota we pruhach skhadźacoho słónca. Ženje njezwjadnu njezapomničku, kotrež z njewidźomnej ruku scelu tebi na row jandźeljo tych, kotrychž sy hnuł k želnosći nad hrěchami a kotrychž sy jich prěnjotnu kwasnu drastu, wumytu ze sylzami rozkaća, jako stajnje njesprócniwy spowjednik z nowa woblekał. Kelkož sylzow su ronili na hrěchi, telko parlow změje twoja króna. „Kotřiž su mnohich rozwučeli wo sprawnosći, budźa so błyščić kaž hwězdy přecy a wěčnje“ (Dan. 12, 3).

Spi, luby bratře! spi derje słódcy w ćichim rowje.

Tajki kěrluš tebi spěwachu a budźa spěwać, bórzy zaklinči też tebi jutrowny kěrluš na zemi. Też twoje cyłe žiwjenjo, twoje měšniske žiwjenjo bě jenički kěrluš, kotryž sy spěwał z modlenjom, skutkowanjom a — ćerpjenjom Bohu samomu — tola bórzy też ty z jandźelemi sobu zanjeseš spěw, wo kotrymž čitamy: „Tón knjez połoži do mojoho horta nowy spěw, khwalbny spěw na našoho Boha.“ (Psalm 39, 4.) Skřidleny běše twój njewšědnje wobdarjeny duch, na křidłomaj mócneje wobraznosće sy so dźeń jako dźeń pozběhował nad hubjenu zemju k wěčnym wyšinam, zo by widźał ze znutřkownym wóčkom a rozpominał ze zahorjenej wutrobu Bóžske wěrnosće a je wopisował mištrowscy ze rtom a z pjerom. Twoje dźěło, twoje słowa, twoje pisma su drohotniše hač złoto a demant a tute drohotne pokłady sy zawostajił swojomu ludej. Ženje njebudźe w serbskim kraju zabyte twoje mjeno. A hdźež a hdyž budźa mjenowani najnadobniši serbscy wótčincy a měšnicy: Serbin, Ticin, Tecelin, Hórnik a druzy, tam budźa też z dźakom, z khwalbu a sławu wopominać mjeno:

Jurij Winger. jl.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Kamjenca a z Budyšina. Hamtscy so wozjewja: Ratarjo, bjerće so na kedźbu! Při mnohich nócnych pakosćenjach po wjesnych domach je žandarmerija dozhoniła, zo su pakosćerjo (civilni a wojerscy) z městnosćemi a jich wobstojenjemi přez to so zeznali, zo wudawajcy, zo chcedźa jeja abo butru kupować, sebi zastup do statokow zmóžnichu a při tym sebi składne rumnosće, kurjency a kruwarnje derje wobhladachu. Tuž bjerće so na kedźbu, ratarjo, a zadźěwajće tomu, zo tajcy ludźo k wam zastupja a sebi statoki wobhladaja.

⁘

Z Radworja. (Dalšej železnaj křižej.) Zasy su někotři tudomni wojacy, kotřiž su so hižo před dołhim časom we wójnje wuznamjenili, zasłużeny rjad hakle nětko připósłany dóstali. Su to:

144. **Mikławš Měrćink** z **Khelna,** krajny wobornik w reservnym pěšim regimenće čo. 103. Wón měješe nazymu 1915 w Champagni ważnu patruliju wuwjesć. Patrulija bu wot njepřećela rozehnata, Měrćink pak wróći so z ważnej powěsću k swojej kompagniji. Bórzy po tym wojowaše wola St. Marie-à-Py 3 dny w sylnej třělency (Trommelfeuer), doniž jomu 25. oktobra njepřećelski wutrěl ruku njezrani. — Za wustojnosć na patruliji a zmužitosć we bitwje připósła jomu wjednistwo joho regimenta njedawno železny křiž.

145. **Jurij Brankačk** (Jakub Brankačkec) z **Radworja,** maat (= mórski podwyšk) na łódźi „Seydlitz“, Wón wojowaše w mórskej bitwje před Skagerakom (mjez Danskej a Norwegiskej) sobu. 28 granatow a torpedo joho łódź ćežcy wobškodźichu, tak zo wjele wody do njeje naběža. Tuž łódź a z njej wjele kanónow doprědka nawisowaše. Brankačkej pak so poradźi, swoju kanónu tak horje zwjerćeć, zo so z njej dale třeleć hodźeše. Za tutu zymnokrejnu rozmyslenosć wosrjedź jendźelskich granatow, kotrež ze wšěch kóncow do łódźe lětachu a we njej rozpraskowachu, dósta wón železny křiž.

⁘

Z Kozaric. Też našu mału wjesku wopytachu paduši. Zańdźeny pjatk tydźenja w nocy dobychu so do wjelba žiwnosćerja a ginejnskoho předstojićerja Henčla wokno wutłóčiwši. Tam pokradnychu 52 kuskow wjesneje butry za komunalny zwjask postajeneje, jeja, słowki a druhu cyrobu. Policajski pos njemóžeše žanoho sleda namakać. Tuž budźe sebi paduch butru derje słodźeć dać, mjez tym, zo budźa měsćenjo tradać dyrbjeć.

⁘

Z Łaska. Zańdźeny pjatk dopołdnja wokoło ¾9 hodź. nasta tu na dotal hišće njeznate wašnjo Boži woheń. Wotpali so wudowje Brězanowej domske a bróžnja. Woheń spěšnje wokoło so hrabaše a zniči nimale wšu nadobu, drastu, słomu a też něšto kórcow žita. Rumować so wjele njemóžeše, dokelž bě mało ludźi we wsy. Běchu z wjetša wšitcy ke mši wotešli. Ze sykawu běše tu přijěła Róženćanska jako wokrjesna a Ralbičanska a Konječanska. Ralbičanska je 1. myto dóstała. Škoda je wulka, kotruž wboha žona přez woheń ma.

⁘

Z Njebjelčic. Zańdźenu srjedu pokhowachmy swojoho prjedawšoho dołholětnoho gmejskoho předstojićerja kublerja Jakuba Wawricha. Hižo dlěji čas khorješe na płuca, doniž smjerć prjedy sylnoho strowoho muža njepředoby. Dla swojoho ćichoho měrnoho wašnja a hłubokeje bohabojaznosće běše daloko a šěroko widźany a lubowany. Wo tym swědčeše też joho pohrjeb, na kotrymž běše bohate wobdźělenjo ze wšěch wosadow. Z nim zhubi wjes muža, kiž je wjele za jeje lěpše skutkował, a kajkohož zrědka namakaš. Njech Bóh jomu zapłaći wšě prócy a starosće z njebjeskim mytom a tróštuje joho zawostajenu mandźelsku. Njech wotpučuje we měrje!

⁘

Z Koćiny. Kublerjej M. Serbinej su paduši njedawno w nocy 10 kur a husycy pokradnyli.

⁘

Z Wojerec. Štóž w našim wokrjesu dójny skót wobsedźi, dyrbješe, tak bu postajene, mloko tudomnej mlokarni wotedawać. Wobsedźerjo so tomu stajeja, tak zo buchu jim samo butrobasy a centrifugi zasyglowane. Potrjecheni su přećiwo tomu protest zapołožili a kaž dotal swoju butru butrowej centrali wotwjedli.

⁘

Z Biskopic. Tu njedawno jebarku přimnychu; wěstu Lebelowa z Drježdźan. Wona bě tudomnej wosadnej sotře wjele šatow wuwěšćiła, wudawajo, zo je „dźak domizny“ w Drježdźanach za jenu operaciju trjeba. Sotra da so přeliščić a pożči; bórzy pak tola hišće wěc wyšnosći wozjewi, a tej so poradźi, jebarku hišće na dwórnišću hrabnyć. —

Ta wěc zasy pokazuje, kak dyrbiš nětkle přećiwo kóždomu njeznatomu so na kedźbu brać.

— Też prošerstwo něšto wunoša. W Liebawje zemrě wjesny khudy, z mjenom Danink. Wón bě so žiwił z prošerstwa. Po joho smjerći pak namaka so pola njoho 5000 hr., k tomu też na wšě 1200 Krónow češkich pjenjez, dale wjele šatow a wobuća.

— Tu bu wubjerk za twarjenjo katolskeje cyrkwje założeny. Z joho předsydu bu wulkowinar Henrich Hürter w Biskopicach. — Hižo něšto časa je při Heinrich-Gräfowej hasy ležomnosć kupjena, hdźež ma so tak khětře hač móžno katolska cyrkej stajić.

⁘

Próstwa do Serbow.

Mam cyłu črjódku kat. dźěći wot Drježdźanskeje rady k wukubłanju připokazane — wot 3—12 lět. Boha dla smilće so nad tutymi wbohimi, kotrež su nětkle we cuzych rukach! Wo zapłaćenju so tu hodźi jednać.

Wyšši wučer kantor Hila w Khrósćicach.

Wšelćizny.

Za pčołarjow.

Też lětsa přidźěła knježerstwo pčolarjam cokor za pčołki, a to też tym, kotřiž žanomu towarstwu njepřisłušeja. Kóždomu rójej, kiž je zymu přetrał, připokaza so 15 puntow cokora; je to 2 puntaj wjacy hač loni. Njech mi pčołarjo hač do 15. měrca 1918 zdźěla, kelko cokora za pčoły trjebaja. Papjerku, na kotrejž ma so to stać, njech sebi pola mje wobstaraja. Najprjedy dóstanu pčołarjo 5 puntow cokora za kóždy kołč, zbywace 10 puntow hakle wot 31. augusta, su-li na kóždy lud 8 puntow mjedu wotedali.

W zańdźenym lěće bě so we towarstwje 108 pčołarjow wo cokor zamołwjało. Na 518 ludow dóstachu 51,80 centnari cokora z pěskom a 15,54 cent. dobroho čistoho. 9 wotedachu 30½ punt. mjedu!!! Njeje to njedźak, hdyž tola hišće trochu zapłaćene dóstachu? — Pčołarjo, dopominajće so jedyn druhoho, zo wěc nohi dóstanje; hewak smy stajnje posledni. Wyšši wučeř kant. Hila w Khrósćicach.

⁘

Z K .... pola R ... (Pomhać dyrbiš sebi wědźeć!). Wonych Jakub měješe trochu splóšiwu brózdnju kruwu. Tohodla běše jomu „starosćiwy“ pólcaj poručił, zo ma z kruwičkomaj z dwěmaj wotežkomaj jězdźić, kaž ze zapřahom knjejskich koni. Njedawno jědźeše Jakub zasy na polo, wězo z jenej wotežku. Tu přijědźe jomu runje pólcaj napřećo. Jakub sydny so khětře z woza na šnica dele, hrabny z kóždej ruku jenu kruwu za wopuš a pohonješe jej „histe“ a „hót“. Kruwje so z tajkim spodźiwnym hótanjom splóšištej a počeštej čelčkać, hač tak wóz wotlětowaše. Pólcaj, kotryž běše hižo z koła zlězł, zo by Jakuba do khostanskich knižkow zapisał, dyrbješe činić, zo ze swojim kołom před dźiwim zapřahom z puća přez hrjebju na brjóžk přeskoči. Dokelž dźěn Jakub też dwě wotežcy měješe, a to hišće kožanej, njemóžeše wšak jomu też ničo wustajić. Tuž šwikny so na koło a wotjědźe. — Haj, pomhać dyrbiš sebi wědźeć.

⁘

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 690. 696. 698. 700. 701. 705. 707. 708. z **Budyšina**: Hana Lebzyna, Marija Mičkec, Marija Baršowa, Madl. Kralowa, Hana Pjetašowa, Jak. Leider, Jak. Mjechela, Michał Rab; 691. Pawoł Weclich z **Wotrowa**; 692. Jan Hajna z **Now. Dwora**; 693. 694. z **Kukowa**: Michał Měrčink, Madlena Mětowa; 695. Mich. Guda z **Hrubjelčic**; 697. Jurij Bergmann w **St. Wendel**; 699. Jan Pjetaš z **Małsec**; 702. 703. ze **Židowa**: Handrij Dubski, Michał Hoka; 704. Michał Wencl ze **Sion. Boršće**; 706. Marija Měnjec z **Cemjerc**; 709. Madl. Wünčec z **Radworja**; 710. farař Ignac Powč z **Třestiny** (na Morawje); 711. farař Jan Wjenka w **Aue**; 712. Jan Nawka we **Schwarzenbergu**; 713.—715. z **Khróšćic**: Marija Dórnikowa, Michał Lebza, Marija Skalina; 716. Marija Weidlichowa z **Now. Bošic**; 717.—723. z **Hórkow**: Jurij Rjehoř, Hana Jóršec, Mikł. Hejduška, Jan Pječka, Hańža Disnařka, Jakub Hejduška, Michał Lebješka; 724.—727. z **Lejna**: Madlena Nowakowa, Marija Rycerjowa, Marija Ješcyna, Jakub Wawrik; 728. Hana Kmječowa z **Kozarc**; 729. Michał Krawc ze **Zejic**; 730.—733. z **Worklec**: Marija Kindermannec, Marija Žołcyna, Franc Rjeńč ryč. kubl., Jan Frömelt; 734. Pětr Lešawka z **Nuknicy**; 735. 736. z **Jaseńcy**: Jurij Wjesela, Michał Šołta; 737.—752. ze **Smječkec**: Mich. Džisławk, Mikł. Krawc, Michał Henčl, Hana Kudželowa, Pětr Matek, Mich. Pjech, Mich. Symank, Jurij Šiman, Pětr Šołta, Jurij Tryčk, Mikławš Delan, Michał Šiman, Pawoł Šěrak, Michał Krawža, Jurij Handrik, Mich. Straws; 753. Marija Horjenjec z **Kukowa**.

(Přichodnje dale.)

Listarnja redakcije. Džakprajenja z Njebjelčic, z Noweje Wjeski a Hory přinjesemy, dokelž w tymle čisle hižo městna njeje, za tydžeń.

Ćišć L. A. Donnerhakec knihićišćernje w Budyšinje (mějićel: Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda).

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Němske ludowe towarstwo a mužske tow. w Budyšinje

zarjadujetej **njedźelu 10. měrca** wječor we 8 hodźinach w katolskej towaršni w Budyšinje na garbarskej hasy

swójbny wječor.

Rěčeć budźetaj knjezaj z cuzby, předewšim generalny direktor ludowoho towarstwa

kejžorstwowy zapósłanc dr. Pieper z M.-Gladbach.

Wopyt tohole wustojnoho rěčnika je za nas wulka česć. Njech nichtó njezakomdźi joho słyšeć. Žórla ma hač do poslednjoho městna wupjelnjena być! Prosymy tohodla sobustawow a jich přiwuznych, zo bychu wšitcy přišli. Też hosćo su jara witani. **Předsydstwje.**

Pobywši 3 lěta we wójnje, sym so z pola wrócił a wukonjam nětko zasy swoju

skótnolékarsku dźěławosć.

W **Budyšinje** na Karolinej hasy 4.
Dalokorečak 666.

Dr. med. vet. Haensel

prakt. skótny lěkař
a wědomostny pruhowar mjasa.

Paćerje a skapuléry, też tajke za III. rjad, su zasy na składźe na farje w **Radworju.**

Młodźenc, kotryž k jutram pjekarstwo wuwuknje, pyta městno jako **pjekarski.**
Kath. Pfarramt in Kamenz i. Sa.

Wróciwši so wot rowa našoho luboho mandźelskoho, nana a dźěda

Jakuba Šołty

žiwn. wumjeńkarja a młyńka w Miłoćicach,

kotrohož tak nahle zhubichmy, wuprajamy wšěm, kotřiž su při póstywječorach abo hdyžkuli za zemrětoho so modlili, a też wšěm, kotřiž su joho do Khróšćic k rowu přewodźeli, najnutrniše

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Předewšim dźakujemy so też wjelečesćenej Kukowskej Bjesadźe za lubosć a česć, kotrejž je njebohomu swojomu dołholětnomu sobustawej z tym wopokazała, zo je joho z khorhowju k pohrjebej přewodźała a k rowu njesła.

Wšěch, kotřiž su zemrětomu w žiwjenju blizko stali abo joho znali, też kóždoho, kiž tele rjadki dočita, prosymy wo pobožny paćeŕ za joho khudu dušu.

W **Miłoćicach**, na dnju pohrjeba,
3. měrca 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych
Marija zwud. **Šołćina** rodź. Rjelkec.
Hana Pjetašowa rodź. Šołćic.

Při rowje wjeledostojnoho knjeza

farara Jurja Wingerja
z Lubija

stoji žarujo też „Jednota“, towarstwo katolskich Serbow w Budyšinje. Z nim je „Jednota“ zhubiła swojoho założerja, swojoho něhdušoho prěnjoho předsydu a nětčišoho čestnoho sobustawa.

Wšitcy wěmy, z kajkej horliwosću je njebohi něhdy towarstwo k žiwjenju zbudźił a z kajkej lubosću a woporniwosću je nawjedował. Też zdaleny, jako farař w Lubiju, je „Jednoće“ wobkhował stajnje lubosćiwu přikhilnosć.

Njech Bóh tón Knjez jomu nětko zdobnje płaći, štož je za naše towarstwo hdy dźěłał.

W Budyšinje, 5. měrca 1918.

W mjenje „Jednoty“
farař **Jurij Hejduška,**
t. č. předsyda.

Ličba našich zdźěłanych Serbow, kotřiž za swój narod ze słowom a pismom swěrnje dźěłaja, je mała. Čim wjetša je naša zrudoba, hdyž njesmilna smjerć nam jenoho z nich wozmje. Zasy žarujemy wo tajkoho syna našeje ródneje Łužicy, zawěrno jenoho z najlěpšich, najswěrnišich.

Srjedu 27. małoho rózka je wumrěł nahle

wjeledostojny knjez Jurij Wingeŕ, faraŕ w Lubiju.

Wo njoho žaruja dwě sotře a swakowa z dźěćimi, žaruje wosada w Lubiju, kotruž je na 15 lět jako faraŕ wjedł, žaruje katolska cyrkej, kotrejež swěrny a njewustawacy służownik je był, žaruja sta a sta Polakow, kotrymž běše woprawdźity duchowny wótc, žaruje Budyšska wosada, kotrejž je „Jednotu“ wubudźił, žaruje pak wosebje też towaŕstwo ss. Cyrilla a Methoda, kotrohož njewustawacy dźěłaćeŕ je był. Joho wustojne pjero je Katolski Posoł z mnohimi woprawdźe klasiskimi nastawkami wobohaćało, kotrež sebi najwyšše připóznaćo po cyłych Serbach dobywachu. Najwjetše připóznaćo je sebi zasłužił w lětach 1908—1918 jako redaktor katolskeje protyki za Łužicu

„Krajana“

kotryž je na wysoki skhodźeńk dowjedł.

Za wšitku horcu lubosć k swojomu narodej, za njewustawacu dźěławosć w narodnym pismowstwje wuprajamy njeboćičkomu ***najhorcyši dźak***.

Njech jomu Bóh bohaće mytuje we wěčnosći!

Towaŕstwo ss. Cyrilla a Methoda.

Praelat Skala, předsyda.

Za wšitke njeličomne wopokazy lubosće, kotrež su so našomu lubowanomu bratrej, swakej a wujej,

wjeledostojnomu knjezej

Jurjej Wingerjej

fararjej w Lubiju

při joho zemrěću we Łusku, na póstywječorach na farje, při joho rozžohnowanju wot wosady w Lubijskej cyrkwi a při pohrjebje w Khrósćicach wot joho duchownych sobubratrow, cyrkwinoho a šulskoho wubjerka, měšćanskich, krajnych a wojeŕskich wyšnosćow, wot wšelakich towaŕstwow, dale wot wosadnych, wot pólskich wěriwych Lubijskeje wokoliny a joho lubych serbskich krajanow stale, wuprajamy z hłubokohnuteje wutroby

nutrne „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Nuknicy** a **Khrósćicach**, na dnju pohrjeba,
4. měrca 1918.

Zrudni zawostajeni.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokoreczak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 11. | Budyšin, 16. měrca 1918. | Lětnik 56.

Z Jeruzalema ducy.

Legenda powěda tole: Ani słowčka njebě Jězus prajił, hdyž bě swój křiž na so wzał; a wón też njebě poskoržił, hdyž jón z Jeruzalema na Kalvariju njeseše.

Skoro žno bě Jězus z města won; jenož jenu hasu měješe hišće přeńć. Na njej bydleše wjele njekničomnoho ludu; njekničomne žónske stojachu w durjach, wudźěrachu z woknami a směšachu Jězusa. Tón pak kročeše ćerpnje swój puć. Joho ćerpnosć rozzłobi žónske hišće bóle, wone počachu přećiwo njomu zakhadźeć, skónčnje naśćuwachu swoje dźěći a dawachu jim črjopy, zo bychu je Jězusej pod nozy mjetałe. A dźěći to činjachu; te same dźěći, kotrež běchu jomu hišće tydźenja palmy na puć słałe a z wjesołej wutrobu hosanna spěwałe. Hdyž Jězus so do hlada, što dźěći jomu činja, počachu so jomu zwočow sylzy ronić. A k prěnjomu razej zdychny z hłubokej zrudobu, hdyž so za dźěćimi a jich maćerjemi wohladny.

Za Jězusom dźěchu pak też žony, kytrymž bě Jězusa žel. Te płakachu pře njoho. Tu pozasta Jězus, a pohladnywši zrudnje a tola přećelnje a dźakownje na nje, k nim praji: „*Dźowki Jeruzalemske, njepłakajće pře mnje*, ale płakajće pře sebje same a pře swoje dźěći. — Přińdu dny, na kotrychž budża k horam prajić: Padńće na nas! a k hórkam: Přikryjće nas! Přetož hdyž na zelenym to činja, što stanje so na suchim?“

Do jeneje z tejule družinow ludźi też ty słušeš, luby čitarjo! A do kotreje? Maš so ličić do tych, kotřiž Jězusa, swojoho wumožnika při joho wulkich bolosćach wusměšeja? Joho ćežke khwile jomu hišće pohóršeja? Abo słušeš samo do tych, kotřiž swoje dźěći Jězusa hanić dadża, jim přikazuja kaž tamne złóstne žónske w Jeruzalemje, zo bychu jomu črjopy pod nozy mjetałe?

„Ach, mój Božo, ně, do tych njesłušam“, prajiš. „Njejsym dźěn runje jandźel, ale tajke něšto ženje njeworam!“ — Tola prajće maćerje, *njeboli to* Jězusa a njećiniće jomu wulkeje křiwdy, hdyž swoje dźěći hubjenje wukubłujeće? hdyž złe přiwučenja jim njeporokujeće? jich worakawosćam a šamawosćam njewobaraće? jich wopačnosće a lózystwa zamołwjeće a njekhostaće? haj snadź jim samo hrěšić kazaće? je pohóršujeće, zo jim zły přikład dawaće abo złe jich wučiće? Na tajke maćerje a dźěći njezhladuje Jězus drje mjenje zrudnje hač na tamne złóstne w Jeruzalemje.

Chceš-li wědźeć, hač maš prawu lubosć k ćerpjacomu Jězusej, abo hač so mało horiš za njoho: prašej so, hač ći je wo to činić, zo rad hrěchej zadźěwaš — njech swojomu, njech cuzomu. Štóž hrěši, wora podobne lózystwo přećiwo Jězusej, kaž te dźěći a maćerje Jeruzalemske.

„Njepłakajće pře mnje, ale płakajće pře sebje same a pře swoje dźěći!“ Takle porěča Jězus k žónskim, kotrež joho wobžarowachu. Kak sebi tola Jězus přecy na druhoho mysli! Lědom njese křiž, wšón polaty je z ranami a krewju, wšón wosłabjeny přez smjertny stysk, a tola njemysli sej na sebje ale na druhich spomoženjo. Na to njespomina, hdyž žarowace žónske wuhlada, kak so jomu dźe a hišće zeńdźe, kak joho k smjerći wjedu a jomu wumrěć dadźa, ale před woči sebi staja dóńt tych, kotřiž so spjećuja přećiwo swojomu wumoženju a płodam joho ćerpjenja. Před wočomaj ma njewuprajne njezbožo, kotrež na Jeruzalem, předewšim też na dźěći přińdźe, hdyž budźe Jeruzalem wot Romjanow wobleńhnjeny a skónčnje přewinjeny. Wšě te črjódy wšěch časow a lětstotykow stoja před nim, kotřiž jónu póńdźa šěroki puć, kiž wjedźe do wěčnoho zatamanja. Dźeń horja a złósće ma Jězus před sobu, hdyž jónu ze stysknosću budża ludźo wołać: „Hory, padńće na nas; hórki, přikryjće nas!“ Před sobu ma jich, kotrymž budźe jako sudnik jónu prajić dyrbjeć: „Dźiće wote mnje, pokleći, do wěčnoho wohenja!“ Na wšo to mysli sebi Jězus; tohodla praji: „Płakajće pře sebje same a pře swoje dźěći! Přetož, hdyž na zelenym to činja, što stanje so na suchim?“ Hdyž njebjeski Wótc přihladuje, zo joho „horcolubowany Syn, na kotrymž ma swoje spodobanjo“, za cuze hrěchi takle ćerpi, kajke čwěle hakle potom budża tym přiměrjene, kotřiž njezapokućiwši swoje złósće a njekhmanstwa do wěčnosće přińdu?

„Hdyž na zelenym to činja, što stanje so na suchim?“ Kaž tehdy, hdyž truby při horje Sinai zaklinčachu, Israelitow hrózba přewza, tak dyrbjało tele słowo wšěch hrěšnikow přimnyć a jich pohnuć k polěpšenju jich žiwjenja. „Hdyž dźensa mój hłós zasłyšiće, njezatwjerdźće swoje wutroby!“ bě Bóh jónu Israelitam prajił. A štóžkuli tele rozpominanjo čita, njech so da přez Jězusowe ćerpjenjo pohnuć k pokućenju swojich hrěchow a k polěpšenju swojoho žiwjenja.

Wójna.

Naše lětaki w Parizu

Hižo wjacy króć je naše wójnske wjednistwo wozjewiło, zo budźe Pariz khostany, jeli francózscy a jendźelscy lětarjo njepřestanu na njewobtwjerdźene němske města bomby mjetać. Dokelž bě pak so tole přecy zasy stało, pobychu naši lětarjo wječor 8. měrca w sylnišich świtach w Parizu. Francózojo wobarachu jim puć z kanónami a přez mnohich swojich lětarjow, móžachu pak jenož někotrych wotehnać. Druzy zmjetachu wjele ćežkich bombow na město, morichu a ranichu wosoby a roztřělachu wjacory twary.

Póndźelu 11. měrca wječor pobychu hišće sylniše świty našich lětarjow w Parizu, dokelž běchu Francózojo z nowa bomby na Stuttgart, Eslingen a Untertürkheim a Mohuč mjetali. Přez 60 lětarjow doby so nad město a načini w nim na wosobach a wěcach wulku škodu.

Na zapadnych frónach

wojowanja posledni čas nimale wožiwjachu. Přecy zasy spytowachu na wšelakich městnach z wobeju stron do njepřećelskich linijow so dobyć. Wosebje kanóny a mjetaki sylnje dźěłachu. K wobšěrnišim wuspěcham nihdźe njepřińdźe. Běchu wšo bóle přihoty a wuslědźowanja za přichodne wjetše wojowanja.

Wo wulkej offensivje

so hižo dawno wjele rěči, tola njeje hišće ničo na zjawne přišło, hdźe abo wot kotreje strony so započnje. Z Pariza pisaja, zo ministerpresident Clemenceau k offensivje ćěri, mjez tym zo chce general Petain a druzy officirojo němski nadběh wočakować. Přihoty k nowym wojowanjam su na woběmaj stronomaj hobrske.

Na rańšich frónach

je po prawym, z najmjeńša z Rusami, měr. Tola maja tam też naši wojacy wot tamnišich wobydleri přećiwo rubježnym črjódam na pomoc wołani, přecy zasy wojować. We Wukrajnje, Finiskej a druhich krajinach ćerja ćerwjene gardy a jich runjeća přecy hišće swoje njekhmanstwa mordarstwa a rubježnistwa. W Finiskej maja ćežko z nimi bědźić, a naši dyrbja tam pomhać. — Jedyn dźěl našoho wójska je na puću do **Odessy** nad čornym morjom. Dyrbi tam wuwožowanjo wukrajniskich žitow rjadować a škitać. Wón měješe wjacy króć ćežke wojowanja, wosebje při železnicach z rubježnymi črjódami, w kotrychž běchu mnozy přeradni ćěkancy awstriskoho wójska.

W Palestinje

su Jendźelčenjo 9. a 10. měrca sylnje nadběhali. Při drozy z Jeruzalema do Nablus chcychu woni turkowske stojnišćo přełamać a nadběhachu je skoro dwaj dnaj dołho bjez přestaća. Turkojo dyrbjachu přemocy drje někotre stojnišća přewostajić, přełamać pak so Jendźelčenjo njemóžachu.

Erzerum

su Turkojo po ćežkich wojowanjach z Armjeniskimi zasy dobyli.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžor kuriski wójwoda. Kuriska krajna rada w Mitawje je 8. měrca jenohłósnje wobzamkła:

1. Joho Majestosć němskoho kejžora a krala prosyć, a zo by krónu kuriskoho wójwody přijał.

2. Přećo wuprajić, zo by Kuriska z Němskej sebi samsne wojerstwa, cła, wobkhody,

měry, pjenjezy, sudnistwa atd. wučiniła a tak so z njej bliže zjednoćiła.

3. Nadźiju wuprajić, zo wšě baltiske kraje k jenomu statnomu zwjazkej so zjednoća a so k němskomu kejžorstwu přizamknu.

Wobzamknjenjo so kejžorej z hołdowanskim telegramom a kanclerej nimo toho přez wosebitu deputaciju wozjewi.

Pruska.

W pruskim sejmje bědźi komisija wo powšitkownu wólbu. Komisija je drje ju začisła, knježerstwo pak na njej wobstoji, a tuž drje přińdźe. Też nacionalliberalna strona chce nětk za nju hłosować. — Centrumske namjety k škitej křesćanskeje powahi cyrkwje a šule — nowe zakonje w kulturnych prašenjach mohłe so jenož z dwěmaj třećinomaj hłosow přijeć — buchu začisnjene, dokelž konservativni přećiwo nim hłosowachu. Snadź so k wuraradźenju w połnym sejmje hišće lěpje dopomnja, hdyž widźa, zo powšitkownej wólbje tola z tym njemóža zadźěwać. — Winowatosć k wolenju bu w komisiji přijata. Kóždy potajkim, kiž bjez dosahaceje přičiny wolić zakomdźi, budże khostany.

Hollandska.

Ultimatum je jendźelski pósłanc w mjenje swojoho a z nim zjednoćenych knježerstwow Hollandskej přepodał. Wona dyrbi wšě swoje łódźe entenće přepodać, zo by je ta po swojim spodobanju trjebała. Jeli Hollandska za tydźeń do toho njezwoli, budźa wšě jeje łódźe we zwonkownych přistawach abo na morju ćazane. Nimo toho njedóstanje Hollandska žanych žitow ke khlěbej.

Za Hollandsku budże rozsudźenjo ćežke. Neutralna njemóže nětk wjacy wostać. Jeli njehańbite žadanja dopjelni, změje wězo Němsku k njepřećelej.

Finiska

so też Němskej dale bóle bliži. Ze starych časow sem słušatej po prawym Šwedska a Finiska hromadźe, a też někle bě wot čerwjeneje gardy čwilowana Finiska Šwedsku wo pomoc prosyła. Ale podarmo. Nimale čerwjene šwedske ministerium bě so za neutralnosću khowało a njebě pomocy póslało. To Finiscy Šwedskej nihdy njezabudu. Němska bě k pomocy hotowa, a tuž je bjez dźiwa, zo finiske přećelstwo so k nam khila.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Za fararja za Lubijsku wosadu bu knjez Pawoł Šołta, dotal farař we Hajnicach pola Budyšina, pomjenowany. Wón nastupi swoje nowe městno 7. hapryla. Tak dołho wostanje tam Seitendorfski kapłan knjez dr. Kurze. Do Hajnic póńdźe na khwilu Ralbičanski knjez kapłan Rjeda.

⁘

Z Budyšina. Před něšto časom dósta też třeći syn knjeza Jakuba Mjechele, khěžerja na cyhelnskej hasy, kanoněr Beno Mjechela při jenym artilleriskim połku, železny křiž II. rjad. Tak su nětko wšitcy tři synojo ze železnym křižom a z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeni.

— Jakub Šewčik, syn Mikławša Šewčika, prjedy w Pěskecach a Wudworju, nětko inspektor w Kunnersdorfje pola Zhorjelca, je za swoju zmužitosć (pola artil. w Francózskej) Friedrich-Augustowu medaliju dóstał.

— Ćah, kotryž prjedy dopołdnja 10^{48} wotud do Wjelećina jězdźeše, budże wot 8. měrca wob tydźeń zasy jězdźić.

— Srjedu rěčeše w rjemjeslniskej šuli knjez twarski radźićel Kempe wo zarjadowanju wobydleni po wójnje. Do wójny běchu bydlenja, kotrež předewšim dźěłaćerjo wobydlachu, jara hubjene; wone mějachu mało swětła a lófta a druhe njedostatki. To ma so přeměnić. Wojakam a jich swójbam maja so po wójnje přistojne a strowe wobydlenja přihotować. Tohodla maja města a wsy — Saksa jako orěnja mjez wšěmi zwjazkowymi krajemi je to z dźěła hižo činiła — nowe ležomnosće za nowe twarjenja so pokupić a za nje přewostajić.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće). Hdyž też w tu khwilu runje krawnych bitwow njeje, dha tola přecy toho abo druhoho wojowarja wójnske njezbožo podeńdźe. Tak buchu posledni čas ćile wosadni wojacy **ranjeni**:

Michał Běmak z **Radwořskoho Haja**, wojak w reservnym pěšim regimenće čo. . . . Wón wojowaše pola města Tourhout (mjez Dixmuidenom a Brügge w Flanderskej). Tam joho 22. novembra 1917 granatowa třeska na prawym kolenje zrani. Strowješe so w Ilsenburgu na Smolinach (Harc) w srjedźnej Němskej.

Jan Wićaz z **Brěmjenja** (w Zdźěri ženjeny), sanitätny dźesatnik w pěšim regimenće čo... Joho 17. februara 1918 pola Warnetona (na Belgisko-Francózskej mjezy, k połnocy wot Lille) Jendźelčenjo z mašinskej třělbu do lěweje ruki třělichu. Lěkowaše so w Sakskim pólnym lazareće čo 116 (w Belgiskej?).

Jurij Krawc z **Bronja,** podwyšk w třělskim regimenće čo. . . . W Champani wojujo bu wón 22. februara 1918 štwórty (!) raz ranjeny (do praweje nohi). Strowi so we wójnskim lazareće w Charleville (k wječoru wot Sedana, při Belgiskich mjezach).

Khory běše:

Michał Nawka z Miłkec, krajny woborník w . . . batalijónje mašinskich třělbow. Wón so před hodami 1917 na jězbje z Ruskeje do Francózskeje nazymni a skhorje. Hoješe so dlějši čas w khorowni w Trieru (w Rheinskej krajinje).

⁘

Z Radworja. Tute dny złoži na wyššim lyceju w Erfurće knježna Hańža Kubašec z Khasowa swoje maturitatne pruhowanjo z wulkej khwalbu a ma z tym prawo k universitnym studijam. Budże pak dale na wučerskim seminaru studować, zo by k lětu wučerske městno w Serbach nastupić mohła.

⁘

Z Malešec. Najeńk tudomnoho ryćerkubła rozpředa před něšto dnjemi swój žiwy a mortwy inventar. Płaćizny, kotrež so wosebje za skót dawachu, běchu z dźěła jara wulke. Za 8 koni bu 42220 hr. datych; dwaj pjećlětnej brunakaj přińdźeštej něhdźe 13450 hr.

⁘

Z Koslowa. Bratraj Jurij a Michał Čornakec, synaj Jakuba Čornaka, žiwnosćerja tu, wobaj jězdźerjej, Jurij při kanónach, Michał při mašinskich, Michał na narańšich, Jurij na nawječornych bitwišćach, buštaj wuznamjenjenaj z Friedrich-Augustowej medaliju.

⁘

Z Wojerjec. Wot 11. měrca dóstanu samozastaraćerjo našoho wokrjesa mjenje khlěbowoho zorna. Dotal smědźeše so na hłowu

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

Za poslednje lěta romskoho kejžora Tiberia zasydlištaj so we wopušćenej, prózdnej khěžcy w sabinskich horach w Italskej młodaj človjekaj, khudy winicař a joho mandźelska. Khěžka stoješe samotna wysoko mjez horami, kaž na skału přilěpjena, tola za to ćim krućiša. Kelko króć hižo běchu so dźiwje wětrec hólcy, tu w horach ćim njemdriše, z lutej wólnosću ze wšěch rózkow na nju zahanjałe a tola jeje njepowaliłe. Něhduši wobydlerjo pak běchu ju wopušćili, zo běše jim traš přemała abo tu srjedź horow přesamotna abo běchu wotemrěli nikoho po sebi njezawostajiwši, komuž by dale hódź była. Jimaj pak, kotrajž z dalokeje cuzby přez morjo přićahnyštaj a lěpšoho wobydlenja njenamakaštaj, běše prawa a samoty dla też jara luba. Cuzbnikaj njerodźeštaj wulkoho wopyta abo wobkhada, znajmjeńša, doniž so ze swojej nowej domiznu njedopóznajetaj. Njezabłudźi też so k nimaj dołhe časy žiweje duše.

Jenoho ranja pak, hdyž dźěłaćeŕ khěžu wotewrješe, zo by za wjedrom pohladał, nadeńdźe na prozy staru, staru žónsku do hromadki stulenu. Běše do jednoroho šěroho płašća woblečena a po wšěm zdaću jara khuda. Hdyž pak stanywši so z wobličom k njomu wobroći, zezda so jomu tak nadobna a česćomna, zo hnydom na to spominaše, štož stare podawizny wo bohowkach powědaju, zo w podobje stareje žónskeje človjekow wopytuja.

„Mój přećelo“, zarěča staruška přećelnje na njoho, „njedźiwaj so, zo sym tule nóc na twojim prozy přenocowała! Mojej staršej staj něhdy w tejle khěžcy bydliłoj, a ja so jimaj tu před něhdźe dźewjećdźesat lětami narodźich. Měnjach wšak, zo ju wopušćenu a prózdnu nadeńdu, tu khwilu pak widźu, zo su so z nowa ludźo w njej zasydlili.“

„Ja też to so njedźiwam, hdyž sy so nadźała, zo khěžku wopušćenu a prózdnu namakaš“, rjekny winicař. „Mój z mojej mandźelskej smoj z dalokeje cuzby přez morjo sem přićahnyłoj a lěpšoho wobydlenja njenamakawši z njej za lubo wzałoj. A tebi, kotraž sy w tajkej starobje hišće daloke pućowanjo nastupiła a tohodla mučna a hłódna, budże lubšo, zo človjekojo w njej bydla, dyžli bychu sebi swoje borło w njej założiłe sabinskich horow wjelki. Namakaš tu nětko mjehke lěhwo, zo by wotpočnyła, a też šklička kozacoho mloka, z kołačkom čornoho khlěba, zechceš-li z tym za lubo wzać.“

Staruška so posměwkny, ale jeje posměwk běše tak zwjeršny a spěšny, zo wuraz ćežkeje zrudoby w jeje wobliču njezasćini. „Cyłu swoju młodosć sym tu w horach přebywała“, rjekny, „a swojej wustojnosći za tón čas dobytej, wjelka z joho borła wuhnać, njejsym hišće wotwukła.“

Winicarjej, hdyž takle na nju hladaše, zdaše so woprawdźe sylna a kruta dosć, zo by so z dźiwimi zwěrjatami wysokich horow khroble měrić mohła.

Wospjetowaše pak swoje přeprošenjo, a staruška zastupi z nim do khěžki. Bjez wobaranja posydny so z młodymaj mandźelskimaj za blido a dźěleše so z nimaj do jeju khudobnoho snědanja. Runjež so z čornym khlěbom, w mlocy mačanym, cyle spokojena zdaše, mysleštaj winicař a joho žona tola: Zwotkel drje je tale stara pućowařka přišła? Je zawěsće časćišo bažanty a dźiwje kokoše ze slěbornych škłow sebi na taleŕ brała, dyžli kozace mloko z hlinjanych škličkow srěbała.

Z khwilemi wobroćeše staruška swojej woči wot blida a rozhladowaše so po jstwje, kaž by so ze wšěm dopóznać chcyła. Prózdne sćěny z lěpjeńcy a z hliny placane dno so wězo jara přeměniłe njeběchu. Pokazowaše swojimaj hospodarjomaj samo, zo su na sćěnje hišće někotre čary psow a jelenjow widźeć, kotrež, jeje nan něhdy tam namolował, zo by swojim małym dźěćom wjeselo přiho-

17 puntow wob měsac přemlěć, wot 11. měrca pak jenož hišće 13 puntow.

✣

Z Kukowa. Zańdženu njedźelu dopołdnja, hdyž so ludźo ke mši nastajachu, skhrobli so samo při swětłym dnju jedyn paduch do srjedźnoho młyna, pokradny na 42 puntow muki a chcyše ju w swojim nakhribjetniku wotnjesć. Tola młyńkowa so w prawym času na njoho dohlada — muž njebě doma — a wołaše ludźi na pomoc. A z jich pomocu so poradźi, paducha popadnyć a joho policiji přepodać. Kradnjena muka so jomu wotewza. Paduch bě z Königstajna n. Ł. Ludźo wšak so nětko paduchow skoro wobróć njemóža. Štož so nětkle kradnje, to přesaha wšitko, štož je so hač dotal přećiwo sedmej kazni hrěšiło. Hłód, nahrabnosć a lichownistwo njeznaja we našim času mjezy.

✣

Do Serbow. Přichodnu njedźelu 17. měrca, popołdnju w 4 hodźinach budźe w herbskej grychće w Khrósćicach jedyn dobry znajeŕ našich žiwjeńskich wobstojnosćow, profesor dr. Boehm z Mišna, wo wšelakich ważnych prašenjach rěčeć, kotrež tu khwilu cyły lud Němskeje hač do najzdalenišoho kućika zajimuja. Rěčnik stoji w najwužšim zwjazku z wójnskim žeživjeńskim hamtom w Barlinje a wě tohodla najlěpje, kak z našej cyrobu stoji. Też budźe přileżnosć, so wo tych prašenjach z nim rozmołwjeć. Kóždy je witany. Njech so wšitcy wo to staraja, zo je zhromadźizna derje wopytana. Wosebje su witane naše hospozy, kotrež so dźeń wote dnja praktiscy ze žeživjeńskimi prašenjemi zaběraja. Byrnjež na wsach tak zło njebyło kaž w městach, hdźež žona husto njewě, što měła k wobjedu warić, dha je wězo ważne, zo wěmy, kak woprawdźe z našim žeživjenjom stoji, a kak mamy je na přichodne měsacy hač do nowych žnjow zarjadować, zo z cyrobu wutrajemy. Potom traš wšelake skórźby womjelknu. Tuž přińdźće wšitcy! Njech je Wjeńkec žurla přepjelnjena! Rěčnik njemóže kóždomu wosebje do domu přińć a jomu to rozjasnjeć. A za kachlemi sedźo njezhonimy kak z nami stoji. Tuž wottorhńće so na někotre hodźinki wot swojeje domjacnosće!

✣

Z Lubija. Naše město budźe lěta 1921 swoje tysaclětne wobstaćo swjećić móc. Měsćanske zarjadnistwo postaji njedawno 1000 hr. za spisanjo někajkeje swjedźeńskeje knižki, w kotrejž ma so nastaćo a wuwićo Lubijskoho města a joho stawizny hač na dźensniši dźeń wopominać.

✣

Ze Žitawy. W dole při Nisy měješe so prawo na rybarstwo za wěsty dźěl rěki wotnajeć. Šesćo najeńcy běchu přišli. Wot 10 hr. zehnachu ćile šesćo wotnajeński pjenjez hač na 355 hr. Kaž rěka, njeje rybarstwo w tamnym kruše ani jara wunošne.

Też za rolu wotnajeński pjenjez tu přez měru přibjera. Město dósta, hdyž njedawno z nowa wěstu rolu wotnajimaše, za parcelu, za kotruž bě so prjedy 76 hr. płaćiło, nětko 140 hriwnow; město dotalnych 80 hr. za jenu druhu 130 hr.; a za dwě druhej město 156 hr. nětko 250 hr. Byrnjež žno tole wulki postup był, měnjachu tola někotři wustojni, zo by so, hdy by so přez přesadźowanjo předawało, hišće wjacy za parcelu dało. —

Přisp. red.: A takle njeje jenož wokoło Žitawy, też druhdźe dawaja za rolu nětkle wulke pjenjezy. To swědči za to, kak sebi nětkle ludźo zemju waža: 1. wona něšto wunjese a jeje płody zdźerža hišće dołho nahladne płaćizny. 2. Štóž swój pjenjez za rolu wuda, ma jón wěsće derje zapołożeny. Tuž Serbja, njedajće nihdźe ani hruzlka swojeje zemje z rukow; hdyž pak je něšto na předań, pokupće, hdyž móžeće.

✣

Z Rusdorfa (pola Marijnoho Doła). Tu nadeńdźechu sobotu mandźelskeju Lisnarjec mortweju w jeju jstwi. Wobeju bě skoro nadobo Boža ručka zajała. Wobaj běštaj w 77. lěće žiwjenja.

✣

Ze Zhorjelca. W tudomnej Pětrowej cyrkwi poby tele dny paduch. Wodnjo bě so někajki Zhorjelski dźěłaćeŕ do cyrkwje dobył a z wołtarja ruby, swěčniki a druhe wěcy pokradnył. Hdyž chcyše pokradnjene wěcy wotnjesć, joho lepichu.

✣

Należna próstwa.

We wulkej nuzy Wotrowska wosada wo pomoc prosy. Hižo mnohe lěta je naša cyrkej přemała. Maja drje so njedźele a swjate dny rano a dopołdnja kemše, a tola je cyrkej dopołdnja tak přepjelnjena, zo dyrbja mnozy stać, hačrunjež je kóždy kućik wutrjebany; dźěći dyrbja na skhodźeńkach kejelkow klečeć, z dźěła z khribjetom k wołtarjej wobroćene. Procesijón so w cyrkwi žadyn dźeržeć njemóže, duchowny móže při krjepjeńcy lědma přez stojacy lud. W cyrkwi wšelake rozpadować počina, kaž wołtarje, ławki, wokna atd. Porjedźeć so ničo njemóže, přetož w tak małej cyrkwi so dlěje Bože służby za cyłu wosadu dźeržeć njehodźa, na porjedźenjo nałożene wudawki bychu zhubjene byłe.

Dyrbimy tohodla na nowotwar cyrkwje myslić, kotryž chcemy po móžnosći bórzy po skónčenej wójnje započeć. Zo bychmy to potom bjez komdźenja móhli, wobroćamy so dowěriwje na serbsku woporniwosć a prosymy najprjedy, na nastawk w čisle 30 Posoła 1917 so poćahujcy **wšěch wosadnych** wo dary, po móžnosći bohate a mnohe. Twar, za kotryž prosymy, je **wurjadny**, nadźijamy so, zo budźe mnohe sta lět nabožnym potrěbnosćam służić. Njech je tohodla też woporniwosć **wurjadnje wulka**, hódna tak wulkoho skutka k Božej česći a k spomoženju wosady.

Wotrowska wosada pak je mała, drje jena z najmjeńšich w Sakskej, a za nowotwar je mało pjenjez nahromadźenych. Smy tohodla nuzowani, so na křesćansku lubosć też **druhich wosadow** wobroćić. Hdyž wšitcy katolscy křesćenjo k jenomu ćełu přisłušeja, kak wjele bóle hakle katolscy Serbja jako stawy też **jenoho naroda** mjez sobu. Naši wosadni su zhromadne dary za nowotwar abo wutwarjenjo cyrkwjow **wjetšich** wosadow přinošowali, kaž Baćońskeje, Radwořskeje, Róženćanskeje (wyše toho mnohich druhich w Němcach), hačrunjež maja sami we swojej wosadźe tajki wulki nadawk. Nětk maja wšě serbske wosady krasne cyrkwje, my pak dyrbimy so hišće přecy z tajkej spokojić, kotraž je cyle njedosahaca a hordosće Božoho mjena hódna njeje. **Próstwu wuprajamy tohodla wšěm Serbam: Pomhajće nětko też nam dostojny Boži dom twarić a woprujće bohaće, spominajće**

---

tował. A horjeka pod wjerchom na połčcy měnješe, zo tam čropy staroho hlinjanoho sudobja spóznawa, do kotrohož je něhdy sama kozy dejiła.

Mandźelskej sebi mysleštaj: Wěrno drje je, zo je so w tejle khěžcy narodźiła, ale ta je zawěsće we swojim žiwjenju też mnohe druhe starosće měła, dyžli kozy dejić a butru a twarožki dźěłać.

Pytnyštaj tohorunja, zo ji mysle často do dalokosće ćěkaja a zo kóždy króć, hdyž so ji zasy wróćeja, ćežko a tyšnje pozdychuje.

Posnědawši stany staruška wot blida. Dźakowaše so přećelnje za hospodu a wokřewjenjo a wobroći so k durjam.

Ale tu zezda so winicarjej tak wobžarujomnje wosamoćena a khuda, zo njemóžeše so zminyć khiba zawołać: „Jeli so njemylu, njeběchu twoje mysle, hdyž zańdźenu nóc sem do hór kročeše, zo tule khěžku tak bórzy wopušćiš. Sy-li woprawdźe tak khuda, kaž so namaj zdaš, běše skerje twoje měnjenjo, zo tu wšitke lěta, kelkož so jich tebi na zemi hišće wobradźi, wostanješ. Ale nětk chceš hić, dokelž mój z mojej mandźelskej hižo w tejle khěžcy bydlimoj."

Staruška njeprěješe to. „Ale tale khěžka, kotraž je telko lět wopušćena stała, je twoja runje tak derje, kaž moja", rjekny. „Nimam prawa, tebje z njeje honić."

„Je pak tola twojeju staršeju domizna", wotmołwi winicaŕ „a ty maš zawěsće wjacy prawa na nju, dyžli mój cuzbnikaj. Mój smój nimo toho młodaj, a ty sy stara. Tohodla wostań ty, a mój póńdźemoj!"

Tele słowa zasłyšawši so staruška skoro postróži a na prozy wobroći so k njomu a hladaše z wulkimaj wočomaj na njoho, kaž by joho słowam njedorozemiła.

Tu měšeše so młoda hospoza sobu do rěčow.

„Hdy bych ja soburěčeć směła", rjekny k swojomu mužej, „bych tebje prosyła: woprašej dźěn so tejele stareje maćerki, hač njeby naju za swojeju dźěśći přijała a namaj dowoliła, zo bychmoj při njej wostałoj a ju zastarałoj. Kajki wužitk dha by z toho měła, hdy bychmoj ji samotnu khěžku přepodałoj a ju samu wostajiłoj? By jej tola hrózbno było samotnej w tejle pusćinje bydlić. A z čim by so živiła? By rěkało, zo chcemoj ji hłodu stradać dać."

Staruška pak stupi k mandźelskimaj bliže a hladaše pruhujcy na njeju. „Čohodla rěčitaj takle?" rjekny. „Přečo wopokazujetaj mi miłosć? Staj tola cuzbnikaj."

Tu wotmołwi młoda hospoza horliwje: „Dokelž smój samaj něhdy wulku miłosć zetkałoj."

II.

Tak so sta, zo stara žonka w khěžcy khudoho winicarja bydleše a ze wšoho spočatka wulke přećelstwo z młodymaj človjekomaj wjedźeše. Najebać wšě přećelstwo pak jimaj ženje njepřeradźi, zwotkel je přišła a štó je, a wonaj wědźeštaj derje, zo jeje naprašowanja z dobrym přijała njeby.

Něhdy na wječor po dokonjanym dźěle sedźachu wšitcy tři na šěrokej skalnej pódźe před khěžu a z dobrej khwilu wječerjejcy wuhladachu wobstarnoho muža, kotryž po puću k nim do hór kročeče.

Běše to wulki, sylny zrosćeny, ramjenjaty muž, kaž napřemoh wojowaŕ. Běše do jednoreje drasty zwoblekany. Joho wobličo měješe tyšny, hórki wuraz. Mócne čoło khětro doprědka sahajo zasćinješe hłuboko spadnjenej woči. Zamknjeny hort wuznawaše, ani zo by so powotewrił, hórke zacpěwanjo. Hačrunjež wobstarny, kročeše zrunany a ze spěšnymi kročelemi na horu.

Winicaŕ lědma joho wuhladawši mysleše sebi: To je stary legionar (romski wojak), kotryž je ze służby puščeny a nětko do swojeje domizny puću je.

Hdyž bě so pućowaŕ wječerjacym khětro zbližił, pozasta zamysleny, kaž by njewědźał, hdźe. Tuž połoži dźěłaćeŕ wědźo, zo ma puć trochu dale khěžki swój kónc, łžicu w stronu

też we wotkazanjach na njón. Wosada, kotraž prosy, je nětko najpotřěbniša. Bóh tón Knjez je wot serbskoho kraja wójnske horjo a nuzu, kotrež su mnohim zamoženjo a žiwjenjo wzałe, z najwjetšoho dźěla hnadnje wotdźeržał. Njech so dźakownosć za to z tym pokaza, zo wšitcy Serbja pomhaja tam Boži dom natwarić, hdźež je najtřěbniši. Staja sebi z tym dźakowne wopomnjeco na mnohe lěta.

Prosymy, zo byšće dary pak na redaktora Posoła (adressa: Sr. Hochw. Herrn **Kaplan Just** in **Bautzen**, Petrikirche 6II.) pak na podpisanoho fararja (Sr. Hochw. Herrn **Georg Zieschank,** Pfarrer in **Ostro**, Post Panschwitz in Sa.) pósłali. Zapisuje so w Posole a we wosebitej knizy Wotrowskeje cyrkwje.

We Wotrowje, 1. měrca 1918.

Jurij Křižank, farař.

Wěrnosć wopisanych wobstojnosćow, a zo dyrbi so we Wotrowje nowa cyrkej nuznje twarić. wobswědča z tym w mjenje duchowneje wyšnosće

W Budyšinje, 10. měrca 1918.

praelat Skala.

Skandalej.

Wo lichownistwach smy za čas tejele wójny hižo wjele słyšeli; na to smy so skoro zwučili, a lědom daš so ze swojoho měra zehnać, hdyž wo nowym wjetšim zesłyšiš abo ćišćane nadeńdźeš. Lichowani pak, wo kotrymajž tele dny w nowinach čitać móžachmy a z kejžorstwowoho sejma zasłyšachmy, móhłoj też najměrnišu krej rozhorić. Hdyž też swědomjo někotrohožkuli wjele znjese, dha tola je swědomjo tych, kotřiž su sćěhowacej lichowani skućili, cyle njewšědnje „šěroke“ — wězo, su-li powěsće wothłós wěrnosće. Tu přepytowanjo, kotrež je wyšnosć postajiła, drje prawdu bórzy wukopa.

Nětkle rěka takle: Komorny knjez na wusłužbje z Behr-Pinnow bě wot wojeńskeje wyšnosće nadawk dóstał, wójsko z měchami zastarać. Dokelž bě so na to zwjazał, zo jenož tajke žony k šiću přistaji, kotrež maja swojich muži při wójsku, bě jomu wójnske ministerium najprjedy 42 pj. mzdy za měch přizwoliło; pozdźišo 80 pj. Te měješe dźěławej žonje wotwjesć. Pinnow pak płaćeše jenož 42 pj., tamne 38 pj., a štož hewak na měše hišće zasłuži, tykaše do swojeje mošny. Za něhdźe lědom 9 měsacow měješe wón tak 4 milijóny 630 tysac hriwnow čistoho dobytka za so.

Zo by wojeńsku skazanku wuwjesć mohł, bě z 25000 hr. kapitala započał. A tele 25000 hriwnow wunjese jomu za ¾ lěta dobre ½5 milijóna! Z nich měješe skoro połojcu na dawk wotedać; někajke ½3 milijóna pak jomu tola hišće zby. Hdyž wójnske ministerium joho zasłužbu wusłědźi, chcyše wón dobrowólnje pół milijóna na „pokutu“ wotedać. Ministerium chcyše, kaž rěka, najprjedy z tym so spokojić; hdyž pak z kejžorstwowoho sejma so protest pozběhny, Pinnowowy „dar“ wotpokaza. Nětko je wěc sudnistwu přepodata.

Druhe lichownistwo, kotrež so wukopa, je hišće hórše. We Stuttgarće je fabrika na motory a automobile, kotraž firmje Daimlerec słuša. Też wona dźěłaše za wójsko. Wona wobličeše swoje płaćizny tak, zo měješe měsačnje wo 4 milijóny hriwnow. wjacy dobytka, hač normalnje by měć měła a sněła. A njedźiwajo na to bě wona ministerijej žadanjo wuprajiła, zo bychu so jej za jeje dźěła wo 50% wjetše płaćizny płaćiłe dyžli dotal.

Firma Daimlerec z 8 milijónami kapitala při započatku wójny dźěłaše. Hižo w prěnim wójnskim lěće wuzbytkowa z nimi 9 milijónow; jeje kapital bě so jej potajkim z něhdźe 112 procentami zadanił. Kajka warba to je, widźiš z toho, zo Budyšinska krajnostawska banka z 3 procentami pjenjezy zadanja.

Daimlerec twornja dźěłaše předewšim też motory. Wona měješe motor kajkiž druhe twornje tak derje twarić njemóžachu. Hdyž bě jón do wobkhoda přinjesła, přińdźe firmu samu motor 5000 hriwnow. To běchu tak mjenowane „motory na pospytanjo“, kotrež su zwjetša něšto přez wšědnu płaćiznu. Za nje žadaše sebi firma 15000 hr., a to też potom hišće, hdyž je za wojeństwo po stach a tysacach dźěłaše. Hdyž wozmješ, — měni „Augsburger Postzeitung“ — zo firma wob měsac 500 motorow zhotowi, měješe wona z motorow samych wob lěto 48 milijónow hriwnow dobytka. Kak wulki pak je hakle dobytk tejele firmy, hdyž tola też automobile a podobne za wójsko dźěłaše, a to zawěsće nic tunjo. —

To stej dwě lichownistwje, zo so stróžiš, A wonej zawěsće njejstej jeničkej. — Wo kelko milijardow bychmy tola dołha mjenje měli, hdy by kóždy z tajkim dobytkom dźěłał, kajkiž so z prawdu a sprawnosću znjese. Nadźijomnje wyšnosći so poradźi, do cyłeje wójnskeje industrije wjacy swědomja přinjesć a ju pjenježnje wuskubać, kaž je sebi zasłužiła.

Wšelčizny.

Duell wostanje. Młody awstriski kejžor bě za swoje wójsko duell, to je wojowanjo dweju officirow privatnych winow dla, zakazał. Kóždy, kotromuž je 5. kaznja swjata, a kotryž ma duell nic jenož za něšto njemoraliske ale też njerozomne, so na tym wjeseleše. Z dobom drje tajkomu też nadźija zeskhadźa, zo tajka zakaznja też za němske wójsko wuńdźe. Kaž „Kreuzzeitung“ 8. t. m. z Barlina pisaše, běštej so zapósłancaj Erzberger a Trimborn na to pola kejžorstwowoho kanclera doprašowałoj. Jimaj tón mjez druhim wotmołwi: „Přikaznja za wójsko, kotraž by officiram duell zakazała, njeby wočakowanoho wuspěcha měła, doniž druhoho rukowanja za škitanjo česće njeje.“ — Tuž so hnydom prašeš: Čohodla officiram njezamóže česć dozakitać, štož civilistam móže a dyrbi?“ Abo wróći so přez to někomu česć zasy, zo wón toho, kiž je jomu česć ranił, přebije abo rozbije a zatřěli?

⁘

Wulke myto. Rytmištr, kiž ze swojimi wojakami runje derje njezakhadźeše, dźěše w nocy dom, wobsuny so na mosće a padny do wody. Wojak joho šwadrony, kiž runje nimo dźěše, hnydom za nim skoči a joho wućeže. Cyle hnuty jomu officir praji: „Na, mój šyno, to bě jara pěknje wot Tebje, nětk sebi myto žadaj.“ — „Kaž poručiće, knjez rytmištr, hdy by knjez rytmištr tak dobry był a wo tym ničo w kasarmach njepowědał.“ — „Što? čohodla dha nic?“ — „Dokelž mje ći druzy zatrašnje přemłóća, hdyž zhonja, zo sym knjeza rytmištra z wody wućahnył.“

⁘

a zawoła na njoho: „Sy drje so zabłudźił, cuzbniko, zo k nam do hór kročiš. Nichtó hewak sebi teje prócy njebjerje, sem horje so napinać, khiba-li ma někajke poselstwo jenomu z nas, kotřiž tu bydlimy.“

Hdyž so takle prašeše, přińdźe cuzbnik bliže. „Haj, cyle prawje maš“, wotmołwi, „zmylich puća a nětko njewěm, na kotru stronu bych so wobroćił. Chceš-li mi tule khwilku wodychnyć dać, a potom mi prajić, po kotrym puću mam hić, zo bych na wěstu nuknicu dóšoł, chcu tebi dźakowny być.“

Z tymile słowami posydny so cuzbnik na wulki kamjeń před khěžu. Młoda hospoza so joho hnydom přećelnje wopraša, hač njeby traš z nimi wječerjeć rodźał, tola toho so cuzbnik z ćichim posměwkom wobaraše. Jara zwólniwy pak so hnydom wopokaza, z nimi bjesadować, doniž wječerjachu. Prašeše so młodeju človjekow za jeju žiwjenjom tu we samotnych horach, za jeju wšědnym dźěłom a kak so jimaj tu lubi, a wonaj wotmołwještaj wjesele a bjez tajenja.

Ale nadobo wobroći so winicař k cuzbnikej a poča joho wuskušować: „Widźiš, kak samotni a wopuščeni tu žiwi smy“, rjekny. „Minyło je so lěto a dźeń, zo njejsym z nikim poréčał khiba z pastyrjemi a winicarjemi, kotřiž tu po horach rozpjeršeni bydla. Njemóžeš nam ty, kotryž tola z někajkoho wojeńskoho lěhwa přikhadźeš, něšto wo Romje a wo kejžoru powědać?“

Lědma bě tele słowa wuprajił, pytny młoda žona, zo jomu staruška z wočomaj a z ruku starosćiwje kiwa, zo by so tola jara na kedźbu brał, što rjeknje.

Cuzbnik pak wotmołwi jara přećelnje: „Widźu, zo mje za legionara póznawaš, a nimaš tak njeprawje, runjež sym hižo dołhe časy wot wojakow. Za kejžora Tiberia njejsu wojacy wjele dźěłać měli. A tola běše wón něhdy sam wulki wójnski wjednik. To běše za časy joho zboža. Nětko pak nima ničo nuzniše, khiba so přeradnikow a zapřisahancow bojeć. W Romje powědaja wšitcy ludźo jenož wo tym, kak je zańdźeny tydźeń najsnadnišoho podhlada dla nahladnoho senatora (sobustaw kejžoroweje rady) Ticia zajeć a jomu hłowu sćeć dał.“

„Wbohi kejžor!“ zawoła młoda žona; „njewě wjacy, što čini“, a łamaše rucy a wiješe wobžarujcy a so spodźiwajcy z hłowu.

„Maš woprawdźe prawje“, přihłosowaše cuzbnik, a tyšny sćin přeběža jomu po wobliču. Tiberius wě, zo wšitcy ludźo joho hidźa, a to sčini joho hišće bjez rozoma.“

„Što tola rěčiš přećelo?“ zawoła hospoza. „Čohodla bychmy joho hidźili? Wobžarujemy jeno, zo njeje wjacy tajki kejžor, kajkiž je wot spočatka był.“

„Myliš so, luba hospoza“, rjekny cuzbnik. „Wšitcy ludźo zacpěwaja a hidźa Tiberia. Čohodla też njebychu? Je dźěn jeno njesmilny surowc. A w Romje měnja ludźo, za dalši přichod budźe hišće hrózbniši dyžli hdy prjedy.“

„Je dha so što stało, štož by joho do hišće wjetšoho hrózbnika přeměniło, dyžli hižo je?“ wopraša so muž.

Hdyž so takle prašeše, pytny młoda žona, zo jomu staruška z nowa kiwaše, ale tak skradźu, zo wón to lědma pytny.

Cuzbnik wotmołwi přećelnje, zdobom pak zehra jomu ćichi posměwk wokoło horta:

„Sy traš hižo słyšał, zo měješe Tiberius hač dotal w swojej wokolnosći dobroho přećela, kotrómuž smědźeše so dowěrjeć, a kiž jomu ženje wěrnosće njepotaji. Wšitcy druzy, kelkož so na joho hrodźe hiba, hanjeja za swojim zbožom a su ludakojo a tajencojo, kotřiž joho złe a lesćiwe skutki runje tak khwala, kaž joho dobre a nadobne skutki. Běše pak tola, kaž hižo spomnich, wosoba, kotraž so jomu ženje prajić njestrachowaše, što su joho skutki hódne. Tónle człowjek, zmužićiwši nad hordych senatorow a khrobłych wójnskich wjednikow, běše kejžorowa stara pěstońca Faustina.“

(Přichodnje dale.)

Drohi tepich bu pokradnjeny we Wienje w tamnišej Votivnej cyrkwi. Tepich bě wupřestrjeny před wołtarjom swj. Marije. Jón bě wěsty dobroćeŕ cyrkwi darił; tepich bě na wšě 2000 krónow, to je 1700 hr. drohi.

Krala Albertowoho serb. jub. fonda

lětna dań ma so přichodny měsac zasy rozdźělić, kotruž maja **potrěbne wudowy zahe zemrětych serbskich wučerjow**, abo hdyž te njebychu byłe, też syroty, wosebje tajke, kotrež wyšše šule wopytuja, dóstać.

Zawołwjenja maja so pisomnje stać hač do 15. hapryla a to na „Studienrat Prof. Dr. E. Mucke, Bautzen, Wilhelmstr. 16.“

Cyrkwinske powěsće.

Bratrstwo s. Józefa w Kamjencu swjeći lětsa **jubilej swojoho 25lětnoho wobstaća.** Tohodla budźe na swjedźenju s. Józefa, wutoru 19. měrca w bratrskej cyrkwi w Kamjencu w 9 hodź. dopołdnja swjatočna Boža mša z předowanjom. Sobustawy bratrstwa dobudu po wustawkach dospołny wotpusk. — Přileżnosć k swjatej spowědźi budźe póndźelu wječor wot 7 hodź. a wutoru rano wot 6 hodź. W ½7 hodźinach budźe mjelčaca Boža mša.

Ralbicy.

Zemrěći: 6. jan. Mikławš Paška, wumjeńkaŕ we Šunowje, 77 l. 4 m. 2 dn. — 7. jan. Michał Šejda, kněžkaŕ w Ralbicach, 70 l. 7 m. 22 dn. — 30. jan. Marija, mandźelska Mikławša Henča, žiwnosćerja we Konjecach, 32 l. 5 m. — 24. febr. Jurij Alois, m. s. Mikławša Hajny, wučerja w Konjecach, 3 l. 6 dn. — 26. febr. Jakub, m. s. Jana Maršnerja, kněžkarja we Nowoslicach, 7 l. 7 m. 19 dn.

Należnosće našoho towaŕstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 753. Jakub Měrćink z **Hrubjelčic**; 754.—758. z **Budyšina**: Hana Rjelkowa, Mikławš Kubaš, Hańža Gudowa, Štěpan Skibik, Marija Włóskowa; 759.—762. z **Wotrowa**: Michał Herrmann, Hana Lebzyna, Hana Hajdanowa, Marija Ryćerjowa; 763. Michał Kocor ze **Žuric**; 764. Jan Bräuer z **Noweje Wjeski**; 765. Marija Hankec z **Hatow**; 766. Michał Budaŕ z **Třoch Kněžow**; 767.—769. z **Dobrošic**: Hana Krawcowa, Marija Čepicowa, Mikławš Mencl; 770.—773. z **Rózanta**: Michał Šołta, Jakub Libš (w polu), Jurij Klimant, Marija Suchowa; 774.—777. ze **Sernjan**: Mikławš Benš, Michał Janca, Jurij Kral, Mikławš Ryćerja; 778.—782. ze **Smjerdźaceje**: Michał Nuk, Pětr Šneider, Michał Čornak, Madlena Dittrichowa, Jakub Kmječ; 783. 802. 803. z **Łazka**: Jakub Bjedrich, Michał Brankačk, Jurij Kral; 784.—787. z **Pěskec**: Michał Mjechela (kubleŕ), Michał Bělk, Hana Haškec, Jakub Pječka; 788. faraŕ Pawoł Šołta z **Hajnic**; 789. Jan Budaŕ z **Mnišonca**; 790.—792. z **Ralbic**: Jakub Kórjeńk, Jakub Błažik, Michał Rychtaŕ; 793. 794. z **Konjec**: Pětr Brězan, Jurij Kocor; 795.—800. ze **Šunowa**: Mikławš Šołta (rěznik), Mikławš Šołta (korčmaŕ), Jakub Narćik, Pětr Kurjat, Józef Kowc (w polu), Michał Wowčeŕk; 801. Michał Kućank z **Nowoslic**; 804. 805. z **Jitka**: Jurij Kocor, Hana Domašcyna; 806. 807. z **Koslowa**: Michał Wels, Jurij Budaŕ (w polu); 808.—810. z **Kulowa**: Michał Möller, Jan Kostorž, Marija Möllerowa; 811. 812. z **Kulowca**: Michał Pólk, Michał Wawrij; 813. 814. z **Němcow**: Michał Šołta (rentnaŕ), Michał Lulak; 815. 816. ze **Sulšec**: Jurij Lipič, Marija Franckowa; 817. Jan Lipič ze **Salowa**; 818. Jan Wincaŕ z **Tradowa**; 819. Mikławš Kostorž z **Hóska**; 820. 821. z **Rachlowa**: Jakub Michałk, Jakub Wincaŕ (w polu).

Za fond towaŕstwa: Po 1 hr.: z Budyšina: Madlena Kralowa, Njemjenowana; njemjenowany ze Słon. Boršće; Michał Hoka ze Židowa; Marija Měnjec z Čemjerc; Pětr Lešawka z Nuknicy; Marija Horjenjec z Kukowa; Jakub Měrćink z Hrubjelčic 2 hr.; Jan Budaŕ z Mnišonca 5 hr., Jakub Wincaŕ z Rachlowa (w polu) 1 hr. 10 pj.

Dary atd. za towaŕstwo: Jurij Bergmann w St. Wendel 4 hr. 40 pj.; faraŕ Jan Wjenka w Aue 40 pj., Jan Nawka w Schwarzenbergu 1 hr. 40 pj.

Šolaŕku abo lěpšu holcu,
kotraž chce dokładnje hospodarjenjo a kubłanjo kur nawuknyć a chce so swójbje přizamknyć, pyta
M. Robel, Vorwerkspachter
Kamenz i. Sa.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Jězdne koła

z gumjemi z časa měra,
wolije, ventilowe gumje, gumij za lěpjenjo,
karpidowe lampy
za blida, kolesa a do hródže předawaja
Gebr. Thomas
Budyšin, Kamjeńtna hasa 16.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Kněža ze zahrodu

a pódlanskim twarjenjom je na předań w **Kukowje** na Kinbarku. — Wšo dalše je zhonić w Nuknicy čisło 4.

Někotre
ludy pčołkow
pyta kupić
Mikł. Hajna w Konjecach.

Měsćanski hólčec, kiž jutry šulu wukhodźi, chce **rólnistwo nawuknyć.** Doprašeć so hodźi we Budyšinje na drjewowych wikach 15 II pola krawsk. mištra Spichale.

Hólčec z Drježdźan,
jutry šulu wukhodźiwši, chce so na wsy přistajić. Dalše zhonić w Pančičanskej šuli.

Přewzaćo wobkhoda.

Česćenym wobydlerjam w **Pančicach** a we wokolinje z tutym wozjewjam, zo sym **zamkaŕstwo** a instalaciski wobkhod **ldy** zwud. **Bejmoweje** w Pančicach přewzał a prošu tež mi tusamu dowěru wopokazać, kaž mojej překhodnicy. Wšitke dźěła a nadawki wuwjedu swědomiće a po přiměrjenej płaćiznje.

W **Pančicach**, 10. měrca 1918.

Z počesćowanjom
Iwan Erichsohn.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho synka

Bena Pawoła Rjelkec
z Worklec

kotrohož Bóh nam tak zahe zasy do lěpšoho swěta wotwoła, wuprajamy za wšě wopokazy sobužarowanja a přewod k rowu wšěm přećelam, kmótram a znatym

nutrne „Zapłać Bóh!“

We **Worklecach**, na dnju pohrjeba,
13. měrca 1918.

Hłubokozrudźena Rjelkec swójba.

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho jeničkoho syna a bratra

Jurija Rychtarjec z Hory

kotrohož Bóh w joho młodych lětach žiwjenja po krótkej khorosći k sebi wotwoła, wuprajamy čestnej młodosći za bohatu wěncowu debu kaž wšitkim za wopytowanjo póstywječora a k rowupřewodženjo

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Na **Horje**, na dnju pohrjeba,
4. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni nan a sotry.

Po krótkej khorosći bu naš jenički luby synk

Jurij Krawcec

w 6. lěće swojoho žiwjenja k swojomu njebjeskomu Wótcej do lěpšeje wótčiny wotwołany. Wuprajamoj za rjane mnohe wěncy, kmótram, přećelam a wjesnym, kaž wšitkim, kotřiž su joho k rowu přewodźeli,

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Wšě nadobne dźělbraćo je w naju wulkej zrudobje naju pokojało.

W **Nowej Wjescy** a **Smječkecach**,
na dnju pohrjeba, 4. měrca 1918.

Hłubokozrudźenaj staršej.

Wróćiwši so wot rowa našeje nam tak zahe wumrěteje horcolubowaneje mandźelskeje a maćerje

Katy Wawrikoweje

z Worklec

wuprajam wšitkim, kotřiž su zemrětu w jeje dołhej khorosći wopytowali a tróštowali, za jeje dušu na póstywječorje so modlili a w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

We **Worklecach**, na dnju pohrjeba,
2. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
Michał Wawrik a dźěći.

Rychtarjec, Krawcec, Wawrichoweje a Dórnikoweje nawěški běchu hižo tydźenja zapósłane; njedosahacoho městna dla pak njeběchmy je do poslednjoho čisła zarjadować móhli. Redaktor.

K zelenomu štwórtkej
je we expedicijach našoho Posoła
(pola knjezow duchownych) dóstać

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći.

Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**
Wona płaći:
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje

Hany zwud. Dórnikoweje

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w khorosći wopytowali, na póstywječorach so za nju modlili a w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli kaž też za wšě druhe wopokazy sobužarowanja nutrne

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Njebjelčicach**, na dnju pohrjeba,
4. měrca 1918.

W mjenje zrudnych zawostajenych
M. Dórnik, kapłan.

Po Božej njewuslědźitej radźe wotwoła Bóh po dlějšej khorosći sobotu 2. měrca wječor mojoho horcolubowanoho njezapomnitoho mandźelskoho

Jakuba Wawricha

kublerja w Njebjelčicach

w 54. lěće joho žiwjenja. Zemrěty bu zańdźenu srjedu tudy pokhowany. Wuprajam wšitkim, kotřiž su joho khoroho wopytowali, na póstywječorach so za joho dušu modlili a w tak jara wulkej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje też kat. Bjesadźe w Njebjelčicach a wojeńskomu towarstwu w Kamjencu swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Wšě wopokazy lubosće su rjane pokojenjo za mnje w mojej wulkej zrudobje.

W **Njebjelčicach**, na dnju pohrjeba,
6. měrca 1918.

Hłubokozrudźena
Hańža zwud. Wawrichowa.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Metheda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just. Dalokorčcak čo. 893.

Za nawěšťki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 12. | Budyšin, 23. měrca 1918. | Lětnik 56.

Lubosć za lubosć!

Pozběhńće swojej woči, a hlejće, Syn Boži wisa na křižu! Hlejće joho swjate čełko, kak je z ranami posyte. Rucy a nozy su jomu překłoli, wšě joho kosće ličili. (Ps. 21, 17.) „Wot stopa hač do nopa njeje strowoho blečka na nim; ale rany, módrjeńcy, zaćekłe kule, kotrež njejsu zwobalane a žałbowane, nic z wolijom k hójenju pomazane.“ (Is. 1, 6.) Hlejće też joho swjatu dušu, kak je zrudźena do smjerće! Njebjeski Wótc je joho wopušćił a ludźo joho směšeja; słyšće, kak žałosći: „Směch ludźi buch wšomu ludej; cyły dźeń spěwaju mi hanjenja.“ Žanoho z joho přećelow njeje, zo by joho pokojał, wšitcy su joho wopušćili a buchu jomu cuzy. (Žałosć. 1, 2).

A za koho ćerpi Jězus tole wšo? Ty to wěš, křesćanska duša: za tebje! Hdyž tele dny so pod křiž stupiš, přistupi s. Augustin k tebi a praji: „Hlej, bratře, joho swjatu hłowu! kak so k tebi khila, zo by će wokošiła! — Hlej, bratře, joho swjatu wutrobu! wotewrjena je, zo by tebje lubowała. — Hlej, bratře, joho swjatej rucy! wupřestrjenej stej, zo byštej tebje wobjałoj. — Hlej, bratře, joho swjate čełko! woprowane je, zo by tebje wumožiło. Na to, bratře spominaj, kak wulka je to lubosć; rozpominaj to z nutrnej wutrobu! A hłuboko do duše sebi začišć wobraz toho, kiž za tebje je na křiž přibity!“

Haj, čitarjo luby, hłuboko do pomjatka a wutroby wzmi sebi swojoho wumožnika. Twój pomjatk njech to njezabudźe, zo je Jězus za tebje wumrěł. Ale też twoja wutroba dyrbi začuwać, kak wulka je joho lubosć, kotraž za tebje so hori a wopruje, a kelko dźaka maš jomu dawać za nju. Dźakuj so jomu; tohodla lubuj joho zasy z prawej lubosću!

Hišće jónu pohladaj ke křižej, na kotrymž twój Jězus mrěje. Njewidźiš, kak joho mrějace wóčko wo twoju lubosć prosy? Njeje ći, jako by so će wón prašał, kaž je jónu Symana, Jonasowoho syna, so prašał: „Lubuješ mje?“ Ach, stup bliže, stup so prawje blizko při joho křižu a praj, kaž tehdy Syman: „Knježe, Ty wěš, zo će lubuju!“

Kak pak chceš Knjezej swoju lubosć pokazać? Přez to, zo za njoho sy žiwy, joho wolu činiš, joho kaznje dźeržiš, za joho česć a swojeje duše spomoženjo a zbožo swojoho bližšoho so staraš. „Njewěšće, zo njejsće sami swoji? Přetož droho sće wukupjeni.“ (1. Kor. 6, 19.) „Za wšitkich je Khrystus wumrěł, zo bychu też, kotřiž su žiwi, hižo sebi samym žiwi njebyli, ale tomu, kiž je za nich wumrěł.“ (2. Kor. 5, 15).

Najlěpje pak móžeš wumožnikej swoju lubosć wopokazać, zo so prócuješ też we ćerpjenjach jomu podobny być; hdyž jako wučownik njehladaš, kak by so tu lěpje měł dyžli twój mištr.

Dźensa bołmončku dźěše wobkhad wokoło cyrkwje. Jeje durje běchu začinjene. Před nimi zasta duchowny a z křižom do duri dyri. Na to so tute wot nutřka wotewrichu a z wjesołym spěwom ćehnješe procesijón zasy do swjatnicy. Luby čitarjo! Hdyž budźeš jónu před njebjeskimi wrotami stać, a wone budźa zawrjene, zaklepaj ze swojim křižom do nich. A hnydom so ći wone wočinja, a z juskom powitany pójdźeš wjesoły do njebjeskeje zbóžnosće. Přetož: štóž je z Jězusom ćerpjeł, budże też z Jězusom překrasnjeny.“

List mrějacoho.

Moja luba žona, moje lube dźěći!

Hdyž budźeće tele moje rjadki čitać, budźće krući. Přetož potom je Bóh we swojej njedoslědźitej radźe moje zemrěćo postajił. Budźće potom krući; wšak wěmy, zo je derje, štož Bóh čini, byrnjež to też njespóznali. K rozžohnowanju chcu Wam něšto słowčkow sobu za Waše dalše žiwjenjo podać.

Luba žona! budź kruta, za naju dźěći budź žiwa! Pomysli sebi, kak ćežka je mi myslička runje na to, zo će samu wostaju. Pokojej pak so z tym, zo změješ jenoho wjacy, kiž budźe pola Boha za tebje prosyć; wo to chcu spěwać, zo by Bóh luby Knjez Će žohnował.

Luby Jurjo! Ty přede wšěmi budź našej wbohej maćeri k pomocy; dźerž to, štož sy slubił, njebudź ženje sebićny, też potom to njebudź, hdyž snadź jónu hubjeńšo woteńdźeš; měj přecy dowěru k Bohu, spušćej so na joho žohnowanjo.

Luba Hana! Wo tebje mějachmy přecy najwjetše starosće. Njech će moja smjerć k lěpšomu žiwjenju pohnuje!

Luby Józefje! Ty sy nam, kaž dołho ja kralowsku suknju nošu, husto wjeselo činił; budź dale tajki!

Luby Pawle! Wobkhowaj sebi swoju wjesołu a dobroćiwu wutrobu; wostań dale pilny a njebojazny!

Luby Mikławšo! Z Tebje chcychmy něšto wosebite sčinić, tola Bóh luby Knjez je hinak chcył. Njebudź dale tak swojeje hłowy, kaž sy to posledni čas husćišo był.

Luba Lenka! Budź jónu to, štož sebi twojej staršej wot tebje nadźiještaj. Wostań wjesoła, tola njebudź ženje worakowa.

Moje lube dźěći! Budźće sebi wědome, zo staj waše staršej so na stajnosći prócowałoj, zo Was dušnych, šwarnych človjekow sčinja; budźeće-li so jene k druhomu dźeržeć, wostanjeće z našej lubej maćerju tajka swójba, zo změja druzy na Was dobry příkład. Tola wo to was prošu z hłubokeje wutroby, njezanjerodźće nihdy swój paćeŕ, wostańće swěrni swojej katolskej wěrje, dźeržće so k dobrym towarstwam a budźće tak žiwe, zo jónu we wěčnosći so zasy namakamy k zjednoćenju, kotrež so ženje wjacy njeroztorhnje, a hdyž budźemy zbóžni přez cyłu wěčnosć. — Bóh luby Knjez wostań z Wami přecy! Amen.

Was wšěch hišće jónu wokošujo strowi Was z cyłeje wutroby

Waš nan.

Tón list napisa z pola wěsty dźěłaćeŕ. Jenož mjena su tu wo woćišću přeměnjene.

Swětowy rozhlad.

Po najposlednišich powěsćach je na wulkich dźělach nawječorneje frónty surowe artilerijske wojowanjo so započało.

Němska.

We wólbnym wokrjesu Niederbarnim bě wólba do kejžorstwowoho sejma na město zemrětoho socialdemokratiskoho zapósłanca Stadthagen. Nimo někotrych druhich stoještaj sebi jako hłownaj kandidataj dwaj socialdemokrataj napřećo, jedyn měrniši a jedyn njewotwisny. Posledni nadźiješe so dobyća, dósta pak jenož přez 18000, měrny socialdemokrat pak přez 28000 hłosow. Wužša wólba dyrbi być, dokelž maja też druzy kandidatojo hromadźe wokoło 16000 hłosow. Měrny socialdemokrat wěsće dobudźe. Potajkim też we jara radikalnych wokrjesach nimaja njewotwisni přewulki přiwisk, to je zwjeselace.

Hłowny wubjerk kejžorstwowoho sejma zabjeraše so tele dny z wěstymi zapiskami wjefcha Lichnowskoho, kiž bě do wójny němski zastupjeŕ w Londonje. Po tychle zapiskach dawa Lichnowski winu na tejele swětowej wójnje němskomu knježeŕstwu, abo znajmjeńša na tym, zo „wšón kulturny swět jeničcy nam winu na njej připisuje“. W joho dopiskach rěka mjez druhim takle:

„My smy, kaž je to ze wšěch hamtskich wozjewjenjow dowidźeć, a też přez našu „běłu knihu“, přez kotruž so, dokelž je njedospołna a khuduška, samych wobskoržujemy, wotpokazane njeje,

1. hrabju Bertholda pohonjeli, zo by Serbisku přimał,

2. w dnjach mjez 23. a 30. julijom 1914, hdyž knjez Sasanow raznje so wupraji, zo njemóže ćerpjeć, hdyž štó Serbiju přima, jendźelske prócowanja wo dorčenjo wotpokazali, hačrunjež bě Serbiska, wot Jendźelskeje a Ruskeje k tomu nuzowana, skoro ultimatum přiwzała a byrnjež bě so wo wěstymaj dypkomaj hišće lohko dojednać dało a hrabja Berthold samo ze serbiskej wotmołwu so spokojić chcyše,

30. julija, hdyž chcyše hrabja Berthold trósku wróćo stupać, a byrnjež Awstriska hišće přimana njebě, a Ruska hakle jenož mobilisirowała, ultimatum do Pětrohroda pósłali, a 31. julija Ruskej wójnu připowědźeli, hačrunjež bě car swoje čestne słowa na to dał, zo tak dołho, hač jednanja traja, žanomu wojakej postupić njeda, potajkim móžnosć, zo so hišće měrnje dojedna, z dobrej wolu zničili. — Tuž njemóžeš so dźiwać, zo po

tajkich wěrnych podawkach, kotrež so nihdy přěć njehodża, cyły kulturny swět zwonka Němskeje jeničcy nam wšu winu na tejele swětowej wójnje připisuje."

Tele swoje zapiski je Lichnowski druhim, drje wězo jenož dobrym přećelam, čitać dał, tola su wone přez někoho do šěršeje zjawnosće přišle. Kaž so zda, Lichnowski za wozjewjenjo swojich zapiskow khostany njebudźe. Wón bě mjenujcy prjedy hač so wo joho należnosći přepytowaše, wo swoje wotpušćenjo ze służby prosył a je přizwolene dóstał.

Jednanja z Polakami.

Němska a nastawaca Pólska stej a budźetej susodźincy. Čim lěpje so znjesetej, ćim lěpje za wobej budźe. Tohodla ma so wjesele powitać, hdyž so mužojo wo přezjednosć mjez woběmaj statomaj prócuja. W tu khwilu so to we Barlinje stawa. Hrabja Adam Ronikier, prync Franc Radziwił a minister Steczkowski na pólskej, a zapósłancy Erzberger, Naumann a David ze sejmoweje wjetšiny na němskej stronje wuradźeja tam wo přichodnych poćahach mjez Němskej a Pólskej. Tajke jednanja nimaja wězo politiskeje płaćiwosće, móža pak tola knježeŕstwomaj politiske poćahi přihotować pomhać a wołóžić.

Swjaty wótc a Finiska.

Młoda Finiska je k bamžej do Roma wosebitu deputaciju pósłała. Swjaty wótc ju we swjatočnej audiency přija, a deputacija joho w mjenje finiskoho knježeŕstwa prošeše, zo by wón do njeposrědnoho wobkhoda z Finiskej stupił, dokelž je bamžowstwo so přecy a wosebje też zasy w nětčišej wójnje jako nanajwyšša moraliska autorita wopokazała. Hnuty dźakowaše so swjaty wótc za jomu wuprajenu podwólnosć a přilubi, zo rady wuprajenu próstwu dopjelni, kaž dźěn je bamž přecy małym statam tesame prawa přizwolał kaž wulkim.

Finiska njeje katolski stat. Ćim bóle swědči jeje próstwa wo nahladnosći, kotruž sebi bamž dale bóle dobywa.

Měr z Ruskej

je nětko hotowy. 2. měrca su jón w Bresće-Litowskim po dołhich jednanjach a wjacorych přetorhnjenjach wučinili. Sobotu 16. měrca přiwza jón w starym ruskim hłownym měsće Moskwje wulka wjetšina tam k wurjadnej skhadźowancy zjednoćenych ruskich sowjetow. Njedźelu 17. měrca je w Barlinje zwjazkowa rada měrskim wujednanjam z Ruskej a Finiskej přihłosowała, a póndźelu 18. měrca buchu wone z přewodnymi słowami kanclera hrabje Hertlinga kejžorstwowomu sejmej k připóznaću předpołožene.

Tak je Bohu dźak na jenej stronje měr zastupił. Hdyž też strachi, kotrež z časami za tutu wójnu wot ruskoho hobra nam hrožachu, lohko njezapomnimy, hdyž też někotra wot tam nabita rana hišće pali, chcemy tola radši z nadźiju do lěpšoho přichoda hladać hač ze zrudobu do złeje zańdźenosće. Wobstojnosće w Ruskej samej su hišće dźiwje a zrudne; chcemy sej přeć a so nadźijeć, zo skerje lěpje porjad a z nim potom dobre poćahi kaž w prjedawšich časach k nam zastupja.

Z nakhromnymi ludami, nětk samostatnymi, stojimy derje. Smy z nimi w zwjazku, abo wěmy tola, zo wobstojnosće je nam bliža. Wone su nam politiski škit přećiwo někajkim nowym njeměram z rańšeje strony a za naše hospodarske žiwjenjo su nam mócna podpjera.

Naši nawječorni njepřećelojo njechadźa wo měrje hišće ničo wědźeć. Smy pak nětk sylni dosć, jich nuzować, dali Bóh, bórzy.

Z Rumunskej

běchu jednanja wo měr na khwilu přetorhnjene, dokelž bě ministerium Avaresću znutŕkownych winow dla wotstupiło. Předměr bě so tohodla wot 19. hač do 22. měrca podlějšił. Nětk dyrbi Marghiloman nowe ministerium tworić, a potom drje jednanja k dobromu kóncej dóńdu. Marghiloman je přećel srjedźnych mócnarstwow. To drje bě Avaresću też, ale wón njewědźeše, kaž so zda, napřećiwny wliw krala a kralowny přewinyć.

Hollandska

je so žadanjam ententy, jej swoje překupske łódźe přewostajić, podćisnyła. Wona bě so najprjedy też Němskeje prašała, hač mohła jej ta 100000 tunow pšeńcy za wěsty čas pósłać. Ta to njemóžeše přilubić. Za swoju dowolnosć staja pak Hollandska tele štyri wuměnjenja:

1. Łódźe njesmědźa wojakow a wójnske wěcy wozyć,
2. njesmědźa wobrónjene być,
3. wobsadkam dyrbi swobodne być, hač chcedźa sobu jězdźić abo nic.
4. Łódźe njesmědźa do šlahowanoho morja jězdźić. Hdyž pak so tola žane zniča, dyrbja so za te hnydom po wójnje druhe dać.

Hač Jendźelska a Amerika wuměnjenja přiwozmu, so jara praša. Rěka hižo, zo to njebudźa. Što potom? Hdyž pak bychu je też přiwzali, njebychu drje je dźerželi.

Hollandska je w ćežkej nuzy. Hdyž so njepodćisnje, hrozy jej hłód, zhubi łódźe, kotrež su wonka a swoje asiske kolonije. Podćisnje-li pak, je to přećiwo jeje narodnej česći — mnozy w Hollandskej su tohodla přećiwo podwolenju — a nimo toho hrozy jej wójna z nami.

Z Łužicy a ze Serbow

Wědomostne wotrjady Maćicy Serbskeje (rěčespytne, stawizniski, narodopisny, přirodospytny, hudźbny, bellestriski, starožitnostny atd.) z přednoškami změjа swoje posedźenja w „Serbskim Domje" delkach

srjedu 3. hapryla wot 10—2 hodźin.

Wšitkich, kotřiž so za nje zajimaja, sobustawy a njesobustawy su nanajpřećelnišo přeprošeni.

⁘

Z Hornjeje Kiny. Vicewachtmištr Jurij Hórnik, syn tudomnoho kublerja Michała Hórnika, bu za swoju swěrnu a swědomitu służbu hižo 28. januara t. l. ze slěbornej Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny.

— Knježna Hana Wjerabec, rodź. z Khelna pola Radworja, služi hižo 8. lěto pospochi pola knjeza kublerja Michała Hórnika tudy. Za jeje swěru we służbje spožči jej ratařske towarstwo Budyšskoho wokrjesa 29. febr. t. l. čestny diplom. Z počesćowacymi słowami za nju, zo je swojomu knježstwu swěrnje a swědomiće dołhe lěta służiła, a za knježstwo, kotrež je sebi jeje swěru a lubosć dobyło, přepoda jej knjez prof. dr. Graefe čestne wuznamjenjenjo.

⁘

Z Radworja. (Tři železne kříže.) Ličba tudomnych wójnskich rjadow je so zasy wo

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Świedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.
(1. pokračowanjo.)

„Haj wěrno", rjekny winicař, „sym wo njej powědać słyšał. Rjekło je so mi, zo je ju kejžor přecy jara zańč měł."

„Haj, Tiberius znaješe sebi jeje podatosć a swěru ważić. Je tule khudu burowku, kotraž něhdy z hubjeneje khěžki w sabinskich horach přińdźe, kaž swoju druhu mać česćił. Doniž sam hišće w Romje bydleše, da ji we wosobnym domje na Palatinje (hórka z kejžorowym hrodom) bydlić, zo by ju stajnje blizko měł. Ani jenej ze wšěch wosobnych matronow cyłoho Roma njeje so lěpje wjedło, dyžli ji. W krytym stole na nosydłach su ju njewólnicy po hasach nosyli a jeje drasta běše drasta kejžorki. Hdyž so kejžor na kupu Capreae přesydli, dyrbješe wona joho přewodźeć, a wón da ji nuknicu połnu njewólnikow a najdrohotnišeje domjaceje nadoby kupić."

„Ta je so zawěrno šwarnje měła", zawoła muž.

Wón też nětko sam zabawu z cuzbnikom dale wjedźeše. Joho mandźelska so cyle wotmjelčawši wobkedźbowaše mjez tym starušku a dźiwaše so njemało, kak je so ta nadobo wšitka přeměniła. Doniž tu cuzbnik běše, njebě ani słowa prajiła. Hewak ćichomny přećelny wuraz jeje wobliča bě so pominył. Šklička, z kotrejež bě jědła, wot so storčiwši sedźeše tu kaž sprostnjena a zrunawši so na wudwjernje zlehnjena hladaše z krutym skamjenjenym wobličom runje před so.

„Kejžor je stajnje wulku starosć měł", měnješe skónčnje cuzbnik, „zo by wona zbožowne žiwjenjo wjedła. Ale najebać wšě tele dobroty je też wona joho nětko wopušćiła."

Staruška so nad tymile słowami wustróžana zatorhny, kaž by poskočić chcyła, tola młoda žona połoži swoju ruku pokojejcy na jeje ruku a zaměča ze swojim miłym přećelnym hłosom: „Ja njemóžu wěrić, zo je stara Faustina na kejžorowym dworje woprawdźe zbožowna była, kaž prajiš, luby přećelo. Sym přeswědčena, zo je Tiberia lubowała, kaž swojoho samsnoho syna. Móžu sebi myslić, kak horda je była na joho nadobnu młodosć; móžu pak też rozemić, kajka zrudoba je ji była, hdyž je so we swojej starobje njedowěrje a surowosći podał. Zawěsće je joho wšědnje napominała a jomu k dobromu radźiła. Hrózbnje je ji było stajnje bjezdźak prosyć. Skónčnje njeje wjacy přenjechać mohła widźicy, zo dźeń a hłubje so podnurja."

Cuzbnik khileše so překwapjeny doprědka, hdyž tele słowa słyšeše. Ale młoda hospoza njepohlada na njoho. Swojej woči do zemje złožujcy rěčeše jara mjelčo a pokornje.

„Maš traš prawje z tym, luba hospoza, štož wo starej Faustinje sudźiš", wotmołwi cuzbnik. „Faustina woprawdźe njeje na kejžorowym dworje zbožowna była. Ale spodźiwne so zda, zo je kejžora w joho wysokej starobje wopušćiła, hdyž je cyłe dołhe žiwjenja při nim wutrała."

„Tak je w skutku wěrno", zawoła muž, „stara Faustina je kejžora wopušćiła?"

„Je so z kradźu, ani zo by žiwa duša što pytła, z kupy Capreae wotsaliła", wotmołwi cuzbnik. „Je khuda šła, kajkaž je přišła. Ani próška ze wšěch swojich pokładow njeje sebi sobu brała."

„A njewě kejžor woprawdźe, hdźe je so wobroćiła?" wopraša so młoda žona z ćichim hłosom.

„Ně, nichtó z wěstosću njewě, kajke puće je šła. Da pak so wěrje podobne, zo je so do horow swojeje něhdušeje domizny wobroćiła."

„A kejžor też njewě, čohodla je joho wopušćiła?" prašeše so winicařka dale.

„Ně, kejžor njewě ničo wo tym. Njemóže tola wěrić, zo je joho tohodla wopušćiła, dokelž je ji něhdy z hněwom wućisnył: też wona služi jomu mzdy a darow dla, kaž wšitcy

někotre powjetšiła. Z nowa buchu wuznamjenjeni:

146. **Mikławš Žoška z Radworja** (rodźeny z Worklec), krajny wobornik w krajnowobornym regimenće čo.... Wón wuznamjeni so na poł septembra před městačkom Wyšany (pola Dwinsk Dünaburga) z wosebitej „wutrajnosću w njepřećelskich wohenju“ a zasłuži sebi z tym železny křiž.

147. **Michał Kubica z Khasowa,** pohonč w ... regimenće pólneje artilerije. Wón wopokaza nazymu 1917 při předobywanju města Monastiršiska (pola Tarnopola w zadnjej Galiciji) wurjadnu zymnokrejnosć a dósta za to tohorunja železny křiž.

148. **Michał Běmak z Radwořskoho Haja,** dźesatnik w reservnym pěšim regimenće čo.... Wón je so hižo 28 měsacow dołho na wšěch bitwach swojeje kompanije wobdźělił; wosebje wuznamjeni so na poł novembra 1917 pola Tourhouta (mjez městomaj Brügge a Ypernom we Flanderskej.) Za to připóznachu tež jomu železny křiž.

⁘

Z Khasowa. Dźensa srjedu sta so při tudomnym zastanišću wulke njezbožo. Wumjeńkař Bleža z Bjerchec w Pruskej bě tu ze swojej žonu a třilětnym wnučkom pola swojeje dźowki na wopyće. Jako popołdnju z wozom wotjědźechu a k železniskim kolijam přijědźechu, přijědźe ćah, prasny do woza a wlečeše jón něhdźe 30 m sobu. Bleža bu tak ćežko ranjeny, zo za někotre mjeńšiny wudycha; joho mandźelska, dźowka a wnučk pak ze stróželemi woteńdźechu. Hdyž ćah stoješe, wulězechu wone z rozbitoho woza. Konjej potom dotřělichu. Bleža trochu mało słyšeše a w začinjenym wozu njebě so na bližacy ćah dohladał. Statok, z kotrohož bě wujěł, je někajke 50 m wot městna, hdźež so njezbožo sta, zdaleny. Wjednik ćaha je pak joho traš widźeć dyrbjał, kaž so praji, njeje klinkał, njeje też zastał, doniž ludźo na njoho njewołachu. Njezbožo sta so na swětłym dnju popołdnju w 3 hodźinach.

⁘

Z Noweje Wjeski. Też našu wjes wopytachu zańdźenu njedźelu w nocy paduši. Z wuzkim woknješkom dobychu so do wjelba kněžkarja Dyrlicha a pokradnychu tam 4 połče a někotre kuski butry, a pola kněžkarja Forcha tohorunja połč, butru a druhu cyrobu. Paduch je dyrbjał z wobstojnosćemi derje znaty być. Z wuzkim woknješkom so nutř dobywši je wostajił swoju wołmjanu předkošlu ležo. Kaž druhdźe tak też tu policija paducha wusledźiła njeje.

⁘

Z Wojerec. Z dźiwnymi wěckami pokładźene běchu tři železniske wozy, kotrež poslednju sobotu do tudomnoho dwórnišća dojědźechu. Kaž so zdaše, běchu wone z cyhelemi nakładźene; jedyn ruski jaty sčini jenoho zastojnika na wozy kedźbnoho. Tón přikaza přepytowanjo, a tu so wukopa, zo běchu wozy pokładźene z połčom, butru, jejemi, mjasom, warjenjom, z mnohimi měchami muki a druhim. „Cyhele“ běchu za Barlin postajene.

⁘

Ze Žitawy. Stutk swěrneje dźěćowskeje lubosće móžachu přewodźerjo njedawno při jenym pohrjebje we Warnsdorfje w Čechach widźeć. 85lětnu Pilcowu hrjebachu. Nošerjow njebě widźeć. Hdyž pak wóz zasta a ćěło měješe so z njoho wzać a k rowu njesć, přistupichu šesćo synojo zemrěteje a donjesechu ćělne powostanki swojeje maćerje k zeńskomu wotpočinkej. K maćernomu pohrjebej běchu so zešli, byrnjež hewak daloko po swěće rozbrójeni byli.

Samuelo, Samuelo!

Smjerć ważnych, lubowanych muži nas přima mócnje a bolostnje. Hdyž naš luby njezapomnity Mikławš Andricki, kotrohož je „jl“ 10. měrca mjez serbskimi měšnikami zawšće připadnje pozabył, tak přezahe a njenadźicy zemrě, sym płakał a dołho wo njoho žarował. Štó hišće dźensa rady njespomina na joho njewuprajomnu zahorjenosć, z kotrejž rěčeše na skhadźowankach k nam studentam a k cyłomu serbskomu ludej? „Črjódy spodźiwachu so nad joho wučbu. Přetož wučeše jich, jako by móc měł.“ (Mat. 7, 28. 29.)

Nic mjenje so najbolostnišo stróžich sobotu 2. měrca, hdyž bě mi listonošeř čorny list z Lubija podał. Adamec knjez — njebohi! To mje porazy kaž 28. junija 1914 wječor struchła powěsć ze Serajewa. 27. a 28. decembra 1916 běch posledni raz pola „Adamec knjeza“ přebywał a ze znatej lubosću bě mje přijał a najebać wójnu mje wbohoho hłódnoho syćił. Wbohi serbski ludo, dosć mało wótčincow maš a najlěpšich jedyn zasy přezahe na marach! Čorna serbska Klijo započina nowe łopjeno we knizy serbskich stawiznow, połnych tragiskeje elegije.

Stróženy pomodlich so staru, nutrnu cyrkwinsku, mi nadosć běžnu próstwu, kotruž spěwamy, hdyž lube nam znate njesmjertne duše do wěčnosće wotkhadźeja: „Knježe, daj jomu wěčny wotpočink, a wěčne swětło njech jomu swěći! Njech wotpočuje w měrje! Amen.“ Ale potom wotmjelknych. Mi bě, kaž by so „Samuelo, Samuelo!“ wołało. Nic pak tak, kaž tehdom w nocy za małym dušnym Samuelom. Z tym so přirunować njecham. Mojedla mějće mje za lózoho Sawla. Njebě dźěn też w nocy, ale připołdnju kaž před Damaskom. Hłós běše miły, přećelny kaž Adamec knjezowy. Ale hłuboko do swědomja so zarywaše. Hnydom wědźach: to bě njeboćičkoho duch, kiž swari z wěčnosće někotrohožkuli syna serbskeje zemje — blizkich a zdalenych —: „Čohodla pozabywaće dospołnje na swój narod? Čohodla waše pjera zerzawjeja a njenapisuja druhdy něšto słowow narodneje lubosće přez nowiny do serbskich wutrobow? „Što tu stojiće cyły dźeń prózdni? Dźiće też wy do mojeje winicy.“ (Mat. 20, 6. 7.)

Z wurjadnej žadosću wočakowach „Posoł“ 10. měrca wukhadźacy. Wědźach, zo to budźe njeboh' Wingerjowe čisło. Serbja swojich mortwych česća. Měj dźak, luby redaktoro, zo sy joho pohrjeb tak rjenje zapisał, a Tebi, spěwarjo Wingerjoweje čerwjeneje lubosće a běłeje čistoty, wjele raz „Zapłać Bóh!“ To je mje wšo hłuboko hnuło, a hdyž čitach, zo je njebohi po nócnej jězbje z Lubija w Nuknicy pola mi dosć derje znatoho Lebzec statoka pozastał, sotrow Hańžu a Marju a wosadnych namołwjejo: „pójće, hodźina najposlednišeje hary ze mnu je přišła!“ je mi sylza z wóčka tłochnyła.

Ale zrudoba ženje njesmě być zlemjena, mortwa. W sylzach při rowje přelatych tepja so hrěchi a zakorjenjeja so kwětki počinkow.

---

druzy. Wšak tola wě, zo kejžor ženje na jeje njesebićnosći dwělował njeje. Stajnje so nadźiješe, zo so wona samowólnje zasy nawróći, dokelž nichtó njewě lěpje, khiba wona, zo je wón nětko cyle bjez přećela.“

„Ja tu žonku njeznaju“, měnješe na to młoda hospoza, „ale mysli sej tola, zo mózu tebi prajić, čohodla je z kejžorowoho hrodu šła. Tale staruška je w našich horach k jednorosći a přistojnosći wukubłana a sebi stajnje sem do hór žadała. Zawšće pak by najebać to při kejžoru wostała, hdy by ju wón tak najluboznje njeskřiwdźił. Rozemju też derje, zo je po tym, hdyž dny jeje žiwjenja so nakhilachu, měniła, zo ma prawo, sama na so myslić. Hdy bych ja khuda žona z horow była, bych najskerje runje tak činiła. Běch sebi mysliła, dosć je na tym, zo sym knjezej cyle dołhe žiwjenjo służiła. Wostajiwši wšoho dobroho žiwjenja a kejžoroweje hnady běch šła, zo bych swojej duši česće a sprawnosće woptać dała, doniž so wote mnje njedźěli, zo by najdalše pućowanjo nastupiła.“

Cuzbnik hladaše pokhmurjeny a tyšny na młodu hospozu. „Njewopominaš, luba hospoza, zo budźe kejžor nětko hrózbnišo zakhadźeć, dyžli hdy prjedy? Nětk njeje nichtó, kiž by joho pokojał, hdyž njedowěra a hidźenjo človjekow joho hrabnjetej. Mysli sebi tole“, pokračowaše swojej woči młodej winicařcy hłuboko do wočow podnuriwši, „na cyłym swěće tu khwilu njeje nichtó, kotrohož njeby hidźił, nichtó, kotrohož njeby zacpěwał, nichtó.“

Hdyž tele słowa hórkoho dwěla wupraji, chcyše staruška poskočić, tola noha bě ji scerpła, zo nje nóžeše, tuž wobroći so nahle k cuzbnikej, tola młoda hospoza hladaše jomu kruće do wočow a wotmołwi: „Tiberius wě, zo Faustina so rady k njomu wróći, hdyžkuli budźe sebi wón přeć. Ale wědźeć dyrbi najprjedy, zo jeje starej woči njebudźetej wjacy złósćow a njehańbitosćow na joho dworje widźeć trjebać.“

Mjez tym běchu wšitcy postanyli, a winicař a joho mandźelska stupištaj so před starušku, kaž byštaj ju škitać chcyłoj.

Cuzbnik njepraji dobru khwilu ani słowa, ale hladaše na starušku z wćipnymaj wočomaj, kaž by so jeje prašeć chcył: Je tole też twoje poslednje słowo? Staruščy dyrkotaštej hubje, tola ani słowa so z jeje horta njewudoby.

„Lubuje-li kejžor Tiberius swoju staru służownicu, njech ji też pokoj jeje poslednich dnjow popřeje“, rjekny skónčnje młoda hospoza.

Cuzbnik so dliješe, tola nadobo rozjasni so joho struchłe wobličo. „Moji přećeljo“, rjekny, „njech so praji štožkuli wo Tiberiu, to jene je wón lěpje nawuknył, dyžli wšitcy druzy, a to je: parować sebi zaprěć. Bych skónčnje to jene prajił: By-li so tale stara žona, wo kotrejž smy powědali, hdy do wašeje khěžki kłapała, witajće ju přećelnje, hospodujće ju dobroćiwje. Kejžorowa hnada nad wšitkimi, kotřiž ji dobrotu wopokazaja.

Cuzbnik zawali so do swojoho płašća a wotsali so po samym puću, po kotrymž bě přišoł.

III.

Po tymle podawku njepowědaštaj winicař a joho mandźelska ženje wjacy ze starušku wo kejžoru Tiberiu. Mjez sobu so dźiwaštaj, zo je na stary dźeń hišće mocy měła, wšoho bohatstwa a mócnoho wliwa, kotrejuž běše zwučena so wotrjec. Hač težto so bórzy zasy k Tiberiej njewróći? Zawšće joho hišće lubuje. Z nadźiju, zo tole joho k rozomej přiwjedźe a pohnuje, zo so wot swojich złych skutkow nakaza, je joho wopuščiła.

„Ale tajki stary muž, kajkiž Tiberius je, so z ćežka nowe žiwjenjo nawuči“, měnješe skónčnje winicař. „Kak chceš jomu wulke zacpěwanjo człowjekow wzać? Štó móhł před njoho stupić a joho jich lubować wučić? Doniž so tole njestanje njemóžeš joho też wot njedowěry a surowosće wuhójić.“

„Wěš, mój luby, zo jedyn by to móhł?“ dźeše na to joho mandźelska. „Myslu často, na to, kak by było, hdy byštaj tajle dwaj so zetkałoj. Ale Bože puće njejsu naše puće.“

(Přichodnje dale.)

⁘

Hdyž njeboh' Wingeŕ woła „Samuelo, Samuelo!“, je wón serbski hospodaŕ, kiž namołwja serbskich synow do narodneje winicy. A wšitkich naja do winicy, staršich a młódšich. A wšudźom jich naja, w farach a šulach, na serbskich wsach a w němskich městach a městačkach. Wšak njebjeski hospodaŕ wukhadźeše za dźěłaćerjemi w třećej, šěstej, dźewjatej a jědnatej hodźinje a na zjawnym torhošću jich najimaše a přahaše.

Njeboh' Wingerjowe namołwjenjo „Samuelo, Samuelo!“ je mócne, dokelž Wingerjowa dźěławosć za lud, joho lubosć k serbskej zemi jomu dawa prawo, nas zaspanišich budźić. Ale ja božedla njecham tajki farisej być, zo k něčomu pohonjam z prózdnymi słowami. Prědowanjo z rjanymi słowami bjez dobrych skutkow je wohidniše dyžli zły skutk bjez farisejskich słowow. Ně, luby redaktoro, — dźiwajo na swoju dotalnu njerodu — ponižny a bojazny kaž mały třilětny Samuel přikhadźam k Tebi a spowědam so: „Knježe, tu sym. Zasłyšach stróženy, kak Wingerjowy wótčinski duch spinkacych Samuelow budźeše. A tuž budu druhdy na luby „Posoł“ spominać. Ale to Ći praju: „Hdyž so Tebi tak jako dotalny zasakły hrěšnik wuznawam, měj moje wuznaćo za spowědne. Njepřeradź mje nikomu!“ Redaktor dyrbi šmórać móc, zo pjero šćerči, ale też mjelčeć dyrbi zamóžeć kaž smjerć.

Njeby to rjenje było, hdy bychu serbske časopisy wjele wjacy sobudźěłaćeri měłe? Hdyž bychu byłe krasny špihel bohateje, žiweje serbskeje duše? Tak ćežko to njeje, kaž so zda. Hdy by so kóždy duchowny a wučeŕ a starši studowacy wob lěto trójcy pjera přimał a zjawnosći powědał, što nas boli abo što nas pozběhuje, što mamy česćować abo zacpěwać, hdy bychmy časćišo krasnosće łužiskeje zemje a dóńt dobrych starych wašni wuzběhowali, a hdy byšće dobre ideje, kotrež su we Wašich jednotliwych hłójčkach, do twjerdych formow so wuwiłe a wuzrawiłe, zjawnosći k dalšomu rozpominanju rozpisowałe, by žiwy wuraz našim časopisam wšě domy dobywał. Nic dołhosć nastawkow, ale wobsah je hłowna wěc.

Stare „Ceterum censeo“ a skónčenjo kóždeje posmjertneje rěče při marach sławnych muži rěka: joho přikład njech Was wodźi a njech Wam stajnje swěći! Hdy by tola prawje wjele serbskich synow a dźowkow začuło, zo njeboh' Adamec knjez runje jich namołwja: kóžde lěto znajmjeńša tři kwětki do zahrodki serbskoho pismowstwa sadźić. Wušiknych pjerow je tu wěsće wjacy, dyžli jich znajemy.

W njemdrej swětowej wójnje, kotraž nowy swět wutworja, so štwórty a z Božej pomocu posledni raz swjate jutry bliža: zběhajmy so bratŕa, z nócnoho lěhwa k narodnej sobudźěławosći po mocach, kotrež je nam Bóh spožčił, dokelž nam wšěm płaći Wingerjowe wutrobne namołwjenjo: „Samuelo, Samuelo!“

— a.

Přisp. red. „Samuelo, Samuelo“ tak bě Knjez wołał. A Samuel, zasłyšawši to, njebě so dlijił, ale „stany hnydom a rjekny: **Hlej tu sym!**“

„Serbowka“ za Jurjom Wingerjom.

Nahle kaž w bitwje kłok do morjaceje rany, khětře kaž kulka z třělby žiwjenjo potorhnje, też w domiznje smjerć swój wopor překłapi a zlemi. „Knjeza Wingerja je Boža ručka zajała“ nam Posoł do Prahi zjewješe. Hrózba nas přewza, a bolosć so nam do wutroby pušći wo tak droho zemrětoho. Kotrohož jako přikład česćachmy, kotromuž naš dźak wěnowachmy jako wótčincej, je nas wopušćił. Jurij Wingeŕ bě po Mikł. Andrickim najlěpši serbski stilista, joho mjeno je w serbskim pismowstwje njewuhasnite. Čišinski sam joho kharakterisuje: „Wingeŕ so wuznamjenja, zo wulkotnje jednory ludowy zynk trjechi a čistu luboznu serbšćinu piše. We nim tči woprawdźe talent prawoho ludowoho powědarja.“ To je khwalba, kiž płaći; přetož je z horta awtority. „Posoł“, „Krajan“, a „Łužica“ su swědkojo joho dźěławosće a prócy. Joho wumělske pjero je nam z přikładom, jomu so runać je ideal serbskoho studenta. W tak zrudnym času je Wingeŕ wotešoł, hdyž synojo Łužicy w brónjach krawja. Jomu je po zeńskej ćmje słónco wěčnosće zaswěćiło. O zo by też nam bórzy doba čerwjenych zerjow zakćěła!

Drohi zemrěty, Serbow wótčinco, zła smjerć će zaja, hdyž po ćmowej nocy nowe nadźije skhadźachu. W bitwje nastawacych serbskich mocow ty njedyrbješe bědowaŕ być. Nam pak, joho naslědnikam, je nadawk jako herbstwo zawostajił: maćeŕnu rěč česćić a pěstować. Njech je naša rěč najmjeńša mjeze wšěmi, najkhudše pismowstwo njesmě měć. To budź naša česć! To naše mocy sylń a spinaj! „Hódni wótcow“ budź naše hesło we bitwje!

W mjenje „Serbowki“

Józef Nowak, t. č. starši.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Ratarjo, to je za was!

Zwjazkowa rada je z 15. měrcom t. l. wo kupowanju a předawanju ratařskich ležomnosćow nowe postajenjo wozjewiła. Nastork k tomu bě to, zo, kaž bu wobkedźbowane, čim dlěje wójna traje, čim wjacy ratařskich ležomnosćow do tajkich rukow překhadźeja, kotrež z ratařstwom dotal ničo činić njemějachu. Přez wójnu zbohatnjeni hladaja sebi rolu pokupić, pak, zo bychu tak so něčo wjetše stali, pak tohodla, dokelž sebi mysla, zo změja tak při nětčišich wobstojenjach ze swojich pjenjez najwjacy wužitka, pak, zo bychu tak skerje so dawkow za swoje wójnske dobytki zminyli. Sćěhwki tajkoho přesuwanja pak njeznjesu so ze zaměrami dźensnišoho zasydlenja, žeziwjenja a hospodařstwa. Wosebje dowolić ma so tohodla kóžde wujednanjo dla ležomnosće, přez 5 ha wulkeje. Dowolenjo ma so zapowěsć, hdyž by z přeńdźenjom ležomnosće do druhich rukow prawe wobdźěłanjo njemóžne było; tak předewšim, zo ležomnosć nic ratarjam připadnu, hospodařstwa so roztorhaja a nuza wobsedźerja so wužije. Ze samsnych winow móže so też zakazać, zo njesmě ani žiwy ani mortwy inventar so nikomu druhomu přewostajić ...“

Z toho je zasy widźeć, zo je nětkle tón najkhmańši, kiž ma rolu. To njech kóždoho pohoni, zo swoju rolu kruće dźerži sebi a potomnikam.

⁘

Šěsćdźesaćiny čěskoho wučenca prof. Jurja Poliwki.

Na dnju 6. měrca t. l. swjećeše češki a słowjanski znamjenity wučenc, universitny profesor dr. Jurij Poliwka swoje šěsćdźesate narodniny. Wšě swoje dotalne dźěło wěnowaše wón słowjanskomu jazykospytu a ludowědźe. Pilnje pisaše nastawki ze słowjanskoho jazykospyta literarneje historije a wosebje narodopisa do wšelakich němskich, ruskich, pólskich, serbokhorwatskich a bołharskich časopisow. Joho dźěławosć je tak wšostronska, zo je so małohdy někomu poradźiło, ju tak wobsahać. Z joho narodopisneje dźěławosće ma so předewšim naspomnić, zo wón za němski wułožk bajkow prěni słowjanski komentar wuda. Tak dźěłaše sobu na Dähnhardtowych „Natursagen“ (wot lěta 1907) a pozdźišo na Boltowych „Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm I, II (Leipzig 1913, 1916).

Profesor Poliwka ma, hačrunjež we Łužicy ženje njebě, też za nju zajimanjo a dorozemjenjo, kaž je z joho dźěłow widźeć. We wšěch swojich jazykospytnych a narodopisnych studijach powoła so na łužiske dopokazy. Tak n. př. wěnowaše, hdyž w lěće 1884 Libšowa „Syntax der wendischen Sprache“ wuńdźe, ji hnydom kedźbliwosć w dlějšim nastawku „Čěskoho musea“ 1884, 331—335. Z raznosću přida, zo je „syntaktiska strona łužiskoserbskeje narěče hač dotal na swojoho spytnika čakała a zo je w knjezu Libšu zbožownoho pěstowarja našła“, přetož kniha bě ważny přinošk k słowjanskej składbje docyła. Ze samej khwalbu rozprawješe wo znamjenitej knizy Mukowej: „Historische und vergleichende Laut- und Formlehre der Niedersorbischen Sprache“ w časopisu „Čěskoho musea“ w l. 1993, 297—302, [illegible] dokładne a wšostronske předzełanjo materiala pokaza; wuzběhny hódnosć knihi za powšitkowny słowjanski jazykospyt. Tak a druhdźe spominaše na łužiske dźěła a z kedźbnosću čerpaše z nich za swoje samsne studije. P. N.

Kelko je w l. 1679 w Serbach wotrosćenych katolikow było?

Kulowska cyrkej měješe w měsće a we swojich 12 wsach 1790 wotrosćenych katolikow.

Khrósćanska (kotrejž tehdom hišće Ralbičanska a Wotrowska wosada přisłušeštej) měješe we swojich 32 wsach 267 domskich; hdy by z kóždoho domu so 4 wosobow ličiło, by to 1608, a hdy by z njoho 5 wosobow, kaž je sprawnišo, so ličiło, by to 1875 wotrosćenych katolikow wučiniło.

Njebjelčanska měješe we swojimaj wsomaj 174 wotrosćenych katolikow.

Radwořska we swojich poł dźewjata wsach ma 132 wotrosćenych katolikow.

Cyrkej swjateje Marije z wonka Budyšskich muri měješe we swojich 9 wsach 270 wotrosćenych katolikow.

Z nutŕka a wonka města Budyšina wopytowaše tachantsku cyrkej (w lisćinje stoji: khór dostojnoho kapitla k swjatomu Pětrej) nětkle 100 wotrosćenych katolikow.

Tole je statistika wěstoho tachantskoho duchownoho z lěta 1679. Zajimawe by było, dozhonić, kelko katolskich Serbow, dźěći a dorosćenych, nětkle w našich wosadach bydli. Zawěsće njeje jich mjenje, tola wo kelko wjacy?

Kelko papjery bě za wupokazki na wójnske požčeńki trěbne? Za kóždu požčeńku wuda so něhdźe 7 milijónow papjerow. Za to bě trěbne 120 tun, to je 2400 centnari papjery; to je telko, zo, měło-li so wone wotwjezć, by k tomu 12 wozowski železniski ćah so zestajeć měł.

Našim expedicijam wozjewjamy, zo so kemšacych knihi njemóže dowjazać; dźe sporje; po něčim pak kupowarjow spokojimy. Jedna so wosebje hišće wo **„Khwalće Knjezowe mjeno“** a **„Jězusowu Winicu“**. Wosadnik je cyle předaty a nowy budźe drje lědma hakle na kóncu lěta abo k lětu dóstać.

Do Kulowa. Spěwy za **jutrownych křižerjow** su dóstać pola **Marije zwud. Mölleroweje** (porclinowe klamy).

Dary za nowu Wotrowsku cyrkej.

Dotal nazběranych 3550 hr., dale pola **fararja** wowotedachu: kk. faraŕ Křižank 300 hr., Jakub Hauš we Khanecach 300 hr., Hańža Kubicowa we Wotrowje 100 hr., njemjenowany w P. 100 hr., njemjenowany we Wudworju 100 hr., pola **redaktora Posoła**: J. W. z Budyšina 10 hr. Wšěm dobroćerjam „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Nierth & Förster

Dalokoréčak 589 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Někotre

ludy pčołkow

pyta kupić

Mikł. Hajna w Konjecach.

Žarowanske wobrazy, swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeńnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Jězdne koła

z gumjemi z časa měra,

wolije, ventilowe gumje, gumij za lěpjenjo,

karpidowe lampy

za blida, kolesa a do hródże předawaja

Gebr. Thomas

Budyšin, Kamjeńtna hasa 16.

Serbosław w Khróšćicach

změje **bołmončku 24. měrca** wječor w 7 hodźinach swoju

měsačnu zhromadźiznu.

Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 24. měrca** wječor w 8 hodź. w kat. towaršni

měsačnu zhromadźiznu.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubowaneje mandźelskeje a maćerje

Hany Měrćinkoweje

rodź. Nowakec, z Hory

kotruž Bóh nam po dlějšej khorosći wotwoła, wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w khorosći wopytowali, na póstywječorje so za nju modlili a bohaće k rowu přewodźeli, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Na **Horje**, w **Khróšćicach** a w **polu** na dnju pohrjeba, 15. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje a wowki, nam tak přezahe do lěpšeje wótčiny wotwołaneje

Madleny zwud. Běrkoweje

(prjedy Cyžoweje w Radworju)

wuprajamy wšitkim přećelam a znatym, kotřiž su na póstywječorach za nju so modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naše najnutrniše

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Sulšecach, Měrkowje, Drježdźanach, Radworju** a w polu na dnju pohrjeba, 17. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našu horco-lubowanu mandźelsku, mać, dźowku a sotru

Mariju Dyrlichowu

rodź. Rjelkec

z Noweje Wjeski

po dołhej jara ćežkej khorosći w 40. lěće jeje žiwjenja nam tak zahe do lěpšeje wótčiny wotwołać. Hdyž smy jeje ćěło zańdźenu njedźelu w Khróšćicach pokhowali, wuprajamy wšitkim, kotřiž su njezapomnitu zemrětu we jeje dołhej khorosći wopytowali, na póstywječorach so za jeje khudu dušu modlili a w tak jara bohatej ličbje k rowu přewodźeli, też za wšě wopokazy lubosće a dary přećelstwa a stajneje pomocy ze strony susodow naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Wosebje słuša nutrny dźak knjezej lěkarjej dr. Racheli w Pančicach a česćehódnej wyššej miłosćiwych sotrow we Worklecach za wulku prócu a starosćiwosć, kotruž staj zemrětej w ćežkej khorosći stajnje wopokazałoj. Njech jimaj Bóh to mytuje.

W **Nowej Wjescy** a we **Worklecach** na dnju pohrjeba, 17. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Po krótkej khorosći wumrě 17. měrca naša jara lubowana mandźelska a mać

Madlena Rjedźina

rodź. Křižankec

z Hory.

Wona bu zańdźenu srjedu w Khróšćicach pokhowana. Wróćiwši so wot jeje rowa wuprajamy wšitkim, kotřiž su na póstywječorach so za jeje dušu modlili a jeje ćěło w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Na **Horje** a we **Worklecach** na dnju pohrjeba, 20. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:

Michał Rjeda a dźěći.

Swojim česćenym kupcam z **Budyšina** a wokoliny přećelnje wozjewjam, zo mam swój

wobkhod ze železnymi a worclowymi tworami,

nastrojemi, srědkami na pólstrowanjo, tóčnikami, štrykami a powjazami

wot dźensnišoho dnja na

21 Kamjeńtnej hasy 21.

Prošu należnje swojich kupcow, zo bychu mi dotal wopokazanu dowěru też tam přenjesli.

Z hłubokim počesćowanjom

W **Budyšinje**, 22. měrca 1918.

August Heyne.

Wutrobny dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez"

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su našej lubej maćeri

Mariji zwud. **Kowańkowej**
z Nowoslic

w jeje khorosći k pokojenju byli, na jeje póstywječoru za jeje dušu so modlili a jej poslednju česć wopokazali a ju k rowu přewodźeli.

Hańža Lipičowa a cyła swójba
w Nowoslicach.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho mandźelskoho, nana a dźěda

Mikławša Nowaka
kubleńskoho wumjeńkarja w Hrańcy

wuprajamy wšitkim, kotřiž su na póstywječorje so za zemrětoho modlili, jomu poslednju česć wopokazali a joho w nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, naš

horcy dźak a „Zapłać Bóh!"

W **Hrańcy** na dnju pohrjeba,
19. měrca 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Za mnohe wopokazy wěrnoho sobužarowanja, kotrež su so nam po zemrěću mojoho luborowanoho mandźelskoho, našoho dobroho nana, bratra, přichodnoho syna a swaka

knjeza kublerja **Jana Měnja**

njech hortnje njech pisomnje dale, dale za wšu kwětkowu debu a za tak bohate přewodźenjo k rowu wuprajamy najnutrniše **„Zapłać Bóh tón Knjez!"** Wosebje dźakujemy so wutrobnje wjeledostojnomu knjezej kapłanej Dórnikej za joho pokojace słowa, kotrež je při rowje našoho luboho zemrětoho poręčał a kral. saksk. wojeńskomu towarstwu „Deutsche Kavallerie Bautzen u. Umg." za joho čestny přewod k rowu.

W **Khelnje**, **Ćemjericach** a **Zdźeri**,
16. měrca 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych
Madlena zwud. **Měnjowa** rodź. **Šmarandrec**,
Jurij Měń a Mikławš Měń.

Čišć kuihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just. Dalokorčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 13. | Budyšin, 30. měrca 1918. | Lětnik 56.

Dźědowe jutry.

Wotućiło w cyrkwinskim je zwonje
Halleluja.
Z gratom jutrownym sej pyša konje,
Hólcy sedła na šabraki kładu,
Holcy sekle ze swojoho składu
Přiwjazuja . . .

Nan so syda, jomu syn po boku:
„Nětk so přimaj!"
Wokoł' njeju khodźi dźěd. We woku,
Tupym hewak, dźensa woheń swěći
So, hdyž dźěći widźi, dźěćowdźěći.
Rěči k nimaj:

„Moje dźěći, wótcow wašnjo česćće,
Zakhowajće!
Mortwym jutrow wysk na kěrchow njesće!
Dóńž přez rowy budże křižeř wyskać.
W rowje tam jim njebudże so styskać.
Wjele dobroh' našim wótcam prajće!"

† Čišinski.

K jutram.

„Knježe, spomń na mnje, hdyž přińdźeš do swojoho kralestwa."
Luk. 23, 42.

Dźensa swjećimy wopomnjeśo horjestaća našoho Knjeza Jězusa Khrystusa.

„Knježe, spomń na mnje, hdyž přińdźeš do swojoho kralestwa!" Tak prošeše pokutny mordař Jězusa na křižu. Zawěsće spodźiwna próstwa! Jězus mrěje, a tola je tutón pokutny mordař přeswědčeny, zo so Jězusowe kralestwo nětkle hakle započina, zo so wón nětko hakle do swojoho kralestwa wróći, zo wón nětko hakle na trón přińdźe.

Druzy kralojo dyrbja sceptař a krónu wotedać, swój trón wopuśćić a swojeje mocy so wzdać, hdyž je jich smjerć přišła. Jězus pak hakle dóstanje trón a sceptař, kralowsku móc, hdyž je wumrěł. Druzy kralojo zhubja swój kraj, hdyž jich njepřećel we wójnje přewinje a mori, Jězus pak je runje nětko, hdyž běchu joho morili, hakle swojich njepřećelow přewinył a knježi nad nimi do wšeje wěčnosće.

Najmócniši njepřećel cyłoho człowjestwa je smjerć. Wona bjerje człowjekej wšitko, štož na swěće ma: žiwjenjo, bohatstwo, mocy, wjeselo a radosć a zniči wšitko. Ale Jězus je też tutoho najmócnišoho njepřećela přewinył. Wón je z mortwych stanył a njeje wjacy w rowje. „Smjerć, hdźe je twoje dobyćo?" (I. Kor. 15, 55.) Wšěch sy zničiła, spóžerała a w rowje wobkhowała: nikoho njejsy wróćo dała: ale hdźe je nětko twoja móc, hdźe je twoje žałhadło, twoja bróń? Hlej, Jězus je tebje přewinył a tebi wšu twoju móc wzał. O zawěrno wulki kral je Jězus, tak wulki kral hišće ženje na swěće był njeje! Jězus knježi, kraluje, o radujmy so nad tym, alleluja. Kaž je kral z rowa stanył, tak też joho poddanjo stanu, štož je so stało na hłowje, to stanje so też na stawach. Kajkež ma wón překrasnjene ćěło, tajke ćěło změja też ći, kotřiž do njoho wěrja.

Chcemy-li z Khrystusom z mortwych stanyć, dyrbimy z Khrystusom też wumrěć. My dyrbimy z nim wotemrěć tutomu swětej, joho wabjenjam, joho pychařstwej a hordosći.

Chcemy-li z Khrystusom so radować, dyrbimy so nětko z nim rudźić: rudźić nad hrěchami, kotrež smy sami wobešli, nad hrěchami, z kotrymiž druzy Jězusa rudźa, wosebje pak też nad hrěchami, ke kotrymž smy my druhich na kajkežkuli wašnjo nawabili. „Zbóžni su, kotřiž so rudźa, dokelž woni budża změrnjowani."

Chcemy-li z Khrystusom dobyć, dyrbimy z nim swěrnje wojować, wojować přećiwo joho njepřećelam, dyrbimy wojować přećiwo złomu duchej a so wotrjec wšeje joho rady, pohnuwanja a skutkow. Dybimy wojować přećiwo sebi samym a podtłóčować wšě złe nakhilnosće a žadosće.

Štóž chce něhdy wot Jězusa krónu wěčnoho žiwjenja dóstać, dyrbi nětko też sćerpnje ćernjowu krónu nosyć: Dyrbi sćerpnje znjesć wšelake domapytanja Bože, ale też hanjenja a hidźenja tutoho swěta.

Štóž chce něhdy runja Jězusej z překrasnjenym ćěłom horjestanyć, dyrbi hižo nětko so prócować, zo by swoje ćěło čiste wobkhował, abo ze sylzami želnosće wotmył. Je-li hłowa překrasnjena, budża też stawy překrasnjene, ale wězo jeno tón człowjek je staw potajnostnoho ćěła Jězusowoho, kotryž je žiwy w hnadźe a lubosći swojoho Zbóžnika.

Štóž chce něhdy z Jězusom wěčnje kralować, tón dyrbi jomu nětko jako swěrny poddan służić. „Khrystusej służić to je knježić." Haj zawěsće, štóž Khrystusej woprawdźe wěrnje służi, tón je najwjetši knjez: wón knježi nad złym duchom, nad złym swětom, nad złymi žadosćemi swojeje wutroby.

Zawěsće, ničoho njebojimy so my tak jara kaž smjerće. Smy-li tutoho njepřećela přewinyli, potom nam žadyn druhi ničo škodźić njemóže. To pak móžemy jenož přez Khrystusa, z Khrystusom a we Khrystusu.

O tohodla budź naša jenička starosć, zo by też w nas Khrystus dobywał, Khrystus knježił. Potom budże też nam płaćić radostne poselstwo jutrowničći, kotrež wupraja swj. Pawoł ze słowami: „Khrystus je moje žiwjenjo a smjerć moje dobyćo." (Filip 1, 21.) jl.

Wójna.

Wulka offensiva

na zapadnych frontach je so 21. měrca započała. Wot započatka februara běchu na cyłej liniji wuslědowace wojowanja, kotrež w měrcu dale bóle přiběrachu. Naši wuslědźerjo pak wróćichu so wšudźom, po krótkich spěšnych wustorkach, khwatnje zasy do swojich stojnišćow, z wjetša z jatymi. Tak zhonichu naši skoro wšo ważniše, štož so pola njepřećela stawaše, njedachu pak njepřećelej přileżnosće, krućišo do našich linijow pohladać.

Też hłowny nadběh sam přihotowachu naši zasy hinak hač běchu to Jendźelčenjo 1916 a 1917 činili. Ći bubnowachu 10—14 dnjow na naše stojnišća, naši jenož někotre hodźiny. A prjedy hač njepřećel za tym přińdźe, hdźe so nadběh přihotuje walachu so naše žołmy pěškow hižo do prěnich njepřećelskich linijow. A z tak surowej mocu sahachu so naši wojowarjo do prědka, zo móžeše so 23. měrca wječor hamtscy z Barlina wozjewić:

Prěni dźěl wulkeje bitwy w Francózskej je dokónčeny. My smy bitwu pola Monchy—Cambrai—St. Quentin—La Fère dobyli.

A němska kejžorowa dósta samsny dźeń sćěhowacy telegram:

Wjeselu so Tebi zdźělić móc, zo je přez Božu hnadu bitwa pola Monchy—Cambrai—St. Quentin—La Fère dobyta. Tón knjez je krasnje pomhał. Wón budże dale pomhać.

Wilhelm.

Jenotliwje piše so wo wojowanju 1. dnja:

Hdyž bě bubonski woheń rano 21. měrca swoje tołste płomjenja wusapał, žehlachu so roły na kanónach. W dolinach před baterijemi zwaleštej so kur wot procha z kurjawu k tajkim mróčelam, zo wot jeneje kanóny k druhej widźeć njebě. Artillerija wottřěla swój nadawk kaž wo ćmje. Ale wutřěl bě tak derje wobličeny a wuměrjeny, zo wot wjedra njewotwisowaše. Jendźelske prědkowne stojnišćo bě so zhubiło. Nad joho městnom wupřestrěwa so hołe polo hłubokich likow. Wšudźom powostanki groćanych zadźěwkow, rozpadane hrjebje a roztřělane kólnje.

Na najwjacy městnach přeležachu naši rozbubnowane přěrowy. Štóž je z wobsadki hišće žiwy, přiběhnje našim napřeco, bjez brónjow, z pozběhnjenymaj rukomaj. Na druhich městnach wobara so Jendźelčan ze wšej zasakłosću, tak pola Epehy, hdźež wjesnu hranicu hač do wječora dźerži.

Ale dale k połdnju dobywaja naši Lempire, Roussoy, Hargicourt, Villeret a Pontrue. Nadběhacy wojowarjo su z njewuprajitymi napinanjemi polo z likami přewinyli a spěchaja nětko přez hórki k wječoru wot dobytych wsow. Hona su dawno zapusćene. Jendźelčenjo spytyja so w stojnišćach swojeje artillerije zastajić a wobarać. Stojnišća su

jim přihodne, dokelž k wječoru postupuja, poskićeja dobry rozhlad. Ale jich artillerija je hišće tak podušena, zo njemóže pěškow dosć podpjerać. Hišće praskaja kanóny do likojtych honow, a hižo twarja pioněrojo puće do hłubokoho błóta, a hišće samsny prěni dźeń jězdźa kanóny po nich. Stojnišćo artillerije bu na wjacorych městnach přełamane a wječor su rozpadanki wsy Templeux z wobtwjerdźenymi skałami dobyte.

22. měrca kročachu wojowanja ze samsnym dobrym wuspěchom dale kaž prěni dźeń. Štož bu za prěnjej dwaj dnjej hižo docpěte, je woprawdźe k wobdźiwanju. Po cyle krótkim přihotom z kanónami hnydom nadběh pěškow a na druhi dźeń stej prěnjej liniji njepřećela přełamanej, a naši stoja před třećej, z dźěla hižo we njej. **25000 jatych, 400 kanónow** a **300 mašinskich** je dobytk.

Što ma to rěkać, hakle trochu póznajemy, hdyž to z bitwu pola **Cambrai** w novembru 1917 přirunamy. Wjele sylnišomu njepřećelej radźi so tehdom z překwapjacym nadběhom našu fróntu něhdźe 15 km šěroko něšto wróćo stłóčić. 22. nov. na třećim dnju offensivy wozjewjachu Jendźelčenjo 5000 jatych. Jendźelske nowiny njemóžachu tehdom wuspěch jendźelskoho wójska dosć wobdźiwać. Započatk decembra bě pak so jich cyły dobytk do přehraća wobroćił. — Naši su nětko za dwaj dnjej cyłe jendźelske stojnišćo na 80 km šěrokej fróńće hač do 3. linije přełamali a njesměrny popad sčinili.

Tež druhe offensivy njepřećelow njemóža so z nětčišimi bitwami přirunać. Pola **Arrasa** přimachu Jendźelčenjo w haprylu 1916 na 20 km šěrokej fróńće. Wjele wobdźiwana jendźelsko-francózska offensiva nad **Sommu** stawaše so na 40 km šěrokej fróńće a francózska nad **Aisnu** 1917 na 40 km šěrokej. Wo dobre 100 kóstnych kilometrow wojowachu Jendźelčenjo skoro poł lěta a zhubichu při tym na $1\frac{1}{2}$ milijóna swojich najlěpšich wojakow.

Na 80 km šěrokej fróńće naši přimachu, a hdyž běchu na třećim dnju třeću jendźelsku liniju přerazyli, njejsu přestali postupować. Jendźelčenjo běchu 22. měrca nowe mocy z **Amiens-a** do khabłacych stojnišćow přiwjedli. Wojacy njeběchu hišće swoje mašinske třělby nastajili, a hižo jich nadběh našich prekhwata. Jendźelčenjo dyrbjachu cofać. Naši pěšcy wopokazachu so při wojowanjach w swobodnym polu jako khmańši. Jendźelska artillerija so woprowaše, zo by cofanjo škitała. Něšto stow metrow před našimi nadběharjemi so wona staji, zwutřěla w dźiwim khwatku swoju municiju a chcyše dale. Cyłe baterije pak wostachu we wohnju našich kanónow a mašinskich ležo, druhe buchu ze zapřahami popadnjene. Tež cyłe črjódy swojich tankow sćelechu Jendźelčenjo našim napřećo, ale tež te njemóžachu jich zastajić. Na 100 hobrskich wozyskow leži roztřělanych na bitwišćach. Druhe buchu njewobškodźene dobyte. Jedyn zmužity podwyšk sam wza jedyn z tajkich wozow. Wón zleća na wozysko a zezatřěla z revolvrom joho wobsadku. Naše tanki su wubjernje służiłe.

Tak dźe naša offensiva pod surowymi wojowanjemi stajnje do prědka. Jene město po druhim, jena wjes po druhej pada našim do rukow. **Peronne, Ham, Bapaume, Nesle, Guiscard, Chauny** atd. buchu dobyte.

26. měrca wječor wobsadźichu naši **Albert**, hłowne lěhwo Jendźelčanow, a bliža so nětko hižo ważnomu městu **Amiens**, hdźež dźewjeć wšelakich železnicow so zetkuje.

Njepřewidźomny je hišće dotal naš popad: **Na 50000 jatych, přez 1000 kanónow** wšěch družinow, **njeličomne tysacy mašinskich, municija, cyroby, drasty** atd. atd. Jendźelčenjo běchu we wšěm nanajlěpje wuhotowani a njemějachu časa, swoje hromadźeńki wotwjezć abo zničić. Našim wuhłódnjenym wojakam budźe cyroba derje činić a drasta jich wohrěwać.

Naši lětarjo su k dobyću wjele přinošeli z wubjernym wuslědźowanjom a zmužitym wojowanjom. Přez 100 njepřećelskich lětakow bu potřělanych. Rytmištr z Richthofen přewiny 70. napřećiwnika.

Bjez woporow wězo offensiva njebudźe. Tola samo Jendźelčenjo přidawaja, zo su jich krawne zahuby ćežše hač naše.

Swětowy rozhlad.

Měr z Rumunskej

je wučinjeny. Wo wšelakich jenotliwych prašenjach w komisijach hišće jednaja.

Rumunska.

Naši jeći w Rumunskej su wjele wustać dyrbjeli. W lěhwje **Sipote** wumrě ze 16000 jatych za jenu zymu 12000. Wbozy dyrbjachu hłód, lačnosć a zymu ćerpjeć. Na wšelake surowe wašnjo buchu ćwilowani. Najhórje běše tam, hdźež mějachu francózscy officirojo někajki wliw. Ći njepřestawachu přećiwo jatym šćuwać a rumunscy officirojo jim posłuchachu, dokelž we wšěm po francózskich wašnjach so złožuja.

Wukrajna.

Cherson, druhe hłowne město we Wukrajni, bu wot našich wobsadźene. W Chersonu sydlachu wosebje bolšewicy, kotřiž Kiewsku radu njechachu připóznać a tohodla porjad we Wukrajnje kažachu. Tři najwažniše wukrajnske přistawy při čornym morju su nětko w našich rukach, Odessa, Nikolajew a Cherson. Dokelž su tež miny w čornym morju a na delnjej Dunawje rozběrane — awstriske dunawske łódźstwo je to z wulkej wobhladniwosću wobstarało — je puć po wodźe z Wukrajny k nam wotewrjeny. Wězo pak so hišće měsacy minu, prjedy hač wot wukrajnskich žitow pola nas što pytnjemy.

Litwa

bu jako samostatny stat wot Němskeje připóznata. Wosebita deputacija bě njedawno kejžorstwowomu kanclerej w Barlinje próstwu wo to přednjesła.

Hollandska.

Kaž bě k wočakowanju, je sebi ententa hollandske łódźe wzała, wo wuměnjenja so njestarajo. W Singapore běchu sebi Jendźelčenjo hižo před jednanjemi někotre holland-

Zasy wožiwił.

Wšo bě we nim wotemrěło, štož bě jónu tak strowe a rjane we nim žiwe było: wšě joho ideale běchu so pominyłe. Cyle derje wědźeše, zo bě dospołnje druhi człowjek; zo na wšo, štož je, z hinajšimi myslemi zhladowaše dyžli jónu. We dobrej swójbje bě wotrostł. Kak swědomiće bě joho mać joho wučiła! hišće jej na klinje sydajo bě žno z njej so modlił. Kaž jandźel pěston bě joho hladała, wukubłała, lubosć k Bohu a k dobromu jomu starosćiwje do wutroby sadźała; a tak bě žadosć za duchownskim powołanjom pomału ale přecy žiwišo we nim skhadźała.

Młoduški bě šoł ze staršiskoho domu; bě stupił do swěta, kiž wšitko lěpje znaje, samo lěpje dyžli Bóh a joho cyrkej, kiž ani Boha hižo njetrjeba, nic joho mudrosće, nic joho pomocy. A z tymle swětom bě też wón kaž tak někotryžkuli bóle so spřećelił; wón zhubi swoju wěru a swoje powołanjo.

Jurij bě wučeny muž; o, wjele bě wuknył, wjele też nawuknył; samo sławne mjeno sebi dobył. Rozom bě sebi natykał z wědomosćemi, ale wutrobu, swoju dobru, horliwu, nadobnu wutrobu sebi wuprózdnił. A tak też njeměješe měra a njebě zbožowny.

Wědomosć, ma ta docyła mocy, někomu měr a spokojnosć wobradźić? Ach nadosć bě spóznał, zo nic. Štož měješe dźensa za wěrne a prawe, to žno bu za krótki čas zasy dwělomne, njewěste, njewěrne. A tak wosta wutroba prózdna. —

Naležo wotućeše. Najprjedy sněhowki, potom fijałki, bołmina, wone powědachu, zo zyma wróćo stupa, zo žiwjenjo smjerć předobywa. A tola bě Jurjej ćežko wokoło wutroby; wumrěć bě najradšo chcył. — Přińdźe za njoho też zasy jónu žiwjenjo? hač też w nim zasy jónu wjeselo a zbožo wožiwi, kajkež bě w sebi nosył w dnjach wěriweje młodosće? Přińdźe też za njoho po wulkim pjatku jutrownička, po smjerći zmortwychwstaćo?

Za tym Mudrym z Nazaretha bě kročił; toho zabył njebě. Ně, zawěrno, mudrišoho, nadobnišoho człowjeka na zemi było njeje; po joho wučbje možeš a dyrbiš so měć. Hańba, haj njekničomnosć bě, zo lud, kotremuž bě telko dobrotow wopokazał, joho přeradźi, „křižuj, křižuj joho“ wołajo. — „Křižuj joho!“ Hdyž bě joho mać jomu tole powědała, ach to bě płakał ze sobuželnosću z nim a ruku bě zběhał a złostnikam hrozył, kotřiž běchu joho křižowali. „A hdyž budu jónu wulki, potom chcu tymle lózym ludźom pokazać, a ženje nochcu přidać, zo jomu křiwdu činja!“ tak bě tehdy myslił a sebi wotmyslił. A zawěsće, też nětkle hišće joho lubowaše a za njoho wojowaše. —

Lubowaše a wojowaše? Woprawdźe? We tajkich myslach bě nadobo zastał před křižom, kotryž mjez polami a łukami stoješe. „Muž bolosćow“ poprawom mało so přihodźeše tu dosrjedź kwětkow a wónje. Njeby lěpje było, zo tu stał njeby? Něšto wumělskoho tola też na nim njebě; haj bě tak njerjany. Tola njech też tak bě, nimo hić tola dźensa njemóžeše a tak samo přińdźe jomu na mysle, štož bě jako dźěćo we šuli a cyrkwi tak husto spěwał:

„Bože jehnjo njewin'wate,
na křižu za nas morjene,
tak sćerpnje na nim spjate
a jara wulcy zacpěte,
sy njesło naše hrěchi
hewak zhubjenych w wěki.

„Je wěrno; sym też ja jomu křiwdu činił? Ně, cyle wěsće nic!“ Joho bě husto zakitował, też dźensa by to hišće činił. Wězo, za Jehnjo Bože, kotrež preč bjerje hrěchi swěta, joho měć njemóžeše; znajmjeńša nic w tym zmysłu, kaž Jan křćenik a druzy po nim. A też jako k swojomu Bohu so k njomu modlić njemóžeše. Ně, to so njehodźeše, byrnjež bě Khrystus sam před Kaifasom wopřisahał, zo je wón syn žiwoho Boha.

Tola hłowna wěc, tak wón měnješe, je tola, zo Jězusowa rjana wučba wostanje; haj ta ma, dokelž je wěrnosć, być człowjestwu puć a žiwjenjo; po njej dyrbi swět hić přez žiwjenjo, po njej ma so wón rjadować a měć. Wězo, što wšo je wón wučił, wo tym bě hišće njewěstosć a tak też cyrkej joho wučbu wułožeć njemóže a tak, — to běchu joho mysle — też wo njej płaćić njemóže, štož je Jězus prajił: „Štóž was słyši, mje słyši.“

Tele a podobne myslički w nim hrajachu a so honjachu, hdyž před křižom stoješe a na Božu matru zhladowaše. A přecy nowe myslički skhadźachu, jena druhu honješe; wšo ważne, krute, njewěriwe. Tola, wone

ske łódże přiswojili. Nětko bě „sprawny“ Wilson prěni, kotryž poruči, zo bychu ameriscy namórnicy hollandske łódże w ameriskich přistawach wobsadźili.

Hdyž hollandske knježerstwo w sejmje to wozjewi, běchu wšě strony we woběmaj komoromaj jara rozhorjene. Tež mjez ludom knježi powšitkowny hněw. Němska je so přecy wo hollandske přećelstwo prócowała, ale to wšo jej njeje telko pomhało, kaž nětk njesprawne wumocowanjo ententy. — Zo Jendźelčenjo a Američenjo najebać tak kruty protest cyłeje Hollandskeje tola jeje łódźi so mocuja, je najjasniši dopokaz, zo z jich łódźemi hubjenje stoji. Njebychu-li łódże cyle nuznje trjebali, njebychu sebi zawěsće z Hollandskej tak cyle rozsypali. Naše podmórniki skutkuja.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Dobywanja na nawječornym bitwišću zbudźichu tu wulku radosć. Hdyž bě wěste, zo su naše wójska wot Monchy-Cambrai hač do La Fere so přełamałe, bu tu wjele khorhojow wupowěsnjenych. Popołdnju w 3 hodź. wutřěli artilerija dwanatory salut.

Z Budyšina. Sad dobywa sebi přecy wjacy ważnosće; to je wosebje wójna nas powučiła. Tohodla ma so tež hišće wjacy prócy na joho plahowanjo nałožeć. Předewšim ma so tež na to hladać, zo sadowe štomy strowe wostanu. Khore štomy wuhójić je čežko, lóžšo je khorosći do časa zahaćić. Jedyn khory štom móže pódlanske natyknyć; hdyž tež tajki štom kóždy króć njezhinje, dha tola wo wjele mjenje płodźi dyžli by wunjesł, by-li strowy był. — Wo tejle wěcy bě tudomna zahrodna šula njedawno rozwučowanja zarjadowała. 37 ze wšelakich wosadow tudomnoho hejtmanstwa a 19 sadowych wobhladari bě so k tomu zešło.

— Wot 1. hapr. budże so na tudomnym pósće zasy hač do wječor 7 hodź. wudawać a přijimać.

— We wěstych Drježdźanskich nowinach bě čitać, zo Budyšski wyšši měšćanosta knjez dr. Käubler tele lěto na wumjeńk póńdże. Kaž „Bautzener Nachrichten“ 26. měrca pisachu, njeje tomu tak. Měšćanosta wostanje, budźe-li tak dołho při mocach, hač do kónc wójny we służbje.

— Na tudomnym dwórnišću přińdże železniski dźěłaćeŕ do njezboža. Wozy hromadu storkawši bě mjez dwaj wozaj přišoł, a při tym buštej jomu wobej rucy roztłóčenej.

⁘

Z Radworja. Wurjadnej wójnskej wuznamjenjeni je dóstał:

149 a 150. **Franc Nowy** z **Kamjeneje**, wjednik jenoho češkoko elektromotorskoho ćaha (= železnicy, kotraž z elektriskej mocu jězdźi). Wón wojuje w češkim wójsku přećiwo Italjanam. Tam wuznamjeni so nazymu 1917 pola Goricy (Görz) nad rěku Izoncom z wustojnym wodźenjom swojoho škitanoho ćaha (Panzerzug). Z tym zasłuži sebi češku mjedźanu zmužitostnu medalju.

Khwilu pozdźišo wali so w krajinje wokoło Triesta njenadźicy italska artilerija na joho ćah. Bórzy so wšě wozy palachu. We cyłej třělenčy wotpowisny Nowy khětře lokomotivu, ćekny z njej do tunla (= do železniskoho přejězda pod zemju) a wukhowa z tym drohu mašinu před zničenjom. Za to spožčichu jomu slěbornu zmužitostnu medadaliju.

Z tym zasłužichu sebi tudomni wojacy dotal **150** wójnskich wuznamjenjenjow.

⁘

Ze Serbow. Njedawno złoži knježna Hana Wjacsławkec, dźowka Łaskowskoho wyšoho hajńka Mikławša Wjacsławka, na wyššim lyceju w Barlinje swoje wotkhadźace pruhowanja z wulkej khwalbu. Z jenož něšto předmjetow dyrbješe je sčinić, z druhich bě so jej, dokelž bě w nich přecy wubjernje dźěłała, poslednje pruhowanjo spušćiło. Po skónčenych studijach na lyceju je sebi prawo na wopytowanjo university, to je najwyšših šulow w kraju dobyła, budźe pak hišće lěto na wučerstwo so přihotować, zo by potom swoje mocy wukubłanju dźěći wěnować směła.

⁘

Z Wostrowca. Tu zajachu 25lětnoho mužskoho, kiž bě kaž namórnik zdrasćeny. Kaž wudawaše, bě wón z jendźelskoho zajeća tłochnył; tola zdaše so mnohim podhladny. Hišće w nocy ćekny wón zasy z jastwa z woknom, a njeje po nim dotal sleda.

⁘

Ze Žitawy. Warjenja a zeleninu chce tudomny komunalny zwjazk swojomu wokrjesej zawěsćić. Plahowarjo zeleniny z najmjeńša 15 arow wulkej ležomnosću su nuzowani, do wěstoho zwjazka so zwjazać a 3 dźěle wšoho wupłoda komunalnomu zwjazkej přewostajić; jedyn dźěl smědźa po swojej woli předawać.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe njedźelu w towaršni porjadnu měsačnu zhromadźiznu. Přednošk měješe městopředsyda knjez kapłan Just. Wón rěčeše wo njesmjertnosći duše. Hdyž nětko njewěriwi, kotřiž to přeja, ze swjatoho pisma přepokazać so njehodźa, móže so to z kulturnych stawiznow ludow stać. Njeje mjenujcy žadyn lud na swěće, kotryž njeby wěrił, zo su duše po smjerći dale žiwe. Jako přikład běše knjez kapłan jedyn awstraliski lud, kotryž na najnižšim skhodźeńku kultury stoji wubrał. Z wašnjow a přiwěrkow tutoho luda zhonichmy, kak kruće su wo njesmjertnosći duše přeswědčeni. Wězo maja cyle hinajše nahlady a předstajenja wo wěčnym žiwjenju kaž my křesćenjo. Tež pola kulturnych ludow, kaž n. př. Romjanow, Grichow a druhich namakamy tusamu krutu wěru do daležiwjenja duše. Přecy a stajnje su ludy to wěrili, a tak su nam stawizny nimo swjatoho pisma najkhmańši dopokaz za njesmjertnosć našeje duše.

Knjez farař Hejduška spomni na zemrětoho knjeza fararja Jurja Wingerja w Lubiju, čestnoho sobustawa našoho towarstwa. Knjez

---

trasechu jenož na Jězusowej cyrkwi, kaž wón měnješe; Jězusa, haj toho chcyše wón zakitować, za njoho chcyše wojować.

Tola kak?

Chcyše to wuwjesć, štož bě jako dźěćo sebi přał? Chcyše so stajić Jězusowym přećiwnikam a njepřećelam? přećiwo tym, kotřiž falšne swědčenjo wo nim dawachu? joho wučbu hanjachu, kažachu? — Zrudoba joho přimny, woči so jomu zaćěmništej — před sobu widźeše w duchu wobrazy, kotrež bě njedawno něhdźe we wustajeńcy wohladał. Jězus njeseše swój křiž. Jomu na boku dźěchu tu joho přećeljo, tam njepřećeljo. Zrudoba, sylzy, horliwa lubosć na jenej stronje; kóždomu do wočow bě zapisane: „Jězuso, tebi sym žiwy, Jězuso tebi wumru . . .“, rad chcu so zaprěwać, za tobu swój křiž njesć. Za tobu chcu tež hić hač na Kalvariju, haj z tobu wumrěć, zo bych z tobu tež jónu z mortwych wstanył. Dołhi bě to ćah, ludźo ze wšěch powołanjow, ludow a narodow, młodźi a stari, khudźi a bohaći, wučeni a njewučeni. Tola tež syła joho njepřećeli bě wulka, tež tu z kóždoho powołanja a ze wšeje staroby; hida a złósć we wšěch wočach. „Nochcemy, zo nad nami knježi! — Na křiž z nim!“ — Ale tež tajcy běchu tam, kotřiž so tajachu; kotřiž činjachu, jako běchu sobuželnosć měli z Jehnjećom a prajili: „Hlejće, kajki človjek!“ a tola joho bóžstwo zaprěwachu, a mjez tymile, — o mój Božo, mjez tymile wučenymi, njebě tole wón tamle? Haj, wón bě, kiž kamjenje do Jězusa mjetaše; kiž jomu wutrobu z hlebiju překłó — wón, ke kotromuž Jězus rěčeše: „Přećelo, na čo sy přišoł? Z wokošenjom přeradźiš syna človjeka?“

Zasy postróži so Jurij. Njebě dha jasny dźeń? a před joho dušu tajkele wobrazy? A kak bě móžno, zo při tym so takle rudźeše?

Ach, ně, wón tola njebě Judaš, njebě přeradnik swojoho Knjeza a Boha! Z nowa hladaše k Božej matrje: Joho su křižowali, joho su do rowa położili — a z tym bě po wšěm. — Tola dale pletu so mysle. — A hdy by wón tež najmudriši cyłoho swěta był, njeby-li wón z mortwych stanył: što by było z joho japoštołami, što z joho wučbu? Hdy bychu woni tež wo nim prědowali, joho křiž česćili a po swěće roznjesli; by to, štož bě židam pohoršk a druhim hłuposć, hdy so stało: znamjo dobyća a knježstwa?

„Hdyž budu wot zemje powyšeny, wšo na so sćahnu“, tak bě Jězus jónu prajił, a zawěrno, tak tež bě. Njech tež swět a joho mudrosć přećiwo tomu rěčitej, tón, kiž na křižu rucy wupřestrěwa, zo by wšěch wobjał a nakazał, wón je Jehnjo Bože. Kak by hewak joho wučba takle skutkowała?! Štóž z nim zemrje, tež z nim postanje. — Khrystus je z mortwych stanył, zawěrno, wón je z mortwych stanył.“

Na kolena bě so Jurij zwjezł před křižowanym wumožnikom — modlitwu, kotruž jónu cłownik w templu, nadobo so modleše: „Božo, budź mi hubjenomu hrěšnikej hnadny!“ Z nutrneje wutroby so modleše.

A Knjez bě jomu hnadny. Nadobo zazwonichu z blizskeje wěže zwony Bože horjewstaćo.

„Stanył je horje Jězus Khryst, alleluja,
tón wšoho swěta zbóžny tróšt, alleluja.
Hdy b'dźeše horje njestanył, alleluja,
dha by tón swět wšón zahinył, alleluja.

Radosć zaćahny jomu do wutroby, sylzy wukulichu so jomu z wočow. Hišće jónu pohladny wón ke křižej, potom postany a dźěše — nastaji so na puć do tamneje cyrkwički, z kotrejež bě zwonow zwuki słyšał wołać. —

„Jelizo z Khrystusom wstanyšće, pytajće, štož je horjeka, hdźež je Khrystus, na prawicy Božej sedźacy. Štož horjeka je, mějće w myslach, nic, štož je na zemi. Přetož zemrěli sće a waše žiwjenjo je zakkowane z Khrystusom w Bohu. Hdyž pak Khrystus, waše žiwjenjo so pokaže, tehdy tež wy z nim so pokazaće w krasnosći“ (Kol. 3, 1—4). Tak słyšeše duchownje we sebi rěčeć; a hišće lěpje słyšeše wón tónle hłós, hdyž bě w cyrkwičcy, a přecy radostnišo bu jomu we wutrobje a skónčnje tež z nimi zanjese wjesołe alleluja.

„Pokoj budź z wami!“ — A pokoj zaćahny zasy Jurjej do wutroby a z nim zasy zahorjenosć z młodych lět a prjedawša žadosć za duchownstwom. Joho měšnik chce być, kotrohož drje je česćił a lubował, ale po wopačnym wašnju. Khrystusa chce hić prědować, toho horjestanjenoho Syna Božoho. Štož su jutrowne zwony jomu wupowědźiłe, to njesmě wuklinčeć ženje.

Wingeŕ bě prěni, kotryž je so za to staral, zo so tu w Budyšinje towarstwo katolskich Serbow założi. Dom wot domu je tehdom běhał a Serbow k přistupej namołwjał Joho prócowanja mějachu tež wuspěch, tak zo móžeše Jednota při jeje założenju hižo jako dospołne towarstwo z mnohimi sobustawami so pokazać. Wjacy lět je Winger potom jako předsyda towarstwo nawjedował, w zhromadźiznach přednošował, zawjeselenja zarjadował a wšitke te tamne mnohe dźěła młodoho towarstwa wobstaral. Za „Jednotu“ wostanje njeboh knjez farař Wingeŕ njezapomnity za wšě časy.

Potom rěčeše knjez farař hišće wo wójnskej požčeńcy; namołwješe wšitkich, kotřiž móža pjenjezy parować, zo bychu so prawje pilnje wobdźěleli. Za wójnsku požčeńku rukuje cyły němski kraj a lud, wyše toho pak dawa nam kraj wjetšu dań (5%) hač žana druha nalutowarnja.

Přichodna zhromadźizna so zasy w Posole wozjewi.

⁘

„Serbosław“ w Kkrósćicach.

Knjez farař Hicka rěčeše wo němskej offensivje, wo hollandskej neutralnosći a wo racijonirowanju přez wójnski zežiwjenski hamt. Knjez předsyda Šołta přečita z jenoho lětnika Posoła stawiznu wo pobožnym burje z Vohburga w Bayerskej. Knjez kapłan Mič rěčeše wo přičinach wójny, kotrež běchu narodne kanje měć, Jendźelska pak nadknježstwo nad morjom. Němska pak postupowaše porno Jendźelskej ze swojim přemysłom, tohodla wobzamkny ju Jendźelska zničić. Skónčnje rozdźěle; Ruska chcyše nadknježstwo na Balpoda knjez farař resultat ličenja kemšeri; na rańšich poby 458 a na dopołdnišich 1333 wosobow.

⁘

Wótčina woła.

(K wujasnjenju a powučenju.)

Wosmy króć wobroća so wótčina na wšitkich z napominanjom a prostwu: Pomhajće nam, zo wudźeržimy hač do kónca, hač k požadanomu čestnomu měrej! **Kóždy** ma winowatosć, zo pomoc přinjese, štož je w joho mocach.

Zo bychmy dwěle wujasnili, podhlady zahnali, předsudy wotpokazali, tudy bliže rozjasnimy, što a kak so z 8. wójnskej požčeńku ma.

W spočatku wójny, hdyž kejžorstwo prěnju požčeńku wupisa, rěkaše: wubudźić, namołwjeć, powučeć, njedowěru k pjenježnym papjeram přewinyć. Wulki dźěl ludu w cyłej Němskej bě jeno na to zwučeny, nalutowany pjenjez na banku abo požčeńnju na dań dać. Z pjenježnymi papjerami ničo činić měć njechachu.

Pozdźišo zasy nastawachu druhe ćežkoty. Tak a hinak šukachu mjelčo a wołachu wótře: Wysoka dań wójnskich požčeńkow so poniži, pjenjezy na dań date so wućazaja, nuzowane požčeńki so postaja. Potom zasy rěkaše: wójna so přikrótši, haj skónči, hdyž budźe lud so wobarać wójnske požčeńki zapisować abo cejchować. Skónčnje so daloko a šěroko strach wusywaše, hač dha němske kejžorstwo přichodnje zamóže wšitke ćeže njesć, kotrež wójna napołoži.

Němski sejm je dotal 109 milijardow wójnskoho kredita přizwolił; 73 milijardow su wójnske požčeńki kruće zawěsćiše a zapłaćiše. Nětko su wobličili, zo budźe zadanjenjo tychle a prjedawšich požčeńkow, zastaranjo we wójnje wobškodźenych, wudowow a syrotow něhdźe 10 milijardow wučinjeć, kotrež změje lud w Němskej kóžde lěto z dawkami (njeposrědnymi a posrědnymi) zwjesć, jelizo so w nam přihódnym měrje wulki dźěl teje ćeže njepřećelam njenapołoži.

Pjenježna a hospodarska móc němskoho kejžorstwa pak je tak wulka, zo budźe wone te ćeže — byrnje też wulke byłe — na kóždy pad njesć móc. Wopomńmy, kak derje z našim ratarstwom, rjemjesłom a přemysłom (industriju) dla ludoweje pilnosće a wustojnosće do wójny stoješe; wopomńmy mnohosć wuhla, kalija a železa, kotrež w Němskej ze zemje wudobywaja, wopomńmy našu chemisku industriju, kotrejež produkty su w cyłym swěće należnje pytane. Kak chce a móže knježeŕstwo dawki w jenotliwym zwjesć, wo tym so hišće ničo njeje wozjewjało, dokelž sebi knježeŕstwo runje tak kaž generalny štab do časa njecha a njemóže dać do kartow hladać. Tola njesć budźemy ćeže móc.

Kaž je znate, wójna **našich přećiwnikow** w entenće **dwójcy tak droho** přińdźe kaž nas a našich zwjazkarjow. Jich knježeŕstwam so njeje poradźiło w tej měrje kaž němskomu, swoje ludy k zapisowanju dołho płaćacych požčeńkow pohnuć. Tuž sej z krótko płaćacymi požčeńkami (kurzfristige Anleihen) pomhaja, a jich financni ministerjo su přecy zasy nuzowani, zapłaćenjo wuběžanych požčeńkow pytać. K tomu ma Francózska ćežku zrudobu dla zhubjenja požčeńkow, kotrež je Ruskej zwoliła, a kotrež so na 40 milijardow wobličeja. Też móžemy sej myslić, kelko starosće ma Jendźelska wulkich pjenjez dla, kotrež je Ruskej, Serbiskej, Čornohórskej, Grichiskej wupožčowała, hač je hdy zasy dóstanje.

Naši njepřećeljo wudawaja, dokelž němska hriwna na burzy khětro nizko stoji, zo je Němska tak zesłabjena, a zo ma neutralny

Legenda.

Blizko šesćich bě. — Kalvariju zakrywa wulka ćma; samu ruku njemóžeš před sobu widźeć. Jenož na wjeršku hory błyšći so ćěmne swětło a wo srjedź njoho stoja tři křiže. Na nich wisaja ćěła.

Tu zaduny spěšny wětr; wón kwiči a hwizda, a wuje a šćowka, mjeta z lisćom a honi mróčele. Hrózba přeběhnje wojakow, kotřiž po Pilatowej přikazni pod křižom stražuja.

Nadobo so zaswěći; wojakam kolena potknu. Kaž žehliwa waka wuje z čornych mróčeli swětły błysk; jako by so njebjo wotewriło a joho jasnosć so pokazała, tak so za nim mróčele złoća. Cyła Kalvarija pak a te tři křiže a te tři ćěła, wšě te stare šešerate wolijowe štomy na horje su na wokomiki kaž do wohnja zlate. A nadobo zawrjeska hrimot a wala so ćežki, kaž we złobach zakhadźejo, přećiwo městu.

Samo njebojaznych wojakow je hrózba přewzała. Dešć je jim woheń wuhasnył, při kotrymž běchu so wohrěwajcy so zabawjeli a žortowali. Wottam běchu „krala židow“ hanili a směšeli; nětko su womjelkli. Ani k joho křižej sebi wjacy pohladać njezwěrja.

Hodźiny pomału běža; dźewjata je runje so pominyła. Tu nadobo: kajki hłós! Štó to woła? Jedyn z mrějacych je; Jězus žałosći: „Mój Božo, mój Božo, čohodla sy mje wopuščił?“

Do wutroby rži kóždomu tónle hłós. Też wojakow postróži. Khětře poskoča, běža ke křižej; też jich přeńdźe sobuželnosć z tym, kotrohož su tam křižowali a kiž nětko mrěje. A hišće jónu, zastona Jězus; potom pokhili hłowu; je wudychał.

Tola we samym wokomiku zarža zemja; wona so třase, so zběha; skały so pukaja, kamjeniska so wotkočeja, so łamaja a rozbrójeja a po kruchach so waleja po horje dele.

Kejžorowi wojacy třepotaja. Tajkile dźeń, tajkale smjerć! Tak njemrěje človjek; tak njezakhadźa njebjo a zemja, hdyž złóstnik ze swěta dźe. A styskniwi wuznawaja sebi: „Zawěrno, tón bě syn Boži.“

*

Jedyn wojak bě nazdala stojo wostał. „Tón srjedźanski tamle na křižu: syn Boži?“ Hm, to je k směcham!“ A najbóle ze wšěch bě wón hanił. Pokhmurjeny tam stoji. Zdrasćeny a zbrónjeny bě kaž tamni; jenož rjeńši płachć joho wobdawaše; rjany, z cyłoho tkany, bjeze wšoho šowa. To bě Jězusowy płachć; tón bě jomu připadnył, hdyž běchu so do Jězusoweje drasty, do jeničkoho, štož bě Jězus po sebi zawostajił, dźělili.

Wojak nastaji so domoj; hejtman bě jomu to dowolił. Doma měješe młodu žonu; ta leži na smjerć khora, na wšě stawy zlemjena.

Wojak zastupi do jstwy. Při joho žonje stoji žałosćicy lětna židowska służowna. „Dźensa su Messiasa křižowali. Bóh je swoje znamjenja dał. Wokoło dźewjateje hodźiny, knježe, hdyž wón tam na křižu wudycha, roztorhny so wulki templowy zawěšk.“

„Što, Messias wumrěł? Toho smy křižowali? Žónska, njebudź njerozomna!“ a połny hněwa pře tajke blady a hłuposće woteńdźe do komorki. Tam so k nócnomu wotpočinkej lehny. Tola dźiwnje, byrnjež mučny był, njemóže tola spać. Měra nima. Přecy zasy lězu jomu słowa na mysle, kotrež bě ta židowska służowna rěčała. „Messiasa su křižowali — Bóh je swoje znamjenja dał!“ A wón widźi před sobu joho na křižu wisać; widźi, kak tam so na křižu w bolosćach wije, widźi tych hanjacych farisejow a wojakow. Z mocu zańdźela woči — wobroća so na tón, na druhi bok — tola přecy zasy ma před sobu křiž a na nim sćerpnoho, rozbitoho, wusměšanoho „krala Židow“.

A wokoło wutroby je jomu tak ćežko. Dźiwnje, dźensa tola prěni raz žanoho křižował njeje, a čohodla runje dźensa tele čwělowace mysle? Kaž wot złych duchow pohonjeny skoči skónčnje z lěhwa. Wokoło połnocy bě; wonka su so hrózbne ćmowe mróčele rozćahnyłe; miłe pada měsačkowe swětło do jstwički. A pódla w komorcy dřema joho mandźelska. „Jej budźe zyma“, wojak při sebi poręči, „je trošku khłódno“, wzawši sebi swój płachć — Jězusowy płachć — přikry z njej khoru žónsku. Potom ćekny z domu.

Wojak khwata do korčmy; z prěnjeje do druheje, do třećeje. Wón pije a kóstkuje a hraje, zo by mysle we sebi podusył a mrějacoho „krala Židow“ z wočow zhubił. Dwě nocy a dźeń takle zakhadźa. Ale měra hišće nima. Tu nastaji so zasy domoj. „Što čini žona? sym tola cyle ju zanjerodźił.“ A hdyž po hasach khwata, zetkawa wjele ludźi. Wšitcy su tak spłošani, zastróženi. A wón słyši, kak sebi mjeze sobu rěča, kak jedyn druhomu wupowěduje: „Jězus Nazarenski je zasy z mortwych stanył; wón je zasy žiwy a so mnohim pokazał.“

Wojak nochce wěrić. „To njeje možno; mortwi sami z rowow njestawaja; mortwi hižo njewožiwja.“

Domoj je doběžał; nětko stoji w khěži; wón wočini durje, a tu we jstwje — što to: tu stoji joho žona, dospołnje strowa, runa zasy kaž swěca, rjeńša dyžli prjedy. A hdyž wón zastupi, wobjima wona joho a wjesoła powěda jomu: „Dźiw je so ze mnu stał. Hdyž bě płachć na mnje ćisnył, buch strowa.“

To přemóh sylnoho muža; jasne spóznaćo přińdźe na njoho a wón wuzna: „Zawěrno, tón je syn Boži!“

wukraj mało dowěry k hospodarskej mocy Němskeje. **To je cyle wopačny nahlad.** Spadowanjo hriwny so cyle jednorje z tym wuswětli, zo my nětkle to, štož z wukraja trjebamy, ze swojim wuwožowanjom do wukraja płaćić njemóžemy. Hižo hdyž měr z Ruskej dale a wěsćišo switaše, postupowaše abo poskakowaše płaćizna hriwny we wukraju. To nam wěstu nadźiju podawa, zo so dale polěpši tak khětře kaž powšitkowny měr so bliži póčnje, a my zasy twory do wukraja wozyć móžemy.

Też tomu ma so **raznje napřeco** stupić, jakož mohł być strach, zo wjednistwo němskoho kejžorstwa dobru wolu njezměje, nawzate winowatosće dopjelnić. Toho stracha sejm našich zapósłancow měł njeje, hdyž je požčeńki dowolił, to też je swjatočnje wuprajiło knježeŕstwo same. Statny sekretař kejžorstwowoho pokładnoho hamta hrabja Rödern praji: **„Požčeńka je zawěsćena po prawje z přisłubjenjom knježeŕstwa a sejma** — wobaj staj kruće zamyslenaj runje tym swěru dźeržeć, kotřiž su wótčinje w ćežkim času pomhali — a **w skutku** z tym, na čož so zepjera móc dźěła a dawkow cyłoho ludu. Ně, štož maja wobsedźerjo kejžorstwowych požčeńkow žadać, so jim hač do poslednjeje šerpatki zapłaći.

Někotry ma należnu starosć: **kak budźe, přińdu-li do nuzy, kak mózu potom swoju požčeńku wotbyć?** Za mjeńšich zapisowarjow je w tym padże so kejžorstwowa banka postarała a postajiła, zo we wšitkich swojich

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.
(2. pokračowanjo.)

Staruška po zdaću swojoho prjedawšoho žiwjenja ani njeparowaše. Za něšto časa narodźi so młodymaj mandźelskimaj hólčk, a hdyž měješe joho staruška nětko pěstonić, zdaše so cyle spokojena, zo by człowjek měnił, wšitkich swojich starosćow je pozabyła.

Kóžde poł lěta woblekaše so do swojoho dołhoho šěroho płašća a pućowaše do Roma. Ale tam njewopyta žiweje duše, ale dźěše runy puć na forum (romske torhošćo). Tu pozasta před małym templom na stronje wulkoho, krasnje wupyšonoho naměsta.

Tónle templ běše po prawym jenož njewšědnje wulki wołtař pod hołym njebjom srjedź małoho z marmorom wusadźanoho dwórčka. Na wjeršku tohole wołtarja stoješe postawa bohowki zboža Fortuny, a k jeje nohomaj z kamjenja wurubany wobraz kejžora Tiberia. Wokoło dwórčka stojachu wobydlenja měšnikow, drjewnicy z palnym drjewom a hródże z wopornymi zwěrjatami.

Pućowanjo stareje Faustiny njewupřestrjewaše so ženje dale tohole templa, kotryž ći rady wopytowachu, kiž chcychu kejžorej Tiberiej wo zbožo prosyć. Hdyž by tu so rozhladawši widźała, zo stej postawje bohowki a Tiberia z kwětkami a wěncami pyšenej, zo woporny woheń hišće sapa a česćowna črjódka pobožnych modlerjow před wołtarjom so hromadźi, hdyž by so přepokazała, zo měšnicy z podušenym hłosom prastare kěrluše zanošuja, potom by wróćiła so spokojena zasy do swojich horow.

Tak zhoni, ani zo by so koho woprašała, zo je Tiberius hišće žiwy a zo so jomu derje wjedźe.

Hdyž tele pućowanjo třeći króć nastupi, zwočaka ju wulke překwapjenjo. Hdyž bě so templej zbližiła, nadeńdźe jón wopušćeny a prózdny. Woheń so před wołtarjom wjacy njepaleše, modlerja tu njeběše ani jenoho. Někotre wuskhnjene wěncy na stronje wołtarja běchu jeničke znamjo nělhdušeje hordosće. Měšnicy běchu templ wopušćili, a kejžorowa postawa běše wobškodźena a z błótom pomjetana.

Staruška wobroći so na prěnjoho lěpšoho, kiž tu nimo dźěše. „Što ma tole znamjenjeć?“ wopraša so. „Je Tiberius wumrěł? Mamy druhoho kejžora?“

„Ně“, wotmołwi Romjan. „Tiberius je hišće kejžor, ale my smy přestali jomu wo zbožo prosyć. Naše prózstwy njemóža jomu ničo wjacy pomhać.“

„Mój přećelo“, rjekny staruška, „bydlu zdalena w horach, hdźež ničo njesłyšu, što so po swěće stawa. Njeby mi prajił, kajke njezbožo je Tiberia potrjechiło?“

„Najhórše njezbožo“, wotmołwi muž. „Khorosć je joho zajała, kotrejež hač dotal w Italskej nichtó njeznaješe. W rańšich krajach, praja ludźo, pak njeje rědka. Doniž je joho wusad zajał, je joho wobličo hrózbnje přeměnjene, joho hłós je kaž korčenjo zwěrjeća a joho porsty na rukomaj a nohomaj su z jědmjenjom rozežrane. A pře tule khorosć njeje zela ani lěkarstwa. Ludźo praja, za někotre tydźenje Tiberius wumrje a njewumrje-li, dyrbi so wotsadźić, přetož tajki khory, běnny człowjek tola njemóže dale knježić. Rozemiš potajkim, zo je jomu dóńt wotsudźeny. Njepomha ničo, bohow jomu wo zbožo prosyć. A njedani so też“, dodawaše Romjan z ćichim posměwkom. „Nichtó njetrjeba so wot njoho ničoho wjacy bojeć, nichtó ničoho so nadźijeć. Přečo bychmy sebi joho dla robotu činili?“

Muž strowješe a dźěše, staruška pak wosta, kaž pohłušena, stojo.

Prěni króć za žiwjenjo sypny so skoro do hromady, kaž by ju staroba dospołnje přewinyła. Stoješe drje, ale lědma zo so na nohomaj dodźerža, z potulenym khribjetom, z dyrkotacej hłowu, třepotacymaj rukomaj za někajkej zepjeru wokoło so hrabajcy.

Žadaše sebi z tohole zrudnoho městna z khwatkom so wotsalić, tola jeno pomału, pomału zběhaše nozy a stupaše na runych kamjenjach so potkujcy dale. Přecy zasy so wobhladowaše, hač njeby něšto namakała, štož za zepjeru wužić mohła.

Po dobrej khwili hakle radźi so ji ze wšěmi mocami słabosć předobyć. Zrunawši so nuzowaše swojej nozy z krutymi kročelemi po ludźi połnych hasach kročić.

IV.

Tydźeń pozdźišo pućowaše stara Faustina po wisatych pućach kupy Capreae na horu. Tužny běše dźeń a hrózbne wědomjo staroby a słabosće ju z nowa přewza, hdyž po zawitych pućach a do skały wurubanych skhodach k hrodej kejžora Tiberia so bliżeše.

Tele wědomjo hišće přibjeraše, hdyž z kóždej kročelu dale a jasnišo spóznawaše, kak je so tu wšitko za tón čas, zo běše zdalena była, přeměniło. Hewak mjerwjachu so puće a skhody z črjódami ludźi, kotřiž tu horje a dele khwatachu. Hdże běchu syły senatorow, kiž hewak wšědnje na radu přikhadźachu. Hdże dlijachu so poselnikoju, kotřiž z přewodom njeličomnych njewolnikow z bližšich a najdalšich krajinow powěsće kejžorej nošachu? Hdże komdźachu so wyšši zastojnicy, kiž tu wo swojim skutkowanju zamołwjenjo dawać a nowe poručnosće přijimać khwatachu? Hdże drožachu so wosebni Romjenjo, přeprošeni hosćo, kotřiž so hewak na kejžorowych swjedźenjach a hosćinach zabawjachu?

Dźensa běchu skhody a khódby wosamoćene, prózdne. Šěre na zeleń ješćerje běchu jeničke žiwe stworjenja, kotrež ducy po puću tu zetka.

Dźiwaše so nimo měry, zo wšitko hižo rozpadować počinaše. Kejžorowa khorosć móžeše tola hakle lědma měsacy trać, a hižo rosćeše njerodź w škałbach mjez marmorami. Žadne rostliny w drohotnych horncach běchu wuskhnyte, a wólnosćiwe rucy běchu na mnohich městnach wobłoženja rozłamałe a rozšćěpiłe.

Najbóle dźiwaše so Faustina nad dospołnjej samotu. Hdyž bě też cuzbnikam zakazane, so na kupje pokazać, dyrbjachu tu tola ći wšitcy być, kotřiž do kejžorowoho hospodarstwa słušachu, wojacy a njewólnicy, hercy a rejwarki, kuchinscy a blidni służownicy, hrodowni strażnicy a zahrodnicy.

Hakle hdyž najwyšši skhód dócpě, wuhlada někotrych starych njewólnikow, kotřiž na skhodźe sedźachu. Hdyž so jim bliżeše, postanychu wšitcy a kłonjachu so před njej.

„Budź postrowjena, budź powitana, Faustina“, rjekny jedyn z nich. „Bóh tebje wjedźe k nam, zo by naše njezbožo nam wolóžała.“

„Što je to, Milonje?“ prašeše so Faustina. „Čohodla je tu tak prózdno. Rjekło je so mi tola, zo Tiberius hišće na kupje bydli.“

„Kejžor je wšitkich njewólnikow wuhnał, dokelž na jenoho z nas tukaše, zo je jomu z jědojtym winom zawdał. A to, měni kejžor, je joho khorosć zawinyło. Bě też mje a Titona wuhnał, hdy běchmoj so posłuchać njewobarałoj. Ty tola wěš, zo smój swoje cyłe žiwjenjo hižo kejžorej a joho maćeri służiłoj.“

„Njeprašam so jeno za njewólnikami“, rjekny Faustina. „Hdże su senatorojo a wójnscy wjednicy? Hdże su kejžorowi dowěrnicy a wšitcy ći ludakojo, kotřiž tu hewak slěny khodźo póžźerachu?“

„Tiberius njecha so wjacy nikomu cuzomu pokazać“, wotmołwi njewólnik. „Senator Lucius a Macro, poručnik ćělneje straže, tu wšědnje přikhadźataj, zo byštaj kejžorowe poručnosće přijimałoj. Hewak njesmě so jomu nichtó bližić.

Faustina bě posledni skhodźeńk postupiła a wobroćeše so nětko do hrodu. Ducy wopraša so njewólnika, kotryž před njej dźěše: „Što měnja lěkarjo wo kejžorowej khorosći?“

„Ani jedyn njewě tule khorosć lěkować. Njewědźa ani, hač spěšnje abo hakle za lěto k smjerći zawjedźe. Ale to mózu tebi prajić, Faustina, zo Tiberius dyrbi wumrěć, wobara-li so dale wšeje cyroby z bojosću, zo mohło so jomu z njej zawdać. A wěm tohorunja, zo khory człowjek njewutraje wodnjo a w nocy bjez spanja być, kaž kejžor ze strachom, zo móhli joho w spanju morić. Chce-li so tebi dowěrić, kaž za prjedawše časy, budźe tebi traš lohko, joho k jědźi a k spanju pohnuć. Z tym móžeš joho žiwjenjo na dlějše časy zdźeržeć.“

Njewólnik wjedźeše Faustinu po někotrych khódbach a dworach na terasu, na kotrejž Tiberius najradšo přebywaše, zo by rjany wuhlad na zelene, wijate mórske brjohi a woheń pluwacu horu Vesuv stajnje před wočomaj měł.

Hdyž Faustina na tule terasu dóńdźe, wuhlada tu człowjeka z hrózbnym zaćekłym wobličom a ze zwěrinskim wurazom. Joho rucy a nozy běštej do běłych rubičkow zawalenej; z rubičkow pak dobywachu so z jědmjenjom rozežrane porsty. A drasta tohole muža běše zaprózena a zamazana. Bě hnydom widźeć, zo jomu njeběše mózno było zrunany hić, ale bě dyrbjał po terasy lězć. Leżeše tu zańdźeliwši woči při wobłoženju na kromje, hdyž Faustina a njewólnik so bližeštaj. Faustina pak zašepta njewólnikej: „Ale, Milonje, kak jeno móže sebi tajkile człowjek na kejžorowu terasu zważić? Khwatajcy joho wotwjedź!“

(Přichodnje dale.)

wustawach požčeńki hač do 1000 hr. wot zapisowarjow za 98% zasy kupuje. Wjetše sumy móža so kóždy čas na burzach přez kóždu banku předać. Móže so na wobstojnosć kursa našich požčeńkow pokazować, kotrež na Barlinskich burzach wobstajnje za 97,80 so přepředawaju. Hdźež pak nuza k předaću njećěri, ma tola kóždy, kiž je wótčinje pjenjezy za wójnuwjedźenjo požčił, je jej z najmjeńša **tak dołho wostaji, hač wójna traje.**

Štóž měni, zo z tym wójnu přikrótši, hdyž požčeńku njezapisuje, tón ju woprawdźe podlěši. Přetož njepřećel z tym noweje dowěry nabudźe, kejžorstwo pak budźe nuzowane sebi pjenjezy wobstarać z ćežšimi wuměnjenjemi, kaž to njepřećeljo dyrbja.

Mnozy so wobćežuja, zo dołžne listy abo dokumenty jich zapisanych požčeńkow tak pozdźe dóstanu. Nowe požčeńki so zapisuja, a za poslednju tu hišće „kruchi" t. j. dokumenty njejsu. Na to ma so wotmołwić, zo kejžorstwowa ćišćerńja čini, štož móže a zo njeje móžno, ważne lisćiny kětřyšo zhotowić. Wěstosć za zapisane abo cejchowane požčeńki kóždy ma w kwitowanju, kotrež je tam dóstał, hdźež je požčeńku zapisał. Za tute kwitowanjo, kotrež dyrbi sebi kóždy wězo derje khować, pjenježnu papjeru cyle wěsće dóstanje, tak khětře hač budźe hotowa.

Hdyž je Jendźelska nas hospodarscy tak wuwjazała a wuzamkała, smy my dźěłać a lutować nawukli, štož je zawěsće dobre za nas.

Lud Němskeje je dźěłał a lutował w tejle wójnje. Mnozy su wjele pjenjez zasłužili; nětk rěka pjenjezy wótčinje požčić, zo so dobry a čestny měr za nju dobudźe. Należnje su kejžor, knježerstwo, naposledku kancler hrabja Hertling **k měrej napominali.** Naši přećiwnicy k wječoru **njejsu na to posłuchali,** přec dźiwišo su swoje ludy a wójska **dale do wójny ščuwali.** Na nich pada zamołwjenjo za wšitku krej, kiž so hišće rozlije, za wšitku škodu, kotraž so načini.

Wulkotne wuspěchi, kotrež su **naše wójska w tychle dnjach** docpěli, su napominanjo za nas, zo bohaće zapisujemy požčeńki, kotrež horce bědźenja našich wojakow **k dobromu kóncej dowjedu.** Sk

Žony, njedajće so zjebać. Kaž je znate, nětkle wučesane žónske włosy hromadźa. Z Lubija n. př. tele dny pisachu, zo je so w tamnym wokrjesu dotal 64 puntow tajkich włosow nazbjerało, za nje zapłaći so 640 hr.; potajkim 10 hr. za punt. Mjenje přez tele płaćizny dla, ale dokelž so jim tajka woporniwosć jako wótčinski skutk wudawaše, su sebi w mnohich městach wosebje šuleŕki wšě swoje włosy wotřihać dałe. Čerwjeny kříž wozjewja na to z Magdeburga, zo tajke něšto nima so za wótčinski skutk měć, ale je runje won nawopačne a njerozomne. Jenož česane włosy so hromadźa a tak so włosow wjacy nazbjera, hdyž sebi žónska swoje włosy wučesuje hač nadobo wšě wotřiha. Mysličku, swoje dobre włosy čerwjenomu křižej na předań přewostajeć, su agentojo wunjesli. Woni dawaja za dobre włosy něhdźe 1,50 hr. za punt, žadaja pak sebi potom wot kupca 50—150 hriwnow.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 822. propst Vac. Kotrch w **Roudnicach**; 823.—826. z **Khróšćic**: Michał Kindermann, Marija Běrkec, Marija Dinarjowa, Michał Kokla; 827. Michał Fulk z **Noweje Jasenicy**; 828.—830. z **Hórkow**: Mich. Šołta, Mikł. Hicka, Mikł. Khěžka; 831.—833. z **Worklec**: Mich. Wałda, Mich. Domaška, Pětr Ledźbor; 834. Jakub Bräuer z **Łusča**; 835. Haňža Suchowa z **Łuha**; 836. Mikł. Glawš z **Now. Wjeski**; 837. 838. z **Wudworja**: Hana Glawšowa, Marija Ryćerjowa; 839. Michał Česla ze **Zejic**; 840. Madlena Sušcyna z **Jasenicy**; 841. Mikławš Dubawa z **Ralbic**; 842.—846. z **Konjec**: Michał Bjedrich, Jakub Hrjehoř, Pětr Čornak (młynk), Marija Matkowa, Marija Wjacsławkec; 847. 848. ze **Šunowa**: Michał Mět, Khata Rjelkowa; 849. Pětr Krawc z **Koslowa**; 850. Pětr Šołta z **Łaska**. Přichodnje dale.

Dary za nowu Wotrowsku cyrkej.

Pola **fararja** wotedachu: kk. farař Hicka w Khróšćicach 100 hr.; Njemjenowany z Kanec jako póstnu jałmožinu 200 hr. Wšěm dobroćerjam „Zapłać Bóh tón Knjez!

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

⁘ Jandźel pěston ⁘

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Přewzaćo wobkhoda.

Česćenym wobydlerjam w **Pančicach** a we wokolinje z tutym wozjewjam, zo sym **zamkarstwo** a instalaciski wobkhod **Idy** zwud. **Bejmoweje** w Pančicach přewzał a prošu tež mi tusamu dowěru wopokazać, kaž mojej překhodnicy. Wšitke dźěła a nadawki wuwjedu swědomiće a po přiměrjenej płaćiznje.

W **Pančicach,** 10. měrca 1918.

Z počesćowanjom

Iwan Erichsohn.

Bosniski kraj a raj.

Zajimawa knižka za našich wojakow.

Płaći 35 pj.

Czenstochowa — „Pólski Rožant"

płaći 25 pj.

Wobej knižcy hromadźe płaćitej 50 pj. a dóstaneš jej w našej Donnerhakec knihićišćerni abo w expedicijach „Kat. Posoła".

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje

budźe **jutrownu srjedu, 3. hapryla 1918,** pop. ½3 hodźin w Serbskim Domje w Budyšinje.

Porjad: 1. Rozprawy. 2. Nekrologi. 3. Namjety.

Wšěch sobustawow a přećelow wutrobnje přeprošuje

Předsydstwo.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Sadowe štomy

jabłučiny — wišniny — krušwiny,
dale: **rožowe pjeńki, jahodowcy, płotowe štomiki, pyšne štomiki**

po přiměrjenych płaćiznach poruča

Emil Sperling,

wobsedźer štomownje

w kupjelach „Heil" pola Worklec.

Hnydom do domu so přiwozmje **młódši hólčec,** kiž zmeje też z khwilemi we zahrodźe dźěłać.

Emil Sperling, wobsedźer kupjele „Heil" pola Smječkec.

Sprawnu serbsku **służobnu holcu** pyta k **15. haprylej** abo pozdźišo

Stud. radźićel dr. Muka

w Budyšinje na Wilhelmowej h. 16.

Warnowanjo.

Njekhmane a njećestne rěče, kotrež buchu posledni čas na moju džowku Hanu w Miłoćicach a wokolinje rěčane a rozšěrjane, warnuju kóždoho dale rozšěrjeć, dokelž su cyle njewěrne. Kóždoho, kotrohož jako rozšěrjerja spóznaju, dam sudniscy khostać.

Mikławš Šworca,

žiwnosćeŕ w Miłoćicach.

Nowa Jězusowa Winica

je zasy w někotrych exemplarach dóstać.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 14. | Budyšin, 6. hapryla 1918. | Lětnik 56.

Joho postrow a přećo.

Wjacy razow zjewi so Jězus po swojim z mortwychwstaću swojim wučownikam a přecy postrowi wón jich ze słowom „pokoj budź z wami!“

Što měniš: je z tym hoły postrow prajić chcył, abo je při tym wěsty wotpohlad měł? Jenož to poslednje směmy wo Jězusu sebi myslić.

Tele přećo pak zawěsće njepłaćeše jenož joho japoštołam a wučownikam, ale zawěsće też nam. Wšak bě Bóh hižo při joho narodźe přez jandźela wozjewić dał: „Pokoj człowjekam na zemi, kotřiž su dobreje wole.“

Trjeba człowjek pokoj? Abo móže bjez njoho być? Dźěćo by dyrbjał być człowjek bjez nazhonjenja, zwonkownoho a znutřkownoho, chcył-li prajić, zo pokoja trjeba njeje. Kak tola nětkle žałosći cyły swět, dokelž pokoja njeje! Kak njezbožowne su cyłe ludy, tysacy swójbow, milijony wutrobow, dokelž měra nimaja! Zbožowny chce człowjek być a to móže jenož być, hdyž ma pokoj.

Njejsy so hižo druhdy dźiwał, čohodla je telko njepokoja na swěće? Wšak je Jězus jón nam přał, haj samo prajił, zo je nam měr přinjesł, a tola swět joho nima. Što je na tym wina?

Pokoja ludźo nimaja, dokelž jón njepytaja, hdźež wón je: we wobkhadźe z Jězusom, w joho towaršnosći. Z nami je kaž z hałžku při štomje; wot njoho dóstawa wona cyrobu a móc a žiwjenjo. Kaž dołho je k njomu přirosćena, rosće a so zeleni a kćěje a ma płody; tak dołho też přetraje wichory a zymy. Wona pak wuskhnje a spadnje, płodow zapowě, hdyž wot štoma je so dźěliła. Wichory z njej so mjetaja, a skónčnje ju čisnu něhdźe do błóta a hnoja.

A z człowjekom njeje hinak. Štóž so Boha dźerži, joho lubuje a joho kaznje wobkedźbuje, z tym stoji derje, tón je póćiwy a ma pokoj. Štóž pak so wot njoho dźěli, bórzy zahinje a měr duše so zhubi. Joho hrabnu požadosće, we nim přibjeraja, a wón so honi z nimi a njenamaka pokoja. Kak wjele jich je, kotřiž su tole nazhonili a móhli ze swjatym Augustinom wuznać: „Njeměrna je naša wutroba, doniž njewotpočuje w Tebi, o Božo!“

Tola Bóh je „njewidźomny duch, kiž we njepřistupnym swětle bydli“ a my człowjekojo wisamy skerje na tym, štož je widźomne abo je było, a předewšim zasy na tym, štož ma čěło a dušu kaž my. A hlejće, tajkoho mamy, a přidružimy-li so jomu, smy zwjazani k swojomu Bohu. Syn Boži je człowjesku štałtnosć z Marije přijał, bu jedyn z nas a wosta tola Bóh. Joho žiwjenjo trjebaš sebi wobhladować, po joho wutrobje swoju tworić, joho wučbu trjebaš do so srěbać, joho sakramenty wužiwać: a ty sy a wostanješ z nim we zwjazku a přez njoho ze swojim Bohom. Tak móžeš duchownje tyć a rosć a kćěć a přinjeseš płody we swojim času; tak wobkhowaš měr a sy zbožowny tu na zemi njedźiwajo na wšě křižiki a domapytanja.

Swět nima pokoja; čohodla nic? „Bjezbóžni, hrěšni nimaja pokoja“, tak móžeš hižo pola profety (Is. 48, 22) čitać.

Pokoj, wěrny, woprawdźity móžeš jenož měć z wužiwanjow, kubłow, kotrež přecy wostanu. Je pak wěčne, štož swět, štož stworjenja poskićeja? Z nich móžeš drje druhdy, móžeš khwilu čerpać zawjeselenja a z tym zboža a pokoja, tola nic na wěčne. Haj, husto bórzy po wjeselu so napiješ z nich, njewědźicy ani hdy a kak, njespokojnosće, njepokoja. Wone skoro hinak njemóža hač njeměra człowjekej přinjesć. Za dobre, prawo je mjenujcy człowjek stworjeny; wón wě, zo ma złe wostajić a dobre činić. Požadosće mjasa, wočow, hordosć žiwjenja pak joho ćahnu ke zakazanomu, k złomu. Człowjek, kiž so jim poda, njezměje porokow swědomja? Tak žno je zwada w człowjeku samym a móže tam potom měra być? Njeměr tajkoho čwěluje a wón je njezbožowny. „Štóž pak Twoju kaznju lubuje“ t. r. dobre čini a hrěcha so wostaja, „tón ma wjele pokoja“.

A chceš tajkoho měra sebi dobyć, hdyž sy joho zhubił, dha wužiwaj, štož je Jězus k tomu ći dał, prajiwši po swojim z mortwychwstaću swojim japoštołam: „Pokoj budź z wami; kaž je mje Wótc pósłał, też ja sćelu was. Wzmiće Ducha swjatoho. Kotrymž hrěchi wodaće, tym so wodawaju; a kotrymž je zdźeržiće, tym su zdźeržane.“ (Jan 20, 21—23.)

A hišće jenu třeću winu chcemy naspomnić, čohodla mnozy pokoja nimaja: woni mjenujcy sebje njezaprěwaja. Sebjezaprěwanjo pak, štó chcył prěć, zo njeby nuzne było? Abo nimamy swoje złe nakhilnosće kludźić, nimamy je podušeć, zo njebychu nas do njepřezjenosće z našim Bohom a bližšim přinjesłe? Njeje runje też tohodla telko njepokoja we swójbach a ze susodami, dokelž ludźo tak mało słabosće druhoho znjesu? dokelž so hnydom hórša a zakhadźeja, hdyž so jim něšto njelubi? Woni sebje njezaprěwaja a też nochcedźa, a tak nastawaja zwady a njepřećelstwa a z toho njeměr a njepokoj. To je też Jězus wědźał, tón, kiž je nas tohodla wučił: „Chce-li štó za mnu hić, zapřej sebje samoho a wzmi swój křiž, a sćěhuj mje.“ (Math. 16, 24).

Luby čitarjo! Wěm, też ty chceš pokoj měć a hdyž jutře swjate sćenjo z klětki zasłyšiš a Jězusowe přećo „pokoj budź z wami“, dha snadź też ze žadostnej wutrobu zdychnješ: „Ach Knježe, daj też mi měr a pokoj!“ A potom sebi praj: „Chcu-li pokoj měć wot swojoho Knjeza, dyrbju so wo njón prócować a za nim hić.“ A to też čin a jón změješ, nic pak „pokoj, kajkiž swět da, ale ja“ mjenujcy Jězus.

Wójna.

Hižo dawno rěčeše so na njepřećelskej stronje wo tym, zo mělo so za cyłu fróntu wot kanala hač dele do Italskeje jene hłowne wjednistwo zarjadować. Runje tomu, zo to njemějachu, dawachu mnozy w njepřećelskim lěhwje winu nad wšelakim wójnskim njezbožu. Česćelakomnosć předewšim na jendźelskej stronje, kotraž prawo, hłownoho wjednika stajić, sebi žadać njemóžeše, dokelž ma najmjeńše wójsko, a by swojoho generala jenomu cuzomu podwolić dyrbjała, tomu přecy zasy haćeše a też zadźěwaše. Nuza, kotraž pak runje Jendźelsku přez němsku offensivu huza, je nětko tola jich tak ponižiła, zo su swoje wójska a swojoho maršala Haiga francózskomu generalej Forchej podstajili. Foch je nětko generalissimus za wšě jendźelske, francózske, ameriske a portugiske wójska, kotrež přećiwo Němskej wojuja. Wón je w 59. lěće; wosebje při wojowanjach pola Verduna wupokaza so jako jedyn z najwustojnišich wjednikow.

Nawječorne bitwišćo.

Offensiva, 21. měrca započata, je naše wójsko wo wjele doprědka přinjesła: na někotrych dźělach fróńty wo 70 hač do 80 km; hižo stoja wójska něhdźe před ważnym městom Amiens-om. Kaž jendźelske powěsće praja, budźa Jendźelčenjo tele město ze wšej mocu a njedźiwajo na wopory zakitać. W nim zetkuja so mjenujcy 8 wulkich železnicow ze wšěch rózkow kraja, předewšim też 4 kolijata z Pariza. Tohodla je tele město drje najważniše składnišćo za wšu wójnsku podpjeru jendźelskich wójskow. Dóstanu-li Němcy tele město do swojeje mocy, zhubi njepřećel wjele swojeje wójnskeje nadoby, dale pak, a to by najwjetše njezbožo za zjednoćene njepřećelske wójska było, roztorhnje so jich fróńta, kotraž je dotal tola hišće jenož zhibjena, a by z tym puć do Abbeville a přez to k morju wotewrjeny był. Tónle wulki strach spóznawaja njepřećeljo a su tohodla też skoro wšě swoje reservy wokoło Amiensa a dale dele zastajili a za cyłu fróntu jenoho rozkazowacoho, mjenujcy generala Focha postajili.

Porażka jendźelskoho wójska pak je też francózske wójsko sobu wróćo hnała; nětkle stoja Francózojo k wječoru wot wojeńscy jara ważnoho města Montdidier. Wšě nadběhowanja Francózow, zo bychu tele město zasy dobyli, běchu podarmo; woni buchu samo hišće dale wróćoćisnjeni, tak zo dyrbjachu też Mesnil a Fontaine swojomu njepřećelej přewostajić.

Škoda, kotruž su Francózojo, předewšim pak Jendźelčenjo dotal přez němsku offensivu měli, je jara wulka. Hižo 1. hapr. bě na 75000 jatych w našej mocy; po tym móže z ranjenymi a mortwymi škoda so na 250000 muži wobličić. Wězo smy też my wjele woprować

dyrbjeli, tola njejsu naše wopory ženje tak ćežke kaž njepřećelske.

Wosebje ćerpi Francózska. 2. hapr. pisaše W. T. B. z Barlina: Po nowym připowědźenju wójny, kaž je so z Versaillesa stało, je nowe hubjenstwo na Francózsku přišło. Wšědnje pominuja so města, wsy a zasydlenja z rjanymi historiskimi twarami přez granaty jendźelskich a francózskich kanónow; kćějate, dotal před wójnu přelutowane krajiny nazhonjeja hrózbnu wójnu a k tysacam človjeskich žiwjeni, kotrež su dotal přez kanóny ententy zahinyłe, su so nowe sta přitowaršiłe. Wot Jendźelčanow bjeze wšeje miłosće a ze wšěm gwałtom spěšnje wuhnaći ćěkaja žónske, dźěći, starcy hłubšo do kraja nutř; jich wobydlenja a statoki pak jendźelscy, jich zwjazkarjo, wobkradneja a ničа. Na bitwišćach pak wukrawjeja so poslednje lětniki francózskich wójskow za jendźelske zaměry.

K dobywanju při offensivje su też naši lětarjo wjele přinošeli; jich wobkedźbowanja běchu za wjednistwo jara ważne. Naspomnić so mohło, zo je rytmištr z Richthofen po powěsći z 3. hapr. wšo hromadźe dotal 75 přećiwnikow w powětře předobył.

Naše namórniki

su zasy z wulkim wuspěchom dźěłałe. 26. měrca wozjewješe wyšnosć wo podnurjenju 20000 tun.; 1. hapr. 22000 a 2. hapr. 19000 tun.

Swětowy rozhlad.

Awstriska.

Při wěstej zhromadźiznje Wienskeje gmejnskeje rady poręča hrabja Czernin a naspomni při tym podawk, kotryž ma so wozjewić: „Knjez Clemenceau je so něšto dnjow do započatka nawječorneje offensivy pola mje doprašował, hač sym ja zwólniwy so jednać a na kajkej podłozy. Zrěčawši so z Barlinom sym hnydom wotmołwił, zo sym k tomu zwólniwy, a zo měr z Francózskej ničo njehaći hač žadanjo Francózskeje wo Elsaß-Lothringsku. Na to so mi z Parisa wotmołwi, zo so na tajkej podłozy jednać njeda. Po tym njebě hižo wubjeranja."

Měr z Rumunskej.

Wo nim je dotal znate, zo je sebi Němska předewšim rumunske petrolijowe kužoły zwěsćiła. Na 99 lět je Němska je sebi wotnajiła a z tym monopol na njón dóstała. Zo by sebi tele prawo škitać mohła, wostaji wona tam wójskowu wobsadku. Tak maja so Němskej na někajke wašnjo wudawki zarunać, kotrež je wona přez rumunsku wójnu měła. Wěste zarunanjo docpěje so dale też přez to, zo Němska a Awstriska Rumunskej žane requisicije njezapłaćitej; te, kaž rěka, něhdźe 1 milijardu hriwnow wučinjeja. Kaž rěka, Rumunska tejle škodowani lohko ponjese, dokelž je bohaty, płódny kraj.

Dale změje Rumunska Bołharskej a Awstriskej wěste dźěle kraja wotstupić.

Ruska

měr, kajkiž bu jej wot němskish wójskow wunuzowany, wězo ćežko njese. Kaž 28. měrca z Moskwy wozjewjachu, pohonja Trocki wšěch wotrosćenych mužskich, zo bychu so wojeńscy wuwučić dali. K tomu ma so też w bližšim času zakoń wudać. Wutworić ma so wójsko, „kotrež ma wojować a dobyć, Rusku, kotruž chcedźa rubježnicy na kříž imperialisma přibić, wuswobodźić."

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Krótko do jutrow běše 25 lět, zo bě knjez wyšši wučeŕ Dold swoje zastojnstwo při tudomnym katolskim wučeŕskim seminaru nastupił. — Swoju wučeŕsku dźěławosć bě knjez Dold hižo 7 lět prjedy započał, mjenujcy jako wučeŕ při ludowej šuli w Drježdźanach, hdźež bě joho nan z direktorom.

— Tu je lutherski cyrkwinski wubjerk zasy kurendu-spěwanjo zawjedł. Započatk nowoho časa bě mjenujcy we wšelakich městach z wašnjom, zo šulerjo łaćonskich šulow na wulkich swjatych dnjach po měsće khodźo, abo na hłownišich blakach městna so zestupawši, kěrluše spěwachu; za to dóstawachu jałmožnu a runje přez to bě někotromužkuli możno, swoje studije wukonjeć. Też Luther je sebi přez to jako student někak pomhał. — Jutrownu póndźelu możachmy něšto hólcow takle „kurendu" tu w Budyšinje spěwać słyšeć. — Snadź přez to někotryžkuli připosłuchaŕ zasy něšto křesćanske dozhoni, hdyž tola do cyrkwje njeńdźe, zo by tam něšto bóžske słyšał.

— Ćopłe dny, wosebje pak miłe nocy, kotrež nětkle dlějši čas mějachmy, su rostlinam jara hójiłe. Wjele štomikow a keŕkow ma hižo pupki, w někotrych zahrodach, kaž we póstowej a doktora Hesse, hižo někotre sadowe štomy dospołnje kćěja.

— Při poslednim wobličenju wobydleri Němskeje bu w našim hejtmanstwje też wobličene, kelko swójbow tu je. Statistika pokazuje tole:

2655 z 1 wosob.	(2655)	1816 z 6 wosob.	(10896)
4394 z 2 „	(8788)	1079 z 7 „	(7553)
4486 z 3 „	(13458)	567 z 8 „	(4536)
3792 z 4 „	(15168)	340 z 9 „	(3060)
2733 z 5 „	(13665)	177 z 10 „	(1770)
	53734		27835

262 z 11—15 wosobami něhdźe (3406)
64 z 16—20 „ „ (1152)
15 z 21—25 „ „ (345)
24 z 26—30 „ „ (672)
něhdźe 5575

Wšo hromadźe je tu potajkim 22404 „swójbow"; wosobow je tu 81568 + něhdźe 5575 = něhdźe 87143.

⁘

Z Ćichońcy. Za agitaciju k wójnskim požčeńkam je němski kejžor tudomnomu ryćeŕkubleŕskomu inspektorej Aloysej Dominikej Buhlej wójnski zasłužbny kříž spožčił.

⁘

Z Radworja. (Křižerjo.) Čim dlěje wójna traje, ćim bóle ličba křižerjow woteběra. Tak běše Radwórskich lětsa jenož 13 a Baćońskich też 13 přahow. Što pak je wina woteběranja? Sprawna wina je jenož ta, zo někotři wójny dla koni nimaja abo zo běše we wsy konjaca khorosć, kotrejež dla konje do druhich koni njesmědźa, kaž to n. př. w jenej Radwořskej a też w jenej Baćońskej wsy běše. Pola druhich je wina małe zahorjenjo za dobru wěc abo znajmjeńša njetrjebawši strach před snadnymi zadźěwkami. Tak możachu derje z někotrych dworow nic 2, ale 4 konje hić; też běše so wjele jenotliwych koni hodźało do přahow zjednoćić, hdy bychu so jich wobsedźerjo dosć za tym naprašowali.

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(3. pokračowanjo.)

Ale lědma bě tole wuprajiła, widźeše, kak so njewólnik před tymle mužom hłuboko, skoro hač do zemje, kłoni.

„Cäsaro Tiberio", rjekny, „skónčnje njesu tebi wjesołu powěsć."

Hnydom wobroći so njewólnik zasy k Faustinje, prasny pak wustrózany do zady a njedokonja ani słowa prajić.

Njewidźeše dźěn wjacy wustojneje matrony, kotraž so tak kruta zdaše, zo by ji človjek mohł starobu najstaršich sibylow wěsćić. Nětko pak bě so ze starobnej kiprosću a słabosću sypła, a njewólnik wuhlada staru maćerku ze zamućenymaj wočomaj a třepotacymaj rukomaj, kotraž sebi za zepjeru łóješe.

Wězo drje bě so Faustinje powědało, zo je kejžor z khorosću jara wohidźeny, ale wona njebě sebi joho přestała krutoho sylnoho muža myslić, kajkiž bě był, hdyž je joho posledni króć widźała. Też bě so ji rjekło, zo khorosć pomału skutkuje a hakle za lěta człowjeka dospołnje wohidźi. Tule pak bě z tajkej nahłosću postupowała, zo kejžor hižo za někotre měsacy wjacy znać njeběše.

Faustina khabłaše ke kejžorej bliže, njemóžeše pak jomu ani słowa prajić; bjez rěče stoješe před nim a płakaše.

„Sy skónčnje přišła, Faustina?" rjekny kejžor, ani zo by woči powotewrił a pohladał. „Ležach tu a myslach, ty stojiš při nim a płakaš, pře mnje. Njezwěrich pak sebi pohladać z bojosće, zo mohł to mylaty són być."

Tu posydny so staruška k njomu. Pozběhny joho hłowu a połoži sebi ju na klin.

Tiberius pak wosta z měrom ležo ani zo by pohladał. Słódki pokoj zapřija joho a bližši wokomik podnuri joho do ćichoho drěmanja.

V.

Tydźeń abo tři pozdźišo pućowaše kejžorowy njewólnik do sabinskich horow k samotnej khěžcy. Wječerješe so, a winicaŕ a mandźelska stoještaj před khěžu a hladaštaj za słónčkom, kotrež so daloko w zapadźe khowaše. Njewólnik winy so z puća a přińdźe k nimaj bliže ducy jeju strowjo. Potom wućahny ćežku móšnu, kotraž bě jomu za pasom tčała, a położi ju winicarjej do ruki.

„To sćele tebi Faustina, stara žona, kotrejž sy miłosć wopokazał", rjekny. „A dawa tebi wukazać, zo by sebi za tele pjenjezy winicu kupił a nowy dom natwaril, kotryž njeby tak wysoko mjez horami a blizko mróčelam a njewjedru stał, kaž hnězdo worjołow."

„Je Faustina hišće žiwa?" zawoła muž a dźiwaše so. „Mój smoj ju w skalnych škałbach a lěsnych tonidłach pytałoj. Hdyž so k namaj wjacy njewróći, myslachmoj, zo je w tychle strašnych lěsach žiwjenjo přisadźiła."

„Njedopominaš so", přispomni spěšnje joho žona, „ja njechach to nihdy wěrić? Njejsym tebi prajiła: ta je so zasy k Tiberiej wróćiła?"

„Haj", wotmołwi muž, „tak sy prajiła, a ja so wjeselu, zo sy prawje měła, nic jeno tohodla, zo je Faustina přez to zbohatnyła, zo może naju khudobje wobarać, ale přede wšěm kejžora Tiberia dla."

Njewólnik chcyše so nětko hnydom zasy z nimaj rozžohnować, zo by do ćmy wobydlenu krajinu docpěł, ale mandźelskej tomu horliwje wobaraštaj. „Wostań při namaj hač do ranja! Wupowědaj namaj, kak je so Faustinje wjedło! Čohodla je so k Tiberiej zasy wróćiła? Kak běše jeju zetkanjo? A staj nětko zbožownaj, zo staj zasy hromadźe?"

Njewólnik do jeju prózstwy zwoliwši zastupi z nimaj do khěžki. Za wječerju powědaše jimaj wo Tiberiowej khorości a Faustininym nawróće.

Hdyž bě njewólnik swoju podawiznu dopowědał, sedźeštaj mandźelskej tójhdy bjez

Wosebje wobžarować pak dyrbimy woliwknjenjo Budyšskeje wosady, z kotrejež hižo loni, a lětsa zasy, ani jenoho (!) konja njeběše. Što je tu wina? Wołaja so na wulku zdalenosć; ale z njeprawom; přetož też Zdźěrjanscy křižerjo maja přez połdra hodźiny do Radworja jěchać. Tak daloko maja z Budyšskeje wosady jenož wsy k połdnju wot Budyšina, nawječorne a połnócne wsy pak maja bliže, zdźěla wjele bliže. Abo křižerjo dyrbja přez lutherske wsy jěchać? To dyrbja też Zdźěrjenčenjo a też někotryžkuli křižeŕ w druhich wosadach. Nimo toho dźěn bychu dalši wobdźělnicy też móhli z wozom do Radworja přijěć a konje hakle tu zhotować a też wječor zasy tu rozhotować, kaž su to dalši jěcharjo w prjedawšich lětach činili. — Nadźijomnje Budyšska wosada k lětu zasy z prawje bohatym wobdźělenjom pokaza, zo ma też hišće konje a hospodarjow, zahorjenych za dobru wěc.

⁘

Z Hajnic. Jutrowničku zeńdźechu so wšitke tudomne towarstwa hromadźe, zo bychu so swjatočnje wot swojoho dotalnoho knjeza fararja Pawoła Šołty rozžohnowałe. Předstojićerjo a předsydki wuprajichu při tym wotkhadźacomu knjezej najwutrobniši dźak za wšu swěru a prócu, z kotrejž je so wón za towarstwa staral a je spěchował. Jako widźomny wuraz swojeje dźakownosće přepodachu jomu wšelake dary. Na 180 sobustawow bě so zešło, mjez druhimi też excelenca baronka z Ziegler a Klipphausen a knjeni Porakowa.

⁘

Z Khrósćic. Při rjanym wjedrje wotmě so tu po zwučenym wašnju křižeŕske jěchanjo. Khrósćanskich a Klóštrskich křižerjow naliči so 51 porow. Wójny dla přecy křižerjo wotběraja, dokelž pobrachuja jěcharjo a konje. Tohodla česć a připóznaćo tym, kotřiž stare rjane wašnjo hišće dźerža a pěstuja a jomu też we wójnskim času zańć njedadźa. Njech wostanje tak dale, štož je so lětstotki we Serbach zdźeržało! Přeć by so mělo, zo by wjacy hospodarjow jěchało.

⁘

Z Noweje Wjeski. Naš wjesnjan Jurij Schneider (Krawc), rodźeny ze Smječkec, kotryž wot započatka wójny na francózskich bitwišćach wojuje a to we połku pěškowčo ... bu hižo wjacy króć wuznamjenjeny. Najprjedy dósta železny křiž II. rjad. za zmužitosć a khrobłosć před njepřećelom wopokazanu, pozdźišo bu na podwyška powyšeny a nětko zasy na šeržanta pomjenowany. Přejemy jomu wjele zboža a strowe domojwróćenjo.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Při nanajrjeńšim wjedrje wuwjedźe so lětuše jěchanjo našich křižerjow a to zasy z Khrósćanskimi hromadźe kaž loni. Bě jich 51 přahow, potajkim jenož nimale połojca kaž w měrnych lětach. Najebać přidźělenjo picy — a to nic přewjele — njewidźachmy tak jara sćěwki wójny, a tuž wobkhowachu swoju česć a swoje připóznaćo, kaž w prjedawšich časach. Přihladowarjo snadź sudźa po rjanosći konjow też na bohatosć serbskoho kraja. Wopyt wšak bě spokojacy, samo z dalšich krajinow. Hłód wšak też honi na kraj, a měnja, zo w Serbach hišće „mloko a měd ćeče“, a zwostachu tu přez swjate dny a zeznachu so tak z našim krajikom. A husćišo bě měnjenjo ze strony cuzych słyšeć, zo by tutón rjany nałožk so na wšě časy zdźeržał. Mnozy wšak widźa w nim jenož zwonkowny raz. Přez spěw, kotryž tak jara njeklacaše kaž loni, a modlitwy chcedźa křižerjo Bože žohnowanjo wuprosyć na polo a rolu. Nałožk drje je pohanskoho pokhoda. Křesćanscy pósłojo zrozemichu jón wobdać z křesćanskim płašćom a tak dobychu našich pohanskich prjedownikow lóže za wučbu Khrystusowu.

⁘

Z Ralbic. Knjez cyrkwiny wučeŕ kantor Jurij Šewčik je za swoje mnohe, přez wójnu jomu nastate dźěło, předewšim też za joho prócowanja wo wójnske požčeńki pruski zasłužbny křiž za wójnsku pomoc dóstał. Tule jutrowničku dóńdźe jomu wot kralowskeje šulskeje inspekcije čestne wuznamjenjenjo joho zasłužbow. — Też „Kat. Posoł“ přeje wuznamjenjenomu knjezej wjele zboža.

⁘

Z Wotrowa. Při rjanym wjedrje wotmě so jutrowničku zwučeny wobkhad křižerjow. Wotrowskich ličachmy 17, Njebjelčanskich 22 přahow.

⁘

Z Trupina. Žiwnosćeŕ Jakub Kocor, kotryž hižo wot započatka wójny w polu stoji, bu njedawno na šeržanta powyšeny. Tu khwilu leži wón na drěnjo khory w jenym lazareće. Da-li Bóh bórzy wotkhori a so strowy domoj wróći.

⁘

Z Kulowa. Na tudomnym torhošću ma so k wopomnjeću na wšěch we tutej swětowej wójnje padnjenych našoho města a cyłeje wosady pomnik stajić. Tohodla budźe so z najmjeńša tam, hdźež budźe pomnik stać, šěrše městno z nowym kamjenjom pokłasć dyrbjeć; při wšěch kněžach połoža so khódniki a k nim maja so štomy nasadźeć.

⁘

Z Kamjenca. Městno tudomnoho měšćanosty ma so z 1. julijom 1918 z nowa wobsadźić. Mzda wučinja 7000 hr.; po kóždym třećim lěće pak připłaći so k tomu přiłoha, doniž skónčnje mzda 10000 hr. njewučinja. Štóž chce so wo městno wobhonjeć, dyrbi so z wuswědčenjom samostatnoho sudnika wupokazać móc.

⁘

Z Biskopic. 100 jeji wotewzachu tu njedawno mužej, wěstomu hosćencarjej z Drježdźan, na dwórnišću, hdyž wot Kamjenca přijěde. Stražnik łakaše tam za wěstym kokošacym paduchom, a dokelž so jomu hosćencaŕ tón być zdaše, joho zaja. Bórzy pytny, zo je so mylił; hosćencarjej pak te spóznaćo ničo njepomhaše; wón dyrbješe swoje jeja wotedać.

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje

běše, kaž přecy dotal, jutrownu srjedu 3. hapr. w Serbskim Domje w **Budyšinje**. Wopytana njebě přebohaće, wosebje bě mało wopytarjow z našeje strony widźeć. Zhromadźizna měješe wójnski napohlad, kaž knjez předsyda při wotewrjenju zhromadźizny spomni, hdyž dźěn su tola naši młodźi ludźo a knježa w polu na bitwišćach. Towarstwo Maćicy Serbskeje pak předsyda napominaše, zo by swoje dźěło dale pilnje dokonjało, hdyž budźemy serbsku rěč też w zjawnym žiwjenju w přichodźe hišće bóle trjebać hač dotal.

Porjad zhromadźizny běše też samsny kaž hewak. Z prěnja běchu rozprawy, a to najprjedy hłowna lětnja rozprawa wo skut-

---

rěče a zamyslenaj do zemje hladajcy, kaž byštaj swoje rozhorjenjo potajiłoj. Skónčnje pozběhny winicaŕ swoju hłowu a rjekny k swojej žonje: „Njeměniš, zo je tole wjedźenjo Bože?“

„Haj“, wotmołwi mandźelska, „zawěsće je naju Knjez tohodla přez morjo do tohole kraja pósłał. Zawěsće je tohodla staru žonku k naju durjam wjedł.“

Lědma bě mandźelska takle doreč̌ała, wobwjertny so winicaŕ spěšnje k njewólnikej:

„Přećelo“, rjekny k njomu, „budź tak dobry a wzmi Faustinje moje poselstwo sobu! Praj ji tole po słowje: Tole wozjewja tebi twój přećel ze sabinskich horow. Sy widźała młodu žonu, kotraž je nětko moja mandźelska. Njezdaše so tebi rjana, młódna a lubozna a kčějata z dospołnej strowotu? A tola je tale młoda žona něhdy z tejsamej khorosću ćerpjeła, kotraž je nětko kejžora Tiberia zajała.“

„To njeje móžno!“ wurazy njewólnik zadźiwany poskočiwši a na młodu žonu njewěriwje hladajo; tola winicaŕ pokračowaše z rozsudnej rěču:

„Chcyła-li so Faustina wobarać, mojim słowam wěrić, rjekń ji, zo moja žona a ja smoj z Palästiny w Asiji přez morjo do tohole kraja přićahnyłoj. Tam tale khorosć njeje rědka. Je tam tohodla zakoń, zo dyrbja wšitcy wusadni města a wsy wopuščiwši na pustych, samotnych městach bydlić, do rowniščow a skalnych prózdnjeńcow swój wuček brać. Praj Faustinje, zo je moja žona khorymaj staršimaj w skalnej prózdnjeńcy so narodźiła. Doniž hišće dźěćo běše, je strowa była; hdyž pak na knježnu dorosće, wudyri jeje khorosć.“

Hdyž winicaŕ takle powědaše, khileše njewólnik so posměwajo hłowu a potom rjekny: „Kak chceš, zo by Faustina tole wěriła? Je tola twoju žonu w połnej strowoće a w połnym kčěwje widźała. A wě tola też, zo pře tule khorosć njeje zela ani lěkarstwa.“

Winicaŕ pak wotmołwi: „Najsprawnišo by było, hdy by wěriła. Ale ja też njejsym bjez swědkow. Njech wuskušowari přez morjo do Nazareta pósćele. Tam budźe kóždy człowjek mojim słowam swědčić!“

„Je traš twoja žona z dźiwom Boha wustrowjena?“ prašeše so njewólnik.

„Haj“, wotmołwi dźěłaćeŕ, „je w skutku, kaž sy prajił. Jenoho dnja rozšěri so powěsć mjez khorymi w pusćinje: Hlejće, wulki profeta je postanył w Nazareće w Galilejskej. Wón je połny mocy a ducha Božoho a móže wašu khorosć wuhójić, hdyž jenož so ze swojej ruku wašoho čoła dótknje. Ale khori, kiž ze swojim hubjenstwom tu ležachu, njechachu wěrić, zo je tale powěsć luta wěrnosć. ‚Nam njemóže nichtó pomhać‘, prajachu. ‚Z časow wulkich profetow sem njeje nichtó jenoho z nas z tohole njezboža wuswobodźił.‘

„Ale jena běše mjez nimi, kotraž wěrješe, a to tale młoda knježna. Dźěliwši so wot swojich towaršow wuńdźe z pusćiny sebi puć do Nazareta pytać, hdźež profeta přebywaše. Jenoho dnja, hdyž po šěrokej runinje pučowaše, zetka wulkoho zrosćenoho młodoho muža z nadobnym trochu blědym wobličom. Joho włosy, čorne a błyšćate, kudźerjachu so jomu hač na ramjeni. Joho čornej woči zyboleštej so kaž jasnej, miłej hwězdźičcy, a wabještej hižo z nazdala dobroćiwje k sebi. ‚To je dobry człowjek, toho móžeš so woprašeć‘, mysleše knježna. Ale prjedy dyžli so hišće zetkataj, wołaše na njoho: ‚Njekhodź mi blizko, přetož ja sym nječista, ale praj mi, hdźe móžu profetu z Nazareta namakać.‘ Ale muž kročeše ji dale a bliže a hdyž bě cyle blizko, wopraša so: ‚Čohodla pytaš profetu z Nazareta? Što chceš jomu?“ — ‚Pytam joho, zo by mi swoju ruku na čoło położił a mje wot mojeje khorosće wustrowił.‘ — Tu přistupi muž cyle blizko k njej a połoži swoju ruku ji na čoło. Ale wona rjekny: ‚Što pomha mi, zo ty twoju ruku mi na čoło kładźeš? Ty tola profeta njejsy?‘ — Tu posměwkny so muž dobroćiwje a wotmołwi: ‚Dźi nětko tamle do toho města pod horu a pokaž so měšnikam!‘

kowanju towarstwa, wosebje předsydstwa a wubjerka, kotruž prěni sekretar schol. Žur poda. Rozprawu wo knižnej pokładnicy poda k. cyrkw. wučeŕ Šołta, dokelž je pokładnik k. wyšši wučeŕ Wjerab w polu. — Zarjadnik Domu, k. justicny rada Cyž rozprawješe wo wobstojnosćach Domu a joho zamoženju. Z tuteje rozprawy zhonichmy, zo je Maćične zamoženjo na Domje 160000 hriwnow. — Knihiskładnik k. wyšši wučeŕ Kapleŕ nam w swojej rozprawje zdźěli, zo je w minjenym lěće 6573 exemplarow wšelakich knihi a knižkow z knihiskładu wudał. Za nětko hišće zbytne słowniki postaji so hnydom płaćizna 16 hr. za exemplar. — Wo knihowni njehodźeše so rozprawjeć, dokelž je dotalny knihownik zemrěł a nowy njeje tam w zymje mohł ničo činić. — Redaktor Časopisa M. S., stud. rada prof. dr. Muka wozjewi, zo njeje možno było Časopis cyle dohotowić, wuda pak so hižo 3. zešiwk němsko-serbskoho słownika. Předźenaka je so telko rozpředało, zo njebě možno sobustawam jón poskićić. — Knjez farař Rjeda wozjewi, što je skutkował wubjerk a z krótkim přehladom wo wotrjadach, kotrež běchu dopołdnja swoje posedźenja měle, a jich dźěle skónči rozprawu knjez prof. dr. Muka.

Druhi dźěl wopřiješe nekrologi, t. r. so podawaše žiwjenjoběh w minjenym lěće zemrětych sobustawow, zemrěli pak běchu sćěhowacy knježa: sem. wyšši wučeŕ Fiedleŕ, farař Riese (delnjołužiski Serb), farař Wingeŕ a kantor Zarjeńk. — Cyła črjódka knježich bě póslała M. S. a k jeje hłownej zhromadźiznje postrowy, mjez nimi też k. univ. prof. Černý, kotrohož wurjadny list bu přečitany. — Něšto nowych sobustawow bu přijatych. — Na to rěčeše knjez sejmski zapósłanc Bart jadriwe słowa k zhromadźenym:

Wójna wobstojenja přeměnja; přecy bóle so spóznawa, kak ważna je zemja. Też mjez našim serbskim ludom je tele spóznaćo, haj je tu runjewon lačnosć za zemju. To je też derje; dyrbimy pak też hladać, zo tu, kotruž hižo mamy, zdźeržimy. „Žadyn hruzlk serbskej' zemje njepředajće“, je hižo zemrěty Ćišinski napominał a to płaći też nětkle hišće. W tym nastupanju maja wosebje naše nalutowańje so starać.

Wulki strach za naše serbske wobsedźeństwa je zrudne předkupne prawo. Te dawa předewšim knjezykam přileżnosć, žiwnosće, też kubleška na so torhnyć, hdyž štó swoje předa.

Přećiwo tomule prawu so hižo we sejmje dźěła, a je nadźija, zo so zběhnje. Też bayerske knježeŕstwo přećiwo njomu wustupuje. Zo pak by so pola ministerija skerje přećiwo tomule prawej dźěłać mohło, ma so předewšim dopokazać, kak ryćeŕkublerjo předkupne prawo wužiwaja ke škodźe srjedźnoho stawa. Tuž ma so předewšim pokazać, w kotrych wsach su so kubła a žiwnosće wot lěta 1832 (po zběhnjenju roboty) přez tónle zakoń srjedźnym ratarjam wuwiłe a kelko tychle je. (Dopisy maja so słać: Herrn Landtagsabgeordneten E. Barth, Briesing b. Bautzen.)

Při wuradźowanjach we sejmskich wotrjadach je so, kaž knjez zapósłanc dale pokaza, wukopało, zo samo tu a tam wukupne prawo wobstoji; zo mjenujcy móža někotři knjezykojo někotrohožkuli žiwnosćerja abo kněžkarja nuzować, zo jomu swoju ležomnosć na předań wostaji. Tele prawo hišće wobstoji, a by so też zakońscy nałožeć směło; jenož zbožo je, zo so njenałoža. —

Na kóncu sćěhowachu namjety. Knjez Bart namjetuje, zo by so woheńzawěsćaca summa našoho Domu powyšiła, k čomuž so přihłosuje a namjet so wuwjedźe. Knjez justic. rada dr. Herrmann spomina na to, zo by M. S. namjetowała, zo by so na realcy a překupskej šuli też serbscy wučiło a professor dr. Muka k tomu přistaji, zo by so to też za ratařsku šulu prosyło. Po někotrych rozmołwach dla šulskich knihi a Předźenaka bu hłowna zhromadźizna skónčena. — Zhromadźizna bě lětsa prawje žiwa w swojich jednanjach, a Bóh dał, zo bychu jeje wuradźowanja a dźěła też płody njesłe w žiwjenju našoho naroda.

K wójnskej požčeńcy.

Štóž je z postajenjemi, kaž sebi to nětčiše wobstojnosće, wosebje w hospodarstwje žadaja, njespokny, sebi zawěsće přeje, zo bychu tajke wobmjezowace postajenja tak khětře hač možno spadłe. Tohodla nochcedźa tajcy njespokojni krajej swoje pjenjezy požčić, měnjo, zo přez to wójnu přikrótša. Po prawym pak polěkuja k podlějšenju tajkich wobćežnych wobstojnosćow. Tajke njerozomne zadźerženjo jenož njepřećelow w zasakłosći kruća a podlějša přez to wójnu. Štóž chce po swojich mocach wobćežnosće dźensnišoho časa tak khětře hač možno wotstronić, njech swoje zbytne pjenjezy krajej požči. Pomha tak sebi samomu a dopomha skerje dobyćeŕskomu kóncej wójny.

Škoda za tych, kotřiž nochcedźa swoje pjenjezy na wójnsku požčeńku dać.

Hižo wjacy króć bu na to pokazane, kak wopačnoho nahlada tón je, kiž měni, zo z wójnskej požčeńku wójnu podlějša. Njedźiwajo na to njech sebi kóždy wopomni, zo budźe, tak dołho hač njepřećel wo měrje ničo słyšeć njecha, krajne wjednistwo nuzowane, też bjez wójnskich požčeńkow sebi na druhe wašnjo trěbne pjenjezy wobstarać, doniž so našomu wójsku njeporadźi, kaž w narańšej tak też w nawječornej frónće a k połdnju měr sebi wudobyć. To pak by wězo za kraj wjele dróžšo było, a ćeža z wójny so za čas měra přez to jenož pohóršiła.

Zo su krajej požčene pjenjezy znajmjeńša też tak wěsće zapołožene kaž pjenjezy na nalutowańjach abo pola kreditnych wustawow, móže kóždy hižo z toho dowidźeć, zo nalutowańje pjenjezy, kotrež sy pola nich zapołožił, za wójnske požčeńki nałoženja; za to dóstanu 5% město 3 abo 3½%, z kotrymiž lutowarjam zadanjeju.

Kak stari Serbja swoje sydła założachu?

(Dr. J. Wjacsławk.)

W Hórnikowych stawiznach serbskoho naroda rěka na prěnjej stronje: „Hdyž so Khrystus narodźi, zajimachu naši prawótcy wobšěrne kraje wosrjedź Europy wot Rheina hač do Dněpra a wot baltiskoho morja hač do Italskeje a Grekskeje“. Hdyž my tute słowa po dźensnišich nowišich přepytowanjach wjacy za prawo dźeržeć njemóžemy, dha je tola to wěste, zo běše serbski lud jónu jara wulki. Hdy naši prawótcojo po prawym do Europy přińdźechu, njeje hišće cyle jasne, najskerje pak w času wulkoho přesydlenja ludow, tak

---

„Khora pak mysleše sebi: ‚Tón ma hišće swoje žorty ze mnu, dokelž wěrju, zo móžu wustrowjena być. Wot toho zhonić njemóžu, štož wědźeć chcu.‘ A dźěše dale. Bórzy wuhlada młodoho muža na konju, kotryž na hońtwu jěchaše. Hdyž běše ji tak blizko, zo móžeše ju słyšeć, zawoła na njoho: ‚Njekhodź mi blizko, přetož sym nječista, ale praj mi khětře, hdźe bych wulkoho profetu z Nazareta namakała?‘ — ‚Što chceš tomu profeće?‘ prašeše so młody muž dale a bliže jěchajo. — ‚Chcu joho prosyć, zo by mi ruku na čoło położił a mje wustrowił?‘ rjekny. ‚Tebi tola njeje lěkarja trjeba.‘ — ‚Njewidźiš dha, zo sym nječista?‘ wotmołwi knježna. ‚Sym so khorymaj staršimaj w pusćinje narodźiła.‘ — Muž pak njedawaše so z tym wottrašić, zo by so ji dale njebližił, dokelž knježna běše rjana a lubozna, kaž runje zakćěta połna róža. ‚Ty sy najrjeńša knježna w cyłym kraju Juda‘, zawoła. — ‚Njewidźiš dha, zo je moje wobličo z wusadom wohidźene, a njesłyšiš, hdyž rěču, zo mój hłós so poskha, kaž by dźiwje zwěrjo wuło?‘ — Wón pak pohlada ji hłuboko do wočow a rjekny: ‚Twój hłós klinči kaž sléborna nalětnja rěčka, kotraž bajki bórbotajcy po swětłych kamuškach pluskota a twoje wobličo je hładke a něžne, kaž rubičk z mjehkeje židy.‘

„Z dobom přijěcha ji tak blizko, zo móžeše wona swoje wobličo we swětłych mjedźanych wobražkach joho sedła widźeć. ‚Tule móžeš so wobhladować‘, — rjekny. — Wona pak pohlada do tajkoho hladadła a widźeše wobličo hładke a lubozne a něžne, kajkež ma młoda mjetel křidleško runje tu khwilu ze swojeje duški so wudrapawši. ‚Što je to, štož tule widźu?‘ dźeše. ‚To tola moje wobličo njeje.‘ — ‚Zawěrno, je twoje wobličo‘, swědčeše ji jěchaŕ. — ‚Ale mój hłós, njekorči tón? Njeklinči, kaž by wrjeskotaty wóz po škropawym, kamjenjatym puću so wlekł?‘ — ‚Ně, klinči kaž cunje zwuki herca, kotryž truny spinajo na harfu hraje‘, měnješe jěchaŕ.

„Tu wobroći so knježna, z wotkelž bě přišła, a z ruku do dala pokazujcy dźeše: ‚Wěš, štó je tón muž, kotryž tamle mjez dwěmaj dubomaj so našimaj wočomaj zhubja?‘ wopraša so jěcharja. — ‚To je tón, za kotrymž sy so runje khwilu naprašowała, wulki profeta z Nazareta‘, wotmołwi jěchaŕ.

„Tu pozběhny knježna wobej rucy a prasny z lutym spodźiwanjom z dłónju do dłónje a zapłaka z hłosom: ‚O, ty swjaty! O, nošerjo Božeje mocy!‘ zawoła z radosću a z rozkaćom. ‚Ty sy mje wustrowił, a ja sebi myslach, zo mje směšiš a maš swoje žorty ze mnu!‘ A chcyše so wróćić, chcyše běžeć so jomu k nohomaj pokorić a wo wodaćo prosyć. Jěchaŕ pak ju měrnje pokoješe. ‚Twoju njewědomosć je tebi dobry profeta smilnje wodał. Zawěsće pak je tebi poručił: ‚Dźi a pokaž so měšnikam!‘ Joho poručnosć dopjelnjejcy budźeš jomu najspodobnišu a sebi najspomožnišu pokutu činić. Pój, njech tebje k měšnikam dowjedu, zo bychu twoje wustrowjenjo wobswědčili!‘ A jěchaŕ zběhny ju na swoje sedło a wjedźeše ju do města pod horu. Tam dźěštaj hromadźe k staršim ludu a měšnikam, a jěchaŕ powědaše jim, kajku je knježnu na runinje nadešoł. Woni naprašowachu so do drobna za wšěm, hdyž zasłyšachu, zo je so knježna khorymaj staršimaj w skalnej prózdnjeńcy narodźiła, njechachu wěrić, zo je wustrowjena. ‚Wróć so zasy, zwotkel sy přišła!‘ prajachu. ‚Sy-li so khora narodźiła, wostanješ swoje žiwe dny khora. Sem do města sebi njezwaž, zo njeby nas wšitkich hišće ze swojej khorosću natykła!‘

„Knježna pak jim wotmołwi: ‚Wěm, zo sym strowa, přetož wulki profeta z Nazareta je mi ruku na čoło położił a mje wustrowił.‘

„Hdyž woni to zasłyšachu, wołachu napřemoh: ‚Štó je tón, kiž by móhł nječistych wuswarnjeć? Kajki je to profeta z Nazareta? Štó je joho za profetu wuzwolił? My joho njeznajemy. Wšitko to je zawjedne slepjenjo belzebuba. Wróć so khwatajcy k swojim ludźom do pusćiny, zo by nas wšitkich do zahuby njesćahnyła!‘ (Přichodnje dale.)

mjenowaneje „Völkerwanderung“. Započatk tutoho ćahanja ludow bě wokoło lěta 378. Bórzy po tym, drje móžemy prajić, naši prawótcojo do srjedź Europy přićežechu. We druhej połojcy 6. a 7. lětstotka sedźachu Serbja hižo kruće we swojej nowej domiznje.

Kak daloko tući naši prjedownicy we tym času swoje sydlišća w Europje wupřestrěwachu, to spóznajemy dźensa najlěpje z archäologiskich (starodawnych) namakankow. Njechamy pak dźensa tute prašenjo dale přepytować, chcemy z krótka pohladać, na kajke wašnjo so naši wótcojo we Łužicy a Sakskej zasydlowachu.

W kraju z wodami a bahnami přećehnjenym abo z lěsami porosćenym, hdźež hłowne drohi při rěkach wjedźechu, móžachu najpřihódniše městna za přebywanja prěnim zasydlerjam jenož pobrjohi rěkow być. Po nich mjenujcy bě možno, lóže wšitke potrěbnosće dóstać, do zjednoćenja ze susodami stupić a w strachach ćěkajo so wumóc. Ležomnosć sama wotwisowaše wosebje wot twórby rěčnišća.

Khude ale derje tworjene rěčnišća hórkojteje kalkohlinaneje krajiny (Lößlandschaft abo Mergel) dowolachu, sydlišćo hnydom při kromje rěčnišća natwarić. Wosebje so na to hladaše, zo bě pódla kužoł z dobrej wodu, a dokelž so wot tajkoho kužoła mnohi wužitk žadaše, so husto sta, zo so tři abo štyrjo při tajkim kužole zasydlichu. Tajke zasydlenjo dósta přez to formu pódkowje a kužoł bu přez zahaćenjo wody do hatka přetworjeny. Tworjenjo tajkich hatow z nutřka tychle tak mjenowanych kulojčnikow abo wobłučnikow (Rundlinge) běše pola našich prawótcow nuzne, dokelž běše kraj drje kužołaty ale bjez wjetšich wodow.

Ważniše za tajke sydlišća pak běše pódla ležomnosće kajkosć pódy. Tu hladachu naši prawótcojo, zo so zasydnychu na dobrej płódnej zemi, kotraž wyše toho telko dźěła nježadaše, kaž hórkojta a skałojta. Tuž móžemy hišće dźensa wobkedźbować, zo so tam tajke sydlešća do hromady tłóča, hdźež je lěpša zemja, bjez toho, zo by přez nju rěka běžała. Najlěpši přikład mamy drje tu we dźensnišej hišće serbskej Łužicy.

Tak móžemy z krótka prajić, zo Serbja najprjedy wobsadźowachu šěroke runiny z dobrej pódu kaž też hórkojtu krajinu před wjetšimi horami. Hakle pozdźišo, hdyž lud přecy bóle přibjeraše, spytachu woni swoje sydlišća też do předhorow a do wužšich rěčnych dolinow wupřestrěwać.

Njepřistupne lěsy na horach woni njelubowachu runje tak też nic tonidłaty a bahnaty kraj. Tajka zemja žadaše přewjele prócy, jeli dyrbješe što płodźić. Wyše toho pak so też njehodźeše z tamnym płuhom, kotryž naši prjedownicy trjebachu, wobdźěłać. A hdyž jich w tajkich kónčinach tola namakamy, potom nježiwjachu so wot rólnistwa, ale skerje wot skotuplahowanja, rybarstwa a hońtwy. Na wyšših horach pak so hač do 12. haj samo hač do 15. lětstotka žadyn Serb njezasydlowaše.

Kaž pola Germanow, tak běše też pola našich prawótcow podłožk hospodarskoho, socialnoho a politiskoho wutworjenja žiwjenja krejne přećelstwo; ze swójby nastachu rodźiny. Wšitcy žiwjachu so w towaršnym zwjazku. Wšitcy do jeneje rodźiny słušacy přiwuzni hač do najdalših stawow tworjachu „čeledź“ a bydlachu zhromadnje při jenym wóhnišću. Wsy, kotrež so přez zasydlenjo tajkeje swójby wutworichu, běchu z woprědka wězo małe, w starych spisach so z wjetša villulae a viculae mjenuja. Wone ležachu w kupkach (Gruppen) abo wupřestrjene přez wjetše smuhi krajiny blizko hromadźe, kaž to nam dźensa hišće pokazuje kraj wokoło Mišna a Drježdźan a we Łužicy, kraj, kotryž móžemy wobmjezować snadź přez linije běžace wot Biskopic ke Kamjencej, wot Kamjenca k Rakecam a dale horje k Wósporkej a wot tam k Rozwodecam.

Hdyž so rodźina poča rozmnožować, nastawachu pódla starych khěžow nowe, nic roznjesene, ale po towaršnym nałožku khěža při khěži kołowokoło nadewsy. Z rozmnoženjom khěži přiwza sydlišćo, kaž w započatku hižo prajach, formu pódkowy z jeničkim wukhodom, jako zamknjene wobkoło. Zady khěži bě ležomnosć za plahowanjo zežiwjeńskich rostlinow, warjenjow a sadowych štomow, ze žerdźemi wobhrodźena a tohodla „zahroda“ mjenowana. Tajke ze zahrodami wobdate słowjanske sydlišćo wopokazowaše so tola drje jenož z woprědka jako małe wobhrodźene město, zamknjene a z tym wobrónjene před nadpadom kajkohožkuli njepřećela. W pozdźišich časach to wjacy dosahało njeby a wyše toho běchu hišće druhe přičiny, zo so tak twarješe, kaž to hišće widźimy.

(Přichodnje dale.)

Wšelčizny.

Zajimawe za ratarjow a naše nalutowarnje.

W Bayerskej je so towarstwo (G. m. b. H.) zarjadowało z mjenom „Bayrische Landessiedelungsgesellschaft“. Zaměry tohole towarstwa budźa a maja też nas we Łužicy należnje zajimać.

Tele towarstwo chce zasydleć, to rěka ležomnosće małym buram zdžeržeć abo wobstarać, dale ratarskim dźěłaćerjam dobre strowe wobydlenja z mjeńšimi, bydlenjam přisłušacymi ležomnosćemi wuskutkować. K tomu chce wone ležomnosće pokupować; też potom předewšim ryćerkubleŕske do mjeńšich rozdźěleć a tym přewostajeć, kotřiž so wo nje wobhonjeja. Jenož zasydlowanja dla, nic pjenježnoho dobytka dla, chce wone swoje dźěła wukonjeć. Tuž budźe pokupjene ležomnosće jenož wo mjenje dróžšo předawać hač kupski pjenjez wučinja. Dobytki z předawanja maja so na ležomnosćach zasydlenym rozdźěleć.

Tomule towarstwu je knježerstwo předkupne prawo přizwoliło. Wone ma, zo by swój nadawk derje wuwjesć mohło, zwiski z knježerstwom, z wustojnymi ratarjemi a wšelakimi zarjadowanjemi, kotrež su so za wójnskich wobškodźenych wutworiłe. Wšě prócowanja tohole towarstwa maja na to złožene być, zo bychu powšitkownomu lěpšomu służiłe. —

Přez wójnu też nam we Łužicy, předewšim też we Serbach nadawki nastanu, kotrež změjemy dopjelnić. Hižo do wójny, hižo z dawna smy škodowani přez wulkoležomnosćerjow, kotřiž ze swojim předkupnym prawom wšo pokupuja, štož někotromužkuli khěžkarjej abo burikej wšelakich winow dla z ruki jědźe abo je so wusunyło. Tak ličba samotnych wotebjera, móžnosć na swojej zemi sebje a swoju swójbu žiwić, so přecy bóle pozhubjuje. Přetož, štož ryćerkublerjo pokupja, z wjetša nichtó wjacy jich wobsedźeństwu njewuwinje. Nadźijomnje přińdźe bórzy zakoń, kiž ryćerkublerjam móžnosć, swoje ležomnosće hišće powjetšeć, wozmje, haj skerje jich nuzuje, zo za přiměrjene wotrunanjo ratarskim dźěłaćerjam a khěžkarjam wot swojich zahonow, njech lěsow, njech role, trěbne přewostajić dyrbja. To je socialna potrěbnosć a winowatosć. Z tym so potom też docpěje, zo ludźo njebudźa hižo tak do městow so ćišćeć. Potom na wsach k wobdźěłanju role čłowjeske mocy wostanu.

Njeby tajke towarstwo też we Serbach so wutworić mohło? Abo z druhimi słowami: njebychu naše nalutowarnje so tak mjez sobu zarjadować mohłe, zo jena druhu podpjera, hdyž mělo so něhdźe kubleško abo žiwnosć abo khěžka dotalnomu wobsedźerjej abo joho potomnikam zawěsćić?, abo z najmjeńša někajkomu katolskomu Serbej na kupjenjo přiwobroćić?

⁘

Pižmowa šćurka (Bisamratte) je jara škódna za rolu a lěsy, nasypy a haćenja, docyła wšě twary wokoło wody a we wodźe. Wot něšto lět zakhadźa wona w Čechach a předobywa so pomału też do Sakskeje. Tuž ma so wša próca nałožeć, zo so tu njeby zasydliła a rozmnožiła.

Wona ma štaltnosć kaž bobr, jenož mjeńša je, něhdźe 30 cm dołha z někak 28 cm dołhej wopušu, hdyž je wurosćena. Kožuch je hładki, horjeka bruny, deleka šěry a někak na čerwjeń. Mjez panochtami ma wona plowadła.

Tele škódne zwěrjo je žiwe z črjódami předewšim wokoło wodow; do jich brjohow toči sebi swoje puće; přez to móža haćenja podryć, wosebje hdyž je něhdźe we wulkich syłach

Hdźe pižmowe šćurki su, hodźi so spóznać z tohole. Po žitnišćach a dźećelnišćach, kotrež při wodach leža, su sćežki něhdźe 20 cm šěroke wužrane; skót, kiž na łukach so pase, přepadnje so husto z nohami; pohladaš-li krućišo do tajkeje dźěry, móžeš tam 15—20 cm šěroke khódby namakać; rostliny we wodźe su wotpasene; we wodach su z trawy a syćiznow natwarjene kopjena; na brjohach nadeńdźeš wožrane ryby, žaby atd.; wječor widźiš po wodźe zwěriska płować, hłowa tči dospołnje, khribjet z dźěła z wody.

Wobarać móžeš so přećiwo tomule zwěrjeću, zo je zezatřěleš abo z „cito mors Patrone No. 2“ wukadźiš. Dóstać je tele „kadźidło“ pola Hinsberg, chcemische Fabrik Nakenheim a. Rh. — Dele móžeš šćurku zajědojćić abo z paslemi łójić. —

Hdyž sy so přeswědčił, zo něhdźe šćurkow je, maš to wozjewić pola „Landwirtschaftliche Versuchsanstalt in Dresden (Stübelallee 2).“

⁘

Lětarstwo je so wosebje też přez tule wójnu přecy bóle wuwiło a wudospołniło. Dźiwać so tak njemóžeš, zo je so też hižo na to mysliło, lětanjo też k wobkhodej wužić. Tak je so tele dny w Mnichowje towarstwo „Ilag“ założiło, kotrež chce so hižo nětkle prócować, zo by so hnydom po wójnje tajki wobkhod mjez jenotliwymi městami Němskeje, ale też cyłeje srjedźneje Europy, zawjedł. Zajimawe je, zo tomule towarstwu też knježacy wjerch z Thurna a Taxis přisłuša; Thurn-Taxiscy běchu ći, kotřiž běchu přez lětstotki listowy wobkhod w Bayerskej a też druhich němskich krajach wobstarali; jim słušeše kóždy póst.

⁘

54 lět ćežkeje kłódy je přetrał wěsty J. Herchenröder w Butzbach w Hesenskej. 1863 běchu joho dla mordarstwa k smjerći wotsudźili, bórzy na to pak wobhnadźili; na čas žiwjenja dyrbješe do kłódy. 80lětny tam njedawno wumrě.

⁘

Lichnowsky budźe tola nětko snadź za wozjewjenjo swojich „dopomnjeńkow“ khostany. Kaž rěka, je so skórźba přećiwo njomu hižo započała.

⁘

„Dubowe lisćo“ k rjadej „pour le mérite“ je kral. sakski wyšk z Oldershausen dóstał. Mjenowany je šef wojerskoho železniskoho zarjadowanja.

⁘

Kedźbu!

Wšě wobsedźeństwo je přez wójnu we swojej pjenježnej hódnosći zrostło, mjez druhimi też twarjenja. Dale je też wšo podróžene, štož k twarjenju je trěbne. Tohodla je wopalny pjenjez (Brandkasse), kotryž na statokach leži, za nětčiše časy mały. Po najnowišich postajenjach je móžno, tónle wopalny pjenjez po přikrótšenym wašnju wo 25%, potajkim wo joho štwórty dźěl, powyšić dać. Njech nichtó so njekomdźi, ale njech hnydom namjet k tomu wyšnosći připósćele abo hortnje sčinić dźe. Štóž to zakomdźi abo wotstorkuje, budźe so kać, přińdźe-li na statok njezbožo.

Cyrkwinske powěsće.

W Bačonju běše jutry wutoru s. firmowanjo. Najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann a z nim knjezaj praelat Skala a farař Šołta přijědźechu 1/2 9 hodź. přez Prěčecy hač na mjezy Haslowa. Tam tři křižerjo čakachu a w jich mjenje powita k. Delan Wunjowski knjeza biskopa z pokornymi a wustojnymi słowami, na čož knjez biskop wotmołwi. W Bačonju srjedź wsy čakachu pod čestnymi wrotami kk. wosadny farař Delan, farař Kretschmer Šěrachowski, seminarski direktor Löbmann, farař Žur Kamjenski a kapłan Dórnik Radworski, šula z k. wyššim wučerjom kantorom Symankom, něhdźe 30 družkow wulkich a małych, wojeńske towarstwo z khorhowju, towarstwje knježnow a młodźencow a cyła wosada. Po wutrobnych powitacych słowach knjeza fararja a připóznawacych knjeza biskopa nastaji so ćah do wulkotnje wupyšeneje cyrkwje, hdźež před wulkim wołtarjom so předpisane modlitwy wuspěwachu. Na to so hnydom přizamkny pobožnosć po mortwych před wulkim wołtarjom a potom po dołhim ćahu na kěrchowje a skónči so zasy před wulkim wołtarjom. Z boka wołtarja bě biskopski trón postajeny a knjez biskop so drastu za pontifikalnu Božu mšu zwobleka. Při Božej mši służachu najdostojnišomu knjezej kk. praelat Skala jako presbyter assistens a fararjej Kretschmer a Šołta jako diakon a subdiakon, a spěwaše cyła wosada serbske kěrluše. Po wulkej Božej mši předčita farař Delan swjate sćenjo a potom měješe knjez biskop předowanjo na wosadu a firmujomnych wopowědujo radosć jutrownu a skutkowanjo Ducha swjatoho. Na to wudźěleše swjaty sakrament. Firmowanych bě něšto přez 100, mjez nimi wjetša ličba Polakow a Pólkow. Te Deum a Bože požohnowanjo z Najswjećišim swjatočnosć wobzamkny, na čož swjatočny ćah najdostojnišoho knjeza na faru přewodźeše. Po swjatočnosćach so cyrkwinske předstojićerstwo knjezej biskopej předstaji: kk. Bermich z Haslowa, Robl a Rjenč z Čornec a Smoła z Bačonja. Potom běše pruhowanjo z nabožiny w šuli, hdźež bě so też šulske předstojićerstwo zhromadźiło. W joho mjenje knjez farař Delan knjezow biskopa a praelata powita a knjez biskop wotmołwi pokazujo wosebje na poćahi, kotrež joho hižo z dawna z Bačońskej wosadu zwjazuja. Mjez dźěćimi běchu też někotre němske, kotrychž so knjez farař w němskej rěči prašeše. Rjany čas toho dnja k poradźenju woprawdźe krasnych a pohnuwacych swjatočnosćow jara přinošowaše. Přispomnić so hišće może z džakom: Dokelž je tachantstwo swoje konje hnydom na spočatku wójny wotedać dyrbjało, běše po najdostojnišoho knjeza do Budyšina Smolic wóz z Bačonja přijěł, a Rjenčec wóz z Čornec joho zasy wróco dowjeze. Zynki dweju zwonow, kotrajž staj Bačońskej cyrkwi wostałoj, rjenje klinčachu po serbskich honach do daloka, wopowědujcy radosć a wobnowjenu swěru pobožneje wosady najswjećišeje Wutroby Jězusoweje.

⁘

Křižerjow bě tele jutry: při Kulowskim procesijónje 106, Ralbičanskim 51; při Radworšskim 26, Bačońskim 26, Khrósćanskim a Klóštrskim 102, Njebjelčanskim 44, Wotrowskim 34.

Nierth & Förster

Dalokoročak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

⁘ Jandźel pěston ⁘

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Přewzaćo wobkhoda.

Česćenym wobydlerjam w **Pančicach** a we wokolinje z tutym wozjewjam, zo sym **zamkarstwo** a instalaciski wobkhod **Idy** zwud. **Bejmoweje** w Pančicach přewzał a prošu też mi tusamu dowěru wopokazać, kaž mojej překhodnicy. Wšitke dźěła a nadawki wuwjedu swědomiće a po přiměrjenej płaćiznje.

W **Pančicach**, 10. měrca 1918.

Z počesćowanjom

Iwan Erichsohn.

Bosniski kraj a raj.

Zajimawa knižka za našich wojakow.

Płaći 35 pj.

Czenstochowa — „Pólski Różant“

płaći 25 pj.

Wobej knižcy hromadźe płaćitej 50 pj. a dóstanješ jej w našej Donnerhakec knihićišćerni abo w expedicijach „Kat. Posoła“.

Hnydom do domu so přiwozmje **młódši hólčec**, kiž změje też z khwilemi we zahrodźe dźěłać.

Emil Sperling, wobsedźef kupjele „Heil“ pola Smječkec.

Žarowanske wobrazy, swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeća na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Sprawnu serbsku **służobnu holcu** pyta k **15. haprylej** abo pozdźišo

Stud. radźićel dr. Muka
w Budyšinje na Wilhelmowej h. 16.

Štóž je w Khrósćanskej cyrkwi jutrownu sobotu po swjećenju wody swój karan z emalirowanym 3literskim přemjenił, njech tam emalirowany zasy donjese.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje a sotry

Hańže zwud. Delankoweje

rodź. **Hrjehořkec** w **Budyšinje**

wuprajamy wšitkim za mnohe dary lubosće, pobožne modlitwy na póstywječorach a bohate přewodźenjo k rowu **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Wosebity dźak wjeledostojnomu knjezej fararjej Hejduščy za tróštowace słowa při rowje.

W **Budyšinje, Radeberku** a **Brěmjenju**
na dnju pohrjeba, 2. hapryla 1918.

Hlubokozrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 15. | **Budyšin, 13. hapryla 1918.** | **Lětnik 56.**

Rjana kwětka.

Něšto fijałkow je mi dobra duša přinjesła. Do škleńčki nalach wody a stajich sebi kwěćelk na blido; tam stojo nuchawki kćeja a wonjeja, a mam wjeselo na rjanej kwětcy a luboznej wóni.

Kóždy ma fijałki rad, a tola, hdyž sebi wobhladaš: što po prawym je tak wosebitoho na njej? Kak jednora je cyła štatnosć! zawěrno to lilija a róża hinak do wočow kałatej. Ale fijałka: je mała kaž husaca kwětka, kotruž skónčnje jenož dźěćo kedźbu ma a sebi šćipa a kwětki sebi jich naščipawši zasy do procha čisnje. Fijałka zawěsće so njenaduwa do šěrokosće a so njenaćahuje do wysokosće, a wona njedrasći so nadpadnje, ale jednorje a stajnje po starej módźe; noweje njepyta. Na wuzkej šiscy sedźi kwětka: pjeć zelenych a pjeć na čerwjeń módrych łopješkow a něšto žołtych próškow, to je wšo, štož ma a je a nosy.

Při tym pak ta kwětka njeje hrozna; zawěrno to njeje. Nawopak, jara přijomna a woprawdźe lubozna je; jenož błyšćateje, pyšneje rjanosće nima. Ale něšto druhe ma rjane na sebi; a to je tak rjane, zo by so z tym z dobrym prawom pyšić a debić a hordźić mohła, hdy by po čłowjeskim złožena była. Tola, to fijałka nječini. Swoju rjanosć, swoju nježnosć a luboznosć khowa; wona so njestaja a njesyda, hdźež wjele ludźi khodźi a hdźež kóždy ju widźeć a wobdźiwać dyrbi; ně, za płotami rosće, abo na brjóžkach, bóle w hrjebjach a mjez trawičkami, zo je jeje lědom widźeć.

A byrnjež tež rjeńšo wonjała, dha tola tež wosebiteje starosćiwosće wo so sebi wot swojoho njebjeskoho Stworićerja nježada: z něšto zornjatkami zemje a něšto kapkami wody a něšto słónčnymi dnjemi so dospołnje spokoji; wot toho je žiwa a za to kćeje a wonja. A hdyž su wokoło njeje druhe kwětki wukćěle a hdyž w zahrodach a po brjóžkach swoju wóń rozšérjeja, tu fijałka rad jim cofuje a wona da swojomu kćěnju spadnyć a wša zeskhnje a skónčnje wostanu jenož zelene łopjena, kotrež mjez trawu a druhimi rostlinkami nichtó hižo kedźbu nima.

„Dźi k mrowi, lenicho, a wukń wot njeje“, rěka w swj. Pismje, a Jězus nas napomina, zo bychmy zhladowali na „ptaki njebja“ a „lilije polow“ a wot nich wukli dowěru k Bohu. Tuž směmy tež prajić: „Dźi k fijałcy, hordy a wukń pokornosć“.

Mało ludźi je, kiž su kaž fijałki. Woni něšto su, a tola ničo wo sebi nječinja. Jich wašnjo je tak z ćicha, tak pokorne, tak přećelne; měrnje, swědomiće, woporniwje wukonjeja swoje winowatosće, činja jenož dobre, křiwdy ženje; słabosće druhich we wobkhadźe z nimi scerpnje znjesu; zda so jako bychu wo nich njewědźeli a docyła je njezačuwali. Runje tohole wašnja dla pak ludźi kedźbliwosć a lubosć na so ćahnu; ludźo sebi jich waža, česća, rad z nimi wobkhadźeja. Woni njewukhwaluja z wulkim słowom swoje skutki, swoje dobre boki, njeswarja na druhich jako bychu sami lěpši byli, a tola kóždy bórzy jich spóznawa; kaž fijałcyna lubozna wóń so daloko rozšérja a nam přeradźa, zo něhdźe skhowana fijałka kćeje, tak tež jich rjane wašnjo za nich swědči a rěči a praji, zo mamy čłowjeka, zdźěłanoho po wutrobje a jara husto tež po duchu před sobu.

Tola tajkich njeje runje won nadosć. We čłowjeku tči žadosć a we młodej wutrobje najžiwišo, zo by wšudźom nadpadował a předewšim, zo bychu joho ludźo widźeli a česćili. A nima-li hižo wot naroda a natury bokow, přez kotrež by ludźi woči na so a jich wutroby k sebi ćahnył, dha hlada kumštnje tomu dopomhać. Jazyk połny sebjekhwalby, a hdyž nic tón, dha wašnjo a zwonkownosć, a byrnjež jenož drasćenjo było, k tomu maja służić. A to njetrjebaš tajkich z latańnju při jasnym dnju pytać: trjebaš jenož posłuchać, hdyž něhdźe so bjesaduje, abo hdyž je něhdźe kwasa — nětkle runje dźěn jich njeje, tola je jich dosć było a zasy budźe — abo druhich zawjeselenjow, haj samo na njedźelach a swjatych dnjach ducy do Božoho domu a z Božich służbow móžeš tajkich namakać. Jenož někak wotewrjene wucho a trósku kedźbliwe wóčko trjebaš měć, zo by toho so dozhonił. A kak wohidne tole je. Zo bych jenož jene naspomnił, pokazuju na te žadławe canki, kotrež husto při holčacych khutach móžeš widźeć. Hdyž serbsku holcu tajku widźu po měsće hić, dha je mje za nju hańba a myslu sebi, kak dyrbja cuzy wo jich a Serbow zapřijeću wo rjanym — přistojnym sudźić. —

Dźejmy k fijałcy a wukńmy wot njeje. —

Wójna.

Naš postup we wulkej bitwje na zapadnych wojownišćach bu kónc měrca nakhwilnje přetorhnjeny. Njepřećel spytowaše napřećiwnu offensivu. Mjez **Montdidier** a **Noyon** přimachu nowe francózske a ameriske wotdźělenja. Wone buchu wotpokazane a runje tak druhe mjez rěkomaj **Ancre a Luce**. Też Jendźelčenjo njemóžachu nad Ancru k zasydobyću města Albert ničo wučinić. Naši su wšudźom přewahu zdźerželi a móžachu najebać njepřećelske napinanja swoje wójska k nowym storkam hromadźić, rozdźěleć a postajeć.

4. hapryla popołdnju, hdyž bě wšo derje přihotowane, započachu naši nowy nadběh a to dwoji, mjenujcy jedyn z **Peronne** sem přećiwo rańšim krajinam před **Amiens-om** a druhi přećiwo južnorańšim z němskich stojnišćow na wječornej stronje rěki **Avry**. Naša wójnska rozprawa piše **5. hapryla**:

My nadběhachmy wčora k połdnju wot Sommy na woběmaj stronomaj wot **Moreuil** a zahnachmy njepřećela z joho sylnych stojnišćow. Jendźelske a francózske reservy walichu so našim wójskam napřeco. Jich nadběh rozpadny w našim wohnju. Po ćežkim běhdźenju smy mjez **Sommu** a rěčku **Luce**: **Hamel** a lěsy k sewjernomu a južnomu ranju wot **Villers-Bretoneux**, na wječornym brjozy **Avry Castel** a **Mailly** wzali. Njepřećel wobaraše so na cyłej frónće ze zadwělowanjom. Joho krawne zahuby su tohodla njewšědnje ćežke. Popadnychmy něšto tysac jatych.

Po doličenju wučinja ličba jatych pola wójska Hutier wot 21.—28. měrcej 41218, dobytych kanónow 729. Z tym je wšón popad na 90000 jatych a přez 1300 kanónow zrostł.

6. hapryla wozjewja naša rozprawa, zo běchu francózske nadběhi při **Avri** so zwróćiłe a naši k połdnju rěki **Oise** pola **Amigny** do njepřećelskich stojnišćow so dobyli.

Ćežke wojowanja wozjewja naša rozprawa **7. hapryla**:

Na wojownišćach wuwi so wčora popołdnju sylny woheń, kotromuž mócne jendźelske a francózske nadběhi při **Ancri** a Avri sćěhowachu. W hustych črjódach nadběhace jendźelske połki rozbichu so k połnocy wot Beaumont-Hamel a před našimi wobtwjerdźenjemi na woběmaj stronomaj wot **Albert**. K połdnju wot **Villers a Bretoneux** njemóžachu nastupjene njepřećelske wójska pod našim wohnjom so wuwić.

Z druhich frontow přiwjedźene nowe francózske divisije nadběhachu na wječornym brjozy **Avry**, mjez **Castel** a **Mailly**, k ranju wot **Thory** a **Cantigny** a 5 króć pola **Mesnil** podarmo. Pod nanajćežšimi zahubami so jich nadběhi husto po zasakłych blizkich wojowanjach rozrazychu.

Wójska generala z **Boehm** zmocowachu so wčora rano njepřećelskich stojnišćow na južnym brjozy rěki **Oise** pola **Amigny**. Mjez tym, zo někotre wodźělenja překhód přez šěroke žumpadłowe wotrězki při rěcy sebi wunuzowachu a předměsta Chauny sebi dobychu, wzachu druhe wotdźělenja wot ranja nadběhajcy sylne njepřećelske stojnišća pola Amigny a sewjerne dźěle lěsa pola **Coucy**. Docpěchmy liniju **Vihancourt-Autreville**, sewjernu khromu wot **Barisis**. Pod zaničacym wohnjom našich kanónow a mjetakow měješe Francóza ćežke krawne zahuby. Dotaj bu přez 1400 jatych přiwjedźenych.

8. hapryla:

Nad **Sommu** zwjetša jenož wojowanja kanónow. Jendźelske a francózske nadběhi buchu wotpokazane.

Na južnym brjozy **Oisy** nuzowachu naše wuspěchi 6. hapryla njepřećela, zo w nocy k 7. hapr. swoje stojnišća mjez **Bichancourt** a **Barisis** z dźěla wopušći. Wčora přimachmy dale a wuhnachmy njepřećela, **Pirremande** a **Folembraj** dobywši na wječorny brjóh **Ailetty**. Z Bichancourta při rěcy Oise coface njepřećelske wotdźělenja buchu wot boka z mašin-

skimi surowje potrělane. Z rańšoho dźěla lěsa pola Coucy a přez Barisis postupowace wójska dobychu z nadběhom horu k sewjernomu ranju wot Folembraj a přińdźechu hač do **Verneuil**. Ličba jatych je 2000 překročiła.

9. hapryla:

Na wječornej frónće žiwe wojowanjo artillerije. Na južnym brjozy **Oisy** přimachu wójska generalow ze Schoerler a Wichury njepřećela z nowa. Mjes Oisu a Folembrajom dobychu so přez Ailettu hač k Oise-Aisne kanalej. We ćežkich wojowanjach wobsadźichu sylnje škitany lěs pola **Guny**. W nadběhu zlězechu na nahłe wyšiny k ranju wot **Coucy le Chateau** a wzachu sylnje wutwarjene njepřećelske stojnišća. **Cuincy** a **Landrycourt** dobychu. Po wosebje ćežkich wojowanjach padže dźens rano Coucy le Chateau, kiž bě kaž twjerdźizna wutwarjene.

Wšě tele wojowanja nad Oisu běchu žumpadłowych krajinow dla njesměrnje wobćežne a napinace. Běchu pak wubjernje wjedźene, a brónje wšěch družinow dźěłachu wušiknje hromadu. Jenož tak móžachu so z poměrnje małymi woporami poradźić.

10. hapryla wozjewi naša rozprawa dalše wojowanja nad **Sommu** a **Oisu**. Z dobom pak pisaja hižo wječor 9. a potom 10. hapryla z bitwišćow dale k połnocy tole:

Mjez **Armentieresom** a **kanalom La Bassee** nadběhachmy po sylnym wohnjowym přihoće přez kanóny a mjetaki jendźelske a portugiziske stojnišća a dobychmy prěnje njepřećelske linije. Zajachmy něhdže 6000 muži a wzachmy 100 kanónow.

Bitwa pola **Armentieres** je też po rozprawje z **11. hapryla** derje za nas postupowała. Wójska generala Cuast běchu mjez **Amentieresom** a **Festubertom** sylnje wutwarjene jendźelske a portugiziske stojnišća na južnym brjohu Lysu a rańšim Lawy wzali. Wječor 9. hapryla překročichu naši rěku Lys pola **Bue St. Maur**. Nazajtra dźěše nadběh na hišće šěršej frónće dale. Wojacy generala Sixta z Arnim dobychu z nadběhom **Hollebeke** a jendźelske stojnišća při nim a hórcy pola Messines k połdnju wot **Warneton-a**, přińdźechu hač k drozy Ploegstert-Armentieres. Też general postupowaše hač ke krajinam k sewjernomu ranju wot **Bethume**. Ličba jatych je 10000 wjele překročiła.

Pjatk popołdnju wozjewjachu nam wosebite łopjena, zo je **Armentieres padnył**.

Naši lětarjo

mějachu na dobrych wuspěchach našich bitwow w Francózskej bohaty podźěl. Woni mějachu bjez přestaća wuslědźeć, hdźe njepřećel stoji, što čini atd. Čim dospołnišo so wšitko to wuslědźa a bjez přetorhnjenja našomu wjednistwu zdźěluje, ćim lěpje móže wone bitwu nawjedować. Tajke wuslědźenja pak su runje tak wobćežne kaž štrašne. Při njepřihodnym wjedrje je mało widźeć. We wojowanjach nad Sommu 4. hapryla n. př. dyrbjachu naši lětarjo sylnoho dešća dla skoro přecy jenož 10 metrow wyše njepřećelskich linijow so dźeržeć. Wot tam woni z bombami a mašinskimi stajnje sobu wojowachu.

Při tym maja lětarjo přećiwo njepřećelskim wjele wojować. Wuslědźeńskich lětarjow maja tohodla wojowacy přewodźeć a škitać. Też tu maja naši přewahu. W měsacu měrcu zhubichu njepřećelowje **23** balonow na powjazach a **340** lětakow, z kotrychž **158** za našimi linijemi k zemi padże. My smy při wojowanjach 81 lětakow a 11 balonow přisadźili. Mjez našimi lětarjemi ma dawno znaty rytmištr z Richthofen też w nětčišich wojowanjach najwjetše wuspěchi. 78 njepřećelskich lětakow je wón sam dotal hižo potrělał.

Wjele nadźije stajachu njepřećelowje na ameriskich lětarjow. Njejsu pak docyła dopjelnili, štož kaž přecy z wulkej hubu lubjachu. Skoro nihdźe so njepokazaja. Jenoho jeničkoho hakle su naši popadnyli, a tón sam wjesele wobswědčeše, zo hišće na žanoho němskoho lětarja třčlał njeje. Druhich njejsu naši hišće ani wohladali. Či dyrbja hakle wot Francozow a Jendźelčanow wuknyć. Też jich lětaki njejsu wjele khmane.

W Asiji

su naše wójska hižo dlějši čas z dobrym wuspěchom wojowałe. W židowskich horach k ranju wot Jeruzalema bě jendźelski general Allenby přez Jericho hač k Hedšas-železnicy so dobył, zo by jeje čaru do južneje Arabije přetorhnył. Hdyž wot tam k wječoru so wróći, bu wot němsko-turkowskich mocow zbity a měsće Es Salt a Amam buštej jomu wzatej. Z tym je Jendźelčanam přiwožowanjo wěcow a wojakow počežene, nam a našim zwjazkarjam też w Mesopotamiskej, pak wołožene. Na tamnych asiskich bitwišćach maja so hišće wojowanja wočakować. — Też na kaukaskej frónće naši dobywachu, stoja před twjerdźiznu **Karsom**. **Erzerum** je w našich rukach.

Wilson chce wojować

„ze wšej mocu, z mocu bjez měry a mjezow“, tak je wón 6. hapryla we wulkej rěči wuprajił, hdyž tam prěnje lěto ameriskeje wójny wopominachu. Druzy Američenjo chcedźa wójnu wjesć hač do lěta 1921. Złu wolu k tomu Wilson bjez dwěla ma, ale hač jomu prjedy dych njewuńdźe? A hdyž by skónčnje też hišće Amerika wójnu tak dołho wutrała, Francózska to wěsće njemóže.

Černin a Clemenceau

Hrabja Černin je we Wienje w zjawnej rěči prajił, zo je francózski ministerpresident Clemenceau před nětčišej wulkej offensivu puć k jednanjam wo měr pytał. W cyłym swěće je ta powěsć wulke zadźiwanjo, w Francózskej rozhorjenjo zbudźiła, dokelž je z njeje widźeć, zo je Clemenceau nadźiju na dobyćo spuścił. Clemenceau drje słowa hrabje Černin prěje, tón pak při nich wostawa a w swěće, samo na stronje ententy, jomu wěrja.

Při swojich łžach bě Clemenceau też prajił, zo je kejžor Karl so za to wuprajił, zo by Elsaß-Lothringska so Francózskej wróćiła. Kejžor Karl je na to němskomu kejžorej telegram pósłał, w kotrymž to raznje jako łžu wotpokazuje a swoju a swojoho kraja swěru wobkruća.

W Finiskej

mějachu běłe gardy přećiwo čerwjenym ruskim přecy hišće ćežko wojować. Nětk je jim sylniše němske wotdźělenjo přez aalandske kupy na pomoc přišło a je **Abo**, stare finiske hłowne město, wobsadźiło. Finiske bolšewikske knježerstwo wopušći hłowne město **Helsingfors** a chce so we Wiborgu zasydlić. W Helsingfors-u dyrbjachu so twornje zawrjeć, dokelž so dźěłaćerjo čerwjenym gardam přizamkachu. Budźe drje hišće wjele dźěła, prjedy hač změja w Finiskej porjad. — Też we Wukrajnje maja naši hišće wjele přećiwo njepřećelskim rubježnym črjódam wojować.

We Wladiwostoku

su Japanojo nětk tola začahnyli wudawajcy, zo dyrbja tam knježacy njeporjad wotstronić a zo potom město zasy wopušća. Ale Rusojo Japanow a jich ameriskich a jendźelskich přećelow znaja; su tohodla protestowali a sibiriskich burow a dźěłaćeri namołwjeli, zo bychu so přećiwo nim wobarali. Wjele pomhać drje jim to njebudźe.

⁘

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Industrija ma w tejle wójnje žně; jeje dokhody su zdźěla jara wulke. Wona hlada sebi swoje pjenjezy na dwoje wašnjo zawěsćić: pak kupuje kubła a ryćerkubła, zo by ratarstwo „pěstowała“, pak ležomnosće, zo by swoje rumnosće powjetšeć a rozmnožeć mohła. Kaž so pisa, su też tu wšelake industrialne zarjadowanja wšelake ležomnosće pokupiłe, zo bychu je potwariłe; tak n. př. August Nowakowa wozarnja wulku Sanderec zahrodu, Zimmermannowa woknjerńja ležomnosć na Stieberowej drozy a železolijerńja Goetjes-Šoltowa k połdnju města wulku wupřestrjeń, hdźež chce wulke nowe twary wuwjesć. Runje tu mějachu mnozy měsćenjo swoje zahrodki, zo móžachu sebi tu warjenja sadźeć; to jim hižo možno njebudźe a budźe so jara wobžarować.

— Pruski kral je kk. Pawołej Löbmannej, direktorej katolskoho seminara, a wyššomu wučerjej dr. Roli pruski wójnski zasłužbny kříž spožčił dla jeju prócowanjow wo wójnsku požčeńku.

— Jurij Měrćink, wojak při měsćanskim artileriskim połku, bu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Wón služi hižo 2. lěto w polu.

— **Železnicy** budźa wot 15. hapr. zasy po lětnim jězdnym rjedźe jězdźić.

— Tudomny papjernik poda we poslednim wobkhodnym lěće rozprawu. Po njej je wón 460000 hr. wróćo stajił, 802699 hr. wotpisał a je hišće 1121804 hr. čistoho wunoška (loni 739091 hr.) zbyło.

⁘

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije). Też we wójsku je zańdźene hody Bože dźěćo wobradźało a to nimo druhich darow też wójnske wuznamjenjenja. Takle wobdarjeni buchu:

151. **Jakub Pjech** z **Nowoho Bronja**, bywši krajny wobornik w jenym regimenće pěšeje (ćežkeje) artilerije. Wón nazymu 1917 jónu w Flanderskej přez cyły njepřećelski zahaćeński woheń (Sperrfeuer) swojim kanónam municiju přiwožowaše. Za to darichu jomu k Božomu dźěsću Friedrich-Angustowu medaliju.

152. **Mikławš Nawka** (klamař) z **Radworja**, wojak pola lohkeje municijoweje kolony čo. . . . Wón dyrbješe před hodami pola Cambrai (we połnócnej Francózskej) Jendźelčanam wotdobyte granaty dozady wozyć. Při tym pak jim Jendźelčenjo pospochi ćopłe granaty sobu na puć ścelechu. Jako myto za tute strašne jězdźenjo dósta też wón k Božomu dźěsću Friedrich-Angustowu medaliju.

153. **Michał Hampel** z **Radworja**, bywši krajny wobornik w . . . kompagniji mašinskich třělbow. Wón je wot spočatka wójny w polu a wojowaše woprědka w Francózskej, naposledku pak pola Dumbravity w Rumunskej. Za wutrajnosć při tym wopokazanu wobradźi jomu tohorunja Bože dźěćo Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

Z Hórkow. Knjez žiwnosćeŕ Mikławš Rabu 24. měrca na šeržanta powyšeny. Jako jednory wojak ćehnješe započatk wójny do pola a bu po něčim, hdyž bě tam we wšěch wjetšich bitwach zmužiće sobuwojował, na dźesatnika a podwyška a nětko skónčnje na šeržanta powyšeny. Wyše toho bu z Friedrich-Augustowej medaliju a ze železnym křižom 2. rjad. wuznamjenjeny. W februarju 1917 bě při Somme ćežcy ranjeny ale bórzy zasy wustrowjeny a dyrbješe znowa won do pola. Bóh daj jomu zbožowne wróćenjo do domizny.

⁘

Z Kukowa. Po krótkej khorosći — na zahorjenjo płucow a słabosć wutroby — zemrě tu srjedu rano tež po Serbach znaty monteur Iwan Erichsohn, rodźeny w Šwejdskej. Jenož štyri dny ke khorołožu putany, skónči swoje hišće młode žiwjenjo we cuzbje, njewopłakowany wot swojich přiwuznych, khiba wot njewjesty, tu khwilu jomu najbližšeje. Spočatk wójny zasydli so tu a njedawno hakle přewza instalaciski wobkhod w Pančicach. Tragiscy zasta dźěławosć pilnoho človjeka, kiž přez swoju měrniwosć sebi lubosć a přikhilnosć wšudźe dobu. Starosćiwa swójba, kotrejež hospodliwosć na 2 lěće wužiwaše, wuhotowa jomu z pomocu njewjesty posledniu česć. Na njekrawnym polu, a tola na cuzej zemi namaka kónc a měr.

⁘

Z Časec. Žadny hósć wopyta pjatk tydźenja 5. hapryla našu hewak tak ćichu wjesku. Běše runje připołdnju w 12. hodźinje, hdyž z daloka we wulkej wysokosći lětaka wuhladachmy. Tola bliže přilećiwši spadowaše přecy bóle a bóle, dojěde sebi třikróć wokoło wsy, doniž so potom na polu — z pšeńcu wobsytym — wyše Časec dele njepušći. Lětak měješe napismo „Albatros II. 276B“ a we nim sedźeše leutnant, kiž so hnydom za Lejnjanskim ryćerkubłom prašeše, hdźež so tež hnydom poda.

Hižo za něšto mjeńšinow přikhadźachu wulke syły ludźi sem, zo bychu sebi tutón „dźiw“ wobhladali, haj samo z dalšich wsow, kaž z Khrósćic, z Klóštra, z Wujězda atd. tu přiběžachu. Někotři běchu samo zabyli, dźěławy grat z rukow położić a přinjesechu jón sobu. Haj wšesty wjesnjan chcyše sebi runje brodu truhać, dokelž dyrbješe we prěnich popołdnišich hodźinach k lěkarjej hić. Ale hdyž wšitko běžeše, běžeše tež wón, mydło a britej ležo wostajiwši.

Wězo sebi kóždy wšo na najkhmańšo wobhlada a stražnik, kiž bě tu postajeny, běše samo najwćipniši a sydny so samo do lětaka nutř. Hdyž bě so leutnant tu we Serbach derje posylnił, wotjědźe wokoło 3 hodź. zasy do Lipska, swojoho tudy přebywacoho přećela sobu wzawši. Slubi, zo chce za něšto časa zasy přińć.

⁘

Z Wotrowa. Dźeń 27. měrca t. l. padny na nawječornym bitwišću wot krucha granaty trjecheny Józef Kral z Jělcy, rodźeny we Kašecach 23. měrca 1885, a bu pola Albert na wojeńskim kěrchowje khowany. Bě nimale wot spočatka wójny w polu. Zawostaji 2 njedorosćenej dźěšći. Njech wotpočuje w měrje!

⁘

Z Němskich Pazlic. Syn wěsteje kubleńki z našeje wsy bě w Drježdźanach wójnskoho konja kupił. Wěsty mužski a mjeńši hólčec dźěštaj po njoho do Kamjenca na dwórnišćo. Lědom tam hólc konja wuhlada, wón zawoła: „To je tola naša Liza!“ Ludźo so hólčecej wusmjachu. Hdyž pak z konjom bliže k Jěžowej přińdźechu, bu kóń přecy živiši a wjeselši a we wsy dźěše skónčnje sam do wěstoho dwora. Lědom běše tam a wobydlerjo joho wuhladali, rěkaše hnydom: „To je tola naša Liza.“ A hdyž konja sebi bliže wobhladachu, spóznachu na wěstymaj znamjenjomaj, wo kotrymajž tam wědźachu, zo je to woprawdźe kóń, kotrohož běchu započatk wójny wotedać dyrbjeli.

⁘

Z Kulowa. Tu přimnychu a přez nóc sadźichu šesćoch dźěłaćerjow z Łuty. Či khodźachu tu po měsće a po wokolinje a pokupowachu abo prošachu sebi wosebje khlěb. —

⁘

Z Wulkoho Šunowa. We Warnsdorfje zaja žandarmerija ręznika a jenoho druhoho muža, kotrajž po Wuheńskej konje pokupowaštaj a do Sakskeje mjelčo přez mjezy wodźeštaj. Někdźe 100 koni staj wonaj z pomocu druhich takle wotbyłoj. — Zawěsće staj při tym zbohatnyłoj.

⁘

Ze Zhorjelca. Tu ludźo, přez wójnu zbohatnjeni, wjele ležomnosće pokupuja; tuž bu za cyły wokrjes dawk na wobkhod z ležomnosćemi (Grundstücksumsatzsteuer) wot ½ na 1½ procenta powyšeny. Jenož gmejnam, kotrež po wěstym wot wyšnosće připóznatym rjedźe twarja, so pomjeńši abo cyle spušći.

⁘

Ze Žitawy. Ratarjo tudomnoho wokrjesa su wobzamknyli, zo so lětsa po „nowym“ času njezměja, dokelž su škodowani, hdyž swoje rólniske a hospodarske dźěła po nim rjaduja. Woni budźa po starym času dale dźěłać.

⁘

Z Drježdźan. Wučeŕ Bjarnat Mět, podwyšk w jenym artilleriskim połku w polu, bu za officirskoho aspiranta pomjenowany.

K wójnskej požčeńcy.

Při šestej a sedmej wójnskej požčeńcy běštej jich 2 milijónaj tajkich, kotřiž pjenjezy na wójnsku požčeńku zapisachu. Je to tak wjele, kaž je we cyłej Němskej swójbow. Wójnske požčeńki su potajkim w połnym zmysłu słowa ludowe požčeńki. Chceš so ty jenički wuzamknyć?

⁘

Někotryžkuli měni, zo so pjenjezy na wójnsku požčeńku zapisane, tym, kotřiž dawki zběraja, wozjewja. W tym pak na žane wašnjo njeje. Ani ći, pola kotrychž swoje pjenjezy k wójnskej požčeńcy zapisać daš, ani druzy, kotřiž za požčeńku dźěłaja, wozjewja to zběrcam. Dokhody z požčeńkow maš jenož sam wozjewić, hdyž so dawki po dokhodach njech z pjenježnych papjerow, njech ze zemskoho wobsedźeństwa wotměrja. —

⁘

Nětkle zemrěwa w Němskej wob lěto mjenje ludźi hač před 45 lětami. Wot 1871 hač do 1880 zemrě z 1000 wobydleri 29 wob lěto. Wot 1901 hač 1910 spadny tuta poměrna ličba na 20 a w lěće 1913 hišće na 16. Tak je so Němski kraj přecy bóle za derjemšćo wosebje šěršich worštow ludu staraŕ. Tajkej starosći mamy so dźakować, zo nětkle w přerězku mjenje zemrěwa hač před 45 lětami. Zastaranjo strowych wobydlenjow (Wohnungsfürsorge) kaž tež krajne zawěsćeń-

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(4. pokračowanjo.)

„A woni njechachu ju za wustrowjenu a wušwarnjenu spóznać. Zakazowachu ji kruće, zo njeby so w měsće komdźiła. A poručichu: ‚Kóždy, kotryž by ju zakitował abo hospodował, so tohorunja za njećistoho spóznaje‘.

„Hdyž běchu měšnicy tajkile wusud wuprajili, rjekny młoda knježna k młodomu mužej, kotryž bě ju wonka na polach nadešoł: ‚Što mam nětko činić? Hdźe mam so wobroćić? Dyrbju zasy do pusćiny do khorych ludźi so wroćić?‘

„Ale muž zběhny ju zasy na swoje sedło a rjekny k njej: ‚Ně, zawěrno njedyrbiš wjacy k wusadnym do skalnych prózdnjeńcow hić, ale mój hromadźe poćehnjemoj do cuzoho kraja přez morjo, hdźež njeje zakoni za čistych a njećistych‘. A wonaj —“

Hdyž pak bě winicaŕ swoju podawiznu tak daloko wupowědał, postany njewólnik a přetorhny joho rěč: „Njetrjebaš mi ničo dale wjacy powědać“, rjekny. „Stań radšo a dowjedź mje dźěl puća, ty, kiž sy w horach znaty, zo bych hišće tule nóc swój nawrót nastupił a hač do ranja čakać njetrjebał. Kejžor a Faustina njemóžetaj ani wokomika přezahe twojeje powěsće zhonić.“

Hdyž bě winicaŕ njewólnika dobry dźěl puća dowjedł, wróći so do swojeje khěžki a nadeńdźe swoju mandźelsku hišće wotućenu.

„Njemóžach wusnyć“, rjekny ta, „myslu stajnje na to, zo tajle mužej so snadź zetkataj. Wón, kiž wšitkich lubuje, a tón, kiž wšitkich hidźi. Ja so boju, zo při jeju zetkanju swět ze swojich kolijow wuskoči.

VI.

Stara Faustina běše w dalokej Palästinje na puću do Jeruzalema. Njebě wšak chcyła, zo by so nadawk, wulkoho profetu z Nazareta pytać a joho k Tiberiej dowjesć, někomu druhomu khiba-li ji dowěrił. Zawěsće bě sebi mysliła: Štož sebi wot tohole njeznatoho muža přejemy, njemóžemy jomu ani z mocu ani z darami wuwabić. Ale snadź nam dobrotu zwoli, hdyž so něchtó jomu k nohomaj pokori a wupowěda, kajka je kejžorowa běda. A štó móhł zastupnu prózdnu za kejžora lěpje prajić, khiba ta, kotraž z joho njezbožom runje tak ćežko ćerpješe kaž wón sam.

Nadźija, zo móže snadź Tiberia z joho hubjenstwa wumóžić, bě staru žonu docyła womłodźiła. Bjez wulkeje ćežkoty bě napinace pućowanjo po morju do Joppe přetrała a na puću z Joppe do Jeruzalema njewužiwaše krytoho stoła na nosydłach, ale jěchaše na konju. Na puću přetra wobćežnosće pućowanja runje tak lohcy, kaž nadobni Romjenjo, wojacy a njewólnicy, kotřiž běchu jeje přewod.

Tele pućowanjo z Joppe do Jeruzalema napjelni ju z młodostnej radosću a wjesołej nadźiju. Běše čas naléća, a saronska runina, kotruž prěni dźeń přejěchachu, běše kaž jenička błyšćata kćějata zahroda była. Też na druhim dnju, hdyž so do horow Judeje dobywachu, jich kwětki a kćenja njewopušćichu. Wšitke wšelakore hórki, mjez kotrymiž so puć wiješe, běchu z lutymi sadowymi štomami wobsadźane. A štomy stojachu w połnym najrjeńšim kćěwje. Hdyž běchu so pućowarjo na běle na čerwjeń kćenja aprikosow a brěškow do syteje wole nahladali, móžachu swojimaj wočomaj hnydom na młodym winowym lisću wodychować a so wokřewjeć dać, kotrež so tak čerstwe z čornobrunych winowych hałzow wudobywaše skoro tak spěšnje, zo joho zróst z wočomaj sćěhować měnjachu.

Ale nic jenož pisane kćenja młódna nalětnja zelenina skićeše pućowanju přeměnjenjo a lute spodobanjo. Najpřijomnišo wabjachu njeličomne črjódy ludźi, kotrež běchu tele ranjo tohorunja na puću do Jeruzalema. Po wšěch pućach a šćežkach, ze wšěch samotnych horow a z najdalšich kutow hibachu so přikhadnicy dale a bliže. Šěroku hłownu drohu do Jeruzalema docpěwši hromadźachu so jednotliwi do wulkich črjódow a ćehnjechu ze swjatočnej radosću so zahorjejcy hromadźe dale. Wokoło staroho wótca z dołhej šedźiwej brodu, kotryž na kolebatym wjelbłuźe sedźeše, kročachu joho synojo a dźowki, joho přichodni synojo a přichodne dźowki, wnuki a wnučki. Běše to tak sylny, rozmnoženy splah, zo sam cyłe małe wójsko tworješe. Staru maćerku, kipru a přesłabu, zo by sama hić móhła, běštaj jeju synaj na ramjeni wuzběhnyłoj a nětko ju hordźe přez wšitke črjódy njeseštaj a črjódy dźěłachu jimaj česćownje puć.

stwo (Reichsversicherungswesen) stej so wosebje za šěrše woršty ludu jara staraloj. Potajkim ma kóždy sam wulki wužitk, zo móže Němska tež po wójnje tak dale za strowosć ludu so starać. K tomu pak potrjeba najprjedy trěbne srědki, zo by njepřećela, kotryž Němskej kóždy postup zawidźi, dospołnje porazyć mohła.

⁘

Kejžorstwowe pokładnistwo wozjewja: ... hišće jónu ma so wobkručić, zo wšě powědanjo wo ćazanju zamoženjow abo zadanjeńkow, abo zo budźa ći, kotřiž wójnsku požčeńku zapisuja, wot swojoho zamoženja něšto wotedać dyrbjeć a tak škodu změja, do bajkow słuša. ...

Po wójnje wězo kejžorstwu nowe wudawki nastanu, wosebje zadanjenja wójnskich požčeńkow dla; za to změje so nowy dawk zběrać. Knježeŕstwo a kejžorowy sejm budźetaj so prócować, tónle dawk po sprawnych zasadach wšěm napołožić, kotřiž to znjesu. Na žane wašnjo so tomu, kiž je na wójnsku požčeńku pisał, wjacy njenapołoži hač tomu, kiž to činił njeje.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Pyŕ so płaći. Wójna něčomužkuli hódnosće dawa, kajkejež so prjedy nadźał njejsy. Nětkle móžeš pyŕ předawać a dóstanješ za centnaŕ, hdyž sy jón do železniskoho woza wobstaraŕ, 3 hr. Za Kamjenski wokrjes kupuje pyŕ Bombach a Paatz w Kamjencu.

⁘

Petrolija překupcy njedóstanu wot 15. hapr. hač do 16. sept. t. l., a přetrjebarjo wot 1. meje. (Postajenjo kejžorstwowoho kanclera z 30. měrca 1918.)

⁘

Kruwy, zwonka Sakskeje kupjene, so k rězu hakle lěto pozdźišo, zo su kupjene, bjeru. Wone nimaja so tuž tež do kruwow ličić, kotrež budźa so pozdźišo k rězu wotedać dyrbjeć.

⁘

Psyče a konjace mjaso so při dołhej wójnje přecy bóle wužiwa. W Kamjeničanskim wokrjesu su hižo za čas měra wjele tajkoho mjasa jědli. Tehdy pak so za nje hišće wjele njepłaćeše, nětdźe 45—50 pj. za punt. Nětkle je tež wone so khětro podróžiło. Před létom dawaše so za punt někak 1,60 hr., létsa 3,35 hr. Tele mjaso je potajkim dróžše dyžli howjaze, a to tohodla, dokelž je bjez markow dóstać.

Z cyłeje Němskeje do Kamjenic psyče a konjace mjaso dowožuja. Najwyšša wot wyšnosće postajena płaćizna je 1,40 — 1,80 hr. wězo pak sebi tež wjele rěznikow wjacy žada.

⁘

Kartki na tobak w Awstriskej zawjedu. Tež tobak — štó to njeje tež pola nas hižo začuł — na fal dźe. Kaž z Wiena wozjewjeja, budźa w cyłej Awstriskej trafikam jenož wěsći wotebjerarjo připokazani. Štóž so z kartku wupokaza, a kotrohož mjeno je do lisćiny wotebjerarjow zapisane, dóstanje cigaru. Na kóždoho dóńdźe so na dźeń jena, njedźelu dwě cigarje.

⁘

Za 200000 hr. židy su w jenych jeničkich klamach w Barlinje pokradnyli. 15000 hr. myta wupłaći so tomu, kiž paduchow wuslědźi.

⁘

Ze Žitawy. W tudomnym krematoriju bu w měrcu 44 ćěłow spalenych. — Za mortwych je wuhla, za žiwych njeje.

Cyrkwinske powěsće.

Młode jutry 7. hapryla běše w **Lubiju** swjatočne zapokazanjo nowoho fararja knjeza Pawoła Šołty. K tomu bě hižo sobotu wječor najdostojniši knjez praelat Skala z Budyšina sem přijěł, zo by tudy njedźelu najprjedy rańše měł. Dopołdnja 1/4 10 hodź. zazwonichu zwony, a nětk nastaji so swjedźeński ćah z fary do cyrkwje. Za korhowjemi dźěchu šulske dźěći swjedźeńscy zdrasćene z knjezomaj wučerjomaj kantorom Emme a wučerjom Klimtom, potom sćěhowachu towaŕstwa Bennowe, žónskich, knježnow a młodźencow a skónčnje cyrkwine předstojićeŕstwo. Knjeza fararja wjedźeše instalator k. praelat Skala. Z hłownymi cyrkwinymi durjemi, hdźež nowy knjez faraŕ swjećenu wodu dósta, zastupi ćah powitany ze swjedźeńskimi zynkami pišćelow. Před wulkim wołtarjom zanjese nowy faraŕ Veni Creator Spiritus (Přińdź Ducho swjaty Stworićeŕ) a wuspěwa versikel a oraciju. Mjez prědowanskim kěrlušom poda so knjez praelat na klětku. Předčitawši epistlu a sćenjo měješe prědowanjo na podłožku słowow swjatoho sćenja „Jakož je mje Wótc póslał, tež ja sćelu was“ (Jan. 20, 21). Naspomni najprjedy, kak je runje před 15 létami na tej samej běłej njedźeli młodoho měšnika knjeza Wingerja do toho zastojnstwa zapokazował, a kak je před 5 njedźelemi wosada so posledni króć wokoło njoho w Božim domje zhromadźiła, nic zo by joho słowa słyšała, ale wot njoho Božemje brała za tónle swět, hdyž je Bóh po swojej radźe joho tak nahle wotwołał. Boža ruka pak njeje přikrótšena nad wosadu, a je jej nowy pastyŕ wubudźeny, kiž ma nětk swjatočnje do nowoho zastojnstwa zapokazany być. Kaž je Jězus jako wučeŕ, wyšši měšnik a pastyŕ so zjewił, tak tež sćele wosadźe měšnika, kiž by ju wučił wěrnosć Božu, jej wudźěłał w swjatych sakramentach Božu hnadu a jej do prědka kročił a ju wjedł na puću do njebjes.

Po prědowanju sta so swjatočne zapokazanjo knjeza fararja Šołty do joho nowoho zastojnstwa. Najdostojniši knjez installator předčita łaćonsku „vokaciju“, z kotrejž so faraŕ do swojoho zastojnstwa staja, a přepoda jomu jako znamjenja třojoho powołanja jako pastyrja, wučerja a měšnika cyrkwine kluče, sćeńske knihi a klučik do tabernakla.

Po instalaciji měješe wjeledostojny nowy knjez faraŕ swjatočnu Božu mšu, při kotrejž Lubijske Caeciline towaŕstwa missu spěwaše. Te Deum a sakramentalne požohnowanjo cyrkwinsku swjatočnosć wobzamkny. — Přispomnić móžemy, zo krasne dopołdnjo toho

---

To běše w skutku ranjo, kotrež móžeše tež najzrudnišoho zawjeselić. Njebjo wězo njeběše jasne, ale z ćeńkimi běłošěrymi mróčelemi poćehnjene, ale žanomu wšěch tych njeličomnych pućowari njewuzda so pře to skoržić, zo je z tym wótry błyšć słónca podušeny. Pod tymle zasćinjenym njebjom njerozćěkachu lubozne wónje kćějatych štomow a młodoho lisća tak spěšnje do šěrokeje dalokosće, ale žołmjachu nad pućemi a honami a wokřewjachu wšěch njesprócniwych pućowarjow. A tónle rjany dźeń ze swojim słabym swětłom a ćichim powětrom na měr a pokoj ćicheje nocy dopominacy dźěleše so po zdaću wšitkim do prědka spěchacym čŕjódam sobu. Wjesele a tola swjatočnje, z podušenym hłosom prastare kěrluše zanošujcy abo na spodźiwne prastare nastroje hrajicy, z kotrychž zwuki zynčachu runja bruńčatym muškam abo cyrčatym šwjerčikam, ćehnjechu syły bjez komdźenja dale.

Hdyž stara Faustina takle mjez tymile swjatočnymi ludźimi jěchaše, čuješe so z jich horliwosću a radosću pojimana a sobu torhnjena. Swojoho konja do spěšnišoho stupa pohonjejcy wobroći so k młodomu Romjanej na swojej stronje a rjekny. „Dźiješe so mi dźensa w nocy, zo Tiberia widźu, a wón mje prosy, zo so tola njebych ducy po puću dlijiła, ale, móžno-li, runje dźensa do Jeruzalema dojěchała. Zda so mi, to su mje bohojo napominać chcyli, zo so njebych komdźiła, ale na tymle rjanym ranju do města zastupiła.“

Mjez tym zo takle powědaše, běchu runje wjeršk šěroko rozćehnjenoho hórskoho khribjeta dojěchali, a tu wona nimowólnje překwapjena pozasta. Před njej wupřestrjewaše so wulka hłuboka dolina z rjanymi hórkami wěncowana, a z ćěmneje, khłódneje hłubiny tohole doła wuzběhowaše so mócne, šěroke skalisko, kotrež na swojim wjeršku město Jeruzalem njeseše.

Ale wulke město, na šěrokim khribjeće toho skaliska ze swojimi murjemi a wěžemi runja krónowanomu skalnomu hobrej, běše dźensa tysackróć powjetšene a rozšěrjene. Wšitke hórki do koła měrwjachu so z pisanymi stanami a čŕjódami ludźi.

Faustina hnydom spózna, zo so ludnosć cyłoho kraja do Jeruzalema skhadźuje, zo by někajki wulki swjedźeń swjećiła. Zdaleni krajenjo běchu zwjetša hižo dóšli a swoje stany natwarili. Ći, kotřiž w susodstwje města bydlachu, přikhadźachu. Ze wšěch wyšinow hibachu so čŕjódy runja njepřetorhnjenomu roztokej běłych drastow, horliwych kěrlušow, swjatočneje radosće.

Dobru khwilu wopominaše Faustina z wulkim zajimom přikhadźacych ludźi a dołhe rjady pisanych stanow. Potom rjekny k młodomu Romjanej na swojej stronje:

„Zawěrno, Sulpico, cyły israelski lud drje so do Jeruzalema zhromadźuje.“

„Je w skutku tak, kaž prajiš, nadobna Faustina“, wotmołwi młody Romjan, kotrohož bě Tiberius Faustinje na stronu dał, dokelž bě wjacy lět w Judeji přebywał. „Swjeća swój nalětni swjedźeń, mi so zda, k wopomnjeću na něhduše wuswobodźenjo israelskoho ludu z egyptowskoho poddanstwa, a k tomu puću ja po móžnosći wšitcy, stari a młodźi, rady do Jeruzalema.“

Faustina pomysli khwilu. „Wjeselu so, zo tež my tónle dźeń do města zastupimy, hdyž lud swój wulki swjedźeń swjeći. To drje je jasne znamjo, zo bohojo naše puće přewodźeja a zakituja. Njezda so tebi wěrje podobne, zo runje na tymle swjedźenju toho, kotrohož pytamy, profetu z Nazareta zetkamy? Wón je zawěsće, kaž wšitcy druzy, na swjedźeń do Jeruzalema přišoł.“

„Maš prawje, Faustina“, prihłosowaše młody Romjan. „Tež ja sudźu, zo budźe dźensa w Jeruzalemje. To je zawěrno wjedźenjo boha. Sy-li tež sylna a kruta, směš so tola zbožowna pře to khwalić, zo njetrjebaš daloki a wobćežny puć do Galileje nastupić.“

Sulpicius jěchaše hnydom k někotrym pućowarjam, kotřiž runje nimo ćehnjechu, a wopraša so jich, hač njeměnja, zo budźe tež wulki profeta z Nazareta w Jeruzalemje na swjedźenju.

„Smy joho kóžde lěto w tymle času we Jeruzalemje widźeli“, wotmołwjachu ludźo. „Zawěsće budźe tež létsa w měsće, dokelž je bohabojazny a sprawny muž.“

Žónska mjez nimi pak wupřestrě ruku a pokazowaše na hórku k ranju wot města. „Njewidźiš tamle tu hórku z wolijowcami wobsadźanu? Tam twarja galilejscy přikhadnicy swoje stany. Mjez nimi najwěsćiše powěsće wo mužu, kotrohož pytaš, zhoniš.“

(Přichodnje dale.)

dnja swjatočnosć wosebiće pozběhowaše. Kaž so z Posoła lěta 1903 dowidźi, běše při stajenju njeboćičkoho fararja Wingerja před 15 lětami na tejsamej njedźeli tak tołsty sněh ze surowym wětrom napadał, zo ćahi na železnicach wjazowachu. Tehdom běše so njedźiwajcy strašnoho sněhwěća tola na 90 wosobow do cyrkwje dobyło. Tón króć bě rjany dźeń z blizka a daloka telko kemšerjow přiwjedł, zo bě cyrkej přepjełnjena.

Popołdnju w 5 hodź. bě so w hosćencu Reichsadler Lubijska wosada zastupjena we swojich towarstwach zhromadźiła, zo by swojoho nowoho fararja powitała. Knjez kantor Emme knjezow praelata Skalu a fararja Šołtu powita a předstaji towarstwo swj. Benna, kotrohož předsyda je, a towarstwje katolskich žónskich a knježnow. Tosamo sčinišťaj knjez wučeŕ Klimt ze swojim towarstwom katolskich młodźencow a awstriski feldwebl, kiž bě runje na dowole, z towarstwom katolskich dźěłaćerjow. W dlějšej rěči knjez praelat jenotliwe towarstwa postrowi, wułoži, kak ważna podpjera su wone za dušipastyrja a přeješe jim zróst a kćěw a rozmnoženjo we ważnym a spomožnym skutkowanju. Knjez farař swój dźak wupraji za dowěru, z kotrejž joho witaja, naspomni, zo je dotal w podobnych zjednoćeństwach skutkował, a slubi, zo chce so tež jim ze wšej lubosću a swěru wěnować. Mjez jenotliwymi rěčemi knjez wučeŕ Klimt na huslach a knjez Wahl na klavirje krasne hudźbne kruchi podawaštaj.

Přejemy knjezej fararjej bohate Bože žohnowanjo za skutkowanjo w Lubiju a „Mnohe lěta!“

⁘

Ralbicy.

Zemrěći: 5. měrca: Jurij Šołta, wumjeńkaŕ we Łazku (ze Šunowa), 73 l. 11 m. 13 dn. — 16. měrca: Marija, zaw. mandź. njeboh Jakuba Kowarka, khěžkarja w Nowoslicach, 71 l. 4 m. 15 dn. — 21. měrca: Khata, zaw. m. dź. njeboh Jakuba Tawzenta, khěžkarja w Šunowje, 81 l. 5 m. 25 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 852. 860. 861. 868. 869. 930. 931. z **Budyšina**: Madlena Kubicec, Marija Piskerowa, Jakub Čórlich (w polu), farař em. Jurij Libš, Jan Šołta, listynošeŕ, Marija Woleńkec, Beno Kurjat (w polu); 851. sotra Georgia Šołćic w **Lubodole**; 853.—855. z **Wotrowa**: Hańža Kronsowa, Hańža Bulankowa, Marija Mildnarka; 856. Jurij Šěrak ze **Žuric**; 857. Hana Knježkowa z **Krjepjec**; 858. Marija Handrikowa z **Nowoho Dwora**; 859. Pětr Kilank z **Kanec**; 862a. 866. z **Drježdźan**: Marija Grubertec, Madlena Kubašowa; 862b.—865. z **Brěmjenja**: Jan Wićaz, Hańža Hančkowa, Pawoł Šołta, Handrij Helgest; 867. Hańža Bisoltowa z **Worklec**; 870. 871. z **Ralbic**: Michał Hesa, Mikławš Čóška; 872. 873. ze **Šunowa**: Mich. Woko, Mich. Narćik; 874. 875. z **Łazka**: Michał Žurk, Jurij Błažik; 876. Fr. Pětr Glawš we **Winje**; 877.—889. z **Radworja**: Mikławš Brycka, Mikł. Nawka, Jan Cyž, Mikławš Bjeńš, Pětr Włóski, Jakub Běrk, Hańža Lubkec, Pětr Kurjo, Jan Wěrab, Jan Brycka, Jan Pawluš, Marija Šipšikowa, Jan Grubert; 890.—894. z **Bronja**: Mikławš Šenk, Jakub Hantuš, Mikławš Smoła, Jurij Měškank, Mikławš Jurk; 895.—897. z **Kamjenjeje**: Jurij Měrćink, Michał Čemjera, Michał Žur; 898. Jan Cyž z **Měrkowa**; 899. Michał Žur z **Lutowča**; 900.—902. z **Boranec**: Jakub Delan, Jakub Wowčeŕk (Schäfer), Jan Mar; 903. 904. z **Khelna**: Mikławš Domaška, Jurij Mjeń; 905.—907. z **Hodlerja**: Jakub Šołta, Hańža Roztokec, Michał Połleńk; 908. 909. z **Miłkec**: Marija Panowa, Mikławš Nawka; 910. Marija Krempcyna z **Khasowa**; 911. 912. z **Konjec**: Jakub Brězan, Pětr Janca; 913. 914. ze **Šunowa**: Pětr Langa, Jurij Grós; 915. Jakub Hajna z **Kukowa** (w polu); 916.—929. z **Njebjelčic**: kapłan Jan Wałda, Jan Dórnik, Jakub Leńš, Jan Kral, Mikławš Pjech, Jurij Łušćanski, Jurij Wawrij, Michał Woch, Mikł. Žur, Mikł. Propst, Jurij Žur, Jakub Žur (hosćencaŕ), Jan Žur (khěžkaŕ), Jan Žur (bur); 932.—941. z **Khrósćic**: wučeŕ Filip Jakubaš, Marija Krawžic, Jurij Wjeńka, Jakub Kokla, Hana Ryńcowa, Hana Wjacsławkowa, Jurij Donat, Jan Deleńk, Jan Pječka, Madlena Zelnakec; 942.—948. z **Worklec**: Pawoł Rjelka, Mikławš Kěr, Jurij Wićaz, Mikławš Buša, Michał Kubaš, Jan Grubert, Marija Kuščyna; 949. Jurij Zarjeńk z **Časec**; 950. Madlena Nowakowa z **Jaseńcy**; 951.—953. z **Wudworja**: Jurij Zarjeńk, Madlena Klimantowa, Hańža Jakubašowa; 954. Mikławš Šołta z **Prawoćic**; 955. Hańža Fórchowa z **Noweje Wjeski**; 956. 757. z **Hórkow**: Jurij Rjehoŕ, Mikławš Hejduška; 958. Jan Bjarš z **Łusća**; 959. Jan Schneider ze **Smječkec** (w polu); 960. Michał Domaška z **Łahowa**; 961. Marija Domašcyna z **Čornec**; 962. Pětr Wałda z **Pozdec**; 963. Hańža Pjetašowa z **Now. Łusća**; 964. 965. z **Haslowa**: Jurij Leńš (w polu), Mar. Forchec.

Dary za fond: Hnadna knjeni Hana Lang klóštra Marijneje Hwězdy **100 hr.**, Madlena Kubicec z Budyšina 1 hr., Marija Grubertec w Drježdźanach 4 hr. 40 pj., Hańža Roztokec z Hodlerja 1 hr., ze zawostajenstwa † Jana Mjenja z Khelna 10 hr., Jan Grubert z Worklec 1 hr., Beno Kurjat z Budyšina 6 hr.

Dary atd. za towarstwo: sotra Georgia Šołćic w Lubodole 40 pj., Fr. Pětr Glawš we Wienje 40 pj.

Dary za nowu Wotrowsku cyrkej.

Dale darichu: knjez zapósłanc Michał Kokla w Khróšćicach 20 hr.; wotkazanjo njeboh Hany Wjeńkoweje z Wotrowa 400 hr.; knježna Hana Cyžec, wučeŕka w Lipsku 10 hr.; wjeledostojny knjez kanonik Jakub Nowak, direktor tach. šule w Budyšinje, papjeru na 1000 hr. wójnskeje požčeńki z kuponami; njemjenowana z Kukowa 30 hr.

Wšěm dobroćerjam: „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Zaskleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Nierth & Förster
Dalokoreč̆ak 589 **w Budyšinje** Před šuleŕskimi wrotami 19
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Bosniski kraj a raj.
Zajimawa knižka za našich wojakow.
Płaći 35 pj.
Czenstochowa — „Pólski Rózant“
płaći 25 pj.
Wobej knižcy hromadźe płaćitej 50 pj. a dóstanješ jej w našej Donnerhakec knihićišćerni abo w expedicijach „Kat. Posoła“.

Hosćenc w Pančicach.
Njedźelu 21. hapryla 1918 wječor w 6 hodźinach
zjawne předstajenjo
wuwjedźene wot towarstwa „Šćežkipytarjow“ z Kamjenca, wobstojace
z dźiwadła, spěwa, deklamacije, ze žiwych wobrazow atd.
Zastup: I. městno 1 hr., II. městno 60 pj.
Programy móža so do časa kupować w hosćencu.
Wo prawje bohaty wopyt prosy
„Džak młodosće“.

W najwjetšej zrudobje podawam zrudnu powěsć, zo je mjez 11. a 12. aug. 1916 pola Clery w Francózskej rjekowskeje smjerće wumrěł přez granatu zasypnjeny naš horcolubowany mandźelski, nan a syn

Jakub Kušk

wobsedźeŕ młyna we Worklecach

podwyšk krajneje wobory w res. pěšim połku čo. 103, w starobje 34 lět. Hdyž smy skoro 1½ lěta w njewěstosći byli wo našim lubym, tak hakle nětko so nam wozjewi zrudna powěsć wo joho smjerći. W cuzej zemi, zdaleny wot swojich lubych je tak namakał swój wotpočink. Njech wotpočuje w měrje!

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam!

We **Worklecach**, 3. 4. 1918.

Hłubokozrudźena mandźelska, syn a nan.

Wšitkim, kotřiž su našomu lubomu njebohomu wujej, wumjeńkarjej

Pětrej Rjedźe

w Kukowje

při joho khorosći, smjerći a pohrjebje kajkužkuli lubosć wopokazali, wosebje česćenej swójbje Nowakec za swěrne dohladanjo a Kukowskej Bjesadźe za přewodźenjo k rowu z khorhowju wuprajamy wutrobne

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Kukowje**, na dnju pohrjeba.

Zrudni zawostajeni.

Z tutym wozjewjamy zrudnu powěsć, zo bu zeleny štwórtk 28. měrca při wulkej offensivje w Francózskej naš lubowany najstarši syn, bratr, wnuk a wuj

Franc Delan

grenaděr w jenym grenaděrskim połku, přez njepřećelsku granatu zasypnjeny a hnydom morjeny a skónči tak swoje žiwjenjo w najrjeńšich lětach: 18 lět a 6 měsacow stary.

W **Budyšinje**, w haprylu 1918.

W najwjetšej zrudobje
póst. rjadowař Jan Delan, t. č. w polu,
a **mandźelska Martha** rodź. **Helgestec**,
swójba **Helgestec** w **Budyšinje** a
swójba **Delanec** w **Boranecach**.

Kónc zapisowanja

na 8. wójnsku požčeńku

štwórtk 18. t. m. w 1 hodź.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy
změje **srjedu 24. hapryla** popołdnju w 4 hodźinach
zhromadźiznu w Ralbicach.
1. Přednošk. 2. Referat. 3. Zličbowanjo. 4. Namjety a zdźělenja
Předsydstwo.

Bołmončku padźe w swěrnym dopjelnjenju służby na čole swojeje kompagnije naš horcolubowany, dobry a nadźijepołny syn, bratr, swak a wuj, mój horcolubowany nawoženja,

wučeŕ

Feliks Effmert

leutnant a wjednik komp. res. inf.-reg. čo. 19, 11. komp., ryćeŕ železnoho křiža I. a II. rjad., w swojej starobje 26 lět a 4 měsacow.

To wozjewjeja w najwjetšej zrudobje, z prózstwu, zo chcyli přećeljo a znaći w paćerju na njoho spominać

W **Lubodole**, **Njedźichowje** a **Ralbicach**

Marija zwud. **Effmertowa**,
wučeŕ **Alfred Effmert** w polu,
Herta Effmertec,
Olga Effmertowa rodź. Kratochwilec,
Johana Šewčikec jako njewjesta.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje sotry, swakoweje a ćety

knježny Hańže Hilic ze Šunowa

zaw. mandź. dźowki † Jakuba Hile, bywšoho wobsedźerja młyna w Šunowje,

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w krótkej ale ćežkej khorosći wopytowali, na póstywječorje za jeje dušu so modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, kaž też za wšě nam wuprajene sobužarowanja swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Šunowje**, **Khrósćicach**, **Libonju** a **Baćonju** na dnju pohrjeba, 6. hapryla 1918.

W mjenje žarowacych
wyšši wučeŕ kantor Pětr Hila w Khrósćicach.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 16. | **Budyšin, 20. hapryla 1918.** | **Lětnik 56.**

Naléćo.

Naléćo je do kraja začahnyło; wšudźom widźiš a začuwaš, kak wone twori a dźěła. Złote awrikle a žołte narcisy a wšelakobarbojte tulpy: kak rjane, čerstwe kćěja! A běłe brěžyčki drasća so zelene, a ćěmne hałužki na sadowych štomach woblekaja so do běłych luboznych kćěni, a na lipje pokazuja so pupki a z nich wupraskuja mjehke, zelene łopješka. Kaž w lěće mjetel na kwětcy, tak tam nadobo sedźa na hałužcy. A łuki, šěre, brune so zazelenjeja a žitnišća a pšenčnišća rostu a žołmuja so w miłym wětřiku.

Z wotkel nadobo tele žiwjenjo po cyłej mortwej zemi? Što khowa so pod škropawej štomowej skoru? A zwotkel te rjane barby a ta lubozna wóń? Hdyž do štomow točiš a do zemje ryješ, dha njewidźiš tam wjacy hač we februaru abo decembru, hdyž bě wšo hišće prózdne a mortwe. W štomach drje wuhladaš mjezhu, ale też potom hišće so prašeš: zwotkel ta a wšón tón kćěw a wšě te žiwjenjo? Naléćo dźěła po Božej woli a z Božej mocu.

Spodźiwne je, kak naléćo wšo woživja. Tola runje tak rjane też je, štož wone płodźi a twori. Móže družka rjeńša so zdrasćić hač brjóžkowy štom, hdyž kćěje? A žadyn kral, ani na dnju swojoho krónowanja, njenosy rjeńšoho wjerchowskoho płachća dyžli krušwina w debje swojoho nalětnoho kćěwa. Jabłučina je we zymje tak njenahladna; jeje zdonk je křiwy a škropawy, a jeje hałozy stoja kaž wotmjećene khošćo z brězowych prućatow abo z bozowca. Nětko pak, hdyž běła a čerwjena kćěje, je kaž přećelny muž, kiž dobroćiwje a lubje stajnje so posměwa. A hdyž nimo žitnišća dźeš, njewostanješ stojo, a njewjeseliš so, kak so wone žołmi? A to so raduješ, kaž hdyž něhdźe črjódka dušnych dźěći so łóji a mjelčo šibale sebi šukota.

Spodźiwne je, zo telko rjanosće tu nadobo je a hišće wjacy jeje bywa. Wšo tole rjane pak je też dobre. Kwětka nas zwjeseli z barbu a wónju; z kćěnja na štomach wuwije so wišnja a jabłuko a krušwa. Trawa a dźećel a zela žiwja skót, žita přinjesu nam khlěba.

Spodźiwne, rjane a dobre je, štož naléćo twori a płodźi. A človjekej, njech je wučeny, njech prosty, njech nabožny, njech bjezbožny, bywa spodźiwnje wokoło wutroby a w mysli, hdyž wšo tole widźi a wobdźiwa. Wón so raduje na tym, a tola začuwa wěstu prózdnosć we sebi; žadosć za něčim we nim wotuća. Kaž són so jomu zezdawa, kaž són, kiž sy před dołhim časom jónu poměł, a wo kotrymž maš skónčnje hišće jenož dopomnjećo, zo bě rjany, połny wjesela a zbóžnosće. Haj je, jako by človjek hižo znał tajki nalětni rjany, zbóžny čas. Z wotkel to? Ach, z naléća dycha dawno zašły čas prěnjeje stwórby, a paradizske khwile, kajkež Adam a Jěwa jónu přeživištaj, zastupuja do našoho žiwjenja. Je, jakož by so wospjetowało, štož na třećim dnju so sta, hdyž Bóh bě prajił: „Zemja, spłodź trawu, zela a płódne štomy!“ — „Zemja so zazeleni, a rosćechu zela a štomy, kotrež mějachu swoje symjo we sebi.“ A zasy je kaž tehdy na kóncu třećoho dnja, hdyž Bóh widźeše, zo je wšitko dobre. Boža móc potajkim widźomnje skutkuje kaž jónu na třećim dnju, a jeje skutki su też we wotućacym naléću wšě rjane a dobre, kaž běchu, hdyž našej prastaršej je widźeštaj, prjedy hač zhrěšištaj. A tohodla mamy we naléću tajke něžne radostne začuwanjo ale też tu spodźiwnu žadosć, kotraž nas do krajow ćehnje a njese, hdźež je wšo njewuprajnje rjane a dobre. Tam chcemy być a měli być.

Spokoji so nam tale žadosć? Cyle wěsće! Njejsmy dha, lědom zo wonka so zemja zazelenješe a pupki so pukachu, zasłyšeli posoła, kiž nam wěčne naléćo wozjewješe a lubješe? Kaž je naléćo blizko, haj hižo tu je, hdyž škowrončk hwizdać počina, tak zanjese nam cyrkej spěw: „Wón dobył je, tón dobyćeŕ, alleluja; tón cyłoh' swěta wumožeŕ, alleluja, alleluja“ (Wosadnik, kěrluš 196.), a „Stanył je horje Jězus Khryst, alleluja“, a wěmy, zo přez njoho wěčne naléćo nam přińdźe, hdyž tu do njoho wěrimy a po joho woli smy žiwi. „Hdyž wěrimy, zo je Jězus wumrěł a z mortwych wstanył, tak też Bóh tych, kotřiž su we Jězusu wusnyli, z nim přiwjedźe (1.Thess. 4, 13).

Tuž wjesel so, křesćano, na krasnosći, kotruž naléćo twori a dawa. A tale radosć njech zbudźa też w twojej duši žadosć za wěrnym, njezakhodnym, njebjeskim naléćom, zo mohł ze swjatym japoštołom prajić: „Žadam wumrěć a při Khrystusu być.“ — A hdyž naléćo so pominje, hdyž róže też budźa kałać a mjez kwětkami a zelami rosć też wósty a druha pjanka, a hdyž po tužnym dnju z wječora hišće kruće zahrima, jako by Bóh na tebje swarjeł kaž jónu na Hadama joho hrěcha dla, a hdyž so zabłysknje jako chcył Bóh wšón swět spalić kaž jónu Sodomu a Gomoru: potom dopomń so, zo dyrbiš tudy pokućić, w poće swojoho wobliča swój khlěb jěsć a třepotać před swojim Bohom kaž jónu Israelscy před horu Sinai, zo pak maš też pokojenjo a wjeselo, kotrež naléćo zemje w tebi zbudźa, mjenujcy nadźiju na wěčnosć połnu rjanosćow a zbóžnosćow, kajkichž ani naléćo nima, haj kajkež na zemi „wucho hišće słyšało a wóčko hišće zawohladało njeje, kotrež pak je Bóh tym přihotował, kotřiž joho lubuja.“

Wójna.

Wojowanja nad lěsom wokoło Armentières, kotrež 11. hapryla padźe, běchu jara wobćežne. Cyła krajina bě hołe błóto a žumpadło. Tysacy a tysacy zdonkow a kolikow dyrbjachu naši wojacy najprjedy z daloka přinošować a, husto dosć w njepřećelskim wohnju, puće twarić, prjedy hač móžachu kanóny a wozy do prědka. Njepřećel njebě němski nadběh tam z cyła za móžny měł a bě tohodla cyle překwapjeny. Dokelž bě nadběh na město wot prědka přećežke, bu wone wot dweju stron wobeńdźene a wobzamknjene, tak zo dyrbješe so njepřećel skónčnje, ale hakle po sylnym wobaranju podać. 3000 jatych, 45 kanónow a wjele naprawy padźe w měsće samym našim do rukow. Hač k 12. haprylej zajachu naši na 20000 njepřećelow a dobychu přez 200 kanónow. — Wšo hromadźe padźe němskim wójskam wot započatka wulkeje offensivy na zapadnych frónтach na 120000 jatych a přez 1500 kanónow do rukow. Druhi popad njeje hišće přewidźeć.

Poslednje dny je kaž małe wodychnjenje mjez nadběhami na zapadnych frónтach. Tola so njepřestanje wojować, a wopory su při tutych bóle stojacych wojowanjach husto ćežše hač při wulkich so do prědka walacych offensivach. A nimo toho přihotuja so při wodychnjenjach nowe nadběhi.

Za poł lěta,

wot 15. oktrobra 1917 hač do 15. hapryla 1918 su srjedźne mócnarstwa dobyłe:

Přez **517000 jatych, 7246 kanónow**, na **20000 mašinskich**, wjacy hač **300 tankow,** přez **100 kabatowych samojězdźakow, 630 autow, 700 wozow a njepřewidźomnu železnisku nadobu**. Mjez tutej je 800 lokomotivow a přez 8000 železniskich wozow. Kelko municije we wšelakich składach leži, njeje hišće přeličene. Za artilleriju samu bu dotal přez 3 milijónow wutřělow wobličenych. W samym času bu přez 1100 lětakow a přez 100 powětrowych balonow potřělanych. Štož bu na druhich wójnskich wuhotach, pionerskich připrawach, ručnych třělbach, nawobličwach přećiwo płunej, drastach a cyrobach dobyte, njehodźeše so dotal z wjetšoho dźěła wobličić.

Helsingfors,

finiske hłowne město, bu 12. a 13. hapryla wot našich po ćežkich wojowanjach wobsadźene. Wotdźělenjo němskoho łódźstwa bě sebi z dźěła přez lód puć do tamnišoho přistawa dobyło a wječor 12. hapryla poča namórnikow wuwožować. Też kompagnija němskich hajńkow sobu wojowaše. Čerwjena garda bě twarjenja při přistawje a w měsće z mašinskimi wobsadźiła a wobaraše so kruće. Po něčim bu pak jene twarjenjo po druhim, też na našej stronje nic bjez woporow, dobyte. Popołdnju 13. hapryla běchu najćežše wojowanja nimo a pomału wěrjachu sebi prjedy skhowani wobydlerjo zasy do rjanoho města, hdźež wuswobodźeri ze zahorjenjom witachu.

Ruske wójnske łódźe

běchu, kaž bě to z Ruskej dawno hižo wučinjene, ale wot njeje hišće nic wuwjedźene, na nowe němske žadanjo Helsingfors a druhe finiske přistawy wopušćiłe a do Kronstadta so podałe. Łódźe, kotrež wotjěć njemóžachu buchu wubrónjene.

Livlandska, Estlandska, kupa Oesel a město Riga

su němskoho kejžora prosyłe, zo by jim pomhał so wot Ruskeje wuswobodźić, so k zhromadnomu, samostatnomu statej wutworić a přez wosobinske zjednoćeństwo pod knježerstwo pruskoho krala Němskej so přizamknyć.

Na wječornych bitwišćach

naši dale postupuja. **17. hapryla** praji naša wójnska rozprawa:

Na krawnym wojownišću lońšeje flanderskeje bitwy wobsadźi wójsko generala Sixta z Arnim **Paschaendale** a zesuwa też pola **Beselare** a **Geluveld** naše linije do prědka.

K połnocy wot **Lysy** dobychu wojacy generala Siegera w rańšich hodźinach wjes **Wytschaete**, zehnachu njepřećela najebać sylne wobaranjo z wyšinow k wječoru a k sewjernomu wječoru wot wsy a wotpokazachu sylne napřećiwne nadběhi. K južnomu wječoru wot **Wulvergem** cofacoho njepřećela zehnachmy přez rěčku **Douve**. **Bailleul** a mócne wobarane zepjery **Cappelynde** a **Metern** buchu dobyte.

Podarmo spytowachu Jendźelčenjo, podpjerani wot Francózow, zhubjene krajiny zasy dobyć. Jich nadběhi rozbichu so pod jara ćežkimi zahubami.

Nad **Sommu** sylny woheń kanónow, kiž też přez nóc traješe, wosebje k połdnju wot Sommy.

18. hapryla:

Njepřećel přewostaji nam wčora wulke dźěle flanderskeje zemje, kotrež bě w měsacy tołhim bědźenju ze žałostnymi woporami wupił. Wójsko generala Sixta z Arnim doby o kročelach cofacomu njepřećelej sćěhujo **oelkapelle, Langemark** a **Zonnebeke** a zehna ho přez **Steenbach**. K połdnju wot **Blankaart**-jězora zadźerža njepřećelski napřećiwny stork naš postup.

K połnocy wot Lysy postupowachmy a wuprózdnichmy někotre hnězda mašinskich. Wojowanja poslednich dnjow přinjesechu nam přez 2500 jatych, nekotre kanóny a wjele mašinskich.

Nad Sommu z časami sylniše wojowanjo kanónow, wosebje pola **Moreuil** a **Montdidier.**

Nad Maasu pola Ornes a Watroville wojowanja z dobrym wuspěchom, pola **Flirey** (mjez Maasu a Mozlu) sylniše francózske storki krawnje wotpokazane.

Na rańšich wojownišćach,

w Macedoniskej, Palaestinje, Kaukazu, Wukrajni a Finiskej běchu wšelake wojowanja z dobrym wuspěchom za nas.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Nowy ruski pósłanc w Barlinje knjez Joffe je žid. To je prěni króć, ze je žid zapósłanc w Barlinje. Też we Wienje zastupuje Rusku žid, knjez Kamenew. W bolšewikskim knježerstwje z cyła židźi wjele płaća. Trocki (Bronstein) a Radek (Sobelsohn) staj też židaj.

Awstriska.

Hrabja Černin, awstriski minister zwonkownych należnosćow je wotstupił. 16 měsacow je wón swoje njelohke a zamołwjenja połne zastojnstwo jako nastupnik barona Buriana wjedł a wosebje při jednanjach wo měr z Ruskej a Rumunskej swoje mjeno z česću do stawiznow zapisał. Čohodla je wotstupił? Hłowna přičina je drje list, kotryž je kejžor Karl swojomu swakej pryncej Sixtej z Bourbon-a, bratrej kejžoroweje Zity, pisał. List bu wot francózskoho knježerstwa wozjewjeny. Z dźěla je list přeměnjeny. Kejžor Karl njebě w nim pisał, zo chce za wróćenjo Elsaß-Lothringskeje na Francózsku skutkować, ale zo by to činił, jeli by francózske žadanjo sprawne było, zo pak wone to njeje.

Něšto njeprawe w lisće potajkim njestoješe. Też njebě kejžor Karl swojomu swakej pisał, zo dyrbi za měr w Francózskej dźěłać. Ale list je tola pisany a w nim kejžorowa horca žadosć za měrom wuprajena. Też to njemohł kejžorej nichtó za złe měć. Ale list bě pisany wo diplomatiskej należnosći bjez toho, zo by minister, zamołwity za zwonkowne należnosće, wo nim wědźał. Wón bě, runjež bjeze wšeje złeje wole, přeńdźeny. Tuž je šoł a to z česću šoł.

Běše też hišće druhich winow za wotstup hrabje Černina. Wulki dźěl słowjanskich stron bě přećiwo njomu, wosebje Češa, kotřiž so wot njoho ranjeni čujachu jakož by jich přerady winował. Też list je jomu jara škodźił, we kotrymž bě loni kejžorej Karlej pisał, zo dyrbi Awstriska nanajpozdźišo k decembrej 1917 měr měć, dokelž so dlěje dźeržeć njemohła. Tón list bě we wotpiskach też w němskim sejmje rozšěrjeny, a rěka, zo so znata resolucija kejžorstwowoho sejma za měr wosebje na njón złožowaše. Kejžorska je nětko tola dlěje wutrała a list by potajkim njetrjebawši njeměr činił a tak jenož njepřećelam wolu k dalšim wojowanjam posylnjał.

Za nastupnika hrabje Černina bu baron Burian pomjenowany.

Rumunska a Besarabiska.

Rumunski ministerpresident Marghiloman bě w Besarabiskej z tamnišej krajnej radu wo přizamknjenju Besarabiskeje k Rumunskej wuradźował. 9. hapryla wobzamkny krajna rada přizamknjenjo ze 66 přećiwo 3 hłosami, a Marghiloman je w mjenje rumunskoho krala a kraja swjatočnje wozjewi. W Rumunskej je powěsć wulku radosć zbudźiła. — W lěće 1812 wot Ruskeje wzata provinca wróći so tak k maćerskomu krajej, a Rumunska budźe, runjež dyrbi Dobrudžu wotstupić, po přehratej wójnje wjetša hač prjedy.

Wukrajna njeje wšak z tutym rjadowanjom spokojom, dokelž w někotrych dźělach Besarabiskeje też wjele Wukrajnskich bydli. Wona žada tohodla tele krajiny za so.

Jendźelska a Iriska.

Jendźelski sejm je wobzamknył, zo dyrbja wšitcy mužojo hač do pjećdźesat lět k wojakam. Čežke bě jednanjo wo prašenju, što z Iriskej. Lloyd George žada też za nju powšitkownu wojeńsku službu. Irojo njechadźa ničo wo njej wědźeć. Też někotři Jendźelčenjo, mjez nimi sam Asquith, měnja zo dyrbjało za Irisku tosamo płaćić, zo zwonkowne jendźelske kolonije, Kanada, Awstraliska a druhe, same wo swojej wojeńskej službje rozsudźa. Najebać to bu tola za Irisku służba přiwzata. Hač budźa sebi Irojo to lubić dać abo so z mocu stajeć, dyrbi so pokazać.

Z Drježdźan. Swjaty wótc je sakskomu wyššomu wojeńskomu fararjej dr. Kaiserej titul a hódnosć tajnoho komornika spožčił.

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(5. pokračowanjo.)

Ćenjechu nětko po wijatym puću do doła, zo bychu so potom po khětrje nahłej drozy na horu Lion wobroćili, na kotrejež wjeršku město leže.

Puć běše tu po woběmaj stronomaj z nizkej murju wobhrodźeny, na muri pak sedźachu a ležachu prošerjo a wšelacy bědni a prošachu nimo pućowacych wo miłosć.

Mjez tym zo tak pomału na horu jěchachu, přistupi židowska žónska k Faustinje. „Hlej tamle“, rjekny na muža na muri sedźacoho pokazujcy, „to je galilejski muž. Dopominam so, zo sym joho mjez wučownikami profety z Nazareta widźała. Tón móže tebi najwěsćišo prajić, hdźe joho namakaš.“

Faustina jěchaše ze Sulpiciom k mužej, kotrohož bě ji žona pokazała. Běše to wobstarny z wulkej šedźiwej brodu. Joho wobličo běše z horcotu a ze słóncom wusmahnjene a joho rozkwěkanej rucy ćežkoho dźěła swědomej. Runjež mjez prošerjemi sedźo njeprošeše sebi jałmožny. Hłuboko bě snadź do zrudnych mysli podnurjeny, njeměješe ani z jenym wóčkom kedźbu wšěch ludźi, kelkož jich tu nimo kročeše.

Njesłyšeše też ani, hdyž Sulpicius na njoho zarěča, zo dyrbješe tón swoje prašenjo jónu abo trójcy wospjetować.

„Mój přećelo, je so mi prajiło, zo sy z Galilejskeje. Prošu će, praj mi tola, hdźe bychmy wulkoho profetu z Nazareta namakali?“

Galilejski muž so nahle wustróža a hladaše bojaznje wokoło so. Ale hdyž skónčnje dorozemi, što so wot njoho žada, da so do hórkoho płakanja a rjekny: „Što rěčiš? Čohodla prašeš so runje mje? Ach ja njezbožowny!“

Židowska žona pak měšeše so sobu do rěče. „Njestrachuj so jeno“, rjekny, „a praj tejle wosebnej knjeni, kotraž je přećelnica kejžora Tiberia, hdźe by wulkoho profetu spěšnje namakała.“

Tola zarudźeny wučownik hišće bóle zapłaka, a přecy zasy wołaše: „Njeprašejće so mje! Ach ja njezbožowny!“ . . . Ničo wjacy njeběše z njoho zhonić.

Z ramjenjomaj sćahujcy wobroći so Faustina wot njoho. „Pojěchajmy dale!“ rjekny. Tón muž je ze zrudobu abo ze strachom někajki zamyleny. Wot toho njemóžemy ničo prawe zhonić.“

Jěchachu dale na horu a bližachu so měsćanskim wrotam.

Faustina njeběše wjacy khiba někajke pjeć kročeli wot měsćanskich wrotow zdalena, tu zawoła židowska žona, kotraž bě ji chcyła wuradźić, na nju: „Nadobna knjeni, kedźbuj na swój puć!“ Faustina sćahny tohodla konja za wuzdu, zo by zastał. A rozhladawši so widźeše před nohomaj konja muža srjedź puća ležacoho. Hdyž tu takle srjedź puća ležeše, dyrbješe kóždy človjek so dźiwać, zo njeje hižo dawno rozteptany.

Muž ležeše na khribjeće a hladaše ze swojimaj zwjadłymaj stojatymaj wočomaj do mróčelow. Njehibaše so ani, byrnjež bychu też wjelbłudy ze swojimi ćežkimi panochtatymi nohami blizko při nim stupałe. Běše khuduški zdrasćeny a nimo toho zaprošeny a z błótom womazany. Haj, bě drje ze zamysłom wjele procha a pěska na so sypał, zo so zdaše, kaž by chcył mylić a so samowólnje zateptać dać.

„Što to? Přečo leži tón muž tule srjedź puća?“ dźiwaše so Faustina.

Samy wokomik poča muž srjedź puća ležo na wšěch nimo pućowacych wołać: „Pře wašu miłosć, bratřa a sotry, wjedźće swoje konje a swój přežny skót přeze mnje! Njekhodźće mi z puća! Zateptajće mje do procha! Sym njewinowatu krej přeradźił. Rozteptajće mje na proch a popjeł!“

Sulpicius hrabny Faustininoho konja za wuzdu a wjedźeše joho na stronu. „To je hrěšnik, kotryž chce pokutu činić“, rjekny.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Srjedu wječor w 8. hodźinje přeńdźe krute hrimanjo přez naše město a wobradźi nam rjany, dlěji Boži dešć. Dokelž so rjenje z waha dźěše, njeje zawěsće wotběžał, ale lačnu zemju po dalšej wokolinje derje napojił. — Dokelž běchu hižo dlěji čas sušace wětřiki dułe, bě hižo wonka khětro sucho; tuž tež Boži dešć dawno hižo hladachu, a je dźakownosć přećiwo Bohu za tajku dobrotu ćim nutrniša. Tež štwórtk so derje podešćowa, pjatk na dopołdnjo spadny pak temperatura tak, zo samo něšto hodźin kruće sněh padaše.

— We wokrjesu tudomnoho hamtskoho hejtmanstwa je nětkle 20 ludowych kuchni; wšědnje wuda so w nich něhdźe 16550 porcijónow. W lěće 1917 bě porcijónow dohromady 4965000, potajkim nimale 5 milijónow.

— W januaru t. l. zapołoži so 59877 póstnow z 8806827 hr. na wšěch nalutowarnjach Budyšskoho wokrjesnoho hejtmanstwa; wupłaćenych bu 15044 póstnow z 3082965 hr. Na wšěch nalutowarnjach je so w tym jenym měsacu wjacy zapołožiło dyžli wupłaćiło. We Budyšinje woteda 6907 wosobow 952652 hr. do nalutowarni, pjenjez wupłaćić dać přińdźe sebi jenož 1531 wosobow; jim bu 267571 hr. wróćenych.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Hdyž smy dotal wjacy razow wo wójnskich wuznamjenjenjach jednali, mamy dźensa zasy někotre podawki z wójnskoho žiwjenja samoho ze započatka lěta podać. W tutym času bu **ranjeny**:

Jurij Šipšik z Radworja (w Pazlicach ženjeny), pohonč w . . . regimenće pěšeje artilerije. Joho 26. februara 1918 pola Cambrai (w połnócnej Francózskej) kruch njepřećelskeje granaty nimale ćežcy na prawej nozy zrani. Lěkuje so we wojeńskej khorowni we Barlinje.

Khoraj staj (běštaj):

Michał Wincaf z Radworja (w Jaseńcy ženjeny), krajny wobornik w hajńskim batalijónje čo . . . Wón skhorje 25. februara 1918 na Balkanje na malariju (= zymicu ćopłych krajow) a strowješe so w połnym lazareće w Kanaklaci (?) (w Macedoniskej).

Klemens Handrik z Měrkowa (rodźeny z Łupoje), kanoněr w . . . regimenće połneje artillerije. Joho nadpadny na poł měrca 1918 pola Reimsa (w Champagni, w połnócnej Francózskej) strašna zymnica. Wón leži we Sakskim połnym lazareće (hdźe?, njeběše dotal hišće možno zhonić).

⁘

Z Njeswačidła. Pónd'zelu popołdnju spali so tu 1½ hektara lěsa. Woheń bě wjacy škody načinił, njebychu-li lěsni dźěłaćerjo hnydom k pomocy byli. Kaž je so wupokazało, je woheń přez njekedźbliwosć někotrych, kotřiž w lěsu sadźachu, nastał.

⁘

Z Khróšćic. Joho Majestosć kral Friedrich August je našomu wjeledostojnomu knjezej fararjej Bernardej Hiccy sakski wójnski zasłužbny křiž spožčił. Zańdźenu póńdźelu jomu hamtski hejtman hrabja z Vitztum kralowske wuznamjenjenjo z počesćowacymi słowami tu na farje přepoda. Přejemy wuznamjenjenomu, zo by swoje wuznamjenjenjo prawje dołho strowy a zbožowny nosyć mohł.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Naš klóštr ze swojej historiskej zańdźenosću a wšelakimi wurjadnosćemi je ze starodawna zastanišćo ludźi wšelakich krajow a pokhodow. Tola jedyn šajch — w arabiskej rěči rěka to „stary“ a w orienće je to titul wysokich česćownych wosobow we wšelakich powołanjach, njedźiwajo na starobu; Beduinojo mjenuja tak swojoho nawjednika, klóštrscy derwišojo swojoho předstajenoho a gmejnski předstojićer rěka šajch el-beled, prědar w mošeji a wučeni ludźo — hač dotal klóštr wopytał njeje. Přez majora von Kronefeld we Wojerjecach přińdźe tu a z nim hišće jedyn druhi swojoho ludu. Wobaj staj z Rusko-Sibiriskeje. W Tobolsku hewak bydlitaj. Nadpadnyštaj přez swoju drastu, wosebje přez turban na hłowje, druhi měješe fez (čerwjenu čapku). Rjany zaćišć činješe 75lětny starc přez swoju štaltnosć a dołhu bělu brodu. Wonaj staj mohamedanaj a wobkedźbowašlaj też při jědźi předpisma korana. Swinjacoho mjasa a wina njewužiwaštaj. Šajch runja so našomu generalej, tamny přewodźeŕ bě hejtman. Starši nimale ničo němscy njerozemješe, młódši bě studował w Lüttichu a Barlinje. Tamnomu tołmačeše major z Kronefeld wšitko ruski. Wokoło dweju hodźinow wotjědźechu na dwórnišćo do Njeswačidła a wróćichu so wot tam do Barlina. Wězo je so cuzymaj hosćomaj tu derje spodobało.

⁘

Z Kukowa. Jako 12. wjesny a 49. wosadny wopor wójny wudycha swoje žiwjenjo na krawnym bitwišću podwyšk Pawoł Šliž. Nětčiše pře wšu měru horce wojowanja pola Braches — srjedźa mjez Amiens-om a Mondidier-om — su sebi mnohe wopory žadałe. Hižo spočatk wójny ćehnješe Šliž ze swojej bateriju — služeše při połnym artileriskim regimenće čo. 12 — do Ruskeje. Wot tam přińdźe do Drježdźan, hdźež dlěji čas přebywaše. Na Třoch Kralow 1917 poda so do Francózskeje, a tam namaka kónc joho hišće młode žiwjenjo; ličeše dźěn hakle 32 lět 9 měsacow. Wjes Braches stoješe pod jara wótrym třělenjom njepřećelskich baterijow. A hdyž chcychu so z tutoho helskoho wohnja trósku wróćo sćahnyć, trjechi joho smjertna granata, joho a dweju towaršow na městnje roztorha. Při tym bu hišće 7 druhich ranjenych a pódla toho zhubi baterija 21 koni. W jara česćowacym dopisu wot hejtmana na ćežcy potrjechenu mandźelsku — njedawno rubi jej smjerć też jeničke dźěćo, zo nětko ze staruškej maćerju sama stoji — wukhwaluje so joho njebojaznosć a pilne wukonjenjo winowatosćow a joho ryćerska smjerć za krala a kejžora. Hižo prjedy bu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Dlěji čas bě měr wo smjertnych powěsćach našich krajanow. Nětčiša doba torha zasy dźěry do nich. Naš wjesnjan pak njech wotpočuje w měrje, zdaleny wot domizny a lubych!

⁘

Z Worklec. Sedma Boža kaznja zda so za wěstu cwólbu cyle wyšaca wěc być. Skoro k wěrjenju njeje, štož so nětko też po Serbach kradnje. Dźeń wote dnja wo tym słyšimy. A wšitko też na zjawnosć njepřińdźe. Wosebje wupřestrjewaju paduši swojej rucy na čłowjesku cyrobu. W městach dóstanu za

---

„Njekomdźmy so joho dla! Tajcy ludźo su jara dźiwni. Najlěpje z puća hić tajkim ludźom.“

Muž srjedź puća pak njepřesta wołać: „Stupajće ze swojimi pjatami na moju wutrobu! Dajće swojim wjelbłudam moju wutrobu rozteptać a wóslikam ze swojimi kopytami mojej woči rozmjasć.“

Faustina pak njemóžeše so zminyć, khiba zo by pospytała, hač njeby tohole čłowjeka pohnuć mohła, zo by stanył. A njechaše tohodla dale jěchać.

Israelska žona, kotraž bě hižo wjacy króć posłužić chcyła, tłóčeše so k njej: „Tónle muž je też do wučownikow profety z Nazareta słušał. Chceš-li, zo bych so za joho mištrom woprašała?“

Faustina ji pokiwny, a žónska pokhili so nad mužom srjedź puća.

„Što sće wy Galilejscy dźensa ze swojim mištrom tola činili?“ prašeše so. „Zetkam was rozpjeršenych po pućach a šćežkach, joho samoho pak nihdźe njewidźu.“

Hdyž pak so takle wopraša, postany muž na kolena. „Kajki zły duch je tebi do myslow dał, zo by so mje za nim prašała“, zawoła z hrózbnym hłosom, kotryž zadwělowanjo přeradźeše. „Njewidźiš dha, zo sym so do prócha srjedź puća lehnył, zo bychu mje rozteptali? Njedosaha tebi to? Dyrbiš hišće přińć a so mje prašeć, što sym z nim činił?“

„Njerozemju, přečo mi porokuješ“, rjekny žona. „Chcych tola jenož wědźeć, hdźe je twój mištr?“

Tu poskoči muž a zadźeržowaše sebi wobej wuši.

„Běda tebi, zo mi w pokoju wumrěć njedaš“, zawoła. Potom dźěłaše sebi puć mjez ludźimi, kotřiž so wšitcy do wrotow tłóčachu, a ćerješe hrózbnje wołajo wotsal. Joho roztorhana drasta lětaše runja čornym křidłam za nim.

„Mi so zda, zo smy do lutych zamylenych ludźi přišli“, rjekny Faustina, hdyž muža ćěkać widźeše. Běše z nazhonjenjom, kotrež bě z wučownikomaj profety z Nazareta měła, wšitka struchła. Móžeše muž, kotryž měješe tajkichle zamylenych ludźi za wučownikow, za Tiberia što spomožne dokonjeć?

Też židowska žona hladaše zrudnje; hdyž pak Faustinu tak struchłu wuhlada, rjekny k njej rozsudnje: „Nadobna knjeni, njekomdź so toho pytać, kotrohož chceš namakać! Ja so boju, jomu je so něšto njelubozne stało, zo joho wučownikow tak zamylenych zetkamy, kotřiž ani přenjechać njemóža, hdyž so za nim prašamy.“

Faustina a jeje přewodnicy jěchachu nětko z wrotami do města a přińdźechu do wuzkich, ćemnych hasow, kotrež so z měrwiznu ludźi haćachu. Zdaše so skoro njemóžno do města dóńć. Wospjet a zasy dyrbjachu jěcharjo zastawać. Podarmo prócowachu so njewólnicy a wojacy puć dźěłać. Lud so njepřestawaše runja połnej, njepřetorhnjenej rěcy nimo waleć.

„Zawěrno“, rjekny Faustina k Sulpiciej, „romske hasy su same ćiche zahrody pornjo tymle hasam.“

„Haj, w tychle přepjelnjenych hasach je skoro lóže hić, dyžli jěchać“, wotmołwi Sulpicius. „Njejsy-li přemučna, bych tebi radźił, pěši hač k bohotowomu hrodej hić. Wězo je hišće daloko, ale zechcemy-li jěchać, njepřińdźemy do nocy na kónc.“

Faustina zwoli hnydom do joho rady. Stupiwši z konja přepoda joho njewólnikej. Potom so pućowarjo pěši do města dobywachu.

To radźi so jim wjele lěpje. Nimale spěšnje dobychu so hač do srjedź města, a Sulpicius pokazowaše hižo Faustinje nazdala trochu šěroku hasu.

„Hlej tamle, Faustina“, rjekny, „budźemy-li w tejle hasy, potom budźemy bórzy na kóncu. Ta powjedźe nas runy puć k bohotowomu hrodej.“

Ale hdyž tule hasu docpěchu, wobaraše jim najwjetši zadźěwk. Sta so mjenujcy, zo runje w tym wokomiku, hdyž Faustina tule hasu dosćahny, kotraž wot bohotowoho hrodu hač k wrotam sprawnosće a dale hač na horu Golgata dosahaše, jatoho nimo wjedźechu, zo bychu joho křižowali.

(Přichodnje dale.)

nju drohi pjenjez. Wšelake nazhonjenja pokazuja na to, zo su paduši — z wjetšoho dźěla wukonja drje jedyn a tón samy tute mazane rjemjesło — z domjacymi wobstojnosćemi derje znaći, potajkim so paduch daloko pytać njetrjeba. Tak wopyta jedyn tajki znaty w nocy wot pjatka na sobotu (před tydźenjom) dweju wjesnjanow a pokradny 18 jeji, połče a pleco (šunku). Jejowy hornc so pozdźišo rozbity na „kupje“ namaka. Ani drjewo, ani železo njehaći ćmowe puće tajkich njedočinkow. Bohužel so hač dotal wěsty sled za paduchom namakał njeje.

⁘

Z Noweje Wjeski. W jenym belgiskim wójnskim lazareće lěkuje so tu khwilu naš wjesnjan Jan Kilank, syn žiwnosćerja Kilanka. Při nětčišich horcych bitwach na zapadnym wojownišću bu z lohka ranjeny. Hižo wot spočatka wojuje nastajnje na wječornych bitwišćach a je hižo wšelake krawne wojowanja zbožownje přetrał. Za swoju zmužitosć bu z mjedźanej Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Mjena Somme, Ypern, Flandern a druhe wostanu za njoho w dobrym pomjatku. Bóh dał, zo by so po dołholětnym bědźenju a wojowanju žiwy a strowy do swojeje serbskeje domizny wrócił.

⁘

Ze Sernjan. Mikławš Rjeńčka ze Sernjan, jězdźeŕ při třělwowej kolonje, bu za swoju zmužitosć ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny. Hižo wot započatka wójny služi wón tak při pěšnej artileriji na narańšim bitwišću. Njech so strowy zasy k nam wróći!

⁘

Z Łazka. Beno Wjacsławk, syn našoho wyššoho hajnka Mikławša Wjacsławka, Pražski student, nětko dźesatnik w jenym pěšim połku na nawječornym bitwišću, dósta njedawno za zmužitosć železny křiž. — Bě loni najprjedy w Flanderskej, potom w Ruskej, nětko je zasy na nawječornych bitwišćach.

⁘

Z Kamjenca. Kaž po cyłej Němskej su so też w Sakskej čŕjódy we wójnje ranjenych do wěstoho zwjazka zwjazali. Zaměr tohole zwjazka je, ze zhromadnymi mocami so za dalše zbožo a derjemćco we wójnje ranjenych starać, swoje prawa sebi žadać a swoje přeća přetłóčić; dalše žiwjenjo tajkich wusłużenych wojakow ma hospodarscy zawěsćene być. K zwjazkej přistupić móže kóždy we wójnje ranjeny, kajkohožkuli politiskoho a nabožnoho wuznaća.

Tónle zwjazk přihotuje na tule sobotu wječor 1/28 hodź. w „Hotel zum Stern“ zjawnu zhromadźiznu, hdźež wo joho zaměrach a hižo docpětych wuspěchach so poreči. Wšo dalše je dozhonić pola: Schriftsteller Richard Fichte, Dresden-A., Räcknitzstr. 4.

⁘

Ze Zhorjelca. Tu zemrě, wot Božeje ručki zajaty, 17. t. m. rano rozkazowaŕ tudomnoho grichiskoho 4. wójska, wyšk Chadzopulos. Wón budże dźensa sobotu tu khowany. — Joho nastupnik je wyšk Karakalos, prjedy komandant města Kavalla.

Šula njetrjeba so dźeržeć po nowym času.

(M. J.) Ministerij kulta přispomina k wozjewjenju kanclerowoho zastupjerja (7. měrca 1918) wo přepołoženju časa wot 15. hapryla hač do 16. sept., zo přez tele přikazanjo prawo šulskich wyšnosćow, zo smě započatk šulskich hodźin po wokrjesnych potrěbnosćach a wobstojenjach rjadować, zběhnjene njeje.

Potajkim smě so ze šulskej wučbu też w lěće započeć w samym času kaž we zymje; tak bu też hižo loni tu a tam zarjadowane a je so jako dobre wupokazało; też za tele lěto by to tak derje było.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Konje budże wojeŕstwo zasy wotebjerać.

Přez to, zo wójna z wulkoho dźěla wjacy stojaca njeje, je zasy wjele koni trěbnych, a budża wobsedźerjo zasy po możnosći swoje konje wójsku wotedać dyrbjeć. Jim so za to, budże-li někak możno, wusłużene wojeŕske konje, pak z pola pak z garnisónow přewostaja.

⁘

11 milijónow padnjenych, telko su naši njepřećelojo dotal mortwych zhubili. Z nich je přisadźiła Jendźelska 1, Francózska 2, Ruska 6 milijónow. Wězo też njeje ličba tych mała, kotřiž su na našej stronje padnyli; zawěsće pak njeje tak wulka kaž tamna.

⁘

Što je Ruska přez wójnu zhubiła?

Ludowy komisar Ruskeje za wobkhód a industriju so wo tym njedawno wupraji. Po tym je wona přisadźiła 780000 kósnych kilometrow zemje z 56 milijónami wobydleri; to je 3. dźěl cyłoho wobydleŕstwa, dale 2150 km železnicow (3. dźěl wšěch swojich železnicow), 73 wot 100 wšoho wupłoda železa, 89 wot 100 wšěch wuhlowych podkopkow. Na wotedatej zemi je 268 twornjow na cokor, 980 na tobak, 1665 palencańnjow, 244 chemiskich twornjow, 615 na papjeru, 1073 na mašiny a wšelake nastroje a 1800 nalutowańni.

⁘

Swjaty wótc a jeći. Kóždomu je znate, kak nětčiši bamž, Benedikt XV., so prócuje, zo by wójnskim jatym na kajkežkuli wašnjo jich dóńt położił. Kaž „Osservatore Romano“ wozjewja, je so jomu po dołhich a wobćežnych jednanjach skónčnje zasy poradźiło, za 8000 khorych jatych Jendźelčanow a runje telko khorych němskich jatych přebywanjo w Hollandskej wuskutkować, dale wuměnjenjo wěsteje ličby ćežkoranjenych.

⁘

Wulka nuza w Čechach je, kaž z „Dresdner Anzeiger“ čo. 100 dobjeramy. Hižo wjacy dnjow nima n. př. w Prazy wjele tysac swójbow ani kuska khlěba. Štóž ma 400 Kr. (3280 hr.) dokhodow wob lěto, hižo za so a swojich khlěba njedóstawa. Njedawno měješe Pražska gmejna na jenym dnju 54000 khlěbow přemało. Z wulkej žadosću čakaja w Awstriskej a wosebje w Čechach na žita, kotrež maja z Wukrajnskeje přińć. Dokelž pak wot tam do započatka meje ničo dóńć njemóže, budże drje kaž tak husto hižo, też tónle raz Němska wupomhać dyrbjeć; přetož Wuheŕska na žane wašnjo ničo z kraja njeda.

Kaž „Dresdner Anzeiger“ přispomni, njeje na nuzy njedostatk žitow wina, ale hubjene zarjadowanjo: najprjedy njeje so z khlěbom lutowało, nětko skoro žanoho wjacy njeje.

⁘

Duchowny rjekowskeje smjerće w domiznije zemrěł. 25. januara sta so na čarje Regensburg—Mnichowskej na železnicy wulke njezbožo přez to, zo w jenym wozu přez někajki explosijón woheń wudyri. Pólny duchowny z Landshut-Niederbayern, móžeše z lohka z woza skočić. W samym wokomiku pak zasłyša, kak we wozu druzy z hłosom wo pomoc wołaja. Njedźiwajo stracha, kotryž jomu hrožeše, skoči wjacy króć zazy do woza, wudźěleše mrějacym swjate wotwjazanjo. Sam hižo khětro wopaleny bě zasy z woza skočił. Lědom pak bě z woza, zasłyša tam z nowa wołać; tam bě so wojak někak z třělbinym pasom popadnył a njemóžeše won. „Mój Božo, moje sydom dźěći!“ tak tam wótře žałosćeše. Na to skoči pólny duchowny zasy do woza, kiž bě z wohenjom a kurom dospołnje napjelnjeny, a wumoži wojaka. Při tym pak so tak wopali a kura nadycha, zo sydom dnjow pozdźišo w lazareće zemrě.

⁘

348 swjatych wolijowanjow mrějacym wojakam wudźěli wěsty duchowny za 13 hodźinow. Wón sam powěda: „13 hodźinow běch na bitwišću. Naše kanóny a mašinske hrózbnje dźěłachu. Italscy běchu so we połnocy z wulkej namocu na naše póstny walili. Hdyž běchu moji ranjeni wotnošeni, přeńdźech k njepřećelej. Wróćo njemóžachu; to bě jim naša artillerija zahaćiła. Mje wuhladawši wołachu Italscy wšitcy z wulkim hłosom: „Padre, mio Padre — prete!“ — kóždomu dyrbjach najprjedy swj. sakramenty wudźělić. Ja pytach sebi tych, kotřiž na zemi ležachu, husto ležachu tak na hromadach, zo dyrbjach přez nich łazyć; druzy přilězechu mi napřećo abo za mnu, buršojo wołachu mje k swojomu mrějacomu officěrej, strowi nošachu ranjenych ke mni — a ja wudźělich 348 poslednich Božich wolijowanjow; mnozy wumrěchu mi při tym.“ — Tak sebi swjate sakramenty ważachu a žadachu.

⁘

Cokorownja w Kannstaće je přez lichownistwo zbohatnyła. 1917 měješe telko dokhodow, zo móžeše wšě twarjenja a mašiny atd. dozapłaćeć a swojim akcijonaram 200 % dividendy wotpłaćić. Štóž měješe 10000 akcijow, měješe za jene lěto z nich 20000 hr. čistoho dobytka.

Kak stari Serbja swoje sydła załožachu?

(Dr. J. Wjacsławk.)

(Skónčnjo.)

Ratarstwo bě a zwosta z woprědka wobmjezowane na lohku zemju, kotrejež woranjo telko prócy njepřihotowaše. Ratarski grat też k tomu nuceše. Njewokowana špica drjewjanoho płuha, kajkiž jón nam Helmold wopisuje, njehodźeše so za twjerdšu zemju trjebać. A běše-li wokowany, njebě joho konstrukcija tajka, zo so za ćežšu zemju hodźeše. Wón tak rjec jenož zemju rozdrapowaše, bjez toho zo brózdy woraše. Ale też při tymle primitivnym dźěle njeběchu žně hubjene. Potrěbnosće luda pak też njeběchu wulke. A njeběchu-li žně jónu po žadanju, hodźeše so stajnje přez rybarstwo, hońtwu a pčołarstwo w lěsach wurunać a wudospołnić.

Přemysło a rjemjesło njebě też našim wótcam njeznate. To směmy prajić, hdyž tuto namakamy pola našich słowjanskich bratrow w Čechach. Tkaniny a kožuchi so pozdźišo mjenuja mjez wěcami, wot kotryž dyrbjachu podćisnjeni Serbja Němcam dźesatk a dań dawać. Wumjełstwo w hornčeŕstwje spóznawamy najlěpje z wurytych sudobjow, kotrychž też we Łužicy wulke syły namakamy. — Wikowarstwo drje pola našich prawótcow w Sakskej dale njekćěješe, dokelž dźěn tón kraj też tak jara při žanej hłownej wikowarskej drozy njeležeše. Zo pak bjeze wšoho wikowarstwa też tu njebě, wěmy z někotrych lisćinow, wo kotrychž tu dale rěčeć njemóžu. (Vergl. Wuttke, Sächs. Volksk. S. 69.)

Politiska wustawa (Verfassung) Serbow bě demokratiska-patriarchalska zjednoćena ze šěršej swobodu za mjeńše zjednoćeństwa a też za jenotliwoho. Cyłk ludu bě swobodny, jednotliwc prawnje, socialnje a hospodarscy zawěsćeny we swojej rodźinje. Mnohe małe rodźiny, z kotrychž měješe kóžda wosebitu wjetšu twjerdźiznu abo wobhrodźene zamknjene město, běchu jenož z lohka mjez sobu zwjazane. Kóžda rodźina měješe swojoho włodyku (wótca abo staršoho), kotryž bě sudnik

a měšnik. Hakle potom, hdyž přińdźechu Serbja ze susodnymi Němcami hromadźe, namakamy pola nich wjerchow.

Nětko chcemy hišće z krótka pohladać na formy sydlišćow a hdźe so namakaju. Powšitkownje možemy prajić, twarjachu naši prjedownicy jenu formu sydlišćow, tak mjenowany kulojčnik (Rundling). Wot Łobja hač k Wódrje so skoro přecy jenož tuta forma namaka, hakle dale Wódry nadeńdźemy tak mjenowane wulicowe wsy (Straßendörfer). Tutomu powšitkownomu wuwiću wsy dźe paralelnje wuwićo dwora. Z pódkowjowym twarjenjom normalnoho kulojčnika harmonuje wuzki, tříróžkojty dwór, kotrohož wotewrjena strona na nawjes leži.

Kajke běchu přičiny, zo so forma kulojčnikow trjebaše? Po mojim zdaću běchu wone jara wšelake. Hač běchu tute kulojčniki hnydom wot wšoho započatka zasydlenja našich prawótcow wašnjo, njehodźi so dźensa hišće prajić. Wěste je, zo mějachu hižo husto formu w času wutworjenja tak mjenowanych burgwardow. Přičiny běchu potajkim wšelake. Běchu to snadź ethnografiske připady, kotrež na formu zasydlenja skutkowachu, běchu snadź k zakitej před njepřećelom připrawjene, běchu też hospodarske winy, běchu snadź přiměrjene pódźe, hdźež so człowjek zasydli.

Kak daloko so kulojčnik wupřestrěwa? Jako zamknjena jednota, prastare kulturne centrum woznamjenjejo, pozběhuje so mjez Muldu a Łobjom srjedźnosakska kalko-hlinjana płonina (Lößplateau). K ranju wot Łobja runja so tomu runje tajka hórkojta krajina wot Wotrowa hač do Budyšina. Kaž wosyte, skoro wšě jenak wulke, z dobom jako wuraz płódneje zemje widźimy tu, hdyž pohladamy na kartu, sydlišća, z kotrejež płoniny syła mjeńšich rěčkow kužoli. Runje do tuteje hórkojteje krajiny přiměrjuje so nanajkhmańšo kulojčna forma sydlišća. Płódnosć krajiny zežiwi hižo na małym kusku kraja wjetšu swójbu. Zdalene wot wšoho wulkoho wobkhoda a wosebje też přez krute dźerženjo starodawnoho, su so tute kulojčniki powšitkownje hač do dźensnišoho dnja zdźerželi. Derje zdźeržane su wone wosebje hišće we Drježdźansko-Pěrnanskim wokrjesu. Dale zetkamy je při Muldźe, horje wot srjedźno-sakskeje płoniny započate hač do Rochličan-Wechselburgskeje wokoliny. Runje tak pokazuje so nam tajki wjetši wokrjes k połnocy wot Łomača, runjež su tu pozdźišo přetworjenja charakter staroho kulojčnika skazyłe. Też Wulko-Hojnska wokolina zjewja nam hišće wokoł słowjanskoho kulturnoho wokrjesa, tola we wulkich holach płoniny k ranju wot Raschütz hač k Čornomu Halštrowej dopomina nas mało hišće na našich prjedownikow. W połodnišich łužiskich horach, w kotrychž so zrědka kulojčniki pokazuja, su tute přez tak mjenowane rynkowe wsy (Reihendörfer) — kolonisacije zničene. Na městnach, hdźež so stara słowjanska kultura z nowišej kolonisaciju dótkaše, namakamy syłu naměšanych a překhódnych formow. Dołhi rynk słowjanskich sydlišćow ćehnje so też wot Rochličanskoho wokrjesa při Cwikawskej Muldźe horje a wjazuje přez to hnydom słowjanske sydlišća Vogtlanda.

Cyle zajimawe naspomnić je hišće rybarske sydlišćo. Charakter sydlišća přiměrjuje so hospodarskomu wašnju swojich wobydleri nanajwuššo. Pódla normal-kulojčnika pokhadźeja ze starosłowjanskoho časa hišće tak něžne rybarske sydlišća, kotrež so jónu při wjetšich rěkach dale wupřestrěwachu; dźensa pak su jenož hišće při Łobju swoju prěnjotnu formu zdźeržałe. Su to tamne wuzko při sebi stojace, ze swislemi k rěcy přiwobroćene, wuzke khěžki na pěskojčnej pódźe, kaž n. př. w Meršwicach.

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. Póndźelu 15. t. m. postaji najdostojniši konsistorij St. Pětra tu po wotkhadźe dotalnoho Hajničanskoho dušepastyrja za nowoho duchownoho wjednika tamneje katolskeje wosady knjeza Jurija Rjedu a powyši joho na fararja. Jutře, 21. t. m. budźe nowy farař cyrkwinscy zapokazany. — Knjez farař Jurij Rjeda je 8. hapryla 1881 na Horje pola Khróšćic rodźeny, bu 6. septembra 1905 na měšnika wuswjećeny, kapłanješe w Njebjelčicach, Seitendorfje pola Žitawy, w Khróšćicach a w Ralbicach.

Přejemy nowomu knjezej fararjej wjele zboža a Božoho žohnowanja do joho nowoho zastojnstwa. Też wuprajamy jomu, hdyž nětko ze Serbow dźe, nutrne „Zapłać Bóh tón Knjez“ za wšu joho prócu, z kotrejž je tam za „Posoł“ dźěłał.

*

Z Ralbic. Njedźelu 14. hapryla běše tudy nadobna swjatočnosć. Najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann w swojim nowym zastojnstwje prěni króć našu wosadu wopytać přijědźe, zo by swjaty sakrament firmowanja wudźělił. Přijězd běše na 1/29 postajeny a wšitko so po postajenju wuwjedźe. Za Koslowom na puću do Ralbic před lěsom tři křižerjo čakachu. Knjezej biskopej, kiž bě z knjezomaj praelatom Skalu a kanonikom Nowakom přijěł, w mjenje cyłeje wosady knjez Manjok z Ralbic prěnje powitanjo wupraji. Přede wsu čakaše swjatočny ćah: wosadnaj kk. duchownej farař Just a kapłan Rjeda, dale też kk. duchowny radźićel Krause z Kulowa, farař Hicka z Khróšćic a administrator P. Romuald z Różanta sobu jako zastupjeŕ klóštra. Knjez farař Just najdostojnišoho knjeza biskopa pokornje do wosady witaše, za čož so knjez přećelnje podźakowa. Potom so ćah do wsy nastaji: za korhowjemi šulske dźěći z kk. wučerjemi kantorom Šewčikom z Ralbic, Hajnu z Konjec, a Rachelom z Różanta, potom wojeńske towarstwo z korhowju, katolska bjesada, towarstwje knježnow a młodźencow. Cyła wosada bě so zhromadźiła a so ćahej přizamkny. Wšo so pisanješe z družkami, wulkimi a małymi; běše drje jich na sto! Před kěrchowom běchu wulcy krasne čestne wrota z korhowjemi, kotrež so też ze susodnych domow zmahowachu. Też cyrkej běše krasnje wudebjena. Při zastupje do cyrkwje powita ćah z khora spěw Ecce sacerdos magnus. Po dokonjanych modlitwach před wulkim wołtarjom poda so ćah na kěrchow, hdźež so modlitwy po mortwych dokonjachu. Božu mšu měješe knjez biskop swjatočnu pontifikalnu, při kotrejž přitomni kk. duchowni posłužowachu a wosada kěrluše spěwaše.

Po Božej mši farař Just swjate sćenjo a wozjewjenja předčita. Potom knjez biskop pola kejelkow stojo firmujomnym a wosadźe prědowaše wułožujo, kak Jězus dobry pastyŕ Ducha swjatoho wšitkim póśćele, kotřiž jomu swoju wutrobu wotewrja.

Při wudźělenju swjatoho firmowanja wosada kěrluše wo swjatym Duchu spěwaše. Firmowanych bu 343 wosobow a to z Ralbičanskeje wosady 214, z Kulowskeje 129, mužskich 161, žónskich 182. Te Deum a sakramentalne požohnowanjo swjatočnosć wobzamkny.

Po kemšach so na farje knjezej biskopej předstajichu cyrkwine předstojićerstwo, a zastupjerjo katolskeje bjesady, wojeńskoho towarstwa a towarstwow knježnow a młodźencow. Nyšpor běše w 3 hodź. Po 5 hodź. zasy wysocy hosćo Ralbicy wopušćichu. Bóh dał, zo bychu bohate tu wudźělene hnady trajace płody za čas a wěčnosć njesłe. Z dźakom přispomnić so hišće wosebje dyrbi, zo su knježny Ralbičanskeje wosady pomhałe k swjedźenjej cyrkej wurjedźić a pletwy wiłe.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 966. Marija Lipičowa ze **Židowa**; 967. Hańža Wjerabowa z **Brěmjenja**; 968. Jan Dučman z **Hněwsec**; 969. 970. z **Różanta**: Jakub Žur, Jakub Müller; 971.—978. ze **Smjerdźaceje**: Michał Kurjat, Pětr Kubaš, Mikł. Wowčerk, Jurij Matek, Mikławš Kućank, Mikławš Brusk, Michał Domaška, Michał Matka; 979. 980. ze **Sernjan**: Mikławš Koplanski, Pětr Jurk; 981. Hańža Šwejdźina z **Pěskec**; 982.—986. z **Dobrošic**: Michał Šěrak, Michał Šäfer, Jurij Handrika, Michał Pjaca, Jan Šipšik; 987. 988. z **Třoch Kněžow**: Mikławš Rychtaŕ, Hana Kněžcyna.

Dary atd. za towarstwo: Jan Pětrka z Budyšina 1 hr.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy
zmeje **srjedu 24. hapryla** popołdnju w 4 hodźinach
zhromadźiznu w Ralbicach.
1. Přednošk. 2. Referat. 3. Zličbowanjo. 4. Namjety a zdźělenja.
Předsydstwo.

Serbja, dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Bosniski kraj a raj.
Zajimawa knižka za našich wojakow.
Płaći 35 pj.
Czenstochowa — „Pólski Różant“
płaći 25 pj.
Wobej knižcy **hromadźe** płaćitej 50 pj. a dóstanješ jej w našej Donnerhakec knihićišćerni abo w expedicijach „Kat. Posoła“.

Nierth & Förster
Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Hosćenc w Pančicach.

Njedźelu 21. hapryla 1918 wječor w 6 hodźinach

zjawne předstajenjo

wuwjedźene wot towarstwa „Šćežkipytarjow“ z Kamjenca, wobstojace
z dźiwadła, spěwa, deklamacije, ze žiwych wobrazow atd.
Zastup: I. městno 1 hr., II. městno 60 pj.
Programy móža so do časa kupować w hosćencu.
Wo prawje bohaty wopyt prosy

„Dźak młodosće“.

Na polu česće padny 31. měrca popołdnju w 4 hodźinach pola Braches (w Francózskej) mój horcolubowany mandźelski, naš njezapomnity bratr a swak

podwyšk

Pawoł Šliž z Kukowa

a bu do cuzeje zemje pokhowany. Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

Přichodny pjatk budźe za njoho posmjertna Boža mša w Khrósćicach.

Njech je jomu cuza zemja lohka!

W **Kukowje**, 18. hapryla 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych
Hańža Šližowa rodź. **Cyžec.**

Wulki pjatk wumrě při nětčišej krawnej offensivje w Francózskej mój horcolubowany syn, bratr a bratrowc

kanoněr

Jurij Měrćink

z Budyšina

rodź. we Worklecach, při stabje artil. połka čo. 28. Njepřećelska granata jomu do wutrobna trjechi a joho hnydom mori w najkrasnišich, młódnych lětach.

Knježe, daj jomu wěčny wotpočink, njech wotpočuje w cuzej zemi w měrje!

W **Budyšinje**, **Słonej Boršći**, na **Horje**,
na **Židowje** a w **Hamburku**,
17. jutrownika 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych
Hańža zwud. **Měrćinkowa**,
Jakub Měrćink, t. č. w polu.

Žarowanske wobrazy, swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeća na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Radwořske towarstwo knježnow ma tutu njedźelu zhromadźiznu.

Serbosław w Khrósćicach změje **njedźelu 28. hapryla** wječor w 7 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu** z přednoškom knjezow wučerja Jakubaša a privata Měta.

Wo bohaty wopyt prosy
předsydstwo.

Po dlějšej khorosći, domawobstarany ze swjatymi sakramentami zemrě naš luby a dobry mandźelski, nan a dźěd

Jan Karl Handrik

tyšeński mištr a khěžeŕ

w 71. lěće swojoho žiwjenja a bu minjeny pjatk na Mikławšku pokhowany. Dźakujemy so wšěm, kotřiž su joho w khorosći wopytowali a k rowu přewodźeli.

W **Budyšinje** na pohrjebnym dnju,
19. hapryla 1918.

Hłubokozrudźeni:

Theresia Handrikowa.
Jadwiga Bejmowa, rodź. **Handrikec.**
Dr. phil. Jan Handrik, leutnant res., t. č. w polu.
Jurij Handrik, wučeŕ.
Bernhard Handrik, t. č. w polu.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našu lubu mać, přichodnu mać, wowku a swakowu,

wudowu

Marju Dučmanowu

w Budyšinje

rodź. Herrmannec ze Swinarnje (Bartec z Khrósćic)

w starobje 83 lět po dlějšej, z wulkim podaćom do Božeje wole znjesenej khorosći ze swěta wzać. Wšěm, kotřiž su jej w jeje njemocy radźili a pomhali, w khorosći ju pokojeli a po smjerći ju k rowu přewodźeli, wuprajamy

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Wosebje pak dźakujemy so najdostojnišomu knjezej praelatej seniorej Skali, dostojnomu knjezej fararjej Hejdušcy a miłosćiwym sotram w Budyšinje za jich wurjadnu pomoc.

W **Budyšinje**, **Haslowje**, **Smječkecach**
a při wójsku, 14. hapryla 1918.

Zrudni zawostajeni.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 17. | **Budyšin, 27. hapryla 1918.** | **Lětnik 56.**

Wozjewjenjo.

Po přeću wojeńskich duchownych wěriwym sćěhowace wozjewjam:

Přecy hišće skorži so na njedostatki při pólnym dušipastyrstwje. Štóž z přiwuznych doma dozhoni, zo žadyn joho swójbny w polu stojacy přez 4 njedźele k Božim służbam přileżnosć měł njeje, abo zo njeje swoju jutrownu winowatosć dopjelnić mohł, njech — wo to prošu — joho (w lisće) k tomu pohoni, zo so na duchownoho swojeje divisije wobroći, joho mjeno (na adresy) ani přispomnić njetrjeba. Njech so jomu karta abo list napisa; při tym pak njech so njezabudźe, formaciju a městno, hdźe stoji, sobu wozjewić. Na to móže potom duchowny trěbne zarjadować — wón budźe to rady činić — a wójskowe wodźěle budźa jomu při tym zawěsće rad k pomocy.

W Budyšinje, 18. hapryla 1918.

† **Franc Löbmann.**

Katechismus.

Naš wulki katechismus je hač do 100 exemplarow rozpředaty a dyrbi so nowy nakład a wudawk přihotować. Tohodla je nuzne, zo bychu knježa duchowni, kotřiž su nětkle tola po nim wučili, swoje **nazhonjenja a přeća** wuprajili, jeli by so měło što přeměnić.

Tuž wšitkich knježich duchownych należnje prošu, zo bychu so přichodnu wutoru, 30. hapryla w Serbskim Domje **w Budyšinje** popołdnju w 2 hodźinach zešli, hdźež budźe tež spisaćel katechisma, knjez kanonikus a dwórski kapłan dr. Rězak, přitomny.

Praelat J. Skala.

Z wóčkom a myslu křesćana.

„Zaslepił je jich woči, a stwjerdźił jich wutrobu, zo bychu z wočomaj njewidźeli a z wutrobu njerozymili, a so njewobroćili a zo bych jich njewumóhł. To rjekny Isaias, hdyž widźeše krasnosć Božu.“ (Jan. 12, 40. 41.)

A kak budźe z nami, hdyž budźemy krasnosć Božu widźeć, haj, hdyž hižo ju widźimy? Njeje Boži skutk, štož naléćo nětkle tak krasnje twori a płodźi? A budźeš widźeć, štož dyrbiš? „Z wulkeje krasnosće stworjenjow możeš jich Stworićela spóznawać“, praja knihi Mudrosće (13, 5). A swjaty Pawoł piše we lisće na Romskich (1, 19. 20): „Štož je spóznajomne wo Bohu, je we nich zjewjene; přetož Bóh je jim to zjewił. Přetož joho njewidźomne byćo je widźomne a spóznajomne wot stworjenja swěta w tom, štož bu stworjene; mjenujcy joho wěčna móc a bójstwo.“

Ludźo su wšelacy. „Widźicy budźeće widźeć a njepóznajeće“ (Mat. 13, 14). A hlejće, tu khodźi bur wokoło polow a hlada, kak krasne stoja, a što sej při tym mysli? „Rjane su, derje zapuščeja; budźe-li wjedro hójić, budźa dobre žně; to něšto wunjesu.“ A w duchu hižo sebi rozłoža, hdźe budźe fajmu twarić, njebudźe-li w bróžnjach ruma, a kak pjenjezy nałoži, kotrež ze žnjow sćehnje. Je kaž žid, kiž za profitom hlada. Profit, wužitk widźi z Božeje stwórby. Je to wopaki? Zawěsće nic. K tomu ma rolu, zo by z njeje so žiwił, a tohodla je ju wobdźěłał, zo by z njeje wužitka měł za nětkle a přichod. Ale to njeje dosć, štož ma widźeć z krasneje stwórby. Ma być kaž kurjatko, hdyž wodu pije. Při kóždej kapcy, kotruž póžrje, pohlada k njebju, jako by wědźało a wopominało, zo z njebja, zo wot Boha ma, štož wužiwa; zo je Boža dobrota, skutk Božeje mocy, na čimž so wone wjeseli. A tak dyrbi też předewšim bura stwórba wjesć k stworićelej; z krasnosće stwórby ma widźeć a wobdźiwać móc a mudrosć a lubosć Boha, kiž róst dawa a kćěw a płód. Stworjena rjanosć ma će dowjesć k stworićerjej wšeje rjanosće. Kak rjany dyrbi wón być, kak njewuprajnje krasny, hdyž hižo skutki joho mysle a wole su tak wulkotne? A hdyž wšu tule krasnosć widźiš a ze spodobanjom a radosću ju wobdźiwaš: njedyrbi to myslička će wobrazować tu njestworjenu rjanosć: Božu swjatosć? Słyš buro a też ty měšćano, kiž sy też stworjeny za Boha a joho khwalbu, słyš, kak mudry Sirach stwórbu wobkedźbuje, a kak wšo, štož w njej rjane widźi, joho wjedźe k Bohu, a kak za to Bohu khwalbu spěwa.

„Njebjeska módrina je deba wot njoho, a słónca pohladnjenjo wozjewja, hdyž skhadźa dźeń, a spodźiwna je stwórba a skutk Najwyššoho ... Wulki je Knjez, kiž słónco stwori, a po kotrohož přikazni swoju sćežku kroči ... Hlej tučel a khwal jeje stworićela; kak krasnje so błyšći! Kaž wobruk wupina so krasna po njebju: rucy Najwyššoho stej jón tam wupinyłoj.

We swojej mocy twori wón mróčele, z nich sypaja so krupy. Před joho wobličom žra hory, a po joho woli duje z połdnja wětřik. Hłós joho hrimota roztřasuje zemju. Kaž ptaki z wyšiny zlětuja, zo bychu so posynyłe, tak rozsywa wón sněh. Rjanosć joho běłeje barby wobdźiwa wóčko, a nad joho mnohosću dźiwa so wutroba ... Chcemy-li też wjele prajić (k Božej khwalbje), dha nimamy słowow. Tola naša rěč njech wuklinči w tom: „We wšěm, štož je, je Wón.“

A kaž maš takle widźeć Boha w joho skutkach, tak też přikłada a powučenja sebi z nich brać za swoje duchowne žiwjenjo. Njeje Jězus sam, kiž bě zawěsće najwustojniši wučeř, kotrohož je hdy swět nosył, njeje wón sam tak husto pokazował na stwórbu a z njeje brał pokiwy, zo by prawje jasnje a kruće swojim wučownikam začišćował wěrnosće, kotrež jim podawaše? „Hlej, tři lěta su nětko, zo khodźu płód pytać na tymle figowcu, a njenamakam; tuž porubaj jón! k čomu hišće zemju wobsadźa?“ (Luk. 13, 7.) Nochcyše Jězus z tym prajić, zo dyrbimy płody njesć za swoju dušu? Njebě wón dale prajił: „Ja sym prawy winowy pjeńk, a mój Wótc je winicař. Kóžde prućo na mni, kotrež płód njenjese, wotrěznje, a kóžde, kotrež płód njese, čišći, zo by wjacy płodu njesło ... Jako prućo njemóže płód njesć samo wot sebje, khiba zo w pjeńku wostawa, tak ani wy, khiba zo we mni wostawaće ... Njewostanje-li něchtó we mni, budźe won čisnjeny jako prućo a wuskhnje, a zebjeru je a čisnu do wohnja, a spali so ... Budźeće-li moje kaznje dźeržeć, wostanjeće w mojej lubosći, jako sym też ja kaznje mojoho Wótca dźeržał, a wostawam w joho lubosći.“ (Jan. 15, 1—10).

Winowy pjeńk, hdźežkuli jón widźimy, dyrbi nas dopominać, kak jenož potom hódne płody přinošamy za njebjesa, hdyž kaž prućata z winowcom smy zjednoćeni z Khrystusom; zo hdyž kaž prućata cyrobu bjeru z pjeńka, my swoju dušu dyrbimy žiwić z joho wučby a ze swjatoho woprawjenja. Abo dopomńmy so na lubozne přirunanjo wo dobrym pastyrju. „Ja sym dobry pastyř, dobry pastyř dawa swoje žiwjenjo za swoje wowcy!“ A rjeńšo, nutrnišo, należnišo njebě też Pětrej mohł bamžowstwo přepodać a joho winowatosće zwobraznić, hač hdyž při jězorje Genezareth k njomu přistupi a praji: „Symanje, syno Jonasowy, lubuješ mje? ... Pas moje jehnjata!“

Tak Jězus sam ze stwórby, žiweje a mortweje, bjerješe pokiwy a přirunanja. Tak chcemy też my, hdyž z naléćom so nam stwórba pokazuje rjana, žiwa, z njeje so pozběhać w myslach k Bohu a Bóžskomu a z njeje čerpać powučenja za duchowne žiwjenjo.

Wójna.

Pola Yperna su Jendźelčenjo nahladny dźěł swojoho wojownišća dyrbjeli našim přewostajić a cofać. 17. hapryla woni w swojej rozprawje praja, zo su „swoje do prědka storčene stojnišća k ranju wot Yperna wróćo wzali.“ To klinči, jakož bychu to swobodnje činili, kaž naši w swojim času. Woprawdźe běchu k tomu nuzowani, dokelž k połnocy a k połdnju přesćěhani kaž w klěšćach tčachu a jim wotrěznjenjo hrožeše. Kak njeswobodnje na př. Poelkapelle pušćichu, je z toho widźeć, zo běchu loni wósom njedźeli wo nje bědźili, a hdyž je skónčnje 4. oktobra 1917 dobychu, pisachu wo tym jakož wo „najwjetšim dobyću po bitwje nad Marnu“. Bitwišćo bywa za Jendźelčanow přecy wužše a strašniše.

Prěni měsac offensivy

je so 21. hapryla minył. Jendźelčenjo a Francózojo zhubichu za tón čas přez 117000 jatych, 1550 kanónow, přez 20000 mašinskich a njeličomne ručne třělby. 200 tankow dyr-

bjachu Němskim přewostajić a wjele druhich bu jim roztřělanych.

Na dalokim wojownišću wot Hollebeke hač k rěcy Oise dyrbjachu Jendźelčenjo našim wójskam kopicy municije, cyrobow a drastow přewostajić.

Přez 100 kilometrow jendźelskich stojnišćow storčichu naše wójska wo wjele mil wróćo. Štož tu Jendźelčenjo w swojich wubjernje wutwarjenych stojnišćach a hrjebjach na gróće, drjewje, betonje, worclu, železu, mjedźe, připrawach za železnicy, dale podzemske telefony a kable atd. zhubichu, njehodźi so po pjenjezach wobličić.

Krawne porażki Jendźelčanow wučinjachu hižo 5. hapryla 500000 muži. Při druhim němskim nadběhu nad Lysu su njesměrnje rostłe. K tomu přińdu zuhuby Portugizow a přede wšěm Francózow, kotřiž dyrbjachu runje tam přimać, hdźež běchu Jendźelčenjo najhórje zbići. Wosebje na woběmaj stronomaj Sommy, nad Avru, k połdnju wot Oisy, pola Coucy-le-Chateau a w Flanderskej wostajichu Francózojo wjele tysac mortwych ležo a dyrbjachu přecy wjacy swojich reservow zastajić a z Italskeje wróćo wołać, štož běchu tam požčili.

Jendźelčenjo přisadźichu za tón krótki měsac nic jenož, štož běchu za poł lěta we bitwach nad Sommu, ale też snadny zbytk toho, štož běchu z dobyća pola Cambrai hišće wobkhowali, ale dyrbjachu też dwě třećinje wšoho pola wotstupić, kotrež běchu w 16 flanderskich bitwach droho wukupili.

K tomu su cofacy Jendźelčenjo też wjele francózskeje role našim přewostajili, kotraž dotal wot wojowanjow hišće podótknjena njebě. Daloke płódne hona su z tym wójnskomu hubjenstwu přepodali. Ćežke kanóny z wobeju stron su kćějate pola na lětdźesatki zapuśćiłe a wsy a města roztřělałe. Wjele tysac kósnych kilometrow je Francózska zhubiła.

Ważne železnicy za ententu w Francózskej, kaž do Amiens-a, Doullens-a, St. Pol-a a Hazebrouck-a leža pod wohnjom němskich kanónow a hodźa so jenož z dźěla trjebać abo z cyła nic.

Jene wjednistwo

ma nětko ententa na wječornych bitwišćach. Dołho dosć su wo tym rěčeli, ale zjednać so na jenoho njemóžachu. Nětk je jich nuza k tomu wjedła. Francózski general Foch je zhromadny wjednik. Też Jendźelčenjo a Američenjo su joho připóznali. Zo su swoju hordosć tak daloko přewinyli, najjasnišo pokazuje, kak špatnje so jim dźe.

Rytmištr z Richthofen †

Nětko je też joho lětarjow dóńt trjechił. Hižo dawno bojachu so joho česćowarjo, zo też joho bórzy njepřećelska kulka mori — přewulka bě dźěn hižo ličba tych, kotrychž bě potřělał. 80 njepřećelskich lětarjow je porazył. Njepřećel so joho boješe, Jendźelčenjo běchu samo myto tomu přilubili, kiž „čerwjenoho lětarja“ potřěli.

23. hapr. roznjese Reuter powěsć: „Maršal Haig wozjewja, zo bu 21. hapr. 11 němskich lětakow potřělanych; při tym so wupokaza, zo bě jedyn z nich rytmištr z Richthofen, kiž je, kaž wudawa, přez 80 alliirnych lětarjow potřělał. Joho ćěło wčora z dospołnymi wojeńskimi česćemy pokhowachmy.“ Pozdźišo wozjewješe Reuter dale: „Pohrjeb barona z Richthofen činješe wulki zaćišć. Padnjeny lětař bu na rjanym małym pohrjebnišću njedaloko městna, hdźež běchu joho potřělili, pokhowany. Wotdźěl kralowskich lětarjow wopokaza jomu česće.“ Agence Havas piše dale wo tym: „Duchowny wukonja po anglikanskim wašnju Božu službu. Šesćo jendźelscy lětańscy officirojo donjesechu kašć k rowu a położichu tam wěncy w němskich barbach w mjenje hłownoho kwartira joho brigady a něšto lětańskich wotdźělenjow, mjez nimi też wot jenoho australiskoho. Jedyn wěnc měješe napismo: „Zmužitomu ale hódnomu njepřećelej.“

Nadpad jendźelskich łódźow wotraženy.

Z Barlina 24. hapr. hamtscy so zdźěleše, zo su Jendźelčenjo přistawaj Ostende a Zeebrügge w nocy wot 22. na 23. hapryla z mórskeje strony ze sylnymi namórskimi mocami přimali, zo pak buchu wotraženi. Woni chcychu tamniše přistawne haćenja a připrawy, też twarjenja, wobrónjenja a łódźe zničić, njemějachu pak wuspěcha. Při tymle nawalu zhubichu woni 5 mjeńšich křižakow, 3 ničerjow a wjetšu ličbu torpedownikow a skoro cyłe mužstwo tychle łódźi; mjez tym, zo je škoda, kotruž swojomu njepřećelej načinichu, poměrnje mała. Jenož na jenym městnje wobškodźichu haćenja z torpedowym wutřělom a jedyn torpedownik. — Jendźelčenjo wudawaja, zo su potepjene łódźe sami podnurili, zo bychu tak němskim łódźam wujězd zatykali; z němskeje strony pak so přećiwo tomu rozprawja, zo wujězd přez potepjene łódźe zahaćeny njeje.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Knježeństwo žada nowe dawki. 2,875 milijardow kejžorstwowy etat hišće trjeba, zo bychu wšě wudawki na 1918 so zarunać mohłe. Zwjazkowa rada je wšelakim kejžorstwowym předłoham přihłosowała. Hdyž wo nich słyšiš, so postróžiš a ćežko zadychnješ — wodychnjeć lědom možeš. Tola pjenjez je trěbny, a maja so přez dawki zwjesć. Tomu hižo hinak njebudźe, a přeć so jenož ma, zo by so po sprawnosći zběhał a předewšim tym napołožił, kotřiž kruty dawk derje znjesu.

Po předłohach kejžorstwa ma so dotalny **dawk na napoje** powyšić. Na hektoliter piwa ma so 10—12,50 hr. dawka położić. Na prěnje 2000 hektolitrow by po 10 hr. za hektolitr so dawka zběhało, potom by rostł, doniž při wudaću 60000 hl. 12,50 hr. za hl. wučinił njeby. Při tym mělo so za sylne piwo połojca wjacy, za jednore połojca mjenje płaćić dyžli za połne piwo. Tónle dawk měł 513 milijónow wunjesć; to je wo 339 milijónow wjacy dyžli w lěće 1914.

Dale ma so hladać, zo so też z palenca wjacy pjenjez za stat wuwikuje dyžli dotal. Tohodla ma so **palencowy monopol** zawjesć; t. r. stat přewozmje wšě palencarstwo a budźe palenc předawać. Tak ma so wuwikować wob lěto 870 milijónow, to je 643 milijónow wjacy dyžli w poslednim měrnym lěće. Dale zawjedźe so **winowy dawk**. Na njón dóńdźe 20% joho płaćiwosće. Samo na bleše, kotrež maš hižo w pincy, połoži so dawk, je-li jich přez 30. Wino ma wunjesć 100 milijónow, ze šumjacymi winami 20 milijónow wjacy. Też wot bjezalkoholskich napojow budźe so dawk zběrać a wunošk wobliča so na 57 milijónow. Też z **kofeja, kakawa, čaja** ma so za kejžorstwowy etat wjacy wuzbytkować dyžli dotal; tuž ma so cło powyšić, a liči so, zo so z njoho 188 milijónow nazběra, wo 75 milijónow wjacy dyžli dotal.

Jena druha předłoha powyša **płaćizny** za **póstowe posyłki.**

W přichodźe dyrbja płaćić listy we městnym wobkhodźe 10 pjenježkow, listy do dalokosće 15 pj., póstske khartki w městnym wobkhodźe 7½ pj., w dalokim wobkhodźe 10 pj., čišćerske wěcy hač do 50 gramow 5 pj., hač do 100 gr. 7½ pj., přez 100 hač 250 gr. 15 pj.. přez 250 hač 1000 gr. 35 pj. Płaćizna za pakćiki hač do 5 kg so w prěnjej zonje wo 10 pj. powyši, za kóždu dalšu zonu wo 15 pj. Pakćik hač do 5 kg potajkim w 1. zonje 40 pj., za kóždu dalšu zonu 75 pj. wučini. Přez 5 kg ćežke pakćiki w prěnjej zonje 60 pj. w druhej 1 hr. 10 pj., w třećej zonje 1 hr. 20 pj. atd. płaća.

W telegrafowym wobkhodźe so słowo wot 7 na 8 pj. powyši. W telefoniskim wobkhodźe so płaćizny wo 10 procentow powyša.

Z powyšenjom póstowowych płaćiznow wočakuje so wo 125 milijónow wjetši wunošk dyžli dotal bě. Też **wobrotowy dawk** budźe so wjetši zběrać nic jenož kaž dotal na wobrot samón ale też na wšě twory, na kotrež hišće dawka njeje. Předewšim ma so wjetši dawk położić na luxusowe wěcy (samo na tepichi, starožitnosće, brónje atd.) Tón dawk ma 1 milijardu wunjesć. Skónčnje ma so hišće tym, kotřiž su z **wójny dobytk** měli, dawk napołožić; nětkle pak jenož tajkim towarstwam. Wunošk tohole dawka wobliča so na 500—600 milijónow. Přez wójnu zbohatnjenym ma pak so też zadźěwać, zo njebychu ze swojimi pjenjezami do wukraja ćeknyli. Štóž chce do wukraja, dyrbi tohodla znajmjeńša 20% swojoho zamoženja k zwěsćenju swojich dawkowych winowatosći, kotrež hišće 5 lět po swojim wotkhadźe z Němskeje přećiwo kejžorstwu a krajej wobkhowa, zapołožić.

Wězo su tele „dawki“ hakle předłohi, kotrež ma kejžorstwowy sejm hišće rozpowědać. Wón drje wězo wšě cyle tak njepřiwozmje, kaž su nětkle myslene; zawěsće pak dóstanjemy dawki, kotrež lohcy njeponjesemy. Tola, zo přińdu, a zo so hinak njehodźi, hač zo přińdu: štó chcył to prěć?

„Vorwärts“ k tymle předłoham praji: „To pokoja, zo hišće žanu reformu kejžorstwowych financow sejm tak njeje wuwjedł, kaž bu jomu předpołożena. Socialdemokratiska strona budźe wšě mocy napinać, zo by nadpady na zamožitosć šěršich worštow wotrazyła.

Jendźelska.

Powšitkowna wojeńska služba je w Jendźelskej přiwzata. Hač do 50 lět dyrbi kóždy k tomu khmany być. Tó je najlěpši dopokaz, zo z wójnu za Jendźelsku strašnje stoji. Hač jich nowy zakoń wumóži? So skoro zda, jakož sami njebychu kruće do toho wěrili. Asquith a druzy běchu přećiwo zakonjej, su pak za njón hłosowali, lohko tohodla sobu, zo njebychu Lloydej Georgej zamołwu dali wotstupić a tak dalšomu zamołwjenju ćeknyć.

W Iriskej budźe zakoń wosebje strašny. Wšón lud je přećiwo njomu. Z ćežka so wobydlerjo z dobrym zakonjej podćisnu, njechadźa za Jendźelsku wojować, kotraž je jich přecy podćišćowała. Najskerje dóńdźe tam k zběžkam.

Za zwonkowne kolonije zakoń njepłaći. Jendźelska pak by rad widźała, hdy bychu wone same powšitkownu službu přiwzałe. Tola samo Kanada njeje jej přikhilena. W Awstraliskej je ju lud w powšitkownym wothłosowanju zaćisnył. W Africy je minister Botha sam njedawno prajił, zo sebi powšitkownu službu docyła namjetować njewěri.

Iriska

chce so ze wšej mocu přećiwo powšitkownej wojeńskej službje wobarać. Z 30 iriskich biskopow su 27 přećiwo službje protest podpisali. Zańdźenu njedźelu su skoro wšitcy duchowni swojim wěriwym přisahać dali, zo chcedźa krući stać přećiwo powšitkownej službje. Samo cyle jendźelscy zmyslene nowiny počinaja wot překhwatanja wotradźeć.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Krónu k Albrechtowomu rjadej I. rjadownje z mječomaj dósta jutry divisijonski farař Jan Cyž pola 40. divisije pěškow.

— Wojak Bjarnat Handrik, syn tudomnoho tyšeŕskoho mištra Jana Handrika, kotrohož smjerć před tydźenjom Posoł wozjewi, bu ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny. Loni bě Friedrich-Augustowu medaliju dóstał.

— Knježnje Hilži Mariśec, dźowcy professora Mariša, wučerja při tudomnym katolskim wučeŕskim seminaru, je kral Friedrich August po sebi pomjenowanu medaliju, slěbornu a ze spinku, spožčił. Mjenowana knježna wothladuje hižo wot spočatka wójny we jenym tudomnych lazaretow ranjenych wojakow jako pomocna sotra a je sebi z tym spožčene wuznamjenjenjo derje zasłužiła.

— Při tudomnym hamtskim sudnistwje wukonja wot njedawna też jedyn turkowski prawnik prawnisku służbu, mjenujcy adjunkt při wyššim statnym prawnistwu w Konstantinoplu, Essad Mehemed. Hišće druzy dźewjećo su po cyłej Sakskej w tajkej służbje a to po přikazni turkowskoho knježeŕstwa.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěśće.) Poslednje postupowanje němskoho wójska je za tudomnych wojakow dotal poměrnje zbožownje wotešło. Jenož někotrych **lohkoranjenych** mamy wozjewić. Su to:

Jakub Kasper z **Radworja**, wojak w ... regimenće pěšeje artillerije. Joho 6. hapryla 1918 pola města Albert (w połnócnej Francózskej) njepřećelska granatowa třeska na lěwej rucy lohcy zrani. Strowi so w lazarće w Siegenje (we Westfalskej).

Michał Hančik z **Brěmjenja**, wojak w grenaděŕskim regimenće čo. ... Wón wojowaše pola Arrasa. Tu 27. měrca 1918 granata pódla njoho rozleća a z tym powětr tak zatřasny, zo so jomu z huby, nosa a wušow krej přerazy. Lěkuje so w khorowni w Königsbergu (w rańšej Pruskej).

Jaty je:

Kurt Kral z Hućiny, dobrowólny podwyšk w pěšim regimenće čo. ... Wón bu w zymje 1917/18 w Houthoulsterskim lěsu (w Flanderskej) wot Jendźelčanow zajaty.

Z francózskoho zajeća je so domoj wróćił:

Jakub Čornak z Radworja (rodźeny z Wudworja). Wón běše we wójnje sanitätnik (khorychnošeŕ) a bu hromadźe z lěkarjemi a druhimi sanitätnikami za francózskich jatych wuměnjeny a domoj pušćeny.

Wón přebywaše w Bretagni (we wječornym kóncu Francózskeje) a to woprědka we namórskim měsće Bresće. Tu měješe z druhimi jatymi wěcy z łódźow na brjóh a z brjoha na łódźe nosyć. Posledni čas pak běše na wsach, na fermje (= kuble), hdźež w burstwje dźěłaše. Jědź běše w Bresće derje dosć přihotowana a dosahaše. Na fermje pak běše hišće lěpje. Jeći dóstawachu za dźeń 3 razy połč ke khlěbej a běrnam. Khlěb běše hač do najnowišoho časa běły (pšeńčny). Njedźelu měještaj dwaj a dwaj mužaj blešu jabłukowoho wina. Mjelčo jim burowka też za tunje pjenjezy woprawdźite čeŕwjene wino wobstara.

Tohodla njech sebi swójby, kotřiž maja wojakow w francózskim abo jendźelskim zajeću, njetrjebawšich staroscow wo tutych swojich jatych nječinja!

⁘

Z Pozdec. Srjedu na wječor 1/2 6 hodźin zemrě tudy na swojim kuble jako wopor wójny knjez kubleŕ Jurij Šäfer po dlějšej khorosći. Hdyž wójna wudyri, poda so hižo na štwórtym dnju do pola jako podwyšk při ćežkej etapowej kolonje, a to do Francózskeje. 10. decembra 1914 přińdźe do Ruskeje a bě hač do wojowanjow pola wulkoho města Lodź při swojej kolonje. W meji 1915 skhori na wutrobu a lěkowaše so w Salzwedlu, doniž njebu w juliju do Drježdźan přesadźeny jako šeržant pola narunanskoho trainskoho wotdźěla čisło 12. Započatk małoho rózka w Drježdźanach ćežcy skhori, a dokelž khorosć přibywaše, bu jutrowničku domoj přewjezeny. Njebućički bě staroscíwy kubleŕ a wustojny hospodaŕ. Jako wojak stajnje znaješe to, štož bě joho winowatosć. Swojej mandźelskej bě lubosćiwy mandźelski a dźěsću staroscíwy nan. Njech wotpočuje w měrje, a joho duša njech po wšej bědźe a wšěm wojowanju tutoho časa dóńdźe do kraja wěčnoho pokoja.

Z Khrósćic. Surowa wójna žada sebi přecy nowe wopory. Tak wumrě jako 50. wopor wosady rjekowskeje smjerće jutry sobotu 30. měrca 1918 Beno Ćěsla, syn Mikławša Ćěsle, kněžkarja w Nowej Jasenicy. Přez lěto běše na bitwišćach w Francózskej wojował a tam dyrbješe swoje młode žiwjenjo skónčić. Njech je jomu cuza zemja lohka! Hdy přestanje skónčnje zrudna wójna, kiž tak wjele zrudoby a njezboža na kraje a ludy přinjese a človjekow tak ćežko domapyta?

⁘

Z Kulowa. Wyšša tudomnoho swj. Wojćechowoho wustawa, sotra B. Wagner, woswjeći poslednju wutoru wosebity jubilej. Hižo 25 lět dołho skutkuje tale ćesćomna sotra w našim měsće; přez 18 lět je ji wjednistwo wustawa dowěrjene. Při składnosći tohole swjedźeńskoho dnja bu jej wjele česće a dźakownosće wopokazane.

⁘

Z Kamjenca. „Wirtschaftliche Vereinigung Kriegsbeschädigter“ wotmě tu poslednju sobotu zhromadźiznu. Wona chce ze służby pušćenym ranjenym wojakam existencu zmóžnjeć abo wołóžeć, a tuž je jara ważna a spomožna. To spóznachu też wšitcy přitomni ranjeni a přistupichu k wotdźělenju tohole wojeŕskoho zarjadowanja, kotrež so za Kamjenc a wokolinu założi. Do zhromadźizny bě też přišoł knjez hamtski hejtman a někotre sobustawy měšćanskeje rady.

— Na wójnsku požčeńku bu tu zapisanych: při měšćanskej nalutowarni 1500000 hr., při Kamjenskej bancy 1207000 hr., při srjedźnoněmskej privatnej 877000 hr., na pósće a joho agenturach 28000 hr. a při krajnostawskej 23000 hr., wšo hromadźe potajkim 3635000 hr. To je wo 1 1/4 milijónow wjacy dyžli při sedmej požčeńcy.

— Kaž rěka, započnje z 1. meju t. l. železnica na połnócnej-narańšej čari, kaž daloko je wutwarjena, jězdźić. Stacijón rěka Kamenz-Nord.

⁘

Z Wjelećina. Město tudomnoho gmejnskoho předstojićerja běše so před něšto njedźelemi wupisało. Dotal je so přez sto ludźi wo nje wobhonjało. Mzdy płaći so najprjedy 3600 hr.; po lětach přibjera wona hač na 5100 hr.

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(6. pokračowanjo.)

W prědku hanješe črjódka młodych, dźiwich hólčiskow, kotřiž chcychu křižowanju přihladować. Ćerjachu w njemdrym skoku po hasy nimo, wuzběhowachu wobej rucy nad hłowu a wołachu njezrozemliwe juski z dźiwjej radosću, zo móža něčomu přihladować, štož so wšědnje widźeć njehodźi.

Za nimi kročachu mužojo z wotwaženej kročelu, hłowu wysoko zběhajcy, w dołhich drastach, kotrež so po zemi za nimi wlečechu. Faustina měnješe sebi: to su prěni a najwosobniši tohole města, a zminyć so njemóžeše, khiba zo z hłowu zawić. Ćile wosobni mužojo w tajkimle přewodźe! Čomuž pak so najbóle dźiwaše, běchu jich wobliča. Sama hordosć měješe knjejstwo po cyłym wobliču, a zacpěćo so jim družeše. Do njeju pak měšeše so njepotajena radosć nad něčejim horjom. A Faustina sebi naspomni: „Tiberiowe wusadne wobličo njeje tak wohidne, kaž tele wobliča.“

Za nimi dźěchu syły žónskich ze sylzojtymaj wočomaj, někotre z nich z hłosom płakachu. Jich sćěhowachu khudźi, khromi a wšelako bědni, kotřiž z hłosom žałosćachu, zo chcyštej Faustinje wuši zastupować.

„O Božo!“ wołachu, „wumož joho! Pósćel jandźela a wuswobodź joho! Pósćel sylnoho pomocnika w joho najwjetšej nuzy!“

Hnydom za nimi jěchachu romscy wojacy na sylnych konjoch.

Ći kedźbowachu do wšěch stronow, zo njeby nichtó so k jatomu dobył a joho traš wuswobodźić hladał.

Skónčnje přińdźechu katojo, kotřiž muža wjedźechu, zo bychu joho křižowali. Běchu jomu wulki ćežki drjewjany křiž na ramjo położili, wón pak běše přesłaby za tule ćežu. Křiž tłóčeše joho z tajkej mocu, zo so joho cyłe ćěło k zemi kłonješe. Hłowa pak khileše so jomu hłuboko na wutrobu, tak zo běše njemóžno jomu do wobliča pohladać.

Faustina stoješe na wuliwje małeje pódlanskeje hasy a přihladowaše zrudnomu pućowanju tohole wotsudźenoho. Dodźiwać so njemóžeše wuhladawši, zo su jomu purpurowy płašć na ramjo położili a ćernjowu krónu na hłowu stłóčili.

„Štó je tónle muž?“ wopraša so, ani zo by so na někoho wobroćiła.

Pódlastojacy muž ji wotmołwi: „Ludźo praja, tón je so za kejžora wuwołać dać chcył.“

„Potom dyrbi smjerć ćerpjeć wěcy dla, kotraž je mało požadanja hódna“, rjekny Faustina zrudnje.

Wotsudźeny khabłaše pod křižom. Dale a pomałšo běchu joho kročele. Po runej zemi so pótkaše, a z kóždym pótknjenjom storkaše křižowa prěčna hrjada do ćernjoweje króny a zaražowaše wótre ćernje dale a hłubje do hłowy a spanja. A joho kročele so ćim bóle dlijachu. Katojo běchu jomu powjaz wokoło ćěła zwili a za njón počachu nětko ćahać a torhać, zo bychu joho do wjetšoho spěcha honili. Dale a hrubišo torhachu, a z torhanjom padźe wbohi muž pod ćežkim křižom. A pod křižom wosta bjez mocy ležo.

Nad tym nasta wulki njeměr. Romscy wojacy prócowachu so napřemoh ludej bliže wobarać. Hrožachu z hlebijemi. Same mječe ćahachu na někotre žónske, kotrež běchu přikhwatałe, zo bychu jomu stanyć pomhałe. Katojo chcychu pak joho z pukami, z kopanjom a njemdrje za powjaz torhajcy nućić, zo by stanył. Tola wón njemóžeše: ćežki křiž ležeše na nim. Tu skónčnje přimaštaj so dwaj křiża, zo byštaj jón wuzběhnyłoj.

Nětko pozběhny też ćwilowany muž swoju hłowu, a Faustina móžeše joho wobliču widźeć. Licy běštej z hrubymi plistami do módrjeńcow zranjenej. Cyłe wobliču ze slěnami wohidźene; z čoła, kotrež bě ćernjowa krón a hłuboko raniła, kipjachu krawe krjepjele, ně-

Cyrkwinske powěsće.

Z Hajnic. Na městno samostatnoho dušepastyrja w Hajnicach, kotrež bu z přesydlenjom knjeza fararja Šołty wuprózdnjene, je duchowna wyšnosć knjeza kapłana Jurija Rjedu z Ralbic powołała, pomjenowawši joho hnydom za fararja. Minjenu njedźelu bě we Hajničanskej kapali swjatočne zapokazanjo nowoho fararja. Najdostojniši knjez praelat Skala z Budyšina z wozom přijěwši měješe rańše kemše. Krótko do 9 hodźin poda so swjatočny ćah na faru po knjeza fararja. Zastupjene běchu cyrkwine předstojićerstwo a katolske towarstwa mužskich, žónskich, knježnow a młodźencow. Faru a cyrkej běchu wosadni z pletwami debili. W cyrkwi zaspěwa nowy knjez farař „Veni Creator Spiritus“ a modlitwu. Na to měješe knjez praelat Skala prědowanjo a pokaza wosadnym a jich fararjej na podłožku sćenja „wo małej khwili“, kak ma być a je duchowny wjednik wosady pokojeŕ abo tróštař w ćežkotach našoho časa a nawjedowař na puću žiwjenja k wěčnej njebjeskej domiznje. Jako znamjenja duchowneje mocy a winowatosće přepoda jomu knjez praelat wuprajiwši vokaciju abo powołanjo: cyrkwine kluče, klučik do tabernakla a sćeńske knihi. Potom swjećeše knjez farař swjatočnu Božu mšu. Te Deum a Bože požohnowanjo wobzamkny swjatočnosć w Božim domje.

Popołdnju 1/24 běše předstajenjo nowoho fararja we wosadnej zhromadźiznje, w fabriskim hosćeńcu, hdźež běchu so katolske towarstwa zhromadźiłe. Knjez Zieger, zastojnik we Hajničanskej fabricy, postrowi knjeza fararja a witaše joho do wosady, zawěsćejo jomu dowěru a lubosć, z kotrymajž chcedźa so prócować jomu podaći być a z nim sobuskutkować za spomóženjo młodeje wosady. We dlějšej rěči knjez farař Rjeda přitomnych postrowi, slubi jim, zo chce po dobrych a pohnuwacych přikładach, kotrež je wot prěnich lět swojoho přihotowanja na swjate powołanjo dóstawał, w dowěrje na Božu pomoc a sobuskutkowanjo wosadnych pastyrstwo w Hajnicach nastupić a swěru wjesć. Knjez praelat wosadu, kotruž je něhdy jako prěni dušipastyŕ założił, prošeše, zo by wona dźěło z tajkej dowěru k nim přikhadźacoho pastyrja podpjerała. Deklamacije, krótke narěče a spěwy swjedźeńsku zhromadźiznu wupjelnjachu a wožiwjachu. Wosebita česć za wosadu a radosć za nowoho knjeza fararja běše, zo běchu na swjedźeń też joho nan a mać, bratr a swakowa přišli. Knjezej fararjej Rjedźe přejemy z wutrobu: Knjez žohnuj Twój nutŕkhód!

⁘

Z Khróšćic. Bohate běše wobdźělenjo při pobožnosćach, kotrež so tu poslednje dny tydźenja wo wuprošenjo měra wotměchu. Pjatk a sobotu rano na kemšach bě Najswjećiše wustajene, wječor wójnske nyšpory. Na 1000 wěriwych přistupi k swjatym sakramentam. Njedźelu skónči so swjatočnosć na nyšporje z prědowanjom knjeza kapłana Miča.

Přez połpjatnata milijardow

to je wunošk poslednjeje 8. wójnskeje požčeńki. Dotal je so 14 milijardow 550 milijónow hriwnow ličiło, štož su za 8. wójnsku požčeńku zapisowali. To je wuspěch, kajkohož němske kejžorstwo hišće dožiwiło njeje. K tomu pak hišće někotre mjeńše zapisowanja z pola přińdu, hdźež je čas zapisowanja hač do 18. meje podlějšeny, tak zo so hornja suma hišće wo něšto powyši. Njebudże so prěć trjebać, zo su k tajkomu wuspěchej też sobu dopomhałe nowiše skutki a dobyćerske wojowanja našich wójskow. Štož naši zmužići wojacy w polu, na bitwišćach z brónjemi dokonjachu, to podpjeraja a připóznawaja domjacy z pjenježnymi srědkami. Naši přećiwnicy maja zasy nowy dopokaz, zo ma cyły lud w Němskej wolu, wudźeržeć, doniž budże trjeba, zo so połne a trajace dobyćo dosćehnje. Wědźa dźěn tola wšitcy, kotriž chcedźa widźeć, zo su na podlějšenju zatrašneje wójny jeničcy naši přećiwnicy wina, hdyž su srjedźne mocy hižo wjac króć zwólniwosć wuprajiłe, zo chcedźa jednanja započeć.

Naši přećiwnicy běchu, hdyž bě 8. wójnska požčeńka wupisana, dwělowali, hač změje wulkoho wuspěcha, su też štož móžachu činili, zo bychu jej zadźěwali. Ćim wjetše budże tak nětko jich dźiwanjo a bjez dwěla też mjerzanjo, zo je so bóle poradźiła, dyžli wšě druhe prjedawše požčeńki. Zo po štyrilětnej wójnje ze wšej jeje wuzkosću a nuzu cyły lud hišće tajku hospodarsku móc ma a wšě dotalne požčeńki přesćěhuje, to tola też našim njepřećelam pokaže, zo su so mylili, hdyž měnjachu nas zničić móc.

Dotalne 8 wójnskich požčeńkow wunjese:

1.	požčeńka	w sept. 1914	4 1/2	milijardow
2.	„	w měrcu 1915 přez	9	„
3.	„	w sept. 1915 „	12	„
4.	„	w měrcu 1916 „	10 1/2	„
5.	„	w sept. 1916 „	10 1/2	„
6.	„	w měrcu 1917 „	13	„
7.	„	w okt. 1917 „	12 1/2	„
8.	„	w hapr. 1918 „	14 1/2	„

Wšo hromadże je so za čas wójny zapisowało a zapłaćiło 86 1/2 milijardow a to we kejžorstwje samym, a njeje trjeba było druhdże z wjele wjetšimi woporami třebne pjenjezy za wójnu zwjesć.

Bóh chcył dać, zo by so skoro zdobny měr docpěł a zo bychmy potom k tomu dóšli nabite rany a wulke wopory z pilnym dźěłom, dobrym hospodarjenjom a prawej zlutniwosću po něčim wuhojić.

⁘ Wšelčizny. ⁘

500000 hriwnow jako najwjetša premija při Sakskej stat. loteriji padny na čo. 47144. Pjenjezy dóstanu dźesaćo, kotřiž běchu po po dźesatkach sebi hromadże lós kupili, zwjetša mali rjemjeslnicy.

⁘

Žónske do wšoho přimaja, hdyž je muži hišće jenož mało. W Mišnje złoži njedawno holca pruhowanjo na babirstwo a bu na pomocnicu pomjenowana; tři buchu jako wučownicy přijate.

W Barlinje założi so tele dny: „towarstwo za knihiwjazarki Wulkoho Barlina“. Tak je ličba žónskich knihiwjazarskich mištrow za čas wójny zrostła, zo móžachu samo do towarstwa so zjednoćić.

⁘

Ryby mrěja w Běłym Halštrowje.

W Dölau wočini złóstnik w chemiskej tworni honače při kotołach, hdźež běchu za něhdże 50000 hr. chemikalijow. Wone wotběžachu do rěki Běłoho Halštrowa, a zajě-

---

kotre so jomu do wočow wuliwachu; włosy, z potom a krjewju do zwalkow zlěpjene, wisachu jomu do wobliča. Joho hort běše kruće zamknjeny, tola hubje bolostnje rżeštej, kaž byštej přez móc bědźiłoj z wótrej žałosću, kotraž chcyše so ze rta wudobyć. Woči běštej ze sylzami napjelnjenej a z krewju zaběžanej a chcyštej hasnyć pře lutu ćwilu a słabosć.

Ale za tym wobličom tohole na smjerć słaboho muža widźeše Faustina kaž w tajnym widźenju rjane, nimo měry nadobne, blěde wobliču z krasnymaj, majestotnymaj a tola małymaj wočomaj, kotrež cyłomu wobliču samón wobraz dobroćiwosće dawaštej. A staruška bu nadobo z njewuprajnej zrudobu a sobuželnosću hnuta nad njezbožom a bjez runjeća poniženjom tohole cuzoho muža.

„Ow, wbohi človjeko, što su tebi činili?“ zawoła a stupi kročel jomu bliže, a jeje woči přelinyštej so ze sylzami. Zaby swojeje samsneje starosće a swojoho njeměra nad nuzu tohole ćwilowanoho človjeka. Jeje wutroba chcyše so rozkoćić ze sobuželnosću. Runja druhim žónskim chcyše k njomu přiskočić a joho njesmilnym katam wutorhnyć.

Jaty widźeše, kak so wona jomu bliži a suwaše so po kolenomaj k njej, kaž by zakita nadeńć so nadźał pola njeje přećiwo wšitkim, kotřiž joho přesćěhachu a ćwilowachu. Z woběmaj rukomaj wobja jeje kolenje a přituli so k njej, kaž dźěćo so wućeka k swojej maćeri. Staruška pak pokłoni so k njomu, a mjez tym, zo jeje woči so ze sylzami přeliwaštej, začuwaše njewuprajnu radosć nad tym, zo je přišoł k njej a pola njeje zakit pytał. A wobjimawši ze swojej prawicu joho šiju położi, kaž mać předewšěm swojomu płakacomu dźěśću sylzy z wočow trěje, swój pótny rubičk z khłódnoho ćeńkoho płaćika na joho wobliču, zo by jomu wohidźace sleny, sylzy a krej zetrěła.

Ale tón wokomik běchu też katojo doběhnyli. A přińdźechu a torhachu joho wot njeje. Wobožni nad komdźenjom honjachu joho njećućiwje do spěcha. Wotsudźeny pak bolostnje pozdychujo zažałosći, zo joho z tohole zakita nuzowachu, ale z najmjeńšim so jim njewobaraše.

Faustina pak, zo by joho dźeržała, wobja joho z woběmaj rukomaj, a hdyž běštej jeje słabej starej rucy překiprej přećiwo hrubej namocy katow, hdyž joho dale wjesć widźeše, sta so ji, kaž bychu jeje samsne dźěćo z rukow wudrěli, a wona zawoła z hłosom: „Ně, ně! Njebjeŕće mi joho! Njedyrbi wumrěć! Nihdy njedyrbi!“

Žałostna bolosć změšana z hněwom, zo joho wotwjedźechu, ju přewza. Chcyše za nim běžeć. Chcyše z katami wojować a jim joho wutorhnyć.

Ale lědma zo prěnju kročel stupi, hrabny ju wjerćenjo a njemóc. Sulpicius přiskoči a podpjeraše ju z woběmaj rukomaj, zo by njepadnyła.

Na stronje małeje hasy wuhlada mału překupsku komorku a tam ju donjese. Tu pak njeběše ani stólčka ani ławki, tola překupc běše miłosćiwy muž. Tón přinjese ze słomy plećenu podłohu a přihotowa staručy lěhwo na twjerdych kamjenjach.

Faustina njeběše bjez wědomja, ale tak sylne wjerćenjo bě ju zajało, zo so sedźicy dźeržeć njemóžeše a nimowólnje so zwjeze.

„Wobstarna žona je dźensa daloke puće dokonjała, a hara a ćišćeńca tu po měsće běštej přewulkej za nju“, rjekny Sulpicius k překupcej. „Je jara stara, a nichtó njeje tak sylny, zo joho skónčnje staroba njeby přewinyła.“

„Tole je też za někoho, kotryž njeje stary, ćežki dźeń“, rjekny překupc. „Powětr je kaž warjeny při dychanju. Dźiwał so njebych, hdy by ćežke njewjedro přišło.“

Sulpicus khileše so nad njej a widźeše, zo je zdrěmnyła; z ćicha wodychujcy spaše měrnje z mučnotu a z njewšědnym rozhorjenjom přemóžena.

Sulpicius woteńdże ćiše a stupi so do duri a wobhladowaše sebi žołmjatu mnohosć ludu, doniž na jeje wotućenjo čakaše.

(Přichodnje dale.)

dojćichu wšu wodu. Njeličomne tysacy rybow při tym zahinychu. Wot Dölau hač do Gery je na lěta dołho wšě rybarstwo zničene.

⁘

Pižmowa šćurka (Bisamratte) je jara škódna (přir. čo. 14. Posoła 1918). Tele dny z južnych Čech pisachu: Pižmowa šćurka je so w Čechach tak rozmnožiła, zo rybarstwu škodźi a hatam runje won strach hrozy. Zwěrisko wužerje rybam husto jenož woči a črjewa; w jenym jeničkim haće, hdźež bě 24 000 karpow, je pižmowa šćurka za tule zymu 15000 karpow skóncowała.

Žito a pšeńcu směš jenož potom zelenej sykać, maš-li k tomu wot swojoho hamtskoho hejtmanstwa dowolnosć. Z 1500 hr. budże khostany, štóž so po tymle postajenju njezměje. (Postajenjo M. J.)

⁘

(M. J.) **Konje**, kotrež budźa w běhu tohole lěta 4 lěta stare, a kotrež su přez 4 lěta, njesměš, doniž njebudże wojerske wubjeranjo skóńčene, do druhoho wobsedźeństwa dawać.

Sad, njech na štomach, njech pozdźišo zešćipany, njesmě so zjawnje přenajeć.

Předaš-li sad dróžši dyžli je postajena najwyšša płaćizna, móže hamt za warjenjo a sad tónle sad komunalnomu zwjazkej abo někajkej fabricy přepodać.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho syna a bratra, w starobje 34 lět 4 měsacow 21 dnjow po dlějšej, z wulkej sćerpnosću znjesenej khorosći wotwołanoho

Mikławša Haški

ze Sulšec

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su joho w joho khorosći wopytowali, na póstywječoru so za joho dušu modlili a joho k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Sulšecach** na dnju pohrjeba,
26. hapryla 1918.

Zrudźeni zawostajeni:
staršej, bratraj a sotra.

So wróćiwši wot rowa našeje lubeje 22. hapryla zbóžnje zemrěteje maćerje, wudowy

Hany Nowakoweje

(Michalcyneje)

we Wotrowje,

rodź. 7. augusta 1855, wuprajamy přewodźerjam a wšitkim, kotřiž su jej w khorosći na kajkežkuli wašnju dopokazy lubosće dawali a za jeje dušu so modlili, wutrobnje

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

We **Wotrowje, Zejicach** a **Serbskich Pazlicach**, 25. hapryla 1918.

Hłubokozrudźene dźěći.

Při ćežkich wojowanjach na francózskim bitwišću padnjenomu wojakej

Mikławšej Kubašej

z Njebjelčic

kotryž bě před swojim zastupom do wojerstwa w lěće 1912 4 lěta pola mje we službje, přiwołam jomu do rowa w zdalenej cuzej zemi za wšu wopokazanu swěru a joho druhim přikładnu pilnosć najwutrobniše **„Zapłać Bóh!“** Njebjeski hospodar njech mytuje jomu z krónu wěčnoho žiwjenja.

R. i. p.

W **Njebjelčicach**, 24. hapryla 1918.

Kubler **Mikławš Žur** a swójba.

Najhłubšo zrudźena wozjewjam wšitkim lubym přećelam a znatym, zo je při krawnych wojowanjach na nawječornym bitwišću tež mój druhi horcolubowany syn

Mikławš Kubaš

z Njebjelčic, dźesatnik při 1. mašin. komp. połka třělcow čo. 108, 8. t. m. wot granaty ćežcy ranjeny, w pólnym lazareće w Hangest ein Santerre swoje młode žiwjenjo za wótčinu woprował. Zemrěty bu na tamnišim wojerskim pohrjebnišću ze wšěmi cyrkwinskimi wobrjadami pokhowany.

Dušu luboho padnjenoho poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

Bóh daj jomu wěčny wotpočink.

W **Serbskich Pazlicach**, 24. hapryla 1918.

Khata zwud. Kubašowa,
bratraj (w polu) a sotře.

Pytam sebi živnosć,
wokoło 25 kórcow wulku, w katolskej wsy **wotnajeć**. Poskićenja njech so w Donnerhakec knihićišćerni wotedadźa.

Žarowanske wobrazy, swjećatka
wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Serbja, dźiwajće při kupowanju na naweštki w Pósle!

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje ćety

Hany Kóžnikec z Khróšćic

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w khorosći wopytowali, na póstywječoru so za nju modlili a bohaće k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Khróšćicach** na dnju pohrjeba,
19. hapryla 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, zo našoho jeničkoho horcolubowanoho njezapomnitoho synka a bratra

Klemensa Pjekarjec

po wósomdnjowskim ćežkim ćerpjenju w 4. lěće joho młodoho žiwjenja do njebjeskoho raja wotwoła.

Wuprajamy kmótram, přećelam a wjesnjanam za mnohe rjane wěcy, kaž tež wšitkim za k-rowu-přewodźenjo

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Radworju** na pohrjebnym dnju,
22. hapryla 1918.

Hłubokozrudźenaj staršej a sotra.

Jutry sobotu 30. měrca zemrě w pólnym lazarece w Francózskej, w bitwje ćežko ranjeny, rjekowskeje smjerće naš lubowany syn a bratr

Beno Česla, rodź. we Wudworju,

kanoněr w pěšim artil. połku čo. 19, a bu w starobje 19 lět na wojeńskim kěrchowje w Beaulieu z wojeńskimi česćemi pokhowany.

Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

W **Nowej Jaseńcy**, 23. hapryla 1918.

Hłubokozrudźena Česlic swójba.

Nanajbóle zrudźeni wozjewjamy, zo je so Bohu lubomu Knjezej po swojej njewuslědźomnej radże spodobało, mojoho luboho mandźelskoho, našoho staroscíwoho nana, dobroho syna a lubowanoho bratra

knjeza kublerja **Jurija Šäfera** w Pozdecach

šeržanta pola narunanskoho trajnskoho wotdźěla čo. 12 w Drježdźanach

z tutoho žiwjenja wotwołać. Po dlějšej khorosći zemrě wón srjedu popołdnju 1/2 6 hodźin, podaty do Božeje wole na swojim kuble, kotromuž wša joho starosć a lubosć słušeše, 36 lět 3 měsacy a 15 dnjow stary, a budźe přichodnu njedźelu 28. hapryla dop. 1/2 9 hodź. w Baćonju khowany. Wojak bě był z cyłej dušu a kaž wojak skónči tež swoje młode žiwjenjo posłušny swojomu Knjezej a Bohu.

Dušu njeboćičkoho pak poručamy modlitwam wšěch, kotřiž su joho za žiwjenjo znali.

W **Pozdecach, Drježdźanach** a **Ralbicach**, 24. hapryla 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
Herta Šäferowa, rodź. **Rězakec** z Wotrowa, mandźelska.
Jan, syn.
Marija zwud. **Šäferowa**, mać.
Wučeŕ **Jan Šäfer**, bratr.
Madlena Žurowa, rodź. **Šäferec**, sotra.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčcak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wše dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 18. | Budyšin, 4. meje 1918. | Lětnik 56.

Łastojčka.

Do dwora łastojčka přileća
Na křidle ze słóncom naleća.

Rjećaznik wuši nastaji brunej,
Zahlada kóčka w měrje so runej.

Do hródże zawidli łastojčka,
Poskoči spłóšiwje jałojčka.

„Jałojčka, njeboj so łastojčki:
Pěkna je wot nóžki do hłójčki!“

Łastojčka kuka z lońšoho hněžka;
Zaruštej ćeńko Łysa a Hwězka.

„Rujtej mi rujtej, kruwičcy mojej,
Bórzy waj spřahnu do woza k wojej!

Trawu je łastojčka přiwjezła,
Hłójčki je dźećelej přinjesła.“

Hospoza ze skotom rěči sej;
„Bydleńčko, łastojčka, z nami měj!“

† J. Ćišinski.

Amen.

Te słowčko znaješ; husto žno sy je wuprajił a hišće husto maš je w mysli wuprajić. A tele słowo přiwołam ći, luby čitarjo, na započatku měsaca, kotryž je bóle dyžli žadyn druhi postajeny k česćowanju swj. maćerje a knježny Marije.

Amen: tych je wjele. Posłuchaj, hdyž smjertny zwónčk zwoni a słyšiš wo Amen jenoho žiwjenja; wobhladaj sej kěrchow a widźiš Amen cyłeje wosady; morjo, šěroke a hłuboke, je Amen kóždoho kužoła a kóždeje rěčki, a 31. dec. Amen cyłoho lěta. A hdyž přińdźe posledni dźeń, budże Amen wšoho časa a swěta.

Z Amen pak skónčeš też swoje modlitwy. Chceš pak z tym prajić, zo hižo wjacy spěwać nochceš? Ně, na kóncu kóždeje modlitwy je předewšim Amen to, štož je zygl pod někajkim hamtskim wopismom, a rěka: tak je, tak njech so stanje; měnju kruće a wěrnje, kaž sym pisał, kaž sym prajił.

„Strowa sy Marija . . .“ wšědnje spěwaš. A wuspěwawši tele „Strowa sy“, to rěka „strowjena sy“, přistajiš Amen. Wěš, što z tym prajiš? Strowić, khwalić chcu ju wěrnje. To pak woprawdźe najlěpje činiš, hdyž sćěhuješ jeje přikład.

Tohodla chcu ći přez cyły měsac wobrazować jeje najrjeńše počinki. Dźensa słyš:

Wo wěrje swjateje Marije.

Mjeze wšitkimi póćiwosćemi wobkhowaja prěnje městno tři bójske počinki: wěra, nadźija a lubosć. Prěnja mjez nimi je wěra, tutón žiwy korjeń wšitkich druhich počinkow, wšitkoho nabožnistwa, wšoho křesćanstwa.

Kaž słónco na firmamenće, tak błyšćeše so tutón počink w duši Marije. Swj. Hilžbjeće, kotraž bě ju wot młodosće jako blizka přiwuzna znała a wobkedźbowała, njespodobaše so ničo tak jara na njej kaž jeje wěra. Lědma bě swoju lubu a póćiwu ćetu při domapytanju wohladała a jeje postrow zasłyšała, tu jej hižo přiwoła: „Zbóžna sy, dokelž sy wěriła.“ Luk. 1, 45.

„Tajkule wěru“, praji swj. Liguori, „njeje žadyn čłowjek wopokazał. Marija je widźała swojoho syna jako čłowjeka so narodźić — a wěrješe do njoho jako wěčnoho Boha — je widźała, kak wón w hródźi swětło swěta wuhlada — a je wěriła do njoho jako stworićerja njebjes a zemje; je widźała joho, kak měješe na słomje pósłane — a je wěriła do njoho jako krala krasnosće; je widźała joho před Herodesom ćěkać, a wěrješe do njoho jako knježerja wšěch knježićerjow; je widźała joho mjelčeć a na wučby čłowjekow posłuchać — wěrješe do njoho jako wěčneje mudrosće; je widźała joho žałosćić a płakać — a wěrješe do njoho jako wjeselo njebjes; je widźała joho jatoho a wuwjazanoho — a wěrješe do njoho jako wumóžnika swěta; je widźała joho na křižu mrěć — a wěrješe z połnym přeswědčenjom do njoho jako žiwoho, njesmjertnoho Boha.“ —

Kajka tole tola wěra! Mjez tym, zo cyły swět w ćmi njewěry sedźi, swětli so we swojim połnym błyšću wěra Marije. Mjez tym zo njewěra założerja wěry, kiž na křižu wisa, po zdaću předobywa, stoji Marija połna žiweje wěry pod křižom. Njeposłabjene hori so płomjo wěry w jeje wutrobje, zo by so wutrobam wučownikow Jězusowych a přez tutych bórzy cyłomu swětej sobudźěliło.

Kak ma so z našej wěru? Wobsedźimy krutu a rozjasnjenu wěru do tamnych wěrnosćow, kotrež je Bóh nam zjewił a romskokatoiska cyrkej nam předstaja? Hdyž by wichor hrózbnoho přesćěhanja křesćanow we našej wótčinje wudyrił a by rěkało: „Pak wěru — pak žiwjenjo“ — njebychu tu někotřižkuli křesćenjo wot wěry wotpadowali kaž nazymu lisćo pada ze štomow?

Kak znjese so wěra do wšohowědomoho Boha, do Božich sudźenjow, do Božich mytowanjow a khostanjow, ze žiwjenjom a skutkowanjom tak mnohich čłowjekow, kotriž hišće so křesćenjo mjenuja? Su žiwi w hrěchach a njepočinkach, jako by docyła njebyło Boha a wěčnosće. Wěra bjez skutkow pak je, kaž japoštoł Jakub praji, mortwa wěra.

Prócujmy so tola za lěpšej wěru, krutej žiwej a skutkownej wěru, kaž ju Marija wobsedźeše. Zdalujmy so tohodla čłowjekow, zdalujmy so spisow a časopisow, kotrež móža nam na wěrje zeškodźeć. Wuznajmy druhdy Bohu z połnym přeswědčenjom: Ja wěrju wšitke wěrnosće našeje swjateje wěry tak sylnje, jako bychu sčłowječene stałe před mojimaj wočomaj! Budźmy žiwi po słowach swj. Pisma po swojej swj. wěrje. „Mój sprawny pak — tak praji swj. Pismo — je žiwy z wěry.“ Modlmy so často wo tajku wěru a wućekajmy so nětkle k mócnej maćeri Božej, zo by nam ju přez swoju zastupnu prózstwu wuskutkowała.

Wo nadźiji Marije.

Druha mjez bójskimi póćiwosćemi, nadźija, wjedźe nas dowěriwje k Bohu, kotrohož we wěrje spóznawamy. Hdyž je duša Boha jako Wšohomócnoho, Najmiłosćiwšoho, Najdobroćiwšoho a Najswěrnišoho spóznała, stupi wona k njomu nadźijepołna, zo by z joho ruki swoje časne a wěčne zbožo dóstała.

Tak tróštowaca póćiwosć běše w duši hordozneje maćerje w bohatej měrje, štož nam sćěhowace podawki jasnje dopokazuja.

Hdyž chcyše jeje knježniski slubjeny, swj. Józef, ju wotpušćić, njezhubi wona ani wokomik swój měr. Někotražkuli by w tajkich wobstojnosćach so rudźiła, haj małomyslnosći a zadwělowanju so podała! Wot Boha wočakowaše wona z połnej dowěru třěbnu pomoc w tych wuzkosćach. Bóh spohladowaše ze spodobanjom na jeje dowěru a pósła swj. Józefej jandźela, kotryž jomu potajnstwo wočłowječenja syna Božoho zdźěli, Mariju dospołnje wusprawni, a ju ze wšěch wuzkosćow wutorže. „Józefje, syno Davidowy, wzmi Mariju k sebi. Štož je w njej zrodźene, je wot Ducha swjatoho a wona porodźi syna. Tomu maš mjeno Jězus dać; přetož wón wumóže swój lud wot hrěchow.“

Přišedši do Betlehema njenamaka nihdźe hospody a dyrbješe zwonka města w hródźi přenocować. Wot swěta wopušćena a zastorčena, bě wona po zdaću cyle přewostajena hubjenstwu a nuzy. Tola wona staješe swoju dowěru na Knjeza. A njećinješe to podarmo! Tón pósła k njej bórzy pobožnych pastyrjow, kotriž ju tróštowachu; pósła jej swjatych 3 kralow, kotriž ju zwjeselichu a wobdarichu; haj samo syły jandźelow pósła jej z njebjes, kotrež ju swětej jako mać Zbóžnika wozjewjachu.

Na kwasu w Kana běše Marija swojoho bójskoho syna prosyła, slubjenjeju z jeju nuzy wumóžić. Jězus nochcyše po zdaću tu prózstwu zrozemić. Jeje nadźija pak njekhabłaše; a woprawdźe sčini wumóžnik tamny krasny dźiw, zo wodu do wina přewobroći.

Přez swoju wěru a nadźiju zasłuži sebi najzbóžniša knježna tamnu česć, zo swjata cyrkej jej słowa swj. Pisma do horta kładże: „Ja sym maćeŕ spóznaća a swjateje nadźije.“

2. Njebě, lubi česćowarjo swj. knježny, ta ważna póćiwosć křesćanskeje nadźije při nas njedospołna? Prajimy drje: „Dowěriwje wočakujemy wšo dobre wot Knjeza“, ale kak často přeńdźe naša nadźija do zwažliwosće — abo přeměni so do małomyslnosće. Hrěšnik wočakuje myto, njedźiwajo na swoje złe žiwjenjo! Abo nakazanjo wotstorkuje, měnjo, zo wot Boha wodaćo njedóstanje!

Sćěhujmy nadźiju swj. Marije. Wočakujmy kruće wodaćo swojich hrěchow, — zbudźmy pak z dobom krute wotmyslenjo, zo chcemy so połěpšić a pokutu činić. „Ponižnu rozkatu wutrobu“, wobkruća profeta, „Ty, o Božo, nje-

zacpěješ.“ Spušćejmy so na pomoc Božeje hnady w spytowanjach a prajmy z japoštołami: „Wšitko zamóžu w tym, kiž mje posylnja“. Wočakujmy wěčnu zbóžnosć, — ale napinajmy tež sami swoje mocy, zo bychmy sebi ju zasłužili; přetož „njebjesa ćerpja móc.“ Njezabudźmy, zo naše časne derjemćo we prěnim rjedźe wotwisuje wot Božoho žohnowanja, wot Boha, kiž poradźenjo dawa, a nic traš jeničcy a cyle wot našoho dźěła: Wočakujmy wšo dobre wot modlitwy, hdyž je Bóh nam slubjenjo dał: „Prošće a dóstanjeće.“ —

Z tak sylnej, wulkej a dowěriwej nadźiju chcemy swoju dušu napjelnić, zo by bójska wutroba była přez to hnuta a nam w duchownych a ćělnych nuzach k pomocy była.

Wójna.

Hora Kemmel k južnomu wječoru wot **Yperna** bu 26. hapryla wot wójska generala Sixta z Arnim dobyta. Naša wójnska rozprawa 26. apryla pisa:

Po sylnym wohnju kanónow nastupichu wčora rano pěšcy generalow Sieger a Eberhardt k nadběhej. Francózske divisije, kotrymž bě wosrjedź Jendźelčanow škit Kemmela dowěrjeny, a jim pola wsow Wytschaete a Dranoeter so přizamkacy Jendźelčenjo buchu ze swojich stojnišćow wubići. Wulke buchanske liki pola St. Eloi a wjes samu naši wzachu. Mnohe we wojownišću ležace betonowe twarjenja a wutwarjene dwory buchu dobyte.

Pruscy a bayerscy wojacy nadběhachu wjes a horu Kemmel. Pod škitom našeje artilerije, kotraž njedźiwajo na swoje čary so přizankaše, přerazychu so pěšcy hač k rěčcy Kemmel. Dobychmy wjes Dranoeter a wyšiny k sewjernomu wječorej wot Vlengelhoeka. Świty lětakow nadběhachu zadnje njepřećelske drohi, z wozami a kolonami přepjelnjene. Wčora a dźensa bu přez **6500** jatych popadnjenych, z wjetša Francózow, mjez nimi jedyn francózski a jedyn jendźelski wjednik połkow.

Z horu Kemmel su naši ważne stojnišćo dobyli. Něhdźe 150 m wysoka hora wobknježa na daloko wulku runinu. Hišće njedawno pisaše francózski general Berthaut, zo by Ypernej a Dünkirchenej wulki strach hrozył, hdy bychu Němscy Kemmel wobsadźili. Jendźelčenjo běchu tohodla tu horu ze wšej prócu kaž twjerdźiznu wutwarili.

Wčzo spytowaše njepřećel na sćěhowacych dnjach zhubjenu horu zasy dobyć. Nadběhaše z nowymi sylnymi mocami, njedocpě pak ničo, khiba ćežke poražki. Nawopak dyrbješe dale cofać hač do stojnišćow, kotrež bě lěta 1914 měł, zdźěla hišće pola Kemmela mjenuje naša rozprawa na 29. apr. **7100 jatych**, mjez nimi **181 officirow, 52 kanónow** a **232 mašinskich**.

Nad Sommu wotměnjachu so naše nadběhi z njepřećelskimi. Wosebje ćežko bědźene bu wo Hangardski lěs, hdźež naši sylne nadběhi Francózow a Marokkanow wospjet krawnje wotpokazachu. Villers Bretonneux pak dyrbjachu naši Francózam přewostajić.

Jendźelski nadběh na Zeebrügge a Ostende,

z wulkej zmužitosću wuwjedźeny, njeje jim ničo pomhał. Naše łódźe a podmórniki jězdźa w tamnymaj přistawomaj kaž prjedy.

Jendźelske admiralstwo pisa, što su tam zhubili, mjenujcy: 16 officirow je padnyło, 3 ranjeni pozdźišo wumrěchu, 2 staj so zhubiłoj, 20 su ranjeni; z muži je padnyło 144, zemrěło 25, so zhubiło 14 a ranjenych je 355. Naši njejsu wšo hromadźe ani 25 muži zhubili.

Němska a Hollandska

matej tu khwilu ważne jednanja. Hollandska dyrbješe, kaž je znate, před někotrym časom entenće dźěl swojich łódźi přewostajić. Hollandska je so runjež njerady a pod protestom do toho podała. Pod woprawdźitej njestronitosću to njebě, ale bě, drje wunuzowana, tola našim njepřećelam wopokazana służba, kotraž Němskej wójnu nic njesnadnje poćeži. Za Němsku dźěn je sobu najsylniša bróń, zo maja Jendźelčenjo a Američenjo mało překupskich łódźi.

Tak indirektnje sobu škodowana Němska žada sebi nětko wot Hollandskeje zarunanjo po zasadźe: Sy ty mojomu njepřećelej dobrotu wopokazała, wopokaž tež mi dobrotu, hewak nječiniš njestroniscy. Jomu sy łódźe přewostajiła, mi daj, štož maš skotu a mloka wyše.

Hollandska sama by drje k tomu hotowa była, ale ententa jej to zakazuje a hrozy, zo jej wšě łódźe wozmje, kotrež sebi z Hollandskeje zwěrja, jeli chcyła někajke twory do Němskeje wuwožować. Tak je Hollandska zasy we wuzkosćach, přetož tež Němskej njemóže so spjećić; němske žadanja su dźěn sprawne, Němska ze sylnymi wójskami je blizko, a skónčnje — štož je najważniše — jenož Němska ma drjewo a wuhło, bjez kotrohož Hollandska žiwa być njemóže.

Runjež hollandske nowiny napřećo Němskej jara přećelne njejsu — při njelubosći ententy přećiwo Hollandskej je to dźiwno dosć —, budźe knježeŕstwo tola z našim so dojednać dyrbjeć. Přećiwo entenće dźěn ma Hollandska tež dobre brónje. Jenož přez nju móže ententa swojim hłódnym krajanam we wobsadźenej Belgiskej a Francózskej cyroby wozyć.

Swětowy rozhlad.

Němska.

W nutŕkownej politicy pak zasy jónu prawy njeměr knježi. Njepřećel njeje hišće dospołnje poražený, a hižo kusaja so naše politiske strony, što bychu wot njoho žadałe. Najhórši su, kaž při wšěch tajkich přiležnosćach, naši wšoněmscy. Najradšo cyłe kraje bychu spożerali, njedźiwajcy na to, hač móže je Němska přecyrować abo nic. Też pjenježne zarunanjo dyrbi so njepřećelam prawje wulke napołožić. To wšo by cyle rjenje było, hdyž njebychmy naš cyły wójnski dołh sami zapłaćić trjebali. Ale što nam skónčnje pomha, 5 milijardow zarunanja dóstać, hdyž dyrbimy 10 milijardow za dlějšu wójnu wudać a k tomu ludźi zhubić a hłód tradać? K podlějšenju wójny pak dočasne žadanki wjedu.

Wosebje njespokojne su wšoněmske strony ze statnym sekretarom z Kühlmannom. Wón jim při jednanjach wo měr dosć njeżada. Hižo z Ruskej a Wukrajnu njeje wjele wučinił, jednanja wo měr z Rumunskej pak su so do cyła zahaćiłe. Winu na tym připisuja wšoněmske strony, wosebje „Deutsche Zeitung“ w Barlinje, knjezej z Kühlmannej. Winuja joho samo, zo je město toho, zo by swoje winowatosće dopjelnił, w Bukaresće lohke žiwjenjo wjedł. Kancler hrabja Hertling je „Deutsche Zeitung“ za swojoho statnoho sekretara wobskorżił, a tak drje so njelube wěcy před sudnistwom wujasnja. Na kóždy pad je widźeć, z kajkimi brónjemi wšoněmske strony wojuja. Runje tak činja dźěn też z jim njelubym zapósłancom Erzbergerom, kotromuž wšě njekhmanosće wumjetuja. Vicepresident kejžorstwowoho sejma Paasche je tajke wosobinske wojowanja we hłownym wubjerku zjawnje porokował.

Nima-li Kühlmann w moraliskim nastupanju čiste swědomjo, by so wón wězo k wysokomu diplomatiskomu zastupnikej we wukraju runje tak hubjenje hodźał kaž doma. Tajki muž njeby z cyła na swěčnik słušał. Potom pak měła so wěc też prawje mjenować a nic z paršonskim tukanjom politiske skutkowanjo morić chcyć.

Knjez z Kühlmann je mjez tym z nowym awstriskim ministrom Burianom do Bukaresta wotpućował a tam drje so měr z Rumunskej nětk w bližšim času dowučini a podpisa. — Hrabja Hertling budźe drje bórzy w cyłym sejmje abo we wubjerku wo tychle rańšich należnosćach rěčeć, kaž sebi to sejm też přeje.

Po nowšich powěsćach praša so, hač změjetaj Kühlmann a Burian w Rumunskej lohke dźěło. Snadź budźa cyłe dotalne wučinjenja wo měr so přeměnić dyrbjeć, dokelž so w Rumunskej nic jenož pola kralowny a krala, ale też w knježeŕstwje hač k ministerpresidentej Marghilomanej a w ludźe, z najmjeńša pola mnohich zastojnikow a officirow z nowa njepřećelstwo přećiwo Němskej pokazuje. Rumunska chce nam po zdaću jenož tak daloko k woli być, kaž je k tomu nuzowana.

Ćežke a ważne prašenjo w nutŕkownej politicy je powšitkowne wólbne prawo w jenotliwych zwjazkowych statach, najprjedy we Pruskej. Tam staj kral a knježeŕstwo je swjatočnje přilubiłoj, konservativna wjetšina we sejmje pak je najskerje zaćisnje. Knježeŕstwo budźe nuzowane, sejm rozwjazać a nowowólby wupisać. Wólby z tajkej parolu w najwjetšim zwjazkowym staće! To mohło so rjenje piskać a rejwać. Naša wojeŕska frónta je přezjedniša hač naša politiska.

Nowe dawki

je kejžorstwowy sejm prěni króć přečitał. Powšitkownje móže so prajić, zo žadyn namjet njebu do cyła zaćisnjeny. Při wulkich wudawkach, kotrež mamy a hišće wočakujemy, njemóže też sejm při wubjeranju dawkow hordźe činić. W jenotliwych prašenjach su wězo přeća wšelake, a so praša, hač wšě dawki jenajku wjetšinu namakaja. Namjety su nětk w komisijach, a tam drje změja z nimi někotre měsacy pilnje dźěłać.

Z Wukrajny

pisaja wo njeměrach. Tamniše knježeŕstwo hižo dlějši čas prócowanja němskoho wjednistwa wo porjad mało podpjeraše, za khribjetom samo přećiwo njomu dźěłaše, njestaraše so też wo nalětni wusyw, z kotrohož dyrbješe tola Wukrajna nam přilubjene žita słać. Němske civilne a wojeŕske zastupjeŕstwo to tohodla samostatnje rjadowaše. Při tym dyrbješe wšelako kruće přećiwo wukrajniskomu knježeŕstwu wustupować. Čohodla su so po prawym wukrajnscy burja přećiwo radźe spjećili, njeje po dotalnych powěsćach jasne. Z lubosće za němsku wobsadu so to njeje stało; přetož wulkotne přećelstwo z njej nimaja. Burjo su so do Kiewa dobyli a radu wotsadźili. My njeměry tohodla wobžarujemy, dokelž so přez nje najskerje přiwožowanjo žitow z Wukrajny dlěji.

W Iriskej

je powšitkowna wojeŕska służba wotstorčena.

Žony so stajeja. W gmejnje Ittelhofen pola Beilengries chcychu skót wuswojeć. Komisija, 4 mužojo, pak dyrbjachu ćeknyć, dokelž jim žónske z widłami zastup do hródźow wobarachu. — Pomhać jim to zawěsće njebudźe.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Wudworja. Dźesatnik Jan Šuster, syn tudomnoho žiwnosćerja Jakuba Šustra, dósta njedawno za zmužitosć před njepřećelom wopokazanu a swěrnu službu železny křiž II. rjad. Šuster stoji hižo druhi raz w polu a nosy hižo wot 1916 też Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

Ze Zejic pola Khrósćic. Pawoł Domš, jězdźeŕ pola k. s. třělwoweje kolony čo. 115 dósta w aprylu 1918, hdyž so z Ruskeje zasy na francózske bitwišćo wróći, železny křiž II. rjadownje za zmužite zastaranjo swojeje służby. Domš přińdźe 1916 k wójsku, 1917 bu přez šrapnelowu kulku do nohi ranjeny, běše na to dołho w jenym pólnym lazareće a přińdźe skónčnje do Drježdźan. Tam pak dołho njewosta a dyrbješe ze swojej kolonu hnydom zasy do Ruskeje, a bu nětko, hdyž so zasy naspjet wróći, ze železnym křižom wuznamjenjeny. Přejemy jomu, zo by křiž strowy a čerstwy nosył a so zbožownje do swojeje lubeje wótčiny k swojej swójbje zasy domoj wróćił.

⁘

Ze Swinafnje. Dźesatnik Jurij Ryćerja, kiž hižo 3 lěta w polu stoji, bu kónc měrca do lěweje nohi khětro ranjeny při krawnych bitwach pola Reimsa w Champagniji a lěkuje so nětko w Sulzbach (w Bayerskej).

⁘

Z Pančic. (Zapozdźene.) Z wulkej nadźiju khwatachmy njedźelu 21. apryla do tudomnoho hosćenca, zo bychmy swědkojo byli toho, štož nam Kamjenčanscy šćežkipytarjo předstaja. A kóždy bě trunjeny. Štož tam widźachmy a słyšachmy, to słušeše do někajkeje zanjeseneje wjeski w pruskej holi, ale nic na městno, hdźež wjesna młodosć pornjo nim kaž wumjełcy wustupuje. Tym zawěsće dźaka dołžni njejsmy, kotřiž su tajke předstajenje zawinowali. Ke kóncej so připosłucharjo bóle a bóle pominychu a hdyž naposledku so hišće žiwy wobraz poskići, wołaše zarjadowaŕ ludźi wróćo z próstwu, zo njebychu čěkali. To je skoro přewjele! Hdźež hewak hodźiny dołho napjeći na poskićenja posłuchamy a hladamy, njedźelu njemóžachmy skoro dočakać, zo měješe keklija kónc. W přichodźe dyrbimy sebi tajke něšto zakazać. Abo měnja traš tamni měsćenjo, zo je za wjes wšitko dobre dosć! Njech jeno raz won přińdu, hdyž naša młodosć spěwa a hraje. Wot njeje móhli wuknyć. Na tajke wašnjo sebi za šćežkipytaŕstwo žanych přiwisnikow dobyli njejsu. Nadźijomnje nas z tajkimi wudźełkami ženje wjacy doma pytać njebudźa. Jedyn, kiž je pódla był.

⁘

Z Wětenčy. Jurij a Jakub Čoch, synaj žiwnosćerja Mikławša Čocha, buštaj wobaj z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjenaj. Jakub, hewak ze žiwnosćerjom w Pěskecach, wojowaše najprjedy w Ruskej, tam bu do nohi třěleny. Potom je strašny čas nad Sommu sobu přeżiwił, hdźež bu zasypnjeny, je pak z tutoho njezboža zbožownje wulězł. Wón je pola jenoho wotdźěla mašinskich třělbow. Młódši bratr wukonja swoje wójnske rjemjesło pola Verduna w Francózskej.

⁘

Z Wotrowa. Před Amiens-om so tu khwilu krawnje a zasakle wojuje. Tam je też tójšto Serbow wobdźělenych. Pola Maily, něhdźe 10 km před tamnym městom, kotrež Jendźelčenjo a Francózojo z połnym wotmachom dźerža, bu naš wjesnjan Jurij Nowotny (Słodeńk), pijoněr při jenym łužiskim regimenće, ćežcy ranjeny a to do prawoho wóčka, tak zo je najskerje přisadźi. W jenym bayerskim lazareće njese tu khwilu swój ćežki dóńt. Na 4 lěta je wšěm złym sćěhwkam hrózbnoho mordowanja wućeknył. A nětko, hdyž skoro na prozy měra stojimy, trjechi joho njezbožo, kotrež w nas sobuželnosć zbudźi. Při jenym transporće minow so wone sta. Nadźijomnje dalšich sćěhwkow za lěwe wóčko njezměje. Bóh dał!

⁘

Z Marijnoho Doła. Bernhard Šołta, syn inspektora Šołty w Marijnym Dole, bu při ćežkich wojowanjach na nawječornym bitwišću na leutnanta powyšeny.

⁘

Do Serbow. Dwory a domy wjesnjanow su so tu a tam hižo „měsćanskim dźěćom“ wotewriłe a wšudźe buchu lubje přijate, lětsa potajkim wo wjele prjedy hač loni. Hłowne zarjadnistwo je lońše nazhonjenja wužiło a tak zažniše wobsadźenjo zmóžniło. Tola skorži so, zo so lětsa telko swójbow namakało njeje kaž loni. Wšelake winy tu sobu rěča. Je nadrobnje rozpominać, njeje zaměr tutych rjadkow. Tola prosy so należnje, zo by so hišće wjacy swójbow namakało, kotrež bychu z lubosće k Bohu a k bližšomu tajkich móličkich, kotřiž bjez dwěla wulku nuzu ćerpja w městach, k sebi wzali. Snadź so někotři nakazaja. W běhu časa su pak wo płaćenju přinoškow na město starši, kotrychž dźěći buchu na wsy pósłane, wšelake wopačne měnjenja roznjesli. Powšitkownje płaća tući za dźěćo na dźeń 50 pjenježkow. Wšelacy nětko měnja, zo „bohatym městam“ něšto darja, hdyž dźěći darmotnje přiwozmu. Tomu tak njeje. Mnohe swójby z cyła ničo njepłaća, z wjetša tajke, hdźež je zastaraćeŕ kipry a khory a sebi tak mało abo ničo njezasłuži, abo hdźež je sylna swójba, hdźež je nan padnył a z druhich přičinow. Přez tamne přinoški so wudawki trochu wuměnjeja, na př. dwě płaćacej dźěšći njesetej za třeće sobu, kiž ničo njepłaći. Dopisowarjej su tute wobstojnosće z Kamjenicy znate. Tak je město, njedźiwajo na přinoški staršich, loni 100 000 hr. z měsćanskeje pokładnicy za dźěći na wsy přizwoliło. Z tutych pjenjez a z tamnych přinoškow su wudawki za dźěći płaćiłe, tak na př. za železnicy do Świcy 5000 hr., do rańšeje Pruskeje 8000 hr. a dr. Potajkim města z tutych přinoškow staršich žanoho wužitka nimaja a tak so nichtó bojeć njetrjeba, zo tutym „bohačkam“ pod ruku dźe.

⁘

Z pola. Nastajnje słyšimy skóržby wo hrubosći a njepřistojnosći našeje młodosće. A kak chce to hinak być, hdyž maja hižo šulske dźěći podźěł na tajkej njekhmanosći. Dyrbja dźěn wšudźe a wšudźom připódla być, hdźež je něšto „lós“. Kajku njeprawdu we sebi začuwaju, hdyž dyrbja sebi něšto zapowěźć. Staršiska słabosć jim wšitko dowoli a potom so ći dźiwaja, kajkoho njedočinka su sebi tola woćahnyli. To maja na Jakubku a Hancy to a tamne wustajeć, njepřemysla, zo su sami na tym wina. Lětsa móžachmy zasy wobkedźbować, kak šulske dźěći škodu ćerpja, hdyž so při tajkich nałožkach wobdźěleja, kaž na př. při khodojty-palenju. Kajke njehańbite, njeświarne rěče so druhdy ze strony čelad-

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(7. pokračowanjo.)

VII.

Romski bohot w Jeruzalemje Poncius Pilatus měješe młodu žonu, a ta, hdyž w nocy do přikhada Faustiny wotpočowaše, měješe spodźiwny són.

Dźiješe so ji, zo na třěše swojoho domu stoji a do dwora hlada, kotryž běše po wašnju rańšoho kraja z marmorom wukładźeny a tu a tam ze žadnymi rostlinami posadźany.

Nětko pak běše dwór połny, zatłóčeny połny ludźi. Widźeše wšitkich khorych, slepych, khromych a kažkuli bědnych, kelkož jich na cyłym swěće je. Widźeše na mór khorych, ze zaćekłymi kulemi po cyłym ćele, wusadnych z jědmjatymi wobličemi, wićniwych, kotřiž njemóžachu so ze žanym stawčkom hibnyć ale kaž bjez mocy na zemi ležachu, a wšitkich bědnych, kotřiž so we swojich čwilach wijachu.

A wšitcy tłóčachu so k durjam do hrodu, a někotři, kotřiž w prědku běchu, kłapachu njedočakliwje do duri: „Wotewŕće nam, wotewŕće!“

Skónčnje widźeše, zo njewólnik wotewriwši na proh stupi a so wopraša: „Što chceće?“

Na to wotmołwjachu wšitcy z jenym hłosom: „Pytamy wulkoho profetu, kotrohož je Bóh na zemju pósłał. Hdźe je profeta z Nazareta, tón, kiž je nad wšitkimi ćwilemi knjez? Hdźe je, kiž nas wot wšitkich ćwilow wustrowić zamóže?“

Tu wotmołwi njewólnik z hordym, zymnym hłosom, kaž to hrodowscy służownicy wašnjo maju, hdyž wbohich cuzbnikow wotpokazuja: „Podarmo joho pytaće. Profeta tu njeje. Pilatus je joho morił.“ Na to nasta mjez khorymi rudźenjo a žałosćenjo a z hłosom płakanjo, zo bohotowa njemóžeše přesłyšeć. Wutroba chcyše so ji ze sobuželnosću rozkoćić, a z wočow kulachu so ji sylzy. A skónčnje sama z hłosom zapłakawši wotući.

A z nowa zdrěmnywši spaše, a z nowa so ji dźiješe, zo na třěše swojoho domu stoji a do dwora hlada; dwór pak běše wulki, šěroki, kaž wulke torhošćo.

A cyły dwór měrwješe so z ludźimi, čŕjóda za čŕjódu tłóčeše so do dwora, ludźo, kotřiž mějachu zamućeny rozom, kotřiž běchu přemysleni a wot złoho ducha wobsydnjeni. A widźeše tajkich, kotřiž mějachu lědma šlebjerdku drasty a so do swojich dołhich włosow zawalachu, a tajkich, kiž mějachu na hłowje plećene krony a ze syćiznow tkane płašće na ramjenjach a so za kralow wudawachu, a tajkich, kotřiž bjez wodychnjenja ze zrudobu płakachu a tola prajić njewědźachu, přečo so rudźa, a tajkich, kotřiž wulke kamjenje walachu a je za złoto wudawachu, a tajkich, kiž měnjachu, zo zły duch z jich horta rěči.

Widźeše, kak so wšitcy napřemoh k durjam do hrodu tłóčachu, a ći prědku bijachu z pjasćemi do duri: „Wotewŕće nam, wotewŕće!“

Skónčnje so durje wotewrichu a njewólnik stupi na proh so prašejo: „Što chceće?“

Na to wotmołwjachu wšitcy, kaž z jenoho horta wołajcy: „Hdźe je wulki profeta z Nazareta, tón, kotrohož je Bóh pósłał, kotryž móže nam našu dušu a naš rozom zasy wróćić?“

Bohotowa słyšeše, kak jim njewólnik zymnje rjekny:

„Wšitko podarmo. Tu joho njenamakaće. Pilatus je joho morił!“

Tu zebra so mjez ludźimi bjez hłosa křik a hanjenjo a wołanjo runja wruću dźiwich zwěrjatow, a we swojim zadwělowanju počachu so ći bědni sami ranić a swoje stawy lemić a rozdrěwać, zo krej z tokom po dworje běžeše. A bohotowa, kotrejž so takle dźiješe, zo wšitke te hubjenstwo widźi, poča ze styskom rucy łamać a žałosćić a žałosćicy wotući.

nych a służownych w přitomnosći mjeńšich dźěći wjedu, zo druhdy njewěš, hač su to katolscy křesćenjo! To dźěn je zahubjenjo młodosće, zo so starši ludźo we swojich rěčach a činkach bóle na kedźbu njebjeru. Młódše, lědma z ludoweje šule pušćene dźěći, kotrež su hižo na służbje, su husto swědkowje plampatych rěči staršich służownych. Při dźěle a wobjedźe wupowěduja swoje nješwarnosće a njepomysla sebi, kajki porok młodźinje dawaja a jich duše zajědojćeja.

Čas by skoro był, zo bychu šulske dohladowarstwa wobdźělenjo šulskich dźěći při palenju khodojtow kruće zakazałe. Jim so hišće njepřisłuša, tajke worakawstwa sobu činić, z palacymi khošćemi wokoło bić a druhim na drasće a ćěle škodźeć, štož sebi tajke rjelpusy dowola. A porokuja-li dorosćeni tajkim njekhmanikam, potom maja hišće lóze huby. Z našej młodosću stoji zrudnje. Dołholětna wójna tomu polékuje. Wona je nam na moralnosći a přistojnosći wjacy škody načiniła, hač na ćěle a w hospodarstwje. Hdy budźa so tute zrudne sćěhwki trósku wurunać dać? Wěrnosć.

⁘

Z Kamjenca. Kralowski „Meldeamt Kamenz“ ma wot nětka wobkhodne hodźiny dopołdnja wot 8—1 hodź.

Naše towarstwa.

Z Radworja. (Katolska Bjesada.) Tudomna Bjesada (kasino) wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej knjez wučeŕ Nawka přednošowaše. Rěčnik, kotryž běše runje na wojeńskej dowolency doma, jednaše wo tobaku, wosebje wo joho rozšěrjenju, wo wšelakich družinach tobaka a tež wo prašenju, kak ze škódnosću kurjenja stoji. — Přednošk sćěhowaše žiwa rozmołwa ze strony wšelakich sobustawow.

Po małej zastawcy poda předsyda měsačny rozhlad, předewšěm wo najnowšich podawkach z wójny, wo wulkosći wójnskoho dołha, wo wšelakich wójnskich jebanstwach a druhich spomnjenja hódnych wěcach.

Přichodna zhromadźizna budźe na swjatu Trojicu, a to w 6 hodźinach (po nowym času). Wopytowarjo njech su na to dopomnjeni, zo so zhromadźizny, hižo wójnskoho nyšpora dla, cyle z dypkom započinaja.

⁘

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy.

Srjedu 24. apryla zeńdźechu so sobustawy k prěnjej lětušej zhromadźiznje w Ralbicach. Předsyda spominaše z wohniwymi słowami na luboho sobustawa, wysokodost. knjeza fararja Wingerja, kotrohož smy 4. měrca w Khrósćicach k rowu přewodźeli, a sławješe joho jako šlachotnoho człowjeka, pobožnoho měšnika a wobdarjenoho serbskoho spisowaćela. Přitomni ćichi „Wótče naš“ za njoho wuspěwachu.

Potom naspomni předsyda 25lětny měšniski jubilej wjeledostojneju kk. fararjow Šewčika a Hicki a přečita jeju dźakne dopisy.

Knjez farař Delan bu z čestnym křižom a knjez farař Hicka ze sakskim zasłužbnym křižom wuznamjenjeny. Jimaj předsyda zbožo přeješe a knjez P. Romuald sčini to w mjenje přitomnych k. předsydźe k joho pruskomu zasłužbnomu křižej.

Na to sćěhowaše jara zajimawy přednošk knjeza fararja Justa-Ralbičanskoho wo „wukubłanju dźěśća“. Pódla druhich srědkow zaběraše so rěčnik wosebje ze ćělnym khostanjom. Wón dopokazowaše ze zastarskich časow, z mnohich postajenjow swj. pisma, ze srjedźnoho a nowoho wěka, zo je so ćělne khostanjo stajnje a wšudźom nałožowało. —

Při rozmołwje wobdźělichu so wosebje kk. P. Romuald, kan. direktor Nowak, cyrkw. wučeŕ Andricki a kantor Šewčik.

Rěčnikej so předsyda w mjenje přitomnych za dokładny přednošk podźakowa.

Nětk poda k. wučeŕ Słodeńk referat wo Drježdźanskej zhromadźiznje 25. měrca tam wotdźeržanej.

Zličbowanjo wo minjenym lěće poda knježna Kubašec. Kk. Renař-Njebjelčanski a Jakubaš je pruhowaštaj a za prawe spóznawaštaj.

Přinoška budźe so zasy 5 hr. zběrać. Přichodna zhromadźizna budźe kónc junija we Haslowje.

⁘

Wšelčizny.

Z Drježdźan. Tu mějachmy njedawno tak mjenowany „pjeluškowny tydźeń“. Mjeno klinči směšne, wupraja pak jara ważny zaměr a podawk. W tymle tydźenju mějachu so po cyłym měsće tkaniny hromadźić, kotrež mohłe wosebje maćerje za swoje móličke k powijenju a drasćenju wužić. Tajkoho płatu a podobnoho nazběra so, kaž so někak přewidźeć hodźi, z najmjeńša 300 centnari. Z wjetša su wěcy hišće jara derje zdźeržane, abo samo dospołnje nowe. —

Wjesne žony, njech je to za was pokiw. Někotražkuli mać na wsach ma lědom něčoho za swoje młoduške dźěćo k podkładźenju abo drasćenju; wy pak maće wěcy doma ležo, kotrež we swojej swójbje hižo wužić njemóžeće. Přewostajće tola tajke płaty a tkaniny — pak zdarma, pak za pjenjezy — druhim, kotrež je nuznje trjebaja, kupić pak jich njedóstanu. — Też to je skutk křesćanskeje lubosće.

⁘

Škódna mydlina. Ludźo k płokanju wjele módłowy kamjeń (Ätznatron) wužiwaja, dokelž mydła nimaja. To pak je wopaki, dokelž je tónle srědk škódny, też byrnjež joho mało nadobo wužił. Wón přejara tkaninu přima, też njeda so wšón zwopłokać a wužimać. Někak da so tomu z kisałom wupomhać, zo šaty w kisałej wodźe wotunkaš. Dokelž pak telko kisała njeje, ma so jara radźić, zo ludźo „Ätznatron abo Seifenstein“ tola trjebali njebychu.

⁘

Žurkowanjo. Na jenym dwórnišću w Hamburgu łakachu strażnicy na 20 „žurkow“, kotřiž mějachu z wěstym ćahom přijěć. Hdyž pak ćah dojědźe, walichu so tajke syły z nakhribjetnikami, korbami, brjeměškami a z podobnym z wozow, zo strażnicy njewědźachu, koho najprjedy přimać. Někotryžkuli z nich měješe 100—150 puntow při sebi abo na sebi a kóždy tłóčeše so z wulkim wotmachom z dwórnišća. Skónčnje, zo tola njebychu cyle podarmo łójili, hrabnychu pjećoch, kotrymž wšo wotewzachu.

⁘

Ale za khwilu z nowa wusny a wosnje so ji zdaše, zo je na třěše swojoho domu. A wokoło njeje sedźachu jeje njewólnicy a hrajachu na citary a spěwachu ji do trunow spěwy, a běłe kćenja mandlowych štomikow padachu a połnje kćějate róže sćelechu ji swoje wónje.

Mjez tym zo tu takle sedźeše a na spěwy posłuchaše, rjekny ji tajny hłós: „Dźi k wobłoženju na kromje třěchi a pohladaj do dwora!“

Ale wosnje so wona wobaraše a rjekny: „Njecham hišće wjacy tych běrnych widźeć, kotřiž so w mojim dworje hromadźa.

W samsnym wokomiku pak zasłyša z dwora wótry šćerkot, klepot hamorow a buchot z drjewom do drjewa. Jeje njewólnicy přestachu spěwać a běžachu k wobłoženju hladać, što to. A też wona njemóžeše z měrom sedźo wostać a běžeše za nimi a hladaše do dwora.

Tu widźeše, zo je dwór połny ludźi, wšitcy jeći z cyłoho swěta so tu hromadźachu. Widźeše tych, kotřiž hewak w ćmowych jastwach sedźa z rjećazami sputani, a tych, kotřiž w wójnskich podkopkach dźěłaja ze swojimi ćežkim hejemi, a tych, kotřiž na wójnskich łódźach ćežko służić maja z wjesłami ze železom wobkowanymi. Widźeše też tajkich, kiž su k smjerći křiża wotsudźeni, ze swojimi křižemi, a tajkich, kotrymž měješe so hłowa sćeć, ze swojimi sekerami. Tohorunja widźeše tych, kotřiž běchu do dalokeje cuzby za njewólnikow předaći a kotrymž so ze styskanjom za domiznu woči želeštej, a tajkich, kotrychž do ćežkoho pluha přahachu, a jich khribjety běchu z prutami krawe rozšwikane.

Wšitcy njezbožowni wołachu z jenym hłosom: „Wotewŕće nam, wotewŕće!“ a někotři bijachu ze swojimi hamorami do duri.

Tu wustupi njewólnik na proh a z mučnym, zaspanym hłosom so wopraša: „Što sebi přejeće?“

Woni pak wotmołwichu wšitcy do hromady wołajo: „Pytamy profetu z Nazareta, kotryž je na zemju přišoł, zo by wšitkim jatym swobodu, wšitkim njewólnikam jich zbožo zasy wrócił.“

Njewólnik wotmołwi jim zymnje: „Podarmo je wšitka próca. Tu joho njenamakaće. A lutujće sebi dalše puće! Pilatus je joho morił.“

Lědma pak bě tele słowa wuprajił, zahrima po dworje, kaž z jenoho horta, zazłobjene wołanjo, hanjenjo a klećo, zo bohotowa měnješe, njebjo a zemja ržitej. A ju samu zajachu wulke stróžele a ze stróželemi zatřepota po cyłym ćěle. A třepotajcy wotući.

A hdyž běše cyle strózwa, posydny so na swojim lěhwje a rjekny sebi: „Ně, njebudu wjacy spać. Cyłu nóc wostanu wotućena. Njecham wjacy, zo by so mi dźało. Dosć sym hižo widźała toho hubjenstwa. Njerodźu wjacy.

Lědma pak bě sebi takle prajiła, zańdźelištej so ji mikawčcy, kaž wołowjanej ćežkej, a hłowa zwjeze so ji na zahłćk a hižo spaše. A dźiješe so ji, zo na třěše swojoho domu sedźi a wokoło njeje běha jeje synk a kula sebi z gumijowej kulu.

Tu zasłyša, kak ji tajny hłós do wucha šeptaše: „Dźi a pohladaj tola, štó to su, kotřiž w twojim dworje stojo čakaja!“

Wona pak, hdyž so ji takle dźiješe, praji sebi: „Ně! sym hižo hubjenstwa widźała tule nóc do syteje wole. Njecham hišće wjacy widźeć. Wostanu, hdźež sym.“

W tym wokomiku kuli sebi jeje synk z kulu a juskajo běžeše za njej. Kula pak běžeše na kromu třěchi, přeskoči železny płót a padźe do dwora. Hólčk zaléze na płót a hladaše, hdźe kula je. Wutróžana poskoči bohotowa: „Njepadń dźěćo drohe!“ a běžeše joho na rucy hrabnyć. Pódla pak pohlada też do dwora a zasy widźeše dwór połny ludźi.

Běchu pak tu wšitcy ranjeni w kajkichžkuli bitwach po cyłej zemi, tłóčachu so tu z naščěpjenymi, z rozrubanymi ranami, z přirubanymi rukami, z wulkimi wotewrjenymi ranami na wutrobje, a z ranow liješe so krej z tokom, zo so cyły dwór tepješe.

(Přichodnje dale.)

140 centnari khlěbowych, 15 centnari tukowych a 2 centnari mjasowych markow běchu w Mnichowje w čišćeŕni Karla Gerbera mašinistojo a mištrjo wjacy čišćeli hač bě jim přikazane. Tele marki běchu mjelčo rozpředawali, rozdawali a wězo tež za so wužiwali. Woni maja za to krute khostanja wočakować.

⁘

Kriminalist jako rubježnik. W Kölnje bě so z jenoho jeničkoho składu za 120000 hr. židy zhubiło. Rano namakachu stražnika wuwjazanoho; hubu měješe z knebleškom wuspinanu. Kaž so wupokaza, běštaj wón a jedyn policaj, z mjenom Hartmann, padušstwo skućiłoj. — Spušćomnaj stražowarjej!

⁘

300lětny powołanski jubilej swjećeše 20. hapryla Bruhmec swójba w Langebrücku. 300 lět dołho hižo služeše znajmjeńša přecy jedyn z tejele swójby we sakskej hajnskej službje; wšón tónle čas wobydlachu Bruhmec hajńkarnju w Langebrücku. Zawěšće cyle wurjadny jubilej.

⁘

Wulke dawki w Americy buchu zawjedźene. Přez to maja wob lěto dawka dać n. př. Rockefelder 7 milijónow při 12 milijónach dokhodow, Frick $1^1/_2$ milijóna na 2 milijónow dokhodow a Carnegie 1 milijón na $1^1/_2$ milijóna; su ličene po puntach, ličby su po hriwnach 20 razow wjetše.

Što směš sebi za šunku žadać. W Hannoveru tamniši hamt za pruhowanjo płaćiznow rozsudźi, zo je 15 hr. a wjacy za punt lichownistwo; 10 hr. za punt šunki a 9 hr. za telko połča stej přiměrjenej płaćiznje. Předsydstwo rěznískoho zwjazka pak zasy přećiwo tomu rozsudźi, zo je tež tajki pjenjez hišće lichowniski a zo po hódnosći nětčišoho rěznoho skotu so wjacy dyžli 5—6 hr. so žadać njesmě.

⁘

„Nowych“ dawkow njeje. Hdyž w stawiznach wróćo hladaš za dawkami, spóznaješ, zo hižo je na jara wšelake a spodźiwne wěcy dawkow było. Tak n. př. napołoži w Jendźelskej prjedy jónu sławny Pitt kóždomu dawk, kiž měješe žónsku čeledź. Za to, zo sebi dźowkow dźeržeše, měješe tehdy kóžde małe a wulke knježstwo dawki płaćić. Hilžbjeta, wuwołana jendźelska kralowna, w Ruskej carowna Katharina a w Francózskej Duprat žadachu sebi wosebity dawk wot tych, kotřiž brodu nošachu. Něšto podobne je hišće nětkle to, zo katolski swětny duchowny ma sebi, dyrbi-li brodu nosyć, prawo k tomu wot Roma wuprosyć. Najzajimawši pak je dawk, kotryž Jurij III. napołoži: za pohrjeby měješe so wěsty pjenjez wotedać. Tohodla prajachu joho poddani: „Z dawkami ćwiluje nas hač na smjerć, zo by skónčnje tež wot pohrjeba hišće dawk měł.“

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 989. katechet Florian Fencl we **Wodnjanach**; 990. Pawoł Krawc z **Dźěžnikec**; 991. Hańža Měrćinkowa z **Budyšina**; 992. Jurij Rjek z **Kašec**; 993. Pětr Nagl z **Kanec**; 994. Marija Larasec z **Haslowa**; 995. Jakub Donat z **Libonja**; 996. 997. z **Drježdźan**: Marija Wawrikowa, Hańža Běmarjec.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

darichu dale pola k. fararja: Madlena zwud. Wornačowa, wumjeńkarka w Miłoćicach 150 hr.; wot sobustawow III. rjadu k mjeninam k. fararja 50 hr.; přez wjeledost. k. kapłana Miča Hańža Pječkec z Njebjelčic 5 hr.; njemjenowana z Khróšćic 10 hr.; njemjenowana z Nowoslic 20 hr.; Mikławš Pječka z Krjepjec 5 hr.; njemjenowany ze Smječkec 10 hr.; njemjenowana z Wotrowskeje wosady 200 hr.; J. Sł. z Pančic 10 hr.; wjeledost. k. farař Delan z Baconja 200 hr. němskeje wójnskeje požčeńki z 1. kuponom za 2. jan. 1919; na Delanec-Nowakec kwasu we Wětenčy nahromadźene přez brašku Wincarja 93 hr. Přez redaktora: knježna Khata Kochec z Budyšina 100 hr., Madlena Rabowa z Hórkow 5 hr. — Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam!

Za cyrkwje dari N. N. z Hory **200** hr. a to po 50 hr. za nowu cyrkej we **Wotrowje**, za cyrkej swj. Józefa w **Hajnicach**, za cyrkej w **Zdźeri** a za cyrkej w **Biskopicach**.

Wosobniša swójba w Lubiju pyta **serbsku katolsku** měšćansku **holcu,** kotraž so na kucharjenjo wustoji. Dalše je dozhonić pola redakcije „Kat. Posoła“ w Budyšinje při Pětrowej cyrkwi 6 II.

⁘ Jandźel pěston ⁘

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Hdyž je wysokodostojny knjez

knjez farař Jurij Rjeda

jako Ralbičanski kapłan nas wopušćił, dowolamy sebi jomu jako wučerjej nabožiny při našej šuli za wšě miłe, lubosćiwe a wutrobite poćahi k nam a našim dźěćom nutrne **„Zapłać Bóh tón Knjez“** a **„daj Bóh zbožo“** do wyššoho zastojnstwa wuprajić.

Konjecy-Šunow
w aprylu 1918.

W dźakownej mysličcy
šulska rada a starši.

*Spominajo na čas swojoho kapłanjenja w **Njebjelčicach**, **Seitendorfje**, **Khróšćicach** a **Ralbicach** mam za swoju winowatosć, swojim prjedawšim předstajenym kk. fararjam: **Kubašej**, **Křižankej**, **Hiccy** a **Justej** so dźakować za wšu bratrowsku lubosć a přećelnosć, kaž tež **Njebjelčanskej**, **Khróšćanskej** a **Ralbičanskej** wosadźe za wšě wopokazy lubosće, wosebje pak najdostojnišomu knjezej praelatej **Skali** za tak swjatočne zapokazanjo do nowoho zastojnstwa, kaž tež za wšě zbožopřeća ze strony duchownych sobubratrow a swěrnych Serbow.*

*W **Hajnicach**, 25. apryla 1918.*

***Jurij Rjeda**, farař.*

Nierth & Förster

Dalokoreč̌čak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Přewzaćo wobkhoda.

Z tutym dawam Serbam w Kamjencu a wosebje we wokolinje wědźeć, zo **předawarnju kolesow a dźěłarnju** swojoho njebohočičkoho muža dale powjedu a prošu wšitkich prjedawšich woteběrarjow, zo bychu tež ke mni ze samsnej dowěru stali. Budu so prócować, wšitke žadanja a dźěła swědomiće a spěšnje wuwjesć.

W **Kamjencu**, 1. meje 1918.

Ida zwud. Rychtarjowa.

Mjeńšu abo wjetšu žiwnosć **kupić** abo **wotnajeć** pytam. Poskićenja njech so w Donnerhakec knihićišćerni wotedadźa.

Holca, połpjatnaće lět stara, ***pyta hnydom službu***. Wšo dalše zhoniš pola k. Raba na cyhelnskej drozy čo. 15 w Budyšinje.

Po dołholětnej khorosći — při dlějšich přetorhnjenjach — časćišo wobstarana ze swjatymi sakramentami zemrě pjatk rano 26. apryla moja horcolubowana mandźelska, naša njezapomnita mać, dźowka, sotra a swakowa

Marija Zelnakowa

rodź. Koklic

a bu zandźenu póndźelu z konduktom a z assistencu na Khrósćanskim kěrchowje pokhowana.

Wróćiwši so wot jeje rowa, wuprajamy wšitkim, kotřiž su našu drohu zemrětu při jeje ćežkej khorosći wopytali a na druhe wašnjo swój podźěl na našim podeńdźenju wopokazali, wosebje wjeledostojnomu knjezej P. Ubaldej, za bohaty wopyt na póstywječoru a k-rowu-přewodźenju, nošerjam za njesenjo, kaž tež za krasnu pychu wěncow jenož na tute wašnjo swój **najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“**

W **Kukowje** na dnju pohrjeba,
29. apryla 1918.

Jakub Zelnak
w mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych.

Wróćiwši so wot rowa našoho nam tak zahe wotewzatoho luboho mandźelskoho, nana, syna, bratra a swaka,

knjeza kublerja Jurija Pawoła Šäfera

w Pozdecach,

šeržanta pola narunanskoho trajnskoho wotdźěla čo. 12 w Drježdźanach

wuprajamy jeno z tutym wšěm, kotřiž su joho w khorych dnjach pak w Drježdźanach, pak doma wopytowali, na póstywječorje za joho dušu so modlili a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Wosebity dźak słuša tež česćenej sotře Zosimje we Worklecach za jeje wothladanjo khoroho, kaž tež Baćońskomu wojeńskomu towarstwu za přewodźenjo z khorhowju.

W **Pozdecach**, **Ralbicach** a **Drježdźanach** na dnju pohrjeba,
28. apryla 1918.

W mjenje žarowacych
Herta zwud. Šäferowa.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 19. | Budyšin, 11. meje 1918. | Lětnik 56.

Za „Amen“ dale.

Wo lubosći swjateje Marije.

Třeća a zdobom najrjeńša mjez bójskimi póćiwosćemi je lubosć k Bohu. Spóznachmy we wěrje žiwjacy korjeń, w nadźiji so pozběhowace stwjelco; tak widźimy w lubosći Božej něžne kćenjo tšoch hłownych počinkow, kotrež na Boha samoho so poćahuja.

Tutón krasny počink njewobsedźeše žadyn človjek tak dokonjany, kaž swj. knježna Marija.

Lubosć je za človjeka potrěbnosć. Bjeze wšoho lubuje človjeska wutroba pak Boha, pak stworjenja. Jenož tohodla, dokelž mnozy človjekojo swoju lubosć na stworjenja rozmjetaja, njelubuja Boha docyła, abo nic dosć. Najzbóžniša knježna běše bjeze wšeje njeporjadneje přiwisnosće k swětej, a tohodla dyrbješe so jeje cyła lubosć k Bohu přiwobroćić. Wona bě połna swjateje lubosće Božeje.

Kaž bě Marija wukhowana zwostała před herbskim hrěchom, tak njebě tež wosobinskoho hrěcha skućiła. Sama wot so pak njezwosta tež wona bjez hrěcha. Tež, štož ju nastupa, dyrbjachu so tamne srědki nałožeć, kotrež nas před hrěchami škitaja. Hłowny z tutych srědkow pak je lubosć k Bohu. Štóž Boha mjenujcy woprawdźe lubuje, tón joho njehněwa, tón njehrěši. Marija je w cyłym swojim žiwjenju z wulkej lubosću k Bohu napjelnjena była.

Lubosć Boža je płód bójskeje hnady. Hdźež hnada we wšej połnosći knježi, tam dyrbi mócna lubosć Boža zdobom žiwa być. Z horta njebjeskoho pósła Gabriela pak smy zhonili, zo bě Marija połna hnady. Tohodla bě tež połna wóhniweje lubosće Božeje.

Jako dźowka njebjeskoho Wótca bě wona połna dźěsćowskeje lubosće, jako mać Syna Božoho bě wona połna maćerskeje lubosće, jako njewjesta Ducha Swjatoho połna njewjesćinskeje lubosće k Bohu. „Jeje žiwjenjo běše wobstajne zdychowanjo lubosće“, praji swj. Leonard z Bustis.

2. Kak, lubi česćowarjo swj. Marije, ma so z našej lubosću k Bohu! Njepobrachuje nam často dosć na tutym počinku?

A tola je to naša prěnja winowatosć, Boha lubować. Lubosć Boža je nam připoručena w prěnjej a hłownej kazni, kotraž rěka: „Dyrbiš Boha swojoho Knjeza lubować z cyłeje swojeje wutroby, z cyłeje swojeje duše, z cyłeje swojeje mysle a ze wšěch swojich mocow.“

Bóh zasłuža sebi cyłu našu lubosć! Je tola wón rjanosć, mudrosć, dobroćiwosć a dospołnosć sama. Njeje rjanosće a krasnosće tu na zemi, kotraž by so z nim na někajke wašnjo měrić mohła! A sam wot so ma wón wšitku dospołnosć — wot wšeje wěčnosće — njeje sebi ju hakle w běhu lětstotkow nadobył — wón je wěčna, njestworjena rjanosć!

Wón je kužoł wšeje rjanosće! Wšo krasne tohole swěta je so z tutoho bójskoho kužoła rjanosće wuzórliło při stworjenju swěta — wšo rjane tohole swěta je potajkim wotbłyšć joho dospołnosće — jenož njedospołny wotbłyšć a słaby wobraz joho krasnosće! — Joho dyrbimy lubować, wšak je wón naš stworićeŕ, naš wumóžnik, naš zbóžnik, najwjetši dobroćeŕ, naše wěčne myto. Kak by móžno było, hdy bychmy joho njelubowali, joho njelubowali z horcej lubosću?

Tak zbudźmy krute wotmyslenjo, zo chcemy joho skónčnje lubować. Prajmy dys a dys: „O mój Božo, lubuju Će“. Wospjetujmy tute pozdychnjenjo, doniž so naša zymna wutroba njezhrěje, naša twjerdosć njeroztaje.

Prošmy wo tule lubosć Mariju, kotruž Bóh sam w swj. Pismje maćeŕ rjaneje lubosće mjenuje. Amen.

Wo horliwosći Marije za česć Božu.

Ze spóznaća Boha a lubosće k njomu nastawa horliwosć za česć Božu, za jeje spěchowanjo a rozšěrjenjo. Dokelž najzbóžniša knježna w swětle swojeje spodźiwneje wěry Boha tak jasnje spóznawaše a joho dospołnosćow a dobrotow dla joho tak njepřirunajomnje lubowaše, tak dyrbješe tež wóhniwa horliwosć za joho česć jeje cyłu dušu přewzać.

Bohužel je so jenož mało słowow swjatoho Pisma nam wukhowało, kotrež je Marija něhdy rěčała. Bychmy-li wědźeli jich wjacy, bychmy w nich zawěšće najrjeńše swědčenja jeje zahorjenosće za česć Božu nadešli. Jónu je so jeje wutroba wotewriła k tamnomu khwalbnomu spěwej, kotryž „Magnificat“ mjenujemy. Tutón pak dopokazuje nam nanajjasnišo, zo jej česć Boža, česć jeje njebjeskoho Wótca, česć jeje bójskoho Syna, česć Ducha Swjatoho pře wšo dźěše.

Wona bě hišće cyle postróžena tamnoho postrowa a powěšće dla, kotruž bě jej jandźel Gabriel z njebjes přinjesł; tu bu při domapytanju wot swojeje ćety Hilžbjety z nowa zbóžna khwalena dla wuzwolenja za Maćeŕ Božu. Kak přiwza wona tute česćowace zbožopřeća a postrowjenja? Što měnješe wo nich — kak so wo nich wupraji? Jeje khwalbny spěw nam to praji.

Arcjandźel bě ju w mjenje Boha česćownje postrowił, jej wobswědčił, zo je dźěćo Božeje lubosće a za mać Božu wuzwolena. Wona pak njebjerješe tu khwalbu sama za so, ale Bohu da wšitku česć. „Hlej, sym służownica Knjeza“ praji wona.

Hilžbjeta bě ju jako mać Božu zbóžnu khwaliła, jako žohnowanu mjez wšitkimi žónskimi postrowiła. Tute postrowjenja njepoćahuje wona na so; tute postrowjenja su jej nastork, zo Boha a joho swjate mjeno překrasnja. „Wulcy khwali moja duša Knjeza a mój duch zraduje so w Bohu, mojim zbóžniku! Přetož wón je pohladał na nizkosć swojeje dźowki“ — jako by chcyła prajić: Ja sym jenož khuda, służowna Boha Knjeza. Wón je wulke na mni činił, joho mjeno je swjate. Wón je miłosć činił, wón je swoju móc wopokazał nade mnu.

Z toho móžemy sudźić, kajke zmyslenjo ju w cyłym žiwjenju wobknježeše. Česć Boža stoješe jej nad jeje samsnej česću, česć Boža běše jej to prěnje a najwažniše, česć Boža jej to najlubše a najbóle požadane, česć Boža to jeničke, štož pytaše, za čož dźěłaše a za čož bě žiwa. K Božej česći woćahny swoje dźěćo, k Božej česći woprowaše je w templu, k Božej česći poda syna, hdyž na křižu mrěješe.

Tež w tym nastupanju dyrbimy ju sćěhować. Hłuboko dyrbi w našej wutrobje wěrnosć zaščěpjena być a zwostać, zo je Bóh wšitko stworił k swojomu překrasnjenju. Česći Božej maja służić njebjo a zemja; jandźeljo a človjekojo; zwěrjata a rostliny; słónco, měsac a hwězdy; wšitke stworjenja maja česć Božu wopowědować.

Modlmy so ze swjatym zahorjenjom husćišo wobdźeń prózstwje „Wótče naša“: „Swjatosćene budź Twoje mjeno. — Twoja wola so stań kaž na njebju tak tež na zemi.“ Hladajmy so hrěcha, kiž česć Božu niči, Boha wonječesća. — Wubudźmy kóžde ranjo dobre měnjenjo: „Wšitko k Božej česći.“

Wobdźělejmy so na tamnych dobrych skutkach, kotrež wosebje česć Božu spěchuja; kotrež pohanam swětło wěry přinošuja, błudnowěriwych do cyrkwje Khrystusoweje wróćo wjedu, cyrkej powyšuja, swj. wótcej swobodu wuskutkuja, duše dobywaja, dobromu k dobyću dopomhaja. Cyle, wšudźom a přecy rozmnožejmy česć Božu na zemi — we swojich myslach, žadosćach, słowach, skutkach, — zo bychmy něhdy z bójskim mištrom prajić móhli: „Njepytam swoju česć — je kiž pyta a sudźi.“

Amen.

Wójna.

Na zapadnych frontach njeje so posledni čas wjele přeměniło, runjež wojowanja sylne wostachu. Wjetše podawki drje so přihotuja. Jendźelske nowiny njedawno pisachu, zo staj generalaj Foch a Haig fróntu pola Yperna přehladowałoj a namakałoj, zo „bjez nadźije“ njeje. To runje jara hordźe njeklinči. Hewak Jendźelčenjo a Francózojo z wjetša z połnišej hubu rěčachu. Najskerje woni čuja, zo z jich wěcu najlěpje njestoji. Zhubjenu horu Kemmel chcyše Foch na wšě wašnjo zasy dobyć a je tam wulki dźěł swojich reservow w čežkich a krawnych nadběhach woprował a njeje tola ničo dobył. Jendźelske wójsko w Ypernu změje wšu nuzu, zo z ypernskich pasli bjez wjetšeje škody wućeknje. Samo italske nowiny měnja, zo je k tomu hižo pozdźe. Tež Hazebrouck, hłowny dypk za zwisk ze zadnimi francózskimi linijemi, potřěluja a wobtřěluja hižo z dźěła němske kanóny.

Kaž pola Yperna, tak dyrbi Foch tež pola Amiens, Villers Bretonneux, nad Sommu a Avru přecy nowe divisije zastajeć bjez

toho, zo by što wučinił. Tak wučerpa swoje hišće zbytkne mocy a naši wobknježa bitwišća. Hdyž budźa dosć přihotowani, móža z nowej offensivu započeć a zdźerža móžnosć, zo móža njepřećela k bitwje nuzować, hdźež so jim spodoba. To pak je wulki dźěl dobyća.

Na rańšich fróntach

je měr, kiž žadyn měr njeje. Hdźež naše wójska njejsu, knježi njeporjad a njepřećelstwo přećiwo nam, tak zo tam tež za naše hospodarstwo ničo njedóstanjemy. Tohodla naše wójska přecy dale do Ruskeje nutř ćahnu. We Wukrajni su nětk při wšěm khwatku stajnje wojujo hač do Sewastopola na połkupje Krimje přišli. Sewastopol je twjerdźizna při čornym morju, kotraž bu w krimskej wójnje 1854—55 wot Francózow a Jendźelčanow po dołhich a ćežkich wojowanjach dobyta. Sewastopol je tež hłowny ruski přistaw w čornym morju. Nětk su hižo někotre turkowske łódźe do njoho zajěle. Ruskich łódźi so po zdaću njetrjebaja bojeć, skerje pak minow, kotrychž je čorne morjo hišće połne.

K Wukrajnje słuša tež 30000 kósnych kilometrow wulka krajina při rěcy Donjec, kotruž naše wójska tohorunja wobsadźichu, zo njebychu bolšewiske šwity wšo zničiłe. W tamnej krajinje je wjele dobroho wuhla, železa a wołoja a druhich kowow. Tež přistaw Tranganrog nad asowskim morjom wobsadźichu naši. Wot tam wuwožowaše so za měrny čas najrjeńša pšeńca z južno-ruskich krajinow.

Hižo ćežo hač we Wukrajnje mějachu naše wójska w sewjernych krajinach,

we Finiskej

wojować. Tam běchu so hišće finiske běłe gardy z ruskimi čerwjenymi a bychu bjez němskeje pomocy podležałe. Nětko je, kaž so 4. meje wozjewješe, z najmjeńša južnowječorna Finiska wot njepřećela wuswobodźena. Finiscy a Němscy přimachu njepřećela mjez Lahti a Tavastehns-om a zbichu joho w 5dnjowskej bitwje po surowych wojowanjach. Hdyž chcyše wot wšěch stron wobzanknjeny njepřećel k połnocy twochnyć, zašlahachu finiske mocy jomu posledni wupuć. Tak dyrbješe so podać. Nimo nanajćežšich krawnych poražkow zhubi njepřećel **50 kanónow, 200 mašinskich, tysacy koni** a **wozow.** Hižo w prjedawšich wojowanjach bě na 30000 jatych do našich rukow padnyło.

Jeći wuměnjeni.

Němscy a francózscy zastupnicy su wo wuměnjenju jatych mjez sobu jednali, a generalmajor z Friedrich wozjewi póndźelu we hłownym wubjerku kejžorstwowoho sejma, što su wučinili.

Wuměnić dyrbi so něhdźe 2500 officirow a 120000 muži a to po powšitkownej zasadźe, zo z kóždeje strony jedyn za jenoho z druheje strony so wuměni. Officirojo du do Świcy, podwyšcy a wojacy do domizny; nimo toho budźa wotpušćeni wšitcy nanojo, kotřiž maja z najmjeńša 3 dźěći, w starobje mjez 40 a 35 lětami a wšitcy přez 45 lět stari jeći. Po tym budźa wšitcy němscy jeći z lětow 1914, 1915 a 1916 ze zajenstwa wuswobodźeni. Wšitcy officirojo, podwyšcy a wojacy, kotřiž su tu khwilu zranjenja dla w Świcy zawrjeni a kotřiž buchu do 1. novembra 1916 zajeći, wotpušća so do domizny, najskerje hižo we přichodnych tydźenjach. W juliju snadź započnu so wuměnjenja jatych z Francózskeje sameje. Budźa wězo dlěji čas trjebać.

Jednane bu tež wo zežiwjenju jatych a wo wobkhadźe z nimi a móžemy so nadźijeć, zo změja so přichodnje naši jeći w Francózskej lěpje, hač to dotal wosebje w někotrych lěhwach bě. Nětkle abo prjedy hdy zajeći civilni ludźo budźa so wšitcy w bližšim času domoj wróćić móc.

Měr z Rumunskej

bu 7. meje dopołdnja w 11 hodź. w Bukaresće we swjatočnym skónčnym, pod předsydstwom statnoho sekretara z Kühlmanna wotdźeržanym, posedźenju podpisany. Měr budźe rěkać „měr Bukarestski". Štož postaja, budźe hnydom wozjewjene.

Měr bě wječor 6. meje hižo wučinjeny, a pólny maršal z Mackensen bě zastupjerjow wobdźělenych mócnarstwow k hosćinje přeprosył. Maršal sławješe dokonjany ważny skutk a přeješe mócnarstwam kćěw a zbožo w přećelstwje. — Nadźijomnje wopokaza so měr z Rumunskej, wo kotryž so přez dwaj měsacaj dołho jednaše, nam spomožny.

We Wukrajnje

knježi hišće wulki njeporjad. Prjedawše knježerstwo pod radu njemóžeše a njechaše ani znutřkowne ani zwonkowne należnosće rjadować, wobdźěli pak so potajnje na ćežkich njepřećelstwach přećiwo našomu wójsku. Nětk su burja generala Skoropordskoho za hetmana wuzwolili a nowe ministerium bu pomjenowane. Snadź budźe nětk móžno, něšto žitow dóstać. Tola wostanje to při zašmjatanych wobstojnosćach ćežke. Něšto je na puću k nam.

Swětowy rozhlad.

Pruska.

Powšitkowne wólbne prawo je pruski sejm 2. meje po dlějšich z dźěla jara rozhorjenych jednanjach z 235 přećiwo 185 hłosami zaćisnył. Nimo konservativnych hłosowaše tež 15 centrumskich a 33 nacionalliberalnych přećiwo njomu. To bě 2. wothłosowanjo a nětko budźe knježerstwo ze stronami a te budźa mjez sobu dale jednać, hač mohła so tak k 3. čitanju wólbnoho zakonja wjetšina za jenajke wólbne prawo namakać. Bjez nadźije to hišće njeje. Kóždy dźěn wě, zo by knježerstwo dyrbjało sejm rozwjazać, jeli wón tež při 3. čitanju nowe wólbne prawo zaćisnje, a nichtó njeby rady zamołwjenjo za njeměr nowowólbow wo srjedź wójny njesł.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wutoru swjećeše naš wulcy zasłužbny wótčinc, knjez rěčnik justicny radźićel **Michał Cyž** swoje šěsćdźesate narodniny. Naš jubilar so narodźi na burskim kuble we Žuricach 7. meje 1858. Hdyž bě wjacy lět wopytował wosadnu šulu we Wotrowje, přińdźe jutry 1870 do Budyšina, wudokonja so tu wosebje w němskej rěči na tachantskej šuli, přihotowa so na dalše studije na praeparandźe katolskoho seminara, z Budyšina přesydli so lěta 1873 nazymu do Prahi, wustudowa gymnasijum na Małej Stronje, wobsta khwalobnje maturitne pruhowanjo l. 1880. Potom wotsłuži lěto jako dobrowólnik w pěšim połku w Budyšinje, wróći so z nowa do Prahi. Tam a w Lipsku studowaše na universiće prawa; dokonja swoje studije 1886, skutkowaše jako referendar pola našoho serbskoho rěčnika njeboh knjeza Mütterleina, zasydli so sam jako rěčnik w Budyšinje. — Hižo jako sobustaw towarstwa „Serbowka" w Prazy knjez Cyž so pilnje prócowaše, zo by so w maćerščinje wudokonjał a pisaše wustojnje sobu do časopisa „Lipa Serbska", kotruž tehdy z wulkoho dźěła sobustawy „Serbowki" sami pisachu. Jara šěroke polo k spomožnomu skutkowanju so jomu tu we Budyšinje wotewri, kotryž dźěn je srjedźišćo wšěch prócowanjow za serbsku rěč a narodnosć. Dokelž naš jubilar serbšćinu dokładnje znaje, ma hižo z tym jako rěčnik wulku dowěru mjez swojimi krajanami. Joho ćiche, měrniwe a lubosćiwe wašnjo je pak jomu tež cyle wosebitu přiwisnosć dobyło, joho swědomitosć a pilnosć je jomu nadobytu dowěru tež zdźeržała, tak zo je knjez Cyž šěroko a daloko pytany a česćeny zastupnik prawa a radźićel we mnohich ćežkich należnosćach. — Nam pak je joho šěsćdźesaty narodny dźeń tež witany wosebje k tomu, zo bychmy z najmjeńša z krótka česćenym čitarjam naspomnili, što je wón přede wšěm za naše lube Serbstwo skutkował a dokonjał. Sem słuša najprjedy joho wulka a napinaca starosć wo naš „Serbski dom". Runje dwaceći lět wot jutrow 1898 je naš wosławjenc zarjadnik „Serbskoho domu". Z krótka je to prajene, ale mnoho ma to na sebi. Kelko je tu lěto wot lěta starosćow, zo by so tutón wulkotny rjany twar derje zakhował, što ma so na tajkim twarjenju mohł rjec bjez přetorhnjenja porjedźeć, rjadować, wobhladniwje a sprócnje wobstarować, zo by twarba sama škody njebrała, zo bychu wšě rumy derje přenajate, wužiwane byłe, zo by tak serbski lud ze swojoho domu dźeń a wjacy wužitka měł. Kelko wobćežnych pjenježnych należnosćow ma so kóžde lěto rjadować, kelko prócy, časa, dźěła, starosćow to načinja. Bóh sam to wě; mytuj to nadobnje našomu lubowanomu wótčincej. Zjawnje rěčeć, wustupować a spisować, wězo je spomožne a je napadniše. Tola wěste je, zo też ćichi, měrniwy, dobroćiwy radźićel a sprócny dźěłaćeŕ při zarjadnistwje ma runje tak wulke zasłužby wo to, zo by so nam rěč a narodnosć našich wótcow wukhowała. A tajki dźěłaćeŕ je knjez rěčnik Michał Cyž. Serbski lud, wosebje też wšitcy, kotřiž so prócuja wo zdźerženjo drohich namrětych kubłow, kajkež su křesćanska póćciwosć, kraloswěrnosć a pobožnosć našoho naroda, maja dobru přičinu, zbožo přeć našomu jubilarej. — Też za katolsku ludowu šulu je knjez Cyž jara dołho a spomožnje skutkował jako předsyda šulskoho wubjerka, runje tak je też sobustaw (městopředsyda) tudomnoho katolskoho cyrkwinoho předstojićerstwa. Tak mnohe a wšelakore spomožne skutkowanjo je też so z tym přispóznało hižo před dlějšimi lětami, zo so jomu spožči titul kralowskoho justicnoho radźićela. — Wšitcy, kiž našoho luboho knjeza wosławjenca znaja a sej waža, přeja wěsće z nami: Bóh zdźerž nam hišće mnohe lěta knjeza radźićela Michała Cyža strowoho a čerstwoho, zo mohł ze swojej pomocu hišće dołho dźěłać a mnoho dokonjeć „Bohu k česći a Serbam k wužitku!" J. L.

⁂

Z Budyšina. Też tu zarjaduje so bórzy, kaž to w Drježdźanach je njedawno hižo było, „pjeluškowy tydźeń". Też tu wočakuje so z njeje wulki wunošk za potrěbne njedźelniče a jich dźěći.

— Dokelž bě železniski jězdny porjad hakle pozdźe dóstać, woćišćimy dźensa jenož wo jězdźenju ćahow, kotrež móže wužić, štóž chce jutře sobotu do města. Wšón druhi porjad podamy w přichodnym čisle. Wot 15. t. m. ma nowy porjad płaćiwosće.

— Wokrjesny wubjerk Budyšskoho kral. hamtskoho hejtmanstwa je nowe pjenježne papjerki po 25 a 50 pjenježkach wudał. Wone płaća po cyłym Budyšskim hejtmanstwje a też we Biskopicach hač do 31. dec. 1918. Zajimawe je, zo **wopismo na papjerkach** bjez prawopisnych zmylkow njeje. Tam stoji n. př.:

„Wer . . . Gutscheine sich verschaft, a gültig . . . einschlieslich der Stadt Bischofswerda.“ — Kajki pokoj to za redaktorow nowinow, hdyž samo na tajkej pjenježnej papjercy móže zmylk so podsunyć.

⁘

Z Hórkow. Zańdźenu sobotu wotpali so tudy słomjany statok kněžkarja Lorenca. Přez škrě parneje pućoweje walki, kotraž z Hórkow do Njeswačidła kamjenje wozy, zapopadny so słomjana třěcha a přewobroći statok do procha a popjeła. Lorenc ćežko ćerpi, dokelž njeje mohł sebi ničo wukhować. Křesćanska smilnosć budže tu pomhać dyrbjeć.

⁘

Z Kukowa. Zo so naši serbscy wojacy zmužiće a njebojaznje z njepřećelom pjeru, a też swoju wójnsku službu šwěrnje a swědomiće wukonjeja, wo tym swědča mnohe wuznamjenjenja wšelakich družin. Njedawno — kónc apryla — bu naš wjesnjan Józef Hodank, wojak při jenym pěšnym połku, ze železnym křižom II. rjadownje wuznamjenjeny. Je hižo mějićel Friedrich-Augustoweje medalije. Pospochi wojuje nimale 3 lěta na zapadnych bitwišćach, w poslednim času w Flanderskej. Zbožownje je při wšěch hrózbnych nadběhach hač dotal wotešoł. A njech je jomu dobry dóńt spožčeny.

⁘

Z klóštyrskej wokoliny so nam piše:

W našim doprědkarskim času, kiž chce we mudrosći přesahać wšě zašłe doby, njeby za móžne měł, zo su hišće ludźo w 20. lětstotku, kotřiž někajkomu sem přiběžanomu cuzbnikej — nichtó njewě, hdźe je po prawom z domom — wuhojenju khorosćow abo ćělnych brachow „spodźiwne skutki“ přicpěja. W minjenych dnjach — powěda so, zo póndźelu zasy přińdźe — wopytowaše tajki „dźiwy činjacy dochtr“ našu wokolinu, zo chcyše ludźom w jich ćělnych nuzach — nic też w duchownych??? — k „pomocy“ być, wězo za drohi pjenjez. Tuta khorosć počinaše so hižo tak sylnje rozšěrjeć, zo bě duchowny nuzowany, přećiwo tajkim błudnym ćežko-hrěšnym přiwěrkam z klětki zjawnje wustupować, a hrožeše wšitkim ze zapowědźenjom wotwjazanja we spowjedźi, jeli tutomu wěru a človječi rozom hanjacomu činjenju kónc njećini. Tajki njezmysł, kiž traš pola najprosćišich ludow w Africy abo w Americy, na najniższim skhodźeńku stojacych, knježi, je potajkim pola nas přiwisnikow namakał, a trunjeni maja pódla swojich wudrětych pjenjez nětko směch a hańbu njesć. A tutón **druhowěriwy** překlepanc směje so skradźu do rukow, zo je pola **katolskich Serbow** tajkich nadešoł, kotřiž njewumru. Mužej, kiž wo lěkarstwu telko rozemi kaž žabjacy kantor na pišćelach, su so mnozy zdowěrili. Wbozy! A derje da sebi swoje „lěkarske wumjelstwo“ płaćić, **tři hriwny za jedyn wopyt**, potajkim wjacy hač aprobowani lěkarjo, kiž su lěta dołho na universiće so na swoje nimo měry ćežke a zamołwite powołanjo přihotowali. A tajki sem přiběžany človjek je to wosnje nawuknył a čini ćělne dźiwy na swojich woporach! Njewěmy, što mamy bóle wobžarować, hač njerozom ludźi abo njewšědnu khrobłosć tamnoho človjeka, kiž pod našimi zakonjemi smě tajke „kumšty“ wuwjesć. Pjero so staja, wšitko na zjawnosć přinjesć, w kajkich „khorosćach“ (!) ludźo pola njoho swój wućek pytachu. Snadź budźemy so z tym w přichodźe hišće raz zaběrać.

⁘

Z Biskopic. Hdy ma so šula započeć? Wo tym so też tu wjele rěčeše a wuradźeše kaž drje wšudźom. Dokelž wyšnosć njewědźeše, kak prawje sčini, da staršim wothłosować. Při tym so wupokaza, a to přećiwo wšomu wočakowanju, zo je wjetšina za to, zo so we 7 hodź. po nowym času z wučenjom ma započeć. Mjez wothłosowacymi bě 447 za, 263 přećiwo započatkej w 7 hodźin.

Naše towarstwa.

Burske towarstwo

tola tu hišće je. Wšelacy wšak sebi hižo myslachu, zo je puć wšeje zemskosće šło, abo — štož by znajmjeńša česćowace było — rjekowskeje smjerće namakało na krawnych bitwišćach. Wójna drje je zadźěwała časćišomu zeńdźenju, tola pak je jomu nowy nadawk napołožiła, kaž dźěn w mnohim, štož lud a kraj, towarstwa a jenotliwca tu khwilu jima a přima. Nowy nadawk? — ně, hłowny joho zaměr ze starodawna, Serbam zdźeržeć zemju a statok, rěč a narod.

Z tutym prašenjom zaběraše so po wěstym wašnju nadrobnje zhromadźizna 4. meje w Serbskim domje w Budyšinje, kotraž něhdźe dwě hodźinje traješe. Knjez předsyda, ryćerkubleŕski najeńk a kubleŕ Rjenč z Worklec-Khrósćic wupraji, ju wotewrjejo, zamysł, pře čo je zhromadźiznu powołał. Měješe so wo tym poměćeć, kak mjenujcy po wójnje zasy čeledź a rjemjeslnikow do wsow dóstanjemy.

Rozmołwy wo tym běchu zdźěla jara zajimawe, tu a tam wšak wotsalichu so wot wěcy, wo kotrejž měješe so jednać; tola też w tym běchu wužitne. Kak je móžno, sebi čeledź zdźeržeć a dobyć? Z dlějšich rozmołwow wujadri so měnjenjo, zo mamy so wo to prócować, tych, kotřiž su do wójny wotešli, po wójnje zasy sebi dobyć, też tajkich, kotřiž su někak ranjeni, tola jenož tak wobškodźeni, zo swoje dźěło zastarać móža. Dale mamy so wo to prócować, zo bychu tajcy, kotřiž su před wójnu snadź lěpšeje zasłužby dla, snadź dokelž bě jim tam skerje móžno, wobydlenjo za nowu założomnu swójbu namakać, do městow zaćahnyli, zasy puć na wsy namakali. Z rozmołwow bě dowidźeć, zo je skoro po wšěch serbskich kóncach so nazhoniło, zo jara wjele, snadź najwjacy tych, kotřiž ze wsow do městow so přesydlichu, je tohodla wsy a ratarske dźěło wopuščiło, dokelž na wsach wšěm móžno njeje, sebi swójbu założić. K tomu njeje tam wobydleni, a je k ežiwjenju mała mzda, předewšim na knježich dworach.

Wšelake běchu myslički, kotrež buchu wuprajene, kak mamy tomu wotpomhać. Přewahu dobu drje ta, zo mělo wjacy žiwnosćow być, abo z najmjeńša khěžow zněkajkej zahrodku abo něšto kórcami pola. Zemja k tomu snadź by so měła předewšim brać (pokupić abo wotnajeć) wot wulkich ležomnosćerjow. Tu wupraji so zasy stara skóržba na prawo, kotrež ryćerkublerjo we Łužicy nad staršimi małymi žiwnosćemi maja, mjenujcy předkupne (a wukupne) prawo; přez nje pozhubjuje so wjele mjeńšich existencow, tak wotebjera też čeledź na wsach a rozmnoža so proletariat w městach. Tak bywa přecy mjenje dźěławych mocow za ratarstwo, a syły tych přibjeraja, kotřiž chcedźa wot ratarstwa žiwjeni być. Předkupne prawo ma so zběhnyć

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(8. pokračowanjo.)

A za nimi tłóčachu dale a nowe črjódy tajkich ludźi, kotřiž běchu swojich lubych na bitwišćach zhubili. Dźěći wołachu za swojimi zastaraćelemi, młode žónske žałosćachu za swojimi lubowanymi, šedźiwcy zdychowachu žarujcy za swojimi synami.

Wšitcy napřemoh tłóčachu so k durjam, zo bychu zastup dóstali.

A njewólnik přińdźe zasy wotewrić a so prašeše: „Što pytaće w tymle domje?“

A woni wotmołwichu: „Pytamy wulkoho profetu z Nazareta, kotryž by wšitku wójnu a kajkužkuli zwadu ze swěta wuhnał a pokoj na zemju přinjesł. Chcemy joho prosyć, zo by ze swojej wulkej mocu hlebije do kosow a mječe do radlicow přeměnił a wěčny měr na zemi założił.“

Tu wotmołwi njewólnik hižo dosć wobožny: „Dajće mi tola pokoj z tymle mužom a njepřeśćěhajće mje pospochi! Sym wam tola hižo wospjet prajił: Profeta tu njeje. Njepytajće dale za nim! Pilatus je joho morił.“

Prajiwši zaprasny durje. A bohotowa, hdyž bě so ji takle wudźało, pomysli, kajke žałosćenjo a z hłosom płakanjo so nětko zebjerje. „Njecham joho słyšeć“, rjekny sebi a chcyše sebi z woběmaj rukomaj wuši zadźeržować, dokelž pak měješe synka na rucy, njemóžeše. Tohodla skoči khětře wot płotu a chcyše po skhodźe dele běžeć. W samsnym wokomiku pak wotući a widźeše, zo je ze strachom ze swojoho lěhwa na zymne kamjenje skočiła.

A zasy sebi pomysli: „Nětko pak njebudu wjacy spać, zo by so mi z nowa njedźało.“ Zasy pak přewiny ju dřemanjo, a hdyž bě dowusła, dźiješe so ji.

Hišće jónu sedźeše na třěše swojoho domu, a při njej stoješe jeje muž. Wona pak powědaše jomu, što je so ji wšitko wudźało, a jeje muž so ji dale a wótřyšo směješe a měješe swoje žorty z njej tych dźiwnych sonow dla. Tu zasłyša, kak ji tajny hłós šeptaše: „Dźi a pohladaj, kajcy to ludźo so, kotřiž we dworje deleka čakaja.“

Wona pak so z woběmaj rukomaj wobaraše: „Ně, ně, njecham jich widźeć. Njerodźu ani jenoho na woči. Hižo dosć njezbožownych sym tule nóc widźała. Njecham też jich běды wjacy słyšeć.“

W samsnym wokomiku zaržachu wrota do hrodu trójcy za sobu ze sylnym buchanjom, a bohot dźěše k železnomu płotej na kromje, zo by pohladał, štó so tak njedočakliwje do domu kłapa.

Lědma pak bě so přeskhilił a pohladał, kiwny też swojej žonje, zo by přišła pohladać.

„Njeznaješ tohole muža?“ rjekny z ruku do dwora pokazujo.

Hdyž tu wona dele pohlada, widźeše dwór połny jěchari na sylnych konjoch. A njewólnicy khwatajcy z wóslikow a wjelbłudow ćežke wačoki dele bjerjechu. Zdaše so, zo je tu wosobny pućowař přićahnył, kotryž chce tu hospodować.

Před durjemi do hrodu pak stoješe cuzbnik. Běše to wulki zrosćeny, ramjenjaty a hižo wobstarny muž z pokhmurjenym tyšnym wobličom.

Wona pak, kotrejž so tole dźiješe, spózna cuzbnika hnydom a šukotaše swojomu mužej: „To je Cäsar Tiberius, kotryž je do Jeruzalema přišoł. Nichtó druhi to njeje.“

„Też ja joho póznawam“, rjekny jeje muž a położi porst na swój hort pominajo, zo by mjelčała a posłuchała, što budže so deleka powědać.

Widźeštaj, kak njewólnik wotewriwši durje so cuzbnika wopraša: „Knježe, što poručeš?“

A cuzbnik wotmołwi: „Pytam wulkoho profetu z Nazareta, kotryž je z Božej spodźiwnej mocu wobdarjeny. Kejžor Tiberius

abo znajmjeńša joho nałožowanjo zakońscy zadźełać.

Druha hłowna wěc, wo kotrejž so poréča, bě, kaž hižo naspomnichmy, ta: kak dóstanjemy rjemjeslnikow na wsy. Při rozmołwje so wupokaza, zo wokoło Budyšina a Bukec tajkich je poslednje 30 lět do wójny dosć było, a je nadźija, zo po wójnje jich tam też zasy změja. Hubjenje stoji w tym nastupanju w nawječornych serbskich kóncach. K tomu prašenju so wobzamkny, zo ma so serbskim wojakam do pola připis pósłać, w kotrymž so prosy, zo bychu do domizny zdźělili, hač chcedźa po wójnje, wróće-li so zbožownje z njeje, zasy abo docyła na wsy, a kajke rjemjeslnistwo chcedźa tam wukonjeć. Po Serbach pak ma so doslědźić, hdźe rjemjeslnikow trjebaja a kajkich. Tak móže so potom domojwróćacym serbskim rjemjeslnikam hnydom prajić, hdźe móža so zasydlić. — Našim serbskim, też wobškodźenym wojowarjam potajkim, kotřiž ani hruzlka serbskeje zemje swój njemjenuja, we domiznje dźěło a khléb, byćo a tyćo zmóžnić, njeje to wšoho dźaka a wšěch woporow hódny nadawk? Ale nic jenož jim. W zdalenych městach přebywaju Serbja, kotřiž něhdy wopušćichu słódki raj swojich sonow, swojoho dźěćatstwa, a pytachu w cuzym kraju swoje zbožo a swój wućek, hdyž serbska zemja jich wšelakore přeća a žadanja dopjelnić njemóžeše — „nochcyše“. Wójna je nas zasy nawučiła, lubować domiznu, ródny kraj, swjate hona. Na nich žiwi so lud spokojny, bohua kraloswěrny. Z njewšědnej lubosću wisy na kóždym hruzlku serbskeje zemje, na kóždym kěrašku a réčcy, kiž wožiwja łuki a pola, puć a haj, — hona, kotrež dawaju małomu ludźikej zežiwjenjo a tyćo. Wón ma so zasy sylnić po tak mnohich a wulkich woporach.

Na zhromadźiznu bě so snadź něhdźe 30 wosobow zešło; na rozmołwje wobdźělichu so předewšim kk. sejmski zapósłanc Bart, studij. radźićel prof. dr. Muka, kubleŕ Kěto z Wjesela, kubleŕ Króna z Bukec, wyšši wučeŕ kantor Symank z Baćonja. Jako zastupjeŕ hamtskoho hejtmanstwa bě přitomny knjez kantor Hančka z Poršic. —

Wěc zasydlenja je přez tutu zhromadźiznu noweje mocy nadobyła, a byrnjež so jeje wuwjedźenjo hač po skóńčenju wójny wotstorčiło, wusnyć njemóže a njesmě. To je swjaty nadawk T. S. B., kotrohož korjenje buchu runje před tři lětdźesatkami do serbskoho ludu zapušćene. A jomu kiwaju hišće druhe nadawki, jeli chce być wjednik a nošeŕ narodno-hospodarskeje ideje mjez Serbami. Po wobzanknjenju zhromadźizny zarjaduje a přihotuje předsydstwo wšitko, štož je trěbne, a přińdźe čas, stupi hnydom do skutka. Nadźija pak so, zo budźa jomu wšitcy k pomocy, hdyž wo jich sobudźěławosć so prosy. Našim wojakam w frónće, w etapje, w garnizónach a druhdźe, a našim Serbam, kotřiž su so zwěrowali z cuzym městom, jim wšitkim přiwołamy: Pójće do nas! Wróćće so zasy do narodneje wjeski, do domizny, hdźež sće přeživili najrjeńše časy živjeńske. Wona wam dawa tuk a khléb, zbožo a pokoj. „Zemja serbska, statok mój!“

⁘

Z Khróšćic. (Serbosław.) Knjez privatus Mět réčeše wo hospodarskich nadawkach po wójnje; knjez wučeŕ Jakubaš wo stawiznach serbskoho naroda wot Khrystusowoho časa hač do jich přewinjenja w lěće 928 přez Hendricha ptačnika. Knjez kapłan Mič réčeše wo njepřezjenosći słowjanskich ludow a wopisowaše rumunski kraj a lud. Knjez wyšši wučeŕ Hiła réčeše wo wuhladach za měr, a skóńčnje knjez kubleŕ Špitank-Zejičanski wo njedostatkach, kotrež su so do křižeŕskoho procesijóna dobyłe.

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. Z 15. meju stanu so na někotrych łužiskich kapłanstwach přemjenjenja. Z Kamjenca přesydli so knjez kapłan Brusk do Ralbic, do Kamjenca přińdźe knjez Mühr, kiž bě dotal kapłan w Šěrachowje, potom něšto lět ze zastaraćerjom fararstwa we Nowym Leutersdorfje (tamniši knjez faraŕ Knježk bě jako wojeński duchowny w polu, nětko pak je so zasy wróćił). Wostrowčanski kapłan Čepelak póńdźe do Kamjenicy, joho město přewozmje zasy, kaž je do wójny je měł, kapłan Langhammer, kiž bě wot započatka wójny z pólnym fararjom při jenej sakskej divisiji.

⁘

— Při poslednim posedźenju, 2. meje, zwolichu krajne stawy do próstwy tachantskoho konsistorija, zo smě so w Zdźěri wosebite dušepastyŕske městno zarjadować. Dotal bu Zdźěŕ z Radworja zastarana, kóždu druhu njedźelu a w lěće kóždu njedźelu běchu tam Bože służby a wob tydźeń kóždu srjedu z nabožnej wučbu.

⁘

Ze Zdźěrje pola Radworja. (Nowe cyrkwinske město). Hižo dlějši čas čini duchowna wyšnosć přihoty, zo by w Zdźěri nowe duchowne město założiła. K tomu pak dowolnosć Sakskoho ministerija a Łužiskoho sejma (Landtaga) trjeba. Kaž snadź njeje wšěm čitarjam znate, ma Łužica też hišće swój wosebity sejm, kotryž so kóžde lěto dwójcy, nalěto a nazymu, w Budyšinje skhadźuje. Wón jedna wo najdrobnišich Łužiskich należnosćach; wosebje ma wón też k wšěm nowym cyrkwinskim zarjadowanjam swoje přizwolenjo dać. A tutón sejm je w swojim poslednim posedźenju, zańdźeny tydźeń, założenju nowoho cyrkwinskoho města w Zdźěri přihłosował. Tak njestroniski napřećo katolikam Łužiski sejm přecy njeběše. Jako před połdra sta lětami Wotrowsku cyrkej twarjachu, wón swoje přihłosowanjo k tomu přecy zasy zapowědowaše, tak zo dyrbjachu z hižo započatym twarom na wjacy lět zastać. Dźensniši dźeń je Łužiski sejm znjesliwiši a je spomnjene nowozałoženjo w Zdźěri jenohłósnje dowolił. Nadźijomnje so duchownej wyšnosći poradźi, też druhe zadźěwki přewinyć a we Zdźěri samostatnoho duchownoho postajić. Trěbne tam to zawěsće budźe; přetož Zdźěrjanska wosada dosaha wot Radwořskich wsow hač k Wósporkej pola Lubija a do hole dele hač přez pruske mjezy.

W Zdźěri je tachantski knježi dwór, we kotrohož hrodźe je cyrkej. Też katolsku šulu tam maja. Štóž by wotpohlad měł, sebi tam statok kupić abo natwarić, tomu tachantstwo zawěsće trěbne pola a druhe ležomnosće wotstupi.

Nowe płaćizny za jeja je Kamjenski komunalny zwjazk za swój wokrjes postajił. Štóž sebi kokoše dźerži, smě sebi za jejo žadać doma 30 pj., we wjesnej zběrańi 31 pj. Klamarjo smědźa sebi 36 pj. za jejo žadać.

⁘

woła joho k sebi, zo by joho z hrózbneje khorosće wumožił, pře kotruž na swěće lěkarja njeje.“

Hdyž bě tole wuprajił, kłonješe so njewólnik jara pokornje před nim a rjekny: „Knježe, njebudź hněwny, ale twoja žadosć so dopjelnić njehodźi.“

Tu wobroći so kejžor na swojich njewólnikow a poruči: „Ponjesće.“ A hnydom přikhwatachu njewólnicy: někotři njesechu połnej rucy złoteje pychi: rjećazkow, pjeršćeni, wobłukow, krónow z demantami wudebjenych; druzy mějachu połne šklički najdrohotnišich parlow; zasy druzy wlečechu połne měchi čerwjenych, złotych a drohich kamjeni.

Kejžor wobroći so k njewólnikej při durjach a dźeše: „Tole wšitko jomu dam, njech jenož Tiberia wustrowi. Z tymile pokładami móže wšěch khudych cyłoho swěta bohaće wobdarić.“

Njewólnik pak kłonješe so hišće pokornišo před nim a wotmołwi:

„Knježe, njehněwaj so na swojoho służownika, ale twoja žadosć so dopjelnić njehodźi.“

Tu kiwny kejžor z nowa swojim njewólnikam, a někotři přiskočichu z drohotnej drastu, bohaće ze židu a ze złotym wušiwanej, na kotrejž so wutrobny škit z najdrohotnišimi kamuškami wusadźany zyboleše.

A kejžor rjekny k njewólnikej: „Hlej tule: štož jomu poskićam, je połnomóc nad cyłym židowskim krajom. Jako najwyšši sudnik smě swój lud nawjedować. Njech jeno najprjedy ze mnu dźe Tiberia wustrowić.“

Ale njewólnik kłonješe so hišće hłubje, skoro hač do zemje, před nim a rjekny: „Knježe, njeje w mojej mocy, zo bych tebi posłužił.“

Tu kiwny kejžor hišće jónu, a joho njewólnicy přiběžachu ze złotej krónu a z purpurowym płašćom.

„Hlej“, rjekny kejžor, „tole je kejžorowa wola: lubi jomu z přisahu, zo joho za swojoho naslědnika pomjenuje a jomu knjejstwo nad cyłym swětom přepoda. Změje móc, wšitkim ludam po woli swojoho Boha poručeć. Njech jeno swoju ruku wupřestrjewši Tiberia wustrowi.“

Tu pokori so njewólnik kejžorej k nohomaj a rjekny žałosćo: „Knježe, njeje w mojej mocy, zo bych tebje posłuchał. Tón kotrohož pytaš, wjacy njeje, Pilatus je joho morił.“

VIII.

Hdyž bohotowa wotući, běše hižo běły dźeń, a jeje njewólnicy stojachu wokoło njeje a čakachu, zo bychu ji při woblekanju pomhałe.

Cyły čas, doniž sebi při woblekanju pomhać dawaše, běše bohotowa jara mjelčaca; skóńčnje pak wopraša so njewólnicy, kotraž ji włosy zapletowaše: „Je mój muž hižo stanył?“ A zhoni wot njeje: „Su joho do sudniskeje komory wołali, zo by złóstnika sudźił.“

„Bych tola rady z nim poréčała“, rjekny młoda žona.

„Knjeni“, měnješe njewólnica, „to budźe srjedź posedźenja z ćežka so hodźeć. Damy pak tebi hnydom powěsć, hdyž so posedźenjo skónči.“

Bohotowa sedźeše nětko myslicy, doniž njebě so dospołnje zwoblekała. Potom wopraša so: „Je štó z was wo profeće z Nazareta što powědać słyšał?“

„Profeta z Nazareta, to je židowski wučeŕ a dźiwyskutkowaŕ“, wotmołwi hnydom jena z nich.

„Spodźiwnje to, knjeni“, přispomni druha, „zo so runje dźensa za nim prašeš. Profeta z Nazareta je runje tón muž, kotrohož su židźa rano bohotej do hrodu přiwjedli, zo by joho přesłyšował.“

Bohotowa prošeše pře wšitku swěru a lubosć, zo by jena tola hnydom šła so naprašować, čoho joho winuja. A njewólnica woteńdźe. Wróćiwši so za khwilu rjekny: „Wobskoržuja joho, zo je so chcył za židowskoho krala wuwołać dać. A židźa wołaja na stajnosći na bohota: ‚Křižuj joho, křižuj joho‘.“

(Přichodnje dale.)

Wo nowym katechismje.

Nětčiši serbski katechismus je hač do 100 exemplarow rozpředaty a dyrbimy nowe wudaćo přihotować. Nětkle we wójnskim času, hdyž su stajerjo z wulkoho dźěła we wójsku, hdyž je wšón material: papjera, čišćeŕske čornidło atd. wjele króć dróžše dyžli prjedy, nowe pismiki a walki za mašiny wjac dóstać njejsu, a hdyž je tež wšitke dźěło wjele dróžše hač prjedy: je nadawk, nowe wudaćo zhotowić, jara čežki. Kaž je ze wsoho widźeć, drje do dweju lět nowe wudaćo dokonjane njebudźe. Tuž dyrbimy serbskich staršich a swójbnych należnje namołwjeć, zo bychu katechismy a bibliske stawizny, kotrež we swójbach hišće su, po móžnosći derje dźerželi a dźeržeć dali, dokelž mohło so stać, zo noweje knihi wjacy njedóstanu, doniž nowy wudawk hotowy njeje.

Minjenu wutoru běchu, přeprošeni přez Posoł, so někotři kk. duchowni w serbskim domje w Budyšinje zešli, zo bychu so wo ważnych a zakładnych prašenjach dla katechisma (a tež bibliskich stawiznow) rozrěčeli a rozsudźili. Běchu pak jeno Budyšin, Radwoŕ a Kamjenc zastupjene, z Drježdźan bě knjez kanonik dr. Rězak, kiž je nětčiši katechismus spisał a tež nowy wobstara, přišoł. Dokelž běchu wšelacy zwonkowni kk. duchowni zadźewani byli na skhadźowanku přińć, wozjewjam tudy, što smy wobzamkli. Byrnjež so čišć tak ruče započeć njemóhł, je tola trěbne, zo so přihoty hnydom započnu. Hdyž nam Bóh — kaž so nadźijamy — skoro zas měr popřeje, a lěpše časy tež za knihičišćenjo zastupja, njetrjeba so potom, hdyž je wšitko přihotowane, čišć dale wjac komdźić. Tuž njech nětko kk. katechetowje, wučerjo nabožiny, hnydom so do dźěła podadźa, zo swoje nazhonjenja a přeća knjezej kanonikej Rězakej wozjewja. Hdyž su dotal po nětčišim katechismje wučili, su to a druhe namakali, štož mohło so w nowym wudaću přeměnić, porjedźić abo wołožić. Zo je nětčiši katechismus dobry, nichtó prěć njetrjeba a kk. katechetojo tež wobswědčeja. Z tym pak njeje wuprajene, zo by njedostatkow njeměł a porjedźenja njećerpjeł. Knjez spisaćel tohodla wšitkich lubje prosy, zo bychu jomu swoje nazhonjenja a přeća wozjewili. Najlěpje by było, zo swój katechismus, do kotrohož su přeměnjenja naspomnili, jomu póśćelu, abo zo na wosebitym zapisku ličbniki prašenjow wužiwajcy po rjedźe spisaja a knjezej spisaćelej póśćelu. **Hač do 1. augusta** dyrbi wón wšě zapiski a přeća měć. Po tych chce wón swoje dźěło připrawić a pozdźišo mjeńšej kommisiji, we kotrejž by tež duchowna wyšnosć hnydom zastupjena była, předpołožić. Tule joho próstwu należnje podpjeram. Praelat Skala.

Adressa k. kanonika dr. Rězaka, dwórskoho kapłana, je w Drježdźanach-A. Fürstenstr. 12.

List serbskoho wojowarja,

kiž je swoje žiwjenjo na bitwišću woprował, na swoju 21ětnu dźowčičku:

Luba Hańžka! Budź khwaleny Jězus Khrystus!

We Božim mjenje chcu ći po 11 měsačnym dźělenju hišće někotre słowčka do domizny póslać. 11 měsacow je so minyło, hdyž wot tebje božemje bjerjech, hdyž ty swojoho nana hišće njeznaješe a starosćiwa mać će hišće na rukomaj nošeše. Ty mje tehdy wokoši bjez toho, zo by će što myliło při mojim wotkhadźe. Před 11 měsacami buch jako za tebje so staracy nan, zo bych wótčinu škitał, wotwołany, a służach při kanónach. W tym času zhubichmy wojowarjo z njepřećelom wjele ludźi. Nětko buch wót stareje służby k nowej přesadźeny a to k pěškam, kotřiž njepřećelej najprjedy napřećo stupaja, hdyž so tón doprědka tłóči. Prjedy pak, hač budu wuwučeny a z mojej nowej brónju njepřećelej napřećo stupju, myslu hišće jónu na was, wot kotrychž sym so před 11 měsacami dźělił, a rozžohnuju so hišće jónu z wami. Tu prošu tebje, twoju mać a wowku: njezabudźće mje tež dale, kaž mje njejsće dotal zabyłe. A to nic jenož z darami lubosće, ně, wječor, hdyž słónco so khowa, z paćerjom. Luba dźowčička, nětkle drje budźeš moje pisanjo hišće mało rozemić, nadźijam pak so, zo ći twoja luba mać tute rynčki skhowa, dóniž je njerozemiš, a potom bych sebi přał, zo sebi list derje ważiš. Wón budźe ći stajnje znamjo, zo sy nana měła, kiž je za tebje wojował. A jeli we twojim pozdźišim žiwjenju zasy wójny dožiwiš a změješ-li někoho z twojich lubych, kiž tež do wójny poćehnje, tomu móžeš tute rynčki pokazać, a wón tež tebje njezabudźe, kaž ja tebje njezabudu a so nadźijam, zo ty cyłe žiwjenjo na swojoho nana spominać budźeš.

Tebje strowi twój nan.
Na zasowidźenjo!

Něšto pozdźišo napisa druhi list takle:

Luba dźowčička!

We Božim mjenje sćelu ći někotre krótke rjadki z mojoho wójnskoho žiwjenja. Luba dźowka: zdźělam ći, zo sym hišće Bohu dźak strowy; to tež za tebje a twoju mać sebi nadźijam. Luba dźowka: skhowaj sebi tutón list derje, a hdyž změju zbožo a Bóh mi da, zo so jónu zasy do domizny wróću, potom přińdź mi z listom napřećo. Jeli pak dyrbjał we njepřećelskej zemi wostać, potom prošu će, zdźerž sebi list, a hdyž jón čitaš a „Wótče naš“ za mnje wuspěwaš, potom budź toho měnjenja, zo sy při mojim rowje na kěrchowje pobyła. — Twoja mać pak njech će k dobromu dźěsću woćehnje, a proš tež twoju dobru kmótru, zo by tež wona za tebje so starała, a ty tak čas žiwjenja na swojoho nana so dopomniła. A hdyž jónu k swj. blidu přistupiš, potom modl so tež za mnje „Wótče naš“, a tež ja budu so potom z tobu wjeselić. A hdyž budźeš starša a sy cyły dźeń dźěłała a widźiš wječor słónčko z joho čerwjenymi pruhami so khować, potom móžeš prajić: tamle leži mój nan, wón je jako wojowaŕ za moju drohu wótčinu swoje žiwjenjo woprował. A hdyž wječorny zwón z wěže zwoni a wam přiwoła, zo byšće za wotemrětych so modlili, potom dopomń so tež ty a modl so za swojoho nana. A hdyž jónu k twojomu wěčnomu Wótcej so wróćiš, potom přinjes tutón list sobu, a ja ći přińdu napřećo a chcemoj we wěčnym žiwjenju so zasy namakać.

*

Tak pisaše jednory serbski wojak kiž we lěće 1915 swoje žiwjenjo za wótčinu woprowaše, swojej jeničkej dźowčičcy. Kajke nabožne zmyslenjo, kajka lubosć k wótčinje rěči z tutych słowow. Bychu-li wšitcy naši wojowarjo tajkoho zmyslenja byli, potom njetrjebali so bojeć wo nich. Zawěsće je tutón Boha miłoho sudnika namakał a nětko z njebjes zhladuje na swojich lubych zawostajenych, na swoju lubu serbsku domiznu, za kotruž je wojował. Mać a dźowčička wěsće na nanowe rjane słowa za žiwjenjo njezabudźetej! M.

Pjeluškowy tydźeń w Drježdźanach je, kaž je nětko dospołnje znate, dobrych 450 centnarow šatow a płatow wunjesł. K tomu nazběra so hišće wjele stow dźěćacych wózyčkow, stólčkow, kupjelkow a wjele dźěćacoho wobuća.

Tajki „pjeluškowy tydźeń“ by tež na wsach dobry był!

Wšelčizny.

Kak bě w rumunskim zajeću.

Z Donauwörtha pisaše 15. t. m. (čo. 180) „Augsburger Postzeitung“: Wčora poréča tu něhdźe dwě hodźinje dołho Max Nagel, šulef wyššeje rjadownje při Dillingskim gymnasiju a khowanc tamnišoho biskopskoho hólčacoho wustawa wo swojich dožiwjenjach w rumunskim a ruskim zajeću.

Jako bayerski wojak bu wón na patruliji 12. nov. 1916 ćežcy ranjeny; Rumunscy joho zajachu. Njewusłyšane surowosće měješe wot nich w lěhwu w Galacu a pozdźišo w Mastagani přećerpjeć. Njeda so wopisać, kak hubjenje tam ze ežiwjenjom a zastaranjom předewšim tež wo strowotu, stoješe. Tysacy jatych wumrě tam na hłodowy tyfus, běhanjo a malariju. Ani žana inspekcija někajkeje komisije mjezynarodnoho čerwjenoho kříža tele wobstojnosće na zjawne njepřinjese; listy, kotrež jeći pisachu, njedóńdźechu do domizny ale dźěchu do wohnja, zo njebychu tamne wobstojenja přeradźiłe. Zo by wěsteje smjerće so zminył, ćekny Nagel w februaru 1917 z lěhwa. Jomu poradźi so do Besarabiskeje tłochnyć; tam joho němskozmyslena sotra čerwjenoho kříža do lazareta přiwza wudawajo joho za Rusu. Tam służeše wón tež jako „Rusa“, hdyž bě někak wulěkowany, pomhaše w kuchni, běše při konjoch, wikowaše z mlokom a jejemi atd. Hdyž bě revolucija wšo do njeporjada přinjesła, ćekny Nagel tež z ruskoho spitala, dźěłaše w Běłohrodźe a Ismajlu jako pohonč, pjekaŕ a konjacy překupc, zasłuži sebi přez to srědki, zo by so dale domoj předobywał, dóńdźe skónčnje k němskomu wójsku do Braila, hdźež 2 měsacaj wosta. 22. měrca běše zasy w swojej domiznje.

✣

Rjaneje smjerće zemrě 14. hapryla na nawječornym bitwišću rytmištr hrabja Preysing. Wot granaty ćežko ranjeny padny pola Bailleul. Nimale 5 hodźin dołho bě hišće žiwy, wón ćerpješe přikładnje jako křesćan. Hnydom, hdyž bě ranjeny, přimny swojoho towarša za ruku a wupraji jomu swoje poslednje přeću: „Postrowće mi moju lubu mać a wupowědajće jej wšo. Napisajće jej, zo jako dobry katolski wumru a zo sym jutrowničku swjate sakramenty dóstał“. — Bórzy na to dósta hišće jónu pobožnje a do Božeje wole podaty swj. sakramenty. Joho poslednje přeću bě, zo bychu joho na bitwišću pohrjebali a tak dołho tam wostajili, hač joho towaršojo budźa we wójnje so hišće bědźić dyrbjeć.

✣

6 hólcow spadało je wěstej khěžkařskej swójbje w Tanna w Turingskej. Za jene jeničke lěto padnychu štyrjo; nětko při Sommje pjaty. Ćežko bě kóždomu, maćeri tule powěsć wozjewić; měrnje a z lubosću to skónčnje ščinichu. Lědom bě wona struchłu wěrnosć zhoniła, sypny so a bě mortwa. Nan zapósła nětko próstwu, zo bychu jomu toho jeničkoho znajmjeńša domoj póslali. Lědom bě próstwu wotpóslał, dóńdźe powěsć, zo je tež tón nad Lysu padnył.

✣

Z Prahi. Wokoło swj. Jana je Praha zwučena, swjedźenje swjećić. Cyle wurjadny pak budźe, kotryž ma so tam lětsa 16.—18. meje wobeńć. Češki narod spomina lětsa na położenjo zakładnoho kamjenja k narodnomu dźiwadłej před runje 50 lětami. Wulku ważnosć je sebi tónle wulkotny twar při Wołtawje

nadobył za češke dźiwadłowe wumjełstwo, češku hudźbu a duchowne žiwjenjo naroda. Wulkotne budźa też, razej a zamysłej doma přiměrjene, swjatočnosće, kotrež so w Prazy a też druhdźe w Čechach a na Morawje wuhotuja. W dźiwadle samym budźe so po hudźbje krasny kruch „Dalibor“, dźěło češkoho swětoznatoho hudźbnika Smjetany, komponisty kotryž w Drježdźanach zasy a zasy hrateje a spěwaneje „Předateje njewjesty“, na jubilejnym dnju 16. meje dawać. Ta hra bě prěnja, kotraž je so hdy w tamnym dźiwadle hrała.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 998. Madlena Handrikowa z **Kosłowa**; 999. Pawoł Čornak (w polu) z **Wotrowa**; 1000. Pětr Knježk (w polu) **Krjepjec**; 1001. 1002. z **Miłoćic**: Jurij Ślosař (w polu), Jurij Pól (w polu); 1003. 1004. ze **Sernjan**: Jakub Kokla, Mikławš Wałda; 1005. Jurij Čornak z **Hrańcy**; 1006. Hana Zarjenkec z **Khróšćic**; 1007. Jakub Běmař w polu; 1008.—1010. z **Ralbic**: Pětr Zarjenk, Jakub Domaška, Mikławš Čemjera; 1011. 1012. z **Konjec**: Hana Šwejdźina, Jurij Wićaz; 1013. **Michał** Domaška z **Kosłowa**.

Za fond towarstwa: Hana Cyžec z Kukowa 1 hr., Jurij Pól z Miłoćic 1 hr., Pětr Lebza z Ralbic 2 hr. 25 pj.

Nierth & Förster

Dalokorčćak 589 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wojerecy—Rakecy—Budyšin.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

z Wósborka (wotj. 530)			z Wósborka (wot. 950)	Jězdźi jenož posledni dźěławy dźeń tydźenja kaž też njedźelu a swjate dny.	z Lubija (wotj. 1203)		z Lubija (wotj. 525)		Z **Wojerec** . . . do	do Lubija (přij. 1044)		do Wósborka (přij. 1254)	Jězdźi jenož posledni dźěławy dźeń tydźenja kaž też njedźelu a swjate dny.		do Lubija (přij. 732)		do Wósborka (přij. 1002)
		715			1211†		507		Z **Wojerec** . . . do		1057			409†		857
		722			1218†		514		„ Němcow . . z		1051			403†		851
		730			1226†		522		„ Kulowa . . . „		1043			355†		843
		737			1233†		529		„ Hóska . . . . „		1036			348†		836
		744			1240†		536		„ Zdźarow . . . „		1029			341†		829
		751			1247†		543		„ Komorowa . „		1022			334†		822
		757			1253†		549		do z **Rakec** . . . . z		1015			327†		815
	618*	759			1255†		551		do z **Rakec** . . . . do		1013			325†		813
	626*	805			102†		558		„ Sešowa . . . ze		1007			319†		807
	634*	812			109†		605		„ Njeswačidła . „		1000			312†		800
	643*	820			117†		612		„ Khasowa . . . „		953			305†		753
632	648*	825	1047		122†	210	618	741†	do z **Radworja** . . z	828	948	1156		300†	521	748	908†
635	649*	827	1048		123†	213	619	747†	do z **Radworja** . . do	826	946	1155		259†	518	746	906†
645	659*	837	1056		133†	223	629	757†	„ Mał. Wjelkowa z	818	938	1147		252†	510	738	856†
652	707*	843	1102		139†	230	635	804†	„ Židowa . . . „	812	931	1141		245†	504	731	850†
657	712*	847	1106		144†	235	639	809†	„ Ratarjec . . . „	807	926	1136		241†	459	726	845†
703	719*	852	1112		149†	241	644	815†	do **Budyšina** . . . z	800	920	1130		235†	452	720	838†

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja. — † Jězdźi jenož dźěławy dźeń.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Z Kamjenca do Biskopic a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

525	1120	148*	509	—	Z Kamjenca . . do	823	241	—	832	—
548	1140	208*	529	—	„ Thonberga . z	806	224	—	815	—
559	1150	215*	537	—	„ Halštrowa . . „	800	218	—	808	—
625	1216	—	602	—	„ Porchowa . . „	738	158	—	746	—
653	1244	—	629	—	do Biskopic . . . z	717	137	—	725	—

* ma jenož 3. rjadownju.

Z Kamjenca do Arnsdorfa a wróćo.

520▫	833	1153*	246	843	Z Kamjenca do	747	1055	224*	504	720▫	1149	110†
548▫	859	1225*	308	912	„ Połčnicy „	730	1039	208*	448	705▫	1133	1251†
610▫	922	1247*	328	935	do Arnsdorfa z	658	1008	138*	417	634▫	1103	1222†

▫ Jenož dźěławe dny. — * Jenož na poslednim dźěławym dnju w tydźenju.
† Jenož w nocy po njedźeli a swj. dnjach; jenož na dalše.

Serbja, dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Česćenomu wobydlerstwu w **Pančicach** a we wokolnosći dawam z tutym k wjedźenju, zo swój prjedy přenajaty wobkhod zasy na swoju ruku dale wjedu a budu so prócować, wšitke nadawki spěšnje a sprawnje wuwjesć, hdyž mam nětko zasy wustojnoho montera.

Pančicy, 8. meje 1918.

Ida zwud. Bejmina.

Po dołholětnym khorołožu na smjerć derje přihotowana wumrě pjatk 3. meje naša lubowana mać a wowka

Marija zwud. Čepicowa

a bu zańdźenu wutoru z konduktom w Khróšćicach pokhowana. Wróćiwši so wot jeje rowa wuprajamy wšitkim, kotřiž su našu lubu zemrětu při jeje dołhej khorosći wopytowali a tróštowali, na póstywječorje so za jeje dušu modlili a w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Dobrošicach** na dnju pohrjeba.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, dźowki a sotry, nam tak zahe do lěpšeje wótčiny wotwołaneje

Marije Nowakoweje

rodź. Roblec, z Wotrowa

wuprajamy wšitkim susodam, přećelam a znatym, kotřiž su drohu zemrětu w jeje khorosći wopytowali, na póstywječorach za nju so modlili a ju w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, kaž też za wšu kwětkowu pychu

wutrobny dźak a „Zapłać Bóh!“

We **Wotrowje** na dnju pohrjeba,
3. meje 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 20. | **Budyšin, 18. meje 1918.** | **Lětnik 56.**

Za „Amen“ dale.

Kak je Marija swojoho bližšoho lubowała.

Druha dźowka swjateje lubosće k Bohu je lubosć k bližšomu. Kak mamy to zrozemić? Lubuješ-li někoho woprawdźe, lubuješ joho dla też wšitko, štož na njoho so bliže poćahuje; ty ważiš sebi n. př. joho wobraz, joho přiwuznych, joho dźěła, joho wobsedźeństwo a wšitko, štož je jomu samomu lubo a drohe.

Štóž tohodla Boha lubuje, tón lubuje też skutki joho rukow, joho stworjenja, wosebje človjekow, kotřiž su joho žiwe podobnosće.

Marija lubowaše pak swojoho Boha, praji swj. Signori, kaž žane stworjenjo, žadyn jandźel njebjes Joho lubował njeje; tohodla dyrbješe wona też wšitkich človjekow lubować, w kotrychž wona stworjenja, podobnosće Bože, wumóženych, swjatosćenych a přichodnych wuzwolenych Božich připóznawaše.

Zjawny dopokaz swojeje nježneje lubosće k bližšomu poda wona na kwasu w Kana w Galileji. Njeprošena, njenamołwjena, wot swojeje lubosćiweje wutroby pohnuta, dźěše wona, lědma zo bě wuzkosć młodeju mandźelskeju spóznała, k bóžskomu dźiwyčinjerjej Jězusej a prošeše joho, wšohomócnoho, wo pomoc.

Kaž wšitke jeje činjenjo a wostajenjo we prěnim rjedźe z lubosće k Bohu wukhadźeše, tak činješe wona dale też wšitko z lubosću k bližšomu. Rjane je, štož swj. Bonaventura pisa: „Tak je Bóh swět lubował, zo swojoho jednorodźenoho syna poda; tak pak je też Marija človjekow lubowała, zo swojoho jednorodźenoho syna za nich woprowaše.“ Što bě traš hišće činić mohła, zo by swoju lubosć k bližšomu wopokazała?

Wukńmy wot njeje lubosć k bližšomu. Prócujmy so wo přeznatursku, z lubosće Božeje wukkadźacu lubosć k našim sobučłowjekam. Njelubujmy jenož bližšoho joho naturskich rjanosćow a duchownych darow, samotnosćow wutrobinych, nježneje podoby, joho wustojnosće a bohatstwa dla; lubujmy joho njedźiwajcy na wšu joho njedospołnosć, wulke a mnohe joho brachi, wšu joho khudobnosć z lubosće k Bohu! Lubujmy wšitkich človjekow, dokelž su stworjenja tamnoho Boha, kotrohož my lubujemy; lubujmy wšitkich človjekow, dokelž su z krjewju tamnoho Boha wukupjeni, kotrohož my lubujemy; lubujmy wšitkich človjekow, dokelž su swjatosćeni wot Boha, kotrohož my lubujemy; lubujmy wšitkich človjekow, dokelž jich Bóh lubuje a dokelž je tule lubosć k prěnjej a hłownej kazni sčinił. Lubujmy swojich přećelow, dokelž su dźěći Bože; lubujmy pak też swojich njepřećelow, dokelž su też woni dźěći Bože. Lubujmy sprawnych, dokelž su dobre dźěći Bože. Lubujmy pak też wbohich hrěšnikow, dokelž su hdyž też njezbožowne, tak tola woprawdźe dźěći Bože.

Jenož potom, ma-li naša lubosć k bližšomu tutón přeznaturski podłožk Božeje lubosće, je wona woprawdźe wutrajna, we wšitkich wobstojnosćach wobstajna. Zo bychu tola wšitcy křesćenjo ju wobsedźeli! Zo bychu so tola wšitcy słowow zbóžnikowych dopomnili. „Na tym spóznaja wšitcy, zo sće moji wučownicy, hdyž mjez sobu so lubujeće.“ — A słowa japoštoła: „Hdy bych rěče wšitkich človjekow a jandźelow rěčał, lubosće pak njeměł, bych był klinčacy mosaz a zynčacy zwónčk.“ Wuprošmy sebi wot meje kralowny wěrnu lubosć k bližšomu — k wšitkim sobučłowjekam, — zo bychmy sebi na tajke wašnjo wobswědčić móhli, zo woprawdźe też Boha lubujemy. Dokelž, štó by sebi prajić zwěrił, zo Boha lubuje, kotrohož njewidźi, hdyž swojoho bližšoho njelubuje, kotrohož widźi.

Kak wuči nas swjata Marija njepřećelow lubować.

Wotnožka lubosće k bližšomu je lubosć k njepřećelej. Štóž swojoho bližšoho lubuje, dyrbi też swojich njepřećelow lubować. Dokelž k naši bližšim słušeja też naši njepřećeljo.

Też přez spodźiwnu lubosć k njepřećelej je so najzbóžniša knježna wuznamjenjała, přetož wona lubowaše wšitkich človjekow Boha dla.

Měješe dha najzbóžniša knježna też njepřećelow na zemi? Kak móžeše tak swjata, tak dobroćiwa a lubosćiwa mać Boža njepřećelow měć? Haj, wona měješe njepřećelow, dokelž běchu njepřećeljo jeje bóžskoho syna też jeje njepřećeljo.

We swjatych sćenjach njenamaka pak so ani sćin někajkeje njepřećelniwosće přećiwo jeje přećiwnikam. Tak njezačuwaše žaneje njepřećelniwosće přećiwo wobydlerjam Betlehemskim, kiž běchu jej tak zymnje hospodu zarjekli; njezačuwaše njepřećelniwosće přećiwo surowomu Herodesej, kiž bě jeje dźěsću za žiwjenjom šoł; njeznaješe někajkeje wotkhilnosće přećiwo wobydlerjam Nazaretskim, kotřiž nochcychu jeje syna jako wumóžnika připóznać, haj, kotřiž běchu so rozsudźili, joho morić. Njenošeše hórkosć we wutrobje přećiwo zasakłomu židowskomu ludej, kiž bě jeje syna před pohanskoho sudnika wlekł; přećiwo njesprawnym sudnikam, kotřiž běchu wumóžnika k smjerći zasudźili; přećiwo surowym katam, kotřiž běchu jeje njewinowate dźěćo tak hrózbnje skóncowali. Też nětko wona hišće złóstniwym hrěšnikam, kotřiž přez swoje njesprawnosće Jězusa Khrystusa takrjec znowa křižuja, je miła maćeř miłosće, hdyž želnosćiwje k Bohu so wróćeja.

2. Też w tutym nastupanju khodźmy we stopach najzbóžnišeje knježny. Naša wěčna zbóžnosć abo naša wěčna zahuba móže wot toho wotwisować. Je mjenujcy wosebita a jasna přikaznja Jězusa Khrystusa, našoho wěčnoho sudnika, zo swojich njepřećelow lubujemy. „Ja pak wam praju: lubujće swojich njepřećelow, čińće dobre tym, kotřiž was hidźa, a modlće so za tych, kotřiž was přesćěhuja a zło přećiwo wam rěča, zo byšće dźěći byli wašoho Wótca, kiž w njebjesach je, kiž swoje słónco skhadźeć dawa nad dobrymi a złymi a dešćować dawa nad sprawnymi a njesprawnymi.“

Lubujmy swojich njepřećehow w myslach a začućach, zo so njewjeselimy nad jich njezbožom, nježarujemy nad jich derjeměćom, jim njepřejemy zło, ale dobre. Wězo přećiwja so tajke zadźerženjo našej, přez herbski hrěch skaženej a k złomu pokhilenej naturje, ale dyrbimy móc nałožeć, zo njepočink njepřećelniwosće w nas wutupimy, tajkomu spytowanju so stajimy a po něčim počink lubosće k njepřećelej, stajneje hotowosće k wodaću sebi přiswojimy.

Lubujmy swojich njepřećelow w słowach a skutkach! Při žanej składnosći njechamy zlě wo nich rěčeć — rěčmy derje wo nich, hdyžkuli so tajka přileżnosć namaka.

Lubujmy swojich njepřećelow w skutku, z tym, zo zło jim płaćimy z dobrym a dobroty jim wopokazujemy.

Kak ćežke je to často. Ale kak rjenje, kak nadobnje, kak woprawdźe křesćanscy! Přećežko pak to njeje, hdyž nam Bóh ze swojej wšohomócnej hnadu pomha. Wo tutu pomoc pak dyrbimy Boha prosyć a wosebje tehdy, hdyž nas požadliwosć k hněwej, hidźe a njepřećelstwu wabi. Knjez sčini nam najćežše lohke, najhórše słódke. Amen.

Wójna.

Nowy nadpad na Ostende.

Jendźelske łódźe spytowachu 10. meje z nowa so do přistawa Ostende dobyć, zo bychu našim podmórnikam wupuć zašlahałe. Škitane wot sylneje načinjeneje kurjawy dobywachu so wjacore njepřećelske łódźe do přistawa, buchu pak wot wohnja našich nabrjóžnych baterijow wotpokazane. Stary křižak leži cyle roztřělany z wonka ćerje, po kotrejž naše łódźe jězdźa. Zjězd do přistawa je cyle swobodny. Na potřělanej łódźi namakachmy jenož mortwych. Dwaj, kotrajž běštaj do morja skočiłoj, buštaj zajataj. Z najmjeńša dwaj monitoraj buštaj potřělanaj a jedyn ćežko wobškodźeny. Zasy je njepřećel ludźi a łódźe podarmo woprował.

Połkupa Krim

bu 5. meje cyła wobsadźena, hdyž běchu naši město Kerč nad asowskim morjom wobsasadźili. K wjetšim wojowanjom dóńdźe po prawym jenož hišće pola němskeje kolonije Eigenfeld, hdźež bolšewicy samo kabatowe ćahi do bitwy přiwjedźechu.

271 lětakow

a 15 přiwjazanych powětrnikow buchu našim njepřećelam w měsacu aprylu potřělanych.

122 z nich padže do našich linijow, te druhe do njepřećelskich.

My smy we wojowanjach 122 lětakow zhubili a 14 přiwjazanych powětrnikow.

Swětowy rozhlad.

Saksko.

Sejm. W prěnjej komorje bě 13. meje krótka, ale ważna a za nas katolikow zrudna rozmołwa. Hrabja ze Schönburg pokaza na dohladny zakoń z lěta 1876, po kotrymž smědža katolikojo w Sakskej jenož z wosebitej dowolnosću ministerija Bože służby dźeržeć abo wot miłosćiwych sotrow swojich khorych a swoje dźěći wothladać dać. Rěčnik mjenowaše tutón zakoń „odiosny a hanibny". Miłosćiwe sotry su za čas wójny w skutkach lubosće k bližšomu so wubjerne wopokazałe a tu stoja pod wurjadnym zakonjom.

Minister kulta dr. Beck wobaraše wótre wurazy hrabje Schönburga a měnješe, zo je knježeństwu stajnje na tym zależało, zo njeby pola katolikow čućo nastało, jakož by knježeństwo hinak hač z „objektivnej přećelniwosću" napřećo nim so zadźeržało, runje na karitativnym polu, a zo chce też přichodnje tak činić.

Naš biskop dr. Löbmann njedwělowaše, zo chce knježeństwo zakoń wot 1876 přećelniwje wuwjedować, ale zakoń sam k tomu wjedźe, zo ministerij někotre sprawne přeća katolikow wotpokazuje. Hakle w poslednim času njeje wone w štyri abo pjeć padach žadanja katolikow za miłosćiwymi sotrami dopjelniło.

Katolikojo dyrbja a móža žadać, zo so tamny njesprawny a našoho časa njehódny zakoń wotstroni.

Justicny minister dr. Nagel je njedźelu popołdnju na skhorjenjo šije wumrěł, 62 lět stary. Minister Nagel bu lěta 1912 po smjerći dr. Otta minister. Wón płaćeše za sprawnoho a lubosćiwoho předstajenoho a za wubjernoho jurista.

Sejm bu štwórtk 16. meje zamknjeny.

Němska.

Nowy woborny dawk.

We hłownym wubjerku kejžorstwowoho sejma su strony wjetšiny namjetowałe, zo by so w lěće 1918 junkróćny wurjadny dawk wot dokhodow a zamoženja po sćěhowacych zasadach zběhał:

1. Dawk wot dokhodow: Dawk dawa tón, kiž ma znajmjeńša 20000 hriwnow dokhodow. Wot mandźelskeju dawkuje so hromadźe, khiba, zo staj na trajace dźělenaj. Za nježenjenych abo za ženjenych bjez dźěći powyši so dawk, pola třoch abo wjacy dźěći so poniži. Dawk započina so z 3 na 100 pola 20000 hr. dokhodow a rosće pola wyššich zamoženi hač 20 hr. wot 100.

2. Štóž ma pornjo lětam 1912, 1913 a 1914 wjetše dokhody, dyrbi powyšeny dawk dawać a to wot 30000 hr. pjeć na sto a potom postupujo hač do pjećdźesat hriwnow na sto jako najwyšši dawk.

3. K wudospołnjenju dyrbi so dawk na zamoženjo brać. Započeć měł so dawk pola 20000 hr. zamoženja a by hač do 100000 hr. 1 hr. na 1000 a potom by rostł hač na 3 hr. jako najwyšši dawk.

Cyły woborny dawk dyrbi 1200 milijónow hriwnow wunošeć.

Někotři financni ministrojo jenotliwych zwjazkowych statow buchu do Barlina powołani, zo bychu wo nowym dawku wuradźeli, wosebje wo tym, zo dyrbi so dawk na zamoženjo za kejžorstwo zběrać.

Nowy herbski dawk

su socialdemokraći we hłownym wubjerku kejžorstwowoho sejma namjetowali.

Pruska.

Druha komora pruskoho sejma je też we třećim čitanju powšitkowne wólbne prawo wotłožiła. Hnydom po wothłosowanju zastupny ministerpresident wozjewi, zo knježeństwo na swojim stojnišću wostanje a zo budže tohodla ze wšěmi po wustawje móžnymi srědkami za nje wojować. Načisk nowoho zakonja póńdže tohodla najprjedy do prěnjeje komory, zo by ta wo nim wuradźała, a potom z nowa do druheje komory. Jeli so na tym puću knježeństwo a sejm wo nowym wólbnym prawje njezjednataj, budže sejm rozwjazany a to potom, hdyž budže knježeństwo to po wójnskich wobstojnosćach z dobrym swědomjom činić móc.

Jednanja pola kejžora.

We hłownym lěhwje našoho kejžora běchu posledni čas ważne wuradźenja a jednanja. Nimo našich najwyššich wjednikow běštaj tam też kancler hrabja z Hertling a statny sekretar z Kühlmann. Też bayerski kral z ministerpresidentom z Dandl běše do hłownoho lěhwa přeprošeny.

12. meje přijědže kejžor Karl do hłownoho lěhwa. Joho přewodźeše minister zwonkownych należnosćow hrabja Burian, šef generalnoho staba z Arz a k. k. pósłanc prync z Hohenlohe.

Mjez zwjazkarjemi buchu w přećelnej rozmołwje wšě politiske, hospodarske a wojerske prašenja rozrěčane. Rozmołwa wjedźeše k tomu, zo dyrbi zwjazk za přichod so nic jenož zdźeržeć, ale krućišo wutwarić; wěste zasady k tomu buchu hižo wuradźene a wobzamknjene.

W měrje z Rumunskej

je też postajene, zo ma tam Němska přichodnje prawo petrolej a druhe wolije dobywać. Dyrbi so wosebite towarstwo założić, kotrež zmėje samo tute prawo wukonjeć. Rumunski stat dóstanje 8% wot wunoška za dobyty wolij a podźěl na tym, štož towarstwo přez tute 8% jako dividendu wudźěli. Mjeńši dźěl swojoho zamoženja dóstanje towarstwo přez zakładne akcije, kotrež maja při wothłosowanju 5króćnu płaćiwosć; te akcije matej jenož Němska a Awstriska wudawać. Towarstwo ma swoje prawo najprjedy na 30 lět, móže pak je na 60 a na 90 lět podlějšić, hdyž to do 25. a zasy do 55. lěta namjetuje.

Hłód w Čechach

je jara wulki, wosebje w někotrych dźělach połnócneje Češkeje. Móže so woprawdźe prajić, zo tam ludźo z hłodom mrěja. Su so tohodla hižo na Němsku wo pomoc wobroćili. Štož budže někak móžno, dyrbi so wobydlerjam pomhać a so jim neple słać.

Jara złě je też w Tyrolskej. Tam dyrbja Bayerscy pomhać. Su to też hižo prjedy přilubili. — So rozemi, zo móže so z našeje strony też jenož tak daloko pomhać, kaž naše srědki dosahaja.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. 7. t. m. bu na Tuchorju pomnik poswjećeny, kotryž bu tam zemrětym wójnskim jatym stajeny. Je dźěn powšitkownje znate, zo je tu w Budyšinje wulke lěhwo jatych. Mnozy jeći pak, wućeknywši z bitwow wšěm stracham, buchu tu wopor smjerće a namakachu za swoje ćělne powostanki na Tuchorju zeński wotpočink. Swoju domiznu a swojich też woni hižo wjacy njewohladaja. Swjećiznu wukonja greksko-katolski duchowny, kiž měješe też swjedźeńsku rěč; po nim poréča hišće romsko-katolski (italski) duchowny. Při swjatočnosći wobdźělichu so wotdźěle tudomnych pólskich, ruskich a italskich jatych, dale někotři němscy officirojo a zastupjerjo tudomnoho katolskoho a evangelskoho duchownstwa.

Pomnik je po swojej ideji, kaž też po wuwjedźenju woprawdźe rjany. Hdyž wot wječora po Tuchorju ke kěrchowomu wotdźělej přińdźeš, hdźež wójnscy jeći leža, wuhladaš mócnu na 4 m wysoku sćěnu. Jeje hornja šěr je něhdźe 6 m, delnja něhdźe 7 m. Před tutej sćěnu sedźi při zemi w človjeskej wulkosći jandźel, kotryž žohnujo swoju prawicu wupřestrěwa na jatych před pomnikom a z bokow joho pokhowanych. Swoju lěwu ruku je škitujo położił na ranjenoho wojowarja, kiž je so k zemi zwjezł; też swoje lěwe křidło wupřestrěwa nad wojaka, joho kryjo, mjez tym zo prawe při sebi dźerži. Na hornjej khromje stoji napismo: „Ossa vestra fundamentum liberationis, renovationis pacisque aeternae populorum nostrorum." Po serbsku: „Waše kosće su zakład wuswobodźenja, wobnowjenja a wěčnoho měra našich narodow." Tuta myslička je też wuprajena w słońcu, we delnim prawym rózku skhadźacym, kotrež swoje pruhi po cyłej sćěnje mjece. Na delnim wotdźěle stoja słowa: „Victimis belli 1914—1918: socii captivi." „Woporam wójny 1914—1918: jeći towaršojo." Dale widźiš na sćěnje na hornjej khromje ławrjencowaj wěncaj a na delnej khromje druhe wójnske znamjenja, kotrež maja česć a sławu tych wopowědować, kotříž su za wótcny kraj swoje žiwjenjo woprowali.

Načisk k tutomu pomnikej je wudźěłał a jón też wuwjedł pólski jaty: Romuald Zerych, kaž mjedźana tabulka na pomniku wozjewja.

Rowy same su w najrjeńšim porjedźe. Kóždy jaty je dóstał za swój row krutu wobłohu; na wobłozy leži wopomnjeński kamjeń, kiž mjeno tu wotpočowacoho jatoho wozjewja.

Zemrětym jatym je so na tajke wašnjo hódna česć wopokazała. Njech też našim w cuzbje we wukraju zemrětym wojowarjam tak pěkne městno poslednjoho wotpočinka přihotuja.

Z Budyšina. Jurij Herrmann, wojak při jenym pěšim połku, dósta za swěrnu służbu před njepřećelom njedawno Friedrich-Augustowu medaliju. Wón stoji hižo 3 lěta w polu, wojowaše přecy na francózskej frónće, před krótkim hakle bu na rańšu stronu přesadźeny a wojuje nětkle w Finiskej.

— Knjez professor dr. Förster, wučeŕ při tudomnym katolskim seminarje, je sakski wójnski zasłužbny kříž dóstał.

Z Radworja. (Tři železne kříže.) K dotalnym wuznamjenjenjam mamy někotre dodać, kotrež jich wobsedźerjo hižo kónc lońšoho lěta dóstachu, wo kotrychž pak dotal ničo dospołnoho zhonić njemóžachmy. Su to:

154. **Jan Rjenč** (Nawka) z **Radworja** (we Khrósćicach ženjeny), krajny wobornik w jenym regimenće pěšeje (ćežkeje) artilerije. Jomu spožčichu we septembru (?) 1917 we Flanderskej železny kříž; z čim pak je sebi tute wuznamjenjenjo zasłužił, njehodźeše so dotal nawědźeć.

155. **Jurij Winař** z **Radworja,** wojak we jenym narunanskim pěšim regimenće. Wón stoješe započatk decembra 1917 před Verdunom na straži. Njepřećelskoho wohnja dla pak njemóžeše po dokonjanej służbje dozady a druha straža nic doprědka; tuž wosta cyły dźeń na swojim městnje stojo. Kompanija joho tohodla hižo za „padnjenoho" zapisa. Jako pak w nocy po ćěło přińdźechu, wón hišće —

na straži stoješe. Z tutej železnej wutrajnosću zasłuži sebi też wón železny křiž.

156. **Franc Pjetaš** (korčmař Delankec) z **Radworja,** sanitätnik (khorychnošeŕ) pola jenoho aktivnoho pěšoho regimenta. Wón wuznamjeni so z tym, zo w bitwach pola Estrées nad Sommu na wjacy razow wosrjedź njepřećelskoho wohnja w najprědkownišej třělnej hrjebi ranjenych zawjazowaše. Za to jomu na dnju ptačoho kwasa (1918) sroka železny křiž wobradźi.

Ze Smječkec. Mandźelskaj Jurij Trječk a Marija rodź. Lawkusec z Jaseńcy woswjećištaj njedźelu 5. meje swój sleborny kwas. Štwórtk prjedy bě so 25 lět minyło, zo běštaj před wołtarjom Božim do swjatoho mandźelstwa stupiłoj. Čiłaj a strowaj spominaštaj wosrjedź swojich dźěći a přećelow na tutón jeju radostny dźeń. — Přejemy jimaj, zo by też dale Bóh jeju zwjazk žohnował a jimaj hišće dołhe zbožowne lěta popřał.

Z klóštrskich kóncow. Našim wozjewjenjam minjenoho tydźenja wo „dźiwy činjacym dochtru" mamy hišće dodać:

Skónčnje je so poradźiło, joho w jenej Kukowskej swójbje lepić, hdźež so joho wopory z dawna sem skhadźuja. Tute „lěkowanjo" dźe hižo dołhi čas a je so hižo připadnje wukopało. Trunjeni — samo sobustawy III. rjadu (!) — so z wjetša hańby dla wotmjelča. Tón „wuwołany lěkař" je něhajki tkalc z **Weißbacha** pola **Połčnicy** z mjenom **Hirschfeld**. Na doprašowanjo je sam wuznał, **zo do swojoho „lěkařstwa" wjele njedźerži.** Tu maće! Nětko drje samo najzasaklišomu „pacientej" switać počina, na čo joho spekulacija dźěše. Wunošniše tajke „lěkarjenjo" je, hač tkalčistwo. Zrudnje dosć, zo su so ludźo namakali, kiž su jomu samo swój dom k skhadźowankam „khorych" wotewrili. Nadźijomnje budźe jomu tak rjemjesło, **čohož dla je hižo khostany,** na wšě časy zničene. Cyła wěc pak njech je za serbskokatolske žiwjenjo powučenjo: mamy swojich wuwučenych lěkarjow, a dale też swoju wěru, kotraž přiwěru zakazuje.

Z Jawory. (Złoty jubilej.) Lěta so minu, lěta du. Prjedy hač so człowjek dohlada, stoji na prozy žiwjenskim. Hišće raz pohlada wróćo na přesahany puć a čas. K tajkomu khutnišomu rozpominanju dawaju wěste wotrězki w žiwjenju wosebity nastork. Tak też złoty kwas, mandźelski jubilej! Tutón wurjadny swjedźeń srjedź přiwuznych, přećelow a znatych wobeńć bě zańdźenu njedźelu česćenymaj, po Serbach daloko znatymaj mandźelskimaj, wumjeńkarjej **Pětrej Libšej** a **Mariji** rodźenej Rólic (Leiderec z Kozaric, spožčene. Byrnjež we swojej ponižnosći a pokornosći rad wothladałoj wot zwonkownych česćowanjow, dha zeńdźe so rjana ličba hosći we hospodliwym domje jeju najstaršeje dźowki kubleŕki Hany Čórlichoweje. Wjeledostojny knjez farař Libš, spominaše jako wuj a dobry přećel ze starodawna na podłožku słowow swjatoho Franciska na „złote časy" jubilarow, na Kanecy, hdźež na 38 lět swěrnje a měrnje hospodarještaj a hdźež bě jubilarowymaj staršimaj spožčene, samsny jubilej wotměć. Hdyž bě sćahnył, so do Budyšina, wołachu jubilara hospodarske wobstojnosće bórzy zasy na wsy, hdźež nětko hromadźe z mandźelskej wječor žiwjenja dožiwjataj. Jubilařka zwosta hišće někotre lěta w „měsće", tam wšelakich serbskich hólcow wukubłajo, kiž rad na starosćiwu maćeŕku spominaju. Mnohe přeća, hortne a pisomne, wot jeju wnučkow Mařki Čórlichec, Hańže Delanec z Baćonja a Marije Pětrancec z Miłoćic we wjazanej rěči přednjesene, a wjele krasnych a drohotnych darow swědča wo tym, kajkeje lubosće staj sebi jubilaraj nadobyłoj we wšěch kóncach. „Štóž wutraje, budźe krónowany!" A hdyž po hnujacych słowach rěčnika přitomni radosćiwy kěrluš „mandźelstwo" a „Khatyržinka" zanjesechu, sahachu zawěsće mysle wróćo do časow, hdyž w Khrósćanskej cyrkwi pod njeboh knjezom fararjom Wornarjom sebi jubilaraj rucy zawdaštaj k wěčnej swěrje a lubosći. A też „Posoł", ke kotromuž staj lěta dołho swěru dźeržałoj, stupi do rjadu gratulantow — a přeje wjele zboža. Tuž hišće na mnohe lěta! Z krutej nohu a wolu nětko na dejmantowy jubilej. To daj Bóh!

— Na wjacore wuznamjenjenja zhladuje naš wjesnjan Jurij Rab, syn žiwnosćerja Mikławša Raba, wojak při jenym pěšim regimenće. W novembru 1916 do wójny wućahnywši dósta loni nazymu mjedźanu Friedrich-Augustowu medaliju po krawnych bitwach na Flanderskich honach. A lětsa, runje zeleny štwórtk, rani joho granatowa třeska lohcy na prawej rucy pola Arasa a lěkuje so nětko w Kinsbórkskim lazareće. Železny křiž II. rad. debi też joho wutrobno, tak připóznajo joho swěru w słužbje a khrobłosći před njepřećelom.

Z Němskich Pazlic. Před tydźenjom wotpali so tu wudowje Borašcynej bróžnja a z njej tójšto słomy, syna a nepli. Štyrilětne dźěćo bě woheń zamiškriło. Sykawy běchu wjesna, Jěžowska a Serbskich Pazličanska k pomocy.

Z Kamjenca. Knjez wučer Beno Cyž, kotryž je wot januara t. l. na našej šuli ze zastupnym wučerjom, bu 6. meje jako statny wučeŕ swjatočnje zapokazany. Přejemy jomu wjele zboža!

— Knjez kantor Wjacsławk bu z „čestnym křižom" za dobrowólne spomožne skutkowanjo wuznamjenjeny. Tute wuznamjenjenjo jomu srjedu 8. meje knjez wokrjesny šulski dohladowaŕ dr. Groschupp w přitomnosći lokalnoho šulskoho dohladowarja a druhich wučerjow našeje šule přepoda.

— Srjedu 15. meje rozžohnowa so naša dołholětna wučeŕka za holče ručne dźěło knježna Hańža Neumanec ze swojej šulu. Dźe wysokeje staroby a khorowatosće dla na wotpočink. Po poslednjej wot njeje w šuli dźeržanej hodźinje zhromadźichu so wšitke holcy w šuli, a lokalny šulski dohladowaŕ knjez farař Žur wupraji ji z dlějšimi słowami w mjenje šule a wosady wutrobny dźak z horcymi přećemi za dołhi a dobry wotpočink, kotryž je sebi derje zasłužiła. 28 lět je pilnje a swědomiće w našej šuli skutkowała. Jena šuleŕka dźakowaše so jej w mjenje šuleŕkow z hrónčkom a přepoda ji rjenje wuhotowany korbik z kwětkami. Też bě wokrjesne šulske dohladnistwo ji rjane pismo připóznaća za dołholětne a wuspěšne dźěło připósłało, kotrež ji knjez farař přepoda.

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(9. pokračowanjo.)

Hdyž bohotowa to zasłyša, wustróža so a poča płakać a płačicy rjekny: „Dyrbju ze swojim mužom hnydom poreěć, hewak stanje so tu dźensa hrózbne njezbožo."

Hdyž njewólnicy ji z nowa wospjetowachu, zo drje budźe to srjedź posedźenja njemóžno, płakaše hišće bóle a třepotaše. Jena z njewólnicow, z jeje zrudobu hnuta, rjekny: „By-li knjeni bohotej pisomnu powěsć pósłać chcyła, bych rady spytała jomu ju přepodać."

Tu wza bohotowa hnydom sleborne šidleško z přimadłom ze słonoweje kosće a napisa z nim na z wóskom poćehnjenu taflički: „Njeměj ničo z tymle sprawnym, přetož ja sym tule nóc joho dla mnoho ćerpjeła!" A tale taflička přepoda so Pilatej.

Za cyły dźeń pak njezetka bohotowa swojoho mandźelskoho samoho. Hdyž bě židow wotpósłał, zo bychu wotsudźenoho na wotprawnišćo wjedli, bě so hodźina připołdnišeje hosćiny přibližiła, na kotruž bě bohot někotrych Romjanow přeprosył, kotřiž tu khwilu runje w Jeruzalemje přebywachu. Mjez nimi běštaj poručnik romskoko wójska w Židowskej a młody wučeŕ zrěčniwosće.

Tale hosćina njeběše jara wjesoła, přetož bohotowa mandźelska sedźeše cyły čas mjelčaca a tyšna, ani zo by so z jenym słowom sobu do rěči měšała.

Hdyž so hosćo jeje prašachu, hač je traš khora abo hewak pře něčo zrudna, powědaše bohot ze směchami wo powěsći, kotruž bě srjedź posedźenja wot njeje dóstał. A směšeše ju, zo je měniła, romski bohot budźe so we swojich rozsudach ze sonami žónskeje wodźić dać.

Wona wotmołwi ćiše a zrudnje: „Zawěrno, to njeběše són, ale napominanjo bohow. Běše tola radšo tohole muža znajmjeńša tónle dźeń žiwoho wostajił!"

Hosćo widźachu, zo je w skutku jara zrudna. A njechaše so z ničim pokojeć dać, runjež też hosćo so napřemoh prócowachu, ze žiwej zabawu ju zawjeselić a ji pomhać, zo by swoje tyšne mysle zabyła.

Ale za khwilu pozběhny jedyn z nich skoro postróženy hłowu a rjekny: „Što to? Smy dha hižo tak dołho za blidom, zo je so wječor nakhilił?"

Wšitcy hladachu kedźbliwje wokoło so a spóznachu, zo so słabe směrki na cyłu stwórbu lěhaja. Přede wšěm spodźiwnje běše widźeć, kak wšón pisany błyšć, kotryž so ze słónčnymi pruhami nad wšěmi wěcami a bytosćemi wupřestrjewa, pomału hasowaše a wšitko so šěre runja popjełej zdaše.

Runja wšomu druhomu zhubjachu też jich wobliča barbu. „Smy woprawdźe kaž mortwi zblědnyli", rjekny wučeŕ zrěčniwosće ze zymu so wotřasujo. „Naše lica dźěn su šěre a naše huby čorne."

Mjez tym zo ćěmnota dale a přibjeraše, rosćeše też bohotoweje strachoćiwosć. „Ach, mój přećelo", zawoła skónčnje, „njepóznawaš też nětko hišće, zo chcedźa tebje njesmjertni napominać? Woni su hněwni, zo sy swjatoho a njewinowatoho muža k smjerći wotsudźił. Myslu sebi, hdyž je też nětko hižo na křiž přibity, njeje tola zawěsće hišće wudychał. Daj joho ze křiža wzać! Sama ze swojimaj rukomaj chcu joho rany wobaleć a zawjazować. Dowol jeno, zo by žiwy wostał!"

Ale Pilatus wotmołwi ze směchom: „Zawěsće maš prawje, zo je to znamjo bohow. Ale woni njedawaja słóncu swětło zhubjeć, dokelž je něhajki židowski dźiwny wučeŕ k smjerći wotsudźeny. Nawopak móžemy wočakować, zo so ważne podawki přihotuja, kotrež budźa so cyłoho romskoho kejžorstwa dótkać. Štó wě, kak dołho hišće stary Tiberius —."

Pilatus njedokónči swoju rěč; ćma bu nadobo tak tołsta, zo ani swojoho winowoho bjecharja wjac před sobu njewidźeše. Přetorhnywši so zawoła njewólnika, zo by někotre lampy přinjesł.

Hdyž běše w jědźeŕni zasy swětło, zo móžeše wobliča swojich hosći widźeć, spózna, zo bě wšitkich strach zajał.

„Hlej wšak", rjekny tohodla trochu wobožny k swojej mandźelskej, „nětko kaž so zda je so tebi woprawdźe radźiło, wšitku ho-

— Knjez kapłan Brusk běše tohorunja posledni króć w našej šuli a też jomu so knjez farař z wutrobnymi słowami za joho swěrne a pilne dźěło we wosadze, kaž wosebje za młodosć w šuli a towarstwje podźakowa. Krótki čas, $9^1/_2$ měsaca je tu był, ale je sebi wjele lubosće a dźaka dobył, dokelž cyłe swoje mocy horliwje za wosadu woprowaše. Towarstwo młodźencow zhubi z nim swojoho dobroho a wustojnoho wjednika. Wobžarujemy joho tak zažny wotkhad z našeje wosady. Mnohe dźěła, wosebje za młodosć běše sebi hišće předewzał, kotrež bě při swojej znatej energiji też zawěsće wuwjedł. Bóh luby knjez mytuj jomu wšitku prócu a lubosć a žohnuj joho nadobnje na joho nowym městnje.

— Hdyž běchmy so z wotkhadźacymi rozžohnowali, bu nowa wučerka za holčace ručne dźěło, knježna Marija Rachelic, do swojoho zastojnstwa zapokazana. Ji tohorunja wjele zboža.

— Tukhwilny hermank je sebi zrudny wopor žadał. Młoduški klampnarski wučownik padnywši z čumpele mortwy na blaku ležo wosta. — Čumpele też wjele po Serbach jězdźa, wosebje při kermušach. Gmejnske rady, njedajće — też z hospodarskich winow — tajkim čumpelam do wsow; su-li pak we wsy, dha wy starši swojim dźěćom na nje njedajće.

Z Bukowca. W běhu měrca bu dźěłaćer Józef Hicka, wojak při jenym trajnskim batalijónje, do mjezwoča přez granatu ranjeny, kotruž bě lětak z wyšinow dele ćisnył. Byrnjež na 200 m zdaleny wot městna był, hdźež dele padny, dósta tola třěsku do hłowy. Nazymu 1916 wućahny na zapadne bitwišćo a lěkowaše so w jenym Barlinskim lazareće. Tu khwilu přebywa w Drježdźanach.

Wšelčizny.

Z ruskoho zajeća ćeknył. Podwyšk Jurij Najč z Krjepjec, syn zemrětoho khěžkarja Antona Najča a Hańže rodź. Juršec z Wotrowa je z třomi druhimi towaršemi pod njewšědnymi wobstojnosćemi z ruskoho zajeća ćeknył. Zastupiwši 1912 k prěnim dragunam w Brüxu (w Čechach), wućahny 1914 do Galiciskeje a potom na ruske bitwišćo we Pólskej, hdźež před Waršawu němske a češke zjednoćene wójska před ruskej přemocu cofać dyrbjachu. Pola Iwangoroda, kotruž twjerdźiznu sobu předoby, a Bresća-Litowskoho krawnje wojowawši bu 4. septembra 1915 k prěnjomu razej ranjeny a k lěkowanju do etapnoho lazareta wotwjedźeny. Wuhojeny ćehnješe hižo w januaru 1917 zasy do bitwy do Wolhyniskeje, hdźež bu k druhomu razej ranjeny. Při krawnym přełamanju nad Stochodom bu 18. augusta 1916 zajaty a přez Kiew do Mariapola (města při Asowskim morju) wotwjedźeny. Tam dźěłaše z druhimi 2300 jatymi we wulkej tworni, kotraž železne truby za wodowody a druhe twarješe. Tam dósta 2 hriwnje na dźeń a jěsć, kiž njebě hubjene, a też móžachu so do syteje wole najěsć. Husto dóńdźe k pukam mjez Němcami a Čechami a buchu tohodla do wěstych kompanijow rozdźěleni. Hospodowanjo wšak njebě khwalobne, husto mějachu so ze wšelakimi zwěrjatkami bědźić. A z čistosću, kaž je znate, w Ruskej jara klaca. Droho tam też běše. Za por čriji płaćeše so samo 160 hr., za jenu dźěłansku bluzu 60 hr. Tam je wulki njedostatk na koži. Z časopisow wšak wěrnosć njezhonichu, barbjachu jim naše domjace a wójnske wobstojnosće w najhórših barbach.

Tola jenoho dnja w februaru tutoho lěta wotmysli sebi z někotrymi towaršemi do domizny ćeknyć. Čerwjena garda dźěn jich wumóh a Trocki předowaše po wšěm kraju swobodnosć. Hinak Bolšewiki. Woni nochcychu do toho zwolić. Njedźiwajcy toho nastupichu mjenowani na ćěkancu, wšitcy 4 němscy Čechojo. Do nakhribjetnika natykachu sebi 40 puntow khlěba, wjacore pory kholowow, drjewjane črije, wšelake čapki a druhe a nětko z ćahom dale. Po 10 hodźinskej jězbje přińdźechu do Šinowka a dyrbjachu, zo bychu dalšomu zajeću wućekli, na 12 km we hłubokim sněžy lězć. Skradźu podachu so zasy na železnisku čaru a wukhowachu so w skótnych wozach, w nich 2 nocy a dźeń jědźechu hač do Alexandrowska. Tam jich wšitkich kruće přehladachu. Ale pod škitom ćmy twochnychu pod wozami na druhu stronu a podachu so na dalšu ćěkancu. Wot nocy 2 hodźin hač do druhoho dnja rano šesćich dźěše pěši dale, doniž železnisku čaru nadeńdźechu a so zasy na wóz sydnychu. Jenomu ruskomu officirej běchu khartu wzali a po njej, sebi wěste skicy činjo, pjerjechu so po šěrokej njeznatej krajinje. Po dołhej jězbje přińdźechu do Znomijenka we Wukrajnje a pozdźišo do Šmironka. W blizkosći Tarnopola, 4 km před frontu bě wokolnosć wot čerwjeneje gardy wobsadźena a ta jich dale pušći. W tutym měsće zwostachu 3 dny a nětko nastajichu so na dołhu drohu (43 km) k wječoru a dóńdźechu skónčnje do Kronstadta (w Sedmihórskej), hdźež 6 njedźel we kwarantanje (na wobkedźbowanjo dla natykowacych khorosći) ležachu. Po puću we Wukrajnje, hdźež z dźěła němscy, z dźěła bolšewiscy wojacy komandowachu, wotměnjachu swoje čapki, pak němsku, pak rusku, a płaćachu we woběmaj padomaj jako „přećeljo“. Pozdźišo bu Najč najprjedy swojomu regimentej w Brüxu přidźěleny. Wot tam dósta po 10dnjowskim čakanju 4 njedźeli dowola do swojeje serbskeje domizny, su pak bórzy nimo a Bóh wě, kajki dóńt jomu hišće kćěje. Wutrał a přetrał je hižo dosć.

Zwjeršnu drastu wotedać!

Zwjeršnu drastu wosebje dźěłaćerjo, też ratarscy, nuznje trjebaja. Tuž su kejžorstwowy hamt za drasćenjo a po nim też komunalne zwjazki postajili, zo ma so najprjedy dobrowólnje wotedawać, njewunjese-li to telko, hač ma so w kóždym wokrjesu zwjesć, budże so dyrbjeć kručišo zakročeć. Wotedawać njetrjebaš „frak (suknje!), smoking a uniformy“ ale „Anzug“ znajmjeńša jedyn, štóž po tym ma. Za tymi smě komunalny zwjazk samo pola tych slědźić, wo kotrychž sebi mysli, zo jich nadosć maja a pisomne wobswědčenjo nimaja, zo hižo jedyn dobrowólnje wotedali njejsu. Tajke wuswědčenjo pak njedóstanje, štóž je što do 13. meje 1918 wotedał, abo po njej něšto woteda, zo čož je sebi „Bezugsschein“ za nowu drastu žadał. Płaćizny za

---

sćinsku wjesołosć zahnać. Ale hdyž dha so woprawdźe hinak njehodźi, zo hižo na ničo druhe myslić njemóžeš khiba na swoje sony, daj nam tola zhonić, što je so ći dźało! Wupowědaj nam, a my chcemy spytać sony wukładować!“

K tomu běše młoda žona zwólniwa. A hdyž són po sonje powědaše, bywachu hosćo dale a khutniši. Přestachu ze swojich bjechari srěbać, a jich čoła so bojaznje khmurjachu. Jenički, kotryž přecy hišće wšomu so směješe a wšitko za njerozom wudawaše, běše bohot Pilatus sam.

Hdyž bě bohotowa dopowědała, rjekny młody rěčnik: „Zawěrno, to je tola wjacy dyžli són, přetož widźach dźensa drje nic kejžora, ale joho staru přećelnicu Faustinu do města jěchać. Dźiwam so jenož, zo njeje so w bohotowym hrodźe hišće pokazała.“

„Powěda so woprawdźe, zo je kejžora hrózbna khorosć zajała“, přispomni poručnik wójska. „Zda so też mi, zo móže són twojeje mandźelskeje napominanjo bohow być.“

„A njeje ničo wěrje njepodobne, zo je Tiberius poselnikow wupósłał za profetu z Nazareta, zo by joho k swojomu khorołožej powołał“, přihłosowaše młody rěčnik.

Poručnik wójska wobroći so z khutnym wobličom k Pilatej: „Je-li kejžorej woprawdźe so wuzdało, tohole muža k sebi powołać dać, potom by zawěsće tebi a nam wšitkim lěpje było, hdy by joho posoł žiwoho nadešoł.“

Pilatus wotmołwi hněwny: „Je dha tale ćma wina, zo rěčiće, kaž dźěći? Čłowjek by měnił, zo sće so wšitcy do sony-zhudowarjow a profetow přeměnili.“

Poručnik pak njepřesta jomu radźić: „Njeby traš tak njemóžne byłe, žiwjenjo tohole muža zdźeržeć, hdy by so hnydom spěšny posoł wupósłał.“

„Chceće drje mje směch ludźom sćinić“, wotmołwi bohot. „Prajće sami, što by so ze wšěmi prawiznami a z porjadom w tymle hewak hižo njeměrnym kraju stało, hdy by bohot wotsudźenoho wobhnadźił, dokelž je so joho žonje njeluboznje wudźało?“

„Njeje pak tola són, ale sama wěrnosć, zo sym dźensa Faustinu w Jeruzalemje widźał“, naspomni młody wučeŕ.

„Ja bjeru wšitko na so a chcu so trjeba-li někajkoho přehladanja dla před kejžorom zamołwjeć“, rjekny Pilatus rozsudnje. „Wón budże rozemjeć, zo tajki dźiwny muž, kotryž so mojim wotročkam bjez wobaranja přesćěhać a směšić dawaše, jomu njeby pomhać mohł.“

W samsnym wokomiku, hdyž bě Pilatus tele słowa wuprajił, zatřase so cyły dom z nahłym, hrózbnym, bubotacym hrimotom, dno so hibaše, sćěny khodźachu, stołpy khabłachu, wšitko do koła ržeše. Pilatowy hród drje wosta njewobškodźeny, tola hnydom po zemjerjenju zasłyšachu hosćo z blizkosće hrózbny praskot so powalacych domow a bubot padacych stołpow.

Pilatus, blědy kaž sćěna, zawoła njewólnika: „Běž khwatajcy na nopowišćo a poruč w mojim mjenje: Profeta z Nazareta ma so hnydom ze křiža wzać!“

Njewólnik so spěšnje wotsali. Hosćo wot blida stanywši dźěchu z jědźerje do małoho dwórčka srjedź hrodu, zo bychu znajmjeńša pod hołym njebjom byli, hdy by so zemjerjenjo wospjetowało. Nichtó njezwaži sebi słowa. Wšitcy z napjatosću na njewólnikowy nawrót čakachu.

Njewólnik so bórzy wróći a wosta před bohotom stojo.

„Sy joho žiwoho nadešoł?“ prašeše so bohot.

„Knježe, profeta je wudychał, a hdyž swojoho ducha poda, sta so zemjerjenjo.“

Lědma bě njewólnik doréčał, zasłyšachu troje klepanjo do zwonkownych wrotow. Hosćo ze stróželemi wšitcy poskočichu ze swojich sydłow, kaž by z nowa zemja rżała.

Hnydom zastupi njewólnik wot wrotow přišowši.

„Nadobna Faustina a Sulpicius, kejžorowy přiwuzny, so poručataj. Staj do Jeruzalema přišłoj bohota prosyć, zo by jimaj wulkoho profetu z Nazareta pomhał namakać.“

Podušeny bórbot a ćiche kročele dźěchu po dwórčku, a hdyž so Pilatus wohladny, widźeše kak hosćo so joho zdaluja, kaž někoho, kotremuž nahłe njezbožo hrozy.

(Přichodnje dale.)

wotedate „Anzüge“ maja so po płaće, kak dobry je a kak wotrjebany. Za najlěpši* njedóstanješ přez 75 hr., za najhubjeńši někajke 10 hr.** Štóž pak po 13. meji, ale do 2. junija w Kamjenskim wokrjesu što woteda, dóstanje wo 10 % wjacy.

* (Sakko-, Rock-, Gehrockanzug a lětnik).

** za zymniki wot 80 — nižše 12 hr.; za kholowy wot 24 — nižše 3 hr.

Važne za wojeńske wudowy.

Spadnje wójnska renta, hdyž so wudowa padnjenoho muža zasy woženi? Haj — tola nic bjez wotrunanja. Kotraž je swojoho muža přez wójnu zhubiła, a je jako wudowa rentu dóstawała, móže, hdyž so zasy woženi, wěsty pjenjez — nic jako rentu, ale jenož na jedyn raz — jako „einmalige Abfindungssumme aus dem Härtenausgleichsfond“ dóstać. Jej wupłaći so 5 dźělow 3 razy tak wulkeje sumy, hač je do zasywudaća jako lětnu rentu dóstawała. Wudowa po jednorym wojaku dóstanje potajkim: 400 hr. × 3 = 1200 hr. 6. dźěl toho je 200 hr. Te maja so 5 razow wzać, potajkim wupłaća so jej 1000 hr. Wudowje po podwyšku a seržantu 1200 hr., po feldweblu abo vicefeldweblu 1500 hr. Pjenjez pak so tajkej „młodej žonje“ jenož přiwobroći, hdyž njeje přez 50 lět stara a sebi jón žada.

Drjewo po wazy běchu tu a tam předawali a překupcy běchu tak z drjewa wjele wjetši wužitk sćahnyli dyžli hewak wot samsnoho krucha maja. Runjewon lichowniski pjenjez hodźeše so tak dobyć; trjebaše so jenož prawje mokre drjewo předawać. Wyšnosć je nětko postajiła, zo ma so drjewo jenož po kóskowych metrach (Raummeter) předawać. Štóž so po tym nima, dóstanje hač do 6 měsacow jastwa abo 1500 hr. pjenježnoho khostanja.

Powrjestła z papjery nětkle ratarjam doporučeja. Za tysac powrjestłow, po 1,5 m dołhich, žada so „ab Freiberg“ 60 hr. Za tajke, kotrež su wo 5 cm krótše abo dlějše, ma so po 1 hr. mjenje abo wjacy płaćić. —

Zajímawe by było, by-li štó wobličił, kelko centnari słomy je za tysac powrjestłow, po 1,5 m dołhich, trěbnych. Z toho budźe dowidźeć, wo kak wjele tuńšo abo dróžšo wuńdźeš, hdyž sebi papjerjane kupiš — a knjezej dešćej prajiš, zo je rozmače njesmě.

Zwony su so zhubiłe z cyrkwjow w Rokice, Sabowicach a Beukowicach w Pólskej. Tuka so, zo su „pokradnjene“. Tohodla je wyšnosć fararja, cyrkwinski wubjerk a něšto nahladnišich wjesnych zajeć dała a zajatych zdźerži, dóniž so zwony zasy njenamakaja.

Z Budyšina. Wyšši měšćanosta dr. Kaeubler, kiž je wot lěta 1900 w našej měšćanskej służbje, chce 15. aug. t. l. khorowatosće dla na wumjeńk hić. Wón je w 70. žiwjeńskim lěće.

Wojeńske přepytowanja po Budyšskim hamtskim hejtmanstwje.

Po cyłej Sakskej so tajke stawaju w ratarskich hospodarstwach; też w Budyšskim hejtmanstwje. Wašnjo pak, kak so wone wukonjeju, je wjele skórźby zawinyło. Sejmski zapósłanc Bart a joho konservativni towaršojo su w II. komorje interpelaciju podali: „Je knježerstwu znate, zo po Budyšskim hamtskim hejtmanstwje wojeńska komisija hišće jónu w ratarskich hospodarstwach revidiruje? Po wuprajenjach wěryhódnych swědkow zakhadźeja ćile ludźo tak, zo so hospodarjo we swojej česći jara ranjeni čuja. Też su pječa někotři sobustawy komisije jebaństwa zworali. Je kralowske knježerstwo zwólniwe, tule wěc hnydom přepytować dać?“

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1015. direktor dr. Grólmus w **Lipsku**; 1016.—1018. 1035. z **Khróšćic**: Jurij Wałda, Jurij Dórnik, Jakub Krawža, † Hana Kóžnikec; 1019. Hańža Pječakowa z **Jasenicy**; 1020. Mikł. Měrćink z **Hory**; 1021. Michał Lawkus z **Łusća**; 1022. Hańža Rjehořkowa z **Lejna**; 1014. 1023. 1024. z **Worklec**: Jakub Rjelka, překupc, Hana Wjacsławkowa, Marija Rjenčowa; 1025.—1033. z **Kamjenca**: farař Jakub Žur, kantor Jurij Wjacsławk, wučeř Beno Cyž, Madlena Bräuerowa, najeńk Michał Robl, Mikławš Horjeń, Jakub Janca, Jan Špitank, Michał Šneider; 1034. Jakub Šěrak z **Brěznej**.

Za fond: Hana Wjacsławkowa z Worklec 1 hr.

Z Drježdźan do Zhorjelca.

	D1-3	D1-4	2-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	2-4
Z Drježdźan-St.	110	—	—	532	706	850	855	1220	122	246	510	525	750	1000	1013*	1115
„ Drježdźan-N.	134	208	—	546	720	900	909	1234	135	259	519	540	805	1014	1027*	1128
„ Arnsdorfa . .			—	627	803		946	108	206	335		630	846	1056	1113*	1217
„ Biskopic . . .		§	—	659	829		1015	134	226	402		701	917	1121	1145*	1251
„ Zemic			—	706			1022	141		409			924		1152*	1258
„ Žičinka . . .			—	715			1031	150		417			933		1201*	108
„ **Budyšina** . .	226	327	—	729		956	1045	204		431	612		948		1210*	120
„ Kubšic			—	740			1057	214		441			1000		—	—
„ Pomorc . . .			—	748			1105	222		449			1008		—	—
„ Lubija . . .		400	640	809	—	1021	1126	241		508	636		1030		—	—
do Zhorjelca . .	307	431	720	848	—	1045	1206	319		545	700		1110		—	—

Jenož dźěławe dny. Wot Budyšina do Wróćišawa jenož dźěławe dny. do Žitawy přij. 425 do Žitawy přij. 926 do Žitawy přij. 147

* Jězdźi jenož njedźelu a swjate dny a jenož hač na dalše.

§ Ćah za wojakow na dowol a z dowola jenož po potřěbnosći, pućowarjo su připuščeni.

Ze Zhorjelca do Drježdźan.

	D 1-3	1-4	1-4	2-4	1-4	3	1-4	3	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3
Ze Zhorjelca . . .	910	1119	150	230			432			703	815	852
„ Lubija	935	1151	306	259			519			752	927	917
„ Pomorc		1208	326	—			537			810	950	
„ Kubšic		1216	334	—			545			817	959	
„ **Budyšina** . . .	955	1230	409	321			558			833	1021	938
„ Žičinka		1244	424	—			612			847	1037	
„ Zemic		1256	437	—			624			900	1051	
„ Biskopic		108	455	—			633			913	1108	
„ Arnsdorfa . . .		133	541	—			401			940	1135	
„ Drježdźan-N. .	1047	204	625	418			434			1014	1213	1030
do Drježdźan-St. .	1054	214	—	425			444			1023	1223	1036

z Biskopic do Arnsdorfa jenož dźěławe dny. ze Žitawy 338 jenož dźěławe dny Jenož dźěławe dny. ze Žitawy wotj. 1259 ze Žitawy 327 jenož dźěławe dny ze Žitawy wotj. 545 do Lubija 230 do Lubija 922

* Jenož na poslednim dźěławym dnju w tydźenju. † Jenož njedźelu a swj. dny a jenož hač na dalše.

Ze Zhorjelca jězdźi spěšnik za wojakow na dowol a z dowola w nocy 103, z Budyšina 212, kotryž je 323 w Drježdźanach-N.

Wojerecy—Rakecy—Budyšin.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

z Wósborka (wotj. 530)			z Wósborka (wot. 950)			z Lubija (wot. 1203)		z Lubija (wot. 525)		do Lubija (přij. 1044)	do Wósborka (přij. 1254)	do Lubija (přij. 732)	do Wósborka (přij. 1002)
		715			1211†		507		Z **Wojerec** . . . do	1057		409†	857
		722			1218†		514		„ Němcow . . z	1051		403†	851
		730			1226†		522		„ Kulowa . . . „	1043		355†	843
		737			1233†		529		„ Hóska . . . . „	1036		348†	836
		744			1240†		536		„ Zdźarow . . . „	1029		341†	829
		751			1247†		543		„ Komorowa . . „	1022		334†	822
		757			1253†		549		do/z **Rakec** . . . . z/do	1015		327†	815
618*		759			1255†		551			1013		325†	813
626*		805			102†		558		„ Sešowa . . . ze	1007		319†	807
634*		812			109†		605		„ Njeswačidła . „	1000		312†	800
643*		820			117†		612		„ Khasowa . . . „	953		305†	753
632	648*	825	1047		122†	210	618	741†	do/z **Radworja** . . z/do	828	948	1156	300†	521	748	908†
635	649*	827	1048		123†	213	619	747†		826	946	1155	259†	518	746	906†
645	659*	837	1056		133†	223	629	757†	„ Mał. Wjelkowa z	818	938	1147	252†	510	738	856†
652	707*	843	1102		139†	230	635	804†	„ Židowa . . . „	812	931	1141	245†	504	731	850†
657	712*	847	1106		144†	235	639	809†	„ Ratarjec . . . „	807	926	1136	241†	459	726	845†
703	719*	852	1112		149†	241	644	815†	do **Budyšina** . . . z	800	920	1130	235†	452	720	838†

Jězdźi jenož poslednji dźěławy dźeń tydźenja kaž tež njedźelu a swjate dny.

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja. — † Jězdźi jenož dźěławe dny.

Z Biskopic do Žitawy a wróćo.

530 wot Lubija	846 wot Lubija					644 wot Lubija					do Lubija 1117	do Lubija 230	do Lubija 922		
704		—	1038	226		701	1121	—	Z Biskopic . . . . . do	605	904		331	549†	800*	1103
729		—	1101	244		725	1143	—	„ Delnjeje Wjazońcy „	548	849		315	533†	744*	1047
745		—	1120	300		743	1202	—	„ Wjelećina . . . . . „	526	827		253	511†	723*	1024
751		—	1126	306		749	1208	—	„ Šěrachowa . . . . „	518	818		244	501†	713*	1014
758		—	1132	312		755	1214	—	„ Sohlanda . . . . „	512	812		238	455†	707*	1008
833	924	—	1203	338		830	1242	—	„ Habrachćic . . . . „	450	746	1054	216	434†	646*	946
846	934	—	1212	346		842	1252	—	„ Neugersdorfa . . . „	443	734	1045	207	426†	637*	935
605	909	1238	—		406	731	903◆	—	„ Hornich Oderwitz „	—	706	715		148	404†	610*	838	902
624	929	1257	—	110	425	750	922◆	147	—	do Žitawy . . . . . ze	338	642	658	1259	125	337†	545*	815	835

◆ Wot Eibawy hač do Žitawy jenož dźěł. dny. † Jenož dźěławe dny. * Jenož hač na dalše njedźelu a swjate dny.

Z Kamjenca do Złoho Komorowa a wróćo.

653	1135	550	z Kamjenca do	1016	239	838
702	1144	539	z Kunnersdorfa z	1005	228	822
712	1154	549	z N. Hrabowki z	951	214	809
720	1202	557	z Wětrnicy z	943	206	801
740	1224	610	z Bukowa z	930	153	748
756	1236	623	do Z. Komorowa z	900	139	727

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Jězdny rjad železnicow.

Płaći wot 15. meje 1918.

Z Radworja do Lubija a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

	800	1130*	452	†838	Z Budyšina do	703	1112*	241	815†	
	759	—	1255	551	z Rakec do	1015	—	†327	815	
—	828	1156*	521	908	Z Radworja (zastan.) do	632	1047*	210	741†	—
—	834	1202*	527	912	„ Radworja (dwórn.) „	626	1041*	204	735†	—
—	841	1208*	534	919	„ Lutowća . . . . . „	620	1036*	158	729†	—
—	847	1213*	540	926	„ Wulkeje Dubrawy . „	615	1031*	152	724†	—
—	856	1222*	549	934	„ Klukša (Zdźerje) . . „	604	1022*	140	713†	—
—	904	1230*	557	943	„ Hućiny . . . . . „	554	1014*	130	702†	—
—	913	1239*	606	952	„ Barta . . . . . „	545	1005*	121	652†	—
—	924	1248*	617	1003	„ Hrodźišća . . . . . „	537	957*	113	644†	—
710	955	⋄142	643	1009	„ Wósborka . . . . . „	530	910	1241	637†	832
715	1001	148	649	⋄ —	„ Malećic . . . . . „	—	905	1236	558†	827
721	1007	154	655	—	„ Łutow . . . . . „	—	859	1230	552†	821
728	1015	201	703	—	„ Hłušiny . . . . . „	—	852	1223	545†	815
733	1019	206	707	—	„ Radmeric . . . . . „	—	848	1219	541†	811
747	1034	220	722	—	„ Ketlic . . . . . „	—	841	1212	534†	804
757	1044	230	732	—	do Lubija . . . . . z	—	832	1203	525†	755

* Jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja a njedźelu a swjate dny.

⋄ Jězdźi z Wósborka do Lubija jenož dźěławe dny. † Jězdźi jenož dźěławe dny.

Zhorjelc—Nikrisch—Žitawa a wróćo.

444	912	229			905	Ze Zhorjelca do	733	1152	417		834
505	930	247			926	„ Nikrischa „	721	1132	356		813
515	939	256	714	—	935	„ Wostrowca„	712	1123	347	700	804
521	945	302	720	—	943	„ Rusdorfa „	706	1117	340	655	759
552	1015	332	752	—	1017	do Žitawy ze	639	1050	310	623	720

Jenož dźěławe dny.

Z Kamjenca do Arnsdorfa a wróćo.

520▫	833	1153*	246	843	Z Kamjenca do	747	1055	224*	504	720▫	1149	110†
548▫	859	1225*	308	912	„ Połčnicy „	730	1039	208*	448	705▫	1133	1254†
610▫	922	1247*	328	935	do Arnsdorfa z	658	1008	138*	417	634▫	1102	1222†

▫ Jenož dźěławe dny. — * Jenož na poslednim dźěławym dnju w tydźenju.

† Jenož w nocy po njedźeli a swj. dnjach; jenož na dalše.

Z Budyšina do Wjelećina.

Z Budyšina	455*	710	738	738	1048*	117	214	439*	629	650	951† ⋄
„ Dźěžnikec	503*	718	746	754	1056*	133	223	447*	637	658	959†
„ Budestec	509*	725	753	805	1102*	144	229	453*	644	705	1005†
„ Rozwodec	514*	730	†	*	1107*	—	235	458*	—	710	1010†
do Wjelećina	521*	738	—	—	1114*	—	243	505*	—	718	1018†

Z Wjelećina do Budyšina.

Z Wjelećina	554*	—	830	—	1134*	—	311	523*	747	—	840*	1205⋄
„ Rozwodec	600*	*	837	†	1140*	—	317	529*	753	—	— *	1211⋄
„ Budestec	606*	612	845	930	1145*	1243	322	534*	758	808	905*	1216⋄
„ Dźěžnikec	612*	622	851	938	1151*	1252	328	540*	804	816	921*	1222⋄
do Budyšina	619*	633	858	946	1158*	103	335	547*	811	824	931*	1229⋄

* Jenož dźěławe dny. † Jenož njedźelu a swjaty dny. ⋄ Njejězdźi hač na dalše.

Z Kamjenca do Biskopic a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

525	1120	148*	509	—	Z Kamjenca . . do	823	241	—	832	—
548	1140	208*	529	—	„ Thonberga . z	806	224	—	815	—
559	1150	215*	537	—	„ Halštrowa . . „	800	218	—	808	—
625	1216	—	602	—	„ Porchowa . . „	738	158	—	746	—
653	1244	—	629	—	do Biskopic . . . z	717	137	—	725	—

* ma jenož 3. rjadownju.

Z Lubija do Habrachćic (Ebersbacha) a wróćo.

540	846	1143*	303†	835	Z Lubija . . . . do	803	1117	134	500†	1013
625	910	1236*	331†	912	do Habrachćic . z	742	1054	1250	436†	949

* Jenož njedźelu a swjate dny. † Jenož dźěławe dny.

Lubij—Herrnhut—Žitawa a wróćo.

520	1155	308*	640	Z Lubija . . . . . do	757	230	459*	922
551	1225	340*	713	„ Herrnhuta . . . . . „	730	203	431*	855
604	1237	354*	726	„ Hornich Oderwitz „	715	148	415*	838
624	1257	425*	746	do Žitawy . . . . . z	658	125	337*	815

* Jenož dźěławe dny.

Kedźbu! Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćerńja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne. **Kedźbu!**

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Pokhowawši našu lubu mandźelsku a starosćiwu mać

Madlenu Wowčerkowu

rodź. Žurec ze Sernjan

wuprajamy wšitkim přećelam, susodam a znatym, kotřiž su njebočičku w jeje ćežkej khorosći wopytowali a pokojeli, za jeje dušu na póstywječorach so modlili a ju k poslednjomu wotpočinkej přewodźeli

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Sernjanach**, 10. meje 1918.

Jakub Wowčerk z dźěćimi.

Zjawny dźak!

Z přileżnosću naju ***złotoho mandźelskoho jubileja*** *je so namaj wjele lubosće, přichilnosće a přiwisnosće hortnje a pisomnje wopokazało, też wjele rjanych a drohotnych darow připokazało. Wšitke tute wopokazma dobroho a wutrobitoho zmyslenja su naju wulcy zwjeseliłe, a wuprajamy tohodla wšěm přejerjam a daricelam swój* ***najwutrobniši dźak*** *a*

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W ***Jaworje*** *na dnju swjedźenja, 12. meje 1918.*

Pětr Libš *a mandźelska.*

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorčcak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 21. | Budyšin, 25. meje 1918. | Lětnik 56.

Ke kralowym narodninam.

53 lět dźensa je, zo je so nětčiši naš kral Friedrich August narodźił. Zawěsće bě kóždy jomu popřał, zo by wón tónle swój swjedźeń w měrnym času woswjećić mohł. Też wón začuwa kaž joho lud ćeže wójny; ma tam tola wšěch swojich synow před njepřećelom. Přejemy jomu z wutroby, zo by jich bórzy zasy strowych doma powitać mohł. My pak chcemy Boha Knjeza prosyć, zo by nam našoho krala hišće dołhe lěta strowoho a zbožownoho zdźeržał.

Kraloswěrnosć.

Hdyž človjestwo so přimać pluha poča
A twarić twjerde statoki a dwory
A wuměnjować płody sej a twory,
Hlej, kak so k cyłkej drobne mocy toča!

Zo z dobrej' ćerje zas pak njewuboča
A zbožo njezajźdźe z nowa z hory,
Jim staji tón, kiž w mudrosći je spory,
Bóh, krala, za nimž wšitcy w kraju kroča.

Haj, ze zakonja jeno rosće zbožo!
Tón brózdu, bróžeń, hródź a jstwu a łožo
A cyły kraj a lud ze škitom kryje;

A porjad zakoniski wšitkim tyje.
Tuž, človječe, jón haj, budź mudry, měrny!
Budź Bohu dźakowny a kralej swěrny!

† J. Ćišinski.

Za „Amen“ dale.

Wo maćerskej lubosći swjateje Marije.

Wosebita wotnožka swjateje lubosće Božeje kćěješe we wutrobje najzbóžnišeje knjeżny, wotnožka lubosće mjenujcy, kajkuž my w njebjesach kaž na zemi podarmo pytamy; tamna lubosć, kotruž jako mać wona měješe k swojomu synej, kiž bě zdobom jeje Bóh a jeje dźěćo. Je to maćerska lubosć swjateje Marije. Kak je tale mać swojoho syna lubowała!

Rjenje wupokaza wona swoju lubosć něhdy w hródźi Betlehemskej, hdźež swoje dźěćo lubosćiwje do pjeluškow powi, hdźež ze starosćiwej ruku syno a słomu zběraše a w žłobju jomu łóžko pósła!

Něžnje pokaza so tale lubosć na ćěkanju do Egyptowskeje, hdźež dobra mać swoje dźěćatko na wutrobje khowaše!

Na hnujace wašnjo zjewi so tuta maćerska lubosć, hdyž něhdy z Božim dopušćenjom swojoho dwanaćelětnoho syna zhubi. Hdyž so wróćeše wot jutrownoho swjedźenja, zwosta jeje syn w templu. Wona pak nastaji so na dompuć, měnjo, zo je při znatych a přiwuznych. Po pućowanju jenoho dnja zhoni ze strachom, zo je so myliła; a hnydom so wróći, runjež-li bě dosć sprócna a traš dosć přenapinana, do Jeruzalema. Z njewuprajomnej bolosću pytaše wona swojoho Jězusa hač na třeći dźeń. A hdyž bě joho skónčnje namakała, nječinješe jomu porokow; jenož podobne słowa, z kotrymiž něhdy mrějacy zbóžnik k swojomu njebjeskomu Wótcej so wołaše, wuńdźechu z jeje horta: Mój syno, čohodla sy namaj takle činił? Mój syno — čohodla sy naju wopušćił? —

Wutrajna wopokaza so tale lubosć, hdyž Jězus swoje zjawne wučerstwo započa. Z nim wopušći wona Nazareth, z nim wzda so wona přijomnosćow měrnoho žiwjenja, z nim dźěleše so wona do wšoho horja, kaž wón bu wona wopor horliwosće za česć Božu a spomoženjo človjeskich dušow.

Sylna kaž smjerć pak zjewi so tale maćerska lubosć w struchłym tydźenju ćerpjenja jeje bójskoho syna.

Hdyž pod ćežkim křižom khabłajo na Kalwarsku horu postupowaše, sćěhowaše wona joho z najnutrnišim dźělbraćom; hdyž wón we smjertnych bolosćach na křižu wisaše, stoješe k joho tróštej pod křižom. A dyrbješe wón też na křižu wumrěć — wona njewotstupi ani wokomik wot njoho a přiwza do swojeje wutroby joho posledńje zdychnjenjo. Joho swjate ćěło wza sebi wona pod křižom sedźo do swojoho klina — přewodźeše je k rowej — a połoži je do skalnoho rowa k wotpočinkej. Tak je lubowała najlěpša wšěch maćerjow swojoho syna!

Što mamy my wot njeje wuknyć? Lubować, lubować dyrbimy wočłowječenoho syna Božoho; lubować z cyłeje wutroby Jězusa jako dźěćatko, jako hólčeca, jako wučerja, jako křižowanoho, jako horjestanjenoho, jako překrasnjenoho. — Lubować chcemy joho w Najswjećišim sakramenće, w kotrymž wón jako Bóh a človjek wěrnje a bytostnje je přitomny. Lubować dyrbimy joho w Božej mši, w kotrejž wón k nam zastupuje, zo by so jako khwalbny, dźakny, wujednawacy a prózdny wopor za nas na našich wołtarjach woprował. Ze samsneje winy njedyrbimy a njechamy ženje Božu mšu zakomdźić — nawopak chcemy ze wšej pobožnosću přitomni być. — Lubować dyrbimy joho w swjatym woprawjenju, w kotrymž wón sam naša jědź bywa a w našich wutrobach hospodu bjerje. Často a rady chcemy k swjatomu woprawjenju přistupić a njebjeskoho hosća z najněžnišej lubosću přijimać.

Lubować dyrbimy joho w tabernaklu, w kotrymž je wón takrjec swój stan postajił w našej srjedźiznje. Tu nas wón přijima — tu słyši wón naše prózdwy. Wopytujmy joho tu, hdyž su Bože służby; wopytujmy joho też zwonka Božich służbow — wopytujmy joho wosobinscy abo tola po duchu.

Njespokojmy so jenož z dotalnej swojej lubosću přećiwo Jězusej. Nihdy njeje wona wulka dosć, nihdy nutrna dosć. Dyrbimy Jězusa bóle lubować, hišće horcyšo, hišće wohniwišo. Prošmy joho samoho wo joho lubosć — a rad nam wón tutón počink spožči. Prošmy swjatu Mariju, tule wulku wučerku lubosće, zo by nam lubosć k jeje a našomu Jězusej wuskutkowała. Amen.

Wo starosćiwosći swjateje Marije wo njesmjertne duše.

Najnadobniše wašnjo lubosće k bližšomu, skoro mohł prajić, jeje kćěnjo, je starosćiwosć wo njesmjertne duše. Najlěpši a najwosobniši dźěl cyłoho človjeka je mjenujcy joho duša; porno njej je ćěło, w kotrymž je wona žiwa, takrjec ničo. Štóž potajkim swojoho bližšoho wěrnje lubuje, lubuje předewšim joho dušu, přiwobroća swoje dobroty wosebje joho duši.

Na cyle wosebite wašnjo je tak Marija naše duše lubowała. Njeje wona našim dušam wumožnika a zbóžnika porodźiła?; njeje toho človjekam woćahnyła, kiž je našoho helskoho njepřećela přewinył?; njeje wona našim dušam swětło wěrnosćow zaswěćiła, kotrež nam swěći přez naš žiwjeński puć do njebjeskich zbóžnosćow? Přez nju bu našim dušam njewučerpajomne žórło hnadow, kotrež nas posylnjeja w našich duchownych bědźenjach; wona bu našim dušam njebjeska porta.

Wo tule wěrnu lubosć k bližšomu, wo tule lubosć, kotraž so wo spomoženjo duše bližšoho stara, chcemy so swěru prócować. Štož maja ludźo z wjetša za lubosć, njeje husto ničo druhe dyžli starosćiwosć wo ćělne zbožo. Khudym, kotřiž nimaja, zo bychu swoje ćěło zwoblekali a nasyćili, dawamy drastu a khlěba; wopytujemy tych, kotrychž ćěło ćerpi: na duše swojich sobučłowjekow, a štož je jim k wěrnomu, wěčnomu zbožu nuzne, husto, haj jara husto zabywamy.

Tu so přemjeńmy! Starajmy so tola też wo dušu našoho bližšoho! Hladajmy, kak ju před strachami dowobaramy; hladajmy, zo ju wutorhnjemy njezbožu, jeli w nim hižo tči. Spominajmy na to, zo też duša bližšoho móže ćežko zhrěšić; zo też ju helski djabeł na wěčne njezbožownu sčinić hlada. A mohł tomu přihladować, kak ta duša so bědźi, kak wona w hrěchach so błudźi?, kak runy puć do zahuby dźe? Tu dyrbimy wšě mocy napinać, zo dušu w Božej hnadźe zdźeržimy; abo hdyž je hižo zhrěšiła a w hrěchach přebywa, zo ju zasy do Božeje hnady dowjedźemy. Tajkim wbohim dušam dyrbimy tak derje hač móžemy pokazać, kak wone kroča puće, kotrež do wěčnoho njezboža wjedu; tajke duše dyrbimy namołwjeć, zo bychu so wot swojich hrěšnych pućow wotwobroćiłe, dyrbimy je napominać, zo bychu zasy nabožnje a po swojej wěrje žiwi byli. Při tym njesmě nas mylić, zo so tajkim dušam naše dobre wotmyslenjo a činjenjo ani njelubi! Jich wěrne zbožo, nic pak jich škódny wopačny měr mamy spěchować. A wosebje mamy tule winowatosć wukonjeć přećiwo tym, kotřiž su naši přećeljo, njech po kreji, njech po wutrobje. Z wosebitej zahorjenosću, z njesprócniwej wutrajnosću dyrbimy jich dušam swoje starosće a dobroty přiwobroćeć.

Što pak mamy za nich činić? Modlimy so za nich, přetož Boža hnada dyrbi w nich

skutkować, směmy-li so nadźeć, zo so nakazaja, a Boža hnada dyrbi jich rozom rozswětlić, zo woni swoje wopačnosće a hrěchi spóznaja; ta dyrbi jich wolu posylnjeć, zo też wuwjedu, štož je jim trěbne.

Prawa lubosć k bližšomu, kotraž so předewšim też stara wo duchowne zbožo swojoho bližšoho, dyrbi nas dale pohonjeć, zo njezabudźemy też na njewěriwych, njech pohanow, njech błudnowěriwych, njech wotpadnikow wot wěry. Přinošujmy też pjenježne wopory za nich; podpjerajmy misijóny mjez cuzymi ludami; starajmy so należnje za misijóny znutřka w našim kraju.

Prawa lubosć k bližšomu dyrbi nas dale pohonjeć, zo bychmy khudym dušam we čisću swoju pomoc přispěwali. Modlimy so za nje, doporučujmy je do Božich mšow, dajmy też Bože mšě za nje dźeržeć, zo bychu přez Božu miłosć bórzy njebjeski měr dóstałe.

Za tajkule lubosć k bližšomu móžemy wulke myto wočakować. Bóh hižo płaći a žohnuje, hdyž lačnych napoješ. A njebudźe wón hišće šćedriši, hdyž so za duše staraš, za kotrež je joho jednorodźeny syn swoju drohu krej w hórkich matrach přelał? Kajku zbóžnosć budźemy začuwać, kajku lubosć dóstawać, hdyž jónu we wěčnosći duše zbóžne namakamy, za kotrež smy tu na zemi so starali? Z nimi budźemy zbóžni a česć a khwalbu spěwać Bohu Wótcej a Synej a Duchej Swjatomu. Amen.

Wójna.

Wojowanja běchu wosebje 20. meje wokoło Kemmela jara złe. Ze wšej mocu nadběhowachu Francózojo přećiwo tejle horje; njedocpěchu pak ničo hač jenož, zo wulku škodu počerpichu. — Rěka, zo so němske wójsko zasy k wjetšim přimanjam přihotuje.

Swětowy rozhlad.

Češka.

Dla lěpšoho zarjadowanja ma so, kaž knježeŕstwowe zakonjowe nowiny z Wina wozjewjeja, cyła Češka do 12 „wokrjesnych hejtmanstwow“ rozdźělić. Hižo z 1. januarom 1918 matej dwě swoju dźěławosć započinać, mjenujcy Litoměrske a Vinohradske. Dohlad na nich wobkhowa kralowski naměstnik we Prazy; jomu přewostanje też Praha z něhdźe 600000 wobydlerjemi dowěrjena. Někotryžkuli z tychle wokrjesow budźe tak wulki jako někotryžkuli k Awstriskej přisłušacy kraj. Najmjeńši budźe Trautenawski (po ličenju z lěta 1910) z něhdźe 270000 dušemi; najwjetši Litoměrski z 782000 wobydlerjemi. Druhe wokrjesy budźa Budějowicki (325000), Časlawski (359000), Taborski (404000), Pilzenski (415000), Pisekski (417000), Reichenbergski (526000), Jičinski (528000), Pražski (663000), Egerski (767000), Kralowohradski (701000).

Wobmjezowanjo wokrjesow stanje so tak — tohodla też tale jara wšelaka wulkosć — zo so do nich wobydlerjo po swojej narodnosći přidźěla — wězo tak derje, hač budźe so hodźić.

Awstriska.

Kejžor Karla a joho mandźelska Cita wopytaštaj Swjatkownu sobotu bołharskoho krala a joho swojbu. Samón dźeń wječor wotjědźeštaj do Konstantinopla, zo byštaj też turkowskoho sultana ze swojim wopytom počesćiłoj. Wšudźom buštaj swjatočnje a přećelnje powitanaj, dóstaštaj wjele česće, kaž też samoj wjele počesćowanjow, na př. wuznamjenjenja a pomjenowanja, spožčištaj.

Iriska.

Tam statny sekretař za Irisku kruće přećiwo wšomu politiskomu hibanju zakroča. Wón da swjate dny něhdźe 500 wosobow zajeć, mjez nimi też wšelakich zapósłancow. Wón wuwinuje so z tym, zo tam Němcy zběžk přihotuja, a tomu ma so zadźěwać. Wěrna wina pak tola je, zo chce Iriskim wšu móžnosć k tróšku wjetšej politiskej swobodźe wzać.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Runje won za tutón čas wurjadnje wulka je ćopłota, kotraž nětkle po Serbach — wězo też druhdźe po Němskej — je. Někotre dny bě hač do 26—30 stopnjow.

Hižo dołho žadachmy za Božim dešćom. Skónčnje zeńdźe so tu zańdźeny štwórk wokoło 6—8 hodźin wječor rjany płódny dešć, kiž zawěsće zasy na dlějši čas łačnu stwórbu napoji.

— Hamtski hejtman tajny radź. dr. z Pflugk budźe wot 2. junija hač do 7. julija t. l. na dowolency. Tak dołho budźe joho knježeŕstwowy radźićel ze Seydewitz zastupować.

— Tachantstwo je we Zdźěri a Šěrachowje něhdźe 20 katolskim dźěćom z Kamjenicy a Plawna hospodu za hójenjo poskićiło. Do hromady je něhdźe 1000 městnow po Łužicy za měšćanske dźěći zawěšćenych. Je to wězo porno lońšomu wo wjele mjenje; tola njemóžeš so dźiwać, hdyž też na wsach je ludźom jenož telko přimjerjene, zo lědom sami z tym wuńdu. Nadźijomnje lětuše žně wbohim dźěćom znajmjeńša za nazymu na wsy won dopomhaju.

— Jan Šołta, wojak w jenym art. połku, syn listynošerja Šołty tudy, dósta za zmužitosć před njepřećelom wopokazanu železny křiž II. rjadownje.

— Erich Mališka, wojak w polu, syn tachantskoho pohonča Mališki, rodźeny we Łuzy pola Radworja, bu za swoju zmužitosć wuznamjenjeny a dósta mjedź. Friedrich-Augustowu medaliju.

Z Radworja. Druhi dźeń Swjatkow wotmě Radworska nalutowańja swoju nalětnu hłownu zhromadźiznu, kotruž předsyda k. kubleŕ Wencl, dokelž t. č. w garnisónje přebywa, sam nawjedowaše. 1. Ze zličbowanja na lěto 1917 słyšachmy, kak naša nalutowańja kćěje a postupuje. Dźěl čistoho wunoška so po zasadach Raffeisenskich nalutowańjow znatym fondam připisnje, tamny dźěl 169 hr. 2 pj. přiwobroći so specialreservnomu fondej, kotryž je na 2800 hr. nawrostł. Mjeza nalutowanych pjenjez dyrbješe so na 800000 hr. powyšić. — W běhu lěta zemrě kubleŕ Jan Winař z Kamjenjeje, dołholětny sobustaw dohladnistwa. Na polu česće padny žiwnosćeŕ Handrij Šołta z Lutowča. Ličba sobustawow kónc lěta: 238. 2. Kk. Mikławš Šołta, Mikł. Brycka a Jakub Delan so zasy jenohłósnje do dohladnistwa wuzwolichu a Jan Wencl zasy jako předsyda nalutowańje. 3. Přednošk so na nazymsku zhromadźiznu wotstorči.

Z Radworja. K wójnskim powěsćam wo tudomnych wojakach mamy tole dodać: we službje za wótčinu je wumrěł:

42. Korla Haniš z Łuha, (w Flensburgu w Schleswigu w službje). Dokelž běše joho nan, dołholětny hejtman we Łuzy, češki poddan, bu też syn do češkoho wójska k wojakam zwołany a w Tórnowje (w Čechach) wuwučeny. Jako pak z druhimi towaršemi do pola jědźeše, zwróći so ćah a tójšto wojakow přińdźe wo žiwjenjo, mjez nimi też Haniš, 38 lět stary.

Zawostaji 1 dźěćo. Joho mandźelska, Hana rodźena Matesec z Dubrawy, je hižo loni wumrěła.

Ranjeny bu:

Jurij Zynda z Radworja, pohonč pola wozoweje kolony čo. . . . Wón bu 28. oktobra 1917 pola Kowela (w ruskej Pólskej) do wutrobna třěleny. Strowješe so (runje tehdom, hdyž tam wo měr jednachu), w lazareće we Bresće-Litowskim, pozdźišo w Šlezskej.

Khory je:

Jan Pawluš z Radworja (z młyna), pohonč pola jeneje lohkeje municijoweje kolony. Wón kónc apryla 1918 pola Bancourta (njedaloko města Baupaume, w połnócnej Francózskej) skhorje a lěkuje so w khorowni Diderot (?) w Bajeŕskej.

Z Wudworja. Njedźiwajcy na wójnu a jeje wobćežnosće, woswjeći so swjedźeń narodninow našoho lubowanoho krala tróšku do časa zańdźenu wutoru we wjesnej korčmje, po starym jednorym wašnju. Na 18 knjezow z bližšeje wokoliny, mjez nimi sejmski zapósłanc Kokla, kiž móže z knjezom Kilankom-Nowo-Wjesćanskim na 24lětne stajne wobdźělenjo zhladować, zeńdźe so w hospodliwym domje knjeza Nowaka a joho starosćiweje mandźelskeje. Knjez faraŕ Hicka sławješe krala jako starosćiwoho krajnoho wótca a wšitcy wobkručachu joho słowa z třikróćnej hrimotacej sławu; k njej přizamkny so sakska hymna. Z krutej nadźiju, zo so slěborny wjesny jubilej we měrje woswjeći, rozzeńdźechu so přitomni.

Z Ralbic. Žiwnosćeŕ Jakub Rachela, kiž je jězdźeŕ při jenym połku pěšneje artilerije a wot 1916 w polu, je tam w měrcu t. l. ćežko skhorjeł. Najprjedy lěkowaše so w lazareće we Genće (w Belgiskej), nětko w Bonnje n. Rh. Z woprědka swojeje wójnskeje służby wojowaše wón na rańšich bitwišćach, wot 1917 pak wokoło Verduna, Reimsa, Laona a Ypern. Přejemy jomu, kiž też swěrnje naš Posoł čita, zo by jomu Bóh luby Knjez bórzy zasy dospołnu strowotu a zbožowne domojwróćenjo popřał.

Ze Šunowa. Jakub Buša, přichodny syn tudomnišoho kněžkarja Čocha, w jenym pěšim połku, dósta před něšto časom mjedźanu Friedrich-Augustowu medaliju a železny křiž. — Buša wojowaše najprjedy we Francózskej, potom ćehnješe sobu do Ruskeje, nětko je zasy na nawječornych bitwišćach. Njech so wróći bórzy zasy strowy dom, zo by kaž do wójny zasy z pohončom pola našoho twarskoho mištra Rocha w Sernjanach być mohł.

Ze Smjerdźaceje so nam wozjewja, zo je syn tamnoho žiwnosćerja Wjerša, Mikławš Wjerš, picowanski mištr při 64. połku póln. art., před krótkim sleběrnu s. Hendrichowu medaliju dóstał, sleběrnu Friedrich-Augustowu medaliju a železny křiž hižo dawno nosy. — Bóh škituj našoho wjesnjana też dale kaž dotal. Hižo wot započatka wójny stoji w polu a wjele króć je skoro napadnje we wjacorych strachach wukhowany wostał bjeze wšoho zranjenja.

Z Kulowa. Tudomna mlokarnja 23. t. m. dźěłać započa. Wšitcy ratarscy hospodarjo města a 12 wokolnych wsow su nuzowani, wšě mloko — nic te, na kotrež maja za swoju potrjebu prawo — do njeje wozyć. Jim pak je dowolene, zo na wupokazki też doma mloko předawaja a to liter po 32 pj., maja pak wot toho 4 pj. wotedać, 2 pj. z nich dóstawa mlokarnja.

Z Koćiny. Tudomna hońtwa, něhdźe 1800 jutrow wulka, bu za najwyššu poskićenu płaćiznu — 1700 hr. — knjezej hamsk. předstojićerjej Mecnerjej z Wojerec přenajata.

Za † Jurjom Deleńkom

bywšim serbskim kapłanom w Budyšinje a zasłužbnym redaktorom „Katolskoho Pósła".

Posmjertny wěnc serbskeje dźakownosće na joho zažny rjekowski row pola Armentieres w Francózskej.

Pjatk tydženja dóńdźe do Deleńkec statoka w Haslowje zrudna powěsć, zo je jich syn a bratr Jurij na bitwišću we bitwje pola Armentieres padnył. Wojak pisa zrudźenej maćeri, zo je jeje syna do wutroby třělenoho na bitwišću zańdźeny tydźeń (21.—27. apryla) namakał a joho tam čestnje pokhował. Hačruniž to njebě hišće wozjewjenjo wot wojeństwa, njeje tola po cyłym pisanju dwěla, zo je nětko Jurij Deleńk njebohi.

Štóž je joho za žiwjenjo bliže zeznał, štóž je † Deleńkowu bohužel tak krótkolětnu dźěławosć za Serbow, wosebje hdyž Posoł joho mjeno jako redaktorowe na čole kóždy tydźeń hišće nošeše, njestroniscy a bjez wšitkich přesudkow a wosobinskich, často tak jebacych začuwanjow swěru sćěhował, tón njemóže a njebudźe při joho zažnej smjerći so bolostnych začuwanjow a wěrnoho želenja móc zminyć.

Što je Deleńk za nas Serbow był, to njesmě so posudźeć po joho wosobinskich słabosćach a zamylenjach, kotrež prěc njechamy — kotrež pak je wón před swojej smjerću so pilnje prócował zapokućić (dopokazy za to su joho listy) — to ma so jeno wot nas posudźeć po joho dźěłach za nas Serbow. Jeli je štó njesebičnu a woporniwu lubosć k nam Serbam znał, potom zawěsće też njebohi Jurij Deleńk. Tohodla słuša na joho row też dźakna palma, wěnowana wot dźakownych Serbow; tohodla je „Katolski Posoł" sebi samomu winowaty, zo po smjerći swojoho prjedyšoho horliwoho redaktora ze žarowanjom a styskom spomina na njoho. Tuž je też podpisany jako přećel zemrětoho a jako duchowny wjednik † Deleńkoweje ródneje wosady so čežkomu nadawkej podwolił — po přeću redaktora Posoła —, zhotowić tutón posledni posmjertny postrow do joho rowa.

Ničo nam jasnišo a wěrnišo njetołmača † Deleńkowu lubosć k serbskomu ludej hač tamne słowa, kotrež je wón před bitwu pola Armentieres 8. apryla, widžo a wědžo smjerć před wočomaj, za Posoł zapisał a sebi wozjewjenjo swojeje smjerće w Posole sam zestajał, kaž móžeće to w dźensnišim Posole čitać. Tute słowa, kotrež njebudźe nichtó bjez hłubokoho hnuća čitać, wobrazuja nam joho serbsku dušu, bjez tajenja a bjez kóždoho falša, tak kaž je přecy w Posole pisał a za narod dźěłał, njepytajo khwalby, njebojo so přećiwnistwa. Njebohi Deleńk bě bjez dwěla talent, wobdarjeny a njewšědny človjek, přesahujo tak wšědne woršty ludu. Tajki človjek pak trjeba cyle wosebitoho wobhladanja kaž rostlina wyššeje kultury wosebitu pódu sebi žada. Arabski kóń — praji k. farař Libš — njesłuša kruwarjej do rukow, a muž tajkich talentow a k tomu sanguinik, wohniwy a spěšny temperament, trjeba s t a j n j e kedźbnoho, měrniwoho a lubosćiwoho wjednika, a zda so skoro, zo tajki wjednik † Deleńkej při časćišim přećahowanju na stronje njestoješe. Štóž je dobroho přećela nadešoł, praji swjate Pismo, je wulki pokład namakał, a tamne druhe słowo swjatoho Ducha: Vae soli! Běda tomu, kiž sam stoji — je so w hórkej woprawdźitosći też pola njoho kaž pola mnohich jako wěrne wupruhowało. Tola dosć!

Zo bych lubym znatym † Deleńka a też tym, kiž joho dopóznali njejsu a snadź też nochcychu, joho dušu wotkrył, podam tudy hišće krótke słowa z joho poslednich listow.

Tak piše 18. měrca: „Na puću (= do bitwy), wo kotrymž ja njewěm, hač so z njoho wróću, płaća Tebi, luba maći, wšěm bratram a sotram, wšěm přećelam a znatym a wšěm mojim serbskim sobudźěłaćerjam moje poslednje postrowy.

Tebi sym winowaty zdźělić, dokelž Twoju starosć nic jenož wo moje ćělne, ale wosebje wo moje duchowne zbožo derje znaju, zo pobych wčora k swjatym sakramentam a zo sym poddaty do Božeje wole. To budź Tebi k tróštej w zrudobach . . . Bych-li so strowy z wójny wróćić mohł, by wšo zasy na prawe kolije přišło . . . Wěř mi, štož Ći w poslednich wokomikach praju: „n a p r a w e". Sćěhuja słowa wo joho k r u t e j, p ř e p o k a z a n e j lubosći k Serbstwu, a list skónča takle:

„. . . Bóh njech Ći płaći a njech Će žohnuje a daj nam so zasy wohladać w Joho kralestwje. Tuž, luba maći: Bóh je dał, Bóh je wzał, Joho mjeno budź khwalene. Wzmi mój posledni postrow, moje poslednje zdychnjenjo, moje poslednje wokošenjo a njezabudź też na moju khudu dušu. Też we wěčnosći budu z dźakom na Tebje spominać. Budź khwaleny Jězus Khrystus."

Tehdom njetrjebaše † Deleńkowy połk hišće do wohnja, tuž pisaše 8. apryla hišće list — posledni wot joho ruki:

„Běchmy tute njedźele w měrnym stojnišću w Belgiskej. Nětkle pak buchmy přewjezeni blizko francózskoho města Lille. Tu nětko hižo cyły dźeń ležimy hotowi a čakamy, hdy dale póńdźe. K čomu? Do bitwy? Njewěm, ale wšo na to pokazuje. Muzika cyły dźeń hraje . . . Mějach zbožo, zo běchmy wčora njedźelu někak w měrje. Tak ja k swj. sakramentam pobych, hačruniž sym we wokomiku tak khory a hubjeny, zo njewěm, kak daloko sobu přińdu. Za bitwu smy postajeni, to je wěste, njewěste jenož je, hdy do njeje póńdźemy.

W tak čežkim wokomiku čuju so nućeny, Tebi tute přećelne słowa napisać. Njepłač, luba maći a njestaraj so. Na swoju dušu zabył njejsym, kaž widźiš, štož dźěn bě Twoja najwjetša starosć. Běch sebi přeswědčeny, zo prawje jednam a druhoho wupuća njewidźach. Hdyž sym k swjatym sakramentam šoł, sym wězo hotowy być dyrbjał, też zwonkownje wšě swoje należnosće po woli cyrkwje zarjadować . . . Potom so bjez toho na kóždy pad k duchownstwu wróću. Zo sym ja Tebi starosće činił a wina Twojich mnohich sylzow był, to prošu, wodaj mi!

Luba maći! Njewěm, što přichodny wokomik přinjese. Wróću-li so strowy abo zranjeny abo padnu-li do zajeća, chcu so Bohu dźakować. Skónči-li pak so wěc ze smjerću, dyrbju też to z podaćom njesć. Jeli ja padnu, njech so připołożeny nawěšk w „Katolskim Pósle" wozjewi . . ."

Tak bě † Deleńk so derje a po křesćansku přihotował na wšo, tak je wumrěł dobreje smjerće na bitwišću. Wójnski čisć je joho wučisćił wot mnohich słabosćow, a směmy krutu dowěru měć, zo je nadešoł hnadnoho a smilnoho sudnika.

Z dobom pak rěči z † Deleńkowych listow duch pobožneje a njekhabłaceje wěry, sćerpneje podatosće do Božeje wole, pokutnoho zmyslenja, duch kruteje, přepokazaneje lubosće k swojomu narodej hač do smjerće, duch nježneje lubosće k swojim a bratrowskeje lubosće k nam wšěm. Hdźež tajka lubosć bydli, tam dopjelni so Bože słowo: Jomu budźe wjele wodate, dokelž je wjele lubował. Runje tu njedźelu dyrbjachmy zrudnu powěsć joho rjekowskeje smjerće wozjewić, hdyž słyšachmy napominanjo japoštołske: Předewšěm pak mějće mjez sobu wobstajnu lubosć, přetož lubosć přikrywa mnohosć hrěchow. —

Tuž njech so też w „Pósle" † Deleńkej zasłužena česć stawa, njech so jomu to da, štož bě so jomu za žiwjenjo často dosć zapowěło: dźakne připóznawanjo joho dźěławosće za naš lud, joho čisteje lubosće k narodej. — Budź jomu cuza zemja lohka. — Njech wotpočuje w měrje!

*

Jurij Deleńk narodźi so 22. apryla 1882 we Wutołčicach jako najstarši wot 15 dźěći (12 žiwych) † Jakuba Deleńka, žiwnosćerja w Haslowje († 31. julija 1916) a Madleny rodź. Křižankec z Jasenicy. Khodźiwši do šule w Baćonju a Budyšinje studowaše w serbskim seminaru w Prazy a bu 5. sept. 1905 na měšnika wuswjećeny. Bě najprjedy kapłan w Žitawje, hdźež sebi hišće dźensa joho horliwe skutkowanjo waža. Tam bě wosadnym Čecham wótcowski wjednik a prědowaše też w češkej rěči, štož we swojim času hižo wóčko wyšnosće na njoho złoži. Na namołwjenjo z ważeneje strony poda so do Lipska, zo by tam matematiku a fyziku studował a so na wyššowučeńske powołanjo přihotował. Pódla njepozaby na swoje duchownske powołanjo a na mnohich městnach w dušepastyrstwje wupomhaše, a to, dokelž bě stajnje dobroćiwy był, w tej měrje, zo jomu njebě možno dostudować, čim mjenje, dokelž joho njebohi knjez biskop Šaefer z Lipska zwoła, zo by kapłanstwo w Pěrnje nastupił l. 1910.

Po wotkhadźe knjeza kapłana Žura z Budyšina za fararja do Kamjenca bu Deleńk do Budyšina zwołany jako najprjedy nakhwilny, pozdźišo kruće postajeny serbski kapłan. Z dobom dowěri so jomu redaktorstwo „Kat. Pósła" a dušepastyrstwo w krajnym wustawje za jatych.

Přewjele to ćeže za ramjeni jenoho, čim bóle, dokelž † Deleńk z cyłym młodostnym zahorjenjom a z cyłym wótčinskim wotmachom redaktorstwo přija, hačruniž njebě prjedy w Serbach kapłanował a so tak mohł přihotować za tute ważne a dosć wobćežne zastojnstwo. Što je Deleńk jako redaktor był za Posoł a joho woteběrarjow, to wostawa njewuhasniće zapisane w stawiznach „Pósła", to njehodźi so też w tutych rjadkach dospołnje wupisać. Pózdniši, wot wšěch předsudkow a človjeskeje zawisće wuswobodźeny čas budźe snadź też † Deleńkej kaž mnohim serbskim wótčincam wjacy sprawnoho posudźenja wěnować.

Hdyž bě Deleńk redaktor „Pósła", wotměwachu so porjadne lětne hłowne zhromadźizny, a stajnje bě Deleńkowa rozprawa wo lětnym skutkowanju a dźěławosći Pósła ze swědkom mócnoho postupowanja a stajnje přiběracoho wliwa za lud. Tak swjećeše „Posoł" za joho čas swój złoty jubilej w Khrósćicach.

Předewšěm pak budże za wšě časy z Deleńkowym mjenom zwjazana zasłužba założenjo čišćernje po njesměrnych bólach a ćežach a z tym zjednoćene powjetšenjo formata, kaž hišće dżensa je.

Tu přińdże wójna — hruba, njesmilna wójna, a što je tuta nam Serbam škody přinjesła, to serbski lud tak khětře njepozabudże, a lětdżesatki njebudża dosahać, tute rany hojić. Připrědku bě Deleńk postajeny za pólnoho duchownoho a hižo bě w Lipsku, zo by swoje městno nastupił. Njejabcy pak so jomu po prěnjotnym powołanju njedowoli swoje zastojnstwo nastupić, prózdny a z jěrej dušu dyrbješe na šěsć njedżeli čas přečinjeć. Nervosny čas při wudyrjenju wójny poležkowaše njerozomnym bajkam a lózyskim rěčam. Skónčnje dósta městno jako kapłan w Plawnje a hišće njebě do bydlenja dospołnje začahnył, bu přesadżeny do Kamjenicy. Prjedy postajene kapłanstwo w Serbach — kiž bě rad nastupił, so jomu njedowěri, a tak zda so swojoho dušepastyrstwa w Sakskej a přiwza wučerske městno na Prync-Heinrich-gymnasiju w Barlin-Schönebergu. Wottud joho do wójska powołachu, dobrowólnje sebi wuzwoli službu z brónju a přebywaše na rańšim bitwišću hač do naléća, doniž njepřińdże ze swojim pěšim połkom do Francózskeje a bu tak też za njoho kaž njedaloko wot njoho drěmacoho njezapomnitoho joho přećela Franca Krala-Rachlowca francózska zemja smjertna płachta za joho stawy.

Dwójcy bě pobył na dowole a stajnje raznje wupraji: Dobrowólnje sym sebi službu z brónju wuzwolił, nichtó mje njesmě měć za bojaznoho slěpca, tuž wutraju a wudżerżu we wojeńskej službje — tak ćežko kaž mi to je — hač do kónca.

Haj, hač do kónca —
Spi derje a Twoji Serbja Će njezabudża.

W Bačonju. **Jurij Delan**, farař.

Wěšćeŕ.

Před něšto lětami wumrě sławny pólski duchowny Markiewicz, farař w Mjejscu Pjastowem. Wón wudawaše pólski časopis: „Poměrnosć a dźěło“. Tam 1907 napisa: „Nadpady Wandalow, Hunow a Tatarow, też francózska revolucija 18. lětstotka — běchu jeno słabe předehry wonoho pruta bójskoho, kiž hižo hrožicy nad nami wisy. W našich dnjach naživimy powšitkowny wotpad wot Boha, a we wšěch krajach zestupuje so mištrowscy powrócerstwo, kotrež ma hrózbnje mordarske srědki k rucy. Lědy štó sebi wudźije wobsah nam hrožacoho padu; přetož jenož mała ličba ma zapřijećo wo krewjelačnej dźiwjosći a roznjemdrosći človjekow we swojej žernej rozžahłosći a dospołnej njepřećelnosći ke wšomu nabožnomu začuću; a tohodla budźemy wjele hłubje do zahuby storhnjeni hač sej zawinicy potajnoho zapřisahanstwa mysla. Cyły swět dóstanje hrózbne khostanjo za swoje hrěchi, dokelž ze swojej přezwažnosću porjad kazy, kiž je Wěčna Mudrosć postajiła.“ A dale: „Nimale wšě prócowanja človjestwa du za zemskim, a tohodla mamy tu w Ruskej nětko (1907) štyrnaće milijónow wojakow wuhotowanych z najzahubnišimi brónjemi, a wšě kraje stonaju pod ćežu milijardowskoho dołha, a wone hišće hłubje so zadołża, hač so swětowa wójna dohraje, hłuboko do dospołnoho bankrota a do bjezdna towaršnoho powrota, kajkohož swět ženje widźał njeje.“ 1904, hdyž bě rusko-japanska wójna, M. napisa: „Tale wójna je najskerje zawod k powšitkownej swětowej wójnje. Tohodla so mjez nami Polakami často prašeja, komuž my so přizamknjemy, zo bychmy zhubjenu njewotwisnosć zasy dobyli. Jednora wotmołwa: zwjazajmy so z Bohom a z tymi, kotřiž su z nim; přetož wukónc wójny wotwisuje wot njoho.“

W dźiwadle: „Njekrawna wójna“, kotrež Markiewicz za swojich kubłancow spisa, wustupi też wone galiciske dźěćo z lěta 1863 wěšćo: „Hlej, hižo su hotowi milijóny wojakow najsurowšich bróni. Wójna budże po cyłej zemi. Za njej přińdu: hłód, khorosće, mór, kotrež wjacy woporow spóžeraju hač wójna sama. Wohladaće rozpadanki, popjeł a wšudże tysacy dźěći wo khlěb wołajcych. Potom přińdźetej powšitkowny bankrot a hubjenstwo, kajkehož swět widźał njeje, a to tak, zo wójna dla njedostatka srědkow a mocow kónc wozmje sama wot so. Dobyćerjo a předobyći budża w jenajkej bědże ...“ Hižo 19 lět do wójny bě Markiewicz we jenym časopisu wozjewił: „Sprawnosć a pokoj wotpowědatej sej kaž pola jednotliwcow tak w žiwjenju krajow kaž přičina a wučink (sćěhwk), kotrejž njerozwjaznej za sobu kročitej. Hoborske njeměry a wójny su skutk njesměrnych njesprawnosćow, skućenych wot jednotliwcow a cyłych zwjazkow. Hrěch so sam najhórje khłosta. Jeli jednotliwe wosoby a cyłe ludy njeprawo, druhim načinjene, bórzy njezarunaju, ale nawopak kaž w poslednimaj stoléćomaj pokračuja z wurubjenjom a dračowanjom cyłoho swěta, přińdże na wšěch hubjenstwo tak wulke, kajkež stawizny hišće widźałe njejsu: powšitkowne wokhudnjenjo, dospołne zmotanjo dobyćeri a předobytych, a při tym spalnišća, rozpadanki, hłód a mór, kotrajž wjacy woporow wužadatej hač najkrawniše bitwy. Ja wšak wěm, zo mój hłós tu khwilu njesłyšany wuklinči; tola winowatosće dla wołam, zo by potomstwo wědźało, na kajkich zakładach maju so towaršne poměry twarić; haj potomstwo budże hladać na rozpadanki městow a hrodow, na rěki krewje, na milijóny wudowow a syrotow a zakleje bjezbóžne nahlady zawjednikow a wróći so k zasadam wěrneje nabožiny, wosebje k sprawnosći.“

To su předpowědanja ze spisow pólskoho profety. Kotřiž su z nim so zetkowali, wědźa hišće wjacy. Tak na př. jedyn z joho sobudźěłari piše: „Najhłubje začišća so mi rozmołwa za wobjedom w juliju 1902. Pater Markiewicz započa: „Nad zemju wisy wulke njezbožo. Najpozdźišo za 10, 11 abo 12 lět wudyri žałosna wójna, do kotrejež wšě ludy Europy a samo ludy zwonka njeje zapřimnu. A wón wójnu wopisa kaž hotowu stawiznu, zo wubuchnje na Balkanje, wotkelž do srjedź Europy a Pólskeje přeńdże. Też zo revolucije přińdu atd., a Pólsku předwidźeše

Pótny rubičk swjateje Veroniki.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.
Swobodnje po serbsku Radlubin.
(10. pokračowanjo a skónčenjo.)

IX.

Z Palästiny so wróćiwši wustupi Faustina z łódże na kupu Caprea a dźěše runy puć ke kejžorej Tiberijej. Doniž jomu stawiznu swojoho pućowanja powědaše, zwěri sebi lědma jomu do wočow pohladać. Widźała wšak bě na prěnje pohladnjenjo, zo je khorosć hrózbnje postupowała, a njemóžeše so tych mysli dowobruć: „Hdy by pola wobydleri Olympa (pohanske njebjesa) smilnosć była, bychu mi prjedy wumrěć dali, dyžli bych tomule wbohomu človjekej prajić měła: mortwa je wšitka nadźija.“

Dodźiwać pak so skoro njemóžeše widźicy, zo Tiberius ji cyle liwcy, bjeze wšeje zrudoby, bjeze rozhorjenja připosłuchaše. Hdyž jomu powědaše, zo je wulki profeta na tym samym dnju křižowany, hdyž je wona do Jeruzalema přićahnyła, a kak blizko je jomu była, zo by joho wumóžić mohła, zapłaka hórcy z ćežu swojeje zrudoby. Ale Tiberius rjekny:

„Potajkim so w skutku rudźiš pře to. Ach, Faustina, cyłe dołhe žiwjenjo w Romje tebi njeje wěry do kuzłarjow a dźiwyskutkowarjow rubić móhło, kotruž sy za młode dny w sabinskich horach do so srěbała.“

Tu spózna Faustina, zo Tiberius njeje ženje wot profety z Nazareta pomocy wočakował.

„Přečo sy mi potom do dalokoho kraja pućować dał, hdyž cyły čas to za bjezdźakne posudźeše?“

„Ty mój jenički přećel“, wotmołwi kejžor. „Čohodla bych tebi prózdnu zapowěł, doniž mocy mějach, ju dopjelnić?“

Ale staruška njechaše so z lohkim do toho podać, zo je ju kejžor k lěpšomu měł.

„Hlej, tole je twoja stara zawjedna złósćiwosć“, rjekny rozhorjena. „To je, štož na tebi njemóžu wustać!“

„To bě so tola ke mni ani njewróćiła“, měnješe Tiberius liwcy. „Bě radšo we swojich horach wostała!“

Za tónle wokomik so zdaše, so tajle človjekaj, kotrajž běštaj w zańdźenosći často ze słowami so hrabłoj, zasy do zwady přińdźetaj, ale staruscy zhubi so hnydom zasy hněw. Časy běchu zašle, hdyž móžeše so z kejžorom w skutku wuréčować. Hnydom podusy swój rozhorjeny hłós. Tola zminyć so njechaše, khiba zo by prawo wobkhować pospytała.

„Ale tónle muž běše woprawdźe profeta“, rjekny. „Sym joho widźała. Hdyž joho woči z mojimaj wočomaj so zetkaštej, myslach sej, zo Boha widźu. Běch kaž bjez rozoma, zo jomu do smjerće hić dach.“

„Ja sym wjesoły, zo sy jomu wumrěć dała“, měnješe Tiberius. „Wón běše tola křiwdźeŕ kejžoroweje majestosće a zawjednik ludu.“

Faustina chcyše so přecy rozhněwać. „Sym z mnohimi joho přećelemi w Jeruzalemje wo nim rěčała“, rjekny. Njeje njeskutkow nihdy skućił, kotrychž joho winowachu.“

„Njeje-li też njeprawdy skućił, kotrejež joho winowachu, njeje tola lěpši nade wšitkich druhich“, rjekny Tiberius z mučnym hłosom. „Hdże je človjeka, kotryž njeby za swoje žiwjenjo tysac króć smjerće zasłužił?“

Tele kejžorowe słowa pohnuchu Faustinu k něčomu, čohož dla běše hač dotal njerozsudźena była. „Chcu tebi pruhu joho mocy pokazać“, rjekny. „Prajach tebi před khwilu, zo sym jomu swój pótny rubičk na wobličo położiła. Je to tónsamy rubičk, kotryž tule w rucy mam. Njechaš joho wokomik wobhladać?“

Prajiwši wupřestrje rubičk před kejžorom, a wón widźeše na nim sćiny človječoho wobliča.

Staruscy třepotaše hłós z wulkim hnućom; hdyž dale powědaše: „Tónle muž widźeše, zo joho lubuju. Njewěm, z kajkej mocu je mi wobraz swojoho wobliča zawostajić mohł. Ale mojej woči přeliwatej so ze sylzami, hdyž jón widźu.“

Kejžor khileše so a wobhladowaše sebi wobraz, kotryž so z krewju, ze sylzami a z ćěmnymi sćinami bolosće molowany zdaše. Tak pomału wustupowaše před nim wobličo, kaž bě do rubička zatłóčene. Widźeše krawe

jako samostatne kralestwo, wotdźělenu wot Ruskeje."

„Leo" 1918, čo. 16. M. N.

Prěnje wišnje běchu zańdźenu srjedu hižo w Potsdamje na předań. Za nje žadaše a dawaše so po 2,40 hr. za punt; mjez tym zo je wot wyšnosće postajena najwyšša płaćizna po 35 pj. za punt.

Prěnje truskalcy su hižo na předań a to w Drježdźanach. Za liter płaći so 8 hr. — To budźa sebi bohaći nakupić móc.

Zapósłane.

W poslednim čisle „Pósła" při rozpominanju wo tamnym cuzym „lěkarju" je też **III. rjad** mjenowany. K tomu wozjewjamy tole:

Něhdźežkuli sebi nětko mysla, zo su so wšitcy sobustawy III. rjadu z tutej njewjesołej wěcku zaběrali. Tomu pak tak njeje. Tajke mysle su přez to nastałe, zo bu III. rjad zjawnje z klětki w klóštrskej cyrkwi jako podźělny sobu winowany. Zo snadź je so jena, a traš cyle njewědomnje, narěčeć dała, za to druzy sobustawy zamołwići njejsu. My z tamnej wěcu z cyła ničo činić nimamy. To k našomu zakitowanju!

Wjele sobustawow III. rjadu
w klóštrskej wokolinje.

Přispomnjenjo redakcije:

We našim dopisu stoji: „. . . Trunjeni — samo sobustawy III. rjadu." — Z toho tola nichtó doběrać njemóže, zo su z tym wšitcy sobustawy tamnoho III. rjadu winowani. To by tola rěkało, zmysł tamnych słowow ze zamysłom hinak zrozemić hač wón je a je měnjeny. Też dźěn je znate, zo so też ze strony tamnoho III. rjadu tajke wěru podrywace činjenjo kruće zasudźa. Dale móže też jenož lóza wola z winu być, hdyž někotři, kaž zasłyšachmy, njelubeje wěcki dla samo III. rjad jako tajki směšeja. Bychu-li też woprawdźe někotři z III. rjadu z wěcu něšto někak činić měli, dha tola wostanje też III. rjad swjate a spomožne zarjadowanjo cyrkwje, kaž wona sama to je a wostanje, byrnjež też wjele jeje wěriwych do błudu a hrěchow so zabłudźało.

Dale přispominamy tole: „Posoł" jako časopis katolskich Serbow bě nuzowany, tajke nas wohańbowace a wěru podrywace zakhadźenjo ze wšej raznosću wotpokazać. Nochcyše-li to sčinić, njebě swojomu zaměrej swěrny był: mjenujcy sobu wo to so prócować, zo so wěra mjez našimi Serbami čista a žiwa zdźerži. —

Z tym skónčamy rozmołwu wo tejle należnosći.

Cyrkwinske powěsće.

Motuproprio swjatoho wótca.

Swjaty wótc Benedikt XV. je wosebity list (motuproprio) wudał spominajo na wójnu, kotraž nětko hižo nimale 4 lěta traje. Krótko po wudyrjenju wójny je Benedikt XV. třepotajo najwyšše wjednistwo cyrkwje na so wzał. Za cyły čas je zasakła wójna nic přestała ale dale a bóle přiběrała. Kajku je to bolosć joho wótcowskej wutrobje přihotowało! Ze swjatym Pawołom móže prajić: „Štó wosłabja, a ja (sobu) njewosłabjam? štó je pohóršowany, a ja so njehorju?" Swjaty wótc při tym ničo zakomdźił njeje, štož jomu japoštołska winowatosć a křesćanska lubosć poručeše.

Nětkle su poměry tajke, zo dyrbi swjaty wótc runja kralej Josafatej so k Bohu wołać, zo chcył Bóh pomhać. „O Božo, ty sy naš posledni wućek!" Tohodla podawamy so do rukow Boha samoho, kiž wutroby človjekow a podeńdźenja nawjeduje.

My nětko wot Boha samoho kónc zatrašneje bědy wočakujemy, zo wón zezłamanomu swětej swój měr podawši kralestwo lubosće a sprawnosće zasy postaji.

Přede wšim pak rěka hnėw Boži spokojić, kiž je z tak wulkim nakaženjom a tak mnohimi přestupjenjemi rozhorjeny. Ponižna nutrna modlitwa wjele zamóže, hdyž je wobstajna a dowěrna. Tola Boža mša je hišće wjele skutkowniša. Wona dźěn njebjeskomu wótcej jako wopor toho poskića, kotryž je so sam podał za wumóženjo wšitkich a kotryž je přecy žiwy, zo by za nas zastupował. Z dobrym prawom cyrkej měšnikam předpisuje, zo na wěstych dnjach Božu mšu za nuzy křesćanskoho ludu dźerža. Na tych dnjach chce cyrkej, tale maćeŕ połneje miłosće, wo njebjesku smilnosć wosebje za potrěbnosće swojich dźěći prosyć.

Žana nuza pak nětkle wjetša njeje hač ta, kotraž wšitkich zapřija, mjenujcy zo pokoj a wěrne bratrowstwo zasy knjejstwo dobudźe mjez ludami. Tohodla swjaty wótc służownikow cyrkwje namołwja, zo bychu w jenajkim času z nim swjatočnje Božu mšu swjećili. Tuž poruča z tym Motuproprio, zo maja wšitcy měšnicy na dnju 29. junija, swjedźenja swjateju Pětra a Pawoła, škitarjow křesćanstwa, Božu mšu dźeržeć za lud a swjaty wopor w tym zamyslu woprować.

Wšitcy měšnicy, swětni a rjadnicy, budźa potajkim na tym dnju swoje zamysły z měnjenjom swjatoho wótca zjednoćeć. Tak cyłe katolske měšnistwo zjednoćene z najwyššim wjerchom na wšitkich wołtarjach zemje wopor smilnosće a lubosće poskići a tak z mocu k wutrobje Božej so dobudźe. Čim wjetša budźe potom nadźija swjatoho wótca, zo so přeco Davidowe dopjelni, kotrež je dźensa runje tak też žedźenjo ludow: „Justitia et pax osculatae sunt." — „Sprawnosć a měr staj so wokošałoj."

Procesijón do Albendorfa

pojědźe **pónděelu 3. junija.** Wotjězd z Budyšina rano 7^{29} hodź. po nowym času. Z cyrobu njech so kóždy zastara. **Wjednik.**

Za nowu cyrkej we Wotrowje

dale darichu pola k. fararja: Njemjenowana z Wotrowa 100 hr.; Njemjen. ze Žuric 50 hr.; k. Jakub Šołta, kubleŕ w Kanecach 1000 hr.; J. S. w Baćonju 100 hr.; k. Jakub Cyž ze Žuric 100 hr.; k. administr. P. Romuald w Róženće 100 hr.; Njemjen. swójba we Róženće 100 hr.; Wudowa z Różanta 20 hr. — Přez redaktora: Hańža Langerowa ze Šunowa 15 hr.; Marija Jakubašowa z Hórkow 10 hr.; Njemjenowana z Hórkow 10 hr. — Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam!

---

krjepjele na čole, z kotrychž so někotre do wočow wullwachu, wótru kałatu ćernjowu krónu, kotrejež ćernje so do spanjow zarywachu, włosy ze sylzami a z krewju do zwalkow zlěpjene a hort, kotrohož hubje so z bolosću rżeć zdaštej.

Kejžor khileše so dale a hłubje k wobrazej. Dale a jasnišo wustupowaše jomu wobraz z rubička. Ze sćinojtych smuhow widźeše nadobo woči z potajnym žiwjenjom so zybolić. A njewuprajne bolosće wuznawajcy pokazowaštej jomu z dobom čistosć, nadobnosć a dobrotu, kajkejež hišće ženje wohladał njebě.

Kejžor ležeše na swojim lěhwje a srěbaše wobraz z wočomaj do so. „Je tole človjek?" rjekny pomału z ćicha. „Je tole človjek?"

A zasy ležeše ćiše a wopominaše wobraz. Sylzy kulachu so jomu po licomaj. „Wobžaruju twoju smjerć, o njeznaty", šeptaše.

„Faustina", zawoła skónčnje, „čohodla sy tomule mužej wumrěć dała. Wón bě mje wustrowił."

A zasy podnuri so wopominajo do wobraza.

„O človjeko", rjekny za khwilu, „hdyž njemóžu wumóženjo přez tebje dóstać, móžu tebje tola wjećić. Čežko budźe ležeć moja ruka na tymi, kotriž su mi tebje rubili."

Z nowa ležeše dołhu khwilu mjelčo, potom suny so ze swojoho lěhwa na koleni před wobrazom.

„Ty sy človjek", rjekny. „Ty sy, kohož so nihdy njenadźijach, zo wohladam." A sam na sebje, na swoje wohidźene wobličo a na swojej rucy pokazujo, pokračowaše: „Ja a wšitcy druzy smy dźiwje zwěrjata, njestwory, ty sy človjek."

Kejžor kłonješe hłuboko nad wobrazom swoju hłowu, zo so zemje dótkaše. Smil so nade mnu, o njeznaty", zdychowaše, a joho sylzy mačachu kamjenje.

„Hdy by žiwy wostał, samo twój napohlad by mje wustrowił", rjekny.

Stara Faustina so postróži. Što sym tola činiła! Bě mudrišo było, kejžorej wobraza ani njepokazać", pomysli. Ze wšoho spočatka bě sebi mysliła, zo budźe joho bolosć přewulka, hdyž jón wuhlada.

Ze swojimi stróželemi nad kejžorowej zrudobu sćahny rubičk z wobrazom k sebi, kaž by jón joho wočomaj skhować chcyła.

Tu pohlada kejžor ćiše porokujo na nju. A hlej tu, joho wobličo běše dospołnje přeměnjene: wšitka khorobna zaćekłosć, wšitka wohidnosć běštej so z njoho zhubiłoj. Wobličo běše, kajkež bě před khorosću było. Zdaše so, kaž by khorosć swoje korjenje a swoju cyrobu w hidźe a zacpěću človjekow měła, kotrejž hač dotal w joho wutrobje bydleštej; tola khorosć bě dyrbjała w samsnym wokomiku ćěkać, hdyž wutroba počinaše lubosć a sobuželnosć měć.

* * *

Ale přichodny dźeń wupósła kejžor Tiberius ze swojoho hrodu třoch posołow.

Prěni pućowaše do Roma z kejžorowej poručnosću romskomu senatej: skutkowanjo bohota Pontia Pilata w Jeruzalemje ma so swěru pruhować; dopokaza-li so jomu, zo lud potłóčuje a njewinowatych k smjerći wotsudźa, ma so kruće khostać.

Druhi posoł wobroći so do samotneje khěžki w sabinskich horach, zo by winicarjej a joho mandźelskej so dźakował, a jeju mytował za dobru radu, kotruž běštaj Faustinje a kejžorej dałoj, a z dobom jimaj też wupowědał, kak je so wšitko podało. Hdyž běštaj winicaŕ a joho mandźelska wšitko hač do kónca słyšałoj, zapłaknyštaj z ćicha, a muž rjekny: „Wěm, zo budu swojee žiw dny stajnje na to spominać, što by so stało, hdy byštaj tajle dwaj mužej so zetkałoj. Ale joho mandźelska wotmołwi: „Njemóžeše so hinak stać, kaž je so stało. Běše přewulkotna ta mysl, zo běštaj tajle mužej so zetkałoj. Bóh luby Knjez wědźeše, zo swět to njeby znjesł."

Třeći posoł pućowaše do dalokeje Palästiny, zo by z Jeruzalema někotrych Jězusowych wučownikow přez morjo na kupu Caprae přiwjedł. A ćile wučownicy započachu tu hnydom wučbu předować, kotruž je Křižowany na zemju přinjesł.

Hdyž wučownicy na kupu dóńdźechu, ležeše stara Faustina na smjertnym łožu. Tola wučownicy móžachu ji hišće wjele wo wulkim profeće wupowědać a ju rozwučić a skónčnje wukŕćiwši do črjódy joho wučownikow přiwzać. W swjatej kŕćeńcy dósta Faustina njeno Veronika, dokelž je ji popŕate było, zo móžeše človjekam wěrny wobraz jich wumožnika přinjesć.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

„Jednota“
towarstwo kat. Serbow
w Budyšinje
změje jutře njedźelu **26. meje** wječor w 8 hodź. w kat. towaršni **měsačnu zhromadźiznu.**

Serbosław w Khrósćicach
změje **njedźelu 26. meje (na swj. Trojicu)** wječor w 8 hodź. swoju **měsačnu zhromadźiznu.**
Wo bohaty wopyt prosy
předsydstwo.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

⁘ **Jandźel pěston** ⁘
modlitna knižka za dźěći
je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.
Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**
Wona płaći:
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Při nadběhu na francózskim bitwišću ćežko do hłowy ranjeny, wumrě 4. meje 1918 rjekowskeje smjerće naš lubowany syn a bratr

Jan Fulk z Noweje Jaseńcy

dźesatnik w pěšim połku čo. 103, mějićel železnoho křiža II. rjadownje, a bu na wojeńskim kěrchowje Fleurbaix 19 lět stary pokhowany.

Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

W **Nowej Jaseńcy**, 21. meje 1918.

Hłubokozrudźena Fulkec swójba.

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho w 10. žiwjeńskim lěće zemrětoho syna a bratra

Jurija

wuprajamy wšitkim, kmótram, přećelam, susodam a znatym, wosebje też wjeledostojnymaj kk. fararjej Hiccy a kapłanej Mičej, kaž też šulskim dźěćom a wučerjam za tak bohatu kwětkowu pychu a za wopyt w khorosći a k-rowu-přewodźenjo swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Khrósćicach** na dnju pohrjeba, 22. meje 1918.

Mikławš Herrmann,
kowarski mištr.

We wójnje je padnył njedźelu prjedy k swjatym sakramentam pobywši

Jurij Deleńk

prjedy kapłan w Budyšinje a redaktor „Katolskoho Pósła“.

W poslednim wokomiku spominaše wón na wšěch swojich swěrnych přećelow a serbskich sobudźěłaćerjow z wutroby jich strowjo, jim so dźakujo a wo paćeŕ za swoju khudu dušu prošo.

Tole so po joho poslednjej woli jenož na tute wašnjo wozjewja.

W Budyšinje, 24. meje 1918.

Redakcija „Kat. Pósła“.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Metheda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalekoreč̌ak č̌o. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 22. | Budyšin, 1. junija 1918. | Lětnik 56.

Za „Amen“ dale.

W połnej měrje měješe Marija, kaž smy dotal wopominali, počink lubosće k bližšomu. Woheń swojeje lubosće bě jej Bóh, kaž to też kóždomu druhomu človjekej čini, we wutrobje zapalił; Marija pak njeje so jomu we sebi hasnyć, ale so rozpalić dała, a to hač do zahorjenosće, hač do starosće za dušu bližšoho. Też tele płomjo jeje wohnjoweje lubosće so dźensa hišće pali a budźe so palić, kaž dołho budźa so duše bědźić wo swoje žiwjenjo, t. r. wo Božu hnadu a z tym za prawom na wěčnu zbóžnosć.

Hdyž pak nětko Marija swoju lubosć wosebje też njesmjertnym dušam přispěwaše: prajće, njeje wona potom też lubowała zarjadowanjo swojoho bóžskoho syna, přez kotrež chcyše so wón po swojim wotkhadźe wot zemje dale starać a skutkować za wumoženjo a zbóžnosćenjo človjestwa? Štó pak njeby wědźał, zo je tele zarjadowanjo katolska cyrkej? Marija lubowaše a lubuje hišće katolsku cyrkej; haj wona je samo — to drje so smě prajić — ju sobu sobuzałožiła. Hdyž Jězus jako rozhladny mištr za twar swojeje cyrkwje přihotowaše; hdyž wón mjenujcy prěnich wučownikow a wěriwych a pozdźišo japoštołow wokoło so hromadźeše a wuzwoleše, hdyž wón swoju swjatu wučbu předowaše, tu přewodźeše wona joho husto; bě při nim z ćělom a z dušu, wjeseleše so nad joho wuspěchach; žarowaše, hdyž widźeše, kak je wša joho próca nad mnohimi podarmo. Hdyž Jězus wěriwych sebi hromadźeše, hladaše też wona sćěhowarjow wosebje mjez žónskimi jomu dobyć; jim předewšim zasćepješe lubosć k njomu, zahorjenosć za njoho.

Wona jim powědaše wo joho swjatej młodosći, a što je hižo jako dźěćo swojoho wulkoho nadawka dla činił; wona jim powědaše wo ważnych podawkach při joho narodźe, hdźež hižo prěni wěriwi do joho bójstwa jomu so kłonić přińdźechu, hdźež z njebjes jandźelojo jomu wozjewichu jako Khrystusa Knjeza. Abo wot koho hewak dyžli nic wot njeje su zhonili wěriwi a japoštołojo, kak bě jej hižo jandźel Jězusa jako Syna Božoho wozjewił, prajo, zo budźe Swjate, štož z njeje so narodźi, Syn Boži rěkać. Kak bě Simeon dźěćatko postrowił jako swětło k rozswětlenjo pohanow a ludu Israela. Haj, Marija je wěru do Jězusowoho bójstwa tym, kiž z njej wobkhadźowachu a Jězusej přiwisowachu, zašćěpjała a z tym sobu zakład za Jězusowu cyrkej přihotowała.

Přetož što druhe je fundament cyrkwje hač ta wěrnosć, zo bě Syn Boži, kiž je ju założił? Marija pak bě też pódla, hdyž jeje bójski syn na prěnich Swjatkach přez Ducha swjatoho swoju cyrkej dozałoži; też na nju přińdźe Duch swjaty, a hnady, kotrež je tehdy dóstała, je zawěsće też k spomoženju swjateje cyrkwje nałožała. By też mohło hinak być? Jězusa, swojoho bójskoho syna lubowaše z cyłeje wutroby; a by tak móžno było, zo njeby lubosće a starosće za wěc měła, za kotruž jeje syn telko prócy, telko woporow nałoži, haj swoje žiwjenjo da? Zawěrno, to smě so prajić, Marija je našu cyrkej lubowała, a dokelž nas a Jězusa hišće lubuje, ma też hišće dźensa lubosć a starosć za nju. Chceće też za to dopokazow? Jenož na něšto chcu spomnić: Njeje doswědčene, zo ju wo pomoc prošo křesćanstwo pola Lepanto 1575 najhóršoho njepřećela, kotryž je jomu a tak katolskej cyrkwi hrozył, porazy?, zo Polacy z hesłom: „z Mariju“ toho samoho njepřećela zbichu, hdyž žno bě so k Wienej předobył? — Marija je cyrkej přecy lubowała.

Luby čitarjo! Mariju česćić, za jeju česć z nowa so zahorjeć, to je naš wotpohlad a naše přeco. Ju pak njebudźemy wěrnje česćić, njezmějemy-li lubosće k Jězusowej a našej cyrkwi. Po jeje přikładźe, z lubosće k njej chcemy też našu cyrkej lubować.

Jej předewšim nochcemy hańby přihotować přez njekničomne žiwjenjo. Tak chcemy žiwi być wosebje też mjez swojimi sobučłowjekami druhoho wěrywuznaća, zo móhło so wo katolikach prajić: „Hlejće, kak rjenje su woni žiwi“, kaž jónu podobnje pohanojo wobkedźbujcy žiwjenjo prěnich křesćanow, sebi prajachu: „hlejće, kak so mjez sobu lubuja.“

Lubujmy tuž swoju cyrkej a tohodla so modlmy za nju. Modlić so chcemy, zo by Bóh žohnował wšě jeje skutkowanja; zo by ju wobwarnował před strachami; zo by ju škitał, hdyž jeje njepřećeljo so na nju měrja.

Modlić so chcemy, też za tych, kotrymž předewšim je jeje bójski założeŕ přepodał starosć wo jeje zdźerženjo a rozšěrjenjo; modlić chcemy so za nich, kaž je Jězus jónu za Pětra so modlił, zo njeby jich wěra khabowała; a woni zasy posylnjeli swojich bratrow, t. r. wšěch wěriwych; modlić so za nich, zo by jich žiwjenjo přecy było wěrnje křesćanske, bjez poroka a pohórškow, połne kćenja a płodow z wučby, kotruž w Jězusowym mjenje předuja. Lubujmy swoju cyrkej a tohodla njezacpěwajmy jeje zarjadowanja; njewusměšujmy je a njedaj też druhowěriwym je hanić; zakitujmy je, hdźež je trěbne a kaž daloko je w našich mocach. Marija je Jězusowu cyrkej lubowała, też my to chcemy, lubi čitarjo; potom mamy z dobom też lubosć k Mariji a přez jeje zastupne prózstwy a přez našu cyrkej dóńdźemy do wěčneje zbóžnosće. —

Wo Marijnej miłosći a smilnosći.

Hišće jenu wotnožku Marijneje lubosće chcemy naspomnić, mjenujcy jeje miłosć. Miłosćiwy je, kiž swoju lubosć k bližšomu we skutkach wukonja. Tele skutki mjenuje katechismus skutki křesćanskeje miłosće a rozeznawa je do 7 ćělnych a 7 duchownych.

Njeje dwěla, zo bě Marija z tej pócćiwosću w bohatej měrje debjena. Hdźež su žiwe koruški, je też zdonk abo stwjelco; tam pak też kćenja wurostu a płody. Tak wuwi so też w Mariji z lubosće k Bohu lubosć k bližšomu; z lubosće k bližšomu pak dyrbješe dóńć ke skutkam miłosće.

Naspomńmy tu dźensa ćělne skutki miłosće, kotrež je wona wukonjała; wo duchownych poróčachmy, hdyž wo jeje starosći wo dušu bližšoho rozspominachmy.

Što, l. č., njeměł před swojim duchownym wóčkom tamny rjany podawk z jeje žiwjenja, hdyž mudri z rańšoho kraja jeje bójskomu dźěćatku złoto, woruch a myrhu woprowachu, zo bychu z tym jomu hołdowali jako swojomu kralej? To běchu drohotne dary! Hdźe pak su wostałe? Přetož, hdyž Marija něšto pozdźišo swoje dźěćatko w templu woprowaše, móžeše so jenož z darom, kajkiž židowske předpisma khudym napołožachu, wukupić. Njemóžemy sebi hinak myslić, hač zo je wona wšě pokłady, kotrež bě za Jězuska dóstała, khudym rozdźěliła.

Za jeje miłosć přećiwo bližšomu swědči nam też to, štož je wo njej z Kanaanskoho kwasa pisane. Wona widźi tam nuzu kwasneju staršeju, nawoženje a njewjesty! Najskerje běchu ći w khuduškich wobstojnosćach, zo njeběchu so lěpje za kwas postarać móhli. A wy wěsće, kak je so wona za nich starała. To bě skutkowna lubosć k bližšomu, kotruž miłosć mjenujemy.

Kaž nam swj. Pismo powěda, dawachu prěni křesćenjo wšě swoje zamoženjo, kotrež jenož někak parować móžachu, cyrkwi a přez nju khudym. A je Marija hinak činiła? Zawěsće nic, přetož wona je jena z najzahorjenišich křesćanow była; njeje zawěsće wot nikoho so přetrjechić dała; a tak je też wona, štož měješe a cyle nuznje njetrjebaše, cyrkwi a přez nju swojim potrěbnym sobučłowjekam dała.

2. Přikład našeje najzbóžnišeje maćerje a kralowny dyrbi nas pohonjeć, zo też miłosće wukonjamy. Tohodla njezapowćjmy žanomu woprawdźe potrěbnomu, kiž nas wo jałmožnu prosy, swoju podpjeru. Dajmy jomu dar, za kotrymž žada, abo dajmy jomu, hdyž wobstojnosćow dla tamny njemóžemy, znajmjeńša duchowny dar, to je, modlmy so za njoho.

Jałmožnu pak dawajmy přecy z mudrosću a z wěrneje lubosće k bližšomu; njewobdarujmy tajkich, kotřiž z lěnjosće a z njeklmanstwa njedźěłaja.

Hdyž dawamy, dawajmy z čistym wotmyslenjem, to je z lubosće k Jězusej. Za to a jenož potom móže wón jónu k tebi kaž druhim prajić: „pójće žohnowani mojoho wótca a wobsedźće kralestwo . . . přetož ja běch hłódny a wy sće mje syćili, ja běch nahi a wy sće mje woblekali . . .“ Dawajmy jałmožnu, ze spomožneje bojosće před wěčnym sudnikom, kotryž wšěch, kotřiž miłosće přećiwo bližšomu měli a wukonjeli njejsu, zastorči prajo: „Dźiće wote mnje, pokleći do wěčnoho wohnja, přetož ja běch łačny, a wy njejsće mje napojeli; ja běch khory a wy njejsće mje wopytowali.“

A skónčnje dawajmy swoju pomoc bližšomu z krutej nadźiju, zo nam nadobny mytowař wšoho dobroho bohaće wotpłaći, štož smy khudym kaž jomu samomu hdy dali; za to ći wotruna ze žohnowanjom tu na zemi, a z wěčnej zbóžnosću něhdy w njebjesach.

Wo tu nadobnu póćiwosć chcemy dźensa wosebje mać Božu prosyć. Amen.

Wójna.

W **Kölnje** je sobotu do swjatkow šěsć njepřećelskich lětarjow 23 bombow na město zmjetało. Na twarjenjach so wjele škody njenačini, z wobydlerjow pak buchu 25 morjeni a 47 ranjeni. Ludźo njeběchu so dosć khětře khowali, hdyž znamjo za hrožacy strach zasłyšachu, runjež běchu jich husto k tomu napominali. — Njepřećelscy lětarjo běchu pak też, z ćežka bjez złoho wotpohlada, bomby runje tam mjetali, hdźež po zwučenym wašnju najwjacy ludźi wobkhadźeše.

Na wječornych fróntach

je so 27. meje hižo dlějši čas wočakowana wulka bitwa započała. Naša rozprawa 28. meje pisa:

Při horje Kemmel a nad rěku Lys, na bitwišću k woběmaj stronomaj Sommy artilerija wot wčorawšoho ranja sylnišo wojuje. Mjez Vormezeele a Loker wurazychmy do francózskich linijow a popadnychmy wjacy 300 jatych.

Nadběh němskoho krónprynca k **połdnju wot Laona** bě z **dospołnym wuspěchom**. Tam stojace francózske a jendźelske divisije buchu **dospołnje zbite**.

Wójsko generala z Boehn je Chemin de Dames z nadběhom dobyło. Daloko wupřestrjeny hórski khribjet, na kotrymž so wulki francózski pospyt k přełamanju nalěto 1917 rozrazy a kotryž my ze strategiskich přičinow loni nazymu wopušćichmy, je zasy w našich rukach.

Po mócnym přihotowanju z artileriju wunuzowa sebi naša njepřirunjomna infanterija překhod přez Ailette mjez Vauxaillon a Craonne w rańšich zerjach a doby so dale k ranju mjez Corbeny a Aisnu do jendźelskich linijow. Cyle překhwatana so wobsadka prěnich njepřećelskich linijow z wjetša jenož słabje wobaraše. Hižo w zažnych rańšich hodźinach běchu Pinon, Chavignon, fort Malmaison, Courtecon, Cerny, zymska hora a Craonne, vilska hora a wutwarjene wobtwjerdźenja pola a k połnocy wot Berry-au-Bac z nadběhom dobyte.

Na připołdnjo běchu naši stajnje wojujo mjez Vailly a Berry-au-Bac hač k Aisnje přišli. Vailly bu dobyte. Likowe polo łońšich nalětnych a nazymnych wojowanjow bu tak w njezastajomnym nadběhu dobyte.

Popołdnju dźěše nadběh dale. Mjez Vauxaillon a Vailly stojimy na horach pola Neuville, Lassaux a k połnocy wot Conde. Mjez Vailly a Berry-au-Bac smy Aisnu překročili a tam na bitwišća přišli, hdźež so wot lěta 1914 wjacy wojowało njeje. Z wobtwjerdźenych lěsnych hórkow na južnym brjozy Aisny smy mjez Vailly a Beaurleux hórki k połnocy wot Vesle dosćahnyli.

Wójsko generala z Below (Fryca) zahna njepřećela z joho sylnych stojnišćow mjez Sapigneul a Brimont přez Aisne-Marne-kanal a doby na wječornym brjozy Coemicy, Cauroy a Loivre.

Dotal bu 45000 jatych wozjewjenych.

30. t. m. wozjewješe Ludendorf, zo je też město **Soissons** padnyło a nješto połnócnych fortow twjerdźizny Reimsa.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Dr. Kaempf, president kejžorstwowoho sejma, je 25. meje popołdnju w Barlinje **wumrěł**. Wón bě 1842 rodźeny a zastupi do sejma lěta 1903; bě sobustaw pokračowanskeje strony. Lěta 1912 bu wón za presidenta wuzwoleny a je w nic lohkim času swoje ważne městno hódnje wupjelnił. Kaempf je też w překupstwje, ke kotromuž po prawym słušeše, a na wšelakich zastojnskich městnach zasłužbnje skutkował.

Iriska.

W **Iriskej** pak Jendźelčenjo zasy jónu hroznje zakhadźeć počinaja. Chcedźa drje so za to wjećić, zo Irojo powšitkownu wojeńsku službu přiwzać njechadźa, a jich po móžnosći k tomu nuzować. Jendźelčenjo su wjele wjednikow mjez Sinfajnami zajeli, zo bychu tute jim tak strašne zjednoćeństwo zničili a wopušćeny lud potom ćim wěsćišo podtłóčeć móhli. Zajeći Sinfajnojo buchu na jendźelske łódźe přewjedźeni a budźa najskerje do Jendźelskeje přewjezeni, z ćežka pak před sudnistwo stajeni, dokelž by knježeństwo potom dyrbjało zjawnje dopokazać, što su Sinfajnojo złoho činili, a to by knježeństwu njelube było. — Jendźelčenjo winuja Sinfajnow, zo su z Němskej zjednoćeni a zo su z nimi přećiwo Jendźelskej so zapřisahali, nimaja pak za to najskerje dosahacych dopokazow.

Spaniska.

Tu je spodźiwna khorosć wudyrił, na kotruž skoro 3. dźěl cyłoho ludu ćerpi. Też kral a ministerpresident a druzy ministrojo su skhorjeli. Kaž někotre powěsće powědaju, jedna so tu wo někajku běhancy. Lěkarjo radźa kruće, zo bychu ludźo so prawje na kedźbu brali, dokelž też lěta 1889, prjedy hač tam mór wudyri, sama khorosć zakhadźeše.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Knjez dr. Jakub Wjacsławk, dotal wědomostny pomocny dźěłaćeŕ pola Kralowskeje knihownje w Drježdźanach, je na assistenta při mjenowanej knihowni powyšeny. — Wjele zboža!

Z Hornjeje Kiny. Podwyšk Jan Hórnik, w artil. połku čo. 28, syn kublerja Michała Hórnika, dósta před krótkim železny křiž II. rjadownje. Wón wosebitu zmužitosć ze swojej bateriju wopokaza při poslednich krawnych nadběhach.

Z Bělšec. Knjez kubleŕ Jurij Rězak je na dnju kralowskich narodninow Friedrich-Augustowu medaliju dóstał.

Z Wjelećina. Tudomny tachantski hajńk Michał Wawrik, dotal z podwyškom při jenej wuwučowarni wójnskich psow, bu za serżanta powyšeny.

Z Huski. Joho Majestosć naš kral je rytmištra při połku jězd. gardy, Adama Ferdinanda hrabju ze Schall-Riaucour za swojoho komornika pomjenował.

Z Radworja. Sležbornu Friedrich-Augustowu medaliju je dóstał žiwnosćeŕ Jakub Běrk.

Z Łahowa. Michał Domaška, krajny wobornik pola jeneje sakskeje sanitätneje kompanije, dósta za zmužitosć a wutrajnosć we swojej służbje w poslednich wulkich bitwach wopokazanej na dnju kralowych narodninow železny křiž II. rjad. Wón stoji hižo wot započatka wójny w polu w Francózskej a bu hižo 1917 z mjedźanej Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Bóh dał, zo by so žiwy a strowy z wójny k swojej swójbje wrócił a zo by so hišće mnohe lěta nad swojimi wuznamjenjemi wjeselić mohł.

Z Kukowa. Jena dobra, swěrna duša — Hańža Cyžec, pod mjenom Brankačkec Hańža, w klóštrskej wokolinje wšěm derje znata — bu zańdźeny pjatk na Wotrowskim kěrchowje pokhowana a wotpočuje, kaž je sebi přała, pódla swojoho njeboh nana, kiž bě jej před někotrymi lětami do wěčnosće předšoł. Wšitcy, kiž su zemrětu bliže zeznali, wukhwaluja jeje wjesołu mysl a radosćiwu wutrobu. Wot natury nic ćělnje bohaće wobhnadźena, njezasłyšachmy wot njeje ženje poroka abo pokhmurjeneje mysle. Husto da so słyšeć: „Sym kaž stary zapłatany črjop!“ Kak žortna žiła rěči z tutych słowow! A kaž by swój kónc wědźała — bě sebi sweckow za mary nakupiła — so hižo před tydźenjemi husćišo wupraji: „Nazymy wjacy njedočakam!“ A tak je so też stało. Bóh luby Knjez wotwoła swoju służownicu hišće w najrjeńšich žiwjeńskich lětach k sebi a k maćeri Božej, kotruž na wšelakich hnadownych městnach, kaž we južnej Francózskej — w Lourdes —, w Čechach a Serbach wopytowaše, a kotraž też jeje prózstwy wo zbóžnu smjerć wusłyša. Kaž jandźel we běłej drasće, wobdata wot wěncow a kwětkow, kotrež njebočička jara lubowaše a sebi plahowaše, pokaza so žarowacym a sobuželnym na póstywječorach, kotříž so w mnohej ličbje za jeje khudu dušu modlachu. Zemrěta bě jara darniwa. Za cyrkej a katolske pismowstwo měješe stajnje wotewrjenu ruku. Kelko dobrych knihow a časopisow, wosebje też „Katolski Posoł“ namakachu hospodu w jeje rjanym statoku na „Kinkbarku“, a susodźa a wjesnjenjo spominaja rad hišće na wjesołe, žortne hodźinki pola „Brankačkec Hanže“. Šlachotna powaha, kotraž nikomu křiwdy činić njemóžeše, wobrónjena z njewšědnymi brónjemi ducha, přez swoje mnohe jězby a pućowanja a zrozemliwe čitanjo belletristiskich a wědomostnych spisow a knihi bě sebi duchowneje rozhladnosće nabywa, kaž mało jeje splaha a stawa. Dźeń wote dnja nastaji so do cyrkwje, zo by Bohu służiła a pućowansku cyrobu za wěčnosć časćišo wužiwała. Zdawna sobustaw III. rjadu bě wona joho pycha a wisaše z myslu a wutrobu na nim. Kaž jeje žiwjenjo, tak bě też jeje smjerć. „Zbóžni su čisteje wutroby, přetož woni budźa Boha widźeć.“ A byrnjež běchu ćěło rozpadało a do procha přešło, z kotrohož bu wzate, jeje wobraz wostanje stajnje žiwy we wutrobach tych, kotříž su ju znali a zažiwjenjo jej bliže stali. Njech wotpočuje w měrje!

Ze Žuric. 23. meje dósta naš gmejnski předstojićeŕ, knjez Jurij Wjenka, kotryž hižo přez 25 lět swoje zastojnstwo z khwalbu gmejny a wyšnosće wjedźe, wot Kamjenčanskoho hamtskoho hejtmanstwa čestny křiž jako znamjo swěrneje służby přepodaty. Njech jomu Bóh spožči, zo by jón přez mnohe strowe lěta nosyć mohł.

Z Njebjelčic. Njedźelu rano padny blizko našeje wsy lětak k zemi. W nim běštaj leutnant a podwyšk, kotrajž běštaj z Khoćebuza přilećałoj. Hdźe a do kotroho kónca chcyštaj, nichtó njewě, přetož wobaj staj so při njezbožu zarazyłoj. Lětak sam bě cyle zezłamany. Leutnant bě najskerje w poslednim wokomiku hišće wuskočić chcył, přetož leżeše něhdźe 10 metrow wot lětaka zdaleny, mjez tym zo bě podwyšk, kiž bě připasany, pod lětakom pohrjebany. Drasta bě roztorhana a

stawy zezłamane. Kak je so njezbožo stało, njeje znate. Kaž pokazowaŕ wysokosće pokazowaše, běštaj přez 3000 metrow wysoko dele padnyłoj.

Z Kamjenca. Za tudomne wupisane měsćanostowe zastojnstwo je so dotal 35 mužskich zamołwiło.

Z Lubija. Tudomna radnica ma so khětro přetwarić. Hižo do wójny sebi na to myslachu, a wudawki běchu so na 40000 hr. wobličiłe; tola k porjedźenju njedóńdźe. Nětkle wudawki na 100000 hr. přińdu. Tohodla ma so z twarom na pozdźišo dočakać.

Ze Žitawy. Tu wotnaja so njedawno něšto łukow. Za jenu, za kotruž bě so do wójny 47 hr. wotnajeńskoho dawka płaćiło, da so nětko 100; za jenu druhu město prjedawšich 67 hr. 189 hr.

Ze Zhorjelca. W kněži čisło 9 na Drježdźanskim naměstnje bu wustajeńca mobilara wotewrjena. Ju je zarjadowało „měsćanska zastararnja z mobilarom". Předewšim khudym a wójnscy zwěrowanym ma so přileżnosć dać, zo móža sebi za poměrnje tuni pjenjez mobilar nakupić. Mobilar je město z khójnowoho drjewa zhotowić dało.

Radwořska Bjesada (kasino).

wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Wona poskići w prěnim dźělu přednošk wo Londonje. Rěčnik wopisa najprjedy jězbu po morju a po Jendźelskej železnicy (też měsće Ostende a Dover), potom pak wosebje wulkosć Londona (je 190 króć tak wulki, kaž Budyšin) a žiwjenjo w joho srjedźiznje.

Po zastawcy wotpołoži pokładnik k. cyrkwiny wučeŕ Andricki, zličbowanjo zańdźenoho lěta. (Z nahospodarjenych pjenjez damy 50 hr. na dań). Potom poda hišće měsačnu rozprawu wo cyrkwinskich a swětnych podawkach poslednjoho časa.

Mjez přitomnymi sobustawami widźachmy też wojaka, kotryž běše runje z wójny domoj přijěł. Wašnjo, zo sobustawy-wojacy na Bjesadźinu zhromadźiznu přińdu, jeli su tehdom runje na dowolu doma, dyrbimy za jara khwalobne připóznać. — Přichodnej měsacaj zhromadźiznow njeje, ale su prózdniny.

Na pólskich pěskach.

Přispomnjenjo redaktora: Podawamy tu nastawčk z pjera † knjeza fararja Wingerja, kotryž je so mjez joho papjerami namakał. Wón je pisany w lońšim oktobrje, hdyž bě † knjez Winger něhdźe w Pólskej na nakhwilnym wotpočinku. Zawod je samón, kajkiž ma nastawk „Na wotpušće" (hlej Posoł 1917, čo. 42, str. 257). Z toho je dowidźeć, zo je jón njebońčicki z někajkeje winy wróco położił a za to „na wotpušće" napisał.

*

Měj ty dźak, luby Pósle, zo sy za mnu jow přišoł. Tradach — žadach za Tobu tu bóle, hač hdyž sym doma. Dźiwna wěc! Hewak rěka „z woćow z myslow" — ale z wótčinu ma so nawopak. Čim dale sy wot njeje, ćim lubša, ćim rjeńša so ći zda. A z tebje, luby Pósle, rěči wótčina. Jeje maš rěč, jeje wašnjo, jeje starosće a žadosće; tuž sy mój lubušk.

Zo pak njeby cyle prózdny so domoj wróćił z tak wulkoho wuběta, dam ći sobu wonješko, naščipane na pólskich pěskach.

Haj, na pěskach! Pěska je tu wjele, tajkoho drobnoho, mjehkoho, miłoho kaž muka. Kaž by w snězy brodźił, khodźiš w pěsku so přepadujo. Ničeje kročele njesłyšiš, ani swojeje nic. Wšo tajke mjelčace! Kaž by po porstach khodźił wšón skót a lud, kaž by był w myslach podnurjeny, kaž by zatrach jomu było. Njedźiwam so. Ale njemysl sej, luby Pósle, zo je to sama njewjesoła wutradana pusćina! Štóž na płódnych hlinjanych honach hospodari, snadź w Nuknicy, w Baćonju abo wokoło Klóštra, toho snadź zyma woběhnje, hdyž wo tajkich pěskach słyši — ale rozhladaš-li so tu lěpje, pominu so bórzy twoje stróžele. Też na pěskach su ludźo žiwi, syja a žnjeja a woža do bróžni, jědźa Boži khlěb, hač nic běłši dyžli we wulkich městach a njejědźa jón suchi a čornoho kofeja so tu hišće ženje njenapich. A kulki — tajke rjane čiste, hładke bjez trupow. — Jěmy je spochi — dźeń wotednja a — a słodźa mi dźeń a lěpje. A Bože słónco runje tak přećelnje na tu khudušku pólsku zemju swěći, kaž na waše tučniše zahony, a wohrjewa ju, zo so zasyte role wšě zelenja — a w zahrodach jabłučka so čerwjenja.

Čas mamy překrasny. Sym tu hižo nimale połdra tydźenja — ale ani raz sej hišće peleriny přez kłobuk njesćežech, deščnika njerozpjach, ani raz mi hišće přez póduše njemokaše, njech też dźěrawe byłe.

Njejsym tu cuzy. Před 8 lětami běch tu prěni raz. Tehdy bydlach na kapłanstwje a kapłanjach. Lětsa toho trjeba njeje. Maja młoduškoho knjeza kapłana, runje tak swižnoho, suchoho, kajkiž sam běch, hdyž we Radworju započach, a kajkiž dźensa znowa šerju. Kapłanstwo — drobna to khěžka po jenym skhodźe, prosta a pokorna, tak prawje khěžkańska. Po skhodach so tu bědźić njetrjebaš. Knjez kapłan bydli při zemi. Ma tři stwički — nizke, ale čiste kaž wulizane — a k tomu hišće komorku. K wjeselu ma psyčka, k wužiću stadło hus a k posłužowanju pěknu hospozu. K wobjedu a k wječeri khodźi na „probostwo", na faru. Też fara njemóže so z Khrósćanskej runać. Njepřezběhuje so nad druhimi domskimi. Po jenym skhodźe, kaž skoro wšě — ale wyšše ma stwy a wjetše a wjacy jich je hač na kapłanstwje. Bydlu po jenym skohdźe. Jstwičku mam kaž klětku, swětłu wjesołu z dwěmaj woknomaj do zahrody. Před nimaj hobrske worješiny. Rad pod nimi sydam. Runje w tymle času to tak knypoce z nich. Mam połnej kapsy worjechow — a žołdk też njewosta prózdny. Knjez dźekan je sama dobroćiwosć. Móžu pakosćić kaž chcu. A njejsym jenički. Wčora překhodźowach so krótko před wječerju po zahrodźe. Zahroda kaž Boži raj, wulka, połna kwětkow a sadu. Ćicho bě kaž w domje Božim. Žane lisćičko so njehibaše. Měsačk so njebě hišće prawje wudypał. Nadobo widźu, zo so hałzy młoduškeje jabłučiny nadpadnje hibaju. Što to? Khwatam wohladać dźiw Boži. Na štomje wisy trundlaty Matyaszek, nic wobwjesnjeny — ale pakosćejo. Njemałe stróžele! Paduch přesłapjeny. „Dele z tobu!" zareju, — ale njeplech mojeje pólšćiny njerozemi, krosnuje so wyše. Łakam kaž kocor na myšku. Štó budźe wutrajniši. Ze strachom myslu, što by to było, hdy bych dyrbjał z prózdnym woteńć. Tu zaswita mi zbožowna myslička. Póčnu placać z rukomaj, kaž bych koho na pomoc wołał.

To skutkowaše. „Podam so", žałości pachoł, „złězu ze štoma". Dosahnu joho za nohu,

---

Radlubin: # Rozkałany slub.

„Na slubje je rapak pobył." A kak wustojnje je braščił! Wšak to wšitcy wěsće. Sćěhowaše dźěn po slubje tajkile wulki, wosobny, wjesoły ptači kwas. Cyłe nadobne ptače zemjanstwo, wosobne burstwo a nahladne rjemjeslnistwo běše tu zastupjene. Też družki a hercy tu běchu. Jenož zo bjez pukow njewoteńdźe. „Při tym sta so wulka zwada, sknadź tón klesny sykorku."

Ale na kwasu puki! Njeje to hańba?

Tola někotři měnja: „Kak chce to hinak być? Telkole wšelakoho ludu ze wšěch kónčin swěta! Kak lohcy sebi w něčim njedorozemja! A skónčnje: puki su, kaž w karpjacym haće štuki. Wjacy žiwjenja, wjacy swjatočnosće a wjesela. Tuž zańdźelmy woči a pójmy dale!

Ja mjenujcy też wěm wo slubje powědać. A cyle podobnje, kaž w ptačim kwasu rěka, móžu prajić: „Na slubje je kocor pobył." Ale, ale, woš w tym kale! Hižo na slubje dóńdźe k pukam, a kocor je dósta. Tón pak wjeći so z tym, zo cyły slub rozkała.

Dundyrski kocor! Što jeno je to skopinał?

Ja wěm wšitko a wupowědam nadrobnje, kaž je so stało, rodźiće-li. Jenož trošku sćerpnosće prošu.

Stary Mudrocha — stary tohodla rěkaše, dokelž měješe dorosćeneju synow a dźowku, kotraž běše časna ženić so — stary Mudrocha běše překlepana witka. To jomu nichtó njepřeješe. Někotři samo prajachu: „Štóž staroho Mudrocha wodnjo zetka, tón so hladaj! Štóž pak jomu w nocy njewjapcy do rukow zaběhnje, daj so najradšo hnydom do ćěkanja, hewak jomu Mudrocha woči wótrěje a brodu wottruha a włosy rozčesa, prjedy hač so dohlada! A podarmo by so potom kał. Najlěpje z puća hić staromu Mudroše, hdźežkuli jeno so hodźi."

Też konjacy wikowaŕ žid Kopytowski běše podobnoho měnjenja. Bě mjenujcy z Mudrochu něhdy konja měnjał. Chcyše joho při tym z kradźu rjenje namydlić a wottruhać. Tola hdyž sebi na wšěm posledku do špihela pohlada, widźeše, zo je sam truhnjeny. Tohodla radźeše swojim towaršam: „Hladajće so staroho Mudrochi! To je świtchej. Ja joho znaju. To wěsće: cygan zjeba dweju židow. A my tola też wčerawši njejsmy. Ale Mudrocha, to mi wěŕće, zjeba štyrjoch cyganow nadobo! Tohodla kedźbu! Ja sym wam prajił."

Tajkeje powšitkowneje khwalby bě so skónčnje też Mudrocha doposkhał. A spodobnje sebi brodu hładźo so wusmja: „Haha! to ludźo přecy powědaja: štóž w šuli ničo wědźał njeje, tón so pozdźišo też z třoch brězow na běłym dnju njewušipli. Hm, ja tola też w šuli ničo wědźał njejsym, ale nětko njech jeno mi něchtó přińdźe!" Přińdźe-li pak jomu Kocor a Mudrocha — ach, kóc wjedro! tu běch sebi skoro do časa wšitko wuplapnył. Ně, na slubje słuša tola česć a prěnje słowo njewjesće.

Ale štó dha běše ta njewjesta, čestna, lesna, šikwana, pěkna, wjelezamóžna? Aj, ja měnju, zo sće to hižo zhudali: Mudrochec Kata. Ta běše dušna holca. To ji też najwjetši njepřećel prěć njemóžeše. A za njewjestu runje w prawych lětach, nic přemłoda, zo by ani mlokoweje poliwki zwarić njewědźała, nic přestara, zo traš by po domje khodźicy šeriła. A też za hospozu so derje wustoješe. Za někotre lěta, doniž bě nanej za čas joho wudowstwa pomhała hospodarić, bě wo tym dobru pruhu wotpołožiła a sebi dosahaceje wobrótnosće a nazhonjenja nahromadźiła, zo njetrjebaše so žanoho přichoda bojeć.

Takle kus hospodarić wšak so ji też jara lubješe. Kak rjenje to běše, po domje a po kuchni a po hródźach rjadować a rozkazować: „Dźowka, ty wostań dźensa doma! Budźeš mi pomhać butru dźěłać; sama hewak njemóžu dohrabać. A wój, srjeńca a holca, jědźtej na mjezy do trawy, zo so z časom wužněje, prjedy hač budźa mužojo neple wobkopować! — Ach, wotročko, jutře swjaty dźeń; nanoš mi tola něšto łóhncow drjewa do kuchnje, zo nimam jutře běhanja a hary!" A čeledź

wuspinam jomu rucy — a nětko marš na „probostwo“. „Tam na druhim štomje hišće jedyn sedźi“, přeradźuje jaty. Wšo ničo njepomha.

Hižo joho widźach na stólcu rozpřestrěnoho a pod kijom zalětowacoho. A što bu? „Nó nierycz tak (njerej tak), wšako ći nichtó ničo nječini.“ Potom něšto za wuši — ale tak łahodnje, kaž by chcył joho pomajkać. Štož njedočinka boleše, bě jeničcy, zo dyrbješe bjez čapki domoj hić. Čapka bě to najkhmańše, štož na sebi měješe.

Po wječeri hižo zasy w kněži na knjeza čakaše: „Knježe — nimam žaneje čapki wjacy!“ „Wšo jene. Přiwjedź swojoho dźěda (nan je we wójnje) ale z křudom na faru. Njech dźěd ći mandl naměri, jeli chceš čapki.“

Hač dotal — zda so mi — njepokaza so ani dźěd ani wnuk, a knjez dźekan zdźerži wočazanu čapku. Ja bych hinak stawał. Z tajkim knjezom najškropawiši so njezadźernje.

Hač by chcył wědźeć, kak sym tu živy? — Stawam rano w šesćich. Prěnje dny njeměrnje spach — ale njebě to cuze łožo wina. Te bě khmańše hač moje doma. Wutroba so kočeše — to bě znutřkowna přičina — a zwonkowna — nó, zo njeběch sam. Šerješe. Z worjechami so kuleše, w zawěškach so přeběraše. Snadź njebě dołho nichtó tu bydlił. Ale na to nańdźe so wubjerny srědk — paslički — a hižo so ničo njepiknje. Božu mšu mam něhdźe 1/2 8 abo w 8, wuspowědawši před tym něšto khudych hrěšnikow. Cyrkej je rjenje wobnowjena, jasna a wjesoła. Tajka so mi lubi. Pokhmurjenych cyrkwjow runje tak mało rodźu kaž pokhmurjenych ludźi. Po snědanju poł hodźiny něšto wučene čitam, potom jedyn staw ze swjatoho Pisma, wobstaram swoju korrespondencu; potom do zahrody z brevirom a naspěwawši so nušlu — natřasu sej slowkow — nazběram sej worjechow, khodźu do malenow, tež winowych kići so dótknych, hač su zrałe, pasu kury, mjerzam krasnoho hobrskoho truta, čitam stawiznu „Szary proch“ (wopisuje Litwu a Litwinow) a hdyž so mi wostudźi, ćaham so za nós. Tak so poł dnja minje. Po wobjedźe — što k wobjedu mamy, njesměm prajić — kiwknješ so, sy-li sprócny, hewak zasy du do khłódka do zahrody, rozmołwjam so z Davidom — du na wopyt k najbližšomu susodej a najlěpšomu. W třoch swačimoj z knjezom fararjom. Před wječorom du ke knjezej kapłanej. Khodźimoj hromadźe na wukhodźowanjo. Wčora pobychmoj na kěrchowje. Leži něhdźe 5 mjeńšinow za městačkom. Njewšědny to kěrchow. Ničo wotměrjene, zrjadowane, zašlahane. Wšo na nim rosće, kaž so Bohu Knjezej lubi. Kerčki a štomiska, kwětki a zela, trawa a njerodź. Kóždy smě swoje kosće złožić, hdźež so jomu spodoba, prěki abo po dołhosći, w zelenym dołčku abo na wuhladnym wjeršku, pod rozsahłej lipu abo pod wisatej wjerbu. Kaž so kóždy lehny, kaž sej kóždy pósła, tak spi a čaka, hač truba zatrubi a najwyše mjeze wšěmi njeboh knjez farař.

Štóž je zwučeny, rowčk při rowčku, z drohotnymi kamjenjemi abo Božimi martrami, rjane z pěskom posypane sćežki atd. na kěrchowje widźeć, tón budźe z hłowu wić. Komuž pak je njenućena přiroda lubša, dyžli prawidłowe wumjełstwo, tomu so też tu zalubi.

Słónco w Boži domčk dźěše, hdyž so wróćachmoj. Tajke wulke čerwjene podnurješe so do krasnoho jězora, kotryž wot połdnja městačko wobdawa. Něhdy je nad joho brjohami so hród Ostroróg pozběhował, po kotrymž ma cyłe město swoje mjeno. Nětko jenož puste hrodźišća wo nim swědča. Ani kamjeń na kamjenju njewosta. Z hrodom pominy so też bohatstwo městačka, k joho nohomaj so rozpřestrěwacoho. Něhdy bě nahladne, měješe wyššu šulu a wjele rjemjeslnikow z Nižozemskeje. Tehdy bě cyrkej we měsće lutherska, a katolscy dyrbjachu na kěrchowje Bože służby měć. To bě tak skónc 15. lětstotka. Hdyž so město zasy pokatolšći, wućahny cuza lutherska ludnosć, a Ostroróg bu drobne njenahladne městačko.

Njeje tu žanych twornjow. Něšto překupcow a rjemjeslnikow, mjez nimi też dwaj, tři židźa, dwě šuli, katolska a lutherska, póst, hewak bych njewědźał što. Wša zbytkna ludnosć živi so z ratarstwom. Kóždy ma zahončk pola, tón wjacy, druhi mjenje, wulkich burow tu njeje, kóždy ma kruwičku, abo kruwički a něšto kozow. Wječor po wšěch drohach skót domoj ćehnje, rujo a mjakajo.

Po něčim krajina womjelkny. Wječorne zerja swěćachu na jězorje a pozłoćachu wódnu přestrěń, po kotrejž rybarskej čołmikaj kaž spicy domoj płowaštaj. Na wěži zazwoni swjaty wječor. Bě čas domoj k wječeri a na różowcowu pobožnosć.

„Łužica“.

Budźetej bórzy dwě lěće, zo „Łužica“ wjacy njewukhadźa. Kaž mnoho druhich časopisow je też wona swoje dźěło złožiła. Naš jenički belletristiski časopis je z njej wukhadźeć přestał, a jenož z ćežkej myslu su najhorliwiši našoho ludu tutu powěsć přijimali, dokelž běchu sebi ważnosće tutoho podawka wědomni.

Serbski narod je mały, je mały burski narod. Wyšše wumjełstwa su jomu zwjetša njeznate. Žadaja sebi wulke a dołhe wuwučowanja a mnohe pjenježne wudawki. Su to twarne wumjełstwa, ryzbarstwo a malba. Ale też z druhim wumjełstwom wjele hinak njeje, kaž z dźiwadłom, reju a spěwom. Jenički wuznam čini pismowstwo. Zależi to we wěcy samej. Njeżada sebi telko materijelnych srědkow. Tohodla je tute wumjełstwo też we Serbach sławne. A dokelž je wumjełstwo jenož duchowne, je rjeńše hač wšě druhe. Tu duch sam wo myto bědźi, mjez tym zo pola druhich drohotna a wulkotna materija husto dobywa. A Serbja móžachu na swoje pismowstwo woprawdźe hordźi być. Tajku literaturu na tak mały ludźik! Mjeno Čišinski ma swětasławny zynk. Žadyn dobry Serb nochce, zo by Serbstwo tutu sławu zhubiło. Wyše toho drje też zhinjenjo serbskoho pismowstwa zahubu serbskoho naroda woznamuje. Přez pismowstwo sebi Serbja kulturne prawo zasłuża. Tohodla bě złě, hdyž dyrbješe Łužica zastać.

Nam Serbam je přezjednosć trěbna. Hornjo a Delnjołužičenjo so Serbja mjenuja. Hornjołužičenjo su katolikojo a evangelscy a pisaja z łaćonskimi pismikami a šwabach. „Łužica“ je jenož jedna. Wobsaha wobeju, njeznaje mjez wěrywuznaćemi rozdźěla, ma jeničcy prawy prawopis. Wšitkich Serbow časopis ma „Łužica“ być z cyłym prawom.

Łužica ma też w tym wuznam, zo maja so młódši spisaćeljo po njej wudospołnjeć přez čitanjo a pospyt. Kak budźa pozdźišo naši spisaćeljo pjero wodźić wědźeć, kotrohož

---

běše dušna a posłuchaše. Wědźeše wšak čohodla. Kata běše mjenujcy też jara rozomna kuchařka, kotraž hłownu zasadu wšoho kucharjenja znaješe a też wobkedźbowaše: najruńši a najwěsćiši puć k wutrobje wjedźe přez žołdk. A človjek, hdyž ma spokojeny žołdk, też wjeselšo a pilnišo dźěła. Kuchnja činješe ji też wulke wjeselo. Hdyž čeledź za wobjedom po poliwcy na druhu grychtu čakajcy do duri hladaše, a potom wona z kuchnje zastupi, z wočow jim hižo čitaše, kak so mjelčicy prašeja: „Što też to budźe?“ A hdyž šklu na blido staji, zasy: „Ah, mlócy krupy!“ — „Ow, slepe hołbje z wusmuškom!“ — „Saprliška, krupne kołbasy z kisykałom!“ Nad tym měješe Kata swoju ćichu radosć a přeješe jim stajnje: zo by wam derje tyło!

Ale kak dołho budźe tón rjany čas hišće trać? Kaž wšitko na swěće, też tale krasnosć, traš prawje bórzy so pominje. Nan počina starić, dołho wjacy njebudźe, a wón da kubło Janej a synje so na wumjeńk. Jan přiwjedźe sebi młodu hospozu do domu, kotraž je jomu wutrobu rubiła. Potom móže so Kata do kućika stupić. Prajić tola ničo wjacy njesmě. Abo móže so za dźowku přistajić; abo z nanom na wumjeńk hić. A wumjeńki su jara wšelake. Njech je też wumjeńk na sudnistwje kruće zapisany, na sudnistwo su daloke puće, a nichtó tam hladać njekhodźi, zo by so wumjeńk po pismiku dopjelnjał. Też na to nichtó njemysli, zo by sebi strowy powětr zapisać dał. A tón so wumjeńkarjej často njepopřeje. Často je so też hižo słyšało, zo sebi wumjeńkař za swětło po dworje stupić zwěrić njesmědźeše kročel abo tři, dokelž nihdźe prawje stupić njemóžeše. A so wot nócnoho stražnika po dworje nosyć dać, komu dha by so to chcyło? Po tajkichle rozpominanjach běše Kaće jara prawje, zo ju nan woženješe. „Njech mi nawoženju wuzwoli, wšak wón lěpje muži znaje, dyžli ja. Potom njetrjebam sama sebi porokować, zo sym z khwatkom za wóstom hrabła“, tak mysleše sebi Kata.

A Mudrocha mysleše kruće na Kaćinu žeńtwu. „Lětsa dyrbi holca z domu!“ tak wupraji so na bjesadach, „hewak mi hišće zestari, a potom jeje nichtó wjacy njerodźi. Ja sym so nahospodarił. Chcu sebi hišće khwilku wodychnyć, prjedy hač woči zańdźelu. Starał sym so do syteje wole; chcu też khwilu přihladować, kak so druzy staraja a běhaja. Tuž holcu woženju a kubło dam Janej a synu so na wumjeńk. Wšak telko mam, zo njetrjebam na wumjeńku darowančka hladać.“

A hišće wjacy sebi Mudrocha na bjesadach přeradźi, zo bychu to ludźo wědźeli. „Naša Kata swojomu nawoženi dwaceći tysacow sobu přinjese. A pósłanjo změje, kajkohož hišće žana měła njeje. Z nakładźenej domjacej nadobu, z khamorami a poslešćemi budźa so rjeble zhibować; brjuchi budźa wutykane a na kolnicach a lišnjach budźe sudobjo wisać. A štyri konje budźa do njoho přahać, hdyž sebi je z hercami domoj powjeze. A kwas chcu ji wuhotować, to budźe mój posledni hospodarski skutk, zo budźa hišće za połsta lět wo nim powědać. Ja sym Mudrocha. Wšak ja móžu.“

Hdyž bě so takle něšto króć wuprajił, mysleše sebi wězo, zo trjeba so jeno njedźelu po nyšporje před wrótka stupić a trochu rucy wupřestrjeć, a hižo budźa za nimaj hrabać nawoženje; z najmjeńša na kóždym porsće budźe jedyn wisać. Potom trjeba jenož mjez nimi sebi wubrać toho najwosobnišoho a bórzy z nim kwas wopisować.

Ale też Mudrocha, njeje-li so jomu za živjenjo hišće ženje stało, dyrbješe so tu přepokazać, zo mysle ludźi jebaja.

A woprawdźe njeje nawoženja přišoł? Nichtó njeje sebi tajkeje dušneje njewjesty a tajkoho wosobnoho pósłanja sebi brašćić rodźał? Wšak tola ničo wjacy njepraju!

Ach, ju, nawoženje drje khodźachu. Hdy bě Mudrocha jenož chcył, móžeše hižo přichodnu njedźelu kwas wopisować a brašku po wsach pósłać, ale wón kóždoho lěpšoho njerodźeše. Wšitcy, kiž tu přikhadźachu, trjebachu nuznje joho pjenjezy. „Ně, na to ja

so njejsu prjedy přimali? A rěčnicu a prawopis a składbu, kotrež su w študentskich lětach z nuzu a špatnje wobknježili, dyrbjeli po dlějšej přestawcy zdobom jako mištrjo wobknježeć? Njedajmy so mylić! Njejebajmy samych so! Popřejmy też młodomu bědźacomu talentej přileżnosć so wuwić. Łužica nam brachuje.

Dwě lěće Łužica hižo njewukhadźa. A kak dołho hišće njezměje wukhadźeć? Dóniž wójna ke kóncej? Budźa pak też hnydom po wójnje wobstojnosće tajke, zo budże bjez starosće hnydom wukhadźeć móc? Potom budże so jeje wukhad dźeń a měsac wotstorkować. Hač z wuspěchom za serbski narod . . .?! Nadźijamy so, zo so tola k nowomu žiwjenju zhrabje a cyłomu a połnomu žiwjenju. A njech potom zasy połne lěta žnjow kćeja, njebudźa potom w serbskich kulturnych a časowych stawiznach tute ważne lěta brachować! Literarny historik budże podarmo pytać za maćiznu tuteje doby.

„Wšě tute wukładowanja płaćić dam". budże někotryžkuli rjec, „ale hdże pjenjezy brać?" Na to wšak sej młody študentka ani njepomysli. Jenož to za wotmołwu: Što nam pomha rjany Serbski dom w Budyšinje, hdyž wutroby wokoło njoho dźeń a bóle woliwkuja. Mortwy kamjeń Serbstwo njedodźerži ale jeničcy swěrna wutroba. Papjera njeje hłowna wěc ale wobsah, a zo so wot wšitkich čita.

A też na spisowaćelach nam njebudże brachować, hdyž budże cyła Łužica za „Łužicu", kaž sym to horjeka hižo wopisał. Stari a młodźi, evangelscy a katolscy spisowaćeljo Hornjeje a Delnjeje Łužicy do dźěła za naš serbski narod! Njech lubosć waše pjero wodźi, lubosć budź wusyte symjo našoho pjera! Potom pak też z wašoho dźěła zrosće lubosć, lubosć k serbskej zemi. J. N. W.

Na swjedźenju Božoho čěła zemrě w Grunawje tamniši knjez farař Julius Junge, čestny kanonik najdost. Budyšinskoho tachantstwa. Njebohički bě 28. julija 1858 we Wostrowcu pola Žitawy rodźeny, duchownsku swjećiznu bě dóstał 20. januara 1884, loni bu na kanonika pewyšeny.

Łučne kwětki.

Kak trawička so błyskoce
A kwětki koleba we klinje!
Kak majka je, jim šukoce
A kołsa z nimi po łučinje!

A hłojčki běłe, čerwjene
A módre w ćichej nocy kwětki
Do trawki kryja skhilene,
A hwězdy jich su zboża swědki.

A běłe, žołte, pisane
So mjetele w nich kolebaju;
To jandźelow drje židźane
Su křidła, kiž kaž husle hraju . . .

Směj so na łucy trawnatej
A zdychuj, kwětka, za mjetelu!
Syck kosu hižo klepa sej,
A jutře budże — po wjeselu.

J. Ćišinski.

Wšelčizny.

Starši, kedźbujće na swoje dźěći, zo njebychu njezrałe jahody jědłe. Tón čas tu zasy mamy, hdźež kóžde lěto wjele dźěći w ćežkich bolosćach zemrěwa, dokelž su přezahe jahody wužiwałe. Też lětsa hižo z Ošaca nowiny tajke njezbožo wozjewjachu. Tuž njech starši swojim małym kruče tajke škódne nušlenjo zadźěwaja.

Z lisćom picować ma so skót wonka we polu a domiznje. Wyšnosć prosy, zo by kóždy wobsedźeŕ lěsow, kotryž chce dźernjenjo lisća dowolić, to wozjewił: „An die Königliche Kommandantur von Dresden, Gr. Klostergasse Nr. 4." Při tym ma so naspomnić, kak wulka lěsna ležomnosć je, hdźež a z dobom też čas, hdy by so tam dźernyć měło.

Tobak je přecy drózši. Samo za narunanske wěcy płaća so hrózbne pjenjezy. Za centnaŕ bukowych łopjenow da so nazymu 1917 75 hr.; khmelowych 60—76 hr., za dubowe po 100 hr., worješinu same 112 hr.

Rumunska je jara płódny kraj, wosebje tyje tam žito. 80 dźělow wot 100 wšoho wuwožka běchu žito a druhe wupłody rataŕstwa. A by-li so hišće lěpje rola přihotowała, a bóle na plahowanjo žitow so dźěłało, by Rumunska hišće wjele wjacy spłodźić mohła.

W poslednich 20 lětach je Rumunska wosebje też wjele petrolija a podobnych zeńskich wolijow ze sebje dobywała a wuwožowała. Zajimawe je, kak je dobywanjo tohole produkta přiběrało.

W lěće	bu	dobytych	tun
1857	„	„	275
1870	„	„	11649
1900	„	„	226500
1905	„	„	627500
1910	„	„	1352289
1913	„	„	1885619

za něhdże 131 milijónow lei (1 lei = 80 pj.).

W lěće 1913 bě skoro 25. dźěl wšoho petroleja, kotryž bu na cyłym swěće přetrjebany, rumunskoho pokhoda. Najwjacy je wězo amerikanskoho, mjenujcy 63, 63% = přez 32 milijónow tun. Do hromady je so lěta 1913 po cyłym swěće nimale 51 milijónow tun petroleja dobyło.

W Rumunskej čěra so petrolej hłuboko ze zemje; plumpy du hač na 100 m, 200 — z blakami 500—1000 m do zemje. Tele plumpy z elektriskej mocu dźěłaju. Jenož z něšto centralow ju dobywaju. Wučerpany petrolej běži po dołhich rołkach do čisćeŕnjow. Wšěch rołkow je něhdże 1314 km.

Wězo njeje petrolej, kajkiž ze zemje wukhadźa, dosć čisty; wón je ze wšelakim přeměšany a dyrbi tohodla do wužiwanja rjedźeny być. To činja tak mjenowane raffinerije. Štož po wučisćenym petroleju wostanje, wužiwa so k tepjenju a rěka „pacura". W lěće 1913 přetrjebachu lokomobile statnych železnicow něhdże 204464 tun tajkoho „pacuru".

Zrudne cyrkwinske wobstojnosće.

Lěta 1916 bu do cyrkwinskeje registrandy fary swj. Jadwigi w Barlinje 723 porodow wozjewjenych. Z nich bě 226 z ryzy katolskich mandźelstwow, 301 z měšanych a 196 wot njemandźelskich katolskich maćerjow. Z 226 dźěći ryzy katolskich staršich bu za něhdże 6 njedźeli 58 bjeze wšoho namołwjenja ke swj. křćeńcy donjesenych, z 301 měšanych jenož 7 a z 186 njemandźelskich **žane** jeničke. Po napominanju ze strony katolskich wosadnych — je tam k tomu wosebite towarstwo postajene — docpě so skónčnje, zo z tychle 723 dźěći lěta 1916 něhdże 3. dźěl swjatu křćeńcu dósta. — A podobnje je kóžde lěto. — A pola druhich křesćanskich wěrywuznaćow njeje zawěsće lěpje. — Móžeš po tym Barlin křesćanske město mjenować? — Pohanske je.

W **Kamjenicy** stej dwě wulkej wosadźe, w měsće a po šěršej wo kolinje. Něhdże 28000 katolikow do njeju słuša. Woni maja jenož 2 cyrkwi. Hdyž ličiš, zo stej tej při kóždej Božej mši hač do poslednjoho kućika wobsadźenej, dha móže tam njedźelu jenož něhdże 5000 wěriwych Božu mšu słyšeć. Dobrych 23000 **njemóža** potajkim, byrnjež też chcyli, njedźelu swoju winowatosć dopjelnić.

„Wójnskich" wěrowanjow je njeličomna syła a dźělenjo tajkich žeńtwow po wójnje a hižo za čas wójny njeje a njebudże wo jara mało mjenje, wězo jenož pola tych, kotrymž jich cyrkej mandźelstwo dźělić dowoli. To su rozhladni wosebje mjez evangelskimi spóznali; „Neues sächs. Kirchenblatt" doporuča, zo ma so też za tajke wěrowanja připowědanjo žadać a hakle hdyž je so přez wjacy njedźeli stało, mětoj so nawoženja a njewjesta zwěrować dać. — Moralnosć doma a wonka je za čas wójny hrózbnje ćerpiła.

Bayerski lichowniski hamt ma dźěłać.

4 měsacy dołho bě wón wšón wobkhod na pósće a železnicach wobkedźbował a za tón

---

njejsym hromadźił", tak měnješe Mudrocha, „zo bych swoje pjenjezy něhdże do hłubokoho doła podnurił na ženje zasywidźenjo. A potom bych mohł hišće na kermušu a na wulku kołbasu ze strachom hić: přińdu-li bjez rjemjenja wokoło pasa, njebudźa mje witać."

To běštaj tu jenu njedźelu hnydom dwaj hromadźe přišłoj. Běštaj so zrěčałoj. „Pójdźemoj hromadźe. A budźemoj sebi pomhać. Radźi so, kotromuž so radźi mjez namaj. Zawidźeć sebi njebudźemoj." A dźěštaj.

Mudrocha jeju dźiwnje witaše. „Na, hólcaj, hdźe staj so wój tola na bjesadu nastajiłoj? Njejstaj sebi tola zaběžałoj? Našej hólcaj dźensa doma njewostanjetaj, hdyž je we korčmje kulenjo z rejemi. Njejwěrno, hólcaj, wój tola pójdźetaj na reje. Nó, njedźiwam so. Hdyž běch ja tajki młody, mějach też lóžšu nohu, dyžli nětko na stare dny. A lohka noha je přecy hišće lěpša, dyžli kisała mysl."

Hdyž bjesadnikaj hišće prawje zrozemić njechaštaj, rjekny jimaj Mudrocha hišće jasnišo: „To jeno wój dźitaj zasy domoj! Mataj daloki puć a přez lěs. A dźensa wječor budźe ćma. Měsačka njebudźe. Zo so tola njezabłudźitaj!"

Zo pak byštaj cuzaj hosćej, hdyž domoj přińdźetaj, tola něšto powědać mětoj, wobroći so k swojimaj synomaj a rjekny: „Nó, haj, hdyž wój na kulenjo pójdźetaj, to drje budu ja hišće do kapsy přimać dyrbjeć abo što? Na, wšak do prózdnoho přimać njetrjebam! A sahnywši do kapsy wućahny połnu horšć toleri a ćisny je na blido, kaž bychu jomu to jenož kroški byłe. „Tule mataj, hólcaj! Kóždy pjeć toleri! A dajtaj so widźeć!"

Cuzaj hólcaj běštaj wšak spóznałoj, zo je tu dalše bjesadowanjo podarmo — Kata so jimaj docyła njepokaza — a dźěštaj.

Mudrocha jimaj njewobaraše, ćim mjenje kazaše jimaj: „Přińdźtaj strowaj zasy!" Hdyž po dworje kročeštaj, hladaše Mudrocha přez wokno za nimaj a woči sebi trějo rjekny: „Ja njewěm, mi so prjedy tak zezda, a nětko so mi zasy tak před wočomaj miholi: „Nima tón jedyn z njeju zapłatany łohć? Nó, zapłata je přecy hišće lěpša, dyžli dźěra. Wšak je we swěće krawcow dosć. Ale myslištaj-li sebi taj hólcaj, zo budu jimaj ja dźěry płatać, kotrež staj sebi do kubła natorhnyłoj — ach ně, ně, tajki krawc ja njejsym!"

Mudrocha mjenujcy běše toho měnjenja, kaž hižo stari Romjenjo, byrnjež traš jich lědma po mjenje znał: Wróna při wrónje so syda a tola nic při wroblu abo naposledku při małym kraliku, kiž ma něhdże w hrabičkach swoje hnězdo. Tak też napjata móšna při napjatej móšnje a tola nic při hrubjanym měšku, w kotrymž so sušeńki khowaja.

(Přichodnje dale.)

čas tole ćazał: wšo po tysacach puntow — mjasa 45, twarožka 26, butry 18, muki 33, mjedu 10 a něhdže 150000 jeji.

We wójnje zasy wěru namakał bě wěsty socialdemokrat.

Wyšša sotra hospitala w L. powědaše: „Tu khwilu — započatka februara tohole lěta — bě pola nas ranjeny wojak, kiž wšón hnuty, sćěhowace powědaše:

Po 15lětnej wojerskej służbje běch w N., małym městačku Rheinlanda, městno policajskoho komisara dóstał. Husto mějach tam ze zasakłym socialdemokratom činić. Hdyž wójna wudyri, přińdźechmoj wobaj ke samsnej kompaniji. W bitwje pola N. bu mój towařš do žiwota ćežko ranjeny. Derje wědźeše, zo hižo dołho wjacy žiwy njebudźe, zawoła mje k sebi a prošeše mje, zo bych z nim „Wótče naš“ so modlił. Ja to sčinich. Při tym słyšach, kak ranjeny so prócowaše, zo by słowo po słowje po mni powědał. Potom, hłuboko hnuty z cyle njewšědnym začučom, něšto raz mjeno „Jězus“ wupraji. — Što je w tym wokomiku při sebi myslił, Bóh sam jenož wě. Nadobo postany, z porstom pokaza — wóčcy so jomu při tym radostny błyšćeštej, před so a mjelčo šeptaše: „Feldweblo, widźiće tamle te krasne swětło?“ — „Ja ničo njewidźu!“ „Ow, rad byšće ze mnu wumrěł, hdy byšće je widźał. Prajće mojej žonje, zo sym rady wumrěł. Jeje modlitwam so to dźakuju.“ Potom wudycha a nětko drje we wěčnosći Božu miłosć khwali.“

Najnowiše powěsće z 31. meje praja, zo su naše wójska so hač k Marne přerazyli. K połdnju wot Fère en Tardenois hižo při njej stoja. Wšo hromadźe je nětkle 400 kanónow wšelakeje družiny wzatych a tysacy mašinskich.

Bosniski kraj a raj.

Zajimawa knižka za našich wojakow.
Płaći 35 pj.

Czenstochowa — „Pólski Różant“

płaći 25 pj.

Wobej knižcy hromadźe płaćitej 50 pj. a dóstanješ jej w našej Donnerhakec knihićišćerni abo w expedicijach „Kat. Posoła“.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.
Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**
Wona płaći:
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Nierth & Förster

Dalokoročak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Jutrownu holcu

swěrnu, serbsku za domjace dźěła **za hnydom** pyta ryćerkubło **Mały Wosyk** (Kleinhänchen).

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 22. oktobra 1918.** Nowi šulerjo maja so bórzy, nanajpozdźišo hač do 10. julija t. l. pola podpisanoho direktora zamołwjeć. Tón je też rad zwólniwy k wotmołwjenju na wšě dalše doprašowanja. **Oekonomiski rada prof. dr. Gräfe.**

Žarowanske wobrazy, swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Zjawny dźak!

Póndźelu popołdnju zemrě po krótkej khorosći w starobje 43 lět, domawobstarana ze swjatymi sakramentami, naša droholubowana, njezapomnita sotra, swakowa a ćeta

Hańža Cyžec z Kukowa

a bu pjatk na Wotrowskim kěrchowje k poslednjomu wotpočinkej pokhowana.

Za tak nimo měry mnohe wopokazma lubosće a přikhilnosće, kotrež su so našej drohej zemrětej a w tutych dnjach też nam so stałe, wuprajamy wšitkim susodam a wjesnjanam, přećelam a znatym za wopytowanjo póstywječora, za krasne dary wěncow a kwětkow, za bohate přewodźenjo k rowu a też za k rowunjesenjo, wosebje pak wjeledostojnymaj knjezomaj P. Ubaldej a P. Janej za podpjeru při kondukće a assistency, naš

najnutrniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Cottišawje**, **Swinarni**, **Thumje** a w **polu**.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych

Mikławš Smoła, mandźelska a dźěći.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokoreccak co. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 23. | Budyšin, 8. junija 1918. | Lětnik 56.

Za měsac Jězusoweje wutroby.

„Běše wulke wadźenjo wo nim mjez ludom. Přetož někotři prajachu: Wón je dobry. Druzy pak prajachu: Nĕ, ale zawjeduje lud.“ (Jan 7, 14)

Ći mějachu prawje, kotřiž prajachu, zo je wón dobry. Štož mjenujcy człowjek čini, to wón też je. A štož wón čini, to pokazuje wón we wobkhadźe ze swojimi sobučłowjekami. Tu pak bě Jězus dobry, dušny.

Wón bě dušny přećiwo bohatym. Tym stawa so husto křiwda. Někotři jich hidźa, druzy jich sławja a so jim lišča. Woboje njeje prawe. Jene wukhadźa ze zawisće, druhe z hłuposće a sebićnosće. Tak njećinješe Jězus. Wón lubowaše bohatych a přeješe też jim wšo dobre; přetož też woni maja njesmjertne duše a su dźěći Bože. Jich bohatstwa dla jich husto napominaše, zo njebychu tola wo njebjeske kralestwo so prócować zabyli. Před nim jich warnowaše, dokelž tći we nich strach za duchowne zbožo. Tohodla też bohatych njezanjerodźi a hladaše, zo by je na dobrych pućach zdźerżał abo za dobre dobył. Tola kak to činješe? Wón njekhodźeše za nimi, ale da so wot nich pytać. Herodes bě joho rady na swojim dworje widźał. Jězus tam njeńdźeše; nochcyše „dwórski“ duchowny, dwórski biskop być. Swoju wolu, swoju njewotwisnosć chcyše sebi wobkhować. Kralowskomu zastojnikej wuhoji wón dźěćo wot daloka, njeńdźeše k njomu. Pohanskomu hejtmanej drje wón dźěše wotročka wustrowić; wosta pak wonka, hdyž tón při swojej ponižnosći sebi zastup njeżadaše. K Symanej, bohatomu farisejej dóńdźe samo na hosćinu, dokelž běše přeprošeny. Tak běše Jězus też z bohatymi a wulkimi. Ale wón nihdźe za nimi njeběhaše. Wón wopokazowaše jim lubosć, njehladaše pak wot nich wužitka a česćow.

Dobry, dušny bě Jězus też z khudymi, potrěbnymi, njezbožownymi, khorymi. Haj, z nimi měješe wjele činić a k nim měješe wulku lubosć. Kaž magnet železo, tak ćehnješe wón jich k sebi. Wón měješe předewšim sobuželnosć z nimi; běchu dźěn dźěći Bože, joho bratřa a tola tak njezbožowni a hubjeni. Kak z nimi činješe, pak njezakhowa wón we swojej wutrobje; nĕ, wón to też pokaza: měješe sylzy, pokojace słowa, haj pomoc za nich. Tu njećakaše, zo woni za nim přińdu; nĕ, husto dźěše za nimi, pytaše jich, poskići jim swoju pomoc samo wot so, njeda so wotdźerżeć a wottrašić přez jich něhdźežkuli też wohidne, njerjane wašnjo. Wšo, štož měješe, wuži za nich a jim da: swoju mudrosć, swoju móc.

Wosebje dobry pak bě Jězus z hrěšnikami. Woni su najhubjeńši a zasłuża sebi najbóle sobuželnosć. Swět nima za nich pomocy, haj wón ani njespóznawa jich hubjeństwo a da jim so zahubić. Tak činjachu też farisejojo z israelskim ludom, nic pak Jězus, tónle dobry pastyr a miłosćiwy wótc. Wón dźěše za hrěšnikom kaž za zhubjenym dźěśćom a wujedna joho zasy z Bohom. Joho lubosć a dobroćiwosć přećiwo hrěšnikam bě tak znata, zo ju njepřećelojo husćišo wužichu, zo bychu někak z lesću joho zapřadli a zničili.

A tola bě Jězus też k tym swojim njepřećelam dobry; haj přez měru dobry bě. Přecy zasy hrěšachu woni přećiwo njomu a joho prócowanju, kotrež na to dźěše, zo by jich wumožił. Jónu čakachu z kamjenjemi na njoho a chcychu joho kamjenjować. Tehdy praji k nim rjane słowo: „Mnohe dobre skutki sym wam wopokazał . . ., dla kotroho z tychle skutkow mje kamjenjujeće?“ „Dobroho skutka dla tebje njekamjenjujemy“, wotmołwichu woni, ale bohahanjenja dla, a dokelž ty, kiž sy człowjek, sebje samoho Boha činiš.“ To bě! Wjele dobroho bě jim wopokazał, ale njedźiwajcy na to: joho wučbje so napřećiwjachu, joho dźiwow dla joho směšachu; za joho dobroty njemějachu dźaka; nawopak joho přesćěhachu, za joho lubosć joho hidźachu a skónčnje joho morichu. A tola wobkhadźeše Jězus z nimi z njewuprajnej lubosću a miłosću. Přecy zasy jich napominaše k dobromu a hladaše, kak by jich k pokuće a k polěpšenju žiwjenja pohnuł. Kak rjenje tola wupraji tule swoju lubosć, hdyž ju přiruna z lubosću paty k swojim kurjatkam. — „Jězus z Nazaretha je wokoło khodźił dobre činjo“ — praji swj. japoštoł a wupraji z tym wšón wobsah Jězusowoho žiwjenja a hłowny raz joho wutroby.

Kajku wučbu mamy z tohole rozpominanja sebi wzać? Zo bychmy też dobri, dušni byli, kaž je Jězus był; zo bychmy pak joho też zasy lubowali, kaž je wón nas lubował a jomu z tym so dźakowali za dobroty, kotrež je wón nam wopokazał. Tohodla napomina nas swj. Jan: „Lubujmy Boha, dokelž je Bóh nas prjedy lubował.“ (1. Jan 4, 19.)

Wójna.

Kaž hižo nazymu 1914 stoja němske wójska zasy při Marnje. Tehdy dyrbjachu wone wróćo hić, dokelž njemějachu reservow. Daloko w ranju mjenujcy dobywaše so ruska armeja přecy hłubšo do Pruskeje; zo bychu jej puć zahaćili a skónčnje ju wróćo ćisnyli, k tomu bě wjele wójska trěbnoho. Tuž njebě joho dosć při Marnje, a prawe němske křidło dyrbješe wróćo. Tón strach tón čas njehrozy, dokelž móže Němska nětko z cyłej mocu ze swojimi nawječornymi njepřećelemi wojować. Za Francózsku su wuhlady hubjene; Clemenceau sam je wuznał, zo je wokomik hrózbny. Wón pak złožuje wšu swoju nadźiju na Focha, kiž ma Němcam puć najprjedy zahaćić, potom maja Amerikanscy pomocy přinjesć a ju, kaž wón praji, też přinjesu. Nětkle je drje też Fochej so poradźiło, Němcow zadźeržeć, a je jim dalši puć na khwilu zapołožił. K tomu pak je telko swojich reservow wužić dyrbjał, zo nětko zasy strach hrozy, zo budźa — kaž někotři wójnscy kritikarjo pisaja — joho wójska we wokolinje Amiensa wosłabjene. Tam pak mohł so Hindenburg na nje z wulkej mocu walić a so na Abbeville předobyć. —

Ćežu poslednich bitwow su předewšim zasy Francózojo njesli. Woni wosebje dyrbjachu wojować, mjez tym zo Jendźelčenjo ćěkachu. Jendźelčenjo běchu ći, kotřiž najprjedy cofać počachu, hdyž Němcy tule poslednju offensivu wotewrichu. Tak torhnychu potom susodne francózske wójskowe wodźěle sobu; te dyrbjachu potom wróćo.

Za jedyn tydźeń dobychu Němcy we bitwje mjez Aisnu a Marnu něhdźe 3000 kósnych kilometrow cuzeje zemje, zdźěla jara płódneje, z dwěmaj stomaj wsow a 15 městami. Ale jenož dźěl wobydlerstwa je wróćo wostał; někajke 75000 ludźi je přez Marnu ćekło. Jatych wojakow je dotal přez 50000 ličenych.

Francózska za Jendźelsku krawi. Hdyž Jendźelčenjo w Flanderskej porażku po porażcy dóstawachu, khwatachu jej přez 18 francózskich divisijow na pomoc. Hdyž potom zjednoćeni z nowymi mocami němske postupowace wójsko přimachu, su zasy Francózojo najwjetše wopory na so wzali. Přez tule pomoc pak wosłabi Foch swoju fróntu, a tak poćerpi nětko porażku mjez Aisne a Marne. Nětko, hdyž su Francózojo w nuzy, nimaja Jendźelčenjo ani divisije, kotruž bychu swojomu njezbožownomu, jim k pomocy přecy zwólniwomu zwjazkarjej, na podpjeru pósłali.

Ćežu, kotruž maja Francózojo we swojim kraju njesć, chcedźa někak jim wolóžić jich wójska w Macedoniji. Woni chcedźa zadźewać, zo njebychu so wot tam žane němske wójska na nawječornu fróntu słać móhłe, a hladaja tohodla je w Macedoniskej zwjazać. W poslednich dnjach běchu tam zasy wjetše wojowanja, kaž powěśće ze Žofije wozjewjeja, předewšim k połdnju wot Dobropolje a Huma a při Wardarju.

Swětowy rozhlad.

Sakska.

Kaž „Sächs. Volkszeitung“ pisaše, je Lipsćanske centrumske towarstwo při jenej zhromadźiznje so wosebje z dźěławosću zapósłanca Erzbergera a z joho skutkowanjom w centrumskej frakciji zaběrało. Z powołaneje strony bu na to pokazane, zo Erzberger na to dźe, wěstych ministrow powalić. Ze wšěmi přećiwo dwěmaj hłosomaj bu wobzamknjene, hłownomu wubjerkej resoluciju připósłać, kotraž pak ma so najprjedy wšěm centrumskim towarstwam Sakskeje předpołožić. Resolucija rěka takle: „Tak jara hač Erzbergerowe za-

służby prjedawšich lět wo należnosće centra připóznawamy, dha myslimy, ma so tola za interesy centra přeć, zo mjenowany zapósłanc přichodnje jako hłowny wjednik centrumskeje frakcije wjacy njewustupi."

Podobne přeća su so też z druhich kónčinow Němskeje wot centrumskich wolerjow hłownomu centrumskomu wubjerkej připósłałe. Zda so skoro, zo počinjenjo z jeneje wěsteje strony wukhadźa, kotraž Erzbergera předewšim tohodla widźeć njemóže, dokelž wón přecy stojnišćo zastupuje, zo dyrbi Němska přećiwo narańšim ludam prawo a sprawnosć a nic samomóc, kaž wšoněmcy a anekcijonisći chcedźa, nałožeć. Hač też to njeje tajkele wustupowanjo přećiwo Erzbergerej też wot tajkich zawinjene, kotřiž hižo dawno, a husto na jara njekničomne wašnjo, přećiwo njomu šćuwaja, a kotrymž předewšim też na tym zaleži, centrum rozkałać a tak joho móc zlemić.

Němska.

Na město zemrětoho generała z Kessel je němski kejžor generalnoho wyška z Linsingen, kiž bě dotal rozkazowar wěstoho po nim pomjenowanoho dźěła pólnoho wójska, za čas wójny za „najwyššoho rozkazowarja w Markach" pomjenował.

Wukrajnska.

Kaž „Golos Kiew" wozjewja, su do Kiewa te dny wotpósłancy Kubanskeje krajiny, dale z Kurskeje a Chelmskeje gubernije a z Bessarabiskeje přišli, sebi žadajcy, zo chcedźa so jich kraje po přeću wobydlerstwa Wukrajnskej přizamknyć. Ke Kubanskej přisłušeja też Astrachanscy kozakojo, dale ludy, kotrež runiny Astrachanskeje a Sewastopolskeje gubernije a Dagestana wobydleja.

Francózska.

We sejmje bu Clemenceau wo nětčišich wójnskich wobstojnosćach doprašowany; wón napřećiwi, zo na prašenjo wotmołwić njemóže. Wón je so před wójskowym wubjerkom wuprajił, njemóže pak we wokomiku zjawnje wjacy prajić. Też staja so wón tomu, zo so sejm na potajny komitej wutwori. Přez to, zo je Ruska wotpadnyła, móža Němcy 200 divisijow přećiwo nam ćisnyć. Wokomik je hrózbny, ale zmužići wojacy su wobstojenjam zrosćeni. Naši wojacy wojuja jedyn přećiwo pjećom. Clemenceau pokhwali potom wójskowych wjednikow, předewšim Focha a Petaina . . . Němcy činja zwažliwe wěcy; my dźemy drje wróćo, ženje pak so njepodamy. Sće-li zwólniwi, hač do kónca wutrać, dha dobudźemy. Němska taktika chce nas do stracha zehnać. To pak so jej njeporadźi. Amerikanscy přińdu, francózske a jendźelske mocy drje so wosłabjeja a wučerpaja, tola też němske. Wěc póńdźe z amerikanskej pomocu dale. Naši zwjazkarjo chcedźa wójnu hač do kónca dobić. A my dobudźemy, hdyž su zjawne wyšnosće na prawym městnje."

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Zastojnstwo tudomnoho přenjoho měšćanosty ma so, kaž stej měšćanskej zastupjerstwje wobzamknyłoj, wupisać. Zamołwjeć móža so za nje też mužscy, kotřiž njejsu studowani prawnicy. Mzda započnje so z 12000 hr.; wójnskich přiłohow pak so njebudźe dawać.

— 2600 centnarow pyrja su dotal dźěći 57 šulow tutoho wokrjesa za wójsko nazběrałe.

— Tudomny professor Biehle, kotryž je też po serbskich wosadach znaty, dokelž měješe we swojim času cyrkwine zwony pruhować, dósta na Barlinskim techniku městno wučerja za twarjenjo cyrkwjow, za akustiku a zwonistwo.

— Železny křiž II. rjadownje je dóstał dźesatnik Jan Šołta, syn piwarskoho dźěłaćerja Jurija Šołty. Wuznamjenjeny stoji wot započatka wójny w polu; zwoprědka wojowaše jako gardny jěchar $2^1/_2$ lěta na nawječornej frónće, potom poby někajke poł lěta jako husar w Ruskej a dźěše na to do Francózskeje. Kónc 1917 bu tam k pěšej artileriji přesadźeny a čini nětkle hišće swoju službu na nawječornych bitwišćach.

— Pjatk 21. t. m. wudźěli najdost. knjez biskop diakonej Köhlerej, rodź. ze Šěrachowa, w 9 hodź. w tachantskej cyrkwi měšnisku swjećiznu.

Z Radworja. Franc Šołta, syn zemrětoho Radwořskoho prjedawšoho cyrkw. wučerja, kiž jako wojak wot oktobra 1915 při jenym artil. połku stoji, bu kónc meje na leutnanta powyšeny. Powyšeny je khowanc Pražskoho serbskoho seminara; prjedy hač do wójska dyrbješe, bě na Pražskim Małostronskim gymnasiju poslednje pruhowanjo złožił. — Přejemy młodomu leutnantej wjele zboža za přichod a zo by so strowy zasy z wójny domoj wrócił.

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije.) K wojakam, kotřiž buchu hižo loni we wójnje wuznamjenjeni, maja so hišće sćěhowacy dodać:

161. Jakub Brycka z Radworja, pohonč w jenym regimenće pólneje artilerije. Wón je dwě lěće dołho pola Verduna swojej bateriji do njepřećelskoho wohenja municiju (granaty) přiwožował. Za to spožčichu jomu hody 1917 Friedrich-August. medaliju.

162. Jan Krawc z Měrkowa, wojak we jenym grenaděrskim regimenće. Za swěru w službje a za zmužitosć w bitwach nad Sommu 1916 a w Champagni 1917 dósta też wón k Božomu dźěsću 1917 Friedrich-Augustowu medaliju.

163. Jan Bjarš z Khelna, wojak w jenym trainskim (wozowym) batajlónje. Wón so w Bukaresće (w Rumunskej) při dwěmaj wuwučowanjomaj wo warjenju z dobrym wuspěchom wobdźěli. Z tym zasłuži sebi k nowomu lětu 1918 tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju (drje na žołtočornej sekli?, mjez tym zo ju wojowarjo w bitwje na žołtomódrym bance dóstawaja).

Z Češkec. Jurij Hicka z Češkec, służacy jako grenaděr, bu w ćežkich bitwach w martrownym tydźenju — jutrownu sobotu ćežko do kolena ranjeny a lěkuje so w Oldenburgu. Tam pósła so jomu też železny křiž za joho zmužitosć. — Joho starši bratr Jan Hicka, służacy w res. połku pěškow čo. 106, dósta hižo loni Friedrich-Augustowu medaliju.

Z Banec. Jan Zynda, dźesatnik, husar pola Budyšskich husarow, wobčas we Wukrajnje, dósta za swěrnu službu železny křiž.

Ze Sulšec. Jurij Knebel, w jenym artil. połku, prjedy w Rumunskej, nětko na połkupje Krim, dósta Friedrich-Augustowu medaliju.

Z Łazka. Beno Wjacsławk, syn wyššoho hajnka Mikławša Wjacsławka, bu njedawno na podwyška powyšeny.

Z Hatow. Jakub Kašper, wojak w pěšim artil. połku 58, kotryž wot spočatka wójny w Francózskej wojuje, dósta loni Friedrich-Augustowu medaliju a bu 5. meje ze železnym křižom II. rjadownje wuznamjenjeny. Njech so zmužity wojowar strowy zasy do domizny wróći. Joho bratr Jan Kašper, wojak w pěšim połku 32 bu tohorunja ze železnym křižom wuznamjenjeny, je pak bohužel nětko zhubjeny pola Verduna. Nadźijomnje přińdźe wjesoła powěsć, zo je zasy namakany.

W **Grunawje** běše minjenu póndźelu swjatočne khowanjo njeboh kanonika a fararja Junge. Na přewodźenjo bě 15 duchownych přišło, mjez nimi knjez senior praelat Skala, kiž měješe posmjertne prědowanjo a swjatočne requiem. — Kaž słyšimy, ma so na farske městno tak ruče hač možno zasy nastupnik powołać.

Z Biskopic. Měšćanska rada chce z přichodnym 1. januarom wšěm nježenjenym dawk napołožić. Wona sebi mysli, zo by z tym něhdźe 6000 hr. dobyła.

Ze Žitawy. Žitawski zwjazk krawcow je płaćizny za šićo mužskeje drasty powyšił. Po tym ma so nětko płaćić na „Gehrockanzug" 161 hr., na „Rockanzug" 133 hr., na „Jackenanzug" 126 hr., zymski paletot 115 hr., lětni paletot 100 hr., zymski ulster 94 hr., lětni 88 hr., kholowy 25,50 hr. Na hodźinu płaći so 1,50 hač do 2 hr. K tomu přińdźe hišće 10 % wójnskeje přiłohi. — Kajki pjenjez budźe so to za drastu dawać dyrbjeć, hdyž je hižo šićo same tak drohe!

Zajimawe by było, dozhonić, kelko mzdy ratarscy dźěłaćerjo a ratarske dźěłaćerki na ryćerkubłach we Łužicy dóstawaja. Hač sebi ze wšěm, štož naturalijow wužiwaja, jenož někak podobnje stoja?

Naše towarstwa.

„Jednota" w Budyšinje

měješe na swj. Trojicy (26. 5.) swoju měsačnu zhromadźiznu. Po powitanju přitomnych wuspěwa so k zawodej kěrluš. Dokelž běchu dźeń prjedy (25. 5.) narodniny Joho Majestosće našoho krala Friedricha Augusta byłe, rěčeše při tutej składnosći knjez předsyda farar Hejduška ze žiwjenja našoho krala. Knjez rěčnik rysowaše nam najprjedy krótki žiwjenjoběh a sławješe joho jako přikładnoho človjeka, starosćiwoho a sprawnoho knježićerja, swěrnoho nana a horliwoho křesćana, podawajo nam wšelake rjane přikłady a wobrazki z joho žiwjenja. Skónčiwši swój přednošk wupraji knjez předsyda w mjenje wšěch přitomnych přeću, zo chcył nam Bóh tón Knjez našoho lubowanoho krala hišće mnohe lěta čiłoho a strowoho zdźeržeć k zbožu a derjemeću swojich poddanow.

Na to přednošowaše nam k. cyrkw. wučeŕ Šołta: Kajku ważnosć ma Elsaß-Lothringska za němske kejžorstwo? Wón pokaza nam ze stawiznow, kak je so wot Karła Wulkoho (843) hač do dźensnišoho časa wo Elsaß-Lothringsku stajnje wojowało. Wot toho časa hač do 30lětneje wójny słušeše Elsaß-Lothringska k němskomu kejžorstwu. W tym času přiswoji sebi ju Francózska a wobkhowa tón kraj hač do l. 1870/71. Po tutej wójnje přisłuša nětko zasy k Němskej. W nětčišej surowej wójnje wojuje Francózska zasy wo to, zo by tutón kraj do swojoho wobsedźeństwa dóstała. Elsaß-Lothringska je jara bohaty kraj. Ma jara płódnu pódu, tohodla kćeje tam wunošne ratarstwo a plahowanjo skotu. Też wjele wina so tam plahuje. Ze zemje wudobywa so we wulkej mnohosći kali, wšelake rudy a wosebje też wuhlo atd.

Přichodna zhromadźizna so zasy w Posole wozjewi.

Z Khrósćic. (Serbosław.) Knjez sejmski zapósławc Kokla rěčeše w poslednjej měsačnej zhromadźiznje wo założenju centralnoho towarstwa za pokupjenjo serbskich ležomno-

scow, kotrež dyrbi w kóždej wsy swojoho dowěrnika měć. Dale rěčeše wo † fararju Wingerju, wo † sakskim ministru dr. Naglu, wo Iriskej a wo Americy, hdźež ma katolska cyrkej dospołnu swobodu. Knjez farar Hicka rěčeše wo wopyće knjeza biskopa, kotryž budże pola nas 9. junija swjate firmowanjo wudźěleć, a wo założenju lokalnoho Bonifacijowoho towarstwa.

Rozkałany slub.

Powěda Radlubin.

(1. Pokračowanjo.)

Podarmo pak čakaše Mudrocha na nawoženju z napjatej móšnu. Ani jedyn so njepokaza. Mudrocha so tomu hišće wjesele wusmja: „Haha! wy drje sebi mysliće, zo Mudrocha wjacy njemóže? Čakajće, čakajće, pokažu wam! Wy Mudrochu hišće njeznajeće. Pokažu wam, što wón móže, a kelko so na kuble, kajkež ja mam, nahospodarić hodźi.“ A přisadźi Kaće dalše pjeć tysacow. Na bjesadach pak licy naduwajo powědaše: „Ja sym sebi tu wěc zdobnje rozmyslił. Njebudu tola na wumjeńku z hromadami trjebać, wšak kermušow a kwasow wjacy hotować njebudu. A što bych hewak z tym zamoženjom chcył. Dam je Kaće sobu. Naša Kata swojomu slubjenomu tříceći tysacow na pósłanju sobu přiwjeze. Što skónčnje po mni dóstanje, hdyž ja něhdy woči zańdźelu, to so hišće pokaza.“

Nětko měnješe Mudrocha, budźa sebi bohaći nawoženje zawěsće khěžne a jstwine durje podawać. Njepřińdźe pak tež ani jedyn so z nazdala woprašeć, zo sam Mudrocha so poča za wušomaj drapać: „Bych jeno rady wědźał, što je to wina? Moje pjenjezy tola njejsu proch a popjeł, zo by je přeni lěpši wětřik wotnjesł, ale lute dobre slěboro a złoto, ze starosću a lutniwosću nahromadźene. To jeno ja njewěm, što je to wina?“ Ach, wón wšak derje wědźeše, što je wina, zo prawy nawoženja přińć njechaše, jenož wótře wuznać sebi tu winu njechaše. A tež Kata sebi wěrneje přičiny njepotaji; wšak dyrbješe so skoro wšědnje na nju dopominać.

Kata běše starosćiwa a sprócniwa hospoza, to njetrjebaše so před nikim khować, ale dospołnosće dźěn tu na swěće pytać njesměš. To běchu so často hižo wěcy podałe po domje, kiž drje njeběchu złósće, ale čestnoho wěnca za dušnu hospozu so z nich nawić njehodźeše. Dobra hospoza dyrbi měć štwore woči, jasne a wótre; dyrbi widźeć za swětło, a tež srjedź tołsteje ćmy, a trjeba-li, wob rózk hladać móc, zo so ji njeby ničo z wočow ani z domu zhubiło. Kata pak měješe jenož dwě drje sprawnej a dobrej, ale khětro słabej a tupej, kotrejž běštej ji hižo wjele pryzlow zworałoj a mjerzanja zawinyłoj. Stajnje pak so tež radźi, zo tehdom něchtó přistupi, zo by swědk jeje přehladanja był a kóždy čas tež druhim ludźom prajić mohł: „Ze swojimaj wočomaj sym to widźał.“

Něhdy měješe Kata jara nuzne w kuchni wokoło nésće a trjebaše čórbas wody, zo by sebi hornc kropa zwariła. Z kuchnje pohladawši widźeše něšto čorne před khěžnymi durjemi a mysleše, zo je to Jan. „Jano“, zawoła na njoho, „khětře přinjes mi bóńk wody! Mam połnej rucy a trjebam nuznje.“ „Jan“ pak, kaž by wušow njeměł, njehibaše so. Tuž zawoła Kata z nowa: „Njesłyšiš dha? Bóńk wody mi přinjes!“ Tola podarmo; tuž skoči Kata wostajiwši wšoho mjerzaca z kuchnje do khěžnych duri: „To stojiš, kaž drjewjany! Njejsy dha słyšał? Čórbas wody mi přinjes!“ W samym wokomiku pak bě kruwar z wrótkami do dwora stupił. „Hahaha!“ wusmja so z cyłej šiju, „to dźěn je klumpa. Ta wězo stoji, kaž drjewjana.“ — „I, ty wuropacho, tak by mi ty přinjesł, hdyž sy słyšał!“ hněwaše so Kata na njoho. — „Wšak mi kazała njejsy“, zamołwješe so kruwar jara přistojnje. Za swačinu pak njeměješe ničo nuzniše, khiba čeledźi wupowědać: „Kata je klumpu za Jana přepóznała.“

Hłupišo zehra so ji druhi króć we jstwje. Zasy trjebaše Kata hornc kropa, tuž chcyše sebi železnik wody k wohenjej stajić. Měnicy, zo ma čorny železnik před wočomaj na ławje stojo, hrabny čórbas wody a wuklusny jón nimale cyły. Mjez tym pak to njeběše železnik ale čorny kocor, kotryž na ławje sedźo a sebi bajki bajo swój kosmaty khribjet při ćopłych kachlach wohrěwaše. „Tfij, tfij!“ pluwaše wustróžany kocor, hdyž so jomu tajki zliwk nad hłowu wuliny, a skoči z ławy. „Tfij, tfij!“ pluwaše dale, dokelž woda z ławy za nim so kidaše. „Tfij, tfij!“ pluwaše tež Kata, zo by sebi stróžele wuplunyła, „ty złósćiwe skoćo, kak sym so će tola wustróžała!“

Dźiwa dosć, zo tež dźowka do jstwy zastupiwši njepluwaše; ze stróželemi pak tola zawoła rucy łamajcy: „Jěrompomhaj, tu dźěn so cyła jstwa tepi!“

„Njewołaj tola tak bjez hłosa“, pominaše ju Khata bórzy so zhrabawši, „radšo pomhaj mi zetrěć, doniž druzy njepřińdu!“

To tež to běše dźowka hnydom zwólniwa; tola pomhać a přećelnje cyły podawk zamjelčeć zdaše so ji tola přewulki skutk. Tohodla, hdyž so mužojo za swačinu prašachu: „Hdźe je tola kocor pobył, zo je mokry, kaž wodźana myš?“ wupowěda jim z prawdu. „Kata je joho wukupała.“

Z toho časa běše kocor Kaće hrěšne stworjenjo. Wšudźom, hdźež so ji něšto nimo radźi, běše kocor na tym wina; z najmjeńša so na njoho hóršeše a joho swarješe. Wón tež to so stajnje wokoło njeje waleše a pleńčeše. Hdyž Kata mloko přecydźowaše, suwaše so wokoło njeje. Kak zo traš tola łužička mloka so tež do joho črjopka přecydźi. Hdyž Kata butru dźěłaše, přihladowaše ji kocor z dobrej nadźiju, zo traš dórtk abo tři z młodej butru pomazany jomu wotleći. Młoda butra je jara strowa. Hdyž Kata sebi na kompeju sedźicy nohajcy płataše, sedźeše kocor při njej a baješe ji bajki, zo so ji njeby wostudźiło. Hdyž samotna snědaše, dokelž prjedy khwile měła njebě, běše kocor při njej a pominaše sebi byrnjež na blido so naćahujo swoje dawki. Samo tehdom, hdyž tu njeběše, ale štó wě hdźe na rězańcy abo we bróžni na myšacej hońtwje, lězeše ji na mysle, zo so Kata joho wustróža a sebi přehlada.

Tež wo tym wědźeše čeledź powědać. Čeledź sedźeše hižo za blidom kofejowu šalku před sobu, w lěwicy ze skibu khlěba kaž husle, w prawicy z nožom, jenož kofeja hišće k dospołnej swačinje brachowaše; ale tež tón tu hnydom budźe. Kata chce jenož do kany wotleć a staja sebi kanu na ławku. Při tym pak so dopomni, zo tu butra hišće njeje, a běžeše wostajiwši wšoho do pincy. Butru na blido stajiwši, wza hornc z ćopłym kofejom, zo by jón do kany wotlała. Hdyž hižo hornc kruće nakhili, přińdźe ji tak na mysle: „Njeje to tola čorny kocor?“ (kana wšak běše z lutoho wohrěwanja khětro čorna), ze stróželemi nakhili hornc hišće bóle, a kofej wuběža město do kany do jstwy.

„Na, nětk smy rjenje po swačinje!“ zabórča wotročk stawajo, a za nim stawachu tež druzy, dokelž na nowy kofej čakać nuznoho dźěła dla njeběše khwila. Nichtó hórši, dyžli zjebany žołdk pře lubjenu dobru swačinu, kotraž so jomu před hubu zhubi. Njepřesta težto pře nju bórčeć nimale hač do wječora, doniž jón z mlokowej poliwku njewujednachu.

Wšitkej dowěrje dno pak wustorči sebi Kata pola kruwarja ze swojimaj tupymaj wočomaj. Za wobjedom něhdy bě stary Mudrocha prajił: „Nětkle po wobjedźe budźemy staroho łójić, tohodla přińdźemy trochu pozdźišo k swačinje. Kata, napječ nam tola k swačinje něšto plincow.“ A Kata pječeše; přetož staroho popadnyć je tola plincow hódny podawk. Hdyž pak pječeše; běše tež kocor při tym; bjez dźiwa, hdyž tak rjenje wonješe. Hižo wjacy króć bě so Kaće dźiwno zezdało: hdyž chcyše plinc na železku wobroćić, nadeńdźe železko nad wohenjom prózdne. Dyrbjał traš kocor na tym wina być? Ach něwšak, kak by tola mohł z horcoho železa plincy kradnyć? A tola měnješe, zo je železko wuprózdniwši přecy zasy z čěstom nakidała. Hdyž hižo štwórty króć prózdne železko nadeńdźe, rozmjerza so a zaswari: „Ty hrěšne, złósćiwe stworjenjo! ja so boju, zo mi wot wohenja plincy kradnješ.“ A z hněwom njemóžeše sebi pomhać, khiba kocora, kotryž so wokoło jeje nohow waleše, kruće skopać. Kocor drje bolostnje wustróžany zakjawča, potom pak, Kata to cyle derje čuješe, lizaše ji ze spodźiwnej dźakownosću za to nohi. „Spodźiwnje swěrne stworjenjo!“ mysleše Kata, kiž to derje pytny, a předewza sebi, zo joho wjacy kopać njebudźe. A njekopaše tež, byrnjež hišće wjacy króć prózdne železko nad wohenjom nadeńdźe a tola skoro wěsće wědźeše, zo je tesamo runje khwilu nakidała. Tola njeběše ji khwile dale za tym myslić; dyrbješe dźěn khwatać, mužojo bórzy z bróžnje k swačinje přińdu. Hdyž potom wulku šklu plincow do jstwy přinjese, wotewrichu so jej nahle woči. Mužojo hižo za blidom sedźicy so ji wótře smějachu; Mudrocha pak bórčo moskotaše. „Nó, praj jeno tola, Kata, što sy sebi zasy wupjekła?“

„Što sym sebi wupjekła? Wšako widźiš, cyłu hromadu plincow, abo njeje to hišće dosć?“ borkaše Kata.

„Ach, hladaj sebi tola na falu a na tofle a nohi!“

Tu so Kata ze stróželemi přepokaza, zo je sebi skoro połnu falu a tofle a nohi z čěstom nakidała. Jasnje nětko zrozemi kocorowu spodźiwnu dźakownosć, z kotrejž ji za kopanjo nohi lizaše. Druzy so ji smějachu, kruwar pak hladaše hroznje: jomu njedźiješe so hižo ničo dobre. A bohužel so njebě mylił. Staroho popadnywši chcyše so za to z plincami wokřewić. Tola dokelž bě Kata wjele čěsta rozkidała, dóńdźe so na njoho wjele mjeńši dźěl plincow. A to kruwar Kaće ženje njewoda. Ze złobami rěkaše ji z toho časa „naša slepa Kata“, a hižo wječor na bjesadźe powědaše: „Mysłće sebi jeno, kajki khumšt je dźensa naša slepa Kata zworała.“

Wjele podobnych pryzlow hišće zworaštej Kaćinej tupej woči. Čeledź pak měnješe, zo je to jeje winowatosć, zo by to, štož so tak w domjacej ćichoće stawaše a nikoho cuzoho ničo njestaraše, hižo wottrašacoho přikłada dla do ludźi wupowědała. To pak kóždy wě, zo tajke nowinki nihdy třacy njewostanu, ale skerje křidła dóstanu a tež dźiwnu samotnosć młodoho sněha nadobudu. Chceš-li so wo tym přepokazać, stup so jeno, hdyž je z ranja młody sněh padnył, do swojich khěžnych duri a skhiliwši so nabjeř sebi horšć sněha a kul ju ze swojich duri: hlej pola susodowych wrótkow budźe ležeć cyła kopica! Podobnje je tež z nowinkami: Dalše puće du, wjetše narostu.

Dźiwać so tak njetrjebamy, zo so nawoženje Kaćineju słabeju wočow bojachu, njech tež bóle jeje bohate pósłanjo wabješe. Tajkich nawoženi, kotřiž bychu joho nuznje trjebali, bě stary Mudrocha ze swojim dźiwnym witanjom wottrašił, a ći, kotřiž mózachu joho lohcy parować, myslachu sebi: „Ja sebi tajku hospozu přeju, kotraž „běłoho wrobla widźi“

za Mudrochowymi pjenjezami běhać mi trjeba njeje.“ A tohodla też prawy nawoženja k Mudrochecom na slub nihdy přińć njechaše.

(Přichodnje dale.)

Najwyšše płaćizny su wot nětka

za punt	pola płodźerja:	wulko-překupca:	drobnjeńkarja:
słódkich wišni	40 pj.	54 pj.	62 pj.
wšě druhe wišnje	20 „	28 „	35 „
truskalcy	100 „	130 „	145 „
ćernjowe jahody	40 „	50 „	60 „
hroch	40 „	50 „	65 „
kólrabi	35 „	42 „	55 „

Tele płaćizny njezměja so też překročić za wěcy z wukraja dowožene.

Z petrolijom njech so w lěće lutuje, štóž petrolej swěći. Loni bě kejžorstwowy hospodarski hamt něhdźe 90000 tun w lětnich měsacach za zymu nalutował; to, kaž rěka, jomu lětsa móžno njebudźe, přetož wójska a předewšim podmórniki wjele trjebaja. Štóž pak někak móže, njech sebi elektrisku móc a swěćenjo zarjaduje.

Baby žadaja sebi powyšenjo wotrunanja za swoje dźěła. Zwjazk sakskich babow wotmě njedawno swoju 8. lětnu zhromadźiznu. Tam so powšitkownje wupraji, zo je ličba porodow jara spadła. Přez to su wone pjenježnje jara škodowane. Tohodla so wobzamkny, zo sebi za přitomnosć při porodźe nic niže 10 hr. a za jedyn puć nic niže 1 hr. žadać njebudźa.

120 prosatow ćekło je pola Wunsdorfa. Tam prasnyštej železniskej ćahaj hromadźe. Při tym bu też wóz rozmjećeny, w kotrymž bě něhdźe 200 prosatow. 80 bu morjenych, tamne 120 ćekny. Zbožowny, kotromuž tajke prosatko do domu abo do „rukow“ přiběži.

Ludendorffowy dar

tak mjenuje so wosebity skład, kiž ma so w bliższich dnjach po cyłej Němskej hromadźić.

Jara přihodne je to mjeno. Po boku Hindenburga stoji Ludendorff, joho prawa ruka, joho najswěrniši sobudźěłaćeŕ we wulkotnym planje, nětčišu swětawójnu dobyć. Štó tymaj mužomaj njedyrbjał nahorcyši dźak zawdawać za to, štož staj wonaj za nas wšitkich, za cyłu našu wótčinu činiłoj? Jimaj mamy so dźakować, zo je zatrašna wójna wot našich mjezow zdalena wostała, zo naše krajiny njejsu zapusćene, zo njepřećel nas njeje předobył. Jimaj a našim sławnym wojakam.

K čomu ma Ludendorffowy dar służić? Wotmołwjam: Pomoc přinjesć tym, kotřiž su we wójnje škodu ćerpjeli na swojej strowoće, na swojich čiłych stawach. Strowi a čerstwi su wućahnyli do wójny, wulkotne skutki su wuwjedli za česć našich brónjow, za naše wšitkich spomoženjo. Mnozy z nich su ćežku škodu ćerpjeli, čiłe stawy zhubili, abo dołha khorowatosć je nětk jich podźěł. Jim k spomoženju ma skład trěbne srědki nazběrać. Jenym maja so kumštne stawy wobstarać, druzy maja so wot khorosće wuhójić. Z tym ma Němska pokazać, kak so swojim rjekam, kotřiž za nju strowotu a žiwjenjo zastajichu, ze skutkom dźakuje.

Ze wšěch dźělow Němskeje maja nahladne dary přikhadźeć, zo by zmužitym rjekam, našim nanam, synam, bratram so pomhać mohło, zo by kóždy zasy k porjadnomu žiwjenju, k swojomu dźěłu so wróćić móhł. Što je tola pjenježny dar, kotryž my damy, porno rjekowskim skutkam, kotrež woni dokonjachu, porno ćerpjenjam, kotrež woni wutrachu? Nimale ničo! Snadny dźak, kotryž jim přinjesemy. Tuž njedyrbjał nichtó zady wostać. Kóždy njech wopruje po swojej móžnosći, zo bychu naši wojowarjo, kotřiž khori abo ranjeni so wróća, zas k swojomu dźěłu w dźěłarnjach, pisarnjach, na polu atd. so wróćić móhli.

W Sakskej budźe so za Ludendorffowy dar **15. a 16. junija 1918** składować. **Njech ma skład nahladny wuspěch.**

Radwoŕ.

Zemrěći: Marija zwudow. Hantušowa z Bronja, 80 lět — Jan Mjeń z Khelna, 69 lět — Madlena Henkowa (Roztokowa) z Hodlerja, 80 lět — Marija Rjenčowa (Liščyna) z Radworja, 81 lět.

Za tercijarow: wumrěła je: Marija zwud. Hantušowa z Bronja.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

dale darichu: Njemjenowana swójba w Žuricach 500 hr. Njemjenowana swójba we Serbskich Pazlicach 30 hr. Njemjenowana w Kukowje 20 hr. Njemjen. swójba w Čornecach 1000 hr. Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

Za cyrkej kralowny s. różowca w Radworju.

Dale darichu (za elektrisku swěcu): swójba Jurij-Winarjec z Kamjenjeje 5 hr., njemjenowani 18 hr., k dopomnjeću na padnjenoho wojaka Jurja Młyńkec z Ćemjeric 30 hr., Marija Rěčkec z Khelna 100 hr., Jakub Běrk z Radworja 20 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1036. 1038. 1047. 1048. z **Budyšina**: Jurij Frencl (w polu), Pawoł Deleńk (w polu), Karl Mišnař, Hana Rězakec; 1037. wučeŕ Arnošt Polan w **Budyšinku**; 1039. kapłan expos. Józef Filip w **Dymokurach**; 1040. Pětr Šołta (w polu) z **Now. Łusča**; 1041. Mikł. Wjenka z **Nowoho Dwora**; 1042. Jakub Šołta z **Kanec**; 1043. Jurij Khilan z **Časec**; 1044. 1045. z **Hórkow**: Jakub Handrik, Jakub Hejduška; 1046. Jurij Brězan z **Workiec**.

Za fond towarstwa: Z Budyšina: Jurij Frencl w polu a Karl Mišnař po 1 hr., kapłan expos. Józef Filip w Dymokurach 1 hr. 70 pj., Marija Tryčcyna ze Smječkec 2 hr.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje za dźěći prěnich šulskich lět.

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.

do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Jaseńčanska kat. Bjesada

wuhotuje při składnosći swj. firmowanja w Khrósćanskej farskej cyrkwi k česći najdostojnišoho knjeza biskopa **dr. theol. Franca Löbmanna**

njedźelu 9. junija popołdnju w 6 hodźinach (nowy čas) w Handrikec hosćencu w **Jaseńcy**

swjedźeński wječor z dźiwadłom,

na kotryž wšitke wosadne towarstwa kaž też wšěch wosadnych wutrobnje přeprošuje

Předsydstwo.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 24. | **Budyšin, 15. junija 1918.** | **Lětnik 56.**

Wo rjanej parli

chcu popowědać. Parle su drohotki; wjele so za nje dawa, a swědomiće so hladaja, zo njebychu so zhubiłe. Štóž parlu zhubi, wjele zamóženja přisadźi.

Parle su debjeńki. Kralowny noša je do rjećazkow zwjazane wokoło šije, zašiwaju sebi je do swojeje wjerchowskeje drasty, a z nimi so błyšća a hordźa.

Tola wo tajkich parlach nochcu rěčeć, kotrež kralowny noša; popowědać chcu wo kralownje, kotraž běše sama parla. To je swj. Margareta, kralowna a wudowa. Margareta pak rěka serbscy parla, drohotka, deba w cyrkwi Jězusowej. Wona je deba žónskoho splaha, a byrnjež bě kralowna była, tež přikładna kóždej křesćanskej žónskej, mandźelskej a maćeri.

Rjana Wuherska bě ju spłodźiła; Bože wjedźenjo pak přesadźi ju bórzy na dwór šotiskoho krala Malkolma III. Tam bórzy zakčě jako lubozna, čělnje a duchownje rjana knježna; po cyłej Šotskej ju česćachu jeje dobrych počinkow dla. Hižo w młodosći bě spóznała, kak njewobstajne je, štož swět sebi tu waži; kak z toho wěrne zbožo a prawa rjanosć njewukhadźa. Hołdowanja, kotrež so jej stawachu, ju njeskazychu; wona wosta ponižna a jenož wot to so prócowaše, zo by so Bohu a joho Bójskomu synej spodobała.

Rjanosć ma wliw na človjekow a předewšim też duchowna rjanosć na kóždoho, kotryž njeje skaženy abo ju za tajenjo nima. Kral Malkolm waženše sebi Margarećinu wutrobu a dušu a požada Margaretu za swoju mandźelsku. Wona do toho zwoli a bu 1070 na šotsku kralownu krónowana.

„Zmužitu žónsku, štó ju nadeńdźe? Kaž wot daloka, wot najdalšich kóncow, je jeje hódnosć. Na nju ma dowěru jeje muža wutroba ... Jomu wopokazuje dobre a ženje złe wšě dny swojoho žiwjenja ... Swoju ruku wotewrja wona khudym a saha z rukomaj za potrěbnymi.“ Přisłowa 31.

A Margareta bu žohnowanjo za krala a cyłe kralestwo. Jeje wašnjo skutkowaše na jeje muža, hładkowaše joho powahu a přidoby jomu lubosć za křesćanstwo. Tak docpě, štož je po Božej woli a cyrkwinskim zarjadowanju jedyn z najwažnišich zaměrow křesćanskoho mandźelstwa, zo mjenujcy mandźelskaj mataj jedyn druhoho polěpšeć, haj swjatosćić. Tajku dowěru doby kral k swojej mandźelskej, zo we swojich domjacych naležnosćach, ale też krajnych rady jeje radu słyšeše. Ta pak hladaše wosebje duchowne zbožo swojoho ludu, staraše so wo zakorjenjenjo Jězusoweje wučby mjez nimi, daše jomu wosebje też hódnych duchownych.

Malkolmej a Margareće bě Bóh šěsć synow a dwě džowcy wobradźił; tych woćahnyštaj wonaj dobrych a bohabojaznych. Z najwjetšej swědomitosću wubra Margareta za nich wučerjow a wukubłarjow; we wěcach křesćanskoho žiwjenja pak bě jim přez přikład a słowo sama najlěpša wukubłarka. Tak bu cyła swójba nabožna a nadobna.

„Swoju ruku wotewrja zmužita žónska khudym a saha z rukomaj za potrěbnymi“, praji swj. Pismo, kaž prjedy hižo słyšachmy. Woprawdźe dobry človjek waži sebi druhoho, popřeje jomu dobre, a móže-li, pomha jomu po swojich mocach. Swoju pomoc pak njedawa jenož z ruku, ale też z wutrobu. Lubosć dyrbi dobroty wusywać; potom njepomhaja wone jenož čělnje, ale znadobnuja też potrěbnoho. Margareta bě khudym a hubjenym mać. Wšědnje syćeše 8 syrotow a 40 khudych, sama prjedy njesydaše so za blido. Sama wopytowaše khorych w jich domach a we khorownjach; jeje miłe wašnjo a lube słowa běchu jim husto wjacy hač lěkarjow mudrosć a lěkarstwo. A štož husto też křesćanska lubosć zanjecha, dokelž na to sebi njemysli, to činješe Margareta: zadołženym pomhaše z dołha a wokhudnjenym zasy do porjadnych wobstojnosćow.

Štóž je wěrnje nadobny a woprawdźe wěriwy, toho křižiki njemyla a domapytanja njećisnu. W nich hakle wón pokaza, zo je woprawdźe so wukubłał po Jězusowej swjatej wučbje; zo je solidne a nic jenož błyšćate joho duchowne wuwića a natwarjenjo. A też tu doswědči so Margareta jako duchowna parla, kotruž ničo njeskazy a njewohidźi, ale runje přez nje so hišće lěpje překrasni. Křižikow měješe Margareta dosć přećerpjeć. 1093 padny jej mandźelski we wójnje; krótko na to też jeje prěni syn. Wulka bě zrudoba, kotruž začuwaše; tola sćerpnje a podata do Božeje wole ju njeseše. Haj, wona dźakowaše so Bohu za lubosć, kotruž je jej z tym wopokazał; zo je mjenujcy jej přez to dał přileżnosć, hižo na zemi za swoje hrěchi pokućić. Też khorosće a čělne bolosće, kotrež ju bórzy na to nadpadnychu, w křesćanskim duchu přiwza. 16. nov. 1093 wudycha swoju rjanu dušu a přepoda ju swjatu do rukow swojoho njebjeskoho sudnika a zbóžnika.

Kak nadobna je kralowna, kotraž je służowna swojich poddanow. Margareta měješe kóždoho człowjeka za podobiznu Božu; tohodla lubowaše też kóždoho swojoho bližšoho woprawdźe křesćanscy.

Tale žónska kralowskeje hódnosće njech je přikład kóždomu, wosebje też kóždej mandźelskej a maćeri. Sebje a swojich swójbnych wukubłać a swjatosćić je bohuspodobny skutk. Wón njese do njebjes.

Wójna.

Na nawječornej frónće, w kóncach armeje pruskoho krónprynca, bě po hižo wopisanej wulkej ofensiwje něšto dnjow poměrnje měr. Ze wšěmi mocami běchu so Francózojo při Marnje zestupali, a zo bychu němske wójska zadźerželi. Nadobo pak wobwróćichu so te 9. t. m. z wosebje sylnej mocu k połdnju a k wječoru wot Noyon. Z wotmachom powalichu tam Francózow, kotříž so z wulkej zasakłosću wobarachu; ći dyrbjachu cofać. Bórzy pak běchu so ći zestupali a započachu 11. t. m. Němcow kruće přimać. Při wšej njewšědnej zmužitosći a woporniwosći njedócpěchu wuspěcha. 12. jun. wozjewješe Ludendorff: W ćežkich wojowanjach je Hutierowa armeja wčora wulke přećiwo hórkam k połdnju a k wječoru wot Noyona so měrjace nadběhi wjacy francózskich divisijow wotrazyła. Nanajćežšo škodowany bu njepřećel na cyłej frónće, hdźež bě přimał, wot Le Ployron hač Autheuil sahacej, wróćo čisnjeny. Joho mnohe kabatowe wozy leža roztřělane na bitwišću. Mjez Mery a Belloy, hdźež njepřećelowy nawal rozbrójichmy, pak so hišće surowje dale wojuje. —

Zhubiwši hórki k połdnju a k wječoru wot Noyon dyrbješe njepřećel swoje stojnišća w Carlepontskim lěsu na narańšim brjozy rěki Oise wopušćić. Jomu zakusnychmy so přez Carlepont a Caisnes hač do linije k połnocy wot Bailiy—Tracy—Le Val a k wječoru Rampcel.

Zasakły a njedźiwajcy na wopory přimaše njepřećel dale podarmo k połnocy a k wječoru wot Chateau—Thierry.

Też k połdnju a k wječoru wot Noyon bu njepřećel wotraženy.

Podmórniki su też dale zasy wjele njepřećelskich łódźi zpodnurjałe. Najnowše je, zo su předewšim też w amerikanskich wodach zakhadźałe. Kaž so z Neuyorka wozjewješe, bě hač do 28. meje něhdźe 23 amerikanskich parnikow zhubjenych. Po powěsćach, srjedu w nowinach wozjewjenych, bu při amerikanskim brjozy někajke 80000 tun podnurjenych.

Swětowy rozhlad.

Saksko.

Skónčnje je ministerium kulta dowoliło, zo smědźa so 12 króć wob lěto w Koswigu pola Mišna Boże służby wotměwać. Dowolnosć su sebi katolscy tak rjec wunuzować dyrbjeli, wjacykróć bě ministerium jich prózstwy wotpokazało. Tak je ministerium katolskim přeco dopjelniło, wo kotrež so wone po sprawnosći starać njemělo. Ale mamy zakoń w Sakskej, kotryž ministerijej tele prawo připóznawa, tak mjenowany „najwyšši dohladowanski zakoń“ (Oberaufsichtsgesetz) z l. 1876. Tónle zakoń začuwaja katolikojo Sakskeje hižo dawno za njesprawny a njepřijomny; wosebje też po zadźerženju a woporach, kotrež su katolikojo Sakskeje w tejle wójnje pokazali a přinjesli. Za joho wotstronjenjo póčnje so nětko ze strony katolskich zjawne hibanjo. Wšelake towarstwa, wosebje w Mišnje, w Drježdźanach-Janowym měsće a druhdźe

su so přećiwo njomu zjawnje a zhromadnje wuprajiłe. „Sächs. Volksztg.“ přinjese 11. a 12. junija wjacy tajkich wobzamknjenjow; z nich njech je sćěhowace tu woćišćane.

„Mišnjanske katolske kasino, dale ..... jara wobžaruje rozsudźenja, kotrež je sakske ministerium kulta w poslednim času wo katolskich należnosćach činiło. Jara ranjace je za nas, hdyž ma so kharitativne skutkowanjo, kotrež chcedźa katolske sotry pola katolikow wukonjeć, wot stata wosebje dowolić; hišće bóle ranjace pak je, hdyž tale dowolnosć njedźiwajcy wjacorych prostwow so zapowě. — My katolikojo a też mnozy druhowěriwi njemóžemy dorozemić, zo ma so samo zarjadowanjo katolskich Božich službow wot stata najprjedy dowolić, haj zo so zapowěda, hdyž je tola bjeze wšoho dowolene, zhromadźizny wotměwać, w kotrychž katolsku cyrkej přimaja, w kotrychž samo přećiwo wobstaću stata dźěłać móža.

My wobhladujemy „najwyšši dohladowanski zakoń“ z 23. aug. 1876, na kotryž so kultowe ministerium zepjera, jako njesprawny zakoń a žadamy, powołajcy so na saksku wustawu a njenućenu sprawniwosć, zo by so wón nanajkhětřyšo zběhnył. My wotpokazujemy winowatosć, někak wot mjenje abo bóle přećelnoho zmyslenja jenotliwoho ministra abo samo nižšich instancow w tajkich należnosćach so wotwisnych činić; my žadamy dospołnu swobodu za naše najswjećiše nabožne přeswědčenjo a joho wukonjenjo.“

Tajkichle wobzamknjenjow sakskich katolikow zawěsće hišće wjele dóńdźe; ze wšěch kónčin, z kóždoho městačka a wjeski měte so stać, zo by so zakoń zběhnył, kiž nabožne žiwjenjo a wuwićo katolskeje cyrkwje w Sakskej tak jara haći.

Němska.

8. junija wuzwoli sebi kejžorstwowy sejm nowoho předsydu, mjenujcy centrumskoho zapósłanca Fehrenbacha. Z 280 wotedatych hłosow dóńdźe so 270 na njoho. Fehrenbach přiwza wólbu.

Nowy předsyda je jako syn ludowoho wučerja 1852 we Wollendingu w Badenskej rodźeny; studowaše w Freiburgu prawnistwo a bohosłowstwo a bu 1882 tam z rěčnikom. Bórzy bu Fehrenbach do Badenskeje komory woleny, kotrejež předsyda bě wot 1907—08; wot 1903 přisłuša jako zastupjeŕ wokrjesa Lahr — Wolfach — Haslach kejžorstwowomu sejmej. Wo nim rěka, zo je wustojny rěčnik a politikař.

Po wuzwolenju nowoho předsydy buchu też tři nowi vicepředsydojo wuzwoleni. Zapósłanc Dove (z 262 hłosami wot 269), Scheidemann (194) a dr. Paasche (187) wuńdźechu z wólby a ju přiwzachu.

Češka.

25. meje popołdnju sta so w Bolewicach pola Plznja w tamnišej třělowej tworni wulke rozbuchnjenjo. W Plzeńskim „sakskim předměsću“ na to skoro wšitke woknowe škleńcy rozprasknychu. W prochowej tworni sta so prěnje rozbuchnjenjo, na to jene twarjenjo po druhim, jedyn magacin po druhim rozbuchny. Same za so abo z hromadami rozbuchowachu granaty, miny a druhe třělwo. Po wozjewjenjach wyšnosće bu pokhowanych 183 mortwych, kotřiž so spóznać hodźachu; dale buchu pokhowane hromady človjeskich stawow. Komu su přisłušałe, njehodźeše so dowidźeć, jenož to je znate, zo su wot hišće 127 druhich morjenych. Po hamtskich wozjewjenjach je při rozbuchnjenju 310 dźěłaćerjow a dźěłaćerkow wo žiwjenjo přišło; lohcy ranjenych bu něhdźe 600, ćežko 150.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wutoru popołdnju zatepi so w Sprewi 9lětny hólčec z Drježdźan. Wón je jenički syn swojeju staršeju a bě tu na wopyće; nan stoji w polu.

Z Wudworja. Kaž błysk překhwapi nas zrudna powěsć, zo je 31. meje w Francózskej pola Soissons padnył Mikławš Kokla, žiwnosćeŕ we Wudworju. Hišće před krótkim běše na dowolu a jenož někotre měsacy we Francózskej. Hižo wot započatka wójny wojowaše we Ruskej a doby sebi železny křiž II. rjad. Štóž je joho bliže znał, tón wě, kak běše dobry a pobožny křesćan, starosćiwy a swědomity mandźelski a nan. Joho cyła starosć běše, Bohu swojomu Knjezej służić. Často kročeše k swj. sakramentam, a žanu njedźelu njepřepušći też popołdniše Bože służby, ke kotrymž też swojich swójbnych swěrnje nadźeržowaše. Swoju cyłu dowěru staješe na Jězusowu wutrobu, kotrejž so stajnje poručeše. We kóždym lisće pokoješe swójbnych a pisaše, kak z paćerjom na nich spomina. Na straži stoješe najradšo: tam dźeržeše we jenej rucy třělbu a druhej duchownu bróń, swj. rózowc. Kóždy pjenježk, kiž jomu zby, připósła swojim swójbnym. Tak bě joho cyłe žiwjenjo Bohu a joho swójbje poswjećene, hdźež też stajnje swoje zbožo pytaše. Wón běše přikład za kóždoho človjeka a móžemy wulku zrudobu joho swójbnych a zawostajenych zrozemić. Zawěsće je jomu Bóh z njebjeskim mytom mytował, štož je na zemi za njoho činił a za swojich swójbnych. Haj dobra wutroba je w nim přestała bić. Wón wotpočuje nětko drje we cuzej dalokej zemi nic pak zabyty wot swojch lubych a znatych. Njech je joho duch a zmyslenjo też dale mjez nami žiwy a wubudźa też sćěhowarjow. Bóh pak chcył dać, zo by skoro surowa wójna přestała, zo njeby nam našich najlěpšich synow rubiła. Njech je jomu cuza zemja lohka!

Ze Zejic. Struchła powěsć dóńdźe 4. junija rano do našeje małeje a ćicheje wsy: Krawcec Michał je we wójnje padnył. Skoro njemóžne tole, a tola wěrno! Pobywši hakle na dowole, na kotryž bě wjesoły přišoł, a z kotrohož z ćežkej wutrobu dźěše, je tak božemje na wěčne na ženje zasywidźenjo na tutym swěće wot swojich lubych wzał. Joho měrnoho, přećelnoho wašnja dla joho wšitcy, kotřiž joho znajachu, lubowachu. — Na smjerć je so rjenje přihotował. Wón česćeše wosebje mać Božu; jeje mejske nyšpory — běše runje w meji na dowole — wopytowaše wšědnje. K njej měješe też wosebitu dowěru; wo tym swědča joho listy, kotrež je z pola domoj pisał. Hdyžkuli na straži stoješe, modleše so swj. róžowc. Za to je wona jomu też zawěsće miłosćiwoho sudnika wuprosyła. — Wjele je njebohi w tejle surowej wójnje přetrać dyrbjał. Hižo lěta 1916 bu prěni króć ćežko ranjeny. Zawěsće je sebi też jako matraŕ dobył krónu njebjesku. Njech je jomu cuza zemja lohka; njech wotpočuje w měrje.

Z našich kupjelow. Kaž je hižo znate, budźe so 15. a 16. junija (potajkim sobotu a njedźelu) za Ludendorffowy dar składować. Dar so našim wojowarjam přiwobroći, kotřiž su we wójnje škodu ćerpjeli. Za tón zaměr wotměje so w Smječkečanskich kupjelach njedźelu hudźbny a spěwny swjedźeń a to wot 3—5 hodźin pola Jägera a wot 5 hodź. w Janskich kupjelach. Kamjenscy wojeńscy hudźbnicy a hólcy Pančičanskeje šule serbske a němske (wjacyhłósne) spěwy přednjesu. Też hišće druhe wutrobu a dušu wokřewjace poskićenja so wuwjedu. Budźe-li wjedro tyć, nadźija so zarjadnistwo bohatoho wopyta ze wšěch stron. Tuž přińdźće wšitcy, kotřiž maće woteńdźenja!

Z Kašec. Třělc Jakub Rjeda je započatk meje, na francózskich bitwišćach wojujo, železny křiž II. rjad. dóstał.

Z Kulowa. W našim měsće wotedawa so jeji kaž rěka přemało. Ći kokošerjo, kotřiž telko jeji njewotedawaja, kelkož dyrbja, njedóstachu cokora přidźělenoho. Dokelž pak to też dospołnoho wuspěcha njeměješe, je policajstwo wozjewiło, zo cyłe město cokora njedóstanje, njewoteda-li so předpisana ličba jeji.

Firmowanjo w Khrósćicach a Njebjelčicach.

Njedźelu 9. junija běše za **Khrósćicy** wosebity a wurjadny swjedźeń, na kotryž bě so wjes a wosada hižo tydźenje dołho wjeseliła a přihotowała. Najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann chcyše we swojej nowej dostojnosći jako biskop prěni króć wosadu wopytać a swjaty sakrament firmowanja wudźěleć.

Njedźelu přijědźe z najdostojnišim knjezom praelatom Skalu 1/4 9 hodźin wot Budyšina hač do Nuknicy. Tam sedmjo křižerjo čakachu; w jich mjenje knjez kubleŕ Pjech z Miłoćic knjeza biskopa z wustojnymi słowami do wosady witaše. Před Khrósćicami samymi srjedź fary a šule čakaše swjatočny ćah na powitanjo. Tam pod wulkotnymi čestnymi wrotami k. faraŕ Hicka k. biskopa prěni króć jako wyššoho pastyrja do wosady pokornje witaše. Najdost. knjez wotmołwi, kak je so na wopyt Khrósćanskeje wosady wjeselił, kotraž dźěn je jako hłowna serbska wosada jomu wot dawna znata, zo by jej po Božej woli hnady wudźělił, kotrež su jomu spožčene. Na to nastaji so hordozny ćah do wsy a do cyrkwje. Za khorhojemi dźěchu dźěći ze swojimi kk. wučerjemi, towarstwa Serbosław, Jaseńčanska katolska bjesada, Jednota, wojeńske towarstwo a towarstwo knježnow. W dołhim rjedźe sobustawow zmahowachu so tři krasne towarstwowe khorhoje, potom dołhi pyšny rjad družkow, kotrychž bě přez sto, cyrkwine předstojićerstwo a kěbětarjo, ministrantojo a duchowni kk. wosadny faraŕ Hicka a kapłan Mič, propst dr. Desiderius Löbmann z klóštra, fararjo Just z Ralbic, Křižank z Wotrowa a administrator P. Romuald Domaška z Rózanta, vikariatski radźićel superior Hartmann z Drježdźan a faraŕ Schüler ze Šlezskeje, kotrajž tu na khwilu přebywataj. Wjes Khrósćicy bě so swjatočnje wupyšiła. Mnohe khorhoje w sakskich, serbskich a bamžowskich barbach so ze wšelakich domow zmahowachu a wysoko z wěže cyłej wokolinje wopowědowachu swjatočny dźeń cyłeje wosady. Zastup na kerchow bě debjeny z druhimi čestnymi wrotami a dwě khorhoji we sakskich barbach so tu zmahowaštej na wysokimaj sćežoromaj. Cyrkej sama bě wulkotnje debjena z krasnymi pleńwami, kotrež z wjercha cyrkwje po boku dele dosahachu a dwě krasnej krónje dźeržachu.

Hdyž běchu pola wulkoho wołtarja so předpisane modlitwy při powitanju biskopa wuspěwałe, poda so ćah na kerchow, hdźež so pobožnosć po mortwych dokonja.

W cyrkwi měješe najdost. k. biskop najprjedy swjatočnu pontifikalnu Božu mšu, při kotrejž přitomni knježa posłužowachu a na khorje mužski khór missu spěwaše. Mjez tym hač k. biskop pontifikalnu drastu wotkładźeše, čitaše k. faraŕ wot wołtarja swjate sćenjo a wozjewjenja. Potom měješe knjez biskop při kejelkach stojo předowanjo na wosadnych powšitkownje a firmujomnych wo-

sebje a pokazowaše na wulkotny dar swjatosćaceje hnady Božeje, kotruž smy we swjatej křćeńcy dóstali a kotraž so we swjatym firmowanju rozmnoži a wobkrući, najdrohotniši dar Ducha swjatoho. Na to wudźěleše knjez biskop swjaty sakrament. Mjez firmowanskimi běchu pódla wosadnych też ličba z Ralbičanskeje wosady a z klóštrskoho štyfta; wšěch hromadźe bě 294. Swjatočne Te Deum a Bože požohnowanjo wobzamkny swjatočnosć. Jara rjany napohlad poskićeše pisana wulka syła družkow, kotrež na Božej mši před wołtarjom klečachu a z čestnym přewodom knjeza biskopa a duchownych na faru dowjedźechu. Zawěrno, tajke něšto njemóžeš nihdźe druhdźe namakać, to je wosebita krasa katolskich Serbow. Tohodla je też kóždy cuznik, kiž to wohlada, cyle překhwapjeny a njemóže so nahladać. Žadyn dźiw też, zo knjez biskop družkam so wosebiće dźakowaše.

Na farje so potom sobustawy cyrkwinoho předstojićerstwa a kěbětarjo předstajichu.

Nyšpor běše 1/2 4 hodź. a běše też swjatočny, kotryž měješe knjez praelat Skala z assistencu knjezow fararja Justa a administratora Romualda.

Za dalše popołdnjo bě katolska bjesada w Jasenicy wosebity swjedźeń wuhotowała. Wosadny k. farař jako jeje duchowny wjednik knjeza biskopa postrowi a na zhromadźiznu powita. Spominaše na to, zo su katolske towarstwa drje za wulke města přede wšim ważne a trěbne, zo pak też na wsach maja wulku ważnosć, dokelž spěchuja a wobkrućeja nabožne přeswědčenjo a zhromadnu mysl a su srědk we ważnych zjawnych należnosćach sobustawy rozwučeć a nawjedować. Knjez biskop so za powitanjo a wšitku česć a lubosć, kotruž je we wosadźe namakał, dźakowaše; spomni na to, kak je zwjeseleny přez živu nabožnu mysl, kotraž so tak zjawnje a nadobnje runje w tejle srjedźiznje katolskoho Serbowstwa pokazuje; jomu drje je Khrósćanska wosada z dołhich lět sem hižo znata, wón raduje so z toho, zo dobry duch tu hišće knježi, a prosy, zo bychu wšitcy swojej wěrje a dobrym počinkam swěrni wostali. — Potom sobustawy katolskeje bjesady na dźiwadle hrajachu „Ave Maria“, němski dźiwadłowy kruch ze španiskich zběžkow. Hrajerjo běchu swoje róle derje nawukli a hrajachu z wulkej swěru a ze zapalom też w ćežšich wustupach. — Dlějše přetorhnjenjo mjez wustupami wuži k. praelat Skala, zo k přitomnym w maćerńej rěči poreča. Spominajo na krasny swjedźeń w farskej cyrkwi, kotryž móža runje naše serbske wašnja tak rjenje wuhotować, namołwješe přitomnych, zo bychu kruće dźerželi wšo, štož je jim wot wótcow namrěło, dokelž z tym najwěšćišo škitaja a dźerža swoju swjatu wěru a nabožnosć. Narodnosć a nabožnosć stej tak kruće zrosćenej, zo jena druhu podpjera, a zo nabožnosć spadnje a so zhubja, hdźež so rěč a wótcow dobre wašnjo kedźbu nimatej a zacpěwatej. W tym nastupanju dyrbimy wosebje rjanu, přistojnu a woprawdźe debjacu drastu našich knježnow a žónskich mjenować. Wy maće, praji rěčnik, to přecy a dźeń wote dnja před wočomaj a tohodla je wam to wšědne; hdyž pak cuzy k nam přińdźe a to widźi, njemóže so nahladać a wobdźiwa to, štož so nam wšědne zda. Rěčnik mjenowaše sławnych muži, kotřiž su należnje napominali, zo by so wšo to swěrnje hajiło a dźeržało, mjenowaše pryncesu Mariju Immakulatu, mandźelsku prynca Jana Jurija, kotraž je loni w Róženće była, a hišće cyle zapřijata z tutej rjanej a přistojnej drastu, a druhich. Tuž chcyše naše žónske to wšo kruće dźeržeć a też swoje dźowki z časom přistojnu serbsku drastu woblekać. — Po dźiwadle přitomni hišće kěrluš „Witaj morja hwězda“ wuspěwachu, z čimž so swjatočnosć skónči. — Knjez biskop a kk. duchowni potom najeńkec Schäferec hospodliwy dom wopytachu.

Póndźelu měješe najdost. k. biskop 1/2 8 hodź. šulske kemše, na kotrychž dźěći serbske kěrluše spěwachu. Po kemšach 1/2 9 hodź. započa so pruhowanjo z nabožiny w šuli. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila powita z pokornymi słowami k. biskopa a wupraji radosć, zo najdostojniši knjez, kiž je telko lět wulki dźěl našich wučerjow wukubłował, tudomnu šulu swe swojim wysokim zastojnstwje wopytać přińdźe. Knjez biskop z nowa wobkrućeše, kak rady tu je a je do šule přišoł, hdźež so dźěći w tym dobrym duchu kubłuja, kotryž wosadu wuznamjenja. Hdyž běchu šulscy předstojićerjo so předstajili, započa so pruhowanjo, kotrež w 6 rjadownjach hač do 11 hodź. traješe. Pruhowachu kk. farař Hicka a kapłan Mič, dale wučeŕ Jakubaš a wučeŕka knježna Kubašec. Kóžde dźěćo dósta swjećatko jako wopomnjeśo na pruhowanjo. Popołdnju w 3 hodź. bě pruhowanjo we Worklečanskej šuli. Tam powita knjez wučeŕ Renaŕ k. biskopa, wobkrućejo, zo je joho wopyt wulka česć za šulu a spominajo na to, zo strašna wójna też prócu wo wukubłanjo młodosće jara poćežuje. We Worklecach běchu 4 rjadownje a pruhowachu kk. wučeŕ Renaŕ, kapłan Mič a wučeŕka knježna Welsec. Po pruhowanju wopyta k. biskop z přitomnymi duchownymi khorownju w hrodźe, hdźež knjez kapłan Papež a miłosćiwe sotry jich pokornje witachu, a na wječor hišće Nowakec hospodliwy dom we Wudworju.

Wutoru rano w 8 hodź. wotjědźeštaj najdostojnišej knjezaj biskop a praelat Skala z Khrósćic do Njebjelčic.

W Njebjelčicach měješe lětsa po 11 lětach zas firmowanjo być. Wjac króć běchu tamni firmujomni do klóštra abo Kamjenca wjedźeni byli. Tuž bě we wosadźe wulka radosć, zo nowy k. biskop też k nim wosebje firmować přińdźe.

Na Pazličanskich mjezach čakachu štyrjo křižerjo; k. Łusčanski-Njebjelčanski powita k. biskopa w mjenje wosady. W Njebjelčicach čakaše swjatočny ćah na hórcy srjedź šule, z kotrejež so khorhoje zmahowachu, a cyrkwje pod krasnymi čestnymi wrotami. Knjez faraŕ Kubaš — jomu po boku kk. propst dr. Desiderius a P. Ubald z klóštra, faraŕ Žur z Kamjenca a wosadny kapłan Wałda — powita k. biskopa a totmačeše radosć wosady nad přikhadom wyššoho pastyrja, na čož k. biskop wotmołwi, kak rady je do Njebjelčic přišoł a kak sebi tu wosadu waži, kotraž swěrnje stoji k swjatej cyrkwi. Potom so ćah: za khorhojemi šulske dźěći, něhdźe 20 družkow, duchowni z k. biskopom a za nimi wosadni, do Božoho domu poda. Swoju krasnu cyrkej běchu wosadne knježny a žony jara rjenje z hobrskimi pletwami wupyšiłe. Kaž w Khrósćicach so předpisane powitanjo pola wulkoho wołtarja sta, potom so procesijón dele do wsy na kěrchow poda. Wosadni litaniju za wotemrětych spěwachu, kotruž po wobrjadach a modlitwach na kerchowje so wróćejcy do Božoho domu dospěwachu a z kěrlušom wobzamknychu.

Z tym bě předpisane powitanjo dokonjane a sćěhowaše nětk pontifikalna Boža mša, při kotrejž wosadni kěrluše spěwachu a přitomni duchowni assistowachu. Hačrunjež běše dźěławy dźeń, bě tu nimale cyła wosada zhromadźena, tak zo bě cyrkej cyle wupjelnjena. Po Božej mši k. biskop stojo před wołtarjom prědowaše. Rěčeše wo lubosći Božej, kotraž je wulinjena do našich wutrobow přez joho Ducha, kiž je nam daty, a kak mamy swěrnje wojować přećiwo wšitkim njepřećelam, kotřiž chcedźa nam tule lubosć kazyć abo rubić.

Rozkałany slub.

Powěda Radlubin.

(2. Pokračowanjo.)

Tola Mudrocha njeběše bojazny muž, kiž by so tak lohcy do hustych keŕkow zahnać dał a so skónčnje z nich wjacy won njewědźał. „Přečo dha Mudrocha rěkam?“ naspomni sebi njedźelu po wobjedźe. Potom syny so do kućika, natyka sebi dymku z wonjatym žołtym zeličkom a zažehliwši pachaše mócnje, zo so bórzy wokoło njoho kurješe, kaž wokoło hornčerja.

„Hdźe je rjeńše twarstwo, hač při trubcy žołtoho?“ Też samotnomu wotućeja živišo mysle, a mudrosć přikhadźa na bjesadu. Mudrocha pokhmuri z časami čoło, położi porst na nós a sylnišo pachajo mysleše. Po dlějšej khwili wujasni so jomu čoło, a ćichi posměwk zehra jomu po wobliču. „Takle!“ rjekny. „Dundyr bij do škórcow, njeby-li ta wěc rucy a nohi dóstała, abo ja njecham wjacy Mudrocha rěkać!“

Hdyž běše čas k nyšporu, zwobleka so, wza sebi spěwarske pod pažu a dźěše k nyšporu. Wšědne njedźele njebě hewak joho wašnjo k nyšporu khodźić, tola dźensa měješe wosebity zamysł. Lědma z poslednjej rjadku kěrluša pišćele zastachu, začini też Mudrocha spěwarske a kedźbowaše za brašku, kotryž pola pišćeli sydaše. Braška hewak dołho po nyšporje njewutra, měješe wšak njedźele a swjate dny wšelake dowěrne puće, abo ludźo přikhadźachu z tajnymi należnosćemi na dobru radu. Hdyž braška stawaše, biješe so też Mudrocha z khwatkom na wutrobu a dźěše cyle njenadpadnje za nim. Lědma cyrkwine durje za sobu začiniwši zasyča za brašku: „Št!“, a hdyž tón hnydom njesłyšeše, zawoła z podušenym hłosom: „Braška, nó dźěn njekhwataj tak, ja chcu sobu!“

Braška pozasta, tola Mudrocha rjekny joho dosćahnywši: „Pój, tule na kěrchowje naju ludźo njetrjebaja zetkać: bychu hnydom tukali! Štož mamoj sebi prajić, móžemoj ducy wujednać.“

Z kěrchowa wustupiwši dźeše Mudrocha: „Ty wěš, braška, kajke mysle ja z našej Katu mam, njejwěrno?“ a hdyž braška z ćicha kiwny, pokračowaše: „a kelko ji na póslanjo położić chcu, je tebi tohorunja wědomo. Dobre. Ty sy tajki wustojny muž, kiž swoju wěc rozemi. Štož ty do ruki wozmješ, dóstanje rucy a nohi. Tohodla bych rady twoju pomoc při tej należnosći widźał. Wóndanjo sym zasłyšał, zo sebi Němčanski młody Pocpula njewjestu pyta. To by tajki nawoženja był za našu Katu, burski hólc a burska holca, jenajka nimale mjez nimaj staroba; jenajke zamoženjo; čohodla njebychu też jenajke mysle nastałe? Njeby traš ty, braška, tam do Němcow jónu doskočił a młodomu Pocpuli tu wěc bliže rozestajał?“

Braška běše muž mało słowow, ćim wjacy skutkow a rjekny: „Nimam dźensa ničo dale na starosći, khiba někajku maličkosć; tu móžu też wotstorčić. Póńdu tam hnydom dźensa, je-li tebi prawje.“

„Aj, to by mi jara lubo było. Čim prjedy, ćim lěpje, zo bychmy do swjatkow kwas woswjećili. Dobre. Dźi tam dźensa! Móžeš dźěn jomu tak nazdala naspomnić, zo by hnydom přichodnu njedźelu na wěste přišoł. My budźemy na to přihotowani. A też ty, braška, sebi za přichodnu njedźelu ničo druhe na mysle njebjeŕ! A rozemiš, braška, budźe-li z teje wěcy što, twoja škoda, braška, to njebudźe! Ty wěš, ja sym Mudrocha!“

Swjate firmowanjo dósta 90 wosobow. Na kóncu zaspěwa k. biskop „Te Deum“, k čomuž so požohnowanjo z Najswjećišim přizamkny a swjatočnosć skónči. Też w Njebjelčicach k. biskop družki wosebje postrowi a so jim podźakowa, zo su za swjatočny dźeń so tak swjatočne zdrasćiłe a pyšiłe.

Do wobjeda sej kk. biskop a duchowni rjenje ponowjenu cyrkej bliže wobhladowachu, wosebje rjane wumolowanjo, kotrež je po nawjedowanju k. fararja Kubaša molerˊ Hinrichs z Lipska wuwjedł. Knjez farař Kubaš je z tym krasny pomnik přihotował, kotryž je zawěrno hódny, zo so bliže wobhladuje a nadrobnje wukładuje. Mamy přecy hišće nadźiju, zo k. farař wo tym wosebity wopis poda, snadź w Katolskim Pósle, zo bychu wosadni, hdyž maja wobrazy před sobu, je wobhladujcy přecy zasy k pobožnym rozpominanjam a dobrym zamysłam pohnuwani byli, druzy pak, hdyž cyrkej wopytaja, k dorozemjenju znamjenjow a wobrazow trěbny wukład měli. Też wobraz s. Měrćina, patrona Njebjelčanskeje cyrkwje, kotryž je Jeje Kralowska Wysokosć pryncesa Mathilda za nabočny wołtař s. Měrćina molowała, so bliže wobhlada.

Popołdnju w 3 hodź. najdost. k. biskop z kk. praelatom Skalu a propstom Desideriom Njebjelčicy zasy wopuščichu, wulcy spokojeni a natwarjeni z pobožnym zmyslenjom a dobrym serbskim katolskim žiwjenjom, kotrež so tu pokazuje, a podachu so na krótki wopyt do klóštra, z wotkelž potom kk. biskop a praelat Skala so zasy do Budyšina wróćištaj.

Bóh dał, zo by wopyt wyššoho pastyrja a hnady, kotrež je přinjesł, woběmaj wosadomaj k najbohatšomu spomoženju tył!

Na wsy won

so přecy bóle a bóle ludźo ćišća. Tola bohužel nic ludźo, kotřiž bychu tam w ratarstwje dźěłać chcyli a móhli, ale ludźo, kotřiž su přez wójnu zbohatnyli. Ći chcedźa sebi swoje wójnske dobytki do wěstoho skhować. Tak n. př. w jenym jeničkim čisle nowinow „Deutsche Tagesztg.“ pjećadwaceće sebi ryćeŕkubła pytaja; jedyn agent pyta štyri ryćeŕkubła nadobo a kup ma so „nanajkhětřyšo zarjadować“. Dwě z tychle štyrjoch kubłow dyrbitej hač do 1500 jutrow wulkej być. Docyła so z wjetša wulke kubła pytaja (1500—2000 jutrow), někotre samo hač do 4000 jutrow. Husto je z tajkich nawěškow w nowinach dorozemić, zo so při kupje na pjenjez hladać njebudźe. Pjenježna hódnosć někotrych kubłow je za so čas wójny podwojiła; druhdy samo potřećiła.

Z tohole móže rozomny ratař jenož te jene sebi wzać: „Ani kórčička wot swojoho kubła abo swojeje žiwnosće njedam z rukow. Nawopak, hdźež je što napředań, sebi to kupju. — Serbja, hladajće, zo ani hruzlk našeje serbskeje zemje so nam njezhubi. Budźeli štó we wójnje abo po wójnje so šwarnje žiwić móc, dha budźe to ratař — byrnjež też w poće swojoho wobliča. Jeli budźe swójba přez škodu wójny nuzowana, zo swoje ležomnosće předа, njech na kóžde wašnjo hlada, zo ležomnosć zasy přińdźe do katolskich serbskich rukow. Předewšim pak ma so myslička wukonjeć, kotruž je knjez zapósłanc Kokla při posedźenju „Serbosława“ w Khrósćicach (hlej rozprawu w Pósle 23, str. 134) wuprajił, zo ma so mjenujcy centralne towarstwo za pokupjenjo serbskich ležomnosćow założić, a te ma w kóždej wsy swojoho dowěrnika měć.“ Hižo wjacy raz je w poslednim času Posoł na to pokazował, zo měłe naše nalutowarnje za tónle zaměr zhromadnje dźěłać. Bóh daj, zo bychmy bórzy wo tajkim wobzamknjenym wot myslenju našich nalutowarni rozprawjeć móhli.

Wšelčizny.

Čohodla so tak mało woblečeni wotedawa? K tomu pisa „Augsburger Postzeitung“ čo. 253:

„Wina na tym je, zo njeje mjez ludźimi dosć wyšacych woblečeni, předewšim pak, zo so za wotedate přemało zarunanja płaći. K tomu maja wotedatu drastu na prěnim městnje dźěłaćerjo dóstać, kotřiž za wobronjenjo dźěłaja, potajkim ludźo, kotřiž při nětčišej mzdźe pjenježnje wjele lěpje stoja dyžli ći, wot kotrychž so drasta žada.

... Za bjezbrašny woblek ma so nanajwjacy 75 hr. płaćić, njedźiwajo na to, zo sy w měrje 120 hr., we wójnje 300 hr. za njón dał. Wot staćana tola njemóžeš sebi žadać, zo wón woblečenjo, kotrež so hišće nosyć hodźi, hišće z wulkimi woporami woteda. Tu žada sebi kraj dar bjez zarunanja. Ći to wězo tak ćežko začuwać njebudźa, kotřiž maja połnu křinu woblečeni, dyžli ludźo, kotřiž maja sami jenož dwaj abo tři. — We někotrych městach kaž Wrótsławju su hižo „najwyšše płaćizny“ překročili ...“

„Deutsche Tageszeitung“ pisa k wotedawanju drasty: „Najwjacy drasty ma srjedźny staw wotedać; tón pak je dźensniši dźeń wo wjele hubjeńši dyžli dźěłaćerjo na brónjenjo. Potajkim je njerozomne, zo so wot srjedźnoho stawa, kiž so bjez toho hižo wo swoje wobstaćo bědźi, žada, woblečenja, kotrež by človjek hišće dołho nosyć mohł, za maličkosć wotedać, jenož tohodla, zo bychu brónscy dźěłaćerjo, kotřiž su tola wulkotnje płaćeni, tunju drastu za hasu a njedźelu dóstali. Kelko dokhodow ći ludźo maja, je njedawno dawkowna statistika města Barlina pokazała. Po njej dobjera nětkle wuwučeny dźěłaćeŕ wob lěto 7000—10000 hr. Kejžorstwowa drasćeŕnja njedawno, hdyž wo swojich wudawkach rozprawješe, sama wuzna, zo ma šewcam po 150 hr. mzdy na tydźeń płaćić.“

W Barlinje póčnu w poslednim času bóle mužsku drastu wotedawać. Hač do 3. junija bě so tam 20000 woblečeni nazběrało. Wězo z tym njeje hišće ličba docpěta, kotruž kejžorstwowa drasćeŕnja městej Barlinej je napołožiła, mjenujcy 90000. Tuž je wona też posledni termin hač do 1. aug. t. l. wotstorčiła.

W bajerskim sejmje doprašowachu so někotři konservativni zapósłancy a jedyn z centra takle: Při hromadźenju drasty, kotrež so po cyłym kejžorstwje stawa, płaći so za wotedate woblečenja po zdaću (schätzungsweise). Płaćizny njejsu za drastu, kotraž so hišće nosyć hodźi, na žane wašnjo přewulke. Při rozpředawanju pak so wjele wjetša płaćizna žada. Do kajkeje kasy dźe tónle wuzbytk, kiž je husto wjacy króć wjetši dyžli pjenjez, kotryž je so prjedy za wěc dał? Kotra wyšnosć rozsudźa skórźby dla nuzowanja k wotedaću a dla wobličenja płaćiznow?

6 dźěći je wumrěło, dokelž su pječa mało jědźe dóstałe, we wěstym wustawje pola Weimara. Socialdemokrat Leber mjenowaše we Weimarskim sejmje lěkarjow, kotřiž praja, zo tam nichtó njedosahacoho žeźiwjenja dla wumrěł njeje, zełženćow.

2,3 milijónow tun słomy ma ratarstwo wójsku, wulkim městam, wójnskim hospodarstwam a pod. wot swojich přichodnych žnjow wotwjesć. Z nich ma so do 30. sept. 1918 něhdźe 600000 tun wotedać. Hač do 15. julija ma so kóždomu přizjewić, kelko ma wón wotstupić. Płaćizny so wozjewja, hdyž budźe so někak přewidźeć hodźeć, kelko słomy so dožnjeje.

Při tym dyri sebi, kaž by cyle připadnje, z ruku na kapsu, hdźež tajke swětłe podrožniki hospodowachu, a te hnydom wótře zabrinčachu: „Haj, smy tu cyła čŕjóda. Što dyrbimy?“

Braška wotmołwi z krótka: „Dobre. Pójdu tam hnydom po swačini. Štož dobroho nazhonju, rjeknu tebi jutře. W božemje! Tamle du hižo prěni ludźo z kěrchowa.“

„W božemje, a wjele zboža na puć!“ rjekny Mudrocha.

Braška dźěše na lěwo, Mudrocha na prawo k swojim domjacym wrótkam.

Braška poswači doma bóle z khwatkom, potom naćahny so do kuta za swojim jaworcec brunakom a wuńdźe z posledniću do polow, biješe so po mjezach na Rakečan puć a we lěsu, hdźež joho nichtó njewidźeše, winy so po starej drozy do Delan. „Lěpje, zo ludźo mojich pući njezhonja, abo njezhudaja, dha njetrjeba so jim prózdna huba čumpać“, to běchu joho zwučene mysle.

Stary Mudrocha pak kiwny po swačini synomaj a dźowcy, zo njebychu ze jstwy wotešli. Cyle z kradźu drje kiwny, tola kruwař měješe woči kaž sowa, kotraž po ćmje najlěpje widźi: Pytnywši Mudrochowe znamjo, mysleše sebi hnydom: „Što jeno so tu bumboli? Hdy bych jeno to zhonić mohł. Potom bych wječor na bjesadźe był wulki muž, na kotrohož bychu wšitcy wćipnje posłuchali.“ Dźěše za wotročkom ze jstwy, tola w durjach so z rukawom za klinku popadny, na kněžnym zamku wosta z woblečenjom wisajo, jeno zo by jomu wotročk na rězańcu do swojeje komorki wušoł.

Mudrocha pak rjekny k synomaj a Kaće: „Zo byšće to z časom wědźeli: přichodnu njedźelu dóstanjemy žadny wopyt, z Delan. Němčanski młody Pocpula přijědźe k nam na bjesadu. Kata, ty wěš čohodla. Přihotuj so na to!“

Kata so trochu postróži. „Do Němcow? Tam so mi tola njecha. Tak hłuboko do Delan.“

„Nó, što dha maš přećiwo Němcam? Njejsu Němcy też rjana wjes? A dobri ludźo tam też bydla. Rjane kubła tam su, mjez kotrymiž je Pocpulic sobu najrjeńše. Na nim budźe so ći hospodarić, kaž na małym knježim dworje. A do Kulowa a do Wojerjec změješ jenak blizko. Na to ani njecham dale spominać, zo je Pocpulic Jakub dušny burski hólc, kotryž móže so widźeć dać. Ja wšak njebych tebi žanoho špatnoho wuzwolił. A što so w Němcach hišće wukopa, štó to wě? Wšak so hižo zjawnje powěda, zo tam čorne złoto pod zemju leži. Też to wopominaj: njejsym ja hižo dosć wubjerał? Chceš ty sama też hišće dołho wubjerać? Hladaj, hladaj, zo dołho wubjerajcy za wšě časy nimo njehrabnješ!“

Kata na to ničo wjacy njepraji. Do njedźele wšak je hišće čas, a njedźelu je tola też přileżnosć nawoženju bliže zeznać.

„A nětko mam wam hišće jara ważnu wěc prajić“, měnješe Mudrocha dale. Dźěše pak prjedy k wotewrjenomu woknu na dwór pohladać, hač tam tola nichtó njestoji, kiž by sebi wšitko wotposkhać mohł, njewidźeše pak nikoho a wróći so zasy do srjedź jstwy.

Kruwarja wězo, kotryž bě so do bozankowoho kefka pod woknom skhował, njemóžeše widźeć. A tón posłuchaše nětko wobej wuši nastajejo, zo by cyłu wěc doslědźił, ale podarmo. Mudrocha rěčeše dlěji čas z tak podušenym hłosom, zo drje joho bórčeć słyšeše, ale njedorozemi ničo, khiba jenož tři

Za ratarjow.*

Zwjazk ratarjow (Bund der Landwirte) wotmě 31. meje w Drježdźanskim cyrkusu Sarrasani swoju lětušu krajnu zhromadźiznu, při kotrejž so něhdźe 2000 wosobow wobdźěli.

Sejmski zapósłanc tajny ökonomski radźićel Andrä z Braunsdorfa, ju wotewriwši pokaza na to, kak je nětkle němske ratarstwo ćežko podćišćane; dale zo je přecy wjetša napjatosć mjez wulkimi a małymi ratarjemi; a zo mamy so wo to starać. zo to znajmjeńša hišće přibjerało njeby.

Potom poréča kejžorstwowy a sejmski zapósłanc Malkewitz ze Stettina wo „wójnje a ratarstwu". Znajmjeńša chcyše wo tym réčeć. Při tym pak swarješe na našu diplomaciju, na hubjeny měr w Litowskim Bresće na Kühlmanna, na wjetšinu kejžorstwowoho sejma, kotraž anekcijow a zarunanjow njeje měć chcyła. Dale — a z tym zapřimny skónčnje jenu myslički, kotraž do zhromadźizny ratarjow słuša — skoržeše na wójnski socialismus, kotryž na to njedźiwa, kelko so spłodźi, ale, što sebi lud žada. Předewšim wulke města žadaja sebi najwjetšu krutosć přećiwo ratarstwu. Přima-li pak so překruće do toho, štož ratarstwo spłodźi, by to złe sćěhwki měć mohło.

Jako druhi réčnik poréča zapósłanc Oldenburg-Januschau. Wón zakhadźeše zwoprědka přećiwo socialdemokratam. Naše hospodarske zarjadowanja su docpěte, zo so nam před socialdemokratiskim statom grawa. Ratarjo wědźa, zo dyrbja poslednje woprować. Za tym pak so nima jenož hić: kak wozmu wšo, štož so płodźi, ale: kak mohł płodźenjo spěchować." Hewak dyrbi płodźenjo njedźiwajcy na wšě postajenja ze strony wyšnosćow, wotebjerać. Wuswobodźić mamy so wot wšoho nuzowanja, kóždomu ma so hospodarić dać, kaž wón chce. — Potom zabłudźi so réčnik zasy do politiskich wěcow; skoržeše na to, „zo Scheidemann a Erzberger a hišće někotři bajerscy nětkle němsku zwonkownu politiku činja" a wočakuje wšu pomoc jenož wot Hindenburga a Ludendorffa. Wosebje boleše joho tež „zo smy w Pruskej katolscy a módro-běli namazani."

Po réčomaj přija zhromadźizna resoluciju: . . . Sakscy ratarjo su zwólniwi, najwjetše wopory k dócpěću dospołnoho dobyća a měra, kiž přichod Němskeje zawěsća, přinjesć. Woni pak kruće wočakuja, zo so jim dopjelnjo jich nadawka, mjenujcy za němski lud a joho wójsko trěbnu cyrobu a picu płodźić, njetrjebawši přez wuwjazanjo jich hospodarstwow njepoćeži. Woni wočakuja, zo njeby płodźenjo, tež wužiwarjam do škody, so přez to dale haćiło, zo so wšo bjerje, štož so spłodźi, ale zo so telko zmužitosće namaka, samo přez nakhwilne wobmjezowanjo wužiwanja pozdźiše zežiwjenjo zwěsćić. Woni wočakuja, zo budźe kejžorstwowa wyšnosć wšo činić, zo by ratarjam trěbny hnój přewostajiła; přetož bjez njoho woni swój nadawk ženje dokonjeć njemóža. Tu zhromadźeni ratarjo pokazuja předewšim tež na škódne sćěhwki, kotrež z ničenja našoho wužitkownoho skotu nastawaju; tón pak so niči přez to, zo so přewjele skotu réza. Woni pokazuja dale na wulke škodowanjo ratarjow přez małe płaćizny, kotrež so za rězny skót płaća; dale, kajke sćěhwki dyrbja wojerske přepytowanja měć, kotrež su tak husto česćeranjace a so často na njedušne wašnjo stawaju. Woni nadźijeja so, zo budźe so w přichodźe tež na ratarstwo tak dźiwać, kaž dotal hižo na druhe powołanja."

K tomu přidawamy tole:

1. Što praja katolske sobustawy tohole zwjazka k tomu, zo sebi při joho zhromadźiznje druhi réčnik ze zacpěćom na katolskich spominać zwěri? Kak sebi tón zwjazk swojich katolskich sobustawow waži, hdyž so tajke něšto w joho zhromadźiznje bjez porokowanja prajić smě?
2. Kajkoho wužitka maja docyła naši serbscy ratarjo wot tohole zwjazka? Njeby lěpje było, pjenjez, kotryž do njoho płaća, do pokładnicy našoho „Burskoho towarstwa" składować?; njeby za našich ratarjow docyła lěpje było, hdy bychu sebi „Burske towarstwo" hišće kručišo a dokładnišo zrjadowali a swoje interesy přez nje — tež pola wyšnosće — zastupowa-li?

❖

Budyšski ratarski wokrjesny zwjazk za Łužicu wotmě zańdźeny tydźeń w Herrnhuće zhromadźiznu. Na njej wobdźělachu so wšelacy tajni a ökonomscy radźićeljo, tež Lubijski hamtski hejtman z Polenc a generalny sekretar dwórski rada dr. Schöne z Drježdźan.

Z réče, kotruž měješe mjenowany knjez Schöne, přinošamy tole:

„Předewšim kruće je wójna do skotu přimała. . . . Swini je pola nas nětkle wo 80% mjenje dyžli prjedy; dejnych kruwow mamy 100000 štuk přemało; ličba młodoho skotu je přirostła. Skotu je so telko wotedało, zo hišće wjacy wotedawać móžno njeje; přetož płodźenjo mloka a tukow njesmě dale spadować. Jenički srědk, wotebjeranju našoho skotu zadźěwać je, zo so wužiwanjo mjasa wobmjezuje. . . . Škódne su płaćizny, kotrež su za rězny skót postajene. . . . We Sakskej njewotedawa so hižo rězny skót ale wužitkowny; to je, jako by dyrbjał wot swojoho zamoženja wěsty dźěl wotedać. Někak wotpomhać hodźeše so tomu, zo bě so najwyšša płaćizna za tajki skót postajiła. Próstwa wo to, kotruž krajna kulturna rada wupraji, bu wotpokazana. — Praemije (hač do 300 hr.), kotrež nětkle za kupjene skoćo skotowy zwjazk płaći, pomhaju jenož druhim krajam. Na přecy móže so tomu jenož přez powyšenjo płaćiznow za rězny skót wotpomhać. Hižo wjacy razow je krajna kulturna rada to namjetowała, tola přecy podarmo. Podobnje ma so z płaćiznami za konje, za kotrež maš, hdyž sebi kupiš, hrózbny pjenjez płaćić, wójsko pakći njedźiwajcy na to wjele mjenje płaći, hdyž ći konja wozmje. —

Hubjenje stoji ze zastaranjom ludu z mlokom a z butru. Přecy mjenje so jeju wupłodźa, dokelž njeje hižo telko wjele dejnych kruwow; picowe žně su hubjene, syna a słomy ma so wotedać. . . . Z wotprědka sebi wyšnosć na to mysleše, powšitkownje mlokarnje zarjadować a hospodarjow do nich wozyć nuzować. Přećiwo tomu je so krajna kulturna rada kruće wuprajiła; přez tajke zarjadowanjo by so ratarjam jenož lubosć k dźěłu brała. Jenož jako khostanjo je nuzowanjo do mlokarni wostało. — Płaćizny za mloko drje su powyšene; njesmě pak so zabyć, zo bur při wotedawanju skotu wjele pjenjez přisadźi.

Z tohole wuwjedźenja móže so dobrać, zo su ratarske zjednoćeństwa wšo činiłe, štož je w jich mocach było, zo bychu interesy ratarjow zastupowałe. Wšitko wězo njeje so docpěło." — Po přednošku rozwi so živa rozmołwa.

❖

* Tejle rozprawje běštej hižo za poslednje čisło zestajenej, techniskich winow dla pak so njewoćišćeštej. — Wěc sama tež tydźeń pozdźišo hišće njeje zapozdźena.

---

słowa: protyka — časnik — a kóń. Što z tymi słowami, njemóžeše zhudać, byrnjež sebi bóle hłowu łamał. Škoda! A wón bě so hižo tak wjeselił, zo změje za wječornu bjesadu rjanu nowinku. Skónčnje wostudźi so jomu w keŕku sedźeć, a wopuščiwši jón, dźěše na rězańcu do swojeje komorki.

Mudrocha pak, hdyž bě dopowědał, rjekny: „Sće tola nětko wšitko zrozemili: Zo so tola njezamyłće žadyn a cyłu wěc njeskazyće! Wšitko na tym zaleži: nawoženja ma so jasnje přepokazać, zo ty, Kata, jara derje widźiš, zo směš ze swojimaj wočomaj kóždej druhej so porunjo stupić. A to so jenož tak hodźi, kaž sym wam rozestajał. Zo so njebyšće žadyn zamylił, chcu wšitko hišće jónu z krótka wospjetować. Jano, twoja wěc je, zo réč na syna zwjedźeš, hdyž tu nawoženja budźe, a so woprašeš, kajke w Delanach syna su. ‚Naše syna jara rjane stoja', rjekneš, ‚ja so boju, hnydom po swjatkach budźemy zasykować.' Potom so ja woprašam: ‚Hdy dha budźa lětsa swjatki?' A ty, Kata, skočiš hnydom na posćeń k protycy a wobroćiwši někotre łopjena rjekneš: ‚Swjatki budźa pjatoho junija.' Rozemiš? pjatoho junija. Zo so tola njezamyliš! Spomjatkuj sebi: pjeć porstow maš na kóždej rucy, pjatoho junija! Wšitko dalše ja k tomu dodam. A twój nadawk, Jakubje, je, hdyž nawoženja přińdźe, zo maš časnik z kradźu zastajić! A potom kedźbuj, runje w štyrjoch, hdyž budźe Kata we jstwje, so na njón dohladaš. ‚Ow, naš časnik dźěn je zastał. Kak na času drje je?' A póńdźeš jón začumpać a storčić. A potom ty, Kata, hnydom k woknu skočiš. ‚To chcu wam ja hnydom prajić, kak na času je. Na cyrkwinej wěži je runje w štyrjoch.' Ja hižo k tomu přisłušne słowa dale namakam. Skónčnje budu ja młodomu Pocpuli wo našim wojerskim konju powědać a jomu joho na dworje pokazować. Mjez tym zo budźemy konja po dworje wokoło wodźić, budźeš ty, Kata, z woknom přihladować. Skónčnje rjekneš: ‚Jano, tón kóń dźěn ma na zadnej lěwej nozy kulu.' Njezabudź tola, na zadnej lěwej nozy! — To dyrbi pomhać. Nawoženja dyrbi so při tym přepokazać, zo stej twojej woči, Kata, wótrej, kaž kraholcowej, a wšitke powědanja su ludźace blady. — Potajkim přichodnu njedźelu budźemy slub swjećić. Do swjatkow změjemy kwas. A k swjatkam hižo budźeš w Němcach tykancy pjec a budźeš mi dźakowna, zo sym tebi tajku rjanu nowu domiznu wustarał."

Hdyž běštaj synaj do swojeje komorki wotešłoj, a Kata do kuchnje, bórčeše Mudrocha hišće dlějši čas sam za so: „Dundyr bij do wšoho brašćenja, jeli to pomhać njebudźe! Woprawdźe lěpšoho srědka sebi njemóžach wumyslić. Nawoženja so dyrbi přepokazać, zo Kata widźi, kaž žana druha, a druhoho zadźěwka dźěn njebudźe. Braška so na swoju wěc wustoji, budźe wšitko derje přihotować. A ja tola też wot małosće na hubu padnył njejsym. Pozdźišo mojedla njech nawoženja dopóznaje, zo z Kaćinymaj wočomaj tola khětrje klaca. Hdyž budźe jomu zwěrowana — naš knjez farař, to wšitcy ludźo praja, kruće wjaza — jomu ju też najlesniši paduch w najtołšej ćmě wjacy njepokradnje. A što dha wadźi, byrnjež też trochu mało widźała? Wšak sebi telko na pósłanju sobu přiwjeze, zo może sebi jstwinu abo kuchinsku přistajić a ji dźěłać dać a sama poručeć." Spodobnje sebi brodu hładźo posměwaše so swojej lesnosći, zo je sebi tak rjenje wumyslił. Potom zažehli sebi dymku a dźěše do polow na swoje zahony hladać.

(Přichodnje dale.)

Z dołha je so Spaniska přez wójnu wudrapała, mjez tym zo skoro wšitke druhe europske ludy z dołhim so duša. Do wójny měješe wona pola druhich krajow, dokelž znutřka pjenjez njebě, 1 milijardu dołha. Wjetši dźěl tohole pjenjeza je wona za čas wójny wróćo kupiła. Do wójny měješe wona w krajnej bancy 550 milijónow pesetow złota jako krajny pokład ležo, nětkle přez 2 milijardźe. Prjedy bě kurs peseta přecy nizki, nětkle stoji wo 60 % přez francózski a 18 % přez šwicarski, kotryž je tola dobry. Dale je Spaniska złoty pjenjez zawjedła; přez to stoji lěpje přećiwo wukrajej; přez to budźe też dowoz z druhich krajow wo wjele tuńši.

We Spaniskej budźa po wójnje najskerje najlěpje a najtuńšo žiwi. To je wšo **płód** neutrality; to je dobytk z toho, zo so do wójny njejsu torhnyć dali.

Za fond towarstwa: Ze zawostajenstwa † knjeza farara **Wingerja w Lubiju 1000 hr.,** leutnant Franc Šołta w polu 1 hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam!

Nierth & Förster

Dalokoročak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho mandźelskoho, nana, dźěda, bratra a přichodnoho nana

Michała Měta

prjedawšoho žiwnosćerja w Kukowje

wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho k rowu přewodźeli a za joho dušu so modlili, wosebje pak knjezej kublerjej Woleńkej z Kukowa, kotryž je po joho ćěło był a je też do Khrósćic k rowu wjezł, kaž też česćenej Kukowskej Bjesadźe za lubomu zemrětomu wopokazanu poslednju česć naš **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Kukowje** na dnju pohrjeba,
11. junija 1918.

W mjenje žarowacych
Madlena Mětowa, mandźelska.

Předsydstwo a wubjerk

towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

změje přichodnu **wutoru 18. junija** popołdnju w 3 hodźinach w Serbskim domje w Budyšinje

posedźenjo.

Sobustawy předsydstwa a wubjerka z tutym wutrobnje na nje přeprošuje

Předsyda.

Z tutym warnuju wšitkich, kotřiž znate łžě dla přeradźenja na mnje rěča, je dale rozšěrjeć. Stanje-li so to hišće jónu, budu dalšu pomoc pytać dyrbjeć.

W **Nowym Łusću**, 12. 6. 18.

Marija Rjedźina.

Kolcu za domjace dźěła

hnydom na swoju žiwnosć pytam. Wysoku mzdu chcu dać. Dalše je dozhonić pola redaktora.

Při nadběhu pola Reimsa ćežko ranjeny wumrě 3. junija w pólnym lazareće rjekowskeje smjerće za swoju wótčinu naš horcolubowany a dobry syn a bratr

Michał Krawc

ze Zejic

wojak w jenym pěšim połku, mějićel železnoho křiža II. rjad. a bu w najrjeńšich lětach žiwjenja, 23 lět stary, tam pohrjebany.

Tak wotpočuje zdaleny wot nas w cuzej zemi. Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

We **Zejicach**, 10. junija 1918.

Hłubokozrudźena
Krawcec swójba.

W najwjetšej zrudobje podawamy hłubokozrudźacu powěsć, zo je 31. meje pola Soissons přez njepřećelsku granatu smjertnje trjecheny rjekowskeje smjerće wumrěł naš horcolubowany njezapomnity mandźelski a nan

Mikławš Kokla

žiwnosćeŕ we Wudworju

wojak w jenym pěšim artil. batalijónje, mějićel Friedrich-August. medalije a železnoho křiža II. rjad., a bu wot swojich towaršow tam we 40. lěće swojoho žiwjenja pokhowany. Wo njoho žaruje mandźelska a štyri njedorosćene dźěći, kotrež su zhubiłe dobroho mandźelskoho a starosćiwoho nana.

Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

We **Wudworju, Khrósćicach** a **Smječkecach,**
10. junija 1918.

Hłubokozrudźene
swójby Koklic, Axmanec, Tryčkec
a **Ernestina** zwud. **Laukusowa** jako ćeta.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 25. | **Budyšin, 22. junija 1918.** | **Lětnik 56.**

Khrystus, wěrny politikař.

Pod tymle napismom přinjese njedawno nowina „Der Friede“, tydźenik za politiku, hospodarstwo a pismowstwo, nastawk, kotryž přełożeny woćišćamy. Z njoho je widźeć, kak tež njewěriwi skónčnje spóznawaja, zo je swětowa cyła politika zajćdojćena, a zo po swojich zasadach swět hinak hač do njezboža dowjesć njemóže. By-li pak tež wona w Jězusowym duchu přecy dźěłała, by nětkle z Europu lěpje stało.

Tohole připóznaća dla přinošamy nastawk, byrnjež tež trošku ćežko zrozemić był. A tež město rozpominanja so hodźi, dokelž tu — a samo z małowěriwoho horta — słyšimy, zo jenož tam je wěrne zbožo móžne, hdźež so žiwjenjo jenotliwoho a tež poćahi mjez sobućłowjekami na zakładźe Jězusoweje swjateje wučby a joho nadobnoho přikłada rjaduja. Někoho pak w tym spóznaću skrućić, je zawěsće nabožna wěc. Tuž njech je nastawk tež zdobom njedźelske rozpominanjo.

*

„Politika je žiwjenjo zapuśćiła, dokelž wěrne čłowjeske byćo, a što je jomu woprawdźe trěbne, dopóznała njeje. Čłowjek je znutřkowne byćo, a joho potrěbnosće su předewšim duchowne. Swět je jomu daty, zo by nad nim knježił, wšě joho mocy sebi podćisnył a nad nimi so wjeselił; při tym pak ma přecy te jene před sobu měć, zo mjenujcy při nich na wěčne zhladować njezabudźe. To, z čimž wón swět wobknježa, z čimž sebi swoje byćo na zemi dźerži a rjaduje, njesmě ženje nad nim móc dóstać. A tola je strach, zo mašina civilisacije čłowjeka pożrje; joho, mištra, kiž je tule mašinu natwarił.

Zawěsće njebě to ani wot spočatka swěta Boži wotpohlad, zo tohodla čłowjestwo z njewinowatosće joho prěnjoho byća wutorhny, zo by je civilisaciji pod kolesa ćisnył. Zo nad swětom knježimy, na tym dyrbimy so wjeselić; to pak jenož zamóžemy, hdyž wěčne wěrnosće w nas žiwe wostanu.

Čłowjek našoho časa mjenuje tele wěčne wěrnosće „humanitu“, rozom, ideje, čłowjestwo, swětowy měr — sta wurazow a zapřijećow ma za to, štož je zjednoćene w tym jenym słowje: Khrystus.

Dźensniši čłowjek je Khrystusa z pomjatka zhubił a hlada, kak by na městno joho wěčneje cyleje wěrnosće jenotliwe zapřijeća stajił; tola to je jenož lěpjenjo.

Po Khrystusu njebě na swěće khmańšeje wěrnosće, a tež njebudźe. Wón pokazuje nam woprawdźite a wěrne žiwjenjo; wšo to, štož duša trjepa. Zo čłowjek joho njeje poznał, je joho samsna wina; za tule winu nětkle pokući.

Khrystus wuči, zo prawe čłowjeske žiwjenjo je znutřkowne; zo wone ma na bóžske a wěčne złożene być. Cyle wopak pak je, nětko z toho sćěhować, zo je wón tak našomu žiwjenju tu na zemi wšu hódnosć wzał, je zanjerodźił. Ně, runje nawopak: Khrystus je woprawdźe wulkotnje spóznał, zo wěrne žiwjenjo nam kćěje, hdyž nad zemskim knježimy, hdyž je za swój najwyšši zaměr nimamy. Zmysł a překrasnjenjo dóstawa naše žiwjenjo tu na zemi hakle wot (prawoho) ducha. Žiwjenjo pak, w kotrymž tónle duch njeje, bywa prózdne a hubjene; joho srědki jomu wjacy njesłuža, ale wobroća so přećiwo njomu jomu do škody, do zahubjenja. Čim bóle so wo časne staramy, ćim wjetše je naše hubjenstwo. Čim hłubšo pak so do wěčnoho a našoho znutřkownoho — kotrejž stej wobstajnej kaž čopaj zemje — zanurjamy, ćim skerje a bjez prócy sebi tež zemske dobywamy. „Tohodla njesměće so starać a prajić: Što budźemy jěść? Što budźemy pić? Što budźemy so woblekać? — Hladajće najprjedy Bože kralestwo a joho sprawnosć, wšo druhe budźe wam přidate.“

Tomu smy wotwukli, zo bychmy žiwjenjo za jednore měli, kajkež woprawdźe je. Do toho błuda smy so zažiwili, zo su wobstojnosće přez civilisaciju přejara zaplećene; tuž so tež w Khrystusowym duchu wjacy rjadować njedadźa. Ale runje nawopak so ma a je wěrne: bjez Khrystusowoho ducha zhubjujemy mocy nad tymile wobstojnosćemi a bywamy jich wopory. Žiwjenjo je, njedźiwajcy na wšě zwosobnjenjo, kajkež je přez civilisaciju dobyłe, a njedźiwajcy na wšě wobćežnosće, njewuprajnje jednore, hdyž je po Khrystusu złożene.

Sylzy maćerjow su wjacy hač wšě materialije (Rohstoffe) swěta, kotrychž dla nětkle telko sylzow so rozliwa; haj wone su wjacy, nic drje za politiku, ale za wěčnoho Boha. A něchtó zemrěty z blědnjenymaj nad wutrobu styknjenymaj rukomaj je nadobniša wěrnosć dyžli bitwy a skutki a politiske dokumenty.

Tola jenož tomu njejsmy wotwukli, zo na jednore wěčne wěrnosće wjacy njedźiwamy; ale tónle splah njeznaje tež wjacy poniženosće, kotraž lubuje a służi. Škoda, kotruž druhomu načinjam, je mój wužitk a dobytk: to je hłowna zasada wšeje politiki a hustodosć tež wšěch poćahow mjez čłowjekami samymi. Zawěsće, politiku nuzuja k tajkomu zadźerženju wšě te żelezne wobstojnosće a podawki, kotrež ju putaja a wšón duch w njej zadajeja. Tola tule zrudnu wěc je politika sama sebi wutworiła; njech tež nětko hlada, kak z tychle surowych wuwjazani so wuswobodźi.

Ze swojej mocu so to politicy ženje njeporadźi. Ně, hišće bóle so zašmjata a potom zahubi. Wona ženje někajkoho wumožacoho wupuća njenamaka, ženje wozbožacych wobstojeni njewutwori, přecy jenož k lěpjeńkam a kompromisam powjedźe — khiba, zo so wožiwi z nowym duchom; zo připóznaje wěčne wěrnosće w čłowjeku a nad nim — a je pozběhnje za swój zakoń, wot kotrohož so chce wjesć dać. Potom njebudźe nihdźe wjacy prašenjow wo hospodarstwo a móc, kotrež bychu so měrnje dojednać njedałe; potom budźe tež po wójnje. Čłowjek ma so rozsudźić, hač chce so wo materialije a valutu tak dołho rozčaskować, doniž na tym ani wjacy zależane njebudźe, hač materialijow a valuty docyła hišće na swěće je, abo hač chce so Khrystusej a joho duchej wuznać.

Stanje-li so tónle wulki znutřkowny přewal, spóznaje-li politika, zo je přez lětstotki njezbožownje zabłudźena móc a hospodarstwo wo wjele bóle ważiła hač sebi wonej zasłužitej, potom je čas za Khrystusa a joho wěrnu politiku přišoł.

Wójna.

Na francózskich frontach

bě posledni tydźeń poměrnje bjez wjetšich wojowanjow, runjež mohłe so tež wšědne wojowanja hižo bitwy mjenować. Štož su naše wójska na tamnych krawnych bitwišćach za poslednjej dwaj měsacaj wuwjedłe, započate wot 21. měrca, to přesahuje tež najwjetše skutki tuteje swěta-wójny. Na 6000 kósnych kilometrow njepřećelskeje zemje su wone we horcych bědźenjach Jendźelčanam a Francózam wutorhnyłe, přez 200000 jatych a přez 2600 kanónow wšěch družinow dobyłe. — Zo bychmy jenož někak spóznali, što ma to rěkać, dopomńmy so jenož, zo běchu zjednoćeni Jendźelčenjo a Francózojo loni we wjacy hač połlětnych surowych nadběhach přećiwo našim wójskam lědom našu frontu wo 600 kósnych kilometrow wróćo stłóčili.

Najsławniše pak zasy z tychle wulkotnych wojowanjow je bjez dwěla poslednje, třidnjowska bitwa mjez Montdidier a Noyon. Tu dyrbješe njepřećel němski nadběh wočakować a bě tohodla cyle na njón přihotowany. Wšě joho stojnišća běchu nanajkrućišo wutwarjene. K tomu je krajina k wobaranju jara přihódna, je lěsojta a z mnohimi hłubinami a dolinami přećehnjena. Kanóny, mašinske a wšě družiny brónjow hodźa so tam jara lohko zatwarić a wukhować. Francózojo běchu to tež pilnje činili a swoje stojnišća ze wšej kedźbliwosću a wobhladniwosću wobtwjerdźili. Francózske wjednistwo derje wědźo, zo ma runje tu němski nadběh wšesće wočakować, běše k tomu swojim wójskam wosebje raznje poručiło, zo maja wšě wodźělenja swoje stojnišća na kóždy pad dźeržeć.

A najebać wšo to dobychu naši tak rjec w jenym skoku wot 10. hač do 12. junija wšě daloke francózske stojnišća mjez Montdidier a Noyon z mnohimi derje wobtwjerdźenymi wsami, popadnychu na **15000** njepřećelow a nazběrachu přez **100** kanónow, z dźěła najwjetšich kalibrow a kopicy mašinskich a wše-

lakich druhich brónjow a wójnskich nadobow. — My sami zhubichmy při tym woprawdźe napadnje mało ludźi.

Kak derje běchu Francózojo runje w tychle stojnišćach na němski nadběh přihotowani, widźimy tež z napřećiwnych nadběhow, kotrež hnydom přećiwo nowym němskim stojnišćam započachu. Połk za połkom z cyłymi świtami tankow walachu so přećiwo němskim stojnišćam, rozmnožachu pak z tym jenož swoje surowe krawne wopory bjeze wšoho wuspěcha. — Foch je w tutych wojowanjach poslednje zbytki swojeje hordeje reservy woprował.

Wo italskej frónće

wozjewješe so 15. junija tole: Naše wójska su dźensa wječor na wysokej runinje sydom gmejnow a też přez Piavu do njepřećelskich linijow so dobyłe. Hač do připołdnja běchu 10000 jatych wozjewjenych.

16. junija: Wčora rano přimachu při Piavje a na woběmaj brjohomaj Brenty naše wójska po wjacyhodźinskim ćežkim artileriskim přihotowanju Italskich a jich zwjazkarjow. Wójskowe wodźělenjo pólnoho maršala z Boroevicz wunuzowa sebi na mnohich městnach puć přez połnje-napitu Piavu. Korpsy generalnoho wyška Wurma wzachu po přewinjenju čežkoho wobaranja San Domma di Piave a k woběmaj bokomaj železniskeje čary Oduzo-Treviso po šěrokej frónće njepřećelowe stojnišća. Wójska generalnoho wyška arcywójwody Józefa wzachu horu Modtella.

Přećiwo tymle awstriskim přimanjam wobarachu so njepřećelske wójska z mocu; skoro wšudźom dyrbjachu cofać. Z blakami pak walichu so z tajkej mocu přećiwo dobywacym awstriskim wójskam, zo dyrbjachu te tam zasy wo něšto wróćo, kaž n. př. na horje Raniero a w lěsach sydom gmejnow.

Po powěsćach z 18. t. m. bitwa za Piavu dale traje; z blakami awstriscy khětro postupichu. Jich wuspěchi so też někak z toho dowidźeć hodźa, zo mějachu 18. t. m. hižo 30000 jatych.

19. t. m. wozjewješe so z Wiena: Křidło Boroeviczowoho wójska, k połdnju stojace, wudoby sebi postup; něhdźežkuli hač přez kanal Fosetta. Divisijóny arcywójwody Józefa přestorčichu pola Sovilla k połdnju wot Montello wjacy italskich linijow. Při hórskej frónće přimaše njepřečećel naše, 15. t. m. jomu wodobyte stojnišća mjez Piavu a Brentu; njedźiwajcy wulkich woporow pak tola ničo njedócpě.

Kelko materiala su Italscy

při lońšej nazymskej offensivje zhubili, je so nětko někak wobličiło. Po tym su Awstriscy a Němscy Italskim wzali: 2300 kanónow, něhdźe połojca z nich bě wulkokalibriskich, 3000 mašinskich, 400 minakow, 150000 třělbow za pěškow, milijón ručnych granatow, přez $1\frac{1}{4}$ milijóna artilleriskich wutřělow, 52 milijónow patrónow za mašinske a třělby, 700000 kg prochu, 150 lětakow. Njesměrna je też ličba provianta, wozow, autow atd. Wšo hromadźe wučini to, štož su tak Italscy přisadźili, wjacy milijardow hriwnow.

Wuměnjenjo jatych

mjez Jendźelskej a Němskej budźe, kaž „Het Vaderland“ 16. junija t. l. z Haaga wozjewja, bórzy dojednane. Hižo wo nadrobnišim joho wuwjedźenju so rěči. Wone so złožuje na zasady, po kotrychž wuměnjenjo jatych mjez Francózskej a Němskej so stawa. Po nich ma so wjetšina podwyškow a muži, kotřiž su hižo dlějši čas zajeći, do swojeje domizny wróćić pod tym wuměnjenjom, zo so při wojowanjach („Kriegsoperationen“) hižo njewobdźěla.

Tu přistajimy, štož njedawno wyšnosć wo tajkich našich wojakach wozjewješe, kotřiž su z ruskoho zajeća domoj přišli. Po tym maja tajcy zasy do wójska zastupić a budźa też zasy wojować dyrbjeć. Woni dźěn njewróćeja so na zakładźe někajkoho podobnoho wujednanja domoj, kajkež je mjez Němskej a Francózskej a bórzy też mjez Jendźelskej budźe, ale po wujednanym měrje z Ruskej a su tak dospołnje swobodni.

Swětowy rozhlad.

Němska.

16. junija bě 30 lět, zo je kejžor a kral Wilhelm II. swoje dwoje knježeństwo nastupił. K tomule dnju je so jomu wjele zbožopřećow wuprajiło, wosebitych swjatočnosćow pak dźiwajo na wójnu njebě. Swój swjedźeński dźeń přeżiwi wón we hłownym lěhwje při Hindenburgu a Ludendorffje. Tam wosławi joho Hindenburg z jara zahorjenej narěču, za čož so kejžor z jadriwymi słowami podźakowa.

Kejžorstwowa banka trjeba nuznje złoto.

Nětkle su nimale jenož bankowki abo papjerjane pjenjezy. Zjawne spomoženjo pak sebi kruće žada, zo su bankowki po móžnosći sylnje ze złotom zawěsćene. Naléto 1917 běše tele zawěsćenjo hišće 31,9 %. Mjez tym je suma papjerjanych pjenjez, kotrež su we wobkhodźe, stajnje rostła. Jich załožk so wjele pomjeńši, jelizo złoto kejžorstwoweje banki so njepowyši. Wšo štož mamy we wukraju kupować, cyrobiznu atd., dyrbimy ze złotom płaćić, dokelž je nětko wšudźom złota płaćizna (Währung) zawjedźena. We wójnje móže Němska jenož mało wuwožować, tuž mało złota z wukraja k nam dóńdźe. Pola złotnikow je mało złota. Knježeństwo wšo wuswojić njemóže, zo njeby tute rjemjesło zničiło. Tam a sem tola hišće ludźo złoto khowaja. Tuž wyšnosće wšitkich należnje napominaja, zo bychu wšitcy złoto, kotrež hišće maja, wotedali, za čož nětčiše pjenjezy dóstanu. Wosebje so žada, zo bychu tajcy, kiž maja złote debjeńki, tute wotedali. Za to so zapłaći po wazy $2\frac{1}{2}$ hr. za gram. Mnozy wosobni, też wjerchojo našich zwjazkowych krajow, su swoje złote pokłady a drohe kamjenje hižo woprowali. To pak ma so powšitkownje stać. Tuž je wosebity tydźeń wot 22. hač do 30. junija za wotedawanjo a předaco złota postajeny. Štóž hišće što ma: pjenjezy, rjećazki abo druhe wěcy, njech je wopruje za wótčinu; to sobu zawěsći naše skónčne dobyćo.

Centrum a centrumske nowiny.

W čisle 23. rozprawjachmy wo tym, kak něhdźežkuli centrumscy wolerjo přećiwo Erzbergerej dźěłaja, a kak su tohodla samo na centrumski wubjerk do Barlina so wobroćili. Na to je centrumska frakcija kejžorstwowoho sejma 9. junija 1918 jenohłósnje mjez druhim też tole wotmołwiła: . . . Centrumske nowiny su dotal za swój najnadobniši zaměr měłe, poćahi mjez frakciju a wolerjami skrućeć. Tele dobre poměry pak so cyłej stronje do škody kaža, hdyž přez wašnjo, kaž wone wšelake postajenja frakcije přimaja, abo zo přećiwo jenotliwym jeje sobustawam dźěłaja, wolerjam dowěra k frakciji so podrywa. Dóńdźe-li k tomu, zo su nowiny a frakcija wšelakoho měnjenja, dha nimaja so wone — to sebi interesy frakcije žadaja, — zjawnje wujednać; to ma so wěcownje z wubjerkom frakcije dorečeć.

Tam w čisle 23. tehdy prajachmy, zo zakhadźenjo přećiwo Erzbergerej najskerje wěsta strona zawinuje, kotraž njecha jenož Erzbergera ćisnyć, ale też centrum rozdwojić. Tu mysličku wupraja jasnje w „Schles. Volksztg.“ (čo. 273. z 14. junija) arcyměšnik z Tichowa: „Najwjacy stej ke agitaciji přećiwo centrumskomu kandidatej w Hliwicach (— hdźež měješe so njedawno zapósłanc do kejžorstwowoho sejma wolić a centrum přećiwo Polakam podleža —) joho wšoněmske zmyslenjo, kotrež je prjedy jónu wuprajił, a joho přikhilnosć k „wótčinskej stronje přinošałoj. Za zaměry wótčinskeje strony hižo so šleski lud, njech je němski, njech pólski, dobyć njeda. Też njeje njeznate wostało, zo so mnozy wo to prócuja, zo bychu centrumske nowiny za wótčinsku stronu a jeje wšoněmsku dušu dobyłe; też, zo so powěda, zo su rozhorjene zakhadźenjo přećiwo Erzbergerej jenož wšoněmscy šćuwarjo za wójnu naparali . . .“

Bołharska a Ruska.

W „Narodni Prawa“ wozjewi — mjez tym wotpušćeny — ministerpraesident Radoslawow: „Bołharska njetrjeba so ruskoho kolosa wjacy bojeć; změje pak za přichodne wuwićo Ruskeje so też dale zajimać. Přichodne zarjadowanjo ruskich znutřkownych wobstojnosćow změje też po wójnje za nas wulku ważnosć. Wša ruska inteligenca je jenohłósnje připóznała, zo su Bołharojo za swoje narodne zjednoćenjo, nic pak přećiwo ruskomu ludej wójnu wjedli. Bukarestski měr njeje jenož tych spokojił, kotřiž so prjedy jónu Ruskeje bojachu, ale też tych, kotřiž mějachu lubosć k njej.“ A nowina „Utro“ pisa: Wobstojnosće mjez Bołharami, kotřiž su nětko do jenoho stata zjednoćeni, a Ruskej, z znutřka nětko wobnowjenej, maja runje nětkle dospołnje so přemėnić. Ženje njepřestanu so wěrni Bołharojo za stojnišćo Ruskeje zajimać; nawopak; wšě zjawne měnjenjo cyłoho bołharskoho ludu rozmołwja so nětkle wo ruskich prašenjach. (Po „Augsburger Poststg.“ čo. 277.)

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Joho Majestosć naš kral Friedrich August dźensa sobotu 22. junija w 11 hodźinach do Budyšina přijědźe. Po swjatočnym powitanju poda so do tudomnoho kopornika, zo by sebi tule wulkotnu twornju wobhladał, potom wopyta ludowu kuchnju na Židowje. Powobjedowawši pola wokrjesnoho hejtmanna poda so $\frac{1}{4}$3 do Delnjeje Wjazońcy, hdźež sebi Hultschowu fabriku na cwibak, a potom do Hornjeje Wjazońcy, hdźež sebi towaršnu a koloniju za měšćanske dźěći wobhlada. W 4 hodź. dojědźe do Wjelećina, hdźež cyrkej, młodownju z ludowej kuchnju wopyta a pola Hünlicha kofej přiwozmje. W 5 hodźin poda so dale do Korzymja. Tam sebi mechanisku tkańnju a předźernju Maxa Pelza wobhlada a wustaw za dźěći a koloniju za měšćanske dźěći wopyta. $\frac{3}{4}$6 poda so Joho Majestosć do Šěrachowa na tachantske kubło, hdźež budźe wječeř. We 8 hodź. so Joho Majestosć ze železnicu zasy do Drježdźan wróći.

Z Budyšina. Towarstwo kat. młodźencow wuhotuje — při rjanym wjedrje — jutře njedźelu w Małsecach „lětni swjedźeń“ z třělenjom, pluwanjom, wjesłowanjom a pod. a přeprošuje k tomu tudomnu wosadu a susodne młodźencowe towarstwa.

Z Budyšina. 21. t. m. wudźěli najdostojniši knjez biskop česćehódn. diakonej Köhlerej,

rodżenomu ze Solanda pola Šěrachowa, měšnisku swjećiznu. Jutře změje młody měšnik we Šěrachowje swój prěni wopor Božeje mšě. Hdże a hdy zastojnstwo nastupi, njeje hišće znate.

Štwórtk, pjatk a dźensa dósta tu knjez Lehmann, studowacy bohosłowstwa, rodżeny z Lipska-Lindenau tonsuru a nižše swjećizny. Wón drje ma hišće lěto na universiće a lěto w alumnaće studować; po najnowišich postajenjach nowoho cyrkwinskoho prawa pak ma so wudźělenjo na měšnistwo přihotowacych swjećiznow khětro rozćahnyć, tak zo je radźomne, nižše swjećizny prawje zahe wudźěleć. Nowy klerikař je 24 lět stary, je 3 lěta w polu był, tam bu tak do praweje nohi ranjeny, zo je nětko z wójska dospołnje puščeny. Wón ma wuznamjenjenjo železnoho křiža II. rjad.

Z Banec. Hrózbne krawne žně na bitwišćach — před lětušimi žnjemi! — Zasy žaruje wosada tak ruče po wotsalhiću njeboh Jurja Deleńka do wěčnosće wo jenoho swojich synow. Sobotu 8. junija přińdże do statoka žiwnosćerja Michała Zyndy w Banecach list z postrožacym wozjewjenjom, je jich najmłódši syn a bratr Jurij padnył. Po prěnim lohkim zranjenjenju a dlějšim přebywanju w Kamjencu bě so 28. apryla z nowa do pola podał jako třělc w 1. mašinskej kompaniji saksk. pěšoho połka čo. 102. 3. junija, hdyž bě po jědź za swojich ludźi na puću, so přez wutřěl njepřećelskeje artillerije ćežko zrani a bórzy po tym wudycha. Kaž listaj joho towaršow a wjednika kompanije dopokazujetaj, sebi wšitcy joho wulcy ważachu a mějachu wjesołoho, młodoho pachoła rady. Joho leutnant pisa zrudźenym zawostajenym, zo kompanija z nim zhubi swědomitoho a zmužitoho wojaka, kotryž je sebi za tak krótki čas, zo kompaniji přisłušeše, dobył česćowanjo pola swojich předstajeuych a kotryž so na to derje wustoješe, sebi lubosc swojich towaršow w połnej měrje zasłužić. Bohužel njebě kompaniji dotal móžno, ćěło zemrětoho wukhować a čestnje pohrjebać, dokelž njepřećelska artilerija stajnje městno z ćežkim wohenjom potřěluje. Zawostajeni sami dotal su w njewěstosći, hdże je jich luby syn padnył.

Njech jomu do zažnoho rowa słowo serbskoho spěwa zaklinči:

Bóh jomu ćiche łóžko daj
a pokoj pod zemju.
Wón wěčnu česć sej dobył je
a krónu njebjesku.

Ze Zejic. Wyšši dźesatnik Mikławš Krawc, kiž pola pěšeje artilerije służi a je bratr njedawno padnjenoho Michała Krawca, je železny křiž II. rjad. dóstał. Joho wyšši rozkazowař přepoda jomu sam tele wuznamjenjenjo, kiž je sebi zasłužił za swoju zmužitosć při poslednich wojowanjach. Hižo prjedy su jomu Friedrich-Augustowu medaliju spožčili. Hižo 4 lěta stoji před njepřećelom. — Přejemy wuznamjenjenomu wjele zboža.

Z Khróšćic. Jakub Hojeŕ, jězdźeŕ při pěšej artileriji — zwónk našeje farskeje cyrkwje — bu 9. junija z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Přejemy wuznamjenjenomu wjele zboža, zo by so zasy mohł strowy domoj wróćić a swoje nowe zastojnstwo, na kotrymž z cyłej wutrobu wisa, bórzy zasy w cyrkwi wukonjeć. Z woprědka wojowaše w Ruskej a naposledku přińdże hakle do Francózskeje. W kóždym lisće pisa, kak je w duchu stajnje při nami, hdyž mamy Bože służby a kak rady chcył swoju służbu zasy wobstarać. Njech so jomu joho horce přeću bórzy dopjelni.

— Hdyž běchu tudomni Šramic zańdźenu njedźelu wšitcy w nyšporach, podaštaj so dwaj mužskej do jich dwora a počinaštaj tam młode kački łójić. Tola prjedy hač so jimaj poradźi žanu dosahnyć, přińdże šulska holca kotrejež so nabojawši dyrbještaj woteńć. Tak njeměještaj zbožo dobreje kačeje pječeńki.

— W nocy kradnychu so tu z blejchi někotre košle a kholowy. Je jara strašne, we nětčišim času šaty w nocy wonka wostajić. Tak maja je paduši hnydom přihotowane bjeze wšeje prócy.

Z Dobrošic. Też našu wjes wopytachu zańdźeny pjatk w nocy paduši. Hižo wjacy razow běchu so tu pola někotrych wobsedźerjow kokoše kradnyłe. Pjatk w nocy pak pokradnychu žiwnosćerjej Domašcy khlěb a butru, pola khěžkarja Hadanka zasy někotre kury, a pobychu też w hołbjencu žiwnosćerja P. Šołty, hdźež rjanomu hołbjej hłowu wotwjertnychu, joho pak na dworje mortwoho ležo wostajichu. Najskerje běchu dobru pječeńku zasy zhubili.

Z Kukowa. Zo też pola artilerije naši wojacy škoduja, to nazhonić dyrbješe naš wjesnjan Michał Hěblak, syn žiwnosćerja Michała Hěblaka. Kanoněr při jenym pólnym artil. połku činješe wón krawne bitwy w meji na zapadnej fronće sobu. Při tym zrazy njepřećelska granata do joho baterije a zarazy nimale wšěch ludźi a konje. Wón sam wosta ćežko ranjeny na bitwišću ležo (do lěweje nohi, ruki a ramjenja) a po najnuznišim zawjazanju bu potom do lazareta w Mundesheim pola Ludwigshafena přewjezeny, hdźež so nětko hižo wjacy njedźel lěkuje. Přiwuzni zhonichu zrudny podawk přez serbskoho towarša, kiž bě pola pódlanskeje baterije.

Z Ralbic. Sobotu dopołdnja měješe zwonkowna Rachelowa njewitany wopyt, kotryž wšak też njewohlada, ale hdyž z łuki dom přińdże, pytny, zo je w jeje domje něchtó pobył. Wosadnik bě swoje „swjećatka“ přisadźił. Rachelowa bě tam něšto pjenjez skowane měła. Paduch bě sebi wokno wočiniwši tam nutř zaléźł a tam cyły dom přeryl, sobu wzał je na 50 hr. pjenjez a blešu spiritusa, něšto butry bě sebi do łoža stajił a je potom najskerje z kwatkom ćěkajo na nju zabył. Też Racheloweje dobre črije bě drje sebi přiho-

Rozkałany slub.

Powěda Radlubin.
(3. Pokračowanjo.)

Přichodnu njedźelu bórzy po nyšporje stoještaj hospodarjej přede wsu před žitnym zahonom a khwaleštaj trejdu.

„Lětsa budźa kopy“, rjekny jedyn. „Při płódnym wjedrje naléta je so žito krasnje rozpjeńkojićiło a stoji, kaž skoro njepomnju.“

„Nó, ty pak sy też hnojił, zo je so polo zhibowało“, wotmołwi druhi.

„Ach, hnój sam wšak njeje činił“, wobaraše tamón, hačruniž běše jomu khwalba jara přijomna. „Žita su lětsa wšudźom rjane. Hladaj jeno, hdźežkuli chceš: wšudźom lute žohnowanjo! Žita stoja kaž murja. Zo jeno by wjedro při kćěnju hójiło, potom budźa też kórcy.

Pokazujo po šěrokich honach dohlada so na wóz z pisanymaj šumelomaj, kotryž so w połnym skoku ke wsy bliżeše. „Štó tola tamle jědźe z tajkimaj wosobnymaj šumelomaj?“ rjekny.

„Njeznaješ toho?“ měnješe joho susod. „Po šumelomaj sudźu: to nichtó druhi njeje, khiba Němčanski Pocpula. Štóha by hewak w Delanach tajkeju šumelow měł! Wšak sy jej widźał, hdyž jutry za křižerje jěchachu. Cyłe jutry dźěn běše wo nimaj rěč.“

Mjez tym bě wóz cyle blizko přijěł. Pohonč šlipny do konjow, a w spěšnišim skoku dźěše nimo hospodarjow.

„Woprawdźe rjanej to konjej. Kak jeno zahrabujetaj!“

„Haj, z tymaj njetrjebał so hrabja jěć hańbować. — A ty maš prawje: Němčanski młody Pocpula. Hdże też to je so tón nastajił?“

„Ach, wěš, młodźi ludźo maja něštožkuli na starosći, na čož my stari wjacy njemyslimy,“ měnješe susod z wočomaj mikotajo.

„Měniš?“ posměwkny so tamón.

Wobaj stupištaj do srjedź puća, zo byštaj dale do wsy widźałoj, hač wóz něhdźe we wsy zastanje abo dale pojědźe. Hdyž skónčnje widźeštaj, zo před Mudrochec dworom zastawa, pohladaštaj sebi do wočow: „Aha!“ rjeknyštaj; potom wobroćištaj so dale do polow.

Před korčmu nimale na spočatku wsy stoještaj tohorunja dwaj hospodarjej, kotrajž chcyštaj so prjedy z karančkom klóštyrskoho wokřewić, hač na swoje zahony hladać dźetaj. Před korčmarjec durjemi zastawši hladaštaj na japanske plećate kórki, kotrež bě sebi korčmař we horncach plahował a nětko do zahrodki pod woknami sadźił.

„Zo jeno sebi je tola přezahe won sadźił njeje“, rjekny jedyn z njeju, „lodowi mužojo hišće njejsu nimo.“

„Korčmař je zažny muž“, wotmołwi druhi, „a často ma z tym zbožo. „Njewěš, kajke měješe loni kórki? Zažne kórki su też najlěpše.“

Hdyž takle rěčeštaj, přijědźe wóz z dwěmaj pisanymaj šumelomaj do wsy. Hospodarjej zabyštaj korčmarjowych kórkow a hladaštaj za konjomaj. „Dundyrske tola, to stej konjej!“ dźiwaše so jedyn.

„Haj, Němčanski Pocpula so do koni rozemi“, dźeše druhi.

Hdyž wóz před Mudrochec dworom zasta, pohladaštaj sebi mužej do wočow a rjeknyštaj: „Aha!“ Potom překročištaj korčmarjec proh.

„Porjedź namaj kóždomu karančk klóštyrskoho“, rjeknyštaj do korčmy zastupiwši.

Korčmař sedźeše pola šenkwasa za blidom; před sobu měješe wotewrjeny „Posoł“ ležo, tola šiju naćahujo hladaše přez wokno, štó tam nimo jědźe. „Njeběše to Němčanski Pocpula?“ wopraša so přikhadźaceju hosćow. „Hdże tón tola hišće chce?“

„Před Mudrochec dworom je zastał“, wotmołwještaj hosćej.

„Před Mudrochec dworom? Aha!“ přispomni korčmař, potom dźěše hosćomaj klóštyrske porjedźeć.

Sam knjez farař, kiž runje při woknje stojo swojim kwětkam přiliwaše, zamyli so při swojim dźěle, hdyž tajkej pisanej šumelaj nimo běžeštaj. Za konje so knjez farař jara zajimaše, tohodla njemóžeše sebi pomhać, khiba zo so z woknom nakhili a za tymaj šumelomaj hladaše. „Tajkejle konjej! Stupataj, kaž po groće.“ A hišće dale so z woknom nakhili. A widźeše, zo wóz před Mudrochec dworom zastawa. „Aha!“ přispomni sebi knjez farař. „To pak hišće budu ja bórzy wo tym wopyće něšto wjacy słyšeć. Nó, prawje tak! To je dobre znamjo, hdyž su sebi ludźo dobri, a to tajcy dalocy, to móžu jenož khwalić.“ Potom hladaše zasy za swojim dźěłom. Štóžkuli so na wóz před Mudrochec dworom dohlada, wobdźiwaše drje prěni wokomik rjaneju šumelaj potom pak měnješe: „Němčanski młody Pocpula — aha!“

Mudrochec mějachu wrota kruće začinjene: njewočakowachu wopyta. Wulka kołbasa dźěn běše hižo dawno nimo; też jutry běchu so pominyłe, a hač do kermuše běše hišće dołha noha.

Mudrochec čeledź bě so po swačini do swojich komorkow wotsaliła, Mudrocha a joho synaj a Kata sedźachu hromadźe we jstwje, powědachu pak jenož mało, haj a ně a hodźi

tował, ale najskerje bě je zhubił, dokelž běchu před woknami stojo wostałe. — Też pola kublerja Čornaka su paduši pobyli a něšto mało sobu kazali. To je hižo druhi raz, zo su pola Čornakec pobyli.

W nocy wot poslednjeje póńdźele k wutorje pobychu tu zasy paduši pola Wałdźineje a wzachu 7—9 bleši wina, 3 kašće čěskoho piwa, něšto blešow sinalko a 4 pokruty khlěba. To je šwarna hromadka. Paduši su najskerje hnydom z psyčim zapřahaṁ tu byli. Pola Kućankec su sebi něšto kuskow (powěda so wo połtřeća khany) butry požčili — ale njejsu ničo prajili, zo a hdy chcedźa zasy wróćić. — Też pola Čornakec su zasy pobyli, tam wzachu najskerje něšto drasty a też něšto jědźe.

Ze Smječkečanskich kupjelow. Różowy swjedźeń wuhotowa so njedźelu w tudomnych kupjelach za składowanjo Ludendorffowoho dara. Pokhmurjene njebjo a najprjedy słaby dešć bě wšak mnohich wokolnych wotdźeržał, ze swojej přitomnosću a móšnu k swjedźenjej a darej přinošować. Officirski khor Kamjenskoho bataljóna pěškow čo. 103, na čole k. major Schäffer, bě w połnej ličbje přikhwatał. A tola bě so rjany dar — na 460 hr. — nahromadźił a česći daricelow, kaž też předawarki — běchu to holcy Worklečanskeje šule pod nawjedowanjom knježny wučeŕki Welsec. Hišće zbytkny Kamjenski połk — 9 muži — koncertowaše. Dešćik zahna wšěch pod škitacu třěchu, ale wjesołej mysli přitomnych ničo njezeškodźi. Skerje ju pozběhowaše z dźakownosću napřeco Bohu, kiž bě tak horco žadany dešć pósłał. Na tutón dar z njebjes k Ludendorffowomu dnjej złožowaše k. farař dr. Albani ze Smječkec swoje postrowjace słowa a skónči je ze sławu na wótcny kraj, na našich wjednikow a wojowarjow. Při tym pokaza na přezjednosć mjez Němcami a Serbami. Mjez přednoškami wojeŕskeje kapały spěwachu hólcy Pančičanskeje šule třihłósne spěwy, němske a serbske, a žnějachu přiklesk. Hdyž bě so officielny program wotwił, poskićachu też hosćo Janskeje kupjele něšto k powšitkownej zabawje. Krasne róże bě wobsedźeŕ štomoweje šule k. Sperling darił a tak je nimale na 2000 hriwnow k dobrym wótčinskim skutkam přinošował.

Z Brězneje (pola Kamjenca). K wěstomu hospodarjej přińdźe žurkowaŕ wo kusćičk butry. Žona měnješe, zo žaneje nima. Tu poskići kupc 8 hr. za bertlk kany; nětko měješe hospoza nadobo 2 kanje na předań. Dale chcyše jeja měć a 1 hr. za jene. Hdyž hospoza, prajiwši, zo dyrbi na hnězda pohladać hić, so wotsali, ćekny kupc z butru a z pjenjezami. — Tuž, hospozy, mějće so na kedźbu!

Z Kamjenca. Hač dotal jědźeše z Arnsdorfa do Kamjenca kóždu njedźelu a swjaty dźeń wječor jedyn ćah — prózdny; ludźi sobu njebjerješe. To je so nětko přemjeniło; wot nětko móža też ludźo z nim jězdźić. Wón wotjězdźuje z Arnsdorfa 6^{34} wječor, 7^{05} z Połčnicy a je 7^{20} w Kamjencu. Tónle ćah čaka w Arnsdorfje na ćah, kiž z Drježdźan-St. města 5^{25} wujědźe, z Nowoho města 5^{40}.

Z Biskopic. Rěč je tu zasy dóstał wěsty wojak Karich. Před lětom bě so wonka w polu zasypnył a při tym rěč zhubił. Njedawno zemrě jomu nadobo nan. To přimny joho tak, zo duchowna rozhorjenosć jomu nětko zasy rěč wróći.

Z Lubija. Tu rozdźěli so šulskim dźěćom, 320 jich bě, kaž je to tu hižo přez wjacy lět wašnjo, přez 300 kwětkowych pjeńčkow. Nazymu maja je wone šulskomu dohladowaŕstwu zasy pokazać. Štóž je swoju różičku najrjeńšo wobhladał, dóstanje potom myto. Tak ma so dźěćom lubosć ke kwětkam a jich wothladanju zaśćěpić.

Kwětka je něšto rjane. A kak krasny je dom, hdyž je po woknach a zahrodkach debjeny z tejle nadobnej rjanosću. Cyła wjes dóstanje přećelnoho, luboznoho napohlada, hdźež so na zahrodki a z kwětkami postajene wokno dźiwa. Kedźbliwosć na to a lubosć k tomu měła so mjez Serbami hišće bóle zakorjenić hač dotal. Nadpadne runje won je w městach a też w němskich wsach, kajkoho dorozemjenja tam za tule wěc maja.

Wšelčizny.

Nowe płaćizny za žita je zwjazkowa rada 15. junija postajiła. Kóždy ratař drje wočakowaše, dźiwajo na drohotu wšoho toho, štož wón potrjeba a sebi kupić dyrbi, zo też budźa płaćizny tejle drohoće přiměrjene. Zo wone přepowyšene njebudźa, to je wězo wědźał; wšak je dawno nazhonił, zo jomu tak zbožo njekćěje kaž industrielnym, kotřiž so z wójnskim dobytkom překormuja. Zo pak płaćizny so wo tak mało powyša, kaž nětko postajenjo zwjazkoweje rady pokazuje, drje sebi tola myslił njeje. Za tunu pšeńčneje a ržaneje muki změje so wo 35 hr. wjacy płaćić hač dotal, za tunu wowsa a ječmjenja wo 30 hr. Tuž je powyšenjo při pšeńcy 12, różki 13, wowsu a ječmjenju 11 procentow dotalneje płaćizny. Pomysliš sebi na to, zo su wudawki za dźěła a grat atd. hrózbnje zrostłe, płaćiwosć pjenjez pak wo wjele spadła, potom dyrbi so wuznać, zo su płaćizny za žita hišće małe.

Też zažne młóćenjo ma so zasy mytować; ŕěka, zo je so loni jako dobre wupokazało. Wěrne pak wostanje, zo wužitk z toho změja zasy wulkoležomnosćerjo, kotrymž je možno, hnydom wumłóćić, bity pak budźe zasy mały a wo myto přińdźe, dokelž hnydom młóćić njemóže. Na myto budźe so płaćić za tunu do 16. julija 120 hr., do 1. aug. 100 hr., do 16. aug. 80 hr., do 1. sept. 60 hr., do 16. sept. 40 hr., do 1. okt. 20 hr.

2 hr. (twjerdy pjenjez) wot 1. julija też pola kejžorstwoweje kasy wjacy płaćiwosće njeso a to drje tola. Mudroše bě sama dymka hasła, štož so jomu hewak jeno dwójcy za lěto sta, póstnicy a kermušu po wobjedźe, zo sebi při njej wusny, hdyž bě wječor prjedy přez čas w korčmje bjesadował. Za to pak kedźbowachu wšitcy ćim bóle za kóždym dupotom a ropotom na puću a před dworom.

„Maš ty tola wšitko přihotowane, Kata?“ wopraša so nadobo hižo třeći króć.

Kata pak njeměješe wjacy khwile wotmołwić. Jan, kotryž při woknje sedźeše, zawoła: „Wón tu je!“ a bliži wokomik běchu hižo wšitcy štyrjo ze jstwy, Mudrocha, Jan a Jakub na dworje, Kata stoješe w khěžinych durjach. Horjeka na nakhěži hladachu holcy z woknom do dwora, na rězańcy stoještaj wotročk a kruwaŕ tohorunja we woknje: „Štó je přijěł?“

„Jano, Jakubje, běštej tola a wočinjejtaj wrota, a njedajtaj jomu wonka stać!“ wołaše Mudrocha, zo bě po cyłym dworje słyšeć. „Hdźe dha wotročk je, zo by tule wóz z puća storčił? A kara tu też stoji; dźowka też wostaji wšitko stojo a ležo, kaž so ji wuzdanje.“ Mjez tym stoještaj wóz a kara na swojim městnje a na šěrokim dworje běše za dwaj konjej a jedyn wóz dźesać króć ruma. „Jakubje, dźi a hladaj tola, hač je w konjencu wšitko w rjedźe! Su tola korta čiste? Je tam dosć wowsa a syna? — Witajtaj, hólcaj z daloka!“, wołaše potom na Pocpulu a pohonča, kotrajž běštaj do dwora zajěłoj. „Witaj, Jakubje! Witaj, pohončo! Tajkele njenadźite wjeselo! — Wotročko, pomhaj dźěn wupřahać! Kruwarjo, nó dźěn so přimaj postronka a njestoj tu, kaž by chcył zywanjo předawać! — Jakubje, nó mi tola tej konjej derje wobhladajće! Nasypajće jimaj wowsa! Natykajće jimaj syna! Staj dźěn so tola wuběžałoj tajkile puć. A wušlahajće jej prawje kedźbliwje, zo jimaj naše konje žaneje křiwdy sčinić njemóža! To by tola nimo měry wulka škoda była, hdy by jimaj što zwadźeło.“

Nětko wobroći so Mudrocha zasy k Pocpuli a při tym dohlada so na brašku, kotryž we wrotach stoješe. Lědma bě mjenujcy Pocpula před wrotami zastał, běše tu też braška kaž by připadnje nimo šoł. Z Pocpulu popowědawši počinješe so we wrotach stojo, kaž by chcył dale hić, njeńdźeše pak tola.

„Braška, njekhodź dźěn dale, pój tola nutř! Ty dołho wjacy pola nas był njejsy. Hladaj jeno, kajki mamy my žadny wopyt. Pój, móžeš nam zawěsće wjele nowoho powědać, wšak daloko po kraju khodźiš; to změjemy hnydom dušnu bjesadu!“

Nětko so braška też wjacy njewobaraše, a Mudrocha wjedźe swojeju hosćow do jstwy. Tu spočinaše so nowe witanjo. Też Jan a Jakub přińdźeštaj bórzy za nimi a Kata z nimaj, a nutŕwitanjo traješe dobru khwilu. Potom pak dopomni so Mudrocha na swoju hospodarsku winowatosć. „Jano“, rjekny, „wzmi sebi tola wulki karan a doskoč z nim ke korčmarjej a přinjes nam połny karan piwa, zo tu njebychmy bjesadowali, kaž karpy na pěsku. Jakubje, dźi tola a zawołaj kruwarja, zo by hnydom ke klamarjej doběžał a nam horšć abo dwě trubkow přinjesł! Kurić trubku tobaka, njejwěrno, Jakubje, to je krasna dobrota“, tak wobroći so k Pocpulic Jakubej.

„Ach, nano, to wšak njeje trjeba“, wobaraštaj Jan a Jakub nadobo. „My dźěn hišće mamy wot jutrow połnu pičołku dobroho piwa w pincy ležo; póńdu ju hnydom natyknyć“, rjekny Jan. — „Ja sym sebi wóndanjo cyły kašćik trubkow kupił; mam je horjeka; lěpšich też klamaŕ nima, hnydom je přinjesu“ měnješe Jakub.

„Ale tak njech kruwaŕ tola k rěznikej doběži a njech nam něšto puntow dobreje kołbasy přinjese; dyrbimy tola też něšto k přikusowanju měć!“

„Ach, nano, to wšak njeje trjeba“, wobaraše zasy Kata, „ja wšak mam a hnydom wam přinjesu.“

„Nó, ty pak sy dušna hospoza, ty sy přecy ze wšěm wobstarana a na wšě možnosće rozhladniwje mysliš; hdy bych ja tebje njeměł — a swoju rěč přetorhnywši pokračowaše: „Ale, Kata, zwaŕ nam potom też dobroho kofeja a napječ nam něšto plincow! Tebi wšitko tak wot rukow dźe, to budźeš ty bórzy hotowa. Njech dźěn tebi dźowka trochu pomha!“

„To wšak mózu“, wotmołwi Kata; wědźeše wšak, zo dołho trać njebudźe. Krop ke kofejej so hižo warješe; cokor běše naklepany a plincy so we wulkim hornu jara rjenje hibachu; też pomazki běchu hižo pomazane a dušnje z kołbasu a mjasom pokładźene; trjebaše jenož po nje do kuchnje dóńć.

Mjez tym zo wšitcy tŕo, Jan, Jakub a Kata wobstarać dźěchu, wobroći so Mudrocha k Pocpulic Jakubej: „Jakubje, tajkule hospozu bych ja tebi přał, kajkaž naša Kata je. Ty sy tajki wustojny hospodaŕ, kajkohož móže sebi človjek dołho pytać, haj tebi bych ju ja přał. To byštaj wój hromadźe hospodariłoj, ty na polach a na łukach, a wona po domje a po hródźach, a ludźo bychu so dźiwali, kak so wamaj kubło rói. Ty tola, sebi ja myslu, dołho wjacy čakać njebudźeš. Předołhe čakanjo wšak też dobrotu nječini.

(Přichodnje dale.)

změje. Tuž njech kóždy na pósće sebi do 1. julija přemjenić da, kiž hišće slěborny dwěhriwnowski pjenjez ma. Pozdźišo so jomu jenož hišće slěbro zapłaći.

Nuza w Čechach bywa přecy hórša. Kaž ze sakskich namjeznych kónčinow so pisa, tam mnozy do Sakskeje khodźa a pokupuju tam za wysoki pjenjez, štož nož móža dóstać. Też drastu poskićeja za cyrobu.

Płaćizny za cyrobu su w Čechach runjewon hrózbne a pokazuja, kak ćežko je tam nješto dóstać. Za liter mloka płaći so 1 króna (= 68 pj. w měrnym času, nětkle wjele wjacy); za kg twarowa 7 krón., za kanu butry 52—60 krón.; za kg (= 2 punty) ržaneje muki 52, pšeńčneje 16—18, za kg tučnoho swinjacoho mjasa 46—50, howjazoho 8—10, konjacoho 15—16, za kg nepli hač do 2 krónow.

Należnosće našoho towarstwa.

Předsydstwo a wubjerk towarstwa ss. Cyrilla a Methoda měještej wutoru 18. t. m. w Serbskim domje wot 3 hač do 3/4 5 hodź. zhromadźiznu. Wobžarować so dyrbješe, zo běštaj ze wsow jenož dwaj dowěrnikaj, mjenujcy knjez kapłan Mič a knjez farar Rjeda přišłoj; wšitcy druzy přitomni běchu z Budyšina samoho. Zrozemić da so wěc někak z toho, zo běchu někotři knježa duchowni hižo dźeń prjedy na konferency w Budyšinje byli, dwaj dnjaj za sobu pak zawěsće woteńdźenja njemějachu.

Najprjedy poręča so wo tym, hdy a hdźe ma so lětuša hłowna zhromadźizna wotměć. Dokelž je wójnskich wobstojnosćow dla tajka zhromadźizna na wsach jara wobćežna, postaji so za městno skhadźowanki Budyšin (Serbski dom). Wona ma 30. t. m. być a so w 5 hodź. započeć. Porjad budźe kaž přecy: rozprawy, přednošk, namjety. Wólby njetrjebaja so žane wotměć, dokelž su so loni stałe a předsydstwo so na 3 lěta woli. Přednošk je najdost. knjez praelat Skala lubje přilubił.

Na to so wobzamkny, zo ma wunošk „towarstwoweje pokładnicy so ćišćeńi dać z tym wuměnjenjom, zo ma wona dań za fond zapłaćić a dwě akciji po 1000 hr. wupłaćić.

Dale poręča so wo „Krajanu“. Po zemrěću redaktora † knjeza fararja Wingerja, je zasy wysocydost. knjez kanonik dr. Rězak redaktorstwo našeje tak ważneje a jeničkeje katolskeje protyki přewzał. Jomu słuša za to wosebity dźak towarstwa; zawěsće poradźi so joho wustojnosći, naš „Krajan“ w duchu † k. redaktora dale wjesć.

Pjenježnje stoji z „Krajanom“ lěta 1918 hubjenje; na něhdźe 420 hr. dołha je sebi načinił, byrnjež bě so za jedyn 60 pj. žadało. Wina na tym je drohota, kotruž je nam hrózbna wójna skoro na kóždy bok wupłodźiła. Wójna pak je też wina, zo je wosebje přecy mjenje nawěškow. To ma so ćim bóle wobžarować, dokelž runje wone maja wudawki za cyłe wudaćo protyki wurunać; wotebjerański pjenjez sam to ženje njemóže. Z tejele winy so wobzamkny, też na 1919 płaćiznu na „Krajan“ powyšić a to na 80 pj. Z tych samych winow so też Posoł njewupłaća a myslička so wupraji, zo mělo so wot započatka 1919 za njón 5 hr. wotebjerańskoho wotpłaćenja zběrać. W tej wěcy pak so hišće ničo njewobzamkny. Ma so mjenujcy wočaknyć, hač posmjertne nawěški, kotrež je „Posoł“ tele lěto wjele dóstawał, hišće wjacy wunjesu hač prěnje štwórć tohole lěta. Potom by při 4 hr. přinoška wostać mohło. Dokelž pjenjez za wotebjeranjo Posoła rad powyšili njebychmy, prosymy našich wubjerkownikow a dowěrnikow, ludźi prawje napominać, zo bychu skerje tajke posmjertne nawěški Posołej přiwobrońili.

Skónčnje postaji so hišće nješto revisorow: za druhoho revisora towarstwoweje pokładnicy knjez farar Rjeda-Hajničanski, za revisorow pokładnicy ćišćeńnje knježa kanonik Nowak a farar Hejduška.

Z přečitanjom protokola skónči so wokoło 3/4 5 hodźin posedźenjo.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1049. Franc Šołta, leutnant (w polu) z **Radworja**; 1050. Madlena Deleńkowa z **Haslowa**; 1051. Jurij Mikela z **Pozdec**; 1052. Mikławš Delan z **Baćonja**; 1053. Pětr Liška z **Nowoho Łusća**; 1054. 1055. z **Khrósćic**: Pětr Krawža, Mikławš Zarjeńk; 1056. Mikławš Wałda z **Prawoćic**; 1057. Hańža Čornakowa z **Hórkow**; 1058. 1059. z **Hrańcy**: Mikławš Cyž, Hana Lebzyna; 1060. Marija Nowakec z **Pěskec**; 1061. Jurij Mögel ze **Sernjan**; 1062. Pětr Šołta z **Dobrošic**.

Za fond towarstwa: Pětr Liška z Now. Łusća 1 hriwnu.

Za cyrkej w Biskopicach: Ze zawostajeństwa † Pětra Rjedy z Kukowa (přez k. kan. dir. Nowaka) **100** hr.; njemjenowany z Budyšina 5 hr.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

su pola k. fararja dale woprowali: Njemjenowana swójba w Serbskich Pazlicach 20 hr.; k. farski vikar Theodor Dobrucki w Budyšinku 5 hr.; Albendorfski procesijón 55 hr.; přez k. fararja Delana Michał Pječka z Banec 20 hr.; Marija zwud. Disnarjowa w Nowym Łusču 5 hr.; njemjen. w Njebjelčicach 100 hr.; knjez divisijónski farar Jan Cyž w Kašecach 1000 hr. w papjerje wójnskeje požčeńki z prěnjej danju na 1. okt. 1918; k. farar Jan Just w Ralbicach 100 hr. – Pola k. redaktora: Ze zawostajeństwa † Pětra Rjedy z Kukowa 100 hr.; Marija Wehnertec w Budyšinje 20 hr. (wójnsku požčeńku).

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam!

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 22. oktobra 1918**. Nowi šulerjo maja so bórzy, nanajpozdźišo hač do 10. julija t. l. pola podpisanoho direktora zamołwjeć. Tón je też rad zwólniwy k wotmołwjenju na wšě dalše doprašowanja. **Oekonomiski rada prof. dr. Gräfe.**

Kedźbu! **Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Ćišćeńnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k ćišćenju trěbne.** **Kedźbu!**

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeco** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Khrósćanska nalutowańnja

změje na swjedźenju ss. Pětra a Pawoła, **sobotu 29. junija 1918**, popołd. w 5 hodź. w herbskej grychće w Khrósćicach

53. generalnu zhromadźiznu.

Dźeński porjad:

1. Wotewrjeńska rěč knjeza předsydy „k 100. narodninam Raiffeisena“.
2. Zličbowanjo a bilanca 1917.
3. Wumołwjenjo předsydstwa a dohladowarstwa.
4. Rozdźělenjo wunoška.
5. Wólby: a) do předsydstwa, b) do dohladowarstwa.
6. Sobudźělenja abo namjety, kotrež su do 3 dnjow před zhromadźiznu dóšle.

Zličbowanjo a bilanca stej wupołoženej pola zličbowarja.

Michał Kokla, předsyda.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje srjedu **3. julija** popołd. w 4 hodź. (nowy čas) zhromadźiznu w **Haslowje** pola Vi[illegible]ec. Přednošk změje k. kapłan Mič.

Předsydstwo.

Hłowna zhromadźizna
towařstwa ss. Cyrilla a Methoda
budże **njedźelu 30. junija 1918** popołdnju w 5 hodź. w Serbskim domje
w Budyšinje.

Porjad: 1. Rozprawy pokładnikow a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje **předsydstwo.**

We hłubokej zrudobje wozjewjamy zrudnu powěsć, zo je 3. junija přez njepřećelsku granatu na smjerć ranjeny, w kćějatej młodosći w 22. lěće swojoho žiwjenja rjekowskeje smjerće wumrěł naš luby drohi najmłódši syn a bratr

Jurij Zynda z Banec

třěic w 1. mašinskej komp. kral. saksk. pěšoho połka čo. 102.

Dokelž městno, hdźež je padnył, w ćežkim njepřećelskim wohnju leži, bě hač dotal njemóžno, joho ćěło pokhować. Joho khudu dušu pak poručamy pobožnym modlitwam wěriwych. Njech so nětko wěčnoho měra a pokoja wjeseli, hdyž tudy časnoho njeje dočakał.

Wuprajamy tež najwutrobniši dźak za wšitke hortnje a pisomnje wuprajene dźěłbraćo.

W **Banecach** a w polu, 15. junija 1918.

Hłubokozrudźeni: nan **Michał Zynda, bratraj a sotra.**

Ze wšěmi swjatymi sakramentami doma wobstarana je so zańdźeny štwórtk rano w 5 hodź. zbóžnje ze swěta minyła naša luba ćeta

Madlena Wočkec
z Hornjeje Kiny

we 80. lěće swojoho žiwjenja. Prosymy wšitkich přećelow a znatych wo wopor modlitwy za jeje khudu dušu.

Pohrjeb budże njedźelu štwórć na dwanaće na Mikławšku w Budyšinje.

W **Hornjej Kinje**, 20. junija 1918.

Swójba **Hórnikec** w Hornjej Kinje.
„ **Rězakec** we Wotrowje.
„ **Lipičec** w Korzymju.
„ **Šöpsec** we Šěrachowje.
„ **Nowakec** we Wudworju.
„ **Hessec** we Šěrachowje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěšťki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 26. | Budyšin, 29. junija 1918. | Lětnik 56.

Młynski kamjeń a swj. Pětr.

Što mataj tola taj mjeze sobu činić? Je dha swj. Pětr na př. młynske kamjenje ćesał? To by mi dźiwno było; přetož, štož wěm, je wón tola rybak był.

Haj, bě rybak, a swoje rybarstwo sebi važeše. Wšak tola runjewon Jězusej jónu praji: „Hlej, knježe, wšitko smy wopušćili a smy tebje sćěhowali; što nam za to budże?“

Rybak wón bě; tola njedźiwajcy na to ma hornje napismo swoje prawo. Dočitaj wěc hač do kónca.

Sama lubosć bě naš bójski Knjez a mištr też tu na zemi. Wšudźom jenož lubosć dawaše a rěčeše. A tola je wón jónu słowo wuprajił tak połne hrózby, zo lědom hdy je so na swěće hórše rěčało.

Hlejće, tu wadźa so joho japoštołojo mjez sobu, štó je najwjetši mjez nimi. A wón zwoła dźěćo k sebi a stajiwši je srjedź mjez nich praji: „Štóž by jenoho z tutych móličkich, kotřiž do mnje wěrja, pohóršował, tomu je lěpje, zo by młynski kamjeń na joho šiju powěsnjeny a wón do hłubokosće morja potepjeny był.“ (Mat. 18, 6—7.)

Tola jenož dźěći pohóršować njeje złe; ale docyła pohórški dawać. „Njemóžno je, zo bychu pohórški njepřišłe; běda pak tomu, přez kotrohož přikhadźeja. (Luk. 17, 1.)

Haj, běda tomu, kiž někomu pohóršk dawa; kiž někoho pohóršuje, to rěka hóršoho čini, hubjeńšoho; kiž někoho nakaža; kiž druhoho něšto złe nawuči a je na kajkežkuli wašnjo wina, zo tón dotal dobry človjek, na wotpuće přińdźe a do zahubjenja dźe.

Tola, přećelo, nětko jene druhe prašenjo: směš też pohóršk brać? směš so na kóždej wopačnosći druhoho postorkować? sy wosebje potom wuzamołwjeny za swoje wopačnosće, hdyž sy na druhim, předewšim na swojim předstajenym njedostatkow, haj samo hrěchow widźał? Sy na př. też wuzamołwjeny, hdyž so na tych pohóršuješ, t. r. na nich so mjerzaš a potom po nich so tworiš, kotřiž su twoji wot Boha postajeni wučerjo wěry a wjednicy na puću k wěčnosći, a tola sami to njewobkedźbuja, štož wuča a z klětki předuja? abo hdyž tola wo tych abo druhich jich brachach zasłyšiš? — Sy tak wuzamołwjeny, zo potom też sam so přiwobroćiš k złomu? haj swoju cyłu wěru ćisnješ, na kotrejž sy tak wisał abo znajmjeńša woliwknješ a swoje cyrkwinske winowatosće zanjerodźiš? Ně, běda też tajkomu. Přetož: też pastyrjo Jězusowoho stadła, też měšnicy joho swjateje cyrkwje, też wopowědarjo joho wozbožaceje wěry móža swoje brachi měć, a ty dyrbiš njedźiwajcy jich so měć po jich dobrej wučbje, wukonjeć spóznate, wot nich předowane dobre . . .

K wobswědčenju toho pohladajmy na swj. Pětra; na joho powołanjo a joho žiwjenjo.

Lědom bě Jězus joho, započejo swoje zjawne skutkowanjo wuhladał, da žno jomu wosebite mjeno. Z tym chcyše pokazać, zo chce joho też k wosebitomu nadawkej powołać: „Pohladawši pak na njoho rjekny Jězus: Ty sy Syman, Jonasowy syn; ty budźeš rěkać Kefas, štož so přełožuje Pětr (-skała). Wón ma potajkim być po wěrje skała, kotraž njekhabłuje ani w podłozy ani we wjeršku.

A pozdźišo, při brjozy Galilejskoho morja stojo, tehdy, hdyž cyłe črjódy wot Jězusa so wotwobroćichu, bě k njomu rěčał sćěhowace wurjadne słowa: „Ty sy Pětr, a na tule skału natwarju swoju cyrkej a mocy hele njepřemoža ju. A tebi dam kluče njebjeskoho kralestwa. Štožkuli zwjazaš na zemi, budźe zwjazane też w njebjesach, a štožkuli wotwjazaš na zemi, budźe wotwjazane też w njebjesach.“ (Mat. 16, 18—19.) A tehdy, hdyž bě Jězusa so woprašał, što woni za to dóstanu, zo su joho dla wšitko wopušćili a joho sćěhowali, dósta też wón kaž tamni jědnaco slubjenjo, zo rjeńšoho njeje: „Zawěrno praju wam, zo budźeće, kotřiž sće mje sćěhowali, při znowanarodźenju, hdyž Syn človjeka so posydnje na stole swojeje Majestosće, też wy sedźeć na dwanaće stołach, sudźicy dwanaće splahow israelskich.“ (Mat. 19, 28.) A hdyž bě Jězus po swojim zmortwych wstaću při Genezarethskim jězorje swojim wučownikam so zjewił, wza wón Pětra ze wšěch a praji jomu: „Symanje Janowy, lubuješ mje bóle dyžli ći?“ A hdyž bě jomu wotmołwił, praji jomu dale: „Pas moje jehnjata; pas moje wowcy.“ (Jan 21, 15—16.)

Tak bu Pětr powołany k wulkomu; wjetšoho nadawka drje mjez človjekami nichtó dóstał njeje. A jomu, zo by hišće wosebiće joho wuzběhnył, a wuznamjenił před wšitkimi a jomu rjekł, kajkeje nadźije na njoho ma, hišće wosebje praji: „Symanjo, sym za tebje so modlił, zo by twoja wěra njekhabwała; ty pak posylnjej zasy swojich bratrow.“

K tajkomu bě potajkim Jězus swj. Pětra powołał. Wjetše zastojnstwo njeje na swěće nichtó dóstał, ani žadyn kral a kejžor: njesmjertne duše dyrbješe k zbóžnosći wodźić, być samo hłowa a zepjera a duša tych, kotřiž z nim běchu k samsnomu nadawkej powołani a za to jónu być sudnik na stronje bójskoho sudnika w njebjesach.

Kajke běše nětko tohole muža žiwjenjo? Jenož někotre pokazki joho wěry, joho lubosće chcu ći podać. Z nich dowidźiš, kak bě wón zahorjeny za swojoho Knjeza, kak zahorjeny też za swoje swjate powołanjo.

Jězus bě slubił, zo swoje mjaso a swoju krej da swětej jako jědź a napoj. Na to wotwobroćichu so syły wot njoho a nochcychu wjacy jomu wěrić. Tu wopraša so Jězus swojich japoštołow: „Chceće też wy woteńć?“ Tehdy přisahaše Pětr a pokaza z tym, kak za swojim Knjezom stoji a kak ma joho za swoje wšo a jeničke kubło: „Knježe, ke komu pójdźemy? słowa wěčnoho žiwjenja maš. A my smy wěrili a spóznali, zo sy ty Khrystus, Syn Boži“ (Jan 6, 68—70).

A hdyž bě Jězus swojim dwanaćom wozjewił, zo wot nich pójdźe, dha je Pětrej ćežko, zo změje so wot Jězusa dźělić; zrudźeny praša so starosćiwje: „Knježe, hdźe dźeš?“ A hdyž Jězus wotmołwi, zo nětkle hišće wón njemóže z nim hić, dha połny žałosće so dale praša: „Přečo njemóžu nětko za tobu hić? Swoje žiwjenjo dam za tebje.“ (Jan 13. 36—37.) A potom přińdźe ta nóc, hdyž Jězus wot nich dźěše. Wobrónjeni běchu židowscy wojacy wućahnyli, zo bychu Jězusa zajeli. A hdyž joho přimachu: hlejće tu Pětra! Kaž lawica swoje młode škita, hdyž zwěrisko chce je ji wudrěć, tak zakhadźeše Pětr; z mječom rubaše, byrnjež tola wědźał, zo je jich jenož horstka swěrnych přećiwo črjódźe njepřećelow. — Kak wisaše na Jězusu, wobswědča to, zo njedźiwajcy swojeje staroby do morja skoči, zo by skerje a khětřyšo k Jězusej přišoł, hdyž joho po dołhim dźělenju nad Genezarethskim jězorom kročić wuhlada, a z kajkej nutrnosću, z kajkej zahorjenosću tam potom Jězusej wobkruća, zo joho lubuje. A kak jomu k wutrobje dźěše, hdyž so Jězus trójcy za tym prašeše, jako by prawje njewěrił: „Pětr so zrudźi, zo Jězus třeći króć rjekny: Lubuješ mje? a rjekny jomu: Knježe, ty wšitko wěš; ty wěš, zo će lubuju.“ (Jan 21, 17.) A tule swoju lubosć je wón pozdźišo doswědčił ze swojim skutkowanjom a wumrěćom. Z kajkej zahorjenosću, z kajkej woporniwosću a wutrajnosću předowaše potom křižowanoho kralam a ludam. Joho česć a joho mjeno rozšěrjeć po swěće, předować wěru do njoho a k njomu přiwobroćeć wutroby a jich žiwjenja: to bě joho žiwjenjo tu na zemi hač do joho ćežkeje smjerće na křižu.

Takle, luby čitarjo, widźiš swj. Pětra powołanoho k najwjetšomu; takle widźiš joho so horić za Jězusa a swój swjaty nadawk, — a njeměješe też wón brachow, zo by na nim so pohóršować móhł? — Zawěrno, też wón bě hišće dołhi čas njedospołny, a joho mištr to dopušći: nětčišim předarjam Božoho słowa k pokojenju a wěriwym k powučenju a posylnjenju. Dopomniš so, kak so też wón jónu z druhimi japoštołami wadźeše, dokelž chcyše kóždy z nich wjetši, t. r. wyšši być dyžli druhi?, kak też wón za to myto wočakowaše, zo bě joho dla wšo wopušćił, štož měješe! Dopomniš so, kak bě Pětr tak sebjewědomy a při tym też druhich tróšku zacpě, hdyž Knjeza wopřisahaše: „Hdyž też wšitcy će wopušća, ja će njewopušću?“ A dopomniš so, što zeleny štwórtk wječor swojomu Knjezej njedźiwajcy swojich přisahow zwora. „Prjedy hač honač dwójcy zaspěwa, joho trójcy zaprě.“ — Tón Pětr, zahorjeny lubowar Jězusa a swojoho nadawka a k najwjetšomu powołany japoštoł.

A nětko zkrótka: Z toho bjer sebi wučbu, zo nimaš so pohóršować na swojich dušepastyrjach, hdyž widźiš jich słabosće; zo nimaš

khabwać we wěrje, hdyž widźiš khabwać swojich wučeri wěry a jich kročić widźiš nimo Božich kazni. To wobkedźbuj, štož Jězus činješe z Pětrom: za njoho so pomodli, zo njeby khabwał we wěrje, ale (ze słowom a příkładom) posylnjał swojich bratrow; zo jomu woda, hdyž bě joho zapřěł z bojosće před ludźimi. Křesćenjo, nic swarjeć a tamać na swojich wot Boha postajenych pastyrjow, ale k Bohu so modlić, zo by Bóh jich přecy zahorjał a posylnjał za jich zastojnstwo a swjatosćenjo.

Tole nawukń ze swjatoho Pětrowoho žiwjenja.

Wójna.

Na našich frónach

wosta też zańdźeny tydźeń při wšědnych wojowanjach, wšo pak na to pokazuje, zo so bórzy nowe sylniše nadběhi z našeje strony wočakuja. Snadź budźe wójsko krónprynca Ruprechta Jendźelčanow přimać. Też w Parizu so dalšich němskich postupow přećiwo tomu městej boja. Wšědnje wopušćeja šwity ludźi město, a železnicy njemóža wšěch ludźi wotwozyć, kotřiž so k wotpućowanju čišća. Wyšnosće same wšo preč sćelu, štož by při zakitanju města jenož na puću było. Za to pak najimaja wšěch, kotřiž móža pomhać při dźěłach k wobtwjerdźenju města. W Parizu liča potajkim z tym, zo budźe město wobhlěhowane.

Na italskich frónach

su Awstriscy swoju tak zbožownje započatu ofensivu dyrbjeli přetorhnyć, dokelž powodźenjo wšón wobkhad nad Piavu a w susodnych krajinach znjemóžni. Hižo hdyž woni 15. junija Piavu překročichu, měješe wona njewšědnje wjele wody a pioněram njebě lohke dźěło, přez nju mosty twarić. Přichodne dny pak přinjesechu přecy nowe a sylniše zliwki. Skónčnje njedźeržeše rěka žanych mostow wjacy a kraj k wječoru bě na někotre mile powodźeny tak, zo jenož tu a tam małe kupy a kamjenje z wody kukachu. Awstriscy njemóžachu swojim wójskam žaneje municije přiwožować a tuž njemóžachu so tam na dołhe wjacy dźeržeć.

W nocy wot 21. k 22. junijej wróćachu swoje wójska přez rěku, nic bjez wulkich wobćežnosćow a strachow, ale bjez ćežšich woporow. To sta so tak mjelčo, zo Italscy nazajtra na awstriske stojnišća třělachu njewědźo, zo maja jenož hišće prózdne abo z cyle słabymi powostankami wobsadźene hrjebje před sobu.

Wězo Italscy nětko do swěta trubja, zo su Awstriskich zbili. To je hoła njewěrnosć, přećiwo Italskim běchu Awstriscy dobyćerjo, před naturskimi mocami dyrbjachu dźěle swojich dobytych stojnišćow njepřećelej zasy přewostajić. Prawy abo wječorny brjóh Piavy a horu Montello su Awstriscy puščili, swoje we horach dobyte stojnišća pak dźerža, a podarmo Italscy 23. a 24. junija přećiwo tym stojnišćam ze wšěmi mocami nadběhowachu, buchu wšudźom krawnje z nanajćežšimi zahubami wotpokazani.

Nad Piavu njemóže tu khwilu žana strona přimać. Awstriscy budźa pak w přichodnym času swój nadběh wospjetować, a potom drje Italskim zliwki zasy na pomoc njepřińdu. Přehrali su też tón króć, to je hižo z toho widźeć, zo su z najmjeńša 150000 muži přisadźili, mjez nimi na 50000 jatych, mjez tym zo Italscy sami jenož wo 15000 zajatych Awstriskich pisaja.

⁘

Swětowy rozhlad.

Němska.

W kejžorstwowym sejmje rozmołwjachu so kónc tamnoho a započatk toho tydźenja najprjedy wo měrje z Rumunskej a potom wo powšitkownych wobstojnosćach mjez ludami w politicy a na bitwišćach. Štož su naši diplomatojo z Rumunskej při jednanjach wo měr wučinili, z tym bě sejm powšitkownje spokojom a knjez z Kühlmann z mnohich stron připóznaco dósta. Wosebje raznje žadaše też sejm krute khostanjo za hrubosće a krawne njekhmanosće, kotrež běchu Rumunscy přećiwo našim wojakam skućili: wójnska škoda, kotruž je nam Rumunska ze swojej přeradu načiniła, dyrbi so nam wosebje přez hospodarske srědki zarunać.

Wo zwonkownych poćahach, měrnych a wójnskich, rozprawješe knjez z Kühlmann. Wón so při tym z prawej stronu nimale postorči, dokelž so tej po joho słowach zdaše, jakož by wón skónčny měr bóle wot diplomatiskich jednanjow hač wot dobyćow našich bróni wočakował. Konservativni běchu tak rozhorjeni, zo dyrbješe nazajtra kancler hrabja Hertling wobkrućeć, zo nichtó na dospołnym dobyću našich wójskow njedwěluje, čomuž też so Kühlmann w nowej rěči přizankny. Čisće wšak sebi wón też z tym prawe strony wujednał njeje. Tym wón wótry dosć njeje. Jakož njemohł człowjek na naše woprawdźe krasne a wulkotne dobyća z cyłej krutej a wjesołej wutrobu so dowěrjeć, byrnjež by přecy wo tym njerěčał! — Nakhwilnje je sejm potom swoje posedźenja přetorhnył, zo bychu wubjerki časa k dźěłu měte.

Khutne słowa porěča centrumski zapósłanc Groeber wo wobstojnosćach rańšich krajow, kotrež prjedy pod Ruskej nětko pod němskim škitom stoja. Ze zarjadowanjemi nochce tam do prědka, a wina leži přede wšěm na tym, zo tam naše wyšnosće wojerske a też civilne přewjele rozkazuja. Lud njedóstanje žaneje swobody a tak nima wjesela na swojim kraju a nima lubosće k nam.

Awstriska.

Ministerium Seidler je wotstupiło, dokelž bě pólska strona ministerpresidentej wosobinscy swoju dowěru wupowědźiła; wona chce z ministerijom dźěłać, nic pak ze Seidlerom. Najskerje wostanje dotalne ministerium a minister železnicow Banhans přewozmje předsydstwo. Rěči pak so też wo tym, zo Seidler wostanje a so sejm rozwjaza.

Wuherska.

W Budapesće stawkowachu w knježerskich twornjach dźěłaćerjo, a při nastatych njeměrach buchu štyrjo morjeni a wjacori ranjeni. Też w druhich městnach su dźěłaćerjo njespokojni, žadaja wjetšu mzdu. Knježerstwo přilubi we sejmje, zo so sprawne žadanja dopjelnja. Wina na tym su też mnohe šćuwanja.

Pólska.

— Pólska statna rada bu 22. junija we Waršawje swjatočnje wotewrjena. Po wulkich kemšach zhromadźichu so sobustawy pod předsydstwom kejžorstwoweje rady, arcybiskopa Kakowskoho, wjerćha Lubomirskoho a ryćerja z Ostrowskoho w sali staroho kralowskoho hrodu. Też němski a awstriski komisar běštaj jako zastupjerjej swojeju knježerstwow pódla.

— Wšelake naćiski k nowym zakonjam buchu statnej radźe k wuradźenju předpołożene, n. př. wo nowym sejmje a wólbach do njoho, woborski zakoń, wo znutřkownym zarjadowanju atd. Lohke dźěło statna rada njezměje. Přeća pólskich poddanow samych budźa dosć wšelakore a husto dosć njejasne, też němski a awstriski komisar změjetaj wjele sobu rěčeć.

— Kancler hrabja Hertling a awstriski minister zwonkownych należnosćow hrabja Burian pósłaštaj pólskomu ministerpresidentej Steczkowskomu k wotewrjenju statneje rady wutrobne zbožopřeća.

Ruska.

Njeměry w Ruskej njepřestawaja. Ze wšěch kóncow přikhadźeja přecy zasy powěsće wo zběžkach a wojowanjach, wosebje strašne zdadźa so podawki w Sibiriskej być. K wšěm tamnišim domjacym njeporjadam přidawaja so tam hišće cuzy zběžkarjo. Tak je so tam čŕjóda česko-słowakskich wojakow zběžała a wjedźe wójnu na swoju ruku. Su drje to wojacy, kotřiž běchu prjedy z awstriskoho wójska k Rusam přestupili. Hdyž běše potom ruske wójsko so minyło, wuzwolichu sebi wjednika, kaž so piše, někajkoho leutnanta a počachu jako samostatne wójsko mjez mnohimi druhimi čŕjódami wojujcy po kraju ćahać. Jich wójsko je pječa na 10000 muži sylne. Přiwisnikow dźěn wšitcy zběžkarjo wšudźom namakaja. — Rěka, zo su Čecho-Słowakojo Samaru, Omsk a druhe sibiriske města dobyli.

Zo bolšewicy so za swoje knjejstwo boja, z toho widźimy, zo z Pětrohroda sem swojich přiwisnikow należnje k wutrajnosći napominaja. — Mnozy z cyła měnja, zo drje knježerstwo bolšewikow w bližšim času wudycha. Ale też ći, kotřiž jim hišće něšto dlějše žiwjenjo dowěrja, widźa tola jich kónc hižo před wočomaj. Štó pak sowjetam skónčnje móc wutorhnje, je cyle njewěste. Lohko je móžno, zo w Ruskej nakhwilnje dospołna anarchija nastanje.

Też ententa pilnje sobu mući, zo by we rozpadowacej Ruskej swoju móc powjetšiła. Jendźelska wobsadźa sewjerne ruske přistawy a krajiny, z Ameriku hromadźe mocuje so ruskich łódźi w ruskich a wukrajnych přistawach, francózscy officirojo nawjeduja we Ruskej samej zběžkarjow — a w Sibiriskej łakaja Japanojo na přileżnosć, hdy móhli so na tamne płódne krajiny walić. Hižo z Francózskeje a Ameriki pisaja, zo chce Japanska w Sibirskej zakročić; to ma wězo rěkać, zo je ententa z tym přezjedne. Tak nichtó njewě, što bliži abo dalši čas za Rusku přinjese, runjež tam lud ničo nuznišo njetrjeba a ničo horcyšo njeżada hač měr.

Po nowšich powěsćach su česko-słowakske połki Wladiwostok wobsadźili, sowjetske wyšnosće wotsadźili a wjednikow bolšewistow zajeli. Bolšewiśći so jenož słabje wobarachu, dokelž njemóžachu přećiwo 14000 njepřećelam wjele wučinić. Nad Wladiwostokom zmahuja so česko-słowakske khorhoje.

Iriska a Jendźelska.

W jendźelskej prěnjej komorje rozmołwjachu so wo **Iriskej** a wo tamnišej politicy za přichod. Lord Curzon winowaše Irow, zo su so iriscy Sinfajnojo w meji z njepřećelom zapřisahali, runjež je cyłe zapřisahanjo hižo dawno jako njewěrnosć dopokazane. W Iriskej, praji wón, knježi njeporjad, njezakonitosć a přerada. Tohodla njemóže knježerstwo tu khwilu we Iriskej homerulu zawjesć. Bjez homerule pak njehodźi so też krajej powšitkowna wojerska służba napołožić, ta mohła knježerstwu předroha zbyć.

Druhe, štož lord Curzon Iram porokowaše, bě to, zo běchu iriscy duchowni ludźom poručeli, zo bychu přećiwo wojerskej służbje so spjećowali. To je njepřećelstwo přećiwo knježerstwu było. Po tym je knježerstwo dyrbjało

swoju politiku złožować, t. r. tohodla je wone wjednikow sinfajnow zajało. Tutych wjednikow njemóže knježeŕstwo zjawnje přesłyšować, zo njeby so při tym njepřećelej něšto přeradźiło.

Jendźelska lětstotki stara njesprawna politika přećiwo Iram póńdźe potajkim dale. Homerule Iriska njedóstanje. Powšitkowna wojeŕska służba drje so jej njenapołoži, ale Jendźelska budźe so toho jenož tak dołho pasć, doniž so iriskich zběžkow boji. Sinfajnscy wjednicy pak wostanu w jendźelskich jastwach a njepříńdu před žane sudnistwo, hdźež mohła so jich wina abo njewinowatosć dopokazać. Kaž k směcham praji lord Curzon, zo je z toho, hač su sinfajnojo zajeći, w Iriskej lěpje. — Wopušćene stadło móže wšak wjelk lóže dajić.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Hruba wójna je sebi też z našeje ćišćeŕnje bohužel swój wopor žadała. Wosrjedź junija padny na bitwišću w połnócnej Francózskej naš wustojny, swědomity a lubowany pismikistajeŕ Jurij Jenich. Wón nastupi 1898 w Smolerjec knihićišćeŕni wučbu jako pismikistajeŕ. W augusće 1914 přeńdźe do ćišćeŕnje „Posoła“. Tola hižo 15. měrca 1915 bu do wójska zwołany. Bórzy pak so zasy k nam wróći a dźěłaše tu dale w znatej horliwosći a lubosći hač do augusta 1915. Potom joho z nowa k wojakam požadachu. Po wuwučenju wućahny do Belgiskeje a na francózske bitwišća. Zdaleny wot domizny wobkhowa stajnje lubosćiwu přikhilnosć k nam, štož pisomnje husto wobkrućeše: Daj Bóh, zo by so wójna bórzy skónčiła, zo bych zasy w ćišćeŕni pomhać mohł.

Jenich njeběše jenož dobry a přikładny dźěłaćeŕ, ale też dobry katolik. Hdyž běše w polu k Božim służbam był, potom so radowaše. Při Božej mši běše wosebje rady z ministrantom. Tak piše 8. X. 16: Pjatk běchu w cyrkwi w T. swjedźeńske Bože służby dla knježeŕskoho jubileja württembergskoho krala. Při swjedźeńskej Božej mši mějach zbožo, jako ministrant służić. Po kemšach běch při pohrjebje podwyška wučerja Rimplera (bratr je seminarski wučeŕ dr. Rimpler w Budyšinje) přitomny. Tón bu w nocy 4. X. ze 4 towaršemi při bubonskim wohnju zasypnjeny, hdyž po kofej dźěchu atd. Pozdźišo dyrbješe Jenich do Rumunskeje. Też tu wopytowaše Bože służby. 4. V. 1917 piše: Bože służby mějachmy hižo dwójcy w tudomnej grekskej cyrkwi we Balta Alba, dźeržane wot našoho k. divisijónskoho fararja dr. Jakubaša. 11. VI.: Na Bože Čěło mějachmy zasy Bože służby w starym roztřělanym młynje. Knjez farař dr. Jakubaš swjećeše mjelčacu Božu mšu (při kotrejž jomu ministrirowach) z prědowanjom. W Rumunskej pak Jenich skhorje a lěkaŕ pósła joho do lazareta. Tak piše: ... Z ćahom dowjezechu nas do B. W tudomnym lazareće leži też wjele Turkow. Z cyrobu tu njelutuja, jěsć a pić změjemy tu nadosć, jeli kóždy dźeń telko dóstanjemy, kaž wčora a dźensa. Běše to kaž kermušu: Rano kofej, khlěb; dopołd.: butru a mloko, wino z jejom; připołd.: poliwku z tołmatow a z howjazym mjasom, buny a běrny, kisałe buny a hišće w mlócy rajs; popołd.: kofej, khlěb (běły kaž całta) a kołbasu; wječor: jejo a škleńcu mloka. K tomu hišće dwě cigarje. „Posoł“ sym hač dotal přecy porjadnje dóstawał. Wjeselu so kóždy raz na nowe čisło ...

Jenich běše potom krótki čas w Drježdźanach pola narunanskoho bataljóna. Hdyž na dowol domoj přińdźe, wupomhaše też kóždy raz zasy w ćišćeŕni. Při joho měrnym wašnju dźěše jomu dźěło spěšnje wot rukow. W februaru wućahny posledni raz do Francózskeje. 11. junija trjechi joho njepřećelski wutřěl do wutrobnja a nohi a mori joho. Na swj. Bena bu na wojeŕskim pohrjebnišću w Merycourt z wojeŕskimi česćemi pokhowany. Naša ćišćeŕnja zhubi w nim jenoho z našich najkhmańšich serbskich stajerjow.

Bóh daj jomu wěčny wotpočink
a wěčne swětło njech jomu swěći.

Z Budyšina. Też w našim měsće je wosebje mało małych wobydleni. Kaž też druhdźe chce też nětko tu měsćanska wyšnosć so za twarjenjo nowych starać. K tomu je nětkle wubrana wokolnosć kasarmow a k połdnju wot města ležace pola, też za katolskim seminarom maja so tajke twarić. Dale chce město so wo to prócować, zo byštej zarjadownistwje pósta a železnicow też za swojich ludźi nowych wobydlenjow natwariłoj.

— Wopyt Joho Majestosće našoho krala je so po postajenym rjedźe stał. Do Budyšina w 11 hodź. přijěwši bu Joho Majestosć na puću wot dwórnišća hač do kopornika wot wšitkich šulow radostnje witany. Jara swjatočne běše powitanjo we Wjazońcy, Wjelećinje a Korzymju, hdźež pak sylny dešć swjatočnosć kažeše. Hdyž kral 3/46 do Šěrachowa dojědźe, bě dešć popušćił. Też tu běchu šulske dźěći na powitanjo zastupane. Na tachantskim hrodźe krala kk. biskop dr. Löbmann a praelat Skala powitaštaj. Po 8 hodź. so Joho Majestosć pěši na dwórnišćo poda a so zas do Wachwic wróći.

— Za nowoho fararja w Grunawje je duchowna wyšnosć z přihłosowanjom patronki, hnadneje knjenje Roberty w Marijnym Dole, knjeza Henricha Kielmanna, tachantskoho prědarja w Budyšinje, pomjenowała. Knjez Kielmann pobu po swojim wuswjećenju 1905 kapłan w Königshajnje a Seitendorfje, přińdźe potom jako katecheta do Budyšina a zastawaše wot lěta 1909 ważne zastojnstwo tachantskoho prědarja z wulkej swěru a wustojnosću.

— Michał Rjelka, syn Mikławša Rjelki, murjerja w Budyšinje, kanoněr w artileriskim połku čo. 28, bu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Wón přebywa hižo 3. lěto na francózskich bitwišćach.

Z Baćonja. Runje běch dočitał. Běchu to směšne, tola wěrne słowa. Rěkaja takle: „My njebywamy jenož přecy hórši wotlěpjerjo na drasće, bywamy też přecy bóle lud samych paduchow, mjez kotrymiž trjebaš jenož rěčeć wo sprawnosći a njesebičnosći, chceš-li, zo

Rozkałany slub.

Powěda Radlubin.
(4. pokračowanjo.)

„To dźěn šće so wšitko hodźi“, přispomni braška, „njejwěrno, Jakubje, wšak mamy khwile sebi tu wěc dźensa rozpowědać.“

Mudrocha nastaji wobej wuši z lutej wćipnosću, što Pocpula na to wotmołwi; najlubšo by wšak jomu było, hdy bě z krótka rjekł: „Tohodla dźěn sym tu přišoł!“

Tola Pocpula běše rozhladniwy muž a mysleše: najprjedy ważić a potom so zważić; jenož nic z khwatkom z někajkim słowom so zwjazać! Tuž rjekny: „Dobra wěc chce dobru khwilu.“

„Cyle prawje“, pokhwali joho Mudrocha, „to je widźeć, zo sy rozhladniwy hospodaŕ. Nihdźe druhdźe kaž tu ma to słowo swoju płaćiwosć: kajanki su njewróćawki.

Mjez tym zastupi Jan z wulkim karanom piwa a Jakub přinjese trubki. Jan porjedźeše piwo do wulkeje škleńcy, Jakub podawaše trubki.

„Tule, Jakubje, dobre klóštyrske!“ rjekny Jan škleńcu Pocpuli podawajo. „Připij sebi na strowjo! — Što dha je pola was w Delanach nowoho?“

Pocpula wotpiwši dawaše brašcy, potom wotmołwi: „My mamy ze starym dosć dźěłać, wo nowoty so nimamy khwile ani starać.“

„Cyle prawje!“ khwaleše Mudrocha. „We swěće stawa so wjele nowoho, tola z rědka što dobre. Lěpje, zo człowjek to ani njezhoni, dha njetrjeba so dołho dźiwać abo hněwać. Burej wšak je wšědnje najdušniša nowinka starosć wo hospodarstwo a z tej ma dźěła do syteje wole.“

Nětko zastupi też Kata z pomazkami: „Tule je něšto přikusować, doniž kofej hotowy njebudźe. Njehladajće kazanja!“

Mjez tym zo sebi druzy pomazki podawachu, kiwny Jan Kaće, zo tola njeby wotešła, a jimaše so dalšeje rěče: „Haj, lětsa wosebje mamy dźěła a zabawy dosć, hdyž wjedro wšomu tak hóji wot zažnoho naléća. Pola was w Delanach drje je tohorunja wšitko z časom? Kajke dha pola was syna stoja? Maće tola telko rjanych łukow při Čornym Halštrowje.“

„Tajkich synow, kajkež lětsa mamy, ja hišće njepomnju“, wotmołwi Pocpula.

„Pola nas su łuki kaž z hustym pjelcom poćehnjene“, měnješe zasy Jan. „Ja so boju, my budźemy hnydom po swjatkach dyrbjeć zasykować, hewak so nam syna přestoja a zhubja na žiwjeńskim wutku.“

„Hdy dha změjemy lětsa swjatki?“ wopraša so Mudrocha.

„To chcu wam ja hnydom prajić“, rjekny spěšnje Kata do rěči so měšejcy a skoči hnydom na posćeń k protycy. Někotre łopjena protyki wobroćiwši rjekny: „Swjatki su pjatoho junija.“

„Takle spěšnje ty to widźiš, holca?“ dźiwaše so Mudrocha. „Ty pak maš dobrej woči! Ja bych sebi dyrbjał woči trěć a bych trjebał nawoči a potom by so mi hišće před wočomaj pisaniło, zo bych hladał a pytał, dóniž bych swjatki namakał. Ale na, młody człowjek a młodej woči přecy wjacy widźitej, dyžli starej. Ale to dyrbju prajić, ty budźeš něhdy dobra hospoza, tebi so ničo po domje njeskhowa ani po ćmje. Ty budźeš też běłoho wrobla widźeć!“

„Haj, běłoho wrobla widźeć, to je za kóždoho hospodarja a hospozu jara ważna wěc“, přispomni braška.

„A je na zbožo“, doda Mudrocha. „Tebi drje so to njecha wěrić, Jakubje?“ wobroći so k Pocpuli, hdyž widźeše, zo tón so běłomu wroblej z ćicha posměwa.

„Su dha też běłe wroble?“ wopraša so Pocpula. „Swoje žiwe dny njejsym běłoho wrobla widźał, ani wo nim što słyšał.“

„A tola je za ‚běłym wroblom hladać‘ jena z najwažnišich winowatosćow hospodarja a hospozy. Też ja sym so něhdy tomu smjał, ale mój njeboh dźěd je mje lěpje powučił. Mój běchmoj z njeboh dźědom jara dobraj. Dźěd běše też mój kmótr, a ja sym wot njoho nic jenož rjane zelene štwórtki, ale też jara dobre pokiwy za dalše žiwjenjo dóstawał. Sym jomu za to hišće do rowa dźakowny; čas žiwjenja jich njezabudu. ‚Jurjo‘ rjekny njeboh dźěd něhdy ke mni, ‚hdyž budźeš hospodaŕ, njezabudź za běłym wroblom hladać, haj hladaj prawje husto. Njesměj so, ale posłuchaj a přepokazaj so, to budźe jenož twoje zbožo. Też mi běše ta wěc směšna‘, tak powědaše dźěd dale, ‚hdyž mi dobry přećel wo běłym wroblu powědaše, nětko pak radźu kóždomu, zo to njeby zakomdźił. Běły wrobl lěta jenož do słónca skhadźenja po dworje při rańšich směrkach. Hdyž je słónčko zeskha-

so ći druzy wusmĕja.“ Hišće we łožu so mi dźiješe, štož bě Pražski professor napisał, a rano přiběža zastrožany służowny duch: „Knježe, pola nas su w nocy paduši pobyli.“ Wotmołwich: „Zawěsće su też hišće druhich we wsy z wopytom počesćili.“

Woprawdźe tomu tak bě. Pola Pjechec, Rjebišec, Kralec, Delanec a na farje běchu pobyli a też w Haslowje pola Leńšec.

Tola žně běchu po zdaću jara snadne, hdyž so njedźiwa na wobućo a frak (tola nic wĕrowanski), štož běchu też wučušlili.

Po času zwučimy so, přiwuknjemy pakosćenjam, zo samo wjesne psy a nócny stražnik, haj nichtó wjacy paducham jich nócne rjemjesło njeskazy. Tón króć woteńdźechmy hišće slepje dosć, kak přichodnje, to nichtó njewĕ.

Hdyž pakosćenja a nócne revisije tak přiběraju kaž nětko, budźe naš Posoł hišće wójnsku přiłohu z napismom: „tydźeński rozhlad wo pakosćenjach w Serbach“ připołožić dyrbjeć. — Přisp. red.: To sčinimy, zapłaća-li paduši papjeru.

Z Haslowa. Jurij Vicka kiž pola 8. sakskoho wodźĕlenja pionĕrow służi, nětko pak ke kavaleriji přidźĕleny, a wob čas we Vogesach stoji, bu ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny.

Jurij Zopa z Haslowa dósta k železnomu křižej, kiž hižo nosy, Friedrich-Augustowu medaliju.

Z Nowoho Łusća. Mikanec swójba mĕješe wjeselo, z dobom wobeju synow na dowole widźeć. Jurij Mikan, służi pola artilerije, prjedy w Ruskej nětko w Lothringskej, nosy železny křiž a joho bratr Bjarnat, kiž je pionĕr w Rumunskej, bu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny.

Z Hórkow. Jurij Paška, kiž je wot spočatka wójny we wójsku a tu khwilu we Francózskej wojuje, je hižo před dlĕjšim časom Friedrich-Augustowu medaliju a pozdźišo železny křiž II. rjad. za zmužitosć dóstał. Hižo dlĕjši čas bě dźesatnik a je před krótkim na podwyška powyšeny. Přejemy jomu wjele zboža a, zo by Bóh joho też dale zakitał.

Z Miłoćic. Mjez našej wsu a Krjepjecami popadny jenoho dnja wječor kubleŕ Zarjeńk z Jawory dweju Rusow, kotrajž bĕštaj hižo wot mĕrca tutoho lĕta na ćĕkancy. W Kališu, namjeznym ruskim mĕsće, bĕštaj jenomu transportej jatych ćekłoj. Skoro bĕštaj „čerwjenej gardźe“ (t. r. ruskej) do rukow sebi zabĕžałoj, kotraž jimaj wysoku mzdu poskićowaše. Ale prawy wokomik wužiwši tłóchnyštaj radšo do złoteje swobody a mĕješ taj wotmysł, přez Česku do druhoho dźĕla swojoho kraja so wróćić. Tola puć bě wobćežny a dołhi, a pjerješ taj so tohodla po němskim kraju wokoło, dóniž do rukow sebi zabĕžeštaj, kotrejž jeju policiji přepodaštej, a ta jeju do zajeća wotwjedźe. Staršomu z njeju bě drje tutón wukónc najlubši. Tak namaka mĕr a žiwjeński porjad, a čakataj nětko na skónčne wumóženjo a domojwrót.

Z Wětenčy. Mikławš Delan, syn kublerja Michała Delana, służacy pola połka ulanow čo. 21, prjedy při rĕcy Dwinje, nětko we Vogesach pola Münstera, dósta k Friedrich-Augustowej medaliji też železny kříž II. rjad. Pisa, lubšo by jomu było, mohł-li dlĕjši čas na dowol přińć.

Z Kamjenca. Za nowoho mĕsćanostu bu wuzwoleny mĕsćanski zastojnik dr. Diettrich z Drježdźan. Wón nastupi z 1. julijom swoje zastojnstwo. Wot lĕta 1914 bĕše tele městno wuprózdnjene a mĕješe jenož zastupjerja.

Z Wojerjec. Jahodowe žně tu su. Z črjódami khodźa ludźo do lĕsow, zo bychu jahody šćipałe. Dźĕćom je so na nĕšto dnjach sama šula spušćiła, zo bychu mohłe do jahodow hić. Tuž so wjele našćipa, a tola su płaćizny za tuchorske jahody njewuprajnje wysoke. Lĕdom zo so dźeń nakhila, stoja hižo žónske na lĕsnych wupućach a čakaja na šćipańki. Tym potom hnydom tam jahody pokupuja a při tym dawaju za liter 2—5 hr. A tola je postajena najwyšša płaćizna 55 pj.

— Njedaloko Wojerjec je, kaž dźĕn je hižo znate, mohł rjec přez nóc nowe fabriske městačko nastało, mjenujcy Lauta. Tam zarjadowachu tele dny koncert; čisty wunošk z njoho mĕješe so Ludendorffowej zbĕrcy přiwobroćić. A kelko wunjese? — 20000 hr.

Dźĕłaćerjow je w Lauta dobrych 10000, a ći maja dobru mzdu.

W Šĕrachowje je nowoswjećeny mĕšnik k. Jurij Köhler minjenu njedźelu z radosćiwym wobdźĕlenjom cyłeje wosady swoju primicu swjećił.

Z Marijinoho Doła. Wójna — wójna — a zasy wójna! Haj, samo za klóštrskimi murjemi ju začuwaja. Dawno hižo rĕkaše: „Zmĕjemy bórzy kwas, wšak črjódka kandidatkow na zadrasćenjo čaka.“ Tola přecy so wotstorkowaše z nadźiju, zo přińdźe bórzy mĕr a z nim też lĕpše wobstojnosće, kotrež staru wjesołu mysličku zasy dospołnje dopušća. Tola čas so miny, mĕr njepřińdźe, dźeń wote dnja přiběraše žadosć młodych knježničkow, zo bychu tola slub z njebjeskim nawoženju złožić móhli. Tuž njebě možno, jich přeća dlĕje zadźeržować. Tak přistupichu wone wutoru, 25. junija, k wołtarjej, swĕtnu pychu z pokornej bĕłej drastu cisterciskoho rjada wumĕnić, hdyž bĕchu hižo před zastupom do cyrkwje ze swĕčku a z křižikom też nowe klóštrske mjeno dóstali. Šĕść jich bĕše, tych zbožownych njewjestow, mjez nimi jena serbska, mjenujcy: Hańža Šneiderec (Pjekarjec) z Khelna pola Radworja, nětk sotra Benedikta. Wona je postajena za khór, kaž też hišće 4 druhe; jenož jena budźe „bĕła“ knježna. — Nětčiši struchły a na cyrobu tak khudy čas žadaše, cyłu swjatočnosć tak ćišo a jednorje wodźeržeć kaž možno. Jenož starši a najbliži přećeljo čestnych njewjestow bĕchu so w cyrkwi zešli. Wobradźi-li nam Bóh luby Knjez mĕr a z nim stare dobre časy, budźa też zasy hosćo prošeni. Bóh luby Knjez pak njech žohnuje naš młody přirostk, njech spožči młodym knježnam wutrajnosć a zdźerži horli-

---

dźało, zhubi so a njepokaza so za cyły dźeń wjacy. Štóž chce joho widźeš, dyrbi rano zahe stawać. Chceš-li potajkim bĕłoho wrobla na swoje zbožo widźeć, stawaj do słónčka a khodźo po dworje hladaj do wšĕch kutow, zo joho skerje wohladaš. Mi bĕše ta wĕc też dale směšna; „wohladać so do teje stareje bajki!“ myslach sebi. Tola nĕhdy rano zahe wotućich a njemóžach wjacy wusnyć, a tehdom přińdźe mi zasy bĕły wrobl na mysle. Khiba bych tola spytał za bĕłym wroblom hladać!“ pomyslich sebi. A hdyž so mi ležo wostudźi, stanych a zwoblekawši so hladach z woknom po dworje. Po cyłym dworje ležachu hišće rańše směrki, tola k ranju stawachu hižo rańše zerja. Tu a tam widźach drje jenoho abo druhoho wrobla, kiž bě sebi z časom spar z wočow wudrapał, zo by samotny traš nĕšto lĕpše k snĕdanju namakał, tola bĕłoho wrobla njewohladach. Dźĕch po skhodźe dele a stupich so do khĕžinych duri. Hladach sem a hladach tam a hladach do wšĕch kutow, tola nihdźe bĕłoho wrobla. „Pójdu a natykam sebi radšo tobakowu dymku, při njej so mi hač do snĕdanja lĕpje čas minje“, pomyslich sebi a hižo chcych so do jstwy wróćić. Khĕžine durje přizačinjejo pohladach tak z jenym wóčkom hišće po dworje, tu wuhladach wotročka z mĕchom na ramjenju z rĕzańcy wustupić. „Što tón tola ma? A hdźe to chce?“ myslach, mjez tym zo so wotročk kedźbliwje wohladowaše. Potom widźach, zo so spĕšnje přez dwór na dwórne wrótka mĕri. Wustupiwši khwatach mjelčo za nim; před wrótkami joho dósćahnych. Što tola njeseš wotročko?“ A hdyž so přepokazach, zo ma poł kórca wowsa, rjeknych dale: „Hdźe to njeseš? K susodej abo nĕhdźe dale? Nĕ, wotročko, wostaj radšo tón wows pola nas doma, a dźi ty radšo sam mojedla k susodej abo też domoj, zechceš-li!“ Wzach jomu wows z ramjenja a sunych joho z wrótkami z dwora. Wotročk je mi derje rozemjał. Njewróći so wjacy, khiba po swoju křinju a štož tu hewak hišće mĕješe. Ja jomu njejsym wobarał. Nětko bĕše mi hnydom před wočomaj jasno, čohodla mi wows pomĕrnje tak mało dawaše w bróžni, kiž bě na polu stojo tak rjenje lubił, kak budźe pod cypami dawać. Štó wĕ, kelko je mi wotročk hižo wotnosył, dóniž bĕły wrobl po dworje lĕtaše. Nětko pak bĕch też jara wćipny na bĕłoho wrobla a hladach dale za nim. Wrobla drje njewohladach hišće, ale widźach nĕšto druhe. Druhi króć njewostach wjacy w khĕžinych durjach stojo, ale khodźach po dworje, tu a tam w kućiku khwilu pozastach. Hdyž njedaloko kruwjaceje hródźe stojach, wotewrichu mi, kaž same wot so, durje a z hródźe wustupi susodna žona z połnej dóńčku wudejenoho mloka. „Ach, tole pak je tola dušnje wot tebje“, rjeknych ji bliže stupiwši, hdyž so wustróža, zo lĕdma dóńčku mloka dodźerža, „zo ty našej dźowcy takle rjenje pomhaš, a to cyle z kradźu, ani zo by dźaka hladała. Mloko nutř nosyć njetrjebaš, to ja hižo wobstaram! Ale přichodnje wjacy njepřińdź, rozemiš? ženje wjacy, hewak — hewak so naša dźowka do njerody nawuči, a to njeje dobro. Někomu dźĕło z ruki brać, kotrež móže wón sam derje dokonjeć, to rĕka jenož lĕnju žiłu podpjerać.“ Ja wzach dóńčku mloka, a žona ćehnješe z dwora, kaž huso z přerażenymaj křidłomaj. Nětko zasy wĕdźach, čohodla kruwa, kotruž běch za dobru mlóčnu droho kupił, z časami tak mało mloka deješe. Wot nětka khwaleše ju dźowka často: ‚Kruwje je so prjedy jenož stało, nětko dawa mloka, kaž žana druha.‘ Z toho časa sym husto za bĕłym wroblom hladać khodźił, wohladał drje joho njejsym, ale sym někotryžkuli njeporjad dopóznał, kotryž bě so z njerodu čeledźe do hospodarstwa zahnĕzdźił. Z toho sym so přepokazał, zo je same hladanjo bĕłoho wrobla na zbožo, byrnjež joho też čas žiwjenja lĕtać njewidźał. ‚Tohodla, mój syno, hdyž budźeš hospodar‘, tak skónči mój njeboh dźĕd, ‚nawuč so z časom pilnje za bĕłym wroblom hladać, kać so toho njebudźeš!‘ Ja też to sym njeboh dźĕdowu radu sćĕhował, a sym často zahe stanywši za bĕłym wroblom khodźo po dworje hladał, wrobla drje njejsym widźał, ale też žanoho wulkoho njeporjada njejsym po hospodarstwje zetkał, dokelž čeledź, hdyž bĕ dopóznała, zo za bĕłym wroblom khodźo hladam, bjerješe so stajnje na kedźbu a činješe swoju winowatosć, kaž so słuša. Z časom pak sym swojimaj hólcomaj a Kaće radźił: Nawučće so, za bĕłym wroblom pilnje hladać: to budźe jenož waše zbožo! A ja sebi myslu, štož su sebi za młode lĕta nawučili, tomu pozdźišo, hdyž budźa sami hospodarić, tak lohcy njewotwuknu!“

„Haj, stari ludźo wšak su nĕštožkuli wĕdźeli a wučili“, mĕnješe braška, „jenož zo bychu młodźi toho dušnje kedźbu mĕli! Ale dźensniši dźeń dźĕn chce jejo přecy mudriše być dyžli kokoš!“ (Přichodnje skónčenjo).

wosć za Božu służbu, doniž jim hłós njebjeskoho nawoženje njezaklinči: „Veni sponsa Christi, accipe coronam, quam tibi Dominus praeparavit in aeternum!“ (Přistup Khrystusowa njewjesta, přijmi krónu, kotruž je ći Knjez přihotował za wšu wěčnosć.)

Zhromadźizna zwjazka ratarjow w Khróśćicach.

Zwjazk ratarjow, kotryž ma też wjele přiwiska mjez Serbami, wotmě minjenu njedźelu swoju wokrjesnu zhromadźiznu we Wjenkec hosćencu pod nawjedowanjom ryćeŕkubleŕskoho najenka Rjenča-Worklečanskoho. Hdyž traš runje z ličby přitomnych — bě so na 60 wosobow zešło — na mnohosć sobustawow so sudźić njehodźeše, dha tola ze wšoho přewjedźenja organizacija zwjazka mjeze Serbami nawječorneje Łužicy rěčeše. Před lětami předoby so w Towaŕstwje Serbskich Burow myslička, zo mohło so wone korperativnje (t. r. jako cyłk) k zwjazkej ratarjow přizamknyć. Namjet so też we swojim času přija, ale přewjedł a wuwjedł so njeje — kaž w mnohim mjez nami. Ważnosć zwjazka za němske ratarstwo so z tym na žadyn pad prěć nochce, też za to so njerěči, zo měli Serbja zwonka tutoho wulkoho cyłka stać a přihladować, kak jim hotowe płody do klina padaju. Serbscy burja su swoju samostatnosć zhubili přez dobywanjo druhich organisacijow do nas. Naša narodna a hospodaŕska wotwisnosć so dźeń a bóle zjewja, dóniž so skónčnje na jeje rozpadankach jeremiady njezanjesu — přepozdźe. Założowarjam a spěchowarjam našoho burskoho towaŕstwa wšo jene być njemóže, što so z nim w přichodźe stanje, zo so ideja, hižo hłuboko do narodneje zemje zapuščena, zasy po času wukorjeni. A kajku hospodaŕsku móc by hišće nětko nadobyło, hdyž bě so jomu pjenježna podpjera přiwobrońła, kotraž so wot stow a stow Serbow hižo lěta dołho do pokładnicy zwjazka płaći!*

To su myslički, kiž so nam do pjera tłóčachu, prjedy hač k rozprawje wo zhromadźiznje dóńdźechmy. W njej rěčeše mjez Serbami derje znaty předsyda zwjazka w Sakskej, krajnosejmski zapósłanc Oswin Schmidt z Freiberga. Z krutym słowom a přeswědčenjom zastupowaše ratarstwo, wosebje też burstwo. Porok, zo so snadź zwjazk na prěnim městnje wo wulkoležomnosće stara, joho na žadyn pad njepotrjechi. Z mnohich podawkow móžachu přitomni dowidźeć, kak jara je za burski lud wosebje na wuznamnych městnach z raznosću a z njebojaznosću wustupował. A wjele je dócpěł, wšelake hrožace wuwjazanja za wjesny lud w prawym času zanjechał. Při wšej dobrej woli njeje wšitko docpěć mohł, dokelž běchu wobstojnosće syłniše, hač rozjasnjace słowa nazhonitoho ratarja, rěčnika a politikarja. Kak je so prócował, zo by rězanju hišće njezrałych swini, kotrež dyrbjachu po měnjenju jenoho žida w zežiwjeńskim wubjerku w Barlinje hórši njepřećel wótcnoho kraja być hač Jendźelčan, zadźěwał. Ale podarmo! Hdyž 1898 hrabja Kanitz swój znaty namjet, zbytne žito do šilow hromadźić, zo běchmy w času nuzy — kaž bě podobnje egiptowski Józef kralej Faraonej radźił — wuzbytka měli, to so jomu napřećiwna cwólba wusmja. Kak wjele by nam to nětko pomhało! Wo wšěm, štož nas tu khwilu stara a potrjechi, rěčeše a rozjasnjowaše, tak wo wotedaću rěznoho skotu a koni, na kotrychž płaćiznu wubjerkownicy komisije małoho, nimale žanoho wliwa nimaju, wo wotedaću drasty za dźěłaćerjow w municiskich twornjach, kiž móža při swojich njesměrnych dokhodach sebi sami woblečenja kupić — njedawno pisaše so w nowinach, zo tajkej hólčiskaj z runje tak njezrałymaj hołčiskomaj w Drježdźanskej korčmje „Kaiserkeller“ za popołdnjo a wječor staj 1200 hriwnow zabiłoj —, z cyła su płaćizny za přemysłowe dźěła pře wšu měru wulke, samo na 1000 procentow so tam zasłužuje. A bur? Hdyž so tomu joho płody wo 10% powyšuja, dha hnydom słyšimy wo „njesytnych agrarijach“. Při rěči naspomni słowa majora z Oldenburg, kiž su so na zhromadźiznje we Drježdźanach přećiwo katolikam z joho strony trjebałe. Wón njeje z tym chcył jich ranić. Tute słowa njejsu wot njoho, ale bajerski centrumski organ „Augsburger Postzeitung“ je tesame najprjedy** trjebał, kotřiž po powołanju hrabje z Hertling za kejžorstwowoho kanclera takle pisaše: „Wjeselimy so, zo su puće do Roma a Wiena krućišo hač hdy plestrwane, a zo je kejžorstwo tak rjec katolske a běłomódre nabarbjene.“ Z tym mělo so hewak sprawne rozhorjenjo zlehnyć a chcemy jomu wěrić, zo nas njeje chcył ranić.

Nimale dwě hodźinje traješe přednošk a wjele je wujasnił a mnohich w tym a tamnym powučił. A rozmołwa njebě wo wjele krótša, potajkim z dopokazom, zo bě přednošk časowy. Na njej wobdźělichu so kublerjo Pjech z Miłoćic, Špitank ze Zejic, Dučman z Khróśćic, dale wyšši wučeŕ Hila, žiwnosćeŕ Kmječ z Khróśćic a zwjazkowy rěčnik Jenka z Freiberka. Nimale štyri hodźiny běchu přitomni wutrali a po zhromadźiznje plećeše so rozmołwa hišće dale.

*

* Přisp. red. Njech tola předsydstwo towaŕstwa serbskich burow tule myslička ze wšej horliwosću a krutosću zapřimnje a zhromadźiznu serbskich burow powoła, na kotrejž by so wo wěcy rozsudźić mělo. Zawěśće pak je za serbskich burow lěpje, hdyž nic jenotliwi **ale jako cyłk**, t. r. zjednoćeni do towaŕstwa serbskich burow, zwjazkej ratarjow přistupja. Jako jenotliwi nimaja wliwa na předsydstwo tamnoho zwjazka; hdyž pak we swojich należnosćach zhromadnje a jako towaŕstwo so na nje wobroća, wone spóznaje, zo je prózstwa abo žadanjo należnosć cyłych čŕjódow. Z tajkim towaŕstwom ma zwjazk potom też cyle hinak ličić hač z jenotliwcom. A zo by z našim serbskim towaŕstwom tak prawje ličić měł, tohodla ma so wone skrućić a zmócnić. Tuž ma kóždy serbski ratař k njomu přistupić a swój pjenjez joho zaměram spožčić — nic pak druhdźe brójić. — Wězo by so potom też něšto do tamneje pokładnicy płaćić dyrbjało. — Abo njeby so po cyłej Sakskej zwjazk burow a žiwnosćerjow bjez wulkoležomnosćerjow założić móhł, ke kotromuž by towaŕstwo serb. burow jako cyłk přistupiło? W Bayerskej su burja a žiwnosćerjo zjednoćeni do „Bauernverein“. Interesy wulkich ležomnosćerjow su tola husto druhe hač te mjeńšich ratarjow.

** Přisp. red. Ani rěčnik Khróśćanskeje zhromadźizny, myslimy, njemóže z tymle wułoženjom zwjazk ratarjow teje winy, zo so knjezej Oldenburgskomu joho naspomnjene słowo porokowało njeje, wuzamołwjeny měć. Na tym tole njezależi, štó někajke słowo prěni trjeba, ale kak so wone wužiwa. „Augsb. Postztg.“ je so wjeseliła — a też my so wjeselimy — zo je kejžorstwo „tak rjec“ — katolske, knjez z Oldenburg pak je to wobžarował jako někajki njedostatk abo njezbožo za Prusku. Z tym je katolskich hanił. A předsyda tamneje zhromadźizny zwjazka ratarjow te słowa jako katolskich sobustawow zwjazka ranjace wotpokazał njeje.

Nasadźejće sej něšto cokroweje rěpy!

Cokor je žadny. Z čoho so dźěła. Z cokroweje rěpy. Z dźesać puntow rěpy móžeš sej štyri punty cokora wuwarić. Najprjedy bělić, nadrobne rozkrać abo roztruhać a potom wjacy hodźin w čistej wodźe* rozwarić, wodu wotleć a wuwark přecydźić (kaž sydk); přecydźene z tej wotlatej wodu z nowa přewarić a to poł dnja znajmjeńša, doniž njeje hustank hotowy kaž zyrop, ale njezabudź často přeměšować, hewak so přismudźi a skazy. Tónle zyrop so w škleńcach abo hlinjanych horncach khowa do pječwa. Tuž sej něšto rěpy wobstaraj a nasadźej; nětko na wulkich kubłach přetorhuja! Štož so njepřecydźi, daj skotej, swinjom, kruwom abo kurom. Žeru rady. N.

* Wody telko jakož rěpy! Potajkim na 10 puntow rěpy też 10 puntow wody. 1 punt wody je poł litra.

Hłowna zhromadźizna
towaŕstwa ss. Cyrilla a Methoda
budże **njedźelu 30. junija 1918** popołdnju w 5 hodź. w Serbskim domje
w Budyšinje.
Porjad: 1. Rozprawy pokładnikow a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Namjety.
Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje **předsydstwo.**

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 w Budyšinje Před šulerskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

„Jednota“
w Budyšinje

zmeje **jutře njedźelu 30. junija popołdnju** w 5 hodźinach w Serbskim domje

měsačnu zhromadźiznu

z dobom hłowna zhromadźizna towarstwa ss. Cyrilla a Methoda.

Štwórtk 4. julija
wječor w 8 hodźinach
w katolskej towaršni
zhromadźizna
Budyšskich kat. towarstwow.

Serbosław w Khróšćicach

zmeje **njedźelu 30. junija** wječor we 8 hodźinach swoju

měsačnu zhromadźiznu

z přednoškom k. kublerja Kmječa-Kozarčanskoho.

Wo bohaty wopyt prosy
předsydstwo.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

zmeje srjedu **3. julija** popołd. w 4 hodź. (nowy čas) zhromadźiznu w **Haslowje** pola Vickec. Přednošk zmeje k. kapłan Mič.

Předsydstwo.

Za pčołarjow!

Pola žiwnosćerja k. Henčla w Kozarcach móže kóždy pčołar, kiž je sebi pola mje cokor za pčoły skazał, za lud 5 puntow čistoho cokora wotewzać — punt po 27 pj. — Měch sobu přinjesć! — Po dołhich jednanjach je kral. saksk. ministerium kruće postajiło, zo ma kóždy pčołar, hač je sebi cokor skazał abo nic, wot luda 4 punty mjedu na tute lěto wotedać; kóždomu pčołarjej pak so 2 ludaj njeličitaj; potajkim: štóž ma jenož 1 abo jenož 2 ludaj, njetrjeba žanoho mjedu wotedać — štóž ma 3 kołče, da hakle 4 punty atd. Měd ma so wšitkón pola mje wotedać; wotedaŕ dóstanje za to papjerku, kotruž ma sebi khować. — Štóž ma hišće měški wot prjedawšoho cokora, njech je bórzy woteda, hewak so jomu měch po 10 hr. wobliči.

Z pčołarskim postrowom
wyšši wučeŕ kantor **Hila** w Khróšćicach.

Dospołnje njewočakowana dóńdźe nam hłubokozrudźaca powěsć, zo je mój horcolubowany mandźelski, naš starosćiwy nan, dobry syn a bratr, swak a wuj

pismikistajeŕ

Jurij Jenich

wojak při reservnym połku pěškow čo. 104, mějićel mjedź. Friedrich-Augustoweje medalije, we swojim 35. žiwjeńskim lěće w Francózskej rjekowskeje smjerće za wótčinu padnył.

Joho khudu dušu poručamy do modlitwow wěriwych.

W **Budyšinje, Wostrowcu, Kamjenicy, Šěrachowje, Drježdźanach** a w **polu,**
28. junija 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Po krótkej khorosći ze wšěmi swjatymi sakramentami doma wobstarana zemrě w Róženće, sobotu připołdnju w dwanaćich, do Božeje wole podata, 72 lět 4 měsacow stara, naša horcolubowana sotra, swakowa a ćeta

Madlena zwud. Wincańka

rodź. Böhmec z Wotrowa.

Za wšitku khorej wopokazanu pomoc a lubosć, wosebje wysokodost. knjezej P. Romualdej za tak zwólniwe a spěšne domawobstaranjo, knjezej dr. Racheli za tak dobru radu, wšěm susodam za wopokazanu přećelniwosć, za wopytowanjo póstywječora, za k rowu wjezenjo, nošerjam a wšěm přewodźerjam wuprajamy naš **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Zemrětu poručamy do pobožnych paćeri.

W **Drježdźanach, Wotrowje, Nowoměstačku** a **Róženće** na dnju pohrjeba, 25. VI. 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Jako wopor tuteje krawneje swětawójny padny při nadběhu na francózskim bitwišću naš pismikistajeŕ

Jurij Jenich z Budyšina

wojak w jenym res. połku pěškow.

Krótki čas po założenju našeje ćišćeŕnje sem dźěłaše njebohićički w njej. Přez swoju swěru, swědomitosć, wustojnosć a njewustawacu dźěławosć doby sebi powšitkowne připóznaćo a lubosć.

Bóh luby Knjez njech jomu zdobnje mytuje wšu joho prócu a dźěło.

W **Budyšinje,**
na ss. Pětra a Pawoła
1918.

Zarjadnistwo ćišćeŕnje ss. Cyrilla a Methoda.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě *dopisy a nastawki* sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 27. | **Budyšin, 6. julija 1918.** | **Lětnik 56.**

Rozpominanjo k wopomnjeću horliwoho měšnika.

Du po bohatej wulicy. Bohaće wutwarjene a pyšene su načolne strony tudomnych khěžow, swědča wo tym, zo tu něhdy bydlachu bohaći měšćenjo; bohata rěka tež wěža, kotraž wulicu wobzamkuje, bohate mjenuja so tež wrota, z kotrymiž wustupju na žitne wiki. Žitne wiki dopominaju na wulke bohatstwo, kotrež Bóh sam kóžde lěto wobradźa na žołnowanych honach serbskeje zemje, kotruž sta a tysacy lět wobdźěłuje pilna ruka našich ratarjow, krjepi pót serbskich čołow. Tola žołnowanjo, słónco a rosu hakle dawa Bóh sam. Boži dešć a rosa dawatej našim sywam zeleń, Bože słónco pozłoćuje kłosy a wobohaćuje je ze žiwjacym zornom. — Myslički ćěkaja mi do zańdźenosće, do zbožownych časow złoteje młodosće. Tola bórzy nas wóčko wutorhnje ze zamyslenja, před nami stoji dom Boži, naša serbska cyrkej, pomnik woporniwosće a žiweje wěry našich wótcow. Z wočow a z mysli su khěže bohačkow, kiž hromadźachu zakhodne złoto a slěbro, a stoju před domom, w kotrymž bydli tón, kotryž je njesměrnje bohaćiši hač wšitcy milijónarojo wšoho swěta. Wězo njewudźěła wón najprjedy a wosebiće bohatstwa, kotrež paduši pokradnu, kotrež zerzawina a mole zahubjeja, ale ćim wěsćiše kubła, kotrež ženje hódnoty zhubić njemóža. —

Krasne róžopodobne wokno debi swisle cyrkwje. Runje tónle prědkowny dźěl cyrkwje k wječoru je twarił Jakub Kućank, hdyž bě farař pola Našeje Lubeje Knjeni (1855—1870). Sto lět je so minyło, zo je so narodźił tutón pobožny měšnik, swěrny pastyr dušow a horliwy serbski wótčinc. Tohodla poswjećamy joho wopomnjeću słowa dźakowneje lubosće.

Roseta, róžowite wokno, dopomni mje na rěčnika, kiž bě něhdy žiwy w Parizu. Tón skutkowaše jeno za khudych, za wudowy a syroty; skórźbow bohatych njepřijimaše. Płaćenja sej wón njeżadaše, za swoje dźěło prošeše jeno wo jenu róžu. Tak nahromadźi sej jara wulke łóńčko róži a daše sej z nimi zahłčk wupjelnić. A po smjerći daše sej tutón zahłčk do kašća pod hłowu położić. Zawěsće, luby čitarjo, mučna hłowa tajkoho dobroćela khudych spi słódcy na derje zasłużenych kwětkach, přetož wuzku sćežku do njebjeskoho raja bě joho nadobnje zmyslenej duši jandźel Boži posypał z kwětkami joho dobrych skutkow, kiž ženje njezwjadnu.

Cyle podobnje zmysleny bě a cyle podobnje skutkowaše tež Jakub Kućank. Wón bě bohaty, namrě mnohe pjenjezy po swojim wuju, nanowym bratru, Mateju. Matej Kućank bě wulcy wobdarjeny a zdźěłany muž, wosebje sławjeny prědar, najposledy tachant w Budyšinje a zemrě 1844. Joho zamoženjo dósta Jakub Kućank, tehdom cyle młody měšnik, wuswjećeny 1842; tuž bě bohaty na časne kubło, tola hišće bohaćiši bě w nastupanju na lubosći k Bohu a k bližšomu. Tohodla bě joho ruka jara darniwa; wón njehromadźeše pjenjezy, ale ćim pilnišo hromadźeše sej zasłužby za wěčnosć. Khudych wón rady podpjerowaše, wosebje na jara nježne wašnjo tajkich, kiž běchu wokhudnyli, kotrychž bě zatrach prosyć. Hdyž jeno bě jomu někak možno pomhać, wón so ženje zapowěł njeby. Joho lubosć njedźiwaše na dźak, njeżadaše připóznaća, „lěwica njewědźeše, što prawica čini“. Ale wosebje darniwy bě Kućank, kiž jako senior tachantstwa před runje 20 lětami wumrě, tam, hdźež měješe so njeposrědnje česć Boža a spomoženjo dušow spěchować. Wo tym swědči naša farska cyrkej w Budyšinje, tachantska cyrkej, kotraž bu sobu z joho woporami wobnowjena l. 1883, krasny twar noweje cyrkwje w Baćonju, wulkotny dom Boži w Žitawje. Baćońska cyrkej so dotwari 1885, Žitawska 1890. Na wšě tute twarby je Kućank mnohu prócu, wjele pjenjez, najwjacy pak na Baćońsku cyrkej woprował.

Wězo tak njemóžeše swoje zamoženjo přisporjeć z časnej danju, ćim lěpje pak danja so joho pjenjezy hišće dźensa na zemi a nic mjenje w njebjesach. Što dobroho njeskutkuje kóždy dom Boži! Kajke žohnowanjo za čas a wěčnosć dźeń jako dźeń wusywa do njeličomnych njesmjertnych dušow. Kóždy pobožny wótčenaš, kiž so tu modli styskniwa abo dźakna wutroba, kóždy swj. sakrament, kotryž so tu dóstawa, kóždy kěrluš, kiž tu zaklinči, kóžde słowo Bože, kotrež so tu často předuje — wosebje pak stajna přitomnosć Jězusa, krala wšěch bohatstwow, dawarja wšěch kublow, wudźělerja wšěch hnadow, a najbóle kóždy wopor Božeje mše. Skerje móžeš přeličić hwězdy na njebju a kwětki na zemi, ale ženje njedoličiš, njedorozymiš, kak wulke, kak mnohe su hnady, kotrež dźeń jako dźeń jandźeljo Boži wusywaja a wusypuja w domje Božim na wšěch, kiž za „joho swjatymi přitwarkami žadaja“.

Přichoduje dale.

Wójna.

Naša wójnska rozprawa wot 1. julija rozpisuje, što smy wot 21. měrca toho lěta na zapadnych wojownišćach po nětko wěstych wobličenjach dobyli. Jatych mamy **191454**. Z nich je Jendźelčanow **94939**, mjez nimi 4 generalojo a 3100 officirow, Francózow **89099**, mjez nimi 2 generalej a 3100 officirow. Zbytni su Portugisojo, Belgiscy a Američenjo.

Wšitcy tući jeći su njezranjeni abo jenož lohko ranjeni. Wšitcy ćežšo ranjeni přińdu wězo najprjedy do lazaretow a njejsu tu sobu ličeni. Jich ličba wučinja hišće wjacore tysacy.

Dobytych njepřećelskich kanónow naličichu naši 2476 a mašinskich 15024. Tež te ličby njejsu dospołne. Wjele kanónow a mašinskich dobychu naši cyle njewobškodźenych z połnej municiju; te buchu hnydom přećiwo njepřećelej wobroćene a wužite. Z nich njejsu z najmjeńša wšitke tu sobu ličene. Hdyž je hłowny nadawk našich nadběhow njepřećelej po možnosći škody na ludźoch a brónjach načinić, móžemy sebi prajić, zo smy z našimi w běhu toho naléća wuwjedźenymi ofensivami njepřećelej woprawdźe surowu škodu načinili.

Wo awstriskej ofensiwje přećiwo Italskej so hišće wjele pisa a rěči. Ze wšoho je widźeć, zo su Awstriscy při njej woprawdźe z njewšědnje wulkimi wobćežnosćemi a zadźěwkami bědźić měli. Z prěnja je hižo wěste, zo bě ofensiva Italskim přeradźena. Woni doprědka wědźachu, hdźe a hdy ofensiva so započnje. Hižo postajenjo awstriskich wotdźělenjow móžachu woni tohodla ze swojimi kanónami mylić. Hdyž pak tajka ofensiva njepřećela njemóže z najmjeńša w hłownych dypkach překwapić, je jej najrjeńša móc wzata.

Škodźałe su awstriskej ofensiwje bjez dwěla tež stawki w Awstriskej a wosebje we Wuherskej. Wojakam brachowaše z dźěla municija, dokelž twornje stojachu. Zo běchu z awstriskich wojakow tež wšelacy woprawdźe wuhłódnjeni, chcemy jenož naspomnić: to zwisuje z powšitkownym hubjenstwom w Awstriskej, kotrež je wjetše hač sebi myslimy.

Hłowna wina wostanje pak přecy surowe powodźenjo, za kotrež wězo nichtó njemóže. Wojowali su Awstriscy wulkotnje a při wšěch ćežach by ofensiva bjez zliwkow tola so poradźiła. — Zhubili su Awstriscy při ofensiwje, kaž ministerpresident Wekerle we wuherskim sejmje praji, na 100000 ludźi; při tym su tež khori sobu ličeni. To je wjele, ale italscy su z najmjeńša wo połojcu wjacy zhubili, njemóža potajkim tež wo dobyću rěčeć.

Přez Piavu Italscy při wšěch napinanjach přišli njejsu. W horach pola Asiago su Col di Rosso dobyli. Powšitkowna frónta stoji.

Wěste přeměnjenja w awstriskich wjednistwach so wozjewjeja, su pak hišće njewěste.

Wo powšitkownych wójnskich wobstojnosćach pišo šwicski wojerski spisaćel wyšk Egli w swojich nowinach „Basler Nachrichten“ 2. julija:

Hdyž na politiske a wojerske podawki poslednich měsacow wróćo hladamy, spóznajemy, zo je němske knježerstwo před kóždym wulkim wojerskim zawjedźenjom na někajke wašnjo přileżnosć k jednanjam poskićało. Nětkle je Kühlmann rěčał. Jendźelske knježerstwo je hižo přez Reutera poskićenu přileżnosć wotpokazało. Zasy ma Němska swobodny puć, a jeli so wo wšěm njemylimy, je wona tež k nowej ofensiwje hotowa. Zjednoćeni wšak měnja, zo móže nowomu wustorkej Němskich cyle hinak hač dotal napřećo stupić. Štož hamtscy a nic hamtscy w zjawnosći rěča, z toho je wurjadna wěstosć a dowěru na dobyćo słyšeć; tu mějachu pak tež hižo prjedy před wšitkimi wojowanjemi.

Wšě jenotliwe storki a nadběhi, kotrež zjednoćeni na zapadnych italskich frontach činja, njepřeměnja to, zo maja wšitcy zjednoćeni, najebać wšu wopokazowanu zmužitosć, strach před nowej němskej ofensivu, a wšitcy wědźa, zo, čim dlěje přihoty traja, ćim sylnišo też nadběh wupadnje.

Wo khmanosći ameriskich wojakow praji wyšk Egli: Dotal njebu po zdaću ameriskim wojakam nihdźe dlějša fronta samostatnje dowěrjena. Wšudźom su zaščěpjeni a podpjerani wot francózskich wotdźěleni. Hdyž jich črjódy dale přibjeraja, dyrbi so to wězo přeměnić; potom hakle so pokaza, kak daloko je ameriske wójsko so wudospołniło.

Z ameriskich lětarjow bě 1. julija prěni króć samostatna świta přećiwo našim wustupiła. Při tym buchu z dźewjeć ameriskich lětarjow štyrjo potřělani. To runje za wosebitu wobwjertnosć a wušiknosć njerěči.

Nowu němsku ofensivu njepřećelojo z wěstosću wočakuja a to bórzy. Tola móže drje so do njeje też hišće něšto tydźenjow minyć.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy kancler hrabja Hertling je njedźelu wječor z přewodom do hłownoho lěhwa pućował, hdźež dyrbi něhdźe tydźeń wostać. Wažne prašenja dyrbja so tam wuradźeć nic jenož wo našej samej znutřkownej a zwonkownej politicy, ale też wo našim zwjazku z Awstriskej, wo kotrymž dyrbi so w bližšim času w nowych jednanjach dale wšo wutworić a wobkručić. K tomu dyrbi kancler potom z hłownoho lěhwa bórzy do Wiena jěć.

Njehodźi so prěć, zo su politiske wobstojnosće w Awstriskej w tu khwilu khětro zašmjatane a połne hudančkow. To njepłaći jenož wo znutřkownych, ale też wo zwonkownych należnosćach. Wšelake ludy w Awskej maja też tak wšelake politiske přeća, zo je tak derje kaž njemóžne, je mjez sobu zjednoćić. Wězo wobćeža to potom też poćahi mjez Němskej a Awstriskej.

Awstriska.

Ministerium Seidler wostanje, runjež su jomu Polacy swoju dowěru wupowědźili. Woni chcedźa drje z ministerstwom, nic pak z presidentom Seidlerom dźěłać. Kejžor Karl pak je tola ministerpresidenta Seidlera zdźeržał a z dobom k 16. junijej sejm powołał. Dyrbi so pokazać, hač budźe sejm, też samo bjez Polakow, znajmjeńša najnuzniše wěcy wuradźić a wobzamknyć móc. Njebudźe-li to móžno, budźe drje so sejm dyrbjeć rozwjazać. Přećiwo nětčišomu knježeństwu su němscy socialdemokraći, Polacy, Češa a južni Słowjenjo. Češa a južni Słowjenjo njebudźa na žadyn pad za knježeństwo k dobyću. Pola Polakow a němskich socialdemokratow njeje to jara wěrje podobne.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wokrjesny hejtman budźe wot 3. hač do 16. t. m. na dowolu; joho budźe zastupować tajny knježeństwowy radźićel dr. Raschke.

Z Budyšina. Na dnju ss. Pětra a Pawoła wotmě so w sali tudomnoho sudnistwa zhromadźizna, na kotrejž měješe knjez prof. dr. Böhm wot Barlinskoho zežiwjenskoho hamta hłownu rěč. Při tym rozjasni, čohodla su te abo tamne předpisma dla zežiwjenja ludu trěbne byłe. Po nim rozwi so dołha rozmołwa. Na kóncu poréča też oekonomiski radźićel Rychtař z Barta. Wón předewšim měnješe, zo ma Němska najmjeńše płaćizny za najhłownišu cyrobu, wudawki za wupłodźenjo pak su wo 150—500 procentow zrostłe. Njepowyša-li so płaćizny za to, štož ratař předawa, dha so ratarjenjo bórzy wjacy njewupłaći. Ratarjo maja też druheje škody dosć; wosebje zo za wotedate konje a kruwy mało dóstawaja, husto na wjele tysacow mjenje, hač dyrbja za nowy skót płaćić. To je škodowanjo, kotrež móže někohožkuli zničić.

Zo je škodowanjo jenotliwych abo wěstoho cyłoho stawa wopačne a so stać njemělo, toho měnjenja su też druzy, kotřiž njejsu ratarjo. Njedawno poréča Budyšska „Goldankaufstelle“ w Budyšskich nowinach wo wotedaću złota, a praji mjez druhim też tole: „Čohodla njećaza stat złoto, kotrež móžeš pola złotnikarjow we woknach ležeć widźeć? K tomu ma so naspomnić: . . . Dźe to, smě stat jenotliwomu rjemjesłu tajkele ćeže napołožić? Składy w klamach su wobsedźeństwo złotnikarjow. Kejžorstwowa banka móže jenož woprawdźite złoto tajkich debjeńkow zarunać, nic pak złotnikarjam nastate wudawki za wumětske a techniske zhotowjenjo, za wotnajećo klamow, zadanjenjo atd. Štó jim to zaruna? Tajke ćazanjo by było tak rjec konfiscirowanjo wulkoho dźěła privatnoho wobsedźeństwa a by była zahuba kčějatoho stawa, kiž bjez toho hižo nětkle dosć ćerpi, dokelž je złota mało. To potajkim njeńdźe; to by so jenož wusprawnić hodźało, hdy bychu so też wšěm privatnym wosobam złote wěcy ćazałe. Jenož powšitkownosć móže tule ćežu njesć, a kóždy ma po swojich mocach pomhać.“

Tole kóždy připóznaje; to je sprawnje myslene. Čohodla pak njedyrbjało za ratarjow płaćić, štož je přećiwo złotnikarjam přisłušne?

— Na městno dotalnoho tachantskoho prědarja, kotryž budźe 14. t. m. za Grunawskoho fararja stajeny, přińdźe knjez dr. theol. Kurze, kapłan w Seitendorfje. Tamniše kapłanstwo wostanje khwilu njewobsadźene. Knjez dr. Kurze je rodźeny Žitawski a w juniju 1911 na měšnika swjećeny.

— Wšě katolske Budyšske towarstwa, też serbske kaž Jednota a tudomne wodźělenjo towarstwa swj. Cyrilla a Methoda, wotměchu štwórtk wječor w „kat. towaršni“ zhromadźiznu, w kotrejž knjez Laven, redaktor nowiny „Sächs. Volksztg.“ wo „dohladowarskim zakonju“ přednošowaše. Wunošk tohole přednoška bě, zo so jenohłósnje resolucija přećiwo tomule zakonjej přiwza.

— Dźesatnik Jakub Hejduška dósta před krótkim Friedrich-Augustowu medaliju. Wón je hižo wot započatka wójny wojak a to na francózskich bitwišćach.

Ze Židowa. Hižo w meji dósta za swoju zmužitosć před njepřećelom na nawječornym bitwišću wopokazanu kowař Jan Lipič na Židowje, rodź. z Worklec, železny kříž 2. rjad. Wón służi w jenym połku pěškow a stoji hižo wot septembra 1916 w polu.

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije.) Hižo před dlějšim časom dóstachu ćile wosadni wojacy wójnske wuznamjenjenja:

164. Jan Pič z Barta, wojak w reservnym pěšim regimenće čo. . . . Wón wojowaše pola Strigowa (w ruskej Pólskej). Za zmužitosć, při tym wopokazanu, dósta 15. meje 1915 Friedrich-Augustowu medaliju. — Posledni čas w Francózskej wojujo je so tam zhubił.

165. Jan Kasper z Boranec, wojak we wozowej kolonje čo. . . . Dokelž běchu w horcym wojowanju pola Verduna z municijoweje kolony pak wšitcy pohončowje ranjeni pak jich konje zezatřělane, přiwožowaše jenož hišće Kasper sam municiju. Za to spožčichu też jomu 23. februara 1918 Friedrich-Augustowu medaliju.

166. Jan Winař (Jurij-Winarjec) z Kamjenjeje, wojak pola jeneje lohkeje municijoweje kolony. Wón wojowaše 27. februara 1918 pola Ostende w Belgiskej (při brjozy Połnócnoho Morja) a wuznamjeni so při tym „ze zmužitosću před njepřećelom“. Z tym zasłuži sebi tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju.

Z Nowoho Bronja pola Radworja. Tu pobychu hižo wjacy króć paduši. Hewak běchu khlěw a hródźe prózdnili — tutón štwórtk w nocy zaléze pak też do samoho domskoho mužski. Pjenježnu pokładničku hólčeca, kotraž na polcach stoješe, třaseše njeplech tak mócnje, zo na to žona, kotraž w jstwicy spaše, wotući a zastupiwši do jstwy, cuzbnika našeri, wołajo: „Jurjo, stawaj, tu su paduši.“ Z tym bu dom před wjetšej škodu dowobarany, a ludźom je paduch hišće swój kabat, kotryž bě so prjedy „wulkoho dźěłanja“ wuslekł, w kuchni ležo wostajił.

Z Nowoho Łusća. Lědma, zo su so naše žony wot swojich stróželi zasy zhrabałe, hdyž bě so wojeńska komisija za přepytowanjo cyroby njedawno tak njewjapcy a njesmilnje do našeje wjeski nawaliła, zasy „druhe“, paduštwo, pola Měškankec w nocy wot pjatka k soboće tydźenja jim nowe stróžele do stawow zaćěri. Cyły wjelb z połćemi, butru, mjasom, kołbasu běchu sebi paduši derje wobhladali a wučisćili. — Ludźo, jeli chcejće, zo wam druzy to njezjědźa, štož byšće sami za so najradšo měli, khowajće swoje wěcy lěpje, a do woknow, za kotrymiž tajke juwele wotpočuja, słušeja tola lěsycy. Njezabudźće, zo maće runje nětkle, hdyž sad zrawi, telko cuzoho praku kołowokoło.

Z Wonec. Kak so paduši z domu wuhonja? Dobry srědk znaješe wóndanjo Ž . . . Kata. Dlěje hač so słuša, bě ze swojim lubym, woječkom, kiž dyrbješe zasy do pola, za płotom w rjanej bjesadźe přestała. So rozžohnowawši hlada, hač njeje dobry připad we domskim wokno wočinjene wostajił, z kotrymž by mohła do domu tłochnyć. Hospodař bě drje wšě kruće začinił, tola — kajke zbožo — tu je jene šěroko wočinjene. Štó bě tola tón dobry přećel był? Lědma, zo je so nutř świkła — štó wuměri jeje stróžele, so počina w jstwicy hibać a š . . . tón dobry přećel bě ze zadnim woknom puć do zahrody namakał, — paduch, kotryž so suknjatoho nócnoho stražnika nadźał njebě. — Też we Wutołčicach, Delnim Wunjowje, hdźež běchu burowcy Šönfeldowej přez 1800 hr. pokradli, w Słonej Boršći su paduši pobyli.

Z Khróšćic. (Serbosław.) Knjez kapłan Mič rěčeše wo dohladowarskim zakonju nad katolskej cyrkwju z lěta 1876, knjez kubleŕ Kmječ wo nastaću Khróšćanskeje wosady a wo jeje něhdušej wulkosći, knjez sejmski zapósłanc Kokla podawaše politiski přehlad z cyłoho swěta. Zhromadźizna traješe hač do nimale połnocy. Wobzamkny so też, zo změje Serbosław 3 měsacy prózdniny a bu też protest přećiwo dohladowarskomu zakonjej do Drježdźan pósłany.

Z Kašec. Podwyšk Józef Rjeda, kiž hižo dołhi čas w Ruskej stoji a hižo Friedrich-Augustowu medaliju nosy, je njedawno też železny kříž II. rjad. dóstał.

Z Jawory. Mikławš Rab, dźesatnik při jenej municiskeje kolonje, wućahny hižo třeći dźeń po wudyrjenju wójny na zapadne wojownišćo a je tak wšitke njeluboznosće krjewjelačnoho mordowanja hač do posledneje krjepki nimale 4 lěta přežiwił. A z Božej ruku zakitany je njedźiwajo na lohke zranjenjo hač dotal

wšitko ćiły a strowy přetrał, byrnjež je při woženju wutřělow husto do stracha smjerće přišoł. Za swoju dołholětnu službu a wutrajnosć bu hižo zdawna z Friedrich-Augustowej medaliju a z krótka hišće ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny. Njech nosy wobej swojej wuznamjenjeni k swojej a Serbam k česći.

Z Różanta. Wutoru, na dnju domapytanja swj. Marije, přijědźe rano k nam najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann z wysokodostojnymaj kk. praelatom Skalu a direktorom wučerskoho seminara Löbmannom. Knjez administrator P. Romuald powita wysokodostojnych knjezow a dowjedźe jich do cyrkwje. Dokelž chcyše tu najdost. knjez biskop jenož jako pobožny putnik přebywać, a to na dnju, na kotrymž je joho njeboh mać Różant tak husto wopytowała a tu zawěsće też za swoje dźěći Bože žohnowanjo a zakit maćerje Božeje wuprosyła, wotdźerža knjez biskop mjelčacu Božu mšu z posłužowanjom knjeza administratora. Dopołdnja měješe hłowne Bože służby najdost. knjez praelat Skala z posłužowanjom kk. direktora Löbmanna a P. Jana. Cyrkej bě přepjelnjena a mnozy dyrbjachu zwonka cyrkwje wostać. Jim njech je tu k spokojenju přispomnjene, zo su też woni z tym dospołnje Božu mšu słyšeli, dokelž běchu z ludźimi we cyrkwi přebywacymi zjednoćeni, hdyž tola jedyn za druhim stoješe abo klečeše. Při Božej mši słyšachmy zasy dospołnje naše pišćele piskać. Też napohlad je zasy lubozny. Před lětom žadaše sebi wójna też tutón wopor, zo dyrbjachmy cynowe pišćałki wotedać. Bě jich přez 2 centnaraj, ale płaćizna za nje bě mała. Cyn měješe mjenujcy hižo před wójnu wyššu płaćiznu hač knježeństwo we wójnskim času poskići. Njech je to dopokaz, kajke wopory su cyrkwje, zo zwony a wot pišćeli pišćałki wotedachu, cyłomu krajej přinjesłe, mjez tym zo ći, kotřiž tak rady cyrkwje hanja a na jeje „bohatstwa“ pokazuja, husto žanych woporow njepřinjesu ale sebi hišće přez wójnu móšnu połne natykaja. Přez mnohe prózstwy poradźi so, zo nětko skónčnje cynkowe piščałki dóstachmy. Bě tohodla tak ćežko tajke dóstać, dokelž je cynk jara žadny a drohi. Pišćałki pak přez tón material na hłosu pozhubiłe njejsu. Hłós drje njeje tak cuni, kaž cynowych pišćelow, štož pak našu cyrkej nastupa, je wona přez nje skerje dobyła, dokelž je za nju wosebje při wulkim wopyće kaž na swjedženjach swjateje Marije sylny hłós trěbny. Nadźijomnje też bórzy po wójnje zasy zwony dóstanjemy, zo bychu wone potom mohłe wšitkich zasy z blizkosće a dalokosće mócnje wołać k zhromadnomu česćowanju swjateje Marije. Bóh wobradźi nam hižo na kemšach płódny a dosahacy dešćik, tak zo dyrbjachu so prócesijóny w mócnym dešću wróćić kaž też wysoki wopyt, kotryž nas popołdnju po nyšporje wopušći. Njech mać Boža zhromadny paćeŕ najdostojnišoho knjeza biskopa ze swojimi wěriwymi wusłyši, wosebje też, zo bychu žohnowane žně našu wótčinu před hłodom zakhowałe.

Z Ralbic. Michał Šejda, syn † Michała Šejdy z Ralbic, pola minymjetakow, dósta k železnomu křižej njedawno też Friedrich-Augustowu medaliju. Njech so strowy zasy domoj wróći.

Ze Šunowa. Wonka při swjatym křižu sedźachu wječor w 11 hodź. ruscy jeći. Tu zasłyšachu kozu mjakotać, myslachu sebi najprjedy, zo je so koza wottorhnyła; hdyž pak zasy swój hłós pozběhny, zestupachu so jeći wojacy ke atacy, ćěrjachu wokoło twarjenja. Koza pak zamjakota hižo z daloka — wopokaz, zo njepřećel ćěkaše. Tuž za nim! Ale hdyž bliže přińdźechu, dopomnichu so, zo nimaja třělby; tuž dachu njepřećelej měr. W biwaku je sebi paduch kozacu pječeń słodźeć dał.

Z Kamjenca. Hamtski hejtman dr. hrabja Vitzthum z Eckstädt ma wot 2. hač do 16. t. m. dowol; joho zastupuje knježeŕstwowy zastojnik dr. Neumann.

Španska khorosć, kaž ju mjenuja, a njeje drje ničo druhe kaž wěsta družina influency, knježi nětkle jara w Južno-Němskej, w Mnichowje je začahnyła a wosebje žiwje wustupuje w Nürnbergu; też w Badenskej so pokazuje. Powěsće z Jendźelskeje a Francózskeje tohorunja wozjewjeja, zo tam mnozy na tule khorosć ćerpja. Khorosć zda so jeno lohka być a traje najbóle někotre dny. — Kaž so wozjewja, je tale khorosć też w Sakskej, kaž w Drježdźanach, ale ličba khorych njeje dotal wulka.

Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda

měješe we Serbskim Domje w Budyšinje 30. junija 1918 swoju lětušu hłownu zhromadźiznu. Hnydom zwotprědka ma so prajić, zo bě bohužel jara khudušcy wopytana. Njeby-li telko sobustawow „Jednoty“ přišło, njeby drje zhromadźizna so ani wotdźeržeć mohła. Z nimi bě něhdźe 38 wosobow so zešło. Khuduške wobdźělenjo drje hodźi so z wójnskich wobstojnosći zrozemić; też mužscy, kotřiž njejsu w polu, maja ćežke woteńdźenjo, też je ze wsow do Budyšina dojěć nětkle z blakami njemóžne. Dźiwajo pak na wšě wobćeženja bě wopyt tola wjele wjetši mohł być. Ludźo najskerje hišće wo ważnosći tohole towarstwa dosć rozwučeni njejsu; to změje so tohodla druhi raz před zhromadźiznu w Posole stać; też dyrbi kóždy wědźeć, zo je sobustaw, štóž Posoł dźerži.

Zhromadźiznu wotewri knjez předsyda, najdostojniši knjez praelat senior Skala; postrowiwši přitomnych pokaza na to, zo je zaměr našoho towarstwa, duchowne, narodne a hospodarske žiwjenjo našoho serbskoho (katolskoho) luda spěchować. Wězo je tele prócowanja też wójna jara poćežiła; tola je wone hladało to činić, štož so hodźeše.

Na to měješe knjez předsyda přednošk. Wón poréča wo cyrkwinskim spěwje, předewšim wo našich kěrlušach.

Nabožne spěwy su tak stare, kaž docyła wobkhad človjeka z Bohom. Jich namakamy tohodla też wjele w „Starym Zakonju“, předewšim w knihomaj „spěwow“ a „psalmow“. Předewšim psalmy je katolska cyrkej wot židow přewzała a k nim rjane hłosy wunamakała. Pohanstwo zehna tele spěwy kaž dźěn docyła křesćanske Bože służby do katakombow; pod Konstantinom pak wuńdźechu z nich do Božich domow. Nicromaniske ludy přewzachu z křesćanskej wučbu a k Božim službam też cyrkwinske spěwy; tola je njerozemjachu. Skónčnje přetworichu so někotrežkuli do ludoweje rěče a po tajkich přełožkach nastachu potom też z ludu samoho nowe. Tak też zawěsće pola Serbow.

Nadrobnišeje wěstosće wo nastaću našich kěrlušow nimamy; najprěniše pak su drje jutrowne. Tola skoro kóžda serbska wosada,

---

Rozkałany slub.

Powěda Radlubin.

(5. pokračowanjo.)

„Tole ja tola hišće ženje słyšał njejsym“, dźiwaše so Pocpulic Jakub. „Hdyž tomu tak je, to sym sam skoro wćipny na běłoho wrobla; chcu tola jónu doma spytać.“

„Spytaj, Jakubje, to budźe ći na zbožo!“ radźeše jomu Mudrocha. „A kak rjenje by to było, hdyž byštaj z našej Katu hromadźe za běłym wroblom khodźo hladałoj, abo porjadu, kak zbožownje by so wamaj hospodariło!“

Pocpulic Jakubej zazybolištej so při tym žiwišo woči, a Mudrocha to derje pytny a wułožowaše sebi to za dobre znamjo. Hnydom kiwny mjelčo Jakubej a rjekny wótře: „Jakubje, dźi tola pohladać, hač Kata skoro kofej přihotowany njezměje!“

Jakub wuńdźe do kuchnje a wróći so z Katu hromadźe do jstwy.

„Dołho wjacy trać njebudźe“, rjekny Kata. „Jenož khwilku hišće budźće sćerpni!“

„Je pak tola wulki čas swačić“, přispomni Jakub a pohlada pódla na časnik w kuće. „Ow jej, naš časnik dźěn je zastał! Što je tola tomu zwadźełło?“

„Tón wšak je też ze starobu mučny“, měnješe Mudrocha. „Njeboh dźěd je jón něhdźe na wupředawanju stary kupił, ale swoju službu je hač dotal jara derje zastał.“

Jakub dźěše do kuta, zo by časnik zasy začumpał. „Kak na času drje je po prawym?“ wopraša so ducy.

Kata bliżeše so hižo k woknu; we woknje zastawši zasćini sebi z prawicu trochu woči a hladaše z woknom do wsy: „To chcu wam hnydom prajić“, rjekny: „na cyrkwinej wěži je runje štyrjoch.“

„Ty wjeksowa holca, takle daloko ty widźiš? Njejsy so tola přehladała, Kata?“ dźiwaše so Mudrocha.

„Ně, cyle prawje“, swědčeše ji braška na swój časnik pohladawši. „Ja sym sebi připołdnju swój časnik po wulkim časniku na wěži stajał.“

A Mudrocha wukhwalowaše z nowa Kaćinej wótrej woči a njezaby też wosebje wuzběhnyć, kak dobre znamjo to je za hospozu, hdyž časnik derje znaje a kóždy čas wě, kak na času je.

„Haj, to je ważny hospozny počink, hdyž časnik derje znaje, dha ji čas ženje njećeknje“, tak přispomni zasy braška.

„Haj, časnik dyrbi hospoza derje znać“, pokročowaše Mudrocha, „ale za přikład sebi jón ženje brać njesmě.“

„To by khort!“ spodźiwaše so Pocpula. „Ja bych sebi runje myslił, zo by jón měła prawje swěrnje sćěhować a wšitko w prawym času přihotować.“

„To maš prawje, Jakubje; ale ja tola při swojim wostanu: dobra hospoza njesmě ženje časnika sćěhować. Wěš kak to měnju? Dobry časnik bije kóždu hodźinu, a to je joho najwjetša česć, hdyž ju bije prawje wótře, zo je po cyłej wsy, haj po cyłej wosadźe słyšeć. Tajki časnik budźa wšitcy ludźo khwalić. Hdyž pak je hospoza po cyłej wsy słyšeć, njeje to česć za nju. Cyle raznje ale wěrnje wopomina to pěseń Štóž so mysle ženić ma', tam rěka wo tajkej hospozy: ‚Hdyž sej wozmješ tajkulej, tajku jara hubatu: njetrjebaš ty w domje psa, wšak maš žonu za psyka'. Tajkoho njepočinka sebi njenawuč!, tak sym ja našej Kaće přecy radźił. Štož ma so prajić, z ćicha, z krótka! Wjele słowow, často wjele mylenja. A naša Kata, to dyrbju k jeje česći wuznać, je sebi moju radu přecy jara ważiła.“

Ze spodobanjom widźeše Mudrocha z nowa, kak so Pocpulic Jakubej woči zyboleštej. „Mój srědk ma dobry wuspěch“, pomysli sebi. „Nětko jeno železo khroble kować dóńž je horce!“ A přetorhnywši swoju rěč přeskoči nahle na Pocpulowej rjanej šumelaj, wo kotrymajž běše cyłe jutry mjez hospodarjemi khwalobna rěč. Při tym njezaby też na swojoho wojeńskoho konja spominać, kotrohož je sebi před něšto časom w Drježdźanach we wojeńskej kasarnje kupił.

„Kóń drje běše trochu khromy, ale ja sym sebi joho dospołnje wulčkował. Ani też najwótriše wóčko njespóznaje ani najsnadnišoho

předewšim po reformaciji, měješe swoje kěrluše. Wšelake prócowanja, kaž Waldoweje Winicy, zběrki tajkich kěrlušow zjednoćić najprjedy ničo njedócpě. Hakle Łusčanskomu, potom wosebje Hórnikej so to poradźi. Posledni wobradźi kat. Serbam „Pobožny Wosadnik". Tón doby sebi jako modlefska a spěwafska kniha mjez kat. serbskim ludom telko lubosće, zo bě po 12 lětach hižo 2. wudaćo, po druhich 16 lětach 3. wudaćo nuzne. Z tymle 3. so nětko wójny dla hižo na 3 lěta dliji; tola budża za měsac kěrluše zestajane; wokoło hód 1918 směmy snadź cyły „nowy Wosadnik" wočakować.

Přitomni podźakowachu so knjezej rěčnikej, předewšim pak za zwjeselacu powěść wo zhotowjenju Wosadnika.

Na to rozprawješe knjez pokładnik, wysocydostojny knjez scholastik Žur wo pokładnicach „Posoła", „Krajana" a „towafstwowoho fonda". Wšě zličbowanja běchu wot předsydstwa a wubjerka 18. junija 1918 postajeni revisorojo za prawe spóznali, tohodla wuswobodźi zhromadźizna, so pokładnikej za nałoženu wulku prócu zdobom podźakowawši, joho wot zamołwjenja. Runje tak dósta po podatej rozprawje wo pokładnicy ćišćeńnje dźak a wuswobodźenjo wot zamołwjenja zarjadnik towafstwoweje ćišćeńnje, knjez cyrkw. wučeŕ Šołta. Z rozprawow podawamy tole:

Rozprawa pokładnika bě poměrnje krótka ale pokaza nam tola dokładnje, kak pjenježnje stojimy. Minjene lěto 1917 bě za **pokładnicu Posoła** powšitkownje hišće dobre lěto. Podamy tu jeno hłowne ličby. Přinoški sobustawow (abonentny pjenjez) běžnoho lěta kaž też hišće dopłaćenja z druhich lět wučinjachu 4966 hr. Z darow a nawěškow mějachmy dohromady 1490 hr. Z předatych knihi, darow a druhich dokhodow też hišće rjanu summu wuwikowachmy, tak zo bě wšěch dokhodow hromadźe: 9824 hr. 27 pj. Wšě wudawki za papjeru, ćišć, knihiwjazanjo a druhe potrěby kaž też wotedaty pjenjez za ćišćeńnju wučinjachu 6745 hr. 69 pj., tak zo mějachmy zbytka w pokładnicy Posoła 2978 hr. 8 pj., kotryž so zdźěla nałoži k płaćenju dołha ćišćeńnje.

Při tym spominaše pokładnik też hnydom na nowe abo nětčiše lěto Posoła, kotrež tak zwjeselace njebudże. Drohota wšěch ćišćeńskich potrěbnosćow, wosebje pak njesměrna drohota papjery nam hrozy z wulkimi wudawkami, na 7500 hriwnow. Najwjetši dźěl sobustawow je hižo swój přinošk na lěto 1918 zapłaćił, štož dotal na 4300 hr. wučinja, tuž by to hrozyło z deficitom abo pobrachowanjom na 3000 hr., kotrež dyrbimy hladać, zo z nawěškow a knihow někak wuzbytkujemy abo dobudźemy, a jeli to njeje, potom dyrbjeli Posoł na 5 hriwnow powyšić, štož by nam z najmjeńša přez 1000 hriwnow přinjesło, a tak deficit trochu wołóžiło.

Rozprawa wo fondże za redaktora bě powšitkownje zwjeselaca, byrnjež nam też něšto wjacy darow ničo škodźało njeby. Tu mějachmy z danje 443 hr. 80 pj. Darow bě wšo hromadźe 613 hr. 70 pj.

Rozprawa wo Krajanu, protycy na lěto 1917 bě spokojaca, hdyž z najmjeńša njejsmy ničo přisadźili. Wšěch dokhodow bě 1299 hr. 21 pj. a wudawkow 1278 hr. 92 pj., tak wosta zbytka w pokładnicy 20 hr. 29 pj. a to při płaćiznje 60 pjenježkow za čisło protyki. — Pokładnik spomni pak też hnydom hižo na lětuši lětnik Krajana 1918, kotryž nam zwjeselace njelubi. Dokhodow mamy z lětušoho Krajana 890 hr. a wudawkow dotal 1283 hr. 16 pj., štož by nam rjanu sumku dołha — 393 hr. 16 pj. — wobradźiło. Ta mała ličba nawěškow, kotrež hišće doličene njejsu, nas też wutorhnyć njemóže. Tuž dyrbimy hladać, što z Krajanom přichodnoho lěta 1919 sčinimy; hdyž tola papjera přecy hišće drózša bywa; tuž tu rěka, pak mjeńši, pak drózši.

(Přichodnje skóńčenjo.)

Žně. Z Lübsa (w Magdeburgskim wokrjesu) pisachu 24. junija: W tudomnej wokolinje su započeli rožku syc. Na wjele polach stoja hižo popy. Žně móža so spokojace mjenować, też słoma je rjana. — A też pola nas so žně započinaju, kaž z Kamjenca pisaja, zo su tam wokoło města też hižo popy widźeć.

Wot błyska zaraženy bu w Eikeloh ruski jaty, kotryž tam pola bura dźěłaše. Wón jěchaše na konju z pola dom, kóń a jězdny běštaj hnydom mortwaj.

List křesćanskeje lubosće z francózskoho lazareta.

Serbski wojak z Khrósćic bě započatk wójny na francózskich bitwišćach padnył. Staršej pak njewědźeštaj dołho ničo wo nim hač zo je „zhubjeny". Sćěhowacy list přinjese jimaj skónčnje powěść a z njej wěstosć.

Eure la Fere
Champeuoise Marne.

Česćena knjeni!

Hižo dawno sym Wam pisać chcyła, zo bych tak slubjenjo, Wašomu † synej date, dopjelniła a joho poslednje „Božemje" z někotrymi rynčkami Wam wozjewiła. Waš njeboh syn bu 9. sept. 1914 ćežko ranjeny a je 13. sept. 1914 we Eure la Fere Champeuoise Marne zbóžnje wumrěł.

Hač do dźensnišoho dnja njemóžach srědka namakać, zo bych swoje slubjenjo dopjelniła. Dźensa nětko zhonich, zo je w Bernje w Šwicařskej towafstwo, kotrež powěśće w polu ranjenych abo padnjenych jich přisłušnym a přiwuznym do dalokeje domizny wobstara, a nadźijam so, zo moje rjadki přez tele towafstwo do Wašich rukow přińdu, zo bychu Wašu hłubokozrudźenu maćeŕnu wutrobu někak potróštowałe.

To njewěm, hdy a też nic wot koho a kak je Waš njeboh syn z bitwišća sem donjeseny; přetož 10. sept., hdyž běch skoro sama we wsy wostała, zo bych ranjenych w spěšnje zhotowjenych lazaretach husćišo wopytowała, njewědźach, zo też w tym domje, hdźež Waš njeboh syn leżeše, ranjeni su, hakle 11. sept. po domojwrócenju ze samsneje khěže zhonich to wot njoho samoho. Wuhladach tam Wašoho † syna, kiž so mi bjez wědomja zdaše; přistupich mjelčo k njomu a z ćicha so joho woprašach: „Ćerpiće jara?" Tu wotewrištej so joho wóčcy, a zdaše so mi, zo so joho tłochnjene žiwjenjo zasy wróća, a wón mi wotmołwi: „Haj" a přispomni mi hišće někotre słowa, kotrež pak njemóžach jomu zrozemić, dokelž němsku rěč tak dospołnje njemóžu. Na to so Wašoho syna dale woprašach: „Sće Wy katolski?" — „Haj", praješe mi wón. Tuž podach jomu Božu martru; za to so mi wón

---

khromjenja na nim. Jakubje, ty sy tajki wustojny znajeŕ koni, ja sym sam wćipny, što k njomu prajiš. Njechaš joho wohladać?"

„To so wě", měnješe Pocpula horliwje hižo stawajo, a mužojo khwatachu wšitcy hromadźe na dwór. Tam wodźachu konja po dworje; khodźachu za nim; hladachu, kak wuši nastaja, kak hłowu nosy, kak z nohami stupa; pruhowachu zuby; wuskušowachu rjap; přemasowachu nohi; wobhladowachu kopyta — cyłoho konja wot hłowy hač do wopuše.

Kata přihladowaše jim z woknom ze jstwy. Nadobo zawoła na Jana, kotryž konja wodźeše a pokazowaše: „Jano, tón kóń dźěn ma na zadnjej lěwej nozy kulu!"

„Ty dundyrska holca", poswari žortnje Mudrocha, „takle mi ty to přeradźeš! Ja běch tak wćipny, hač so Pocpulic Jakub na nju dohlada! Ja sam so jeje při wšěm wikowanju njejsym dohladał, hakle hdyž sebi konja domoj přiwjedźech, widźach kulu, hewak běch při wikowanju a sadźenju krućiši był a traš na płaćiznje něšto wotrazył."

Jan zběhaše zadnju lěwu nohu konja, a mužojo hladachu kedźbliwje na nju. Woprawdźe běše tam kulka, někajki mały wurostk, kotryž zawěśće konjej ani bolosće ani wobćežnosće njećinješe; njebě skoro ani rěči hódny. Ale Kata bě jón z nazdala derje widźała. Kóždy rozomny człowjek dyrbješe sebi myslić: „Kak wótrej stej tola jeje woči! Tu žadyn skótny wikowaŕ při kupowanju někajkoho skotu z najmjeńšim brachom njezjeba! Ta kedźbuje też na kóždu maličkosć."

Tu njetrjebaše też Mudrocha dalšich słowow přispominać. Wěc sama rěčeše za so dosć jasnje a khwalobnje.

„Pójće nětko nutř, kofej je hotowy!" zawoła Kata z woknom, hdyž běchu sebi mužojo konja dosć wobhladali a joho posudźili.

„Hnydom přińdźemy", rjekny Mudrocha, „chcu jenož Pocpulic Jakubej našu rjanu zahrodu pokazać." Pódla kiwny z kradźu brašcy, zo by tola wěsće sobu šoł; joho mysle běchu nic tak jara zahrodu pokazować, ale horce železo kować.

Najskerje je so jomu kowanjo też jara derje radźiło. Hdyž zasy po dworje do jstwy so wróćachu šukny Mudrocha brašcy cyle mjelčo: „Braška, ty sy tu wěc jara derje přihotował. Ja sebi tak myslu: po kofeju sebi hišće trochu dopowědamy. Też Kata njech swoje słowo rjeknje, kaž Pocpula měni, a potom woswjećimy hnydom slub. A za tři njedźele změjemy kwas. Dołho čakać njebudźemy."

Hdyž Mudrocha ze swojimaj hosćomaj do jstwy zastupi, stojachu na blidźe kofejowe šalki, srjedź blida wulka połna škła słódnych plincow a pódla wulka bruna kana, kotraž wabjacu wóń dobroho kofeja dychaše.

„Nětko sydajće so hnydom za blido", namołwješe Kata, „jěsće a pijće a njehladajće kazanja: ćopłe plincy a ćopły kofej su najlěpše a też najstrowše!"

„Haj, sydajće so!" pomhaše ji też Mudrocha. „Njedajće sebi dołho kazać! Jakubje Pocpulic! Braška, dźi ty prěni, ty so tola ludźi njebojiš! Tule Jakubje! A ty, braška, jowle!"

Mudrocha hladaše jara kedźbliwje, zo by městno při Pocpulic Jakubje prózdne wostało. Skradźu kiwny Janej, zo by kofej naliwał a kany so njepušćił, zo by jeje tola Kata do rukow njedóstała. „Kata", rjekny potom k njej, „přewostaj přinošowanjo dźowcy, wšak to sama dokonja, a pij z nami kofej!"

„To so wě, wostań při nas", přispominaše braška, „połne zančite blido bjez hospozy je kaž hospodaŕ bjez prawicy!"

Kata přewostajiwši rady dźowcy přinošowanjo a Janej naliwanjo wjesoła, zo njetrjeba so do žanoho stracha ze swojimaj wočomaj podać, syny so na prózdne město při Pocpulic Jakubje.

„Takle, nětko sedźitaj rjenje hromadźe a nadźijomnje so wjacy njerozdźělitaj", tak naspomni sebi stary Mudrocha we swojich myslach.

Hdyž bě Jan wšitkim kofeja nalał, poda kanu dźowcy, zo by ju z nowa napjelniła.

(Přichodnje skóńčenjo.)

zasy podźakowa, a stłóči ju nutrnje k wutrobje, hdyž běše ju najprjedy wjacy króć wokošał. Ja joho tróštowach a prajach jomu, zo by so prawje k Bohu a k swjatej Knježnje modlił a swoje ćerpjenjo Bohu woprował. Wón so mi zasy z pokiwnjenjom podźakowa a praji, zo to rady čini. Dale so joho woprašach, hač ma žonu a dźěći? „Nĕ!“ mi wotmołwi. — „Maće hišće mać?“ — „Haj“, mi zasy wotmołwi a poča jara płakać. Po khwili jomu zasy prajach: „Dajće mi adresu na Wašu mać; jeli zo traš tu wumrějeće, chcu ji po wójnje to wědźeć dać. Wón so wjeseleše na mojej woli a z pomocu někotrych mjenje ranjenych towaršow mi adresu poda. Hdyž běch jomu hišće mloka so napić dawa, wopušćich joho; hišće jónu so mi wón zasy jara dźakowaše. — Nazajtra rano běchu joho na druhe městno położili. Hdyž do khorownje zastupich, pytny wón mje hnydom, hišće prjedy hač běch so ja na njoho dohladała, a přiwoła mi wjesele: „Knjeni, knjeni, wone je zasy wjele lĕpje!“ a zdaše so mi tež woprawdźe, zo wón bolosćow wjacy nima. Wumjeniwši sebi někotre słowa w dobrej nadźiji na polĕpšenjo, wopušćich joho zasy, zo bych tež joho druhich ranjenych towaršow wothladała. Njemóžu so tak prawje wjacy dopomnić, hač sym joho w běhu tohole dnja hišće jónu widźała. Na ranjo 13. sept. při mojim prĕnim wopyće we khorowni wozjewichu mi joho towaršojo, zo je Waš syn zbóžnje wumrĕł. Hdyž na njoho pohladach, widźach, zo su joho poslednje zdychnjenja ćiche a měrne byłe. Ja so hišće za njoho a tež za Was z ćicha pomodlich, zo njebyšće Wy, česćena knjeni, so přejara wo njoho rudźiła. Wón je na pohrjebnišću našeje wsy pokhowany. Hdyžkuli je wopytuju, zo bych so za wopory tejele wójny pomodliła, potom spominam tež, hdyž sym najprjedy na našich krajanow spominała, na Wašoho † syna a nadźijam so, zo je joho dušu Bóh luby Knjez k sebi wzał do swojich wěčnych wobydleni. Přetož Waš syn wumrĕ jako wopor swĕry wukonjejo swoju winowatosć a mĕjo swojoho křižowanoho Zbóžnika na swojej wutrodje.

Myslu sebi, zo tele rynčki zrudobu Wašeje maćerneje wutroby někak połóža; nadźijam pak so tež, česćena knjeni, zo to, štož sym na Wašim synu a joho krajanach činiła, tež na mojich njezbožownych krajanach wukonjeć budźeće, jeli so Wam traš jónu přileżnosć k tomu poskići. Hižo doprědka dźakuju so Wam za to, kaž tež prošu, zo byšće tele rynčki jako wuraz mojoho najnutrnišoho dźĕlbranja z Wašej hłubokozrudźenej maćernej wutrobu přiwzała.

Z počesćowanjom

B. Lepâge.

*

Tónle list drje kóždoho hnuje. Tu je widźeć, kak nadobnje je zmyslena a skutkuje duša, kotruž je wĕra kubłała.

Wšelčizny.

Turkowski kejžor †

Srjedu wječor wokoło 7 hodź. zemrĕ we Konstantinoplu sultan Mohammed V. w 74. lĕće swojoho žiwjenja. Joho naslĕdnik je joho bratr Wahid Eddin, kiž je 12. jan. 1861 rodźeny.

Drohi tobak. Kaž je z doprašowanja zapósłanca Müller-Meiningenskoho dosłyšeć, dóstawaja naši wojacy wot wojerstwa cigary z bukowoho lisća. Zastupjeŕ wójska dyrbješe přidać, zo je tónle „tobak“ hižo strowotu wójska přimał. Zajimawe tež je, zo so za centnar bukowoho lisća 10 hr. płaći, za „tobak“ z njoho dobyty pak po 500 hr. za centnar. — To zawěsće lichownistwo njeje!

Za porjedźenjo mašinow za čas zažnišoho młóćenja zmĕje wyšnosć, kaž hejtmanstwo wozjewja, montĕrow přihotowanych. Próstwy wo tajkich „lĕtacych montĕrow“ maja so zapósłać na „Kriegsamtstelle Dresden, Abteilung M.“

Hdy budźeš z elektriskej mocu młóćić smĕć?

Ratarjo budźa wob tydźeń jenož na dwĕmaj dnjomaj młóćić smĕć a to:

a) pjatk a sobotu wsy, kotrež leža k wječoru wot linije: Rakecy, Njeswačidła, Myšecy, Hodźij, Huska, a mjenowane wsy.
b) Póndźelu a wutoru wsy mjez liniju, kaž a) je mjenuje a liniju: Ješicy, Hnĕwsecy, Nadźanecy a Bónjecy, a tele wsy.
c) srjedu a štwórtk wsy k ranju runje pod b) mjenowanych wsow.

W času wot 9 hodź. wječor hač do 1/26 rano, a na njedźelach a statnych swjatych dnjach smĕ kóždy z elektriskej mocu młóćić.

Štóž ratarske mašiny, nastroje a wšelake jich dźĕle potrjeba, pak jich nihdźe njeje kupić dóstał, ma to hnydom „Kriegswirtschaftsamt Dresden“ wozjewić; k tomu ma jasnje rozpisać, što sebi přeje. Je mjenujcy nadźija, zo so mjenowanomu hamtej poradźi, pomocy poskićić.

Powyšenjo mzdy. Wójna je někotrym powołanjam, předewšim industrielnym a jich dźĕłaćerjam, wosebje zasy brónskim wulku zasłužbu zmóžniła. Druhe powołanja su pak přez nju wosebje bite: wšo, štož je k žiwjenju trĕbne, je dróžše, mzda pak njeje docyła přibĕrała abo jenož wo jara mało. Předewšim bići su ratarscy dźĕłaćerjo na skoro wšĕch ryćerkubłach, a ći, kotriž w tkajerńjach dźĕłaja. Tkalcy w Augsburgu n. př. mĕjachu njedawno zhromadźiznu; na njej sebi wot dźĕłodawaćerjow powyšenjo mzdy wo 20 pj. na hodźinu žadachu; wunuzowali pak su sebi jenož 5 pj.

Jich mzdy bĕchu dotal tele:

	Wot 1./7.—21./12. 17. za mužsk.	za žónske	Wot 1. apryla 1918. za mužsk.	za žónsk.
Oberfranken	39,6 pj.	32,1 pj.	42,0 pj.	35,5 pj.
Pfalz	44,0 pj.	35,4 pj.	48,1 pj.	37,0 pj.
Šwaben	53,7 pj.	38,0 pj.	57,0 pj.	44,6 pj.

980 hr. na tydźeń mzdy. Při posedźenju zwjazka klampnarjow a instalaterow w Lipsku rozprawješe wyšši mištr Barlinskoho zwjazka wo mzdach. Po tym wupłaći so njedawno jenomu wuwučenomu dźĕłaćerjej 980 hr. mzdy na tydźeń. Zo so 200 hr. mzdy na tydźeń płaća, njeje w Barlinje hižo ničo žadne; nižše 100 hr. na tydźeń tam žadyn wuwučeny klampnaŕ nima. Tajkoho by podarmo pytał.

Winowatosć, skót wotedawać, so njewoložì, kaž „Augsburger Postzeitung“ 16. t. m. pisa. „Wšĕ prócowanja, z rozestajenjom wobstojnosćow pola wšĕch instancow za ćežko škodowanych ratarjow něšto dócpĕć, štož wotedawanjo skotu nastupa, bĕchu podarmo. Nětko maš tež z tym ličić, zo tež plahowanjo młodoho skotu nimale přestanje; přetož to sebi tola wot ratarja, wot kotrohož wšak so wjele žada, žadać njemóžeš, zo sebi do škody skót plahuja, štož je tola woprawdźe sprócne a zwažene dźĕło.

Swójbny wopon spožči kral Friedrich August burskej swójbje wěstoho kublerja w Dittelsdorfje. Hižo wot lĕta 1600 je tale swójba tam zasydlena, je swoje kubło přecy we swojim wobsedźeństwu wobkhowała. — Nimamy we Serbach tež tajke stare swójby, kotrež hižo přez lĕtstotyki na kubłach, wot swojich wótcow namrĕtych, sedźa a dźĕłaja? Zajimawe by było, tajkich dozhonić.

Žónsku za policaja su přistajili na Lindhortskim dwórnišću w Lippe. Jara husto su tam mjenujcy wobkedźbowali, zo tam žónske wobkhadźeja, kotrež přez swoju tołstotu wosebje wěstych dźĕl napaduja. Hdyž potom tajke žónske přehladać dachu, so wupokaza, zo su wone wonka so nakormiłe: spody drasty na ćele mějachu přiwjazane, štož běchu po wsach sebi nažurkowałe. Tele přehladowanjo je tak husto trĕbne, zo su wosebitu žónsku k tomu přistajili.

Njeje to lichownistwo? Zwjazk winicarjow w Kallstadt (Rheinpfalz) předa njedawno 76000 litrow bĕłoho wina na přesadźowanjo. Za nje wuwikowa, kaž nowiny pisaja, nĕhdźe 1 milijón hr.; za liter je so potajkim po dobrych 13 hr. płaćiło.

Suchoćina da so přez cokor wuhójić. Sobu najhórši prut čłowjestwa je tale khorosć. Kelko jenož jeje dla tu so bědźa ze žiwjenjom? kelko zahe woteńdu z tohole swĕta jeje dla? Bóh sam to wě. Spodźiwna a je-li wĕrna, zwjeselaca je tohodla powĕsć, kotruž italske nowiny tele dny rozšĕrjachu. Po nich je wĕsty profesor Monaco w Romje srědk přećiwo tuberkulosy wunamakał, mjenujcy zašćĕpjenjo rozmokanoho cokora.

Wšelake pospyty je wón z tymle srědkom činił a napadny wuspĕch mĕł. Kaž lĕkarjo, kotriž so tónle srědk wosebje při wojakach w lazaretach nałoženi, rozprawjeja, su samo wustrowjenjo dócpĕli pola wojakow, kotrychž khorosć bĕ hižo jara zła.

Wašnjo tohole lĕkowanja je jara lohke. Wšĕdnje zašćĕpjuje so z cokorom nasyćena woda khoromu za kožu. Ma-li so z wĕcu tak, kaž nowiny pisaja, dha budźe to žohnowanjo za cyły swĕt.

Čert w zwonje. Jesuit P. Wetterwald, misionaŕ w Khinskej, powĕda sćĕhowacu zajimawu podawiznu: „Hdyž běch prĕni króć we wsy Hankiatsun, w južnej krajinje Čeli, a sebi cyrkwičku wobhladowach, wobroćeše wjesny starosta Hinkajajo přecy zasy moju kedźbliwosć na zwońcu. Cyrkwička pak bĕše, kaž wšĕdne khinske wobydlenjo twarjena, z runej tŕěchu z lĕpjeńcy. Nad durjemi stoješe na štyrjoch drjewjanych stołpach nizka zwońca z nahłej tŕěchu; w njej wisaše jenički zwón; powjaz wisaše ze zwońcy do cyrkwje dele. Nichtó pak njesmĕdźeše so toho powjaza dótknyć, khiba-li starosta sam. Wón wobstara wšitke zwonjenjo sam. Dyrbjach tomu zwónkej wolu činić a sebi tež zwón bliže wobhladać. Po rĕblu zalĕzechmoj do zwońcy a tu widźach nětko cyle jednory, mały, ze železa laty zwón z khinskeje lijerńje. Ale tež z tym njebĕ zwónk hišće spokojom, nućeše mje bliže, zo bych tež do zwona pohladał. ‚Božedla! to dźĕn je sam čert jako spała, woprawdźity Pussah (wobraz khinskoho přiboha, kiž złoho ducha wozjewja)!‘ — ‚Njewĕrno, knjez Pater, dobra to myslička?‘ mĕnješe starosta. ‚To je moja myslička: čert w zwonje. Ale čohodla nic? Čert telko ludźi do pagody (khinskoho pohanskoho templa) nawabi, čohodla njedyrbjał jónu tež pokutu činić a ludźi do Božoho domu k Božim służbam wołać. Tohodla smy jomu spinu za šiju dali a jako spału do zwona powsnyli. Ludźo wšitcy praja, dóńž čert zwoni, klinči zwón wjele rjeńšo.‘ — ‚A što praja pohani k tomu?‘ — ‚O knjez Pater, ći so dźiwaja a mĕnja: wy křesćenjo maće za wušomaj. My so njebychmy zwažili, złoho ducha do zwona powsnyć a jomu zwonić dać; ale před wami ma čert wjacy respekta.“ — We srjedźnym wěku su wumjelcy na swojich wupłodach často čerta žortujo do służby brali, ale na mysl khinskoho starosty, čerta jako spału do zwona powsnyć a jomu zwonić dać, njeje žadyn zwonolijeŕ přišoł. mh.

Za ratarjow.

Wjacy mjasa dóstanu žnjeńcarjo za čas wot 15. julija hač do 11. aug. a to wo 150 g, kaž Budyšska měsćanska rada wozjewja. Žnjeńcarjo su wšitke mužske a žónske wosoby, kotrež při žnjach zmóža dźěłać. Hospodarjo maja ličbu swojich tajkichle dźěławych mocow hač do 10. julija wozjewić pola „Lebensmittelamt, Gewandhaus 2. Stock." — Přiłohi dóstanu też wjesni wot swojoho gmejnskoho předstojićerja.

Drastu móža dóstać khudźi Budyšskoho kommunalnoho zwjazka, a to: dospołne mužske woblečenja, mužske kholowy, žónske kostumy, bluzy, zwjeršne a spódnje suknje, dale drastu za dźěći, potom košle a spódnje kholowy, mužske a žónske, stupnje a šaty za małuške dźěći.

Prawo na nje ma, štóž ma wopismo na kupjenjo (Bezugsschein) a wosoby hač do 1900 hr. dokhodow; štóž ma hišće dwě druhej wosobje živić při dokhodach hač do 2700, štóž ma wjacy živić dyžli dwě druhej wosobje při dokhodach hač do 3100 hr.

Zhubjene wupokazki na khlěb (Brotmarken), bě jich 4380 a 318 kartkow na cokor, je Horjanski gmejnski předstojićer, hdyž 26. jun. z popołdnišim ćahom wot Budyšina do Njeswačidła jědźeše, we wozu ležo wostajił, dotal pak jich njeje hišće wróćo dóstał. Wón měješe je w pakćiku z brunej wobalku. Štóž ma někajkoho pokiwa, štó je sebi tónle pakćik přiswojił, ma krutu winowatosć, to swojej gmejnskej wyšnosći zdźělić.

Naši jeći z Rumunskeje maja nětko hižo domoj być. Štóž je wojaka měł, kiž je do rumunskoho zajeća přišoł, dotal pak so hišće wróćił njeje, byrnjež jako mortwy woznamjenjeny njebu, ma to „Čerwjenomu křižej" we Kamjencu abo Budyšinje wozjewić. Při tym ma so předpołožić karta abo list wojaka, z kotrohož je dowidźeć, zo je wón do wujednanja měra woprawdźe w rumunskim zajeću był.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

su pola k. fararja dale woprowali: Hańža Kronsowa 5 hr.; njemjenowany z Różanta 100 hr.; Mikł. Glawš z Noweje Wjeski 50 hr.; njemjenowany z Nuknic 500 hr.; njemjenowany ze Smječkec 50 hr.; njemjenowany ze Sernjan 200 hr. Zapłać Bóh wšěm dobročerjam.

Zaskleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Nierth & Förster
Dalokorčćak 589 w Budyšinje Před šulerskimi wrotami 19
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje

Hany zwud. **Racheloweje**

wuprajamy wšěm, kotřiž su ju w jeje khorosći wopytowali a na póstywječorach a při přewodźenju so wobdźělili, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!"

W **Ralbicach** a **Nowoslicach**
na dnju pohrjeba, 30. 6. 18.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Ze swjatymi sakramentami doma wobstarany je zańdźeny štwórtk, 4. julija 1918, rano štwórć na pjeć hodź. zbóžnje zemrěł naš luby syn a bratr

Jan Winkler
ze Sloneje Boršće

w 20. lěće swojoho žiwjenja. Za joho dušu prosymy wo modlitwu.

Pohrjeb budźe njedźelu štwórć na dwanaće hodźin na Mikławšku w Budyšinje.

W **Budyšinje**, 4. julija 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
mać, bratr a sotře.

Z Božej ručku nahle zajata wumrě wutoru 25. junija naša lubowana mandźelska a mać

Marija Nowakowa
rodź. Serbinec z Hrańcy

a bu pjatk 28. junija w Khrósćicach z konduktom a z assistencu w 71. lěće žiwjenja khowana. Wuprajamy wšitkim, kotřiž su lubu zemrětu na póstywječoru wopytowali a za jeje dušu so modlili, kaž też w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!"

W **Hrańcy** na dnju pohrjeba,
28. junija 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
Michał Nowak a Madlena dźowka
w mjenje druhich zawostajenych.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 28. | Budyšin, 13. julija 1918. | Lětnik 56.

Rozpominanjo k wopomnjeću horliwoho měšnika.

(Pokračowanjo.)

Zastupmy do domu Božoho. — Rjany je zwonkowny twar, nichtó cyle njekedźliwje nimo njeńdźe. Bohaće dowutwarjene a wudebjene je joho znutřkowne. Něhdźe 250 lět naša cyrkej stoji, kóždy narod (generacija) je na to woprował, so prócował, zo by so Bohu dale dostojniši přebytk, jim samym a sćěhowacym narodam přisprawniše a lubozniše městno modlenja, nutrnosće a natwarjenja dowudospołnjało. Wězo městna, kotrež by było Boha a słowa Božoho cyle dostojne, človjeska ruka zhotowić njemóže. Wulki a krasny je wołtař, na kotrymž Jězus, „kral wěčnosće", trónuje, kóžde naše zdychnjenjo wobkedźbuje a z lubosću słyši, ale też rjenje debjene je městno, z kotrohož mamy my słyšeć kedźbnje a ponižnje Joho słowo, zo by w našej wutrobje płody njesło. „Rěč ty, Knježe, k wutrobje!"

Zetkach něhdy, hdyž běch hišće młody studowacy na gymnasiju, ducy wote mše na prózdninach česćomnoho starca z Budyšskeje wosady. Swjatočne a rjane prědowanjo běchmoj słyšałoj wot prědarja, kiž bě tam z daloka powołany był, a wón mi rjekny: „Nic to je hłowna wěc, zo so rjenje prěduje, ale to, zo su ludźo też tak žiwi, kaž sej prědowanjo žada." Tak też wuči swjaty Jakub: „Budźće pak činićerjo słowa a nic jeno posłucharjo." (Jak. 1, 22.) Toho běše sebi zawěsće też naš njezapomnity wótčinc a horliwy dźěłaćeŕ we Knjezowej Winicy, Jakub Kućank, derje wědomy. Wón wědźeše, zo je „Knjez, kiž hakle rosćenjo dawa", tola njedźiwajo toho prócowaše so też wón, zo by činił, štož w joho mocy běše, zo by w dobrej serbsćinje, ze zahorjacymi słowami, z lubosćiwej wutrobu prědował. Ani česće ani dobytka njepytachu swjeći japoštołojo, ale jeno česć Božu a wužitk a spomoženjo njesmjertnych dušow. Z tym twari so też dom Boži, też Bohu přebytk, tola znutřkownje we wutrobje człowjekow, kotřiž su „dobreje wole". „Njewěsće, zo sće templ Boži, a zo Duch Boži přebywa we nas!" (I. Kor. 3, 16.) Tak dźěłaše też Kućank sobu nic jeno rady tam, hdźež so cyrkwje twarjachu, ale też tam, hdźež so twari kralestwo Boże, wo kotrymž Jězus praji: „Hlej, kralestwo Boże je znutřka was" (Luk. 17, 21). Tola Kućank so njeje spokojił z hortnym prědowanjom, wón je też z pismom so prócował, zo bychu katolscy Serbjo derje rozwučeni byli we wšěm dobrym. Dźensa, hdyž tole wopominam, je swjedźeń swjateju Cyrilla a Methoda. Wonaj něhdy prědowaštaj Bołharam a druhim słowjanskim ludam swjate sćenjo. Swj. Cyrill pak zestaja też prěnje pismiki, z kotrymiž so zynki stareje bołharskeje rěče derje woznamjenjeć hodźachu. A z tym założi so po něčim wšěm Słowjanam, też našim Serbam, pismowstwo, 1862 bě so tysac lět minyło wot joho smjerće, tohodla sej k joho česći wotmyslichu Hórnik, Kućank a druzy serbscy wótčincy, założić towarstwo s. Cyrilla a Methoda za wudawanjo dobrych katolskich spisow w našej rěči. A Kućank bu prěni joho předsyda. Rad wón towarstwo podpjerowaše, a horliwje napominaše k dźěłu druhich. A też sam je pilnje pisał.

Z joho pjera wuńdźe wjacy spisow, najbóle znata bě joho modlitna kniha „Dobre symjo". Jězus přirunuje swoje słowo z dobrym symjenjom, tuž je mjeno tuteje knihi jara derje wubrane a chce mnoho prajić. Kak so ratař wjeseli, hdyž ma dobre symjo, kak so wjeseli, hdyž móže je syć na dobru rolu, kak hakle so raduje, hdyž njese stotore płody! Cyle podobnje ma so ze słowom Božim. Kak so prědar wjeseli, hdyž z joho horta słowo Boże rady słyša, je khowaja w dobrej, haj najlěpšej wutrobje, kak hakle so rozraduje, hdyž njese stotore płody: złósće a hrěchi so zhubiwaju, počinki zakćěwaju a dobre skutki so wukonjuja. Kak Bóh sam a joho jandźeljo maja spodobanjo na wšěch, kotřiž sej „słowo žiwjenja" waža a su po nim žiwi.

Hišće dlěje, a dale skutkuje tón, štož słowo Boże rozšěrja z pismom. Sławny misijonar P. Wenninger z towarstwa Jězusowoho bě 50 lět prědował, jónu za jeničke lěto 900 króć. Wón pak też napisa 40 spisow. Na stary dźeń so zdali prědowanja, pisaše pak hišće pilnje a rjekny: „O Božo, swojich hortnych prědowanjow chcu so rady wostajić, ale zdźerž mi moje spisy!" Wón chcyše z tym prajić: na wulke zasłužby, kotrež snadź bě sej dobył z hortnym prědowanjom, njetrjeba Bóh po joho smjerći dźiwać, ale njech jomu jeno mytuje prócu, kotruž je nałožił na spisowanjo. A wón měješe prawje. Słowa wuklinča, pismo njewuhasnje. Hižo sto lět móže sprócna ruka, kotraž je je pisała, w rowje prochnyć, ale jeje skutk je hišće žiwy, jeje spomožne pismo čitaja hišće tysacy a tysacy z dźaknej wutrobu zasy a zasy, a tak njese pisane słowo njewustawajcy nowe płody. To, luby čitarjo, wopominaj też při sebi hišće derje.

Hdyž je mlóč překćěł, stoja po łucy po stach běłe hłójčki, je kaž by so tam wulka syła swěčkow swěćiła. Hladaj bliže. Na kóždym symješku stoji serščik abo šiška z khorhojčku. Wšo je Boža ruka tak wustojnje a rjenje stworiła. Hdyž Boži wětřik zadunje, hasnu drje swěčki, ale kóžde tajke pjefko njese swoje zornješko daloko, mnohe padnu wězo na njepłódny bleček, ale jara mnohe na płódnu zemju, skhadźeja z nowym nalěćom, njesu zasy cyle jenajke płody, a też te so zasy tak roznjesu a tak w tajkej małej rostlincy móc Boža skutkuje hač do skónčenja swěta. Njeje to njewuprajiće rjane, wulkotne! Tak też słowo Boże spodźiwnje, ale hišće njesměrnje wulkotnišo dale shutkuje, hdyž je prědowane a słyšane, pisane a čitane z **dobrej** wutrobu!

Ow, luby čitarjo! štó to hdy dospołnje dopóznaje na zemi, što je skutkowało a hišće skutkuje słowo Boże w serbskej, maćernej rěči, też mjez našim ludom!

„Tón, štóž je dobył bitwu pola Waterloo-a a tón, štóž je wunamakał prěnju parnu mašinu, njeje telko dokonjał, kaž tón, štóž je dopomhał jeničkej njesmjertnej duši do njebjes." Tak pisa sławny wučeny Faber we swojej knizy „Wšitko za Jězusa". A kelko dušow je do njebjes přewodźał jenički přeswědčacy zahorjacy prědar, jenički rozswětleny a prawy puć pokazowacy spisowaćel!

A do tajkich rěčnikow a pokazowarjow puća słušeja też Jakub Kućank a joho pomocnicy, kotřiž l. 1848 założichu prěni časopis za katolskich Serbow. Pomjenowachu jón „Jutrnička". Mjez joho sobudźěłaćerjemi běštaj, po našim wědźenju, wosebje Mikławš Jacsławk a Mikławš Cyž.* Wobaj wulcy wobdarjenaj, Cyž basnik a njedosćeženy prědar, Jacsławk wulkotny spisowaćel za lud. Jutrnička bě tak zajimawje pisana, zo ludźo na kóžde nowe čisło z wulkej žadosću čakachu. Ale na wobžarowanjo tutón časopis hižo za dwě lěće zańdźe. Tola hdyž je „Jutrnička" abo „rańša hwězda" so skhowała, potom skhadźeja rańše zerja a bórzy zeskhadźa też Boże słónco. Tak bě też tu. Lěta 1862 zestupichu so Hórnik, Kućank a druzy, założichu towarstwo ss. Cyrilla a Methoda a wudawachu „Katolski Posoł". A tón nětko bjez přetorhnjenja wukhadża, rozwuča, nawjeduje, tróštuje, napomina, wottraša, zahorja a tak twari kralestwo Bože mjez nami. Kelko prócy, časa, dźěła, starosćow, dwělow a čwělow, zrudobow, ale też radosćow a nadźijow wuprajamy ze słowom „Posoł"! Wjetše ludy maja wjetše a wjacy časopisow, maja pak też wjele spisowaćelow a pjenježnych srědkow. Ale poměrnje, na našu mału ličbu dźiwajo, su serbscy dźěłaćerjo z pjerom, duchowni, wučerjo, studowacy a też mužoju z ludu, wjele dokonjeli: Bohu k česći, Serbam k wužitku. Něhdy je so prajiło: hdy by swjaty Pawoł dźensniši dźeń na swět přišoł, by też do redaktorow šoł, časopis wudawał.

Nam so wšitko zda wulke, štož je daloke, cuze, ale wóčko so myli. Dale hladaš a mjeńše so tebi hory a słónco zdadźa a naposledku widźiš jeno hórki a słónčko. A tola su to samsne hory a samsne słónco, wysoke — wulke a jasne. Wěrnosće, kotrež je Bóh zjewił, su runje tak wysoke haj njesměrnje wjele wjetše hač najwyšša alpa, jasniše hač słónco, njech je tebi předstajuje serbski hort a pjero abo — cuzy hort a cuze pjero. Rozhladuj so też cyle blizko, po małym serbskim kraju, a nańdźeš muži, hódnych wěčnoho dźakownoho wopomnjeća. Z kajkej lubosću k swojomu ludej, z kajkej zahorjenosću za swjatu cyrkej, z kajkej wutrajnosću we wšěch wobćežnosćach, z kajkim sebjezaprěwanjom su jara mnozy našich najlěpšich duchownych a wučerjow dźěłali za wšěch Serbow, też za tebje,

* Nadrobniše powěsće wo nimaj hladaj we „Jubilejnych spisach Serbowki".

luby čitarjo, njezabudź to. Modli so za nich, hač spja w rowje, hač stražuja hišće Bóžske herbstwo swjateju Cyrilla a Methoda, podpjeruj jich dźěła po swojich mocach!

(Skónčenjo.)

Wójna.

Sylniše nadběhi činjachu Francózojo a Jendźelčenjo 3. a 4. julija, Francózojo mjez Marnu a Oisu, Jendźelčenjo před Amiensom. Nadběhi běchu derje přihotowane a z wulkej mocu wuwjedźene, mějachu pak poměrnje jara snadny wuspěch. Jendźelčenjo pisaja wo 1300 a Francózojo wo 1066 jatych. Němsku fróntu móžachu jenož wo snadnu šlebjerlku wróćo stłóčić.

Z našeje strony piše so wo jednanjach:

Hdyž so Francózam njebě poradźiło, němsku Pariz wobhrožacu frontu mjez Marnu a Oisu wróćo stłóčić, započachu so 4. julija sylne jendźelske nadběhi na woběmaj stronomaj Sommy. Tamny dźěl fróntu, kotryž je městej Amiens-ej najbliže a stajnje pućam mjez přistawami w kanalu a Parizom hrozy, chcychu woni stłóčić. Po nanajsylnišim wohnju nadběhaše jendźelska infanterija nad woběmaj stronomaj Sommy w krajinje, kotraž je cyle runa a bjeze wšěch khowankow. Jich nadběharjow, kotřiž móžachu pod čežkimi woporami němski šlahacy woheń přeběžeć, hrabachu přecy zasy pruhi našich we wustych skhodźeńkach nastajenych mašinskich třělbow.

Tak běchu wšě napinanja a wopory Jendźelčanow na połnócnym brjozy Sommy podarmo. Na južnym brjohu, hdźež běchu nadběhi z wulkimi nadźijemi započeli, wostachu jim skónčnje jako jenički dobytk wot wsy Hamel rozpadanki khěžow a wot lěsa roztřělane sochory štomow. Přecy a přecy zasy wupruhowana taktika němskoho napřećiwnoho storka zahna Jendźelčanow zasy z hórkow k ranju wot Villers-Bretonnaux, z kotrychž běchu so wuwalili.

Na woběmaj stronomaj rěkow Lysy a Sommy při kanalu La Bassee a w susodnych krajinach wojowaše so też dalše dny sylnje. Francózam so pola Chateau-Thierry, we wotrězku rěčki Elignon k wječoru wot Autheuil (k južnomu wječoru wot Noyona-a), w lěsu pola Villers-Cotterets a druhdźe runje tak zeńdźe.

Naši lětarjo su też posledni čas wubjernje wojowali. Někotre dny bu na dwaceći a wjacy njepřećelskich lětakow potřělanych. Wjacori z našich lětarjow su hižo třicyći hač do štyrcyći njepřećelskich lětarjow přewinyli. Jedyn z našich mórskich lětarjow přimaše ze swojimi pomocnikami 6. julija před wuliwom Themsy dwaj jendźelskej podmórnikaj a wobškodźi jej tak sylnje, zo so z najmjeńša jedyn z njeju podnuri.

Swětowy rozhlad.

Němski pósłanc w Moskwje zamordowany.

Němski pósłanc w Moskwje, hrabja z Mirbach-Harff, bu sobotu 6. julija popołdnju we Moskwje we swojim bydlenju zamordowany. Dwaj mužej prošeštaj joho wo rozmołwu z wosebitymi wopismami so wupokazujo. Wobhladniwy pósłanc zawoła radźićela Riezlera a leutnanta Müllera k sebi. Při rozrěčowanju wućahnyštaj njedočinkaj nadobo revolvry a počeštaj na pósłanca třeleć. Po wutřělenju skočištaj přez wokno na hasu z dobom hišće ručne granaty na pósłanca mjetajo, na hasy wotjědźeštaj z automobilom, za kotrymž wojeńska straža podarmo třěleše. Hrabja Mirbach wumrje bjez toho, zo by zasy k sebi přišoł. Nichtó druhi na zapósłanstwje njebu ranjeny.

Lědom bě njeskutk znaty, přikhwataštaj hnydom Tšitšerin a Karachan a pozdźišo Lenin a Swordkow na zapósłanstwo, zo bychu swój wutrobny podźěl a swoje rozhorjenjo nad njeskutkom wuprajili. Wšitcy wobkručachu, zo atentat wšće wot bolšewikow njewukhadźa a zo budźa wšo možne činić, zo by wobeńdźena njekhmanosć so khostała.

Štó je mordarstwo zawinył? Wušło je, kaž je dopokazane, wot druheje politiskeje strony, wot socialrevolucionarow; woni też sami k tomu stoja. Mjez jich wjednikami je wěsty Sawinkow, kotryž je we swojim času ministra Plehwe sobu zamordował. Mjez tym zo buchu joho towaršojo tehdom wotprawjeni, móžeše wón do Pariza ćeknyć. Wot tam je wón wšelake druhe atentaty w Ruskej nawjedował. Bjez dwěla stoješe wón, wosebje za wójnski čas, etenće blizko. Tej dyrbi so tohodla też zamordowanjo hrabje Mirbacha sobu připisować.

Hač a kak daloko su Francózojo abo Jendźelčenjo direktnje k njeskutkej namołwjeli, njehodźi so wězo lohko prajić, ale woni su socialrevolucionarow podpjerali z pjenjezami a druhimi srědkami, zo bychu přez nich swoje wotpohlady w Ruskej docpěli. Bolšewikow běchu sebi woni přecy bóle rozhněwali, dokelž přećiwo nim dźěłachu. Ententa šćuwaše Japanow na Sibirisku, podpjeraše češko-słowakskich zběžkarjow, wobsadźeše murmanske brjohi w lódnym morju atd., wona činješe wšo možne, zo bu Rusku zasy k wójnje přećiwo Němskej zawjedła. Dokelž pak běchu bolšewicy cyle kruće za měr, podpjera ententa wšě strony, kotrež su přećiwo nim, wosebje socialrevolucionarnych. Tući běchu so po namołwjenju ententy ze wšelakimi druhimi stronami zjednoćili, zo bychu nowu revoluciju přećiwo bolšewikam započeli a jich knjejstwo powalili. Runje zamordowanjo němskoho pósłanca dyrbješe znamjo za započatk přihotowaneje revolucije być.

Revolucija so też woprawdźe započa a njebě najprjedy bjez wuspěcha; ale bolšewicy běchu na nju přihotowani a předobychu socialrevolucionarnych a jich přiwisnikow. Kaž so zda, maja bolšewicy móc zasy cyle we swojich rukach. We wukazu, kotryž knjejstwo sowjetow k njekhmanomu mordarstwu wudawa, hrozy wone z čežkimi khostanjemi wšěm, kotřiž bychu něšto činili, štož dyrbjało Rusku z nowa do zahubneje wójny storčić.

Jendźelčanam so potajkim tón króć njeje poradźiło, Rusku zasy k wójnje přećiwo nam zawjesć. Kak jara běchu so toho nadźijeli, je z jich nowin widźeć. Nihdźe nječitamy słowčka wobžarowanja nad njekhmanym njeskutku, ale wšudźom wěstu nadźiju, zo nětko dyrbi nowa rańša frónta přećiwo Němskej nastać. Tón króć pak jich tak nutrnje žadana rańša frónta hišće wot bojaznoho Hindenburga njewuswobodźi. Wězo woni tohodla z dalšimi pospytami njepřestanu.

Němska.

Knjez z Kühlmann, statny sekretar zwonkownych należnosćow, je tola nětko swoje zastojnstwo wopušćił. Cyle po joho swobodnej woli drje so to njeje stało. Ze swojej poslednjej rěču je sebi wón wěste strony přejara rozhněwał. Sobu wina je lohko też skórźba, w kotrejž joho winuja, zo je wón w Bukaresće počahi k mjenje přistojnym žónskim měł.

Joho nastupnik je dotalny pósłanc w Chri-stianiji z **Hintze**. Wón płaći za wosebitoho dowěrnika wšoněmskich stronow, kaž někotři praja. Z akncleróm dyrbi wón w swojej politicy cyle přezjedne być, kaž nowiny wosebje wuzběhuja.

Awstriska.

Šamawe a njekhmane přiswodźenja přećiwo kejžorskomu domej rozšěrjeja so tu khwilu po cyłej Awstriskej. Skoro žadyn dźeń so njeminje, zo njebychu to abo tamne přećiwo kejžorej a wosebje přećiwo kejžorcy a jeje swójbje tukali. Nichtó njewě, z wotkel łžě wukhadźeja a roznošeja pak so kaž z wětřikom po kraju. Wšitcy je słyša, mnozy praja je dale a tola je, jakož bychu so pod ruku zasy zhubiłe, zo bychu nazajtra na druhim městnje a trochu přeměnjene zasy so pozběhnyłe. Z wjetša chcedźa njewěrnosće kejžorski dom někajkich njeprawych poćahow abo samo přerady winować. Tak njerozomne hač tajke tajne šćuwanja za kóždoho rozomnoho człowjeka su, wone tola z časom lud slepja a powjetšeja knježerstwu wobćežnosće, kotrež su w Awstriskej woprawdźe hižo wulke dosć. Tohodla derje zmysleni počinaju energiscy přećiwo njekhmanym rozsywanjam wustupować, w sejmach, zhromadźiznach a nowinach. We Wienje wotmě „Katolski ludowy zwjazk“ jako prěni wulku zhromadźiznu, na kotrejž přećiwo njedušnym šćuwanjam protestowaše; na 6000 ludźi so na zhromadźiznje wobdźěleše.

A zwotkel tamne šamawe łžě wukhadźeja? Bjez dwěla wot njepřećelskich agentow, wot francózskich a jendźelskich. Za Francózow a Jendźelčanow njeje žana nadźija, zo srjedźne mócnarstwa na bitwišćach zbija; tohodla spytuja přecy zasy měr a přezjednosć w jenotliwych krajach někak podryć. Ze šćuwanjemi k stawkam njejsu pola nas wjele zboža měli. W Awstriskej su w tym hižo wjacy docpěli. Na Awstrisku woni z cyła wulku nadźiju staja. Woni runje tak derje kaž my wědźa, kak surowe ćeže awstriske knježerstwo ma, a podpjeraja tohodla wšitko, štož mohło jomu dalše wobćežnosće přihotować. Woni posylnjeja rozkorjenja mjez ludami a zahubnu narodnu sebićnosć; woni płaća z drohimi pjenjezami přeradu w awstriskim wójsku, woni šćuwaja też přećiwo kejžorskej swójbje. Tohodla dyrbi so lud rozwučić. Swěra napřećo kejžorskomu domej je hišće sylna dosć, zo budźe ludźi přećiwo njekhmanym šćuwanjam škitać.

Turkowska.

Nowy sultan Mehmed VI. bu 4. julija z wulkej swjatočnosću postajeny. Nowy sultan, kiž dotal Wahid Eddin rěkaše, je najmłódši bratr njeboćičkoho sultana Mehmeda V. a bu 12. jan. 1861 rodźeny, stoji potajkim w 58. lěće. Z nim je 4. bratr ze samsneje swójby sultanstwo nastupił. — Po turkowskim prawje njesćěhuje sultanej w knjejstwje joho najstarši syn, ale najstarši staw sultanskeje swójby.

Po swjatočnej proklamaciji nowoho sultana bu zemrěty sultan Mehmed V. khowany. Po ceremonijach w palasće Top Kapu bu joho ćěło na łódźi do předměsta Ejub přewjezene a tam we wosebitym za nje přihotowanym rowje z přisłušnymi swjatočnosćemi pohrjebane.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. 150 centnari lisća su dźěći Budyšskich šulow dotal nadrěłe. Za centnar zelenoho lišća płaća so 4 hriwny.

Z Radworja. Pawoł Kurjo, rodźeny Radwořan, je swoje maturitne pruhowanjo na małostronskim gymnasiju w Prazy z wuznamjenjom wotpołožił. K dalšim studijam, kotrež

chce młody student na někajkej němskej universiće dokonjeć, přejemy jomu wjele zboža.

Z Radworja. Tři železne křiže su tući třo wojacy dóstali:

167. Michał Winař z Radworja (w Jasenicy ženjeny), krajny wobornik w hajńskim batalijónje čo. ... Joho wotdźělenjo přelěze 6. měrca pola Donie w Macedoniji (na Balkanje) přez hobrske horiska a wali so z tym njepřećelej do khribjeta. Za to dóstachu najwustojniši, mjez nimi Winař, železny křiž.

168. Michał Hańcik z Brěmjenja, wojak w grenaděrskim regimenće čo. ... Wón wojowaše lětsa naléto pola Arrasa, za čož tež jomu započatk apryla železny křiž spožčichu. Z čim je sebi jón wosebje zasłužił, njechodźeše so dotal zhonić.

169. Michał Bětka z Radworja (rodźeny z Khasowa), krajny wobornik w reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón wobdźěli so w zymje w Flanderskej při wuspěšnym nadběhowanju njepřećelskich stojnišćow. Ze zmužitosću, při tym wopokazanej, zasłuži sebi wón tohorunja železny křiž.

Z Čornec. Paduši pokradnychu pola burowki zwud. Pětrancowej tři rjane husy.

Z Haslowa. Hubjeny bleček zemje, wosebje we wójnskim času, sebi njejsu paduši wobhladali, hdyž so njedawno w nocy pola Vickec do rězarnje dobychu. Tola wuspěch njezapłaći nałoženu prócu, z woknom tak wysoko dele skočić. Ani ćelacoho wucha, ani swinjaceje wopuški tam njenadeńdźechu a z Pětrom móžachu wuznać: cyłu nóc smy dźěłali a njejsmy ničo popadli.

Ze Smječkec. Zrudna powěsć potrjechi zańdźeny tydźeń Cyžec swójbu we Łuzy. Dóstachu wozjewjenjo, zo je jich syn Pawoł Cyž rjekowskeje smjerće za wótčinu wumrěł. Přez njepřećelsku granatu bu smjertnje ranjeny. Joho wjednik piše wo nim, zo dla swojeje přećelniwosće a luboznoho wobkhada běše sebi wutroby swojich towaršow dobył. Wón wostanje dla swojeje njewustawaceje pilnosće pola baterije njezapomnity. Zawěsće je jomu Bóh wopor za wótčinu mytował z njebjeskim mytom. Wójna je surowa a žada sebi přewjele woporow z našeje serbskeje młodosće. Njech je jomu cuza zemja lohka.

Ze Swinarnje. Na wšě štyri lěta stoji naš wjesnjan Mikławš Rab, jězdźer při jenej municiskej kolonje, před njepřećelom na zapadnej frónće a je hač dotal stracham wójny zbožownje so minył. Hižo zdawna bu za swoju dołholětnu wójnsku službu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny a njedawno je přidóstał železny křiž II. rjad.; tak móže nětko wobej wuznamjenjeni z česću nosyć.

Z Wojerjec. Tu ma so srjedźna šula, najskerje reformny gymnasij, założić. Hižo z jutrami 1919 ma so z prěnjej rjadownju započeć. Zawěsće budźe wón derje wopytowany; přetož přez industriju, kotraž w tutym wokrjesu jara přibjera, ma so za najbližši čas přirost tutoho wobydlerstwa na 30000 wosobow wobličić.

— Skóržba hospodarjow našoho wokrjesa na nuzowanjo, zo dyrbja mloko do mlokarnjow k předźěłanju wozyć, bu wotpokazana. Za to pak płaći so wot 1. julija za procent tuka, kotrež mloko ma, město 9 pj. 10 pj. Wot 15. julija změje komisija po wokrjesu wobličenjo tohole tuka přehladować.

Hłowna zhromadźizna tow. ss. Cyrilla a Methoda.

(Skónčenjo.)

Na to rozprawi hišće a to, dokelž bě čas hižo jara postupił, z wulkim khwatkom, prěni pismawjedźer, redaktor kapł. Just, wo pismowstwowej dźěławosći towarstwa. Poréča někak takle:

Štož Posoł lěta 1917 nastupa, ma so předewšěm naspomnić, zo je wón porjadnje wukhadźał. To naspomnić, njeje njetrjebawša wěc. Přetož, njebě tež našomu časopisej so zeńć mohło, kaž je to sta, haj tysacy nowinow dla wobstojnosći wójny potrjechiło? Dokelž dźěłaćerjow w ćišćerńjach njeje, dokelž dale je papjera hustodosć jara ćežko dóstać a wo wjele (6 razow) dróžša dyžli w měrnych časach, je njeličomna syła nowinow zańć dyrbjała. Naš Posoł je dotal wšo přetrał, a tak je tež w 55. lěće swojoho wobstaća swój katolskim Serbam zawěsće spomožny skutk wukonjeć mohł: je tež dale jim swěru nosył swoju wučbu do domow a tam wupowědał wšě wjesołe a zrudne powěsće, kotrež nas móhłe zajimać. Wobžarować jenož je, zo njeje předewšim tu jenu powěsć přinjesć mohł, za kotrejž wšitcy z wutroby žedźimy, mjenujcy, zo je zasy měr mjez europskimi ludami.

Njedźiwajcy wšěch poćeženjow je potajkim Posoł wukhadźał a je ličbu stron (324) dócpěł, kotraž je jenož wo mało mjeńša dyžli w létach 1916 a 1915, hdyž bě 350—354 stron. Zo smy tež přecy telko papjery měli, zo smy jón z najmjeńša 6-stronski wudawać móhli, mamy so předewšim zarjadnistwu ćišćerńje, k. cyrkw. wučerjej Šołće dźakować; zo je so Posoł tež njedźiwajo na tak mnohe druhe dźěła w ćišćerni nastajał, k. techn. wjednikej mištrej Šipšikej. A zo tež, kaž rozprawa pokładnika pokaza, tež pjenježnych winow dla Posoł njejsmy njedźiwajo na wšě podróženjo materiala a dźěła zańć trjebali dać, předewšim zasy kk. pokładnikej a wubjerkownikam, kotřiž su pjenježnu potrjebu pilnje zběrali (kaž abon. pjenjez a inseraty). Jim słuša dźak!

Kajki je Posoł po wobsahu był, je kóždy sobustaw sam pruhować a so přeswědčić móhł; wšak je jako sobustaw towarstwa joho čitał. Redakcija je so prócowała w tym nastupanju činić, štož je so hodźało. Naspomnić pak so ma, zo też přecy njeje móhła kaž by chcyła, přetož bě tež kaž kóžda druha redakcija wuwjazana přez krutu censuru.

Čitarjo přeja sebi přecy wjele nowinkow do Posoła. Te přećo je lětnik 1917 tak daloko hač to joho wulkosć dźiwajo tež na druhe nuzne rubriki dowola, dopjelnił. Zo je to móhł, mamy so dźakować pilnym dopisowarjam ze wsow, kotrymž so tule wšěm z wutroby dźak wupraja, wosebje najpilnišomu, k. wučerjej Słodeńkej w Pančicach. Z dobom pak pro-

Rozkałany slub.

Powěda Radlubin.

(6. pokračowanjo a skónčenjo.)

Kata pak, jako přistojna hospoza, posłužowaše přede wšěm Pocpulic Jakubej, připrawješe jomu plincy, poskićeše jomu cokora a tež sele, by-li rodźał sebi trochu přiselić, potom mysleše tež sama na so. Při wšej starosći wo Pocpulic Jakuba njepytny, zo dźowka połnu kanu čerstwoho kofeja z kuchnje přinjese a Janej na prawu stronu staji, zo by ju hnydom pod ruku měł, zechcył-li komu naliwać. Pódla ani na to njepomysli, zo je kana Kaće runje tak blizko pod ruku, kaž Janej. Plinc sebi připrawiwši a kulku cokora do šalki podnuriwši, chcyše so Kata kofejoweje šalki přimać, tu zezda so ji, zo něšto ćmowe při njej na lěwicy sedźi, hnydom tež přilěze ji čorny kocor, kaž bě to joho wašnjo, wšak dźěn tež hewak rady z njej snědaše a swačeše a samo skhroble na blido so naćahujo swoje dawki sebi pominaše.

„Złósćiwy kocor!“ pomysli sebi Kata. „To runje dźensa, hdyž su tu hosćo!“ A při tej mysli so tak rozmjerza, zo wótře zaswari: „Kocorje, ty čorny njedočinko, sedźiš žno tu zasy na blidźe! Pójdźeš dele! Čakaj, ja chcu će wučić!“ A hdyž so „kocor“, byrnjež jomu z prawicu z wótrym nožom wobrónjenej hrozyła, ani njehibny, tykny jomu: „plic, plac! bawc, fawc!“ lěwu ruku jónu abo štyri króć za wuši. Tola „kocor“ swojeje hłowy, kajkiž běše, njeskoči dele, ale wali so z ropotom brjuchaty, kajkiž běše, do srjedź blida a wuklusny cyły swój połnu brjuch, na najwjacy Pocpulic Jakubej za lac a na klin, storči brinčo do wulkeje šklě plincow, wobwali so z nowa dwójcy za sobu, hrabny jenu abo dwě połnej šalcy a padaše z nimaj wrjeskotajo z blida na špundowanjo.

Jenož wokomik běše za blidom cyle ćicho. Potom pak, kaž by błysk do blida dyrił, zahrima do koła, kofejowi hosćo skočichu wšitcy wot blida. Kata ćekny wustróžana hnydom do kuchnje. Pocpulic Jakub bórčeše ze zubami zakusujo: „Horcy kofej mje hišće wopali!“ Stary Mudrocha hrabny njewědźo što prjedy, z kućika při polcach trěnjo a poča Pocpulu trěć a sušić a rjedźić. Druzy, kotřiž njeběchu telko mokroty dóstali, hladachu sebi sami pomhać. Słowa prajić nichtó njerodźeše, kóždy sebi jeno z ćicha mysleše: „Dundyrske činjenjo!“

Skónčnje, hdyž bě Mudrocha Pocpulu dołho dosć trěł, rjekny trochu měrniši: „Nó, tajkele njezbožo móže so to stać! Runje, kaž klubu, hdyž tak rjenje za kofejom sedźimy. Ale što wšitko pomha, hdyž je so stało! Zabudźmy cyłu haru a zesydajmy so zasy. Braška budźe nam něšto wjesołe ze swojoho žiwjenja powědać, zo zasy wjesołeje mysle nadobudźemy. Pójće, sydajće so!“

Tola Pocpula rjekny z krótka swojomu pohončej kiwajo: „Pohončo, dźi přahać! Z namaj je čas domoj!“

„Jakubje, što tola rěčiš?“ wobaraše Mudrocha, tež braška. Jan a Jakub jomu pomhachu. „Přahać tola hišće njesmětaj! Domoj tola nic! Takle rjenje smy tu hromadźe byli!“

Pocpula pak kiwny z nowa swojomu pohončej: „Pohončo, dźi přahać!“

„Ale Jakubje, što jeno sebi tola myslíš? Daj sebi tola rěčeć! Nětkle runje domoj jěć tola njemóžetaj! My dźěn chcemy sebi po kofeju swoju wěc jasnišo rozpowědać! Domoj wój přecy hišće přińdźetaj!“

Pocpula pak měnješe: „Mi je ta cyła wěc nětko hižo dosć jasna, jasniša, dyžli Kaćinej „jasnej“ woči.“

Mudroše drje tele słowa hłuboko do wutroby rězachu, tola rjekny zamołwjejo: „Ale Jakubje, přehladać jónu móže so tola też najsprawniši człowjek!“

„Přehladać drje móže so kóždy człowjek“, wotmołwi Pocpula, „ale kofejowu kanu za kocora přepóznać móżetej jenož Mudrochec Kaćinej jasnej woči. Ja sym sebi tu wěc z krótka přemyslił. Tajkeje hospozy ja tola na swojim kuble trjebać njemóžu, kotraž wšudźom čornoho kocora widźi. Ja mam čorne włosy a to so ja jara boju, zo móhła Kata, hdy by też moja luba žona była, njedźelu po wobjedźe, hdyž bych ja na kompeju ležo wodychał, moju čornu hłowu za kocora přepóznać, a to by mje tola jara bolało. Tuž njech ta wěc radšo wostanje!“

Mudrocha drje spytowaše tak a hinak, tola prawoho słowa njemóžeše namakać. Pocpula pak wuhladawši, zo ma pohonč konjej za wozom rjekny: „Mějće kmótřacy dźak! Budźće

symy należnje, zo bychu kk. dopisowarjo to hišće pilnišo činili, a bychmy so wosebje wjeselili, hdy bychmy nowinkow dóstawali też z Kulowskeje wosady. Też ta dźěn słuša k nam, a my w Sakskej mamy też wutrobu a zajim za nju, tu wot nas dźělenu serbsku swójbnu w Pruskej.

Też rubriku „Wšelćizny“ smy hladali prawje pjelnić. Někotromužkuli pak je wona tola hišće přemała. Tu napřećiwja so to, zo najnuzniše a najzajimawše smy tam přijimali; zo pak kóždoho spokojili njejsmy, leži też na tym, zo někotryžkuli žada za wěckami, kaž je druhe nowiny přinošeja, kotrež pak mamy za škódne, z najmjeńša za prózdne (mordarstwa, njekhmanstwa!)

Redaktorstwo Posoła je zjednoćene z druhim zastojnstwom. Tohodla njeby redaktorej móžno było, kóždy tydźeń Posołej telko maćizny přiwobroćić, zo by z najmjeńša 6-stronski wukhadźał. Zo pak je jomu to móžno było, ma so wón dźakować mnohim sobudźěłaćerjam, wosebje kk. praelatej Skali, kotryž je předewšěm też přehladowanjo časopisa wobstaral; kanonikej Nowakej, kiž je politiski dźěl wobdźěłał, a fararjej em. Bjedrichej, z kotrohož mištrskoho pjera běchu powědańčka druhoho połlěta. Hustodosć pak bě też při tak dóstatej pomocy ćežko, Posoł napisać, a ma so wobžarowanjo wuprajić, zo — njerěči so tu wo dopisowarjach lokalkow — někotryžkuli přede wšěm studowacy Serb, tak mało za Posoł pisa. To pokaza też nastawk, kotryž po njeboho Wingerjowym pohrjebje w Pósle woćišćachmy a „Samuelo“ bě napisany, kiž drje do lětnika 1918 słuša, kotryž pak też za našu skórźbu swědči, přetož bě dotal bohužel hłós wołacoho w pusćinje. Wězo dyrbju też tu naspomnić, zo sym něštožkuli wotpokazać dyrbjał, dokelž so njeby z censuru znjesło.

Telkole, štož Posoł nastupa. Štož ma so wo dalšej pismowstwowej dźěławosći našoho towarstwa naspomnić je to, zo je wone też „Krajan“ wudało, kaž hižo přez telko lět. „Krajan“ za lěto 1917 je předposledni, kotryž je naš wustojny, wot wšitkich rady čitany spisowaćel J. Winger redigował. Za wšu prócu, kotruž je přez redigowanjo „Krajana“ našomu towarstwu a z tym kat. Serbam přiwobroćił, wuprajamy jomu tu do rowa „Zapłać Bóh tón Knjez“.

Naspomnić mělo so hišće něšto wo towarstwowej „ludowej knihowni“. Za tu w lěće 1917 towarstwo noweje knižki wudało njeje; je pak tajku přihotowało z powědańčkow w Posole z ruki Bjedrichoweje woćišćanych; dopjelnjuje pak so hišće lětsa. Njemóžemy mjenujcy dźiwajo na njedostatk papjery a jeje wulku drohotu wjacy telko na skład čišćeć, a to ćim mjenje, dokelž ludźo za tajke knižki nětkle zajima nimaja. Smy wokoło hód wulku reklamu za nje činili, ale bjez wuspěcha. Wina, zo ludźo njekupuja, je předewšim ta, zo wěcki hižo znaja z Posoła; te knižki dobudu hakle pozdźišo zajima a nadźijomnje też wotebjeranja. Rjane Bjedrichowe powědańčka pak su zapołožene w Posole a hdyž změjemy zasy lěpše wobstojnosće, budźa so zasy we wosebitych knižkach „ludoweje knihownje“ wudawać móc.

Bóh daj, zo by wša tale pismowstwowa dźěławosć našoho towarstwa była Serbam a spomóženju.

Dokelž namjetow njebě, skónči na to knjez předsyda zhromadźiznu; bě wokoło 3/47 hodź.

Naše towarstwa.

Nalutowarnja a wupožčernja w Khrósćicach, ze swojimi 375 sobustawami, jena z najsylnišich zjednoćenstwow w serbskej Łužicy, wotmě na swjedźenju swjateju Pětra a Pawoła swoju 53. hłownu zhromadźiznu w herbskej grychće. Zešło bě so 94 sobustawow. Tukhwilny předsyda, knjez zapósłanc Kokla — swojeje wysokeje staroby a małoho słyšenja dla chcyše ćežu předsydstwa na młódše ramjenja wotłožić, ale zhromadźizna njechaše staroho wupruhowanoho wjednika parować a wuzwoli sebi joho na dalše za hłowu towarstwa — pokazowaše w swojej zawodnej rěči na założerja tutych hospodarskich zjednoćenstwow, Bjedricha Wilhelma Raiffeisena, kotrohož 100. narodny dźeń w běhu měrca t. l. so wospjetowaše. Dokelž jomu žel činješe, kak husto bu burski wjesny lud při požčowanju pjenjez a kupowanju skotu wot njeswědomitych židow trunjeny, założi tohodla jako měšćanosta we Weyerbuschu (nad Rhynom) a pozdźišo w samsnym zastojnstwje w Flammersfeldu prěnju wjesnu nalutowarnju 1. decembra 1849, kiž tamnomu zaměrej służić dyrbješe. Wone wuwiwachu so dale a bóle, a při joho smjerći 1888 bě jich 400 tajkich zjednoćenstwow, dźensniši dźeń na 5000 z 25 milijónami zamoženja. Podobnych towarstwow je w Němskej wokoło 17000, dokelž bě pódla Raiffeisena wěsty Hermann Šołta z Delić so z tym samym problemom zaběrał a tajke zjednoćenstwa założował. Z wjetša su wone k Drježdźanam, Erfurtej a Neuwiedej přizamknjene. Na kóncu swojich zawodnych słowow přeješe rěčnik dalši rozróst a wuwiće tutych towarstwow k zbožu cyłoho človjestwa.

W dalšim wotłoži wyšši wučeŕ kantor Hila zličbowanjo na lěto 1917.

Dokhody stajichu so na 921764,76 hr.
wudawki na 872519,86 hr.
zbytk w pokładnicy 49226,82 hr.

čisty wunošk wučini 4614,52 hriwnow. Jedyn dźěl so mjez sobustawy rozdźěli. Dobroćelski fond je na nimale 7000 hriwnow narostł a tak je tu rjany pjenjez k podpjerje khudšich sobustawow, hdyž njenadźicy do nuzy přindu. Tak buštaj lětsa wotpalenaj z rjanej podpjeru překłapjenaj. Zličbowar namołwješe přitomnych, z časom so z wuhlom zastarać, budże lětsa runje tajki njedostatk kaž loni. Dale zdźěli, zo maja so požčene měchi w prawym času wotedać, a wukhwaluje so jara porjadne płaćenjo danje. W předsydstwje a dohladowarstwje wosta wšitko při starym. Dopominajo so mjeninow Pětrow a Pawołow skónči so nalětnja hłowna zhromadźizna.

Swobodne zjednoćenstwo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy

wotmě swoju 2. lětušu zhromadźiznu srjedu 3. julija w Haslowje pola Vickec. Wotewriwši posedźenjo zdźěli předsyda wutrobny postrow a zamołwjenjo najdostojnišoho knjeza praelata Skale. Też běchu so zamołwili wysokodostojni knježa: scholastik Žur, kanonik Nowak, farar

---

tu wšitcy rjenje w božemje! A ničo za zło! A hdyž jónu do Němcow přińdźeće, wšak znajeće Pocpulic wrota, te njejsu ženje a nikomu zamknjene!“ Potom khwataše na dwór, pomhaše pohončej postronki připinyć a skoči do woza. Bórzy běše też pohonč na wozu.

„Tole pak je škoda, zo wój takle njenadźicy domoj khwatataj!“ wołaše hišće Mudrocha.

Pohonč pak rubny z křudom do konjow, a wóz wujědźe z dwora.

Też braška sebi mysleše, zo budźa Mudrochec najradšo sami hromadźe, a wuńdźe domoj.

Stary Mudrocha wróći so do jstwy, a hdyž kocora, kotryž so pod kachlowej ławku tak rjenje myješe, wuhlada, dźěše ze złobami teptajo na njoho: „Dundyrski čorny kocorje, ty sy na wšěm wina! Zo by će tajki a hinajši!“

Kocor ćekny wustróžany ke Kaće, kotraž bě z kuchnje do jstwy přišła sebi to njezbožo hišće jónu wobhladać, a suwaše so pleńčo wokoło jeje nohow, tola Kata kopny ze złobami do njoho: „Dźi mi, ty čorny njedočinko!“ Tuž mysleše kocor: „Ach wohladać so do was! Pójdu radšo na myšacu hońtwu“, a wusuny so z powočinjenymi durjemi won a běžeše do bróžnje; za cyły wječor so wjacy njepokaza.

Mudrocha swarješe dźowku: „Zo ty tola też tule kofejowu kanu stajiš, dźowka!“ a hdyž dźowka so z durjemi wusuny, hněwaše so na Katu: „Zo ty tola też njemóžeš lěpje hladać Kata! Ja sym sebi tu wěc tak rjenje zepřihotował, a nětko wšitko podarmo!“ Też Kata wuńdźe radšo zasy do kuchnje, tuž wobroći so Mudrocha na Jana: „K čomu dha sy tola kofejoweje kany z ruki pušćił, hdyž wěš, zo Kata při tebi sedźi!“ Ale też Jan njerodźeše swarow a dźěše do swojeje komorki a Jakub za nim.

Mudrocha pak so sam na so złobić njerodźeše, tuž zapali sebi dymku a dźěše do polow. —

Za dalše je so jomu wostudźiło, Katu ženić, hdyž bě jomu „kocor“ tak hroznje joho předźeno roztorhał. A Mudrochec Kata wosta nježenjena. Ale też z nanom, hdyž tón bórzy po tym kubło Janej přepoda, na wumjeńk njećehnješe. Jan njeběše tak nahły na swoju žentwu, a Kata móžeše jomu hišće wjacy lět pomhać hospodarić. Hdyž pak sebi skónčnje tola młodu žonu z rjanym pósłanjom domoj přiwjeze, njetrjebaše Kata před njej do kućika stupać. Běše to młoda žona, kajkaž być dyrbi: „čestna, lesna, šikwana, pěkna, bohabojazna“, a hižo prěni dźeń prošeše Katu jara přećelnje: „Kata, pomhaj mi hospodarić, praj a pokaž mi wšitko, kak sće wy hač dotal hospodarili! Ja njecham ničo přeměnić, myslu sebi, zo budże to Janej najlubšo, zo wšitko wostanje, na čož je hač dotal zwučeny. Twojej woči widźitej wšitko jasnišo a twojej rucy dokonjatej wšitko lěpje.“

To so Kaće jara lubješe, a wona też to pomhaše młodej hospozy po najlěpšich swojich mocach.

Hdyž skónčnje za dołhi čas jenoho dnja mały Mudrošk a mała Mudroškowa ruku za ruku do domu přiběžeštaj, njeběše nichtó wjeselši, dyžli Kata. Nichtó pak też kručišo móšnu njetřaseše, dyžli Mudrochec Kata. Tohodla też to baba, hdyž w mjenje młodoho nana, a młodeje maćerje wuńdźe lubych kmótrow prosyć, zasłyšawši wulki móšniny klinkot a šćerkot najprjedy do Kaćineje komorki zastupi a Katu najprěnju za lubu kmótru wuprosy. Potom dźěše na wumjeńk a wuprosy też staroho dźěda.

Pozdźišo pak sebi stary dźěd a Kata často powědaštaj: „Žana kermuša njeběše tak rjana, žadyn kwas tak wjesoły, kaž tale kolancija.“

Wot nětka pak Kata ani njeměješe wjacy khwile so do kućika stupać abo na šerjaty wumjeńk myslić; dźeń wote dnja měješe nuzne pěstonić a hladać, a hdyž Mudrošk a Mudroškowa wjetšej narosćeštaj a sebi hišće wjacy bratřikow a sotřičkow wuprosyštaj, baješe Kata mótkam, wujkam a ćetkam bajki, dokelž dźěn dźeń wote dnja žebrjachu: „Kmótra, ćeta, luba, złota, klinkotata, hišće jenu basničku! Hišće tu wo čerwjenawcy! Hišće tu wo pintlašku!“ Pódla pak nasta Kaće z časom hišće druha starosć: „Kelko jeno tomu mótkej, tamnej ćetcy, hdyž wulke narostu a so woženja, na pósłanju ze swojeje móšny sobu dam?“ Tola k tomu běše hišće dołha noha, a přińdźe čas, přińdźe też rada.

Hejduška, kaž tež knjez wyšši wučeŕ kantor Hila.

Knjez kapłan Mič přednošowaše wo časej jara přiměrjenym themje: „Wójna a naša starosć wo młodosć.“ Živa rozmołwa sćěhowaše přednoškej. Zakład wšoho křesćanskoho woćehnjenja su dobre křesćanske swójby. Jara ważne tohodla bychu byłe towarstwa křesćanskich maćerjow.

Kěrluše k „Pobožnomu Wosadnikej“ su nimale dočišćane. Knježa wučerjo so proša, zo bychu hač do 20. julija k. cyrkw. wuč. Šołće zdźělili, kelko zwjazanych kěrlušacych knižkow budźa trjebać.

Za knižku „Einst und Jetzt“ ma so wot nětka 1 hriwna płaćić.

Hdyž běchu so někotre znutŕkowne naležnosće wujednałe, přečita předsyda list knjeza Nawki (t. č. wojak) ze wšelakimi namjetami, kotrež so z wulkim zajimanjom přijachu. Knjezomaj Nawcy a wyšš. wuč. Wjerabej pósła so do pola zhromadny postrow.

Přichodna zhromadźizna budźe nazymu w Radworju.

Pomhaj sebi samomu.

To, štož cyłe človjestwo hroznje šwika, tež wjesnjanow njepřelutuje, mjenujcy khorosće. Mjez tym pak, zo je w městach za khorych skoro powšitkownje na wšě strony starane, stoji w tym nastupanju za wjesnjanow hubjenje. Woni nimaja z wjetša khorownjow, nic, štož je najważniše, wuwučenoho, z najmjeńša někak nazhonitoho wothladowanja. W městach to maja, a skhorje-li štó ze swójby, dowjezu joho do khorownje, abo zwołaja jomu do domu wuwučenu wothladowarsku móc. Što pak pomha, zo tež na wsach lěkaŕ wob tydźeń jónu, dwójcy ke khoromu, kiž dlějšoho wothladanja ma trěbne, přikhadźa, zo by za nim pohladał? Wón może jenož pokiwy dać, może rozpowědać, kak ma so khoromu posłužeć: posłužowanjo same pak ma přewostajić domjacym, přiwuznym. A što rozemja ći wo tym? W tym nastupanju na wsach klaca; z teje winy je za khoroho na wsach husto dwójcy, trójcy hubjenje. Nazhonjenjo pak wuči, zo swědomite, wustojne wothladanjo je za wšelake khorosće, skónčnje při kóždej ćežšej khorości, nuzne. Hdźež pak joho pacient nima, ćerpi pak dołho, hdźež by bórzy wotkhorjeł, pak zemrje, hdźež by hišće dołhe lěta mohł žiwy być, pak njedóstawa wołoženja, kotrež mohło dobre wothladanjo jomu poskićić.

Na wsach njeje, prajach, hustodosć swědomitoho wothladanja za khorych. Čohodla nic? Su snadź tam ludźo mjenje swědomići? Zawěsće nic, snadź runje na wopak; ale woni nimaja khwile. Dźěło so tam z časami kopi a dyrbi so wobstarać, ma-li so wulkomu škodowanju zadźewać; ludźo dyrbja na hodźiny won na pola, nikoho pak nimaja, zo by mohł při khorym doma wostać. A tón tam doma ćerpi a trjeba pomocy, přepołoženja, napojenja; krepki maja so dać, wobałka so wobnowić atd.

Na wsach njeje wustojnoho wothladarja. Štó tam khorych wothladuje? Swójbni sami! Hdźe pak mohł człowjek sam wot so wědźeć, kak ma z khorym wobkhadźeć, kak joho přimać, kak jomu wobaleć? To ma so nawuknyć, to njeje přinarodźene. Tež ma někotryžkuli mało čuća a dorozemjenja za čistotu, dobry powětr, jasne swětło, a tola je runje tychle wěcow nuzne k lěkowanju a hójenju.

Może so tomule njedostatkej na wsach wotpomhać? Myslu: nčhdźežkuli, jeli tež nic wšudźom. Zawěsće pak dadźa so wobstojnosće polěpšić.

1. Kóžda žónska měła so w najnuznišim, štož je k wothladanju khorych trěbne a spomožne, rozwučić. K tomu měte so z časami po wosadach podobne kursy zarjadować, kajkež do wójny tu a tam za warjenjo, we wójnje nčhdźežkuli na šićo wobuća wotměchu. Nawjedować měli tele rozwučowanja wjesni lěkarjo abo miłosćiwe sotry abo wuwučene wothladarki z khorownjow. Zo so to hodźi, pokaza rozprawa wěstoho dr. Kellera we „Vinzens-Blätter, Caritas-Stimmen, Zeitschrift des Vinzensvereins für Deutschland (Nr. 3, Jahrg. 1917). Tam je čitać tole: ... Z pomocu knjenje předsydki Freiburgskoho katolskoho žónskoho zwjazka so poradźi, k wotdźerženju kursa za rozwučenjo wo wothladanju khorych dobyć sotru Tony Fröhlich z Freiburga ... W sali sotrownje w Heimbach stajichu so łoža a druhe nuzne nastroje. Wósomlětny hólčec činješe człowjeka na khorołožo ćisnjenoho. Z wulkej sćerpnosću daše ze sobu wobkhadźeć. Na nim pokaza sotra wšelake dźěła, kajkež su při wothladanju khorych trěbne: kaž při nošenju, zběhanju, kładźenju, přepósłanju łoža, wobalenju, wiću wobałkow atd. Sotra rozłoži tež najnuzniše, štož nastupa čisty powětr, čiste pósłanjo, čistotu jstwow a komorkow, hdźež khory leži, a kak ma so wothladowaca wosoba sama zadźeržeć. Při jenym druhim kursu pokaza zasy, kak ma so prěnja pomoc stać při womorje, widliščach, padacej khorości atd. abo kak ma so krej zastajeć, wumělscy zasy dychanjo zmóžnić, kak z małymi khorymi dźěćimi wobkhadźeć a pod.

Kak so tale wěc ludźom spodobaše, je dowidźeć z toho, zo bě sala kóždy króć połna; nčhdźe 120 žonow a holcow sćěhowachu rozwučenjo z napjatej kedźbliwosću.“ Tak rozprawa z Heimbacha.

Njedostatkej mohło so dale někak wotpomhać 2. takle: Wulke wsy same abo mjeńšich něšto hromadźe měte sebi wuwučenu wothladarku přistajić, abo mohłe sebi ródnu, swědomitu holcu, kotraž so mysle ženić nima, na to wuwučić dać. Wona měła snadź, dokelž ju tele jeje dźěło dospołnje žiwiło njeby, pódla hišće šwalčistwo wukonjeć. Abo holcy, kotrež maja hižo někajke samostatne zežiwjenjo, mohłe na swoju ruku a móšnu z najmjeńša w najnuznišim, štož wothladanjo khorych sebi žada, so wuwučić dać. W měšćanskich khorownjach abo tež tu a tam při wosadnym lěkarju bychu k tomu přileżnosć namakałe. Kelko dobrych serbskich knježnow dźe tola do klóštrow! To je wězo tež spomožne za jich duše, ale njeby hišće spomožniše było, hdyž bychu so wěnowałe ćerpjacomu człowjestwu? Z tym bychu powołanjo měte, kotrež je tak jara podobne dźěławości našoho bójskoho mištra a zbóžnika. Hdyž wón (po zemi khodźo) njewučeše, dha wustrowješe khorych. To měješe sobu za nadawk swojoho swjatoho póslanstwa. A njeje wón w přirunanju wo miłosćiwym Samaritanje wothladanjo khorych wosebje jako dušny, bohuspodobny a zasłužbny skutk pokhwalił a na njón pokazał? Žónska wutroba, kotraž je sebi Jězusa za swojoho nawoženju wuzwoliła, njebudźe wona přez to swojomu njebjeskomu slubjenomu najpodobniša a tak tež najspodobniša? A jeje myto budźe wulke w njebjesach. Jena dobra, woprawdźe swjatosćiwa knježna cisterciskoho rjadu, kotraž bě hižo dołhe lěta we swojim klóštrje, jónu wuzna (bych ju mohł z mjenom mjenować; mnohim čitarjam je znata): Wjacy zasłužbow za njebjesa hač my w našim rjedźe może sebi miłosćiwa sotra dobyć. Khorych wothladować žada sebi hišće wo wjele wjacy woporow hač naše klóštrske žiwjenjo a tak je tež wo wjele zasłužbniše. Te zasłužby dobyć pak może sebi kóžda holca, hdyž miłosć wukonja, byrnjež tež miłosćiwa sotra po mjenje njebyła. K tomu njetrjeba do klóštra zastupić, haj při statnych zakonjach, kotrež w Sakskej mamy, ma so tomu wotradźeć. Jakó tajka by potom nam Serbam zhubjena była, dokelž zakoń zasydlenjo miłosćiwych sotrow jenož ćežko dowola. Tež postajenja rjadu to poćežuja, dokelž ženje jenu sotru samu nihdźe njepušća. Jenož wjacy hromadźe smě so po wustawkach jich rjadu nčhdźe zasydlić.

Tale myslička wo zmóžnjenju lěpšoho wothladanja khorych njesmě so njewobkedźbowana wostajić. Jenotliwe towarstwa, předewšim cyrkwinske wubjerki měte so z njej zabjerać. Wšak je starosć wo khorych po přikładźe Jězusowym tež přecy dźěł dźěławosće joho cyrkwje była.

Wšelčizny.

Zhromadźizna sakskich burow zeńdźe so 5. t. m. w Kamjenicy; tež knježeŕstwo a hejtmanstwo běštej zastupjerjow na nju póslałoj. Po dlějšim přednošku konserv. zapósłanca Schmidta bě dokładniša rozmołwa. Po njej wobzamkny so sćěhowaca resolucija:

W „Park Herrenheide“ zhromadźeni saksey ratarjo wobkruća, zo chcedźa tež dale wšě mocy napinać, zo bychu zežiwjenjo němskoho ludu hač do dobyćeŕskoho skónčenja wójny zwěsćili. K tomu pak maja sebi woni žadać, zo ma wyšnosć při swojich zarjadowanjach předewšim płodźenjo spěchować, nic pak, kaž dotal, jenož na doběranjo ratarskich wupłodow myslić. Tohodla je nuzne:

1. zo maja so płaćizny za wšě ratarske wupłody powyšenym wudawkam ratarstwa přiměrić. Wosebje sebi žadamy, zo so płaćizny za rězny skót powyša, tak zo za wotedaty możeš nowy skót kupić.

2. Přežny skót smě so ratarstwu jenož hdyž sebi to najwjetše nuza žada, wotewzać; za skót, kotrež jomu wostanje, ma so dosć picy dać.

3. Konje, kotrež wójsko buram bjerje, maja so po nětčišej wičnej płaćiznje płaćić.

4. Zo by mnohosć skotu so někak zdźeržała, maja so „bjezmjasne“ tydźenje zawjesć.

5. Ratarjam ma so srěnje zorno za skót wostajić.

6. Ratarskim dźěłaćerjam ma so telko jědźe přiměrjeć kaž „ćežkim dźěłaćerjam“; samozastaraćerjam njesmě so přisłušny dźěł runje potom přikrótšeć, hdyž je dźěło najnuzniše.

7. Ma so wosebje kruće žadać, zo so samozastaraćerjam přiměrjeny dźěł docyła wjacy njepřikrótša, zo bychu woni swojich dźěłaćerjow dospołnje zežiwić móhli. Na kóžde wašnjo mamy so kruće dalšomu wobmjezowanju dotal přiměrjenoho dźěła stajeć.

8. Cyle rozsudnje mamy so wuprajić přećiwo wašnju, kak so kontrole pola ratarjow přewjedu. To je wšěch sprawne žadanjo, zo z nami ratarjemi dale tak njehódnje njewobkhadźeja.

9. Žadamy, zo bychu so ratarjam trěbne materialije, mašiny, hnój a pica přewostajiłe, zo bychu k spomoženju cyłoho němskoho ludu dale plahować a płodźić móhli.“

Skónčnje jena resolucija z burskoho stawu. Druhe stawy žno so za sebje dawno staraja.

Njezbožowny trysk je w Eilenburgu sebi nadobo młode žiwjenjo požadał. 19lětna piwowa Emma Kirkamm khodźeše porno ćahej, kotryž měješe do Halle wotjěć, zo by tam pućowarjam napoje poskićała. Při tym zadźerža ju wojak, hdyž jej pjenjezy podawaše, za ruku, a ju tež njepušći, hdyž ćah hižo jědźeše. Tak dyrbješe piwowa při ćahu sobu

běžeć a njedohlada so wózyčka, kotryž na kromje při čarje stoješe. Do joho prasnywši wobwali so, wojak puśći ruku a holca padny tak njezbožownje, zo přińdźe pod kolesa železniskich wozow. Te ju dospołnje rozmjećechu.

Wobškodźene papjerjane pjenjezy, njech womazane abo zatołkane abo natorhnjene, abo zlěpjene, dyrbi kóždy póst přijimać, hdyž je pjenjez kejžorstwowy. Wón nima winowatosć k tomu, hdyž je pjenjez wot někajkoho města abo hejtmanstwa wudaty, abo hdyž je docyła roztorhany.

20 milijónow listow wot a na jatych je za jedyn jenički měsac, mjenujcy za meju, Bernski póst za jatych přijał a dale dał.

Nakazanjo w hosćenca.

Něhdy přińdźe francózski duchowny Józef Varin, kotryž běše so prjedy jako wojak we wójnach pod Napoleonom I. napřeco Spaniskim wuznamjenjał, z mnohimi druhimi do hosćenca, zo by tam powobjedował. Hač runje běše tam pjatk, podawachu so tam mjasne jědźe. Wšitcy zesydachu so za blido, na kotrychž běchu tajke mjasne jědźe nastajene; jenož Józef Varin, kotryž bě swětnje zhotowany, tak zo joho druzy tak lohcy za duchownoho njepóznachu, sydny so sam za mjeńše blido a skaza sebi wótře, zo wšitcy słyšachu, jeja. Hosćo so dźiwachu, hladachu na so a žortowachu; tola Józef Varin na to njekedźbowaše a směješe so sobu. Skazane jeja so jomu podachu. Varin stanywši, sčini sebi křiž; žortowacych to hišće bóle roznjemdri a tak zamjerza, zo joho samo hanjachu. Wón pak mjelčeše, a joho wobličo přeradźi, kak joho tajke słowa rudźa. Hišće njebě dowobjedował, stany mjez tamnymi jedyn knjez, kiž běše so prjedy smjał, najbóle žortował a hanił, hnuty nad joho pokornosću a poniżnosću, poda so k njomu a praji přećelnje: „Pójće tola, prošu Was, za naše blido; hižo dołho dosć sće so wot nas dźeržał“, a nuzowaše joho, zo by so při nim sydnył. Hdyž běchu wšitcy powobjedowali, zawoła joho na bok a rjekny: „Snadź sće duchowny?“ „So wě“, wotmołwi wón, „mój knježe!“ „Nó tak njewotpušću Was wjacy, pojědźemoj hromadźe w jenym wozu, a budźeće tak dobry, zo moju spowědź słyšiće.“

Wulke mjeno. Nócny stražnik je ważna wosoba tež pola nas. Zo bych joho ważnosć jenož podótknył: mjez tym zo we słódkich sonach ćiše wodychnješ, stražuje wón, zo tebje njebychu pokradnyli. A tola dyrbi so ze wšědnym mjenom „nócny stražnik“ spokojić. Něhdźeškuli wšak mjenuja joho wosobnje „wajchtař.“ Ale što je to pornjo wulkomu mjenej: „knjez jasny.“ Tak mjenujcy rěka nócny stražnik po cyłej Spaniskej: „knjez jasny.“ — Aha! hižo wěm čohodla. To zawšće tohodla, dokelž dyrbi w ćmowej nocy tych, kotřiž so domoj namakać njemóža, z latarnju domoj wodźić. — Ow ně, joho wulke mjeno ma wjele ważnišu přičinu. W Spaniskej ma nócny stražnik nic jeno winowatosć, nócne hodźiny wozjewjeć (trubić wšak njetrjeba), ale za přichodny dźeń wjedro wěšćić. — Kóc khort! Wjedro wěšćić a sebi ludźi do włosow zwěšćić — ja so dźakuju. — Tola wěc njeje tak zła, kaž so poskha. W Spaniskej je mjenujcy najčasćišo jasne njebjo. Tuž tež nócny stražnik najhusćišo khodźo po wsy woła: „Jědnaće je wotbiło! Njebjo jasne (Cielo sereno). — Dwanatu je wotbło! Njebjo jasne. — Jenu je wotbiło! Njebjo jasne.“ — Ludźo, kotřiž rady kóždoho druhoho škrěja, jenož nic sebje, narjeknychu jomu tohodla na joho ćežke zastojnstwo pokazujcy: Senor sereno, knjez jasny. Šćipny zmysł je so po času pozabył, mjeno same je wostało. W ćmowych nocach tohodla kóždy, kiž přećelneje pomocy trjeba, za nócnym stražnikom woła: „Ach, knježe jasny, budź tola tak dobry a pokaž mi domjace wrótka a kluczowu dźěrku. A nócny stražnik to też rozemi, je też to přecy tak dobry. W Spaniskej mjenuje so kóždy prošer senor, knjez, a čohodla też njeby, hdźež je póćiwy człowjek. mh.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1063. 1067. z **Budyšina**: Jan Jenich, Marija Špitankowa; 1064. Marija Hartichowa z **Brěmjenja**; 1065. 1066. ze **Zdźerje**: Hańža Kasperka, Hańža Strawsowa; 1068. Jakub Sibař z **Hrubjelčic**; 1069. Jurij Kral z **Baćonja**; 1070. Jan Knebl z **Haslowa**; 1071. Mikł. Haška ze **Šulšec**; 1072. Jakub Rjeda (w polu) z **Nowoho Łusća**; 1073. Marija Brojerowa z **Ralbic**; 1074. Michał Jurjanc (w polu) ze **Sernjan**; 1075. Jakub Wjenka (w polu) z **Łazka**; 1076. Michał Woko z **Konjec**; 1077. Bernhard Rjehořk z **Koslowa**; 1078. 1079. ze **Šunowa**: Jakub Buš (w polu), Marija Kowcowa; 1080. z **Wotrowa**: Jakub Bulank, Hana Kašporec; 1082. Hańža Domšowa z **Nowodwora**; 1083.—1086. z **Njebjelčic**: cyrkw. wučeř Jan Rjenař, Hana Wuješowa, Katolska Bjesada, Miklawš Libš; 1087. Madlena Grubertowa z **Worklec**.

Za fond towarstwa: J. J. z Budyšina 2 hr. N. N. z Prawoćic 1 hr.

Dary atd. za towarstwo: Madlena Grubertowa z Worklec 40 pj.

Za cyrkej w Biskopicach: Njemjenowany přez k. can. dir. Nowaka 30 hr.

Nierth & Förster

Dalokorčzak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kedźbu! Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćefnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne. **Kedźbu!**

Při nadběhu wot njepřećelskeje granaty smjertnje do hłowy trjecheny, wumrě 28. junija 1918 naš lubowany syn a bratr

Pawoł Cyž

z Łuha pola Smječkec

rjekowskeje smjerće a bu dźeń pozdźišo na wojerskim kěrchowje pola Soissons pokhowany. Zemrěty służeše pola pěšeje artil. čo. 19 a běše mějićel železnoho křiža II. rjadownje.

Tak wotpočuje nětko we 21. lěće swojoho młodoho žiwjenja w cuzej zemi. Poručamy joho do pobožnych modlitwow wěriwych.

We **Łuzy**, 5. julija 1918.

Hłubokozrudźena Cyžec swójba.

Na sćěhwkach ćežkoho ranjenja — wón bu 29. meje při strašnej offensiwje na nawječornym bitwišću pola Laon-a přez granatu do lěweje nohi a ramjenja trjecheny — zemrě 28. junija w lazareće w Ludwigshafenu (p. Mannheima) naš horcolubowany syn a bratr

Michał Hěblak

we starobje nimale 20 lět. Hakle po smjerći připósła so jomu derje zasłużene wuznamjenjenjo železnoho křiža II. rjadownje. Štwórtk 4. julija bě za njoho posmjertna Boža mša w Khrósćicach, na kotrejž so přećeljo, znaći, susodźa a druzy wjesnjenjo w jara bohatej ličbje wobdźělichu. Za wopokazanu poslednju lubosć napřeco drohomu zemrětomu wuprajamy swój najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Kukowje**, 5. julija 1918.

W mjenje zrudźenych zawostajenych

Michał Hěblak.

Čišć knihičišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 29. | **Budyšin, 20. julija 1918.** | **Lětnik 56.**

Měr.

Ćežki prut Boži je wójna. Z hrózbu nam tute słowo do wutroby přima, ze strachom a ze styskom ju žerje. Kaž jědojta, stohłowata waka woheń bluwajo za nami hraba z tysacami pazorow. A hišće njeje kónca dowidźeć, hačrunjež so hórki w bitwje morjenych wot jenoho kónca swěta hač k druhomu kopja; hačrunjež su wšě dźěle swěta z njewinowatej krewju wopancane; hačrunjež su wšě morja krej človjekow přećiwo sebi wojowacych piłe. Maćerje cyłoho swěta zdychuja k wjednikam napřećiwnych narodow, tak khětře hač možno njesmérnu réku krewje, kiž dźeń a nóc z tysac ranow ćeće, zastajić. Sće hižo hdy spominali na wšu tu njewinowatu krej, na wšě te bolosće duše a ćěła, na kotrychž je wójna z winu? So wě, zo sće! Tehdom, hdyž je Jězus nad Jeruzalemom płakał, je tež našeje wójny dla sylzy ronił, tehdom njeje tež jenož k Jeruzalemej rěčał: „Zo by tež ty spóznała, a to na tymle twojim dnju, što je k twojomu pokoju.“ Wšitkomu človjestwu tute słowa płaća. Ale človjestwo njeje spóznało, što bě k joho pokoju, k joho měru. A tež potom hišće spóznało njeje, hdyž bój přez swět howrješe. A nětko su tomu wšomu hižo 4 lěta. Hač so Bóh tola skoro smili, abo wostanje wón kruty? Přińdu hišće ćežše časy? Wot wšeje pychi a hordosće templa njezby ani kamjeń na kamjenju. Israel njespózna dźeń Božoho domapytanja. Romjenjo přićahnychu z njesměrnym wójskom, natwarichu mócny nastup wokoło města a wobhlehnychu je ze wšěch stronow. Strachi a ćěsnosće napjelnjachu domy a hasy Jeruzalemske. Joho dźěći buchu k zemi zražene a z hromadami morjene, templ a město zapuśćenej. Hač do dźensnišoho dnja stoja rozpadanki jako hrózbne wopomnjeće Božeje sprawnosće a joho njezmylneje wěrnosće. Njewidźiš, čitarjo? Njeswita ći hišće słónco spóznaća? Kaž so Jeruzalemej zeńdźe, tak podobnje so tež nam wjedźe. Swojoho Zbóžnika a Wumóžnika je wón morił; znowa morił je Joho dźensniši swět. Israel na křižu, naš čas we wutrobach. Jenajka je wina, jenajke je tohodla khostanjo: krej a zapuśćenjo, bój a ćeža.

Židža Zbóžnika hanjachu a směšachu, skónčnje joho na křiž přibichu. Nowi židža přelachu réki njewinowateje krewje, morjo sylzow zawinychu. Jenož woni běchu hódni knježerjo nad krajom a wodu być, woni — a nichtó druhi z nimi. Tak myslachu ludy a jich wjednicy a tež mnozy druzy. Jenož na swoje zbožo, na swoje mjeno a zamóženjo kóždy hladaše. Njepočinkow cwólba hrózbnje přibjeraše. Tuž Bóh swět khosta. Mnozy pokućachu swoju winu z ćerpjenjemi a z wójnskej nuzu, mnozy tež ze swojej krewju. Najnowišich židow porodźi wójna sama. Hońtwa za dobytkom je wjetša hač hdy prjedy. Zasy su so ludy wokoło złotoho ćeleća zestupałe a znowa wokoło njoho juskaja a rejwaja. A jako wopor kładu jomu swoje swědomja; njemóža dźěn trjebać stajnoho pominarja. Jim su pjenjezy jeničke zbožo, jim su přibóh.

Dale je wójna wosebje jedyn njepočink spěchowała a hižo joho dla sebi měr njezasłužamy, mjenujcy njepóćiwosć. Młodosć měj kedźu! Serbski młodźenco — a kiž sy doma, sy woprawdźe hišće młoduški — što je twoja móc? Ta je čistosć duše. A serbska knježna, praj mi swoju debu! Jeničcy króna čistoty. Stražuj ju, zo směš jónu we wěnčku rućanym k wołtarjej stupić a z knježniskej wutrobu a ćěłom twojomu wuzwolenomu so čista dowěrić. Budźe ći snadź ćežko, druhdy snadź jara ćežko, ale tola je možno so čista zdźeržeć; přetož ty je dyrbiš. Abo chceš ty z kurwařskim znamjenjom přez swět hić w hańbje a nuzy? Njećistomu je Bóh, kaž jónu Kajnej, znamjo sčinił. Jenož zo tam njestoji: „Ja sym mordař“ ale pismiki tam rěkaja: „Ćěkaj, ja sym njećisty.“ Pomałku, ale wěsće, tutón brach tež ćělnu strowosć žerje, hdyž je duša dawno hižo zajědojćena. A tež mandźelscy — bohužel, zo maće tež wy so naspomnić — njeskažće zbožo wašich swójbow, zdźeržće čiste waše mandźelstwo. Kaž zernički khowajće a wobstražujće tež čistosć wašich móličkich njewinowatych. Wot čistych swójbow wotwisuje zbožo cyłoho ludu, kěw a rjanosć narodow. Hdyž pak je młodosć skažena, kak chce mandźelstwo njezranjene zwostać a płodow přinjesć?

Tež tohodla je Jězus płakał; je widźał, zo Bóh tež našu njekhmanosć budźe khostać z wohnjom a ze smjerću, dokelž njezmějemy spóznate, što je k našomu měru.

Kaž je Bóh sylzy swojoho Syna nad Jeruzalemom a Židami wjećił, tak budźe jónu tež zacpěćo Joho hnady na kóždym wosebje khostać. Njeznajeće, ludy, Božu wolu? Njerěči Bóh jasnje dosć? Njeleži Joho khostaca ruka ćežcy nad nami? A njeje so wójnje jako towarš tež hišće hłód přidružił? Suchota je žně pomjeńšiła, zmjerzki su je wo wjele přikrótšiłe. Bóh khosta swět, ale človjestwo čini, kaž zo by prut Boži njećuło. Hdyž nas někajke wójnske njezbožo potrjechi, su diplomaći a wójnscy wjednicy na nim wina, abo komety, kotrež khorosće přinjesu. Zo pak wšo to so stanje z Božim dopušćenjom, a zo je Bóh, kiž swětow wosudy wodźi, zo je jeničcy wón, kiž tež žiwjenjo kóždoho jenotliwoho rjaduje, to nochcedźa mnozy słyšeć a spóznać. We wšej swojej wučenosći a mudrosći dźensniši swět Boha Knjeza njespóznaje, wodźićerja človjeskich pućow. Njeznate je swětej, zo wón naše hrěchi khosta z prutom swojoho hněwa a swojeje sprawnosće.

Wšě pospyty, nuzy časa wotpomhać, su podarmo, hdyž so zasy k Bohu njewróćimy. Najkhmańše zakonje mało polěpšuja, najwjetše postupy w přemysle mało pomhaja, najwjetše dobyća ničo. Lěpši ludźo maja naše kraje wobydleć, a jenož ći nam wróća lěpše časy, ludźi trjebamy, kotřiž su we skutku křesćenjo, kotřiž su žiwi po zakonjach evangelija.

Što by rucy styknywši, so dźensa k njebju njewołał, zo bychu wjednicy a ludy spóznali, što je k jich měru? Što by njeprosył w nutrnej modlitwje wo dołhožadany měr? O, zo by človjestwo spóznało dny domapytanja a k Bohu so wróćiło. Potom njebychmy dołho prosyć trjebali. Sylzy Khrystusowe pak njech su nam tróšt w našich nuzach a ćěsnosćach, doniž nam słónco měra njeskhadźa.

J. N.

Rozpominanjo k wopomnjeću horliwoho měšnika.

(Skónčenjo).

Husto so prašamy, kelko je nas Serbow. Na to prašenjo staj Kućank a Jakub wotmołwiłoj we knižcy „Serbske Hornje Łužicy abo statistiski zapisk“. Knižka wuńdźe bórzy po założenju „Maćicy Serbskeje“ w nowym prawopisu. Doktor Pful bě jón zestajał a Smoleŕ a Kućank běštaj jón pruhowałoj; z tym bě dobry podłožk położeny nowomu serbskomu pismowstwu. Lěta 1849 so wšitko mućeše a tež we Sakskej wudyri revolucija. Naši tehdomni wjednicy: Smoleŕ, Kućank a druzy starachu so wo to, zo Serbja kralej swěrni wostachu. Bohu a kralej, wěrje a rěči a narodnosći a z tym — sebi samym mamy być swěrni, wo to mamy so tež nětko hišće prócować. Na to pak je mnoho dźěła trjeba. „Wjele rukow wjele zdźěła.“

„Wućće wšitke ludy!“ To słowo płaći přecy. Nic jeno hortnje, tež pisomnje ma so lud wučić.

Serbskaj přećelaj so za dołhe lěta njeběštaj wjacy widźałoj, jedyn bě wostał we domiznje we swojim narodnym domčku a žiwješe so z rjemjesłom. Druhoho, kiž bě studował, dowjedźe powołanjo do cuzby. Njenadźicy přińdźe tutón z cuzby wróćo a do blizkosće swojoho přećela na wsy. „Nimo tebje, luby bratře, ja hić njesměm, wutroba mi k tebi kaza!“ Puć wokoło wjedźeše a bě wobćežny, tola wón dźěše; wobžarował to njeje a ženje njebudźe. Tajkeje radosće ani jedyn ani druhi so za jara dołhe lěta wjacy njebě dočakał. Nam zajimawe pak je tole. Hdyž bě přećel na wsy hotował kwas swojomu jeničkomu dźěšću, přeprosy tež dalokoho znamsa. Tón pak njepřińdźe, tola pósła mały kwasny dar, knihu wo Božej mši. — Wjesnoho přećela wjaza hižo na dwaceći lět wićiwa khorosć a njemóže wjacy ani jstwy wopuščić. Pjero njewopisa, kak bě wón zwjeseleny, hdyž bě dóstał tutu knihu, hdyž bě spóznał, kajki pokład so w njej khowa. Zasy a zasy so dźakowaše studowanomu towaršej z młodych lět, zo bě jomu runje tajki dar pósłał. Boža mša je nadrobnje wopisana, z mnohimi přikładami tam cyle zrozymliwje předstajane, što ma jenička Boža na sebi a

je přidata wosebita pobožnosć tym, kotřiž khorosće dla njemóža do cyrkwje. Kak móže a ma so khory přizamkować Božej mši we domje Božim, a kak ma z tym runje telko podźěla na njewurjeknitych płodach a hnadach, kotrež Jězus tam wudźěla wšěm, kiž přitomnii być njemóža. To je spisaćel nadrobnje a m štrscy wopisał. Dowukhwalić sej naš wjesny přećel njemóžeše tuteje knižki.

Mnohich bě znams z daloka wopytał, wšitcy běchu joho lubosćiwje witali, ale žadyn wopyt njeje ani wopytanoho ani wopytowacoho tak zwjeselił kaž wopyt w kněžcy ze słomjanej třěchu. Też pod nizkim krywom bydli wysoke zmyslenjo, hdyž čerpa móc z dobroho žórła. A runje tuta knižka je jomu nowe, njezaprahnite žórło wotewriła. To też praji jeje dospołne napismo: „Wopor Božeje mšě, wobstajny pomnik lubosće Bóžskeje Wutroby Jězusoweje". Jena radosć dawa druhu. Wonka swěćeše nalětnje słónco, we jstwičcy zeskhadźa słónco złotoho naléća młodosće, ale wěčnje njezapomnite wostanu wokomiki zbožownoho čuća, kotrež běchu słowa dźakownosće za tamny dar zbudźiłe we wutrobje z daloka přikhadźacomu přećelej. Słónco skhadźa a — so khowa — ale słónco lubosće ženje njehasnje. A tutu lubosć je nam zaśćěpił Bóh sam do wutroby, a kóždy dźeń ju Jězus z nowa zahorja přez wopor, kiž so wopruje wot słónca skhadźenja hač do joho khowanja.

Kak jara rudźiło to běše wosamoćenoho khoroho, hdyž běše joho towarš z młodych lět, zymny a bjez sobučuća, mimo šoł, ani z wóčkom lubosće na njoho njepohladał, ani słowčka trósta na njoho njezaréčał. — To kóždy, štóž ma wutrobu, rozymi. A tola dźe něchtóžkuli mimo, snadź też ty, luby čitarjo. Ty sy strowy a móžeš dźěłać, sy zdźěłany a wustojiš so na pisanjo, Bóh je tebi daril „talent" čerstwoho pomjatka, wutrobu połnu dobrych wysokich čućow — haj, snadź je tebi składnosć daril, zo sy mohł dary ducha na wysokich šulach wudokonjeć, je tebje powołał za wučerja, za wjednika, za pastyrja njesmjertnych dušow. To wšitko tebje skoro, haj, zawěsće wjaza, zo njesměš mimo hić, mimo swojoho małoho serbskoho luda, kiž je zabyty, wopušćeny, zo njesměš mimo hić tam, hdźež w twojej narodnej wsy, ale też w druhich kóncach twojeje serbskeje dominy wopušćeny khory so wjeseli, hdyž joho wopyta z najmjeńša jedyn swěrny přećel — „Katolski Posoł". — Tutón swěrny „Posoł" wozmje też twoje postrowjenjo sobu wšěm, kiž za nim žedźa, hač su tebi znaći, njeznaći. Sta a tysacy dźaknych čitarjow budźa žohnować twoju prócu. Kelkož króć so čita wudźěłk twojoho pjera, telko danje njese twój talent: hižo na zemi waži wjele rozwučenjo, zabawjenjo, tróštowanjo a nawjedowanjo po prawym puću, w tamnym swěće pak budźa so błyšćić runja hwězdam ći, kotřiž su mnohich rozwučeli wo sprawnosći. (Daniel 12, 3.)

Człowjek padny do rubježnikow a bu zranjeny, wšitcy dźěchu nimo, samo měšnik a levita — jeno cyle cuzy Samaritan so smili nad nim. Kelko nětkole njeje zranjenych, a zawěsće nichtó nimo njeńdźe njehnuty nimo khromoho, brašiwoho.

Spěšnje kaž kłok leći nimo čas. Prjedy hač so dohladaš, so słónco khowa, też słónco młodosće, strowoty, žiwjenja. Tuž dźěłaj, doniž je dźeń, přińdźe nóc a potom je nimo čas skutkowanja. Derje potom tomu, štóž je dźěłał we Winicy swojoho Knjeza Jězusa Khrystusa też z talentom ducha a — talentom pjera, kotryž je wón jomu darił. Nětdy na sudnym dnju budźe wón prajić: „Ja běch khory a ty sy mje wopytował, hłódny, ty sy mje nasyćał, lačny, ty sy mje napojał. — Štožkuli sy činił jenomu ze swojich najmjeńšich bratrow, to sy mi činił." Dźiwajcy a radujcy so budźa tute słowa wěčnoho tróšta słyšeć mnozy, kotřiž su ze swojim hortnym słowom, ze swojim pilnym pjerom, ze swojimi spisami wopytowali khorych w jich zrudobje a wopušćenosći, hdyž běchu hłódni po cyrobje słowa Božoho a lačni po wokřewjenju z wěčnymi wěrnosćemi.

Sto lět je so 26. julija minyło, zo je so Jakub Kućank narodźił w Nuknicy a 28. junija běše dwaceći lět nimo, zo je zańdźelił woči w Budyšinje. Ale wón njeje wumrěł cyle, w swojich dobrych skutkach je dale žiwy. Runje tón tydźeń dźěch po puću při Sprewi horje do našoho Budyšina. Pod rozpadankami cyrkwje swjatoho Mikławša wotpočuja Kućank, Hórnik, Róla, Łušćanski, mužojo, hódni wěčnoho wopomnjeća. Cyrkwine murje su rozpadałe, ale jich skutki njerozpadnu, dokelž su „dokonjane w Bohu", dokelž su woni dźěłali, lichowali z „talentom", doniž bě dźeń. Tohodla směmy so nadźijeć, zo jim je jónu prajił Jězus: „Aj, dobry a swěrny służowniko! Dokelž běše nad małym swěrny, postaju tebje nad mnohe. Dźi nutř do wjesołosće swojoho Knjeza." (Mat. 25, 21). jl.

*

Pójće, bratřa, wobkhowajmy Serbow sławu,
Khroble hajmy našich wótcow česć a prawo,
Zo by swjate zawostało!
Nadobny naš lud a kraj, Božo, wěčnje zakitaj!

Wójna.

Nowa němska ofensiva w Francózskej.

Z 15. t. m. su Němske wójska nowu ofensivu započeli. Woni postorčichu na něhdźe 48 km dołhej frónće mjez Chateau a Brigny, a 40 km dołhej k ranju wot Reimsa, mjenujcy mjez Prunay a Maison de Champagne. Armeji generalnoho wyška z Boehm poradźi so mjez Jaulgonne a Dormans Marne překročić. Kaž Reuter wozjewja chcedźa Němcy Reims a hórki k połdnju wot tohole města dobyć. Njepřećel bu tam hižo do swojich druhich stojnišćow wróćo storčeny. — Hač do 16. t. m. běchu němske wójska hižo 13000 njepřećelskich wojakow zajeli.

17. t. m. wozjewjachu naše wójnske powěsće, zo njepřećel předewšim němske stojnišća k połdnju wot Marne přima; ničo njedócpě. K połnocy wot Marne postupichu němske wójska wo mało, najprjedy njepřećelske přimanjo wotpokazawši.

K ranju wot Reimsa wutworichu a polěpšichu sebi němscy wojacy swoje stojnišća. Ličba jatych je 18000 dócpěła.

18. julija wozjewjachu wójnske powěsće, zo Francózojo z wulkej zasakłosću a mocu wosebje němske stojnišća k połdnju wot Marne přimaja. Přecy zasy z nowymi divisijemi přimachu. Wječor pak njeběchu hišće ničo dócpěli.

Też na połnónym brjózy prócowaše so njepřećel naše dobytki nam zasy wudobyć. K połdnju wot Pourcy zajachmy my při tym wotdźěł wojakow z jich połkowym rozkazowarjom a něšto kanónow.

K ranju wot Reimsa su wobstojenja njepřeměnjene.

Wojowanja w Italskej zakhadźeja dale, tola žana strona wo ničo njepostupi. Z blakami buchu njepřećelowe nadběhowanja krawnje wotpokazane. **W Albaniskej** je wšitko njepřeměnjene.

Podmórniki.

Wo nich bu 17. t. m. wozjewjene, zo su wokoło Jendźelskeje z nowa 23000 tun podnuriłe.

We srjedźnym morju potepichu wone něhdźe 16000 tun a wobškodźichu parnik, někajke 6000 tun wulki; tomule pak so poradźi, do jenoho přistawa wućeknyć.

Swj. woprawjenjo pod wobojim wobličwom we Łužicy.

Wěmy ze spisow cyrkwinskich, zo je so najswjećiši sakrament woltarja druhdy pod wobličwom khlěba, druhdy pod wobličwom wina (kaž małym dźěćatkam po swj. křćeńcy), abo też pod wobojim wobličwom podawał — za tym hač to potrjeby časa a ludźo sebi žadachu. Hdyž błudnowěriwi Nestorianojo wučachu, zo je Khrystusowe ćěło wot krewje a krej wot ćěła wodźělena, zakaza swj. cyrkej woprawjenjo pod wobojim, a poruči, zo by so jenož pod jenym wobličwom podawało, na dopokazmo, zo njeje Khrystus we sakramenće woltarja rozdźěleny, ale pod kóždym wobličwom wšitkón a cyły. Tak chcyše šćežku k tomule błudej zastajić a přičinu k zawjedźenju njezdźěłanoho ludu wotstronić.

Tak je so w cyrkwi Božej mčło hač do čěskich husitow. Tući błudnowěriwi wučachu mjez druhim, zo ma so swj. woprawjenjo pod wobličwom khlěba a wina wudźělić. Pozdźišo swj. cyrkej tym, kotřiž z husitiskeje wučby do jeje klina so wróćichu, swj. woprawjenjo pod wobojim wobličwom přizwoli, čohož dla woni podwobojnicy (utraquisći), abo wot kelucha, kotryž wužiwać smědźachu, kelušnicy (kalixtinojo) rěkachu.

Po husitach wučeše Luther, zo ma so Boža wječeř pod woběmaj wobličwomaj wudźělić. Kaž wšudźom po Němcach tak też we Łužicy joho wučby so mócnje rozšěrjachu a z ćežka bychu tu katolikojo tohole nawala so wobróli, hdy bychu na tachanće dr. Jenje Leisentriće (Tichošlapje) sylnu zepjeru njeměli. — Wšitkim so tehdom lubješe, zo so we lutherskich cyrkwjach kěrluše w ludowej rěči spěwachu. Leisentrit wuda němski katolski kěrlušnik — najrjeńši z cyłoho 16. lětstotka — „zo njeby nichtó, kiž pod nim stoji, njeměnił, zo křesćanskich kěrlušow njeje, a zo by so potajkim pobožnym, dušnym křesćanam někotryžkuli njekřesćanski kěrluš z rukow wzał; woni też polnući byli, čim skerje cuze wučby a Bože służby ćěkać a so do błuda ani njepodać ani zawjesć njedać." Wšitkim so lubješe, zo so w lutherskich cyrkwjach Bože służby w ludowej rěči dźeržachu. Leisentrit tohodla bamža prošeše, zo by dowolił, Božu mšu we ludowej rěči swjećić. Z tym chcyše „dalšomu wotpadej zadźewać a wjele lutherskich do klina romskeje cyrkwje wróćić." Bamž tutón namjet zaćisny, jako nowotny, dotal njesłyšany — za to pak najskerje Leisentritej dowoli, we někotrych łužiskich cyrkwjach, hdźež bě to radźomne, katolikow pod wobojim woprawjeć, štož bě też něhdy češkim kelušnikam dowolene było. Wo tymle dowolenju drje hišće w žanym pismje njećitachmy, ale hinak so to skoro wukłasć njehodźi. Wot husitow z najmjeńša njeje so to přiwzać mohło, dokelž husitojo mjez Łužičanami žanych přećelow a přiwisnikow njemějachu. Njech je tak abo hinak było, to njeda so prěč: Wudźělenjo swj. woprawjenja pod wobojim wobličwom je mjez łužiskimi katolikami tu a tam wobstało.

Z čim to dopokazamy?

Magister Donat Józef Česla (Fabricius), senior Budyškoho tachantstwa, je łaćonski dnjownik (diarium) wot lěta 1683 sem po sebi zawostajił, hdźež wšitko po swojim najlěpšim

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je so sobotu 13. julija hač k 5. novembrej rozešoł. Kaž president Fehrenbach w poslednim posedźenju wosebje wuzběhny, móže wón ze spokojenjom na to hladać, štož je we swojich posedźenjach wuradźił a wobzamknył. Tŕoji měr bu w sejmje rozpominany a připóznaty, z Wukrajnu, Ruskej a Rumunskej. Cyły etat bu wuradźeny a přiwzaty, tohorunja nic mjenje hač 11 nowych dawkowych zakonjow. Nowe a wulke wopory su z tymi wšomu ludej napołožene a skoro do kóždeje móšnički budźe stat masać a tola njebě při wuradźowanju nowych dawkow, kotrež milijardy žadachu, ani mjez ludom ani w sejmje tajka hara kaž lěta 1909, hdyž dyrbješe so něšto milijónow přizwolić. Naš lud je k woporam zwuknył. Smy ćežkej zymje 1916 a 1917 přetrali. Z Božej pomocu přetrajemy tež tele lěto, hdźež směmy so tola lěpšich žnjow nadźijeć a tež dale wjetšoho přikuzka z rańšich krajow. Tež wuhlad na čestny měr nam krasne dobyća našich wójskow dale a wěsćišo wotewrjeja. Tuž rěka wutrać, doniž zła wola našich njepřećelow, kotraž chce nas přecy hišće zničić, wot našich dobyćerskich wojakow njebudźe złamana.

Politiski njeměr, kotryž bě při wotkhadźe statnoho sekretara z Kühlmann nastał, je so zasy zlehnył. Kancler z Hertling je we hłownym wubjerku sejma z přihodnej rěču strach, zo móhli my samo přećiwo woli hłownoho wójskowoho wjednistwa za njehódnym měrom žadać, změrował, a tuž su tež wšoněmske strony zasy spokojene, a móžachu w měrje do prózdninow hić. — Bóh daj, zo njebychu hač do 6. novembra trałe, ale zo bychu sejm prjedy powołać dyrbjeli — k jednanjam wo měr.

Němska a Awstriska.

W Salzburgu jednaja tu khwilu němscy a awstriscy wotpósłancy wo přichodnym němsko-awstriskim zwjazku a to wo hospodarskich poćahach mjez woběmaj krajomaj. Wo wojeŕskich a politiskich prašenjach njedyrbi so při tych wučinjenjach rěćeć. Cła njedyrbja za hospodarski wobkhód mjez woběmaj krajomaj cyle wuzamknjene być, za někotre twory dyrbja so zawjesć, za druhe nic; za ratarske wupłody je myslene, zo bychu bjez cłow wostałe. — Přećiwo neutralnym a nětkle njepřećelnym krajam njedyrbi so ničo wobzamknyć. Tu dyrbi puć za přichodne překupske zwjazki a wučinjenja swobodny wostać.

Awstriska.

Pólny maršal swobodny knjez z Conrad, kotryž bě hižo do wójny a nětkhdźe 3 lěta tež za čas wójny šef awstriskoho generalnoho staba, najposledy rozkazowacy general jenoho přećiwo Italskim wojowacoho awstriskoho wójska, je wotstupił. Při tej přiležnosći wupraji jomu kejžor Karl w jara přećelnym wopismje swój horcy dźak, pomjenowa joho za wyška wšěch kejžorowych ćělnych gardow a powyši joho na hrabju. — Za wuwićo awstriskoho wójska ma Conrad, kaž powšitkownje rěka, najwjetše zasłužby. Kak wjele je za Awstrisku-Wuherśku za čas tejele wójny był a što za nju zbožownoho wukonjał, to drje pozdźišo stawizny najjasnišo pokazaja.

Hollandska.

Praelat prof. dr. Nelens bu wot kralowny powołany, zo by nowe ministerstwo tworił. Wón je wjednik katolskeje statneje strony, kotraž je tu khwilu najsylniša w sejmje a po posledních wólbach ze stronami prawicy mału wjetšinu twori. — Hollandscy katolikojo móža hordźi być, zo bu katolski měšnik na tajke zastojnstwo powołany. Před 25 lětami běchu woni w Hollandskej hišće bjeze wšěch prawow.

— Po powěsćach z Amsterdama je přepytowanjo wo winje podnurjenja łódźe „Kralowna Regentes“ wupokazało, zo so na tym hižo dwělować njemóže, zo bu tale łódź torpedowana.

Ruska.

Jedyn z mordarjow hrabje Mirbacha z mjenom Andrejew, je hižo wotprawjeny; druhoho, Blumkina, hišće nimaja.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Španska khorosć so tež we našim měsće přecy bóle rozšěrja. Tež z druhich łužiskich městow, kaž ze Žitawy, Biskopic, Kamjenca přikhadźeja powěsće, zo w nich tale natykowaca khorosć zakhadźa.

— Do tudomneje Pestalozzijoweje šule su hižo wjacy króć so paduši dobywali. Njedawno dobychu so do samych rjadownjow; w nich wotamknychu z mocu wšelake šranki, kašće atd. a wzachu z nich knihi a pjenjezy; pjenjez pak jenož mało.

— Na mnohe skóržby je kejžorstwowa zadrasćeŕnja wobličenjo płaćiznow za wotedatu drastu přemjeniła. Dotal njebě móžno, drastu, hdyž bě po płaćiznje wobličena, zasy dóstać; tele wobličenjo pak ma nětko hakle potom płaćiwosće a njeda so wjacy přemjenić, hdyž je tón, kiž je drastu na wotedaćo přinjesł, z płaćiznu spokojom.

— Tu bě žónska we wulkej nuzy z połow žitne kłosy torhała. Hižo nědźe 20 puntow měješe, hdyž ju lepichu. Wona ma za to ćežke khostanjo wočakować.

— Město je wobzamkło, zo nowu płunjeŕnju natwari. Za nju ma so $1^1/_2$ milijóna hriwnow nałožić.

— Wot 13. julija jězdźa zasy někotre ćahi, kotrež běchu prjedy wobkhadźeć přestałe. Hižo zasy jězdźi ćah 69 (Militärurlauberschnellzug, też civilnym přistupny) z Drježdźan-St. (Hauptbahnhof) připołdnju 12^{22}, z Drježdźan-N. 12^{35}, z Budyžina po 1^{50}, w Zhorjelcu 2^{51}.

Z Radworja. (Drobnosće.) W tudomnej Domanic korčmje poby njedawno paduch. Wón pokradny wjacy wačokow cigaretow a wjetšu dźělbu hotowych pjenjez. Paduch je so najskerje wječor do twarjenja zamknyć dał a potom w nocy z woknom swój popad wotnjesł.

— Španska khorosć (influenca) je so tež do našeje wosady rozšěriła, hdźež je hižo wjacy wosobow na nju skhorjełło. Mjez tym, zo khorosć w někotrych městach wosebje na dźěći přikhadźa, je wona tu dotal jenož dorosćenych podešła a traje z wjetša jenož jedyn abo dwaj dnaj. Po zdaću je so wona z Budyšina k nam přenjesła.

— Zańdźenu njedźelu wječor wokoło 11 hodźin zasy jónu elektriska swěca nadobo hasny a so hakle pónđźelu zasy zaswěći. Tuž dyrbjachu ći, kotřiž chcychu dlěje bjesadować, lampy abo swěčki pytać. — Haj, maš-li elektrisku swěcu w domje, měj za njenadźite hasnjenja přecy někajke swěćadło k rucy!

Přispomnjenjo. Husto so prašeja, što maš z elektriskej lampu při hrimanju činić? Nahlady su wšelake; po najpowšitkownišim nazhonjenju je najlěpje, zo ničo njećiniš! Přińdźe-li hrimanjo w nocy, zaswěć elektrisku swěcu, kaž hewak; přićehnje-li wodnjo, daj lampam a wjertawkam měr!

Z Ralbic. Pětr Frencl, syn našoho tótki Mikławša Frencla, wyšši dźesatnik w połku ćežkeje artillerije, dósta njedawno k železnomu křižej też Friedrich-Augustowu medaliju.

---

wědomju a swědomju (sincere et fideliter secundum bonam conscientiam et fide sacerdotali) wopisuje. Hdyž je pod lětom 1687 pisał, zo je prěni serbski kapłan, Jurij Rus, dokelž bě so serbska cyrkej 5. julija 1687 wotpaliła, Serbam na tachanstwje „we wulkej sali (im großen Saale)“ husćišo prědował, přistaji tele ważne přispomnjenjo:

„Tónle knjez Rus, vikar a duchowny našoho tachantstwa, je hižo 26 lět Serbam prědował, mjenujcy wot toho časa, hač bě wysokodost. knjez Jan Jakub Čunka na smjerć skhorjeł. Tón je też hišće w prěnich lětach (tele stare wašnjo bě nadešoł) tych ze swojich wěriwych, kotřiž to chcychu, pod wobojim wobličwom woprawjał. Wón je prěni z dowolnosću najdostojnišoho k. Khrystofora Reinhelda, administratora a tachanta, tele wašnjo 1666 zahnał (abrogavit), hdźež jenož něhdźe 13 wosobow so hišće po katolsku pod jenym wobličwom woprawješe. Prjedy hač to sčini, bě jim katolsku wučbu wo najswjećišim sakramenće wułožił. A tele zahnaćo je nuzne było z tychle winow, dokelž (kaž tutón wysokodost. k. Rus husćišo wopomina) tajcy podwobojnicy (utraquistae) často přińdu do blizkosće lutherskeje cyrkwje, na př. hdyž wonka słuža, a potom k lutherskim khodźa, a běchu-li so do Budyšina wrośili, zasy ke katolskim tu a tam wšo za jene a te samo dźeržo. Też měnja, zo njetrjebaja cyrkwinske póstne časy dźeržeć a podobne, kotrež podjenjo* (uniquistae) — tak woni tu we ludowej rěči (in vulgari ligua) rěkaju, nic katolikojo — zhromadnje z podwobojnikami** (cum utraquistis) — kotrež słowo wšědnje (vulgariter) za lutheranow płaći — nimaju. Tući wumjetowachu też druhim katolikam, zo woni mjenje dóstawaju. Njechamy na to spomnić, zo je serbskomu kapłanej wobćežne być dyrbjało, tutych podwobojnikow sebi kóždy raz wosebje woznamjenić, zo by jich mnohosć znał a tak wjacy abo mjenje wina k přežohnowanju brał; też to dyrbješe wobćežne być, wšitkich w spowjednym stole so prašeć, hač je podwobojnik abo podjan (num utraquista sit an unista). Też to bě wobćežne, zo knjez tychle podwobojnikow na jenym rózku woltarja pod wobličwom khlěba a na druhim pod wobličwom wina woprawjeć měješe. A cyła tuta wobćežnosć należeše samotnje prěnjomu serbskomu prědarjej (kapłanej), a žadyn druhi, ani tu při cyrkwi s. Pětra ani wonka, hdyž kapłan jako pomocnik (seu coadjutor) na př. na swjedźenjach kemše měješe, ženje to na so njebjerješe, měnjo (sub praetextu), zo jenož serbski kapłan tele prawo (hoc privilegium) ma.

Podobne wašnjo, pod wobojim wobličwom woprawjeć, je pječa (dicitur) też we Kulowje wobstało, dóńž tam tehdomny njeboh knjez farař Haža, (kiž bě pozdźišo tu za seniora a naposledku za administratora a tachanta) je zahnał njebě.“

Tak daloko senior Ćesla.

* Z toho je zjawnje widźeć, zo Ćesla jim mjeno podjenjo, podjanscy toho dla přicpěje, dokelž najswjećiši sakrament podjenym wobličom dóstawachu. Tući stojachu wosebje pod Janom (sc. tachantom Leisentritom); tohodla hodźi so woboje dotalne wukładowanjo mjena „podjanski“ zjednoćić.

** Tak abo podobnje je drje zastarske mjeno za utraquistow we wšědnej rěči („vulgariter“) klinčało; wone je bohužel so woteznało a my je w žanej knizy njenańdźemy.

— W Ralbicach wopytachu paduši hižo k druhomu razej našu wjesnu herbsku grychtu a wurumowachu wjelbik, hdźež měješe korčmařka k njedźeli jědźe (pleca) přihotowane, trochu dokładnje. Pić je so jim też chcyło a su tohodla něšto kognaka sobu kazali. Wězo khlěb njejsu suchi jěsć chcyli a tuž wzachu też na tydźeń přihotowanu a też za komunalny zwjazk postajenu butru sobu.

Ze Sernjan. Naš wjesnjan Michał Jurjanc, syn Mikł. Jurjanca, žiwnosćerja tu, jězdźeŕ při bataljónje pěšeje artilerije, prjedy gardyjězdny, hižo wot spočatka w polu stojacy, dósta njedawno k Friedrich-Augustowej medaliji też železny křiž.

Z Kupjele. Po dlějšim přetorhnjenju počinaju so zasy w našej wokolinje paduši hibać. Na wjacy městnach běchu so nutř dobywali a cyrobu a podobne kradnyli. Zańdźeny tydźeń dobywachu so też pola wobsedźerja štomownjow Sperlinga nutř, njeporadźi pak so jim jich wotpohlad a wzachu jenož tučnoho karnikla sobu. Tak móžachu z dobrej pječeńku na ženje zasywidźenjo twochnyć.

Z Porchowa. Tu bu zajaty arsenalny dźěłaćeŕ z Ledźborec. Wón bě na ryćeŕkuble w Panecach dwě młodej kozy a wěstomu žiwnosćerjej we Wulkim Wosyku dwě kózlatcy pokradnył. Wón pak je najskerje też hišće druhe tajke pakosćenja skućił. Mjaso bě do Drježdźan po 5,50 hr. za punt předawał.

Ze Žitawy. Měsćanske zadrasćeństwo je tu wosebitu pódušowańju założiło. We njej móže sebi kóždy wobućo derje a wustojnje wopodušować a wuporjedźeć dać. Wosebje za potřěbnych je tele zarjadowanjo spomožne.

Z Blumberga p. Marijinoho Doła. Kublerjej Dietrichej skhorje njedawno 6 najrjeńšich kruwow. Wone běchu sušene syćizny žrać dóstałe; nadobo zbubnichu, a počachu so poćić a třepotachu na wšěch stawach. Pjeć z nich móžachu hišće khětře zakłóć, jena padny.

Z Prahi. W s. Siegmundowej kapali arcybiskopskeje kathedrale bu wołtař porjedźany. Při tym nadeńdźechu po stawiznach a wumětstwje wulku drohotku, mjenujcy kašćičk z powostankami s. Siegismunda. W kašćiku leže še też wobkrućenjo z ruki krala a kejžora Karla IV., zo je powostanka woprawdźe wot naspomnjenoho swjatoho. Swjaty Siegismund, kiž bě prěni katolski kral Burgundski, bu lěta 523 wot synow Chlodwiga, krala Frankow, z mandźelskej a synami w jenej studni zatepjeny.

Němska centrumska strona

je po dołhich a dokładnych wuradźenjach wobšěrny dopis wšitkim swojim přiwisnikam po cyłym kraju rozesłała, kotryž je ważny dosć, zo też my na njón spominamy a w towarstwowych a druhich zhromadźiznach wo tym abo tamnym joho dypku rěčimy.

Zawodne słowa dopisa spominaja na wulke přeměnjenja, kotrež je wójnski čas w cyłym zjawnym žiwjenju přinjesł, a na ćežke nadawki, kotrež budźe čas po wójnje wšěm stronam nakładować. Kóždy jenotliwy změje po swojich mocach a po swojim powołanju sobu dźěłać a budźe so tohodla ze swojimi towaršemi husćišo a pilnišo wuradźeć dyrbjeć. Politiskim stronam njebudźe jenož we sejmach wjacy dźěła, ale też po cyłym kraju w jenotliwych wokrjesach wjacy zhromadźiznow a wuradźenjow trjeba.

Za dźěło w politiskim žiwjenju je wubjerk wěste zasady zestajał, kotrež mohłe wšěm prawe puće pokazować. Tute pokazki počahuja so na: 1. wustawu, 2. zwonkownu a 3. znutřkownu politiku a su sćěhowace:

I. Za wustawu.

1. Swěra ke kejžorstwu a domizniskomu krajej. Kejžorstwo dyrbi dospołnje raz zwjazkowoho stata zdźeržeć wosebje přez to, zo kóždy jenotliwy stat swoje wosebite prawa wobkhowa a swoju kulturnu politiku a swoje financy samostatnje po swojich potřěbnosćach wuwiwa.

2. Zdźeržeć ma so sylna monarchija a sylne ludowe zastupjerstwo; jenož tej zawěsćatej sprawnosć bjez wuwzaća wulkomyslnje zrozemjenu swobodu za lud w zakoństwje a zarjadowanju.

3. Wustawa njech so ludownje a swobodniwje wutworja. Šěroke woršty ludu dyrbja so za nadawki samozarjadnistwa woćahnyć.

II. Za zwonkownu politiku.

4. Němske stojnišćo w swěće dyrbi zawěsćene być a so wutworjeć w politiskim, kulturalnym a hospodarskim nastupanju.

5. Kolonije dyrbja so wobstarać, kotrež za naše hospodarske potrjebnosće dosahaja. — Narodowcy maja so ke křesćanstwu woćahnyć, wšě njewólnistwo so wotstronić. Lud dyrbi so woćahnyć, zo by prašenja zwonkowneje politiki lěpje rozemił, ludowe zastupjerstwo na nich wjetšoho podźěła měć, diplomatiske służby so kruće reformować.

7. Ludowe prawo ma so po křesćanskich zasadach tworić a přewjesć. — Swjatomu stołej dyrbi so swoboda přez rukowanja po ludowym prawje płaćiwa zawěsćić. — Mjezyludowe rozsudźowace sudnistwa maja so wutworić. — Morja dyrbja swobodne być, tohodla dyrbi so prawo na mórski wotdobytk (Seebeuterecht) wotstronić a so zawěsćić, zo móža neutralne překupske łódźe bjez zadźěwkow jězdźić. — Škit a zawěsćenjo za dźěłaćeri dyrbja so mjezynarodnje rjadować.

III. Za znutřkownu politiku.

a) Nabožno-moralne žadanja.

8. Ideale za křesćansku kulturu a křesćanske wukubłanjo maja so zdźeržeć a skrućić.

9. Dobre poćahi mjez cyrkwju a statom dyrbja so spěchować a posylnjeć, přećiwo prócowanjam na jeju dźěłenjo so wojować. — Swoboda słuša cyrkwinskim towarstwam a zjednoćeństwam, wosebje też katolskim rjadam a zjednoćeństwam.

10. Jenak dźiwać ma so na wustawy a přisłušnych wšelakich wěrywuznaćow, wosebje při wobsadźowanju zjawnych městnow a při rozdźělenju zjawnych srědkow.

11. Swobodne być dyrbja skutki křesćanskeje lubosće a jeje zarjadowanja so runoprawnje podpjerać.

12. Konfesionalne šula dyrbi so zdźeržeć. Konfesionalne wyšše šule smědźa so swobodnje założeć, při kotrychž wězo stat přisłušne prawo wobkhowa na dohlad a pruhowanja. — Dosahace rozwučenjo w nabožinje dyrbi so we wšěch šulach zawěsćić. — Kóždomu krajej wostanje prawo, też pošulsku młodosć rozwučeć a woćahnyć. — K dopjelnjenju nabožnych winowatosćow dyrbi so trěbny čas spožčić.

13. Mandźelstwo a swójba dyrbitej so škitać, dźěłenja mandźelstwow so po možnosći wobmjezować, wšo so spěchować, štož swójbu z dźěćimi žohnuje. — Přećiwo njepóććiwosći dyrbi so wojować, wosebje přećiwo njekhmanomu wumjełstwu a pismowstwu.

14. K dwojo-wojowanju (duelej) njesmě so nichtó nuzować.

b) Socialne a hospodarske žadanja.

15. Swobodny puć k wyššim zastojnstwam a městnam za wšěch khmanych ze wšěch worštow ludu.

16. Starać dyrbi so wyšnosć wosebje za swójby z mnohimi dźěćimi (dawki poniźić, přihodne wobydlenja wobstarać, zastojnikam přidawki na dźěći płaćić atd.) — Młodosć ma so škitać přećiwo wutrjebanju a zawjedowanju.

Wšelake předpisma wyšnosćow

žno je čas porodźił. Za čas tejele wójny móžemy też něštožkuli dožiwić, wosebje też, štož drastu a wobuća nastupa. Zajimawe je, kak Budyška rada a łužiske krajne stawy hižo w 15., 16. a 17. lětstotku do tajkichle privatnych wěcow přimaše, wězo z druhich winow, hač dźensniše za podobne postajenja su.

Na wukóncu 15. lětstotka dobywašo so cuze wašnjo drasćenja přecy bóle do Budyšina. Mužscy nošachu krótke płašće, črije pak z jara dołhimi, horje pozhibnjenymi kóńčkami. Na to postaji měsćanska rada lěta 1470, zo maja płašće znajmjeńša hač do kolen dosahać, kóńčki črijow pak njesmědźachu dlějše dyžli stawčk palca być. Pod krutym khostanjom bu dale měsćanskim wobydlerjam zakazane, zo njesmědźa złote a sleborne rjećazki, naručniki a wobšijeńki a židźane drasty nosyć. Čeladni a dźěłaćerjo smědźachu so jenož płatowe drasty woblekać. Tule přikaznju da rada lěta 1582. Z tym chcyše zawěsće pyšniwosći zadźěwać.

Podobne předpisanja wudawachu łužiske krajne stawy wjesnym ludźom. Ći pak běchu jenož Serbja. Tak wuradźowachu na sejmje w Budyšinje w lěće 1651 wo wobmjezowanju njeporjadow a pukow w korčmach, zakazowachu serbskim wjesnjanam z kijom khodźić pod khostanjom dweju kopow grósow, a za nošenjo třělby abo druheje strašneje připrawy postajichu dwójcy tak wulke khostanjo. Hospodarjo piwnicow a korčmow, kotřiž winowatoho při samym skutku njepopadnychu, podležachu khostanju pjećich kop grósow. Po tajkich rozkazach njemějachu Serbja, z wuwzaćom starcow, ani na pućowanju kijow při sebi hač do 18. lětstotka! Na sejmje l. 1652 wopominachu krajne stawy, zo někotři „serbscy burja“ dołhe włosy nošachu a tych wusměšachu, kotřiž tajke njemějachu, z čimž so druhdy puki spočinachu, a zakazachu wšitkim serbskim buram a čeladnikam dlějše włosy nosyć, dyžli poburske přitřihanki (Bauernkolben), pod wěstym pjenježnym khostanjom, a zawostajichu městnym knježim wobkedźbowanjo nad wukonjenjom tajkeje zakaznje. Na sejmje 1654 zasy, zo bychu rozwiću njesměrneje pychi mjez Serbami zadźěwali, zakazachu serbskim buram a čeladnikam nošenjo drohich bantow, pjerjow, kłobukow, škórni z wysokimi podpjatkami a wobrubjenymi wuhorkami, holcam pak pyšenjo z koralemi wokoło šije, při čimž so rozkaz, nošenju dołhich hłosow zadźěwacy, z nowa připominaše. Wšitke tute rozkazy buchu po němsku a po serbsku wozjewjene, zo njeby so nichtó wuréčeć a khostanja zmińć mohł.

Lěta 1679 da Budyšska rada z klětki Michałskeje cyrkwje přikaznju přečitać, w kotrejž so burskim ludźom nošenjo wobuća, z wukrajneje kože zhotowjenych zakaza. Wjesni ludźo — Serbja — pak mějachu so najskerje mało po tymle předpismu; přetož bórzy na to, njedźelu 25. julija 1679 zesydachu so štyrjo Budyšcy radnicy a wšitcy służownicy měsćanskeje rady při rybařskich wrotach, hdyž mějachu wjesni kemšerjo z Michałskeje cyrkwje wot Božich służbow přińć, a łakachu tam na nich. Štóž měješe škórnje z juchtoweje kože, bu zapisany a měješe khostanjo zapłaćić.

⁘

17. Narodne dźěło škitać. Strowe ratarstwo zdźeržeć. — Ratarstwo, rjemjeslnistwo, přemysło, překupstwo a wobkhód na wurunace wašnjo škitać, powołanske zjednoćeństwa připóznać a jich prawa wutwarjeć a zdźeržeć. Dźěłaćerjam rune prawa z cyłym ludom darić. Socialny škit a socialne zawěsćenjo dale wjesć. — Prawo za zastojnikow wutworić, kaž je časej přiměrjene.

18. Privatne wobsedźeństwo dyrbi so zdźeržeć jako ważny podnošk socialnoho a hospodarskoho porjada. Wojować dyrbi so přećiwo tomu, zo so zamoženja k socialnym njesprawnosćam trjebaja: přećiwo lichownistwu a wšomu jebanstwu. — Wojować přećiwo njestrowym kartellam a syndikatam.

19. Mjeńše wobydlenja dyrbja so twarić a nutřkowna kolonisacija spěchować.

c) Financne a dawkowne prašenja.

20. Kruće lutować dyrbi so w kejžorstwje, w zwjazkownych statach a w gmejnach.

21. Dawki maja so sprawnje rozdźělić a khudše woršty so přelutować.

d) Wójnske sćěhwki.

22. Při wučinjenjach wo měr mělo so na to dźiwać, zo by naše hospodarstwo zasy wožiwiło; při měrje dyrbjałe swobodne hospodarstwo so zasy započeć a wójnsko-hospodarske organisacije měle tak khětře hač móžno přestać, wosebje wójnske towarstwa a monopolske syndikaty.

23. Powołanja, kotrež su pod wójnu wosebje ćežko ćerpjele, dyrbja so bórzy zasy wutwarić a při tym so přede wšěm na srjedźne woršty dźiwać.

24. Wojowarjo dyrbja přiměrny škit měć, hdyž so do hospodarskoho žiwjenja wróća. Z wulkomyslnej wutrobu dyrbi so wyšnosć starać za khorych a wobškodźenych wojowarjow a zawostajenych.

25. Wojować dyrbi so přećiwo nahrabnosći a njeswědomitosći w hospodarskim žiwjenju, wosebje přećiwo wójnskomu lichownistwu a přezměrnym wójnskim dobytkam.

Tutón wobšěrny a wobhladniwy program je centrumska strona w połnej přezjednosći postajiła. — Dźěła dosć za daloki přichod w nim leži.

Cyrkwinske powěsće.

— W Solnohrodźe (Salzburg) je 6. t. m. wjerch-arcybiskop dr. Kaltner wumrěł.

— W Rottenburgu bě 16. julija měšniska swjećizna a ta bě jara — zrudna. Jenoho duchownoho, alumna Alb. Flaiga . . , wupósćele biskop w 4. wójnskim lěće do swojeje diöcesy. Jenoho, hdyž je sto a wjacy trěbnych! Ženje njebě ličba nowoswjećenych měšnikow mjeńša. 1914 hišće 28, 1915 spadny na 26, 1916 na 5, postupi 1917 wo něšto mało na 8 a lětsa jedyn jenički. Połojca wšěch tych z poslednich 4 lět, kotřiž so na duchownstwo přihotowachu, je padnyła.

— Kaž „Osservatore Romano" zdźěluje, je chineske knježeństwo přeco wuprajiło, zo chce ze swjatym stołom diplomatiske poćahi měć a je hižo swojoho zastupjerja pola Vatikana, mjenujcy Tai-Tšen-lingsa, pomjenowała.

Chineske knježeństwo je po wěrje buddhiske; Tuž je tele joho žadanjo jara česćomne za swjatoho wótca a swědči wo moraliskej mocy bamžowstwa.

Kelko drasty štó ma, dyrbja w Erfurće ći pisomnje rozprawić, kotřiž dotal hišće ani woblečenja wotedali njejsu a přez 6000 hr. lětnych dokhodow maja. W Erfurće so mjenujcy ličba drasty zwjedła njeje, kotruž je kejžorstwowe zadrasćeństwo městej napołožiło.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Što komisary za so zwikuja, za to swědči interpelacija zapósłanca Übela w hesenskej druhej komorje. Wón swój namjet takle wobkrući: Přez podawki, kajkež su so stałe w Alsfeld, hdźež wokrjesny hejtman wob lěto 18000 hr. a wěsty reklamirowany kubleŕ 6000 hr. provisijónow ze samoho zastaranja z mlokom wuklukataj, žerje so njeměr do ludu. Sadowi kupcy dobychu sebi hač do 100000, tajcy, kotřiž maja hamtscy při wikowanju skot činić, 15000—20000 hr. provisijóna. W Bensheimje płaćeše so za dwójny centnaŕ majsoweje muki 20 hr., w Dieburgu 25 hr. Zwotkel tele rozdźěle a hdźe dźe wudobytk? — Üblowa interpelacija so přiwza.

⁘

Kak su češke brigady w Ruskej nastałe, wo tym pisa „Augsbrg. Postzeitung" 17. julija 1918, je hrabinka Kinskowa wupowědała. Tale knjeni bě dwě lěće dołho we Ruskej jako wotpósłana wot „Čerwjenoho křiža". Jenož mało nětčišich „češkosłowakskich" wojakow je k tymle brigadam dobrowólnje přistupiło, najwjacy z nich bu k tomu přinuzowanych přez — hłód. Češa, Južnosłowjenjo, Italscy, Rumunscy, Sydmohórscy přebywachu w lěhwje jatych w Kiewje. Z njoho buchu do lěsow zehnaći a jim přinuzowane, zo maja wolić: „pak přistupiš ke brigadźe a dóstanješ zežiwjenjo a mzdu kaž kóždy ruski wojak, abo wumrješ z hłodom". Za to dźěłachu předewšim Češa, kotřiž běchu hižo lěta dołho w Ruskej zasydleni. Jenož mało z tychle prjedy w Kiewje jatych přistupi; tola hdyž běchu w lěsach wjacy dnjow hłód ćerpjeli, wosłabichu a podležachu. Kelko ludźi wot tysac tam přetrachu: někotři wostachu krući, tola woni buchu mohł rjec martrarjo. Rusojo a přestupjeni jich krajenjo jich ćwělowachu. Žadyn druhi wojak njeje w Ruskej telko ćerpjeł kaž češki. Tohodla je jich też wjele swoju narodnosć jako němsku wudawało. . . . Zo mějachu ći Češa, kotřiž swěrni wostachu, najhórše njesć a hišće njesu, to też kaž „Reichspost" (— wulke němske nowiny —) pisa, so z wjele mnohich stron wobswědča.

⁘

Duchownska swjećizna wójnskoho jatoho.

Štož hewak z wjetša jenož hordozne biskopske cyrkwje, katedrale njenowane, dožiwja, to sta so 2. julija w małej cyrkwičcy w Eutinje (w Holsteinskim). Tam mjenujcy bu jedyn diakon na duchownoho wuswjećeny. Osnabrückski biskop dr. W. Berning bě tam ze swojoho firmowanskoho pućowanja po Meklenburgskej přijěł. To poskići francózskomu officirej, diakonej H. z dioecesy Cambrai-skeje přileżnosć, swjaty sakrament měšniskeje swjećizny sebi wuprosyć. 8. junija 1916 bě wón do němskoho zajeća přišoł, za tón čas pak z jenoho lěhwa do druhoho dyrbjał. Tak dźěchu też wopisma, kotrež bě wot swojoho domjacoho arcybiskopa jako wupokazma dóstał, zo je diakon a zo smě joho cuzy biskop na duchownoho wuswjećić, wot jenoho konsistoria k druhomu, doniž skónčnje do Osnabrücka njepřińdźechu. W Eutinje móžeše nětko jako leutnant hnadu dóstać, za kotrejž bě tak dołho žadał. Wojeńska wyšnosć bě też k tomu swoju dowolnosć dała; wona bě samo při swjatočnosći přez najstaršoho tamnoho wyška zastupjena. Też sydom sobujatych francózskich duchownych bě swjatomu skutkej přitomnych.

Hnujace bě, hdyž też tući swjećomnomu po knjezu biskopu rucy k žohnowanju napołožichu. Na to wotpołoži nowoswjećeny duchowny swojomu domjacomu k. arcybiskopej přisahu do ruki k. biskopa Osnabrückskoho a wudźěli sam prěnje swoje požohnowanjo.

Swoju primicu wotmě jaty młody duchowny na to njedźelu 7. julija w małej kapałcy tamnišoho lěhwa jatych, při čimž jomu někotři joho jeći towaršojo assistowachu. Drastu k tomu bě tamniša wosadna cyrkej požčiła.

Maćerna lubosć po smjerći.

Ja słyšach něhdy wot jenoho duchownoho tónle podawk, kiž so mi cyle k wěrje podobny zda. Wón powědaše: Jónu mje w małym městačku stara žona ke khoromu skaza. Wona dowjedźe mje a zwónka k žadanomu domu, kazaše namaj tři skhody horje hić a potom so poruči. Wobydlerjo zwónčk zasłyšawši so dźiwajcy hromadu zeńdźechu a so mje prašachu, štó dha je mje wołał; ja drje sym so zamylił. Jow w domje je jenož khorowaty, a tón njeje za knjezom ani požadał. Ja pak so hnydom wotpokazać njedach, a chcych z khorym poréćeć. Tu tosamo zhonich. Z najwjetšim spodźiwanjom młody, w łožu ležacy muž praji, zo je drje wóndanjo trójšku skhorjeł, zo pak ani z daloka sebi na domawoprawjenjo myslił njeje, wjele mjenje mje k sebi skazał. Ja wuznaju, duchowny dale powědaše, spytach młodoho muža z dźěla so smějo a z dźěla zas napominajo k spowědanju pohnuć. Njech je so mólnje stało abo připadnje abo z druheje winy, škodźało traš njeby, hdy by njebjeskoho hosća, kiž je tola k njomu přišoł, z pobožnosću přijeć chcył; wón by jomu zawěsće wjele hnadow darił a skerje wustrowjenjo. Khory so njespjećowaše. Ja słyšach joho spowědź a podach jomu swj. woprawjenjo. Při tym skhilich so k joho łožu. Tu wuhladach mały wobraz, kotryž na sćěnje młodomu mužej k hłowje wisaše. Ja k njomu prajich, zo je tuta žona po naju była, a pokazowach na tón wobraz. Wón zrudnje so posmĕwkny: „Dostojny knježe, ta to zawěsće była njeje, to je moja njeboh mać, kotraž je hižo před lětami zemrěła; ta wjacy po swěće njekhodźi." Mje hrózba woběža. Ja pokazach wobraz zwónkej. „Znajeće tu?" — „Haj, knježe, to je žónska, kiž bě dźensa po naju přišła." — „Njemoliće Wy so?" — „Nĕ, wěsće nic, knježe! cyle tajka je była, nic hinajša." — Mojomu khoromu pak so to wěrić njechaše. Ja prajach jomu „Božemje" a wróćich so dom. Bórzy na to mi ludźo wšě nastróženi powědachu, młody muž, kotrohož nichtó za strašnje khoroho njeměješe, a ke kotromuž běch připadnje — tak měnjachu — přišoł, zo je hnydom po mojim rozžohnowanju wumrěł. Kak spodźiwnje! — Njeje so tu dźiw maćerneje lubosće stał? Njebě to wosebje wobhnadźena mać, kotraž smědźeše swojomu synej hišće w joho poslednjej hodźincy pomhać a jomu joho Zbóžnika a wujednanjo z nim přinjesć? — Njeje traš tónle syn prawje nutrnje a wobstajnje za dušu swojeje njeboh maćerje so modlił, zo Bóh jomu hišće tajkeje hnady spožči? O maćerna wutroba! kotraž hišće z rowa z lubosću sapa k drohomu dźěsću!

⁘

Dójenjo na pospytanjo je sakske knježeństwo hamtskim hejtmanstwam doporučło; wone dyrbja sebi k tomu wosebitych dojerjow a revisorow přistajić. Lipsčanske hejtmanstwo je so tomule žadanju spjećiło, měnjo, zo tajkoho dohladowanja trjeba njeje. Też je wěc jara droha a wjetše wupłodźenjo mloka so zawěsće też přez to njewuskutkuje.

Přećiwo žurkowanju chcedźa w Münchenbernsdorfje kruće zakročić. Tamniša gmejnska rada je wobzamknyła, zo policajam 4. dźěl pjenježnoho wunoška z tajkich wěcow, kotrež woni lepjenym žurkowarjam wotewozmu, přewostaji. Z tym chce policistow k wosebliće kedźbliwomu łakanju na tajkich žurkow pohonjeć.

Wosebity dawk nježenjenym je sakske město Werdau za 1. jan. 1919 napołožiło. Płaćić změje so při dokhodach 2200—2800 hr. 5%, při 2800—4000 hr. 10%, při 4000—6300 hriwnach 15%, při 6300—10000 hr. 20%, štóž ma přez 10000 hr., změje płaćić 25% wot gmejnskoho dawka. Dawk njebudże płaćić trjebać, štóž ma hišće druhich žiwić, abo štóž je hač do 60. lěta swojoho žiwjenja ženjeny był.

⁘

Wopačne pjećhriwnske papjerki móžeš tu a tam dóstać. Tuž bjef so na kedźbu; wone su lohko spóznać: módry naćisk je njejasny, figury zamazane; drobne naryzy, kajkež prawe pjenježne papjerki maja, tak do woćow njepadaja; papjera přima so hładka; hdyž ju zhibuješ, je twjerda a łamata.

⁘

Što z pólnymi płodami?

Po kejžorstwowych postajenjach su ze žnjow lěta 1918 za komunalny zwjazk, hnydom, hdyž su wosyčene abo ze zemje wutorhane: rožka, pšeńca, ječmjeń, wows, majs, hroch, też kiž ma so skotej dawać (peluški), buny, čočki, lupiny, jahły, hejduš, wiki, ćazane.

Kóždy ratař dyrbi tele swoje płody jenomu komisarej abo wot toho postajenomu mužej na předań poskićić abo wotedać. Zdźeržeć smě sebi jenož to, štož k symjenju, zastaranju swojeje swójby a dźěławych, k picowanju abo předźěłanju trjeba.

Komisar ma ratarjej pisomnje připokazać, hdźe ma wón wotedajomne płody wozyć, kelko a hač do kotroho časa ma so wozyć. Wjacy hač njeje pisane, njesměš wotwjesć (do młyna). Na njedźelach a dźěławych dnjach njesmě so žito do młynow wozyć, też we nocy nic.

Wotedaćo žita mataj komisar a młynk ratarjej, kiž je žito wotedał, kóždy raz pisomnje wobkrućić, też kelko je so wotedało. Pjenjez za wotedate žito dóstanje ratař pak wot swojoho komisara, pak wot gmejnskoho předstojićerja.

Štóž so po tychle předpismach nima, khosta so z pjenjezom hač do 50000 hr. abo z khłódu.

Za tercijarow: Zemrěła je Khata Eulalia Kurjatowa ze Šunowa (zemrě w Ralbicach 12. julija).

Wićne płaćizny w Budyšinje. 13. julija 1918 (po hamtskim postajenju.)		Najnižša płaćizna hr.	Najnižša płaćizna pj.	Najwyšša płaćizna hr.	Najwyšša płaćizna pj.
Pšeńca (z nowych žnjow)	100 kg	—	—	44	50
Rožka „ „	100 „	—	—	42	50
Ječmjeń „ „	100 „	—	—	42	—
Wows „ „	100 „	—	—	42	—
Běrny	50 „	—	—	—	—
„	1 „	—	—	—	22
Syno, njewjazane . . .	100 „	14	—	16	—
Słoma, z mašinu młóćena	100 „	—	—	8	90
„ z cypami młóćena	100 „	—	—	9	—
Butra, samodžěł. a z mlok.	1 „	—	—	6	24
Pšeńčna muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	40	80
Ržana muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	35	20

Prosata, 240 štuk, jene 60—110 hr.

Nierth & Förster

Dalokorěčak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje 13. julija 1918 (po hamtskim postajenju.)		Najnižša płaćizna hr.	Najnižša płaćizna pj.	Najwyšša płaćizna hr.	Najwyšša płaćizna pj.	Najwšědniša płać. hr.	Najwšědniša płać. pj.
Howjaze mjaso z kosćemi	1 kg	—	—	4	20	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	50	—	—
Skopjace (wowčc) mjaso	„	4	40	4	60	—	—
Swinjace mjaso (najwyšša płaćizna) .	„	—	—	—	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	—	—	—	—
Pšeńčna muka (1 khlěbowa marka)	310 g	—	—	—	16	—	—
Ržana muka (1 khlěbowa marka)	310 „	—	—	—	13	—	—
Khlěb	1 kg	—	—	—	41	—	—
Běrny k jědźi (měšćanske předawanjo)	„	—	—	—	22	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč . (najwyšša płaćizna) .	„	—	—	—	—	—	—
Dobre mloko . (najwyšša płaćizna) .	1 liter	—	34	—	38	—	—
Butra k jědźi . (najwyšša płaćizna) .	1 kg	6	—	6	24	—	—
Jeja . . . . (najwyšša płaćizna) .	1 štuka	—	30	—	34	—	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty (zakońska najwyš. płać.)	1 kg	—	80	—	84	—	—
Petrolej	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjenite wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	6	40	—	—
Briketty z brunoho wuhla . . .	100 štuk	2	10	2	15	—	—

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

„Jednota“ w Budyšinje

změje jutře **njedźelu 21. julija** wječor w 8 hodźinach **měsačnu zhromadźiznu** w towaršni na garbarskej hasy.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje

Hany zwud. Kórjeńkoweje z Dobrošic

kotruž Bóh po dlějšej słabości w 82. lěće jeje žiwjenja k sebi wotwoła, wuprajamy wšitkim, kotřiž su wotemrětu wopytowali, na póstywječoru so za nju modlili a bohaće k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Dobrošicach** na dnju pohrjeba, 17. julija 1918.

W mjenje zrudźenych zawostajenych
Marija Šewcowa a mandź.

Wróćiwši so wot rowa našeje w Ralbicach zemrěteje lubeje maćerje, sotry a wowki

Khaty zwud. Kurjatoweje

rodź. Rachelec, ze Šunowa

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su njeboćičku w jeje dołhej a bolostnej khorości wopytowali, na wšelake wašnjo ju pokojeli, na jeje póstywječorach za jeje dušu so modlili a ju k rowu přewodźeli, **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Ralbicach, Šunowje, Zajdowje, Budyšinje, Marijnym Dole** a **Drježdźanach** na dnju pohrjeba, 15. julija 1918.

Zrudźeni zawostajeni.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 30. | **Budyšin, 27. julija 1918.** | **Lětnik 56.**

Dopomnjeńki — wopomnjeńki.

Běše wječor pozdźe. Syno na hołbjenc tykać abo w bróžni młóćić, kaž to we swojim času na prózdninach pola Brězanec pospytowach, drje njeběch trjebała, a tola bě mój wóslik, kaž swj. Franciskus swoje ćěło mjenowaše, kaž přebity. Hišće jónu so poklaknywši so pomodlich: „Ecce nunc benedicite Dominum. (Aj, nětk khwalbu spěwajće Knjezej).“ — Haj, wšitcy wy służowni Boži, khwalće ze mnu Knjeza, a wšitcy wy Swjeći a jandźeljo Boži, khwalće Joho za mnje tak dołho kaž budu wotpočować! Ze swjećenej wodu so wokrjepich; wšěm swojim lubym, žiwym a wotemrětym też hišće kóždomu krjepki dach, a też na was, kotřiž zdaleni wot lubeje domizny za nas a naš luby wótcny kraj so bědźiće, njezapomnich: „Knježe, daj wěčny wotpočink padnjenym; sćerpnosć a bórzy też strowotu wšěm khorym a ranjenym; wutrajnosć, zmužitosć, zakit a žohnowanjo a strowe domojwróćenjo wšěm, kotrychž njesmilna wójna hišće před njepřećelom dźerži. Tak so modlo wotwjertnych elektrisku a běch na tym, mučnym stawam zasłužene wokřewjenjo popřeć. Tola hišće jónu stupich k woknej, čerstwoho powětra so nasrěbać. Ach, kak krasny bě to napohlad, hdyž woči k njebju zběhnych! Njesměrna syła złotych hwězdow zyboleše so tam, jena rjeńša hač druha. „Njebja wupowěduja Božu sławu, a skutki joho rukow wozjewja firmament“, tak modlimy so dźeń wote dnja z kralom Davidom. — Knježe, hdyž je hižo zawěšk Twojoho njebja tak krasny, što wočakuje nas potom w njebju samym? Haj, rady přihłosuju swj. Pawołej, kotryž w prěnim lisće na Korinthskich pisa: „Štož wóčko njeje widźało, ani wucho słyšało, ani do człowjeskeje wutroby njeje přišło, je Bóh přihotował tym, kotřiž joho lubuja.“ Też ja Tebje lubuju, Knježe, a štož mje boli, je to, zo je moja lubosć hišće tak njedospołna, a zo na swěće telko ludźi wo Twojej lubosći k nam a wo winowatosći našeje lubosće k Tebi ničo njewě a často ničo wědźeć nochce. Přeju sebi začuća swj. knježny Herty, kotraž so modleše: „Božo, lubuju će pře wšo; a hdyž by mi možno było, zo bych wšěch człowjekow, pola kotrychž bydlić je Tebi radosć, k Tebi přiwjesć mohła, ach to bych rady hač do sudnoho dnja z nahimaj nohomaj po cyłym swěće khodźiła a kóždoho wosebje na rukomaj k Tebi přinjesła, zo bych tak Twojej bójskej wutrobje najwjetše wjeselo přihotowała.“ Tak rozpominajo zahladach so do rjanoje jasnoje hwězdy runje nad cyrkwju stojaceje. Běše mi, jako chcyła mi prajić: „Hlej, tu bydli lubosć a žadosć twojeje wutroby, Jězus we swj. sakramenće! Wón přecy na was mysli a w nocy a wo dnjo so za was człowjekow modli a tak swojomu njebjeskomu wótcej wšitko wuruna, štož wašim słabym mocam k joho česći wukonjeć možno njeje.“ — Tola dobru nóc! nawoženja mojeje duše! Dobru nóc! też wam, njebjeskim hwězdźičkam! — Wokno wostajich wotewrjene; spi so tak lěpje, a naši lubi pólnošěri dźěn też w ćopłej jstwičcy wotpočować njemóža. Paduchow so bojeć njetrjebam, wšak wysoko horjeka bydlu — a što bychu paduši pola mje też namakać chcyli? „Slěbra a złota nimam“, mózu ze swj. Pětrom prajić; cyroby też njehromadźu. Sym kaž ptačatko na hasy; Bóh luby Knjez wšak jomu zahłódnić njeda. — Dobre swědomjo mějach, tak bórzy wusnych a běch w kraju sonow. Daloko we serbskej domiznje klečach jako dźěćo při maćeri, różowc w rukomaj; wječor běše, a cyła swójba bě so zešła, zo by maćeri Božej swoju dźakownosć a lubosć wuprajiła. Ach, to běchu hišće złote časy! Znajach wjele swójbow, kotřež často, někotre samo dźeń wote dnja, swójbnych zhromadźachu, zo bychu wječornu pobožnosć z rózarijemi wuspěwali. Husto sebi na to myslu a so prašam: „Je to też nětkle hišće tak pola mojich lubowanych Serbow? Kak jara bych so wjeseliła, by-li mój luby Posoł mi powěsć přinjesł, zo wjele, wjele swójbow znaje, kotrež tele rjane wašnjo hišće haji. Mać Boža zawěšće tajku lubosć njemytowanu njewostaji. Krótki přikład njech wam to, lubi čitarjo, wobswětli. Běše horcy lětny dźeń. Bože žita stojachu hižo wysoko we stwjelcach, lubjachu bohate žně. Tola popołdnju přićahny ćežke njewjedro z krupami. Ze styknej wutrobu dźěchu ludźo, hdyž bě njewjedro nimo, na pola škodu sebi wobhladać. Bě to zrudoba a žałosćenjo, hdyž nadźiju na rjane žně zničenu widźachu; wšitko bě zbite a złamane. Wěšće wšitko? Hladajće tola, tamle leži małe pólko rjane a njezranjene; ani stwjelca njeje zlemjenoho. Wjesele běžeše črjódka dźěći k małomu khěžkařskomu domčkej, wołajo nana, kotryž so boješe won hić, měnjo, žałostny napohlad mohł joho přejara zastróžić. „Nano, luby nano, pój pohladać, wšě susodne žita su zbite, jenož naše stoji njezranjene.“ „Bohu a joho swj. maćeri budź dźak“, wotmołwi nan ze sylzojtymaj wočomaj, „pójće najprjedy dźakownu modlitwu wuspěwać a potom chcemy hromadźe na polo dóńć.“ — Njedźiwajće so, lubi čitarjo, zo tomu tak bě. Cyły čas, hdyž běše njewjedro zakhadźało, bě cyła swójba před małym wołtařkom we jstwje klečała a nutrnje Boha wo zakit prosyła; běchu so jenohłósnje rózarije modlili. To pak nječinjachu jenož tehdy, ale dźeń wote dnja strowjachu mać Božu na tak rjane a wěšće też wužitne wašnjo. — Też ja, hdyž rano zahe wotućich, z nowa sebi předewzach, zo nihdy zapomnić nochcu słowa njeboh' maćerje, hdyž wona ducy do abo z Różanta mi často k wutrobje rěčeše: „Njezabudź na mać Božu; spěwaj rózarije tak husto hač móžeš! Mam krute přeswědčenjo, zo też wona tebje nihdy njezabudźe!“

S. J.

Přisp. redakcije:

„Lěto so wjerći, a myslička z nim“, praji serbske přisłowo a ma drje też bohužel płaćiwosć, štož tu naspomnjeny wječorny paćer nastupa. Naši prawótcy, też hišće nanojo a maćerje, běchu drje nabožniši, znajmjeńša bě jim swójba bóle swjatnica, hdźež so zhromadnje Bohu służeše a spěwaše, a sobustawy tak so wukubłachu za žiwjenjo a swjatosćachu za wěčnosć. Zhromadny wječorny paćer drje je so khětro z našich swójbow zhubił a hišće bóle, snadź cyle, zhromadny rózarij. A tele zdobne wašnjo wukorjenuje so za čas wójny hišće bóle, hdyž tola nanow njeje doma a maćerje zwjetša dosć wobstajneje a kruteje wole napřećiwo dźěćom nimaja. Nadźijomnje znajmjeńša zasy po wójnje rjane wašnjo zhromadnoho paćerja so zasy do serbskich swójbow namaka.

Wójna.

Nowa němska ofensiva,

kotraž so 15. julija započa, je 5. z wulkich němskich ofensivow w tym lěće. Prěnju wotewrichu naši 21. měrca a z njej zbližichu so woni ważnomu městej Amiensej. W druhej zbichu naši Jendźelčanow w Flandriskej nad woběmaj stronomaj rěki Lysy mjez kanalomaj La Bassee a Ypern—Comines; to bě 9. apr. Naša třeća ofensiva 27. meje doby nam lěsnišća mjez Ailottu a Aisnu a wjedźeše nas k połdnju hač k Marni mjez městomaj Chateau-Thierry—Dermans. Na wěste wašnjo wudospołnjena bu třeća ofensiva přez štwórtu, kotraž so 9. junija započa mjez městomaj Montdidier a Noyon a Francózam njemały strach za Paris přihotowa. Wosebje prěnje tři ofensivy njepřećela cyle překhwapichu a to přinjese nam nahladny wuspěch.

Nowy němski nadběh 15. julija sta so na nimale 80 km šěrokim polu mjez Chateau-Thierry a Massiges, kotrež wot Marny hač k Argonam dosaha. Nimale na srjedź teje cyłeje smuhi leži město Reims. K wječoru wot Reimsa přimaše Boehmowe wójsko, k ranju wot Reimsa wójscy Mudra a z Einem. Wšě nadběhi pokazowachu k połdnju. Město Reims samo wosta w měrje. Hłowny wotpohlad našoho nadběha zdaše so być, město Reims wotzamknyć a tak je pozdźišo k přepodaću nuzować. Prěnje tři dny přinjesechu nam něhdźe 20000 jatych a druhi popad. Wójsko generala Boehn překroči Marnu, zo by sebi mostak na jeje južnym brjozy założiło. Započatk njebě špatny, ale čohož běchu naši so nadźijeć směli, to so njesta: njepřećel njebě překhwapjeny, bě na nadběh přihotowany. Tohodla so wón bórzy mócnje přećiwo našomu nadběhej wobaraše.

Na sylnym wobaranju samym pak njebě dosć; Foch, njepřećelski hłowny wjednik, započa też napřećiwnu ofensivu, kotruž běše, kaž bě našim dawno hižo znate, dołhi čas přihotował. Mjez tym, zo naše wójsko k ranju a k połdnju wot Reimsa přimaše, wotewri

general Foch mjez Marnu a Oisu mócnu napřećiwnu ofensivu. Wón chcyše z přemocu so na nas walić a naše linije přełamać. Joho ofensiva sama na sebi naše wjednistwo na žane wašnjo njepřekhwata, wone bě ju wočakowało. Ale překhwapjace na francózskim nadběhu bě, kaž so wón wuwjedźe. Přecy běchu Francózojo a Jendźelčenjo swoje ofensivy ze sylnej kanonadu započeli, kotraž z wjetša wjele dnjow za sobu traješe. Tón króć sta so nadběh bjeze wšoho bubonskoho wohnja. Cyle njenadźicy walichu so njepřećelske syły, přewodźane wot njeličomnych tankow, na naše linije. Dokelž su, kaž so rozemi, prěnje linije přecy jenož słabje wobsadźene, móžeše njepřećel přez nje poměrnje lohko do našich stojnišćow so dobyć.

Zo naši při tajkim překhwapjacym nadpadźe jatych a brónje zhubichu, móže sebi kóždy myslić. Kaž njepřećelske rozprawy pisaja, smy 20000 jatych a 400 kanónow přisadźili; to je k wobžarowanju, ale nic k zadwělowanju. To słuša k tamnym wójnskim připadam, kotrychž so žane wójsko při wšej zmužitosći a žadyn wjednik při wobhladniwosći cyle zminyć njemóžetaj. Zrudnje při tym pak je to, zo je na škodźe přerada, wotpohladana abo njewotpohladana, najbóle sobu wina. Njepřećelske wjednistwo je cyle wěsće naše wotpohlady znało a je po tym mohło swoje přihoty činić. Před přeradu njemóže so nichtó dospołnje škitać, kaž dźěn kóžda njekhmanosć přecy zasy swoje puće namaka. Před njewotpohladanej přeradu pak dyrbjał so kóždy kedźbliwje hladać. Njetrjebawše a lohkomyslne powědanjo wo wójskowych a wojeńskich należnosćach wonka při frónće abo doma je hižo wjacy škody načiniło hač wotpohladana přerada; přetož přeradnicy wšudźom na ludźace słowa kedźbuja.

Hdyž měješe njepřećel tak při swojej ofensivje z woprědka też wěsty wuspěch, njeje tola swoje hłowne wotpohlady na žane wašnjo dócpěł. Ničo mjeńše njebě Foch sebi wotmyslił, hač přez naše wójsko so přełamać a je potom dospołnje zbić. Ale hižo na druhi dźeń so joho ofensiva zahaći. Naše wjednistwo bě za krótki čas nowe wobstojnosće spóznało a poručiło, štož sebi žadachu. Wojowanja trajachu wězo sćěhowace dny dale a wostachu žałostnje ćežke a jara wobšěrne, ale jich wuspěch za njepřećela bě snadny. Foch njebě Soissons, za njoho rózkny stołp, dobyć mohł a z tym bě joho ofensiva přehrata, mjez tym, zo joho črjódy při drozy Soissons—Hartennes surowje, ale podarmo bědźachu, wza general Boehn dźěl swojoho wójska, kotrychž bě Marnu překročił, na swój brjóh wróćo bjez toho, zo Francózojo to pytnychu. Přećiwo joho stojnišćam na sewjernej stronje Marny je njepřećel wjacy dnjow za sobu ze wšěmi mocami nadběhał, ale ničo dobył hač zo žałostnje wjele ludźi zhubi.

Z cyła słušeja tute wojowanja k najkrawnišim cyleje wójny, wosebje za njepřećela. Dolina pola Pleisy je woprawdźite pohrjebnišćo nadběhacych wojakow. Mjez padnjenymi na wšelakich dźělach bitwišćow leža wšě družiny wojakow, francózscy, jendźelscy, ameriscy, běli a čorni. Srjedź mortwych a ranjenych leža cyłe šwity roztřělanych a spalenych tankow.

Skoro na cyłej frónće so wojuje; też Jendźelčenjo nad Lysu pola Arrasa a Alberta sylnje nadběhuja. Hłowne bitwišćo pak zda so mjez Soissons a Chateau-Thierry być. Poslednje dny běchu wojowanja něšto popušćiłe, drje ćežkich njepřećelskich poražkow dla; zo pak dyrbjałe bórzy přestać, njeje wočakować. Tu a tam móže so też nam nakkwilnje dźěl našeje frónty wutorhnyć, zo pak njepřećel hdźe naše linije přełama, toho njetrjebamy so bojeć. Zahuby pak ma njepřećel bjez dwěla wjele wjetše hač my, runje drje při ćežkim bědźenju bohužel też naše snadne njebudźa.

Swětowy rozhlad.

Awstriska.

Dr. Max Husarek z Heinlein bu za nowoho ministerpresidenta pomjenowany. Wón bě wot lěta 1911 hač do 1917 minister wuwučowanja. Ze Seidler běše wotstupić dyrbjał, dokelž njemóžeše w sejmje wjetšiny za budget zwjesć. Nowomu ministerpresidentej su Polacy slubili, zo chcedźa za šěsćměsačny provisoriski budget hłosować, hdyž běchu z nim we wěstych politiskich prašenjach so wujednali. Kak dołho pak cyłe politiske dźěło w awstriskim sejmje hišće póndźe, je wšak jara njewěste. Słowjanske ludy žadaja dale raznišo za dospołnej samostatnosću nic jenož w swojich narodnych, ale też w politiskich należnosćach. A, štož je najhórše, woni so też politiskeje přerady njeboja, zo bychu swoje zaměry docpěli. Rakuskej budźe dźeń a ćežšo wobstać, z najmjenša we swojej dotalnej štatnosći.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Excelenca general infanterije z Planic, kiž jako rozkazowar łužiskeje divisije do pola wućahny, je wo swoje wotpuščenjo z wojeńskeje służby prosył a bu puščeny. Wón wostanje à la suite połka třělcow 108 a dósta wulki kříž zasłužbnoho rjadu z mječemi.

General z Planic je 11. augusta 1859 w Drježdźanach rodźeny, potajkim 59 lět stary. Wo nim je znate, zo sebi serbskich wojakow jara ważeše a wjacykróć je so wuprajił, zo su Serbja wustojni, zmužići a swěrni wojowarjo. Swoju lubosć wopokaza jim w polu też přez to, zo jim wot północnoho duchownoho samo wosebite Bože służby zarjadować da, při kotrychž dyrbjachu serbske kěrluše spěwać, a duchowny měješe serbscy prědować.

General z Planic je sebi wosebitu sławu dobył při wojowanjach pola Craonne 25. a 26. jan. 1915 a nalěto 1917 pola Verduna. Za to spožči jomu kejžor rjad pour le merite.

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowe medalije). Wójnske wuznamjenjenja su dale tući wosadni wojacy dóstali:

170. Pawoł Šołta z Brěmjenja, krajny wobornik w ... batalijónje pěšeje artilerije. Wón je wot spočatka wójny w polu. Za wutrajnosć, při tym wopokazanu, dósta započatk apryla 1918 pola Baranowičow (w Pólskej) Friedrich-Augustowu medaliju.

171. Jan Pawluš z Radworja, pohonč w municijowej kolonje čo. ... Wón zeleny štwórtk pola Baucourta w krajinje wokoło Bapaume kule přiwožowaše. W sylnym njepřećelskim wohnju jedyn kruch granaty joho brózdnika zrani, druhi pak jomu samomu škórnjowy pjeńk wotrazy. Za strašne jězby spožčichu też jomu 3. apryla (1918) Friedrich-Augustowu medaliju.

172. Jurij Bětka z Radworja (z młyna), wojak w aktivnym regimenće čo. ... W nalětnim wojowanju w Champagniji běše wjele našich wojakow spadało; mała črjódka hišće živych pak tola kruće stoješe a njepřećela přewiny. Z tym sebi najzmužićiši z njeje, mjez nimi Bětka, tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju zasłužichu.

Porjedźeńka. Wobsedźer železnoho kříža, w poslednim čisle wozjewjeny, njeřeka: Michał Winař, ale Michał Wincař z Radworja.

Z Khróšćic. Zańdźeny tydźeń wopytachu też zasy našu wjes paduši a poradźi so jim dobry popad sčinić. Wokno wutłóčiwši dobychu so pola khěžkarja Hendricha nutř a pokradnychu tam wjele žónskeje a dobru mužsku drastu. Hendrichec su ćim bóle wobžaromni, dokelž buchu hižo druhi króć wot paduchow wobkradnjeni. Też pola wojnarja Dórnika běchu wokno wutłóčili a nowe mužace škórnje a wjele mužskeje drasty wotnjesli. Stary kłobuk běchu po puću zhubili. Za nimi nimaja sleda.

Z Noweje Wjeski. Kradnjenjo zasy w našej wokolinje kćeje, a wosebje bywa naša wjeska často wot paduchow domapytana. W nocy wot pjatka na sobotu dobychu so pola živnosćerja Lorenca nutř a nadeńdźechu tam cyrobu, kaž šunki, butru a šmalc. K tajkej dobrej wječeri trjebachu też něšto blešow piwa. Paduši mějachu zawěsće Kamjenski nós, dokelž běchu pola Lorencec krótko prjedy křćizna byłe.

Pola susoda Šewca pak namakachu 5 porow wobuća, wojeńske kholowy a 3 móšnički z pjenjezami. Tajki dobry wuspěch jich ćehnješe zasy k nam. Njedźelu w nocy běchu sebi Hermanec statok wuzwolili. Tola tam so jim wotpohlad njeporadźi. Herman jich wusłyša a stanywši a wokno wotewriwši, widźeže muža bosy nozy ćěkać. *Tak dyrbjachu tutón raz* z prózdnej hubu woteńć. Zawołany policajski pos sćěhowaše sled k Worklecam. Hdy so poradźi jónu paduchow wuslědźić a zajeć?

Z Njeswačidła. Na leutnanta reservy bu powyšeny vicefeldwebel Jan Bartko, syn tudomnoho pjekarja Bjedricha Bartka. Powyšeny nosy tele wuznamjenjenja: Friedrich-Augustowu medaliju, mjedźanu a slěbornu, železny kříž II. rjad. a swjatu Hendrichowu medaliju.

Z Wotrowa. W lětušich horcych bitwach před Amiens-om bu naš wjesnjan Jurij Nowotny do prawoho wóčka ćežcy ranjeny a lěkowaše so najprjedy tydźeń w pólnym a potom 6 njedźeli w jenym Nürnbergskim lazareće, dóniž bu spočatk julija do Žitawy přesadźeny. Hižo wot novembra 1914 stoješe w polu a bu w měrcu 1917 za swoju zmužitosć ze železnym křižom wuznamjenjeny. K tutomu wuznamej přidruži so lětsa (w juniju) mjedźana Friedrich-Augustowu medalija a tak nosy nětko wobej wuznamjenjeni. Njech swój ćežki dóńt, kotryž je jomu tuta njekrasna wójna napołožiła, z wutrajnosću a z podaćom do Božeje wole nosy.

Z Kamjenca. Kaž je z dźensnišoho nawěška dowidźeć, je firma „Sophie Sage“ swój wobkhod za fotografowanjo a molowanjo tu njedawno wotewriła a to na Šěrokej drozy (Breitestraße) čo. 5, něšto kněži niže hosćenca k „Złotomu słóncej“. We Serbach je jeje mandźelski Egon Sage, tu khwilu pola wojakow, hižo mnohe fotografowanja k powšitkownej spokojnosći wuwjedł a prócuje so, jenož dobre a wumjełske dźěła wukonjeć. Dokelž ma na njedźelach a swjatych dnjach najwjacy khwile, trjebaja so jenož přeća hortnje abo pisomnje na spomnjenu adresu wotedać a wón přijědźe do wšěch kónčin Kamjenčanskeje wokolnosće. Wosebje powjetša też małe wobrazy, na čož so tu kedźbne čini.

Z Wotrowa. Dźesatnik Mikławš Šołta (Mrózkec), kotryž bě hižo loni Friedrich-Augustowu medaliju dóstał, bu za zmužite zadźerženjo před njepřećelom ze železnym křižom wuznamjenjeny. Z krótka bu też ranjeny a lěkuje so we lazareće.

Z Kukowa. Zasy stoji wjesna swójba žarujo při rowje přezahe zemrětoho zastaraćerja a nana, krajnoho wobornika při 101. regimenće Mikławša Horjeńka. W najrjeńšich lětach swojoho žiwjenja dyrbješe hić puć tak mno-

hich, zo by zakćěł khmańši přichod za lud a kraj. Hižo pjaty dźeń po wudyrjenju wójny wućahny na krawne polo, na historiske bitwišća Rusko-Pólskeje a wojowaše tam nimale 4 lěta pospochi. Krejćećace hona Wisły a Skwy, hdźež we hłubokich zeńskich podkopkach lěta dołho wobaraše zničacomu nawalej ruskich črjódow,wědźa a rěča wo zmužitosći zemrětoho delanskoho Serba, rodźenoho z Łaska, za čož też wuznamjenjo „Friedrich-Augustowu medaliju“ wot swojoho krala dósta. Hižo loni hubjeny wobaraše so zmužiće přećiwo khorosći, doniž krućiše skhorjenjo na jěrchenje a španiska gripa, ke kotrejž so zahorjenjo płucow přida, joho na smjertne łožo ćisny. Strowy a čiły wućahny za kejžora a kraj a kipry wróći so, kaž mnozy, do swojeje mjeńšeje wótčiny, hdźež smjertny jandźel jomu zawrje wóčcy na wěčne. Po swojim přeću bu do ródneje zemje pokhowany, na wosadny kěrchow. Khowancy Langebrückskoho lazareta přewodźachu drohoho towarša na dwórnišćo k poslednjej jězbje na drozy žiwjeńskej, hdźež běchu dźeń prjedy mandźelska a staršej swědkojo měrneje smjerće swojoho luboho. A w Khrósćicach zawda jomu poslednju wojersku česć wotrjad regimenta čo. 103 z Kamjenca. Z nim je ličba wjesnych padnjenych a na sćěhwki wójny zemrětych na 14 narostła. Skoro přewjele za wjes a Serbow!

Přisp. red. Kaž wěsće zhonichmy, bu mjez tym hišće jedyn Kukowski wopor hrózbneje wójny; potajkim 15. — 20 lětny Brancec Jurij.

Z Bejerec pola Lubija. Kak strašne za přihladowarjow je, hdyž so přeblizko při zaléćenju lětaka tłóča, wuči zasy zrudny podawk, kiž so tu wutoru wječor w 8 hodź. sta. Tu bě so wodnjo lětak dele pušćił a mčješe so wječor zasy do powětra pozběhnyć. Wjacy stow ludźi bě so k tomu zběžało. Hdyž pak so lětak pozběhowaše, něhdźe postorči a so přećisny. Při tym hrabny něšto přihladowarjow, kotřiž běchu sebi njedźiwajcy wšoho policajskoho wotdźeržowanja přeblizko k lětakej zwěrili, a zrani jich jara. Dotal je znate, zo 3 při tym wo žiwjenjo přińdźechu a 15 buchu jara ćežko ranjeni. Jich zranjenja su zdźěla tak strašne, zo někotři z tychle wobškodźenych też hišće zawšće na to wumrju. — Lětarjej běštaj hišće w prawym wokomiku z lětaka wuskočiłoj, tak zo so jimaj ničo njesta.

Ze Žitawy. Tu přewaži njedawno policija butru, kotraž bě sem z wokoliny dóšła. Při tym so wupokaza, zo běchu něhdźe 381 kuskow wo 5—25 g lóžšich hač dyrbjachu być. Wobličiš na kóždy kusk 15 g mjenje, dha wučini to dobrych 11 puntow.

Z pola. K burowcy we Wonecach přińdźe njedawno měšćanka, kotraž ji khanu butry za 20 hriwnow a punt šunki za 12 hriwnow wotkupi. Cuza žona pak njeběše woprawdźita „měšćanka“, ale pomocnica policije. Tohodla dósta burowka za swoje lichownistwo 500 hr. khostanja. Wona pak wobeńdźe njeleposć, zo khostanjo njezapłaći, ale sebi sudniske rozsudźenjo žadaše. Tute pak napołoži ji **3000** hriwnow pokuty, wuprajiwši, zo su tajke płaćizny „njesłyšane“ lichownistwo (haarsträubender Kriegswucher)!

— Wokrjesny lěkař medicinalny radźićel dr. Sauer změje wot 28. julija hač do 18. aug. prózdniny; zastupować budźe joho za tón čas Lubijski wokrjesny lěkař dr. Bremme.

Katolska cyrkej — dobra mać.

Biskop J. O. Fallize wupowěduje w „Kath. Missionen“ 1917/18 z Norwegskeje tole:

Před lětami bě tu khuduški khorowaty, na poł hłuchi hólčec zasy puć k swojej cyrkwi wróćo namakał. Kaž z domizny wuhnaty dyrbješe po kraju pućować, zo by sebi khlěba zasłužił. Při ćežkej khorosći pak, kotraž joho přewza, bě joho rozom ćerpjeł. Tuž bu w dominzne do wustawa za duchakhorych přijaty, njedaloko wot města Bodö, njeskónčnje daloko wot kóždeje misijónskeje stacije. Loni nazymu dóstach wot wbohoho hólčeca list: „Najdostojniši wótče! Waš syn Karl je smjerći blizko. Hdy by tola duchowny ke mni přińć mohł, zo by mje na nju přihotował!“ Hnydom telefónowach duchownomu w Tromsö, zo by to hnydom wobstarał. Tón to sčini. Puć traješe 8 dnjow a płaćeše małe zamoženjo; Karl, kiž bě rozoma zasy dobył, dósta swojoho Knjeza a Boha a poslednje Bože wolijowanjo; z wjesołosću płakaše. „Nětko rad wumrju“, wuzna z dźakownej wutrobu měšnikej, hdyž tón wot njoho dźěše. „Jenož něšto mje rudźi; mjenujcy, zo mje duchowny we swjećenej zemi njepohrjeba.“

Něšto tydźeń pozdźišo wozjewi mi wjednik tamnoho wustawa, zo je Karl ćicho wudychał a zo je hižo pokhowany. To zhonich, hdyž běch na domojpuću z połnócneje krajiny. „Karl dyrbi swój cyrkwinski pohrjeb dóstać“, sebi prajach. Z Tromsö wuprosych sebi wot direktora tamnišoho wustawa, zo by mi k přistawej wóz pósłał. Tak chcych za čas, hač łódź w přistawje čaka, na zdaleny kěrchow dojěć a tam pohrjebne wobrjady wukonjeć. Direktor sam přijědźe ze swojim hamtskim wozom k přistawej; bórzy běchmoj na pohrjebnišću. A kajke překhwapjenjo! Štož ani Karl, ani ja sebi myslił njeběch: — Karl wotpočowaše při starej katolskej cyrkwi we swjećenej zemi wosrjedź swojich katolskich prawótcow, kotřiž běchu před sta lětami tu swój posledni wotpočink namakali. Wšón hnuty wukonjach tam cyrkwinske modlitwy a pohrjebne wobrjady; wětry ze sněhowych horow Sulitjela wujachu k tomu pohrjebny kěrluš. Wbohi Karl bě we swjećenej zemi a bě, štož wot časow reformacije hišće žanomu Norwegskomu popřate njebu, wot katolskoho biskopa pokhowany. Hdyž bě direktor mi moje, wosrjedź julija ze zymu třepotate stawy rjenje do ćop-

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(5. pokračowanjo*.)

Lěta 1550 bu Hieronymus z Kummerstadt Budyšski propst. Tutón přestupi 1559 zjawnje lutherowemu wuznaću a woženi so. Hižo něšto lět prjedy bě, kaž Vicky w kronicy k lětu 1556 powěda „nigro calculo notatus propter hœresin“ t. r. bě znate, zo so lutherskej wěrje přikhila. Hakle lěta 1562 złoži, najskerje namołwjeny wot Leisentritta, zastojnstwo jako tachantski propst. W tymle času bě tachant Hieronymus Rupertus, syn Budyšskoho měšćanosty ze samsnym mjenom, we wšěch wědomosćach wuwučeny muž ze žiwjenjom bjez poroka. Wumrje 3. apryla 1559.

Kak njeměrne a dźiwje tehdom časy we Budyšinje běchu, njech podawk pokaza, kotryž Vikcy podawa. „Anno 1561 den 9. Julij war M. Jakobus Heinrich (Henrici) Senior und Officialis, so 73 Jahre alt unter der Frühmess aus der Kirchen gestolen, auf einen Wagen gelegt und unter den jauchzen und Musicgeschrey von Georg von Carlowitz entführet worden. Welchen Raub aber bald etiche reiter bürger und sonderlich des Herrn Landeshaubtmanns schösser nachgesetzt und solchen unweit Königsbrog in einer heide abgejaget erretet und zuruckgebracht haben.“ Tachant Bloebel je naspomnjeny podawk wobšěrnišo wopisał; chcu jón ze staroho rukopisa z kónca 16. lětstotka podać: „Da man zelet 1561 den 9. Julij wurdt M. Jakobus Henrici, senior und officialis zu Budissin früh under der metten lustiger (-listiger) weis durch ein Reitersknaben aus dem Chor gefordert neben her meldung, das ein gut freund, so wegfertig, Innen zu besprechen, wartet seiner vor der kirchen, welt sich nicht beschweren, zu Innen zu kommen etc. Der fromme Mann, der Jedermann bereit war willig zu wilfaren, gehet mit berurten knaben aus dem Chor bies zum Taufstein in der Kirchen; da thun sich aus den Saulen herfür 2 Edelleidt in meinung mit Inne zu reden, gehen mit einander bis an die kirchhall . . .?, kreilen einander freundlich zu. Indes find sich Georg Carlowicz unversehens krieget hinderwärtig ein, ergreift ruklich den guten Magistrum, wie er ein kleine geringe person war und Philippo Melancht(h)on von statur und gesicht sehr enlichen, schlecht Inne den korrok sampt den andern Kleidern über den kopf, das er nicht sehr schreyen khan und werft Inn also verwickelt auf ein kutschen, der nicht weit von der Kirchen thur studt und ergreifen polster, kleider und kerzschen, tuhen werfen die selbige alle auf Innen und sitzen darauf, heben an, wie die sellen (?) pauer zu jauchzen und zu schreyen und rennen also mit Ime davon. Als sie mit solchen geschrey an die Fleischbank kommen, sindt etzliche fleischer herfür geprellet und ein starken eichenbaum in die reder geworfen, dann sie sich bedenken liessen, die hetten ihrer art nach, was ubles gebrauen und da sie das vorgewisset, waren diese Edelleidt also nicht davon kommen, weil aber diese Plagiarij . . . gemacht, geschelten und geflucht, auch zum theil gepeten, das man sie nicht hindere, dann sie die ganze nacht gesoffen, wollten sie in Freligkeit an hein faren, seindt sie los kommen und über die wendische und tepper Gasse zu thor hinaus gerandt ausserwerdt umb den graben kommen auf die Bruck zum h. Geist, alda sie den frommen Magistrum der gar zerknidert und zudrucket fast erstickt gewesen, herfur gezogen, mit Inne der possen gespillet, den korrock vom halse gerissen, ein wehr gebunden, daraus ein fane gemacht und also mit viel heulen, Peten und Jubilliren davon gesegelt und unterweges gefraget, wo ehr sein betbuch hette, er selte nun beten, ob etwan ein Heileiger keme, der Innen erlesen etc., haben Innen also in tollen rennen bies gen. Gedam bracht, alda ist Ime vielleicht aus schickung gotes, ein radt geprochen und sich etwas verziehen mussen, bies sie mit grossen geldt wieder ein radt bekommen, seindt sie auf gewest, damit sie nicht etwan verkundtschaft, sein ein ander weg auf die kunigsbergische heide zu gewandt und darinnen, weil die ros mude und nicht mehr laufen khenen, geruhet und gessen und all da wieder von neues mit Ime, wie ers selbst oft recitiret ein fastnachts-spiel gehabt, Innen zu panketiren genetiget und gedräuet wie sie mit Ime wollen umbgehen.

Nun demnach dieser Magister hinweg gekommen, ist man langsam innen worden, dann es niemantes gesehen und sich des nichts besorget; doch ist ein schuller von der alten schul, der ongefehrlich zum fenster hinausgesehen, Innen worden, der hat ein geschrey gemacht, ist in die kirch kohmen und dem Gleckner Petro Hiebner solches erstlichen angezeiget, darnach den priestern, das man den Magistrum hinweggefuret hat, welche bald auf die pfar lauffen und dem Herrn Domdechant Joan Leisentritt solches anzeigen, indess der Gleckner auf den Thurm

* Pokračowanjo z 1—5 čisła lětnika 1915.

łych płachtow zezawalał, da mi ruku a hnuty wuzna: „Katolska cyrkej je tola dobra mać; přetož jenož mać takle samo swojoho najposlednišoho dźěsća njepozabywa.“

Ródnej zemi.

O serbska zemja, kčěj a traj,
Ty pěstoniča našich dźěći!
Budź Serbam zboža zdonk a raj,
Dóńž słónco ródnej roli swěći!

O serbska zemja, ty sy wóń
A wokřew mojoho sy byča,
Sy mojich skutkow škit a bróń,
Sy studźeń zboža mi a tyča.

O serbska zemja, wutroby
Sy mojej dejmant, worcl wole;
Kaž słónco mojej duši sy,
Ty knjeni na kralowskim stole.

O serbska zemja, mojeju
Sy wočow błyšć a rukow pilnosć.
Kaž njebjo twoje hona ktu,
Rěč hwězdow ćicha sy a smilnosć.

†. J. Čišinski.

Katolscy a Wšoněmcy.

Čisło 25 nowiny „Alldeutsche Blätter“ tohole lětnika ma nastawk z napismom: „Erklärung und Aufruf deutscher Katholiken.“ Nastawk napomina katolskich wobydleri Němskeje, zo bychu wšoněmskomu zwjazkej přistupili, kiž ničo druhe nochce hač derjeměćo němskeje wótčiny. Podpisani su excelenc Konstantin z Gebsattel, general kavalerije, wšelacy fabrikanća, zastojnicy, prawnicy, profesorojo a dr. iur. et. rer. polit. H. Gürten, Mainz.

K tomu pisa „Augsburg. Postztg.“ čo. 334. Tónle posledni je spisał knižku přećiwo bamžowej nóće dla měra a wudał w nakładźe, kiž je hižo wjacy pismow wudał, kotrež su přećiwo katolskomu přeswědčenju a činja, jako stej wurazej „němski a protestanski“ jene a tesamo.“

Kruće wotpokazuja při napominanju podpisani knježa, zo wšoněmski zwjazk žanu politiku mocy nježada, dokelž so ta njeby z křesćanstwom znjesła. Tu trjebaš sebi jenož přečitać knižku „Großdeutschland u. Mitteleuropa um das Jahr 1950 von einem Alldeutschen“ Tormann, Berlin 1895. Tele pismo je dźensa na wěste wašnjo aktuelne; přetož wone wukhadźa wot myslički: Němska je Rusku zbiła a knježi nětko njewuwjazana. Dźiwajo na nětčiše politiske wobstojenja njeje docyła bjez zajima, kajki wobraz sebi tónle wšoněmski spisaćeŕ wo Europje za lěto 1950 čini. „Wo srjedź Europy budźetaj dwě mócnarstwje: 1) politiski abo němski zwjazk, do kotrohož budźa słušeć: Němska, Luxemburgska, Hollandska, Belgiska, Němska Šwica a Awstrisko-Wuherska; 2) cłowny zwjazk (Zollverein), kotryž budźe hišće wopřijeć: baltiske wjerchowstwa, Pólsku, Rumunsku, Wulku Serbisku a Rusincow. Wšoněmska změje 86 milijónow wobydleri, a wšón hospodarscy jej poćisnjeny kraj 113 milijónow. Jenož Němcy budźa w tymle kraju politiske prawo wukonjeć; jenož woni budźa směć sebi zemju přidobywać a při wójsku a marinje służić. Woni budźa knježa.“ — Z křesćanskim přeswědčenjom so tale ideja nihdy na nihdy njesnjese. —

Němscy katolikojo budźa tohodla — njedźiwajo na dobre mjena, kotrež su tamnomu napominanju podpisane — derje činić, zo swoju nadźiju na přichod na kručišu podłohu natwarja hač móža Wšoněmcy jim poskićić.“

Takle pisa „Augsburg. Postztg.“ Tu kóždy katolik, kiž ma hišće sprawnoho čuća, wě, zo zwjazkej přistupić njemóže, mjez kotrohož sobustawami su mužojo tajkichle nahladow a žadanjow.

Wšelčizny.

Přepytowanja pola burow, kotrež so tak husto stawaja a kotrež su husto tak ranjace a rozhorjace, su skónčnje zapósłanca dr. Roesicka a druhich konservativnych zapósłancow pohnułe, zo so w kejžorstwowym sejmje takle doprašachu: „Je knjezej kanclerej znate, zo tón čas zdźěła zastupjerjo wyšnosćow, zdźěła wojacy, zdźěła wosebje k tomu postajene komisije po wsach domy a dwory bjeze wšeje miłosće a na najsurowiše wašnjo přepytaja, štož je přećiwo, zakońscy tola zawěsćenej njezranjomnosći bydlenjow a wosobinskej swobodźe? Je kancler zwólniwy, dalšomu tajkomu přepytowanju a přeslědźowanju domow zadźěwać, dóniž njebudźe zakonja z zawěsćenemi, kotrež su znajmjeńša runjeća postajenjam khostanskoho wašnja? Spokojimy so z pisomnej wotmołwu.“ — W druhim dźěle swojoho doprašowanja žada sebi dr. Roesicke zakońske postajenja, kotrež zadźěwaja, zo njeby so zdało, jakoma wjesny lud mjenje prawa; lud, kiž ani tamnych zawěsćenjow nima, kotrež so same wot so rozemja, a kotrež so kóždomu złóstnikej přizwoleja.

Drohi cokor. 100000 centnari cokora je z Wukrajnskeje do Magdeburga přišło. Te a hišće dalše 387000 centnari je němske kejžorstwo we Wukrajnskej pokupiło. A što je za centnar dało? — 300 hr. Za tukrajny cokor dawamy 40 hr. 260 milijónow hr. wjacy dawamy potajkim do wukraja za telko cokora, kelkož bychmy tu za 40 milijónow měć móhli.

Khopate žurkowe hnězda wuslědźi policija w Neukölln. Tam bydleše žónska, kotraž so po zdaću wot małoho wikowanja žiwješe. Z wěstych winow pak policija jeje bydlenjo, jstwu a kuchnju, přepyta. A što tam nadeńdźe? Za 30000 hr. cyroby, za něhdźe 10000 hr. mužskeje a žónskeje zwjeršneje a spódneje drasty, 30 wobući a 50 kuskow do-

gelaufen zum sturm geschlagen, da ist jederman zuglaufen und wissen wollen, was da wer. Der rath, da er umb hielf ersucht, haben sie lang bedencken gehabt, diesen plagiariis nachzusetzen. Doch lang hernach etzliche ros abgefertiget. Der Herr Domdechant . . . ? weil die Hauptleite nicht im Ampt, sondern zu Bolbritz auf einer Collation gewesen, schicket er ein reitenden Botten als Valten Gebelczig seinen Diener eiiendts dahin, da er aber auf die strasse kommet, nicht weit von der Plannitzer schlos und unfern abgehauene birken stehen seit, vermeint er, es seind feinde in harnisch und kommet zuruck mit grossen geschrey; die strassen weren voller feinde, da musste man die land. reiter abfertigen, die befunden, daß abgehauene birken gewesen, ward dessen viel belacht etc. Zeigen den Unfal Herrn Grafen von schlieben haubtmann an, dieser fertigt alsbald seinen Diener den kleinen Schesser ab neben befel alle Dorfschaften und Stete unter weges an zu mannen im Namen der kag. Mag. befelende diesen plagiariis nachzusetzen bis man sie bekommen, dieser ist bereit, bringen aus Dörfern und Steten bald viel Volkes zur samen, sonderlich aus Königsbergs . . . weil er die Kundschaft hätte, das diese in Kinsberger Walde hilten, umbringet den Waldt. Da auf allen seiten viel volks zulauft. Das wird der Karlowicz mit seinen leiten inne, hauen die pferde vom wagen los, werfen sich darauf und rennen davon. Der Magister, der solchen zulauf auch sieht, erschricket hart vermeint, es seien alle seine Feinde, krank und betrubt als er war, krieget vom wagen und verlauft sich auch im Walde und kommet darnach in ein stuck korn, kreucht darein auf den bauch, bis er an ein wasser ein fischer erlangt, der in keyen Königsberg weist. Alsbald reit der kleine Schesser dahin aufs Schloss, fragt nach dem Magistro, die alte Frau leugt hart und fest, sie hatte Inne nicht gesehen, den sie gedachte, er stunde Ime auch nach, weil er mit so viel Volk kam. Da er sich erklärte, das er Innen zu retten kommen, wardt er freigelassen, war deme also hoch allerseits erfreuet und wird der Magister wieder durch den kleinen Schesser neben 12 Reiter gegen Budissin bracht, den er sampt den Herrn Hansen von Schlieben die Zeit seines lebens seine liberatores (wuswobodźerjow) nennet.“ Městno, z kotrohož mjenowanoho seniora z mocu wotwjedźechu, mjez wulkej cyrkwi a nětčišej tachantskej šuli (prjedy bě tute twarjenjo bydlenjo za tachanskoho propsta, je so znamjeniło přez wot módrych kamjenjow do plestra wusadźany kříž, kotryž so hišće nětkle widźi.

Hišće wjele zrudniše wobstojnosće běchu w Mišnje. Zo bychmy zrozymili, kak so we Budyšinje wšo dale wutwori, je nuzne, zo sebi Mišnjanske wobstojnosće srjedź XVI. lětstotka něšto bližše wobhladamy.

Hdyž wójwoda Jurij wumrje, zhubi Sakska swojoho katolskoho knježerja. Joho naslědnik Heinrich bě wuprajeny, katolskej cyrkwi z cyłeje wutroby njepřećelny lutheran a přesćěhaše Mišnjanskoho biskopa Jana VIII. z Maltitz (1537—1549) nimo měry. Da přez swojich lutherskich radźićelow katolske cyrkwje a wustawy přehladować a nad nimi dohladować, wobsadźowaše je, kaž so jomu spodobaše, so wě, z lutheranami abo z tajkimi katolskimi, wo kotrychž wědźeše, zo so nowej wučbje přikhileja. Mišnjanski biskop so pola kejžora Ferdinanda podarmo hóršeše, přetož sakski wójwoda zapowě, kaž so to też hewak w podobnych wobstojnosćach tehdy stawaše, kejžorej posłušnosć. Ze wšěm wurazom žadaše wón, lutherski wójwoda, prawo dohladowanja nad we joho krajach ležacymi biskopstwami Mišnom, Merseburkom, Naumburkom, hačrunjež bě kejžor Sigismund wosebje Mišnjanske biskopstwo jako nic Sakskej ale cyłomu němskomu kejžorstwu, potajkim jenož kejžorej poddate (reichsunmittelbar) pomjenował. 25. meje 1539 powoła wón Luthera do Lipska, zo by tam w cyrkwi swj. Domaša prědował. 1. junija mjen. lěta wotměchu so w Drježdźanskej křižnej cyrkwi prěni króć Bože służby po lutherskim wašnju. W lisće na kejžora skorži biskop Jan VIII., kak su jomu lutherscy dohladowarjo (visitatorojo), wot Henricha do Mišnja pósłani, zakazali, w Mišnjanskim domje dale „ein papstische Messe zu halten“, kaž su też poručili, row swj. Benna wotstronić. Potom su w nócnym času wobronjeni do cyrkwje so pušćili, row swj. biskopa Benna a joho wołtař na małe kuski rozbili, cyle wuzběhnyli, drjewjanej postawje Swjatoho hłowu wotrubali a k směcham před cyrkwinske durje stajili (Biskop bě, tajke podawki drje doprědka wědźo, ćěło Swjatoho z rowa hižo wzać a w hrodowskej kapali w Stołpinje wukhować dał). Wšo na to pokazowaše, zo so Mišnjanske biskopstwo zrudnomu kóncej bliži. A kaž by Boža předwidźomnosć so sama chcyła postarać, dyri Bože njewjedro 25. apryla 1547 wokoło 4 hodź. popołdnju do Mišnjanskoho doma, a spalichu so 3 hłowne wěcy: třěcha, pišćele, a 9 zwonow so zeškrje. Podawa so, zo je so hač do ranja 6 hodźin paliło.

(Přichodnje dale.)

broho mydła. Dale nadeńdźechu tam 20000 hr., kotrež bě sebi žurkowaca žónska přez swoje spodźiwne „powołanjo“ hižo wuzbytkowała.

Mać a syn.

Hdyž Straßburgski najdost. knjez biskop Räß prěni raz jako biskop swoju narodnu wjes wopyta, so jomu hnydom wulka swjatočnosć přihotowa, drje jednora ale ćim wutrobniša. Duchowni a wobydlerjo jomu napřećo ćehnjechu. Ludźo spěwachu a kwětki na puć sćelechu. „Hosiannah! Požohnowany budź, kiž přikhadźa w Knjezowym mjenje!“ Wón postrowi wšěch pobožnje klečacych z biskopskim słowom: „Pokoj budź z wami!“ Tu z črjódy mać cyrkwinskoho wjerćha, česćowna knjeni Räßowa, wuńdźe a stupi so před swojoho syna. Wšitcy zastachu a so wotmjelčachu. Nětk poča mać rěčeć a synej rozestajeć wšě winowatosće. kotrež jomu joho wysoke zastojnstwo nakładuje. Biskop, zo ma wobstajnje z dobrym přikładom doprědka swěćić, wojować přećiwo złomu duchej a lud Boži k Bohu wodźić. Kaž dołho wona rěčeše, syn kedźbnje na nju posłuchaše. Bě widźeć, kak je hnuty. Tu wona z dobom so poklakny a hłuboko hłowu skhiliwši praji: „Nětk dha, najdostojniši knježe, prošu wo Waše požohnowanjo!“ Biskop žohnowaše swoju mać sylzy ronjo. Tak sčini tale burowka we swojim jednorym zmyslenju; při tym pak njepytny, kak wulki bě jeje skutk a nadobny.

Dźiwne podeńdźenja.

General Yepez, kiž na stronje zamordowanoho präsidenta a dobreje wěcy stoji, nadběhowaše 14. novembra 1877 město Quito we Ekuadorskej (w južnej Americy). Tu z prěnjej kulku padźe, — Sennor dr. Manuel Palanko, hłowna wina zamordowanja nadobnoho Garcije Morena. K dźesaćlětnomu jastwu wotsudźeny, ale wot zběžkarjow puščeny bě Palanko runje njewěriwym wojakam djabołske słowo prajił: „Hdyž hdźe žanoho duchownoho wuhladaće, kiž ranjenym Božoho Syna přinjesć so zwaži, třělće najprjedy na woblatko!“ — tu kulka jomu hłowu přetřěli a wón wudychny swoju dušu. Tež nawjedowarjej Kabosej z Ambada, kiž přesćěhawši generalnoho vikara a jenoho kanonika z Riobamby bě z cyrkwje wuzamknjeny, něšto podobne so zeńdźe. Joho wojacy chcychu runje jenoho z Yepezowych ludźi, kotryž swojich towaršow k statnomu wojowanju za swj. wěru napominaše, skóncować. Tu Kabos přińdźe a zawoła: „Wostajće joho hišće žiwoho; pozdźišo chcemy joho ke křižej přibić!“ Lědma bě to prajił — a hižo bu přez kulku k zemi poraženy.

Cyrkwinski pohrjeb zapowěduja ruscy popja bolšewikam. Ći prědowachu přećiwo bolšewikam. To wězo tutych rozzłobi, w Móskwje někotrych samo tak, zo tam popa z klětki ćisnychu a na poł mortwoho zbichu. Na to wobzamknychu popja, zo so při pohrjebach bolšewikow wjacy njewobdźěla. — Tež my romscy katolscy mamy tele khostanja za njepokutnych njepřećeli cyrkwje.

1000 hr. za dospołne mužske wobłečenja njeje lichownistwo, tak je so, kaž „Bautzener Tageblatt“ 25. t. m. pisa, kejžorstwowy „zwjazk za wašnjo mužskoho drasćenja“ wuprajił. 1000 hriwnow mjenujcy bě jena Barlinska krawska firma sebi žadała. Mjenowany zwjazk wusprawnuje žadanjo wulkeje płaćizny takle: Za meter zwjeršnoho płatu płaći so nětkle 120—130 hr., to je za wobłečenjo dorosćenoho človjeka něhdźe 420 hr.; spódk wobličuje so na 100 hr.; wšo druhe, kaž knefle, cworn je nětkle tež jara drohe. Dale je mzda hakle njedawno zasy wo 60 procentow zrostła. Wob ličiš hišće druhe wudawki, (Geschäftsunkosten) dha maš hižo 700—800 wudawkow; 1000 hr. tuž njeje přewjele! Tež njeje nadźija, zo płaćizny spadnu.“

Tu so prašeš: Njeje lichownistwo, zo so za płaty telko žada? a dale: njeje lichownistwo, zo při 700—800 hr. wudawkow sebi smě firma 300—200 hr. dobytka žadać?

Spodźiwnje: štož fabrikanća, překupcy a rjemjeslnicy sebi hobrskoho dobytka žadaja, to njeje lichownistwo. Hdyž pak sebi bur za swoje wupłody wo něšto mało wjacy hač su płaćizny w měrnym času byłe, žada abo poskićene wozmje, je to lichownistwo. — Z tym njerěčimy za lichownistwo burow a ratarjow, ale měnimy: čohodla druhim dowolić, štož so ratarstwu za zło bjerje? A tola ratař husto tohodla sebi wjacy žada abo poskičene bjerje, zo by sebi škodu zarunał, kotraž je jomu nastała, zo za konje a kruwy někajku połojcu toho dóstawa, štož je za nje dał, a zo snadź je swino, kotrež je z wulkim risikom, prócu, dołhim časom, drohej picu na 2 centnarjej nakormił, lědom tak drohe, hač jako proso bě.

3lětne mandźelstwa dowola nětkle w Ruskej zakoń. Tu dowolnosć wužiwaja, kaž so piše, mnozy, tež hižo ženjeni. 3 lěta dyrbitaj zwěrowanaj na kóžde wašnjo hromadźe wostać. — Što budźe z dźěćimi při tajkim „mandźelstwje“?

Droho kórki předawać chcychu njedawno w Finsterwalde na torhošću; za jenu žadaše so 3 hr. Kupcam běchu płaćizny přewysoke a tak nichtó njekupowaše.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.

do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Česćenym Serbam w **Kamjencu** a **wokolinje** z tutym wozjewjam, zo sym hižo dlějši čas wustaw za

fotografowanjo a molowanjo

wotewriła a poručam swój wobkhód wšitkim należnje. Też zaběram so z powjetšenjom mjeńšich wobrazow a we wšěm za wumjełske a dobre wuwjedźenjo rukuju.

W Kamjencu, 20. julija 1918.

Sophie Sage.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našoho horcolubowanoho njezapomnitoho synka a bratra

Jurja Křižankec

po krótkej khorosći wutoru 16. julija njenadźicy w 10. lěće joho młodoho žiwjenja do njebjeskoho raja wotwołać.

Wón bu pjatk tydźenja w Khrósćicach khowany. Wuprajamy wšitkim za wopytowanjo póstywječora a bohate k-rowu-přewodźenjo, kaž też za rjanu wěncowu pychu, wosebje też kk. wučerjam **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Khrósćicach,** 19. julija 1918.

Hłubokozrudźena Křižankec swójba.

Ćežki wopor je sebi tuta njekrasna wójna wot nas žadała. W lazareće we Langebrücku zemrě 19. julija na sćěhwkach wjacorych khorosćow w starobje 36 lět, 8 měsacow, 21 dnjow naš njezapomnity a drohołubowany mandželski, nan, syn a bratr

Mikławš Horjeńk

krajny wobornik při jenym pěšim regimenće

a bu w lubej domiznje na Khrósćanskim kěrchowje zańdženu póńdželu ze wšěmi wojeńskimi česćemi pokhowany.

Za tak mnohe wopokazma lubosće a dźělbraća, za bohaty wopyt na póstywječoru, za pohrjebny přewod a njesenjo k rowu wot towaršow 103. regimenta wuprajamy wšitkim přećelam a znatym, susodam a wjesnjenjam, wosebje pak wjeledost. k. fararjej Čornakej w Radeberku za domawobstaranjo a přewodźenjo na dwórnišćo, k. kublerjej Woleńkej a klóštrskomu knježstwu za wjezenjo ćěła wot Halštrowskoho dwórnišća a k rowu swój **najhorcyši dźak** a **„Zapłać Bóh tón Knjez“.**

Drohoho zemrětoho pak poručamy pobožnym paćerjam wěriwych. Ty pak, luby Mikławšo, wotpočuj w měrje wot dźěła a hórkosćow tutoho swěta!

W Kukowje, na dnju pohrjeba 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych

Khata Horjeńkowa.

Na Božu prawdu woteńdże zańdženu sobotu 20. julija zbóžnje

knježna

Marija Šenkec

z Bronja

swojeje staroby 25 lět, 2 měsacow, 23 dnjow a bu wutoru na to w Radworju k poslednjomu zeńskomu wotpočinkej pokhowana.

Za wšitku lubosć a wšě dźělbraćo, kotrež smy při tym ze strony přećelow a znatych a susodow nazhonili, wuprajamy nutrne **„Zapłać Bóh tón Knjez“.** Wosebje dźakujemy so za tak bohate wobdźělenjo při póstywječorach, přewodźenju k rowu a za rjanu bohatu debu wěncow předewšěm też česćenomu towarstwu knježnjow.

Należnje prosymy wěriwych, wosebje znatych, zo bychu na njebočičku znajmjeńša při swojich modlitwach njepozabyli.

Na dnju pohrjeba, 23. julija 1918.

Hłubokozrudźena swójba

Šenkec.

Kedźbu! Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćeńnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne. **Kedźbu!**

Bohu Wšohomócnomu, Knjezej nad žiwjenjom a smjerću, je so po joho stajnje khwalobnej woli spodobało,

Hańžu Juršowu we Wotrowje

sotru III. rjadu swjatoho Franciska

zańdženu njedźelu, 21. t. m., dopołdnja w ½11 hodź. k sebi do lěpšoho žiwjenja wotwołać. Hišće pjatk prjedy bě wona při dospołnym wědomju swjate sakramenty mrějacych dóstała. Tak ze swojim Zbóžnikom nanajwužšo zjednoćena woteńdże na Knjezowym dnju ćicha a měrna, kajkaž bě tu za čas swojoho zeńskoho přebywanja była, do njebjeskeje domizny.

Z wutroby dźakujemy so wšěm, kotřiž su lubej zemrětej hdy žanu lubosć wopokazali, wosebje też tym, kotřiž su na póstywječorach a při pohrjebje za jeje khudu dušu so modlili, z nutrnym **„Zapłać Bóh tón Knjez“** a prosymy, zo chcyli z najmjeńša wšitcy jeje znaći a dobri přećeljo też dale při swojich paćerjach na nju spominać.

We **Wotrowje,** w **polu** a w **Riesa**
na dnju pohrjeba, 24. julija 1918.

Zrudni zawostajeni:

Madlena a **Hana Juršec,** kublerćy.
Mikławš Jurš a swójba.
Jurij Jurš.
Arnošt Wićaz, wyšši póst. sekretar, a **mandźelska.**

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 31. | Budyšin, 3. augusta 1918. | Lětnik 56.

Do pjatoho lěta

hižo wójna dźe. Dopomniš so wokomika, hdyž wudyri? Sobotu 1. aug. 1914 wokoło 6 hodźin bě, hdyž nadobo móžeše na póstach telefónisku powěsć čitać, zo je wójna.

„Za 6 njedźele budźe po njej! — Ke kermušam tu zasy budźemy!“ tak bě tehdom słyšeć, a hdyž nječhtó sebi zwaži prajić, zo budźemy Bohu so dźakować, budźe-li znajmjeńša za lěto wšo nimo, dha so jomu smějachu, pak so na njoho złobjachu. — A nětko dźe hižo do pjatoho lěta, a hdy budźe kónc?

To je, na čož so dopominam z tamnych khwilow. Ale hišće něšto; a to je te ważniše. Tehdy sobotu so ludźo runje na wotpusk přihotowachu, na porciunkulski. Wulke syły stojachu před spowědnymi stołami — a nazajtra spěwachu swój wotpusk a potom wućehnjechu do bitwow, z wotkelž so mnozy hižo njewróćichu.

Z wotpuskom dźěchu do smjerće. Zbožowni. A my, kotřiž doma wostachmy, abo pozdźišo do wojowanja woteńdźechmy: što mějachmy my z toho? Při Božich wjedźenjach njeje ničo připad. A ze wšoho, tež z kóždoho, kaž so nam zda cyle njewotpohladanoho podawka mamy wužitka brać za swoju njesmjertnu dušu. A njeje tohodla dowolena myslička: Z wotpuskom so wójna započnješe; njedyrbješe pak nam po Božej woli wona sama być wotpusk, dospołny wotpusk? Nochcyše Bóh nas hnydom na jeje prěnim dnju powučić, k čomu dyrbimy wšitcy wužić tón kříž, kotryž nam napołoża? Zo bychmy sebi jón wutworili do wotpuska t. r. přez wójnu sebi dobyli spušćenjo wšěch časnych khostanjow? Njebě, jako by nam přiwołał: „Nětkle je hnadowny čas; nětkle su dny spomóženja?“ — Ach, kak wjele jich bě, kotřiž to přimnyli njejsu! K nim je Bóh podarmo rěčał, kaž něhdy přez Mójzesa a dźesać čwělow k Faraonej.

A čohodla? Woni njejsu dorozemili, kajka pokućaca móc w čežach a ćerpjenjach je, hdyž je sćerpnje znjeseš, podaty do Božeje wole.

Ale hišće druhu móc we sebi khowaja ćerpjenja a domapytanja, a hdyž te 4 lěta wróćo hladamy, drje dyrbimy wuznać, zo tež teje naš lud njeje na so skutkować dał.

„Čohodla křičiš a šćerčiš?“ praji jónu pohanski rězbař ke kruchej marmora, hdyž z njoho postawu za tempel rubaše. „Křiču a šćerču, dokelž tak bjez wšeje miłosće do mnje rubaš, zo cyłe kruchi wote mnje so koča a tu wokoło leža!“ „Hłupako“, wotmołwi na to rězbař, „njespóznawaš dha, zo na čestnym městnje w templu njebudźeš stać móc, zo wšón swět će njebudźe wobdźiwać móc, hdyž će ja njewobćesam a njewobrubam? Jenož tak mózu će z njelepoho krucha do rjaneje postawy přetworić.“ A hižo jedyn pohan, Seneca z mjenom, praji: „Nichtó njebywa nadobneje powahi bjez ćerpjenjow; nadobne duše wukubłuje ćěsnosć.“ Křesćanscy přijate a znjesene ćerpjenja wottoča a wotkałaja po něčim wšo hubjene a njedostojne wot powahi a wutroby, znadobnjuja wšě myslenjo a začuwanjo a wšu wolu. „Ničo njewožiwja dušu bóle“, praji stary prědar Tauber, „hač ćerpjenja. Te zaduša w duši, štož je w njej zhniwite a smjertne, a hdyž su tole wšo dokonjałe, potom wostawa žiwjenjo same a z najhóršoho ćerpjenja porodźi so najwjetša radosć.“ A swj. Pawoł piše w lisće na Hebrejskich (12, 5—11): „Wy zabyšće pokojenja, kotrež (Bóh) k wam jako dźěćom rěči, prajo: Mój syno, njezacpěwaj krutobu Knjeza a njewustawaj, hdyž sy wot njoho khostany. Přetož, kohož Bóh lubuje, toho khosta; šwika pak kóždoho syna, kotrohož přijima. We krutobje wutrawajće! Jakož synam pokazuje so wam Bóh; přetož kotry syn je, kotrohož by nan njenapominał? Jelizo sće zwonka krutoby, kotrejež buchu wšitcy podźělni, sće wy njeprawe dźěći a nic prawe. Potom: Wótcow našoho ćěła drje mějachmy za kubłarjow a bojachmy so jich; njebudźemy wjele bóle Wótcej duchow posłuchać, zo bychmy žiwi byli? A tamni wšak kubłachu nas w času někotrych dnjow po swojim zdaću; tutón pak k tomu, štož je wužitne, zo bychmy dóstali joho swjećenjo. Wša krutoba njezda wšak so w přitomnym času k wjeselu być, ale k zrudobje, potom pak přinjese najspokojniši płód sprawnosće tym, kotřiž buchu přez nju wuwučeni.“

Přez wójnu chcyše Bóh nas wuwučić: dyrbjachmy so wukubłować, wudospołnjeć, wopačnosćow so wuslec a počinkow sebi přiswojić, z krótka: dyrbjachmy znadobnić, zo bychmy so stali hódna postawa do joho njebjeskoho templa. A smy? 4 lět su nimo, budźe 5. wunošniše? Zo te na nas hišće čaka a zo njebudźe lóžše, chceš to prěć? Tohodla wopomńmy napominanjo swjatoho Pawoła: „Hladajće, bratřa, kak byšće rozhladnje khodźili, nic jako njemudri, ale jako mudri, wukupujcy čas.“ (Efes. 5, 15.) Hladajmy, kak bychmy čas horja a domapytanja zwužili k spomoženju swojeje duše.

Wójna.

Mjez Soisson a Reims je naše wjednistwo swoju frontu w nocy 26./27. julija wróćo wzało a do krajiny mjez **Fere a en Tardenois** a Ville en Tardenois přepołožiło. Njepřećel wo tym zwoprědka ani njepytny a třěleše hišće 27. na naše stare linije. Hakle popołdnju wón pomału sćěhowaše a 28. buchu potom joho sylniše nadběhi krawnje wotpokazane. Naše wjednistwo je z tym našu frontu přikrótšiło a sporjedźiło. Naš wustork k Marnje bě naše stojnišćo tam kaž měch wućahnył, kotryž chcychu nam njepřećelojo ze swojimi nadběhami rady wotrěznyć a wzać. Tajke stojnišćo zakitać, je drje možno, žada pak lohko wulke wopory. Tych je naše wjednistwo so zminyło bjez toho, zo mohł njepřećel tu z někajkim dobyćom so hordźić. Mamy njepřećelskeje zemje dosć, zo móżemy někotre kilometry popušćić, hdyž z tym ludźi lutujemy, na čož naše wjednistwo přecy na prěnim městnje dźiwa a dziwać dyrbi.

Wójnske rozprawy z 30. 31. julija a 1. aug. wopowěduja wo krawnych zasakłych nadběhach Francózow, Jendźelčanow a Američanow k wječoru a ranju wot Fere en Tardenois. 5—6 razow wospjetowaše zwjetša njepřećel swoje nadběhi, přecy pak bu zasy wotpokazany.

We poslednich wojowanjach zajachmy něhdźe 4000 njepřećeli; z tym je ličba jatych, wot 15. julija sčinjenych, přez 24000 zrostła.

Po powěsćach z 31 julija bě leutnant Löwenhardt swojoho 47. a 48. přećiwnika we powetře porazył; leutnant Bole 27.

30. a 31. julija počinaše so też zasy na frónće wójska krónprynca Rupprechta žiwišo wojować, wosebje mjez Ypern a Bailleul. Tola so tele wojowanja do powšitkownoho njewuwichu a też přewulkeje zasakłosće njedobychu, z wulkoho dźěla běchu wone wuslědźowace.

Naše lětaki

mějachu w poslednich wulkich wojowanjach wjele dźěłać, su pak so při tym jako wosebje khmane wopokazałe. Sylne šwity lětakow k wojowanju a wuslědźowanju wupósłachu Jendźelčenjo, Francózojo a Američenjo přećiwo našim. Zo njebychu te přez naše linije pušćili, pozběhnychu so naši wojowarscy lětarjo přećiwo nim a potřělachu z nich na hłownej frónće samej 177, a pokazachu z tym z nowa swoju přewahu w powětře. Naši wuslědźerscy a wojowarscy lětarjo móžachu tohodla daloko do njepřećelskich linijow doleće. 22. julija na př. doleća šěsć našich lětakow hač k wječoru wot Pariza a přinjese ważne powěsće wo njepřećelskich stojnišćach wróćo.

16. a 17. julija rozehnachu při našim nadběhu naši lětarjo přikhadźace njepřećelske kolony a zadźěwachu na hodźiny njepřećelskim baterijam třělenjo. 18., 20. a 22. julija přewinychu woni při njepřećelskich nadběhach wjacore tanki pola Villerscetterets a rozehnachu kolony pěškow a jězdnych. Mnohe njepřećelske lěhwa a twary z municiju buchu z bombami roztřělane a palachu so hodźiny dołho.

Wot 15. hač do 22. julija zhubichu naši njepřećelowje wšo hromadźe **239** lětakow, **16** přiwjazanych balonow a nimo toho **4** lětaki přez domowinski škit, my pak jenož 49 lětakow a 41 přiwjazanych balonow.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Pólny maršal z Eichhorn a joho adjutant hejtman z Dressler buštaj w Kiewje 30. julija zatřělenaj. Hdyž popołdnju w 2 hodź. z kasina domoj jědźeštaj, ćisny do njeju muž z woza, kotryž nimo njeju jědźeše, bombu. Hižo wječor w 10 hodź. bě maršal z Eichhorn njeboh; něšto mało prjedy hejtman z Dressler. — Kaž so dotal zda, tči Móskawska socialrevolucijonarna strona za tym.

Za nowoho němskoho wotpósłanca w Moskwje bu dr. Helfferich pomjenowany. Za tajke zastojnstwo je joho dotalny puć nimale njewšědny. Najprjedy w kolonialnym zastojnstwje a pódla profesor na Barlinskej universiće, běše wón pozdźišo direktor anatoliskeje železnicy a potom direktor němskeje banki w Barlinje. 1915 bu statny sekretar financow a 1916 znutřkownych należnosćow, poby 1917 zastupnik kanclera a wustupi bórzy na to ze statnych służbow.

Zo dr. Helfferich nětko do Moskwy dźe, dyrbi so jako znamjo wosebiteje zmužitosće bjez dwěla připóznać. Rěka wo nim, zo ruske wobstojnosće derje znaje a zo je wušikny diplomat. Trjeba jomu to w Moskwje zawěsće budźe. Nic jenož, zo změje tam šćuwanja cyłeje ententy přećiwo sebi, tež we zašmjatanych nutřkownych ruskich wobstojnosćach budźe ćežko dosć, přecy prawy puć namakać. A k tomu tež dopomnjeće na zamordowanoho předkhadnika runje najrjeńši přewod při ćežkich dźěłach njeje.

— Pruskoho justicnoho ministra **dr. Spahna**, kiž bě prjedy předsyda centrumskeje strony we kejžorstwowym sejmje, je pruski kral na čas žiwjenja za sobustawa I. komory (Herrenhaus) a na syndika krony pomjenował.

Belgiska.

Flamiscy wojacy su belgiskomu kralej Albertej a kardinalej Mercierej zjawny list pósłali, w kotrymž so hórko wobćežuja, kak jara je cyły flamiski lud a su woni, flamiscy wojacy, w Belgiskej wot waloniskich wobydleri podtłóčowani. Flamiscy wojacy w lisće na kardinala Merciera skorža, zo runje kaž w měrje tak tež we wójnje waloniscy towaršojo jich podćišćuja, hanja a wusměšeja. Woni proša, zo by so tón jich list wšěm wojakam w hrjebjach predpołožił a jeli jón z najmjeńša 50 000 flamiskich wojakow jako wěrny njepodpisa, njechadźa woni za swoju wěc ničo wjacy činić. Tu mohła ententa pokazać, zo za prawa podćišćanych małych narodow wojuje. Belgiska słuša dźěn sama sobu do ententy.

Awstriska.

Nimale **šěsć milijardow krónow** je wosma wójnska požčeńka w Awstriskej wunjesła. To dyrbimy, dźiwajo na tukhwilne wobstojnosće w awstriskim politiskim žiwjenju a samo na bitwišćach (Piava) jara dobry wunošk mjenować.

Ruska.

Car Mikławš II. abo, kaž wot měrca 1917 rěkaše, Mikławš Romanow wjacy njeje. Hižo před měsacom rěkaše, zo je wón njeboh; kaž pak so zdaše, njebě powěsć wěrna. Štož pak so nětkle přewidźeć hodźi, rěči za to, zo je nowa powěsć wo joho zemrěću zawěsćena: zo bu wón 1. julija w Jekarinenburgu zatřěleny. Tak je po mužu, kiž bě najmócniši kejžor našoho časa. Jomu připisuja sobu winu nad tejle wójnu, hač z prawom, wě Bóh sam. Car Mikławš bě słabušk, bjez rozsudneje wole, najwjacy wina na wšelakich joho skutkach pak drje je to, zo jomu njebě přecy móžno, wěrnosć spóznać. Wón je dyrbjał wěrić, kaž su druzy jomu wěcy předkładowali — a ći to zwjetša nječinjachu po sprawnosći.

Wo joho zemrěću je, kaž z Züricha pisaja, tole znate. Rano w 6 hodź. 1. julija bu hišće jónu před sud stajeny a tam k smjerći wotsudźeny. Za tři hodźiny měješe wotprawjeny być. Hnydom žadaše sebi duchownoho, zo by tón jomu pomhał so na smjerć přihotować; na to napisa hišće něšto listow, w 9 hodź. bu na wotprawnišćo dowjedźeny. Dokelž móžeše so lědom stojo zdźeržeć, přiwjazachu joho ke kolikej. Car chcyše hišće něšto prajić a pozběhny ruku: w tym wokomiku prasny wutřěl, a k smjerći ranjeny zwjeze so Mikławš Romanow, před lětom hišće tak mócny „kejžor wšěch Rusow“.

W Sibiriskej ententa

dale jara pilnje přećiwo srjedźnym mócnarstwam dźěła. Jendźelska tola za tym tči, hdyž chce so Japanska nětko skónčnje do tamnych njeměrow měšeć; je dołho z tym čakała. Nětk stej lohko Jendźelska a Amerika jej wěste lubjenja činiłoj. Samo na sebi móže to Jendźelskej a wosebje Americy jenož škodźeć, hdyž Japanska swój wliw w Sibiriskej rožšerja. Ale tu khwilu wonej wšo podpjeratej, štož móhło Němsku přewinyć pomhać. W Sibiriskej su to zběžki přećiwo bolšewikam, kotřiž na žane wašnjo wójny přećiwo nam wjacy njechadźa, tohodla ententa wšěch podpjera, kotřiž so přećiwo bolšewikam zběhaja, njech su to česko-słowakscy abo někajcy ruscy měrkažerjo. Najradšo by wona Rusku na wšěch kóncach zapaliła, zo by lud k nowej wójnje přećiwo nam naščuwała a sebi z tym swoje wojowanja na zapadnej frónće wołožiła.

Hač so jim to radźi, sobu wot toho wotwisuje, zo bolšewicy knjejstwo wobkhowaja, přetož woni su na wšě pady kruće za měr. Njestrašna wěc njeje: to su tež bolšewicy sami derje dosć spóznali; su tohodla tež powšitkownu mobilisaciju postajili, a Trócki je wšěm sowjetam poručił, zo bychu wšě zběžkarske pospyty ze wšej krutosću podtłóčili. Hdyž so potajkim z Ruskeje wo powšitkownej mobilisaciji piše, njeměri so to přećiwo nam ale přećiwo ententće. Kajki změje mobilisacija wuspěch, je wšak zasy druhe prašenjo.

Pósłancy ententy su z Wologda do Archangelska přećahnyli. Ruski komisar zwonkownych należnosćow Čičerir měni, zo tam njemóža wostać a zo drje chcedźa z Ruskeje wotpućować; što jich po prawym z kraja ćeri, njeje jasne, khiba zo dyrbjało zle swědomjo być. Do Moskwy, kaž bě jim ruske knježerstwo namjetowało, woni njechachu.

Amerika.

Američenjo šćuwaja k wójnje hórje hač štó druhi. Samo najnjerozomniše njewěrnosće dyrbja sobu k tomu pomhać. Tak piše nahladny Američan we wulkej Newyorkskej nowinje, zo su Němcy dweju ameriskeju wojakow křižowali, a zo tohodla ameriscy wojacy nětko němskich wjacy jatych njebjeru, ale jich

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(6. pokračowanjo.)

Hdyž bě biskop Mikławš II. z Carlowitz, wuj toho, kotryž bě seniora kradnył, po krótkim ale hórkosćow, wobćežnosćow a wojowanjow połnym žiwjenju wumrěł, bu Jan IX. z Haugwitz, hišće diakon, lědma 31 lět stary, na biskopa wuzwoleny. Dokelž běchu wšitcy druzy Mišnjanscy kanonikojo z Mikławšom z Eberleben, kotryž bě so swojoho prawa wzdał, hižo wot cyrkwje wotpadli a tohodla wuzamknjeni, wolachu biskopa Jana, hdyž wuzwolenoho sobuličimy, 3 wosoby. Wuzwoleny Jan bě so hižo do wólby z kurwjeřchom Augustom, kotryž chcyše, zo by woleny był, zrěčał, zo so wón, biskop, njebudźe prawam lutherskeje wěry, tak daloko hač su hižo do Mišnjanskoko tachantstwa a biskopstwa so dobyłe, napřećiwjeć, zo wón sejmy (Reichstage), w kotrychž měješe katolski kejžor předsydstwo, jenož z dowolnosću (lutherskoho) kurwjeřcha wopyta, na krajnym sejmje (Landtag, hdźež lutherski wjeřch předsydowaše), so pokaza a tam wobzamknjene zakonje, we biskopstwje wukonja a zo budźe zwólniwy, biskopstwu słušace kubła a twarjenja, wosebje Stołpin, Liebenthal, Hodźij, Wotrow za druhe wobsedźeństwa jomu, lutherskomu kurwjeřchej předać abo wotstupić. Tu dyrbimy na to pokazać, zo wšitke mjenowane městna w kraju ležachu, w kotrymž kurwjeřch hač dotal ničo rozkazować njesměd́ěše, ale nad kotrymž bě češki kral knjez. Na tajke wašnjo tute wobsedźeństwa na so sćahnywši chcyše so lesnje cuzych prawow zmocować, zo by so potom z najmjeńša zdało, jakož by někajke prawo měł, tež tam na swoje wašnjo porjedźeć, abo kaž to mjenowaše, reformować, t. r. luthersku wučbu rozšěrjeć, katolskej pak zadźěwać. Za tele slubjenjo poskići kurwjeřch August Janej připóznaćo joho wuzwolenjo na biskopa. Tón pak ważnosć swojich slubjenjow z ćežka spózna. Hdyž bě potajkim wólba rjenje po joho woli wupadnyła, wupraji wjeřch w lisćinje swoju spokojnosć, zo je tak jenohłósnje (z dwěmaj hłosomaj) woleny. Budyšski propst, kotryž bě z dobom też tachant we Wórcnje, Hironymus z Kommerstaedt, wo kotrymž słyšachmy, zo 1559, hdyž bě hižo mnohe lěta mjelčo lutherskomu wuznaću přikhileny był, z katolskeje cyrkwje wustupi, bu jako wotpósłanc do Roma pósłany, zo by připóznaćo nowoho biskopa wobstarał. Kurwjeřch August bě swojich ludźi namakał.

Nowy biskop Jan nastupi zastojnstwo z wuwjazanymaj rukomaj, wot překlepanoho wjeřcha do pasli popadnjeny, z kotrychž jako słaby charakter wjacy njemóžeše. Kaž hižo prajachmy, njebě drje sebi rozmyslił, što lubješe; přetož po tym, štož dale wo nim zhonimy, by z ćežka prawo było, sebi myslić, zo je chcył biskopstwo a katolsku wěru přeradźić a předać. Bě drje do wólby myslił: Njech sym najprjedy biskop, potom wšo póndźe. Ale njebě sej pomyslił, z kajkej diplomatiju a bjezswědomitej politiku ma činić. Joho słabosć a njenazhonitosć móžeše kurwjeřch August runje trjebać. Tohodla dźěn bě joho wólbu chcył. Popadnjeny nětko we lečenjach wjeřcha, kotryž chcyše joho cyle wutrjebać, sebi wjacy pomhać njemóžeše. Přecy hłubšo do nich so zašmjatawši, přińdźe do tak surowoho njezboža, zo sebje samoho, móžemy rjec, z krwawymi sylzami wopłakowaše. List, w kotrymž bamžej wólbu wozjewja, je tak podwólnje zestajany, zo najlěpši katolik hinak njeby pisać mohł. Też wot bamža žadanu přisahu wěry, w kotrejž runje nawopak lubi, hač wjeřchej, podpisa. Je hódna, zo ju tu w přełožku podamy:

„Ja Jan, wuzwoleny Mišnjanski biskop, budu wot tuteje hodźiny, kaž prjedy, swěrny swj. Pětrej a romskej cyrkwi a našomu knjezej Pawołej IV. a joho nastupnikam, po cyrkwinskim prawje sćěhowacym. Njebudu we radźe abo w skutku a w zrěčenju za to, zo bychu

z wjetša kaž „wulke myše“ zezatrěleja. Po swojich dźiwnych nahladach a wašnjach mnozy Američenjo tajke łžě woprawdźe wěrja.

W Americy njesmě nichtó słowčka přećiwo wojeńskej służbje abo za němskich prajić, hewak ma najćežše khostanja wočakować, może so jomu samo stać, zo joho na prěni lěpši štom powisnu; policija joho mało hdy škita. Samo wosobni ludźo su dyrbjeli hižo wjele tysacow khostanja płaćić, jenož dokelž su přećelnje wo Němskej rěčeli.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće). K dotalnym wójnskim powěsćam mamy tole dodać:

44. Pawoł Bacher z Kamjenjeje, wojak w pěšim regimenće 103, so 20. septembra 1914 w bitwje pola Ailles (nad rěku Aisnu) zhubi. Dokelž dotal ničo wjacy wo nim słyšeli njejsu, bu nětko wot wyšnosće mortwy prajeny. Běše 23 lět 10 měsacow a 13 dnjow stary a zawostaji mandźelsku Hańžu rodźenu Hickec z Hatow z dźěśćom.

Jaty je:

Jan Khilan z Kamjenjeje, wojak we aktivnym pěšim regimenće čo. . . . Wón so 28. junija (1918) w bitwje pola Bailleul (k połnocy wot Lilla) zhubi. Po dóstatej powěsći je w jendźelskim zajeću. Jako jaty ma čisło: 5261; njeje tam potajkim sam.

Khory běše:

Michał Paška z Radworja (z wětrnika), wojak w pěšim regimenće čo.... Wón 7. febr. (1918) w Estlandskej (při Finiskim Morju) skhorje a strowješe so w lazareće w měšće Riga (nad Rańšim Morjom).

Z Khróšćic. Wójna sebi přecy wjacy woporow žada. Skoro wšědnje přikhadźeja do wosady powěsće wo rjekowskej smjerći wosadnych wojowarjow. Kóždu njedźelu wotprošuje so za jenoho abo wjacy padnjenych. Też dźensa so nam na zadnjej stronje wozjewja smjerć dweju wosadneju synow. Jurij Rynčka z Hórkow běše hižo přez 2 lěće zhubjeny, tak zo swójbni žaneje nadźije wjacy njemějachu na wróćenjo. A hakle nětko dóstachu wěstu powěsć, zo bu namakany a joho powostanki buchu pokhowane.

Jurij Böhma z Noweje Jaseńcy běše so 4 lěta dołho khroble bědźił z njepřećelom. To dopokazuja joho mnohe wuznamjenjenja. Hižo lěto njeběše na dowolu pobył, tuž wočakowachu joho swójbni wšědnje. Město toho potrjechi jich nětko zrudna powěsć, zo je mandźelski a nan rjekowskeje smjerće wumrěł a zo ženje wjacy do lubeje domizny njepřińdźe. Što budźe z nami, hdyž naši synojo jako muchi padaja? Bóh daj nam měrne časy!

— Hižo zasy pobychu tu paduši. Pola kublerja Krala pokradnychu mjaso a druhu cyrobu. Kralec dyrbja so ćim bóle wobžarować, dokelž buchu hižo 2. króć, hdyž běchu swino zarězali, cyle wobkrjadnjeni. Zasy žanoho sleda za paduchami nimaja. Dyrbi pak to něchtó być, kiž wobstojnosće derje znaje.

Z Kozaric. Wobžarujomne njezbožo, kotrež sebi młode čłowjeske žiwjenjo žadaše, sta so tu pjatk wječor 26. julija. Jakub Šěn, třećak kublerja Kmječa jědźeše z rjeblowanym wozom do žita. Pohonujo konjej daše jimaj z khwatkom ćěrić. Při tym padny Šěn z woza, najskerje na hłowu; a ćežki wóz přeńdźe přez njoho. Hdyž běše někotre kročele šoł, njemóžeše wjacy dale a w surowych bolosćach wosta bjez wědomja ležo. Prjedy hač so jomu dalša pomoc poskići, běše hižo wudychał. Po wobswědčenju lěkarja běše sebi šiju zwinył. Tak sebi Bóh też doma wot młodosće wopory žada, a žadyn čłowjek njewě, kak dołho je žiwy. Strowy a wjesoły jědźe won a za někotre mjeńšiny přinjesu joho mortwoho domoj. Bóh zwarnuj nas před nahłej smjerću, to je před smjerću, na kotruž njejsmy přihotowani.

Z Kukowa. Při nětčišich ćežkich wojowanjach na krawnych francózskich honach woprowaše swoje młoduške žiwjenjo kanoněr Michał Branc, syn khěžkarja a klóštyrskoho dźěłaćerja Jakuba Branca. Hakle loni nazymu wućahny do pola a to najprjedy do Ruskeje, pozdźišo do Belgiskeje, doniž dyrbješe skónčnje do Francózskeje, wotewrić tam sobu ofensivu, hdźež jomu smjertna kula skónči žiwjenjoběh k zrudobje staršich a přiwuznych. W augusće chcyše na dowol do serbskeje domizny, k swojim lubym po 3/4 lětnym wotsalu. Mjez tym zwoła joho wodźeŕ nad hwězdami a čłowjekami do rjeńšeje njebjeskeje domizny. Njech je jomu cuza zemja lohka!

Ze Žuric. Tu dósta njedawno wudowa Hańža Cyžowa (mjen. Henec) zrudźacu powěsć, zo so jeje syn Jan Cyž, podwyšk we jenym pěšim połku, z poslednich ćežkich bitwow nad Marnu a Aisnu wróćił njeje a zo je najskerje njezranjeny do francózskoho zajeća přišoł. Zhubjeny, do swojeje wojeńskeje służby student w Serbskim seminaru w Prazy, wućahny loni jako jednolětnik do wójny a stoješe nětko hižo cyłe lěto pospochi w polu, prjedy w Haliču, nětko w Francózskej a wjeseleše so hižo na dowol, na kotryž chcyše so w bliższich dnjach nastajić. Za swoju we cyłym lěće wopokazanu wutrajnosć a wobhladniwosć bu wón najprjedy na podwyška powyšeny a dósta njedawno železny kříž II. rjad. Wudowa je mać třoch we wójnje stojacych synow a wopłakuje hižo rjekowsku smjerć najstaršoho. Třeći bu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny.

Z Ralbic. Jakub Kórjeńk, zasydleny we Drježdźanach, rodźeny z Nowoslic, wojak w połku pěškow čo. 192, dósta k Friedrich-Augustowej medaliji njedawno też železny kříž, a dokelž bě hižo ranjeny był, też wuznamjenjo ranjenych na běłym bančiku.

— Naši paduši su so wukopali; běchu to naši Rusowje. We wowsu wonka nadeńdźechu njedawno rjanu wobradu. Tam bě wšo ważne hromadu znošene, a njedaloko toho też dopokaz, zo su tam swěrnje žrali. Wobsedźeŕ tam jara hnójić njebudźe trjebać.

— Wo někajke 300 hr. mjasa, khlěba a butry buchu tu někotři hospodarjo z nowa wobkradnjeni.

Ze Serbskich Pazlic. Hižo zasy je sebi hruba wójna z našeje wjeski wopor z kćěwa našeje młodosće požadała. Pola Reimsa je w poslednich horcych wojowanjach padnył Jan Šewc w 21. lěće swojoho žiwjenja. Njebohi zastupi 1916 pola Budyšskich huzarow do wójska. Po skónčenym wuwučowanju přińdźe na rańše bitwišćo; tola jenož khwilu tam w frónće poby. Bórzy joho předstajeni spóznachu, zo móža joho njewšědneje wobdarjenosće dla — přez kotruž bě so hižo we

---

žiwjenjo zhubili abo staw, abo zo bychu so zajeli, abo zo by so jim na někajkežkuli wašnjo křiwda stała abo njeprawda, njech so wina wudawa, kajkaž chce. Wučinjenja pak, kotrež mi traš dowěrja, pak sami pak přez wotpósłancow abo listy, k jich škodźe, tak daloko, hač budźe mi wědomne, nikomu njepřeradźu. Budu pomhać jim romske bamžowstwo a (swětne) kralowske wobsedźeństwo swj. Pětra wobkhować a škitować přećiwo kajkomužkuli čłowjekej. Budu z čestnej dostojnosću wobkhadźeć z japoštołskim wotpósłancom, hdyž přińdźe abo dźe, a w nuzy jomu pomhać. Prawa, česće a privilegije a dostojnosć našoho knjeza bamža romskeje cyrkwje a mjenowanych nastupnikow wukhować, rozmnožić, spěchować, budu so prócować. Wobsedźeństwa pak, kotrež k mojomu zeživjenju (jako Mišnjanskomu biskopej) słušeja, njepředam a sebi ničo na nje njepožču a nikomu z nowa njedowěrju abo na kajkežkuli wašnjo ze swojoho wobsedźeństwa njepušću, też nic, hdyž by kapitul mojeje (Mišnjanskeje) cyrkwje přihłosował, njejsym-li so najprjedy z romskim biskopom zrěčał.“

Nětkle hakle dósta Jan měšnisku a biskopsku swjećiznu. Jara bórzy dyrbješe spóznać, do kajkich pasli bě zaležł a kajkomu čłowjekej bě do rukow padnył. W spłaknitym lisće, kotryž też sobuželnosć tych wubudźa, kotřiž hewak z należnosću ničo činić nimaja, prosy krala Ferdinanda wo pomoc. Kurwjeřch August, tak skorži 15. junija 1557, jako škitowaŕ je joho, biskopowu młodosć a njenazhonitosć k swojomu wužitkej wutrjebał a joho přez wobćežne slubjenja zwjazał. Dale: Wo tym, štož je so za čas joho biskopstwa stało, mysli sebi, zo dyrbi sćěhowace kejžorej zdźělić! Po smjerći joho prjedownika je so wjerchej, kotryž škitowaŕ (Mišnjanskoho) biskopstwa rěka, to zjewiło, potom je so dźeń wólby nowoho biskopa přez dekana postajił. „Mi su,“ tak pisa Jan kejžorej, „do Drježdźan kazali, hdźež mi někotři kurwjeřchowi radźićelojo wšelake namjetowachu, zo chcedźa mi pod wěstym wuměnjenjom pomhać, zo biskopstwo dóstanu, do kotrychž dyrbjał nětkle zwolić a je po wólbje wukonjeć. Bych-li pak so napřećiwjał, hrožachu mi a Mišnjanskomu biskopstwu z hněwom a ze škodu, a to pozdźišo kurwjeřch jako zakitaŕ sam wobkrući. Tele wobćežne wuměnjenja, kotrež sym tu w přiłozy připołožił, sym jako kapitular a sobustaw (Mišnjanskoho) biskopskoho wustawa bjez toho, zo něšto złoho při tym myslach, podpisał a so zwjazał, zo chcu so, hdyž budu biskop, jich dźeržeć a je wukonjeć. Hač je wjerch jako škitowaŕ z tym nadobnje a khwalobnje činił, to rozsudźić přewostaju Wašej kralowskej majestosći, zo byšće hnadnje, a kaž so słuša, přemyslił W tejle wulkej nuzy a w straše, hdyž žadanja z mocu přikhadźeja, zo do přeměnjenja wěrywuznaća zwolu, mšu wotstronju, a pola z připołoženych wopismow spóznajomnych hroženjow z hněwom kurwjeřcha, hdyž njezwolu, sebi žaneje rady njejsym, hač zo bych wo wšohomócnu pomoc měrnoho a miłoho Boha prosył a wo škit a radu Wašeje majestosće, mojoho najmiłosćiwišoho krala.“

A woprawdźe so biskop Jan ze wšěmi mocami žadanjam lutherskoho wjercha napřećiwješe, njemóžeše pak so tola na posledku dowobarać, dokež wot krala Ferdinanda wuprošena pomoc njepřińdźe, drje tohodla, dokelž ju, štož Mišno nastupa, kejžor poskići njemóžeše abo sebi mysleše, zo je tam tola wšo podarmo. Na wuwićo łužiskich cyrkwinskich wobstojnosćow je češki kral zawěsće po zrěčenju z Mišnjanskim biskopom jara wjele a ważnoho podźěła měł a biskopej štož Łužicu nastupa, wuprošenu „cyle tajnu radu“ dał. W Mišnje bu přecy hórje. Po mohł rjec djabołskim klubučinjenju wza wjerch biskopej Stołpin z mocu w januaru 1559. Stołpin bě sydło biskopskoho generalnoho komissara za Łužicu był a tohodla žadaše sebi nětko kurwjerch August prawo dohladowanja nad cyrkwinskich wobstojnosćach we Łužicy za swojich lutherskich visitatorow. (Přichodnje dale.)

šuli wuznamjenjał —, a dokelž jako Serb tamne słowjanske rěče dorozemi, w etapje při wobkhadźe z ruskimi wobydlerjemi lěpje wužić. W oktobrje 1917 pak bu do Belgiskeje pósłany, hdźež jomu też lóžša służba pólnoho stražnika kiwaše. Tola jakož by sebi joho smjerć přecy bliže na krawne bitwišćo, hdźež bohate žně dźeržeše, žadała, bu Jan Šewc jako poselni jěchar jenej pěšej divisiji pola Reimsa připokazany. Při wukonjenju tuteje swojeje służby w howrjacej bitwje wón padny, kaž serbski towarš staršimaj piše, wot granaty poraženy. Kaž błysk z jasnoho njebja potrjechi tuta struchła powěsć hłubokozrudźeneju staršeju, a to ćim bóle, hdyž so tola wjeseleštaj, zo 1. augusta na hižo přizwoleny dowol přińdźe, zo by jimaj zestarjenymaj a kiprymaj, při domkhowanju žnjow k pomocy był. Ale jakož by njebohi začuwał, zo drohoho staršiskoho domčka hižo njewohlada, připołoži swojomu poslednjomu listej za swojej staršej wšelake drobnostne dopomnjeńki, tak lubej maćeri wobrazk maćerje Božeje. — Na nju, na mać Božu, na maćeŕ bolosćow, lubaj staršej zhladujtaj, hdyž žałosć wo waju luboho syna wamaj wóčko mača, z dowěrnej prostwu, a wězo wuprosy wona wamaj wot swojoho syna pokojenjo a drohomu padnjenomu miłoho sudnika. — Zańdźenu póndźelu bu w Njebjelčanskej farkej cyrkwi za njoho swjatočne requiem wotdźeržane. Kak pozběhowace je, hdyž so na tajkich pohrjebnych Božich służbach za našich padnjenych wojakow wosada w nahladnej ličbje wobdźěli! Přez wójnu zemrěći su wopor za cyłu wosadu, a tuž ma też kóždy za jich duše so pomodlić. Póndźelše wobdźělenjo pak bě khětro słabe.

Z Pěskec. Na puć k nam bě so njedawno mužski na žurkowanjo podał. Při sebi měješe wšelake, w nětčišim času jara požadane wěcki kaž kofej, cokor, palenc. Prjedy pak hač bě je za butru něhdźe wuměnić mohł, hrabny joho pólny stražnik a wotwjedźe joho do Kamjenca. Tam wotbu wšě swoje dobre wěcki bjez zarunanja.

Z Dźibrachćic. Dźěći, kotrež lisćo dźernjachu, nadeńdźechu w lěsu kublerja Beyera wulke lěhwo; te běchu sebi tam tłochnjeni wójnscy jeći připrawili. Dweju jateju dźěći hišće wuhladachu; taj pak hnydom ćeknyštaj. W lěhwje běchu konjace płachty, dwaj ruskej mantlaj, wšelaka drasta a domjaca nadoba, měd, butra, 46 jeji, a druhe wěcy, kotrež běchu so dźeń prjedy z Porchowa minyłe. Nětko drje je też jasne, štó je po cyłej wokolinje posledni čas tak šamawje pakosćił.

Z Korzymja. 31. julija 1917 padny w Haliču jenički syn tudomnomu ryćeŕkublerjej a wobsedźerjej swětoznateje firmy bratrow Friese. K joho wopomnjeću je nětko k. Adolf Friese wšelake spomožne wotkazanja sčinił, mjez druhimi też 50000 hr. za nowu katolsku šulu w Korzymju. Njepřije-li katolska Šěrachowska wosada — Korzym słuša cyrkwinscy a šulscy do Šěrachowa — pjenjez za postajeny zaměr, připadnje wón „dźakej domiznje“. — Knjez Friese je lutherskoho wěrywuznaća a tuž ma so joho dar ćim bóle z dźakom přijeć. — Za druhe, a to lutherske zaměry, je wón dał 399000 hr. a katolskej šulskej wosadźe we Rosenhajnje pola Słanknowa 50000 krónow.

Z Drježdźan. Njedźelu 1. septembra 1918 budźe tu „Hornjołužiski dźeń“, zarjadowany wot krajanow z Biskopic, z Kamjenca, z Kinsbórka, južneje Hornjeje Łužicy a serbskoho towarstwa „Čornobóh“. Hosćo powitaja so dopołdnju na dwórnišću Nowych Drježdźan, a wot tam so wotdźěle po nawjedowanju wěcywustojnych k wobhladowanju muzeja sakskoho narodopisa, kralowskoho stawiznarskoho muzeja a noweje radnicy z jeje wosobnymi rumnosćemi a wěže a popołdnju w zoologiskej zahrodźe koncert, narodopisne přednoški atd. Program a zastupne karty (za wšitke předstajenja a wothladowanja płaći 1,50 hr.) su za Serbow dóstać pola k. wučerja Słodeńka w Pančicach. Štóž chce so na swjedźenju wobdźělić, ma so tam zamołwić.

Naše towarstwa.

Póndźelu zhromadźichu so předsydźa towarstwow młodźencow w klóštrje Marijneje Hwězdy, zo bychu pod nawjedowanjom knjeza dioecesanskoho předsydy Hajny k lěpšomu našeje mužskeje młodosće wuradźowali. Knjez dioecesanski předsyda rozestaji, kak nuzne su towarstwa młodźencow też na wsach, a kak mamy je spěchować. Potom so wuwi powšitkowna rozmołwa a při tym so wjacy króć na to skoržeše, zo młodźencojo njeporjadnje a někotři docyła zhromadźizny wopytuja a nimaja prawoho zajima za towarstwo. Winy toho su, zo starši, wosebje nanojo a předstajeni towarstwo młodźencow sebi njewaža, haj samo je směša a młodźencam wotradźuja. Towarstwa młodźencow pak su nuzne za naš čas, kaž su to wjacy króć biskopja wuprajili, dokelž so młodźencojo dyrbja za žiwjenjo wukubłać. Młodźency, kotřiž ze wsow do městow přińdu, zastupja tam też hnydom do towarstwow młodźencow, jeli su na wsach sobustawy byli; njećinja-li to, tak přińdu we městach často do zahubjenja, dokelž so katolskich towarstwow zdaluja a bórzy też cyrkwje. Wosadni a wosebje nahladni mužojo we wosadźe maja tohodla winowatosć, tute towarstwo spěchować z radu, z dźěłom a pjenježnymi srědkami. Tak staraja so najlěpje za wobstaćo cyrkwje a stata; přetož młodźencojo budźa pozdźišo mužojo a naši nastupnicy a wjednicy we wsach, we wosadach a w staće. Zo pak bychu štomy jónu dobre płody přinjesłe, dyrbimy je w młodosći pěstować; so starać, zo bychu derje zrostłe. Tak też płaći wo našich młodźencach, zo bychu so skrućili na ćěle a duši a my jim jónu naše městna bjez starosće a bojosće přewostajić móhli.

Pobožny Wosadnik.

To su naše kemšace knihi, kotrež so wot lěta 1888 nětko we wšitkich serbskich katolskich wosadach trjebaja. Kaž sym wóndy na hłownej zhromadźiznje našoho towarstwa drobnišo wułožił, tak chcu tudy z krótka naspomnić, kak je so Pobožny Wosadnik wuwił a do našich wosadow zastupił.

Michał Wałda, prjedy farař w Radworju a naposledku kanonikus kantor w Budyšinje, zhotowi a wuda w lěće 1785 wulku modlitnu knihu „Jězusowu Winicu“ a dwě lěće pozdźišo druhu też tak wulku knihu „Spěwawu Jězusowu Winicu“, wopřijacu 660 kěrlušow. Swój wotpohlad, wšelakosć spěwanja w našich wosadach zběhnyć a wšitkich zjednoćić, so jomu njeporadźi. Jeno w Budyšinje a Radworju so Spěwawa Winica trjebaše; druhe naše wosady mějachu a wobkhowachu abo założichu swoje wosebite kěrlušowe knihi. Tak mějachu naši Serbja po něčim Ralbičanske z 94 kěrlušemi, Wotrowske z 138 a Khrósćanske ze 143 kěrlušemi. Kajka wšalakosć w našej małej črjódcy a kajke měšenjo, hdyž — kaž n. př. w Róženće — so ze wšelakich wosadow zeńdźechu a potom zhromadnje kěrluše spěwachu!

Tuž naš njezapomnity Michał Hórnik wěc zapřimny a wobzamkny, zo chce přezjenosć założić a přewjesć. Jeli komu, dyrbješe so to Hórnikej poradźić. W lěće 1877 wuda Jurij Łusčanski, tehdom hišće kapłan w Budyšinje, „Nowu Jězusowu Winicu“. Jako přidawk zestaja Hórnik „Mjeńše spěwarske knihi ze 149 hłownymi kěrlušemi.

Z tym bě puć přihotowany za wudaćo a zawjedźenjo zhromadneje modlitneje a kěrlušoweje knihi, kotruž Hórnik 100 lět po Waldowej Spěwawej Winicy před hodami 1888 pod mjenom „Pobožny Wosadnik“ wuda. Rjana kniha ze wšěmi hłownymi modlitwami a litanijemi za zhromadne zjawne pobožnosće a ze 324 kěrlušemi so powšitkownje spodobaše, wosebite wosadne knihi počachu dotrjebane być; k tomu pak přińdźe hišće skhwalowanjo poručowanjo a duchowneje wyšnosće — a tuž so Pobožny Wosadnik po něčim do wšitkich našich wosadow dobu.

Hižo za 12 lět bě prěnje Hórnikowe wudaćo pokupjene. Tuž dyrbješe so nowe wudaćo přihotować. Mało přeměnjene wudach 1900 druhe wudaćo Pobožnoho Wosadnika a přidach 22 kěrlušow, kotrež běchu so jako nuzne abo wužitne wupokazałe.

Po 18 lětach je też tón wudawk hač do poslednjoho exemplara pokupjeny. Hižo dwě, tři lěta žada so za nowym wudaćom. Wójna je tomu zadźěwała, zo hnydom njewuńdźe, dokelž smy w swojej čišćeŕni jara wuwjazani. Wšelake přeća běchu so wuprajiłe dla nowoho wudaća; tuž chcych za čas wójny wšo zepřihotować, zo by potom čišć móhł za sobu hić. Rozpósłach wokolnik kk. duchownym a wučerjam, a někotrym druhim wosadnym, zo bychu přeća a žadanja wozjewili, dwójcy so w Budyšinje zeńdźechmy, a tak so wo slědowacych zasadach rozsudźichmy:

1. Nowy Pobožny Wosadnik ma po móžnosći njepřeměnjeny wuńć, zo by so stare wudaćo pódla nowoho też dale trjebać hodźało. Wosebje w ličbach kěrlušow so nima ničo přeměnić, zo by so wšomu mylenju zadźěwało. Někotre kěrluše móža so wuwostajić, ličby pak nic přeměnjeć.

2. Dokelž so Katolski Posoł, tak też šulske knihi we łaćonskim prawopisu ćišća a a ludźo nimale wšitcy łaćonski ćišć tak derje čitaja kaž šwabachski, rozsudźichmy so, zo nowy Wosadnik we łaćonskim abo antiquaprawopisu wuńdźe.

3. Papjera ma so ćeńša wuzwolić, zo by kniha hišće mjenje tołsta kaž hač dotal być móhła.

4. Też format ma trochu mjeńši być, zo by kniha też do zaka šła. Naši wosadni drje so njestrachuja paćerjace knihi w rucy njesć; tola hdyž maja z dalšich wsow ke mši hić, je jim lubo, hdyž móža knihi do zaka tyknyć, też so z tym lěpje wukhowaja, dyžli w pótnych rukach.

5. Wosebje kk. wučerjo sebi přejachu, zo by so druhi dźěl Kěrluše najprjedy ćišćał a potom jako wosebita knižka za šule wudać móhł, dokelž runje w šulach so njedostatk Wosadnika čuje.

Po tutych hłownych zasadach so nětk nowe wudaćo přihotować poča. Knjez cyrkw. wučeŕ Šołta bě jara rozhladnje hišće trěbnu papjeru za cyły Wosadnik wobstarał, za čož mamy so jomu wosebiće dźakować. Je drje khětro droha, tola nětkle z cyła wjac tajkeje papjery dóstali njebychmy. Też w ćišćeŕni su naši stajerjo, wosebje k. Šipšik, činili štož su móhli.

Tuž smy njedźiwajcy wójnskeje nuzy Kěrluše za Wosadnik nětko dokonjeli.

Kěrlušow smy 2000 ex. wjac ćišćeć dali, hač budźe nakład cyłoho Wosadnika (4000), tak zo móža šule tajke wosebite woćišće dóstać. Knježa wučerjo chcyli knjezej cyrkw. wučerjej Šołće wozjewić, kelko budźa trjebać, zo bychmy widźeli, kelko mamy wjazać dać.

W dalšim nastawku podam drobnišu rozprawu wo Kěrlušach nowoho Wosadnika.

Praelat Skala.

Staruška w kłóskach.

Pšeńca do bróžnjow je dom,
Pola też su zahrabane.
Husy slědźa z škrěčenjom,
Hač su kłóski hdźe 'šće žane.

Stara žónska skhilena
Też tam za kłóskami hlada;
W stawach wboha sprostnjena
Po kóždej na zemi pada.

Z kijom lědy zběha so,
Z hórkej bolosću sej płače;
Při njej, před njej zběrajo
Hroznych husow črjóda skače.

„Preč, wy pyski khłósćiwe!
Lětsa hišće popřejće mi
Jow te kłóski brašiwe!
K lětu, Bóh dał, budu w zemi."

†. J. Čišinski.

„Kurić trubku tobaka —"

Kedźbu! Njekomdźe so Posoł zapłaćić! Tak wón přecy a přecy pomina. Myslu pak, zo su znajmjeńša kurjerjo wšitcy swój přinošk zapłaćili. Přetož drohi tobak kurić a tuni Posoł njezapłaćić — to so w serbskim swědomju njeznjese. Tuž chcu też kurjakam za myto něšto přeradźić, štož poprawom njesměm; ale sym toleř za to zapłaćił, tuž so wo zakaznju njestaram. Přetož sam recepta njemóžu wužić, tuž krajanam popřeju. Naději so, zo za to redaktor za swój fond něšto dóstanje. Pjenjez dźěn je nětko w Serbach dosć, a wšitcy tola zadźernjeni njejsu.

Dokelž prawoho tobaka skoro žanoho hižo kupić móžno njeje, dźěłaj sej jón sam. Někotři maja tobakowe rostliny; hdyž derje hnoja a kćenja přizłamuja, změja rjane zelo. Štož rostlin nima, nadźerń sej lisća z worješiny a brězy, malenow a čornych jahodowcow nazběraj sej zela z truskalcow a želbije, šćehela (kisy kała) a kopytka (hufloča). Štož njenamakaš, wostaj. Cyłu měšeńcu zelenu drobnu zrězaj kaž tobak, daj rozkratk do **hlinjanoho** (nic železnoho) hornca, šěrokoho, a staj jón do róle 2 abo 3 dny, zo wšo mohł rjec překisa; wob dźeń wjacy króć přeměšuj. Potom wšo w khłódku (na hornjej łubi abo we jstwje) pomału wusuš. Maš-li, přidaj něšto wusušenych różowych łopješkow.

Prawje sylny chce-li štó tobak, njech tu měšeńcu **do sušenja** z tobakowej jušku polije. A kak tu dóstać? Kónčki starych cigarow atd. rozkraj nadrobne, wuwarí je w mało wodźe w **hlinjanym** hornu (nic železniku) a z tym polij prěni rozkratk a daj jón 2 abo 3 dny w róli wukisać; njezabudź měšeć! A potom wusuš wšo. Na słónčku sušić njesměš, hewak so łamje a na proch rozpaduje.

Komuž njenowanych łopjenow hišće dosć njeje, přibjeŕ sej wišnjowoho, winowoho, lipowoho lisća, husacoho jazyčka abo dźećela.

M. N.

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. Sobotu 10. t. m. na swjedźenju swj. Ławrjenca wudźěli najdost. knjez biskop dr. theol. Löbmann knjezej diakonej Michałej Kětanej ze Słoneje Boršće w 9 hodź. měšnisku swjećiznu. Njedźelu na to změje nowoswjećeny měšnik w farskej cyrkwi Našeje lubeje Knjenje swój prěni wopor Božeje mšě.

Z Tübingen 22. julija nowiny pisachu: Z 174 studentow Wilhelmstifta, kotřiž so tam na duchownstwo přihotuja, stoja 168 we wójsku; jenož šesćo mózachu w tym połłéće swoje studije wukonjeć. We wójnje je jich spadało dotal 71, a 10 khowancy duchownskoho seminara. Štyrjo bohosłowcy buchu tak ranjeni, zo dyrbjachu swoje studije złožić.

Bože mšě — přiwěrk. Bohaty katolski zemrěty z Londona bě we swojim testamenće něhdy 12000 hr. wšelakim katolskim cyrkwjam w Jendźelskej a Iriskej na Bože mšě wotkazał. Dopjelnjeŕ testamenta požada sebi wot sudnistwa, zo by wone tele postajenjo začisło, dokelž so ze statutami přećiwo přiwěrje wudatymi njeznjese. Prěnja instanca rozsudźi po joho žadanju. Kardinal Bourne zakroči pola appelacijónskoho suda přećiwo tajkomu rozsudej, bu pak wotpokazany a ma wšě wudawki za skórźbu njesć.

Wilnawsku dioecesu, kotraž je wot 1908 wosyroćena, wjedźeše dotal praelat Kasimir Michalkewicz. Před něšto njedźelemi wotsadźi joho němska wojeńska wyšnosć a tykny joho do klóštra Maria Laach (w zapadnej Němskej). „Augsburg. Poststg." piše 31. julija k tomu: Njedźiwajcy wšěch doprašeni w kejžorstwowym sejmje njebu dotal hamtscy žanoho rozjasnjenja, čohodla je so tajke něšto stało, date. Zakročenjo přećiwo Michalkewiczej bě ćim bóle nadpadne, hdyž je wón tola, kaž bu też z němskeje strony připóznate, přecy jako sprawnje zmysleny, wšomu stroniskomu wotkhileny duchowny skutkował.

Ralbicy.

Zemrěći: 6. meje: Madlena, mandźelska Jakuba Wowčeŕka, žiwnosćerja we Sernjanach, 41 l. 1 m. 22 dn. — 26. meje: Hana, m. dź. Mikławša Bräuerja, žiwnosćerja w Šunowje, 3 dn. — 22. junija: Madlena, zaw. mandź. † Jakuba Wincarja, pjekarja w Róženće, 72 l. 4 m. (khowana we Wotrowje). — 25. junija: Marija, mandź. Mikławša Lorenca, dźěłaćerja w Jitku, 63 l. 6 m. 5 dn. — 27. junija: Hana, zaw. mandźelska † Jurja Rachele, kublerja a kowařskoho mištra w Ralbicach, 60 l. 10 m. 7 dn. — 12. julija: Khata, zaw. mandźelska † Pětra Kurjata, žiwnosćerja w Šunowje, 77 l. 8 m. 22 dn. (zemrě w Ralbicach).

Za nowu cyrkej we Wotrowje.

Dale darichu: Njemjenowany z Libonja 500 hr.; Marija Hławšowa z Noweje Wjeski 2 hr; Swójba knj. Michała Šołty z Khróšćic 300 hr.; Swójba knj. Jurija Bulanka z Wotrowa 50 hr.; k. J. S., kubleŕ we Wotrowje 100 hr.; Dobytk za cyrkwinske wěcy, kotrež so wjacy njetrjebachu 115 hr. — Přez redaktora: K wopomnjeću na † Jurja Suchoho z Budyšina 10 hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

Należnosće našoho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1088. Mikławš Šołta, časnikaŕ w **Serajewje**; 1089. Jan Žur w **Drježdźanach** (w polu); 1090. Mikł. Kupka z **Koslowa**; 1091. Marija Krawcowa z **Budyšina**; 1092. Jakub Nawka z **Łahowa**; 1093. Jurij Šram z **Přěčec**; 1094. 1095. z **Pozdec**: Mikławš Ćemjera, Jan Kilank; 1096. Jakub Měrćink z **Baćonja**.

Za fond towařstwa: Hnadna knjeni Roberta Reime w klóštrje Marijnym Dole 50 hr.; po 1 hriwnje: Mikławš Wałda z Prawoćic, Marja Krawcowa z Budyšina.

Wićne płaćizny w Budyšinje. 27. julija 1918 (po hamtskim postajenju.)		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.
Pšeńca (z nowych žnjow)	100 kg	—	—	42	50
Rožka „ „	100 „	—	—	40	50
Ječmjeń „ „	100 „	—	—	40	—
Wows „ „	100 „	—	—	—	—
Běrny	50 „	—	—	—	—
„	1 „	—	—	—	—
Syno, njewjazane . . .	100 „	14	—	16	—
Słoma, z mašinu młóćena	100 „	—	—	9	20
„ z cypami młóćena	100 „	—	—	9	—
Butra, samodźěł. a z mlok.	1 „	—	—	6	24
Pšeńčna muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	50	—
Ržana muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	42	—

Prosata, 152 štuk, jene 60—115 hr.

Rjane **wobydlenjo**, z elektriskej swěcu, w Radworskej krajinje, ma so jenomu abo dwěmaj katolskimaj człowjekomaj přehnajeć. Hdźe, zhoniš **w Radworju** na **farje.**

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Müitze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Žarowanske wobrazy a swjećatka
wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Někotre jězdne koła (z gumijom) za mužskich a žónske.
Najlěpši gumij na lěpjenjo a ventile; jasny wolij, karbidowe lampy z mosaza a z niklom přećehnjene, **zwónčki, nosydła** a druhe potrěbki za koła; dale **karpidowe lampy za jstwu, dwór a hródź** z wulkoho wubjerka doporučujetaj
bratraj Thomasec
w Budyšinje, na kamjeńtnej hasy 16.

Nierth & Förster

Dalokorčak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Z nahłej smjerću přez wobžarujomne njezbožo wumrě zańdźeny pjatk naš luby syn a bratr

Jakub Šěn

we swojej starobje 18 lět a bu zańdźenu pón-dźelu w Khrósćicach pokhowany. Wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho na póstywječoru wopytowali, so za njoho modlili, bohaće k rowu přewodźeli, kaž też za rjanu wěncowu pychu **najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“** Wosebity dźak pak słuša Kmječec mandźelskimaj w Kozaricach, kotrajž staj joho staroćiwje nawjedowałoj, so wo njoho wótcowscy starałoj a jomu tak dospołnje staršiski dom zarunałoj.

W **Khrósćicach** na dnju pohrjeba,
29. julija 1918.

Zrudźena Šěnec swójba.

Najhłubšo zrudźeni wozjewjamy, zo je w horcych wojowanjach pola Reimsa, wot granaty poraženy, padnył naš horcolubowany syn a bratr

Jan Šewc

ze Serbskich Pazlic.

Tak wotpočuje nětko w 21. lěće swojoho młodoho žiwjenja w cuzej zemi. Dušu luboho padnjenoho poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Serbskich Pazlicach**, 30. julija 1918.

Pawoł Šewc a mandźelska,
Jurij Šewc w polu.

Dóstachmy skónčnje wěstu hłubokozrudźacu powěsć, zo je rjekowskeje smjerće na bitwišću w Francózskej za wótcny kraj wumrěł naš wjelelubowany mandźelski a nan

Jurij Rynčka z Hórkow

wojak w pěšim połku čo. 242. Wón bu 12. sept. 1916 zhubjeny a hakle 14. junija 1918 w lěsu pola Bouchavesnes namakany. Joho ćěło bu na wojeńskim kěrchowje w Bouchavesnes pokhowane. Tam nětko wotpočuje w cuzej zemi, wočakujo zbóžne horjestaćo. Poručamy joho dušu do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Hórkach**, 25. julija 1918.

Hłubokozrudźena Rynčkec swójba.

29. julija podeńdże nas hłubokozrudźaca powěsć, zo je naš horcolubowany mandźelski, luby nan, bratr, swak a wuj

Jurij Böhma

z Noweje Jasenicy

dźesatnik při saksk. grenaděrskim połku čo. 101, mějićel s. Hendrichoweje medalije, železnoho křiža II. rjad. a Friedrich-Augustoweje medalije, 15. julija pola Preloup (Marne) přez granatowu třěsku do wutrobna trjecheny, rjekowskeje smjerće wumrěł.

Poručamy padnjenoho do pobožnych modlitwow wěriwych. — Bóh daj jomu měrnje wotpočować w cuzej zemi!

W **Nowej Jasenicy, Łahowje, Tšoch khěžach, Budyšinje** a w **polu.**

We hłubokej bolosći

Marta zwud. Böhmina
z dźěćsćomaj, starši, bratr a přiwuzni.

Při wojowanjach, pře wšu měru krawnych, zemrě w nětčišej ofensivje na zapadnych bitwišćach (najskerje při rěcy Marne) naš nadźijepołny lubowany syn a bratr

kanoněr

Michał Branc

při jenej sakskej municiskej kolonje, 14. julija w starobje 19 lět rjekowskeje smjerće za wótčinu a bu nazajtra z mnohimi spadanymi towaršemi w cuzej zemi pokhowany. Zańdźenu wutoru wotměta posmjertna Boža mša swědčeše wo tym, kelko lubosće a přikhilnosće bě přezahe zemrěty we wutrobach přećelow a znatych, wjesnjanow a wosadnych namakał, a wuprajamy tohodla z tutym swój **najwutrobniši dźak** a **„Zapłać Bóh“** za bohate wobdźělenjo.

Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

Wotpočuj w měrje w khłódnym dalokim rowje. Wostanješ nam stajnje w dobrym wopomnjeću.

W **Kukowje**, 28. julija 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:

Jakub Branc, khěžkař,
z dobom też
swójba Hanušec w Kukowje,
swójba Šěrakec w Žuricach.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 32. | Budyšin, 10. augusta 1918. | Lětnik 56.

Wozjewjenjo.

4 stronski budźe Posoł wot nětka na dalše wukhadźeć. Wšě prócowanja, hižo w juniju t. l. započate, njemóžachu nam papjery wuskutkować. Kaž je znate, přidźěla wěste „wójnske towarstwo“ w Barlinje ćišćeŕnjam papjeru; bjez dowolnosće wot tam też papjerniki žaneje wotedawać njesmědźa. Tohodla dyrbimy z tej, kotruž hišće mamy, jara lutować. Tuž prosymy česćenych čitarjow, zo bychu dźiwajo na tajke wobstojnosće zamołwili, zo jim Posoł tak pomjeńšeny připósćelemy.

Redakcija a expedicija „Kat. Posoła“.

Radosć na puću hórkosćow.

Je też tajkeje na tajkim puću? Zda so njemóžne być, tola pak dyrbi tak być. Přetož: kak by človjek znjesł zrudobu a ćežu a domapytanja, njeby-li měł w nich pokojenja a posylnjenja? Też my wšitcy změjemy dale njesć křižiki a ćerpjeć bolosće wójny dla; zo mamy je wužić k swojomu spomoženju, widźachmy posledni raz.

Sy słyšał wo służowniku swjatoho krala Sćěpana? Tomu bě jara na nozy zyma, hdyž ze swojim knjezom w zymje w hłubokim sněžy wot khěžki ke khěžcy khodźeše, zo byštaj khorych wopytowałoj a khudym jamołžnu nosyłoj. Tu sebi wotmysli, zo budźe derje do stopow swojoho knjeza stupać. Wot toho časa bě jomu při tajkich pućach lóžšo. Też my změjemy pohonjenja a budźe nam lóžo w ćerpjenjach, změjemy-li před sobu, kak su ći ćerpjeli, kotřiž su tu zbóžnje swoje žiwjenjo dokonjeli.

Słyš wo něšto přikładach.

We bolosćach a ćwělach, hižo smjerći blizko, njeda so swj. Sćěpan zatrašić. Kaž z juskom spěwa sebi posmjertny kěrluš. „Hlej, widźu njebjesa wotewrjene a Syna človjeka stojacoho na prawicy Božej.“ A po nim zanjesechu podobnje spěw radosće swjeći japoštołojo, hdyž ćerpjachu. „Woni pak woteńdźechu ze zhromadźizny so zradujcy, zo bychu hódni sčinjeni, hanjenja ćerpjeć za Jězusowe mjeno.“ A swjaty Pawoł wjesele wuznawa: „Napjelnjeny sym z pokojenjom, nadobywam na radości we wšej našej čěsnosći.“

A hdyž swj. Handrija k smjerći wjedźechu, kotruž měješe na křižu ćerpjeć, dha zanjese tamne rjane słowa: „O zbóžny křižo, kiž sy najrjeńši swoju błyšć dóstał wot Khrystusowych stawow; ty křižo, kotryž tak husto požadach, za kotrymž cyłe nocy žałosćach, wzmi mje z tutych ludźi a donjes mje k mojomu mištrej, zo by přez tebje mje dóstał, kiž přez tebje je mje wumóžił.“

Po japoštołach přińdźechu swjeći martrarjo jako swědkojo a wuznawarjo Jězusowoho a Božoho mjena. A we stach, tysacach, haj milijónach hłosow klinči jich radosć nad ćerpjenjom. Woni su zmužite, njebojazne wójska wojowaceje cyrkwje. Horliweje wutroby, z radosću bědźa so z ćerpjenjemi; woni bywaja wjednicy wšěch tych njeličomnych syłow ćerpjacych rjekow, kotrež přez sta lět z jich přikłada čerpachu powučenjo, pohonjenjo a posylnjenjo, woheń jich duše rozpali też druhim wutroby.

Hižo w najprěnišich wopisach martrarjow móžeš słyšeć, kak wosrjedź čwělow a matrow zbóžna radosć jim dušu wožiwja. „Świkanjo a dračowanjo płomjenja zdachu so jim luboznе a lube, a njebě słyšeć stonanja a płakanja, hdyž też ze wšěch stron krej ćečeše, znutřkowne z wotewrjenoho žiwota bě widźeć a samón lud, wuhladawši tajke surowosće, sylzy ronješe. Přetož Knjez, kiž jich duše pěstonješe, rěčeše z nimi“, pisa Smyrnanska wosada na Filomelisku wo matrarstwje swjatoho Polykarpa a joho towaršow. A Eusebius rozprawja z Dioklecianskich přesćěhanjow, kak mužskich a žónske njewuprajnje bójska radosć přewza, tak zo husto sami wot so do palacych šćěpowcow so ćišćachu.

Wo s. Pioniju powěda nam s. Augustin, kak joho hewak přecy blěde wobličo je z radosću so jasniło, hdyž joho do jastwa wjedźechu. A ta sama lubosć k ćerpjenju rěči ze słowow s. Maxima: „Čwěle, kotrež mi zawinujeće, su mi wokřewjenjo; puki kaž balzam; čim wjacy ćěło za Khrystusa ćerpi, ćim wjacy žiwjenja a mocy dóstawa duša.“ Na křiž přibity posměwaše so s. Capus, biskop Pergamunski. A hdyž so joho prašachu, čohodla so posměwa, wotmołwi: „Wuhladach Knjezowu krasnosć a wjeselu so.“

Tajkule radosć njezjewjachu jenož mužscy martrarjo. „Čohodla potaješ swoje bolosće ze swojim wobličom?“ prašachu so swj. Dory sudnicy, hdyž bu na čwilowadle krjudowana. „Ja so njetaju“, wotmołwi wona, „mózu wam wuznać, zo ženje za žiwjenjo hišće tak wjesoła była njejsym.“

Tola tajkule radosć při ćerpjenjach, kotraž bě husto sama žiwa žadosć za ćerpjenjom, njenamakamy jenož pola swjatych martrarjow; wona je znamjo skoro wšěch swjatych. Woni slědźa za ćerpjenjemi, kaž s. Angela z Foligna wuznawa, kaž rubježnicy za swojim woporom; woni su njeměrni, hdyž su dlěji čas bjez domapytanjow, abo hdyž pokojenja so jim kopja. Žiwa žadosć, zo bychu Jězusej podobni byli, po nim joho ćerpjenjo začuwali, njehaša w jich wutrobach, ně, so přecy bóle rozpłomjenja. Tuž maja też česćomnosć před ćerpjenjemi a maja je wyše wěsćenja a druhoho wosebitoho wobhnadźenoho wobdarjenja. Ćerpjenja lubuja kaž swoje žiwjenjo a nochcedźa bjez nich žiwi być. Swjata Theresia měješe hesło: „ćerpjeć abo wumrěć.“ A s. Franc Regis praji: „Wuznawam, zo njebych žiwjenjo znjesć móhł, njebych-li za Khrystusa ćerpjeć měł, ćerpjenjo je mi pokojenjo na zemi.“ A s. Bernard prosy, hdyž wo słowach 90. psalma (90, 15) „Sym při nim w ćěsnosćach“ rozpominaše: „Knježe, spožč mi na přecy ćěsnosć, zo by Ty přecy při mni był.“ A s. Gertrudis praji: „Hdyž Bóh na človjeku ničo wjacy njenamaka, čohoždla by tón hódny był Božeje hnady a přitomnosće, potom sćele wón jomu ćělne a duchowne tyšnosće a domapytanja, zo by tak winu měł, při nim wostać po słowje swj. Pisma: „Sym při nim w ćěsnosćach.“

A naspomnić chcemy hišće słowa ze erta s. Jana z Avila a swjateje Theresije. Prěni praji: „Zdychnješ-li za čas tyšnosćow jenož jenički raz ‚Bohu budź khwała‘, dha sy tysac króć wjacy dócpěł hač hdy by w dobrej khwili prajił: ‚Bohu budź dźak‘!“

A s. Theresia praji: „Lubosć je předewšim to, zo wšě ćeže swojoho žiwjenja sćerpnje znjeseš. Štóž lubuje, ma z ćerpjenja wozboženjo a čerpa z njoho mocy. — Štóž chce k dospołnosći so předobyć, njeprosy Knjeza, zo by joho z tyšnosćow a pruhowanjow wumóhł; přetož woni žedźa za nimi a waža sebi je kaž swět bohatstwa a złoto a drohotne kamjenje. Woni wědźa, zo runje za čas tyšnosćow a spytowanjow je lohko, so wobohaćić“ (z Božej hnadu a njebjeskim mytom).

Wójna.

Naša nowa frónta w Francózskej dźerži so rěkow Aisny a Vesle. Na nju je naše wjednistwo wróćo šło, zo njebychu so našim wójskam přewulke wopory nakładowałe.

Naš nadběh 15. julija, kotryž nam něhdźe 20000 jatych přinjese, bu 16. wječor přetorhnjeny, dokelž bě njepřećelej přeradźeny a so bjez wjetšich strachow dale wjesć njehodźeše.

18. julija započa so napřećiwna ofensiva njepřećelow. Chcychu najprjedy pola Soissonsa a potom pola Reimsa našu frónту přełamać. Dokelž měješe njepřećel jara sylne mocy, njebě wobaranjo nam lohke. K tomu hišće přińdźe, zo njemějachmy tam dosć železnicow k přewožowanju. Nam by so potajkim ćežo wojowało hač njepřećelej. Hižo 19. julija bě tohodla naše wjednistwo wobzanknyło naše linije wróćo wzać.

Cofać je druhdy rozomnišo, a to w dobrym porjedźe bjez wjetšich škodowanjow činić ćežše hač přimać. Naši su swoje cofanjo woprawdźe wubjernje wuwjedli. Z wjetša pytny je njepřećel hakle, hdyž bě wuwjedźene a nihdźe njemóžeše je zadźěwać abo k wjetšim škodowanjam wužić. Wot 19. julija sem su njepřećelowje jenož mało Němskich popadnyli. Wšě swoje wěcy su naši sobu wzali a k tomu hišće wjetši dźěl žnjow. Małe wotdźělenja, kotrež naše coface wójska škitachu, su njepřećela ćežko škodowali.

Njepřećel měješe w tychle wojowanjach wšo hromadźe 61 divisijow: 47 francózskich, 8 ameriskich, 4 jendźelskich a 2 italskej. K tomu bě w Champagni 18 francózskich divisijow, wjacy hač połojca cyłoho francózskoho wójska bě potajkim do toho wojowanja zapleće.

Nadběhacy njepřećel je při tym wjacy ludźi zhubił hač coface němske wójsko.

Nahladny francózski časopis „Journal de Debats“ pisa:

Njepřećel nětkle jenož to popuščuje, štož wuspěchi joho programa wot 27. meje přesahuje, hdyž chcyše Ludendorff jenož „puć damow“ dobyć. Spěšny postup němskich kolonow dowoli jomu wustork hač k Marnje. Móžemy prajić, zo so cyła němska strategija w poslednimaj měsacomaj na dobyća 27. meje złožowaše . . . Je cyle wěrne, zo Němscy, hdyž woni widźa, zo so někajka operacija njepłaći, ju přetorhnu. Woprawdźe njepřećel coła, zo by ludźi šonował a swoje zastaranjo, kotrež bě w „měše“ nad Marnu jara ćežke, sebi wolóžił.

Poslednje dny njepřećel naše nowe frónty podarmo přimaše. Zwjetša buchu joho nadběhi hižo před našimi linijami wotpokazane. Hdźež so nakhwilnje do nich doby, bu pod ćežkimi zahubami zas z nich wubity. K wjetšim wojowanjam njeje dóšło. — Trochu napaduje, zo Jendźelčenjo čas ćežkich francózskich wojowanjow njejsu k wjetšim nadběham w Flandriskej wužili. Woni drje druhdźe swój wužitk pytaja. — Nawopak so naši posledni čas w Flanderskej jara hibaja.

Ententa chce Rusku

woprawdźe k wójnje přećiwo nam nuzować. Jendźelčenjo su město Archangelsk wobsadźili a přihotuja so wot tam k dalšim wójnskim kročelam k połdnju.

We Sibiriskej přikhadźeja hižo dlějši čas japanscy wojacy, su tam Wladiwostok wobsadźili a podpjeraja česko-słowakskich zběžkarjow. Japanske knježeŕstwo drje při tym wobkruća, zo so njecha do nutŕkownych ruskich wobstojnosćow měšeć, woprawdźe pak so z najmjeńša přećiwo tukhwilnomu ruskomu knježeŕstwu njepřećelscy zadźerži. Knježeŕstwo sowjetow so tohodla też k wójnje přihotuje a je lětniki 1893—1897 do wojakow powołało. Tak móže so stać, zo Ruska hišće jónu do wójny póndźe, ale na našej stronje přećiwo swojim prjedawšim zwjazkarjam. — We Wladiwostoku stoja ameriscy a jendźelscy wojacy.

K jednanjam wo měr

je z nowa nahladny jendźelski politikaŕ Lord Lansdownes we wobšěrnym lisće radźił. We sejmje kaž mjez ludom drje jomu někotryžkuli přihłosuje a je to też zjawnje wuprajił; doniž pak hišće Lloyd George w Jendźelskej knježi, tam rozomne słowa ničo njepłaća. Tón je runje zasy při započatku 5. wójnskoho lěta we swojej njesměrnej hidźe přećiwo Němskej k najwótrišomu dalšomu wojowanju šćuwał.

Wukrajna.

Za nastupnika zamordowanoho pólnoho maršala z Eichhorn bu generalwyšk z Kirchbach pomjenowany. Wón je 5. aug. swoje zastojnstwo nastupił. Njeskutk přećiwo generalej z Eichhornej a joho adjutantej też wšitcy rozomni Wukrajnscy wobžaruja a zasudźeja, derje wědžo, zo bychu z wotkhadom němskich wojakow we Wukrajnje ludźiska zasy krawnje a bjezbóžnje knježić počeli, mjez tym, zo je tam tu khwilu porjad.

Hromadźenjo lisća na syno.

W někotrych wokrjesach je so pjenježny wunošk za lisćo, kotrež su šulske dźěći hromadźiłe, dźakej domizny abo druhim spomóžnym zarjadowanjam připokazał. To pak njeje dowolene. Bjeze wšoho wotćehnjenja ma so dźěćom dospołny pjenjez wupłaćić, zo bychu tak zarunanjo za swoje dźěło a wobškodźenu drastu měle.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Njedźelski hermank bě tón raz jara bohaće wopytany. Njeličomne syły ludźi mjerwjachu so mjez stanami, hačrunjež tola wjele dóstać njebě. Wjetši dźěl pak drje bě też jenož zawjeselenjow dla přišoł, a k tomu bě njedźiwajcy wójny dosć přileżnosće. Khětro nadobo pak hermankowanjo po 6 hodźinach popołdnju pozasta; tu liny so nahły dešć a rozehna wšě te čŕjódy do domow a na železnicy. Wězo njebě dešć nikomu witany; něšto dobre pak tola spłodźi. Mać ze čŕjódku dźěći khwataše na dwórnišćo, wšě mokre kaž wodźane myše. A widźo wobradu a njezbožo, měnješe: „Stawa so nam takle cyle prawje, pře čo smy tu na hermank łazyłe.“

Z Dalic. Minjenu póndźelu tu pola Jakubašec z parnikom młóćachu. Popołdnju chcychu potom Boršćenjo mašiny do swojeje wsy přewjesć. Zapřahnychu zezad a chcychu tak parnik wot zady ćahnyć dać. Puć dźe nahły na hórku, tuž konje z wotmachom zastajichu, wjednikaj mašiny prědku pola woja so njerozymještaj, a tak jědźeše mašina ze zadnim kóncom drje na horu — ale runu smuhu też do hrjebje a tam so tak wali, zo je so koło za wulki pas dospołnje rozbiło a wšelake druhe připrawy su so skóncowałe. Wobhladnoho a dosć wustojnoho mašinista k. Guda wot wojerstwa hišće pušćenoho dóstał njeje. Tak dyrbi nětko w najnuznišim času zastać młóćić — a wobsedźeŕ mašinow ma dwoju škodu. Bohu dźak pak, ludźo abo skót njejsu sobu do njezboža přišli.

Z Radworja. Dešćikowe wjedro žně njespěchuje a tuž dyrbjachu so tu šulske prózdniny podlějić. Dźěći pak njech su na to kedźbne sčinjene, zo za kóždy punt wusušenoho lisća, kotryž po prózdninach na šuli wotedadźa, 18 pj. zapłaćenych dóstanu.

Potrjebane mužske woblečenja so tu hač do 15. t. m. hromadźa a přijimuja.

Z Radworja. (Tři železne křiže). Kaž hakle nětko zhonichmy, su hižo před dlějšim časom někotři wosadni wojacy wójnske wuznamjenjenjo dóstali. Su to:

173. Jurij Wěrab z Radworja, wojak w . . . batalijónje ćežkeje artilerije. Wón we augusće 1917 pola Cambrai ze swojimi towaršemi njepřećelsku bateriju rozetřěła; jenož 2 kanonje běštej hišće cyłej wostałoj. Hačrunjež tutej cyle blizko před njepřećelskim zakitanskim wohnjom stoještej, doběžachu naši zmužići kanoněrowje tola po njej a přiwjezechu jej na swoju stronu. Za to dóstachu wobdźělnicy, mjez nimi Wěrab, železny křiž.

174. Jurij Roztok (wójnaŕ Roztokec) z Radworja, dźesatnik w . . . wotdźělenju, kotrež maja lětarjam wobarać (Flieger-Abwehr-Abteilung). W tutej służbje roztřěli 4. hapryla 1918 pola Lilla wulki jendźelski lětak, tak zo na zemju padny. Z tutej wustojnosću zasłuži sebi też wón železny křiž.

175. Jurij Šołta z Kamjenjenskoho Haja, motorski kolesaŕ pola . . . baterije 15-centimetrskich kanónow. Jomu so započatk junija 1918 w Belgiskej poradźi, stojnišćo njepřećelskoho wójska spóznać, tak zo móžachu so naši wojacy z wuspěchom do njoho dać. Za to spožčichu jomu tohorunja železny křiž.

Z Baćonja. Leutnant Benno Symank, syn knjeza wyššoho wučerja kantora Symanka, wjednik jeneje kompanije 100. połka, dósta njedawno Albrechtowy křiž II. rjadownje z mječomaj.

Z Khrósćic. Před tydźenjom wozjewjachmy wo rjekowskej smjerći dweju wosadneju wojowarjow. A hižo zasy je sebi hrózbna wójna wopory z kćěwa našeje młodosće žadała. Zasy žarujetej swójbje wosady wo lubeju synow, na kotrejuž swoju nadźiju staješ. Z nimaj je ličba padnjenych z wosady 60 překročiła.

Pawoł Běr, syn kublerja Jakuba Běra z Kopšina. Wojowaše wot novembra 1917 we Francózskej, najprjedy pola Verduna a wot měsaca meje běše pola Reimsa. Swjatki přebywaše hišće na dowolu we lubej domiznje a wróćiwši so na bitwišćo namaka tam rjekowsku smjerć, přez kotruž so wróći nic wjacy do časneje ale do wěčneje domizny.

Jurij Wjeńka běše jenički syn kněžkarja Jakuba Wjeńki ze Smječkec. Na njoho staješ staršej swoju nadźiju; dyrbješe jónu zepjera jeju staroby być. Tola Bóh bě hinak wobzamknył. Kak zmužiće je wojował před njepřećelom, wo tym swědča joho wuznamjenjenja, zo bě sebi jako připóznaćo slěbornu a mjedźanu Friedrich-Augustowu medaliju a železny křiž zasłužił. Nětko pak je wuwojował a sebi też njebjeske připóznaćo zasłužił. Tak přinjese surowa wójna njesměrnje wjele zrudoby a hórkosćow do našich serbskich domow a swójbow a žada sebi wot nich najćežše wopory. Njech pak je też smjerć našich serbskich rjekow symjo za nowe postanjenjo, zakćěćo a wožiwjenjo našoho luboho serbskoho naroda w duchownym a narodnym nastupanju!

Z Kašec. 6. augusta t. l. dóńdźe tu zrudźaca powěsć, zo je so Jakub Rjeda, syn njeboh Jakuba Rjedy a joho mandźelskeje Marije rodź. Nowakec z Kašec, třělc mašinskich třělbow, w bitwach nad Marne zhubił. Najskerje je wot Francózow zajaty. Stoji we 21. lěće a nimale 1½ lěta w polu. Nadźijomnje dóstanje zrudźena swójba bórzy wěstu powěsć, zo je žiwy a njezranjeny.

Z Kamjenca. Wokrjesny skótny lěkaŕ August budźe hač do 31. aug. na prózdninach; za tón čas budźe joho zastupować wokrjesny skótny lěkaŕ kejžorstwowy veterinarny radźićel Steffani z Budyšina.

Z Biskopic. Zastupjerjo města wotpokazachu we swojim poslednim posedźenju namjet, zo měł so tu wosebity dawk za nježenjenych zběhać. — Dale poróča so wo zastaranju města z wuhlom. Při tym pokaza měsćanosta na to, kak wšelako a potajkim njesprawnje so wuhlo přidźěla. Tak n. př. dóstawa Žitawa 263, Budyšin 167, Lubij 97, a Biskopicy jenož 60 puntow wuhla na hłowu.

Z Lubija. Konjace mjaso móžeš, kaž hamtske hejtmanstwo wozjewja, jenož na wupokazki dóstawać; wupokazki pak zasy jenož, sy-li pola jenoho rěznika jako wotebjeraŕ konjacoho mjasa zapisany.

Ze Zhorjelca. Tu buštaj dwaj grichiskej wojakaj na 2 měsacaj k jastwu wotsudźenaj, dokelž běštaj khlěbowe znamki za 142000 gr. rozpředałoj. Znamki běštaj sebi wot někoho za 130 hr. kupiłoj a předawaštaj je po 2 hr. za 1000 gr. ludźom.

Wšelčizny.

Póstowe płaćizny zasy powyšene. Wot 1. okt. t. l. budźe so doma za listy 12½ pj., za ćežše dyžli 20g — 250 g 17½, za karty 10, za čišćane wěcy 5 pj., za tajke přez 50 g 7½ pj. zběrać. Za tajke listy, kotrež z póstowoho wokrjesa wuńdu, 20 pj., karty 12½. Też za pakćiki a telefoniske powědanjo so płaćizna powyši.

Wojeńske renty buchu powyšene. Štóž ma na nje prawo po zakonju 31. meje 1906, zastaranjo wojakow nastupowacym (Mannschaftsversorgungsgesetz), ma hižo wot 1. julija

powyšenu rentu dóstawać; powyšenjo so jomu zapowěsć njesmě.

196 měchow njepalenoho kofeja za něhdźe 800000 krónow w Čoplicach w Čechach we jenym jeničkim składźe wuslědźichu.

Čorny mór, najhórša natykowaca khorosć, zakhadźa tu khwilu w Chinje. Za jedyn jenički tydźeń zemrě njedawno 20000 ludźi; wjele stow tysac leži khorych a přecy hišće so khorosć hrózbnje rozšěrja.

„Žurkowanjo“ je předewšim we Wetterau, kaž nowiny wot tam wozjewjeja, tak so wuwiło, zo ludźo sebi hižo rady njewědźa a wojakow na pomoc wołaja. „Žurki“ běchu mjenujcy zdźěla tak khrobli a hrubi, zo sebi warjenja a sad sami bjerjechu. Z črjódami ćahaja woni po Wetterau, wobsedźerjo pak móža přihladować, kak jim kradnu. Generalne komando je wotpósłało wojakow, zo bychu ći wosebje na dwórnišćach za „žurkami“ łakali. — Hač budźe to dosahać?

Žurkowanjo, zo skoro wjetšoho móžno njeje, wuslědźichu w někotrych kupjelach při narańšim morju. We wšelakich hosćencach namakachu tam po něhdźe 5000—10000 jeji; dale wjele šinkow, kołbasow, połča, butry atd., po centnarjach stoješe tam muka, krupy, rožka, cokor — wšo nažurkowane. Někotrežkuli hosćency dachu sebi dwójcy, trójcy telko mjasa přidźěleć hač bě jim postajene. Zasłužby, kotrež wšelacy z tohole žurkowanja mějachu, su jara wulke: někotryžkuli njeměješe do wójny ničo, nětko ma wulke zamoženjo.

Kěrluše
Pobožnoho Wosadnika.

Prjedy hač do wobdźěłanja nowoho wudaća Pobožnoho Wosadnika so dach, a dokelž wosebje šule za kěrlušemi žadachu, rozpósła so wokolnik, po kotrymž móžachu kk. duchowni a wučerjo swoje přeća a měnjenja kěrlušow dla wuprajić.

Hižo Hórnik bě Waldowe kěrluše kruće sał; tak přija wón z Waldowych 40 rańšich kěrlušow do Wosadnika 12 a z 26 wječornych 8 kěrlušow, toho runja sčini też z posmjertnymi, póstwječornymi a pohrjebnymi kěrlušemi. Powšitkowne měnjenjo wosebje kk. organistow běše, zo móže so we Wosadniku hišće něšto kěrlušow wuwostajić, dokelž so někotre jara zrědka spěwaja, někotre z cyła nic. Přećiwo přewulkej radikalnosći pak so tola na to pokazowaše, zo naši wosadni kěrluše nic jeno spěwaja, ale też čitaja, wosebje kěrluš rady dale čitaja, hdyž je so jena abo něšto štučkow wuspěwało. Z nowa so zasy na to pokazowaše, zo dyrbi so w ličbach kěrlušow wšomu mylenju zadźěwać. Tuž so wobzamkny, zo so też ličba wuwostajenoho kěrluša z nowa woćišći ze spomnjenjom „wuwostajeny“. — Derje wšak běše było, hdy bychu ličby přijatych kěrlušow za sobu šle — njedźiwajcy wuwostajenych — tola dotalne wudaća Wosadnika dyrbja so pódla nowoho też dale trjebać móc, tohodla dyrbješe so tónle wupuć wuzwolić.

Přeća kk. duchownych a wučerjow w tym nastupanju sym nimale wšitke dopjelnił. Jedyn abo někotre kěrluše pak, kotrež běchu derje wuwostać móhłe (na př. jedyn na swjatu Mariju Madlenu) sym tola wobkhował, dokelž mamy za nje wosebite melodije abo hłosy w našej knizy za pišćele, zo by też w tym so mylenju a njerunosći zadźěwało, a zo bychmy te hłosy zdźerželi.

Při přehladowanju našich kěrlušow tola hišće někotre njerunosće nadeńdźech, kotrež běše w prěnim a druhim wudaću wóčko zminyło. To sym porjedźił, tola po móžnosći tak, zo njetrjeba myleny być, štož prjedawše wudaćo Wosadnika trjeba. Podam pak tola zapis tutych přeměnjenjow, zo by sebi kóždy we swojim starym Wosadniku to naspomnić móhł. Je to jeno słowo, złóžka abo sylba. Hišće chcu to přispomnić, zo sym **ryčeć** a **ryč** wostajił město **rěčeć** a **rěč** kaž nětkle pisamy.

Ważnu nowotu sym kěrlušam přidał. Z dobrym prawom kk. organistojo skorža, zo je spěwanjo kěrlušow poćežene, dokelž wšelacy njerozeznawaja, kak daloko vers kěrluša dosaha, kak maja słowa a sylby we spěwanju rozdźěleć, hdy pozastać. Tuž sym w kěrlušach hwěžki * přistajił, hdźež je w notach fermata a hdźež ma spěw pozastać, w někotrych kěrlušach też hišće stołpik !, hdźež so we spěwanju krótša zastawka wobkedźbuje.

Wuwostajene su w nowym Wosadniku sćěhowace kěrluše:

Čo. 6. Tón dźeń so wopokazuje.
„ 9. O ty najswjetša Trojica.
„ 16. O Jězu, ty mój Knjez a Bóh.
„ 21. Wótče wzmi ty.
„ 52—56 z łaćonskeje Božeje mšě: maja so w prěnim dźěle „Modlitwy“ přijeć.
„ 61. Přińdź a rozswěć (hł. čo. 11).
„ 124. Ta jědź najlěpša.
„ 158. Budź khwalen' Jězus.
„ 269. Jan wot maćerje.
„ 292. Ja dyrbju tón swět.
„ 304. Tak khětře, kaž kłok.
„ 312. Nětk budźe moje ćěło.
Čo. 315. Nětk wy mje k rowu donjesće.
„ 330. Ach, ja Hadamowe dźěćo.
„ 337. O swětło, swjata Trojica — měješe też wuwostać. Dokelž pak bě na poslednim listnje hišće ruma, sym tón kěrluš też přijał, jeno 9. stučka, za kotruž ruma njezbu, je wuwostała. Wšo hromadźe je 13 kěrlušow wuwostajenych a 5 łaćonskich do prěnjoho dźěla pokazanych, tak zo je jich hišće 328 wostało, 4 wjac hač bě w prěnim wudawku Wosadnika.

Wšitke přeća njejsym dopjelnić móhł. Tak sym 81 a 83 wobaj přijał, dokelž móže so kóždy po druhim hłosu spěwać a so mi přełožk wosebje 83 prawje přihódny zda. Kěrluš 137 „O swjata nóc“ sym swěru wurunał, tak zo budźe so nětk lěpje spěwać hodźeć. — Tam a sem w kěrlušach złóžka w texće pobrachowaše. Spěwajo sym kěrluše štučku za štučku přehladował a porjedźał a wudospołnił, štož bě trěbne, tak zo so nadźijam, zo budźe wšo w rjedźe. To płaći wosebje wo kěrlušu 242 „Chcemy njebjesku kralownu w česći měć.“ Kěrlušaj 254 „O słódka knježna wšěch knježnow“ a 296 „O ćežki Boži sud“ njejsym prótšił. Ludźo su na njej zwučeni a sebi wosebje posledniši mnozy waża.

Małe přeměnjenja w někotrych kěrlušach na wosebite cedulki sćišćeć dam, zo móža sebi je tajcy, kotřiž stare wudaćo Wosadnika dale trjebaja, w nim naspomnić.

Nowomu wudaću Kěrlušow přeju bohate Bože žohnowanjo na puć. Prälat Skala.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1097. Michał Kokla z **Kulowa**; 1098. Pětr Mawki z **Noweje Wsy**; 1099. Marija Pjacec z **Kulowca**; 1100. Rečela z **Kočiny**; 1101. wučeŕ Józef Hajna ze **Zdźerje**; 1102. P. Jan Kocian we **Wienje**; 1103. Michał Wincaŕ (w polu) z **Jaseńcy**; 1104. Hana Jeršikowa ze **Stareje Cyhelnicy**; 1105. Michał Rjek z **Nowych Bóšic**; 1106. Jurij Rachela z **Hory**; 1107. Jakub Bělk z **Noweje Wjeski**; 1108. Madlena Mikelowa z **Worklec**; 1109. Jan Šneider (w polu) ze **Smječkec**; 1110. Madlena Młynkowa z **Noweje Jaseńcy**; 1111. Jakub Šěrc z **Khróšćic**.

Za fond towarstwa: N.N. z Now. Wjeski 1 hr. 60 pj.

Za nowu cyrkej we Wotrowje.

Dale dari přez redaktora: k. wojeński pólny faraŕ dr. theol. Józef Jakubaš **100 hr.**

Před dwěmaj njedźelomaj je so **w Róženće w cyrkwi čorny filcowy kłobuk přeměnił.** Štož jón ma, njech jón pola **Michała Lehmanna we Łusču** čo. 15 woteda, hdźež móže swój dóstać.

Kedźbu! **Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćeŕnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne.** **Kedźbu!**

Dwójcy skhorjewši, najprjedy na zahorjenjo płucow a potom mozhowych kóžkow, wumrě nam po surowych bolosćach srjedu 31. julija 1918

naš bolosćiwk wot naroda, Michał Tadejk.

Dožiwi 15 měsacow a 10 dnjow. Kelko je wbohušk tu čas swojoho žiwjeńčka wućerpjeł, wěstaj jeno mać a dźěćo. Sobotu 3. aug. joho kipre ćěłko pokhowachmy. Luby synko, luby bratřiko — dobru nóc!

Bóh zapłać najnadobnišo wšitkim, kotřiž su Tadejkej hdy kajkižkuli skutk křesćanskeje miłosće wopokazali (při křćeńcy, w khorobje, při smjerći a pohrjebje). Pola Knjeza nad žiwjenjom a smjerću wón za swojich dobroćeri proš — -- —

Najmjeńši z nas je wotešoł najprěńši a — najrjeńši w křesťničcy bjez próška z přewodom swojoho jandźela. To nam wosłodźa hórkosć zrudoby. Zastupnika mamy ze swojeje srjedźizny pola Boha, přećela dźěći, hdźež wěčne swětło nanajkrasnišo so swěći.

Wučeŕ Nawkec swójba w Radworju.

Wróćiwši so wot rowa našoho nam přezahe wotwołanoho mandźelskoho a nana

Jurja Krala ze Sernjan

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su toho luboho zemrětoho hišće po smjerći počesćili, na póstywječorach za njoho so modlili a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój

wutrobny dźak a „Zapłać Bóh!“

Wosebity dźak njech je też česćenym gmejnskim předstojićerjam, kotřiž su swojoho towarša k rowu njesli.

Zrudźena zawostajena mandźelska z dźěćimi.

Ćežki wopor je sebi tuta krawna wójna wot nas žadała. 16. julija wot granaty ćežko do khribjeta ranjeny wumrě nazajtra rano pola Reimsa rjekowskeje smjerće naš njezapomnity horcolubowany syn, bratr a swak

Pawoł Běr z Kopšina

wojak w pěšim połku čo. 351, mějićel železnoho křiža II. rjad. Wón bu 18. julija w lěsu pola Reimsa w kćěwje swojoho žiwjenja, w 21. lěće, pokhowany. Tam nětko wotpočuje w cuzej zemi, drje zdaleny wot nas, stajnje pak njezapomnity. Kónc maja za njoho ćeže a hórkosće časnoho žiwjenja. Zańdženu póndželu wotmě so za njoho posmjertna Boža mša, a wuprajamy najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh“ za wobdźělenjo. Joho dušu poručamy dale pobožnym paćerjam wěriwych!

W **Kopšinje** a w **Ralbicach**, 4. augusta 1918.

Hłubokozrudźenej Běrec a Kućankec swójbje.

W najhłubšej zrudobje wozjewjamy zrudnu powěsć, zo je 24. julija w jenym pólnym lazarećе, hdyž bě 1. julija na francózskich bitwišćach ćežcy do hłowy ranjeny, ze swjatymi sakramentami wobstarany, rjekowskeje smjerće wumrěł naš droholubowany syn, bratr a swak

Jan Wjenka ze Smječkec

wojak w połku pěškow čo. 103, wobsedźeŕ mjedźaneje a sćěborneje Friedrich-Augustoweje medalije a železnoho křiža. Wón bu 24. julija tam z wojeŕskimi česćemi pokhowany swojeje staroby 33 lět. Drohoho zemrětoho poručamy pobožnym paćerjam wěriwych. Ty pak, luby Jano, wotpočuj w khłódnym dalokim rowje. Wostanješ nam stajnje w dobrym wopomnjeću. Njech je ći cuza zemja lohka!

W **Smječkecach**, 4. augusta 1918.

Hłubokozrudźenaj staršej a Kubicec swójba w Njebjelčicach.

Po swjatej Božej woli zemrě pjatk 2. augusta wječor w 1/2 7 hodź. po krótkej khorosći naš luby bratr, swak a wuj

Jan August Nowak w Budyšinje

tachantski zwóńk na wotpočinku a veteran z lět 1866 a 1870/71

a bu wutoru 6. augusta na Mikławšku swojeje staroby 73 lět 3 měs. 4 dny k poslednjomu zemskomu wotpočinkej pokhowany.

Wšitkim, kotřiž su zemrětomu při póstywječorje a pohrjebje poslednju česć a lubosć wopokazali a za joho khudu dušu so modlili, wuprajamy z tutym swój **najwutrobniši dźak** a nutrne **„Zapłać Bóh tón Knjez“**, jich z dobom prošo, zo chcyli też dale ze swojimi paćerjemi na njoho spominać.

W **Khelnje**, **Budyšinje** a **Drježdźanach** na dnju pohrjeba, 6. augusta 1918.

Zrudźeni zawostajeni:
Michał Nowak a mandźelska Hana.
Jakub Nowak a mandźelska Wórša z dźěćimi.
Pětr Nowak a mandźelska Ernestina z dźěćimi.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 33. | Budyšin, 17. augusta 1918. | Lětnik 56.

Staršiski dom.

(Wot wjerchbiskopa A. Bertrama.)

Woprašeš-li so muži, kotřiž su we swěće sławne dokonjeli, komu podłožk a móc swojoho wuspěšnoho skutkowanja a zboža připisuja, potom njewjedu nas woni do turněrnjow a na hrejnišća, nic do muzejow a dźiwadłow, ale z wjetša do dźěłarnje swojoho nana a bydlenja swojeje maćerje. Hišće po lětdźesatkach spominaja woni z dźakom, kak přikładnje swědomiće a swěrnje staj nan a mać swoje winowatosće wukonjałoj; jich dopomnjeco njese jich přecy zasy tam, hdźež wonaj staj k poslednjomu wotpočinkej pokhowanaj. To derje začuwaja, kak nanowe wóčko přecy hišće jich žiwjenjo wobkedźbuje, a zo maćerna wutroba za nich ženje njepozastanje, byrnjež tež hižo bić přestała.

A tu leža najhłubše mocy za woćehnjenjo a wukubłanjo młodosće.

Hižo swjate Pismo nam tole dopokazuje z raznymi słowami: nanowe požohnowanjo natwarjuje dźěćom dom; maćerne pokleco jón potorha; wone powěda wo hrěchach staršeju, kotrež Bóh na dźěćoch hač do 4. stawa khosta.

Tak wukhadźa žohnowanjo abo pokleco wot nana a maćerje. Tola nic jenož staršeju hubje připowědujetej žohnowanjo a pokleco: hišće bóle žohnuje a zahubja dźěło a zadźerženjo nana a maćerje.'

To su potajne nitki, zaplećene do našich žiwjeńskich podeńdźenjow a wosudźenjow.

Wězo je wěrne, zo je skónčnje tež kóžde dźěćo za swoje skutki zamołwite. Kaž pak mamy mjaso a krej wot swojeju staršeju, tak mataj wonaj tež najwažniši wliw na zmyslenjo a začuwanjo, přeswědčenjo a zasady swojich dźěći. Z toho wuliwa so žohnowanjo a njezbožo. Dźěsćowe ćěłko sněba do so powětr jstwy, we kotrejž staršej bydlitaj, joho duch pak jeju zmyslenjo. Dźěsćowe ćěłko dóstawa žiwnosć wot maćerje; joho wóčko a wucho pak přijimatej wobraz a skutki; mysle a rěče staršeju začišća so dźěsću do wutroby; haj same pohiby wobliča a zynk hłosa swojeju staršeju dźěćo do so bjerje a zasy wot so dawa.

Mnozy su hižo młodźi skaženi, a wot nich njeje tež za přichod ničo wočakować. Woni sami to začuwaja a su tak njezbožowni z herbstwa, kotrež su wot nana a maćerje přewzali. Tohodla tež ludy do zahubjenja kroča, kotrež přizwoleja, zo so najswjećiše a najsylniše mocy, kotrež je Bóh k zbožu swěta čłowjekej dał, mjenujcy nabožnosć, ze swójbow kradnje a rubi. Tuž tež wjednicy a přećeljo, młodosće přecy zasy staršich napominaja, zo bychu sebi tola husto zamołwjenjo dawali, hač to, štož swojim dźěćom přiswojeja a přiwučeja, tym budźe to žohnowanjo abo pokleco.

Přez čo pak skutkuja starši najhłubšo na dźěćo a joho duchowne žiwjenjo? Nic přez same abo mnohe napominanjo a swarjenjo; to je dźěćom jenož k wotsudźe. Tež nic přez zwonkowne srědki; te njepłodźa znutřkowneje, žiwjaceje mocy. Same wukonjenjo nabožnych skutkow čłowjeka njeznadobuje a nima rozsudnoho wliwa, hdyž so stawa z přiwučenja, a dokelž je to tak wašnjo we wosadźe. Za to swědča wotpady młodostnych, kotřiž su z katolskich wsow so něhdźe přesydlili. To su tajke hólcy a holcy, při kotrychž móc nabožnosće na wutworjenjo powahi hłubokoho wliwa dobyła njeje. Jězus pokazuje na to we swojim přirunanju wo syjerju. Dale pak nima tež rozsudnoho wliwa na duchowne wuwiće dźěsća šulska wučba, a byrnjež tež nanajlěpša była. Najwjacy ważnosće a mocy ma kharakter a z wopornosću wožiwjeny přikład staršeju abo wukubłarjow.

Tohodla činja wěrnje nabožni starši a wukubłarjo, kotřiž při swojim prócowanju wo dobre wašnjo sebje zaprěwaja a su při tym woporniwi, wjacy za wukubłanjo młodosće, hač wučeni wukubłarjo bjez dobroho wašnja a kruteje powahi. Ze staršeju jich sebjezaprěwanja, kotrež swoje swjate powołanjo wukonjejcy na so bjeru, wuliwa so bohate žohnowanjo za wutworjenjo dźěsćoweje duše a wutroby. Hdźež tohole njeje, tam je prózdne wšě wukubłanjo. Ze swójbow, w kotrychž nabožnej staršej ćicho a woporniwje stutkujetaj, wukhadźeja najzbožowniše narody.

Hlejće, lubi starši: dźěsćowa wutroba je kaž wósk. Wam bu dowěrjene, zo směće a maće zygel do nich zaćišćeć. Ma-li pak wón so derje zaćišćeć, dha ma wutroby wósk być ćopły a mjehki. A wón ma so sćoplić a zmjehčić wot wašeje woporniwosće a potom zasy ztwjerdnyć přez krutosć wašeje powahi. A tónle zygel zatłóči so tak hłuboko, zo z wjetša žana móc a žadyn wliw joho njewumaznje. Tohodla je Bóh tón Knjez dźěsću tak kedźbliwe wóčko a wucho spožčił a z nimaj wone swojeju staršeju wobkedźbuje cyły dźeń — bóle dyžli sebi staršej to myslitaj . . .“

Tohodla, starši: chceće-li swojim dźěćom po sebi zawostajić zbožo, zbožo za tutón čas a tamnu wěčnosć, kedźbujće na samych so, zo byšće přecy dawali dobry nabožny přikład, předewšim tež woporniwosće a sebjezaprěwanja.

Wójna.

Mjez Ancru a Avru

přimachu Jendźelčenjo štwórtk 8. aug. rano naše linije po krótkim nahłym bubonskim wohnju. Runjež běchu naši nadběh z teje strony hižo wočakowali, radźi so tola wulkej syle njepřećelskich tankow so přez naše stojnišća pěškow hač do artillerije dobyć. Sylna kurjawa njepřećelski nadběh zakrywaše. K połnocy wot Sommy naš napřećiwny stork njepřećela zasy zahna, mjez Sommu a Avru pak wostachu naše stojnišća z dźěła wokoło 10 kilom. hłuboko w njepřećelskich rukach. Naš napřećiwny stork zastaji njepřećelski nadběh na liniji Marceurt—Harbonnieres—Caix—Fresney—Contoire. Nowa linija je něhdźe 25 km. dołha.

Zo smy při njepřećelskim postupje njesnadnje škodowani, njehodźi so prěć. Zhubjenu krajinu móžemy zabyć, ale smy tež jatych přisadźili a kanóny, kaž naša wójnska rozprawa přida; kelko, wona njepraji. Jendźelska rozprawa rěči wo „wšelakich tysacach“ jatych.

Nazajtra so nadběhi wospjetowachu. Skoro wšudźom bu njepřećel wotpokazany, jenož wosrjedź fronty přińdźe něšto do prědka. Naše napřećne nadběhi joho k wječoru wot Lihons a k ranju wot linije Rozieres—Arvillers zadźeržachu. W nocy buchu naše nad Avru a damskej rěčku wojowace wójska do zadnich linijow wróćo wzate. — W dalšich ćežkich wojowanjach, kotrež so hač k rěcy Oise wupřestrěwachu, njeměješe njepřećel dalšich wuspěchow, zhubi pak wjele ludźi.

Tute wojowanja nawjedowaše na njepřećelskej stronje jendźelski generalissimus Haig. Pod nim stojachu wosebje awstraliske a kanadiske divisije; jendźelske běchu hišće z francózskimi naměšane. Nałożene tanki běchu lóžše hač prjedawše, za to pak spěšnišo hač infanterija jědźechu. Njepřećelski wuspěch je k wobžarowanju, njepřemeni pak powšitkowne wobstojnosće na bitwišćach, nam je so wjacy podobnych nadběhow hišće lěpje radźiło.

Jendźelske łódźe,

z najmjeńša 25 najwjetšich, 6 kabatowych křižakow a zničerjow a torpedowych přijědźe 11. aug. k němskomu mórskomu wujězdej. Z nimi jědźeše tež 6 spěšnych łódźi, kotrež drje dyrbjachu z torpedowymi hromadźe miny wusywać.

Naše na friziskich kupach strażowace łódźe jendźelske łódźstwo pytnychu a je hnydom přimachu, z bombami a mašinskimi. Tři spěšne njepřećelske łódźe buchu zničene, tři ćežko wobškodźene; jedyn křižak a jedyn torpedowy čołm buštej wot bombow trjechenej, posledni tak ćežko, zo so podnurješe. — Hdyž naše wójnske łódźe po dóstatej powěsći přijědźechu, běchu njepřećelske łódźe hižo wotjěłe.

Naši zhubichu při wojowanju jedyn powětrnik a jedyn lětak, Jendźelčenjo po jich rozprawje šěsć motorskich łódźi. — Wjele wuspěcha potajkim wulke jendźelske łódźstwo ze swojim wulětom do němskoho morja mělo njeje.

We hłownym lěwje

běchu tele dny ważne wuradźowanja wo wójnskich a politiskich należnosćach. Pola kejžora běchu tam zhromadźeni kancler Hertling, Hindenburg, Ludendorff, statny sekretar z Hinze, Helfferich a awstriski kejžor Karl z přisłušnym přewodom.

Na zapadnych frontach

je posledni čas skoro napadnje změrom; jendźelske a francózske nadběhi su so wutupiłe.

Wo poslednej ofensivje ententy pisa šwedska nowina „Aftenbladet“:

Što je ententa z bitwu pola Mondidier dobyła?

Něhdže 30000 jatych a 500 kanónow. Dobytk na krajinje jenož tak daloko něšto płaći hač je za nowu stojacu wójnu jako podłoha khmany. Němske wójsko je jenož mało wosłabjene, tak zo móže ententa nowu němsku ofensivu z najmjeńša w samym wobsahu wočakować kaž w měrcu. Jedna so tu jenož wo jenotliwu episodu, kajkaž móže we wšěch wójnach zastupić, njech je dobyćo tak wěste hač chce. Próca ententy, Němskich z Francózskeje wuhnać, je cyle bjez wuhlada.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Admiral z Holtzendorff, šef łódźstwowoho staba, je khorowatosće dla swoje zastojnstwo złožił. Na joho městno stupi admiral **Scheer**; wón je 55 lět stary a sławnje znaty přez bitwu pola Skageraga, hdźež wón 31. meje a 1. jun. 1916 dobyćerscy přećiwo Jendźelčanam wojowaše.

Luxemburgska.

Při wólbach do nowoho sejma, kotrež ma wustawu přeměnić, wobkhowa prawa strona 23 sydłow a wostanje z tym najsylniša strona, nima pak sama za so wjetšiny. Liberalni zhubichu 10 sydłow a maja jich nětko jenož 11. Nowy sejm budże z druhimi stronami hromadźe móc přećiwo liberalnym powšitkowne wólbne prawo zawjesć, za to by prawa strona wojowała.

Wukrajna.

Mordaŕ generalwyška Eichhorna Denskej bu 10. julija wobwěšany. Za sobuwinowatymi so hišće slědźi.

Ruska.

Němske pósłanstwo w Ruskej je swoje sydło z Moskwy do města Pskow při pejpuskim jězoru přepołožiło, zo by stracham za žiwjenjo bóle wućekło. Pskow leži we wokrjesu němskoho wliwa.

Za carinu a jeje dźowki je swj. wótc pola ruskoho knježerstwa so zamołwjał, zo bychu so wone do Europy přewjesć směle. — Revolucionarna strona by carinu najradšo sudźiła, wosebje jeje poćahow k Rasputinej dla.

W Americy

su nowy wojerski zakoń přiwzali, po kotrymž dyrbi kóždy wot 18. hač do 45. lěta wojak być.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Radostny a swjatočny swjedźeń za Budyšsku wosadu bě njedźela 11. aug. Nowy woswjećeny knjez Michał Kětan ze Słoneje Boršće woswjeći w farskej cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje prěni wopor Božeje mšě. Bohate a radostne wobdźělenjo wosadnych, wulkotne přihoty z jich strony swědčachu žiwje wo tym, kak bě sebi cyła wosada swjatočnosće tutoho podawka wědoma a zo so zbožowna čuje, zo móže zasy jenoho ze swojich synow Knjezowej służbje poswjećić.

Přewodźany wot najdostojnišoho knjeza tachant. seniora, praelata Skale a wosadneju duchowneju kk. Hejduški a Justa zastupi krótko do 9 hodź. knjez primiciant do Božoho domu, hdźež joho pišćelow hłosy a wosadnych spěw radostnje powitachu; też postrowi joho družka Delanec z Hornjoho Wunjowa z hrónčkom. Něhdže 16 družkow, mjez nimi dwě małej za njesenjo krony a wěnčka, bě so tu zestupało, zo bychu we swjatočnym ćahu młodoho měšnika k wołtarjej wjedle.

Hdyž bě tu krótku cyrkw. modlitwu dokonjał, sćěhowaše primicne prědowanjo, kotrež měješe wjeledost. knjez farař Rjeda-Hajničanski. Wón rozestaji, što je katolski duchowny za swoju wosobu, za swjatu cyrkej a hinity swět. Při Božej mši asistowachu knjezej primiciantej horjeka hižo naspomnjeni knježa. Na khórje pak spěwaše měšany khór, kotryž bě sebi k. cyrkw. wučeŕ Šołta wosebje k swjedźenjej wutworił a wuwučił, łaćonsku missu wot Gollera (opus 34). Tónle spěw, dostojnje a wustojnje přednjeseny, spožči swjatočnosći wosebje swjatočny raz a je jara k porjeńšenju swjedźenja přinošował. Powšitkownje bě připóznaćo a dźakownosć spěwarjam a spěwarkam a jich njesprócnomu dirigentej słyšeć. Po dokonjanej Božej mši zaspěwa nowy měšnik „Tebje Boha khwalimy“; na to wudźěleše wosadnym primicne požohnowanjo.

Nimo cyrkw. swjatočnosćow běchu so też swětne přihoty stale, zo by radostny dźeń młodoho měšnika a Kětanec česćeneje swójby prawje rjenje so woswjećił, a to předewšim w ródnej wjescy k. primicianta, we Słonej Boršći. Rjana ličba přećeli a znatych bě so tam na „kwas“ zešła; k nim přitowaršichu so popołdnju skoro wšitcy Budyšscy duchowni, też k. kan. dr. Rotzinger, praeses serbskoho seminara w Prazy, a najdostojn. knjez biskop dr. Löbmann.

Drohotne a mnohe primicne dary, kotrež móžachmy při tym wobdźiwać, swědčachu wo lubosći, kotruž k. primicant a joho swójbni daloko a šěroko, wosebje pak we wosadźe wužiwaja, dale wo tym, kak naš serbski katolski lud z wutroby podźěl bjerje na swjatej wěcy, kotruž ma sobu za swoju. Za to rěčachu też rjane hrónčka, kotrež někotre małe a wjetše družki k. primicianta z nimi do joho ródnoho domu witajcy, přednjesechu: kaž Marija Welsec z Hněwsec, Ilsa Momertec z Kamjenic, přiwzata wot k. kublerja Krala w Čemjercach, a Marja Gudźic z Dalic.

— Zrudna powěsć dóńdże srjedu k nam, zo je najdost. knjeza praelata Kummera, praesesa Drježdźanskoho konsistorija a dwórskoho kapłana, Boža ručka zajała, a zo skoro žaneje nadźije na wotkhorjenjo njeje. Knjez praelat bě na přeće krala Friedricha Augusta do Moricburga přišoł, zo by tam při wěstym triduum, kotrež bě kral zarjadował, prědował. Hdyž so w kapali na to drasćeše, kłó joho w khribjeće; wón dóńdże pak hišće na klětku. Tam pak bórzy wjacy jasnje poróčeć njemóžeše, też pokaza so tak hubjeny, zo joho zwónk a generalny major baron O'Byrn z klětki dowjedźeštaj. Ducy do swojeje jstwy žno njemóžeše wjacy prawje hić, prawa strona bě zlemjena. Tam zhubi też bórzy dospołnje wědomjo, kotrohož hač dotal hišće zasy dobył njeje.

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(7. pokračowanjo.)

Po tymle wotpuću móžemy so do Budyšina wróćić. Kaž hižo podachmy, bě probst Hieronymus z Kommerstaedt přikład skoro wšěch Mišnjanskich kanonikow sćěhujo 1559 lutherskomu wuznaću přistupił. Bě z dobom archidiakon Budyšskoho a Zhorjelskoho wokrjesa a Wurcynski tachant był. Tehdom też, kaž wěmy, Budyšski tachant Hieronymus Rupertus, horliwy katolik, wumrě. 28. junija 1559 dóńdże na tachantstwo Ferdinandowa přikaznja, zo ma nowoho tachanta wolić, štož bě jara nuzne, přetož lutherscy visitatorojo wjercha so hižo hotowachu, też we Łužicy swoje dźěło započeć. Ze Stołpina, kotrohož bě so, kaž słyšachmy kurwjerch 1559 zmocował, tak zo bě dyrbjał biskop do Wurcyna ćeknyć, woni spytowachu, katolskich fararjow we Łužicy, hdyž so jim njespodobachu, wotsadźeć a wuprózdnjene městna z jim posłušnymi wobsadźeć, z cyła wustupowachu we Łužicy, kaž bychu biskopsku móc měli, kaž Vicky k lětej 1559 podawa: „Immediate saxonici visitatores iurisdictionem episcopalem in Lusatiam involare, catholicos ad se citare et parochos eicere conati sunt, lutheranismum totis viribus propagando.“ To wosebje płaći wo 7 k Stołpinjanskomu hamtej słušacych wsach: Schwarznauslitz, Gnaschwitz, Gurig, Singwitz, Schlungwitz, Doberschau a Grubschütz, kotrež so, tak so pola Augusta hórša, von einem wendischen papistischen prediger zu Bautzen versorgt würden = wot serbskoho, bamžej poddatoho prědarja w Budyšinje wobstaraja. Gmejny pak so tu njedachu naréčeć. Augustowi visitatorojo su też na tym wina, zo katolska cyrkej Hodźij zhubi. Nichtó jim napřeco njestupi a też njemóžeše, tak dołho hač słaby, njezbožowny Mišnjanski biskop Jan, formalnje jurisdikciju nad Łužicu wobkhowaše. Łužica w tymle padźe sobućerpješe a to tak dołho, hač wot Mišna wotwisowaše. Na to so visitatorojo powołachu a bychu zawěsće dócpěli, štož chcychu, hdyž njeby mudrosć a swěra němskoho kejžora, čěskoho krala, na to dźěłała, zo so Łužica też cyrkwinscy wot Mišna wotdźěli: We Wienje strach, kotryž katolskej cyrkwi we Łužicy hrožeše, spóznachu a ze wšěmi mocami so prócowachu, zahubjenjo wotwobroćić, dokelž dźěn bě Łužica kejžorej bližša hač Mišno.

Hdyž bě Mišnjanski biskop swojeje słabosće a njehańbitoho zakhadźenja kurwjercha dla snadź tehdom hižo wot katolskeje wěry wotpadnył, njemóžeše tola swoje swědomjo změrować, kaž wot Boha a človjekow wopušćeny a zahubjenju podaty tak dołho, hač ma hišće jenož kusk swědomja, so prócuje, telko, hač móžno, wot so ćisnyć a krutej, zbožownišej rucy přepodać, zo by po móžnosći mało ze sobu do zahubjenja sćahnył. Tak bě też njezbožowny biskop Jan IX. rady zwólniwy, Łužicu wot Mišna wotdźělić, zo by so znajmjeńša tuta wěrje wukhowała. Štož bě drje jomu kejžor mjelčo namjetował, to rady činješe: za duchownu jurisdikciju mjenujcy w Hornjej Łužicy dostojnosć założić, kotraž by so biskopskej runała a při tym njewotwisna wot Mišnjanskoho biskopstwa była. Dokelž so za tele zaměry Budyšske tachantstwo najlěpje hodźeše a tohodla też wot kejžora hižo postajene bě, bu nětko też wólba Budyšskoho tachanta wjele ważniša, hač hdy prjedy, a ćim ważniša, dokelž drje Budyšski probst na dołhe časy lutherski budźe, a za Budyšske tachantstwo probstwo nic jenož zhubjene budźe ale też ćeža a wobćežnosć, kaž kóń, kotryž žerje ale njedźěła. Swědči tohodla wo mudrosći kejžora, zo so wo wólbu dostojnoho muža za tak ważne městno wurjadnje zajimowaše. 28. junija 1559 kaza, kaž hižo spomnichmy, Budyšskim kanonikam „sorgsam einen Dechanten zu wählen, da aus dem bisher erfolgten Stillstande und dem Abzug des verheirateten Propstes, sowie infolge des Gerüchtes, daß sich der Bischof von Meissen von der alten katholischen Religion in die neue Lehre eingelassen habe, (zjawnje so to hišće stało njebě) sich in den katholischen Pfarren allerhand Zerrüttung zeige.“ Dyrbja, bjez toho zo na woženjenoho probsta dźiwaja, po swojim starym khwalbnym wašnju přihodnu wosobu wolić, kotraž by so k dohladowanju nad fararami w Hornjej Łužicy a

Hišće wječor wudźěli so jomu w přitomnosći krala a wjacy pryncesnow swj. wolijowanjo khorych a smjertny wotpusk. Nazajtra bu knjez praelat do khorownje šěrych sotrow do Drježdźanskoho Bjedrichowoho města přewjezeny.

— 10. t. m. swjećeše najdost. knjez biskop Fritzen-Straßburgski swoje 80. narodniny. To nas w Sakskej tež tohodla wosebje zajima, dokelž bě mjenowany knjez dołhe lěta z wukubłarjom sakskich kralowskich pryncow, tež nětčišoho krala Friedricha Augusta.

— Po 28lětnej służbje je 15. t. m. wyšši měšćanosta dr. Kaeubler khorowatosće dla swoje zastojnstwo złožił. Při tejle składnosći spožči jomu kral hódnosć a titul tajnoho knježerstwowoho radźićela a město pomjenowa joho za swojoho čestnoho měšćana. Na samym dnju rozžohnowa so wón swjatočnje wot měšćanskeje rady a zastupjerstwa.

Dźeń prjedy, wječor w 6 hodźinach, sta so wólba nowoho měšćanosty. Z 61 kandidatow bě wólbny wubjerk tšoch do wužšeje wólby připuščił; z njeje wuńdźe jako woleny měšćanski rada Herrmann Niedner z Kamjenicy. Z 34 wotedatych hłosow dósta wón 29; justicny radźićel dr. Herrmann 2.

Nowy wyšši měšćanosta je 1872 w Drježdźanach rodźeny a je lutherskoho wěrywuznaća.

Z Kamjenca. Při tudomnej katolskej šuli dósta knjez Benno Cyž, kotryž je tu wot započatka tohole lěta z pomocnym wučerjom, statne městno.

Ze Zhorjelca. Hribow, kaž hižo dołho telko tu na wikach widźeć njebě, bu tu wutoru na předań přiwjezenych. Hižo w nocy w 1^{05} běchu serbske žónske z Wojerjowskoho wokrjesa z ćahom sem dojěle. Z hromadami poskićachu tu wone čerwjene kozaki, kokoški, butrowe a całtowe hriby na předań; tež wjele, tola nic telko, bě prawakow. Runje za nimi pak so jara doprašowachu, a dawaše so tež za punt 1—1,20 hr., za mjeńše samo hač po 1,50 hr. Płaćizny za druhe družiny njeběchu tak wulke; wone tež hłubšo do dopołdnja přecy bóle spadowachu; skónčnje hač niže hriwny. Najmjenje płaćeše so za całtowe hriby; samo niže 30 pj. za nje dawachu, ćim dale dopołdnjo pokračowaše. Kaž bě dowidźeć, bě wšěch hribow wjele stow puntow.

W Sólnorodźe wuzwoli tamniši metropolitski kapitl na městno njedawno zemrětoho wjerchbiskopa Kattnera dotalnoho joho swjećacoho biskopa, dr. Ignaca Riedera.

Zastupjeŕ swjatoho stoła měješe do Chiny přińć. Kaž pak nětko rěka, je bamž to wotstorčił, dokelž je Francózska přećiwo tomu protestowała.

Wšelčizny.

Za wudowy a syroty! Wot 1. julija tohole lěta maja wudowy a syroty po padnjenych wojakach powyšenu rentu dóstawać. Njedźiwajcy na skhodźeńk, na kotrymž padnjeny muž abo nan při wojerstwu stoješe, ma so měsačnje wudowje 8 hr., połsyroće 3 hr., dospołnej syroće 4 hr. wjacy renty wupłaćić, hač su dotal dóstawałe. Tele dopłaćenja smědźa so tež tajkim potrěbnym zawostajenym dawać, kotřiž swójbneje podpjery njebjeru. Rozsudźejo, štó je potrjebny, njesměd́ža gmejny wuzkomyslnje sudźić.

Kedźbu! Z Maastricha rozesćeluje a woćišćuje w nowinach wěsty „Internationales Liebeswerk für Verwundete und Kriegsgefangene“ wozjewjenja, zo chce za wotrunanjo němskim jatym zežiwjenjo słać. Naše wyšnosće před tymle zarjadowanjom warnuja, dokelž so tu wo towarstwo jedna, kotrež ma na kóžde wašnjo hubjene mjeno, a kaž nazhonjenja z poslednjoho časa wuča, jatym za drohi pjenjez jenož hubjene wěcy sćele.

Suk so přetorhnył. Vicefeldweblej Pawołej Höhne z Landsberga nad Warće je pruski kral ryćerjowy křiž rjadu „pour le mérite“ spožčił. Z tym je kejžor wašnjo zničił, zo móžachu tele sławne wuznamjenjenjo jenož officirojo dóstać.

Podpisane towarstwo ma za swoju přisłušnosć, swojomu swěrnomu 2. aug. t. l. zbožnje zemrětomu sobustawej

knjezej Janej Nowakej z Budyšina

rodź. z **Khelna**, prjedawšomu zwónkej tach. cyrkwje za joho **wulku swěru a woporniwosć**, z kotrymajž je wón něhdźe 10 lět dołho **expediciju Kat. Posoła a Krajana** wobstaral, swój **najwutrobniši dźak** a **„Zapłać Bóh tón Knjez“** do wěčnosće přiwołać. Bóh dchył jomu nadobnje wšitku prócu, lubosć a woporniwosć za našu dobru wěc mytować, my pak chcemy stajnje z lubosću a dźakownosću na njoho spominać. Njech wotpočuje w měrje!

W **Budyšinje** na dnju joho pohrjeba, 6. augusta 1918.

Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda.

k tomu so hodźała, zo so njebychu błudne wěry zakorjeniłe a jako wučeny katolski křesćan mohł z dobom tež dostojnosć superintendenta (wyššoho dohladowarja) zastać.

Hdyž chcyše nětk lutherski probst Hieronymus z Kommerstaedt sobu wolić, joho na kejžorowy list pokazujo, njepřipušćichu. 28. julija přińdźe druhi list wot kejžora a 7. augusta list arcywójwody Ferdinanda. Po dołhich wuradźowanjach, zawěsće nic bjez tajneje rady kejžora, wuzwoli kapitul Jana Leisentritta za tachanta lěta 1559, kotrohož wólbu kejžor bórzy připózna.

Prjedy hač wo dalšich podawkach powědamy, zrozymi so, hdyž wulcy ważnoho a hač do dźensnišoho dnja trajacoho wliwa tachanta Jana Leisentritta dla za Łužicu, haj za cyłu Saksku, žiwjenjo tutoho sławnoho muža napisamy.

Narodźi so 18. apryla 1520 we Wołomucu na Morawje (Olmütz in Mähren). Staršej Jakub a Rosina joho wot prěnjeje młodosće k pobožnosći a k šuli nawjedowaštaj, a joho bohate dary wuwijachu so dla joho wutrajneje pilnosć na najlěpje. We Wołomucu přihotowanjo na universitne studije dokonjawši dźěše do Krakowa „ad celeberrimam iliam Polonorum regiam accademiam, in qua quidem aliquot annos continuos cum reverendissimo olim et illustrissimo principe Domino Antonio archiepiscopo Pragensi affine conterraneo ac condiscipulo suo coaetaneo versatus ... ita profecit, ut ... facile doctis quibusdam ac summis viris innotescere et in aulam imperatoriam profectus regimen ac praefecturam suscipere potuerit“ = na tamnu wulcy sławnu kralowsku akademiju Pólsku, hdźež někotre lěta za sobu z najdostojnišim a sławnym wjerchom knjezom Antonijom, njeboh Pražskim arcybiskopom jako sobukrajanom a jenak starym sobušulerjom wobkhadźujo ... tak pokračowaše, zo ... móžeše so lohko wot někotrych wučenych a wysokostojacych muži spóznać a na kralowski dwór so podawši městno wodźićerja a předstajenoho (wustawa) na so wzać“, tak praji, kotryž měješe jomu pohrjebnu rěč.

W Krakowje studowaše filosofiju a theologiju. Po dokonjanych studijach bu do Wiena powołany. Pak zdźěłanosće a wučenosće dla, wo kotrychž so powědaše, pak poručeny přez nahladnych mužow, kotřiž běchu joho w Krakowje zeznali, přińdźe bórzy na kejžorski dwór jako dwórski mištr za zemjanskich młodźencow, kotřiž běchu wokoło kejžora (němski „Hofmeister für die kaiserlichen Edelknaben“). Dwórske žiwjenjo pak drje so jomu lubiło njeje, tola bě tele prěnje zastojnstwo za joho pozdźiše dźěło jara ważne, dokelž tu zezna so z tymi, kotřiž mějachu pozdźišo we kejžorstwje a pola kejžora najwjetši wliw. Započa potajkim z nowa studować, zastupi do duchownoho stawa a da so wuswjećić. Njewěmy, hdy je so to stało, drje w 26. abo 27. lěće, potajkim 1546 abo 1547. Předař při joho pohrjebje wopisuje joho wobličo takle: „In amabilissimo facie duo optimae atque liberalissimae naturae argumenta atque lumina emicuerunt ... alterum est, quod mentum illius valle quadam parva in medio dispercebatur, alterum, quod, cum ridebat, annis praesertim vegetioribus, genae in parvas dehiscebant foveas. Hoc Michael Scotus magicae naturalis peritissimus, a natura elaboratum opus illud hominem pacificum denotare asserit. = W lubosćiwym wobliču błyšćeštej so dwě swětłej znamjeni nadobneje a dobroćiweje natury ... prěnje, zo joho broda přez mały dołčk srjedźa so dźěleše; druhe, zo, hdyž so směješe wosebje w młódšich lětach, do joho licow so jamičcy wuhrjebaštej. Wo tymle, wot natury wudźěłanym wutworu praji Michał Scotus, w potajnosćach natury wulcy rozwućeny, zo so pokojny človjek woznamjenja“ (Schöffgens diplomatische Nachlese V 309). Hižo tehdom, hnydom po swjećiznje, so zda, zo bě sebi Ferdinand, stajnje wo zdźerženjo wěry w swojich krajach starosćiwy, wotmyslił, joho k wuwjedźenju swojich wotpohladow trjebać. Tomu so Leisentritt njenapřiwješe, dokelž bě runje tak zahorjeny za cyrkej, kaž kejžor, přetož njemóžeše, kaž joho pisma wo tym swědča, hinak myslić, hač katolscy. We tym, štož čas sebi žadaše a štož we ważnych wěcach wěru njepřimaše, njebě njepřistupny. Štož wyše joho wobraza w joho spěwarskich knihach stoji, bě přecy joho zasada: „Thut gemach und gehet fein lind.“ = „Njepřekhwatajće so a stupajće rjenje mjelčo.“ (Přich. dale.)

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kedźbu! Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćeńnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne. **Kedźbu!**

25. julija wumrě w pólnym lazareće w Francózskej přez granatowu třěsku do žiwota ćežko ranjeny, ze swjatymi sakramentami doma wobstarany, naš khowanc

Jurij Drymel

rodź. z Khasowa

rjekowskeje smjerće za wótcny kraj. Wón bu na wojeńskim kěrchowje w Braisne nad Vesle k ranju wot Soissons w 20. lěće swojoho žiwjenja pokhowany. Tam nětko wotpočuje zdaleny wot lubeje domizny w cuzej zemi. Poručamy joho dušu do pobožnych paćerjow wěriwych.

Njech je jomu cuza zemja lohka!

W **Smječkecach**, 14. augusta 1918.

Zrudźenaj

Michał Krawža a mandźelska.

Wróćiwši so wot rowa nam w starobje 47 lět 7 měsacow a 23 dnjow po dołhej ćežkej khorosći hišće přezahe zemrětoho luboho mandźelskoho a starosćiwoho nana swojeju dźěsći

Handrija Handrika

žiwnosćerja w Baćonju

wuprajam wšitkim, kotřiž su zemrětomu za čas joho khorosće z tróštom a pomocu też na polach swoju lubosć wopokazali a k radže byli, na póstywječorach so za joho khudu dušu modlili a joho zańdźenu póndźelu k poslednjomu wotpočinkej přewodźeli,

swój najwutrobniši dźak
a „Zapłać wšěm Bóh tón Knjez!“

W **Baćonju** na dnju pohrjeba,
12. augusta 1918.

Hłubokozrudźena mandźelska Hana
rodź. Žurec z Ralbic a dźěći.

Pjatk 2. augusta zemrě tudy zwónk tachantskeje cyrkwje na wotpočinku

knjez Jan Nowak

w starobje 73 lět.

Jan Nowak zastupi na Michała lěta 1873 do służby na tudomnym tachantstwje jako służownik. Přez třiceći lět je wón tule službu ze wšej swěru, přecy jenakej pilnosću a spušćomnosću a z njewšědnej wustojnosću zastawał. Swědomity we wšitkim staraše so sobu za spomoženjo našoho 700lětnoho wustawa. Hdyž bě knjez Jakub Wjenka, dołholětny zwónk při tachantskej cyrkwi, wumrěł, přepodachmy tute ważne zastojnstwo našomu swěrnomu służownikej Janej. Dźesać lět je wón też tute zastojnstwo po starym wupruhowanym rjedže na najlěpje zastawał, doniž zesłabjene mocy w lěće 1913 joho nuzowachu je złožić.

Bóh chcył jomu joho swěru, dźěławosć a swědomitosć mytować, za wěrnu bohabojosć a pobožnosć pak spožčić wěčnu zbóžnosć!

W **Budyšinje** na dnju pohrjeba, 6. augusta 1918.

Tachantstwo swjatoho Pětra.

Praelat Skala.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalekorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 34. | Budyšin, 24. augusta 1918. | Lětnik 56.

Dobra rada.

Započatk lětušoho nalćća bě, to so dwaj tu wokoło Budyšina woženištaj. Wonaj běštaj spodźiwny porik. Wobaj drje běštaj nimale jenajkoho pokhoda: wón z daloko a šěroko widźanoho rodu; wona z jara rozšěrjeneje stareje swójby. Tola po starobje a wašnju běštaj sebi njerunaj. Wón žno měješe najrjeńše lěta zady so; wona bě hišće młoduška, skoro hišće dźěćo. Wón bě, hdyž tež nic runje hruboho, dha tola woprawdźe mało wuhładkowanoho, samo khětro łoskoćiwoho wašnja; wona pak zasy něžneje, miłeje, luboścíweje powahi. „Bóh luby Knjez budź jej miłosćiwy!“ by človjek prajić móhł, kiž joho znaješe, „wón žno njebudźe!“ Štóž pak wo jeje mudrości, dobroćiwości a luboścíwości wědźeše, komuž bě dale znate, kak wona z druhimi wobkhadźeć rozemi, tón so wo nju njeboješe. Wonka před městom měještaj swoje byćo, při pućiku, po kotrymž husćišo kročach, hdyž so překhodźowach. A dokelž wobeju derje znajach, móžach časćišo k nimaj dóńć a jeju wobkedźbować, a kak husto so při sebi wjeselach a so posměwach, hdyž widźach, kak wona ze swojim miłym, přećelnym wašnjom joho zmištrowa. Tu namakach zasy wobkrućenu wěrnosć, zo, štóž je mudry a přećelny, njetrjeba sylny być.

Lědom běštaj so měsacaj pominyłoj, dha njebě wón hišće „wón“, ale dospołnje „wona“: tak bě so přeměnił — połěpšił. Haj, tak to bě; a tola njebě jej nichtó porokawać móhł, zo ma wona komando a je knjeni. Ně, tu bě, kaž dyrbi być: „Muž je hłowa, žona króna.“ Wón bě cyle wěsće knjez, wona pak joho towarška a přećelnica a deba. — Takle spleće so jeju zwjazk: woběmaj k zbožu přez jeje wašnjo.

Chceš jeju mjenje słyšeć? Zawěsće hižo zhudawaš, znaješ-li swójby a rody wokoło Budyšina. A njejsy-li tu znaty, sy tola zawěsće wćipny.

Chcu ći jej přeradźić; wšak sebi přistojnosć nježdada, zo jej zamjelču. Štó bě tón nahladny muž z tym njerjanym wašnjom? Jedyn hłowonc wonka w jenym płoće při pućiku. A wona z teje wulkeje swójby, ta miła, přećelna žonka? to bě plećawa, kajkuž tu a tam w płotach wuhładać móžeš.

Njejwěrno, tajka plećawa je přećelne, přikhilne stworjeńčko! ta rozemi so zhibować a wjerćeć a wić; ta je hładka a luboścíwa. Runje tohodla pak wona tež swojoho mało přećelnoho, kałačatoho a kałatoho mandźelskoho bórzy we swojej mocy měješe. Hižo po měsacach bě joho cyle ze swojimi łopjenami zawiła a ze swojimi porsćikami zepřimała. Posledni kónčk hłowonca drje bě hišće widźeć; tola też po nim wiješe so hišće pletwo a tykaše łopješko hač wyše njoho, kaž pućowar z kłobukom zmahuje, hdyž je z wulkej prócu nahły wjeršk docpěł. —

Njeměj mi za zło, čitarjo, zo će wot prědka tak tróšku zamylich. Dźiwaj nawopak runje na to, štož sym ći z tymle přirunanjom prajić chcył: mjenujcy tu wěrnosć, zo hdyž mudrje, to je přećelnje a luboścíwje zapřimnješ, a njedźiwajo na wšě njeluboznosće měrny wostanješ, zo tak někotrohožkuli łoskoćiwoho, škropawoho, dźiwjoho człowjeka přewinješ; haj zo sebi joho samo za přećela dobudźeš.

Swjaty Franc ze Sales wupraji tule wěrnosć takle: Ze łžičku mjedu popadnješ wjacy muchow dyžli z połnym sudom kisała.

Wjele rozkory bě do wójny we našich mandźelstwach a swójbach. Čohodla? Wobaj běštaj swojeje hłowy; też wona chcyše knježić a rozkazować a měješe často mało scerpnosće ze słabosćemi swojoho muža.

Z gwałtom chcyše sebi joho po sebi přetworić a sebi stulić; wón pak so njeda, so bojo, zo přez to muža přisadźi. A tak bu zwada w domach; njepřezjenosć, mało zboža w tajkich mandźelstwach. Njebě so tomu zadźěwać mohło? a njebě so tola to dócpěć mohło, zo ródna žona swojoho škropawoho, njeběblowanoho, pokhmurjenoho muža přetwori a znadobni? Ta zasada ma so wobkedźbować a wukonjeć, zo jenož lubosć, scerpnosć, mudrosć to dokonjeju.

„Wukńće wote mnje“, bě jónu Jězus prajił a při tym so powołał na tole: „přetož ja sym ćichomyslny a poniženje wutroby a namakaće wotpočink za swoje duše.“ (Mat. 11, 29.)

Wšitka hórkosć a rozhorjenjo, a hněw a wołanjo a klećo njech je zdalene wot was ze wšitkej złosću. Ale budźće mjez sobu dobroćiwi, miłosćiwi, wodawajcy jedyn druhomu, jako je też Bóh w Khrystusu wam wodał.“ (Eles. 4, 31—32.)

A swj. japoštoł Jakub pisa (3, 13—18): „Štó je mudry a nazhonjeny mjez wami? Njech pokaže z dobrym wobkhadom swoje skutkowanjo w ćichomyslnosći mudrosće. Jelizo pak maće hórku zawisć a swarjenja we swojich wutrobach, njekhwalće so a njełžiće přećiwo wěrnosći. Přetož to njeje mudrosć, kotraž wot horjeka přikhadźa, ale zemska, człowjeska, djabołska. Přetož hdźež je zawisć a swarjenjo, tam je njewobstajnosć a wšón zły skutk. Mudrosć pak, kotraž je wot horjeka, je najprjedy čistotna, potom pokojna, měrna, podwólna, dobromu přikhilna, połna smilnosće a dobrych płodow, njesudźaca, bjez tajenja. Płód sprawnosće pak rozsywa so w pokoju tym, kotřiž pokoj činja.“

Wójna.

Na zapadnych frontach nadběhachu Francózojo a Jendźelčenjo skoro bjez přestaća dale. Surowe krawne wopory přinjesechu jim mało wuspěcha. Z woprědka bě so jim poradźiło našich překhwapić a z tym bě so jim radźiło, nam wjetšeje škody načinić. Nětk pak je naša fronta hižo zasy krućiša a njepřećelej dźe so kaž při prjedawšich wulkich ofensivach. Kóždy snadny postup płaći z rěkami krewje a spuščić je tola njecha, dokelž joho ludy někajki wuspěch wočakuja. Hižo před dobrym tydźenjom pisachu wulke jendźelske nowiny, zo dyrbjała ofensiva so přestać, hdyž njepřećelej wjacy škody njenačini hač nadběharjej samomu. Mjez tym pak je nadběhar hižo wjele sylnišo krawił hač zakitar.

Wosebje přećiwo centrej a južnomu wotrězkej našich stojnišćow je njepřećel jara sylne mocy přiwjedował. Přez ćežke wojowanja nad woběmaj stronomaj města Roye, kotrež so hač do Chaulnes a k sewjernomu wječorej wot Lassigny wupřestrjewachu, chcyše Francóza jenož město Noyon wróćo dobyć, dokelž je Clemenceau-ej na tym wosebje wjele zależane. — Ćežke wojowanja nad Avru, wosebje při drozy Amiens—Roye wostachu cyle bjez wuspěcha. Njepřećelske poražki su tu ćim ćežše, dokelž wón w hustych črjódach přimaše.

Wo tamnych wojowanjach praji naša wójnska rozprawa 18. augusta:

Nad woběmaj stronomaj Avry njepřećel wčora dale přimaše. Podpjerany wot sylneje artillerije a tankow nadběhaše wón při drohomaj wot Amiens a Montdidier do Roye hižo wot ranja zahe. Joho kabatowe wozy buchu roztřělane abo k nawróćenju nuzowane a sćěhowacy pěšcy z wohnjom abo napřećiwnym storkom zahnaći. K połdnju wot Bouvreignes, hdźež bě njepřećel 16. aug. šěsć króć podarmo přimał, zwróćichu so nowe nadběhi.

Po nowych ćežkich wojowanjach doby so njepřećel nazajtra do wječornoho dźěła wsy Bouvreignes, rańši dźěł naši dźeržachu. Tak snadne postupy su potom woprawdźe předroho wukupjene.

Hłowny njepřećelski wjednik Foch chce po zdaću na kóždy pad našu frontu přełamać. Hižo 20. aug. wječor wozjewješe naša rozprawa přihoty k sylnym nadběham a 21. wona potom wo wojowanjach mjez Oise a Aisnu praji:

Mjez Oisu a Aisnu je so wčora hižo přez něšto dnjow wočakowany, 18. a 19. aug. ze sylnymi nadběhami přihotowany nowy pospyt k přełamanju započał. Po nanajsylnišim wohnju přimachu běli a čorni Francózojo zahe rano we hłubokich rynkach, podpjerani wot mnohich kabatowych wozow, na 25 kilom. šěrokej fróńce. Tu a tam dobychu so do našich prědkownych linijow. Na připołdnjo bě prěni nadběh njepřećela w stojnišćach našich pěškow na liniji Carlepont k połdnju wot Bleracourt—Bezaponin—Pommiers złamany. Sylny napřećiwny nadběh našich pěškow zahna njepřećela, kotryž bě na Juvigny-wyšinje doprědka přišoł, naBieury wróćo. Hač do ćmy nadběhaše njepřećel ze zasakłosću. Wšě nadběhi zrazychu so na cyłej fróńce we wohnju našeje artilerije abo w napřećiwnym storku.

Njepřećelske pospyty, so přełamać, su so prěni dźeń rozrazyłe, runjež buchu bjez smilno-

sće najsylniše mocy woprowane. — Na wotraženju njepřećelskich nadběhow mějachu lětarjo wosebity podźěl. Při nócnych zlětach přimachu naše šwity w nadběhanskich krajinach blizko hromadu stłóčenoho njepřećela we wsach, na železnicach a drohach z bombami a mašinskimi.

Tež na druhich dźělach bitwišćow buchu sylne njepřećelske nadběhi pod ćežkimi zahubami wotpokazane. Wosebje buchu sylne jendźelske nadběhi k połnocy wot Ancry přećiwo Bapaume krawnje wotpokazane, runje kaž francózski mjez Oisu a Aisnu. Na woběmaj bitwišćomaj smy wězo něšto jatych zhubili, tež na někotrych městnach něšto wróćo šli, njepřećel pak je tam wjele wjacy ludźi prisadźił hač naši a to wostanje při wšitkich wojowanjach hłowne prašenjo. Ćežke nadběhi njehodźa so z wjetša hinak přewinyć, hač zo mała ličba zakitari so tak dołho hač móžno dźerži, mjez tym, zo hłowna dale zady přihotowana na nadběh čaka a jón potom w swojich lěpšich stojnišćach z ćim wjetšim wotmachom a wuspěchom wotrazy. Wězo dyrbi tamna črjódka zakitarjow so we wěstym wašnju woprować, a jej njewostanje potom husto ničo druhe hač zajeństwo. Dyrbja so potom z tym tróštować, zo su jako rjekojo wjele króć wjetšej ličbje swojich towaršow žiwjenjo zdźerželi a njepřećelej wosebje wulku škodu načinili.

500 tankow abo kabatowych wozow bu wot 8. aug. sem na wječornych frontach wot Němskich roztřělanych.

W Ruskej

wostawaja wobstojnosće njejasne. Khwilu so z cyła zdaše, jakož by z knjejstwom bolšewikow ke kóncej šło a ententa drje hižo so na to wjeseleše. Za Němsku by to najskerje strašne byłe, dokelž smy tola dyrbjeli z nimi měr činić a přećelstwo započeć. Tak smy nětko na nich zwjazani. Pola druhich stronow njebychmy lohko wjele lubosće namakali. Socialrevolucionarni su wot pjenjez ententy žiwi a kadetojo su so hakle njedawno po dlějšim khabłanju za jendźelsku politiku rozsudźili.

Sowjety pak su so tola sylniši wopokazali hač so khwilu zdachu. Jich z nowa wuzběhnjene wójska su česko-słowakskich zbili a tež přećiwo jendźelskim wodźělenjam z wuspěchom wojowali. Někotre kosakske rody su so jim přizamkłe. Samo Parižske nowiny přidawaja, zo su wuhlady za bolšewikow posledni čas so polěpšiłe. Wobstajnosće wšak w Ruskej hišće njeje k wočakowanju.

Wo carinje rěka, zo sowjety njejsu cyle wotkhilene, jej swobodu dać, kaž je swjaty wótc prosył.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Z kejžorstwowoho sejma buchu zańdźenu srjedu předsydźa jenotliwych stron wot vicekanclera z Payer a statnoho sekretara z Hintze k posedźenju powołani, zo by so jim zdźěliło, wo čim bě so při jednanjach wo hłownym lěhwje předewšěm rěčało. Najskerje zestupi tež bórzy hłowny wubjerk, zo by wo pólskim prašenju a wo wěstych přistawkach wuradźał, kotrež chcetej Němska a Ruska k měrej we Bresće wobzanknyć.

Wuradźenja we hłownym lěhwje su přezjednosć mjez Němskej a Awstriskej z nowa wobkručiłe. Zo dyrbi so to přecy zasy wuprajeć, njeje po prawym rjenje, je pak bohužel třěbne, dokelž so ententa bjez přestaća prócuje mjez woběmaj krajomaj překoru wusywać a ludaj přećiwo sebi naščuwać, a bohužel njeje jeje dźěło we wěstych dźělach ludow tež cyle bjez wuspěcha. Tohodla dyrbi so z časami zasy raznje na to pokazać, zo stej Němska a Awstriska docyła na so pokazanej a jena bjez druheje na žane wašnjo zbožownje z tuteje suroweje wójny wuńć njemóže.

Što bu wo narańšich prašenjach, wosebje wo pólskim wobzamknjene, wo tym njebu dotal ničo wozjewjene; rěka pak tola, zo njedyrbi so pólske prašenjo w tak mjenowanym awstrisko-pólskim zmysłu rozsudźić, t. r. wobaj krajej w awstriskim kejžoru samsnoho wjerha měć, ale zo dyrbi Pólska samostatne kralestwo z wosebitym kralom być. Za přichodnoho pólskoho krala mjenuje so přede wšěmi awstriski arcywójwoda Karl Stefan. Powšitkownje maja tajku wólbu za zbožownu. Arcywójwoda Karl Stefan móže dospołnje pólski, ma mnohe a dobre poćahi k pólskomu zemjanstwu a tež hewak wosobinske samotnosće, kotrež bychu wjerha debiłe.

Rom a China.

Swjaty wótc chcyše w Pekingu nuncia postajić, zo bychu katolikojo w dalokim chinskim kraju zastupjerstwo a škit měli. Francózska pak je přećiwo bamžowskej nunciaturje w Chinje protest zapołožiła wudawajo, zo ma wona po wučinjenju w Tientsinje z lěta 1858 křesćanow w Chinje zastupować. Francózskej je wězo jenož wo to činić, zo by po móžnosći wliw w Chinje zdźeržała a k swojomu lěpšomu wužiła. Wo křesćanow budźe so mało starać; wšako jich tež doma skerje podćišćuje hač podpjera. Wosebje pak by Francózska w Chinje cuzokrajnych, kaž n. př. němskich misiónarow rady pod swój „škit“ wzała.

Dokelž China tu khwilu cyle pod ententu stoji, njecha jeje knježerstwo bamžowoho nuncia Petrelli-a přijeć. Z njepřećelstwa přećiwo swjatomu wótcej abo katolskej cyrkwi so to njestawa; to hižo z toho widźimy, zo chce China pola swjatoho stoła so přez wosebitoho pósłanca zastupować dać, podobnje kaž Jendźelska, kotraž ma tež hižo za cyły čas wójny pósłanca w Romje, bamžowoho zastupjerja w Londonje pak nima. — Swjaty wótc wšak wšě te wobstojnosće derje znaje, ale při njepřećelskim zadźerženju ententy njemóže wón swoje wotpohlady wuwjesć.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Při wólbje nowoho měšćanosty bě justicny radźićel dr. Herrmann dwaj hłosaj dóstał. To je nětko joho pohnuło, zo je wón swoje čestne zastojnstwo jako předsyda měšćanskoho zastupjerstwa złožił. „Wěm drje, zo je so to z najlěpšim wotmyslenjom stało — mjenujcy, zo njedźiwajcy na to, zo bě prosył, joho na žane wašnjo na měšćanostu wolić, tola dwaj wolerjej za njoho hłosowaštaj —, znajmjeńša pola cuzych pak mohł rozdźěl při ličbje wotedatych hłosow zaćišć zbudźić, jako by zastupjerstwo dowěry ke mni njemęło.“ — Tale kročel zbudźi we zastupjerstwje njeměr a bu wuprajeny wotpohlad, přez zasywólbu knjezej radźićelej a wšomu Budyšskomu wobydlerstwu pokazać, zo sebi zastupjerstwo dale joho wustojnu dźěławosć jako předsydy přeje.

— Tu poradźi so policiji 19. t. m. pasmo paduchow — bě jich 6 — popadnyć a tyknyć. Woni běchu tu po bližšej a dalšej wokolinje pakosćili, předewšim pak mjeńši skót, tež wjele pjeriny, kradnyli.

Z Khrósćic. Železny kříž dósta 27. junija Pawoł Brěžan, wojak pola 3. ćaha minymjetakow pułka 117. Brěžan nosy tež hižo Friedrich-Augustowu medaliju. Přejemy jomu, zo by so po wuskutkowanju měra zasy zbožownje do lubeje domizny wrócił.

Z Marijneje Hwězdy. Wutoru 20. t. m., woswjeći so w tudomnej cyrkwi swjatočnje swjedźeń swj. Bernarda, patrona cisterciskoho rjadu. Swjatočnu Božu mšu měješe najdostojn. knjez praelat J. Skala, senior Budyšskoho tachantstwa, swjedźeńske prědowanjo wjeledostojny knjez kapłan Mič-Khrósćanski.

Z Marijneje Hwězdy. W přitomnosći wokolnych gmejnskich předstojićerjow a klóštyrskich zastojnikow přepoda w mjenje Kamjenskoho hamtsk. hejtmanstwa zańdźenu sobotu w tudomnej jědźeńi propst dr. Desiderius Löbmann klóštyrskomu sekretarej Jakubej Delenčcy sakski wójnski zasłužbny kříž. Mjez druhim wupraji swoje wjeselo na tym, zo je jomu spožčene, tute wuznamjenjenjo jenomu dołholětnomu zastojnikej přepodać. Wuznamjenjeny je hižo na 30 lět w klóštyrskej służbje, tež předsyda wokrjesnoho wubjerka za podpjeranjo wójnskich wudowow a syrotow, do kotrohož Kukow, Pančicy, Kanecy, Wotrow, Jawora, Miłoćicy a Wětenca słušeja. Za kejžorsku banku je w běhu wójny na 28000 hriwnow złotoho w pjenjezach nahromadźił. Tež Posoł přeje swojomu dołholětnomu wotebjerarjej wjele zboža!

Z Koćiny. Tu zarazy póndźelu błysk 12lětnu holcu žiwnosćerja a braški Čornaka. Wona bě runje na polu, hdyž ju njewjedro překhwata; před nim so pod štomami khowajo bu tam morjena.

Z Drježdźan. Z tutym hišće jónu na hornjołužiski dźeń 1. septembra kedźbnych činimy. Wokoło 10 hodźin dopołdnja zetkaju so Serbja z druhimi Hornjołužičanami na Nowo-Drježdźanskim dwórnišću a wot tam so muzeje a radnica wopytaja. Njech so kóždy w prawym času ze zastupnej khartu zastara. Tute su dóstać pola wučerja Słodeńka w Pančicach.

*

Bože wohenje po Serbach.

W Jělcy wotpali so 16. t. m. wječor domske žiwnosćerja Andersa; z nim spalištej so tež dwě dźěsći, mjenujcy Andersec jenički pjećlětny hólčec a štyrilětna holćka kublerja Šycy. Na łubi běštej so zadusyłoj; najskerje stej sebi tam ze zapalkami hrajkałoj a tak woheń a sebi smjerć zawinyłoj.

W Kamjencu spali so póndźelu 19. t. m. z Božim njewjedrom bróžeń rěznika Berndta. Tam skhowane składy mjasa pak so sobu njespalichu.

Wulki woheń zakhadźeše štwórtk popołdnju 15. t. m. we **Delnich Sulšecach.** Wón wuńdźe w prjedawšim Krawcec, nětko Markec kuble a rozšěri so bórzy dale. Při tym spalichu so Markec, Korchec, Michałkec, Maćiškec a Mičec statoki dospołnje, dale Mikławškec a Jankec bróžni a Pólkec domske. Z wulkej nuzu so poradźi, znajmjeńša skót wukhować, hewak pak so skoro wšo zniči. Woheń tak smaleše a sapaše, zo nichtó sebi do domow zwěrić njemóžeše. Škoda je wězo jara wulka, a wbozy potrjecheni maja so ćim bóle wobžarować, dokelž su zwjetša jenož nizko zawěsćeni a twarjenjo w našim času jara ćežke a drohe. Tež je so ludźom skoro wša drasta spaliła a runje jeje je nětkle tak ćežko noweje dóstać.

Křesćanska lubosć tu zawěsće swojeje winowatosće njepozabudźe a budźe wosebje najwjacy toho dawać, čohož so nětkle skoro ani wjacy nakupić njeda. — Kaž su přepytowanja pokazałe, staj woheń šulskej hólcaj zamišknioł. Wonaj běštaj sebi cigarety, zapaliłoj. Při tym přińdźe jedyn z njeju, rodźeny z Brěžkow, na mysličku, wosy, kotrež běchu so w domskim zahnězdźiłe, z cigaretu wu-

palić. Tak nasta woheń, kotryž je na tak mnohich njewuprajne njezbožo přinjesł.

W Khrósćicach dyri błysk, ze sylnym dešćom přewodźany, pónđželu 19. t. m. do bróžnje tudomnoho gmejnskoho předstojićerja, pjekarja Justa (čisło 67); bróžnja so hač do murkow spali. Sylny dešć a bórzy přikhadźace sykawy zadźěwachu, zo so blizko stojace domske a susodna bróžnja, kotraž twjerdych swisli nima, płomjenjam wukhowaštej.

Tu činimy — štož smy hižo naléto jónu činili — česćenych čitarjow na to kedźbnych, zo bychu sebi na hamće wopalny pjenjez (Brandkasse) hnydom powyšić dali. Wěmy-li prawje, ma po loni wudatych postajenjach kóždy prawo, sebi powyšenjo wo znajmjeńša štwórty dźěl dotalnoho wopalnoho pjenjeza, kotryž na joho khěžach wotpočuje, žadać.

Kamjenicy su płódnišćo wysokich zastojnikow. Přichodny Budyšski wyšši měšćanosta je tón čas měšćanski radźićel w Kamjenicy. Wot časa, hač bu něhduši wyšši měšćanosta dr. Beck minister kulta, buchu hišće mnozy druzy z Kamjeničanskeje rady na wysoke zastojnstwo powołani. Tak n. př. měšćanosta Gerber na tajnoho krajnoho radźićela do Altenburga, měšćanskej radźićelaj Lehmann a dr. Reichardt za wyššeju zarjadnikow jako justicnaj radźićelaj do Drježdźan. Dale buchu měšćanscy radźićeljo dr. Dittrich wyšši měšćanosta w Lipsku, Lehmann w Plaunje, Hübschmann w Kamjenicy a nětko Niedner w Budyšinje.

Njewjedra, kotrež su po Serbach wohenje zawinyłe, w Koćinje samo žiwjenjo sebi žadałe, su tež drudźe podobne njezboža přinjesłe. Tak n. př. pisaja z Auerbacha, zo tam błysk do woza kublerja Nobisa zrazy; při tym mori konja a pohłuši Nobisa a joho 15lětnoho hólca a 18lětnu holcu. Nobis prěni zasy so zhrabawši wuhlada, zo so joho pohłušenej dźowcy drasta pali. Jomu poradźi so, ju před hóršim njezbožom zwarnować. Po puću domoj tež wona zasy k sebi přińdźe; hólčec hižo bě hnydom po nanje zasy z womory wotućił.

Praelat Jurij Kummer †

Srjedu tydźenja dóstachmy w Budyšinje hłuboko zrudźacu powěsć: Knjeza praelata Kummera je w Moricburgu boža ručka zajała, wón tam čežcy khory leži a je mało nadźije, zo zas wotkhorje. Hižo štwórtk dóńdže sem druha powěsć: Khoroho praelata su do wustawa za khorych w Drježdźanach-Friedrichstaće přewjezli, bjez wědomja leži a njeje žaneje nadźije, zo so žiwjenju zdźerži. A njedźelu dóstachmy powěsć: Praelat Kummer je dźens rano 1/4 6 wumrěł!

Kaž błyski tute struchłe powěsće přikhadźachu. Knjez Kummer, tónle młódny a žiwy knjez, kotrohož běchmy hišće před krótkim na tachantstwje hospodowali čerstwoho a wjesołoho, wón wjacy njeje! Joho Majestosć kral bě w Moricburgu třidnjowsku pobožnosć zarjadował a tež knjeza Kummera, swojoho spowědnika, tam powołał. Tón chcyše pobožnosć wutoru popołdnju z prědowanjom wotewrić. Dopołdnja bě so hišće w lěsu dlěje překhodźował, připołdnju kaž hewak za kralowskim blidom sobu wobjedował. Z ničim so njebě pokazało, zo by jomu smjertna khorosć tak blizka była. W 4 hodź. so na klětku poda. Trochu zamylenje něšto njezrozemliwe praji, potom pak wótře a jasnje „Wótče naš“ spěwaše. Přińdźe hač do srjedź Strowa-sy-Marija; wuprajiwši mjeno Jězus z dobom zasta. Tele mjeno bě poslednje, štož bě wuprajić mohł. Wšitcy spóznachu, zo je nadobo skhorjeł; general O'Byrn joho ze służownikom z klětki dowjedźe do joho bydlenja, a tam praelat za poł hodźiny wědomjo zhubi, kotrež so jomu wjacy njewróći. Joho prawy bok bě zlemjeny. Hnydom po knjeza praelata Kleina do Drježdźan pósłachu, a tón jomu poslednje wolijowanjo a absoluciju za mrějacych wudźěli. Nazajtra bu do kralowskoho wustawa za khorych dowjezeny, hdźež pak wjac k sebi přišoł njeje, hač joho Bóh njedźelu rano wotwoła.

Z nim je nas měšnik wopušćił, kiž bě wuznamjenjeny runje tak z hłubokej wědomosću a woprawskej pobožnosću kaž z wurjadnej přećelnosću a pokornosću při wšitkich wysokich zastojnstwach, kotrež je dosćahnył, a wulkich česćach, kotrež su jomu přibyłe, bjez toho zo by jich pytał. Žiwa wěra, horliwa pobožnosć a skutkowna lubosć nawjedowachu a woznamjenjachu kročele joho žiwjenja.

Jurij Kummer narodźi so 4. decembra 1855 we Łazku jako syn Michała Kummera młyńka tam a Hany rodźeneje Šołćic z Miłoćic. Joho nan bě jako wurjadnje wustojny muž po cyłych Serbach znaty a běše dlějše lěta zapósłanc Łužiskoho sejma. Wot swojoho nana běše Jurij swoje rjane duchowne dary dóstał, wot maćerje hibitosć a žiwu powahu.

Hižo jako mały hólčec so mały Jurij Kummer wuznamjenješe a bě swojim rowjeńkam wjele kročeli do prědka. To so pokaza wosebje w Róženćanskej šuli, hdźež bě njeboh knjez Hauffa z joho wučerjom. Hdyž běchu jónu tam zastupjerjo wyšnosće, mjez nimi senior Hoffmann, zo bychu šulu a wučbu přepytowali, wuznamjenješe so mały Jurij wosebje w zemjepisu (geografiji) tak, zo so wšitcy dźiwachu. Knjez Hoffmann sam małoho pachoła zběhny, dokelž na kartu dosahnyć njemóžeše, zo by trěbne pokazać mohł. W swojej młodosći so mały Jurij tež wurjadnje zajimaše za francózske wójny w spočatku minjenoho lětstotka a Napoleona I.

Dokelž měješe přeco něhdy měšnik być, póslašta joho staršej do Budyšina na tachantsku šulu a potom na praeparandu tudomnoho seminara. Na Michała 1870 do serbskoho seminara w Prazy přijaty wopytowaše tam małostronski gymnasium, hdźež 1876 swoje maturitatne pruhowanjo ze wšej khwalbu wobsta. Na to wojeńske lěto jako jenolětny dobrowólnik wotsłuži w 103. regimenće we Budyšinje a poda so zasy do Prahi, hdźež 1877—1880 teologiske studije dokonja. Do měšniskeje swjećizny po poručnosći duchow-

---

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(8. pokračowanjo.)

Wot časa, zo bě duchowny, čuješe so powołany, cyrkwi w tych krajach swojeje wótčiny służić, hdźež jej najwjacy stracha hrožeše, haj, hdźež počeše hašeć. Wobdarjenosć joho ducha za tym bě. Bě nazhonił, zo dyrbja so najprjedy duchowni porjedźić, prjedy hač móža na lud skutkować, a zo dyrbi lud najprjedy nawuknyć wěrić, zo ma cyrkej hišće žiwjenjo, potom hakle budźe so hodźeć žórło wotpadowanja telko dušow zatykać. Nic jenož duchowni dyrbja wučby a zakonje cyrkwje znać a jich duch zrozymić, tež lud dyrbi so wo tym po móžnosći rozwučeć. Kóždy dyrbi tak daloko być, zo móhł wučbu a wobrjady cyrkwje přećiwo nadpadam błudnowěriwych zakitać. Zadanjam swojoho strašnoho, njeměrnoho časa nochowaše tak daloko, hač so někak hodźeše, haj dźěše druhdy hač k mjezam dowolenoho. Tak so k lětej 1575 wo nim piše (Mag. XXXVI, 90): „Leysentritius primus administrator fecit ad nuntium apostolicum questionem, an non ex necessitate huius partis sacerdotibus coniugium indulgendum“ = „Leisentritt prěni administrator prašeše so pola japoštołskoho wotpósłanca, hač njesměło so dla nuznych wobstojnosćow tutoho kraja měšnikam mandźelstwo přizwolić.“ Zasady opportunisma, tak daloko, hač wěru njepřimaja, za kotrež so Leisentritt we swojich pismach wupraja, běchu tež po zmyslenju kejžora Ferdinanda. Haj wo joho synje, kotryž so lěta 1564 pod mjenom Maximilian II. na romski kejžorski trón pozběhny, so powědaše, zo je lutherskej wěrje přikhileny a we Wienje skhadźachu ćežke starosće, zo budźe něhdy za cyrkej zhubjeny. Tola podarmo. Politiki dla drje chcyše so ze zamysłom tajki zdać, kaž by nowym wučbam přikhileny był. Přez poměrnosć w tychle strašnych časach, tak sej mysleše, móže cyrkwi wjacy pomhać, hač přez wótre njemudre zakhadźenjo, kaž to jenož njerozomni činja. K tymle pokojnym a poměrnym słušeše Leisentritt a tohodla so kejžorej jako najpřihodniši zezda a tež bě, zo by do kraja pósłany był, kiž bě z dźěla hižo wot lutherskich požrěty, z dźěla pak na najlěpšim puću, wěru wótcow wopušćić. Z podobnymi myslemi rozsudźi so Leisentritt za dźěło w mjenowanych krajach. Kral skaza sebi joho do privatneje audiency, a hdyž bě přizwolił a wot krala poručace listy na sakskich biskopow dóstał, wopušći Wien. Biskopja, kotrymž bu poručeny, běchu Julius Pflugk we Naumburku, Michał Siderius w Merseburku a Mikławš Karlowic w Mišnje. Bu přećelnje wot nich přijaty a dale poručeny tachantstwam w Mišnje, Wurcynje a Merseburku, wosebje pak kolegiatnomu wustawej w Budyšinje. Tónle wuzwoli joho lěta 1549 za kanonika a wot nětka wosta stajnje tam, hdźež móžeše, dwě słowjanskej rěče znajo, w dušipastyrstwje Serbow wjele pomhać a z nimi čuć a myslić, kaž je to jenož tomu móžno, kiž rěč ludu, w kotrymž ma skutkować, wobknježi. Hižo jako kanonikus senior bě mjez sobubratrami wulcy nahladny. „Confert itaque„ rěka w joho pohrjebnej rěči, „consilia cum decano (Hieronymo Ruperto), omnibus rationibus pacem tentandam suadet, agendum circumspecte, concedendo furori, aucupando tempus opportunum, fortunam ferendo superandam, sin minus, imperatoris opem implorandam, ipse suam operam offert, ipse avet, in curiam regiam proficisci. Etsi non annis, sed nomine senior erat, non capillorum canitie, sed officii ratione, non superciliorum gravitate, sed officii dignitate, tamen tanto erat indicio praeditus ingenioque, ut quae ille suadebat, non consilii, sed oraculi loco haberetur. = „Wuměnja potajkim nahlady z dekanom, radźi, zo by so na kóžde wašnjo wo docpěćo měra prócowało, rozhladnje dźěłało, rozhorjenosći nochowało, na přihodny čas čakało, (njezbožowne) wobstojnosće přez sćerpne znjesenjo předobyłe, hdyž pak so to njeby hodźało, wo kejžorowu pomoc prosyło, sam swoje prócy poskića, sam žada, zo by na kralowski dwór pućował. Byrnjež njebě na lětach ale po mjenje senior (starši kanonikus kapitula), nic přez šedźiwosć włosow, ale přez zmysł swojoho zastojnstwa, nic přez nadobnosć mikačkow ale dostojnosć městna (powołanja), bě tola z tak (wótrym) rozomom a rozsudom wobdarjeny, zo, štož wón radźeše, njemějachu za nahlad ale za zjewjenjo.“

Bórzy, hižo do časa swojoho dekanstwa, měješe składnosć, swoju diplomatisku wustojnosć a swoju nahladnosć na kejžorskim dworje k wužitkej Budyšskoho tachantstwa nałožić.

neje wyšnosće hišće na połdra lěta do Lipska dźěše, hdźež z knjezomaj Löbmannom, nětčišim biskopom, a Hartmannom, nětčišim superiorom w Drježdźanach, wyšše paedagogiske studije na universiće dokonja a pruhowanjo za wyšše wučerstwo z khwalbu wobsta. Knjez biskop Franc Bernert joho 15. oktobra z joho towaršomaj na měšnika wuswjeći.

Swoju duchownsku službu knjez Kummer jako kapłan w Ralbicach započa. W lěće 1883 bu za młodoho knjeza do Khrósćic pósłany a lěto pozdźišo do Budyšina jako tachantski vikar powołany. Tu běše najprjedy katecheta, potom tachantski prědar a bu 1890 direktor tachantskeje šule. Z 1. oktobrom 1896 bu wón jako druhi dwórski prědar do Drježdźan powołany, bu potom prěni dwórski prědar a 1911 kralowski dwórski kapłan a praeses konsistoria. Joho Majestosć kral Friedrich August měješe wulku dowěru k njomu a wuzwoli sebi joho za swojoho spowědnika. Jako tajki je wón swojomu kralej w ćežkich časach, kotrež je cyły kraj ze swojim krajnym wótcom sobu ćerpjeł, swěrny duchowny radźićel a pomocnik był.

Joho zasłužby je kral připóznał ze spožčenjom ryćerskoho křiža I. rjadownje najprjedy Albrechtowoho a pozdźišo sakskoho zasłužbnoho rjada. We wójnje spožči so jomu też wójnski zasłužbny křiž. — Też duchowne wyšnosće joho wuznamjenichu. Tachantske konsistorium wuzwoli joho 1904 za čestnoho kanonika a swjaty wótc Benedikt XV. spožči jomu před 4 lětami wysoke dostojnstwo swojoho domjacoho praelata.

Najdostojniši knjez praelat Kummer we katolskim wustawje za khorych w Friedrichstaće wjac k sebi přišoł njeje a wumrě tam njedźelu 18. augusta 1918 rano 1/4 6 hodź.

Joho ćěło přenjesechu wutoru do kapale nutřkownoho kat. pohrjebnišća, hdźež kašć na mary stajichu.

Srjedu w 10 hodź. zhromadźeni duchowni w dwórskej cyrkwi za zemrětoho sobubratra cyły officium po mortwych spěwachu. Něšto do 11 hodźin sćěhowaše swjatočne requiem, kotrež měješe knjez superior vikariatski radźićel Hartmann z assistencu kk. kapłanow Ghezzi-a a Englerta. Wulka mnohosć Drježdźanskich wosadnych bě w cyrkwi přitomna, mjez druhimi wosebje J. Kr. W. pryne Jan Jurij z mandźelskej, pryncesy Matilda a Margareta. Też J. Ex. minister kulta Beck běše hižo w cyrkwi přitomny.

Khowanjo na nutřkownym pohrjebnišću poča so po 12 hodź. Na přewodźenjo bě so jara wulka syła zešła. Běchu tu přitomni J. Kr. W. pryne Jan Jurij, jako zastupjeŕ Joho Majestosće krala, kiž tu khwilu w Obersdorfje w Bayerskej přebywa, generalmajor O'Byrn, general Tettenborn, exc. minister kulta Beck, praesident evangelskoho krajnoho konsistoria Böhm, praesident wyššoho zarjadniskoho suda v. Oppen, Budyšski propst, ministerialny direktor dr. Mayer a wjele druhich nahladnych katolikow Drježdźanskich wosadow. Duchownych běše přez 40 přitomnych.

Z Łužicy běchu tu: kk. praelat Skala, scholastikus Žur, direktor kanonikus Nowak, kanonikus farař Rönsch, seminarski direktor Löbmann, P. Jan Bachseits jako zastupjeŕ klóštra Marijneje Hwězdy a fararjo Hicka, Just, Žur, Šołta a Zentner. Tachantsku šulu, kotraž bě krasny wěnc podała, zastupowachu kk. justicny radźićel Cyž, wyšši kommissar Dilger a wyšši póstski assistent Jung.

Pohrjebnu swjatočnosć nawjedowaše knjez konsistorialny radźićel farař Rychtař-Friedrichstadtski, najprjedy w kapali, hdźež ćěło wužohnowaše, a potom pola rowa, kotryž běchu njeboh Kummerej pódla biskopa Bernertowoho rowa přihotowali. Před kašćom dźěchu duchowni khóruchi zwoblekani, za kašćom zemrětoho sotra a bližši přećeljo, prync a zastupjerjo krala, duchownych wyšnosćow a wjele ludu. Z posmjertnych debow dyrbimy spomnić na krasny wěnc wot Joho Majestosće z napismom: „Mojomu spowědnikej“ a wulkotnu palmu wot katolskich duchownych wyšnosćow. Na kónc wobrjadow pola rowa měješe knjez rada farař Rychtař pohrjebnu rěč, w kotrejž z nadobnymi słowami hłuboku zrudobu nad nahłym zhubjenjom tohole wurjadnje wustojnoho, pobožnoho, pokornoho a lubosćiwoho měšnika wopominaše, wo kotrohož tak mnozy hłuboko žaruja. Zhromadny Wótče naš, Salve Regina a modlitwa swjatočnosć wobzamkny.

Tuž dha, luby bratře! Njech wotpočuje tam w ćichim rowje to, štož smy tudy na tebi widźeli; twoju dušu pak chcył Bóh k sebi wzać do swojeje krasnosće — a tam potom proš za nas, kotřiž so tu na wichorojtym morju hišće bědźimy. R. i. p.

---

7 milijónow centnari marmelady je za lěto za wójsko a civilne wobydlerstwo Němskeje trěbnych. Tohodla dyrbja fabriki hladać, zo wšón sad pokupja, hdźežkuli je dóstać.

Cyrkwinske powěsće.

— Při farje Najswj. Trojicy w **Lipsku** bu z 1. t. m. 4. kapłanstwo założene. 4. kapłan pak budźe w Bornje pola Lipska sydlić; wón zmėje dušepastyrstwo tamnišich a wokolnych katolikow, předewšim wjele Polakow, zastarać. Pomjenownny je za tele město tituln. farař Max Lange.

W Fuldźe běchu tón tydźeń wot wutory hač do štwórtka biskopske konferency němskich biskopow z wuwzaćom bayerskich. Też Pražski wjerch-arcybiskop hrabja Huyn bě prěni króć přitomny za dźěl joho dioecesy (Glatz), kiž w Pruskej leži. Naš najdostojn. knjez biskop bě z konferencu zadźěwany, praelata Kummera k rowu přewodźeć.

— Kaž so ze spušćliwoho kužoła dozhonja, budźetaj nazymu Wrócsławski wjerchbiskop Bertram a Paderbornski biskop Schulte na kardinalow powyšenaj. Překhwapjaca předewšim je powěsć wo wotmyslenym pomjenowanju Paderbornskoko biskopa na tule cyrkwinsku hódnosć. Dotal bě mjenujcy ze starym

---

Tachantstwo bě tehdom hižo w pjenježnych nuzach a tehdom hižo so lutherska wyšnosć na tym wjeseleše a přihotowaše powjaz, tachantstwo, hišće krutu, lutherskim zaměram so napřećiwjacu skału stareje wěry, zadajić. Też wo někotre druhe njelubozne wěcy so jednaše. Wšo to pak přez Leisentrittowe jednanjo z kejžorom so za tachantstwo zbožownje wobroći. Njezbožowny Mišnjanski biskop je Leisentritta derje znał. Hnydom lěto po Leisentrittowej wólbje za tachanta přepoda jomu biskop general-kommissariat nad Hornjej a Delnjej Łužicu, kotryž bě hač dotal na Stołpin přiwjazany, a bě zawěsće wjesoły, zo bě to, štož sam wjacy zastać njemóžeše, z tym derje wukhował. Dokelž je to runje tón čas, w kotrymž poča Budyšske tachantstwo w prawym zmysłu nastawać a so wutworić, budźe hódne, zo biskopowy list na tachanta Leisentritta tu podamy, tak daloko, hač tu słuša: „Siquidem episcopale nostrum munus in utraque Lusatia ita, ut nos tamquam episcopum Misnensem ex recepta antiquitus justa consuetudine decet, quod ab iis partibus aliquantum remotiores simus, facile et plene exercere non possimus, Nos maturo cum iudicio et re bene consulta excellentem et reverendum devotum Dominum Mag. Joannem Leisentritium decanum Budissinensem ... in commissarium nostrum generalem ordinasse et constituisse ipsique eadem mandata iura et potestatem eamdem, quam ante haec tempora commissarii nostri in Stolpen ... habuerunt, ita etiam illum ordinamus et constituimus tradimusque illi potestatem nomine nostro et nostri causa, ut controversas causas iuxta iura et aequitatem decidere et alia etiam exercere possit ... Hac tamen conditione, ut nos ceu episcopum Misnensem loco capitis et ordinarii ipsius, sicuti aequum, habeat et agnoscat inque causis gravioribus a Nobis consilium et auxilium petat. Quidquid etiam in hoc officio fideliter et ita egerit, ut bona cum conscientia Deo omnipotenti et sacrae Regiae Caesareae Majestati ... Nobisque tamquam loci ordinario et singulis quibus cumque rationem reddere possit, id Nobis tam probabitur, ac si a Nobis ipsis gestum et conclusum esset. Si tamen pleniore potestate, quam his exprimitur, opus habuerit, hisce collatam perfecte et integram damus et concedimus perinde ac si hisce proprie ac verbotenus data et concessa fuisset. Neque tamen haec nostra coordinatio ita in hanc sententiam accipiatur, Nos ullo modo nostra et praedicti episcopatus nostri antiquitus parta et usurpata iura hisce imminuere vel alteri aliquam illorum partem communicare velle. Ea enim nobis et iam iterum nominato episcopatui nostro expresse praeservamus, de qua re hisce Nos solemniter protestamur.“ = „Dokelž swoje biskopske zastojnstwo we woběmaj Łužicomaj tak, kaž so za nas jako Mišnjanskoho biskopa po ze zastarska dóstatym prawym wašnju přistoji, hdyž smy wot tych krajow khětro zdaleni, lohko a dospołnje wukonjeć njemóžemy, wozjewjamy, ... zo smy z połnym rozomom a wěc derje sebi rozmysliwši nadobnoho a dostojnoho pobožnoho knjeza Magistra Jana Leisentritta, Budyšskoho tachanta ... swojoho generalkommissara sčinili a postajili a jomu samsne poručnosće, prawa a móc dali, kotruž prjedy tychle časow naši kommissarojo w Stołpinje ... mějachu; tak też joho sčinimy a postajimy a podamy móc w swojim mjenje a swoje dla, zo by w njepřezjenosćach po prawje a sprawnosći rozsudźeć a też wšo druhe wobstarać mohł ... Tole pod tym wuměnjenjom, zo by Nas jako Mišnjanskoho biskopa za prěnjoho a swojoho ordinaria, kaž so słuša a přistoji, měł a we ważnišich należnosćach pola Nas radu a pomoc pytał. A štožkuli w tymle zastojnstwje swěrnje a tak wobstara, zo mohł so z dobrym swědomjom před wšohomócnym Bohom a swjatej kralowsko-kejžorskej Majestosću a Nam jako krajnym ordinariom a wšitkimi druhimi zamołwić, to budźe wot Nas tak připóznate, kaž by wot Nas samych činjene a wobzamknjene było. By-li pak połnišeje mocy, hač ta je, kotruž tu mjenowachmy, trjebał, ju z tymle (pismom) poskićenu dospołnje a cyle damy a přizwolimy, kaž by w nim z mjenom a ze słowom data a zwolena była. Tola tale naša runoprawnosć njesmě so tak zrozymić, kaž bychmy na někajke wašnjo swoje a swojoho prjedy mjenowanoho Mišnjanskoho biskopstwa ze zastarska dobyte a wužiwane prawa z tym pomjeńšić abo druhim někajki jich dźěl sobudźělić chcyli. Přetož tute sebi a swojomu husćišo mjenowanomu biskopstwu z wurazom wukhowamy, wo čimž z tymle pismom swjatočnje swědčimy.“ (Přichodnje dale.)

wašnjom, zo bě hódnosć kardinalata zjednoćena z Kölnjanskim a Wrócsławskim arcy- a wjerchbiskopskim stołom; před něšto lětami přińdże k tomu hišće Mnichow-Freisingski. Paderbornskomu k. biskopej spožči so zawěsće tale hódnosć tohodla, zo by so tak wulka wustojna dźěławosć připóznała, kotruž je tónle knjez za čas wójny předewšim za wójnskich jatych (našich a njepřećelskich) wukonjał.

— Biskopja a duchowni Galiciskeje wuradźuja tón čas přez wšelakich zastupjerjow w Krakowje wo założenju katolskoho ludowoho towarstwa a tajkeje sejmowskeje strony. Jeje zaměr ma być, předewšim přećiwo wšěm idealnje a hospodarscy škódnym šćuwanjam a zarjadowanjam dźěłać. Prócowanjo wo założenjo tajkeje strony poleńkuje wosebje Tarnowski biskop Walenga, kiž je za swoju dioecesu hižo tele towarstwo założił. — Tele towarstwo za Galicisku je to, štož mamy my katolscy Serbja hižo dawno, mjenujcy towarstwo ss. Cyrilla a Methoda z joho časopisom „Katolskim Posołom“.

— Něhdźe 80 francózskich bohosłowcow a 4 duchowni, kotřiž su we lěhwje wójnskich jatych pola Limburga n. L., wopytachu 15. t. m. hnadowne městno w Beselich. Tam wukonjachu zhromadnje swoje pobožnosće. Kaž rěka, smědźa so ćile jeći bohosłowcy w lěhwje na duchownske powołanjo dale přihotować. Jeći francózscy wučeni jich na to wuwučuja. Limburgski knjez biskop je tež hižo jenoho bohosłowca na duchownoho wuswjećił. — Samón bohosłowski seminar je potajkim w lěhwje jatych pola Limburga.

Nierth & Förster

Dalokoročak 589 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje za **dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Na puću z Marijneje Hwězdy do Smječkec je so 20. meje t. l. **britej zhubiła**. Wutrobnje so prosy, ju pola točerja Beitla wotedać, je-li ju štó namakał. Myto so zapłaći.

Pola zmerca so zjednawši a sebi doručawši, bjeru słowa, přez kotrež je so Madlena Kowcowa w Šunowje ranjena čuła, z tutym wróco.

Marja Rachelowa w Šunowje.

Z tutym wozjewjamy zrudnu powěsć, zo je 4. augusta we wójnskim lazareće ćežko ranjeny w 23. lěće žiwjenja rjekowskeje smjerće wumrěł naš lubowany syn a bratr

Pawoł Bik z Worklec

wojak w pěšim połku čo. 103, mějićel železnoho křiža II. rjad. Wón bu 6. aug. na wojeńskim kěrchowje z wojeńskimi česćemi pokhowany. Joho dušu poručamy do pobožnych paćerjow wěriwych.

Bóh daj jomu wěčny wotpočink!
A wěčne swětło njech jomu swěći!

We **Worklecach**, 16. 8. 1918.

Hłubokozrudźena
Herbrichec swójba.

Z Božej pomocu swoje studije dokónčiwši a swój prěni wopor Božeje mše woswjećiwši spominam z dźaknej wutrobu na wšěch swojich dobroćerjow, kotřiž su mje wob čas studijow w tak nadobnej měrje podpjerali. Jim wšitkim wuprajam tu zjawnje **swój najwutrobniši dźak** a nutrne **„Zapłać Bóh tón Knjez“.**

Wulka woporniwosć a lubosć, kotruž su mi wosadni k mojej primicy wopokazali, pohnuwa mje, tež jim wutrobnje so dźakować. Dale najwutrobniše „Zapłać Bóh“ wuprajam knježim duchownym, kotřiž su mi při mojej prěnjej Božej mši z assistencu k pomocy byli: najdostojnišomu knjezej praelatej Skali, wysokodostojnymaj kk. fararjej Hejduščy a kapłanej Justej, kaž tež wysokodostoj. k. fararjej Rjedźe-Hajničanskomu za joho primicne prědowanjo. Z dobom dźakuju so k. cyrkw. wučerjej Šołće a joho spěwarjam a spěwarkam za wulku nałoženu prócu a wustojne přednjesenjo łaćonskeje missy. Skónčnje dźakuju so hišće wšitkim, kotřiž su mje z rjanymi primicnymi darami zwjeselili, farsku cyrkej rjenje wupyšili a na druhe kajkežkuli wašnjo k porjeńšenju swjatočnosće přinošowali.

Za wšěch swojich dobroćerjow chcu čas swojoho žiwjenja Boha při woporje Božeje mše a we swojich modlitwach prosyć, zo by jim wšu mi wopokazanu lubosć a woporniwosć z časnymi a wěčnymi kubłami mytował.

W Słonej Boršći, 15. augusta 1918.

Michał Kětan.

Před krótkim dóstach zrudźacu powěsć, zo je mój luby mandźelski

Michał Krečmaŕ

rodź. z Worklec, wojak w jenym połku pěškow, pola Reimsa rjekowskeje smjerće wumrěł.

W Kosłowje. Žarowaca mandźelska.

Po krótkej ćežkej khorosći zemrě w nocy 13. augusta naša horcolubowana mandźelska, mać a přichodna mać

Khata Nowakowa rodź. Frenclec

a bu 16. augusta na wosadnym kěrchowje pokhowana. Za wopytanjo póstywječora a za bohate k-rowu-přewodźenjo wuprajamy wšitkim přećelam a znatym, susodam a wjesnjanam horce **„Zapłać Bóh tón Knjez!“**

W **Kukowje**, 21. augusta 1918.

W mjenje zrudźenych zawostajenych
Jurij Nowak.

Štwórtk 15. augusta zemrě, nimale 50 lět stary, po dołhej ćežkej khorosći, lěto po wotkhadźe swojoho jeničkoho dźěsća Marije, na puć do wěčnosće přihotowany, mój lubowany mandźelski

Jurij Wowčeŕk

žiwnosćeŕ w Konjecach.

Zańdźenu njedźelu pokhowachmy joho ćěło pod wurjadnje bohatym wobdźělenjom wjesnych, znatych, přećelow, přibuznych a wojeŕskoho towaŕstwa z khorhowju.

Wšitkim tutym, kotřiž su zemrětomu poslednju česć a lubosć wopokazali při pohrjebje kaž też při póstywječorje a jomu w dołhej khorosći z tróštom a z pomocnym dźěłom na polach křesćanske skutki wukonjeli a z tym joho ćežu wołoženi, wuprajam z hłubin swojeje wutroby nutrne

„Zapłać wšěm Bóh tón Knjez!“

W **Konjecach**, 18. augusta 1918.

Hłubokozrudźena ale do Božeje wole podata
mandźelska Hańža rodźena **Čóškec** z Ralbic.

Bohu Wšohomócnomu je so spodobało, našoho luboho bratra, swaka a wuja

Kralowskoho dwórskoho kapłana a praesesa konsistoria najdostojnišoho knjeza

Jurija Kummera

domjacoho praelata Joho Swjatosće, čestnoho kanonika kapitla s. Pětra w Budyšinje a ryćerja wysokich rjadow

po krótkej ćežkej khorosći, wobstaranoho ze swjatymi sakramentami mrějacych, 18. augusta 1918 rano 1/4 6 hodźin w 63. lěće joho staroby k sebi do swojoho njebjeskoho kralestwa powołać. Srjedu 21. aug. smy joho ćěło na nutŕkownym katolskim pohrjebnišću w Drježdźanach pokhowali.

Wšitkim, kotřiž su jomu za žiwjenjo kajkežkuli dopokazy lubosće podawali, na joho nahłym skhorjenju nutrny podźěl brali, za njoho so modlili a joho w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, wuprajamy swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu našoho luboho zemrětoho poručamy też dale pobožnym modlitwam.

W **Drježdźanach, Mišnje, Prazy** a **Łazku**, 21. augusta 1918.

Hana zwud. **Lipičowa** rodź. **Kummerec**
w mjenje wšitkich zawostajenych.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dolokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěšćki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 35. | Budyšin, 31. augusta 1918. | Lětnik 56.

Što budźe najwažniše?

To hižo dźensa wěmy: tež potom, hdyž budźe po wójnje, budźa časy hišće dołho hubjene. Wšo, štož móže rucy hibać a ma duchownych a ćělnych mocow, změje so bědźić, zo by lud a kraj pomhało z dołha a drohoty wudrapać. Tola tele dźěło njebudźe najwažniše. Změje-li zasy zbožo do našoho ludu začahnyć, budźe předewšim wo jene so dźěłać dyrbjeć: mjenujcy, zo swójbu zasy křesćansku, dobru sčinimy. A kotra žónska njeby to hižo nětkle dorozemiła, zo ćežke winowatosće wosebje ju po wójnje čakaju? Wona změje swójbne žiwjenjo zasy znadobnjeć a předewšim młodosć zasy wuwjesć z duchownoho hubjenstwa wólniwosće a dźiwjosće. Tak dźěn je přecy było, zo bóle dyžli nan je wliw na dobre swójbne žiwjenjo a wukubłanjo dźěći měła mać. Ju, kiž je mandźelska a mać, je Bóh powołał na jandźela pěstona za swójbu, a wo njej rěči Knjez we swjatym Pismje k mandźelskomu a dźěsću: „Hlej, sćelu swojoho jandźela před tobu, zo by před tobu kročił a će na puću škitał a će dowjedł na městno, kotrež sym ći přihotował.“ (2. Mójz. 23, 30.)

To je swjaty nadawk, křesćanska maći, kiž Bóh je ći potajkim dowěrił. Budźeš jón też dokonjeć móc? Zawěsće; přetož, komuž Knjez winowatosće nakładuje, tomu dawa też mocy. A ty dokonješ swój nadawk, budźeš-li jón činić pobožna, kedźbliwa a domjaca.

Komuž je Bóh dobru, nabožnu mać dał, tomu je wosebitu hnadu wopokazał. A kak móhł tajki spominać na swoje młode lěta a wón njeby so jeje dopomnił, jeje wučbow, jeje miłych, lubych słowow? Wjele človjek za žiwjenjo dožiwi, hłuboke su zaćišće, kotrež často dóstawa, tola wjele, wjele z nich zasy wosłabi, so zhubi. A maćerny wobraz? Tón wostawa žiwy w dźakownej wutrobje; tón wostawa lubozny w radostnej mysli; wona stoji stajnje žiwa před twojej dušu. A přińdu khwile, hdyž wona tak prawje jasnje zasy před tebje stupi — w khwilach po ćežkich zabłudźenjach. A tele dopomnjećo je potom wjacy dyžli najdokładniše předowanjo z klětki: jeje miły duch, jeje dobra wutroba rěčitej zasy k tebi; rěčitej dobroćiwe, sobučujace, želnosćiwe słowa porokowanja, namołwjenja, pohonjenja. A wone přimaja hłubšo a skutkuja płódnišo hač tehdy, hdyž wona hišće žiwa bě a će wučeše a namołwješe.

Tajkele wokomiki su někotružkuli zabłudźenu dušu zasy k nakazanju a želnosći pohnuše a zasy k Bohu wróćo dowjedše. Sławny němski basnik Clemens Brentano sam wo sebi pisa: „Hdyž so njewěriwy přez žiwjenjo błudźach a kaž łódź bjez wjesła běch sebi na pěsk zajěł, dha ležach jónu połny stysknosće we swojim łožu a sebi přemysłowach, hač težto nihdźe njeje pomocy za mnje. Tu dopomnich so, kak běch druhdy, wotućiwši ze spanja, swoju mać při mni na kromje na łožu sedźeć wuhladał a kak wona tam „Strowa sy Mariju“ a modlitwu k jandźelej pěstonej so modleše a kak mi znamjo swjatoho křiža na čoło činješe. To mje přimny, a na swoje paćerje, kotrež běch jako dźěćo so modlił, sebi zasy myslach; wone běchu słomička, na kotrejž so njezbožu wuwinych; ničo druhe mi njeje pomhało.“ Maćerje, móhło was što bóle hnuć? Też waša žadosć dźěn za tym dźe, zo by waše dźěćo dźěćo Bože było; też wy dyrkotaće wo njewinowatosć wašoho dźěsća; też wam je njesmjertna duša wašoho dźěsća dróžša dyžli što druhe na zemi. Tak starajće so za swoje dźěći.

A njeby też ze stami, tysacami muži lěpje stało, hdy bychu mandźelske měli, kotrež za nich so modla? Husto, kóždy luby dźeń dyrbi žona za swojoho muža so modlić, zo by Boža hnada joho wutrobu předźěłała a ju wjedła. Na to pak mnohe žony zabywaja. Radšo mužam na stajnosći do wušow zwonja, njepřestanu jim rěčeć a předować a porokować a wustajeć. Samo na fróntu won sćelu jim njelube listy. Što pak z tym dócpěja? Jenož hišće bóle zasakli bywaja potom mužojo. Jedyn jenički, pobožnje a nutrnje wuspěwany „Wótče naš“ by wjacy zamóhł. „Wjele zamóže modlitwa sprawnoho pola Knjeza.“ A njeje to sprawnosć, njeje to swjata mysl, za druhich so modlić, wosebje też za swojich najbližšich? A to wosebje też zasy, hdyž prosyš wo duchowne kubła, kajkež dźěn je też nčkohož polěpšenjo a swjatosćenjo? Swjata Monika nam je z dopokazom: jeje paćer wuprosy jeje Augustinej nakazanjo, swjatosćenjo, a wón bu swjaty. Hišće dźensa spomina swjata cyrkej z wulkej česćownosću a lubosću na njoho, jako na swoju debu a zepjeru.

Jandźel pěston dyrbi takle žona być swojej swójbje přez pobožnosć. Ale to njedosaha. Wona ma też kedźbliwje ju strażować, wosebje swoje dźěći.

Hižo małomu dźěsću hroža husto ćežke duchowne strachi. Abo su přecy njewinowate kaž jandźelki cuze dźěći, z kotrymiž wone wobkhadźuje? Kak su też skaženi často służowni, a dźěćo wot nich wjele škódnoho słyši a widźi. Haj, też bratřa, sotry dawaja jim husto hubjeny přikład abo zawjeduja je z wotpohladom k złomu. Štó móže tomu dowobarać? Mać, tak derje hač so to hodźi, a tohodla ma wobkedźbować swoje dźěći a je znać a wo nich wědźeć, hdźe su, z kim wobkhadźuja, što činja. Kaž jandźel pěston přecy tomu na stronje stoji, kiž je jomu dowěrjeny, tak maja maćerje za wšěm hladać, štož mohło někak wliw měć na jeje dźěći. W tym nastupanju dyrbja měć woči kaž worjoł a sowa: maja wšo widźeć wo dnjo a w nocy.

Kedźbliwa potajkim ma mać być na swoje dźěći, a tale jeje kedźbliwosć njesmě přestać abo popuščeć, też potom nic, hdyž su jeje dźěći šuli wurostše. Ach, kajka pak je runje tu někotražkuli mać! Měrnje, jako njemóhło so jej ničo stać, lehnje so wječor spać a njewě, hdźe jeje wotrosćene dźěći su. Što skót w hródźi a w khlěwach čini, za tym drje je pohladała a to wě, nic pak, hdźe je najdróžše, štož je Bóh jej spožčił, a štož budźe sebi jónu wot njeje žadać.

A hišće něšto: jandźel pěston dyrbi mać dale być swojim přez rjanu, přećelnu domjacnosć. Kotřiž so z wójny wróća, budźa předewšim też za tym žadać: jich dom změje jim być woprawdźe z domom. Što je, štož tak husto žiwje a žadosćiwje našim pólnym před duchowne a ćělne wóčko stupa? Štož widźa wo dnjo a też w nocy wo snje před sobu? To je jich dom a we nim jstwička, hdźež jich starši, jich žona a jich dźěći bydla. Jenož na khwilu zasy jónu mjez nimi přebywać, wutrobnje a dowěrliwje a přećelnje tam z nimi so rozmołwjeć. A wjele lět swojoho žiwjenja by někotryžkuli za to dał, by-li tele zbožo jomu było popřate. Mnozy njejsu tele zbožo do wójny znali; njejsu sebi je ważili. Hdyž pak so z wójny domoj wróća, potom, haj potom sebi je přeja; potom nochcheli joho parować.

Žony, mandźelske: na kim je, jim je wobradźić? Na was! Do žónskeje wutroby je Bóh wustojnosć k tomu zapołožił a přez swjaty sakrament mandźelstwa ze swojej hnadu hišće wudospołnił. Jenož wolu dyrbiće k tomu měć, ponižnu a woporniwu a lubosćiwu.

Přez rjanu domjacnosć zeskhadźeja mužej a dźěćom a mandźelskej najrjeńše a najčisćiše wjesela. Přez nju zabywa muž wšo hórke a ćežke, štož je wonka w polu dožiwił abo dopjelnjenjo winowatosće powołanja jomu přinjesło. Spokojnosć rozjasnja potom joho wobličo, hdyž sprócny domoj z dźěła přikhadźa a dźěći joho lubje powitaja, mandźelska přećelnje na njoho so posměje; hdyž čistota, ródnosć w domje knježitej. Potom wutroba so wotewri kaž kwětka, hdyž słónco měrnje na nju swěći a ju wohrjewa. W tajkej swójbje potom też muž rady přebywa, a wón njebudźe pytać zabawy a rozpjeršenja a wokřewjenja w korčmach abo nčhdźe w prózdnych towarstwach. W tajkim domje, a byrnjež też khudši a pokorniši był, budźe knježić radosć a zbožo, a to změje wliw na duchowne žiwjenjo swójbnych.

Serbske žony, mandźelske a maćerje: budźće jandźeljo pěstonjo za swojich.

Wójna.

Bitwa na zapadnych frontach

bywa přecy wjetša. Jenož w Champagni, před Verdunom a we Vogesach hišće njezakhadźa, ale nichtó njemóže prajić, hač też tu bórzy njewudyri, bjez strašnych předznamjenjow hižo tu a tam njeje. Pjatk 23. aug. bu wotrězk Amiens—Arras sobu do wulkowojowanjow sćehnjeny. To je třeći wulki stork w Focho-

wej ofensivje. Nad Marnu a mjez Oisu a Aisnu so jomu njeje radźiło našu liniju přełamać; tam su wojowanja něšto mało wotmjakłe, ćim ćežše pak su pola Amiens—Arras.

Tu bitwu njepočachu Jendźelčenjo z překhwapjenjom, kaž běchu to Francózojo nětkle činili, ale přihotowachu ju zasy z bubonskim wohnjom, kaž smy to z jich prjedawšich ofensivow zwučeni. Z nanajsylnišim wohnjom bubnowachu do našich linijow, doniž so jim k nadběhej zrawe njezdachu. Potom hakle świty jich tankow a kolony pěškow přimachu. K połdnju wot Sommy mjez Arrasom a Chaulnes-om njemějachu žanoho wuspěcha, dokelž buchu naše rědke prědkowne linije z wotpohladom na staroznate stojnišća Creiselles—St. Leger wróćo wzate. Tu samu taktiku nałoži naše wjednistwo před Bapaume.

K ćežkim wojowanjam dóńdže před našimi nowymi stojnišćami nad Ailettu a Aisnu. Tež tu bě Foch nadběh z bubonskim wohnjom přihotować dał, najskerje běchu zahuby při dotalnej taktícy přećežke byłe.

W tych bitwach njejedna so nětkle wjacy wo linije, ale wojuje so wo hłuboke woršty. Běše-li Foch tele woršty přerazyć mohł, bě snadź jomu strategiski wuspěch spožčeny był, tak pak nic. Přecy zasy storčichu joho nadběhanske žołmy na frontalne zadźěwki, prědku přepušćne, zady pak kaž worcl twjerde. Tak kopi njepřećel wopory na wopory, my pak lutujemy ludźi. To je w našich wobstojnosćach hłowna wěc, a tak słabimy njepřećela z našim wobaranjom, kaž smy joho prjedy z našimi ofensivami słabili, kotrež pak tež z přileżnosćemi nałožujemy.

Njech su surowe wojowanja na wječornych frontach tež za nas ćežke a woporniwe — bóle pak tola na jatych hač na padnjenych, — přełamać njepřećel našu frontu njemóže a tak nas tež nihdy njemóže přewinyć.

Tosamo wupraja tež znaty šwajcarski wójnski dopisowař, wyšk Egli, z tymile słowami:

Móżemy prajić, zo němske wójska na wjacorych městnach wot Yperna hač k Reimsej pomału wróćo du, ale ženje njehodźi so prajić, zo su Němscy zbići. Přecy zasy pokazuja čoło, dadźa njepřećelej tu a tam so zrazyć, činja krasne napřećiwne storki, potom zasy wo něšto cofaja, a hdyž potom nadběharjo z nowa postupuja, zaběhnu sebi do wohnja němskich kanónow a mašinskich. To je něšto cyle druhe hač cofanjo wójska, kotrež cofać dyrbi. Samo hewak tak dowěrliwy Henry Bidau praji we „Journal des Debats“, zo by njeprawje było sebi myslić, jakož by z tajkimi cofanjemi hižo wotpohlad k nowym nadběham spušćeny był. Němscy móža mjeńše abo wjetše dźěle krajiny w njepřećelskim kraju pušćić: za nich dosaha, hdyž so njepřećel z tym škoduje a samotne wójska wukhowaja.

Naša wójnska rozprawa 27. aug. praji:

Wob dźeń ćežke wojowanja mjez **Arrasom a Sommu**. K ranju wot Arrasa přimaše njepřećel na woběmaj stronomaj Scarpy. K połnocy wot rěki wostachu joho nadběhi před našej na Roeux wróćenej frontu we wohnju tčacy. K połdnju wot Scarpy wuwinychu so naši prědkowni wojowarjo před mnohimi kabatowymi wozami a sylnej infanteriju po poručnosći k wyšinam při **Monchy**. Tam powita njepřećela woheń našeje k wobaranju přihotowaneje infanterije a artilerije. Po horcym bědźenju doby so njepřećel přez **Monchy—Guenappe** dale. Naš napřećiwny nadběh ćisny joho na rańše wukhody mjenowaneju městnow wróćo. Wjacykróćny nadběh na **Cherisy** złama so před tym městnom.

Z pomocu wjele tankow wjedźeše njepřećel swoje nadběhi na woběmaj stronomaj města **Bapaume** dale. K połnocy wojowaše so wosebje horco wo wyšiny k južnomu ranju wot Mory a Beugnatre. Na wyšinje so njepřećel po wjacorym podarmnym nadběhu zahnězdźi. Beugnatre wosta w našich rukach. K južnomu wječoru wot Bapaume zasydli so njepřećel w Thilley a Martinpuich. Hewak rozbichu so tu hač k wječorej na šěrokej fróńce wospjetowane njepřećelske nadběhi. Zo buchu wotpokazane, je zhromadna zasłužba pruskich, bayerskich a sakskich wojakow. Před našimi linijemi leža roztřělane tanki. Leutnant Spielhoff roztřěla ze swojej kanónu na kabatowym wozu štyri tanki.

K połdnju wot Martinpuich doby so njepřećel přez **Bazentin—Montauban.** Napřećny nadběh joho zasy zahna. Tež k połdnju wot Montauban zwróćichu so njepřećelske nadběhi. Naša linija ćehnje so nětkle k wječoru wot Flers — k wječoru wot **Longueval** na **Maricourt**.

Mjez **Sommu** a **Oisu** so jenož k woběmaj stronomaj **Avry** powojowa. Fresnoy a St. Mard wostaštaj w rucy njepřećela.

K połnocy wot Aisny popadnychmy při wustorku k wječoru wot Chavigny 100 jatych. Njepřećelske nadběhi so tu a k połnocy wot Pasly zahubnje złamachu.

Naša wječorna rozprawa 27. aug. pisa:

Najsylniše pospyty k přełamanju stawachu so dźens wot jendźelskich a kanadiskich wójskow wot Scarpy. Stork bu na woběmaj stronomaj drohi Arras—Cambrai w našich stojnišćach zadźeržany.

Na woběmaj stronomaj wot Bapaume a k połnocy wot Sommy běchu njepřećelske nadběhi pornjo předkhadźacym dnjam słabše. Wone buchu wšudźom wotpokazane.

Po ćežkich wojowanjach 27. aug. buštej tež Chaulnes a Roye njepřećelej přewostajenej. Njejstaj wšak ničo druhe hač powostanki a rozpadanki, kaž skoro wšitke městna, wo kotrychž wójnske rozprawy na wječornych bitwišćach rěča. Je dźeržeć, ma jenož zmysł, hdyž su za powšitkowe stojnišća trěbne.

28. aug. buchu nowe pospyty Jendźelčanow, so pola Arrasa přełamać, wotpokazane. K połnocy wot Baupaume a k połnocy wot Sommy mějachu woni jara ćežke poražki. Mjez Sommu a Oisu buchu francózske nadběhi krawnje wotpokazane.

Z Moskwy

so pisa, zo su Bolšewicy dale dobyćerscy na wšěch dźělach rańšeje fróńty wojowali. Kosakojo, kotřiž ze sylnymi mocami přećiwo Nowosensk ćehnjechu, buchu pod ćežkimi zahubami zbići. Česko-Słowakojo dyrbjachu Nikolajewsk Bolšewikam přewostajić. Kanóny, mašinske a wjele wójnskeje nadoby buchu jim wzate. W Kasanskim wokrjesu bu njepřećel z Krasneje hory zahnaty a jomu tam wzate kanóny hnydom přećiwo njomu wobroćene. Blizko Jekatarinburga buchu stojnišća dobyte, kotrež puć do města wobknježuja.

Na albaniskich bitwišćach

Awstriscy zasy dobywaja. Započatk zańdźenoho měsaca běchu před sylnišimi italskimi

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(9. pokračowanjo.)

W samsnym lěće dźakuje so Leisentrittej, zo je hnydom zwólniwy był, jomu poskićeny nadawk přijeć, lubi jomu swoju pomoc a lětnje 30 šěsnakow, mało drje, kaž praji, ale njemóže wjacy dać: „Nam si alia mei episcopatusque eximaniti, ut te non latet, esset conditio, plura erogare non dubitarem“ = Přetož hdy bychu moje a wuprózdnjenoho (zničenoho) biskopstwa wobstojnosće, kaž ći to potajne njeje, hinaše byłe, njebych so dlijił, wjacy dać.

W kajkich přećelnych poćahach wobaj mjez sobu stoještaj, njech pokazuja słowa, z kotrymiž k Leisentrittej w mjenowanej lisćinje rěči: mjenuje joho „amicum suum percharum“ = swojoho jara luboho přećela. Štó mohł při tym wšěm dwělować, zo je so mjez biskopom a dekanom mnoho hortnje jednało, drje najbóle přez dowěrne wosoby, mjez tym, zo so w lisćinach jenož to napisa, štož smědźeše tež zjawnosć zhonić a štož bě so w tajnych wuradźowanjach wučiniło. Husto su jenož, hdyž do tajkich tajnych wuradźowanjow wěrimy, słowa w lisćinach zrozymliwe.

Budyšski tachant bě potajkim nětko, tu khwilu jenož za swoju wosobu, wobsedźeŕ wšěch prawow Stołpinjanskoho generalnoho kommissariata; haj bě hišće wjacy, přetož, kaž wěmy, praji biskop w lisćinje: „By-li pak połnišeje mocy, hač ta je, kotruž mjenowachmy, trjebał, ju z tymle poskićenu dospołnje a cyle damy atd.“ Tachantowe prawa su potajkim skoro njewobmjezowane a biskopskim, kaž biskop sam praji, coordinata = rune (nic subordinata). Hdyž so biskop kónc lista wobara, zo so joho lisćina njeby tak zrozymiła, kaž by prawa Mišnjanskoho biskopstwa pomjeńšała, so to, hdyž wotwisnosć biskopa wot lutherskoho kurwjerćha a joho styskne wobstojnosće před wočomaj mamy, jenož lutherskoho kurwjerćha dla stawa, kotryž wězo, kaž hnydom zhonimy, na žane wašnjo njechaše, zo bychu so prawa biskopa, kotrohož měješe w rukomaj a z kotrymž móžeše skoro činić, štož chcyše, z kotrymž chcyše tohodla swoje, katolsku wěru powróćace wotpohlady docpěć, přikrótšiłe. Přetož přikrótšenjo biskopskich prawow bě jomu, kurwjerćhej, přikrótšenjo joho samsneje mocy a zničenjo joho wotmyslenjow. Budyšskoho tachanta mjenujcy jako poddana češkoho kralestwa, pod wosebitym škitom romsko-němskoho kejžora stojacoho, joho šibawa politika dosćahnyć njemóžeše. A woprawdźe so naš August nad biskopowej lisćinu wulcy rozhněwany pokaza a přikazuje biskopej, nic jenož wšě date prawa wróćo wzać ale tež tachantej připósłany hamtski pječat sebi zasy žadać. Biskop pak tón króć cyle njeposłuchaše. Tola pisaše we swojim straše nad hněwom kurwjerćha w naléću 1561 Leisentrittej „wie er seinetwillen von einem kurfürstlichen Rate zur Rede gesetzt worden“, a napominaše tachanta administratora „in Verwaltung des Generalkommissariates zur Verhütung allerhand Unrichtigkeit und Beschwerung gut Mass zu halten, wohlbedächtig und mit guter Bescheidenheit in Religionssachen zu handeln und sich nicht mehr auf den Hals zu laden, als er wohl vertragen und verantworten könne. Er setze in den Dekan das Vertrauen, er werde unnötige Händel, die ihm zu heben oder zu wenden schwer, wohl auch unmöglich sei, passiren lassen, secundum prophetiam Gamalielis (tón bě židam wotradźował, japoštołow a jich wěru přesćěhać ze słowami: „Hdyž je wučba wot človjekow, rozpadnje, je-li pak z Boha, njebudźeće ju zničić móc“ Jap. skutki V, 38, 39). Biskop měni luthersku wučbu. W naréči tutoho lista Leisentritta wjacy njemjenuje generalnoho kommissara.

Leisentritt wšitke tele jednanja kejžorej a bamžowomu zapósłancej we Wienje předpołoži namjetujo, zo by so we Łužicy wosebite zastojnstwo z biskopskej jurisdikciju założiło.

mocami cofali a pola cyłeje ententy bě wulka radosć, hdyž tute Fieri a Berat wzachu. Radosć bě krótka.

Kónc minjenoho měsaca započachu Awstriscy pod generalwyškom z Pflanzer-Baltinom napřećiwnu ofensivu, zbichu njepřećela mjez Fieri a morjom a překročichu rěku Semeni hač pola Kalmi a Zuci. Z tym bě hłowny dźěl zhubjeneje krajiny zasy dobyty. 22. aug. přimachu Awstriscy z nowa. W njewustawacym nadběhu wutorhnychu njepřećelej stojnišća při kolenje Semenija a minarske wyšiny k połdnju wot Kummi a po horcych wojowanjach też wobtwjerdźenja k sewjernomu ranju wot Berat. 25. aug. padźe Berat a samón dźeń na wječornym dźělu też Fieri po sylnych wojowanjach w joho wulicach. Italscy zhubichu wjele ludźi a wójnskeje naprawy.

K połdnju wot Fieri a Berat su Awstriscy njepřećela dale zahnali. Też na woběmaj stronomaj Tomoricy (pódlanske rěka při hornjej Dopoli), hdźež francózske wodźělenja so zasakle wobarachu, buchu njepřećelske stojnišća z nadběhom dobyte. — Rěka, zo Italscy Valonu wopušćeja.

Swětowy rozhlad.

Saksko.

Dźak domizny je tamna organisacija we Sakskej, kotraž so wosebje za we wójnje wobškodźenych stara. Kaž joho nowiny pisaja, měješe dźak domizny hižo kónc lěta 1916 zamoženja 3812482 hr. K tomu přińdźe hišće zamoženjo, kotrež maja 103 zjednoćeństwa na jenotliwych městnach, t. j. 6426161 hr. Sobustawow ma towarstwo 153099. Towarstwo nima pak jenož lětne přinoški swojich sobustawow, wjele wjetše srědki přiwobroćachu jomu założerjo.

Što je dźak domizny dotal wudźělał, wěmy jenož z jenotliwych zjednoćeństwow, powšitkowna rozprawa so hišće žana podała njeje. Drježdźany rozdawachu w lěće 1917 86391 hr., Lipsk 172424 hr. a Kamjenicy 149911 hr. K tomu přińdu hišće požčeńki a wotnajeńske pjenjezy.

Wosebje spomožne je, kak su někotre towarstwa ranjenych k nowym powołanjam wuwučowałe, jim radźiłe a městna wobstarałe. W někotrych městach buchu wosebite šule za jenoručnych założene. Derje starane bu też za woslepjenych a na suchoćinu khorych. Wulke města n. př. Lipsk, su na naprašowanjo lubiłe, zo chcedźa też přichodnje dźakej domizny trěbne srědki wobstarać a to też na druhe wašnjo hač přez dobrowólne přinoški same. Też rozomni dźěłaćerjo su tohodla za tute towarstwo, najebać šćuwanja wěstych radikalnych stron.

Bayerska.

Kronprync Rupprecht je so z pryncesnu Antoniju z Luxemburga slubił. Nawoženja je 18. meje 1869 rodźeny a wot 24. okt. 1912 wudowc. Njewjesta narodźi so 7. okt. 1899 jako štwórta dźowka Luxemburgskoho wulkowójwody Wilhelma a joho mandźelskeje Marije Hany, infantki portugalskeje. Jeje najstarša sotra Marija Adelheid je luxemburgska wulkowójwodka.

Badenska.

Badenska swjećeše 22. aug. stoletny jubilej swojeje statneje wustawy. Na samsnym dnju před sto lětami bě ju tehdom hižo na smjerć khory wulkowójwoda Karl podpisał.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Na spodźiwne wašnjo wo žiwjenjo je tu přišoł dwanaćelětny hólčec wojnarja Belgera. Pytajo hriby bě też jědojty namakał a jón z ruku roztłóčił. Z tej ruku podrapa so bórzy na to, hdźež bě joho někajka mucha kusła. Přez to zajědojći sebi krej; bórzy přińdźechu ranine widlišća, a hólčec wumrě.

Z Radworja. (Wójnske powěsće). Kaž bu hižo wóndanjo z nawěškom wozjewjene, je w poslednich bitwach w Francózskej padnył:

45. Jurij Dryml z Khasowa, wojak pola mašinskich třělbow pěšoho regimenta čo. . . . Wón wojowaše pola Braisne nad rěku Veslu (mjez Soissonom a Reimsom). Tam jomu 25. julija (1918) kruch njepřećelskeje granaty tak ćežcy žiwot zrani, zo bórzy po tym, ss. sakramenty dóstawši, w pólnym lazareće wumrě. Joho ćěło bu nazajtra na tamnišim wojeńskim pohrjebnišću pokhowane. — Běše 20 lět 6 měsacow a 17 dnjow stary.

Ranjeny bu:

Jurij Pjetaš z Měrkowa, wojak w pěšim regimenće čo. . . . Joho w nocy 13./14. julija (1918) mjez wsomaj Merville a Estaires (pola Armentiéres, nad Marnu) granatowa třeska do praweje ruki a ramjenja trjechi. — Strowješe so woprědka w lazareće w Leuce (w Belgiskej), pozdźišo w Sterkrade w Rheinskej krajinje.

Z Radworja. (Tobak.) Wjele wosadnych hospodarjow ma tobak sadźany. Ale hdyž do zahrodkow hladamy, widźimy, zo někotryžkuli z nich z tobakowymi rostlinami prawje njewobkhadźuje. Kaž so pola běrnow wo kulki na wjeršakach njejedna, ale wo płody pod zemju, tak też pola tobaka nic wo kćenja, ale wo prawje wulke łopjena. Tohodla wostaj někotre rjane rostliny, kotrež snadź dyrbja ći symjo přinjesć, kajkež su. Wšěm druhim wotšćipaj pupki a kćenja; też hałžki, kotrež z kućikow mjez hłownym kiješkom a łopjenami wubiwaja, wułamaj! Potom dóstaneš rjane łopjena. Łopjenam, kotrež počinaja wjadnyć a žołtnić, njedaj na stwjelcu hnić, ale zwotrězaj a wusuš je!

Z Wuric. Hólčec, 12 lět stary Heinkec, dźěše so z dwěmaj druhimaj do skały kupać. Při tym přińdźe do wody na 5 m hłubokeje a so zatepi.

Z Kamjenca. 28. aug. připołdnju zapokaza wokrjesny hejtman z Craushaar nowoho měšćanostu dr. iur. Dittricha z Drježdźan do zastojnstwa.

Ze Zhorjelca. Tu wuslědźi policija wulki skład cigarow pola muža, kiž za překupowanjo dowolnosće nima. Tón bě sebi wjacy stowtysac cigarow za něhdźe 200000 hr. nakupił a chcyše je po něčim za wulki pjenjez rozpředawać. Sam wuzna, zo bě so nadźał, zo změje při tym někak 550—600 tysac hriwnow čistoho dobytka.

Z Drježdźan. 27. t. m. připołdnju dojědźe kejžor Karl a kejžorka Cita sem, zo by našoho krala a kralowski dwór wopytał. Na dwórnišću wočakowaše jeju kral a cyła kralowska swójba a wjele wójska. Pobywši w kralowskim hrodźe wotjědźechu wšitcy do Moricburga, hdźež bě hosćina za 70 wosobow přihotowana. Wječor 7^{20} hodź. wotjědźeštaj kejžor a kejžorka zasy z Drježdźan, zo byštaj we Mnichowje bayerski kralowski dwór wopytałoj.

Namjet so hnydom přija, a Leisentritt bu lěta 1561 pomjenowany jako administrator ecclesiasticus per utramque Lusatiam = za cyrkwinskoho administratora we woběmaj Łužicomaj. Bamžowy zapósłanc jomu wosebje też zakaza, ani nowe duchowne zastojnstwo ani hamtski pječat, kotryž bě kurwjeřch rady zasy wzał, bjez wole a dowolnosće bamža wotedać, a hrozy jomu, hdyž by hinak činił, z exkommunikaciju, t. r. z wuzamknjenjom z cyrkwje. Němski titul Leisentrittowy nětk rěkaše: „Des Bisthums Meissen in Ober- und Niederlausitz Administrator, Röm-Kayserl. Maj. in geistlichen Sachen Commissarius generalis, der Thumb- und Pfarrkirchen St. Petri in Budissin Dechant.“ Kejžor jomu za zastaćo nowoho zastojnstwa 100 toler připokaza. Přez lisćinu japoštołskoho zapósłanca bu nowe, Leisentrittej hač dotal jenož za joho wosobu dowěrjene zastojnstwo cyrkwi swj. Pětra w Budyšinje a cyłomu kapitulej date, a to nic jenož, hdyž by wumrěł, ale też quando et quotiescumque necessitas postulaverit legitimis adhibitis rationibus et solemnitatibus maturoque praehabito consilio praelibatae ecclesiae Budissinensi totique capitulo catholico tenore praesentium concedimus incorporamus et elargimur praedictum administrationis officium = hdyž a kaž husto to nuzne wobstojnosće žadaja, po nałoženju zakońskich wobmyslenjow a swjatočnosćow a po dokładnym wuradźenju prjedy spomnjenej Budyšskej cyrkwi a cyłomu katolskomu kapitulej z wobsahom přitomnoho (lista) přizwolimy, jej našćěpimy a spožčimy prjedy mjenowane zastojnstwo administracije.

Zo wo tym dwěl njeby mohł być, so tele prawa kapitulej hišće jónu skoro ze samsnymi słowami lěta 1570 přepodachu: serio, imo sub poena excommunicationis mandantes, ut nulla mora interposita non modo dictae spiritualis administrationis possessionem apprehendatis, sed etiam confestim e medio praelatorum vel canonicorum vestrorum aliquem, unum aut duos modo ad huiusmodi oficium aptos et idoneos, de religione catholica optime sentientes rite eligatis et authoritate apostica constituatis“ = ze wšej krutosću, haj pod khostanjom wuzamknjenja z cyrkwje poručejo, zo bjez wšoho komdźenja nic jenož prawo mjenowanje duchowneje administracije jako swoje přiwozmjeće ale też hnydom ze srjedźizny swojich praelatow abo kanonikow někoho, jenoho abo dweju, jenož, zo so za tele zastojnstwo přihodźeja a wo katolskej wěrje derje zmysleni su, po zakonju wuzwoliće a z japoštołskej połnomocu postajiće.“ Budyšska tachantska cyrkej dósta titul „ingenua et exempta“ = „swobodna a exemptna“, samsny titul, kotryž bě Mišnjanske biskopstwo w času swojoho njezranjenoho žiwjenja mělo. Z tymle postajenjom bě Mišnjanskomu biskopej wšě prawo na Łužicu wzate, a tón móžeše nětko bjez škody za cyrkej Budyšskomu tachantej generalny kommissariat zasy wzać, kaž kurwjeřch chcyše, dokelž bě jón mjez tym Leisentritt wot bamža a kejžora dóstał. Vicky we swojej kronicy wšě tute jednanja ze sćěhowacymi słowami wopřija: „Anno 1567 omnia privilegia ecclesiae misnensis et iura episcopalia ob filiae huius ex multis unice fidelis ad matris suae casum imperturbatam perseverantiam in religione catholica constantem, translata fuere, ut non amplius collegiata subiecta sicut antehac per annos 349 a sua origine fuerat, sed ingenua et exempta dicatur et sit.“ = Lěta 1567 buchu wšě privilegije Mišnjanskeje cyrkwje a biskopske prawa, njezamućeneje a kruteje wobstajnosće tejele dźowki (Budyšskeje cyrkwje) w katolskej wěrje dla, kotraž mjez mnohimi jako jenička, hdyž jeje mać (Mišnjanska cyrkej) padźe, swěrna wosta, (na Budyšsku cyrkej) přenjesene, tak zo njebě dale jako kollegiatna poddata, kaž bě prjedy přez 349 lět wot swojoho spočatka, ale swobodna a exemptna (= jenož bamžej poddata a žanej druhej duchownej wyšnosći) rěkała a była.“

(Přichodnje dale.)

Wulke njewjedra běchu minjenu sobotu na wječor (wot 6—8 hodź.) po cyłej sakskej Łužicy a też po wulkich dźělach pruskeje. Při tym padachu sylne krupy, zdźěla wulke kaž hołbjace jeja. Wosebitu škodu načinichu sadej a rěpje. W Budyšinje wobškodźi błysk też elektrowód k wulkomu časnikej na radnicy, też do Pětroweje wěže dyri. Hrózbne běchu wokomiki za pobožnych, kotřiž běchu w tym wokomiku runje w Božim domje.

Hišće hórše běchu njewjedra wosebje we Žitawje a wokoło njeje. Kaž wot tam pisaja, dha tam ani najstarši ludźo tajkich njewjedrow wjacy njepomnja. Krupy zo móžeš je lodowe kruchi mjenować, wulke kaž kurjace jeja padachu njeličomne dele; hdźež njemóžachu hnydom roztać, ležachu něhdźe 10 cm wysoko. Škoda, kotruž su načiniłe, je njewuprajnje wulka. Wosebje wulku je poćerpił sad, ale też zelenina we zahrodach a kał a rěpa na polach. Z krupami liješe so dešć kaž z kanami. Dokelž kanale wodu dosrěbać njemóžachu, stoješe město w někotrych dźělach na khwilu hłuboko we wodźe. Do tuteje lijeńcy dešća a krupow měšeše so sylny hrimot; błyski zakhadźachu, zo też njebojazliwoho człowjeka hrózba hrabnyć dyrbješe.

Na mnohich městach trjechichu wone też wobydlenja, też we wokolinje, kaž w tamnišim Róženće jenu bróžnju z cyłymi žnjemi, runje tak we Lückendorfje. W Oderwicach trjechi błysk dwaj statokaj, jedyn so spali; w Dittelsdorfje jedyn statok, kiž pak bu hišće wukhowany; w Nowym Gersdorfje zakhadźeše hrimot tak, zo so jara wjele woknow pukny: w jenym małym hosćencu něhdźe 24; w płunarni 150, we jenej tworni pječa 800.

Wězo je njewjedro też telefoniske zwjazki wobškodźiło. Hišće póndźelu bě jich 100 stacijow, zo njemějachu zwisk hišće zasy nawjazany.

---

18 centnari ćežkoho woła chcychu w Oberkotzkam (w Bayerskej) rězać. 5 razow rěznik na hózdź dyri — woł so njehibny; na to hišće sylny rězniski trójcy wrjesny — woł so njehibny; hakle kulka z třělby „krutu heju“ rozrazy! woł so wali.

Psallite sapienter — Spěwajće mudrje.

„Kěrluše“ nowoho Pobožnoho Wosadnika su w čišću dokonjane; jim stej też přidatej, kaž so z wjacorych stron přeješe, Lauretanska litanija a Litanija wo wšěch Swjatych. Knihiwjazař swoje dźěło w krótkim dokonja, a budźe knižka, kotraž so — kaž słyšimy — derje spodoba, pola knjezow duchownych a wučerjow dóstać.

Z tym so nadźijamy, zo naše kěrlušowanjo zas bóle wožiwi w cyrkwjach, na pobožnych pućach, při swójbnych swjedźenjach (na př. kwasach), w zhromadźiznach našich towarstwow, na póstwječorach atd. Hižo bě počało za někotrych ćežko być při spěwanju so wobdźěleć, dokelž knihi njemějachu.

Nowa kniha dyrbi pak też spěchować dobre spěwanjo. Hižo čišć chce tomu připomhać, hdyž wotstawki melodije abo hłosa woznamjenja.

Z nowa pak dyrbimy so prócować, zo naše kěrlušowanjo so derje poradźi. Z wjetša je so dotal spěwanjo kěrlušow po słyšenju wukło. W cyrkwi so spěwa, pišćele spěw nawjeduja, młodźi kemšerjo zas a zas kěrluš słyša, z tym so hłós do pomjatka zašćěpi a kemšeŕ nawuknje sobu spěwać. Na tym pak njeměło dosć być. Z tajkim wuknjenjom so tola wšelake njerunosće a njedospołnosće zakorjenja, kotrež zdobnomu zhromadnomu spěwanju zadźěwaja. Kak dha by było, hdy bychu wosebje naše spěwarske towarstwa, a to wšitke, też naše kěrluše derje spěwać wukłe, abo hdźež spěwarske towarstwa njejsu, hdy bychu tam so spěwawi wosadni druhdy skhadźowali a pod nawjedowanjom knjeza kantora abo organista so w spěwanju zwučowali? Tam a sem so to z jutrownymi abo křižeŕskimi spěwami stawa. Tajke zarjadowanja mohłe też dale a přez cyłe lěto wobstać. Z tym by so zhromadne a porjadne spěwanjo wjele posylniło. W šulach dźěn so kěrluše wuknu ale jeno we wobmjezowanej ličbje, a po šuli je zas po wuknjenju. Na tym podłožku měło so dale twarić, a mohłoj šula a dalše wuwučowanjo porno sebi a zas zhromadnje dźěłać.

Hłosy našich kěrlušow sebi woprawdźe zasłuža, zo je wosadni rady a derje nawuknu. Zawěrno parle su mjez nimi, wosebje mjez dobrymi zastarskimi hłosami. Sławny hudźbny direktor Pětr Piel w Boppardźe, kotryž je naše knihi za pišćele přehladował a porjedźał, so z wulkim připóznaćom wo nich wupraji. Kak krasne a pozběhowace su na př. hłosy našich jutrownych kěrlušow, kak lubozne hodowne, kak hłuboko hnujace kěrluše wo ćerpjenju našoho Zbóžnika, kak nutrne kěrluše wo Božim Ćěle, kak něžne a połne dowěrliweje podatosće kěrluše wo swjatej Mariji! Jutrowne kěrluše na př. w zastarskich melodijach starych cyrkwinskich tonow su něšto wulkotne. Hdyž so te a podobne derje nawuknu a korrektnje, kaž z jenoho spěwaja: potom hakle naši ludźo do toho přińdu, kajke rjane kěrluše mamy.

Jeno na někotre njech tu spomnju. Majestotnje zanjese so kěrluš 32 „Nětk samomu budź Bohu.“ Živa wěra a nutrna žadosć wupraja so we wulcy poetiskim kěrlušu 82 „Hdźe sy ty moja radosć“, a kak so hłós tymle začućam přihodźa! Hdyž sebi adventske kěrluše wobhladuješ a w myslach spěwaš: njeje tebi jakož by runje z latańničku na jutnje šoł a zanošał 126 „Dajće njebjesa nam rosu“ abo 130 „Chceće-li na nas posłuchać?“ Spodźiwnje rjany je kěrluš 137 „O swjata nóc, o Boža móc“. Nětko je też w texće wurunany a wuhładkowany, tak zo móže so cyły bjez postorka spěwać. A wšě te hodowne kěrluše! Hižo při čitanju so ći wutroba pozběhuje a k tomu tele lubozne něžne a zas radosćiwe melodije! Štó by zymny wostał, hdyž zasłyši a sobu spěwa wulkotny kěrluš 166 „Spěwajće tom' kralej psalmy?“ Póstne kěrluše a wo ćerpjenju našoho Zbóžnika njech so derje wuknu. W posće je wjac přiležnosće hač hewak w lěće za zhromadne kěrlušowanjo. Też kěrluš 168 „Hlejće! kak wumrje tón Sprawny“ za wulki pjatk, po sławnym „Ecce quomodo moritur justus“ Jakuba Handl-Galla trochu jednorišo złoženy, budźe wulkotnje pohnuwać, hdyž so derje nawuknje a prawje cunje přednjese. Zastarski kěrluš 210 „Luby

---

Čerwjene horleško.

Swobodnje po šwedskej legendźe Radlubin.

I.

Běše to za dawne, dawne časy, hdyž běchu Boha Knjeza mysle, stworić njebjo a wšón swět, hdyž njebjo a zemju natwari a wšitkim zwěrjatam a rostlinam bytosć a žiwjenjo a kóždomu přisłušne mjeno da.

Tehdom je so něštožkuli podało, čohož člowjekojo wjacy njepomnja. Hdy bychu wšitke podawizny z tamnoho prěnjoho časa wědźeli, bychu sebi něštožkuli wułožić móhli, čomuž wjacy njerozemja.

Tehdom je so stało, zo Bóh luby Knjez jenoho dnja w paradizu na trónje z lutych słónčnych pruhow sedźeše a ptački ze wšelakimi barbami pisanješe, zo by mjez nimi był nic jenož rozdźěl wulkosće a mocy, ale też wšelakosć barbow a rjanosće. Při horcym słónčku, kotrež dźěn z młodostnej horcotu tak horliwje wohrěwaše, wusakhnychu jomu w hornčkach a škličkach barby, a šćihlica, kiž běše runje na rjedźe, zo by swoju wozdobu dóstała, bě prózdna wušła, hdy bě Bóh luby Knjez so hišće nad njej njesmilił a wšitke swoje šnéće na jeje pjerjach njewótrčł.

A tehdom je so też podało, zo wóslik swojej dołhej wuši dósta. Běše wšak khětro słaby na pomjatku: Lědma bě swoje mjeno dóstawši někotre kročele po paradizu stupił, zaby je zasy. A trójcy za sobu wróćeše so k Bohu stworićerjej a jakotaše: „J-a, j-a — sym zasy zabył!“ Hdyž hižo štwórty króć so wróćeše, pohněwa so Bóh luby Knjez pře tajkule rozpjeršenosć, wza wóslika za wobej wuši a rjekny: „Twoje mjeno je wosoł, wosoł, wosoł!“

A mjez tym zo jomu takle powědaše, naćahny wobej wuši trójcy dlějšej, zo by lěpje rozemjał a sebi też wěsćišo spomjatkował, hdyž něchtó na njoho zaréči. Tohorunja dari jomu też móc, zo by jej na wšě strony hibać móhł.

Na samsnym dnju bu też pčołka khostana. Dóstawši wurjadny dar, zo by móhła po kwětkach a kćenjach za mjedom slědźić a jón wusrěbawši do płasta hromadźić, lětaše pčołka hač do samoho wječora po paradizu z kwětki na kwětku a hromadźeše měd, to najsłódše po cyłej Božej stwórbje. Hdyž prěnjej člowjekaj a zwěrjata pytnychu, kak słódcy jeje měd wonja, přikhadźachu, zo bychu mjedu powoptali. Pčołka pak chcyše wšitko za so skhować a złobješe so na nich: „Sisisisi!“ a kałaše ze swojim jědojtym žahadłom kóždoho, kotryž jeno so jeje płastej bližeše. To pak wuhlada Bóh luby Knjez, kiž po paradizu khodźo sebi stworjenja wobhladowaše, a hnydom zawoła pčołku k sebi.

„Sym tebi wurjadny dar z njewšědnej zasłužbu dał, zo by móhła měd hromadźić; njedach pak tebi prawa, zo by kruta a njesmilna přećiwo swojomu bližšomu była. Tohodla spomjatkuj sebi: Hdyžkuli koho ze žahadłom koleš, kiž by twojoho mjedu rady powoptał, wumrješ!“

A tak stawa so pčołcy hač do dźensnišoho dnja.

Ach haj, też šwjerč je tehdom swoju pokutu dóstał. Dokelž sołobikej joho krasny spěw zawidźeše, zhubi widźenjo a dyrbi nětko při najrjeńšim słónčku na hruzliku sedźo po ćmje cyrčeć. Też mrowja bu tehdom khostana: přezběhnywši so chcyše z łastojčku na přemoh lětać a lećicy zhubi nadobo křidleščy a padźe do procha. Swoje žiwe dny dyrbi za to w lutym próše łazyć.

Ow, kelko spodźiwnych podawkow je so tehdom stało! Też drobny, šěry ptačk, kiž rěka ročk, abo z přimjenom čerwjene horleško, móže nam rjanu podawiznu powědać.

Bóh luby Knjez sedźeše na swojim trónje z lutych słónčnych pruhow a miły a dobroćiwy stworješe a wožiwješe njeličomne bytosće. Na wječor, hdyž chcyše hižo swjatok činić, wuhlada šěry hruzlik, kotryž k joho nohomaj ležeše, a rjekny: „Što ty tu tak prózdny ležiš!“ A skhiliwši so zběhny hruzlik a wutwori z njoho ptačka; wutwori hłowu a pysk, křidleščy a nóžcy; wobleče joho šěru drasćičku a dychny na njoho.

Hnydom wožiwi ptačk a zapjerchota ze swojimaj křidleškomaj a začinkota wjesele: „O Božo, kak wulka, kak spodźiwna je twoja dobrota!“

Tónle spěw pak spodobaše so Bohu lu-

Wótče wjeršny“ wo najswjećišej Trojicy je jedyn z najrjeńšich. Njech so derje nawuknje a móže so často spěwać, kóžda njedźela dźěn je wosebiće najswjećišej Trojicy poswjećena.

Za spěwanjo našich kěrlušow a tohodla też zwučowanjo płaći stara wupruhowana zasada: „In medio virtus“ t. r. srjedźansku měru we wšitkim. Wězo kharakter a wobsah kěrluša hižo sam měru we sebi khowa. Na přikład „Chcemy so k Bohu modlić“ so składnišo spěwa dyžli „Nětk samomu budź Bohu“ a podobne; póstne kěrluše změja hinaši metrum hač hodowne abo jutrowne. To wšo so samo rozemi a nichtó njepřeje. Powšitkownje pak ma so prajić, zo ma so prawa měra z cyła nałožować: Nic pře-khětře, nic pře-pomału spěwać. Přespěšne spěwanjo so pobožnosći wuwić njeda a kazy dostojnosć. Hdyž pak so přepomału spěwa, so Bože służby njetrěbnje zadźerżuja, a kemšerjo zywać počinaja. Tuž hišće raz: prawu měru!

We swojej dołhej předrěči za Spěwawu Winicu Michał Wałda wjele wo prawym a zdobnym spěwanju pisa. Z toho póznawamy, zo běchu tehdom wšelake njedostatki, kotrymž chcyše wotpomhać. Tuž też za nowy Wosadnik tu někotre přeća wuprajam: „Psallite sapienter!“

W nastupanju kěrlušow k česći swjateje Marije hišće słowčko. Někotre lěta do wudaća Pobožnoho Wosadnika (1888) je so ličba nowych kěrlušow k česći swjateje Marije, po nowišich němskich wobdźěłanych, wudała a w serbskich wosadach rozšěriła. Njeboh knjez Hórnik je też do Pobožnoho Wosadnika přija. Su to čisła 229—237. Po wobsahu su dobre, po hłosu so lohcy spěwaja. Tola su bóle němske spěwy ze serbskimi słowami, hłosy su nowe, někotre cyle po wašnju ariettow złożene. Porno nim su naše stare kěrluše k česći swjateje Marije bóle solidne, kharakteristiske, starym spěwam našeje cyrkwje wjele bóle přiměrjene. Mjenuju tu hłosy kěrlušow 242 „Chcemy njebjesku kralownu“ (hłós 140), 244 „Knježna wuzwolena“ (hłós 142a), 246 „Chcemy jenej knježnje spěwać“ (hłós 143), 247 „Hwězda jasna“ (hłós 144), 250 „Witaj morja hwězda“ (hłós 145a), 252 „Tebje my nut'nje witamy“ (při zastupje do hnadowneje cyrkwje) (hłós 146), 253 „Powitana budź Marija“ (hłós 147), 254 „O słódka knježna“ (hłós 148), 256 „Spěwaj wšědnje“ (hłós 149).

Sym wobkedźbował, zo so tamne nowe spěwy abo kěrluše rady spěwaja, su z wjetša lóžše, hibite. Ja też přećiwo nim njejsym, tola khroble móžu prajić, zo tute nowe kěrluše k našim starym wo swjatej Mariji njedosahaja. Tele stare njech naši kk. organistojo a kantorojo přede wšitkimi spěchuja, te dyrbja prěnje městno měć a wobkhować. Te nowe pak njech so bóle měrnje spěwaja, spěwarjo njech so trochu zawuzdźeja. Sym tele spěwy hižo nimale dźiwje přednošować słyšał, wosebje hdyž ludźo bjez pišćelow spěwachu.

Hišće chcu dodać: Za Pange lingua zda so mi najrjeńši a najdostojniši hłós tón, kotryž też w našej knizy za pišćele č. 53 mamy. Je to stary cyrkwinski khoral. W někotrych cyrkwjach sym też druhe słyšał. Rjeńšoho hłosa hač č. 53 njenamakaš. Dwaj hłosaj w „Laudate“ Trierski a wot Etta staj dostojnej, tola mjenje rjanej hač č. 53.

Praelat Skala.

K primicy nowoměšnika
knjeza Michała Kětana.

(Přednjese knježna Delanec z Hornjoho Wunjowa.)

Słónco so błyšći ze złotej pychu,
Róže so w lětnim čerwjenja dychu.
Budyšske zwony wołaju rjenje,
Wołaju ke mši we Božim mjenje ...

Po tebje, měšniski knježe, dźemy,
K wołtarjej tebje přewodźeć chcemy,
Khwalby a dźaki zaspěwać Bohu,
Wuprosyć móc na měšnisku drohu.

Gloria z hłosom zawyskaj jasnym,
Wutroby hosćom rozraduj kwasnym,
Jutrowne jehnjo we woblatku swjatym
Kemšerjam pokaž we modlenju spjatym.

Rozraduj mać a rozraduj nana
Ze Synom Božim, z njebjeskim manna!
Sotrow a mnohich přećelow žadosć
Dopjelń a daj jim jandźelow radosć!

Na wołtař naše prózstwy chcył nosyć,
Za tebje my też budźemy prosyć,
Z nami zo była hnada by Boża
Stajnje, a hrěło słónco nas zboža!

*

(Přednjese Marija Gudźic z Dalic.)

Nětk radosć, wysk a wjesele,
Dźens wutroba so znošuje,
A cyła wjes a cyła zemja
A cyła wosada Was strowja.

We času běd, w hórkosći
Tón krasny dźeń Wam zaswita,
Tam prěni raz we radosći
Sće wopor dźaka dokonjał.

Wam Boža miłosć spožčiła
Je krónu krasnu měšnistwa
A žohnował tak šćedriwy
Was Knjez we swjatej winicy.

Bóh pomhał je z swej pomocu
A žohnował Wam naprócu:
To dźensa z khwalbu spóznawa
Wšón rót a kóžda wutroba.

Bóh Knjez Was přecy wodźił je
Hač dotal ze swej miłosće,
Wodź dale Waše žiwjenjo
A wšitke Waše skutk'wanjo. —

Haj waše japoštołske dźěło
Njech stajnje so tu poradźi,
Njech zbóžnych płodow dosć by mělo
Tu časnje a tam w wěčnosći!

*

(Přednjesła Ilsa Momertec (Kralec) z Ćemjerc.)

Wulka radosć knježi dźensa
W wšitkich našich wutrobach,
Měšniska nětk debi króna
Was po wšelkich, wójnskich bědach.

Kěrluš khwalbny zaklinča dźens krasnje
W Božim domje, našej Serbskej cyrkwi.
Prěni raz tam dokonješće swjatnje
Wopor Boži, wopor nowozakoński.

Budźće dobry pastyř, wodźće wowcy,
Nasyćće je z khlěbom njebjeskim!
Budźće dobry lěkař, hójće rany,
Hubjenych je dosć tu w swěće zeńskim!

Budźće wučeř, wučće słowo Boże,
Wobarajće zasadam tym błudnym!
Prědujće wšom' ludej skutki Boże,
Wozjewće joh' mjeno njewěriwym!

Měšnik wulki, tón najwyšši,
Luby Knjez a Bóh we njebjesach,
Žohnuj Was we wšitkich Waših dźěłach,
To Wam přeja starši, młódši.

*

(Přednjese Marija Welsec z Hněwsec.)

Kaž tele kćenjo rozšěrja
Wóń luboznu a wokřewja
Te wóčko we swej rjanosći
A w barbow pyše krasnosći:
Tak nětk přez Tebje wudźěła
Bóh hnady nam a žohnowanja.

---

bomu Knjezej, a wón pokhwali ptačka: „Dušnje sy sebi prěni króć zaspěwał, jara dušnje! Chcu tebje za to wuznamjenić. Spomjatkuj sebi: Twoje mjeno je „čerwjene horleško“!“ Potom wupřestrje ruku a da ptačkej lećeć do šěrokoho swěta.

Drobny, šěry ptačk lětaše po paradizu a wobhladowaše sebi wšitke rjanosće, kotrež dźěn so tu kopjachu. A hdyž bě so jich nahladał, přińdźe jomu takle na mysle: „Kajki też to sym ja?“ A hnydom skoči ze štoma k slěbrojasnomu kužołej, kotryž pod štomom ze zemje žórleše, a posydnywši so na kromje hladaše do jasnoho špihela. Hnydom pak poča z hłowčku wić a so dźiwać: „Rěkam čerwjene horleško a nimam tola ani pjerka ani móška čerwjenoho na swojej wutrobje!“ A wobroćeše so na prawo a wobroćeše so na lěwo a wjerćeše so do koła, tola ani čerwjeneje kosmički na sebi njewuslědźi.

Tuž wróći so k Bohu swojomu stworićelej.

Bóh pak sedźeše dobry a miły na swojim trónje. Z joho rukow lětachu pisane mjetele a wijachu pisane wěncy wokoło joho hłowy; běłe, módre, čerwjene hólbje kurčachu na joho ramjenjomaj a k joho nohomaj kćějachu čerwjene róže, běłe lilije a złote słónčne róže.

Drobnomu, šěromu ptačkej pukotaše mócnje wutrobička ze strachoćiwosću. W šěrokim kole lětaše wokoło Boha luboho Knjeza, tola hdyž widźeše, kak wón dobroćiwje ze wšěmi stworjenjemi jedna, zwaži sebi dale a bliže a skónčnje posydny so na joho ruku.

„Što chceš, mój drobny, šěry ptačko?“ wopraša so stworićel.

„Bych so tebje rady něšto mało woprašał“, wotmołwi ptačk.

„Što dha by rady wědźał?“ skušowaše Knjez dale.

„Čohodla dyrbju čerwjene horleško rěkać, hdyž sym tola cyły šěry wot pyska hač do wopuše?“ měnješe ptačk. „Čohodla mjenuju so čerwjene horleško, hdyž tola nimam ani pjerka ani móška čerwjenoho?“

A mały ptačk hladaše prošo ze swojimaj čornymaj wóčkomaj na Boha luboho Knjeza. Potom wiješe hłowčku pak na prawo pak na lěwo, kaž by jomu to a tamne pokazować chcył. Wokoło njeju pak lětachu bažanty, čerwjene ze złotym prochom z lohka potrušene, a papagaje z wosobnymi čerwjenymi khornarjemi; po trawniku wustupowachu honače z hordymi čerwjenymi rjemjemi; w blizkej jasnej rěčcy suwachu so złote rybički, a po jeje kromach pyrjachu so połne čerwjene róže. Po blizkich štomach zlětowaše z hałžki na hałžku čerwjena łopuška. Hdyžkuli so na hałžku posydny, zajuska: „Hopsasasa! Hejsasasa!“ z lutej radosću poskakajcy a ze swojej wopušku machajcy, zo čerwjena wopuška rěka a čerwjenu wopušku też ma. A drobny ptačk sebi z ćicha pomysli: „Kajkeje maličkosće by tola trjeba było, jenož kapki čerwjeneje barby na pjerka na mojej wutrobje, a bychu so sčerwjeniłe, a ja bych z prawdu čerwjene horleško rěkał.“

Bóh luby Knjez drje widźeše joho mysle, njepraji pak ani słowa.

Přečo rěkam čerwjene horleško, hdyž sym tola cyły šěry?“ wopraša so ptačk z nowa a mysleše sebi: Nětko Bóh luby Knjez hnydom rjeknje:

„Ach, hlej wšak, mój přećelko, pozabych cyle twoje pjerka na wutrobje čerwjene wobarbić! Čakaj, čakaj! Jenož wokomik, a hnydom to budźe!“

Bóh luby Knjez pak rjekny:

„Pomjenowach tebje čerwjene horleško, a čerwjene horleško budźeš rěkać hač do sudnoho dnja. Ale sam dyrbiš hladać, kak sebi čerwjene pjerka na wutrobnje dobudźeš!“

A Bóh luby Knjez wupřestrje ruku a da ptačkej lěćeć do šěrokoho paradiza.

Čerwjene horleško lětaše wšón zamysleny po paradizu. Pospochi přesćěhachu joho mysle: „Što by tajki drobny ptačk, kaž ja, tola činił, zo by sebi čerwjene pjerka na wutrobje dobył?“

To jeničke, štož jomu na mysle přińdźe, běše: „Natwarju sebi hnězdo do ćernjowoho kerka dźiwich róži!“ A natwariwši sebi sydaše mjez ćernjemi a dźiwimi różemi, kaž by so nadźał, zo skónčnje tola łopješko čerwjeneje róže na njoho padnje a přilěpiwši so joho wutrobičku čerwjenu wudebi.

(Pokračowanjo.)

O dostojnosć tak wysoka
Přez jandźela Če pozběha!
Tuž, knježe wjele česćeny!
Budź wot nas nutrnje witany!
Smy dawno z swjatej radosću
So přihoťwali k wulkom' dnju;
A z dźakapołnej' wutrobu
Nětk nutrnje so modlimy;
Ach Wšohomócny, słyš te hłosy
Tuteje črjódki, kiž če prosy
Za drohoh' młodoh' měšnika;
Budź škit jom', joho podpjera.
Zo by wón wulke dokonjał,
Nas wšitkich sobu k njebju wzał.
O Dostojny! każ dźensa my.
Če k Božom' domu wjedli smy,
Tak něhdy Boži jandźeljo
Če wjedu, rjeńšo spěwajo
Do wěčnej' zbóžnej' swjatnicy
Před Tobu róže sypajcy.

Wšelčizny.

Drobnostka ze žiwjenja † k. praelata Kummera.

Ze žiwjenja našoho wšěm tak zahe zemrětoho knjeza praelata Kummera hišće tule drobnostku zhonichmy.

Hdyž bě njeboh knjez praelat jako młody student na prózdninach doma we Łazku, chcyše jomu druhi studowacy, joho přećel M., něšto zdźělić, tola nichtó druhi w domje hač Kummerec student njesměďźeše to zhonić. Tuž napisa jomu dopisnicu w serbskej rěči, ale z grichiskimi pismikami. Te su jara wjele hinaše dyžli łaćonske a němske. Tola to so jomu nimo kuli. Kummerec nan, Michał, móžeše jara derje grichiski čitać a — wučita wšitko. Wěc bě sama cyle njewinowata, čim wjetše pak wjeselo, zo běše wšědny serbski mištr přez studowanoho diplomata. Kummerec nan bě mjenujcy też sam we swojim času studował na gymnasiju w Budyšinje, grichiski wuknył a sej grichiski abecej (alfabet) derje spomjatkował. Wón měješe wubjerny pomjatk a je z čitanjom jara wobšěrneje wědomosće a zdźělanosće nabył. Zdźělanišoho a lubosćiwšoho muža mjez serbskim ludom běchmy dyrbjeli dołho pytać dyžli njezapomnity młynkec stajnje jenak přećelny a dobroćiwy nan běše. A naš luby bratr knjez praelat Jurij, bě hódny syn tak dobroho nana. R. i. p. jl.

Mějće so na kedźbu před „revisorami“.

Z Heidericha so pisa, zo tam so w nocy paduši do statoka dobywachu, dokelž pak pos zašćowka, chcychu z lesću swoje pakosćenjo wuwjesć. Jedyn z nich zawoła wobsedźerku a předstaji so jej jako tajny policist, kotryžźma pola njeje revisiju dokonjeć. Pozdźišo dohlada so wona, zo běchu so jej 1000 hr. pjenjez zhubiłe.

Husćišo móžeš słyšeć, zo so złostnicy za statnych zastojnikow wudawaja, zo bychu tak sebi ludźi podwolili. Přińdźe-li štó k tebi, na swoje statne zastojnstwo a z tym prawo so powołajo, požadaj sebi wuswědčenjo. Njewěriš-li tomu, doprašej so telefoniscy na přisłušnym hejtmanstwje, hač je štó k tebi na revisiju pósłany abo zwołaj gmejnskoho předstojićerja k radźe.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1112. Jurij Manjok z **Konjec**; 1113. Michał Kubaš ze **Šunowa**; 1114. Jakub Laukus z **Drježdźan** (w polu); 1115. 1116. z **Pěskec**: Mikławš Lehmann, Mikł. Žur; 1117. 1118. ze **Sernjan**: Jak. Šołta, Jak. Libš (w polu); 1119. Pětr Serbin z **Nowoslic** (w polu); 1120. Jakub Kilank z **Hrańcy**; 1121. Jurij Nowak z **Hórkow**; 1122. Hańža Khěžcyna z **Lejna**; 1123. Jak. Mencl z **Worklec**; 1124. Hana Krećmańka z **Koslowa**; 1125. Michał Kěłan nowoswjećeny měšnik ze **Słoneje Boršće**.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

woprowachu dale: Zawostajeństwo Hańže Juršec we Wotrowje **400** hr. Hejdanec swójba we Wotrowje **150** hr. Madlena Rjedźina we Wotrowje k česći swj. Bosćijana **100** hr. Njemjenowana we Wotrowje 15 hr. Zawostajeństwo Hany Koklic we Wotrowje **200** hr. Njemjenowana z Kozaric 30 hr. J. Kr. w Khrósćicach **100** hr. Njemjenowana z Wotrowa jako džak za domkhowane žně 50 hr. Njemjenowana z Wotrowa 20 hr. Njemjenowana z Ralbic přez wjeledost. knj. fararja Justa **1000** hr. Njemjenowana swójba z Różanta přez wjeledost. knjez administrator P. Romuald **100** hr. P. R. we Wotrowje **500** hr. Njemjenowana w Žuricach wójnsku požčeńku z prěnjej danju 1. okt. 1918 **100** hr. Njemjenowana swójba w Serbskich Pazlicach **100** hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Za Krajan 1919.

Kaž w poslednimaj lětnikomaj ma so też w Krajanu za lěto 1919

„zapis našich rjekow“

podać. Zapisy měte so podobnje stać kaž loni: Padnjeni abo zemrěći, ranjeni, jeći a wuznamjenjeni.

Zapisać maja so tajcy, kotřiž hišće w Krajanu njejsu zapisani byli. Tohorunja maja so zapisy zasy stać po wosadach; tohodla knjezow zapisowarjow prosymy, zo chcyli wšo prawje bórzy zapósłać na redakciju Kat. Pósła.

„Jednota“

w Budyšinje

změjе **jutře njedźelu 1. sept.** **wječor w 8 hodźinach**

měsačnu zhromadźiznu

w towaršni na garbarskej hasy.

Starša žónska, kotraž by chcyła staroho khorowatoho muža wothladować, njech so zamołwi w redakciji Posoła.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeće na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje **za dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Knjezej nad žiwjenjom a smjerću je so spodobało, našu horcolubowanu sotru, swakowu a ćetu

Marију Lipičowu

rodź. **Miklec**

prjedawšu wobsedźerku Sernjanskoho młyna

po jeje krótkej ćežkej khorosći, domawobstaranu ze swjatymi sakramentami, wutoru 27. augusta 62 lět staru k sebi do wěčnosće wotwołać. Minjeny pjatk bu jeje ćěło k poslednjomu wotpočinkej pokhowane.

Za wšitke pokojace wopokazma wutrobnoho dźělbraća ze wšěch worštow wosadnych, wosebje za bohate wobdźělenjo na póstywječorach a pohrjebje, wuprajamy wšitkim

wutrobny džak a „Zapłać Bóh!“

W **Kukowje, Prawoćicach, Kinsbórku** a w **polu**, 30. augusta 1918.

W mjenje zawostajenych
Michał Mikela.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorčzak čo. 893.

Za nawčštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 36. | **Budyšin, 7. septembra 1918.** | **Lětnik 56.**

Starši, njedawajće pisaneje suknički.

Něšto je na swěće, wo čimž drje kóždy słowčko wě prajić, a mjez wšěmi wěcami a zarjadowanjemi, kotrež su z mocy a wole Najwyššoho wušle, je drje jich mało tak ważnych a wužitnych. Skoro kóždomu człowjekej pak je Bóh też tele kubło spožčił; na nim ma podźěl prošeŕ nic mjenje dyžli kral. W nim wuknje człowjek běhać a rěčeć, z joho wutroby a duše dósta człowjek žiwjenjo; a najlěpše, štož we nas dycha a z nas skutkuje, je herbstwo wot njoho. Joho wóčko wuwabi człowjekej prěni posměwk, w joho klinje człowjek prěnju sylzu wuroni. Do njoho zapušća wón swoje prěnje korjenje a z njoho bjerje swoju móc a cyrobu. A wujědźe-li sebi człowjek też do dalokoho swěta, a by-li hłubiny morjow přeměrił a wjerški najwyššich hór nastupił a by-li był tak bohaty a wučeny a nahladny kaž Salomon: skónčnje by tola zasy za nim hladał, zo by w nim wudychał, a byrnjež też wosrjedź najkhuduškeje khěžčički je měł.

Što je tele kubło, kotrež tule takle stawjene a ważene widźiš? Pomysli sebi a dyrbiš přidać: to je swójba. Abo sy hinajšoho měnjenja?

Što je ważniše za žiwjenjo, za tele a wěčne, dyžli woćehnjenjo? A hdy pak je najpłódniše a najwunošniše? Zawěsće we swójbje. Za wukubłanjo człowjeka je Bóh swójbu postajił a założił. Tu zastupi dźěćo dosrjedź wotrosćenych a wot nich sŕeba wone do so ducha, kotryž mjez nimi knježi; nabožnosć, wěrniwosć, ćichomyslnosć, sćerpnosć, miłosć, smilnosć, z krótka wšě počinki, za kotrež je człowjeska wutroba stworjena, tam rostu a so płodźa. Nad nimi wšěmi pak swěći a wohrjewa wot ranja hač do wječora lubosć staršeju.

Haj, starši, to je waša lubosć. Ale kaž drje skoro kóžda móc móže też dale być škódna. Lubosć powšitkownje zrozemjena, ta je husto stroniska; je-li pak tajka też lubosć staršeju přećiwo swojim dźěćom, potom běda wosebje tomu dźěśću, kotrež jeje najwjacy wužiwa. Staršej samoj staj potom husto wina na njezbožu, kotrež dźěćo sebi pozdźišo same přihotuje abo na nje přińdźe.

Chceće dopokazy? Hladajće do žiwjenja a namakaće jich dosć; chcu pak wam tu też přikład ze swjatoho Pisma předstajić.

Kaž herbstwo dźe přez swójbu a potomnikow patriarchi Jakuba tónle zmylk, wo kotrymž runje naspomnich. Dokelž swojoho Jakubka bóle lubowaše dyžli Esaua, bě Rebekka joho k jebanju zawjedła. Za njoho wulesći Isakej prawo prěnjorodźeństwa. Wona drje wědźeše, štož bě Bóh wobzamknył, zo mjenujcy budźe młódši staršomu předstajeny, ale smědźeše wona sama wot so do Božich radow zapřimnyć? Tónle jeje njeskutk bu njezbožo za Jakuba. Hrózbna hida wudyri mjez bratromaj, Jakub dyrbješe z lubeje wótčiny do dalokeje cuzby, tam dyrbješe ćežko służić a bu zasy zjebany. Rjenje so njeje měł pola swojoho wuja Labana. A hdyž so po někajkich 20 lětach zasy domoj wróći, běštaj so Jakub a Esau mjez sobu abo jedyn druhoho zarazyłoj, njeby-li Bóh tón Knjez tomu zadźěwał.

Takle bě Rebekčina maćerna lubosć była stroniska a wina wjele njezboža. Tola też Jakub zhrěši na same wašnjo.

Dwanaćoch synow bě jomu Bóh wobradźił, ale mjez nimi měješe też Jakub zasy swojoho lubuška. Ta bě jomu joho porodźiła, kotruž bě bóle lubował, dyžli mać tych druhich.

Móžeš so tomu dźiwać, zo tak joho bóle lubowaše? K tomu bě tónle też hišće najnadobniši. Wón bě lilija mjez ćernjemi, njewinowatosć mjez hrěšnymi. Swjate Pismo nam powěda, kajcy njeŝwarni Jakubowi synojo běchu; kajki pak bě tón jědnaty, mjenujcy Józef! Tak so da zrozumić, zo Jakub Józefa bóle lubowaše dyžli tamnych a da jomu jako wosebite znamjo tejele swojeje lubosće něšto, štož tamnym zapowě, mjenujcy pisanu suknju. A što z tym zawiny? Wulke njezbožo; wón roznjemdri hišće bóle jich zawisć, kotraž hižo w jich wutrobach přećiwo Józefej želeše a žerješe. Što pak zasy wuplusny z tejele zawisće? Swojoho bratra chcychu morić, předachu joho do wotročstwa, nanej nałžachu, zo je joho dźiwje zwěrjo zežrało. Tak zawiny tale stroniska lubosć wulke horjo tomu, kotryž bě ju wužiwał, a njewuprajnu zrudobu tomu, kiž bě ju dawał, a bě zajědojćena studnja wjele złych skutkow a mysli tym, kotrymž bě so zapowědowała.

Takle, starši, čerpajće mudrosć z tejele stawizny. Kóžde waše dźěćo ma jenajke prawo na wašu lubosć: njelubujće, znajmjeńša njepokazujće jenomu bóle swoju lubosć dyžli druhomu. A njećińće to też we swojich wotkazanjach, ale zawostajće kóždomu jenak, khiba zo je sebi druhe sprawnych winow dla wjacy zasłužiło, abo zo ma so kubło njezranjene jenomu zawostajić. Z tym zadźěwaće zwadam a skórźbam, kotrež bewak husto po staršeju smjerći mjez bratrami a sotrami nastawaju; dźěśću, kotromuž sće chcyli wosebitu lubosć wopokazać, byšće přihotowali mjerzanja a zrudobu, druhim pak kazyli dźakowne a lubosćiwe dopomnjeća na was, jich nana a mać.

Wójna.

Na zapadnych frontach

njejsu surowe wojowanja hišće ničo popuščiłe. Nawopak njepřećel wšě mocy napina, zo by nas cyle zbił. 135 km šěroka je hižo fronta, na kotrejž so wojuje, a tola so bjez dwěla nad Scarpu a Aisnu hišće dale rozćehnje. Też pola Verduna a mjez Maasu a Moselu přihotuje njepřećel nowe nadběhi. Naše wjednistwo njebudźe překhwatane derje wědźo, na čo njepřećel dźe.

Njepřećelske wotpohlady su lohko z mocow widźeć, z kotrymiž w Francózskej wojuja. Jendźelčenjo su sewjerny dźěl bitwišća přewzali hač k romskej drózy, kotraž z Amiens-a de St. Quentin-a wjedźe. Tam su woni wot 8. augusta 33 divisijow zastajili, něšto wjacy hač połojcu wšěch jich wójskow w Francózskej. Francózojo su w Francózskej 105 divisijow wot 15. julija sem do frónty wot Champagnje hač k Sommje přiwjedli. Američenjo maja na francózskej frónće 32 divisijow. Z nich je so 22 w frónće pokazało, 9 je jich sobu wojowało. Wšo hromadźe je njepřećel 129 divisijow zastajił, a přecy hišće přiwjeduje nowe wójska, zo by Němskich přewinył.

W poslednich wulkich wojowanjach je tak sylnu artileriju trjebał kaž hišće ženje a runje tak bě z tankami. Naši wojacy mějachu we tych wojowanjach husto jara ćežke stojnišća, tak n. př. při drozy Cambray—St. Quentin, hdźež w cyle roztřělanej krajinje ani najmjeńša khowanka njeje a hdźež mamy k přiwožowanju municije a cyroby jenički železnicu. Tam móžemy sebi jenož z tym pomhać, zo so njepřećelskim nadběham po móžnosći wuwiwamy a při tym pomału cofamy. Po něčim přińdže nětk njepřećel do tuteje hubjeneje krajiny. Tak su wobstojnosće za naše divisije w poslednim času so wjele polěpšiłe. — Njepřećelske nowiny tohodla też skorža, kak wjele ćežše nadběhi jich wójskam zbywaja.

Z dowěru móžemy wojowanja přichodnoho časa wočakować; štož smy cofali, dyrbješe so k lěpšomu našoho wójska stać. Čim krućišo budźemy nětko wojować móc. Naše wójska su swoju wolu a dowěru k dobyću a swoju zmužitosć dospołnje zdźeržałe, a na naše wjednistwo móžemy so kaž přecy spušćić. Wězo słuša pak k dobyću runje tak też krutosć a wutrajnosć w domiznje. Nimamy woprawdźe winy, so někajkej małomyslnosći podać.

Kak naša fronta w Francózskej dźe, je nimale jasnje z našeje rozprawy 4. sept. widźeć; ta rěka:

Na woběmaj stronomaj Lysy je njepřećel w stajnych wojowanjach z našimi škitacymi wojakami hač k liniji Wulvergem—Rieppe—Bac St. Maur—Laventie—Richebourg přišoł. Naše změšane wodźělenja su jomu w njeńšich wojowanjach škodu činili a jomu we wustorkach a nadběhach jatych wotewzali.

We frónće mjez Sommu a Scarpu miny so dźeń měrnje. My běchmy w nocy prjedy naše wójska do linije Arleux—Moevres—Manancourt wróćo wzali. Smy to hižo před někotrymi dnjemi a cyle po našim wobličenju a njemyleni wot njepřećela přewjedli. Njepřećel je hakle popołdnju so dale masajo nam sćěhował. Na frónće mjez Moislains njeje njepřećel wčora swoje nadběhi wospjetował.

K woběmaj stronomaj Noyena přimaše Francóza sylnje, wosebje wyšiny mjez Campagne a Bussy. Njepřećel, kotryž štyri króć dopołdnja a popołdnju přećiwo wupruhowa-

nej 231. divisiji nadběhaše, bu dospołnje wotpokazany.

Nad Ailettu wuslědźeŕske wojowanja. Wustorki njepřećela přećiwo Concy le Chateau so zwróćichu. Mjez Ailettu a Aisnu započa Francóza hromadźe z Italskimi a Američanami po jara sylnym wohnju nowe nadběhi; wone buchu, husto po zasakłych ručnych wojowanjach, wotpokazane.

My potřělachmy wčora 22 njepřećelskich lětakow a sydom přiwjazanych balonow.

Hindenburg je 2. sept. wobšěrny rozpis na cyły němski lud wozjewił. W nim wón z raznymi słowami rozpisuje, kak so njepřećelowje prócuja, našich wojakow a naš lud zaslepić a k małomyslnosći a njeswěrje zawjesć. Na bitwišćach rozsywaja njepřećelscy lětarjo bjez přestaća spisy mjez našich wojakow, w kotrychž k ćěkanju wabja a jim za zajeństwo złote časy lubja. W domiznje lišća so jich agenći ze łžemi wokoło ludźi, zo bychu jim dowěru k našomu wójsku a joho wjednikam wzali a jich na zahubne puće zawjedli. Ze sapacymi słowami Hindenburg napomina, nic njepřećelej a joho njekhmanym abo njerozomnym pomocnikam wěrić, ale naším powołanym wjednikam.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy kancler hrabja z Hertling swjećeše 31. augusta swoje 75. narodniny. 1843 w Darmstadtu rodźeny, zasydli so po dokonjanych studijach a jenolětnym pućowanju 1867 jako decent na universiće w Bonnje, bu tam 1880 wurjadny profesor a 1882 porjadny profesor w Mnichowje. Lěta 1885 zastupi do kejžorstwowoho sejma, bu po smjerći hrabje Hompescha předsyda centrumskeje strony; 1912 powoła joho bayerski prync-regent za ministerpresidenta do Mnichowa a 3. novembra 1917 bu kancler.

We wysokich lětach tak zamołwite a ćežke zastojnstwo na so wzać, je wulki wopor. Nic z česćelakomnosće, ale z lubosće k wótčinje je Hertling městno na so wzał. Kejžor njewěđeše druhoho muža, kiž by nimale zajěđeny politiski wóz w kejžorstwje do prawych kolijow zwjedł. Kejžorowa dowěra so w nim njeje myliła. Měr a stajnosć je z nim do našeje nutŕkowneje politiki přišła. Přezjene z najwyššim wójnskim wjednistwom, kaž to we wójnskim času hinak być njesmě, wjedźe wón z krutej ruku knježeŕstwo. Bóh Knjez spožč wosmomu kanclerej hišće wjele lět a daj, zo by bórzy zbožownje wo měr jednać mohł.

Wot kejžora, kejžorki, bayerskoho krala, Hindenburga, Ludendorffa, Fehrenbacha a mnohich druhich dósta kancler z Hertling jara wutrobne zbožopřeća.

Kejžor Wilhelm

wopyta 29. aug. bołharskoho krala Ferdinanda w kupjelach Nauheimje; wjacy hodźinow rozmołwještaj so wjerchaj we wšěch politiskich prašenjach. Też ta rozmołwa je jeju přezjenosć wobnowiła a krutu wolu, dale we swěrnym zwjazku wostać.

Mjez Němskej a Ruskej

su so k měrej, w Brest-Litowsku wobzanknjenomu, wěste přidawki wuradźiłe a wot zastupjerjow wobeju stronow podpisałe. Wone počahuja so z dźěla na tamne staty, kotrež su mjez Němskej a Ruskej nowe nastałe a postajeja prawa — kotrež Ruska w tamnych statach wobkhowa. — Samostatnosć, kotruž baltiske staty wužiwaja, chce Ruska też nowonastatej Georgiskej spožčić, nic pak druhim w Kaukasu nastawacym statam. Krajinu Baku ze swojimi wolijemi dyrbi Ruska zdźeržeć, wěsty dźěl wolija pak Němskej wotstupić.

Při pjenježnych wurunanjach mjez woběmaj statomaj ma Ruska Němskej hišće 6 milijardow hriwnow płaćić. Też za škodowanja, kotrež su so němskim poddanam w Ruskej přez nowe zakonje stałe, dyrbi so jim wěste zarunanjo zawěsćić.

Ruska.

Nadpad na Lenina. Z Moskwy wozjewi so 31. aug., zo bě so wječor prjedy mordarski nadpad na hłownoho wjednika bolšewikow Lenina stał. Ludowy komisar bě před dźěłaćerjemi michelsenskeje twornje rěčał. Na dompuću zastupi jomu najprjedy gymnasiast puć, a potom započeštej dwě žónskej rozmołwu z nim. Mjez tym wutřěli derje zdrasćena młódša holca jomu tři króć do khribjeta. Prěnja kulka prasny wot zady pod ramjenjom do wutrobna, přerazy hornje płuca a wosta pod wobručkom tčacy. Druha kulka rozrazy kósć a wosta we ramjenju tčacy. Ranjenjo je ćežke a so praša, hač lěkarjo Leninej žiwjenjo zdźerža. Dotal je nadźija.

Mordarka rěka Dora Kaplan a słuša k socialrevolucionarnym. Wona je hižo lěta 1907 šefa policije Ćowickoho, kotryž bě přećiwo revolucijonaram wosebje kruty a tohodla wot nich jara hidźeny, nadpadnyła a bu tehdom k jastwu na 13 lět zasudźena. Po jeje njeskutku přećiwo Leninej běchu dźěłaćerjo přećiwo njej tak rozhorjeni, zo běchu ju najradšo roztorhali. Z nuzu bu jich rukam wutorhnjena a zajata.

Nadpad na Lenina je potajkim z teje samsnjeje strony wušoł, kaž zamordowanjo němskoho pósłanca hrabje Mirbacha a generalwyška Eichhorna. Socialrevolucionarni chcedźa z mordarstwami knjejstwo sowjetow porazyć. Ententa to z pjenjezami podpjera, zo by w Ruskej nowe njepřećelstwo přećiwo Němskej zbudźiła a snadź jej do noweje wójny zapletła. Też mordarka Kaplan měješe wjele pjenjez při sebi, kotrež sebi wšće njeběše nalutowała.

Hač by smjerć Lenina wot ententy wočakowane sćěhwki měła, so tola jara praša. Knjejstwo bolšewikow tu khwilu hišće kruće stoji. To praja też powěsće ze Sibiriskeje, runjež dźěn přecy cyle spušćliwe njejsu. Přećiwo socialrevolucijonarnym mordarjam chcedźa woni nětko ze wšej krutosću wustupować a to jim nichtó njemóže za zło měć. Kohož z brónjemi nadeńdu, budźe na blaku zatřěleny. Štóž budźe přećiwo knjejstwu sowjetow šćuwać, budźe zajaty a do zhromadnych lěhwow zawrjeny. Wšitcy rubježni kapitalistojo a spekulanći budźa k zjawnym dźěłam nuzowani a jich zamoženjo ćazane. Podhladni zastupjerjo ententy dyrbja so z Ruskeje wupokazać. — Dalše powěsće rěča też wo tym, zo při přepytowanju jendźelskoho zapósłanstwa třělenjo nasta, při kotrymž buštaj jedyn z přepytowacych komisarow a jedyn Jendźelčan morjenaj a dwaj komisaraj ranjenaj.

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(10. pokračowanjo.)

Hdyž bě tak wšo, štož so w Sakskej hišće wukhować hodźeše, wukhowane a do měrnych a spušćomnych kolijow zestajane, wustupi posledni Mišnjanski biskop Jan IX. z Haugwitz 17. oktobra 1579 zjawnje z katolskeje cyrkwje k lutherskej a zwěrowa so, 58 lět stary 1582 ze swojej 22 lět starej wnučku a mótku Hańžu z Haugwitz. Na kwas přińdźechu kurwjeŕchowi wotpósłancy a ministrojo, kanonikojo cyrkwjow w Magdeburgu, Mišnje, Merseburgu, Naumburgu a Wurcynje. „Es soll der Bräutigam dabei brav gesoffen, gespielet und getanzet haben.“ Njewjesta dósta ke kwasej wot nawoženje 50000 toleŕ a lětnje 300 toleŕ na drastu a pychu. Njeměješe w tymle mandźelstwje dźěći, woženi pak so po biskopowej smjerći zasy z Jurjom z Wessen nad Burkersdorfom, z kotrymž měješe 4 dźowki. Biskop Jan njewotstupi po swojim wotpadnjenju hnydom wot swojoho biskopstwa ale hakle 1581. Jako wumjeńk za čas žiwjenja sebi zdźerža hród Stary a Nowy Mügeln (castrum episcopale Mogelin, natwarjeny na ležomnosći, kotruž bě kejžorka Hańža lěta 1063 Mišnjanskomu biskopstwu dariła, a na kotryž bě biskop Gerung tutón hród natwariŕ) a Žornosyki (Sornsig). Mjenowany hród rěkaše też Rugethal. W nim bydleše poslednje 14 lět žiwjenja.

Zo bychmy, tak daloko, hač je to človjekej móžno, sprawnje wo nim sudźili, njech so tu hišće někotre słowa z lista, kotryž 3 lěta do swojoho zjawnoho wotpadnjenja pisaše, podadźa: „Cum ecclesia misnensis cathedralis et ingenua episcopatus nostri persecutionem pateretur a lutheranis sub Henrico duce Saxoniae ... accidit, ut statim initio pastoratus nostri in exilium pulsi dura pateremur.“ = „Dokelž Mišnjanska cathedralna a swobodna cyrkej našoho biskopstwa přesćěhanjo wot lutherskich ćerpješe pod Henrichom, Sakskim wójwodom ... so sta, zo dyrbjachmy hnydom w spočatku našoho pastyŕstwa do wuhnanstwa zaćerjeni ćežko ćerpjeć.“ Podpisa: „Johannes, Dei et apostolicae sedis gratia electus et confirmatus episcopus misnensis nec non praepositus Naumburgensis. = Jan přez Božu a japoštołskoho stoła miłosć wuzwoleny a wobkručeny Mišnjanski biskop a Naumburkski propst. Nětko, po swojej resignaciji chcyše Leisentrittej lěta 1560 přepodaty generalny kommissariat zasy wotewzać, wězo bjez wuspěcha, hdyž bě tola přez swoju resignaciju wšě biskopske prawa zhubił. Wědźeše to derje a činješe jenož tak, zo by kurwjeŕchej trochu k woli był. Budyšskomu tachantej přecy přikhileny wosta, haj poskićeše jomu hišće krótko do swojeje resignacije pjenježnu pomoc. Wšě joho činjenjo a zadźerženjo derje rozpominajcy myslimy, zo by so njezbožownomu biskopej wulka njeprawda stała, hdy bychmy joho za wšědnoho apostata abo wotpadnika měli. Njebě žadyn hrozny ale słaby kharakter, kotryž njewěđeše, kak mohł we tychle nimo měry ćežkich časach kruty wostać. Też sylniši a mudriši drje to njeby dokonjał, khiba wurjadny duch Hrehor III. abo Napoleon. Što zamóže jedyn přećiwo njesměrnje wjetšej, po lutherskim wašnju wšěm hinak myslacym njepřećelnej črjódźe, kotraž měješe wšu swětnu móc za so? Janowe listy přirunane z joho činjenjom, tak daloko, hač so jomu poradźi, wužitk za katholsku cyrkej wuskutkować, wubudźa nam mysle, zo drje je we swojej wutrobje katolski wostał, wot lutherstwa zwonka pak telko so woblekł, kaž dyrbješe měć, hdyž chcyše so před kurwjeŕchom pokazać. Wěste pak je, zo mamy so joho přećelnomu zmyslenju nic z najmjeńšoho dźěła dźakować, zo so Budyšske tachantstwo tak zbožownje a za cyłu Łužicu wuwiwaše. Hdyž so jako njepřećel katolskeje cyrkwje pokazowaše, chcyše kurwjeŕchej hubu zatykać. Za to ma też Přihonsky (Mag. XXXIII, 1785 pp.). Tomu napřećiwne drje so zda być, štož Vicky wo nim powěda: Ex capella (Stolpensi) calices, thuribula, monstrantias valde artificiosas et argentum ex reliquiis Sanctorum sacrilego

Samón dźeń kaž Lenin bu też a to hižo dopołdnja ludowy komisar Uricki zamordowany. Hdyž wón do komisariata nutŕkownych a zwonkownych należnosćow zastupi, čakaše tam młody muž, kiž joho hnydom zatŕčli a potom na kolesu ćekny. Po dlějšej hońtwje bu wón w kněži zajaty, kotraž někajkomu jendźelskomu towarstwu słuša. Wón mjenowaše so Leonid Akimowič Kannegiesser a praji, zo je zemjan a 22 lět stary.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Hornjeje Kiny. Vicewachtmištr Jurij Hórnik, syn knj. kublerja Michała Hórnika tam, bu njedawno na leutnanta při jenym grenaděrskim połku powyšeny.

Z Hajnic. Njedźelu — 15. 9. — póndźe Hajničanski procesijón do Róžanta. W Hajnicach su Bože służby rano w 7 hodź. 3/4 9 wotjědźemy z Budestec, po 10 smy w Šešowje, w 1/2 12 po nowym času budźe po możnosći w Róženće Boža mša — za to w 9 w Hajnicach žana njebudźe — z druhimi pobožnosćemi přizamknje Hajničanski procesijón so Drježdźanskomu, kotryž tu samsnu njedźelu do Róžanta přińdźe.

Z Radworja. (Tři železne kříže.) Wójnske wuznamjenjenja su dale dóstali:

176. Pawoł Krawc z Měrkowa, wojak w pěšim regimenće čo. ... Wón wojowaše zańdźenu zymu pola Verduna. Za zmužitosć před njepřećelom spožčichu jomu tam 2. febr. (1918) železny kříž. — Też joho bratr:

177. Jan Krawc z Měrkowa, wojak w grenaděrskim regimenće čo. ..., dósta za zmužitosć w krawnej bitwje w Flanderskej 2. junija 1918 železny kříž.

178. Michał Cyž (wjesny) z Radworja, krajzakitař w municijowej kolonje sakskeje pěšeje artilerije čo. ... Kolona běše při cofanju 10. junija (1918) pola Orvillersa (mjez městomaj Montdidier a Noyon) něšto wozow z konjacej nadobu njepřećelej přewostajiła. Cyž pak so z towaršomaj přez njepřećelski woheń wróći a přiwjeze wozy zbožownje k swojomu wójskej. Z tym zasłuži sebi tohorunja železny kříž.

Ze Zejic. Naš wjesnjan Jurij Domš, mandź. syn Jakuba Domša, kotryž jako wojak w połku pěškow čo. 178 hižo wot započatka wójny na francózskich bitwišćach přebywa, a je tak wjele ćežkich wojowanjow přetrał, bu dla khrobłosće a zmužitosće před njepřećelom wopokazanej ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny a na dźesatnika powyšeny. Přejemy jomu wjele zboža a strowe zasywróćenjo do lubeje domizny.

W Kamjencu měješe katolska wosada minjenu njedźelu nadobny swjedźeń. Tamniše towarstwo knježnow, před 7 lětami wot nětčišoho k. fararja Žura z 12 sobustawami założene, je wot komtessy ze Stolbergow nad Brunjowom, kotraž je też sama sobustaw towarstwa, krasnu khorhoj dóstało. Minjena njedźela bě za poswjećenjo khorhowje postajena. K tomu bě sebi towarstwo, kotrež ma tu khwilu 58 sobustawow, druhe sotrowske towarstwa z blizka a daloka přeprosyło. Běchu też přikhwatałe knježny z Kulowa, mjez kotrymiž běchu 5 w družčej pyši, z Ralbic, Khrósćic, Baconja, Budyšina (60), Šěrachowa, Nowych Drježdźan a Pišna. Nimale wšitcy jich duchowni wjednicy běchu sobu přišli: kk. Wagner z Kulowa, Just z Ralbic, Mič z Khrósćic, dr. Kurze z Budyšina, dr. Renčka z Pišna; też kk. farař Pohl z Njedźichowa a kapłan Walda z Njebjelčic běštaj přitomnaj. — Swjatočnosć w cyrkwi běše w 3 hodźinach. Zawalenu khorhoj přinjese towarstwo w swjatočnym ćahu ze šule do cyrkwje. Swjedźeńsku rěč měješe k. praelat Skala po słowach swj. Pawoła (2. Tim. 2,5): „Nichtó njebywa krónowany, khiba zo je prawidłownje wojował.“ Po prědowanju poswjeći wón khorhoj, při čimž komtessa jako kmótra ruku na nju połoži; potom wotwali k. farař Žur zawalku a pozběhny khorhoj. Krasna židźana khorhoj ma na jenym boku wušiwane swjećo Njewoblakowaneje Knježny z napismom „Marianischer Jungfrauenverein Kamenz,“ na druhim boku mjeno swjateje Marije. Swjatočnosć porjeńšeše k. kantor Weclich ze sobustawami Caeciliskoho towarstwa. Po 5 hodź. započa so we wulkej sali hosćenca k Hwězdźe wosadna swjatočnosć wobstojaca z rěče knjeza fararja Žura, dźiwadłowych předstajenjow towarstwowych sobustawow, postrowjacych narěčow ze sotrowskich towarstwow, kotrež dary poskićichu atd. Też Brunjowski hrabja a joho čestna mać cyłu swjatočnosć ze swojim wopytom počesćištaj. Zhromadźizna běše wulkotna. Po 8 hodź. dyrbješe so wobzamknyć, dokelž dyrbjachu cuze towarstwa na železnicu. — Čestnomu towarstwu a joho horliwomu wjednikej přejemy z wutroby wjele zboža!

Z Lubija. Tu chce hejtmanstwo zhromadnu rězarnju za cyły wokrjes założić. Přećiwo tomu staja pak so zwjazk rěznikow; hač što wučini?

Z Drježdźan. „Hornjołužiska njedźela“, kotraž bě 1. septembra přez 500 ludźi z Łužicy a na 12000 wulkoměšćanow na nohi stajiła, je so derje poradźiła, a zarjadowarjo móža nětko spokojeni na nju zhladować. Mały dźěl zwonkownych wopytowarjow zeńdźe so hižo sobotu we hłownym měšće, a njedźelu přiwjezechu ćahi njeličomne syły ludu. Na Nowoměšćanskim dwórnišću strowješe swjedźeński wubjerk přikhadźacych hosći a na to wotwi so dźeński porjad. Narodno-pisny muzej, zaměšćeny w prjedawšich hajniskich kasarmach, kiž też wšelake tipy ze serbskoho žiwjenja pokazuje, historiski muzej ze swojimi zastarskimi wójnskimi připrawami ze wšelakich časow a ludow, jara zajimawy, a radnica, na kotrejež twar je město na 10 milijónow hriwnow nałožiło, a jeje wěža — to běchu městnosće, kotrež sebi do wobjeda wobhladowachmy. Skoro přewjele za tón krótki čas. Popołdnju so mjerwješe z ludźimi w zoologiskej zahrodźe. Po tysacach žadachu sebi zastup, a tak nasta wulka ćišćeńca. Rumna sala, kiž na 2000 ludźi wobpřija, bě nimale do cyła wobsadźena a tam wotmě so dalši porjad. Zarjadowar swjedźenja, spisowaćel Ad. Cyž, rodźeny z Kamjenca, witaše hornjołužiskich krajanow do Drježdźan a wukhwalowaše ważnosć domjacych zjednoćeństwow jako kužoł lubosće k wótcnomu krajej. Mjez wšelakimi poskićenjemi lubjachu so wosebje serbske reje a spěwy a serbska přaza, wuwjedźene wot serbskoho towarstwa „Čornobóh“ w Drježdźanach, při kotrychž so samo hižo zastarne sobustawy wosebje při reji „Tón pólski žid“ wjerćachu kaž mutličky a žnějachu mócny přiklesk ze strony nje-

---

ausus poliare praesumpsit et ex illis lagenas, cantharos et alia potus vasorum genera parari mandavit. Praeterea piorum antecessorum episcoporum annulos ... cum catena aurea sancti Bennonis inter suos familiares divisit, tandem ex infularum episcopalium magno artificio confectarum margaritis et lapillis pretiosis serta et annulos sumptuosos pro puellis confici curavit.“ = „Ze (Stołpinjanskej) kapale zważi sebi, z bohurubjenskej khrobłosću keluchi, kadniki, jara wumjełscy dźěłane monstrancy a slěbro z relikwijow Swjatych rubić a da z nich bleše, karany a druhe družiny sudowjow k piću wudźěłać. Wyše toho wudźěli mjez swojich swójbnych pjeršćenje swojich prjedownikow, pobožnych biskopow ... ze złotym rjećazom swj. Benona. Skónčnje da z parlow a (drohich) kamuškow biskopskich, z wulkim wumjełstwom dźěłanych infulow holčace wěnčki a pjeršćenje wudźěłać.“ To drje je jara bjezbóžne činjenjo, ale wěste też je, njeby-li biskop Jan to činił, by so wot kurwjeŕchowych ludźi stało, katolskej cyrkwi pak na žane wašnjo wostało njeby. Snadź je też, zo by so z kurwjeŕchom dobry sčinił a prawje wulku pensiju dóstał, runje tak, kaž mnohe wukazy jenož po zdaću wupisa, ze zamysłom rozšěrić dał, zo je swjate wěcy cyle po lutherskim duchu wužił, bjez toho, zo tak bě.

Hdyž Leisentritt, wšelake powědanja wo resignaciji biskopa zasłyšawši, tutoho so wopraša, kak po prawym stoji, wotmołwi jomu biskop jara přećelnje, ale bjerje so runje tak na kedźbu, zo njeby přewjele prajił. To pokaza, zo bě stajnje we wulkim straše a njemóžeše wjacy, kaž chcyše. Přez přećela, tak pisa, Christofa z Haugwitz, kotryž runje njedaloko Budyšina w jenej wsy přebywa, poda jomu, štož dyrbi w spomnjenej należnosći wědźeć, hortnje „da vieles dem Papier anzuvertrauen gegenwärtig nicht ratsam sei.“ Docyła su joho listy, kaž też abdikaciónski (wotstupny) instrument čitanja jara hódne k dopóznaću psychologiskoho wuwića biskopa. Dr. Přihonsky je je w nowym łuž. mag. (XXXIII, 177 atd.), pozdźišo Machaček, Bischöfe des Hochstiftes Meissen (813 atd.) woćišćał.

Jan wumrě 26. meje 1595 we swojim hrodźe w Rugethal (nětk Ruhethal) pola Mügeln we Ošacskim wokrjesu a bu khowany w Mügelnskej cyrkwi před wulkim wołtarjom. Joho row dósta sćěhowace napismo: Der Hochwürdige Edle Gestrenge Herr Herr Johann von Haugwitz auf Rugenthal, Thump-Propst zu Naumburg ist in Gott verschieden den 26. Mai 1595, seines Alters 71 J. 8 M. 13 T. Dem Gott Gnade.“ Sćěhowace je ze staroho rukopisa Laubanskoho klóštra tachant Wóski z Bärenstamm wotpisać a Přihonsky woćišćeć dał: „Es habe sich beim Tode des Bischofs ein seltsames Ereignis zugetragen. Der Tag, an welchem derselbe gestorben ist, begann mit einem sehr hellen lieblichen Maienmorgen, aber um eben die Zeit, als der Bischof mit dem Tode zu ringen anfing, erhob sich plötzlich zu Mügeln ein so gewaltiger Sturmwind, dass man befürchtete, er werde Häuser umstürzen, dennoch that er weiter keinen Schaden, ausser dass das am dortigen Rathause mit eisernen Klammern befestigte steinerne Wappen des Bischofs mit Gewalt abgerissen, zu Boden geworfen und zerschmettert wurde. Kaum war dies geschehen, zo ward es wieder still und der Himmel erheiterte sich wie zuvor (Mag XXXIII. 185).

Je, kaž hižo prajachmy, na Budyšskim tachantstwje też zastojnstwo propsta a to ze wšěch zastojnstwow prěnje. Štož je nastupa, bě so přećiwo woli čěskoho krala we Brunonskich statutach postajiło, zo ma so mjenujcy propst přecy z ličby Mišnjanskich kanonikow wot sakskoho wjećha, po 1476 dóstatym prawje namjetować (dokelž joho zastojnstwo po wukładowanju bamža Sixta IV. k tak mjenowym „wyššim praebendam“ słuša) a z namjetowanych wot Budyšskich kanonikow wolić. Dokelž pak su nětko Mišnjanscy kanonikojo wšitcy lutherscy, ma Budyšske tachantstwo přecy lutherskoho propsta, kotryž wězo do duchownych należnosćow ničo prajić nima.

(Pokračowanjo.)

ličomnych připosłucharjow. Też w zahrodźe bě za małych a wulkich ludźi nadosć zabawy — skoro přewjele. A tola njeběchu wšitcy Serbja, kiž běchu w rjanej ličbje z Łužicy přikhwatali, do wulkeje sale puć namakali a tak tamne předstajenja parować dyrbjeli. Na doprašowanjo běchu to lohcy zhonić móhli. Nimale na kóncu swjedźenja dźakowaše so wučeŕ Słodenk z Pančic wubjerkej za wuhotowanjo krasnych hodźinkow a namołwješe k přezjed-nosći w mjeńšej a šěršej wótčinje. Sławješe luby wótcny kraj, a přitomni wuspěwachu stojo patriotiski spěw. Tak je so „Hornjołužiski dźeń“, kiž też wulkomu městej raz da, derje poradźił, a to hišće bóle, zo lube słónčko mile a jasnje zhladowaše na swojich so zradowacych Łužičanow.

Města a wsy.

Rjenje rysuje nam sławny spisaćel Hendrich Mohr rjanosć wjesnoho žiwjenja. Z toho móžeš nawuknyć lubosć k swojej wótčinje a dźak napřećiwo Bohu, zo je so ći na wsach narodźić dał. Wosebiteje winy maš k tomu też nětkle we wójnskim času, hdyž mamy hišće wšědny khlěb a zežiwjenjo na wsach, mjez tym, zo so w městach z hłodom bědźa. Słyšmy joho słowa a wukńmy z nich lubosć k wjesnomu žiwjenju, wosebje pak też za wójnu smilnosć z měšćanami. Wón pisa: Wjesnjenjo přecy měnjachu, měšćenjo maja so rjenje, mjez tym zo dyrbja woni so z ćežkim dźěłom ćwilować. Móže być, zo mějachu so někotři měšćenjo prawje rjenje a we wjeselu a wužiwanju běchu žiwi, jako by wšě dny kermuša była. Tola te časy su nimo. Z wuwzaćom čŕjódki tych, kotřiž w tutym wójnskim času w pjenjezach płowaja a sebi hišće wšitko wobstarać zamóža, płaći za města słowo ze žałosćow profety Jeremiasa: „Žałosći wšón jich lud a pyta za khlěbom; woni dawaja swoje pokłady za jěsć, zo bychu so wokřewili.“ Prašejmy so junu dokładnje, hač wjesny lud so lěpje njestoji dyžli měšćanski.

1. Prěnja wotmołwa rěka: Hospodaŕ bydli najbliže swojomu Bohu.

Wot wšitkich rózow trjeba człowjeska róża najwjacy słónca, a słónca je na wsach dosć a nadosć. Kak jima žałosć tak wjele dźěłaćeŕskich dźěći we městach wutrobu! Wbohe wački! Jim pobrachuje swětło a powětr we zadnich khěžach. Wysoke ćěmne murje su často jich jenički wuhlad. Kajke bohatstwo pak pada hižo dźěsću na wsach do kolebki! Njebjesa, hory, łuki, woda, wšě dźiwy přirody, kotrež je ruka wšohomócnoho stworiła, su swět, we kotrymž wotrosćeja. Luboznej ručcy, kotrejž z dźěćacoho wózyčka hrajkajo w powětře so hibatej, wonej hibatej so w čistym złoće, we słónčnym złoće, kiž škrěne přez žiły běži, płuca powjetša, muskle posylnja za přichodne žiwjeńske bědźenjo.

A waše wotrosćace hólcy a holcy, kak móža skakać a hrać po woli we keŕkach a lěsu, na brjozy při rěčcy! Bjez dźiwa, zo maja lička kaž čeŕwjene jabłuka a dobry spar, zo ani hrimotanjo je njewubudźi. Tu tči człowjeska strowota, w tutej mnohosći młódnosće a mocy, kiž z njebja dele wjesnym dźěćom do ćěła so wuliwa. Nětko wopomńće, što město młodosći khudych ludźi poskića! Kóžde druhe słowo maćerje rěka: dźiće změrom, zo so ći horjeka we druhim poskhodźe njewobćežuja, hewak dóstanjemy wupowědźene! A njeje bolostne, hdyž bydlenjo pytacy nan dyrbi kóždy raz prajić: Mamy 5 dźěći! a wobsedźeŕ domu z ramjenjom ćaha: To je přewjele! A hdyž dźěći łójo za swobodu we domje so přeběžeć chcedźa, potom wotewri so deleka wokno a wobsedźeŕ zakaza jim to z krutymi słowami. Jako zawrjene ptački so nam zdadźa tysacy dźěći khudych ludźi w měšće. We jich wočach čitamy žadosć za módrym njebjom, za zelenym, šumjacym lěsom.

Wšě tute pokłady ma wjesnjan wšědnje. Wón je žiwy w rjanej přirodźe, kotraž je templ Najwyššoho. Njebychmy dom namakali, hdyž chcyli wšě pomniki Božeje wšohomocy a dobroćiwosće a mudrosće naličić, kotrež so wam we wšěch hodźinach a počasach, wo prěnjoho ranja naléća hač do poslednjoho nazymnoho wječora pokazuja, při wašich dźěłach was stajnje wobdawaja. Hora a doł, trawička na łucy a kłós na polu swědčitej wo Bohu. We spěwje škowronćka, we šumjenju wječornoho wětřika, we hibanju hrimota słyši wjesnjan khwalbu Najwyššoho. We swěćenju słónca, we wichorje, hdyž rosće a skhadźa, z njemocy joho rukow, wšudźom stupa jomu wěčny napřećo. A poniżnje kłoni so, hdyž w krupobiću Boži prut joho trjechi. Kotre druhe powołanjo dopomina tak njepřestawajcy na wotwisnosć wot stworićela?

Z toho přińdźe też, zo ma rólnik mjenje dwělow a nadpadow dla wěry, kajkež so w městach rozšěrjeja. Wjesnjan dźěše junu přez polo z měšćanom a rěčeštaj wo wuhladach žnjow. Wjesnjan praji: „Přińdźe wšitko, kaž Bóh chce.“ Měšćan wotmołwi: „Haj, tak rěča na wsach, tu wěrja hišće do Boha.“ — „Bjez dźiwa, zo wy měšćenjo hinak činiće“, wotmołwi wjesnjan. „Wy njewidźiće cyły dźeń žane njebjo, tohodla też njewidźiće žanoho Boha. My wonka widźimy Boha a joho móc wšě dny. A hdyž joho wjacy njewidźimy, je kónc z nami.“

2. Što maće wjesnjenjo před měšćanami? Druha wotmołwa rěka: Wjesne žiwjenjo spěchuje swójbnu mysl a lubosć. Překročće we duchu swój dom a dwór! Tu w domiznje, w tutej jstwi staj hižo nan a mać bydliłoj. Tam je połčka, hdźež pobožna kniha ležeše, njedźelu popołdnju mać z njeje wotrězk čitaše. Tam w rózku stoješe moje małe łožo, pódla njoho je mać klečała, hdyž mje do njoho kładźeše a je ze mnu so modliła. Tam při blidźe je nan sydał a je će ze swojimaj khutnymaj wočomaj přewidźał, hdyž chcyše ty prěni raz na złych pućach kročić. Při durjach ći hišće junu ruku poskićeše, hdyž dyrbješe ty k wojakam. „Wostań strowy na ćěle a duši.“ Tute poslednje słowo njejsy cyły čas wojerstwa zabył, wone běše ći jandźel pěston we wokomikach spytowanja.

Tam stoji šula. Hdyž nimo dźeš, słyšiš małych prěnjo-lětnych sady wuknyć, kotrež sy też junu wuknył: „Na Božim žohnowanju wšitko zależi.“ — „Jene wóčko je, kotruž wšitko widźi, też štož w ćmowej nocy činiš.“ Běše tola najlěpša mudrosć žiwjenja, kotruž sy jako dźěćo tu dóstał. A tu stoji cyrkej! Widźiš so, kak tu jako dźěćo na dnju prěnjoho swj. woprawjenja z pyšenej swěčku swjatočnje zastupi. O zo mohł hišće junu tak młody, njewinowaty a pobožny być, kaž na twojej běłej njedźeli! Wonka je kěrchow, hdźež twoje najlěpše wutroby pokhowachu. Haj, Knjez daj jim wěčne žiwjenjo a zapłać jim

Čeŕwjene horleško.

Swobodnje po šwedskej legendźe Radlubin.

(1. pokračowanjo.)

II.

Minyło je so po tamnym wulkim dnju stworjenja, kajkohož swět rjeńšoho a zbožownišoho njepomnješe, dołhich lětsac abo štyri. Za tele dołhe lěta běchu so człowjekojo a zwěrjata paradiz wopušćiwši po cyłej zemi rozšěrili. Człowjekojo běchu nawukli, z pluhom zemju na brózdy krać, a do brózdow symjenja wusywać, z wulkimi čołmami po morju płować, z wołmjanych nići sebi drastu tkać a šić, ze slěbora a złota rjećazki a wšelaku druhu wozdobu kować, haj běchu nawukli, wulke temple a města twarić, kaž sławne město Rom a sławniši Jeruzalem.

A něhdy zeskhadźa Bože słónčko, kotory króć hižo wot swojoho prěnjoho skhadźenja, to jeno Bóh sam wě, a z nim zaswita nowy wulki dźeń, ow, tak smutny, ow, tak zbožny! Cyłe człowjestwo budźe jón dźakownje a radostnje wopominać hač do sudnoho dnja, haj w Božim kralestwje budźe jón radostne Haleluja spěwajcy wopominać wěki na wěki.

Tohole dnja bliže k połdnju sedźeše drobny, šěry ptačk na kromje swojoho hnězda, kotrež bě sebi do ćernjowoho keŕka dźiwich rózi natwaril. Keŕk stoješe na hołym, kamjenjojtym kołmje před murjemi města Jeruzalema. A kołm rěkaše Kalvaria. W hnězdźešku pak ležeše pjeć młodych, hišće šipatych, ćiše a spokojnje, dóstawši runje kóždy po tučnym hadźiku a słódkim zornjatku k swačinje.

Drobny, šěry ptačk na kromje swojoho hnězda sedźo spěwaše swojim małuškam, kaž je też jomu něhdy spěwał joho nan a joho znać wučił ptače wašnja a počinki.

Powědaše swojim młodźatam wo spodźiwnym, wulkim dnju stworjenja, hdyž je Bóh njeličomne zwěrjata a rostliny stworił a kóždomu dał přisłušne mjeno, kaž je to powědał kóždy prjedownik swojim dźěćom, kaž je to powědał wosebje najsławniši z nich, dóstawši z Božeje wšohomócneje ruki bytosć a žiwjenjo, zasłyšawši z Božoho horta swoje mjeno: čeŕwjene horleško.

„A nětko hlejće, moje lube dźěći“, rjekny stary ptačk zrudnje, „kelko zakrasnych lět je so wot tamnoho wulkoho dnja pominyło, kelko zakrasnych róži je wukćěło, kelko zakrasnych młodych ptačkow je so z jejka wudypało, telko, zo jich nichtó ani přeličić njezamóže, ale čeŕwjene horleško je wostał drobny, šěry ptačk, a njeje so jomu radźiło, čeŕwjene pjeŕka na wutrobje sebi dobyć.“

Małuški w hnězdźe rozdajiwši pyski prašachu so: „Njeje dha so nichtó z našich wulkich prjedownikow znajmjeńša pospytał, sebi čeŕwjene pjeŕka na wutrobje dobyć?“

„Ow, smy so prócowali, štož jeno móžno“, wotmołwi stary ptačk, „ale podarmo běše wšitka próca. Hižo prěni drobny, šěry ptačk w paradizu njezaby čas žiwjenja na swój nadawk, wot swojoho stworićela dóstaty. Něhdy zetka w paradizu druhoho drobnoho, šěroho ptačka, kotryž běše na włósk tajki, kajkiž wón sam, a spóznawši w nim swojoho runjeća poča joho lubować, z tak horcej lubosću, zo jomu cyła wutroba z lubosću płomjenješe. „Ach“, pomysli sebi hnydom, „nětk ja wěm, nětk rozemju: Bóh luby Knjez chcyše, zo bych swojoho runjeća horco lubował, tak horco a swěrnje, zo z płomjenjemi lubosće, kotraž ma w mojej wutrobje swój skhow, so pjeŕka na mojej wutrobje z čeŕwjenym błyšćom wokrasnja. A wón lubowaše tohodla ptačka z wulkej swěrnej, haj dźeń a horliwišej lubosću. Tola čeŕwjene pjeŕka sebi dobyć so jomu njeporadźi, kaž też so wšitkim druhim po nim njeporadźi, a też wam, moje lube dźěći, so njeporadźi.“

„Ach, škoda, škoda!“ začinkotachu młodźata zrudnje hižo pře to žarujcy, zo też jim njebudźa čeŕwjene pjeŕka horleško debić.

„My wšak so dale nadźijachmy na spěwnu radosć“, powědaše stary ptačk, „zo traš ta našu žadosć spokoji: Hižo prěni drobny, šěry ptačk w paradizu spěwaše z tajkej horliwosću k wjeselu prěnjeju człowjekow, zo jomu wutroba z radosću so horješe a z nowa spojima joho dobra nadźija. ‚Ach‘, pomysli sebi zasy,

tysac króć wšitko! Tam su pola a łuki, na kotrychž staj hižo nan a dźěd so prócowałoj. Běchu suche a mokre lěta, dobre a špatne žně. Nan pak hłowu njepowisny a dowěri so, zo budźe Bóh dale pomhać.

Tak hladaja ze wšěch kutow, ze wšěch stronow wsy na was dobri duchojo, was tróštujo, warnujo, khostajo a pohnuwajo. O čim starši bywaš, ćim bóle póznawaš zo stej swójba a domizna ći najlěpše dałoj, štož na pilnosći, wěrje a křesćanskej powazy wobsedźiš. Wulke hubjenstwo poslednich lětstotkow běše ćěkanjo ze wsow do městow. Sto, tysacy a milijóny bychu zbožowni byli, hdy bychu domiznu njewopušćili a na wsach wostali! Dawno sće hižo nazhonili, zo w měsće zbožo njebydli, po kotrymž so wam dźije. Změja waše dźěći też jónu tak lube dopomnjeća na swójbu a domiznu?

Ach dźěłaćerska młodosć městow je wjacy ja menje bjez swójby a domizny. Na kraju zjednoća dźěło swójbu, w městach ju dźěli. Nan njewidźi přez cyły dźeń swojich lubych. Hdyž rano na dźěło dźe, spja hišće dźěći a přińdźe-li wječor domoj, su hižo do łoža. Też žona a wjetše dźěći dźěłaja často zwonka domu. Hospodarska swójba je žiwa w domje a na zemi, kotruž dźěći wot staršeju namrěja. Dźěłaćerske swójby pak ćahaja wot bydlenja k bydlenju, su žiwe tute lěto w tym dźěle města, druhe lěto w druhim, dźensa wysoko pod třěchu, jutře pak snadź deleka w pincy. Woni ženje njenazhonja, što domizna rěka. Człowjekow zasy k pódźe wróćo wjesć, dźěłaćerjej joho domčk z kuskom zemje dać, zo móhli wón a joho swójbni też swójbne zbožo a domjace zbožo wužiwać, to je wulki nadawk po wójnje, na kotrymž so hižo khutnje dźěła.

3. Nětko přińdu na kóncu hišće k započatkej wróćo. Kak? Na to, štož tu wam wo rjanosći a přeznaturskim žohnowanju wjesnoho žiwjenja wuwjedźech, što činiće z wotedaćom žita, pšeńcy, wowsa, běrnow, mloka, butry a jeji za měsćanow? Haj wjele. Tu wam woči wotewrić, zo pódla pomocy za města też wulka dźakownosć napřećo Bohu stoji. Bóh je wam tak wjele před městami dał, je wam bliži, wobdźiwaće joho skutki přirody, maće rjane swójbne žiwjenjo a zbožo domizny. Njedyrbjał tu kóždy punćik, kiž za město wotedaće, z dobom dźakownosć być, napřećo Bohu za joho dobroćiwosć a hnadu? A hdyž khudym swójbam města hłód wotewzaće, njepomhaće tu sobu, stam, tysacam wjesołu domiznu, słónčniše młode lěta přihotować? Přemysłće sebi to jónu. Zawěsće potom wjeselšo kaznju zbóžnika dopjelniće: „Dźi a čiń też ty tak!“

Takle pisa spisowaćel Mohr. Rjenje wopisuje nam wjesne žiwjenjo a pokazuje nam joho rjanosće. Z cyłej wutrobu dyrbjeli na swojej wjesnej domiznje wisać a njemóžemy Bohu so dodźakować, zo je dał na kraju so nam narodźić. Kajke žiwe dopomnjeća tu zbudźuja so we nas, kotrež ženje so njezhubja. Kak zbožowni so wosebje tu čujemy nětko we wójnje, zo móžemy so tu hišće čestnje žiwić, hdyž w městach hłód ćerpja. Lubujmy swoju wjesnu domiznu a spominajmy na to, kak zbožowni smy žiwi za ćěło a dušu. Tak spěchujemy prawe swójbne zbožo, bóle też lubosć k domiznje, kotruž dyrbi měć kóždy hłuboko we wutrobje zaščěpjenu. Bóh budźe nam jónu bohaće mytować też zemsku lubosć k domiznje a wótčinje. M. M.

Protest: 600—700 hospodarjow Žitawskoho hamtskoho hejtmanstwa wotmě 31. aug. zhromadźiznu, zo by so přećiwo žadanju hejtmanstwa, burja měli wšě mloko cyłoho wokrjesa do wěstych připokazanych mlokarnjow wozyć, wuprajiła. Woni wuradźichu resoluciju na ministerstwo a naspomnichu při tym mjez druhim, zo bychu přez to hospodarjo, kotřiž so tola hižo z ćežkim a krutym a woporowpołnym dźěłom wo žeživjenjo našoho ludu prócuja, wulku škodu poćerpjeli. ... „Mamy za swoje prawo, zo so tak dołho žadanjam kommunalnoho zwjazka stajimy, doniž njeje knježeństwo poslednje słowo prajiło. Přetož njemóžemy sebi myslić, zo by też kralowskomu knježeństwu jenož wo wuwjazanjo našich hospodarstwow a zničenjo našoho knježeństwupřećelnoho zmyslenja činić było. Z tohole postajenja rěči wotmyslenjo, najhóršim herjekarjam mjez „jenožwužiwarjemi“ po woli być njedźiwajo na škodu, kotraž z toho wurosće . . .“

Wšelčizny.

(M. J.) Nětdźežkuli je so wupokazało, zo wobsedźerjo sadowych štomow wšón sad njewotedawaja abo wotedać nochcedźa, ale wjacy za so wróćo zdźeržuja hač smědźa. Dyrbi so na to spomnić, zo to njeje dowolene a so khosta, a zo so kruće přećiwo tajkomu započinanju zakroči. Dwójcy trěbne je wotedaćo jabłukow, krušwow a slowkow, dokelž su sadowe žně hubjene a maz na pomazki hewak w zymje dosahał njeby.

Drohota w Čechach. Za 1/2 punta krušwow žadaja a dóstawaja sadarjo tu (— kaž n. př. też w Rumburgu —) 1,20 Krón = 60 pj. — za meter dobroho płatu hišće z měrnych lět płaći so 400 Kr. = 216 hr.; za meter khłothu, za kotryž so prjedy — a to bě hišće wo wjele lěpši — 1,50 Kr. dawaše, płaći so nětkle 110 Kr. = 59,40 hr. Cyłe woblečenjo z dobroho płatu móžeš tak na něhdźe 2000 Kr, abo 1080 hr. ličić; za hubjene z kopšiwowoho tkanja 700—900 Kr.

Z kajkej nuzu ma so nowinarstwo bědźić, je dowidźeć z toho, zo je dotal nowin, kotrež w němskej rěči su spisane, 2042 dospołnje wukhadźeć přestało, na khwilu 1530. Na jich městno je drje 1765 nowych nastało, tola je jich zahinyło 1807. Njedostatk papjery, předewšim pak njedostatk dźěławych mocow a hrózbne podróženjo wšěch k wudawanju trěbnych wěcow je na tym wina.

Ryćefkubleŕ štryki dźěła-še. Dr. Dieck we Göschen wozjewi w nowinach nawěšk, zo swoje kubło wobdźěłać přestanje, zo by so wobćežowanjow zminył, kotrež jomu wašnjo nětčišoho hospodarjenja napołoža. Wšón inventar chcyše předać a ležomnosć rozkuskować. Tola hižo nazajtra wozjewi nowy nawěšk, zo to nješčini, dokelž bu jomu to zakazane, dóstawši hroženjo, zo změje hewak 50000 hr. khostanja zapłaćić abo sedźeć. (Bautz. Tagbl. 6. august.)

91 ministrow maja, kaž Bonar Law njedawno w druhej komorje so wupraji, nětkle w Jendźelskej. So smějo přikleskowachu někotři tomule wozjewjenju a skónčnje wudyri

---

„nětko pak so njemylu: spěwna radosć, kotraž w mojej duši bydli a do mojeje wutroby a šije so přeliwa, mje wozboži; z njej začerwjenja so też pjerka na mojim horlešku z luboznej čerwjeninu. Ale nadźija joho zjeba, kaž też wšitkich druhich po nim zjeba a też was, moje lube dźěći, zjeba.“

Z nowa wotmołwješe jomu z hnězda zrudny činkot pře zjebanu nadźiju prěnjeje młodosće.

„My pak tola hišće nadźije njespušćichmy a dowěrjachmy so na khrobłosć a zmužitosć, zo ta skónčnje nam zbožo wobradźi, zo bychmy swoje mjeno z prawdu nosyć móhli. Samo naš prawótc paradiz wopušćiwši, hdyž hižo też mjez ptačkami njepřezjenosć a zawisć dźeń a bóle přibjeraštaj, wobaraše so khroble a zmužiće přećiwo druhim ptačkam, kotrež chcychu joho z ćernjowoho kefka wuhnać abo jomu zrału bozankowu kić wotehnać, a wutroba so jomu z khrobłosću želeše. ‚Ach‘, pomysli tu znowa, ‚nětko sym wěsće dobył woheń zmužitosće, kotryž w mojej wurobje knježi, přerazy też do zwjerćha a zapłomjeni też pjerka na mojej wutrobje z rjanej purpurowej pychu.‘ Ale marna běše joho dowěra: žadosć so jomu njedopjelni, kaž też wšitkim druhim po nim so njedopjelni a też wam, moje lube dźěći, so njedopjelni.“

Młodźata pak wotmołwjejcy zapišpotachu zmužiće: „Ach my, hdyž budźemy wulke, tola hišće jónu pospytamy, zo bychmy sebi tu žadnu wozdobu dobyli: zmužiće budźemy wojować přećiwo wšitkim njepřećelam a nihdy so njepodamy!“

Stary ptačk wšak jim wotradźeše: „Dajće sebi być! Njenošće so z tej marnej nadźiju, zjeba was tola! Kak dha byšće so rozomnje nadźijeli, hdyž telko sławnych prjedownikow njejsu swoju horcu žadosć docpěli, byrnjež žaneje prócy njelutowali? Što byšće wjacy činili, khiba lubowali, spěwali a wojowali? Abo sće wy wjetše nad našoho prawótca abo nad našich sławnych prjedownikow, kotřiž su nam swoje čestne mjena k wopomnjeću zawostajili? Što byšće wjacy —“

Stary ptačk wustróžany nahle swoju rěč přetorhny. Z hnězda pohladawši widźeše so z blizkimi wrotami města Jeruzalema wulku syłu ludu wuwalić, kotraž so dale po puću na horu Kalvarija nastaji, hdźež měješe rock swoje hnězdo.

Drobny ptačk wuhlada mjez črjódu přede wšěm hordych jěchari na sylnych konjoch, pódla nich pěšich wojakow z dołhimi hlebijemi a katow z hozdźemi, kležćemi a hamorami. Dale widźeše — ptačk dyrbješe při tym so dźiwajo z hłowu zawić: a, kajka to spodźiwna črjóda! — hordźe wustupowacych měšnikow a sudnikow w dołhich drastach hač do zemje, też syłu płakacych žónskich. Wšěm doprědka pak hanješe črjóda dźiwich, njedorosćenych hólčiskow z lutej wólnosću wołacych a halekacych.

Mały ptačk sedźeše třepotajo na kromje swojoho hnězda. Hižo jimaše joho strach pře swoje młodźata, zo ta črjóda woprawdźe na horu přińdźe a cyły ćernjowy kefk potepta. A wona też to w skutku so dale a wyše na horu bliježeše.

„Kedźbujće na so!“ napominaše z khwatkom swoje młode. Črjóda ludźi ćehnje na horu. „Khowajće so hłuboko do hnězda! Tłóčće so kruće w hromadu a budźće ćiše!“ Wón sam tuleše so pod husty čeć zelenych łopjenow, njepřesta pak z kefka za tej črjódu hladać. „Tule ćěri črjóda dźiwich hólčiskow. Njepikńće ani zwuka, zo nas njepřeradźiće! Tym hólčiskam njeje wěry. Bychu nas zwubjerali a morili. — Tule bliži so kóń z rohowymi kopytami a železnymi pódkowjemi na nohach. Ow, zo by tola do kefka njestupił! — Tule dźe wojak z dołhej, wótrej hlebiju. Ach, hdy by tola z hlebiju do kefka nještapił!“ A stary ptačk skoči spěšnje na dołhu ćeńku hałžku ćernjowoho kefka, hałžka so hłuboko zhibny a drapny wojaka do nohi. Wojak zaswari na ćernjowy kefk a zdali so joho. A stary ptačk zasy wodychny.

„Tule dźe — “ tola nahle zapraji jomu hłós.

Kaž by na swoje młode pozabył, hladaše z kefka. A joho woči rosćeštej ze strachom dale a wjetšej, hdyž tu črjódu nimo kefka ćahnyć widźeše.

(Přichodnje dale.)

wulki směch, hdyž jedyn ze zapósłancow zawoła: „Džiće a wojujće z nimi přećiwo Němcam.“

Bur bě na sudnistwje skóržbu přehrał

a při tym khětro wjele přisadźił. Hdyž sebi wot sudniskoho pisarja akty požada, da je jomu tón, ale prawje šěroke pisane; lědom třeći dźěl papjery bě popisany. „Čohodla takle z papjeru brójiš, zo sy telko prózdnoho wostajił?“ wopraša so bur, wědźo, zo budźe po ličbje listnow płaćić dyrbjeć. „To ty njerozemiš, buro!“ bě wotmołwa; „to rěka akty pisać“.

Bur činješe, jako dosć pjenjez njeměł a wuprosy sebi, zo smě, štož ma płaćić, wotdźěłać. Pisař žadaše sebi, zo by khwilu we joho bróžni młóćił. Bur rozkładže snopy nimale šěroko rózno, přemłóći je jenož pola ričiznow, tak zo jenož dźěl zorna wupada. „Što tola woraš, človječe“, da so pisař na to do bura, „znajmjeńša połojca zorna tči hišće w słomje!“ Bur pak znapřećiwi: „To wy njerozemiće, pisarjo: to rěka akty młóćić.“

Prěnja pomoc při womorje.

Husto so stawa, zo něchtó nadobo skhorje abo do njezboža přińdźe. Što ma tu so k pomocy stać? Zwjetša so ludźo při tajkich podawkach jara zastróža; chceš-li pak tajkomu pomhać, maš předewšim sam měr wobkhować. Jenož tak móžeš potom strowje sudźić a sebi rozmyslić, zo sebi njepřekhwataš.

Najhusćišo jedna so wo womoru (Ohnmacht). Ta so wšelako pokaza. Zwjetša póčnje so człowjekej we hłowje mućić, wědomjo so zaćěmnja, khory tež wšo zaćěmnjene widźi; tež wjacy jasnje njesłyši a prawje njezapřima, što so wokoło njoho rěči a stawa. Tajki tež jenož z krótka dycha, krej pak khodźi spěšnišo. Je-li pak womora hłubša, je człowjek dospołnje bjez wědomja, a njeje docyła pytnyć, zo krej khodźi (puls njeje čuć). Khory je tež cyle zblědnjeny, čěło a stawy dospołnje zymne a ma lěpjacy pót. Do womory padnjeny ma so hnydom něhdźe donjesć, hdźež je khłódnišo, hłowa ma so trošku hłubšo położić; dale ma so wša, někak spinata drasta rozwjazać, wosebje wokoło wutrobna, a wobličo ze zymnej wodu mačeć; wosebje maš so tež wo čerstwy powětr starać. Tohodla maš kruće hladać na to, zo so wjele ludźi wokoło tajkoho njetłóči, ći powětr skaža. Móže-li khory pożerać, daj jomu so zymneje wody z něhdźe 15—20 kapkami „Hoffmanowych krjepkow“ napić; tež daj jomu salmiak abo něšto podobne nuchać. Njepomha-li to, ma so khoromu wumělscy powětr zaduwać. Wo tym so pozdźišo poreči.

Druhe wašnjo womory je njewědomjo (přetřasenjo mozhow). Wone ma so cyle hinak hójić; tuž ma so tež z hinajšich znamjenjow spóznać. Njewědomjo móže nastać, zo něchtó na hłowu štapi abo so kruće do hłowy dyri, a móže tak krute być, zo je człowjek na krótšu abo dlějšu khwilu dospołnje bjez wědomja. Człowjeka, kotrohož je tajke njezbožo potrjechiło, maš położić z powyšenej hłowu; tež hornje čěło ma trošku wyše hač delnja połojca a nozy ležeć. Přitym ma so drasta, někak wuzka, rozpinać. W ćežkej womorje ležacomu njesmě so dychanjo zaduwać; jomu ma so kruty měr popřeć; po lěkarja pak so hnydom pósłać. Ma-li so khory něhdźe přenjesć abo přewjezć, dha dyrbi so to nanajbóle kedźbliwje stać; hewak móže runje to smjerć zawinyć.

Je-li koho błysk porazył, maš tajkoho, njeje-li hižo na dobrym powětře, tam joho donjesć, horni dźěl čěła drasty wuslěkać a jomu zasy dychanjo zmóžnić (künstliche Athmung). Hdyž wón pohłušeny a ma wobličo nadute a krejčerwjene, rěči-li zamylenje abo sćahuje-li ze słowami, mačej jomu hłowu a khribjet ze zymnej wodu.

Za wopalenja ma so tole wobkedźbować: Su-li wone lohke, su dobre zymne wobalki; bolosće tež so wosłabja, hdyž rany z čistej šterku nasypaš; k tomu hodźi so tež wuhlowy dwojo kisały natron (doppelkohlensaures Natron) salicyl a podobne prochi; tež wolij derje tyje. Po namazanju zawal wopaleny staw do čisteje waty (Verbandswatte).

Wuhladaš-li, zo je so někomu woheń drasty hrabnył, poduš płomjo z někajkej lapu; na to wustudź drastu z wodu, potom hakle ranjenoho wuslěkaj. Wuslěkanjo maš prawje kedźbliwje činić, zo njeby pruskelki wottorhał. Je-li móžno, maja so wopalene stawy na to do zymneje wody tyknyć, hewak ze zymnej wodu mačeć. Derje činja tež wobalki z kisałej zemju (Essigsaure Tonerde). Spinaja-li pruskele wopalenoho, rozkałaj je z čistej (wupalenej) johličku abo nožicami. Małe pruskelki bórzy same spadnu, a njeje trjeba, je rozkałać. Hdyž su pruskele rozkałane a koža wottřihana, namaž rany ze žałbu (Borsalbe), zwobal je z płatom z wolijom napitym a posypaj je z někajkim prochom (Borpulver).

Ralbicy.

Zemrěłoj: 4. aug. Jurij Kral, žiwnosćer w Sernjanach, 45 l. 6 m. 29 dn. — 15. aug. Jurij Wowčerk, žiwnosćer w Konjecach, 49 l. 10 m. 28 dn.

Wićne płaćizny w Budyšinje. 31. augusta 1918 (po hamtskim postajenju.)

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna	
		hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca (z nowych žnjow)	100 kg	—	—	38	50
Rožka „ „	100 „	—	—	36	50
Ječmjeń „ „	100 „	—	—	36	—
Wows „ „	100 „	—	—	40	—
Běrny	50 „	—	—	8	—
„	1 „	—	—	—	28
Syno, njewjazane . . .	100 „	—	—	20	—
Sloma, z mašinu młóćena	100 „	—	—	9	20
„ z cypami młóćena	100 „	—	—	9	—
Butra, samodźěł. a z mlok.	1 „	—	—	6	24
Pšeńčna muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	51	55
Ržana muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	46	14

Prosata, 216 štuk, jene 60—100 hr.

Nierth & Förster

Dalokorčćak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Radworske towarstwo knježnow
ma tutu njedźelu zhromadźiznu.

Pjenjezy
na wěstu hypotheku su dóstać! Hdźe? hodźi so doprašeć w redakciji „Posoła“.

Zarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modlerskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeco na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Jandźel pěston
modlitna knižka za dźěći
je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.
Knižka hodźi so wosebje za **dźěći prěnich šulskich lět.**
Wona płaći:
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Po dlějšej khorosći zemrě, ze swjatymi sakramentami doma wobstarana

Marija Augusta zwud. Šusterowa
rodź. Disnarjec
w Budyšinje.

Wona wumrě štwórtk rano 5. sept. w 75. lěće žiwjenja a budźe njedźelu dopołdnja w 11 hodź. tu na Mikławšku pohrjebana. Přećelow a znatych z tutym na přewodźenjo přeprošuja

W **Budyšinje**, 5. septembra 1918.

Zrudni zawostajeni.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 37. | **Budyšin, 14. septembra 1918.** | **Lětnik 56.**

Rekrući a wojacy słyšće!

Hižo młoduškich woła surowa wójna do wojakow. Kajke starosće a ćeže runje z toho nastawaju staršim! Nutrnje a njepřestawajcy wonaj tohodla Boha prosytaj, zo by jeju syn tola zbožownje so zasy z wójny wrócił. A to je prawje: „Wjele zamóže pola Boha modlitwa sprawnoho“, praji swjate pismo. Tola, starši, sće też wopomnili, zo su za młoduškich we kasarmach a w polu hišće hórše strachi dyžli kulki a rany a smjerć? Mało snadź so na to mysli, kelko stracha wo njewinowatosć a duchowne zbožo njesmjertneje duše našim młodym wojakam hrozy.

Młody człowjek je skerje přemało hač dosć wobhladniwy a husto dosć strachoćiwy a bojazny. Wón hańbuje so před swojimi towaršemi a to samo za swoje dobre zasady a wotpohlady. Wón mysli sebi, zo budźe wusměšany, hdyž so z nimi pokaza a po nich so ma, a tohodla da so radšo do mazanosće a złoho zawjesć, hač zo so staji. A sćěhwk toho? Nastupiwši jónu zły puć, kroči po nim dale, doniž so w žumpadle hrěcha a złeje požadliwosće cyle njezanuri.

I. Tohodla, luby přećelo, budź kruty, — budź muž! Kasarmy njejsu zawěsće dobry wustaw za twoje duchowne žiwjenjo. Ně, nawopak. Nadeńdźeš tam wšelakich, haj samo husto jara skaženych pachołow. Runje 18lětny je často najhórši, překlepany slěpc. Bjeŕ so před tajkimi na kedźbu! Woni chcedźa też tebje skazyć. Kak so wulcy činja z njeŝwarnymi rěčemi. Zda so, jako bychu sebi myslili, zo to k wojakej słuša, nječiste rěče wjesć a zelić, zo mohła so zemja pukać. Luby přećelo, tak njejsy doma wot maćerje wuknył; tuž njedźerž z nimi! Njeměj z nimi přećelstwo a hladaj so jich „dobrych“ radow! Dźerž so toho, štož sy doma a w šuli nawuknył; po tym so měj! Zawěrno, k tomu njejsy stworjeny, zo by twoju strowotu přisadźił přez hrěšne zawjeselenja a njepócćiwe zadźerženjo. Daj sej rěčeć a wzdaj so tajkich njekhmanych towaršow; njedaj so też wot nich zaslepić. Preč ze wšěm prózdnym wokołowaženjom po mazanych korčmach, w kotrychž će njepřistojne žoniska wo twoje zamoženjo a předewšim wo twoju njewinowatosć přinjesć mohłe. Kak často su so młodźi rekrutojo wot tajkich sebićiwych haplow do jich mazanych prudłow zaplesć dali! A kajki bě wukónc? Zrudny, njezbožowny a njezbóžny. Tuž bjeŕ so na kedźbu! Hižo snadnoho započatka so zdaluj; sama jědojta kapka móže će zajědojćić a potom do duchowneje smjerće dowjesć. Z lesću a plenčenjom a rjenječinjenjom je Dalila sylnoho Samsona zmotała.

II. Budź dobry křesćan! By-li hakle we kasarmach paćerje spěwać nawuknyć chcył, njeby drje so ći poradźiło; přetož kasarny njejsu žadyn dom Boži, hdźež by wo měrje k Bohu so modlić mohł. Maš drje nětkle kejžorej a kralej służić, při tym pak wostanješ tola też katolski křesćan. Tohodla maš też swojomu Knjezej a Bohu znajmjeńša tu samsnu česć wopokazać, kaž twojomu předstajenomu, kejžorej a kralej. Kaž sebi to předstajeny kral a kejžor z dobrym prawom wot tebje žadaja, zo jich ty jako tajkich připóznaješ, jich strowiš a česćiš a jich dobre mjeno a česć zastupuješ, runje tak žada sebi wot tebje twój njebjeski kral, zo joho česćiš z tym, zo do njoho wěriš a k njomu so modliš. Byrnjež bohužel tak mnozy wojacy Boha hanili, haj samo joho zaprěwali, wostanje wón tola twój knjez, kiž budźe tebje sudźić po twojim zadźerženju. Budźeš runje tak z kłódu khostany kaž hdyž sy pozabył swojoho wyška postrowić. Tola tute khostanjo budźe hišće hórše hač samo strachi a ćeže w polu. Tak, luby přećelo, wěř kruće do twojoho Boha a Knjeza, kiž tebje njeskónčnje lubuje, hdyž so k njomu dźeržiš. Zastupuj česć Božu, cyrkej Božu a jeje nałožki a postajenja! Njeměnju z tym, zo by mjez swojimi towaršemi jako profeta wustupował, so z nimi wuréčował wo nabožnych wěcach. Z tym by jara mało wuskutkował. Wo jene pak bych će prosył: Spěwaj paćerje! Kaž sy něhdy jako małe dźěło na maćernym klinje pobožnje „Wótče naš“ wuknył a spěwał, ze samsnej dźěćacej pobožnosću modl so hišće dźensa tutón paćeŕ. Spěwaj z krótka a derje! Paćerje waž sebi jako swjate herbstwo wot swojeje maćerje. Wojak nima wšak tak husto dobreje přileżnosće a časa k dołhim paćerjam, kaž je to doma měł. Tohodla z krótka a tola derje, prawje wot wutroby! Bjez paćeri sy bórzy bjez pokojenja, haj samo bórzy bjez Boha! Tak měj so kruće po Jězusowych słowach: „Budźće kedźbliwi a modlće so!“ Kak so rjenje spěwa, hdyž stojiš sam pod hwězdojtym njebjom na straži. Nichtó će njemyli. Kak rjana to přileżnosć, z krótka z Bohom poréčeć! Tuž wužiwaj ju derje. Runje kaž druzy ze zelenjom a sakrowanjom swoje dźěło wołožić chcedźa, wołóž sebi swoju służbu z krótkim zdychnjeńčkom k Bohu abo k Swjatym. Potom budźe tebi Bóh pomhać, zo so ći dźěło poradźi.

III. Jako dobry křesćan khodź njebojaznje a pilnje też k Božim służbam, hdźežkuli maš přileżnosć. Wěm wšak: hdyž kemši hić rěka, so mnozy na to hněwaja, haj je zakliwaja, dokelž maja kabat rjedźić abo snadź poł hodźiny daloko k Božim służbam hić. Spomń tola, zo wostanješ w šěrej wojeńskej drasće też dźěćo Boże, a zo maš tohodla kóždu njedźelu a swjaty dźeń Božu mšu słyšeć, hdyž z praweje winy zadźěwany njejsy. Waž sebi wopor Božeje mšě a njedaj so zatrašić wot druhich z wusměšenjom a hanjenjom. Tohodla njezakomdź ženje njedźelsku Božu mšu, hdyž maš k njej přileżnosć! Dźerž cyrkwinsku kaznju: „Dyrbiš kóždu njedźelu a swjaty dźeń Božu mšu pobožnje słyšeć!“ Płaći to za wosebitu česć, swoje słowo dźeržeć. Tak dźerž tute słowo kruće, kotrež sy při křćeńskim slubje slubił, zo chceš kaznje Bože a cyrkwinske swěrnje wobkedźbować. Z tym dawaš swojim towaršam dobry přikład. Hlej, što dobry přikład zamóže! Wěsty wučeŕ běše so Boha cyle wotrjekł. Často widźeše w třělnych hrjebjach, kak sakski prync Khrystian bjeze wšoho stracha swoje nabožne winowatosće dopjelnjuje a swojoho njebjeskoho Zbóžnika k sebi bjerje. To njewěriwoho wučerja tak pohnu, zo so wón zasy na Boha dopomni a k njomu so z wulkej dowěru přiwobroći. Tak dawaj też ty twojim kameradam dobry přikład dobroho křesćana. Snadź přestanje tola tón abo tamón tebi so smjeć, snadź so z tobu na puć nastaji, hdyž pójdźeš kemši.

IV. Stup bjez stracha a bojosće k blidu Božomu. Też tu njeboj so směchow a kałanja druhich. Što je wjetši rjek na swěće był hač naš Knjez a Zbóžnik? Wón tebje posylnjuje w strašnosćach. Ty dźěn joho tak často trjebaš! Čohodla pak njechaš so jomu bližić? Stup k blidu Božomu, hdyž sy zrudny, hdyž so ći styska po domiznje! Twój Zbóžnik je dźěn zwjazk mjez wojakom w polu a domiznu! Tak dźi 'nož k Jězusej, wokřeŵ so z tutej njebjeskej jědźu, zo by so twoja khora duša wustrowiła, hdyž sy so do hrěcha zabłudźił! Naš Zbóžnik čini nam stajnje derje. Jedyn wojak pisaše jónu takle: „Běše na Bože Ćěło. Dopołdnja nasta wulki njepřećelski woheń. Rano běch na Božej mši a k swjatym sakramentam pobył; kak derje to mi činješe! Ležachmy dwaj w granatowej dźěrje, hdźež so před smjerću khowachmoj. Nadobo rozbuchny granata a roztorha mojoho towaršа do wjele kruchow. Buch drje kusk zasypnjeny, wostach pak njewobškodźeny.“ — Tak luby přećelo widźiš, zawěrno je Bóh hišće žiwy a njewopušći nas. Dźerž so też ty swojoho Zbóžnika. Wón wumóža a škita też tebje wot nahłeje a překhwataceje smjerće, hdyž přistupiš njebojaznje a často k blidu Božomu a sy přez to přecy přihotowany na zbóžnu smjerć.

Tuž wojacy, wosebje też wy młodušscy, njezabudźće, zo předewšim maće być Khrystusowi wojowarjo; zo joho służba je prěnja.

K.

Wójna.

Wróćenjo našeje frónty

je runje měsac trało. 8. augusta přimachu Jendźelčenjo a Francózojo wójsko našoho generala v. d. Marwitz mjez Ancru a Avru a doby so do joho linijow. Na to rozsudźi so naše hłowne wjednistwo, zo naše frónty wróćo wozmje, derje póznajo, zo bychu wojowanja nam hewak přećežke wopory nakładowałe. Tak mócne wójska pak bjez najćežšich škodowanjow do zadnich linijow přepołožić, bě za wjednistwo a wojakow jenak ćežki nadawk, dokelž mějachu k tomu jenož mało pućow. Nastajnosći k sylnomu wojowanju nuzowani cofachu naše wójska přez cyle zapusćeny kraj po wěstych derje wobličenych postajenjach. Najebać wšu prócu, njemóžeše

njepřećel tola nihdže našu cofacu fróntu přełamać a też jenož wróćopuć we ważnišej měrje mylić a škodować. Nawopak běchu při stajnych nadběhach joho krawne poražki wjele ćežše hač naše. Też ličby našich jatych při dalšim cofanju skerje wotebjerachu hač přibjerachu.

8. septembra wozjewi naše hłowne wjednistwo, zo su naše nowe stojnišća wobćehnjene. Wone leža před našimi prjedawšimi tak mjenowanymi siegfridskimi stojnišćemi, su krute a maja dobre zwiski ze zady nich ležacymi krajinami. Francózojo a Jendźelčenjo ze swojimi pomocnymi ludami leža we woprawdźitych krajinach „smjerće a zapusćenja“. Wot tam prjedy ležacych wsow a městow je tam jenož tu a tam hromadka pěska a kamjenjow, puće su so zhubiłe, zemja je rozryta wot granatow a bombow, podzemske podstupy su zničene. Z nowa budźa so mocy dyrbjeć měrić, nětk pak pod wobstojnosćemi, kotrež su za nas přihodniše hač posledni čas. Naši njebudźa jenož z njeposłabjenymi mocami so wobarać, ale też přimać.

Wo našich nowych stojnišćach praji naša rozprawa 8. sept.:

W bitwinskej fróńce smy wšudźom do našich stojnišćow zaćahnyli. Njepřećel je so jej wčora k połdnju wot drohi Perronne—Cambrai ze sylnymi mocami zbližił. Zadnje škity, wuwinychu so wojujo sylnišim njepřećelskim mocam a wotrazychu na wječor nahłe nadběhik wječoru wot linije Gouzeaucourt—Epehy—Templeux. Na woběmaj stronomaj je nas njepřećel wčora też masajo sćěhował. Stojimy sebi z nim w liniji Bermand—St. Simon we wojowanju napřeco, tak też při Crozat—kanalu a k połnocy wot Aisny wojuje artilerija sylnišo. K wječoru wot Promentre—Brancourt rozbichu so sylne powšitkowne njepřećelske nadběhi. K połdnju Ailetty bě so njepřećel hač k našim linijam k ranju wot Vauxaillon dodrapał. Sylne nadběhi mjez Vauxaillon a k wječoru wot Bailly buchu wotpokazane.

Mjez Aisnu a Veslu wojowanja popušćichu.

Podobne běchu wojowanja też sćěhowace dny. Nihdže njemóžeše njepřećel też ze sylnymi nadběhami někajkoho wuspěcha dobyć.

Na italskich a južno-rańšich fróntach běchu z dźěła sylne, za Awstriskich dobre wojowanja bjez wjetšich přeměnjenjow.

Njepřećelskich lětakow

bu w augusće potřělanych 565; z nich mamy 251 w našich rukach. Nimo lětakow potřělachmy hišće 53 ballonow. — My zhubichmy 143 lětakow a 86 ballonow.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Wukrajnski hejtman Skoropadski wopyta zańdźeny tydźeń Barlin. Najprjedy dojědźe wottam do hłownoho lěhwa ke kejžorej; štwórtk wječor bě wulke zeńdźenjo pola kanclera hrabje Hertlinga. Na swjatočnosći wobdźělichu so nimo hejtmana samoho wjacy wukrajnskich officirow w swojich rjanych uniformach, wukrajnski pósłanc baron Steinheil z wyššimi zastojnikami, turkowski zapósłanc Rifaat Paša a zastupjerjo awstriskoho zapósłanstwa. Z němskeje strony běchu ministrowje, statni sekretarojo a druzy wysocy zastojnicy přitomni. Zabawa bě jara žiwa a na wšěch stronach pokazowaše so přezjenosć a přećelstwo. Njech też ludy so přecy bóle bliža.

W pruskim domje knjezow je komisija, kotraž ma přeměnjenjo wustawy přihotować, z wuradźenjom nowoho wólbnoho zakonja započała. Kancler hrabja Hertling sam wotewri wuradźenjo z narěču, w kotrejž stojnišćo knježeństwa k tomu prašenju raznje wupraji. Wón žada, zo so kralowske julijpóselstwo po swojim zmysłu swěru dopjelni. Z tym wón sam jako kancler stoji a padnje, to pak je też trěbne k škitej a zdźerženju krómy a dynastije.

Ruska.

Zapřisahanjo přećiwo jich knjejstwu su bolšewicy w Ruskej wuslědźili. Wone wukhadźeše z jendźelskeje a francózskeje strony. Lockhardt, šef jendźelskeje misije w Ruskej, francózski generalkonsul Gronard a general Laverfne je nawjedowachu. Z wjele pjenjezami spytowachu wjednikow bolšewikskich wójskow wobtykać, zo bychu swoje wójska k přeradźe zawjedli a w prawym wokomiku sobustawy sowjetskoho knježeństwa zajeli. Nowe knježeństwo dyrbješe so potom postajić, kotrež by wójnu přećiwo Němskej zasy započało.

Bolšewikam so poradźi tute zapřisahanjo wuslědźić a dopokazy za nje w listach a pismach namakać. Prjedy hač móžachu zapřisahani swoje wotpohlady wuwjesć, buchu woni zajeći, mjez nimi mnozy Jendźelčenjo a Francózojo. Při přepytowanju w jendźelskim zapósłanstwje buchu tři ruscy komisarojo a jedyn jendźelski zatřěleni. Jendźelske a francózske knježeństwo je khrobłe dosć, zo wotpušćenjo

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(11. pokračowanjo.)

Hdyž bě nětko Leisentritt z biskopskej połnomocu, štož jurisdikciju nastupa, wuhotowany, poča ze wšej zahorjenosću swoje mocy napinać, zo by winowatosće strašnoho a ważnoho zastojnstwa dopjelnił. Joho zastojnstwo bě wosebje tohodla tak ważne, dokelž nětko w Hornjej a Delnjej Łužicy wyšša duchowna wyšnosć, hač wón, njebě, jomu kejžorske wukazy też jurisdikciju nad lutherskimi přepodawachu, a dokelž dyrbješe tak też w skoro cyle lutherskich městach jako duchowna wyšnosć wustupować. Archivy skoro wšěch łužiskich městow móža mnohe Leisentrittowe listy pokazować. W Delnjej Łužicy, w kotrejž žana pomoc za katolikow njebě, na kotruž móhli so zepjerać, kaž na tachantstwo we Hornjej Łužicy, wosta drje nimale bjez wliwa, w Hornjej Łužicy pak nichtó sebi njezwaži, joho authoritu přeć. Zo by jomu dźěło po možnosći położił, njećerpješe kejžor Maximilian w Hornjej Łužicy skutkowanjo lutherskich Drježdźanskich abo sakskich visitatorow, napominaše wjelebóle krajnoho hejtmana Joachima Schlika „ihnen (visitatoram) keineswegs einige ungebührliche Eingriffe, Abkürzung und Beschwerung zu gestatten, sondern als den Administrator zu schützen.“ (Baumgärtel, Kirchl. Zustände 32.) Tehdy sćelechu města, hačruniž běchu hižo z najwjetšoho dźěła lutherske, Leisentrittej swoje nabožne zwady k rozsudźenju, próstwy wo dispensy atd. Wón rozkazuje potajkim ze swojim officialom, kaž archidiakon. Joho wobkhad też z druhowěrymi pokazuje čisty a sylny kharakter, wšudźom jedna měrnje a prócuje so, pokoj zdźeržeć abo přinjesć. W Laubanje, kotryž tehdy hišće k Budyšskej dioecesy słušeše, wuruna zwady mjez tamnym klóštrom swj. Madleny a měšćanskej radu, štož joho prawa a dokhody nastupa, a připokaza dźěl danje wotpalenoho Franciskanskoho klóštra radźe, cyrkwinskim a šulskim potrěbnosćam. W Zhorjelcu wjedźeše jednanja města, *zo by tute Franciskanski klóštr, kotryž bě lěta* 1563 dóstało, k założenju šule wužiło. We Budyšinje wukhowa joho rozhladniwosć drohotne pokłady tamnoho zahinjenoho Franciskanskoho klóštra, za katolsku cyrkej, runje, kaž w Zhorjelcu, Žitawje, Lubiju (1561). We swojich rozsudźenjach měješe so po zasadźe, tam, hdźež so přećiwo lutherskej wučbje ničo činić njehodźeše, nowe wobstojnosće tak wutworić, zo bychu cyrkwi z najmjeńša po možnosći mało škodźałe a zo by so cyrkwinske zamoženjo wukhowało. Hdźež pak so měrjachu, hišće wobstojace katolske žiwjenjo wutupić, kaž w Bjarnaćicach, hdźež gmejna katolskomu fararjej cyrkwinske wrota zamkny, dokelž chcyše wona přećiwo woli patronatskoho knježstwa, klóštra Marijnej Hwězdy, na lutherske wašnjo Boże służby dźeržeć, w Radworju, hdźež tamne knježstwo kapalu za lutherske Boże służby žadaše, a podobnje na wšelakich městnach, tomu Leisentritt kruće, tola nic z hrubej mocu, napřeco stupaše, hač runiž bě wot kejžora prawo, też z mocu tajke njezakońske pospyty potłóčić, dóstał. Wosebje na to hladaše, zo so po tehdy skoro powšitkownje so pokazowacej woli lutherskich knježstwow a cyrkwinskich patronow we Hornjej Łužicy njeby stało, zo bychu kóždy króć, hdyž stary katolski duchowny wumrě, na joho městno khětře lutherskoho stajili.

Pódla zarjadowanja powšitkownje cyrkwinskich wobstojnosći w Hornjej Łužicy bě jomu też dohladowanjo nad duchownymi wustawami, wosebje nad hišće wobstojacymaj klóštromaj w Laubanje a Marijnej Hwězdźe (Marijny Doł Pražskej arcydioecesy słušeše) na starosći. Klóštraj běštaj tehdy we wulkim straše. 23. meje 1570 přepoda bamžowy wotpósłanc Bilia dohladowanjo cyle wopušćenoho Laubanskoho klóštra administratorej a Budyšskomu kapitulej. Leisentritt a po joho smjerći cyły kapitul pomjenuje so za propsta a visitatora mjenowanoho klóštra . . . „*hisce tibi, dum vivis et post mortem tuam praedicto capitulo Budissinensi facultatem damus . . . imo mandamus . . . priorissam eligendi, virgines noviter assumendi ipsasque introducendi, investiendi . . . et cum summa necessitas postulaverit, in omnibus cum plena libera et coniuncta facultate omnia et singula, quoad huiuscemodi regimen . . . pertinent, faciendi, dicendi, gerendi et exercendi*“ = „*z tym tebi, tak dołho, hač sy žiwy a po twojej smjerći prjedy mjenowanomu Budyšskomu kapitulej prawo dawamy, haj přikazujemy ći, zo by priorku wuzwolił, knježny z nowa přijał, je zapokazał, zadrasćił . . . a hdyž najwjetša nuza žada, we wšěm z dospołnje swobodnej a (tebi) podatej mocu wšo a jenotliwe, tak daloko, hač so na tele wjednistwo počahuje činił, rěčał, wobstarał a rjadował.* Też klóštr Marijna Hwězda, dotal dohladowanju Mišnjanskoho biskopa abo Benediktinskoho klóštra Stareje Celly připokazany, bě, dokelž bě klóštr w Starej Celli zbčhnjeny, visitatora zhubił. Z wosebitej lisćinu (bullu) wot 20. decembra 1577 poda bamž Hrjehor XIII. Budyšskomu dekanej Leisentrittej a kapitulej zastaranjo a prawo dohladowanja klóštra Marijneje Hwězdy na tak dołho „*quoadusque episcopatum Misnensem aut abbatem seu monasterium Antiquae Cellae restitui contigerit*“ = „*hač so njeporadźi, Mišnjanske biskopstwo abo abta abo klóštr Stareje Celly z nowa założić.* Klóštr Marijna Hwězda je so pozdźišo na to hóršił, tak zo ma nětko dohladowanjo na tutym nic tachantstwo ale cisterciski klóštr Ossek w Čechach, kotryž přez propsta nad łužiskimaj cisterciskimaj klóštromaj dohladuje.

(Přichodnje dale.)

⁘

swojich ludźi ze zajeństwa žada, runjež su so přećiwo ruskomu knježeŕstwu tak samopašnje zadźerželi, a hrozy hewak ze zarunanjom. Bolšewikske knježeŕstwo njeje wšak tež tak sylne, zo směło sebi Jendźelčanow cyle rozhněwać a chce Lockhardta pušćić, hdyž budźe wotpućowanjo jich zastupjerja z Londona zawěsćene. Jendźelčanam a Francózam w Moskwje pak je strach do stawow zajěł a mnozy su khwatnje Rusku wopušćili, z nimi tež wšelacy Američenjo a Italijanojo.

Mjez tym, zo Bolšewicy přećiwo šamawym wukrajnikam sebi prawje njezwěrichu, kruće wustupić, zakhadźeja woni ćim surowišo přećiwo swojim spjećiwym abo podhladnym poddanam. Zamordowanoho Urickoho dla bu wjacy stow revolucionarow zatřělenych, mjez nimi 10 znatych socialrevolucionarow. Mjena zatřělenych njebuchu dotal wozjewjene.

Zo bychu přećiwo přichodnym nadpadam so doprědka škitali, su bolšewicy cyłu črjódu ludźi zajeli, kotrychž chcedźa zezatřeleć, hdyž so nowy atentat přećiwo nim stanje. Prěnju listu tajkich rukowari su wudali; na njej stoja najnahladniše ruske mjena, kaž wulkowjerchow, prjedawšich generalow, ministrow, wysokich zastojnikow atd. Wšědnje zawjeraja wjacy nahladnych wosobow. — Dołho drje tajke srědki knjejstwo bolšewikow dźeržeć njebudźa. Wojowanja mjez nimi a anarchistami a druhimi wšak so tam tež wšědnje wospjetuja.

Mjez ruskim, jendźelskim a francózskim knježeŕstwom khodźa skoro bjez přestaća telegramy z hroženjemi. Wjele cuzych poddanow je w kóždym staće zajatych. Pisaja, zo je wokoło tysac Jendźelčanow w Ruskej jatych; bjez dźiwa, zo za jich hroženjemi so tola tež tójšto stracha khowa.

Po k Brest-Litowskomu měrej wučinjenych přidawkach ma Ruska Němskej 6 milliardow hriwnow płaćić a to połdra milliardy hriwnow w złotym, kotrohož ma Ruska nam 245564 kg připokazać, a 54544000 rublow w notach. Pjenjezy dyrbja so na 5 razow wupłaćić, 10. septembra 1918 mjenujcy 42880 kg złota a 13900000 rublow a potom 30. sept., 31. oktobra, 30. novembra a 31. decembra 1918 po 50600 kg złota a 113635000 rubl. w notach.

1 milliarda ma so w tworach płaćić a to na šěsć razow hač do kónca lěta 1919. Połtřeća milliardy wupłaći so přez 6% požčeńku. Wo poslednju milliardu dyrbi so hišće wosebiće jednać, jeli ju Finiska a Wukrajna njepřewozmjetaj.

Prěnje ruske pjenjezy, kotrež mějachu so 10. sept. wupłaćić, buchu w měsće Orša we prawym času wot zastojnikow němsko-kejžorstwoweje banki přewzate.

Bayerska.

Bayerski kral Ludwik wopytuje Bołharsku a Turkowsku. Hižo na puću přez Wuhersku bu jomu wot tamnišich wobydleri bohaće hołdowane. W Bołharskej a Turkowskej joho wjerchaj kaž lud jara wutrobnje witachu.

Španiska.

W Španiskej naši njepřećelowje posledni čas wosebje sylnje přećiwo nam šćuwaja; bychu přerady Španisku ze swojeje dotalneje neutrality wuwabili a přećiwo nam wobrónili. A woprawdźe je tež njestronitosć za Španisku dale a ćežša. Španiska je za čas wójny wot ententy wjele pjenjez zasłužiła kraje z tym, zo za tamne jězdźeše a do nich wjele swojich tworow a kubłow wuwožowaše. Na druhej stronje dyrbjachu naše łódźe a podmórniki španiske łódźe husto dosć podnurjeć, hdyž te za ententu dźěłachu. To liberalni a swobodni murjerjo w Španiskej, kotřiž su wšitcy přećeljo ententy, wězo wužichu, zo bychu lud přećiwo nam naščuwali. Tak su woprawdźe prjedawšu přikhilnosć španiskoho ludu napřeco nam trochu zawjerćeli. Nam derje zmyslene konservativne španiske ministerium je tohodla njedawno našich podmórnikow dla našomu knježeŕstwu wjele krućišo pisało hač hdy prjedy. Tola drje k strašnišej zwadźe mjez woběmaj krajomaj njedóńdźe. Španiski ministerpresident Dato a konservativny wjednik Maura staj za 20. sept. sejmej spokojace wujasnjenja přilubiłoj. Njebychmy wšak nowych njepřećelow tež derje trjebać móhli.

Z Budyšina. Njedźelu 22. sept. zarjaduje tudomne kat. towaŕstwa młodosće wótčinski swjedźeń k lěpšomu „Dźaka młodosće“ a „Wukubłanja młodosće“ w kat. towaŕšni na garbaŕskej hasy, na kotryž su tež towaŕstwa ze wsow přećelnje přeprošene. (Naměšk!)

Z Łužicy a ze Serbow

Z Hrubjelčic. Jurij Guda, starši syn kublerja Gudy w Hrubjelčicach bu we wojowanjach 8. augusta ranjeny a njemóžeše so k swojomu cofacomu regimentej wjac wróćić. Najskerje je we francózskim zajeću.

Z Radworja. (Wójnske powěsće). Wo bratromaj Krawcomaj, kotrejuž posledni raz mjez wuznamjenjenymi mjenowachmy, dyrbimy dźensa zrudnu powěsć podać. — So zhubił abo padnył je:

46. Jan Krawc z Měrkowa, wojak we grenaděrskim regimenće čo. ... Wón wojowaše 17. julija pola La-Chapelle (k połdnju wot města Dormans nad rěku Marnu). Po zastojnskej powěšći je so tam ranjeny zhubił; po podwyškowym dopisu pak je joho njepřećelska granata trjechiła a na městnje moriła. Dokelž dyrbjachu Němcy cofać, buchu ćěła padnjenych wot njepřećela na bitwišću pokhowane. — Krawc běše 20 lět 7 měsacow a 10 dnjow stary. Zhubjeny je tež joho bratr:

Pawoł Krawc z Měrkowa, wojak we pěšim regimenće čo. ... Wón so srjedź julija nad Marnu zhubi. Nadźijomnje pak je jenož w jendźelskim zajeću, z kotrohož so po wójnje zasy domoj wróći.

Khoraj staj (běštaj):

Mikławš Nawka (překupc Nawka) z Radworja, pohonč pola 28. regimenta połneje artilerije. Wón doma na dowoleńcy skhorje, wotjědźe 29. julija do Drježdźan, hdźež na 3 njedźele w lazareće wosta. Nětko drje je zasy na puću do pola.

Jakub Šmidk (rěznik Šmidkec) z Radworja, „trjeńk“ pola wozoweje kolony čo. 676. Wón 26. augusta na jězbje do pola we Lipsku skhorje a bu wottam zaso do Drježdźan wróćo pósłany, hdźež so w tu khwilu hišće strowi.

Z Łusča. Sprawna a dobra wutroba je přestała bić. 4. sept. zemrě tu wumjeńkaŕ Michał Póžeŕ, 82 lět stary, po cyłej wosadze derje znaty. 17 lět dołho běše zwónk při farskej cyrkwi w Khrósćicach (wot 1871 hač 1888). Wjele króć je tak wosadu překročił a do kóždoho doma z duchownym za-

---

Čeŕwjene horleško.

Swobodnje po šwedskej legendźe Radlubin.
(2. pokračowanjo a skóńčenjo.)

A nětko zasy napominaše swoje młodźata: „Njezběhajće hłowy, njehladajće z hnězda! Lěpje, zo teje črjódy ani njewidźiće. Tule wjedu třoch wotsudźenych k smjerći. Ja so boju, zo chcedźa jich křižować. Tomu srjedźanskomu su ćežki drjewjany křiž na ramjo położili. Sam je sebi jón na horu njesć dyrbjał. Ow, kak ćežki je tón křiž! Wbohi muž so pod nim wšón do zemje tuli. Druhi muž dyrbi jomu pomhać njesć, hewak by so sypnył.“

Drobny ptačk sćěhowaše dale tu syłu ludu ze swojimaj wočomaj, hačruniž jomu stawy hrajachu. Črjóda dóńdźe hač na wjeršk hory a tu zasta. Wojacy, měšnicy a te hólčiska zestupachu so do koła, tola tak, zo móžeše ptačk ze swojoho kefka wšitko widźeć. Tomu srjedźanskomu wzachu křiž z ramjenja a ćisnychu jón jomu pod nohi. Też tymaj druhimaj mužomaj přiwlečechu křižej, a katojo zběhachu hižo swoje hozdźe a hamory. Drobny ptačk zandźeleše swojej woči, kaž by so dale widźeć strachował, tola přecy zasy jej wotewrješe, zo by widźał, što so dale stanje.

„Nětko so přihotuja, zo bychu jich křižowali“, tak zašepta sebi. „Tomu srjedźanskomu — ně, tole je přehrózbno widźeć. Njecham, zo byštej to wašej młodej, njewinowatej woči widźałoj.“ Stary ptačk skoči spěšnje do hnězda, wupřestrjewši šěroko swojej křidleŝcy zawodźewaše młodźata, zo njebychu ani sćina widźałe toho, štož so tu na horje stawaše.

Sam sebi šeptaše šěry ptačk z hrózbu třepotajo. „Wšitku drastu su jomu z ćěła zedrěli. Miłosćiwy Božo! kajkoho su joho tola přihotowali! Na cyłym ćele su joho rozšwikali. Wot hłowy hač do pjaty sama luta rana! A drastu jomu drějcy su wšitke rany hrózbnje wobnowili, zo wšitke krawja, kaž bychu wo miłosć wołałe. Ale widźu, pola tych ludźi njeje miłosće. Poručeja jomu, zo by so na křiž lehnył. A wón jich ćiše posłucha, ani zo by swojoho horta powotewrił.“

A krućišo tłóčeše ptačk swojej křidleŝcy na swoje młodźata, zo tola žanomu njeby móžno było, ani wokomik z hnězda pohladać. Tak młode ptačatka ničo wo tych hrózbnosćach njezhonichu, kotrež stary ptačk ze swojimaj wočomaj sćěhowaše. Słyšachu jenož klepot hamorow, styskne žałosćenjo teju druheju mužow, dźiwje wołanjo ludu.

„Njestrachujće so!“ pokoješe je stary ptačk, hdyž čuješe, kak při kóždym klepnjenju a žałosćenju zadyrkotachu, „njebojće so, wam so křiwdy njestanje! Našoho kefka nima nichtó wjacy kedźbu.“

Jomu samomu wšak wutroba pódla rżeše, hdyž křižowanjo dale sćěhowaše a sebi šeptaše: „Nětko su joho z hozdźemi na křiž přibili. Nětko su křiž wuzběhnyli a do zemje zasadźili. A wón wisy z hozdźemi přibity mjez njebjom a zemju, srjedź teju dweju druheju. Je traš wón mjez nimi tón najhórši? To ja nihdy njewěrju. Hdyž jeno jomu do wobliča pohladam, sudźu: Tutón je njewinowaty. Ow, kak je mi joho žel! Ptački maja swoje hnězda, a tónle wbohi muž nima, hdźež by swoju hłowu położił!“ Hdyž sebi takle šeptaše, bu hakle na něšto kedźbliwy, štož prjedy ani widźał njebě.

„Ow, na tule surowosć bjez runjeća!“ zašepta. „Też mjez ptačkami pomnju surowosće. Ze stróželemi třepotach, hdyž widźach, kak mój dźiwi bratr kraholc do črjódy skludnych hołbi třěli. Krej so mi w žiłach sydaše, hdyž běch swědk, kak mój wulki njesmilny bratr worjoł njewinowatomu jehnjatku swoje pazory do khribjeta zarubny a wuzběhnywši je do swojoho hnězda njeseše, zo by ze swojimi dźěćimi při nim kermušował. Ale tajkeje surowosće, kaž mjez tymile ludźimi, hišće njewobhladach. Njeje jim na tym dosć, zo su joho rozšwikali a z hozdźemi na křiž přibili, ně, su hišće krónu z lutych ćerni na joho hłowu stajili, a ćernje zarywaja so jomu do spanja a do čoła. Wbohi křižowany we skutku njewě, hdźe by swoju hłowu położił.“

stupił při domyswjećenju a domawobstaranju. Pódla swojoho zastojnstwa měješe też žiwnosć we Łusču. Wot tam běhaše skoro wšědnje rano do Khrósćic, wjele króć je tak křibjeńcu přeběžał. Běše pilny sprócniwy človjek a pódla toho też zdźěłany a nazhonity. Dla swojoho ćichoho miłoho wašnja bu daloko a šěroko waženy. Njech jomu Bóh mytuje z wěčnym mytom, štož je tu na zemi k joho česći činił a skutkował.

— Krajny wobornik Pětr Šołta, žiwnosćeŕ w Nowym Łusču, přebywa tu khwilu na dowolu; wón je nimo Friedrich-Augustoweje medalije też železny křiž II. rjadownje dóstał. Wot spočatka wójny přebywa w Ruskej a je nětko postajeny jako policist we wulkim měsće Wilnje, dokelž je so jako rodźeny Serb, kiž swoju maćeŕnu rěč też pisomnje derje wobknježi, też w pólšćinje wudokonjał. Zasy rjany přikład: njezacpěwaj ženje swojeje rjaneje maćeŕneje rěče, wona bywa dźeń a ważniša a wužitniša.

Z Kukowa. Při poslednich horcych a jara krawnych bitwach na francózkich honach je krajny wobornik Józef Šwejda do zajeća přišoł, kaž je wjednistwo joho połka to zastróženej mandźelskej wozjewiło. Do čejich rukow je padnył, njeje wěste, dokelž so ničo nadrobniše hač dotal zhonić njehodźeše. Bóh dał, zo njeby hóršoho so stało.

— Jurij Hodank, syn tudomnoho dźěłaćerja Mikławša Hodanka, dźesatnik při jenym artileriskim regimenće, bu njedawno ze slěbornej Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Šěsć lět pospochi wukonja hižo wojeńske dźěło a dwě třećinje tutoho časa wojuje na wšelakich europiskich bitwišćach. Po dwělětnym wojeńskim wuwučowanju w Drježdźanach wućahny do wójny a je hač dotal wšitke strachi zbožownje přětrał, ani khory pobył njeje. Spomnjeny wuznam je wosebitosć mjez Serbami, Hodank je sebi jón za swoju swěru, wutrajnosć a khrobłosć před njepřećelom derje zasłužił, kaž dźěn wšitcy dosć zwonkownje česćeni być njemóža, kotřiž w krawnych bitwach sebje samoho wopruja za lud a kraj a nam zakhowaja rjanu dominu před njepřećelskim nawalom a tak hrózbnosćemi wójny.

Do Serbow. Póndźelu 23. septembra połdnju w 1/24 hodź. zhromadźa so „měšćanske dźěći“ z Kamjenicy, kotrež su tu w běhu lětnjoho časa w Serbach přebywałe, w klóštrje Marijnej Hwězdźe a wotjědu wot Halštrowa z ćahom w 1/26 hodź. domoj. Ći, kotřiž tajke dźěći hospoduja, chcyli je w prawym času na postajene město pósłać. Tak je bjez starosće wotbudu. Tosamo so stanje kónc septembra z Lipsčanskimi dźěćimi, na čož hižo nětko kedźbnych činimy. Pozdźišo nadrobnišo.

Z Biskopic. Dokelž bě 700 g mjenje wotedała, hač bě po wobličenju wyšnosće wotedać dyrbjała, dyrbješe žónska z Dźibrachćic 30 hriwnow khostanja zapłaćić. Wobskoržena zamołwješe so z tym, zo jeju dwě kruwičcy njedostatka picy dla telko dejiłoj njejstej hač běštej po wyšnosćiwym postajenju mloka měć mohłoj. Žónska dósta nětko 10 hr. khostanja a ma sudźenjo zapłaćić.

Budź swětło!

Njesměrnosće ducho, hwězdow stworićelo,
Hdy powjedźeš človjestwo k kužołej swětła? —
W mhłowej zdalnosći šće přecy zaprahnje
Nadźija wutroby w bjezdnosći.

Hdy skónčnje jasni so čerwjeń lubosće? —
Hdy dorozymja ludy sebi słowo twoje?
So myli dźensa šće w kołwrótnym swěće
Človjek, kaž něhdy před tysac lět.

Přemysła dźiwy, — wědomosće płody,
Nětk služa swětej w rozhornych bitwach
A pisaju stawizny z krawojtym pjerom
Tak hrózbnje, kaž ženje prjedawši čas.

A ći, kiž spěwachu we rjenišich dobach,
Wo človjestwu khmańšim, hač prjedy hdy bě,
Nětk čuja, kak tula so nadźija, spóšwje,
Zo knježerstwo ćmy šće nima swój kónc.

O ducho njesměrnosće, słóncow stworićelo,
Na zemi wukorjeń sebićnosć, hidu!
Daj nazdalnje widźeć, štož započał zdobnje,
We swětlišich pruhach dospołnosće.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1126. 1127. 1130. z **Budyšina**: Madlena Šěrakowa, Mikławš Zynda, Marija Dučmanowa; 1128. Jan Šafer ze **Zdźerje**; 1129. Jakub Krawc z **Brěmjenja**.

Wšelčizny.

Kak sebi zbohatnjeni swoje pjenjezy lěpje zawěsćić njewědźa, hač zo je do role a ležownosćow stykaja, za to swědči płaćizna, kotruž je w Běłej Wodźe kupc za ryćeŕkubło dał. Dotalny joho wobsedźeŕ bě sebi je před lětomaj za 420000 hr. kupił, kupc da nětko za nje 650000 hr.

⁘

Swinjo za pjenježk — a poslednje za khětro wjele. Wěsty młyńk a rěznik 25 prosatow dla jednaštaj. Młyńk žadaše sebi za prěnje 1 pjenježk, za kóžde druhe hišće jónu telko hač za předposlednje. Rěznik so wjeseleše. „Aj to změju tunje prosata; to budźe něšto do móšny, hdyž je dale předam“, při sebi mysleše. Tola, kak so stróži, hdyž dyrbješe płaćić. Za dźesate proso měješe drje hišće 5,12 hr. dać, za dwacete proso hižo 5242,88 a 25.? — 167,762,16 to je 167 tysac, 7 stow a 72 hr. a 16 pjenježkow.

⁘

Njetrjebamy kejžora! Tak wołajo a čeŕwjene rubiško na kiješku zmahujo běhaše hólčec w Štyrskim Hradcu po hasy: „Njetrjebamy kejžora, njetrjebamy kejžora!“ Na to hrabny joho z dobrym prawom stražnik, hnydom bě so też čŕjóda ludźi zběžała.

Stražnik: Njedočinko, što je so ći wuzdało, tajke revolucijonaŕne rěče wjesć — hnydom će do dźěry tyknu!“

Hólčec: „A my njetrjebamy kejžora.“

Stražnik: „Čohodla dha nic?“

Hólčec: „Dokelž kejžora hižo mamy!“

Wšitcy připosłucharjo so dachu do směcha, stražnik pak hólčecej někotre za wuši wotyknywši so miny do pódlanskeje hasy.

⁘

Žónska, dobra huba, přińdźe k lěkarjej wo wěcywustojnu radu prosyć. Swoju nuzu skoržo wrjeskotaše tak, zo lěkaŕ k słowej njepřińdźe. Wjacy króć poča rěčeć, tola wona sypaše dale. Tu sebi lěkaŕ druheje rady njewědźeše a z cyłej šiju na nju zawoła: „Knjeni, pokažće swój jazyk!“ Kaž sama wot so, wostaji ta hubu wočinjenu a wusuny jazyk. „Nětko prošu, jón wróćo njesćehńće, doniž njejsym ja dopowědał!“

„Widźu, kak hłuboko su ćernje joho čoło zraniłe: krej jomu běži po cyłym wobliču. A ći ludźo joho hišće hanja a měšeja hórke směchi do joho bolosćow. A wón je tak rjany, tak nadobny a dobry, hlada z tajkimaj dobrymaj wóčkomaj na nich, kaž by jich wšitkich z wupřestrjenymaj rukomaj wobjimać chcył. Ja měnju, štóž jomu do wobliča pohlada, dyrbi joho lubować. Mi je, kaž by wótry kłók moju wutrobu překłół, a so w ranje wobroćał, hdyž tohole wbohoho muža takle ćerpjeć widźu.“

Drobny šěry ptačk čuješe dale a nutrnišo sobuželnosć z křižowanym mužom z ćernjowej krónu na hłowje. „Hdy bych ja mój wulki bratr worjoł był“, zašepta zasy, „njebych so tule w hnězdźe sedźo sćerpjeł; bych lećał a ze swojim sylnym pyskom hozdźe z joho rukow a nohow ćahał a ze swojimi mócnymi pazorami bych wšitkich rozehnał, kotřiž joho čwiluja.“

Ptačk widźeše, kak krej po joho čole do wočow so wuliwaše a widźawši to njemóžeše dlěje ćiše w swojim hnězdźe sedźeć.

„Sym-li też drobny a słaby ptačk, mózu tola něšto mało tomu wbohomu křižowanomu k wołóženju dokonjeć“, rjekny sebi a hnydom wopušći swoje hnězdo a wuzběhnywši so do powětra lětaše w dołhim šćrokim kole wokoło křižow.

Dobru khwilu lětaše tak do koła, ani zo by sebi bliže zwěrił, přetož běše mały, bojazny ptačk, kiž sebi njebě hišće ženje žanomu človjekej blizko zważił. Hdyž pak lětajo z nowa widźeše, kak krej z joho čoła do wočow kipi, zebra wšitku swoju khrobłosć, lětaše dale a bliže ke křižej a skónčnje posydny so zabywši wšeje halekaceje čŕjódy na prěkušk křiža. Spěšnje wobhlada sebi, kak chce swój zamysł wuwjesć, potom skoči khrobje křižowanomu na ramjo sebi pódla šeptajo: „To mi wón zawěsće woda“, přimny ze swojim małym pyskom wótry ćeŕ, kotryž bě so křižowanomu hłuboko do spanja zarył, a wućahny jón.

Hnydom za wótrym ćernjom pak wuliny so wulka krjepka krewje z rany a padźe ptačkej na wutrobu. Pjeŕka a móški pak srěbachu žedźiwje tu drohotnu čeŕwjenu włohu, a kapka krewje so ptačkej po cyłej wutrobje rozšěri a wokrasni ju přeluboznje čeŕwjenu.

Hišće druhi a třeći ćeŕ wućahny drobny ptačk ze swojim słabym pyskom křižowanomu z čoła, potom pak zawoła křižowany z wulkim hłosom: „Mi chce so pić!“

Wojak přiběža z dołhej žerdźu ke křižej, ptačk pak mysleše sebi, zo chce wojak joho zešerić a wotehnać a wustróžany ćekny tohodla do swojoho hnězda.

Lědma bě so na kromje swojoho hnězda posydnył, wołachu joho młode: „Hdźeha sy ty był? Twoja wutroba dźěn je cyła čeŕwjena! Twoje pjeŕka na wutrobje dźěn su čeŕwjeniše nad purpurowe róže!“

„Ach to njeje ničo dale. Kapka krewje toho křižowanoho muža je mi na wutrobu padnyła. Ta so hnydom zhubi, hdyž jeno so wukupam.“

„Ow, krej, krej!“ žałosćachu młodźata a khowachu swoje woči hłuboko do hnězda; běchu wšak hišće kipre a mjehka jich mysl, zo njemóžachu krewje widźeć.

Tohodla wuleća stary ptačk hnydom zasy z hnězda a lećeše pod horu, hdźež jasny kužoł ze skału žórleše. Posydnywši so na kromje wuhlada sebi niłke městačko w kužole a skoči do jasneje wody. A trójcy za sobu so podnuri. Tola hdyž so w jasnym špihelu kužoła wobhladowaše, widźeše, zo njeje so ani smužki čeŕwjeniny z joho wutroby zhubiło. A ćim bóle so kupaše, ćim luboznišo a jasniše zyboleše so joho čeŕwjene horleško a njezhubi so ženje wjacy. A hdyž joho młodźata dorosćechu a dospołne pjerjo dóstachu, zyboleše so też jim čeŕwjene horleško. A tak błyšća so hišće dźensniši dźeń kóždomu jich potomnikej pjeŕka a móški na wutrobje luboznje čeŕwjene, a kóždy ročk budźe tohodla hač do sudnoho dnja ze swojim přimjenom „čeŕwjene horleško“ rěkać.

Fotografuju

swójby, kwasy, zhromadnych a jenotliwych ludźi a rukuju za nanajlěpše wuwjedźenjo bjez winy k porokej. Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodź. puća činić měł.

Alwin Poldrack

Fotowy wustaw

w Hodźiju pola Budyšina.

Dalokoreč̌ak w Žič̌eńku 42.

Kedźbu! Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćeńnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne. **Kedźbu!**

Wótčinski swjedźeń

zarjaduja **Budyšske kat. towarstwa młodosće**

njedźelu 22. sept. pop. w 3 a wječor w 8 hodź. w kat. towaršni.

Hosćo su lubje witani. Zastupne listki su hižo do časa dóstać pola k. wučerja Bartela na žitnych wikach 16 II.

Płaćizny:	I. čisł. městno	II. čisł. městno	III. za staćo
popołdnju	60 pj.	40 pj.	20 pj.
wječor	1 hr.	60 pj.	30 pj.

Zjawny dźak

wupraja so žónskim našeje gmejny za wupyšenjo gmejnskeje kapałki a za přinošowanjo ke kupjenju postawy maćerje Božeje. Njech wona wšitkim tysac króć mytuje. Wosebity dźak słuša kk. kublerjej Žurichej a kublerćy Madlenje Šołćic za postajenjo rjanoho nowoho wjesnoho křiža.

We **Wudworju**, 8. sept. 1918.

J. Bisold,
gmejnski předstojićeŕ.

Wšěm, kotřiž su

Mariji Augusće zwud. Šusterowej

rodź. Disnarjec w Budyšinje

po jeje wotemrěću poslednju česć a lubosć wopokazali, zo su mjenujcy, hdyž wona na marach stoješe, a tež hišće pozdźišo za jeje dušu so modlili a jeje ćěło njedźelu 8. sept. k zemskomu wotpočinkej na Mikławšk přewodźeli, wuprajamy wutrobny dźak a nutrne

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Jeje dušu poručamy tež dale do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Budyšinje**, 9. sept. 1918.

Zrudni zawostajeni.

Wutrobny dźak a nutrne „Zapłać Bóh tón Knjez“

wuprajamy wšěm, kotřiž su našomu horco-lubowanomu nanej a dźědej

Jakubej Bisoldej

kublerskomu wumjeńkarjej

při joho khorosći a smjerći kajkužkuli lubosć wopokazali, na póstywječorach za joho dušu so modlili a joho k rowu přewodźeli. Wosebitu winu mamy, z dźakownej myslu tu mjenować wysokodost. knjeza hrodownoho duchownoho Papeža a předstojićeŕku tudomneje khorownje, česćedost. knježnu Bartolomeju, kotrajž staj za njeboćičkoho při joho khorosći a mrěću tak woporniwje so staraloj.

Dušu zemrětoho doporučamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

Njech wotpočuje w měrje.

We **Worklecach, Budyšinje** a **polu**
na dnju pohrjeba 13. sept. 1918.

Zrudni zawostajeni.

Knjezej nad žiwjenjom a smjerću je so spodobało našoho luboho nana, přichodnoho nana a dźěda

Michała Póžerja

wumjeńkarja we Łusču,
dołholětnoho zwóńka w Khrósćicach,

w 82. lěće joho žiwjenja, domawobstaranoho ze swjatymi sakramentami k sebi do wěčnosće wotwołać. Njedźelu 8. sept. bu joho ćěło k poslednjomu wotpočinkej pokhowane. Wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho na póstywječoru wopytowali a so za njoho modlili kaž tež we tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli,

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Zemrěty běše tež sobustaw III. rjadu s. Franciska a poručamy joho do modlitwow sobustawow.

We **Łusču** na dnju pohrjeba,
8. septembra 1918.

Zrudźena Nowakec swójba.

Nierth & Förster

Dalokorččak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho syna a bratra

Jana

kotryž 8. septembra w 20. lěće swojoho žiwjenja, wjacy króć ze swjatymi sakramentami wobstarany, do Božeje wole podaty, po dlějšej khorosći zemrě, wuprajamy wšěm wopytowarjam póstywječora, přewodźerjam, wosebje kmótam, mjez nimi k. kantorej Rězakej, a kmótram, nošerjam a młodosći, kotraž, kaž też druzy, zemrětoho z bohatej kwětkowej pychu počesći, a wšěm, kotřiž so za joho dušu modlachu, najnutrniši dźak a wutrobne

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu našoho luboho zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam wšěch, kotřiž su jomu w žiwjenju blizko stali.

We **Wotrowje**, na dnju pohrjeba, 11. septembra 1918.

Hłubokozrudźena

Michała Rjedźic swójba.

Hdyž smy nětk zeńske powostanki našoho njezapomnitoho swěrnoho mandźelskoho, starosćiwoho nana a luboho dźěda, prjedawšoho stawnika a kublerja

Jakuba Nuka

khłódnej zemi přepodali, wuprajamy wšitkim, kotřiž su zemrětomu w joho drje krótkej ale ćežkej khorosći kajkužkuli lubosć wopokazali, na póstywječorach za joho khudu dušu so modlili a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naš najwutrobniši dźak a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Wšěch, kotřiž su njebóčičkoho za žiwjenjo znali abo jomu někak blizko stali, prosymy nutrnje, zo chcyli při swojich modlitwach za joho dušu spominać.

W **Ralbicach**, na dnju pohrjeba, 5. 9. 1918.

Wórša Nukowa rodź. **Kochćic,**
Marija Manjokowa rodź. **Nukec,**
Jakub Manjok a
Hańžka Manjokec.

Čišć knihičišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 38. | Budyšin, 21. septembra 1918. | Lětnik 56.

A hlej, přinjesechu wićiwoho na łožu ležacoho.

Jězus bě puću̇jo po židowskim kraju do swojoho města přišoł, do Kafarnauma. Tam bě człowjek wićiwy, człowjek pře wšu měru bědny. —

Wić bě joho přewzała, joho stawy ścahnyła a skřiwiła, tak zo sebi sam njemóžeše pomhać. Na cuzu pomoc bě cyle pokazany. Bolosće, wótre, njewuprajomne, ryjachu we joho žiłach. Dołho drje žno bě njesł swój ćežki wosud — nadźiju na pomoc dawno hižo spuščił.

Tu rozšěri so po měšće nadobo powěsć, zo je Jězus Nazaretski, tón wulki wučeŕ a dźiwyčinjeŕ zastupił do Kafarnauma. Sam njemóžeše khory k njomu dóńć. A tola drje njeżadaše za ničim bóle dyžli za wustrowjenjom.

Bóh je człowjesku wutrobu tak stworił, zo wona z cuzej nuzu, z cuzym hubjenstwom sobu čuje. Wićiwy měješe zbožo, zo tajke wutroby namaka we swojej wokolinje. Bjeze wšoho komdźenja hrabnychu khoroho, kajkiž běše, z łožom, a khwatachu z nim k Jězusej, njestarajcy so wo nikoko a njedźiwajcy na nikoho. Došedši k Jězusej stajichu łožo před njoho, zo by joho wóčko widźało te wulke hubjenstwo, joho wutroba so smiliła a joho wola wšej bědźe wotpomhała.

Nadobnje a khwalobnje su činili sobučłowjekoju nad tutym njezbožownym. Zawěsće njebě to jenička lubosć, kotruž su jomu wopokazali. Hdyž tak spěšnje jomu pomhachu, su bjez dwěła tež hewak so wo njoho swěru starali, joho wothladowali, jomu wosud po możnosći wołóżeli. Njeje to lohke dźěło było. Człowjekej, kotryž njemóže stawy hibać, kotromuž dyrbi so wšitko podawać: jěść a pić a štož hewak potrjeba a sebi přeje, posłužować, žada nimo měry woporniwu a miłu naturu.

Njejsu ćile miłosćiwi ludźo, kotřiž ćerpjacomu sobubratrej tak spěšnu pomoc lubosćiwje přinjesechu, nam rjany powučacy přikład?

Też tebi traš, luby čitarjo, je Bóh podobny nadawk stajił. Też ty traš maš khoroho wothladać, ćežcy khoroho człowjeka! Pruhuj so, kak swój nadawk dopjelniš; hač sy podobny tamnym, kotřiž miłosć činjachu nad wićiwym, abo hač jich přikład tebje sudźi a tama?

Khory ma zwjetša jara dobre čuće za wašnjo, kak so z nim wobkhadźa. Hdyž přećelniwje z nim wobkhadźuješ, njese swój ćežki wosud lóže, bolosće sebje wjetše su jomu znjesliwiše. Hdyž pak ma špatne wothladanjo, tu ćišći křiž jomu napołożeny dwójcy tak ćežko. —

Pruhuj so, kiž khorych wothladuješ, hač sebi nimaš činić poroki? Sy rad a přećelniwje posłužował, abo khoromu spóznać dał traš wjac hač na dosć, zo je ći dźěło wobćežne, kóždy pućik wostudły, zo njerad sahaš do kapsy, zo by lěkarstwo a lěkarja płaćił? Kajke su twoje rěče — miłe, přećelniwe, lubosćiwe abo hórke, zymne, samo ranjace? Kajke je twoje wobličo? Jasne, a swětłe kaž módry firmament abo zakhmurjene a začěmnjene kaž poćehnjene njebjo? — Zawěsće bolostne je začuće za khoroho, hdyž dyrbi sebi prajić a wuznać po wašnju, kak so z nim wobkhadźuje: „Ach, ja sym jim na puću; za mnje nimaja časa, nimaja lubosće, nimaja zrozemjenja a sobučuća, je, jako bychu zabyte byłe wšitke służby, kotrež sym jim po dołhich lětach wopokazował, je, jako by wšitka próca a wšitke dźěło wjacy so njeličiło a njewažiło.“

Hdyž by takle traš sebi skoržić dyrbjał twój nan abo twoja mać — praj sam, hač njeby to było hrube, njedźakowne, hańbne zadźerženjo? Hdźe tu zwostawa posłušnosć napřećiwo Božomu zakonjej: „Dyrbiš nana a mać w česći měć.“

Jeli nětkdźe so pokaza, zo ma dźěćo česćownosć a lubosć před staršimaj, tak w khorosći. Dobre dźěćo wothladuje khoreju staršeju ze wšej zwólniwosću, wobstajnej přećelniwosću a wutrajnej sćerpliwosću. Přecy a zasy wotuća w nim dopomnjeće na njeličene dobroty, kotrež je wot staršeju dóstało — a tute dopomnjeće dawa móc a sylnosć a wutrajnosć we wothladanju. Lubosć je lubosće hódna.

Khoromu posłužować je woprawdźe nadobny zasłužbny skutk. Hdyž khoroho wothladuješ, činiš miłosć na Jězusu samym. Hdyž khoromu podawaš jěść, syćiš Jězusa samoho; hdyž jomu poskićeš pić, napoješ Zbóžnika samoho; hdyž khoroho woblekaš, drasćiš Knjeza; hdyž khoroho wopytuješ, tu pokoješ Jězusa.

Prajiš traš, zo je to po prawym zwažliwa rěč. A tola tu njeje ničo přehnate. Za to rukuje ći Knjez samón, kiž praji, zo myto wěčneje zbóžnosće budźe wosebje płaćene za skutki miłosće. „Pójće, žohnowani mojoho Wótca“, tak rjeknje nětkdy njebjeski kral při sudźenju k sprawnym, „wobsedźće kralestwo, kotrež je wam wot spočatka swěta přihotowane! Přetož běch hłódny, a sće mi jěść dali! běch łačny, a sće mje napojili; běch cuzy, a sće mje hospodowali; běch nahi, a sće mje zwoblekali; běch khory, a sće mje wopytali; běch w jastwje, a sće ke mni přišli.“ Tehdy budźa sprawni so prašeć: „Knježe, hdy smy to na tebi činili?“ Kral jim wotmołwi: „Zawěrno praju wam, hdyžkuli sće to jenomu z najmjeńšich mojich bratrow činili, to sće mi činili.“

Kajkeje hódnosće a dostojnosće nabywa w swětle tutych słowow Zbóžnikowych wothladanjo khorych, kajkeje zasłužbnosće, hdyž wěčne myto kiwa służbje khorych!

Přeješ-li sebi, zo by ći junu swěćiło swětło wěčnosće, zo by zarjadowany był mjez wuzwolenych a žohnowanych njebjeskoho Wótca, tak dopjelnjej swoju winowatosć nad swojim khorym.

Wójna.

Awstriska namjetuje rozrěčowanja wo měrje.

Awstriski minister zwonkownych należnosćow hrabja Burian je wšěm wojowacym statam notu připósłał, w kotrejž wón po dokładnym rozestajenju winow za swoju kročel namjetuje, zo bychu wšě staty, kotrež su ze sobu we wójnje, zastupjerjow na nčkajke neutralne městno pósłali, kotřiž bychu mjez sobu wo měrje rěčeli. Rozrěčowanja dyrbjałe dowěrliwe być a njeměłe nikoho wjazać. Z dobom je wón swjatomu wótcej a neutralnym statam wotpósłanjo swojeje noty wozjewił.

Hrabja Burian je cyle samowólnje swoju notu wotpósłał. Swojim zwjazkarjam je drje swój wotpohlad zdźělił, k wobdźělenju pak njeje jich namołwjał. Němske knježeŕstwo njebě drje też sobu činiło, nic jakož bychmy sebi měra ze wšej wutrobu njepřeli, ale dokelž naše knježeŕstwo wot nowych potykowanjow měra sebi wuspěcha njelubi. Njepřećel z toho tola jenož słabosć a mučnosć widźi a zatwjerdźi so přez to ćim krućišo we swojej złósći, zo by nas nětk dospołnje zničił. Tu njepomhaja powučowanja a bychu-li też rozomniše a sprawniše byłe, tu pomhaja jenož — puki. Hdyž budźe njepřećel widźeć, zo nas njemóže porazyć, budźe hakle k měrej hotowy; tuž rěka wudźeržeć.

Kak Awstriske namołwjenjo k měrej na njepřećelow skutkuje, widźimy z toho, štož Amerika na nje wotmołwja, mjenujcy: **Awstriska hinje, a město toho, zo čas z bladami wo měrje rozpjeršamy, kotrež bychu hórše hač njewužitne byłe, je nětko prawy čas, zo ju nanajsylnišo pobijemy. — ... Sobustawy knježeŕstwa wozjewjeja, zo je na awstriski namjet, kajkiž jón nowiny wozjewjeja, jenož jena wotmołwa možna, a to je poslednja sada z rěče, kotruž je Wilson apryla w Baltimore dźeržał: Wumocowanjo, wumocowanjo hač ke kóncej! Wumocowanjo bjez pomjeńšenja a bjez wobmjezowanja!**

Podobnje kaž z Ameriki klinči też z druhich njepřećelskich krajow. Z francózskeje strony mjenuja so jako najmjeńše žadanki za měr sćěhowace: Belgisku, sewjernu Francózsku a Serbisku zasy natwarić, Elsas-Lothringsku wróćo dać, njewuswobodźene italske krajiny wotstupić a měr w Bresće a Bukaresće z Ruskej a Rumunskej wobzamknjeny zběhnyć. Zo srjedźne mócnarstwa wo tajkich wuměnjenjach ani rěčeć njemóža, zo samo rozemi. Njepřećel njech spóznaje, zo sebi wone tajke też wunuzować njedadźa.

Hdyž tak Awstriska za swoju dobru wolu też jenož wusměšenjo a hanjenjo nazhoni, njeje jeje namjet tola podarmo był, njepřećelowje su z nowa dyrbjeli wuznać, zo woni wójnu jenož dale wjedu, zo bychu nas dospołnje podtłóčili a wurubili, kaž su ju k tomu započeli. Zamołwjenjo za dalšu krej njech

přińdźe na jich hłowu. My pak wěmy, što mamy činić.

Na zapadnych fróntach

wojowachu před našimi prjedawšimi „siegfriedskimi“ stojnišćemi k wječoru. Nadběhi z wobeju stron so wotměnjachu, tež njepřećelske nadběhi běchu wšelake, druhdy na mjeńšich, druhdy na šěršich fróntach, druhdy ze słabšimi, druhdy po najsylnišim wohnju z najwjetšimi mocami. Někajkoho ważnišoho wuspěcha njepřećel nihdźe njeměješe, husto pak dosć ćežkich krawnych porażkow.

Wosebje ćežke wojowanja běchu 12. sept. mjez rěkomaj Maasu a Moselu. Tam běše prjedy dlěji čas měr był. Naše wjednistwo pak tam nětko njepřećelske nadběhi wočakowaše a so tohodla na nje poča přihotować. Pola St. Mihiel so naša fróntа do njepřećelskeje daloko nutř wudźěraše a bě tohodla při ćežšich nadběhach wosebitym strachom wustajena. Naši běchu tohodla před lětami hižo na jeje nawróćenjo myslili a je přihotowali. Prjedy hač bě nětko cyle přewjedźene, přimachu Francózojo a Američenjo. Francózojo nadběhachu k južnomu ranju wot Verduna wyšinu Combres, wzachu ju najprjedy, buchu pak potom zasy z njeje zahnaći. To bě ważne, dokelž dyrbješe ta hora přepołożenjo našeje fróntу kaž mostak škitać.

Američenjo přimachu wot Toula sem mjez Cote Lorrain a Moselu. Jenož na Thiaucourt dobychu so woni do našich linijow, tak zo tu ludźi a kanóny zhubichmy. Hewak so wšudźom radźi naše wójska bjez wjetšich škodowanjow do jich nowych krutych stojnišćow přepołožić.

Američenjo běchu tu prěni króć samostatnje do bitwy přimali a nětko khětro wo swojich wuspěchach dakotaja; pisaja, zo su 15000 wojakow zajeli a 100 kanónow dobyli. Naši přećiwo tomu wozjewjeja, zo w tej bitwje wšo hromadźe na jatych, padnjenych a ranjenych telko ludźi zhubili njejsu.

Za bližši čas mamy bjez dwěla hišće ćežše wojowanja wočakować, hdyž změje njepřećel puće na nowych bitwišćach přihotowane a swoje ćežke kanóny přiwožene. Naši su přihotowani.

Na macedoniskich wojownišćach wojowachu bołharske mocy z dobrym wuspěchom přećiwo sylnym nadběham italskich, francózskich, jendźelskich a grichiskich mocow. — Tež na italsko-tyrolskej fróncе běchu sylniše, za Awstriskich zbožowne wojowanja.

W nocy k póndźeli pobychu naše powětrniki w Parizu, hdźež wjetšu škodu načinichu hač hdy prjedy.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžor Wilhelm je 11. sept. při wopyće w Essenu před tysacami Kruppskich dźěłaćeri wulku rěč dźeržał. W njej so wón najprjedy dźakuje za wulkotne dźěło, kotrež su dźěłaćerjo předewšěm w Kruppskich twornjach, ale też po cyłym dalšim němskim kraju přez industrielnu mobilisaciju za wojowace wójsko dokonjeli. Wón dźakuje so też žonam a holcam za jich sobudźěło a dźakuje so jim čim bóle, dokelž su je přecy při ćežkich starosćach a zrudobach činić dyrbjałe.

Wón je jako kejžor so swěru prócował, starosće a zrudoby, kotrež ze samsnoho nazhonjenja derje dosć znaje, swojim poddanam wołožić a wotewzać, je k měrej rěčał, ale njepřećel měr njecha; tón chce naš lud zničić w tutej wójnje, kotruž my njejsmy zawinyli. Dyrbimy tohodla wojować a to ze wšej mocu, přetož wojujemy wo naše wobstaćo, wo wšitko, štož smy a mamy.

Dokelž njepřećelowje wědźa, zo naše wójsko a łódźstwo njemóža přewinyć, spytuja nas w domiznje morić z tym, zo z njewěrnosćemi a łžemi našu dowěru duša. Kóždy, kiž tajke rěče wěri a rozšěrja, přehrěši so na wótcnym kraju a je ćežke khostanjo zasłużił, njech je hrabja abo dźěłaćeř. Naša winowatosć je, naš wótcny kraj swobodny dźeržeć a tohodla wutrać we wojowanju a na pomoc Božu so spuščeć. Dwělować je njedźak přećiwo Bohu.

Mamy dha po prawym winy dwělować? Štyri lěta wojujemy a hobrske smy wuwjedli. Poł swěta stoješe přećiwo nam. A nětko mamy měr z Ruskej a Rumunskej; Serbiska a Čornohórska stej přewinjenej. Jenož k wječoru hišće wojujemy, a tu dyrbjał nas Bóh w poslednim wokomiku hišće wopuščić? My dyrbjeli so hańbować za našu małomyslnosć. Ta pak přińdźe, hdyž bajkam wěrimy. Ze skutkow, kotrež sće sami dožiwili, kowajće sebi krutu wěru do přichoda swojoho wótcnoho kraja.

Njeje nětkle žadyn čas za stronjenja. Dyrbimy so zwjazać k jenomu zdonkej a tu płaći słowo: Budźće sylni kaž worcl! — Štóž potajkim mjez wami chce mojomu napominanju sćěhować, štóž ma wutrobu na prawym blaku, štóž swěru dźeržeć chce, tón nětko postań a slub w mjejnje němskich dźěłaćeri: **My chcemy wojować a wutrać hač ke kóncej!** K tomu pomhaj nam Bóh. A štóž to chce, wotmołw z „Haj“ (Zhromadźeni wotmołwja wótře: Haj!). Dźakuju so wam. Z tutym „haj“ du ja nětko k pólnomu maršalej. Za kóždoho z nas rěka nětk najwjetše na duchownej a ćělnej mocy zastajić za wótcny kraj. Kóždy dwěl dyrbi so z wutroby a mysle wuhnać. Nětk rěka: Němscy, mječe horje, wutroby sylne a mocy napinjene k wojowanju přećiwo wšomu, štož přećiwo nam stoji, a hdyž by też dlěje trało. K tomu pomhaj nam Bóh. Amen.

Kejžorowe słowa su wěsće rozpominanja hódne.

Vicekancler z Payer měješe w Stuttgarće před zhromadźiznu nowinarjow rěč, z kotrejž su mnohe z našich nowinow jara njespokojom.

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(12. pokračowanjo.)

Telko wobstaranja žadaše wjele wudawkow, dokelž dyrbješe tachant dohladowanja dla husto daloko pućować. Za to bě jomu, kaž hižo spomnichmy, kejžor Ferdinand 100 toler připokazał, kotrež dyrbješe sebi Leisentritt w Hornjej Łužicy sam zběrać, štož bě jomu husto jara ćežko. Brěmjo wobćežnosćow a mnohich wobstaranjow joho z časami jara tłóčeše. Měješe we Łužicy mnohich njepřećelow, mjez nimi jako najhórših kurwjerchowych visitatorow. Ze wšěch stron so mjerzanja přećiwo njomu pozběhowachu. Žane pak drje joho tak bolałe njejsu, kaž złóstne skórźby Budyšskich kanonikow, kotřiž rozhladniwu mudrosć swojoho tachanta njerozymjo joho skutkowanjo sudźachu. Też na tachantskoho seniora Hrehorja Leisentritta, wuja tachanta, skorżachu. Tónle po tachantu prěni praelat kapitula bě so ze swojim wujom prócował, před nětkim 30 lětami jara zanjerodźene zamoženjo tachantstwa zasy zrjadować. Słyšachmy hižo, kak Jan Leisentritt, hišće senior, na poručnosć kapitula na kejžorski dwór do Wiena pućowaše, zo by prosył, zo so tachantske kubła njebychu wzałe, kaž njepřećeljo wokhudnjenoho tachantstwa činić so hotowachu. Měješe dobry wuspěch. Krótki čas pak, wot lěta 1551, w kotrymž lěće bu senior, hač do 1559 njedosahaše, zo by wšón dołh zapłaćił, wosobnje tohodla nic, dokelž wulki dźěl dokhodow, dań za měšnikow abo dań z fundacionskich pjenjez so jara hubjenje abo docyła wjacy njepłaćeše. Přetož ći, kotrymž běchu wupožčene, běchu z wulkoho dźěła k lutherskej wěrje přestupili. Kejžor drje husćišo kruće kazaše, zo ma so dań porjadnje płaćić, tola wosta ćežko, ju zběrać. We tajkich wobstojnosćach běšťaj tachant a senior, kaž so zda, bjez zrěčenja z kanonikami, počałoj tachantske kubła porjedźeć, zo bychu, dokelž bě wjacy pjenjez trěbnych, też lěpše dokhody dawałe a zo byštaj dołh zapłaćiłoj. Běšťaj w Dźěžnikecach, w kotrychž tachantstwu jenož něšto mjeńšich kubłow słušeše, knježe a hospodarske twarjenja natwariłoj a z nimi ležomnosće mjeńšich kubłow zjednoćiłoj. Druhu wjes, z kotrejž mějachu kanonikoju dokhody, běšťaj předałoj. Dźěl lěsa na Mnišoncu, kotryž bě tachantstwo po zahinjenym franciskanskim klóštrje w Budyšinje dóstało, běšťaj pobić dałoj a drjewo z dźěła k natwarjenju wobydlenjow za dźěłaćerjow na nowozałoženym kuble w Dźěžnikecach wužiłoj. Dalše podawa Vickowa kronika (Laus. Mag. XXXIII 210 atd.) Na poslednim městnje tam přećiwo njomu pozběhnjenych skórźbow stoji: „edidit libellum contra Annam, Caipham, Herodem et Iudam Iscariothem canonicos et fratres suos insimulando“ = „wuda knižku přećiwo Annasej, Kaifasej, Herodesej a Judašej Iskariothej na swojich bratrow kanonikow poćahujo.“ Skorżachu też, zo dobytk z předatych kubłow njejstaj wobličiłoj ale bjez prašenja kanonikow wšo w mjenje tachantstwa činiłoj a so na njesprawne wašnjo ke škodźe tachantstwa wobohaćiłoj. Też so tachantej wumjetowaše, zo so tajnje lutherskomu wuznaću přikhila. W česći ranjeny wot tajkich skórźbow pisaše 1571 bamžowomu zapósłancej, zo by so jomu z najmjeńša administracija wotewzała. Tola podarmo, tón napominaše joho wjelebóle, zo by najprjedy wočaknył, dóniž kejžor do Prahi so njewróći, a mjez tym swoje zastojnstwo z njeposłabjenej zahorjenosću dale wjedł; słabosće njebudźa tak wulke, zo so njebychu znjesć hodźałe, njech pomysli, kajku škodu by cyrkwi ze swojim wotstupjenjom sčinił. Njech wutraje, doniž duchowna wyšnosć dalše njepostaji, hewak joho z cyrkwje wuzamknu. Na tele listno wot 9. septembra 1571 sćěhowaše, dokelž bě so zapósłancej powěsć dała, zo su so njespokojni kanonikoju Hulbek, Hempel (wobaj běšťaj fararjej w Jaworniku a we Wostrowcu pobyłoj), Benser, Blöbel a Fabri (tutón pobu farař w Grunawje) na swětne sudnistwo dla přepytowanja swojich skórźbow přećiwo tachantej wobroćili, w meji 1572 pismo na mjenowanych kanonikow, w kotrymž so jim hrožeše, zo změja 500 toler khostanja płaćić, hdyž wot nastupjenoho cyle njepřistojnoho puća so njewróća a skórźbu duchownej wyšnosći njepředpołoža. Njech so na přisłušnosć duchowneje posłušnosće, kotruž su wopřisahali, dopomnja a pomysla, kajka škoda dyrbi w tychle hižo tak w najwjetšim duchownym straše stojacych krajinach z tajkoho jich činjenja nastać. Přikazuje jim, zo maja tachantej a seniorej, jako předstajenym a wyššim posłuchać a wšěch pospytow přećiwo nimaj so wzdać. Tachantej kaza, njeposłušnych khostać, tola rozhladniwje, zo so nikomu njeby njeprawda stała. Tola napominanja, kaž so zda, njeběchu ničo pomhałe. Hakle 1573, hdyž wosebita komisija na přepytowanjo dóńdźe, zjednachu so, a mjenowani kanonikoju tachantej wotprošowachu. Z tym bě najhórše přesćěhanjo

Najhórje je na stronach Wšoněmcow. Payer rěčeše wo wuměnjenjach, pod kotrymiž móhli my měr činić. Belgisku chce wón puščić, hdyž tam druhe staty wjacy prawow njedóstanu hač my. Też wot wójnskoho zarunanja chce wón radšo wothladać, hač joho dla wójnu dale wjesć. Štož wón raznje žada, je to, štož smy 1. aug. 1915 měli. — Knjez z Payer zawěšće jenički w němskim kraju njebudźe, kotromuž by tajki měr lubši był hač dalše mordowanjo. Hač běše mudrje, nětkle zasy wo tym započeć, budźa wšelacy wšelko posudźować. Njepřećelowje widźa w joho słowach słabosć a próstwu wo měr. To pak jich bóle k twjerdźišomu wojowanju hač k měrej wabi.

Finiska.

Za swojoho přichodnoho krala su sebi Finojo nětko hessenskoho prynca Friedricha Karla zhladali. Tón je po dokładnym rozmyslenju přilubił, zo chce wólbu přiwzać, a tak budźa drje joho 26. sept. wolić.

Prync Friedrich Karl wukhadźa z krajnohrabinskeje hessenskeje swójby, nic z kurwjerchowskeje, kotraž tu khwilu w Hessenskej knježi. Wón je 1. meje 1868 rodźeny a wot lěta 1893 z pryncesnu Margaretu, najmłódšej sotru kejžora Wilhelma, ženjeny. Wón ma šěsć synow; najstaršej z nich staj we wójnje padnyłoj. Joho mać bě krajna hrabinka Hana, kotraž bě njedawno wumrěła. Wona bě so lěta 1901 do katolskeje cyrkwje wróciła, mjez tym, zo jeje dźěći lutherske wostachu.

Zo su Finojo, kotřiž běchu woprědka z wulkoho dźěła za republiku, za krala so rozsudźili a sebi joho z tak blizkoho přećelstwa němskoho kejžora wuzwolili, pokazuje drje na to, zo chcedźa so k Němskej dźeržeć.

Joho Majestosć kral je k hromadźenju kolonialnoho wójnskoho dara 2000 hr. darił.

Za Krajan 1919.

Kaž w poslednimaj lětnikomaj ma so też w **Krajanu** na lěto **1919**

„zapis našich rjekow“

podać. Zapisy měle so podobnje stać kaž loni: **Padnjeni** abo **zemrěći**, **ranjeni**, **jeći** a **wuznamjenjeni**.

Zapisać maja so tajcy, kotřiž hišće w Krajanu njejsu zapisani byli. Tohorunja maja so zapisy zasy stać po wosadach; tohodla knjezow zapisowarjow, wosebje kk. fararjow abo kapłanow, prosymy, zo chcyli wšo prawje **bórzy** zapósłać na **redakciju Kat. Pósła.**

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. W tutym měsacu (wot 9.—12. septembra) wotměchu so lětuše porjadne pruhowanja wólbnokhmanosće na katolskim seminaru. Na tym so 11 kandidatow wobdźěli, z kotrychž běchu 8 w polu byli abo hišće wojeńske służby činja. Wědomostne hłowne censury běchu sćěhowace: 1 króć 1 b, 5 króć 2 a, 1 króć 2, 3 króć 2 b a 1 króć 3 a. Knježa pruhowaceje kommissije běchu: wyšši šulski rada Bach, jako pruhowanski kommissar, seminarski direktor Löbmann, professor Plewka, professor dr. Neubner a professor dr. Förster. Jako zastupjeŕ katolskeje cyrkwineje wyšnosće bě přitomny knjez senior praelat Skala. — Na evangelskim seminaru běchu tele pruhowanja wot 2.—5. septembra a bě tam tohorunja 11 kandidatow, z kotrychž běchu 10 w polu byli abo hišće we wójnskej służbje stoja. Jako hłowne censury buchu tam dawane, 1 króć 1 b, 8 króć 2 a a 2 króć 2.

— Póndźelu 16. a wutoru 17. septembra wotpołožichu tři katolscy seminaristojo swoje pruhowanja po dokónčenju seminarskich studijow w krajnostawskim seminaru. Nabožinu pruhowaše k. direktor Löbmann. Pruhowanjam bě też přitomny k. senior praelat Skala.

— Dźensa pjatk dop. w 11 hodź. bu tu nowy wyšši měšćanosta dr. Niedner do swojoho přichodnoho powołanja wot wokrjesnoho hejtmanstwa swjatočnje zapokazany, k čomuž běchu so zastupjerjo města (rady a zastupjerjow), zastojnikow a šulow we wulkej sali měšćanskeje khěže zhromadźili.

Z Bělšec. Zańdźenu póndźelu wotpali so kublerjej Cyžej bróžnja a cyłe žně. Mały hólčec, 6 lět stary, běše tajke njezbožo naparał. Hrajkaše sebi ze zapalkami. Wulki strach hrožeše też za susodne Rězakec kubło, wosebje za bróžnju.

Z Hajnic. Knjez cyrkwiny wučeŕ Pawoł Rječka, tón čas leutnant a wjednik jeneje pěšeje kompanije, dósta za rjekowske zadźerženjo před njepřećelom při poslednich nadběhach, wosebje přećiwo tankam, wurjadne wuznamjenjenjo, mjenujcy swj. Hendrichowy rjad. To je najwyšši sakski rjad. Jenož officirojo móža jón dóstać za wurjadnu zmužitosć před njepřećelom. (Wojacy dóstanu pak złotu abo slěbornu swj. Hendrichowu medaliju.) Rjad so nosy na módrym židźanym bańciku, na jenej stronje wuhladaš wobraz kejžora Hendricha, poslednjoho kejžora ze sakskoho domu, na tamnej pak sakski wopon z podpismom: „Virtuti in bello“ (za rjekowstwo we wójnje). Knjez Rječka wobsedźi hižo železny kříž II. rjad., Albrechtowy kříž z mje-

---

přětrate a nětko so na žane zwady mjez sobustawami kapitula wjazy njespomni. To pak, jakož by tachant lutherskomu wuznaću přikhileny był, so přecy zasy wuzběhuje, tola bjez přičiny. Dokelž, kaž hižo prajachmy, tachant dale widźeše, hač joho wobskoržowarjo a spózna, zo na tute wašnjo cyrkwi najlěpje služi. Tohodla też hižo tehdy zakitowarjow namaka.

Hačrunjeż měješe tachant Leisentritt we ćežkim zastojnstwje telko a tak wšelakore dźěło, skutkowaše wón też jako spisowaćel jara spomožnje. Joho knihi pokazuja joho jako jara zdźěłanoho a wučenoho muža, kotryž móže swoje mysle w pismje wustojnje zjewić. Su pak łaćonscy pak němscy pisane. Joho najwažniša kniha je „liber parochialis continens formas et modos germanico idiomate contextos, quibus pastores catholici per utramque Lusatiam hoc periculoso tempore instructi suos aegrotos parochianos indifferenter visitare . . . adversus varias Sathanae et Haereticorum tentationes ad coelestis vitae gaudia rite promovere valeant. Quibus annexa est omnium haereseon protestatio cum sufficienti instructione, ubi potissimum orthodoxa catholica ecclesia . . . investiganda . . . et vere credenda sit . . .“ = „kniha za fararjow, wopřijaca sady a wašnja w němskej rěči zaplećene, přez kotrež móhli katolscy dušipastyrjo we woběmaj Łužicomaj w tymle strašnym času rozwučeni swojich khorych wosadnych bjez rozdźěla wopytować . . . přećiwo wšelakim spytowanjam satana a błudnowěriwych k wjeselam njebjeskoho žiwjenja dowjesć. Čomuž je připowsnjene wotpřisahanjo wšěch błudnych wučbow z dosahacym rozwučenjom, hdźe ma so wosebje prawowěriwa katolska cyrkej pytać a jako tajka so měć.“ Tale kniha też prašenja wopřija za duchownoho, hdyž dyrbi mrějacomu lutherskomu człowjekej swj. sakramenty wudźělić. Jako jara spomožnje skutkowacy srědk za zdźerženjo nabožnoho zmyslenja w ludźe zda so jomu cyrkwinski spěw w narodnej rěči, a tak wuda němsku spěwarsku knihu w 2 zwjazkomaj, w kotrejž so jara rjane spěwy, najbóle přełožki starych łaćonskich spěwow abo hymnow, namakaja. Joho spisy z dospołnymi napismami su mjenowane we „Schöttgen, Diplomatische Nachlese, V dźěl str. 333 atd.“ Swědča wo tym, zo Leisentritt na wšěch za nabožne žiwjenjo ważnych polach bjez přestaća dźěłaše.

Hdyž bě nětko najbóle přez Leisentrittowe zasłužby Budyšske tachantstwo woprawdźe wot Mišna cyle njewotwisne, chcyše tola rozhladniwy tachant měć, zo by jomu bamž sam wšě mocy, kotrež hižo měješe a wukonješe, jasnje připóznał. Hač dotal bě najwjacy z nich wot bamžowoho zapósłanca dóstał. Joho wotpohlad njech nam Vickowe słowa wopisuja: „Johannes (Leisentritius) habuit specialem actorem Romae Johannem Englein Constantiensem, qui apud sedem apostolicam in plenipotentia capituli Budissinensis ageret I. ut separatio jurisdictionis ecclesiasticae per superiorem et inferiorem Lusatiam a dioecesi Misnensi autoritate immediate pontificia per specialem bullam jusque eligendi administratorem e gremio suo pro dioecesi Lusatiana conformiter ad Maximiliani et Rudolfi imperatorum privilegia capitulo fieret. II. ut sedes apostolica huic administrationi vel plane diversa det insignia vel saltem distinctiva a Misnensibus ad differentiam consistorii Misnensis, ne aequaliter agno uterentur. III. ut devastata monasteria sup. et inf. Lusatiae cum dispensatione sedis apostolicae officio administrationis pro necessaria sustentatione et sumptuum expositione perpetuo incorporentur. IV. ut reliquorum monasteriorum Lusatiae visitatio capitulo Budissinensi et officio administratoris eccl. cum omni potestate in forma publicae bullae concedatur.“ = „Jan Leisentritt měješe jako wosebitoho zastupjerja w Romje Jana Engleina z Konstanca, kotryž dyrbješe pola japoštołskoho stoła w połnomocy Budyšskoho kapitula jednać 1. zo by so wotdźělenjo cyrkwinskeje jurisdikcije w Hornjej a Delnjej Łužicy wot Mišnjanskeje dioecesy přez samu bamžowu móc z wosebitej lisćinu a prawo, administratora ze swojeje srjedźizny za łužisku dioecesu wolić, kaž bě to přez privilegije kejžorow Maximiliana a Rudolfa postajene, kapitulej wobswědčiło. 2. zo by japoštołski stoł tomule zastojnstwu administracije pak cyle hinajši wopon, pak rozeznawace znamjo dał, k rozeznawanju wot Mišnjanskoho konsistorija, zo njebyštaj jedyn kaž druhi (znamjo) jehnjeća nałožowałoj. 3. zo bychu so zapuśćene klóštry Hornjeje a Delnjeje Łužicy z wurjadnej dowolnosću japoštołskoho stoła ze zastojnstwom administracije k trěbnomu zežiwjenju a płaćenju wudawkow na wěčne zjednoćiłe. 4. zo by so dohladowanjo druheju łužiskeju klóštrow Budyšskomu kapitulej a zastojnstwu cyrkwinskoho administratora ze wšej mocu w formje zjawneje bulle zwoliło.“ (Wotpismo lisćiny za zastupnika w Romje khowa so, tak Vicky podawa „sub notaria Georgi Jakobi“ za lěto 1580). Dźěl tutych žadanjow so Leisentrittej za žiwe dny zwoli, dospołne dopjelnjenjo pak wón njedočaka.

(Přichodnje skónčenjo.)

čomaj a Friedrich-Augustowu medaliju. Wuznamjenjenomu přejemy wjele zboža a Bóh dał, zo by so strowy do domizny wróćił.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) We běhu zańdźenoho lěća buchu w bitwach we Francózskej ranjeni:

Mikławš Pan z Miłkec, krajny woborník w pěšim regimenće čo. . . . Jomu 28. junija (1918) pola Amiensa njepřećelska granatowa třeska wobej nozy zrani. — Strowješe so woprědka w Braunschweigu, nětko we Budyšinje.

Max Roztok (Jakub Roztokec) z Radworja, wojak w lětarskim wotdźělenju. 7. julija francózski lětar pola Reimsa joho lětak roztřěli, tak dyrbješe dele zjěć. Roztok sam dósta při tym 5 kulkow, tola joho žana smjertnje njezrani. Lěkuje so w Bingenje nad Rheinom.

Pawoł Šipšik z Radworja, kanoněr w . . . regimenće pólneje artilerije. Joho 10. julija pola Plessier-Huleux, njedaloko Soissonsa, kruch njepřećelskeje granaty na prawej rucy a stronje zrani. — Hoješe so woprědka we Solre pola Hirsona (na francózsko-belgiskich mjezach), potom w Koblencu nad Rheinom.

Z Khasowa pola Radworja. (Padušstwo). Na tudomnym knježim dworje pokradnychu njedawno paduši 3 byki a wotwjedźechu je po puću k Njeswačidłej. Tola w blizkich Wbohec Mostach njechachu skoćata wjacy dale. Tu je Khasowčenjo, kotřiž běchu so na wozach za paduchami pušćili, dosćahnychu. Skoćata změrom na puću stojachu a dźěchu zwólniwje zasy sobu domoj. Paduši pak běchu wostajiwši swojoho popada ćekli.

Z Worklec. Naš wjesnjan Jurij Matek, wojak pola jenoho artil. połka, tu khwilu we Francózskej, bu za swoju dołholětnu wójnsku słužbu a wopokazanu khrobłosć před njepřećelom na dźesatnika powyšeny. Wón wojuje hižo wot započatka wójny na wšelakorych bitwišćach.

— Naš knjez wučeŕ Jurij Renaŕ, dósta před krótkim pruski wójnski zasłužbny křiž. Přejemy jomu wjele zboža.

Ze Smječkec. Jako dodawk k zapiskej serbskich rjadnikow we wukraju so tudy naspomnja, zo wob čas na dowole přebywaše naš wjesnan Michał Matek, mandźelski syn Pětra Mateka, žiwnosćerja w Smječkecach, z klóštrskim mjenom frater (bratr) Reiner z klóštra miłosćiwych bratrow za wothladanjo khorych w Montabaur pola Limburga w tamnišej dioecesy. Zastupi do klóštra w juniju 1911, bu zadrasćeny 10. dec. 1911. Swjate sluby wotpołoži trójcy na jene lěto a 8. dec. 1916 na tři lěta. —

Zajimawe by było hišće dale nazhonić, hdźe hišće serbscy krajenjo a krajanki we klóštrach přebywaja. To słuša sobu do stawiznow katolskoho Serbowstwa a kak přecy hišće serbska pobožnosć a bohabojosć rjane kćenja pokazuje w rjadownym žiwjenju katolskeje cyrkwje.

Z Wotrowa. Knjez dr. Jurij Šołta, syn † překupca Michała Šołty, prjedy pola 18. reg. ulanow w Ruskej, tón čas pola pěškow na francózskim bitwišću, bu na leutnanta powyšeny. Přejemy jomu wutrobnje zbožo. Bóh daj, zo by so ze swojimaj bratromaj Pawołom a Mikławšom, kotrajž tohorunja na spomnjenym bitwišću wojujetaj, bórzy zbožownje do domizny wróćił.

Z Marijneje Hwězdy. W běhu zańdźenoho měsaca bu Ludwik Schuster, přirodny syn tudomnoho klóštyrskoho piwarca Jurja Hawša, ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny a dósta tutón wuznam wot swojoho generala samoručnje přepodaty. Jako wojak při jenym pěšim regimenće słuša hižo dlějši čas nadběhowacomu wotdźělenju. Při jenej jara strašnej patróliji zasłuži sebi naspomnjene wuznamjenjenjo. Z wjetša wojuje we Vogesach a to hižo přez lěto, hdźež hakle 18 lět stary wućahny, a so hač dotal zbožownje wšěch wójnskich strachow zminy.

Z Pančic. „Wuhojeński dom“ w Janskich kupjelach je pr̂ěni wot „Čeŕwjenoho křiža“ w Sakskej założeny. A to je so stało na namjet knjeza lěkarja dr. Rachela. Wot novembra 1914 hač dotal je tu přez 1000 ranjenych wojakow lěkowanjo a wołožnosć wot swojich čělnych a z dźěła tež duchownych khorosćow pyšało a namakało. Kelko dźěła a prócy je to činiło, móže sebi kóždy myslić. Knjez dr. Rachel bu za to hižo z wójnskim zasłužbnym křižom wuznamjenjeny a k tomu je so njedawno přidružił Čeŕwjena křižna medalija III. rjadownje wot němskoho kejžora. Też „Posoł“ gratuluje serbskomu lěkarjej a swojomu dołholětnomu woteběrarjej! Na mnohe lěta!

Ze Stareje Cyhelnicy. Naša mała wjeska je hižo 13 muži do boja za wótcny kraj stajiła a dwaj staj hižo rjekowskeje smjerće namakałoj. Mjez wojowarjemi, kotřiž wot prěnjoho dnja wójny na bitwišću so bědźa, je też Jan Weidlich, jězdźeŕ při jenym artileriskim regimenće. Hižo w lěće 1916 dósta Friedrich-Augustowu medaliju a njedawno přidruži so železny křiž II. rjad. Tu khwilu wojuje we Francózskej, je pak też italske krawne hona wohladał a při tak dołholětnym wojowanju a wójnskich njeluboznosćach je sebi hač dotal zbožownje strowotu ćěła a ducha wobkhował.

Njerozomne rěče.

Nětkle so zasy wšelke njerozomne blady rozšěrjeja, kotreż cyle wšće wot njepřećelskich agentow sem přińdu, a pola nas to potom bojazni ludźičkojo abo bledźakojo po nimi rěča. Tajke rěče maja jeno wotpohlad, zo by so wuspěchej noweje wójnskeje požčeńki, kotraž ma so na kóncu septembra wupisać, napřećo dźěłało. Tak bu w jenotliwych městnach, bjez toho, zo by to žanoho zakłada mělo, rozšěrjane, zo je wójnska požčeńka wo wjacy hač połojcu swojeje hódnosće spadnyła. Na tajkich rěčach móža jeno lichownicy

Złoty wrobl.

Wrobl, tajkile worakawc! A tomu hišće čestnoho słowčka popřeć!

Haj wěrno! wrobl je wuličnik mjez ptačkami. W šěrym, hrubjanym kabaće khodźi swjatk kaž pjatk; štó wě, hač so jón hdy přewobleče! Na wšěch próšnych pućach, we wšěch zanjesenych kutach so wala a škŕeka do běłoho dnja, kaž woprawdźity wuličnik. A kak husto wob dźeń so wadźi ze swojimi bratrami a sotrami. Tŕěšna roła a zakurjena škałba w starej murji stej jomu jenak luba domizna, kaž škórče dupjećo, kotreż je sebi samopašnje přiswojił, ani zo by so koho ze słowčkom woprašał, abo łastojči ćopły wutwařk pod sylnej hrjadu. A njeje wrobl paduch wot małosće? Sypnješ-li hdźe horšć abo dwě dobroho symjenja, wrobl budźe tu njeprošeny hósć, mjez prěnimi: „Mi też kus! Mi też kus!“ a łóji a hraba, kaž njedosytny pożerak. Zešeriš-li joho, ćěka drje so wošćerajo, wobroćiš-li pak jenož khribjet, je tu zasy a kradnje a rubi, byrnjeż kurom a hółbjam wot pyska, najlěpše zorno. Maš-li wina wokoło swojich sćěnow nasadźanoho, prěnje a najzralše kiće přewostaj wroblej z dobrym! Prašeć so tebje tola njebudźe: „Směm-li z česćenej dowolnosću“ ale zwubjera a nadypa je kaž ničeje. Zo by sebi daloke puće zalutował, zasydli so najradšo do wina. Wrobl je też rodźeny njedźak. W zymje, hdyž ma najbóle lute suche dny, lišći so pokornje wokoło bróžnje skakajo: „Bur wujk! Bur wujk!“ zo by sebi zornjatko abo dwě wužebrił. W lěće pak, hdyž ma połne zahrody a na polach wšoho dosć — wšitko, štož tam rosće, je dźěn za njoho —: „Bur čert! Bur čert!“ škŕeka, honiš-li joho ze zrawjacoho wowsa abo ze zrawjaceje pšenicy. Najwohidniši pak je so wrobl wopokazał při Khrystusowym ćerpjenju. Hdyž Knjez na křižu wisaše, woblekaše so cyła stwórba čorna a žarowaše zrudna; mnohe ptački žałosćachu želnje; mnohe prócowachu so po swojich mocach joho ćerpjenjo wołóžeć: křižnik ćahaše hozdźe z joho rukow, ročk ćahaše wótre ćernje z joho čoła. Ale hlejće tu wrobla! Wrobl skače po prěčnej hrjedźe křiža, khila so Zbóžnikej do wobliča a woła njećućiwy surowc: „Ćerp, ćerp! Ćerp, ćerp!“ Hdyž bě Knjez ducha podał, žałosćachu łastojčki, škowrončk zanošowaše posmjertne kŕuše, hołbje kurčachu žarujcy: „Wumrěł, wumrěł! Wumrěł, wumrěł!“ A tu zasy wrobl skače po prěkušu křiža a: „Žiw', žiw'! Žiw', žiw'!“ łži njehańbity přisłodźeŕ do běłoho dnja. A ćim wótřišo wołaše z křiža dele: „Žiw', žiw'! Žiw', žiw'!“ hdyž židźa přińdźechu hladać, hač je Knjez woprawdźe wudychał. Židźa pak wěrjachu přisłodźerjej, wzachu sebi dołhu wótru hlebiju a překłóchu Knjezej stronu a wutrobu. Za to bu też wrobl zdobnje khostany. Kaž cyły židowski lud, je po cyłym swěće rozpjeršeny. Mało je městnow, hdźež by wrobla njebyło. Wšudźom so wala, nichtó joho njerodźi. Wrobl, ja so boju, je jenički mjez ptačkami, kotryž měrneje kročele stupić njemóže. Stajnje skače, kaž njeměrne, złe swědomjo. Po Symana a Judy pak łóji čert wroble z čŕjódami a sypa je po kórcach do hele.

Na, to so tola też jenomu trjechi, kiž je sebi zasłužił. Prawje tak! Hewak dźěn často tu na swěće runje najwjetši njedočink so hišće ze samych pasli wudobudźe a załużenomu khostanju wućeknje. A tohodla hišće jónu: tajkomu slěpcej hišće čestnoho słowčka popřeć!

Ach, njedźiwajće! Kóždе stworjeńčko ma wšak swoje wašničko. A tak šamałe drje njeje žane, zo by znajmjeńša něčoho dobroho njedokonjało. A też wrobl nic. A tule je tola złoty wrobl a hišće ma złotu słomičku we pysku, na ponošku wulkeje cyrkwje, wulkotnoho měšćanskoho doma sedźo. To ma tola zawěsće něšto znamjenjeć. Pře ničo a za ničo tu tola na cyrkwi sedźał njeby.

Złoty wrobl na cyrkwi! To drje sće tu pomnik stajili njedušnomu wroblej? Wšak tola ničo wjacy njepraju! Hdy by wulki złoty honač był na cyrkwi abo wysoko horjeka na wěži, njebych ani ze rtom miknył. Ale złoty wrobl! to je tola pře wšu měru.

Haj wšak, trochu dźiwnje drje so poskha: złoty wrobl na cyrkwi ze złotej słomičku we pysku, ale wěrnosć je: w bayerskim měsće Ulm sedźi złoty wrobl ze złotej słomičku we pysku na ponošku měšćanskoho doma, tak mjenowany „ulmski wrobl“ a zybolo so złoty do wšěch stronow wabi też woči k sebi, kotreż bychu traš hewak nimo cyrkwje hladałe. Kak je tola złoty wrobl sem na cyrkej přišoł a kak je sebi tajke čestne město zasłužił? Widźu wam to prašenjo na wočomaj a tuž khwatajcy chcu wam wupowědać, kak je so wěc drje trochu po salowsku podała; wěrna pak je, hewak drje so podawizna mjez ludom wukhowała njeby.

interessy měć, kotřiž chcedźa so z hłuposću přebojaznych wobohaćić. Před tajkimi rěčemi dyrbi so khutnje warnować. Němsku wójnsku požčeńku njetrjeba nichtó za njehódny pjenjez předawać! Wona je prěnjoklasna, syrotam wěsta papjera, kotraž so dźensa skoro runje tak za tu płaćiznu předawa kaž bu kupowana. Kurs wójnskeje požčeńki stoji dys a dys pornjo wšěm druhim syrotam wěstym papjeram. Štóž by přez kajkežkuli wobstojnosće nućeny był, swoju pjenježnu papjeru předać, njech so z tajkimi posrědnymi překupcami njenasadźuje, ale njech so na nahladny pjenježny wustaw, banku, pokładnicu abo na městno kejžorstwoweje banki wobroći, zo by za swoju papjeru woprawdźitu hódnosć wupłaćenu dóstał.

Hdyž woprawdźita hospodarska nuza to žada, bjeru wustawy kejžorstwoweje banki wójnsku požčeńku hač do 1000 hr. wot mějićelow k połnomu kursej, kaž su ju kupowali, a wotćahuje so jeno něšto mało za pódlanske wudawki. Štóž pak njeje přez wosebite wobstojnosće k předaću nuzowany, njebudźe też jako mudry hospodař, wosebje nic we wójnskim času, tule požčeńku předawać. Trjeba-li snadź nakhwilnje pjenjezy, dóstanje je, hdyž swoju požčeńku pola jeneje wójnskeje nalutowarnje (kejžorstwoweje banki) zapołoži, za poměrnje tunju dań. Wobhladniwy hospodař budźe pak sebi předewšim tajku syrotam wěstu papjeru, kotraž so tak wysoko zadani, khować a dźeržeć. Wosebje je to poručomne za ratarjow a rjemjeslnikow, kotřiž chcedźa we swojim času po wójnje wot wojeństwa grat, mašiny, konje abo wšelake druhe wěcy kupować. K tomu trjebaja wójnske požčeńki; přetož, kaž je znate, budźe so při tychle kupach wójnska požčeńka za połny pjenjez, kaž jón wuznamjenja, brać; a při tom budźe dźěn so też najprjedy na tajkich kupcow dźiwać a so tajcy doprědka ćahnyć, kotřiž z wójnskej požčeńku płaća. Njerozomne rěče wo wójnskej požčeńcy škoduja potajkim jenotliwosć a też powšitkownosć. Tuž je też kóždy winowaty, zo tajkim rěčam khutnje napřeco stupa. Też dyrbjał kóždy so prócować k tomu pomhać, zo by so žorło tajkich rěčow wuslědźiło, a so ći, kotřiž su je zawinowali, so móhli tam přepodać, hdźež bychu dyrbjeli zamołwjenjo dawać. (A. P. 240.)

Wšelčizny.

(M. J.) **Čohodla so płaćizna mloka powyši.**

Kejžorstwowe městno za jědźne tuki je njedawno ze zastupjerjemi wšěch němskich statow a z mnohimi wěcywustojnymi wo tym jednało, hač su nětčiše płaćizny mloka a butry hišće nětčišim wudawkam mloko- a butru-płodźerjow přiměrjene. Na prašenjo bu powšitkowne „ně“ wotmołwjene, dokelž je też w poslednim lěće dla nuzy wo picu, so mnohosć mloka pomjeńšiła, mjez tym zo su powšitkowne wudawki so powyšiše, a dokelž wosebje wulke płaćizny za dejny skót, kotrež maja so płaćić, hdyž što tajki skót překupuje, tomu jara škodźa, zo by so mlokowe hospodarstwo prócy płaćiło. Tohodla je strach, zo ratarstwo zajim za dejny skót zhubi, a tón přecy bóle pomjeńši a radšo młody a mały skót plahuje, kaž je so hižo husćišo stało. Tónle strach bu ćim bóle ważeny, hdyž je tola dla nuzy wo zastaranjo z mjasom so dyrbjał też dejny skót rězać, a to kaž też druhe njewotwobroćomne přičiny běchu wina, zo je mnohosć mloka a butry so w Němskej přez to hižo wo wjele pomjeńšiła. Zo by so zastaranjo ludu z mlokom a butru za přichod zawěsćiło, bu při tamnych wuradźowanjach za nuzne spóznate, zo ma so płaćizna za mloko a butru nuznje powyšić a to wo třećinu dotalnych płaćiznow, zo bychu so wudawki za płodźenjo mloka z najmjeńša někak zarunałe. Tohodla bu w stronach Němskeje zwonka Sakskeje, wosebje w provincy Sakskej a Turingskej za liter dobroho mloka płaćizna hižo wo 10 pj. powyšena. Tuž bu kralestwo Sakskeje hižo z tym nućene, zo by z płaćiznu sćěhowało, přetož njedźiwajo na to, zo njemóže ratarstwo na dalše w Sakskej wjele hubjeńšo stać hač w susodnych krajach, by też za zastaranjo z mlokom w nawječornej Sakskej, wosebje Lipsčanskej, wulki strach był, zo bychu drje potom też mlóčne wupłody samo do susodnoho kraja z wyššimi płaćiznami přešłe. Tele powyšenjo płaćiznow mloka drje budźe jara wobžarujomna ćeža za přetrjebarjow, a je so knježerstwo też jeno dla mjenowanych přičinow k tomu móhło pohnuć. Tola ma so wyšša płaćizna po móžnosći za khudše wobydlerstwo přez přiłožki ze zjawnych srědkow abo na druhe wašnjo trochu wurunać. Hnydom budźa pak dotalne postajenja dla wotedaća mloka a mlóčnych wupłodow też hišće krućiše, zo by so z tym a z nuznym powyšenjom płaćiznow wěstosć a po móžnosći połoženjo zastaranja Sakskeje z mlokom a tukom w přichodnej zymje dócpiło.

⁘

Z Wrzenja pisaja, zo běchu we Westfalskej koloniji Bierschlin, hdźež bě črjóda dźěći na posylnjenju, 33 dźěći hriby jědłe a z tych su hižo 26 na to wumrěłe, su so potajkim z hribami zajědojćiłe. Šěsć z tych dźěći je hišće na smjerć khorych. Dźěći su z Castrop pola Dortmunda a dyrbjachu so w přichodnych dnjach, po wjacyměsačnym přebywanju na wsach, domoj wróćić. Hač a kak daloko su na tutym wulkim njezbožu też druhe wosoby wina, njeje hišće wujasnjene.

⁘

Hobrske rozbuchnjenjo we Wukrajnje.

Kaž „Kijewskaja Mysl“ wozjewješe, sta so we Woronešu jara wulke njezbožo rozbuchnjenja, přez kotrež bu šěsć železniskich ćahow a twarjenja blizko dwórnišća zničene. Škoda wučinja na 30 milijónow rublow. Nimo toho bu 350 wosobow morjenych. Přez 1500 wosobow bu zranjenych.

⁘

Ulmscy měšćenjo přejachu sebi wulku, rjanu cyrkej, wulkotny dom, kajkiž za wulke město so přistoji, kajkiž też druhe města maja. Tohodla hromadźachu po měšće dary, a měšćanska rada přizwoleše wšitke wuzbytki z měšćanskich móšnow, zo by so cyrkej natwariła. Hdyž pak běše hotowa woprawdźe krasna cyrkej, njelubješe so nikomu, dokelž twarcy běchu ji rjanu wysoku wěžu natwarić zabyli, abo njeběchu jim k njej srědki dosahali. „Kajka to cyrkej bjez wěže! Kaž prawica bjez pokazowarja, kotraž njemóže hortej ani swědčić ani što pokazować, štož hort wopowěda a khwali. Dom dyrbi rjanu, wysoku wěžu dóstać. Do dalokosćow dyrbi z njej hladać a do daloka ludźom k sebi kiwać! Tajka běše rěč a žadosć mjez měšćanskim ludom. A nowe dary so zběrachu, a měšćanska rada přizwoli nowe srědki, zo by so też wěža natwariła, a připokaza twarcam cyły kruch měšćanskoho lěsa z wulkimi štomami, dokelž k twarej wulkeje wěže su wysoke róšty trěbne. Twarcy bijachu štomy a potom rěkaše: „Česć, komuž česć słuša!“ Najdlěji štom, kotryž by był róžkny stołp a zepjera cyłych róštow, měješe so najprěni swjatočnje do města dowjezć. Wzachu wulki, sylny wóz, zapřežechu třiceći sylnych wołow do njoho a jědźechu do lěsa. Położichu dołhi, dołhi štom prěki na wóz, a nětko, hahowhij! wjesele k městu. Srjedź šěrokich polow a łukow dźěše to jara rjenje. „Z puća! Daloko z puća! My jědźemy!“ wołachu pohončojo hižo nazdala na kóždoho přećiwnika. A kóždy też měješe so z časom w stronu. Ale hdyž k měšćanskim wrotam přijědźechu, rěkaše nadobo: „Stójće! Ani wolaceje kročele dale! Štom prěki na wozu je dołhi, tak dołhi, a wrota do města su wuzke, tak wuzke: njeje móžno ze štomom do města nutř!“

„Što nětk? Telko wćipnych ludźi so tu hromadźeše, zo by z blakami lědma jabłuko k zemi dopadnyło, ale njepřińdźe žiweje duše, kotraž by wědźała dobreje rady. A też mudra, wysoka měšćanska rada njewědźeše rady. Měšćanosta drje hnydom wšěch měšćanskich radźićelow do wulkoho posedźenja zwoła, a wšitcy so skhadźowachu, mnozy šědźiwi, a ze starosću za zbožo města hižo potuleni. A měšćanosta předpołoži jim prašenjo: „Što by wědźał mudroho słowa, kak by so dołhi, dołhi štom z wuzkimi wrotami do města dowjesć hodźał a po nim też wšitke druhe štomy?“

Jedyn měnješe: „Jenička rada je, wrota wottorhać a pozdźišo nowe natwarić!“

„Ně! Škoda rjanych wrotow! Škoda rjanych pjenjez! A što by pomhało? Po wuzkich hasach z dołhim štomom tola njebychmy dale móhli. A cyły dźěl města potorhać? Ně!“

Druhi radźeše: „Móst nad wrota natwarić!“

„Ně! Też nic, dokelž droha, droha wěc to. Kak wysoki by dyrbjał móst być a kak dołhi! Móst dźěn by dyrbjał přez poł města dosahać hač na same torhošćo. A hižo z jenym dołhim štomom njenamakamy so do města. Ně! dajće sebi być z mostom!“

Měšćanosće spadnyštej rucy na klin a hłowa so zrudnje pokhili, a tak też wšitkim druhim radźićelam: „Haj, tak ja też njewěm.“

Tehdom pak so měšćanosta khětře dopomni, zo je so w běhu lětstotkow přecy zasy wopokazało: radźićeljo běchu přecy po posedźenju najmudriši. Tohodla rozpušći radu: „Zeńdźemy so přichodnje zasy. Štom před měšćanskimi wrotami dočaka!“

Tola też nowe posedźenjo měšćanskeje rady běše bjez wuspěcha, dokelž trěbna mudrosć bě wotpowěła: „Njepřińdu!“

Po cyłym měsće pak běše žarowanjo, zo so rjana wysoka wěža natwarić njehodźi. Po korčmach, hdźež běše mudrowanjo z domom, słyšachu so też rěče: „Za čo dha mamy měšćanskeje rady, hdyž sebi radźić njewě!“

A dołhi štom leżeše samlutki před měšćanskimi wrotami a poča so hižo bojeć, zo tam leżo zhnije. Podobnje so też wšitke druhe štomy w lěsu bojachu, dokelž minychu so měsacy.

(Přichodnje skónčenjo.)

Podobny přikład.

Črjódka młodych njepřećelow duchownych zrěčachu sebi, zo dyrbi so jedyn z nich khory počinjeć a do łoža lehnyć, spody posleśća pak dyrbi pistolu přihotowanu měć; druzy chcychu měšnika powołać „ke khoromu“, a hdyž by tón potom sam był z „khorym“, dyrbješe tón joho zatřělić. Wšo so sta, kaž bě wotrěčane. Měšnik tu je, a druzy wuńdu ze jstwy. Nětk stupi měšnik k łožu, njedóstanje pak žane wotmołwjenjo. Zběhnje trochu posleśćo — a widźi człowjeka z hroznje sćehnjenym wobličom, prostymaj wočomaj, a we rucy pistolu dźeržacoho — złóstnik bě mortwy.

⁘

Wunošk hromadźenja stareje drasty.

Hdyž bu termin hižo dwójcy podlějšeny k dobrowólnomu wotedawanju trjebaneje drasty za dźěłaćerjow we wójnskej industriji a w ratarstwje, je wón nětko tola skónčeny. Po zdźělenju je cyły wunošk tohole hromadźenja, kaž daloko je dotal znaty, 850000 dospołnych woblečenjow. K ličbje, kotraž bu najprjedy postajena, pobrachuje potajkim hišće 150000 woblečenjow.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

dale darichu: Njemjenowana z Wotrowa **150** hr.; Njemjenowany z Bačońskeje wosady z prostwu: „Najswjećiša wutroba Jězusowa, smil so nad nami!“ **1000** hr.; Jakub Cyž ze Žuric 50 hr.; Njemjenowana swójba ze Sernjan 20 hr.; wojak ze Sernjan w polu 50 hr.; Madlena Kralowa w Sernjanach 50 hr.; wysokodost. knjez propst prof. dr. Löbmann w klóštrje Marijnej Hwězdźe **100** hr.; přez k. admin. P. Romualda wojak z Różanta 25 hr.; Hańža Cyžowa w Žuricach **200** hr.; Njemjenowany z Pozdec k česći bolosćiweje Maćerje **100** hr.; Njemjenowana swójba z Njebjelčic **100** hr.; přez k. kapłana Miča: Njemjenowana z Kozarc **100** hr.; służowna z Prawoćic 10 hr.; Njemjenowana z Kopšina **100** hr.; Hańža Mrózowa z Khróšćic 13 hr.; ze zawostajeństwa † Marije Nowakoweje z Hrańcy 25 hr.; k. kapłan Mič wójnsku požčeńku, z prěnjej danju k 1. apr. 1919 **100** hr.; Njemjenowanaj z Wučkec na měnjenjo, zo by so syn z wójny strowy domoj wróćił **100** hr.; Njemjenowana swójba z Kukowa 20 hr.; Njemjenowana z Kašec wójnsku požčeńku z prěnjej danju k 1. jan. 1919 **300** hr.

Za cyrkej w Zdźeri: Ze zawostajeństwa † Marije Nowakoweje z Hrańcy 25 hr.

Za cyrkej w Biskopicach: Ze zawostajenstwa † Marije Nowakoweje z Hrańcy 20 hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

Za tute čisło zamołwity: Mikł. Žur, schol.

Wićne płaćizny w Budyšinje.

14. septembra 1918 (po hamtskim postajenju.)		Najnižša płaćizna hr.	Najnižša płaćizna pj.	Najwyšša płaćizna hr.	Najwyšša płaćizna pj.
Pšeńca (z nowych žnjow)	100 kg	—	—	36	50
Rožka „ „	100 „	—	—	34	50
Ječmjeń „ „	100 „	—	—	34	—
Wows „ „	100 „	—	—	38	—
Běrny	50 „	—	—	8	—
„	1 „	—	—	—	26
Syno, njewjazane . . .	100 „	20	—	22	—
Słoma, z mašinu młóćena	100 „	—	—	9	20
„ z cypami młóćena	100 „	—	—	9	—
Butra, samodźěł. a z mlok.	1 „	—	—	6	24
Pšeńčna muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	51	55
Ržana muka, zakońscy wumlěta	100 „	—	—	46	14

Prosata, 225 štuk, jene 60—105 hr.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kedźbu! Čitarjo, njedlijće so ze zapłaćenjom Posoła na 1918. Čišćeńnja ma doprědka płaćić, chce-li sebi kupić, štož je k čišćenju trěbne. **Kedźbu!**

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

14. sept. 1918 (po hamtskim postajenju.)

		Najnižša płaćizna hr.	Najnižša płaćizna pj.	Najwyšša płaćizna hr.	Najwyšša płaćizna pj.	Najwšědniša płać. hr.	Najwšědniša płać. pj.
Howjaze mjaso z kosćemi	1 kg	—	—	4	50	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	70	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	4	60	—	—
Swinjace mjaso (najwyšša płaćizna) .	„	—	—	—	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	—	—	—	—
Pšeńčna muka (1 khlěbowa marka)	360 g	—	—	—	22	—	—
Ržana muka (1 khlěbowa marka)	360 „	—	—	—	19	—	—
Khlěb	1 kg	—	—	—	46	—	—
Běrny k jědźi (měšćanske předawanjo)	„	—	—	—	26	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč . (najwyšša płaćizna) .	„	—	—	—	—	—	—
Dobre mloko . (najwyšša płaćizna) .	1 liter	—	34	—	38	—	—
Butra k jědźi . (najwyšša płaćizna) .	1 kg	6	—	6	24	—	—
Jeja . . . . (najwyšša płaćizna) .	1 štuka	—	43	—	48	—	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty (zakońska najwyš. płać.)	1 kg	—	86	—	90	—	—
Petrolej	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	6	40	—	—
Briketty z brunoho wuhla . . .	100 štuk	—	—	2	40	—	—

Wótčinski swjedźeń

zarjaduja **Budyšske kat. towarstwa młodosće**

njedźelu 22. sept. pop. w 3 a wječor w 8 hodź. w kat. towaršni.

Hosćo su lubje witani. Zastupne listki su hižo do časa dóstać pola k. wučerja Bartela na žitnych wikach 16 II.

Płaćizny:	I. čisł. městno	II. čisł. městno	III. za staćo
popołdnju	60 pj.	40 pj.	20 pj.
wječor	1 hr.	60 pj.	30 pj.

Čisty wunošk je postajeny za „Džak młodosće“ a k lěpšomu wukubłanja młodosće.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje **srjedu 25. sept.** pop. w 3 hodź. zhromadźiznu pola **Domanic** w **Radworju**.

1. Přednošk: „Něšto wo žiwjenju a skutkowanju Dom Boska“. — 2. Namjety. — 3. Zdźělenja. — 4. Wšelake pjenježne zrjadowanja.

Předsyda.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeńnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeco na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Staršu wustojnu **domjacu holcu**, kotraž je hižo w měsće, z přihódnej mzdu k 1. novembrej pyta

knjeni Heinrich Lange

w Budyšinje, cyrkw. naměsto 4.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje za **dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

10. sept. podeńdže nas hłubokozrudźaca powěsć, zo je naš horcolubowany syn a bratr

Pawoł Suchi

z Różanta

wojak w hajnskim połku, mějićel železnoho křiža II. rjad. a Friedrich-Augustoweje medalije, 29. aug. pola Vilette z kulku do hłowy ranjeny rjekowskeje smjerće wumrěł. Wón je 100 m wot křižnika drohow Vilette-Pirremande k ranju pohrjebany. Poručamy padnjenoho do pobožnych modlitwow wěriwych. Bóh daj jomu měrnje wotpočować w cuzej zemi.

Marija zwud. Suchowa w Różenće
z bratrami a sotru.

Čišć knihićišćerje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorěžak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 39. | Budyšin, 28. septembra 1918. | Lětnik 56.

Swjaty Franciskus.

Přichodny pjatk, 4. oktobra, budźe swj. Franciska. — Franciskus je po swj. Pawle najwjetši rjek křesćanstwa, je najwjacy ćerpjeł, skutkował a dokonjał za swjatu katolsku wěru a cyrkej a hišće dźensa skutkuje wulcy spomožnje dale we swojich třoch rjadach. Tuž budźe tež našim čitarjam lubo, hdyž z joho žiwjenja něšto poskićimy.

Franciskus narodźi so lěta 1182 w italskim měsće Assisi-ju. Joho nan bě Pětr Bernardone, jara bohaty a nahrabny překupc, joho mać bě rodźena Francózka, a wuwuči synka dokładnje francózski. Tuž narjekny jomu pozdźišo joho nan „Franciskus“, mały Francóz; joho křćeńske mjeno bě Jan. Franciskus bě wjesoły, ale pócćiwy a dobroćiwy młodźenc. We wójnje poby jene lěto jaty. Dlějša khorosć a znutřkowne hnady joho přemjenichu, wón so dźeń a bliže k Bohu přiwobroćeše. Wosebje mócnje skutkowachu na prědowanju na njoho Jězusowe słowa: „Chce-li štó za mnu hić, zapřej sebje samoho, bjeř wšědnje na so swój křiž a sćěhuj mje (Lukaš 9, 23).“

Wón přewiny wšón strach před khorosćemi a zwokoša do wobliča človjeka, kiž bě na raka* we wobliču skhorjeł. Khory so wustrowi. Swj. Bonaventura, wopisowař joho žiwjenja, piše: „Njewěm, što bě wjetši dźiw: wokošenjo abo wustrowjenjo.“ W cyrkwi so modleše před Božej martru a zasłyša te słowa: „Francisko, dźi a wuporjedźej mój dom, kotryž, kaž widźiš, wšón rozpaduje.“ Wón to wopak, wo woprawdźitym twarjenju, zrozymi a chcyše z překupskoho wobkhoda swojoho nana pjenjezy na to zwjesć. Nan so rozhněwa, daše joho do jastwa ćisnyć a so joho cyle wotrjekny. Franciskus so wšoho wzda, tež wosobneje drasty, a wopušći w prošeńskim wobleku narodne město. Bórzy pak so, jako pustnik zdrasćeny, wróći a so postara wo wuporjedźenjo třoch cyrkwjow. Třeća bě cyrwička s. Marije, kotraž so mjenowaše „porciunkula“. Tu Franciskus najradšo přebywaše. 24. małoho róžka 1209 zasłyša wón w tej cyrkwi słowa našoho Zbóžnika (Mat. 16, 7), zo maja joho wučownicy hić do swěta a prědować sćenjo, zo njedyrbja měć ani złota ani slěbra ani pjenjez we swojich pasach.

Tute słowa Bože wón cyle tak zrozymi, jako bychu runje wosebje jomu płaćiłe. We nich spózna swoje powołanjo a nadawk rjadu, kotryž założi: „Tole je, štož sej přeju, štož z cyłeje wutroby žadam“, tak wón rjekny. Wšitko wot so ćisny, a město kožanoho pasa wuwjaza so ze wšědnym powjazom. To bě spočatk rjadu „minoritow“, mjeńšich bratrow. Hdyž bě wón tak khudobu, dospołnu, dobrowólnu khudobu, sebi wuzwolił, poča tež druhi dźěł swojoho powołanja wukonjeć a prědować kralestwo Bože a pokutu. Z woprědka njeběchu to prědowanja, ale cyle krótke narěče, tola móc z njebjes bě w nich. Spočatk bě kóždy raz: „Knjez daj wam pokoj.“ Bórzy so jomu přizamknychu z njekhabłacej swěru prěni towaršojo. Tež ći khodźachu prědować, a mějachu při tym znjesć mnohe hanjenja. Tež měšnik Sylvester z Assisi-ja bě mjez joho wučownikami. Swj. Franciskus sam pak njeje so na měšnika dał dowuswjećić.

Ličba joho „bratrow“ přibywaše, wón zestaja regulu, wulki bamž Innocens III ju wobkrući. Klečo Franciskus bamžej posłušnosć a ćesćownosć lubješe; na bamžowe přikazanjo pak druzy bratřa Franciskej posłušnosć a ćesćownosć přilubichu. Tak nasta prěni rjad s. Franciska. Z njewidźanej horliwosću nětk Franciskus a joho bratřa prědowachu a jara mnohich nakazachu.

Tež žónske chcychu do joho rjadu zastupić, wosebje bě to swjata Klara. Za nje napisa s. Franciskus wosebitu regulu, kotruž bamž wobkrući. To je druhi rjad s. Franciska abo rjad Klarisow. Bórzy rozšěrištej so klóštyrskej rjadaj swj. Franciska po cyłym katolskim swěće.

Wosebity wotpusk za swoju cyrkwičku we Assisiju wuprosy sej s. Franciskus wot Jězusa. Tutón wotpusk je znaty jako wotpusk „porciunkula“, bu wot bamža za prawy spóznaty, wobkrućeny a nětko tež na druhe cyrkwje rozšěrjeny. (Přichodnje skóńčenjo.)

* po prawym „lupus“, nic rak.

Wójna.

Do Metza třělachu Francózojo tamny tydźeń z daloko třělaceje kanóny. Je po prawym k dźiwanju, zo to hižo dawno činili njejsu, dokelž za tajke kanóny Metzej hižo lěta dołho blizko dosć stoja. Wulkeje škody ze swojim třělenjom načinili njejsu. Hdyž běchu něhdźe 40 króć wutřělili, běchu naši artileristojo wuličili, hdźe wulka francózska kanóna stoji a zahnachu ju ze swojim wohnjom. — Tež wjele njepřećelskich lětarjow Metz wšědnje wopytuje, wosebje ameriskich a jendźelskich. Jich bjez wulkoho wubjerka wumjetane bomby njejsu na zbožo ludźi morili a tež nic wjetšeje škody na wěcach načinili. Ćim wjacy sami zhubichu; wot soboty (14. sept.) hač do wutory bu 40 njepřećelskich lětarjow potřělanych.

Ministra Burianowu notu

je Hindenburg tež swojomu wójskej zdźělił. K njej wón přida: Wojowanjo njedyrbi pak přez to so přetorhnyć. Za wójsko ręka dale wojować. Němske wójsko, kotrež po štyrjoch dobyćerskich wójnskich lětach krasnje domiznu škita, dyrbi njepřećelej dopokazać, zo njejsmy k přewinjenju. Jenož z tym my k tomu přinošujemy, zo so njepřećelska wola, nas zničić, złama. Wojujcy mamy wočakać, hač je njepřećel sprawnje měni a tón króć k jednanjam wo měr so zwólniwy pokaza abo hač zasy měr z nami wotpokaza, a my jón z wumělnjenjemi kupić dyrbimy, kotrež našoho ludu přichod zniča.

Jenotliwe knježerstwa su mjez tym na awstrisku k rozrěčowanju wo měr namołwjacu notu wotmołwy do Wiena pósłali. Kaž bě do prědka k wočakowanju, su wšě staty štworozwjazka k tajkim rozmołwjenjam hotowe, staty ententy je jenohłósnje wotpokazuja. Ludy pak tež na jich stronje widźa, štó je na dalšim mordowanju wina, a mjez nimi su milijony kotrež za měrom horco žadaja. Tak su mócne jendźelske dźěłaćerske zjednoćenstwa knježerstwu přeco wuprajili, zo njeby awstrisku notu zacpiło. Daloke woršty w Francózskej su samsnoho měnjenja, wosebje dźěłaćerske. Na tajke hłosy dyrbja skónčnje tež knježerstwa dźiwać, a byrnjež byštaj Clemenceau a Lloyd George hrubišo a wrótnišo přećiwo awstriskomu namołwjenju zakhadźałoj. Tuž móže tu khwilu wotpokazana nota tola hišće wjacy k měrej přinošować, hač so to za wokomik zda.

Španiska khorosć

zasy wotuća a to sylnišo hač prěni króć; wosebje rozšěrješe so posledni čas w šwedskim wójsku. 21000 khorych wozjewjachu 21. sept. ze Stockholma. Knježerstwo tohodla nazymske zwučowanja we wójsku wupadnyć da a rekrutow wšelakich połkow njepowoła.

Nawječorne bitwišća.

Mjez Cambrai a St. Ouentin napinachu Jendźelčenjo wšě mocy, zo bychu naše Siegfriedske stojnišća přerazyli. Při swojim wustorku 18. sept. mějachu woni z dźěła wuspěch, w dalších wojowanjach njedocpichu ničo. Naša wójnska rozprawa praji 22. sept. wo wojowanjach wójskow Boehn:

Po njeporadźenych nadběhach poslednich dnjow zebra so Jendźelčan wčora zasy k wulkomu zhromadnomu storkej. Chcyše k połdnju wot Cambrai-a so přełamać. Škitana wot sylneje zmahi artileriskoho wohnja a přewodźana wot tankow a lětarjow nastaji so jendźelska infanterija mjez Gouzeaucourtskim lěsom a wsu Hargicourt k nadběhej.

My běchmy, njepřećelski nadběh wočakujo, w nocy wot 19. k 20. swoju wobaransku liniju ze swobodneje krajiny k ranju wot Epehy do prjedawšich stojnišćow mjez Villers—Guislain a Bellicourt přepołožili. Hdyž w hustych rynkach nastupjeny njepřećel wot horjeka přećiwo nam nadběhaše, witaše joho přihotowany woheń našich třělbow, kanónow a mašinskich. Nadběh wosta před našimi linijemi ležo. Tež druhi nadběh so dospołnje zwróći. Do južnowječornoho dźěła wsy Villers—Guislain a do kubła Quennemont so Jendźelčan nakhwilnje doby, napřećiwny nadběh joho hnydom zasy zahna. Wječor a w nocy sćěhowachu nanajsylnišomu wohnju nowe nadběhi, kotrež buchu wotpokazane.

Wčorawši dźeń bě w ćežkich běhdźenjach na zapadnej frónće wosebje wuspěšny. Němske

połki hajnkow a jězdnych třělcow, rańšo- a wječornopruske, póznańske, delnjošlezske, westfalske, rhynske, bayerske regimenty a garda su Jendźelčanam nanajćežše poražki přihotowałe. Naša artilerija ma hłowny podźěl na tutym wuspěchu.

Jendźelčenjo swoje nadběhi też sćěhowace dny njezastajichu, běchu pak mjenje sylne; wosebitoho wuspěcha nihdźe njemějachu; zo tu abo tam někajki kónčk hrjebje wobsadźichu, nima wjele prajić. Na dalše nadběhi pokazuje sylny woheń artilerije.

Francózojo přimachu přede wšěm mjez Ailettu a Aisnu, k wosebje ćežkim wojowanjam njedóńdźe. — Też Američenjo njejsu so we swojich nowych stojnišćach pola St. Mihiel hižo wjele hibali. Woni drje na swoju ćežku artilleriju čakachu. W bližšim času budźa drje też woni, snadź hromadźe z Francózami, krućišo přimać.

Na macedoniskich frontach je njepřećel bołharske a na **palestinskej fróńce** turkowske linije něšto wróćo stłóčił. Wojowanja traja dale.

Na italsko-tyrolskich bitwišćach njepřećel posledni čas też něšto žiwišo přimaše, ale podarmo; ze Šwicy pisaja, zo Italscy za bližši čas nowu wulku ofensivu přihotuja.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Hłowny wubjerk kejžorstwowoho sejma je zańdźenu wutoru w Barlinje zestupił a swoje wuradźenja započał. Wěste nutřkowne njeměry pak zasy jónu w politiskich worštach zaduwaja. Kancler je so hižo ze zastupjerjemi sejmowych stron rozmołwjał. Někotři chcedźa dalšich sejmownikow do knježeřstwa měć a bychu snadź samo kanclera woprować chcyli, hdy by na jich přeća so dosć njedźiwało. Wěstym ludźom zdadźa wšak so jich stroniske přeća ważniše być hač zbožo wótcnoho kraja, haj ważniše hač joho wobstaćo. Přetož na tym tola rozomny človjek njemóže dwělować, zo stajne nutřkowne krisy a njeměry w tak ćežkim času bjez wulkich strachow njejsu. Nutřkowne wuměčowanja tu a wonka wolu a móc k wudźerženju njepowjetšeja.

Wuradźenja wotewri kancler hrabja Hertling z wobšěrnišej rěču. Po nim rěčachu general z Wriesberg wo wójnskich wobstojnosćach na kraju a kapitain Brüninghaus na morju, statny sekretar z Hintze a vicekancler z Payer wo wšelakich prašenjach zwonkowneje a znutřkowneje politiki.

Na druhi dźeń a sćěhowace dny rěčachu jako zastupjerjo swojich stron centrumski Groeber, socialdemokrat Scheidemann, pokročowanski Fischbeck, nacionalliberalny Stresemann, konservativny hrabja Westarp atd. Kritika nad knježeřstwom bě wótra, też wot centrumskeje strony. Nižše wyšnosće njesmědźa hinaše wukazy wudawać hač je kancler přizjewił, też wojeńske wyšnosće nic, wójnske zakonje dyrbja so w nutřkownym statnym a wobkhódnym žiwjenju sprawnišo nałožować a ludźom třebnu swobodu wostajić, do nutřkownych należnosćow rańših namjeznych statow njedyrbimy so njetrjebawši měšeć, swjatočnje přizjewjeny pólski stat dyrbjał nětk po dwěmaj lětomaj woprawdźe skoro nastać atd. Wosebje zasudźene bu přewulke prawo wojeńskich wyšnosćow w civilnym žiwjenju. Kanclerowa dobra wola bu na wšěch stronach připóznata, pak też žadane, zo by so woprawdźe po cyłym kejžorstwje wuwjedła.

Što z rozmołwow wuńdźe, njehodźi so tu khwilu hišće prajić. Přeměnjenja w knježeřstwje drje njewuwostanu. Zo dyrbjał Hertling wotstupić, njetrjebamy drje so hišće bojeć, runjež někotři wjele wo tym rěča. Zda pak so nimale wěste, zo něšto socialdemokratiskich wjednikow do knježeřstwa zastupi, rěča wo tłoch.

Awstriska.

W Salzburgu běchu tamny tydźeń njeměry. Wjetše črjódy ludu ćehnjechu před kejžorstwowe a druhe zjawne twarjenja a zapusćichu je z dźěla. Na něšto dnjow knježeše powšitkowny stawk, tak zo wšón zjawny wobkhód přesta. Na stawkowanju wobdźělichu so nimo dźěłaćeri też skoro wšitcy zastojnicy. Ludźo běchu njespokojni, dokelž na cyrobach brachowaše.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. W našej diöcesy stanu so k 1. oktobrej někotre přeměnjenja. Nowoswjećeny měšnik Michał Kětan přińdźe za kapłana do Ralbic; tola njemóže hnydom hišće swoje zastojnstwo tam nastupić, ale dyrbi w tu khwilu w Radworju ze Zdźerju na njedźelach wupomhać, dokelž je k. kapłan Dórnik khory abo tola hišće słaby. Druhi nowoswjećeny měšnik Jurij Köhler přińdźe do Seitendorfa. Knjez farař Kubaš w Njebjelčicach poda so na wotpočink a je 1. oktobrej swoje zastojnstwo złožił; na joho město přińdźe knjez kapłan Michał Mič w Khróšćicach. Do Khróšćic přińdźetaj knjezaj kapłanaj Jan Wałda w Njebjelčicach a Jurij Brusk w Ralbicach.

Z Budyšina. Naše kat. towarstwa młodosće zarjadowachu zańdźenu njedźelu wótčinski swjedźeń. Swjedźeń bě krasny — wulkotny. Młode hłosy štyrihłósnoho měšanoho khóra nam přednjesechu wustojnje při spočatku a na kóncu parle ludowych spěwow. Tři hry so předstajichu a to młodźency: „Domjacych rjekow“, knježny: „Starožónski młyn“ a za rjemjeslniske towarstwo: „Spěwace ptačatko“. Hrajerjo wuwjedźechu nadawk jara wustojnje. Wosebje wumjelscy přednjese a spěwaše so při hrje: „Spěwace ptačatko“. Mjez hrajerjemi: k. zastojnik Hejduška (Lord), k. Kamprat (Boks), k. wučeř Bartl (Friedel) a knježna Schablec (Nettchen) knježeše krasna harmonija. Wosebje běše Lordowa rěč wustojna a předstajenjo wumjelske. Hrajerjo mějachu jara wjele spěwać z klavěrowym přewodom. Duett „Klepotak“ so wosebje poradźi, tak zo přikliesk njechaše zastać. Też knježnjace towarstwo běše sebi ćežki nadawk stajiło, tola spěwachu młode a stare žony jara wustojnje. Wšě musikalne wěcy nawjedowaše k. cyrkw. wučeř Šołta. Młodźencam a jich praesesej k. wučerjej Bartlej pak słuša wosesława!

Wopyt bě jara sylny. Sala přepjelnjena, kaž ju hišće widźał njejsym, popołdnju kaž też wječor. Na popołdniše předstajenjo běchu też mnohe towarstwa přišle: knježnjace z Hajnic, z Kamjenca, z Khróšćic, z Kulowa, z Lubija a z Ralbic, kaž też Kamjenscy a Lubijscy młodźency. Knjez tach. prědar dr. Kurca postrowi wšitkich nanajwutrobnišo a rozestaji zamysł swjedźenja a zanjese třikróćnu sławu našomu knježeřstwu.

Srjedu, 25. t. m. zjednoćichu so wšě Budyšske towarstwa młodosće k wosebitomu zwjazkej. Do předsydstwa wuzwolichu so jenohłósnje: k. tach. prědar dr. Kurce, cyrkw. wučeř Šołta a wučeř Bartl.

Z Budyšina. Joho Majestosć kral je knjeza wyššoho měšanostu Niednera, jako prěnju wosobu Budyšinskoho magistrata, za sobustawa I. komory sejma pomjenował.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Kaž wšě wjetše bitwy, je też nětčiša swoje wopory z našeje wosady žadała. W tutych bitwach je dale padnył:

47. Gustav Herrmann z Radworja, dźesatnik w narunanskim pěšim regimenće čo. . . . Wón wojowaše pola Soissonsa, hdźež joho 31. augusta (1918) njepřećelska granatowa třeska w bitwje mori. Dokelž buchu Němcy wróćo stłóčeni, dyrbjachu ćěła padnjenych njepřećelej přewostajić, kotryž je na bitwišću pokhowa. — Herrmann běše 32 lět 11 měsacow 14 dnjow stary a zawostaji mandźelsku, Hańžu rodźenu Šwejdźic z Radworja a tři dźěći.

Jaty:

Pawoł Krawc z Měrkowa, kotrohož wóndanjo jako zhubjenoho wozjewichmy, je so zasy namakał. Je w francózskim zajeću. Hdźe?, njehodźeše so dotal zhonić.

Khory běše:

Jakub Šołta z Hodierja, krajzakitař we krajzakitanskim batalijónje . . . Wón dwójcy w Francózskej skhorje: prěni raz 9. junija na žiwotne zahorjenjo, kotrež w pólnym lazareće w měsće Gent zahojichu, a druhi króć na zahorjenjo rjebłoweje kóžki, hdźež so we wójnskim lazareće pola Yperna lěkowaše.

Z Baconja. Knjez wyšši wučeř kantor Symank dósta za swoje prócowanja a starosć wo wójnske požčeńki wuznamjenjenjo pruskoho zasłužbnoho křiža.

Z Khróšćic. Albert Mět, khowanc serbskoho seminara w Prazy, rodź. we Worklecach, hač dotal vicewachtmištr a officirski aspirant w artil. połku w polu, bu 2. sept. t. l. na leutnanta powyšeny a dósta krótko před tym čestny křiž z mječomaj. — Přejemy jomu wjele zboža.

— Tudomny zwónk Jakub Hoyer, kotryž na nawječornym bitwišću přebywa, dósta za zmužitosć železny křiž II. rjadowanje.

Z Worklec. Wyšša tudomnych sotrow Bartholomäa w khorowni Malthesow dósta wulke wuznamjenjenjo wot wjercha a wulkomištra suverän-ryćerskoho rjadu Malthesow Fra Galeazo z Thun a Hohenstein, mjenujcy złote zasłužbne-česćowne znamjo suverän-ryćerskoho rjadu Malthesow z bantom wójnskoho wuznamjenjenja. — Přejemy našej znatej wyššej, kotraž tu mjez nami tak wulcy spomožnje skutkuje, też z cyłeje wutroby wjele zboža!

Ze Zejic. Wyšši dźesatnik Mikławš Krawc, kiž wot spočatka wójny při ćežkim artil. połku w Francózskej wojuje, dósta před krótkim za wosebitu zmužitosć při nadběhach při Marne, 3. wysoke wuznamjenjenjo: sl̆ěbornu swj. Hendrichowu medaliju. Přeje so jomu z wutroby zbožo a strowe domojwróćenjo.

Ze Sernjan. Tři bratřa Jurij, Jan a Pawoł, synojo Mikławša Ryćerja, wojnarja tu, dóstachu njedawno železny křiž. Jurij je wot lěta 1915 w narunanskim połku 32, Jan je hižo 3 lěta w polu a stoji pola 20. połka husarow, Pawoł je też hižo 1914 do wojakow zwołany a bědźi kaž prjedawšej na nawječornych bitwišćach, wón je wojak w grenaděrskim połku čo. 100.

Z Ralbic. Naš zwónk Jurij Šwejda, hač dotal pola kanoněrow w połku 285, dósta před měsacom železny křiž za swoju zmužitosć a wutrobitosć při woženju municije při bitwach pola Reimsa.

Do Serbow. Štóž chce w běhu měsaca oktobra swojich měšćanskich dźěći z Lipska wotbyć, njech to wozjewi k. wučerjej Słodeńkej w Pančicach. Tam dla zhromadnoho wotjězda so dalše zhoni. Dźěći smědźa tak darmo po železnicy jěć.

Sléborny měšniski jubilej.

W Lipsku swjećeše minjenu njedźelu 22. sept. wjeledostojny knjez Jakub Štranc, superior a farař při tamnišej hłownej cyrkwi najswjećišeje Trojicy swój 25lětny jubilej měšnistwa. Na swjedźeń bě tež najdostojniši knjez biskop přišoł. Njedźelu 1/2 9 hodź. bu knjez jubilar we swjatočnym ćahu z fary do cyrkwje přewodźany. Za khorhojemi dźěchu małe holčki, kotrychž dwě na pucałkomaj krónu a sléborny wěnc njeseštej, knjeza jubilara wjedźechu duchowni do cyrkwje, kotraž bě z pobožnymi přepjelnjena. Po wuspěwanju hymna Veni Creator a modlitwy měješe knjez farař Hicka z Khrósćic swjedźeńske předowanjo, w kotrymž z wustojnymi słowami wułoži, zo je měšniske zastojnstwo nadobne a žohnowanjo rozšěrjace. Při swjatočnej Božej mši posłužowachu knjezej jubilarej kk. praelat Skala jako paranymf, fararjej Just z Ralbic a Haselberger z Lipska jako levitaj; knjezej biskopej po boku běštaj kk. kapłanaj Benno Šołta a Beyer. Na khorje spěwaše caeciline towarstwo Wittowu missu „k česći swjateje Lucije“. Te Deum a Bože požohnowanjo wobzamkny swjatočnosć, po kotrejž knjeza jubilara zas swjatočnje na faru dowjedźechu. Popołdnju w 3 hodź. běše swjatočny łaćonski nyšpor a w 6 hodź. němska pobožnosć.

Wječor w 8 hodź. bě w Centralnym dźiwadle wulkotna wosadna zhromadźizna. Z wuznamnych hosći pódla hižo naspomnjenych duchownych mamy mjenować kk. konsistorialnoho radźićela fararja Rothe z Drježdźan a fararja Šewčika z Kamjenicy; dale běchu přitomni Joho Excellenca v. Seckendorf, praesident najwyššoho kejžorstwowoho suda, z někotrymi wysokimi zastojnikami toho suda, mjez nimi radźićelaj Burlage et Schaffeld, też wyšši cyrkwiny radźićel Cordes, prěni ev. lutherski duchowny w Lipsku, a šulski radźićel Vetter. Swjedźeń wobstoješe z powitanskeje basnje šulskoho direktora dra. Taute, ze spěwow zhromadźeneju khorow swj. Trojicy a z Gohlisa pod nawjedowanjom organista Pertusa, a přednoškow někotrych Lipsčanskich wumjelcow. Swjedźeńsku rěč měješe knjez farař Haselberger, kiž přihoty a wuwiće tutoho swjedźenja za powšitkownje česćenoho a lubowanoho wosadnoho pastyrja wustojnje a luboščiwje wuwjedźe. Z joho rěče so zhoni, zo su duchowni bratřa wobeju našeju dioecesow 800 hr. nawdali, Lipsčanska wosada pak 5000 hriwnow, mjez nimi dwaj daraj po 1000 hr., jako čestny dar za knjeza jubilara. Nawdate pjenjezy chce k. jubilar za znutřkowne wuhotowanjo swojeje farskeje cyrkwje nałožić.

We mjenje wosady a jeje towarstwow (je jich něhdźe 25) wupraji wutrobne zbožopřeća sławnje znaty radźićel kejžorstwowoho suda Burlage. Też najdost. knjez biskop jubilara a wosadu postrowi wułožujo skutkowanjo měšnika za wšitkich dowěrjenych a we wšelakich należnosćach. We swojej wobzamkowacej rěči potom knjez jubilar Štranc Bohu a wšitkim dobroćelam nutrny dźak zawdawaše za njeličomne dobroty, kotrež su jomu do swjatoho měšnistwa a hač sem dopomhałe, a kotrež su jomu duchownske skutkowanjo tak žohnowałe a wołožałe.— Zhromadźizna bě nimale tři hodźiny trała. —

Też Katolski Posoł swojomu přecy swěrnomu sobustawej wutrobne zbožopřeća wupraji. Bóh jomu spožč a zdźerž strowotu!

Zapisujće 9. wójnsku požčeńku!

Różowcowy (rózarijowy) wotpusk

w różowcowych a w druhich cyrkwjach.

Wo różowcowym wotpusku je wjele njejasnosće mjez wěriwymi. Wosebje móžeš husto prajić słyšeć: do różowcowych cyrkwjow na swjedźenju swjatoho różowca wjacy khodźić njetrjebamy; wšak mamy doma dospołny wotpusk. To je wěrno; a tola je mjez woběmaj wotpuskomaj wulki rozdźěl, a to tónle:

1. W różowcowych cyrkwjach (w Radworju abo Kulowje) móžeš wotpusk wjacy króć dobyć, telko króć, kelkož razow wotpuskne paćerje wuspěwaš. W druhich cyrkwjach pak hodźi so jenož jedyn wotpusk dobyć.

2. Druhi wulki rozdźěl su wuměnjenja, kotrež so k dobyću wotpuska žadaja. Što žada so w różowcowych cyrkwjach? Zo, swjate sakramenty dóstawši, wotpuskne paćerje wuspěwaš. Dale ničo. Što pak maš w druhich cyrkwjach k dobyću wotpuska činić? Tam dyrbiš k tomu hišće wósom dnjow dołho (wot prěnjeje njedźele oktobra cyły tydźeń, druhu njedźelu hišće sobu) kóždy dźeń jedyn różowc (rózarije) wuspěwać. — To pak je při nětčišim nuznym dźěle wobćežna wěc! A tola: jeli tutón różowc njespěwaš, w tutych druhich cyrkwjach na swjedźenju swjatoho różowca žadyn wotpusk dobył njejsy.

Přispomnjenja. K dobyću wjacykróćnoho wotpuska w różowcowych cyrkwjach njeje trjeba, zo też ss. sakramenty tam dóstanješ, ale dosaha, zo tam znajmjeńša wotpuskne paćerje wuspěwaš. Móžeš potajkim doma ss. sakramenty dóstać a potom do Radworja abo do Kulowa kemši abo k nyšporu hić a tam wotpuskne paćerje spěwać.

Radlubin:

Złoty wrobl.

(Skónčenjo.)

W měsće Ulm pak běše tehdom jara wučeny muž, kotryž swojej woči za něčimžkuli sćeleše, za čimž druzy njepohladachu ani z jenym wóčkom swoje žiwe dny. Hladaše, kak muški we słónčnych pruhach hraja, kak mucha słódki měd liza a pawk pawčinu předźe, kak so łastojčki suwaja a mróčele po módrych njebjesach ćahnu. Tak stoješe też něhdy po swačinje před woknom a hladaše, kak so tam šěre wowcki po módrych njebjesach pasu. Tu lećeše nimo wokna wrobl z dołhej słomičku w pysku: „Hdźe też to poleći?“ pomysli sebi wučeny muž a sćěhowaše joho z wočomaj. Wrobl pak lećeše k blizkej měsćanskej murji do wuzkeje škałby. Tam na kromje so posydnywši poča słomičku nimale nasrjedźa dźeržo do škałby suwać — podarmo. Słomička lězeše přecy bóle ze škałby, dyžli do njeje. „To bychu byłe wěcy! Nutř dyrbiš! Tajka dołha sy mi runje prawa do mojoho hnězda.“ Tak traš mysleše wrobl a njeda pokoja. Słomička pak wosta swojeje hłowy: „Njepóńdu!“ a haćeše so a skónčnje jomu wupadźe. „Nětko runje!“ měnješe wrobl, zleća za njej a prjedy hač k zemi dopadźe, ju dosahny a hnydom wróći so k swojej škałbje. „Što jeno započnje zwěrjatko? Budźe słomičku tola wostajić dyrbjeć: do hnězda ju tola njedóstanje tajku dołhu.“ Tak pomysli wučeny muž. Wrobl pak ma za wušomaj. Mjez tym zo jomu wučeny muž přehraćo wěšćeše, wobwjertny so wrobl trochu na prěki we škałbje, přepřimny sebi słomičku z jenoho kónca a nětko suwaše ju z kóncom do swojoho hnězda a hlej! słomička zhubješe so hladajcy do škałby. Za někotre wokomiki běše cyła do hnězda zmištrowana.

Wučeny muž dyri so do čoła a rjekny: „Je to swět widźał? Šěry wrobl mudriši, dyžli cyłe město!“ A hnydom so posydny, wza sebi běłe łopjeno papjery, nawótři kosač, womača jón z čornidłom a poča pisać: „Wysokej, mudrej radźe sławnoho města Ulm zdźěluju tole: Před woknom stojo widźach wrobla sebi dołhu, dołhu słomičku w pysku k hnězdu njesć do wuzkeje škałby w měsćanskej murji.“ A dale zestaja jasnje a dokładnje, kak je wrobl dołhu słomičku prěki do škałby suwał podarmo; kak je potom po dołhu ju počinał suwać a bórzy je ju měł cyłu we swojim hnězdźe. Wysoka rada njech tola wopomni, hač njeby so też dołhi štom před měsćanskimi wrotami a po nim wšitke druhe štomy po dołhu z wuzkimi wrotami do města na swoje městno dowjesć hodźałe. Po wroblowym přikładźe je wěc znajmjeńša pospyta hódna.

Měsćanska rada dóstawši tele pismo, měješe zasy wulke posedźenjo a jednohłósnje so rozsudźi: „Spytamy, kaž wrobl!“

Nazajtra běše wulke hibanjo před měsćanskimi wrotami. Wysoka rada so skhadźowaše, lud so z črjódami měrwješe, pohončowje zapřahnywši do sylnoho woza třiceći wołow přijědźechu z nim před wrota. Potom rozpinachu wóz do dweju połojcow — kaž to nětko hišće dźensniši dźeń trjeba-li wšitcy ludźo činja, hdyž maja dołhe wěcy wozyć — a nětko: „Dołhi štomje pój sem!“ Położichu delni tołsty zdonk na prědnje, horni na zadnje kolesa. Ważny, rozsudny wokomik bě so přibližił. Pohončowje zawołachu na woły: „Hahowhij!“ a zapraskachu do nich. Mjez tym zo sebi woły hišće rozmyslachu: „Bychmy abo njebychmy?“ wospjetowaše wšitkón lud horliwje: „Hahowhij!“ a pohončowje znowa zapraskachu; běchu wšak jara zdarniwi z dołhim wowrom. Tajkomu wospjet nućenju njemóžachu so woły dléje wobarać, naćahnychu žiły, stupichu kročel a zaćahnychu wóz. „Hahowhij!“ honjachu ludźo a hlej! bjez poroka, bjez postorka wujědźechu woły z dołhim štomom z wuzkimi wrotami a też po wuzkich hasach dale a hłubje do města. Wšitkón lud juskaše z radosću, zo same woły skoro do skoka přińdźechu. Na torhošću pak tola zasy rady zastachu.

Po cyłym měsće běše wulke wjeselo, zo so nětko wysoka wěža tola twarić hodźeše. Měsćanska rada pak měješe swjatočne posedźenjo. W nim so wobzamkny, wučenomu mužej, kotryž bě tak rjenje šěroho wrobla wobkedźbował, khwalbne a džakne wopismo a k tomu sto złotych dukatow (dukat 9 hr.) čestnoho myta. Też na mudroho wrobla so pódla njezapomni. Wrobl, kotryž je po prawym cyłe město ze wšěch wuzkosćow wuswobodźił, tak rěkaše, dyrbi čestne městno na nowej cyrkwi dóstać złoty, byrnjež by hewak jenož w hrubjanej kapje khodźił. A hdyž bě cyrkej skónčnje z wěžu dotwarjena, postajichu też na cyrkwinym ponošku wulkoho na dwaj łóhći dołhoho złotoho wrobla ze słomičku w pysku, zo by so zybolił do wšěch stronow a budźił pozdźišim splaham džakowne spominanjo.

W běhu časow wujachu a torhachu wětry wokoło cyrkwje, padachu sylne dešće, pikotachu wótre zmjerzki a wobškodźichu mnoho na njej. Też złotoho wrobla njelutowachu. Zerzawizna požrě jomu wšitke złoto a nakusa jomu hišće dźěrow do ćěła. Tuž wobzamkny město 1888 wulke ponowjenjo rjanoho doma. Też na wrobla zasy njezabychu. „Měsćanska bjesada“ dari nowoho pozłoćenoho wrobla, kotryž na cyrkwi dźensa hišće stoji. K dopomnjeću pozdźišim lětstotkam dachu tehdom wšelake dopomnjeńki do joho brjucha.

Štož wšitcy mudračkoje mudrujcy njewumudruja, to doslědźi často jednora mysl, byrnjež wroblowa, z jeničkim małym pospytom.

Z wotpusknymi paćerjemi njetrjebaš hač po dóstaću ss. sakramentow čakać, ale móžeš je też do swj. woprawjenja, haj też hižo do spowědźe, tez hižo sobotu popołdnju (wot připołdnja započate) spěwać; a wězo też wječor hač do nocy. Njedźelu je čas za wopyt cyrkwje z wotpusknym paćerjom přez cyły dźeń hač do połnocy zwoleny.

Přispomnjenjo red.: Bjez wopyta cyrkwje swj. różowca móžeš potajkim jedyn dospołny wotpusk dóstać tu njedźelu swjatoho rózarija abo na jenym dnju oktavy (tydźenja), hdyž te wósom dnjow wšědnje rozarije spěwaš a jónu wotpuskne paćerje w cyrkwi spěwaš. *Štóž po oktavje swjedźenja w měsacu* oktobrje z najnjeńša na 10 dnjach rózarije spěwa, móže druhi dospołny wotpusk dobyć hdyž po dóstaću swj. sakramentow wotpuskne paćerje wuspěwa.

Žałostne njezbožo na železnicy w Drježdźanach.

W Nowych Drježdźanach pola Pišnjanskoho zastanišća je so njedźelu w nocy 1/4 11 hodź. jara ćežke njezbožo stało, w kotrymž je wulka ličba wosobow wo žiwjenjo přišła. Njezbožo bě takle nastało:

Ćah z Lipska přez Döbeln a Mišno do Drježdźan, kiž ma wječor 1/2 10 w Nowych Drježdźanach być, dyrbješe runje při signalu Nowo-Drježdźanskoho dwórnišća zastać, dokelž bě so lokomotiva wobškodźiła. Hdyž ćah tam před dwórnišćom stoješe, měješe spěšnik z Barlina přijěć, kiž hewak w 10 hodź. do Nowych Drježdźan dojědźe. Dokelž kolije swobodne njeběchu, zasta Barlinski ćah při předsignalu blizko tam, hdźež železnica po mosće drohu do Wulkoho Hajna překročuje. Do tohole ćaha přihna spěšnik z Lipska (přez Rizu) a storči ze surowym wotmachom do poslednich wozow Barlinskoho ćaha. Spěšnik z Lipska hewak 10 minutow po Barlinskim spěšniku do Nowych Drježdźan přijědźe. Kak je so to stało, zo wjednik Lipsčanskoho spěšnika zastał njeje? Hnydom po njezbožu je so hamtscy přepytało a wupokazało, zo bě čara zamknjena, to rěka zo bě Lipsćanskomu ćahej znamjo date, zo ma stojo wostać. Dalše přepytowanjo ma wupokazać, pře čo ćah zastał njeje.

Trochu bě ćah spěšnosć zahaćił, ta pak běše hišće tak sylna, zo ćah do stojacoho Barlinskoho ćaha ze surowej mocu prasny. Lipsčanskomu ćahej so njebě wjetša škoda stała, ludźo we wozach žanoho hóršoho zranjenja njepoćerpichu. Ćim hórje bě so Barlinskomu ćahej zešło. Štyri joho poslednje wozy běchu hromadu, jedyn do druhoho abo jedyn na druhi storčene a wšelako rozmjećene. Wšitke wotdźěle běchu połne ludźi byłe. Bórzy so žałostne wołanjo pozběhny. Wšelacy běchu drje hnydom morjeni, druzy pak z dźěla strašnje zranjeni. Jim na pomoc khwatachu sobupućowacy, kotřiž běchu njewobškodźeni wostali. Wubichu wokna a pytachu njezbožownych z jich hrózbneje wuzkosće wuswobodźić. We krótkim też wohnjowa wobora přijědźe, kotraž pomoc poskićeše. Bórzy po 11 hodź. přijědźe pomocny ćah z lěkarjemi a dźěłaćerjemi. Cyłu nóc tam dźěłachu a też póndźelu dale.

W znjezbožnym ćahu běše też awstriski minister excellenc dr. Baernreuther, kiž bě něšto dnjow w Barlinje był. Wón bu kaž přez dźiw wukhowany. W předposlednim wozu sedźo wón při surowym storku wuhlada, kak so wjerch joho woza runje před nim zwjeze joho njewobškodźiwši. Kruće přitusnjeny bu w krótkim wot dweju sakskeju wojakow wumóženy. Też druzy w joho wotdźěle buchu wukhowani, w susodnym wotdźěle pak wšitcy smjerće poćerpichu.

Mortwych na susodne Nowo-Drježdźanske pohrjebnišćo nošachu, ranjenych do Friedrichstatskeje khorownje. Też generalny direktor železnicow a financminister ze Seidewitz we nocy na městno njezboža přińdźeštaj, póndźelu też pryncessa Mathilda, mjez tym zo pryncesy Jana Jurjowa a Margareta ranjenych w khorowni wopytaštej. J. M. kral z telegrammom swój wutrobny podźěl wupraji.

Hrózbne su sćěhwki struchłoho njezboža. Hnydom morjenych abo na ćežke zranjenjo zemrětych wosobow je 38, ćežcy ranjenych 30, mjenje ranjenych wjetša ličba. Hłuboko zrudźeni su katolikojo Drježdźan a cyłeje Sakskeje z tym, zo staj wo žiwjenjo přišłoj też ministerialny direktor tajny radźićel dr. Pawoł Mayer a hłowny redaktor sakskoho katolskoho dźenika „Sächsische Volkszeitung“ Richard Laven.

Dr. Pawoł Mayer je hakle 55. lěto swojoho žiwjenja docpěł, kotrež bu tak nahle a zrudnje zničene. Jako syn dwórskoho sekretara Mayera w Drježdźanach rodźeny bě so zemrěty prawizniskim studijam wěnował, kotrež je z tajkim wuspěchom dokonjał, zo móžeše so bórzy jako najwustojniši katolski jurist we Sakskej mjenować. Před něhdźe 12 lětami bu wón jako přednošowacy radźićel do justicnoho ministeria powołany a běše nětk hižo dwě lěće direktor w ministeriju, štož je zastojnstwo najbližše po ministeru. W duchownskich wyšnosćach běše prjedy radźićel w Drježdźanskim konsistoriu a nětko hižo wjac lět we japoštołskim vikariaće. W mjenje ministerstwa pobu w Kielu a wróćeše so w njezbožownym ćahu domoj. Wón zawostaji mandźelsku Mariju rodź. Seyfertec, dweju synow a dwě dźowcy. Starši joho syn, officir, je w francózskim zajeću, młódši w polu.

Richard Laven bě hakle 46 lět. Před 6 lětami přińdźe ze Speiera do Drježdźan a přija redakciju katolskeje „Sächsische Volkszeitung“, kotruž je jara swěrnje a wustojnje wjedł. Zo je tónle dźenik w nětčišich ćežkich časach so ze wšej česću wudźerżał, ma so wosebje Lavenej dźakować. Časćišo je Laven też pola nas přednoški měł a sej wulku khwalbu zasłužił. Też joho politiscy přećiwnikojo sej joho ważachu jako wustojnoho, njebojaznoho při wšitkim pak přećelnoho a dobroćiwoho muža. Wón zawostaji mandźelsku a hišće młoduškoho syna. R. i. p.

Kaž pisaja, je wjednik lokomotivy Lipsčanskoho ćaha zajaty. Dalše přepytowanjo ma wupokazać, hač a kak jara je na surowym njezbožu wina był.

Wšelčizny.

W Kölnjanskej dioecesy je wěsta krisa we tamnišich dźěłaćerskich towarstwach nastała. W běhu poslednich lětdźesatkow su so tamne katolske dźěłaćerske towarstwa rjenje rozwiłe, wosebje pod wjednistwom duchowneju knjezow dra. Piepera a joho nastupnika we wjednistwje dra. Müllera w München-Gladbachu. Wonaj njeběštaj jenož nabožne zaměry we towarstwach pěstowałoj, ale też socialne a dźěłaćerske-powołanske. A to přede wšěm bě kćěwej towarstwow přinošowało.

Zo so towarstwa rozšěrjachu, bě zwjeselace, njebě a njeje pak też bjez wěstych strachow. Bóle a bóle přińdźechu towarstwa do politiskich prašenjow, a mnozy w nich skutkowacy sekretarojo dźěłachu wosebje w socialnych a powołanskich a też w politiskich należnosćach. Politiska strona poča w towarstwach tu a tam přewažować, nastachu namjety, zo bychu laikojo towarstwa nawjedowali a dotalni duchowni předstojićerjo jenož jako radźićerjo jim k stronje stali.

Kardinal z Hartmann drje so boješe, zo towarstwa mohłe dotalnu cyrkwinsko-nabožnu powahu cyle ze socialnej a politisko-powołanskej přeměnić a nućeše tohodla předsydu Kölnjanskoho zwjazka dźěłaćerskich towarstwow, zo by wotstupił. Towarstwa a jich sekretarojo so nětko boja, zo by so jim wšě dźěło we zjawnym socialnym, powołanskim a politiskim žiwjenju wobarało. Mnohe sobustawy bychu snadź so potom druhim zjednoćeńsiwam přiwobroćiłe a dźěłaćerske towarstwa z tym kaž na sobustawach, tak na nahladnosći a wliwje we zjawnym žiwjenju zhubiłe. Jich nětčiše kćějace žiwjenjo by potom mrěło.

Nadźijomnje namaka so puć, zo njebychu nětkle nabožnje a socialnje tak spomožnje skutkowace towarstwa na žadyn bok škodowane byłe.

Namołwjenjo.

„W tutym lěće póndźe wšitko sylnje a kruće. Ale wuši dyrbiš nastajeć, a kóždy, kiž wótčinu česćuje a lubuje, dyrbi wšitko ważić.“ Tele słowa Bjedricha Wulkoho dyrbimy bóle hač hdy před wočomaj měć. Khutny a ćežki je čas, ale dale wojować a skutkować dyrbimy ze wšitkimi mocami hač k čestnomu kóncej. Z cyłym wotmachom nadběhuja njepřećeljo přecy našu fróntu, tola přecy bjez wotmyslenoho wuspěcha. Z přirunanjom njepřetrjechomnoho rjekowstwa wonka su wójnske ćerpjenja a tradanja pola tych, kotřiž su domach wostali, snadne. Na wšitko to dyrbimy myslić, hdyž nětko wótčina k 9. wójnskej požčenčy woła. Dźe wo wšitko, wo domiznu a dom, wo byćo abo njebyćo našoho wótcnoho kraja. Tohodla dyrbi kóždy so na

wójnsku požčeńku zapisować.

W Cwikawje wumrě na jětřeško na licu 19lětna Hilža Göringec, kotrejež nan je w polu. Najskerje je njerjad do jětřeška přišoł, dokelž mjezwočo zaćekaše a wulke bolosće nastachu. Po dwajdnjowskim žałostnym ćerpjenju bu holca přez smjerć wumožena.

Wične płaćizny w Budyšinje. 21. septembra 1918 (po hamtskim postajenju.)			Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.
Pšeńca (z nowych žnjow)	100 kg		—	—	34	50
Rožka „ „	100 „		—	—	32	50
Ječmjeń „ „	100 „		—	—	32	—
Wows „ „	100 „		—	—	34	—
Běrny	50 „		—	—	8	—
„	1 „		—	—	—	26
Syno, njewjazane . . .	100 „		20	—	22	—
Słoma, z mašinu młóćena	100 „		—	—	9	20
„ z cypami młóćena	100 „		—	—	9	—
Butra, samodźěł. a z mlok.	1 „		—	—	6	24
Pšeńčna muka, zakońscy wumlěta	100 „		—	—	51	55
Ržana muka, zakońscy wumlěta	100 „		—	—	46	14

Prosata, 225 štuk, jene 70—110 hr.

Za nowu cyrkej we Wotrowje
dale darichu: Njemjenowana z Khrósćanskeje wosady 30 hr.; Njemjenowana z Budyšskeje wosady **100** hr.

Za tute čisło zamołwity: Mikł. Žur, schol.

Ćišć L. A. Donnerhakec knihićišćerńje w Budyšinje (mějićel towarstwo ss. Cyrilla a Methoda).

Jězdny rjad železnicow wot 1. oktobra 1918.

Z Drježdžan do Zhorjelca.

	1-4	D1-3	2-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4		2-4
Z Drježdžan-St.	1222	110	—	532	706	850	855*	1220	122	246	510	537	750	1000	—	1115
„ Drježdžan-N.	1235	134	—	546	720	900	909*	1234	135	259	519	550	805	1014	—	1128
„ Arnsdorfa . .				627	803		946*	108	206	335		630	846	1056	—	1217
„ Biskopic . . .	§			659	829		1015*	134	226	402		701	917	1121	—	1251
„ Zemic				706			1022*	141		409			924		—	1258
„ Žičinka . . .				715			1031*	150		417			933		—	105
„ **Budyšina** . .	151	226	—	729	—	956	1045*	204		431	612		948		—	120
„ Kubšic				740			1057*	214		441			1008		—	
„ Pomorc . . .				748			1105*	222		449			1016		—	
„ Lubija	222		640	809	—	1021	1126*	241		508	636		1036		—	
do Zhorjelca . .	251	307	720	848	—	1045	1206*	319		545	700		1110		—	

§ Ćah za wojakow na dowol a z dowola jenož po potrěbnosći, pućowarjo su připuščeni.
* Jenož dźěławe dny. Wot Drježdžan do Budyšina w oktobru a aprylu też njedźelu a swjate dny.

Ze Zhorjelca do Drježdžan.

	z Biskopic do Arnsdorfa jenož dźěławe dny.	1-4	1-4	2-4	1-4	D 1-3	1-4	3	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3
Ze Zhorjelca . . .		413	338		743	910	1119	150	230		337	432		703	815	852
„ Lubija		452		ze Žitawy wot 642	827	935	1151	306	259			519	ze Žitawy wotj. 545	752	927	91
„ Pomorc		510			843		1208	326						816	950	
„ Kubšic		518			851		1216	334				545		817	952	
„ **Budyšina** . .		531			905	955	1230	409	321			558		833	1021	938
„ Žičinka		546			919		1244	424				612		847	1037	
„ Zemic		559			930		1256	437				624		900	1051	
„ Biskopic	524	614	620	909	941		108	455		334	553	635	803†	913	1108	
„ Arnsdorfa . . .	551	—	643	929	1002		133	541		401	611	659	826†	940	1135	
„ Drježdžan-N. .	633	654	715	1005	1032	1047	204	625	418	434	627	730	852†	1014	1213	1030
do Drježdžan-St. .	643	704	725	1015	1042	1054	214	—	425	444	647	741	902†	1023	1223	1036

† Jenož njedźelu a swjate dny a jenož hač na dalše.

Z Biskopic do Žitawy a wróćo.

Z Biskopic . . . . . do	605	904															
„ Delnjeje Wjazońcy „	548	849															
„ Wjelećina . . . . „	526	827															
„ Šěrachowa . . . . „	512	818															
„ Sohland . . . . „	512	812															
„ Habrachćic . . . „	450	746	1054														
„ Neugersdorfa . . „	443	734	1045														
„ Hornich Oderwitz „	—	706	715	—	148												
do Žitawy . . . . . ze	358	642	658	1259	125												

* Jenož hač na dalše njedźelu a swjate dny.

Wojerecy—Rakecy—Budyšin.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

| z Wósborka (wotj. 530) | | z Wósborka (wot. 950) | z Lubija (wotj. 1208) | z Lubija (wotj. 525) | | | | | | | | | | | | | | | | |

Radwořska Bjesada

změje tutu njedźelu, 29. sept.,
měsačnu zhromadźiznu.

Zhubiła je so kulowata **žołta broša** z jantara (Bernstein) na puću z Njeswačidła, Horu, Łusč (knježi dwór) do Baćonja. Namakař chcył ju za myto wotedać w Donnerhakec knihićišćerni před šulerśk. wrotami 21 w Budyšinje.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Zdaleny wot domizny a swojeje swójby je mój luby mandźelski a starosćiwy nan swojich dźěći

Gustav Herrmann

z Radworja

w Francózskej we wójnje padnył. Njech joho ćěło w cuzej zemi w měrje wotpočuje; dušu padnjenoho pak poručamy pobožnej modlitwje joho přećelow a znatych.

W **Radworju**, w septembru 1918.

Wulcy zrudźena mandźelska
Hańža zwud. Herrmannowa
rodź. **Šwejdźic.**

Docpěwši swoje 71. lěto žiwjeńske a derje přihotowana na puć do wěčnosće zawrje póndźelu rano naša horcolubowana a starosćiwa mać, přichodna mać, wowka a ćeta

wumjeńkařka

Madlena Koklina

swojej woči za časnosć a bu štwórtk ńa wosadnym kěrchowje z konduktom pokhowana.

Za tak pře wšu měru bohaty wopyt na póstywječoru a k-rowu-přewodźenju dźakujemy so nutrnje wšitkim přećelam a znatym, susodam a wjesnjanam, wosebje tež nošerjam, a wuprajamy jenož z tutym swoje horce

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Na 47 lět bywši tu z domom radowaše so kóždy raz na přikhad „Katolskoho Posoła“, a tón njech wozjewja domojwrót swěrneje čitařki do njebjeskoho raja. Ty pak, luba maći, wotpočuj měrnje po starosćach a bědźenjach tutoho swěta.

W **Swinjařni, Drježdźanach, Kukowje, Wachawje** pola Lipska a w **Langenöls** w Ślezskej na dnju pohrjeba, 26. 9. 18.

W mjenje zrudźenych zawostajenych
Jurij Kokla, kubleŕ.

Pjatk připołdnju ½12 zemrje ćiše w Knjezu wobstarana ze ss. sakramentami po dlějšej khorosći w 77. lěće swojoho žiwjenja naša luba mać, přichodna mać, wowka a ćeta

Hana zwud. Měrćinkowa

rodź. Wićazec w Budyšinje
prjedy w Hrubjelčicach.

Pohrjeb budźe póndźelu 30. sept. popołdnju w 3 hodź. wot domu Wettinska droha 26.

W mjenje zrudnych zawostajenych
Mikławš Šuster.

Hdyž smy našu sotru a ćetu

Mariju Rachelec z Łazka

pokhowali, wuprajamy **wutrobny dźak** a **„Zapłać Bóh“** wšitkim, kotřiž su tu lubu zemrětu w jeje khorosći wopytowali, na póstywječorach za nju so modlili a ju k rowu přewodźeli. Wosebity dźak słuša Łazkowskim holcam a klóštrskim knježnam w Marijnej Hwězdźe, kotrež su wjele za nju spěwałe.

Swójbje Rachelec a Wjenkec we Łazku.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, sotry a wowki

Khaty Libšinej

(prjedawšej Pjekařki)

z Różanta

wuprajamy wšitkim, kotřiž su njebóćičku w jeje dołhej khorosći wopytowali a ju na kajkežkuli wašnjo pokojeli, na póstywječorach so za jeje khudu dušu modlili a ju k rowu přewodźeli, naš **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu zemrěteje poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Różenće, Pančicach, Kulowje, Brěžkach** a w **polu** na dnju pohrjeba, 24. 9. 1918.

W mjenje wšěch žarowacych
Michał Šołta.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 40. | **Budyšin, 5. oktobra 1918.** | **Lětnik 56.**

Swjaty Franciskus.

(Pokročowanjo.)

Hody lěta 1223 swjećeše s. Franciskus před wobrazom Jězusowoho naroda we klóštyrku w Rieti-skim dole z wosebitej pobožnosću. To bě spočatk našich „Božich narodow“, kajkež su w cyrkwjach a po domach znate.

Poslednjej lěće swojoho žiwjenja měješe s. Franciskus jara wjele a kruće ćerpjeć; Jězus wuznamjeni joho z bluznami swojich swjatych ranow na wutrobnju, na rukomaj a nohomaj. Wón sam tutu wosebitu hnadu potaješe, tola cyle potajić jeje njemóžeše. Tutón dźiw je wjelestronscy a tak wěsće, tež wot bamžow samych, wobswědčeny, zo nichtó rozomny na nim dwělować njemóže. Jara wobšěrnje wopisał je to wulki cyrkwinski wučeŕ s. Bonaventura. Tola bóle naš swjaty ćerpješe, a mócniši so w nim Duch Boži wopokazowaše. Dokelž bě skoro woslepił a wjacy khodźić njemóžeše, daše so, na wósliku sedžo, wodźić po wsach a po městach a zahorjowaše samo twjerde wutroby k lubosći k Jězusej. Swojim klóštyrskim bratram wón praješe: „Bratŕa, započńmy służić Bohu, swojomu Knjezej; přetož dotal smy mało činili“.

Hdyž bě so smjerć přibližiła, daše sej předčitać kěrluš, kotryž bě sam pěsnił „wo słóncu“, a wón přistaji hišće: „Khwaleny budź tón Knjez dla mojoho bratra,* smjerće ćěła“ atd. Potom požohnowa bratrow a napominaše jich posledni króć. Ze słabym hłosom modleše so psalm 141: „Ze swojim hłosom so wołam ke Knjezej“ a tak přepoda do rukow swojoho Zbóžnika swoju dušu, we swětle a w lubosći překrasnjenu, 4. oktobra 1226. Bamž Hrjehoŕ IX. swojoho swjatoho přećela hižo lěta 1228 swjatoho praji a daše jomu k česći wulkotnu cyrkej natwarić a joho ćěło 1230 tam přenjesć. Dołho bě, dokelž to ze zamysłom potajachu, njeznate, hdźe je městno joho rowa, hakle lěta 1818 so poradźi pod wulkim wołtarjom joho swjate powostanki namakać.

Mnozy jara wustojni, předewšěm s. Bonaventura, su wopisali žiwjenjo, dźiwy a skutki tutoho cyle wosebje wulkoho a wurjadnoho swjatoho. Jedyn z nich, Domaš z Celano-a, wopisuje joho takle: „Swj. Franciskus bě lubozny we wobkhadźenju, z přinarodźenja cuni, při rěčenju dobywaše sej wutroby, we napominanju bě poměrny, wuwjedowaše přikazane dokładnje, bě wobhladny při dawanju rady, wutrajny při skutkowanju, činješe we wšěch wěcach rady k woli, bě wjeselеje mysle, měješe přiwabjace wašnjo čuća, bě rozomnoho ducha, w modlenju wobstajny, we wšěm horliwy, kruty we předewzaću, wutrajny w počinkach, wobstajny w hnadźe, přecy sebi swěrnje jenajki, k wodawanju rady zwólniwy, k hněwanju pomały, swobodny w duchu, z dobrym pomjatkom wobdarjeny, wótrorozomny při překładowanjach, we wuběranju kedźbny, we wšěm jednory, kruty na sebje, miły napřećo druhim, we wšěm překładny. Joho zwonkowny napohlad bě přijomny, wón bě wjesoły po wobliču, miły we swojim wurazu, skerje mały hač wulki po postawje, joho stawy běchu łahodne a skoro bjez mjasa, podołhojte wobličo bě jasne a přećelne, woči čornej a njewulkej, čoło njebě wysoke, nós runy a něžnje wutworjeny, zuby běłe a stajne, hubje a koža bě něžna, šija ćeńka, hłós bě jasny a daloko słyšomny, włosy a broda ćěmna.“

Luby čitarjo! Hdyž kedźbnje a nutrnje čitaš žiwjenjo swjatoho Franciska, je tebi, jako by skhadźace słónco swěćiło do cyrkwje a ze złotymi pruhami překrasnjało joho wobraz, z kotrymž je tam debjene wulke wokno. Wšě rjanosće křesćanskich počinkow, wuzběhnjene nad swět a překrasnjene z pruhami słónca lubosće k Bohu a k bližšomu, rozjasnjuja tebi wóčko ducha a rozwjeseleja ći wutrobu. Dźeje čitaš a bóle zabywaš na wšitko, štož je nizke, zachodne, daloko wot sebje zaćeriš wšitko hrěšne; tež tebi počina so hrěć liwka wutroba, tež twój duch widźi a spóznawa, zo to njeje cyle ničo, štož sy dotal sej tak ważił a lubował, zo je jeno Bóh sam jenički cyle a dospołnje hódny, zo joho lubuješ a prajiš: „O mój Božo a moje wšitko!“

Tute hrónčko bywaše swjatomu Franciskej stajnje bjez přetorhnjenja we wutrobje, na myslach a na jazyku: „O mój Božo a moje wšitko!“

Što je strowota, mocy, rjanosć ćěła, bohatstwo, česće, kkwalba, sława, dary ducha a wšitko, štož ma swět za wulke, pornjo Bohu! Wšitko to zańdźe, hinje, jeno Bóh sam je wěčny, wěčnje rjany, mócny, dobry, lubowanja hódny. Jeno ći, kiž Boha lubuja nade wšitko, z Bohom su zjednoćeni, w lubosći a hnadźe su žiwi a tak woteńdu z tohole swěta — jeno ći su žiwi, rjeni, zbožowni hižo na zemi a wěčnje zbóžni w njebjesach. Jeno Bóh je to kubło, kotrež čista wutroba pyta a lubuje nade wšitko. Tohodla modleše so s. Franciskus wo tajku lubosć z tejle swojej modlitwu:

„Njech, prošu tebje, o Knježe, wohnjowa a słódka móc twojeje lubosće wučišći mojoho ducha wot wšoho, štož je pod njebjom, zo bych ja z lubosće k Twojej lubosći mrěł, kotryž sy z lubosće k mojej lubosći so dostojnił wumrěć. Přez Tebje samoho, Syna Božoho, kotryž z Wótcom a z Duchom swjatym jako jenajki Bóh žiwy je a knježi wot wěčnosće do wěčnosće. Amen!“

Wšědnje pak so wón modleše: „O mój Božo a moje wšitko, što sy Ty, najsłódši Knježe, mój Božo, a što sym ja wačka, Twój służownik? Najswjećiši Knježe, ja chcu Tebje lubować; najsłódši Knježe, ja chcu Tebje lubować! Mój Knježe a Božo, poswjećam Tebi cyłu swoju wutrobu a swoje ćěło a přeju sej najžadosćiwšo, po swojim najlěpšim wjedźenju a wustojenju za Twoju lubosć hišće wjele wjacy činić.“

Cyle přewzaći, cyle wutorhnjeni do druhoho swěta, čitamy žiwjenjo s. Franciska. Činmy tu na zemi z najmjeńša něšto podobnje dobre kaž s. Franciskus, potom budźemy tu na zemi hižo podobnje spokojeni, zbožowni — po smjerći podobnje zbóžni kaž swjaty Franciskus. (Přichodnje skónčenjo.)

* Swj. Franciskus mjenuje smjerć bratra (serbski lěpje wumrjeće = brat).

Wójna.

Na wječornej frónće

traja ćežke wojowanja dale. Wšě pospyty njepřećela, so přełamać, su podarmo byłe. To praji nam cyle jasnje wójnska rozprawa z 2. oktobra:

W Flanderskej, z wobeju bokow Cambrai a w Champagni wotrazychmy my sylne nadběhi njepřećela. Na měrnišich wotrězkach frónty: při St. Quentin, k połnócnomu wječoru wot Reimsa a k wječoru wot Argonnow wzachmy my dźěle do prědka wustupowacych linijow do zadnišich stojnišćow wróćo.

Połnócnje wot Staden wzachmy, njepřećelske nadběhi wotdźeržujo, nětkle 100 jatych. Z wobeju bokow wot Yperna do Roeselare a Menin wjedźacych drohow přimaše njepřećel wospjet podarmo. W Ledegem so njepřećel zahnčzdźi. Při napřećiwnym wustorku wzachmy rańši dźěl wsy zasy wróćo. Połnócnje wot Merin wuznamjeni so sakski res. gren. połk čo. 100; tež pěši połk čo. 132 je při poslednich wojowanjach wulke wěcy dokonjał. Njepřećelske dźělbne nadběhi k połdnju wot La Bassee buchu wotpokazane.

Pjaty dźeń bitwy wo Cambrai skónči so zasy bjeze wšoho wuspěcha za njepřećela. Połnócnje wot Sancourt buchu wósomkróćne njepřećelske nawale wotpokazane. Dale k połdnju přińdźe njepřećel nakhwilnje přez Abancourt a Bantigny a južnje wot Blecourt na Cuvillers doprědka. Naš napřećiwny nadběh ćisny njepřećela přez Abancourt a Bantigny wróćo a wuswobodźi zmužitych würtembergskich wobarari Blecourt-a z wobstupjenja. Při a k połdnju wot Cambrai bu njepřećelski nawal zahaćeny. Rumilly zwosta w njepřećelskej rucy.

Mjez Le Catelet a Oise dźěše naša frónta wot předposlednjeje nocy k ranju nimo St. Quentin do Berthenicourt nad Oise. Přećiwo wotrězkam wot Estrees—Joncourt—Lesdin wuwichu so w běhu dnja krute njepřećelske nadběhi. Z wobeju bokow wot Sequehart wali so njepřećel nutř. Napřećiwny nadběh ćisny joho zasy wróćo. St. Quentin, w kotrymž wčora jenož hišće wobhonjerske wotdźělenja stojachu, bu wot njepřećela wobsadźeny.

K połnócnomu wječoru wot Reimsa wzachmy swojich wojakow wot Vesle do zadnišich stojnišćow. Njepřećel sćěhowaše ze słabymi wotdźělenjemi a stoješe z wječora w liniji Vantelay—Villers Franqeux.

W Champagni wobnowi Francóza swoje zhromadne nadběhi. Dopołdnja měrjachu so

wone přećiwo frónće wot St. Marie á Py hač do Monthois a w běhu dnja přećiwo našim linijam mjez Somme—Py a Aure. Joho nadběhi so njeporadźichu. Městna, hdźež bě so nutř dobył buchu z wjetša w napřećiwnym nadběhu wurjedźene. Wot předposledneje nocy du naše nowe stojnišća z wobeju bokow Aisne wot Monthois přez Challerange, přez lěs wot Autry sewjernje nimo Binarville a přez Argonski lěs do Apremont. Prědkowne wotdźělenja wotpokazachu před tutej fróntu wjacore njepřećelske nadběhi.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kancler hrabja Hertling je swoje zastojnstwo złožił. Kejžor je joho próstwu, zo by wot kanclerstwa wotstupić směł, dopjelnił; 30. septembra je kejžor hrabi Hertlingej sćěhowacu powěsć pósłał:

„Waša Excellenca je mi předstajiła, zo njewidźi wjacy móžnosće na čole knježerstwa zwostać. Ja njemóžu so Wašim winam zawrjec a dyrbju z ćežkej wutrobu Wašoho dalšoho sobudźěła so wzdać. Dźak wótčiny je Wam za wopor, kotryž sće w khutnym času z přewzaćom kanclerstwa přinjesł, a za wopokazane służby wěsty.

Přeju sebi, zo by němski lud skutkownišo dyžli dotal při rozsudźenju wosudow wótčiny sobudźěłał. Tohodla je moja wola, zo bychu mužojo, kotriž su wot dowěry ludu njeseni, w dalokej měrje na prawach a winowatosćach knježerstwa dźělbrali. Prošu Was, zo byšće swoje skutkowanjo skónčił z tym, zo dźěła wjedźeće dale a wote mnje wotmyslene přeměnjenja zrjadujeće, doniž njejsym naslědnika za Was namakał. Wočakuju wot Was namjety w tutej wěcy.“

Wulke hłowne lěhwo, 30. sept. 1918.

Wylem I. R. Dr. hrabja z Hertling.

Hłowna wina, zo Hertling wotstupi, drje bě, zo socialdemokraći jomu sobudźěławosć zapowěchu. Socialdemokracija chce, zo by so tež w našim knježerstwje parlamentariski system zawjedł, to rěka, zo bychu sobustawy knježerstwa, statni sekretarojo abo ministrojo so kóždočasnje z tamnych politiskich stron brali, kotrež parlamentarnu wjetšinu tworja. Centrumska strona za tele zarjadowanjo zahorjena njebě. Na druhej stronje pak njebě zmysła mělo přećiwo přeměnjenju knježerskoko systema so stajeć, dokelž bě wjetšina sejma, swobodomyslni, nacionalliberalni a socialdemokraći so za „parlamentarismus“ rozsudźiła. Kaž so pisa, wuradźowachu politiske strony hnydom po wotstupje hrabje Herlinga wo zhromadnym programje. Přezjednosć je we hłownych wěcach hižo docpěta, tak zo budźe so knježerstwo na tutym podłožku z nowa tworić.

Hrabja Hertling bě hižo 74 lět stary, hdyž kanclerstwo přewza. Politiske wobstojnosće běchu po wotstupjenju kanclera Michaelis so sylnje rozwjezłe. Za joho naslědnika njeběchu wuhlady wabjace, přetož ćežke dźěło čakaše na njoho. Wón měješe rozpadowace politiske strony zasy zjednać a k jednotnomu cyłkej zjednoćić. To je so Hertlingowej wustojnosći wulkotnje poradźiło. Małohdy je jedyn kancler tak přezjedny sejm za sobu měł kaž Hertling w započatku swojoho skutkowanja. Wjetšina, na kotruž so kancler złožowaše, wobstoješe z centruma, swobodomyslnych a socialdemokratow. Lěwe strony sejma pak nochcychu so wjacy spokojić z tym, zo bychu jenož někotři sejmowscy zapósłancy do knježerstwa přewzaći byli, kaž bě to kancler při nastupjenju swojoho zastojnstwa z kejžorskim přizwolenjom zarjadował, ale žadachu dospołny parlamentarismus.

Po kejžorowym wukazu ma so nětko wutworić woprawdźite ludowe knježerstwo. Wotstupowacy kancler je dóstał čestny nadawk, zo by hišće podłožki za nowy system wutworił.

Jako zwonkowne připóznaćo za wulke służby, kotrež je kancler Hertling wótčinje wopokazał, spožči jomu kejžor wysoki rjad Čornoho worjoła.

Po najnowšich powěsćach je **prync Max Badenski za kanclera a pruskoho ministra zwonkownych należnosćow pomjenowany.** Wón budźe sobotu, 5. oktobra popołdnju po 1 hodź. w połnym posedźenju kejžorstwowoho sejma swój program wuwijeć.

Za statneju sekretarow bjez portefeuille staj zapósłancaj Gröber a Scheidemann postajenaj. Statny sekretar znutřkownych należnosćow Wallraf je wo swoje wotpuščenjo prosył. Joho naslědnik budźe centrumski zapósłanc.

Pomjenowanjo wjacorych nižšich statnych sekretarow ludowoho zastupjerstwa so wočakuje.

Wo wuzwolenju wosobow so hišće njeje dojednało. Pruske wobkhadne ministerstwo přewozmje na měsće wotstupowacoho statnoho ministra Sydowa zapósłanca Fischbecka.

— Komisija, kotruž bě prěnja pruska komora, komora knjezow, ze swojeje srjedźizny za wuradźowanjo nowoho pruskoho wólbnoho

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata.

(13. pokračowanjo a skónčenjo.)

Z najwyššimi česćemi wuznamjenjeny, jako doktor theologie, japoštołskoho stoła protonotar romskoho kejžorstwa, hrabja lateranskoho dwora, bamžowy kapłan, krajinow Mišnjanskoho biskopstwa we woběmaj Łužicomaj powšitkowny cyrkwinski administrator, tachant Budyšskeje cyrkwje, kanonikus we Wołomucu (swojim narodnym měsće), tež kanonikus swj. Vita w Prazy w u mrě Leisentritt na Budyšskim tachantstwje po dlějšej khorosći, w kotrejž bě, kaž so podawa, słowa swj. biskopa Měrćina husćišo wospjetował: „Knježe, hdyž mje za swój lud trjebaš, njewotpokažu dźěło, hdyž pak nic, njech so stanje Twoja wola“ 23. novembra 1586, 66 lět 4 měsacy a 5 dnjow stary. Vicky zapisuje joho smjerć z krótkimi ale, kaž přecy, raznymi słowami: „Anno 1586, d. 23. Nov, mortuus est reverendissimus dominus Joannes Leisentritius, decanus Bud., postquam 27 annis praefuisset capitulo, fidei catholicae zelosissimus propugnator, primus administrator ecclesiasticus super utramque Lusatiam, sepultus in ambitu ecclesiae St. Petri ad cornu evangelii post majus altare.“ = „Lěta 1586, 23. nov. je wumrěł najdost. knjez Jan Leisentritt, Budyšski tachant, hdyž bě přez 27 lět kapitul nawjedował, najzahorjeniši wojowař za katolsku wěru, prěni cyrkwinski administrator nad woběmaj Łužicomaj, pohrjebany w cyrkwi swj. Pětra na stronje evangelija za wulkim wołtarjom.“ Rěč při pohrjebje měješe direktor tachantskeje šule Gregorius Rupertus. Rěč so woćišća pola Michała Wolraba w Budyšinje. Wućah z njeje namakaš we Schöttgen, diplom. Nachlese V 306 a d.

Leisentrittowy nadobny karakter, w kotrymž so zahorjenosć za wěru z mudrej politiskej scerpnosću zjednoći, podpjerany přez zwjazki z wosobami najmócnišoho a wužitnoho wliwa, je khwaleny pola katolskich a lutherskich. Rozymješe swój čas a njezapjeraše so njerozomnje přećiwo njomu. Dokelž běchu so wobstojnosće wot časa, zo so tachantstwo założi, cyle přeměniłe, bě hižo 1569 generalny kapitul Budyšskich kanonikow w Laubanje wotměł, na kotrymž so statuty t. r. zakonje kapitula, nowemu časej přiměrjenje přeměnichu a wudospołnichu, kotrež bamžowy zapósłanc 1570 wobkrući. Z joho ducha su postajenja lěta 1583 wušłe, kotrež prawo rjaduja, po kotrymž smědźa katolikojo a lutherscy cyrkej swjatoho Pětra k Božim służbam trjebać, a kotrež we najwažnišich wěcach hišće dźensa płaća, wón je tež pokazał, po kotrych pućach ma tachantstwo za přichod, štož cyrkwinsku politiku nastupa, khodźić. Jomu słuša dźak za to, zo so katolikojo z lutherskimi we Łužicy poměrnje derje znjesu. Jako znamjo joho pobožnosće měješe tachantska cyrkej hač před něšto lětami křižowy wołtař, kotryž bě jej Leisentritt lěta 1562 darił a kotryž hač do kónca swojoho žiwjenja wosebje lubowaše. Před njón chcyše mrějo donjeseny być, štož pak so njesta. W pohrjebnej rěči so wo nim hišće praji: „Jara wulke nam wot njoho podate a zwostajene kubło wuhladamy w tamnej bohatej a nadobnej bibliothecy. Kotre wědomostne polo, kotre wumjełstwo je, kotrohož spisowaćelow w njej njenadeńdźeš, a to jara mnohich a žadnych? Kajka wšelakosć katolskich knihi! W kajkim błyšću so knihi wonkownje pokazuja, w kak (rjanym) rjedźe su zestajane! Z ćežka w Němcach bibliotheku namakaš, kotraž mohła so, hdyž traš tež w ličbje zwjazkow, z tamnej we wšelakosći wědomosćow a wumjełstwow a w nadobnosći spisaćelow a rjanosći knihi runać.“ Tak važne pak, kaž tc wšitko tež je, za Łužicu, haj za cyłu Saksku je najwažniše: Leisentritt bě tón muž, kotryž we najwjetšim straše wot Mišnjanskoho biskopstwa, kotrež mrějo dostojnoho herbu pytaše, z krutej ruku drohe herbstwo swj. Bena zapřimny, za časy najwjetšoho njewjedra swěrnje wukhowa a do našeje wótčiny přinjesenomu swětłu słowa Božoho dospołnje hasnyć njeda, zo by bórzy zasy jasnje wudyriło. Biskopej Brunonej II. a Leisentrittej ma so Budyšske tachantstwo pódla Boha a čěskich kralow za swoje nastaćo dźakować. Njech je mjez łužiskimi duchownymi joho wopomnjećo žohnowane. Tola tež Budyšskomu wustawej při cyrkwi swj. Pětra njesmě so zabyć, zo w času, w kotrymž druhe wulcy sławne wustawy, zabywši na błyšć praweje wěry swojich minjenych dnjow, wot wótcow dóstatu wěru njeswěrnje puščichu, jako njepowalena skała srjedź rozpadankow stoješe. Tajku rolu Leisentritt trjebaše, na kotrejž a z kotrejž móhł tak spomožnje skutkować. Hdyž katolska wěra, wot kotrejež běchu so nječestnje wotwobroćiłe, we herbskich krajach pozdźišo zasy zeskhadźa, maja so za to z najwjetšoho dźěła Budyšskomu tachantstwu dźakować, kotrež so za wukubłanjo katolskich duchownych hižo tehdy staraše, hdyž w Sakskej hišće nichtó na to njemysleše. Smě so tohodla na kóncu tutoho nastawka přećo wuprajić, zo by Budyšskomu wustawej pola cyrkwje s. Pětra a z nim zjednoćenomu tachantstwu runje tak hordozny a zasłužbny přichod wobradźeny był, kaž bě joho zańdźenosć, a zo křiwdy hórkoho njedźaka njeby trjebało ćerpjeć. Tajki njedźak by před stawiznami toho womazał, wot kotrohož wukhadźa. Stawizny Budyšskoho wustawa při cyrkwi swj. Pětra a tachantstwa su čestne wopomnjećo we powšitkownych stawiznach katolskeje cyrkwje.

zakonja wuzwoliła, je po krótkim jednanju 1. okt. so za powšitkowne, rune a direktne wólbne prawo wuprajiła. Wšitke druhe namjety k přeměnjenju wólbnoho prawa buchu wotpokazane, Wolerjo, kotřiž su 40 lět stari, maja po wobzamknjenju komisije hišće jedyn hłós přidóstać. Wobstoji nadźija, zo też druha pruska komora, kotrejež wjetšina je so runomu wólbnomu prawu ze wšej mocu spjećowała, nětko je přiwozmje.

Zapisujće 9. wójnsku požčeńku!

Nowe porta.

Zakoń wo nowych póstownych portach stupi 1. okt. do płaćiwosće. Tu sćěhuje krótki přehlad najnuznišich portow, kotrež so wot 1. okt. za jenotliwe posyłki bjeru.

Dopisnicy (karty).

We wsy abo w měsće	7½ pj.
W Němskej a do Awstriskeje . .	10 pj.
Do wukraja	15 pj.

Listy.

We wsy abo w měsće hač do	20 gr.	10 pj.
We wsy abo w měsće hač do	250 gr.	15 pj.
W Němskej a do Awstriskeje hač do	20 gr.	15 pj.
W Němskej a do Awstriskeje hač do	250 gr.	25 pj.
Do wukraja hač do	20 gr.	25 pj.
za kóžde 20 grammow wjacy		15 pj.

Pjenježne připokazanki.

Připokazanki hač do 5 hr.	płaća 15 pj.
Připokazanki hač do 100 hr.	płaća 25 pj.
Připokazanki hač do 200 hr.	płaća 40 pj.
Připokazanki hač do 400 hr.	płaća 50 pj.
Připokazanki hač do 600 hr.	płaća 60 pj.
Připokazanki hač do 800 hr.	płaća 70 pj.

Telegrammy.

We měsće abo we wsy słowo płaći 6 pj.; telegramm znajmjeńša 45 pj.; w Němskej słowo 8 pj.; telegramm znajmjeńša 65 pj.

Za telefón

bjerje so pjećina dotalneje płaćizny jako přirażka.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Ze skónčenjom tutoho šulskoho semestra woteńdźe wot kat. seminara knjez professor Robert Plewka, zastupjeŕ direktora, zo by so na derje zasłużeny wotpočink podał. 38 lět je wón na spomnjenym wustawje spomožnje skutkował. Wón bě rodźeny wučeŕ, wulkotnje zdźěłany we wědomosćach, muž kruteje wěry a hłubokeje pobožnosće. Saksey wučerjo su z wjetša joho šulerjo byli. 27. septembra zhromadźichu so wučerjo, šulerjo a zastupjerjo tachantskeje kollatury we wupyšenej šulskej sali, zo bychu wotkkadźacomu knjezej professorej za wšě dźěło, wšu lubosć a swěru dźak prajili. Při tutej składnosći rěčachu k. direktor, najdostoj. knjez biskop a „prěni“ šule, kaž też professor Plewka. — Mnohe lěta njech su jomu popřate, strowota a wjesołosć na wječoru žiwjenja.

Z Budyšina. Jan Jenich, wojak w jenym pěšim połku, syn kněžerja Jenicha tudy, bu před krótkim zasy ćežcy ranjeny a to přez granatowe třeski do nohi. Wón wojowaše naposledku nad Sommu. Nětko lěkuje so w lazareće w Maincu. Mjenowany bu hižo dwójcy w bitwach pola Nowy Georgiewsk 1915 ranjeny. 1916 wojowaše nad Sommu, 1917 zasy w Galiciskej a nětko bu zasy ranjeny.

Z Radworja. (Wuznamjenjenjo.) Też tajcy mužowje, kotřiž we wójny njejsu, ale doma zhromadne należnosće spěchuja, dóstanu tu a tam zasłużene připóznaćo. Tak zasłuži sebi knjez cyrkwiny wučeŕ Andricki „čestny kříž za dobrowólne hajenjo derjeměća“, kotrež jomu wokrjesny šulski dohladowaŕ zańdźenu póndźelu swjatočnje přepoda.

Z Radworja. Katolska Bjesada wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej přednošowaše knjez cyrkwiny wučeŕ Andricki wo Janu Bosco, zbudźerju starosće za młodosć. Rěčnik naspomni też podobne nowiše prócowanja w našim kraju, kotrež pak so bohužel wo wěru njestaraja! Bosco załoži zjednoćeństwo „Salesianow“. Wobstoji lědma 50 lět a ma hižo přez 320 wustawow z 5000 sobustawami — je po cyłym swěće rozšěrjene. Přez 80000 pohanow bu tak wukřćenych. Też za žónski splah je so Bosco postarał. Pod mjenom: „Swj. Marija, pomocnica křesćanow“ skutkuje wjacy hač 3000 sotrow w 250 šulach. Haj, samo za wšěch z wonka klóštrow, w swěće přebywacych założi towaŕstwo: „Salesianskich sobudźěłaćerjow“, kotrež hižo přez 300000 sobustawow liči. Zawěrno, za wukubłanjo młodosće so w našich časach sobu najlěpje Don Boscowe wustawy přihodźa. — Zajimawy přednošk sćěhowaše dlějša rozmołwa.

Po zastawcy poda předsyda měsačny rozhlad, wosebje wo najnowšich podawkach we politicy a we wójnje. — Přichodna zhromadźizna je poslednju njedźelu oktobra a to z dypkom w 5 hodźinach.

Z Khrósćic. Kaž zhonichmy, bu Jurij Zarjeńk z Khrósćic, syn Mikławša Zarjeńka, tótki tu, jězdźeŕ pola ćežkeje artilerije, hižo loni za swoju zmužitosć při woženju municije z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny.

Z Worklec. Mikławš Domaška, syn tudomnoho žiwnosćerja Domaški, kotryž we Valkenburgu w Hollandskej studowaše, bu w měsacu juniju na patróliji w Francózskej nad rěku Marne ćežko do pleca ranjeny, tak zo bu jomu cyła kósć rozšćěpjena. Wón lěkuje so w lazareće w Zhorjelcu, hdźež ma wot toho časa surowe bolosće přetrać a je stajnje na khorołožo putany. Hakle 4 njedźele přebywaše we polu a bu dla swojeje zwólniwosće a zmužitosće jara ważeny a lubowany a ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny. Bóh daj jomu wot ćežkeje rany so wustrowić, zo by so bórzy zasy do lubeje domizny wróćić móhł.

Z Kukowa. Při nalětnej offensivje, při wojowanju nad Marnu a naposledku pola Bapaume je so naš wjesnjan Pawoł Lubk, syn dźěłaćerja Pětra Lubka, wuznamjenił a dósta za to železny kříž II. rjadownje.

Z Miłoćic. Z přetorhnjenjom krótkich dowolow přebywa kanoněr Jan Kokla nimale 4 lěta pospochi we wójnje. W tak dołhim času je dosć nazhonił, přetrał a je zmužiće z njepřećelom wojował. Za to bu hižo loni z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny a njedawno dósta k tomu hišće też železny kříž II. rjad. Z wjetša wojowaše na rusko-pólskich bitwišćach.

Bratr Juniperus a joho lubosć.

Z legendow wo swj. Francisku a joho bratrach.

Mjez prěnimi towaršemi swjatoho Franciska wuznamjenješe so přede wšěmi bratr Juniperus. Běše w ponižnosći, sćerpnosći a zacpěwanju sebje a swěta tak wobkručeny, zo wšitke wichory spytowani a tyšnosći, kotrež na njoho so dobywachu, joho zamylić njezamóžachu. Joho sćerpnosć, tak so powědaše, běše tak wurjadna a wobstajna, zo nichtó joho hněwnoho njewohlada, a w sebjezapřěću bě tak pokročił, zo ći, kotřiž joho znutřkownu pócćiwosć njeznajachu, joho za słabuška na rozomje a błazna posudźachu. Hdyž tohodla swjaty Franciskus wo dobrych počinkach swojich towaršow powědaše, khwaleše wo bratru Juniperu, zo přecy praji: „Tón je dobry mjeńši bratr, kotryž je sebje a swět zacpěwajo bratra Junipera dosćahnył.“

Něhdy wopyta bratr Juniperus w St. Mariji Porciunkula ćežcy khoroho bratra a wopraša so joho ze smilnej lubosću, hač njeby jomu z něčim posłužić móhł, hač njeby něčoho sebi pojěść žadał. Khory pak wotmołwi: „Hdy bych takle warjenu swinjacu nohu měł, ta drje by mi zesłodźała.“ Bratr Juniperus jimaše so hnydom tohole słowa a rjekny: „Hnydom ju změjemy, a budu ju po twojej žadosći derje přihotować.“ Potom wza sebi wulki, wótry nóž a khwataše z nim do polow, hdźež so stadło swini paseše. Juniperus da so hnydom za nimi; bórzy radźi so jomu swinjo popadnyć. Klakajo na nim předoby je a wotrěza jomu z wótrym nožom nohu. Wostajiwši tak wobškodźenoho swinjeća wróći so ke khoromu. A zwariwši nohu přinjese khoromu bratrej, kotryž ju z wulkim wokřewjenjom wuži. Bratr Juniperus pak přihladowaše jomu z dźěćowskej radosću, kak to jomu słodźi.

Bórzy pak přiběža wobsedźeŕ stadła wot swojoho pastyrja zhoniwši, kak je swinjo wobškodźene, ke klóštrej halekojo a mjenowaše bratrow rubježnikow, jebakow a podrožnych paduchow, kotřiž su jomu złósćiwje swinjo morili. Tajkeje hary dla wuńdźe swjaty Franciskus z někotrym bratrami k mužej, zamołwješe so pokornje, dokelž wo tym podawku ničo njewědźeše, wotprošowaše a lubješe też dospołne zarunanjo. Muž pak we swojich złobach njepřesta hanić a hrozyć, wospjetowaše přecy zasy, zo je so jomu złósćiwje njeprawda skučiła, a njerodźeše zamołwjenja a lubjenjow bratrow přijimać. Skónčnje wotsali so z hněwom a njewujednany halekojo kaž bě přišoł.

Mjez tym zo sebi bratřa radźić njewědźachu, přińdźe Franciskej hnydom tak na mysle, zo drje je bratr Juniperus ze swojej njerozmyslenej horliwosću cyłu haru zawinył. Tohodla pósła hnydom po njoho a wopraša so joho, hač njeje swinjeću nohu wotrězał. Juniperus pak z wulkej radosću nad dokonjanym skutkom rjekny wjesele: „Haj.“ Potom powědaše žortnje cyłu podawiznu, kak je sebi khory bratr warjenu swinjacu nohu přał, kak je wón sam z Božej pomocu na polu swinjo popadnył, jomu nohu wotrězał a zwariwši ju z njej khoroho wokřewił.

To wšitko zhoniwši zrudźi so swjaty a hłuboko wohańbjeny rjekny: „O bratře Junipero, što sy nam tola do wobćežnosćow zawinył! Přetož muž so cyle z prawdu na nas hněwa a naposledku cyłe město na nas našćuwa! Tohodla poručam tebi pod swěrnej posłušnosću, zo hnydom za mužom poběhneš, so jomu k nohomaj pokoriwši wotprosyš a zarunanjo slubiš, z krótka wšitko, štož móžno, dopjelneš, zo by muž přichodnje ani přičiny njeměł so na nas hněwać a skoržić.“ Nad tajkejle rěču so bratr Juniperus nimo měry dźiwaše, zo móže so něchtó skutka lubosće dla rozhorić; měnješe wšak, zo wšitko časne hódnoty nima, khibali zo by lubosći służiło. Tohodla wotmołwi: „Budź bjez starosće, wótče! hnydom poběhnu za nim a

Z Kamjenca. Njedźelu 6. oktrobra popołdnju w 3 hodź. je w hotelu „Złota hwězda“ zhromadźizna ze strony zwjazka ratarjow. Mjez druhim budźe so tež wo to jednać, kak móžemy słomu z wjetšim wuspěchom k picowanju skotu wutrjebać.

Z Drježdźan. W duchownych kat. wyšnosćach stanu so wšelake přeměnjenja. Knjez vikariatny radźićel a superior při dwórskej cyrkwi Hartmann je za praesesa konsistorija, knjez konsistorialny radźićel a farař Richter za vikariatnoho radźićela, pomjenowany.

⁘

Swobodne zjednoćeństwo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy

měješe srjedu 25. sept. swoju 3. lětušu zhromadźiznu pola Domanic w Radworju.

Předsyda k. kantor Šewčik wotewri zhromadźiznu po znatym wašnju a powita přitomnych, wosebje hosća, knjeza kapłana Kětana, jomu zbožo a Bože žohnowanjo při zastupje do Knjezoweje winicy přeju.

Knjez cyrkw. wučeŕ Andricki přednošowaše „wo žiwjenju a skutkowanju Dom Bosca“. Ważnosć wustawow — oratorijow — tutoho sławnoho paedagogi stej duchowna a swětna wyšnosć připóznałoj. Swjata spowědź, časćiše swj. woprawjenjo a Boża mša su stołpy w salesianskich wustawach. — Za zajimawy přednošk dósta k. Andricki wosebite připóznaćo. K. kantor Šewčik čini přitomnych skedźbnych na „Mitteilungen“ Salesijanow a powěda zajimawe drobnostki ze žiwjenja Dom Bosca. — Předsyda dopomina na zhromadźiznu „Jugenddank“ 27. a 28. 9. w Drježdźanach. Knjezej fararjej Justej je Zjednoćeństwo k 25-lětnomu měšniskomu jubilejej zbožo přało a mały dar přepodało. Za tutón dopokaz lubosće so knjez jubilar pisomnje dźakuje.

Kk. fararjej Mičej a kapłanomaj Waldźe a Bruskej přeje předsyda wjele zboža do nowoho zastojnstwa. Kk. wyšši wučeŕ kantor Symank a wučeŕ Jurij Rener staj pruski wójnski křiž dóstałoj. Njech je jimaj spožčene tute wuznamjenjenjo nosyć „bjez křižika“. —

Literarny fond přewozmje wot nětka zasy k. wyšši wučeŕ Wjerab, kiž je so zbožownje z wójny wróćił.

Knjez kapłan Kětan bu jenohłósnje za sobustawa přiwzaty.

Přichodna zhromadźizna, na kotrejž maja so wólby wotměć, budźe 20. novembra we Khrósćicach.

Sleborny měšniski jubilej w Ralbicach.

„Štóž lubosć syje, lubosć žněje.“ Wěrnosć tohole słowa je wohladał wobkručene, štóž je dorozemił duch, kiž njedźelu 29. sept. po Ralbičanskej wosadźe, wosebje pak w Ralbicach samych, dychaše a skutkowaše. Cyła delanska wosada, z njej tež mnozy z daloka a z blizka, swjećeše swjatočny dźeń, kotryž bě Boža miłosć wosadnomu fararjej, wysokodostojnomu knjezej Janej Justej, dožiwić dała. 24. sept. bě so minyło 25 lět, zo bu mjenowany knjez na měšnika poswjećeny. To bě za njoho dźeń radosće a z dobom dźakownosće napřećiwo Bohu był; při tajkej składnosći pak chcyše tež wosada wuprajić, zo so ze swojim knjezom sobu raduje, a tež wona je z wutroby dźakowna za wšo, štož je jeje pastyŕ za 10 lět jej dał a był. A bě, jako by tež w njebjesach była radosć nad tym, štož cyłu delansku wosadu jimaše. Bóh luby Knjez bě k swjatočnomu dnjej wobradźił miłe słónčne wjedro.

Hižo přez cyły tydźeń běchu wosadni knjezej fararjej w čŕjódach a jenotliwje wuprajeli nutrne zbožopřeća a joho šćedrje a nadobnje wobdarili, kaž šulske dźěći, cyrkwinski wubjerk, wosadne towaŕstwa a druzy; wosebje swjatočnje a zhromadnje to sčinichu njedźelu dopołdnja na Božich służbach a popołdnju we wjesnej grychće. Přećelna mysl a młodostne ruki běchu z wěncami a pletwami wudebiłe faru a Boži dom. Najrjeńšu a woprawdźe wulkotnu girlantu pak běchu jomu pletłe po puću do cyrkwje: žiwe róže, jena za druhej, po kóždym boku z najmjeńša přez 50, tak stojachu tam wosadne knježny a hołćki we wjesołej hódnej pyše swojeje družčeje drasty a dychachu luboznu wóń dźakownosće a lubosće k radosći swojoho knjeza fararja, hdyž wón w 9 hodź. přewodźany wot čŕjódki duchownych bratrow, dale najdostojn. k. praelata Skale jako zastupjerja duchowneje wyšnosće, wot cyrkw. wubjerka, khorhownikow a druhich so do Božoho domu poda, zo by tam swojomu njebjeskomu Knjezej přinjesł wopor Božeje mšě; před nim njeseštaj małej družcy, jubilarowej mótcy, slěbornu krónu a slěborny wěnčk. K wołtarjej přistupiwši zanjese wjeledostojny knjez farař rjany kěrluš „Přińdź Ducho Stworićeljo“, kotryž pobožni kemšerjo — wša cyrkej bě napjelnjena — z juskom zapřimnychu a dospěwachu. Na to nastupi najdostojniši knjez praelat Skala klětku, zo by kemšerjam rozłožił, kak měšnik Bohu wopruje Božu mšu a sebje samoho.

Při sćěhowacej Božej mši assistowachu k. jubilarej wysokodostojni knježa can. direktor J. Nowak z Budyšina, farař B. Hicka z Khrósćic a superior J. Stranc z Lipska; duchowni a družki a druhich kemšerjow syły pak modlachu so z paćerjom a kěrlušom za so a za swojoho pastyrja a duchownoho sobubratra. Po Božich służbach bu k. jubilar zasy swjatočnje na faru dowjedźeny. Tam móžeše potom kóždy wobdźiwać rjane, zdźěla tež jara drohotne dary, kotrež bě k. farař k swojomu swjedźenjej wot wšelakich wosadnych a tež zwonkawosadnych dóstał. Předewšim naspomnić drje so smětoj dwaj daraj: keluch, kotryž běchu duchowni darili, a wumětscy wušiwana stola, dar hnadneje knjenje a konventa klóštra Marijneje Hwězdy.

W 4 hodź. započa so we wjesnej grychće swětny dźěl swjedźenja. Kaž dopołdnja po puću do cyrkwje běchu so před grychtu zasy družki zestupałe, zo by mjez nimi kaž mjez žiwym młódnym płotom knjez jubilar dóšoł do njeje. Cyła sala bě wupjelnjena z hosćemi, hdyž tam k powitanju někotři sobustawy „Lilije“ rjany spěw zanjesechu. Na to přednjese wustojnje k. wučeŕski kandidat Kokert z Łazka baseń, w kotrejž sławješe hódnosć měšnistwa. K. bohosłowc Nowak-Wotrowski bě ju basnił. Ze słowami, nadobnych mysli połnymi, rozłoži knjez cyrkw. wučeŕ kantor Šewčik wotpohlad zhromadźizny a přepoda nětko po tym knjezej jubilarej rjany pjenjez, kotryž bě wosada jako wuraz swojeje lubosće a dźakownosće ke składnosći swjedźenja swojoho fararja za nowe zwony składowała (2155 hr.). Na to poŕča wysokodostojny knjez can. direktor Nowak w dlějšej rěči ke zhromadźenym. Wušedši wot swědomitosće, z kotrejž k. jubilar swojej wosadźe we spowědnym stole służi a tak zwjazk lubosće mjez sobu a swojim stadłom wjaza, rozłoži ważnosć a wujednam joho. Kajkeje přičiny dalšoho rozhorjenja dla by tež měł, hdyž je tola z wěcu, kotraž bóle Bohu dyžli jomu słuša, tajkile rjany skutk lubosće dokonjany?“

Tuž dha běžeše bratr Juniperus za rozhněwanym mužom a dosćahnywši joho powědaše jomu z tajkej žortniwej horliwosću cyły podawk, kaž by jomu wulku służbu wopokazał, kotrejež dla by sebi po prawym myta zasłužił! Nad tym rozhori so muž hišće bóle, wumjeta jomu zamylenomu błaznej a špatnomu človjekej. Nad tym njemóžeše so bratr Juniperus dodźiwać, hačrunjež bychu joho njećesće hewak jenož radowałe. Měnjo, zo muž joho podawiznje dorozemił njeje, kotraž měła jomu tola bóle wjeselo dyžli mjerzanjo činić, wospjetowaše ju z nowa, wobjimaše a napominaše joho, zo by so tola nad rjenje poradźenym skutkom lubosće sobuwjeselił. Tajkale jednora mysl přewiny skónčnje mužowu twjerdu mysl. Spominajo toho, zo je lubosć jomu škodu zawinyła, wobžarowaše bratrej Juniperej a druhim bratram zwumjetane hanjenja a wuznawaše so skupoho, za Bože dobroty njedźakownoho človjeka. Skónčnje da swinjo zarězać a rjenje wopjećene pósła je bratram jako zarunanjo za wšitke skřiwdźenja.

Swjaty Franciskus pak, hdyžkuli na tule jednoru mysl a sćerpnosć bratra Junipera spominaše, powědaše swojim towaršam: „Moji bratŕa, moji bratŕa, o zo bych tola tajkichle jaworcow měł cyły lěs!“ (Juniperus, italski Ginepro, rěka jaworc.)

Bratr Juniperus měješe tajku lubosć napřećo khudym, zo, hdyžkuli špatnje zwoblekanoho khudoho zetka, hnydom kapucu abo druhi dźěl swojoho habita wotpró a khudomu dari. Tohodla zakaza jomu kwardijan, zo by ani cyłoho habita ani tež najmjeńšoho dźěla swojeje drasty njedarił. Hdyž potom Juniperus něhdy khudoho zetka, kiž sebi jałmožnu prošeše, rjekny jomu z miłosću hnuty: „Mój luby přećelo, nimam čohož bych tebi daril, khiba swój habit, ale tež tón njesměm tebi dać, dokelž posłušnosć mi wobara. Tola zechceš-li mje nadpadnyć a mi jón rubić, wobarać so ja njebudu.“ Tu skhrobli so khudy a wusłéka bratra habit, potom joho wusłékanoho wostajiwši, woteńdźe w swoju stronu. Juniperus wróći so wuslékany do klóštra a powědaše: „Muž je mje nadpadnył a mi habit rubił.“

Ze smilnosće napřećo khudym njelutowaše bratr Juniperus ani habita ani tež knihi abo wołtaŕneje pychi ani płašćow swojich bratrow. Hdyž tohodla khudźi k bratrej Juniperej jałmožnu prosyć přikhadźachu, khowachu wšitcy druzy wšitko, štož sebi dźeržeć chcychu, zo tola njeby bratrej Juniperej na woči přišło.

Něhdy Boži dźeń po wobjedźe dowěri jomu zwónk rjenje wupyšeny wołtaŕ cyrkwje w Assisi strażować. Bratr poklakny so před wołtarjom a rozpominaše pobožnje Jězusowy khudy narod. Tu přińdźe khuda žona jałmožnu prosyć. „Pój“, rjekny ji bratr, „chcu hladać, hač na krasnje wupyšenym wołtarju ničo za tebje njenamakamoj!“ Wołtaŕ pak běše z drohotnym rubom wodźety, kotromuž slěborne zwónčki kromy debjachu. Hdyž bratr Juniperus sebi wołtaŕnu pychu ze wšěch stronow wobhladowaše, zetkaštej joho woči tež slěborne zwónčki. „Te tu tola cyle podarmo wisaja“, měnješe a hnydom wza nóž a zwotrěza wšitke zwónčki a dari je khudej. Mjez tym bě zwónk doma z khwatkom powobjedował a přiběža zasy do cyrkwje, a dokelž bratra Juniperowe wašnjo znaješe, běše hižo w straše, zo móhło so z wołtarja něšto zhubić. Z krótkim pohladnjenjom po wołtarju też to pytny, zo je drohotny rub swoje zwónčki zhubił, a wustróžany a wšón zamyleny so bratra wopraša: „Što sy tola ze slěbornymi zwónčkami činił?“ „Njerozhorjej so tych slěbornych zwónčkow dla, sym je khudej žonje darił. Ji budźa zwónčki jara rjenje zwonić, tu pak służachu tola jenož za prózdnu pychu!“

dobrotu swjateje spowědže za duchowne a socialne žiwjenjo. Z wulkej napjatosću słuchachu přitomni joho nadobnym słowam.* Po rěči zanjesechu hižo prjedy naspomnjeni spěwarjo, nawjedowani wot knjeza wučerja Hajny-Konječanskoho, hišće něšto druhich rjanych spěwow; knježna Marta Šewčikec pak přednjese krasnu baseń, wot knježny Kubašec, Khrósćanskeje wučeŕki basnjenu a přepoda jara rjanu drasćičku za woprawjeński keluch.**

Skónčnje podźakowa so knjez jubilar, hnuty wot tak mnoheje dóstateje lubosće a něžnoho česćowanja, za wšo poskićene, zdobom lubjo wosadźe dalšu swěru a dźěławosć a prošo wo dalšu dowěru a posłušnosć. Hdyž bě Bože słónčko za Łaskowskim lěskom so skhowało, bě też po zjawnym swjedźenju.

* Mamy rěč za rozpominanjo do Posoła přilubjenu. Přisp. red.

** Rjanu baseń přichodnje w Posole wočišćimy.

Różowcowy (rózarijowy) wotpusk
druhu njedźelu oktobra.

Kajki wotpusk so hdźe na swjedźenju swjatoho różowca dobyć hodźi, smy tydźenja pisali. Tohodla nastawa dźensa prašenjo: kak stoji z wotpuskom druhu njedźelu oktobra? — Też tu je zasy rozdźěl mjez różowcowymi a druhimi cyrkwjemi!

I. Što žada so k dobyću wotpuska we różowcowych cyrkwjach (w Radworju abo Kulowje)? — 1. Tam žada so, zo ss. sakramenty dóstanješ (hdźež chceš) a zo wotpuskne paćerje wuspěwaš (w różowcowej cyrkwi), dale ničo. — 2. Tutón wotpusk móža też tajcy dobyć, kotřiž su hižo na swjedźenju swjatoho różowca wotpusk dobyli, dokelž je to druhi wotpusk, hač tehdom.

II. Što maš w druhich cyrkwjach k dobyću wotpuska činić? — 1. Tam su wumĕnjenja samsne, kaž na swjatoho rózarija, t. r. dyrbiš wósom dnjow dołho (wot prĕnjeje njedźele oktobra hač do druheje njedźele sobu) kóždy dźeń różowc (rózarije) wuspěwać. Štóž tutón różowc spěwał njeje, njemóže žanoho wotpuska dobyć. — 2. Tutón wotpusk hodźi so jenož jedyn króć dobyć. Tohodla jón tajcy, kotřiž su jón hižo prĕnju njedźelu dobyli, druhu njedźelu hišće jónu dobyć njemóža. Ći pak, kotřiž su prĕnju njedźelu we różowcowej cyrkwi na wotpusku byli, móža nětko (jeli su přez cyły tydźeń różowc spěwali) też doma hišće tutón wotpusk dobyć, dokelž je to druhi wotpusk, hač w różowcowych cyrkwjach.

Słowčko wo tobaku.

Přećeljo kurjenja hladaja do ćĕmnoho přichoda, nic jenož pola nas, ale też w druhich krajach. „Kurić trubku tobaka, to je wulka dobrota“, tak je nĕkotryžkuli přećel tobaka z najhłubšej přeswědčenosću spěwał a při tym z widźomnej spokojnosću swoju trubku pachał.

Też do tutoho wjesela je hruba wójna nětk zapřimnyła; wona je nam přinjesła wulki njedostatk na tobaku, a tón, kotryž tu hišće je, je bojaznje podróžiła.

Z wotkel je tobak přišoł k nam a kak je so tobakowa industrija wuwiła, wo tym budź tu z krótka słowčko prajene.

Hdyž Kolumbus, pytajo ze swojimi łódźemi Ameriku, na kupu Guanahani dóńdźe, spózna wón, kak jeje wobydlerjo łopjena wěsteje rostliny kurjachu, zo bychu kuntwory, Mosquitos mjenowane, wotehnawali. Tu njeslužeše kurjenjo potajkim jeničcy wužiwanju, ale też praktiskim zaměram. Pozdźišo pak bu tobak srědk wužiwanja, podobnje kaž kofej, kotryž so z dawna w Abessynskej, we rańšej Africy, wot ludźi piješe, zo bychu sebi při nócnym modlenju spar wotehnali. Kurjenjo je so do Europy přez łódźnikow zawjedło, kotřiž tobak z cuzych krajow sobu přiwjezechu. W Němskej je třicyćilětna wójna dymcy k swojomu prawu dopomhała. W Nižozemskej nastachu te dołhe gypsowe dymki, kotrež so też we znatym kurjerskim kollegiju krala Bjedricha Wylema I. trjebachu. 1693 wunamaka wěsty Vilarius trubku z dołhej rowu a wotlećom.

Kurjenjo zakazowaše z woprědka stat kaž też cyrkej jara kruće, štož my dźensa prawje njerozemimy. W Persiskej buchu kurjerjo ze smjerću khostani, abo wotrĕzachu jim znajmjeńša nosy. Samo w Turkowskej, hdźež tola wšo pacha, bě kurjenjo pod sultanom Muradom IV. zakazane. W Jendźelskej zasudźichu wěstoho Raghliffa, kiž bě tam tobak zawjedł, k smjerći a arcybiskopej w Sevilla, kotryž sebi rad tam a sem dymku zažehli, hrožachu z wotsadźenjom, jeli tutón njepočink njewotpołoži.

Po času pak so też wyšnosće z kurjenjom wujednachu. W běhu lět je so potom mócna tobakowa industrija wutworiła, kotraž skoro cyły swět wobjima.

Kak wjele tobaka so we jenotliwych krajach přetrjeba, to pokazuje nam sćĕhowacy krótki přehlad. Po hłowach je so před wójnu w sewjernej Americy 3.5 kg, w Hollandskej 2.5, w Belgiskej 2·4, w Swicy 2.3, w Němskej a Awstriskej 1.5, we Šwedskej 1.2, we Francózskej 0.8, w Italskej 0.75, w Jendźelskej 0.7, w Ruskej 0,2 kg přetrjebało.

Zo je so skoro cyły swět na kurjenjo zwučił, to zwisuje z tym, zo tobak na človjeka wšelakorje skutkuje. Mnozy rad kurja, dokelž to jich słód spokoja. Dale praji so wo tobaku, zo wón človjeske čuwy wožiwja a wočerstwja. Někotryžkuli, kiž dyrbi duchownje dźĕłać, trjeba cigaru abo cigarettu skoro jako lĕkarstwo. Tak je so też někotromužkuli redaktorej Posoła wjedło, kaž smy z jich skórźbow spóznać móhli. Hdyž rĕkaše „Posoł“ pisać a duch prawje dźĕłać njechaše, tu je cigara jara spomožnje skutkowała. Hdyž so trubka žehleše a módre mróčałki z waha postupowachu k wyšinam, tu zestupowachu z wyššich sferow myslički w bohatej měrje a płódne ideje. Też pokojacy wliw ma kurjenjo z khwilemi. Bismarck sam wopisuje nam z wulkim spodobanjom, kak móže při diplomatiskich jednanjach dobra cigarra k tomu přinošować, zo so należnosće měrnje a pokojnje wuradźuja. Potrĕbnosć kurić začuwa človjek potom wosebje sylnje, hdyž je derje pojĕdł. Kurjenjo pomha tu k spěšnomu přecyrowanju. Wosebiteje ważnosće pak je kurjenjo nabyło w našich dnjach, dokelž móže začuće hłodu trošku podusyć. Tónle sćĕhwk kurjenja drje je němskej tobakowej industriji k wulkomu, ale traš też strašnomu kćĕwej dopomhał. Před wójnu je so pola nas lětnje 8 milliardow cigarow zhotowiło a přetrjebało. Hižo w lĕće 1916 pak zlĕze ličba hižo na 12 milliardow. Mjez wojakami nakazachu so mnozy, kotřiž sebi prjedy njebĕchu na cigarru zwěrili, njelubych sćĕhwkow so bojo, ke kurjenju.

K powšitkownej zrudobje kurjerjow pak je tobak w našich dnjach dale a žadniši; haj praja, zo pomałku cyle wuńdźe.

Hdźe na swĕće nětko tobak plahuja? Hdyž hladamy na kartu, kotraž nam rozšĕrjenjo tobakoweje rostliny pokazuje, mamy začišć, zo tobaka dyrbjało dosć a nadosć być. Tobak přikhadźa z Ameriki. My rozeznawamy tři družiny: wšĕdny tobak, wulki łopjenaty tobak a burski tobak. W nowym swĕće namakaš tobak wot 40. stupnja sewjerneje hač do 40. južneje šĕrje. Z Ameriki je so wón też do Europy přesydlił. Najlĕpje radźi pak so tobak w ćopłych krajach. Najkhmańši tobak płodźa Cuba, Portorico, Domingo, Virginija, Brasilska, Philippiny, Turkowska, a Wuherska. Němska plahuje pilnje tobak w Pfalcy.

Před wójnu je Němska lětnje nĕhdźe 100000 tunow tobaka z wukraja dowožowała. Sama wupłodźi wona traš 33000 tunow. Štož Awstriska naplahowa — traš lětnje 63000 tunow — přetrjeba wona sama. Tak dyrbjachu so tři štwórćiny wšoho potrjeba z cuzych, zamórskich krajow dowožować. K zhotowjenju cigarow je so němski tobak jenož z dźĕła trjebał. Zwjeršne kryjace łopjeno bě zwjetša lĕpši cuzy tobak, pjelnjenjo wobstoješe často z domjacoho. Kraj, kotryž nas dotal hišće trochu z tobakom zastara, bě Hollandska. Přez Hollandsku dóstawachmy my amerikanski a indiski tobak. Dokelž pak po něčim so hobrske płaćizny žadachu, zakaza němske knježerstwo wšitkón dowoz. Jenož 8 měsacow je

---

Tole zhoniwši rozhněwa so zwónk a to ćim bóle, dokelž po cyłej cyrkwi žony njenadeńdźe, zo by jej zwónčki zasy wotehnał. Tohodla wza wołtarny rub a běžeše z nim k rjadnomu generalej Janej Parensej na bratra Junipera skorźić, zo je drohi wołtarny rub slĕborneje wozdoby wurubił. General wšak jomu wotmołwi: „Wina njeje bratr Juniperus, ale twój njerozom, z kotrymž sy jomu wołtař stražować dowĕrił. Wšak tola wašnjo bratra Junipera znaješ! Dźiwam so jenož, zo njeje so hišće wjacy z wołtarja zhubiło. Tola chcu joho hódnje poswarjeć.“ Po nyšporje zwoła general wšitkich bratrow do kapitla a porokowaše bratrej Juniperej přede wšĕmi slĕbornych zwónčkow dla; dokelž pak so porokuje dale a bóle rozhori, a z wjetšej mocu rĕčeše, bĕše skónčnje trochu dybawy.

Bratr Juniperus přijimaše wšitke poroki a swary z nutrnej radosću, zo je přede wšĕmi pokorjeny; to pak bĕše jomu z wutroby žel, zo je general při tym zdybawił. Z myslemi slĕdźeše za nĕkajkim srědkom pře to, potom dźĕše do blizkoho města k znatej žonje a prošeše ju, zo by jomu wulku šklu wusmuža zwariła a nadobnje z butru začiniła. Hižo pozdźe w nocy wróći so ze šklu wusmuža do klóštra zaswĕći sebi swĕčku a dźĕše so do generaloweje komorki kłapać. Hdyž general wotewri a bratra wuhlada, rjekny: „Što sebi přeješ tak pozdźe?“ Juniperus wotmołwi z ćichim posmĕwkom: „Bratře, hdyž mi we kapitlu zdobnje porokowaše, pytnych, zo sy trochu zdybawił. Sym tebi pře to dobry srědk přihotować dał, wusmuž derje z butru začinjeny. Jěz nětko! Budźeš widźeć, zo budźe tebi strowy.“ General pak njerodźeše wusmuža a kazaše bratrej, zo by so z nim wotsalił. Bratr Juniperus wšak njepřesta joho nućić, zo by tola strowoho wusmuža pojĕdł. Pře tajkele nućenjo pohněwa so skónčnje general a rjekny wobožnje: „Dźi mi, wosole! Měniš, zo budu hišće jěść tak pozdźe?“

Hdyž dha general najebać wšĕ próstwy jěść njerodźeše, měnješe bratr Juniperus: „Bratře, hdyž dha woprawdźe wusmuž njerodźiš, podźerž mi znajmjeńša swĕčku, zo bych ja pojĕdł. Škoda Božoho dara, hdy by so wostajił.“ Z tajkej jednorej myslu a lubosću hnuty rjekny general, hewak dobry a bohabojazny: „Bratře, hdyž dha chceš, pojĕzmoj wusmuža wobaj hromadźe!“ A tuž jĕdźeštaj wobaj. Bóle, dyžli ta jĕdź, wokřewi jeju pobožna mysi, z kotrejž pózdnju wječeŕ přewodźeštaj.

Radlubin.

tuta zakaznja wobstała. Płaćizny pak njespadnychu, ale lčzechu hišće horje. Wina nad tym je wulki njedostak na tobaku. Tutón njedostatk rosćeše dźeń a bóle, dokelž bu mórske wikowanske łódźnistwo dale a bóle zamjezowane. „Ententa“ je, kaž je powšitkownje znate, wulki dźěl hollandskich łódźi za swoje potrěbnosće sebi požčiła. Tomu krajikej pobrachuja nětko łódże a tak so dowoz tobaka haći. W Hollandskej samej, hdźež prjedy so wjele, rad a tunjo kurješe, skorža nětko, zo je tobak žadny. Tuž so njemóžemy dźiwać, zo z Hollandskeje njemóžemy wjacy wukrajny tobak dóstać. Naše tobakowe składy prózdnja so hladajcy. Bychmy-li kolonije měli, ke kotrymž bychmy měli přistupa, by traš nam spomhane było. Afrika so we swojich srjedźnych dźělach jara derje za plahowanjo tobaka přihodźi. Tu su pospyty hižo rjane wuspěchi přinjesłe.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1131. Jakub Cyž z **Łuha**; 1132. Mikławš Matka ze **Sernjan**; 1133. Marija Pjechowa z **Koslowa**; 1134. Mich. Šuster z **Budyšina**; 1135.—1137. z **Worklec**: hrod. kapł. Józef Papež, Mikł. Kocor, Marija Šołćina; 1138. Józef Axmannn z **Khróšćic**; 1139. Marija Eiseltowa z **Lejna**; 1140. Michał Bulank z **Jasenćy**.

Nierth & Förster

Dalokoreč̆čak 589 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Fotografuju *swójby, kwasy a zhromadnych a jenotliwych ludźi. Rukuju za nanajlěpše wuwjedźenjo bjez winy k porokej. Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodź. puća činić měł.*

Alwin Poldrack w Hodźiju (Göda)

Fotowy wustaw. *pola Budyšina.*

Dalokoreč̆čak w Žič̆eńku 42.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

Knižka hodźi so wosebje za **dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:

jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Lisćo sadowych štomow

wišnjow, jabłučinow, kruškowinow, lipow a kastanijow,

kotrež

je zrawoty abo mróza dla ze štomow

spadało, kupuje

so po dobrych płaćiznach we najwjetšich kopicach, po družinach dźělene, čisće zwubjerane a wusušene.

Też łopješka różowych kćeni so bjeru.

Přijimanjo a nawjedowanjo za Pančicy a wokolnosć wobstara

k. wučeŕ Jurij Słodeńk.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeŕnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeco na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Hdyž smy našu lubu mać

Hanu zwjd. Měrćinkowu

k poslednjomu wotpočinkej pokhowali, wuprajamy wšitkim přiwuznym a znatym za přewodźenjo k rowu kaž też za rjanu wěncowu pychu

naš najwutrobniši dźak.

Zrudźeni zawostajeni:

swójbje Šustrec a Měrćinkec.

Njenadźicy dóstachmy hłubokozrudźacu powěsć, zo je naš wutrobnje lubowany dobry syn a bratr, swak, wuj a wnuk

dźesatnik

Jurij Hórbank

mějićel železnoho křiža II. rjadownje

po ćežkim zranjenju, wobstarany ze swjatymi sakramentami, w jenym pólnym lazareće ćiše wusnył.

W **Budyšinje**, **Wotrowje**, w **zajeću** a w **polu**, 28. septembra 1918.

We hłubokej zrudobje

Jan Hórbank a **mandźelska** rodź. **Gudźic**

bratr a sotře a přiwuzni.

Dźak.

Wšěm, kiž su našu lubu mać, wowku, swakowu a ćetu

Madlenu zwjd. Libšowu

z Haslowa

rodźenu Donatec z Čěškec,

w jeje khorosći wopytali a jeje ćěło tak bohaće k rowu přewodźeli, wuprajamy **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Radworju**, w **Haslowje**, w **Budyšinje** a w **Lipsku.**

Zrudni zawostajeni.

Čišć knihićišćeŕuje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 41. | Budyšin, 12. oktobra 1918. | Lětnik 56.

Swjaty Franciskus.

(Skónčenjo.)

Šěroko a daloko so jara mnozy zahorichu za swjatoho Franciska, joho sćěhować a jomu so přizamknyć chcychu so też tajcy, kotřiž běchu zadźerženi, do klóštra zastupić, dokelž mějachu we swěće ważne winowatosće dopjelnjeć jako mandźelscy, zastojnicy abo we wšelakorych druhich službach. Zo bychu też ći so móhli wobdźělić, założi wón tak mjenowany třeći rjad pokuty a zestaja reglu abo prawidła. Po nich mějachu ći, kiž njemóžachu do klóštra zastupić, we swěće žiwi być; z tym so přizamkuja hižo mjenowanymaj rjadomaj a maja podźěl na wšěch jeju zasłužbach. Bamž Honorius III. tutu reglu wobkrući, Leo XIII. ju lěta 1884 wobstojenjam nowoho časa přisprawni a z nowa wobkrući. Wulcy swjeći a wulke swjate su po tutej regli žiwi byli a tak ze swojim žiwjenjom, ze swojimi počinkami a skutkami najlěpje wobswědčili, kak prawje su tute prawidła zestajane a kak spomožnje na człowjeka skutkuja, joho dale a bóle we wšěch křesćanskich počinkach wudokonjuja a k časnomu zbožu a k wěčnej zbóžnosći nawjeduja. Wězo dyrbi kóždy, štož do třećoho rjada zastupi, měć dobru wolu a so wšědnje zasy wobnowjeć w duchu swj. Franciska a po možnosći wšitko wobkedźbować a činić, štož sej regla žada. Cyle nadrobnje so tule wo njej pisać njehodźi, pokazujemy tu jeno na někotre najważniše dypki.

Novicijat traje lěto, potom hakle so novica přijima do rjadu. Skapulěr a powjaz (cingulum) ma so hižo w novicijaće nosyć. Drasta wostawa drje swětna, ale rjadnik ma so zdalować wšoho pychařstwa, ma so drje přistojnje, ale po možnosći jednorje drasćić; swětnych wjeselow so zdalować, z jednorymi jědźemi so spokojeć, dźeń před swjedźenjom swj. Franciska a Njewoblakowanoho Podjeća swj. Marije so kruće posćić, k swjatymaj sakramentomaj pokuty a wołtarja znajmjeńša měsačnje přistupować. Kóždy dźeń ma dwanaće króć Wótče naš a „česć budź Wótcej“ so modlić. Swojoho bližšoho maja rjadnicy swěru lubować, wosebje sobustawy rjadu, a so prócować rozkory a njepřećelstwa wujednawać. Přisahow, kotrež nuzne njejsu, wopačnych a njepřistojnych rěcow maja so rjadnicy na kedźbu brać, khudych podpjerować, khorych wopytować a wothladować. Štóž pak to abo druhe z tutych předpisow njeje wobkedźbował, njeje z tym žanoho hrěcha wobešoł, jeli to hižo hewak njesłuša pod kaznju Božu abo swjateje cyrkwje. Jara mnohe dospołne a njedospołne wotpuski, podźěl na dobrych skutkach, hnadach a zasłužbach wšěch rjadow swjatoho Franciska su njewurjekniće wulke myto kóždomu, štóž so swěru z lubosće k Bohu prócuje, reglu wobkedźbować. Rjadnicy, kotrež su swědomiće po regli žiwi, skutkuja też spomožnje na druhich a za druhich z přikładom, ze słowom a z modlitwu. „Přikłady ćahnu, słowa pohnuwaju.“ „Swětło dyrbi so na swěčnik stajić, zo by wšěm swěćiło, kiž su we domje.“ Tak nas napomina Jězus. Swj. Franciskus wza něhdy jenoho ze swojich bratrow a rjekny: „Pójmój do města prědować.“ Dźěštaj, přińdźeštaj zasy dom do klóštra, ale po cyłym puću ani słowa prajiłoj njeběštaj. Bratr so nětko swj. Franciska wopraša: „Ale wótče Francisko, mój smój tola prědować chcyłoj, hdźe dha nětko smój prědowałoj?“ A Franciskus wotmołwi: „Mój smój prědowałoj, hdyž smój ćiše a ponižnje po měsće šłoj. Naju dobry přikład bě prědowanjo.“ Tak dyrbi też kóždy křesćan, wosebje pak dobry rjadnik činić. Wjacy a rjeńšich přikładow ma dźěćo, młodosć před wočomaj a snadnišo wuknje dobre činić a złoho so wostajić. Ćichi, ponižny w Bohu skhowany, stajnje jenak cuni, lubosćiwy człowjek je wulki prědar w domje, we swójbje, we wosadźe. „Cunje słowo łama hněw“, s. pismo praji: słowo dobroho człowjeka, wo kotrymž smy přeswědčeni, zo z nami derje měni, kiž je nam jeno dobry přikład dawał, płaći jara wjele. A k tomu hišće modlitwa za druhich. Ćisćiša wutroba, čisćiši zamysł a mócniša je modlitwa. Druhdy so dźiwamy, zo je so hrěšnik nakazał, khory stanył, njepřećel zjednał — modlitwa nam cyle njeznatoho „sprawnoho“ je to wuskutkowała. A tajkich „sprawnych“ dobrych je jara mnoho też w třećim rjedźe.

Wězo njejsu wšitcy, kiž su sobustawy třećoho rjadu, jenak dobri, ale w kotrej swójbje a byrnjež lěpša była, su wšě dźěći jenak dobre! Człowjeska słabosć wostanje přecy a njehodźi so cyle přewinyć. Też słónco so druhdy khowa za mróčelu, ale swěći dale a za khwilu so zasy pokaza. Cyłe žiwjenjo a skutkowanjo swj. Franciska hišće dźensa podobnje jasnje swěći, hrěje a zahorja kaž słónco w naleću. Wšitcy, kiž joho přikład sćěhuja, skutkuja też podobnje, kaž wón sam. Wjele wulkich muži mamy ale mało wulkich człowjekow a hišće mjenje wulkich křesćanow. „Najprjedy człowjek, potom křesćan a tak dospołny człowjek.“ Tak pisaše sławny biskop Zwerger a wuda z tym napismom cyłu knihi. A runje třeći rjad so prócuje, zo by człowjeka nawjedował, kak ma so dźeń a bóle, dźeń a snadnišo zminyć wšoho, štož człowjeka wohidźa, a na druhej stronje dźeń a horliwišo a snadnišo činić wšitko, štož człowjeka debi, spodobnoho čini Bohu a luboho a wužitnoho bližšomu. Herbski hrěch je zwohidźił rjany wobraz a podobnosć Božu we człowjeku, prawy křesćan a wosebje dobry rjadnik ma so prócować, zo by tutón něhdy tak krasny wobraz zasy wučisćił wot hrěchow a jich woblakowanjow, debił zasy z barbami počinkow khudobnoho, ponižnoho, pobožnoho, pócćiwoho žiwjenja.

Njech też mjez Serbami duch swjatoho Franciska, duch praweje lubosće k ponižnomu, khudobnomu, spokojnomu žiwjenju dźeń a wjacy mocow nabywa, z tym też do domow, do swójbow a wosadow přińdźe wjele žohnowanja Božoho, měra, pokoja a časnoho a wěčnoho zboža.

jl.

Wójna.

Na zapadnych frontach

traja surowe wojowanja bjez přetorhnjenja dale. Njeje k wuprajenju, kajke rjekowstwo so tu na woběmaj stronomaj kóždy dźeń, haj kóždu hodźinu pokazuje. Njewustawajcy nadběhuje njepřećel pod ćežkimi woporami, a bjez kabłanja dźerža naši přećiwo njesměrnej přemocy swoje stojnišća. Jenož po kročałkach cofaja, hdźež su nuzowani a bjeru z nowymi wustorkami zhubjene stojnišća zasy. Štož njepřećel w skoro přezčłowjeskich napinanjach wob dźeń dobywa, je tak mało, zo na žane přełamanjo němskeje frónty myslić njemóže. Cambray su naši njepřećelej po dosć dołhim wobaranju srjedu přewostajić dyrbjeli.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Nowy kejžorstwowy kancler, prync Max Badenski, je rodźeny lěta 1867 jako syn badenskoho prynca Wilhelma a joho mandźelskeje Marije, pryncesny Leuchtenbergskeje; joho nan wumrě 1897, a prync Max je tohodla nastupnik badenskoho wulkowójwody. Joho mandźelska Marija Luisa je dźowka wójwody Kumberlandskoho a sotra wójwody Braunschweigskoho.

Je prěni króć, zo bu kancler z knježeŕstwowoho rodu wzaty. To mohło ćim bóle napadnyć, dokelž so z dobom naše cyłe knježeŕstwo na demokratisku stronu přeměnja. Parlamentarismus pola nas zastupuje, kaž jón w Jendźelskej, Italskej atd. znajemy. Dotal wobsadźeše kejžor samostatnje kanclera a druhich najwyššich zastojnikow w kejžorstwje. Nětko a we wšěm přichodźe rěči sejm też do toho rozrisowace słowo. Je to historiski wokomik. W mnohich statach su k parlamentarismej přez revoluciju a ćežke nutŕkowne njeměry přišli, kaž n. př. w Francózskej swój čas a kaž w Ruskej wo podobne zaměry tu khwilu tak surowje wojuja. Pola nas je tele přeměnjenjo, tak wulke a ważne hač je, nimale měrnje wotešło. Wšo je so skoro w sejmje samym wuhrało, njech běchu też tu druhdy dosć njeměrne hodźiny. Hasa a zjawnosć njeje so wjele do toho wuwiwanja měšała. To je dobre znamjo za naš lud a naše knježeŕstwo.

Budźe přichodne knježeŕstwo na demokratiskej podłozy k zbožu našoho luda? Chcemy so toho nadźijeć. Lud dyrbi w nim wjetšich prawow dóstać a z tym sebi sam swoje zbožo twarić. Skónčnje pak wostanu šěroke woršty ludu tola njesamostatne a sćěhuja wěstym wjednikam a husto dosć maja we

demokratiskich statach jenotliwe wosoby abo kliki wjacy mocy hač tam, hdźež monarch samostatnišo knježi, a nic přecy wužiwaja wone swój wliw k lěpšomu luda. Wo to chcemy potajkim Boha prosyć, zo nam stajnje wjednikow da, kotřiž bychu lud spomóžne puće wodźili, wjednikow a nic zawjednikow.

Z nowym kanclerom stawaja so tež wšelake druhe přeměnjenja w knježeŕstwje, kotrež budźa z dźěla hišće někotry čas trać. Nowi mužojo bjerjechu a bjeru so z wjetša z tych sejmowych stron, na kotrež nowe knježeŕstwo so zepjera a kotrychž program je wone přiwzało, to su centrumscy, nacionalliberalni, swobodnomyslni a socialdemokraći.

Za nowych statnych sekretarow a to z najmjeńša tu khwilu bjez portefeuila, t. r. bjez wěstoho wobmjezowanoho zastojnstwa, buchu pomjenowani centrumskaj Groeber a Erzberger a socialdemokrat Scheidemann.

Na město wotkhadźacoho statnoho sekretara Wallrafa stupi centrumski zapósłanc Trimborn.

Za předsydu nowozałoženoho hamta dźěłowstwa (Arbeitsamt) postaji so socialdemokratiski zapósłanc Bauer. Za pruskoho ministra překupstwa Sydowa zastupi pokračowanski zapósłanc Fischbeck.

Wšelacy podsekretarojo buchu ze sejmowych stron pomjenowani.

Nowy sekretar zwonkownych należnosćow je dr. Solf, dotalny sekretar kolonijow.

Sobotu 5. oktobra předstaji so nowe knježeŕstwo, z kanclerom na čole, kejžorstwowomu sejmej. Zapósłancy njeběchu wjacy wšitcy dóńć móhli, hewak pak bě dom přepjelnjeny. A hišće wonka stojachu tysacy w khutnym mjelčenju. Kancler prync Max Badenski wuwiwaše z jednorymi, ale raznymi słowami swój program za nutŕkownu a wonkownu politiku. Najwjetši činješe zaćišć, hdyž kancler wozjewi, zo je swoje zastojnstwo z tym započał, zo je

njepřećelam z nowa měr namjetował.

Hižo w nocy k 5. oktobrej je kancler přez Šwicu na presidenta Wilsona notu pósłał, we kotrejž wón joho prosy, zo by wučinjenjo měra do ruki wzał a k tomu z druhimi mócnaŕstwami so zjednoćił. Wšě sejmowe strony tymle kanclerowym słowam přihłosowachu, a president Fehrenbach w swojim dosłowje kanclerej cyle wosebiće přihłosowaše, zo tute namołwjenjo k měrej njewukhadźa jenož wot němskoho knježeŕstwa, ale zo je date wot cyłoho němskoho ludu.

Po presidentowym dosłowje so sejm rozeńdźe, doniž jón president njeby zasy k posedźenju powołał, štož so najskerje 12. okt. stanje.

W noće na Wilsona praji němske knježeŕstwo, „zo wone wot presidenta Zjednoćenych Ameriskich Statow w joho póselstwje na kongres 8. jan. 1918 a w joho pozdźišich wozjewjenjach, wosebje w joho rěči 27. sept. postajeny program jako přihodnu podłohu za wuměnjenja k měrej“ připóznawa.

Wot Wilsona 8. jan. postajene dypki su z krótka tele:

1. Žane potajne mjezynarodne wučinjenja.
2. Swoboda za morja.
3. Wotstronjenjo hospodaŕskich šlahow.
4. Wobmjezowanjo wojeŕskich wobrónjenjow.
5. Wujednanjo wšěch kolonialnych žadanjow a překorow.
6. Wuprózdnjenjo ruskich krajinow.
7. Wopušćenjo a zasynatwarjenjo Belgiskeje.
8. Wopušćenjo francózskoho territoria.
9—12. poćahuja so na italske mjezy, narodniske prašenja w Awstriskej, na Balkanje a Turkowskej.
13. Wutworjenjo njewotwisneje Pólskeje.
14. Zwjazk ludow.

Pjeć dypkow wot 27. septembra 1918:

1. Njestroniska sprawnosć njesmě žanych rozdźělow přinjesć mjez tymi, napřećo kotrymž chcemy sprawni być a tymi, přećiwo kotrymž sebi njepřejemy sprawni być. Dyrbi sprawnosć być, kotraž žanych połkowanjow a žanych poniženjow njeznaje, ale jenož jenajke prawo za wšě wobdźělene ludy.
2. Žadyn wosebity wužitk jenoho abo někotrych zjednoćenych narodow njemóže za žadyn dźěl jednanjow podłožk być, hdyž so wón ze zhromadnym wužitkom wšěch njeznjese.
3. W zhromadnej swójbje ludowoho zwjazka njemóže žadyn zwjazk a žane zjednoćeństwo a tež njemóža žane wosebite wučinjenja a wujednanja być.
4. W zwjazku njemóža žane wosebite samopašne hospodaŕske zjednoćenja być, žadyn hospodaŕski boykot a žane wuzamknjenjo; jenož ta połnomóc dyrbi so zwjazkej wudźělić, hospodaŕscy khostać přez wuzamknjenjo wot swětowych wikow a to jako srědk k disciplinje a dohladej.
5. Wšě mjezynarodne wučinjenja a wujednanja kóždeje družiny dyrbja so dalšomu swětej zdźělić.

Wilsonowa wotmołwa na němsku notu

je štwórtk do Barlina dóšła, wopřija pak jenož tři dypki, kotrež chce Wilson wujasnjene měć, prjedy hač na němsku próstwu samu wotmołwi.

Najprjedy so Wilson praša, hač němske knježeŕstwo wot njoho w póselstwach na kongres wuprajene wuměnjenja tak přiwozmje, zo by so jenož wo jich praktiskich wuwjedźenjach jednać mělo. — Němska nota mjenowaše je přihódny podłožk k jednanjam.

Dale chce Wilson přiměr jenož potom namjetować, hdyž su němske wójska njepřećelske kraje wopušćiłe (potajkim Francózsku a Belgisku).

Skónčnje so Wilson praša, hač němski kancler jenož za te mocy w kejžorstwje rěči, kotrež su dotal wójnu wjedłe.

Na třeće z Wilsonowych přećow so lohko wotmołwi; je to po prawym hižo president Fehrenbach činił, hdyž we swojim dosłowje w sejmje praji, zo cyły lud kanclerowomu namjetej za měr přihłosuje.

Strašnišej stej prěnjej dypkaj, jej bjez wuměnjeni přiwzać, rěka za přichodne jednanja wo měr skoro wšu móc sebi z rukow dać. Wěste wobstojnosće pak na to pokazuja, zo budźe tu Wilson hišće ze sobu rěčeć dać. Knježeŕstwo w Barlinje je wězo hnydom wotmołwu za Wilsona počało wuradźeć a chcemy so nadźeć, zo so jednanja wjacy njerostorhnu hač k zbožownomu kóncej.

Na awstrisku, našej podobnu notu, chce Wilson hakle pozdźišo wotmołwić.

Finiska.

Za finiskoho krala bu zandźenu wutoru w finiskim sejmje **prync Friedrich Karl** Hessenski wuzwoleny. Z tym je prašenjo přichodnoho knježeŕstwa w Finiskej rozsudźene. Wólba bě a je wězo jenož znutŕkowna należnosć Finiskeje a wot wonka njeje so nichtó do njeje měšał.

Bołharska.

Kral Ferdinand je 3. okt. swoje knježeŕstwo k lěpšomu swojoho syna złožił. Kral Boris knježeŕstwo nastupi.

Kral Ferdinand njemóžeše a njechaše snadź tež nowu bołharsku politiku sobu činić. Wón bě wosebje na to dźeržał, zo bě Bołharska w swěta-wójnje srjedźnym mócnaŕstwam so přizamknyła, a hišće hač do najnowšoho časa bě wón kejžoromaj Wilhelmej a Karlej za Bołharsku swěru lubił. Tu njemóžeše wón wjacy dźeržeć a tohodla je šoł. Wě wšak też, zo joho ententa njeby w Bołharskej ćerpjeła.

Hdyž dyrbješe srjedźnym mócnaŕstwam swěrny Radoslawow nětčišomu ministerpresidentej Malinowej swoje městno přewostajić, poča Bołharska k entenće wisać. Malinow bě přecy jeje přećel był. K tomu přińdźe njespokojnosć z Bukarestskim měrom. Bołharska njedósta Dobrudźu bjez wuměnjeni, kaž bě to přecy žadała, a Rumunska, z besarabiskimi krajinami powjetšena, wosta jej přesylna. Lud bě z tym njespokojny a, štož bě hišće hórše, też wójsko poča so do politiki tykać. Hdyž pak wojacy politiku činja, ćerpi wojowaŕski duch. Hdyž nětk w lěće Francózojo, Jendźelčenjo, Serbojo a Grichojo wjetšu ofensivu započachu, njewostachu bołharscy wojacy swěrni a krući. Mjez nich roztykani Němscy a Awstriscy njemóžachu sami fróntu dźeržeć, runjež dosć zmužiće wojowachu. Tak doby ententa, a jeje wójska postupowachu přez Macedonisku hač do Bołharskeje a Serbiskeje. W tej nuzy prošeše Malinow wo přiměr a podćisny so twjerdym wuměnjenjam, kotrež ententa Bołharskej napołoži. Bołharska je za štworozwjazk zhubjena.

Car Ferdinand je 30 lět w Bołharskej knježił. Hdyž běchu zapřisahani oficirojo Alexandra Battenbergskoho po něhdźe šěsć lětnym knježeŕstwu zahnali, wuzwoli bołharska narodna zhromadźizna 7. julija 1887 prynca Ferdinanda Koburgskoho za wjećha. Běchu njeměrne časy tehdom w Bołharskej, a jenož kruta pjasć nimale samowólnje knježacoho ministerpresidenta Stambulowa móžeše porjad někak zdźeržeć. Pod Stambulowym wliwom dźeržeše so Ferdinand najprjedy k Turkowskej, třochzwjazkej a Jendźelskej. Potom hakle, hdyž bě Stambulow zamordowany a w Ruskej Mikławš II. knjejstwo nastupił, wobroći so wón k Ruskej a to tak kruće, zo samo kronprynca překŕćić da. Po Stambulowej smjerći je Ferdinand bołharsku politiku nimale po swojej woli wjedł a wón doby sebi tajkeje nahladnosće, zo sama njezbožowna druha balkanska wójna joho njepowali. Nětk je wón wotstupił, zo njeby joho wosoba jednanjam z ententu na puću stała. — W Koburgu budźe wón jako privatny muž žiwy.

Posledni němscy wojacy su kónc toho tydźenja Sofiju wopušćili a bórzy na to francózscy zaćahnyli. Też civilni poddanjo so z Bołharskeje domoj wróćeja, runje kaž bołharscy z Němskeje.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) W bitwach lětušoho lěća je dale padnył:

48. Jan Hajdan z Radworja (w Gubinje ženjeny), wojak w pěšim regimenće čo.... Wón padny 25. augusta (1918) nad Marnu (?). Běše 35 lět, 7 měsacow a 25 dnjow.

Ranjeny bu:

Jurij Pawluš z Radworja, wojak we pěšim regimenće čo. ... Joho 1. septembra (1918) pola Couzy-le-Chateau (k połnocy wot Soissonsa) granatowa třeska na prawej nozy zrani. Strowješe so w lazareće w Königsbergu (w Rańšej Pruskej).

Khori su (běchu):

Handrij Nowak ze Zdźěrje, wojak we pěšim regimenće čo . . . Wón před někotrymi

měsacami w Francózskej skhorje. Hdźe je we lazareće, njehodźeše so dotal zhonić.

Mikławš Ledźbora z Łupoje, pohonč w ... regimenće pólneje artilerije. Skhorje tohorunja w Francózskej a lěkowaše so we wojeńskej khorowni w Budyšinje.

Jurij Wěrab z Radworja, pohonč we ... batalijonje pěšeje (ćežkeje) artilerije. Wón započatk septembra pola Merville (k wječoru wot Lilla) na tyfus skhorje, wot kotrohož joho w lazareće w Avesnes (k ranju wot Cambrai) zasy wuhojichu.

Z Kukowa. Mikławš Bart, najstarši syn žiwnosćerja Michała Barta, nosy hižo 7. lěto „montironku, tu módru kralowsku". Ćehnješe dźěn wosrjedź swojoho wojeńskoho wuwučowanja do wójny a služeše při jenym pěšim połku a podźišo při jenym wotdźělenju mašinskich třělbow. Za swoju zmužitosć we wojowanjach pola Reimsa, w Flanderskej a nad Sommu bu z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny.

Joho młódši bratr Jurij, kotryž hižo 2 lěće na francózskich bitwišćach přebywaše, bu ranjeny a po dlějšim lěkowanju we Würzburku (w Bayerskej) k wuhojacej kompagniji do Budyšina přesadźeny.

Ze Swinarnje. Pjero z mječom a katheder z konjom přeměnujo poda so wučomc Budyšskoho katolskoho seminara Józef Šwon, syn korčmarja Jurja Šwona, na krej ćečace hona w Flanderskej, hdźež hižo přez lěto wojuje. Za wopokazanu zmužitosć spožči so jomu Friedrich-Augustowa medalija.

Z Ralbic. K rozprawje wo jubileju wysokodostojnoho knjeza fararja Justa ma so hišće dodać, zo k swětnomu swjedźenjej we wjesnej grychće bě z Khrósćić přikhwatał knjeza jubilarowy dołholětny přećel a towarš wyšši wučeŕ Hila, zo by tam ze swojej powšitkownje znatej wustojnosću a luboznosću zanjesł rjany solospěw. Wón wupraji knjezej fararjej też přeća Khrósćanskeje „Jednoty", kotrejež čestny sobustaw knjez jubilar je. Dale poréča při samej składnosći też knjez farař Rjeda-Hajničanski słowa dźaka a přećelnoho wopominanja w mjenje joho prjedawšich kk. kapłanow. Delanska „Lilija" je knjezej jubilarej też přez to wosebitu lubosć wopokazała, zo jomu hižo sobotu rjane staniško zaspěwa.

Přisp. red. Też towarstwo ss. Cyrilla a Methodija wupraja wjeledostojnomu knjezej jubilarej najwutrobniše zbožopřeća. Mjenowany knjez je hižo wot młoduškich lět přecy joho swěrny sobustaw był a sebi wosebje też za Posoł přez dopisowanjo a też wjetše pjenježne podpjeranjo wulke zasłužby dobył. Smy přeswědčeni, zo našej wěcy też dale horliwu lubosć wobkhowa. — Bóh Wjeršny njech jomu wšo sćedrje mytuje a joho puće za čas a wěčnosć nadobnje žohnuje.

Nimo 2175 hr., kotrež je wosada k jubilejej swojoho knjeza fararja nazběrała, su też sobustawy III. rjadu pjenježny dar, mjenujcy 147 hr., nahromadźili. Też tón so za cyrkwinske potrěbnosće nałoži.

Z Drježdźan. Wysocydostojny knjez kanonikus dr. theol. Filip Rězak, dwórski kapłan w Drježdźanach, je za konsistorialnoho radu połowany a bu wčora w Drježdźanach do tutoho zastojnstwa zapokazany.

Wulka njeprawda.

Někotryžkuli sebi něšto na to być zda, zo je prawje měł, hdyž je do dobyća našich njepřećelow wěrił. Po prawym dyrbjał so hańbować, tajke něšto wuprajić, dokelž je hižo 50 měsacow njeprawje měł. Haj, hišće wjacy, 50 měsacow je bjezpřikładne wójnske dźěło našich wojakow, swojich znatych, haj swojoho samsnoho syna a bratra, wohidnje a bjez wšeje winy z njedźakom płaćił.

Serbja,

maće-li človjesku wutrobu a křesćanske zmyslenjo,

dha sćěhowace słowa sebi přečitajće a po nich so mějće.

Wo wulkim wohenju, kotryž je zničił drje połojcu wulkeje wsy Delnich Sulšec, sće słyšeli. Też Posoł je we swojim času wo tym rozprawjał. Možeće sebi myslić, kajke hubjenstwo tam je? Předstajće sebi jenož, kak by wam było, hdy by so wam statok wotpalił hač do murjow a štož we nim je, a žně so dospołnje sobuzničiłe? Ow kak byšće žałosćeli a we swojej zrudobje a nuzy zhladowali, hač so njenamaka ludźi, kotřiž bychu wam pomocy poskićili: hodźi-li so, žitow k wusywam, drasty k drasćenju, zapřahow do dowožowanja a pjenjezy k twarjenju, kotrež ženje tak drohe njebě dyžli nětkle.* Abo byšće zamołwjeli, hdy bychu was njesłyšeli a pomocy wam njedali? Ně! ale přirunali byšće jich z levitu a duchownym, kotrajž před Jerichom wurubjenoho, přebitoho a na poł mortwoho človjeka wuhladaštaj a nimo dźěštaj. Tónle wobraz byšće měli před swojej dušu a po nim posudźili swojoho bližšoho. Chceš pak, čitarjo, zo by kaž levita a měšnik we přirunanju był, hdyž widźiš Sulšečanow, swojich bratrow, po kreji a wěrje, we hubjenstwje? Zawěsće to njechaš! ale chceš być kaž tón miłosćiwy Samaritan, kiž so Jězusej tak spodobaše. Pobych tam njedawno, a wutrobu mi jimaše, hdyž widźach rozpadanki a słyšach wo nuzy a so mi praji: „dwaj duchownaj a ...čenjo su nam to a tamne dali", to pak njeje ani telko kaž kapka zymneje wody na žehliwy kamjeń.

Serbja, chcemy-li być, štož je nas bójski Knjez a mištr wučił, mjenujcy wěrni křesćenjo, dha dawajmy podpjeru Sulšečanam. Tohodla: donjesće, štož chceće jim drasty a nadoby a předewšim pjenjez nawdać, swojim knjeżim duchownym. Či zawěsće dary dale wobstaraja; jim budźe też mózno, dary tak rozdźělić, zo podpjera po sprawnosći na potrěbnych dóńdźe. Z dawanjom pak, křesćenjo, so njedlijće! Nětkle maće pjenjez wjacy hač hdy, tohodla dawajće derje a khětře! Tysacy maja so zwjesć. — Też redaktor Posoła chce waše dary dale wobstarać. —

Serbja, njebudźmy jenož posłucharjo, ale też činićerjo słowa Božoho! A to rěka: „Dyrbiš bližšoho lubować kaž sebje samoho." A swj. Jan piše: „Štóž by měł kubła tohole swěta a by widźał, zo je joho bratr w nuzy a by zamknył swoju wutrobu před nim, kak zwostawa lubosć Boża w nim?" (1. Jan. 3, 17.)

* n. př.: muleŕ dóstawa na hodźinu 1,60 hr.

Kraj abo žiwjenjo?

K wječoru maja naše wójska njepřećelski kraj wobsadźeny, kiž je **5 razow** tak wulki kaž cyła Saksko. Što je na tym, hdyž traš někotre tysacy kósnych kilometrow pušćimy a za to tysacam našich mužskich žiwjenjo zdźeržimy, kotřiž bychu je dyrbjeli woprować, bychu-li chcyli zasakle zapusćenu krajinu wobkhować? Što je wjacy winojte: Žiwjenjo našich nanow a bratrow, abo puste hona, hdźež ani kamjeń na kamjenju njezbywa a ničo njerosće a njetyje?

Zapisujće 9. wójnsku požčeńku!

Za swobodu a powětrom.

„Dźensa je pola Hostakec wulke přećahowanjo a přihotowanjo," přinjese jako nowinku Klibakec Khatka domoj. „Haj jutře, k prěnjomu, přićehnje dźěn Hostakec měšćanski wuj zasy na něšto njedźeli k wustrowjenju a wujědźenju," rozjasnja Klibakec wać za wobjedom.

A hdyž běše nimale wšo přihotowane, tu přićahny też Hostakec wuj z wulkim kofrom na 4 njedźele na wsy won. Swoje klamy, hdźež bě prjedy přecy swoje dobre trubki předawał, bě začinił. Tobak dźěn poča žadny być, a na samoho so njechaše wuj tola cyle zabyć. Tuž bě radšo cyły skład rjanych trubkow sebi na bok położił a swoje klamy na něšto njedźeli začinił. Wšak jomu też runje wo wulku zasłužbu wjacy njebě. Bě dźěn sebi při dobrym wikowanju něšto tysacow nahromadźił a też něšto tysacow bě na wójnske požčeńki dał. Čohodla dyrbjał so hišće wo wjacy dračować, hdyž tola žoncy a dźěći njeměješe. Za njoho pak drje hišće dosahaše!

Kóžde lěto přićahny wón na něšto njedźeli k Hostakecom, swojomu bratrej, kiž bě doma rjane kubleško wot staršeju přewzał a tam so ćople też woženił. Tři lubozne hólčatka skakachu wokoło měšćanskoho wuja, kiž bě też něšto rjane z města sobu přinjesł. Tak dósta Hostakec nan rjanu kistku dobrych Havanna, maćeri bě punt dobroho kofeja přinjesł, a hólčata mějachu swoje wulke wjeselo na wulkej cokorowej ćiće, kotruž wuj na wšěch třoch rozdźěli. Najstarši, joho mótk, dósta hišće rjane židźane rubiško; tón bě też lubušk. Z njoho chcyše też Hostakec wuj něšto wjetše sčinić.

Hačrunjež Jank najlěpje w šuli njewuknješe, wotmysli sebi wuj, jomu w Budyšinje na gymnasiju studować dać. Měnješe dźěn, zo móže potom hakle něšto wjetše so z njoho wuwić.

Nan drje cyle za to njeběše; wón wědźeše, zo joho Jank lubosće a też hłowy k tomu nima. Tola štož bě sebi wuj do hłowy stajił, to chcyše też na kóžde wašnjo wuwjesć. Mać wšak njebě runje cyle přećiwo tomu. Mysleše sebi hnydom, zo budźe jich Jank něhdy też cyle rjany farař a tohodla posměkowaše so tak při sebi, hdyž jónu wuj za wobjedom swój wotpohlad wozjewi. Nan wšak měnješe: „Hdyž Jan k tomu wobdarjeny njeje a też lóšta nima, potom drje studowanjo też ničo wjele njepomha; škoda pjenjez."

Jank sam njeměješe na tym runje wjesela. Wón chyše bur być a nic studenta. By-li wuj jomu prawje rjanu wulku pajču kupił, to by za njoho wjeselo było, přetož potom hakle by rjenje na šumela praskać mohł.

Tola wuj chcyše, a mać njewotradźeše; tuž so stajeć ničo njepomhaše. Naš Jank ćehnješe jutry do Budyšina k bohatomu wujej, zo by gymnasium wopytował.

Wuj drje bydleše w cyle rjanej khěži a bě wot pór pjenjez žiwy. Měšawkec stara ćeta běše tam za hospozu. Rjane wězo wuj wšo měješe; ale wšo tak ćicho w joho wulkich jstwach; časnik tikaše a druhdy też micka za kachlemi smorčeše.

Tajke wosamoćene žiwjenjo so Hostakec Jankej njelubješe. Žaneje zabawy, jenož přecy pilnje při swojich knihach łaćonske słowa wuknyć, kotrež sebi wón nihdy na nihdy spomjatkować njemóžeše, to jomu žiwjenjo kažeše. Jeničke wjeselo měješe hišće na běłej kóčcy. Tola to njesmědźeše Měšawkec ćeta ženje widźeć; přetož ta joho přecy k pilnomu studowanju pohonješe.

Wo krawjenjach a jich zastajenju.

Kóžda rana krawi, dokelž so při kóždym ranjenju žiłki wobškodźuja. Přecy pak so krej njepokaza, dokelž so často do ćěła wulinje, kaž n. př. při ranjenju přez třělwo. Też płuca móža krawić abo žołdk abo črjewo.

Rozeznawać móžeš krawjenja z krejnicy (Blutader) a hłowneje žiły (Schlagader). Tłóčili so krej stajna z rany a je-li bóle ćmowočerwjena, potom wuliwa so wona z krejnicy (Blutaderblutung). Tele krawjenjo hodźi so z lohka zastajić; trjebaš jenož staw (ruku abo nohu) runje horje dźeržeć a kruće zawjazać. Je-li pak hłowna žiła ranjena, potom so krej wustorkuje kaž puls bije; je jasna čerwjena a njese so kaž woda ze sykawy a wysoko. Tajke krawjenja su jara strašne a móža za krótki čas smjerć zawinyć. Leži-li pak tajka žiła hłuboko w mjasu, potom drje krej so we storkach njewuliwa, ale měrnje, tola sylnje wužórluje. Hač krej z krejnicy abo hłowneje žiły wukhadźa, móžeš spóznać, hdyž staw runje horje dźeržiš. Běži-li krej dale, je zawěsće hłowna žiła ranjena. Tu ma so hnydom po lěkarja pósłać, hewak móže so człowjek wukrawić. Mjez tym pak dyrbiš sam so prócować, zo krej zastajiš. K tomu je třebne wědźeć, kak krej po człowjeskim ćěle khodźi.

Wutroba njeje wjetša dyžli pjasć dorosćenoho człowjeka. Wona leži na lěwej stronje mjez 3. a 5. rjebłom. Wutroba honi krej do hłowneje žiły; tale rozkoča so do wšelakich hałžkow po rukomaj a hłowje; druhe wjedu do nohow a stopow; wottam běži krej do krejnicow. Te leža zwjetša pódla hłownych žiłow a po nich běži krej, nětko čornočerwjena, do wutroby wróćo. Z wutroby dźe wona přez płuca; w nich so wučisći, zo je zasy jasnočerwjena, dźe zasy k wutrobje a započnje wot tam znowa swój běh.

Chceš-li nětko krej, z hłowneje žiły so wuliwacu, zastajić, móžeš to na wjacore wašnjo činić. Z cyłej mocu tłóč z kónčkami porstow na žiłu wyše rany; to je tam, hdźež krej wot wutroby k ranje dźe. Tłóčić dyrbiš tak kruće zo pod porstami ani kapki krewje přeběžeć njemóže. Pospytać móžeš to na strowej rucy. Sy-li žiłu prawje kruće zapřimnył, potom niže zapřimnjenja puls hižo bić njećuješ; to je znamjo, zo tam krewje dóšło njeje a zo, by-li měł mjez tym, hdźež sy žiłu zapřimnył a wukóncom stawa ranu, z njeje hižo kreje běžało njeby.

⁘

⁘ Wšelčizny. ⁘

Z Lipska. Tudomny wulki hermank (Leipz. Messe) je nimo. Wopyta bě wjele, přez sto tysac wosobow je tu pobyło ale nadpadnje wjele je so też kradnyło w hotelach. W lěpšim hosćencu njejsu so jeno šaty z łoža zhubiłe ale bu też hnydom poslešćo sobu wzate! W druhich hotelach zhubichu so nože. W hosćencu Lipsčanskoho hłownoho dwórnišća skorža wo 500 łžicow, kotrež su so w spomnjenym času zhubiłe.

⁘

Z Trostberga w Bayerskej pisaja, zo tam w Pilling-u k burej wójnski invalida z wumjełskej nohu přińdźe, kiž móžeše so lědma pomałku dale hibać a prošeše wo nócleh, štož bu jomu też ze sobuželnosće rad přizwolene. Bur přihotowa hosćej nócne lěhwo hnydom w jstwi, zo njeby wbohi invalid trjebał po skhodźe so ćwilować a přeješe jomu dobru nóc. Hdyž pak bur rano do jstwy zastupi „bě invalida z kumštnej nohu“ hižo přez wšitke hory a bě 6 porow wobuća dobroćiwoho hospodowarja sobu kazał a tohorunja wšelake druhe wěcy. — Tajkich wopačnych invalidow drje je nětkle hižo wjele na swěće, tohodla rěka, so na kedźbu brać!

⁘

Prašiwe wowcy. Bohaty kubleŕ měješe wowčerja, kiž jomu joho wowcy hač na najlěpje paseše a so na wšě možne wašnjo za skót staraše; ženje hišće njebě tak šwarnoho wowčerja měł. Bohužel pak měješe tón wulku hroznosć na sebi: bě to zły jazyk, kotryž kóždu khwilu sakry, kleća, łžě, bohahanjenja a plampanja ze rta sypaše. Joho dobry a křesćanscy zmysleny knjez bě jomu to hižo jara husto porokował a zakazował, zo by tola swoje dźěći, kotrež husto tajke joho rěče słyšachu, z tym njeskazył a njezawjedł; haj knjez jomu hrožeše, zo joho ze służby pušći, jeli so njepolěpši. Toho drje so wowčeŕ boješe a sej to na žane wašnjo njepřeješe, dokelž bě służba jara dobra; tola njepolěpši so. Hdyž tak jenoho dnja zasy runje před knjezowymi dźěćimi wšě możne sakry a plampanja wustorkowaše, přistupi nadobo knjez. Běchu pak tehdom skoro wšě wowcy na złu prachu skhorjełe. Tuž wza knjez swojoho wowčerja sobu do wowčeŕnje a prašeše so tam, kak dha so ma, zo su wšitke wowcy tajke? Wowčeŕ wotmołwi: „Nó, to drje je jena wowca druhu natykła.“ — „Hlej“, wotmołwi knjez, „kaž je tu jena wowca druhu natykła, tak natykuješ ty ze swojimi złymi a njekhmanymi rěčemi, kotrychž wostajić njechaš, wšitke moje dźěći; tohodla wzmi tudy twoju mzdu a wopušć z dobom mój dom!“ — Hdy bychu tola wšitcy hospodarjo ze złymi a njekničomnymi čeladnikami tak činili, swoje dźěći bychu před mnohimi hrěchami zakitali; a też tajcy bohazabyćiwi čeladnicy bychu skerje do so šli, hdyž bychu na poslecku swojoho hroznoho wašnja dla žaneje khmaneje służby wjacy njedóstali.

Wozjewjenja wyšnosćow.

(M. J.) Sćeleš-li list abo kartu do wukraja, dha maš tam sobu naspomnić (pola listow na wobalcy), štó sy, kiž sy pisał, potajkim křćeńske a swójbne mjeno, a hdźe bydliš (město abo wjes, hasu a čisło domu). Dopisy bjez tohole přispomnjenja póst dale słać njesmě. Štóž wopačne mjeno napisa, budźe khostany.

Też **runklica** służa do tych zeleninow, na kotrež je kontrola postajena, kaž na morchej a cyblu a podobne. Wójsko trjeba mjenujcy wjele sušeneje runklicy a dale kofejowa industrija na přihotowanjo cigorija jako přisypk do kofeja. Sakska sama ma k tutymaj zaměromaj 1 milijón a 800000 centnari runklicy zwjesć.

Swinje do domu rězać je zasy dowolene. Tola maš wot zarězanoho swinjeća běrl abo jene druhe cyłe swinjo (wězo za pjenjez) komunalnomu zwjazkej wotedać.

Njedajmy so zamylić.

Naši njepřećeljo rysuja štó wě kak jara swoje přileżne dobyća we swojich a neutralnych časopisach a přećerja kóždy postup a wutrjebuja jón bóle hač my za swoje wulke dobyća. My so z tym spokojimy, zo wěrnosći česć damy. Bohužel pozabywaja lohko mnozy čitarjo časopisow w Němskej, što mamy wo tajkej samokhwalbje dźeržeć. K dźakej napřećiwo našim pólnošerym chcemy sebi předstajić, zo je cyła w poslednim tydźenju wot njepřećelow dobyta rumnosć — t. r. wot našoho hłownoho wjednistwa přewostajena krajina w zapadźe, zo njebychmy njetrjebawši ludźi woprowali — hišće wo wjele mjeńša, hač štož su naši wojacy w prěnjej połojcy tutoho lěta za krótki čas dobyli. A při tym smy my wo wjele wjacy na jatych a materialu jim wotewzali hač woni nam.

Hdyž jónu takle zasy při łaćonskich knihach sedźeše a słowa z hłowy wuknješe, tu widźeše, kak rjany nałětni dźeń tola je. Cyle zamjerzany, zo ničo we hłowje wostać njecha, a wonka pak je tak rjenje, ćisny knihu na bok a chcyše do rjanoho powětra won. Hdyž bě durje hižo zaprasnył, wołaše hnydom za nim stara ćeta: „Janko ty tola hišće nawuknjene nimaš; prjedy njesměš won. Wšak wěš, kak knježa wučerjo na tebje skorža.“

Tu Jank mydło wjezo so zasy pomałku do swojeje jstwy wróćeše. Tón raz bě přepozdźe a pomałku běžał. Mysleše pak při sebi: „Čakaj, ja wšak ći też někak wutłochnu.“

Tu poskići so jomu bórzy dobra přileżnosć. Wuj bě na bjesadu šoł a ćeta bě z kněže šła, bjez toho, zo by durje zamkła. To bě Hostakec pachołk też bórzy pytnył. Khětře swoju knihu do boka połoži; durje zaprasny, po skhodźe dele, z kněžnymi durjemi won, ćerješe wokoło rózka, zo njeby joho nichtó lepił. Tón raz bě so jomu też poradźiło. Kak wjesele zdychowaše! Běše dźěn rjany nałětni dźeń; won do polow a zeleneje přirody joho wabješe! Kak zbožowny so wón čuješe, hdyž widźeše na polach pilnych rólnikow, kotřiž rolu k sywam přihotowachu. Tamle so skoro jomu zdaše, jako by to jich šumela doma była. Tola doma njebě, a tak to jich kóń być njemóžeše. Wyše njoho fifola škowrončki swoje spěwy. Jank nadeńdźe też bórzy swojich towaršow, kotrymž studowanjo při tajkim rjanym wjedrje so njebě lubiło. A tak bu khětro pozdźe, prjedy hač so domoj wróći. Měješe dźěn kusk stracha, hdyž dyrbješe po skhodźe horje, jomu wutroba khětro pukotaše. Tola na dobre zbožo njebě wuj też hišće domoj a wšo nimale z ćicha woteńdźe, přetož ćeta měnješe, zo je Jank z wujowej dowolnosću wotešoł. Swarješe jenož, zo je tak dołho był.

Hdyž na druhi dźeń rano do šule dźěše, njebě wuj hišće stanjeny, a tak też tón raz bjez swarow woteńdźe.

Tola lědma bě Hóstakec wuj za tym přišoł, zo bě joho mótk bjez dowolnosće so wotsalił, tu čakachu na Janka wulke swarjenja, a hnydom bu jomu też khostanjo připowědźene.

Hdyž bě Jank cyle wjesoły ze zule přišoł, myslo, zo je so na wšo zabyło, tu poča wuj hnydom wusypować, zo so Jank cyle zastróži. Potom wozmy Janka do swojeje jstwički, hdźež Jank hišće ženje był njebě. Tam jomu wuj wšo napowěda, štož měješe hišće na jazyku a wutrobje. Hačrunjež so Jank na wšě boki a wašnjo zamołwješe, měnjo, zo je rjane wjedro było a słónčko joho do polow wabiło, zo je so jomu dźensa w šuli wšo wjele lěpje „wukło“ — wšě tajke wurěče ničo njepomhachu. Cyle raznje wozjewi jomu wuj khostanjo: „Dźensa hnydom po wobjedźe će do tuteje jstwički zamknu, dokelž wysoko leži, njebudźeš ani z woknom wutłochnyć móc. Tu by sebi šiju zwinył“. Wo to so wuj jara boješe, přetož měješe swojoho móta rady a chcyše z njoho na kóžde wašnjo „mudroho“ studentu sčinić. Tu maš cyłe popołdnjo studować, doniž so zasy njewróću a ći njewočinju.“ Na kóncu měnješe hišće wuj, zo joho hnydom z domu wućeri, by-li zasy tajke nješto zworał, kaž wčora.

Hdyž bě so wuj takle naswarjeł, mysleše při sebi, zo su joho słowa na Janka wulki zaćišć činiłe. Tola by-li do joho wutroby pohladnyć mohł, njeby drje tak cyle spokojom był.

(Přichodnje skónčenjo.)

Nierth & Förster

Dalokoréčak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

W najwjetšej zrudobje podawamy powěsć, zo 9. okt. w Budyšskim II. lazareće po krótkej khorosći njenadźicy zemrě naš horcolubowany syn, bratr a wuj

wojak

Michał Čemjerjec

dócpěwši starobu 18 lět. Zemrěty dósta krótko do smjerće hišće ss. sakramenty mrějacych a budże přichodnu njedźelu dopołd. w ½9 hodź. w Radworju pokhowany.

Poručamy joho dušu pobožnym modlitwam!

W **Kamjenjej, Koćinje** a **Tišnowicach,**
10. oktobra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Hłubokozrudźeni wozjewjamy přećelam a znatym struchłu powěsć, zo je na puću z dowola do Wukrajnskeje na zahorjenjo płucow ćežko skhorjewši, w lazareće w Melitopole zemrěł naš horcolubowany manželski, nan, syn, bratr a swak

skałaŕ Jurij Frencel

rodź. z **Rózanta,** t. č. telegrafist při jenym wojeŕskim wodźělenju, swojeje staroby 34 lět.

Joho dušu poručamy do pobožnych modlitwow!

W **Budyšinje, Róženće, Ralbicach, Serbskich Pazlicach** a **Wudworju,**
9. oktobra 1918.

W mjenje zrudnych zawostajenych
Marija Frenclowa, rodź. Rjehoŕkec
z Ralbic, a **syn.**

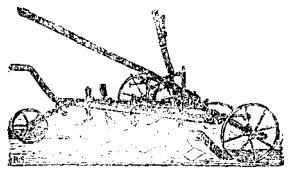
Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći

je we expedicijach našoho Posoła (pola knjezow duchownych) dóstać.

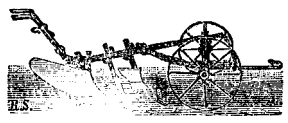
Knižka hodźi so wosebje za **dźěći prěnich šulskich lět.**

Wona płaći:
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

H. E. Hantsche

twornja na mašiny
w Protecach
pola Halštrowa
Dalokoréčak „Elstra 40"
porjedźa,
twari a
předawa
mašiny a nastroje
za ratařstwo.

Lisćo sadowych štomow

wišnjow, jabłučinow, kruš-winow, lipow a kastanijow,

kotrež je

zrawoty abo mróza dla ze štomow

spadało, kupuje

so po dobrych płaćiznach w najwjetšich kopicach, po družinach dźělene, čisće zwubjerane a wusušene.

Też łopješka różowych kćeni so bjeru.

Přijimanjo a nawjedowanjo **za Pančicy a wokolnosć** wobstara

k. wučeŕ Jurij Słodeńk.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeŕnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Fotografuju swójby, kwasy a zhromadnych a jenotliwych ludźi. Rukuju za nanajlěpše wuwjedźenjo bjez winy k porokej. Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodź. puća činić měł.

Alwin Poldrack w Hodźiju (Göda)
Fotowy wustaw. *pola Budyšina.*
Dalokoréčak w Žičeńku 42.

Dźewjata wójnska požčeńka

so zapisuje hač do srjedy 23. oktobra.

Po krótkej khorosći zemrě wutoru 8. oktobra rano 1/24 hodźin naš luby nan, přichodny nan a dźěd, wumjeńkař

Michał Kušk we Worklecach

a bu pjatk 11. oktobra w Khrósćicach z konduktom a assistencu w starobje 70 lět k poslednjomu zeńskomu wotpočinkej pokhowany. Wšitkim, kotřiž su zemrětomu při póstywječorje a pohrjebje poslednju česć a lubosć wopokazali a za joho khudu dušu so modlili, wosebje k. kapł. Papežej we Worklecach za wopyty a lubosćiwe domawobstaranjo, kaž tež wojeńskomu towarstwu we Khrósćicach wuprajamy swój **najwutrobniši dźak** a **„Zapłać Bóh tón Knjez!“**

We **Worklecach, Njebjelčicach, Hórkach** a **Budyšinje**
na dnju pohrjeba, 11. oktobra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Bohu Wšohomócnomu je so spodobało, našoho luboho wuja,

kublerja Jakuba Češlu z Khrósćic

skoro 90 lět staroho, sobotu rano 5. oktobra, ze swjatymi sakramentami mrějacych doma wobstaranoho, k sebi do swojoho kralestwa wotwołać. Hdyž smy nětko joho ćěło 8. oktobra we Khrósćicach pokhowali, wuprajamy wšitkim, kotřiž su jomu za žiwjenjo kajkežkuli dopokazy lubosće podawali, joho na póstywječoru wopytowali a za joho khudu dušu so modlili, kaž tež k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Zejicach, Khrósćicach** a **Njebjelčicach** na dnju pohrjeba, 8. oktobra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Při składnosći mojoho **251ětnoho měšniskoho jubileja** je so mi ze strony mojich duchownych bratrow a přećelow też zwonka našeje wosady, wosebje pak ze strony mojich wosadnych, wot šulskich dźěći, wot našich wosadnych towarstwow a cyrkwinskoho předstojićerstwa, wot małych a wulkich jara wjele wopokazmow lubosće a česćownosće stało, a wjele lubych přećow je so mi hortnje a pisomnje wuprajiło. Njeje mi móžno kóždomu wosebje za lube słowa, rjane, drohotne, přihódne dary so dźakować. Tohodla mam to za swoju winowatosć, swój dźak zjawnje a wšitkim zhromadnje wuprajić. Wosebity dźak słuša najdostojnišomu knjezej praelatej Skali za swjedźeńske prědowanjo, mojomu wujej k. kanonikej Nowakej za swjedźeńsku rěč, patronatskomu knjejstwu za nadobny dar a zarjadowarjam swjedźenja: kk. kapłanej Bruskej, P. Romualdej, kantorej Šewčikej a wučerjej Hajnje ze spěwarskim towarstwom a našim česćenym knježnam za wupyšenjo cyrkwje a fary. Wšitkim wutrobne **„Zapłać Bóh tón Knjez!“** Ja njecham zabyć za wšitko to so wotrunać z tym, zo chcu swoje słabe mocy nałožeć za zbožo mi dowěrjenych a budu na wšitkich spominać při swjatym woporje Božeje mšě.

Jan Just, farař w Ralbicach.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 42. | **Budyšin, 19. oktobra 1918.** | **Lětnik 56.**

Měšnik a wopor.*

Měšnik a wopor so dźělić njehodźitaj; hakle we woporje je měšnik, štož wón rěka a je: měšnik.

We swjatym woporje měšnik

1. zastupuje Khrystusa samoho
2. je srědnik mjez Bohom a človjekami
3. wopruje (wšědnje) tež sebje samoho.

I.

„Ja mam móc moje žiwjenjo dać a a je zasy wzać.“ Tole je Khrystus dopjelnił ze swojej smjerću a ze swojim horjestaćom. Wón so poda, dokelž sam chcyše, wón zas ze samsnej mocu k žiwjenju stany na třeći dźeń stanywši wot mortwych.

Wječer před swojim ćerpjenjom Jězus posledni króć ze swojimi wučownikami jutrowne jehnjo jědźeše po starym rjedźe. Nětko bě swjatočny wokomik so přibližił, zo by nowy rjad zastupił, kiž ma trać do wěčnosće. Jězus wza khlěb do swojeju swjateju a česćomneju rukow, pozběhny woči k njebju k tebi swojomu wšohomócnomu Wótcej žohnowaše a dźakowaše so, łamaše a da swojim wučownikam prajo: „Wzmiće a jěsće wšitcy z toho: Přetož to je moje ćěło“. Na podobne wašnjo wza też, hdyž bě powječerjane, keluch do swojeju swjateju a česćomneju rukow, tohorunja tebi so dźakujo žohnowaše a da swojim wučownikam prajo: „Wzmiće a pijće wšitcy z njoho: Přetož to je keluch mojeje krewje nowoho a wěčnoho zakonja, potajnstwo wěry, kotraž budźe za was a za mnohich rozlata k wodawanju hrěchow. To činće k mojomu wopomnjeću.“

Tak Khrystus na potajne, sakramentalne wašnjo swoju zarunacu smjerć dokonja, kotruž chcyše nazajtra krawnje dokonjeć na křižu.

Jónu za wšě časy je so Khrystus woprował na křižu krawnje, njepřestawajcy a wšědnje chce so woprować njekrawnje na wołtarjach nowoho zakonja. Wot smjerće stanywši a do njebjes so wróćiwši njechaše wjac widźomnje mjez človjekami wobkhadźować. Tohodla postaji sebi naměstnikow, kotřiž bychu hač do kónca časow mjez človjekami joho wosobu widźomnje zastupowali, a to su měšnicy swjateje cyrkwje. Jim je prajene: „To činće hdyžkuli činiće k mojomu wopomnjeću.“

Hdyž dha měšnik po tutej poručnosći a po swojim powołanju swjate potajnstwo pola wołtarja swjeći, přestanje wón tak rjec być wón sam a zastupuje wosobu bójskoho Zbóžnika. Přez joho hort Khrystus sam wupraja na widźomne wobličwa abo štaltnosće wysocy swjate słowa: To je moje ćěło; To je moja krej. Přez měšnika wšědnje skutkuje Khrystus tamón dźiw, kotryž je při poslednjej wječeri skutkował, zo khlěb a wino přewobroći do swojoho swjatoho ćěła, do swojeje swjateje krewje.

Měšnik započina Božu mšu we swojim mjenje: „Přistupju k wołtarjej Božomu“ spěwa a modli so zjawnu spowědź wuznawajo „swoju winu, swoju winu, swoju jara wulku winu“. Při woprowanju so modli měšnik a podawa „njewoblakowanu hostiju za swoje njeličomne hrěchi, rozhněwanja a zanjechanja a za wšitkich křesćanow žiwych a wotemrětych, zo by jomu a jim pomhała za spomóženjo k wěčnomu žiwjenju. Pola přežohnowanja pak měšnik cyle zastupi do wosoby našoho Zbóžnika samoho; w tymle potajnstwje je joho hort hort Khrystusowy, staj joho rucy rucy Khrystusowej. Tohodla swjaty Khrysostomus kaž zadźiwany praji: „O česćomna swjatosć měšniskeju rukow! O zbóžna służba měšnika! Tón, kotryš je mje stworił, je mi — směmli to prajić — móc dał joho stworić, a wón, kiž je mje stworił bjeze mnje, wón bywa stworjeny přeze mnje.“

A Khrystus sam praji k swojim japoštołam a wšitkim jich nastupnikam a pomocnikam: „Štóž was słyši, mje słyši, a štóž was zacpěje, mje zacpěje.“

II.

To wšitko pak je Khrystus postajił, zo by skutk swojoho wumóženja wšitkim človjekam na wšě časy zawěsćił a njeskónčne płody wumóženja přiwobroćał.

Tak je po postajenju Khrystusowym kóždy měšnik jako joho zastupnik a naměstnik srjedźićeŕ mjez Bohom a človjekami.

Tak dołho hač swět wobstoji, su ludy měli wopory, měšnikow. Čujachu a spóznawachu, zo je jim trjeba wujednanjo z Bohom. A dokelž sami před Boha wulkoho a wšohomócnoho sebi njezwěrichu, pytachu srědnikow. Wšitke wopory pak a jich měšnistwo njezamóh człowjekow wujednać. Bóh sam so nad nimi smili a pósła swojoho jednorodźenoho Syna, zo by wujednanjo dokonjał. Na křižu dokonja jeničcy skutkowny wujednacy wopor. Jězus Khrystus, wočłowječeny Syn Boži, je jenički prawy srědnik mjez Bohom a człowjekami.

Hdyž pak też dale hač do kónca časow człowjekoju wujednanjo z Bohom trjebaja a za widźomnymi srědnikami pola Boha žadaja, móža to nětko jenož zastupnicy abo naměstnicy jeničcy wěrnoho srědnika być. A to su měšnicy katolskeje cyrkwje z wosebitej swjećiznu k tomu powołani. Jim je prajene: „Nic wy mje wuzwolišće, ale ja wuzwolich was, zo byšće šli a płód njesli a waš płód wostał.“

O kak nadobne powołanjo měšnika: wšědnje wotwjerać žórło Božich hnadow, we najswjećišim potajnstwje nowoho zakonja, we woporje Božeje mšě, přihotowane!

Měšnik předstaja njebjeskomu Wótcej joho jednorodźenoho Syna, „kiž stajnje za nas prosy.“ Wšitke nuzy a należnosće dowěrjenych dušow podawa Božej miłosći přez njewoblakowane Jehnjo, kotrež před nim na wołtarju wotpočuje. A z wołtarja njese je měšnik, zo by je we swjatym woprawjenju położił na jazyk, do wutroby tym, kotřiž k swjatomu potajnstwu so bliža. A njebjeski Wótc njespomina wjac na hrěchi a přestupjenja człowjekow ale hlada na swojoho Syna, na kotrymž ma swoje spodobanjo. A tónle joho Syn je na wołtarju, haj we wutrobje człowjekow. We swojim Synu je Bóh nam wšitko dał, tohodla też we swjatym woporje nam wobradźi, štož je nam třebne za čas a za wěčnosć.

Je dha tak dźiw, zo wěriwi tajku njepowalnu dowěru na Božu mšu stajeja, a cyłe swoje starosće, nuzy a ćežkoty, wšitke należnosće swójby, domu a wosady njewoblakowanomu woporej nowoho zakonja dowěrjeja a poručeja?

O njech njezaprahnje nihdy a nikomu žórło Božeje hnady, ale přecy njech podawa miłosć žiwym a wotemrětym!

(Přichodnje skónčenjo.)

* Prědowanjo najdost. knjeza praelata Skale při jubileju k. fararja Justa w Ralbicach 29. 9. 18.

Wójna.

Na zapadnych frónтach

wojuje so přecy hišće ze starej surowosću dale. Kak ćežke wopory njepřestawace bitwy žadaja, možemy sebi myslić, hdyž čitamy, zo jendźelske wójsko same wšědnje na 8000 ludźi zhubja. Runjež naši pomału wo něšto cofaja, wobaraja so tola hobrscy, a njeje stracha, zo by njepřećel jich fróntu přełamał.

Jara wjele ćerpjeć maja też wbozy ludźo, kotřiž w krajinach bydla, hdźež so wojuje. Po tysacach ćěkaja ze swojich domiznow dale do Belgiskeje a Hollandskeje. Na puću nimaja cyroby a bydlenja. Naše wójnske wjednistwa njemóža so też při najlěpšej woli dosć za nich starać. Njepřećelowje — też Wilson — připisuja hubjenstwo němskej njećłowječnosći. A při tym funkaja jich wulke kanóny bjez přestaća ćežke granaty do tamnych wsow a městow, namołwjenjo k měrej pak hrubje wotpokazuja. Tajke farizejstwo tola woprawdźe wjacy dospołniše zbyć njemóže.

Swětowy rozhlad.

Němska wotmołwa na Wilsona

bu sobotu 12. okt. šwicskomu zapósłancej we Barlinje přepodata a je hišće samón wječor přez Bern dale do Ameriki šła. Wona rěka:

Barlin, 12. oktobra. Hamtscy.

Wotmołwjejo na prašenja presidenta Zjednoćenych Ameriskich Statow wupraja němske knježerstwo:

Němske knježerstwo je sady přiwzało, kotrež je president Wilson we swojej narěči

8. januara a we swojich pozdźišich narěčach jako podłožk trajacoho prawnoho měra zapołožił. Započomne rozmołwy bychu potajkim jenož tón zaměr měte, so wo tym zjednać, kak bychu so praktiske jednotliwosće nałožowałe.

Němske knježeŕstwo mysli, zo też knježeŕstwa ze Zjednoćenymi Statami zwjazanych mócnaŕstwow na stojnišćo presidenta Wilsonowych wozjewjenjow so stupja.

Němske knježeŕstwo je w přezjednosći z awstriskim knježeŕstwom zwólniwe, zo by k přiměrej dóšło, presidentowym namjetam k wupróždnjenju sćěhować. Wone presidentej přewostaja, zo by měšanu komisiju zestupić dał, kotraž by k wopuščenju trěbne postajenja wujednać měła. Nětčiše němske knježeŕstwo, kotrež zamołwjenjo za kročel k měrej njese, je tworjene přez jednanja a w přezjednosći z wulkej wjetšinu kejžorstwowoho sejma. We wšitkich swojich skutkach so zepjerajo na tutu wjetšinu rěči kancler w mjenje němskoho knježeŕstwa a němsko ludu.

Barlin, 12. oktobra 1918.

pis. **Solf,** statny sekretar
zwonkownych należnosćow.

Němsku wotmołwu pola nas wšelake strony wšelako posudźeja. Cyle njespokojne su prawe strony. Konservativni njechadźa tutu politiku „hańby a poniženja" sobu činić. Měrnišo sudźa srjedźne strony. Čistoho wjesela na noće pak też samo lěwe strony nimaja.

W neutralnych krajach notu wšudźom jako sylnu kročel k měrej připóznawaja. We njepřećelskich ju z wjetša hanja a šćuwaja Wilsona k njepřećelnej wotmołwje, tola hibaja so też šěroke woršty w Francózkej a Jendźelskej, wosebje mjez dźěłaćerjemi, kotrež sylnje za měr rěča.

Wilsonowa nowa wotmołwa

je, spěšnišo hač běše so štó nadźeć mohł, hižo wutoru wječor k nam přišła. Wona ma sćěhowacy wobsah:

Kak so wopuščenjo wobsadźenych krajinow stanje a pod kajkimi wuměnjenjemi so přiměr wobzamknje, maja wojeŕscy radźićelowje knježeŕstwa Zjednoćenych Statow a jich zwjazkarjow postajić a při tym dyrbi nětčiša přewaha ameriskich a zjednoćenych wójskow zawěsćena wostać.

Wo přiměrje njemóže so rěčeć, hdyž němske wójska hišće swoje njezakońske a nječłowjeske skutki dale wukonjeja. Němske podmóŕniki podnurjeja na morju łódźe z pućowarjemi a nic jenož łódźe, ale też čołmy, kotrež spytuja pućowari a wobsady wukhować. Němske wójska zaničeja při jich wunuzowanym cofanju njetrjebawši wsy a města. Njemóže so wočakować, zo budźa přećiwo Němskej zjednoćene narody přiměrej přihłosować, tak dołho hač tele nječłowjeske skutki, rubjeństwa a zapusćenja dale traja.

Skónčnje žada president Wilson „zničenjo kóždeje mocy wšudźom, kotraž za so, tajnje a po swojej samsnej wólnosći měr swěta kazyć móže abo, hdyž so wona njehodźi zničić, z najmjeńša jeje podtłóčenjo k woprawdźitej njemocy ..." Móc, kotraž je dotal němski narod wobknježiła, je tajka. Němski narod móže wolić, zo to přeměni.

Tu naspomnjene słowa su wuměnjenja, kotrež dyrbja před měrom dopjelnjene być. Cyłe přewjedźenjo měra budźe wot toho wotwisować, kak krute a spokojace zawdaki su, kotrež móža w tym ważnym prašenju so dać. Přećiwo Němskej zjednoćene knježeŕstwa dyrbja wědźeć, z kim jednaja.

Awstriskomu knježeŕstwu chce president wosebitu wotmołwu pósłać.

Štož k Wilsonowej wotmołwje Barlinski „Lokal Anz." praji, zda so nam cyle sprawne, mjenujcy: Přez winu wulkoho japoštoła měra budźa nětko tysacy človjeskich žiwjenjow dale woprowanych. Štóž móže słowo wuprajić, kotrež swětej měr přinjese a to tola njećini, runjež su wšě wuměnjenja dopjelnjene, kotrež je wón sam k dokónčenju wójny postajił, je z najmjeńša tak jara winowaty kaž tón, kiž je wójnu zawinył.

Jednanja póńdźa zawěsće dale, ale Wilson je rjanu dowěru k joho sprawnosći, kotraž bě tak rjenje wotućiła, khětro sylnje zasy zdusył.

Kancler prync Max Badenski

bě bjez mała hižo zasy wotstupić dyrbjał. Přez někajku njekedźbnosć abo njedušnosć bě so list na zjawne dał, kotryž bě wón loni na prynca Hohenlohe pisał. W nim pokaza wón cyle hinaše politiske wobličo hač we swojej nastupnej rěči lětsa a posudźa wosebje nimale wótrje znatu resoluciju kejžorstwowoho sejma za měr. To běchu jomu socialdemokraći jara za zło wzali, su pak so tola zasy změrować dali, a kancler smě wostać.

§ 11 kejžorstwoweje wustawy

bu z dźěła přeměnjeny. Wotrězk 2 budźe přichodnje rěkać:

K připowědźenju wójny wo mjenje kejžorstwa je přihłosowanjo zwjazkoweje rady a a kejžorstwowoho sejma trěbne, khiba zo so nadpad na zwjazkowy kraj abo joho brjohi stanje.

Wotrězk 3 budźe rěkać:

Wučinjenja wo měr, kaž też tamne wujednowanja, kotrež so na kejžorstwowe zakonje poćahuja, trjebaja přihłosowanjo zwjazkoweje rady a kejžorstwoho sejma.

Wo wójnje a měrje ma potajkim přichodnje ludowe zastupjeŕstwo sobu rozsudźeć.

Wojeŕske wyšnosće smědźa přichodnje też w času wójnskoho prawa wukazy jenož w přezjednosći z kanclerom, joho zastupnikom abo z krajnymi wyšnosćemi dawać.

— Do knježeŕstwa buchu jako statni sekretarojo abo podsekretarojo dalši zapósłancy powołani, tak Giesberts, Hausman, dr. David a Schmidt. — Za nowoho kejžorowoho naměstnika w Elsasu bu prjedawši měsćanosta a nakwilny statny sekretar Schwander, za nowoho statnoho sekretara tam centrumski zapósłanc Hauss pomjenowany.

Awstriska.

Wosebity manifest přihotuje kejžor Karl na swoje ludy a budźe drje mjez tym hižo wudaty. Awstriskim narodam dyrbi so prawo přicpěć, zo móža so w krajinach, hdźež sydla, jako samostatne staty wutworić, tola měte w awstriskim zwjazkowym staće, kotryž by pod habsburgskim sceptrom stał, wěste należnosće zhromadne wostać. Kaž rěka, bychu najprjedy štyri narodne staty nastałe a to Němsko-Awstriska, Česko-Słowakska, Illyriska a Rusynska. Zhromadne by za tute staty wostało: Wjeŕch, zastupjeŕstwo we zwonkownych należnosćach a škitaŕstwo.

Hač budźe móžno tajki zwjazkowy stat wutworić, je z najmjeńša za wokomik jara njewěste. Tu khwilu w Awstriskej wšitko do hromady jědźe. Při wuradźenjach w delegacijach je so to cyle jasnje pokazało. W Čechach chcedźa někotři nowe kralestwo pod młoduškim synom zamordowanoho arcywójwody Ferdinanda, druzy su hižo republiku w někotrych městach a wsach wuwołali. Polacy chcedźa k nowej Pólskej, a jich zastupnicy su hižo k wuradźenjam do Waršawy wotpućowali. Južni Słowjenjo hižo dawno za samostatnosć dźěłaja. Němscy chcedźa jako samostatny stat abo staty pak k Němskej, pak k Bayerskej, pak chcedźa pod awstriskej krónu wostać. Swoboda wšěch wabi a nětkle njebudźa drje k dźerženju. Lohko pak jim přichod pokaza, zo tak stare zwjazki so jenož k wulkej škodźe wšěch roztorhnu, a potom nastanje stara Awstriska w nowej młodosći.

Minister Burian je wotstupił.

Bołharska.

Bołharska je wot nas wotpadnyła a so mnohozjednoćenym přizamkła. Je też z tamneje strony hižo přilubjene dóstała, zo njezměje wójnske wudawki a zarunanjo za nowu Serbisku sobu płaćić. Za to přeradne bołharske knježeŕstwo swěru na nas a naše wójsko so přisłodźa. Winuje našich wojakow, zo su při swojim wotkhadźe z Bołharskeje wojeŕske a lěkaŕske nadoby a samo ranjenym bołharskim drasty brali. To je bołharski dźak za jim přinjesene wopory. Je dźěn też ministerpresident Malinow swoju přeradu z tym zamołwjał, zo naši Bołharow njejsu dosć podpjerali.

Woprawdźe wšak wěc cyle hinak stoji. Bołharska je wot nas jědła. Smy tam na ludźoch zhubili 1700 officirow a 60000 wojakow, z nich padźe rjekowskeje smjerće 336 officirow a 9500 wojakow na bitwišćach w Serbiskej, Macedoniskej a Dobrudźi. Bołharska njeje za nas nihdźe podobnych woporow přinjesła. Wšo, štož bołharske wójsko nimo krajnych wupłodow trjebaše, dósta wot srjedźnych mócnaŕstwow. Němska sama je z pjenježnymi wudawkami na dwě milliardźe za nju wudała. Bołharska njeje dotal ani pjenježka za to płaćiła. Wona njeje nam ani to słała, štož bě nam w lětach měra přilubiła, a tehdom hižo poskićała. 1912 dóstachmy z Bołharskeje 12 procentow jeje žnjow, we wójnskich lětach 1916—18 jenož něhdźe 1,6 proc. A ta maličkosć bu hišće z tym wurunana, zo Bołharska wot nas 100000 tunow druhich cyrobow dósta. Bołharska njemóže potajkim swoju přeradu z wurěču zamołwjeć, zo njebu wot nas dosć podpjerana.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Njebjelčic. Pjatk 11. oktobra bu naš nowy knjez farař **Michał Mič** do našeje wosady swjatočnje powitany. Na jeje Pazličanskich mjezach kiwachu jomu čestne wrota, a we wsy samej mějachu wjesne rucy dny połnoho dźěła, kotrež kk. sobustaw cyrkw. předstojićeŕstwa kubleŕ Jurij Łusčanski a kubleŕ Jan Žur nawjedowaštaj, zo bychu přikhad nowomu dušepastyrjej porjeńšiłe. Wosebje su wosadne holcy pilnje pletwa a wěncy přihotowałe k wupyšenju wsy a Božoho domu. Sedmjo křižerjo na pyšnych konjoch wočakowachu joho na wosadnej mjezy a k. kěbětaŕ Jan Žur witaše a postrowi přikhadźacoho z wutrobnymi słowami. Na hórcy přede wsu stoješe powitanski ćah, wobstojacy ze šulskich dźěći pod nawjedowanjom k. wučerja Renarja, ze šulskoho a cyrkwinskoho wubjerka, ze swjedźeńskich družkow a wulkeje syły wosadnych. Knjez kapłan Wałda wěnowaše nowomu fararjej postrowjace słowa, wupraji wosebje přećo, zo by mjez nowym dušepastyrjom a wosadu knježił zwjazk wěrneje lubosće a přezjednosće. Dale witachu joho w mjenje cyrkwinskoho wubjerka kubleŕ Jakub Leńš, w mjenje šulskoho předstojićeŕstwa a gmejnskeje rady kubleŕ Jan Kral a družcy Hańža Kralec a Hańža Lukašec ze Serbskich Pazlic, poslednja ze sćěhowacej basnju:

Wjesłe zynki zwony zwonja,
Wutroby so wotamk'ja.
Swjedźeńscy so pyša hona,
Tak so zrad'je wosada.

Lubje dźens Was powitamy
Do nowoho zastojnstwa.
Tak Wam swěrnosć wopokaz'my
Za prjedawšoh' kapłana.

Z nowa so Wam statok staji
W Njebjelčanskej wosadźe.
Njech so wudospołni k rajej,
Hdźež Wam zbóžny přichod kće.

Bože žohnowanjo přewodź
Waše puće žiwjeńske.
Wjedźće stadło, zničće njerodź,
Dźěło njech budź pastyrske.

Na Was wóčko kóždy złoži
Z lubosću Was witajo.
Wosada Was lubje strowi,
Z dowěru dźe napřećo.

Kěrluš spěwajo ćehnješe powitanski ćah do krasnje wudebjeneje cyrkwje, a powitanska swjatočnosć skónči so z oktoberskej pobožnosću.

W Njebjelčicach bě minjenu njedźelu swjatočne zapokazanjo nowoho fararja knjeza Michała Miča. Najdostojniši knjez praelat Skala přijědźe z wysocydostojnym knjezom propstom dr. Desideriom Löbmannom 3/49 do Njebjelčic, hdźež so hižo fararjec dwór z družkami wšón pisanješe. Na swjatočnosć běchu tež wjeledostojnaj knjezaj fararjej Hicka a Žur a administrator P. Romuald Domaška přišli. W swjatočnym ćahu nowoho fararja z fary do cyrkwje wjedźechu; za khorhojemi šulske dźěći a družki, za duchownymi wosadni, kěrluš spěwajcy. Swjatočne zynki pišćelow ćah w krasnje wudebjenej cyrkwi powitachu.

Pola wulkoho wołtarja duchowni hymnus „Veni Creator Spiritus“ zanjesechu, kotryž khór łaćonski dale spěwaše. Po modlitwje měješe knjez praelat Skala prědowanjo na zakładźe Zbóžnikowych słowow „Jakož je mje Wótc pósłał, też ja sćelu was“ (Jan 20, 27). Wopominaše najprjedy, zo je wjeledostojny knjez farař Kubaš, kiž je 28 lět wosadu jako farař nawjedował, staroby a nastawaceje słabosće dla swoje zastojnstwo do rukow duchowneje wyšnosće złožił, zo wosebje w rjenje wobnowjenej a wudebjenej krasnej wosadnej cyrkwi trajacy wopomnik zawostaji. Potom předstaji nowoho fararja wjeledostojn. knjeza Michała Miča, kotrohož jako najstaršoho kapłana našeje dioecesy je duchowna wyšnosć wuzwoliła, a wułoži 1. kaž je Wótc swojoho jednorodźenoho Syna pósłał, tak 2. sćele w mjenje Khrystusowym cyrkej swojich měšnikow.

Po prědowanju bě swjatočne zapokazanjo abo installacija nowoho fararja pola wulkoho wołtarja. Najprjedy předčita a přepoda knjez propst Desiderius patronatsku vokaciju hnadneje knjenje Hany. Potom přepoda knjez praelat Skala w mjenje najdostojnišoho knjeza biskopa a tachanta dr. Löbmanna kaž też tachantskoho konsistoria zapokazansku lisćinu, staji nowoho fararja do joho zastojnstwa a přepoda jomu jako znamjenja joho połnomocy a winowatosćow cyrkwine kluče, klučik do tabernakla a sćeńske knihi, a namołwješe joho, zo by nětko najswjećiši wopor nowoho zakonja prěni króć za swoju nowu wosadu swjećił.

Při swjatočnej Božej mši běchu knjezej fararjej k pomocy kk. farař Hicka jako paranymf, administrator P. Romuald a farař Žur pak jako levitaj. Na Božej mši wosada kěrluše spěwaše. Móže so prajić, zo při wustojnym pišćelowanju knjeza wučerja Rennera Njebjelčanska wosada rjenje a zdobnje spěwa. Požohnowanjo z Najswjećišim dopołdnišu swjatočnosć wobzamkny.

Popołdnju w 2 hodź. běše swjatočny łaćonski nyšpor, kotryž k. praelat Skala z assistencu kk. fararja Hicki a administratora P. Romualda dźeržeše. K tomu so přizamkny wulcy swjatočny wobkhad wokoło polow. Družki swjećo swjateje Marije njesechu a wosada rózarije spěwaše. Při luboznym wjedrje, kotrež bě nam ta njedźela wobradźiła, běše tónle wobkhad hłuboko pohnuwacy a natwarjacy. Po wobkhadźe so w cyrkwi litanija a modlitwy za oktober wuspěwachu. Požohnowanjo z Najswjećišim też tu swjatočnosć wobzamkny.

Předsydstwo towarstwa ss. Cyrilla a Methoda móže tule přileżnosć wužić, zo wjeledostojnomu knjezej fararjej Kubašej najwutrobniši dźak wupraji za wšitku pomoc, kotruž je wjelečešćeny knjez našomu Posołej poskićał a też často do njoho pisał. Nadźijamy so, zo też dale nam swoju pomoc poda.

Přispomnjenjo redaktora: Knjez farař Mič narodźi so 20. sept. 1879 w Dobrošicach. Swoje studije dokonja w Budyšinje a Prazy a bu 24. sept. 1904 na duchownoho wuswjećeny. Wón kapłanješe (po wuswjećenju jako młody knjez do swojoho powyšenja na fararja jako kapłan) w Khrósćicach, dale w Radworju, Ralbicach a Njebjelčicach. Redakcija Posoła ma za swoju winowatosć, tu wosebje wuzběhnyć, zo je mjenowany knjez swoje mocy přecy rady a pilnje też za należnosće „Kat. Posoła“ a joho towarstwo wěnował. Za to so jomu wutrobnje dźakuje a z dobom wo dalšu swěru a woporniwosć prosy. Też přeje jomu najsćedriše Bože žohnowanjo do joho nowoho zastojnstwa.

Zapisujće 9. wójnsku pożčeńku!

Čas je hišće hač do srjedy 23. oktobra.

Zo Němska na zatrašnej wójnje wina była njeje, my wěmy, to budźa stawizny pozdźišo cyłomu swětej dopokazować. Kejžor Wilhelm je so hač do poslednjoho wokomika prócował měr zdźeržeć, kaž też wšón čas swojoho kejžorstwa. Je cyle njesprawne, winu Němskej a kejžorej samomu přicpiwać. — Też we wójnje staj so kejžor a němske knježeŕstwo wjac króć prócowałoj krewjepřeleća zahaćić, ruku k měrej poskićić. Naši njepřećeljo njejsu chcyli. Też nětko hišće njechadźa. Woni chcedźa nas zničić. Dyrbimy so wobarać, zo nas přemóc njeby podusyła. Tuž dyrbimy našomu knježeŕstwu srědki poskićić, zo by nas z wuspěchom wobarać mohło. Kóždy je winowaty wótčinje na pomoc khwatać, hdyž je wona we wulkej nuzy. Tuž so njekomdź žadyn, kiž móže pomoc podać!

Statny sekretar Bauer (socialist) praji:

Njech přińdźe, kaž chce, wójnska pożčeńka je zawěsćena, za to so kejžorstwowy sejm a knježeŕstwo postarataj.

A statny sekretar Gröber:

Žane knježeŕstwo sej ženje njezwěri, wěstosć wójnskeje pożčeńki přimać.

Praelat Skala.

Za swobodu a powětrom.

(Skónčenjo.)

Tak začahny naswarjeny mały gymnasiast hnydom po wobjedźe do připokazaneje jstwički tam w třećim poskhodźe. Ta měješe za njoho dźensa jastwo być. Klep — klep — zawrě wuj za nim durje, a tak sedźeše naš studentka kaž ptačatko w klětcy. Wuja po skhodźe dele teptać hišće słyšeše; hewak bě wšo ćicho we jstwi. Tola prjedy hač so cyle do dźěła poda, chcyše sebi wujowu najlěpšu jstwičku wobhladać; tak so skerje też časa pominje. Prěnje, štož tam namaka, bě cyła tyska cigarow. A to je dobra přileżnosć! Njejsym hišće ženje kurił. Tu pak nětko mózu, wšak mje nichtó njewidźi.“ A wozmje sebi jenu, zo by sebi ju zapalił. Tola zapalki njeběchu tak krucy kaž w korčmje, dyrbješe je sebi najprjedy wučušlić. Skónčnje je namaka w pobočnym kašćiku. Na nětkle wjele zboža! Naš Jank sebi k prěnjomu razej zapala. Šmórny, tola zapalka so hnydom złama. Z druhej měješe wjacy zboža. Bě ju khětro při hłójčcy přimnył, zo njeby so jomu zasy złamała. Zapalka so zažehli kaž błysk, tak zo so cyle wustróža „aw zaplacane, to dźěn bě do porsta“, zawoławši ćisny žehliwu zapalku preč. Hakle z třećej so jomu poradźi sebi cigaretu zapalić. Kak so jomu zdaše, hdyž wokoło njoho wšo so kurješe! Tola bórzy jomu tak bě, zo njewědźeše, hač je jomu derje abo zlě; hdźe pak też nětkle wućeknyć, hdyž sy zamknjeny? Tola mój pachołk sebi radu wědźeše. Wočini wokno, zo by hnydom na wšě wolóženja hotowy był.

Hdyž bě tak prěnje wjeselo zašło, pytaše sebi druhe. Tu dohlada so, zo dźěn njeje cyle sam we jstwje. We wulkej ptačej klětcy poča so čerwjena wopuška hibać, kotruž bě sebi wuj w zańdźenej wulkej zymje dosahnył. Wuj bě sebi ju popadnył jenož tohodla, zo by jomu we wostudźe rjenje spěwała, tola tu w klětcy je spěwać wotwuknyła.

„Haj, haj lube ptačatko, sy też tak zawrjene kaž ja.“ „Na, njetrjebaš pak z najmjeńša so ze studowanjom bědźić kaž ja“, chcyše čerwjenej wopuščy pokoja prajić. „Wěm wšak, zo by ći rjane słónčko lubše było kaž też mi, hač tuta jstwa. Kak rjenje by zasy spěwała wonka mjez polemi a keŕčkami. — Haj, haj, złota swoboda je fuk!“ Tak při sebi myslo přińdźe jomu do hłowy, zo mohł sebi ptačatko też kusk bliže wobhladać. Wisaše wšak khětro wysoko. Blido a stoły pak móžachu jomu wupomhać, zo by ptačatko dosahnyć móhł. A hnydom napowleče małe pódlanske blidko a na nje wulki stólc. Po druhim so na stoł horje drapaše, tak zo móžeše pornjo lěsyčcy čerwjenu wopušku cyle derje dosahnyć. „Wočinju cyle pomału a kedźbliwje lěsyčku, zo bych za ptačatkom hrabnył.“ Tu nadobo so kiwkny. Plic, plac! A kadlička so pod wulkim wrjeskotom zwjeze a potorhny klětku sobu. Kaž by cyła kněža hromadźe padała to zažra. Jank leżeše pódla zezłamanoho blidka na zemi. Klětka bě rozražena, čerwjena wopuška lětaše po jstwje cyle bojaznje. Skónčnje nadeńdźe wočinjene wokno a lećeše wotsal na žane zasywidźenjo. Khětře so Jank zasy wudrapa a hladaše za wulećanym ptačatkom. Kak wjesele lećeše te přez murje a třěchi zasy do nalětneje přirody. Potom so za hłowu pomasa, kak wulku dźěru bě sebi nabił. Tola hłowa bě hišće cyła, jenož bě khětro na twjerde padnył a tohodla so za hłowu masaše. Też wulki stoł běše jomu hišće něšto přidał, hačrunjež bě so joho wot cigaretty hišće ćežka hłójčka njesnadnje wo zemju tusła. Njewě, hač by płakał abo někoho na pomoc wołał. W špihelu, kiž před nim na sćěnje wisaše, so sam dohlada kak spodźiwne wobličo tola

K 25lětnomu měšniskomu jubilejej

knjeza fararja Justa w Ralbicach (19. 9. 18).

(Basniła knježna wučerka Kubašec w Khróśćicach, přednjesła knježna Marata Šewčikec w Ralbicach.)

Hlej, płachćik w rucy dźeržu złototkany,
Pod kotrymž zakryty Bóh luby Knjez
Nas žohnuje tak často njewidźany,
Nas posylnjuje na puć do njebjes —
Mi myslička so přiwda, kaž ze swětła
By złoto płachćika so zrodźiło.
Hač — zatkane do ničow jasnoh' pletwa —
Před wóčkom kedźbnym by so zjewiło?

Kaž Zbóžnik zakryty pod snadnym płachćom
Nam swojich hnadow połnosć wudźěla,
Tak zakhowa před čłowj'skim našim wóčkom
So skutkowanjo joho měšnika.
Wón — čłowjek runja nam — mjez nami khodźi,
Kiž wyše jandźelow je zběhnjeny,
Přez kotrohož Bóh sam puć k njebju wodźi
Swój lud po ćěmnej zemi šěrjeny.

A wóčko čłowj'ske je tak často tupe
Za hódnosć měšnika, kiž přikrywa
So z płachćom njewidnym — a k dźakej skupe
Su wutroby, hdyž mało rozmysla,
Kak tysacore hnady přikhadźeju
Jim z ruki wobhnadźenej' wot Boha.
O, njech ja płachć na wokomiki zběhnu,
Pod kotrymž bytosć měšnik zakhowa.

Po nócnej ćmě, hdyž jasne słónčko rano
Nam k nowom' dnju a dźěłu zaswěći,
Přez zwonow zynki poslednje so spanjo
Nam z wóčka wotućacoh' zaćěri,
We cyrkwičcy před wołtař měšnik stupi,
Dnja prěnički za wopor Bohu da,
Naš Zbóžnik sam nas z hrěcha mocy kupi,
Zo wutroba też rańše słónčko ma.

We poće swojoh' wobliča so wšědnje
Při ćežkim dźěle čłowjek prócuje,
Mjez wóstami a ćernjemi tak běda
Wo klateje płód zemje wojuje.
Hdyž joho rucy w zeńskim prócowanju
So k Bohu pozběhn'ć časa nimatej,
Tehd' měšnikowej rucy k wojowanju
Jom' móc a sylnosć z njebjes kłapatej.

Duch čłowjeka po wšědnym dźěle žada
Za słódkim wokřewjenjom z wysoka,
Za khlěbom jandźelow wón hłodu trada
A lačny je za słowom Zbóžnika.
We měšnikowej rucy dźiwomócnej
Bóh sam nam bywa z tajnej cyrobu,
So w wobličwu wón poda duši sprócnej,
A nasyća wšěch běndu wutrobu.

Přez žiwjenjo nam měšnik bywa wjednik
Na wuzkej šćežcy, často ćernjojtej,
Za hrěšnikow jich pola Boha srědnik
A z radźićerjom duši póććiwej.
Wón dźěšću noworodźenom' přez křćeńcu
Da wěrne žiwjenjo a njewinosć,
Je kubłujo přez njesprócniwu wučbu
Je swěrnje wjedźe puć na póććiwosć.

We wutrobje jom' přihotuje bydło
Za Zbóžnika, hdyž w khlěba štałtnosći
We čistej duši dźěšća pyta sydło
W njewopřijomnej bóžskej lubosći.
Nam měšnikowa ruka pomoc skića,
We błudach wšěch a bědach žiwjenja
Wšu helsku móc a strašnu prócu zniča
Joh' słowo, hdyž dźe smjertna hodźina.

We dole sylzow — o, kak ćežke, ćěmne
By žiwjenjo nam było bjez njoho!
Kak prózdne naše wutroby a zymne
A wurubjene zboža wěrnoho! —
Bóh sam we bóžskej swojej lubosći
Je měšnika nam hnadnje wobradźił,
A joho wysokosć we miłosći
Před wóčkom čłowjeskim je zapřikrył.

O, wzmiće, knježe, zawdawk dźakownosće,
Kiž wutroby nam dźensa zahorja.
Njech česćownosć a wěrna lubosć rosće,
A dowěra so sylnje přisporja!
Přez Wašu ruku Bohu poskićamy
Naš snadny dar — njech hnadnje přij'muje
Wšě horce přeća, kiž z nim zjednoćamy.
To dźakownosće próstwa wěnuje.

Cyrkwinske powěsće.

Biskop a tachant dr. Löbmann je w krótkim wokolniku za 27. okt. t. l. zhromadne swj. woprawjenjo wupisał a napomina wěriwych, zo bychu swj. sakramenty dóstawali a rózarije spěwajo Boha wo miłosć a pomoc za zrudny čas, kiž je nětkle na nas přišoł, prosyli. Spowědź k tomule zhromadnomu s. woprawjenju (27. t. m.) płaći, njejsy-li mjez tym ćežcy zhrěšił, też za wotpusk 2. nov. Wokolnik přečita so 20. t. m. z klětkow.

Ralbicy.

Zemrěli: 2. sept. Jakub Nuk, wumjeńkař (kubleř) w Ralbicach, 73 l. 8 m. 19 dn. — 18. sept. Marija, zaw. mandź. † Michała Bjedricha z Noweje Smjerdźaceje, wumrě w Šunowje, 83 l. 11 m. 28 dn. — 20. sep. Marija, zaw. m. dź. † Jakuba Rachela z Łazka, 80 l. 11 m. 25 dn. — 21. sept. Khata, zaw. mandź. † Józefa Libša, pjekarja w Róženće, 80 l. 8 m. 19 dn.

K swjedźenjej knjeza fararja Jana Justa.

(Basnił k. bohosłowc J. Nowak z Wotrowa, přednjesł k. seminarist P. Kokert z Łazka.)

Wjeselo a radosć dźensa knježi
W Ralbicach a jeje wokolinje,
Jasnišo dźens zwony du na wěži
Lubosć so nam do wutrobow linje.

Wótče, słyš dha wobraz mojoh' sona,
Kotroh'ž rjanosć so mi njepominje,
Ja was widźach kročić přeze hona
W pyše nazymnej, hdyž róža hinje.

Widźach tysacy so k zemi kłonić,
Tysac róži widźach z mrózom zhinyć,
Jenož někotre tam widźach zwonić
Přez zymu, so mocy lodow zwinyć.

Tu so jandźel pušći z njebja jasnoh'
Rozjasnjenjo wučbu přinjese mi:
Tamne róže kćenja wulcy krasnoh'
Měšnicy su Knjeza z bóžnosćemi.

Zjew so zhubi. K njebju złožich woči,
Njebjesa ja z horcej próstwu prošach:
Zdźeržuj pastyrja, kiž swěru wodźi
Swoje wowcki. — A Was w duchu košach.

Njech dha też so časa spěšnosć minje,
Njech so bliža ćěsnych dobow ćeže,
Naša lubosć, wótče, njezahinje,
A naš dźak přez rowow hórki wjedźe.

Wójnske požčeńki, kaž rěka, wšelacy pokupuja, zo bychu je potom zasy dale předawali (na kejžorstwowej bancy atd.) Woni dawaja wězo wjele mjenje, hač sy za papjeru dał, hdyž sy požčeńku kejžorstwu pisał, a dóstawaja na kejžorstwowej bancy a druhdźe samón pjenjez, kajkiž sy ty tehdy płaćić dyrbjał. Tajkich jebarjow maš wyšnosći wozjewić.

⁘

Předrožene wobućo dyrbiš nětkle něhdźežkuli kupować. Toho móžeš so zminyć, wěš-li tole: Kupuješ-li sebi wobućo, kotrež njeje po měrje dźěłane, maš po zakońskim postajenju za mužske wobućo nanajwjacy 48 hr., žónske wysoke 44 hr., nizke 38 hr. płaćić. Za hubjeńši fabrikat 25, resp. 22—18 hr. Płaćizny dyrbja do póduše abo znutřka do nače zaćišćane być. Njeje-li tam tajkoho zaćišća, abo pokazuje-li wón wyššu płaćiznu, dha je to přećiwo předpismam.

ćaha. Tu měješe nětko rjanu wobradu. „Što też to wuj k tomu praji, hdyž wróćo přińdźe, so hnydom dopomni.

Bórzy bě też Měšawkec ćeta po skhodźe horje přiběžała, zo by pohladała, što je hólčec zworał. Tola na dobre zbožo bě wuj zamknył a kluč sam k sebi tyknył. Jenož přez klučowu dźěrku móžeše na małoho njedočinka, kaž joho mjenowaše, poswarjeć; byrnjež też njewědźała, što je při tajkim njewšědnym wrjeskotu so stało. A by-li hišće cyłu zezłamanu wobradu wohladała, by drje jej rozom stojo wostał.

Byrnjež so mały worakawc za durjemi smjał, hdyž ćeta na njoho wot wonka swarješe, njebě jomu tola cyle wšo jene, hdyž so na swojoho wuja dopomni. Kajke woči budźe wón činić, hdyž moje njezbožo wohlada! Kak bě jomu hrozył: „jeli něšto zasy zworaš, potom je posledńja hodźinka za tebje biła!“ — „Haj, haj, tak drje je hrozył, hdy by jenož też po tym tak činił!“ Wšitko by rady na so wzał, hdy by wuj joho jenož domoj pósłał.

Što móže tón wobraz wumolować, hdyž wuj wječor durje wočiniwši swojoho móta srjedź rozpadankow wohlada kaž žarowacoho Jeremiasa na jeruzalemskich rozpadankach! Joho najlubšu jstwičku bě jomu mały slěpc takle přihotował. Štož pak joho najbóle mjerzaše, bě, zo bě rjana ptača klětka rozražena, a čerwjena wopuška ćekła do rjaneje přirody, hdźež nětko z wječorom lubozne spěwy Bohu k česći za swoje wumóženjo spěwaše.

Wuj so hišće wječor ze swojej hospozu rozrěča a wuradźi, zo dyrbi mały slěpc hnydom jutře zasy domoj k staršimaj. Boješe so sam wo swoje žiwjeńčko!

Tola štó bě wjeselši hač Hostakec Jank? Boješe so drje swarjenja a pukow pola staršeju, tola to wšak chcyše hišće scerpnje znjesć, za njoho běše jenož jene wjeselo, zo njetrjeba wjacy studować.

Na železnicy wuj ze swojim mótkom ničo njerěčeše a też na puću wot dwórnišća do ródneje wjeski wlečeše so Jank kaž khudy hrěšnik za wujom. Běše drje kusk zamjerzany. Tola joho ćežke mysle rozehnachu bórzy młódne lěsy a nalětne pola. Kak rjenje fifolachu wokoło njoho na domjacych polach ptačatka! Snadź bě mjez nimi też wuswobodźena čerwjena wopuška. Kak so wjeseleše joho wutroba, hdyž přińdźechu tam k domjacej zahrodźe. Kaž w paradizu stoješe domizna srjedź kćějacych wišinow a slowčinow.

„Aj, Janko, hižo prózdniny?“ wopraša so joho něchtó. Jank so wobhladnywši wuhlada před sobu swojoho prjedawšoho knjeza wučerja, dobroćiwoho kantora. Wuj jomu hnydom wšě tryski a lózystwa wupowěda, kotrež bě Jank w Budyžinje skućił, a kak na šuli ničo wuknył njeje.

„Njeje wěrno, Janko, štož hižo prajach, prjedy hač ty do Budyšina ćehnješe?“ prašeše so knjez kantor swojoho šulerja. Tale lubosćiwa sobuželnosć Janka zasy zmuži a posměwkny so lubje na wučerja.

„Wostanje při tym, štož sym hižo prajił“, rjekny dobroćiwy kantor wujej, „prawje dobry bur drje może Jank być, tola ženje student“.

Tak měješe wbohi student znajmjeńša někoho, kiž za njoho rěčeše a knjeza kantorowej wustojnosći a dobrej wutrobje so poradźi, też mać a wuja přepokazać, zo budźe Jank zbožownišo, hdyž budźe, k čomuž je Bóh jomu lubosće a darow dał. Nan dźěn bě hižo prjedy tohole měnjenja był a njeměješe tohodla ničo přećiwo tomu, zo Jank zasy doma wosta. — A Jank bu wustojny hospodař a nahladny nadobny muž.

⁘

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje mandżelskeje, maćerje a wowki

Madleny Hawkoweje
z Konjec

wuprajamy z tutym **wutrobny dźak** a **„Zapłać Bóh“** wšitkim, kotřiž su njebohićičku w jeje khorosći wopytowali a ju pokojeli, za jeje dušu na póstywječorje so modlili a jej poslednju česć wopokazali a ju k rowu přewodżeli.

Dušu zemrěteje poručamy do modlitwow wěriwych.

Žarowaca
Hawkec-Kralec swójba w Konjecach.

Dżensa dóstachmy zrudnu powěsć, zo je 1. oktobra w jenym wójnskim lazareće naš luby najstarši syn, naš dušny bratr

šeržant Pawoł Rocho

na sćěhwkach swojoho ćežkoho ranjenja z 29. sept. wumrěł. Prošo za njebohićičkoho wo pobožny paćeŕ wozjewja to hłubokozrudźena

W **Sernjanach**, 14. oktobra 1918.

Swójba twarskoho mištra Rocha.

Njedżelu 6. t. m. dóstachmy njenadźicy hłubokozrudźacu powěsć z nawječornoho bitwišća, zo je mój horcolubowany mandżelski, mój najmłódši syn, naš luby bratr, swak a wuj, wojak w jenym pěšim połku

Jakub Mikela z Worklec

27. sept., lědom so z dowola wróćiwši, rjekowskeje smjerće wumrěł. Naju krótke zbožo je zničene přez njezbožowny swětowy bój.

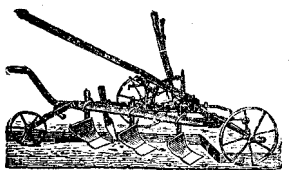
Joho njesmjertnu dušu poručamy do modlitwow přiwuznych a přećelow.

We **Worklecach, Pozdecach, Swinańi** a **Jaseńcy.**

W najhłubšej zrudobje
Madlena Miklowa rodź. **Handrikec**
w mjenje wšěch zawostajenych.

Nierth & Förster
Před šulerskimi wrotami 19
w Budyšinje
Kradżenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.
so zapisuje hač do ***srjedy 23. oktobra.***
9. wójnska požčeńka
Dalokoročak 589

Fotografuju
swójby, kwasy a zhromadnych a jenotliwych ludźi.
Rukuju za nanajlěpše wuwjedżenjo bjez winy k porokej.
Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodźin puća činić měł.
Alwin Poldrack
Fotowy wustaw
w Hodźiju (Göda)
pola Budyšina.
Dalokoročak w Žičeńku 42.

H. E. Hantsche

twornja na mašiny

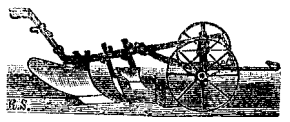
w Protecach

pola Halštrowa

Dalokoreč̌ak „Elstra 40“

porjedźa,
twari a
předawa

mašiny a nastroje za ratarstwo.

Lisćo sadowych štomow

wišnjow, jabłučinow, kruš-winow, lipow a kastanijow,

kotrež je

zrawoty abo mróza dla ze štomow

spadało, kupuje

so po dobrych płaćiznach w najwjetšich kopicach, po družinach dźělene, čisće zwubjerane a wusušene.

Też łopješka różowych kćeni so bjeru.

Přijimanjo a nawjedowanjo **za Pančicy a wokolnosć** wobstara

k. wučeŕ Jurij Słodeńk.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeŕnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Drježdżanska banka

Wotrjad w Budyšinje

Žitne wiki *Dalokoreč̌ak 551*

Wobkhodne hodźiny: dopołdnja 8—12½, popołdnju 2½—5, sobotu wot 8—2 hodźin bjez přetorhnjenja.

Poručamy so

k přijimanju pjenjez na dań

a smy

w kóždej pjenježnej należnosći

rad k radźe.

Zapisowanjo

na 5 procentowsku kejžorstwowu požč̌eńku a 4½ proc. připokazanki do kejžorstw. pokłada skónči so 23. t. m. připołdnju w 1 hodź.

Wutrobny dźak

a

„Zapłać Bóh luby Knjez!“

wuprajamoj z tutym wšitkim znatym, přećelam, wjesnym a wosadnym, kotřiž su naju lubowanomu, młódšomu synkej

Benkej

poslednju lubosć wopokazali, zo su joho ćělko k rowu přewodźeli, joho kašć a row z rjanymi wěncami pyšili. Bóh Wjeršny chcył też mytować kóždomu, kiž je naj w naju zrudobje tróštować hladał. Z najmłódnišoho naléća joho žiwjenja — 4 lěta 3 měsacy a 22 dnjow — je Bóh sebi joho, jeno dwaj dnaj khoroho, k sebi wzał. 9. oktobra pokhowachmy joho ćělko w Baćonju k přezažnomu wotpočinkej.

Ke krótkomu wjeselu dari joho namaj Knjez a skhowa joho k zasywidźenju a zasywužiwanju w swojim kralestwje.

W **Baćonju** na dnju pohrjeba, 9. oktobra 1918.

Kubleŕ **Michał Pjech** a mandźelska
rodź. Jaworkec z Nuknicy.

Dla njedosahacoho městna dyrbjachmy někotre nawěški wróćo stajić. Su to: Dźak k. fararja Miča w Njebjelčicach, posmjertne wozjewjenjo padnjenoho wojaka Kneblec ze Sulšec a posmjertny dźak Čemjerjec z Kamjenjeje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we *našich agenturach* 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 43. | Budyšin, 26. oktobra 1918. | Lětnik 56.

Měšnik a wopor.

(Skóńčenjo.)

III.

Wo měšnikach staroho zakonja Bóh přez Mójzesa poruči: „Měšnicy dyrbja swjeći być swojomu Bohu a njewonjećesćić joho mjeno; přetož kadźidło Knjezowe a khlěb Knjeza wopruja a tohodla dyrbja swjeći być.“

To bě prajene měšnikam staroho zakonja, kotřiž sćinej a znamjenju służachu. Što hakle ma so prajić wo měšnikach nowoho zakonja, kotřiž służa wěrnosći a swjatosći samej, jednorodźenomu Synej Božomu w joho woporje?

Jako swój wosebity wopor, sebi poswjećeny, jich Bóh wuzwoli, kaž Duch swjaty w Japoštołskich skutkach wo Pawlu a Barnabasu poruči: „Wotdźělće mi Saula a Barnabasa k dźěłu, na kotrež sym jeju powołał.“

Dlějše lěta přihotujetej so rozom a wutroba młodźenca, zo by tón mohł přijaty być do wosebiteje służby Najwyššoho. W měšniskej swjećiznje Duch swjaty z wurjadnymi darami joho wuhotuje. Swjećomny pak so cyle poswjeći z ćełom a dušu swojomu Bohu. Žadyn zemski abo človjeski zwjazk joho nima wjazać, ale cyle swobodny a njewotwisny ma być. Njewoblakowany wopor nowoho zakonja sebi žada njewoblakowane, knježniske měšnistwo. Tohodla młodźenc před swjatej swjećiznu so wotrjeknje wšeje zemskeje lubosće. Jenička lubosć joho je: Khrystus w potajnym woporje, kotrohož służownik ma nětko być.

Měšnikam staroho zakonja bě swjatosć poručena, dokelž kadźidło a khlěb Knjeza wopruja. To je też dwoji wšědny wopor měšnika nowoho zakonja.

„Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo = Njech pozběhuje so, Knježe, moja modlitwa kaž kadźidło před tobu.“ Tak kóždy dźeń z nowa měšnik wopor swojeje modlitwy před Knjezom přednjese zanošujo khwalbu Božu we cyrkwinskim officiju abo brevirje. To je, kaž cyrkej praji, juge sacrificium „njepřestawacy wopor“, kotryž miliony měšnikow po cyłym swěće njepřestawajcy Bohu zanošuja za sebje a za cyły lud Boži.

Z nim přihotowany měšnik kóžde ranjo přistupuje k wołtarjej, zo by też druhi wopor dokonjał woprujo khlěb Knjeza we woporje Božeje mšě.

K wołtarjej kročo njese měšnik keluch w rukomaj a na keluchu patenu z khlěbom; we swojej wutrobje pak njese sebje samoho, swoju wolu, zo by ju při woprowanju wšědnje podawał swojomu Bohu.

Hdyž kóždomu wěriwomu płaći słowo cyrkwinskoho wótca, zo dyrbi być „druhi Khrystus“ — kak wjele bóle płaći te słowo měšnikej, kiž ma stajnje na to dźiwać, „so woblec Knjeza Jězusa Khrystusa!“ Takle so wo-prujo swojomu Bohu dóstawa też prěnje a najbohatše hnady ze swjatoho wopora. Z nimi so dźeń wote dnja z nowa posylnja a krući za nowe wopory za tamne běd̄ženja přećiwo złomu njepřećelej, kotrež runje jomu su přihotowane.

O zbóžne zarjadowanjo Božeje předwidźomnosće! Kak je Bóh so starał za swoju cyrkej! O njech wostanje njezranjene, swjate, woporniwe a płódne, naše měšnistwo! Prošmy njepřestawajcy, zo Bóh nam wubudźi a wobradźi dobrych, swěrnych, horliwych a woporniwych měšnikow! Tale modlitwa je přede wšitkim nuzna. Z njeje dźeń a bóle też nadobudźemy česćomnosće před měšnikami, kotřiž z japoštołom Pawołom smědźa a dyrbja prajić: Tak měj nas človjek za służownikow Khrystusowych a wudźělerjow potajnosći Božich. (1. Kor. 4, 1.)

Ščipajće róže a wijće wěncy, towaršojo!

Našim wojakam k rozpominanju.

Štyri strašne lěta wójny su zašłe. Nětko tři měsacy hižo šeri nas pjate. Kajka to žałosć, kajka běda po cyłym swěće! Najhórje tam našim wojowarjam we polu, kiž pod wohnjom stoja we krawnym boju. Haj, towaršo, ty bratře mój, začuwam dospołnje z tobu ból a tyšnosć wutroby, hdyž smjerć ći hlada do wobliča a z tysac tlamow ruje na tebje, zo njewěš, hdźe by wućek pytał, pomoc namakał. Słyš, bratře najlubši, tuž moju dobru radu: dopomń so na twoju lubu maćerku, kiž nětdy w młodosći a zasy ducy do pola je zawěsće ći też swj. różowc sobudała. Wzmi jón do ruki a do wutroby móc a česć a spěwaj paćeŕ pobožny, kaž je jón twoja dobra mać će nawučiła. Z kóždym paćerkom wukćěwa duchowna róża ći z wutroby, a z jeje luboznej wónju ponjese so duša twoja k njebjesam, hdźež kralowa swj. różowca wusłyši twoje horce modlenjo a zakita ći drohe žiwjenjo. Maćeŕ Boža budźe twoja maćeŕ, budźe z tobu sobu wojować přećiwo njepřećelam wšěm, kaž widźomnym, kiž za žiwjenjom du, tak njewidźomnym też, kiž dušu njesmjertnu ći chcedźa zahubić: O, wołaj njepřestawajcy na pomoc maćeŕ Božu wobstajneje pomocy.

A njeby-li runje też w smjertnym strašu bywał, ty znaješ a derje wěš, kak wšědnje hela wokoło tebje howri, zakliwajo a tamajo a smród a jěd pluwajo — jako wojak dźěn ty to wěš: wokoło so maš helsku atmosferu, kiž dusy a tyši wutrobu. Preč wšitko zło! Wzmi swj. różowc swój a kaž junu dźěćo ponižne sy było, stup zasy do zahrodki swjateje a modli so! Ščipaj róže a wij wěncy duchowne. K česći čistej Knježnje Mariji! A winowc budźe ći měsac hnadow, žórło pokoja a měra, tajkoho njebjeskoho měra, kajkohož swět nihdy dać njemóže. Zbóžny potom dopjelniš drohu žiwjenja a wróćiš so k maćeri domoj, pak žiwy do serbskoho kraja, pak mortwy do njebjeskoho raja.

Serbin.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Wilsonej bu njedźelu wječor 20. okt. nowa nota ze sćěhowacej wotmołwu pósłana:

Němske knježeŕstwo je při namjeće na wopušćenjo wobsadźenych krajinow na tym było, zo so wuwjedźenjo tutoho wopušćenja a wuměnjenja přiměra wot wojeŕskich radźićelow rozsudźi a zo mocy, kaž tu khwilu na frónтach porno sebi stoja, jednanjam so podłoża, kotrež je zawěsća a zarukuja. Němske knježeŕstwo presidentej přewostaji přileżnosć přihotować, kotraž by jenotliwosće rjadowała. Wona so tomu dowěrja, zo president žane žadanki dobre mjenować njebudźe, kotrež so z česću němskoho luda a z přihotom měra sprawnosće zjednoćić njehodźa.

Němske knježeŕstwo wotpokazuje porok njezakońskich a njećłowjeskich činkow, kotryž so přećiwo němskim krajskim a móŕskim mocam a z tym přećiwo němskomu ludej pozběhuje.

Zaničenja budźa k škitanju cołanja přecy nuzne a su tak daloko ludoprawscy dowolene. Němske wójska maja nanajkrućišu poručnosć, privatne wobsedźeństwo šonować a za wobydleri po swojich mocach so starać. Hdźež so najebać to překročenja stawaja, so winowaći khostaja.

Němske knježeŕstwo też prěje, zo je němske łódźstwo při podnurjenju łódźi wukhowanske čołmy z ludźimi w nich z wotpohladom zničiło a podnuriło.

Němske knježeŕstwo namjetuje, zo by we wšitkich tychle dypkach přez neutralne komisije so wujasniło, kak so wěc ma.

Zo by so wšo zminyło, štož móhło skutk měra počežić, je němske knježeŕstwo wšěm wjednikam podmóŕnikow poručić dało, zo njebychu so łódźe za pućowari podnurjałe, při čimž pak so techniskich přičinow dla za to rukować njehodźi, zo ta poručnosć wšitke łódźe na morju před jich nawróćenju dosćehnje.

Jako załožne wuměnjenjo k měrej postaja president wotstronjenjo kóždeje na wólnosći wotpočowaceje mocy, kotraž móže za so, bjez dohlada a po samsnej wólnosći měr swěta kazyć. Na to wotmołwja němske knježeŕstwo: W němskim kejžorstwje njeměješe dotal ludowe zastupjeŕstwo wliwa na tworjenjo knježeŕstwa. Wustawa njepostaješe při rozsudźenju wo měr a wójnu sobuskutkowanjo ludowoho zastupjeŕstwa. W tutych wobstojnosćach je zakładne přeměnjenjo zastupiło. Nowe knježeŕstwo je w połnej přezjednosći z přećemi ludowoho zastupjeŕstwa tworjene, kotrež z jenajkoho, powšitkownoho, tajnoho a direktnoho wólbnoho prawa wukhadźa. Wjednicy wulkich sejmowych stron słušeja k joho sobustawam. Też přichodnje njemóže

žane knježeŕstwo swoje zastojnstwo nastupić abo dale wjesć bjez toho, zo by dowěru wjetšiny sejma mělo. Zamołwitosć kejžorstwowoho kanclera napřećo ludowomu zastupjeŕstwu budźe zakońscy wutworjene a zawěsćene. Prěni skutk nowoho knježeŕstwa je był, sejmej zakoń přepołožić, přez kotryž bu wustawa kejžorstwa tak přeměnjena, zo je k rozsudej wo wójnu a měr přihłós ludowoho zastupjeŕstwa trěbny.

Zawdak za traćo nowoho systema njewobstoji pak jenož w zakońskich rukowanjach, ale też w njepowalnej woli němskoho luda, kotryž we swojej wulkej wjetšinje za tutymi reformami stoji a kruće žada, zo bychu so dale wjedle.

Na prašenjo presidenta, z kim maja wón a přećiwo němskej zjednoćene mocy činić, so potajkim jasnje a bjezdwělomnje wotmołwi, zo namjet k měrej a předměrej wukhadźa wot knježeŕstwa, kotrež je swobodne wot kóždoho wólniwoho a njezamołwitoho wliwa, podpjerane wot přihłosa přesahaceje wjetšiny němskoho luda.

W Barlinje, 20. oktobra 1918.

podp. Solf, statny sekretar zwonkownych należnosćow.

W swojej noće je němske knježeŕstwo Wilsonej bjez dwěla tak daloko napřećo přišło, kaž so někak hodźi. Ma-li wón dobru wolu, puć k měrej přihotować, móže to nětk zawěsće činić, haj dyrbi to činić, nochce-li so cyle tamnym dźiwim šćuwarjam kłonić, kotřiž bychu Němsku najradšo cyle zničili. To je też měnjenjo skoro wšěch němskich nowinow. — Štož je dotal z njepřećelskich krajow wo našej noće słyšeć, dobre wuhlady za blizki měr njewotewrja.

Na tule notu wozjewješe hižo 24. oktobra „Tel.-Union“ přez Amsterdam **Wilsonowu wotmołwu. W njej lubi Wilson, zo chce nětko so pola swojich zwjazkarjow wo přiměr prócować; pod kajkimi wuměnjenjemi so wón stanje, změja jich wojeŕscy radźićeljo rozsudźić. Njedźiwajcy toho pak njedóńdźe k měrej, kaž dołho wojeŕska strona a pruski kral dale tón wliw na němsku politiku wobkhowataj, kajkiž staj dotal mětoj. By-li ententa ze zastupjerjemi tejule mocow jednać dyrbjała, potom njesmě Němska žanoho měra so nadźeć; potom budźe so podać dyrbjeć.**

Kejžorstwowy sejm

je wutoru popołdnju zestupił. Swoje wuradźenja započa wón z wobšěrnišej rěču kanclera prynca Maxa, kotryž wobstojnosće zwonkowneje a znutŕkowneje politiki rozłožowaše. Wo zwonkownej politicy mamy dwě možnosći před sobu. Pak njepřećelowje naš namjet k měrej sprawnosće njepřiwozmu, potom dyrbi a budźe knježeŕstwo lud k narodnomu zakitowanju namołwjeć, přetož nichtó njecha měr wumocowanja přiwzać. — Pak dóńdźe k měrej na podłožku Wilsonowych wuměnjenjow, potom ma so cyły lud přihotować, zo by tón měr prawje rozemił a přewjedł.

W nutŕkownej politicy rozłožowaše kancler nowe z dźěla hižo wudate, z dźěla přihotowane nowe zakonje, kotrež wšu politisku móc a politiske wjednistwo w kejžorstwje a w Elsas-Lothringskej na zastupjeŕstwo luda přewjeduja. Z dźakom spominaše kancler na kóncu swojeje rěče na wutrajnosć našich wojakow w surowych wojowanjach a lubješe jim pod powšitkownym přihłosom runje tak krutu a wutrajnu podpjeru w domiznje.

Ze strony wjetšiny přihłosowachu zapósłancy Herold, Ebert, Naumann a Stresemann, žadachu pak hišće wšelake dalše mocy za lud a kejžorstwowy sejm. Konservativny hrabja Westarp wobžarowaše nowe puće w nutŕkownej politicy jako zahubne.

Saksko.

Přeměnjenja w našim politiskim žiwjenju mamy też w Sakskej za bližši čas wočakować. Wuradźenja wo tym je knježeŕstwo posledni čas pod předsydstwom krala a w přitomnosći krónprynca hižo wjacy króć wotměwało. Wólbne prawo dyrbi so přeměnić, samo konservativni su so za powšitkowne jenajke wólbne prawo wuprajili. — Też někotři ministrojo dyrbja wotstupić. Ministraj Beck a ze Seidewitz staj hižo swoje zastojnstwo złožiłoj. — Sejm póndźelu 28. okt. popołdnju zestupi.

Awstriska

rozpaduje. Kejžorowy manifest, kiž chcyše dotalnu Awstrisku k zwjazkowomu statej přetworić, wšě wuradźenja krónskeje rady, ministerstwa a druhich zjednoćeństwow we Wienje njemóža to wjacy zadźeržeć. Jenotliwe narody su staroj Awstriskej swoju přisłušnosć wupowědźiłe, a jich zastupnicy wuradźeja přichod narodnych statow. Też Wuheŕska je w sejmje přez hort ministerpresidenta Wekerle swoju samostatnosć wozjewiła a chce jenož z wosobu samsnoho wjećha z Awstriskej zjednoćena być. Kak budźe poćahi k druhim dotal z njej zjednoćenym narodam rjadować móc, je hišće njewěste; też te žadaja za samostatnosću.

Čecho-Słowakojo su sebi nakhwilne knježeŕstwo we Parizu wuzwolili. Masaryk je president a financny minister, Beneš minister zwonkownych a znutŕkownych należnosćow a też wšě druhe ministerske městna buchu wobsadźene. Francózski minister zwonkownych należnosćow Pichon je nowe Češkosłowakske knježeŕstwo w Parizu připóznał a druhe staty ententy jomu sćěhuja. Wšak je też president Wilson Čecho-Słowakow jako wójnske mócnaŕstwo připóznał. Hdy a kak nowe knježeŕstwo woprawdźe w Čechach swoje knjejstwo nastupi, a štó budźe potom do njoho słušeć, je wězo hišće jara njewěste.

Ruski knjezyk.

28. okt. budźe 100 lět, zo je sławny ruski spisowaćel Turgenjew zemrěł. W jenej swojich knihow wopisuje wón žiwjenjo tehdyšoho ruskoho burika. Tam načisnjene wobrazki mějachu telko mocy, zo nasta wulke hibanjo w Ruskej přećiwo roboće a wotročstwu. Něhdźe 40 milijónam ludźi bu přez to swoboda.

Mardarius Apolonič Stegunow bě stary bruchačk, małeje zasadźiteje postawy, měješe plěch a podbrodu a mjehkej mjasnej ručcy. Wón je jara hospodliwy a rěči rady a wjele; je mohł rjec jenož sebi k zawjeselenju žiwy. Stajnje, w lěće kaž zymje, nosy pisany smužkaty župan, z wotu wutykany. Mardarius Apolonič Stegunow njeje ženjeny, je hišće „młody hólc“. 500 duši je joho wobsedźenstwo; swoje kubło jara zwjeršnje wobhlada: kupi sebi, zo by z časom tola też postupował, wot Moskowskoho Butenga mašinu k młóćenju, staji ju pod kólnju, tu da zamknyć a z tym bě dosć. Wjacy starosćow sebi z njej njećinješe.

Wo swoje kubło, kaž hižo prajachmy, so wjele njestara. Hdyž pak je rjany lětny dźeń, potom snadź jónu abo dwójcy abo też husćišo da sebi do lohkoho wózyčka zapřahnyć a dojěde sebi wokoło polow, zo by sebi žita wobhladał a něšto kostrjancow wušćipnył. Mardarius Apolonič je žiwy dospołnje po swojich wótcow wašnju. Też we swojej khěži ma cyle po starskim: w khěži smjerdźi, kaž je to tak wašnjo, za kwasom, łojowymi swěčkami a kožu; hnydom na prawu ruku bě připrawa, hdźež swoje dymki staješe a měješe stojo, w jědźeŕni běchu wobrazy joho zemrětych swójbnych a muchi a wulki hornc z geranijemi a wukhodźeny klavěr; we jstwě, hdźež hosći přijimaše, běchu tři turkowske konopeje, tři blida, dwě hladačcy a dybawy časnik ze sčornjenej emaliju a we smuhach wukładźenej bronsu; w kabineće stoješe blido połne papjerow, módrinkojte předešćniki, ze wšelakimi ze starych knihi wutŕihanymi wobrazkami polěpjene; šranki ze smjerdźacymi knihemi, pawčinami a mnohim prochom, tołsty njelepy stólc, italske wokno a kruće zabite durje, kotrež do zahrody pokazowachu; z krótka: wšo bě tu, kaž ma być.

Mardarius Apolonič dźeržeše sebi wjele čeledźe; wša bě po docyła zastarskim zdrasćena; nošachu dołhe módre suknje z wysokimi khornarjemi, ćěmne kholowy a krótke žołte lacy. Kóždomu mužskomu hosćej prajachu „batuška“ (wótče). Wo dwór staraše so stary hejtman z brodu, kotraž přez cyły joho wowči kožuch wisaše; nutŕka knježeše stara žónka, zmoršćena a skupa; wokoło ramjeni nošeše stare brune rubiško. W konjencu stoji něhdźe 30 koni wšelakeje krewje; wón wujězdźuje z wozom, kotryž su jomu joho ludźo sami dźěłali; tón ma znajmjeńša swoje 15 centnari. Swojich hosći wita Mardarius nanajpřećelnišo a nastaja jim wšo nanajlěpše. Wón sam ani porsćika njezhibnje, ani „knihu wo sonach“ njećita. — Tajkich knjezykow je w Ruskej njeličomna ličba.

Čohodla to takle rozpisuju? — Wotmołwu změješ, hdyž ći wupowědam wo swojim wopyće, kotryž pola njoho sčinich.

Dóńdźech k njomu wječor wokoło 7 hodź. Bě rjany lětny dźeń. Wječorny nyšpor bě runje skónčeny, a duchowuy, hišće młody człowjek a kaž so zdaše prawje strachoćiwy, sedźeše w dobrej jstwě, cyle při durjach, na stólcu na samej kromje. Kaž přecy tak powita mje Mardarius też dźensa jara přećelnje; wón wjeseleše so, hdyž někajki hósć k njomu přińdźe a tele wjesełe njebě tajenjo. Markarius bě też bjeze wšoho dwěla smjerćdušny człowjek. Duchowny postany, hdyž ja zastupich, a přimaše za čapku.

„Wočakń, batuška!“ napominaše joho Markarius, mje při tym kruće za ruku dźeržo, „wočakń dźěn, sym za tebje po palenc pósłał!“

„Ja njebudu pić,“ napřećiwi duchowny mjelčo, so při tym wšón začerwjeniwši.

„Ach, to by hišće było! Njeręčće tajkich hłuposćow!“ měnješe Markarius nimale raznje. „Miško! Jusko! khětře tón palenc!“

Tu zastupi Juška; šedźiwc, nimale 80 lět stary, dołhi šwižny, na talerju škleńčku palenca njeso.

Duchowny so wobaraše a chcyše božemje dać. Markarius pak skoro z porokom zasy nuzowaše: „Pij, pij, batuška!“

Tón poskaše a wusrěbny. „Nětko, batuška, móžeš hić.“

„Wurjadny człowjek to“, poča Markarius, hdyž bě duchowny lědom durje za sobu začinił, „sym z nim prawje spokojom; jenož přemłody hišće je. Tola, kak so wam wjedźe? Pój, posydńmoj so na wutwarku — dźensa je lubozny wječor!“

Tam dachmoj so do zabawy. Žiwje so rozmołwjejo pohladny připadnje přez wutwark dele a nadobo so wšón roznjemdri a poča zakhadźeć.

„Čeje su to kokoše? čeje wone su?“ reješe dele do zahrody. „Juška, Juška! khětře

Awstriscy Němcy su prěnje kročele činili k wutworjenju nowoho awstrisko-němskoho stata. W zhromadnej proklamaciji wšěch němskich stron woni žadaja, zo bychu do toho stata słušałe wšě awstriske wot Němcow wobydlene krajiny, wosebje też w Sudetach. Zastupować ma přichodny stat tu khwilu provisoriska narodna zhromadźizna, ke kotrejž wšitcy zapósłancy němskich wólbnych wokrjesow słušeja. Wona wuzwoli sebi šěsć wubjerkow, kotrež maja so z jednotliwymi należnosćemi nastawacoho stata zabjerać.

Na awstrisku notu wo jednanja wo měr je president Wilson 18. okt. wotmołwił, wjele njepřećelnišo hač je štó so toho bojał. Wón z cyła awstrisku notu oficijelnje přijał njeje. Za njoho awstriski stat jako tajki wjacy njewobstoji, a wón tohodla na awstriski namjet k jednanjam wo měr dźiwać njemóže. We wěstym nastupanju je Wilson tu konseqentny. Wón je Čecho-Słowakow jako wójnske mócnarstwo připóznał a tuž za njoho stara Awstriska njewobstoji. Na druhej stronje pak je wón za dalewobstaćo Awstriskeje so dosć jasnje wuprajił, je potajkim swoje prjedawše stojnišćo přeměnił. — Awstriske knježeństwo chce jednanja z Wilsonom dale wjesć.

Wójna.

W Flanderskej su naši pomału cofajo Brügge, Thielt, Kortrik a wšelake druhe mjeńše městna njepřećelej přewostajić dyrbjeli. Wšudźom cofachu woni w dobrym porjedźe, husto njepřećel cofanjo hakle pytny, hdyž bě hižo dospołnje přewjedźene, skoro nihdźe njemóžeše je sylnišo mylić. Hdźež bě nuzne, dźeržachu naši wojowarjo swoje stojnišća ze starej zmužitosću. Njepřećelska přemóc drje našu frontu wróco tłóči, nihdźe pak njemóžeše ju přełamać abo roztorhnyć; też neutralne nowiny to z wobdźiwanjom připóznawaja.

Naša rozprawa 23. okt. praji:

Wojowanja w dolinach dale traja. Mócne njepřećelske nadběhi nad woběmaj stronomaj wot Doinze. K połnocy wot města buchu wotpokazane, k połdnju po dobywanju na započatku přez napřećiwny stork k wječoru wot drohi Doinze—Olsene zastajene. K ranju wot Kortrika buchmy wot wječorneje khromy Vichta na rańšu stłóčeni. Na woběmaj stronomaj wsy zwrócichu so sylne njepřećelske nadběhi. W zasakłych wojowanjach buchu wyšiny Kaiberga wot połka čo. 10 ślezskich pěškow pod swojim wjednikom majorom Gruenerom přećiwo štworomu nadběhej dźeržane. Z dźěla wojowanja w nižinach Scheldy na woběmaj stronomaj wot Tournai a Valenciennes.

K połdnju wot Marle wopušćichmy nakhwilnje zakitany mostak nad Serru a Souchu a położichmy našu frontu za rěku. Nad Aisnu wotpokazachmy sylne njepřećelske nadběhi na woběmaj stronomaj wot Nanteuila.

Na rańšim brjozy Aisny na woběmaj stronomaj wot Vouzieres kranju wot Olizy zbychu wojowanja jara wobšěrne. Při nanajsylnišim wohnju přimaše njepřećel rano zahe mjez Terronom a Falaise a mjez Olizy-om a Beaurepaire. Na wyšinach k wječoru wot Balcayl móžeše nadběh něšto postupić. Na dalšej frónće zwróći so před našimi linijemi. Popołdnju buchu nowe nadběhi wotpokazane.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wšitke tudomne ludowe šule su khripy dla hač do 3. nov. zawrjene; we někotrych bě přez 60 % dźěći skhorjeło. Też z Kamjenca a Biskopic so tak dozhonja.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Při lětušich postupowanjach doprědka a dozady buchu ranjeni:

Handrij Wićaz z Brěmjenja, khorychnošeŕ w pěšim połku čo... Jomu 17. julija při postupje nad Marnu kruch granaty šiju a prawu ruku zrani. — Lěkowaše so w pólnym lazareće.

Jurij Šmarander z Łuha, wojak we grenaděrskim połku čo... Prěni raz joho 19. januara (1918) rozbuchnjena mina na woběmaj rukomaj a na prawej nozy wobškodźi. Też wón strowješe so w pólnym lazareće. Druhi króć joho 4. augusta granatowa třeska do khribjeta trjechi. Ranjenoho hójachu w khorowni we Wetzlaru (we wječornej Němskej).

Khory běše:

Jan Kubańk z Bronja, wojak we... połku pólneje artilerije. Wón skhorje započatk junija pola Hama (nad Sommu) na šiju a přebywaše w lazareće pola Hirsona (we połnócnej Francózskej).

Z Pančic. Štóž chce swojich „měšćanskich dźěći" z Lipska abo z Kamjenicy wotbyć, njech je sobotu 2. novembra dopołdnja w 10 hodźinach do Pančičanskeje šule póšćele. W 11^{50} hodźinach so wot Halštrowa wotjědže. Tak je jězba za nich darmo.

Z Rakec. W tudomnym młynje přińdźe młynski do koła a bu morjeny.

Z Lubija. Nowe pjenjezy město wudawa, dokelž drobne trjeba, a to: 5000 po 50 pj. a 4000 po 10 pj.

Hišće jónu na Sulšečanow spomńmy!

Wěšće, Serbja, kajke bě do wójny mjez nami wašnjo, hdyž bě so hdźe štó wotpalił? Rjane, nadobne, bohuspodobne: Štóž by měł konika, by dowožował kamjenje a drjewo k twarej; štóž by měł słomu a zorno, by dowjezł kopu abo kórc abo też wjacy; same wozy połne bychu wozyli, zo by wotpaleny dale hospodarić móhł; štóž by měł, by dał drasty abo znajmjeńša pjenjezy, a byrnjež jenož

---

so doprašej, čeje su te kokoše. Kak husto sym prajił, zo kokoše do zahrody njesmědźa; kak husto sym to zakazał."

Juška běžeše, štož móžeše nozy doćahnyć.

„Kajki njeporjad!" zakhadźeše mjez tym Makarius dale, „to je runjewon z hrěchom!"

Te kokoše pak, dwě čornej a jena běła, mjez tym měrnje pod jabłučinami dale hrjebaštej a zběraštej a dakaštej. Nadobo pak třěli kaž dźiwi Juška z kijom na nje, za nim hišće tři młódši hólcy, a pjerješe do nich, štož so hodźeše. Te wězo škrěčachu a wołachu a zalětowachu, zo tak pjerjo lětaše. Hólcy lećachu za nimi, so zakopowachu, padachu. Mardarius pak z wutwarka reješe:

„Přimajće, hrabajće, łójće! Čeje dha su te kokoše?" Skónčnje poradźi so jenomu tu bělu popadnyć. W samym wokomiku wuskoči z płotom holčeca, někajke 11 lět stara, cyle wujachlena a ze šešerjatymi włosami; w rucy měješe tołsty kij.

„A—a ta—k; tym słušeja te kokoše!" zajuska na to Mardarius, „pohončowe su; haj, a to je swoju Natalku pósłał; panašu njeje chcył!" přistaji trochu mjelčišo, kaž sam za so a k tomu so přešćipnje smějo. „Hej, Juška, wostaj kokoše, popadni mi Natalku!"

Prjedy pak, hač bě Juška stonajo a jachło holčku dosćahnył, bě hižo hospoza ju za ruku hrabła a suny ju něšto raz do khribjeta.

„Tak, tak, tak!" wołaše k tomu Mardarius so smějo, „ha, ha, ha! Te kokoše pak wzmi sobu, Awdoča", a wšón so wošćěrajo wobroći so potom k muri. „Na, batuška, njebě to rjana reja? A sym so při tym zapoćił; widźiće?"

A Mardarius Apolonič Stegunow směješe so po cyłym wobliču —

Wostachmoj na wutwarku sedźo. Wječor bě woprawdźe krasny. Přinjesechu čaj.

„Prajće mi tola, Mardarijo Apoloničo", počach po krótkej khwilcy, „su te dwory tamle na tej hórcy waše?"

„So wě; čohodla so prašeće?"

„Ale, to je tola z hrěchom, Mardarijo Apoloničo; mazane, hubjene budki sće tam swojim dźěłaćerjam stajił; a nihdźe štoma, ani kusćičk zahrodki; studnju drje tam maja, ale kak hubjenu. Njejsće woprawdźe lěpšoho blečka za swojich ludźi namakał? Rěka samo, zo sće jim zahrodki wzał, hdźež su sebi wot dawna něšto lenu plahowali."

„Haj, luby přećelo, měnješe Mardarius, „što sebi chcu z tym wostudłym wuměrjenjom. Mam je hač do šije syte. A njewidźu, kak móhło wužitka z toho wuskočić. Zo pak sym jim te lane zahrodki a pastwišća wzał, to, batuška, dajće moju wěc być. Sym jednory muž a činju po starym wašnju. Ja měnju, zo ma knjez — knjez wostać a wotwisny — wotwisny. Tak je!"

Na tajkele přeswědčace słowa njehodźeše so wězo ničo wotmołwić.

„A docyła", Mardarius hišće k tomu naspomni, „to dźěn su cyle zanjerodźeni ludźo. Předewšěm dwě swójbje. Hižo naš njebohi nan — budź jomu Bóh tón Knjez hnadny — jeju njelubowaše. A też sam sym dožiwił: běše nan padušny, tak je też syn; přećiwo tomu njeda so ničo činić — haj ta krej, ta krej — ta je něšto jara ważne!"

Mjez tym bě rjenje woćichło. Jenož z khwilkami přinjese so k namaj miły wětřik. Ale što pak kóždy raz sobu přinjese? Njeposłucha so to, jako by něchtó z křudom bił. Njepřikhadźeše to z konjenca? Mardarius bě runje połny nopašk k hubje pozběhnył a nós šěroko rozduwaše — tak bjez toho žadyn Rusa čaja njepije — tu nadobo poča słuchać, třaseše z hłowu, woptawaše ze šalki a poča, dobroćiwje so posměwajo, jako by k tomu bićej takt dawał: „Čuki! čukičuk! čukičuk! čukičuk!"

„Što to je?" woprašach so dźiwajo.

„Jenoho na moje słowo bija!... Znajeće Wasija, mojoho jstwinoho?"

„Kajkoho Wasija?"

„Nó toho, kiž namaj njedawno za blidom přinošowaše. Wón ma tajku wulku brodu." A při tym hladaše Mardarius tak jasnje a mile, zo też najbóle roznjemdrjeny by so jomu podać dyrbjał.

„Što dha maće, luby přećelo", měnješe, so mi dźiwajo, „sym ja złóstnik, zo tak na mnje wudźeraće? Kohož lubuješ, toho khostaš; to wěšće tola sam."

Stwórć hodźiny po tym prajach Mardarijej Apoloničej božemje. Hdyž po wsy jědźech, zetkach Wasija. Dźěše překi přez puć a jědźeše worjechi. Dach pohončej pozastać a woprašach so:

„Sy sebi dźensa dóstał?"

„Štó je wam to prajił?"

„Twój knjez je mi to prajił."

„Mój knjez sam?"

„Za čo dha je će khostał?"

„To sym sebi cyle wěšće zasłužił. Za mału winu hižo wón khostać njeda — ně, cyle wěšće nic. Naš knjez — ow, tajkoho knjeza njenańdźeš po cyłej guberniji!"

„Dale, pohončo", zawołach a při sebi myslach: „Tak je we starej Ruskej!"

⁘

kroškow było. To bě **křesćanske** wašnjo, **tak su naši wótcojo** činili.

Smě te wašnjo zańć? dyrbi hrózbna wójna, mordańka tak mnoho dobroho, tež tajkile skutk podusyć? Ně!

Wězo njeje móžno, nětkle tak a telko dowožować, kaž prjedy, hdyž bě ludźi k dźěłu, koni do zapřahow, płodow w bróžnjach a na łubjach a drasty w komorkach a křinach dosć. Ale, **štož so** nětkle w tymle nastupanju činić **hodźi, dyrbi so stać.** Jene pak móže nětkle kóždy: **pjenjezy dać.**

Tuž dawajće bohaći, njebudźće zadźernjeni; mjenje zamóžići, dajće, štož móžeće; dawajće też wy, žónska młodosć, kotrež za čas wójny, dokelž njebě zawjeseleni a druhoho přečinjenja, sće sebi wjele nalutować móhłe; **dawajće wšitcy, kotřiž chceće za dušu swojich padnjenych wojakow a druhich swojich zemrětych něšto činić!** Křesćenjo wobswědčće swoje nabožne zmyslenjo, kotrež nima so jenož we słowach pokazować, ale też w skutkach; Serbja, pokažće, zo sće synojo a dźowki swojich dobrych, k pomocy stajnje zwólniwych, nětko w Bohu wotpočowacych wótcow; ludźo pokažće, zo maće človjeske wutroby.

Kóždy duchowny je zwólniwy, dary přijimać, zo bychu so potom wotpalenym wotedać móhłe.

„Bohatym tohole swěta přikazuj, zo bychu wysokomyslni njebyli a so njespušćeli na njewěste bohatstwo, ale na žiwoho Boha, kotryž nam dawa wšitko nadobnje k wužiwanju: zo bychu dobre činili a bohaći byli w dobrych skutkach, zo bychu radźi dawali a wudźělili, zo bychu (tak) sebi nahromadźeli dobry zakład za přichod, tak zo bychu dosahnyli wěčne žiwjenjo“ (1. Tim. 6, 17—19).

„Štóž swojej wuši zawěra wołanju potrěbnoho, tón budźe też wołać, ale njebudźe wusłyšany“ (Přisł. 21, 13).

„Njezabudźće pak darniwosće a sobudźělnosće; přetož z tajkimi woporami dobywa so Bóh“ (Hebr. 13, 16).

Wšelčizny.

„Khripa“, kaž natykowacu khorosć mjenuja, kotraž nětkle po Europje, wosebje też w Němskej zakhadźa, so přecy bóle rozšěrja a je wo wjele złóstniša dyžli naléto. Zwjetša zawinje wona nětkle zahorjenjo płucow. Wosebje přima wona do šulskich dźěći; tohodla dyrbjachu šule w jara mnohich městach z rozwučowanjom na dny a tydźenje popřestać. Też po wsach žada sebi wona wjele woporow; njeje potajkim w městach wostała. N. př. z Laichingen (w Bayerskej) pisachu 14. okt. zo je tam z 3300 wobydleri, kotrychž wjeska ma, za 2 tydźenjaj 31 wosobow na tule khorosć zemrěło; w Malešecach pola Budyšina stej, kaž hodźeše so 12. t. m. w nowinach čitać, za dwaj dnjaj 22- a 24lětnej Meltkec holcy wumrěłoj; też z mnohich druhich łužiskich wsow a městačkow přikhadźeja potrašace powěsće.

Ludźo maja so potajkim prawje na kedźbu brać; předewšim so zazymnjenja hladać. Je-li we swójbje abo susodstwje što na hłowubolenjo a zymnicu skhorjeł abo ma-li hižo zahorjenjo płucow, dźiće natyknjenju z puća. Pokazuja-li so prěnje zjewjenja přikhadźaceje khorosće, lehńće so do łoža a póscelće po lěkarja. Dołhej bolostnej khorosći a hóršomu móže so tak z časom zadźěwać.

Dla khripy měješe k tomu postajena rada w Barlinje wuradźeć. WTB wozjewja wo tym mjez druhim: Powědanja, zo je khorosć płucowy mór (Lungenpest), je njeprawe, kaž su bakteriologiske přepytowanja pokazałe. Dokelž je khorosć jara natykowaca a so khětře wuwiwa, njeje lohko, ju hnydom zahaćić. Wobkedźbować pak ma so tole: Dokelž bacil, kaž so zda, předewšim přez nós a hubu do človjeka so dobywa, maš potajkim wosebje na čistotu hladać, zo by so přećiwo khorosći škitał. Prjedy hač jěš abo jědźe přihotuješ, wumyj sebi derje rucy. Derje je, wšědnje sebi šiju z ćopłej selenej wodu wučisćić.

Najlěpje pak móžeš so a druhoho před khripu škitać, zo nihdźe přewjele do ludźi njeńdźeš, předewšim hladaj, zo na so dychać, wosebje kašlować njedaš.

Skhorje-li štó, póscel hnydom po lěkarja. Tak khětře hač sy pytnył, zo će khorosć přimać počina, so lehń; tak sebi wutrobu njekóncuješ. Khorosć pokazuje so tak, zo će zymnica přeběhnje a zatřase, hłowa póčnje boleć, dóstanješ šnupu a kašel; po wšěch stawach sy mučny.

Skoro ze wšěch kónčin Němskeje přikhadźeja powěsće, zo khorosć přecy bóle přibjera. Šule, też dźiwadła, kinos, docyła wšě rumnosće, hdźež so wjacy ludźi skhadźuje, so po móžnosći zawěraja. Jara złě zakhadźa khripa też we wukraju. Tak n. př. so 21. t. m. z Milana (Mailand) pisaše, zo je tam dobrych 100000 ludźi na tule khorosć skhorjeło; w Turinje je wot 15. okt. něhdźe 1450 zemrěło; wob dźeń mrěje na khripu tam 125 wosobow.

W Barlinje běchu kónc septembra a nětkle samo někotři na kholeru skhorjeli. Kaž nětko wottam pisaja, je so tale khorosć zasy zhubiła. Wot 19 wosobow, kotrež bě napadła, je 15 zemrěło.

Tři wopory z jeneje swójby požada sebi khripa w Oberfriedersdorfje. Kubleŕ Güttler, kiž runje na dowolu doma přebywaše, skhorje na khripu a bu do Lubija do khorownje dowjezeny; tam też wumrě. Bórzy na to zemrě też joho mandźelska a hišće wječor samoho dnja 20 lětna holca.

Přećiwo khripje, tak pisa dr. J. Häusler, lěkař w Feldkirch, je dobra čerwjena rěpa. Nakraj jeje taleŕ połny a daj to khoromu we běhu 6—8 hodźin zjěsć. Wón praji: „Mějach mnohich khorych, kiž mějachu wječor 40 stop. zymicy a hdyž běchu čerwjenu rěpu zjědli, běchu nazajtra rano dospołnje bjez zymicy.

Wójnsku podpjeru, kotruž swójby tych dóstawaja, kotřiž su we wójsku, je Budyšske hejtmanstwo za swój wokrjes wo 5 hr. za kóždu wosobu powyšiło. Powyšena podpjera změje so wot 1. nov. t. l. wupłaćeć a to kaž dotal po kóždej połojcy měsaca. Njewuńdźe-li pak něchtó też z powyšenej podpjeru, dha ma prawo, pola swojoho gmjenskoho předstojićerja próstwu wo hišće wjetšu podpjeru zapołožić. Hač je to też žane druhe hejtmanstwo činiło, njejsmy dotal hišće nihdźe čitali. Zawěsće pak to też sčinja, dokelž je tele powyšenjo po postajenju zastupjerja kejžorstwowoho kanclera z 28. sept. 1918 poručene.

Tak so přećiwo buram šćuwa. Předsydstwo socialdemokratiskeje strony wozjewja 18. okt. w „Vorwärts“: „Znamjenja za to přibjeraja, zo rólniski lud zežiwjenjo zadźeržuje, zo by nowomu knježeŕstwu wobćežnosće činił.“ Na to wotmołwi wójnski hamt za zežiwjenjo, zo jomu wo tym ničo znate njeje; haj lěpši hač loni je dowoz ze wsow do městow, hačrunjež su žně lětsa wo wjele ćežše a jara zapozdźene byłe.

Wjetše płaćizny za petrolej je też zwjazkowa rada postajiła. Nadrobny předawaŕ smě sebi za liter 45 pj. žadać.

Zamołwjenjo dawać budża ći dyrbjeć, kotřiž su na podlějenju wójny wina; tak žada sebi bayerska socialdemokracija — a to cyle wěsće z dobrym prawom. W Barlinje dźěła so też zakoń, po kotrymž budże też kejžorstwowy kancler za swoje postajenja a činjenjo zamołwity.

Dwoja płaćizna za bronsu. Kaž z „Augsb. Postztg.“ z 17. okt. doběramy, dósta město Kajserslautern za bronsu z Bismarkowoho pomnika po 10,50 hr. za kg, mjez tym, zo so tam za kg bronsy ze cyrkwinskich zwonow jenož 4,50 hr. płaći. Tam stoji dale přispomnjene:

Dotal přecy rěkaše, wina, zo so pomniki runje tak kaž zwony njećazaja, je ta, zo je jich bronsa hubjeńša. Hdyž pak nětko za pječa hubjeńšu bronsu z pomnikow so po 10,50 hr. za kg płaći, kajka płaćizna by, hdy by po sprawnosći šło, so cyrkwinskim zarjadowanjam za kg čisteje bronsy ze zwonow přisłušała? Što su druhe města za kg z wotedatych pomnikow dóstałe?“

„Žurkowańskí młyn“ wuslědźi policija pola wěstoho zamkarja w Brisnicy (Briesnitz). Sameje pšeńčneje muki a zorna móžachu dwaj wulkej dwejukónskej wozaj wotwjezć. Hižo wot měrca tónle młyn mjeleše. Hdyž bě policija hišće w młynje, přińdźe sebi něšto kupcow po swoje „Kohlenkasten“ a Kaffeemühle“ a podobne.

156 milijónow dolarow (d. = 4 hr.) wójnskich wudawkow ma Amerika wob dźeń wot 29. augusta hač dotal, kaž „Financial Times“ 14. 9. pisaja. — Hrózbne pjenjezy też w času, hdyž smy zwučeni po milliardach ličić.

Što žada sebi Belgiska?

Zarunanjo, kotrež sebi Belgiska žada, by, kaž z Amsterdama 21. okt. pisaja, něhdźe 10—12 miliardow wučinjało. Tak n. př. by so za wšo, štož su fabriki a privatni škody měli, na 14½ milijónow puntow sterlinga (punt = 20 hr.) wobličić mělo; za puće, mosty, přistawy a podobne 18200000 puntow. K tomu znajmjeńša 25000 tun cynka, 60000 tun wołoja, 40000 tun kopra, a drjewa za něhdźe 12800000 puntow sterlingow.

Cyrkwinske powěsće.

— Kongregacija ritow w Romje je žiwjenjo zbóžneje Marije Margarety Alacoque přepytowała a na to wobzamkła, zo ma so swjata prajić. To so, kaž je swjaty wótc postajił, tak khětře stanje, hač wobstojnosće to dowola.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

dale darichu: Přez k. fararja Miča: Njemjen. swójby z Nuknic po 50, **100**, **500**, **600** hr. Njemjen. swójba 50 hr. (přez k. fararja Justa). Njemjenowana swójba z Worklec 15 hr. (přez k. fararja Hicku). W kašćiku Wotrowskeje cyrkwje namakane z napismom: z dioecesy **200** hr. Njemj. ze Žuric **200** hr. Marija Handrikowa we Wotrowje 20 hr. Njemjen. swójba z Lejna **120** hr. Njemjen. ze Žuric **100** hr. Njemjen. ze Žuric **200** hr. Njemjen. swójba z Khrósćic 50 hr. Njemjen. swójba z Wotrowa 40 hr. Wudowa z Khrósćanskeje wosady **1000** hr. Njemjen. z Baćonja přez k. fararja Delana **100** hr. Bělkec swójba w Nowej Wjescy přez k. fararja Hicku 50 hr. Njemjen. swójba z Baćońskeje wosady **100** hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

„Jednota“
w Budyšinje
změje **jutře njedźelu 27. okt.**
wječor w 8 hodźinach
měsačnu zhromadźiznu
w towaršni na garbańskej hasy.

Posmjertne nawěški po Narćiku, Šwejdźe, Lebzy, Helgesće a Bräueru su dla njedosahacoho města wróćo stajene.

Dopisy za přichodne čisło maja so hač nanajpozdźišo do srjedy připósłać.

Hač přichodne čisło wuńdźe, je dla khripy we čišćerni njewěste.

Lubijska banka

w Lubiju w Neugersdorfje w Žitawje
w Budyšinje w Zhorjelcu w Seifhennersdorfje
w Habrachćicach w Kumwałdźe.

Bankowe skazanki wšeje družiny so wuwjeduja,
wosebje so pjenjezy na dań bjeru.

Šekowe konta k spěchowanju bjezpjenježnoho płaćenja so wotewrjeja.

Hódnostne papjery so kupuja a předawaju.
Hódnostne papjery so khowaja a zarjaduja.

Worclowa komora.

Skazanki na wójnsku požčeńku so přijimuja.

Filiala Lubijskeje banki

w Budyšinje w Serbskim domje.

Nierth & Förster

Před šulerskimi wrotami 19
w Budyšinje
Dalokoreč. 589

Kładźenje elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbja, njezabudźće na Sulšečanow!

Nanajhłubšo zrudźeni, tola so kłonjo poničnje před Božej wolu wozjewjamy z tutym, zo je při nětčišich horcych a zasakłych wojowanjach na nawječornym bitwišću, přez granatowu třěsku do hłowy na smjerć ranjeny padnył 3. oktobra popołdnju w 5 hodź.

naš młódši syn a bratr

Jurij Knebel ze Sulšec

służacy w 2. komp. pěšoho res. połka čo. 107

a bu 5. okt. přez katolskoho duchownoho ze wšej česću na divisijónskim wojeńskim pohrjebnišću pola Cessières pokhowany. Dócpě starobu 19 lět 5 měsacow a 14 dnjow.

Stajnje je mać Božu cyle wosebiće česćował, jeje hnadowne městna tak rad wopytujo, doma ćiše a za so žiwy kwětki tak wurjadnje lubujo jeje swjećo z nimi wosebje rad pyšił. Tuž je sebi joho kralowna swjatoho różowca w swojim měsacu před swojim swjedźenjom też wukhowała ze wšoho zeńskoho běd̄enja jomu město přihotowawši pola swojoho Božoho dźěsća.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Sulšecach,** 15. oktobra 1918.

Hłubokozrudźena mać
Marija zwud. **Kneblowa,**
bratr w polu a sotry.

Fotografuju

swójby, kwasy a zhromadnych a jenotliwych ludźi.
Rukuju za nanajlěpše wuwjedźenjo bjez winy k porokej.
Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodźin puća činić měł.

Alwin Poldrack

Fotowy wustaw
w Hodźiju (Göda)
pola Budyšina.
Dalokoreč̆ak w Žič̆eńku 42.

Lisćo sadowych štomow

wišnjow, jabłučinow, kruš-winow, lipow a kastanijow,

kotrež je

zrawoty abo mróza dla ze štomow

spadało, kupuje

so po dobrych płaćiznach w najwjetšich kopicach, po družinach dźělene, čisće zwubjerane a wusušene.

Też łopješka różowych kćeni so bjeru.

Přijimanjo a nawjedowanjo **za Pančicy a wokolnosć** wobstara

k. wučeŕ Jurij Słodeńk.

H. E. Hantsche

twornja na mašiny

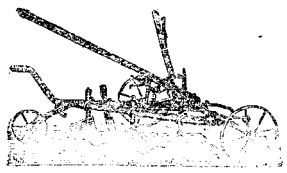
w Protecach

pola Halštrowa

Dalokoreč̌ak „Elstra 40“

porjedźa, twari a předawa

mašiny a nastroje za ratařstwo.

Drježdżanska banka

Wotrjad w Budyšinje

Žitne wiki, rózk kejžorskeje drohi ⁘ Dalokoreč̌ak 551

Wobkhodne hodźiny: dopołdnja 8—12½, popołdnju 2½—5, sobotu wot 8—2 hodźin bjez přetorhnjenja.

Při přecy přibjeracej njewěstosći w městach a na wsach dowolamy sebi swoju před wohnjom a paduchami cyle wěstu

worclowu komoru

k trjebanju poručeć.

Najwjetša wěstosć při najmjeńšich płaćiznach.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho syna, bratra a wuja

wojaka Michała Ćemjerjec

wuprajamy wšitkim, kotřiž su zemrětomu w joho drje krótkej ale ćežkej khorosći kajkužkuli lubosć wopokazali, wosebje wjeledostojnomu knjezej kapłanej Justej w Budyšinje, wšěm wopytowarjam pósty-wječora, přewodźenja, wosebje kmótam a kmótram, nošerjam a **młodosći**, kotraž, kaž też druzy, zemrětoho z bohatej kwětkowej pychu počesći, a wšěm, kotřiž so za joho dušu modlachu, wosebje wjeledostojnomu knjezej fararjej Nowakej w Radworju

najnutrniši dźak a wutrobne „Zapłać Bóh!“

W **Kamjenjej, Radworju, Pozdecach, Koćinje** a **Tišnowicach.**

Hlubokozrudźeni zawostajeni.

Při składnosći mojoho přikhada do wosady je so mi při swjatočnym powitanju, kaž też při zapokazanju do zastojnstwa ze strony wosadnych telko wopokazmow lubosće a česćownosće stało, zo mi njeje móžno, kóždomu wosebje za nje so dźakować. Tohodla mam za swoju přisłušnosć, swój dźak zjawnje a wšitkim zhromadnje wuprajić. Wosebity dźak słuša knjezej kapłanej Waldźe za rjane powitanske słowa, cyrkwinomu a šulskomu předstojićerstwu, česćenym křižerjam, družkam a wosadnym knježnam za wulkotne wupyšenjo domu Božoho, wsy a fary. Też dźakuju so najdostojnišomu knjezej praelatej Skali za swjatočne zapokazanjo, patronatskomu knjejstwu, kk. fararjej Hiccy, mojomu dotalnomu fararjej, administratorej P. Romualdej a fararjej Žurej w Kamjencu za lubosćiwu assistencu, kaž też wšěm druhim zarjadowarjam swjedźenja. Wšitkim wutrobne **„Zapłać Bóh tón Knjez!“** To wšitko je mje wulcy zwjeseliło a budźe mje posylnjeć při wukonjenju mojoho krutoho předewzaća, zo chcu wšě swoje mocy za wosadnych nałožeć, a jim starosćiwy pastyŕ a wjednik być na puću k wěčnomu spomóženju.

W **Njebjelčicach**, 15. oktobra 1918.

Michał Mič, farař.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Balokorččnk čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěšćki, ... maja so najpozdźišo štwórtk přip... cotedać, płaći so za mały rjadk abo jeho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 44. | Budyšin, 2. novembra 1918. | Lětnik 56.

Pohladaj k njebju!

Wěrno je, štož swjaty Pawoł na Korintskich pisa: „Ani wóčko njeje widźało, ani wucho słyšało, a do žaneje človjeskeje wutroby njeje přišło, štož je Bóh tym přihotował, kotříž joho lubuja.“ Kak wulka ma potajkim być tamna krasnosć, kak njeskónčne tamne wjeselo, bjeze wšeje měry tamne zbožo! A za to je stworjena naša duša, za tym žedźi naša wutroba.

Tola, kak ći je, hdyž na tole spominaš? Njeje ći, jako by wulka ćeža ći ležała na wutrobje? sy zrudny a bjez pokoja a zdychuješ: hač tam dóńdu?

Haj, hrěch je prěnje, štož nas tłóči. Swjatoho Jana dowjedźe jónu jandźel na wysoku horu a pokaza jomu w duchu swjate město, njebjeski Jeruzalem. Ze samym złotom so błyšćeše, murje a wrota běchu z najdrohotnišich kamjeni natwarjene. A w nim njebě słónca a měsačka trěbne, a tola bě tam najwjetša jasnosć. Tele swětło pak wuliwaše so z Jehnjeća. A štó běchu wobydlerjo w tymle krasnym měsće? Jan sam nam na to wotmołwja prajicy: „Ničo njećiste njesmě do njoho, ani, štóž njeskutki čini a łžu.“ A čitarjo, što sy ty? Ty sy hrěšnik. Lědom, zo so dźeń pominje, na kotrymž by sebi wuznać njetrjebał, zo njejsy hrěšił. Ty so złobiš, sy njesćerpny, łžiš a jebaš, tu maš rozkoru a zwadu, tam same njepřećelstwo. A hdyž njećiniš złoho, kelko dobroho pak zanjechaš? A sam čuješ, kak ćežko ći je, w dobrym postupować; wotmyslenja, kotrež sy při swjatej spowědźi činił, wuwjesć. Z hrěšniwosću so bědźiš a tak husto padaš! Praj, kak ći je, hdyž słyšiš: ničo njećiste njesmě do njebjes?

Tu pozběhń w duchu swojej woči k njebju a pohladaj; dźensniši dźeń wšěch swjatych pokaže ći tam mnohich, kotříž běchu też hrěšnicy tu na zemi. Njeje tam Pětr, kiž swojoho Knjeza a mištra zaprě? Pawoł, kiž bě jako Saulus Jězusowu cyrkej přesćěhał? Madlena, kotraž bě znata hrěšnica po cyłym měsće? Haj, ćile a druzy podobni tam też su. Ale jedyn bě, kiž bě hižo za čas jich žiwjenja jich swjatosćił, mjenujcy jich wumožnik a zbožnik Jězus Khrystus.

A, luby čitarjo, štó móhł prajić, zo wón w našim času hižo tak hrěšnikow njepyta, kaž prjedy?, zo je joho lubosć wustudła, a wón hižo mocy nima, złósć hrěcha zlemić? Zawěrno, Jězus tu hišće je, „zo by wustrowjał, kotříž su rozkateje wutroby“ (Luk. 4, 18). Jenož jomu dowěrić so dyrbimy. Też Pawoł bědźeše so tu ze spytowanjemi a njedźiwajcy wšěch paćerjow nochcychu wone so pozhubić. Tu žałosćeše wón a jomu bu wot Knjeza wotmołwa: „Dosaha ći moja hnada“ (2. Kor. 12, 9). Čohodla njedyrbjał też ty dóstać, štož je Paulus dóstał? A přečo njeby też ty z Božej hnadu dokonjał, štož tamni? Kotříž nětkle we njebjesach zbožnosć wužiwaja, běchu też jónu, štož ty: človjekojo z mjasom a krewju. To wědźeše n. př. też swj. Augustinus a tak so přecy zasy k dobromu pohonješe ze słowami: „Hdyž su to dokonjeli druzy, čohodla by ty to njemóhł, Augustinje?“

Ćežka je potajkim kwakla, kotruž človjekej napołoža hrěch. Tola jenož wo mało lóžša drje je ta, kotraž nas ćišći, wot žiwjenja samoho nam přisudźena. Hdźežkuli pohladaš, tam widźiš, zo dobrym so dźe hubjenje a złym derje. A husto so ći ćišći na mysle: kak móže sprawny Bóh to připušćić? Tu pohladaj na swjedźenju Wšěch Swjatych zasy k njebju, a što tam dowidźiš? Wuhladaš tam wobkrućenu wěrnosć: „Zbóžni sće, hdyž budźa was hanić a přesćěhać a wšitko złe na was rěčeć lhajcy, mje dla; wjeselće a radujće so, dokelž waše myto je wulke w njebjesach!“ (Mat. 5, 11—12.) Tele slubjenjo Bože je so dopjelniło na Knjezowych wuzwolenych. Su hdy swoji komu wjetšu křiwdu načinili dyžli Józefej, Jakubowomu synej? Njebě Józef, Jězusowy zastaraćeŕ, khudy, ćežko domapytany muž? A njeje Pawoł, kotrohož bě Jězus k tak wulkomu nadawkej powołał, tu wjele ćerpjeć měł? Sam nam wopisuje swoje horjo a zrudobu. A nětko? Štó nochcył z nimi so měnjeć; haj štó njeby so spokojił, hdyž by jenož někak podźěl měł na jich zbožu?

Přez horjo k wjeselu: to je přecy puć był, po kotrymž mějachu wučownicy swojoho křižowanoho mištra kročić. Započatk drje je ćernjojty, kónc pak róžojty. Tuž budź też ty w sćerpnosći a lubosći wučownik swojoho mištra; potom jónu njebudźeš wjacy njewinowaty a póćiwy ćerpjeć trjebać. Wěčnosć je dołha, je bjez kónca a ta budźe dosahać, zo ći wšo zasy zaruna, štož sy tu měł ćerpjeć. A też hižo tu na zemi ma měr a pokoj wutroby tón, kiž po přikładźe Jězusowym a joho nětko zbóžnych wučownikow tu přez žiwjenjo kroči.

A hišće něšto. Jara njewěsty je přichod za nas wšěch předewšim z podawkow, kotrež so nětkle stawaja a hišće so stanu. Što porodźi nam nětčiši přewaleŕski čas? Stare so sypa, nowe ma nastać. Kak pak so wutwori?

Z Božoho tróna zasłyša jónu swj. Jan tónle hłós: „Hlej, stan Boži mjez človjekami. Wón budźe pola nich bydlić, a woni budźa joho lud, a Bóh sam budźe z nimi jich Bóh. A Bóh zetrje wšě sylzy z jich wočow: a smjerće njebudźe ani rudźenja ani wołanja ani bolosće njebudźe dale, dokelž prěnje je zašło. A rjekny, kiž sedźeše na tróńje: hlej, nowe činju wšitko.“ (Zjewj. 21, 3—5.) A kak husto je tele słowo ćerpjacych ludźi pokojało. Tónle swět dźěn njeje naša prawa domizna; pytamy přichodnu, lěpšu, hdźež sprawnosć knježi a pokoj a wšoho hubjenstwa je kónc.

A hdyž nětkle za swoju dušu dźěłamy a wšě domapytanja k spomóženju swojeje duše nałožimy, potom budźemy jónu přebywać we tamnej domiznje. A tele spomóženjo swojich dušow předewšim hladajmy; potom njech přichod přinjese, štož chce: wěčne zbožo budźe nam wěste. Haj, hubjenstwo tohole časa njech pokazuje nas přecy zasy k njebju a njech pozběhuje naše mysle a prócowanja k domiznje, hdźež hižo milijóny zemskich pućowari so wjesela na wěki.

Hdyž bě profeta Daniel w Babylonje we zajeću, da sebi wokno do jstwy sčinić, kotrež k Jeruzalemej pokazowaše. Tam klečeše wšědnje trójcy a modleše so k Bohu. Tak, lubi čitarjo, mamy też my wšědnje zhladować k njebjeskomu Jeruzalemej: za nim žadać a so prócować, doniž jón njedosahnjemy.

Swětowy rozhlad.

Sakska.

Přeměnjenja w ministeriju. Wotstupili su ministrojo dr. Beck, hrabja Vitzthum z Eckstaedt a ze Seydewitz.

Nowopomjenowani buchu:

Justicny minister dr. Heinze za předsydu ministerija a za ministra zwonkownych należnosćow.

Ministerialny direktor woprawdźity tajny radźićel dr. Schroeder za financnoho ministra.

Ministerialny direktor tajny radźićel dr. Koch za ministra znutŕkownych należnosćow.

Pósłanc z Nostic-Wallwitz za ministra kulta a zjawnoho rozwučowanja.

Nowi ministrowje maja powšitkownje we swojich zastojnstwach, w semje a w nowinach dobre mjeno. Přeměnjenja w knježeŕstwje njejsu z tym hišće dokónčene. Nowej ministerijej za dźěłstwo a za wuwučowanjo dyrbitej so założić a z pósłancami ze sejma wobsadźić. Też na druhe ministerske městna snadź pozdźišo sejmowi zapósłancy přińdu. Jako tajcy kandidaći mjenuja so swobodomyslny Günther, socialdemokraći Fraesdorf, Held a Sindermann. Nacionalliberalnaj dr. Seyfert a dr. Zoephel staj wotpokazałoj.

Němska.

Nowa wotmołwa, kotraž je so Wilsonej 27. okt. z Barlina pósłała, rěka:

Němske knježeŕstwo je wotmołwu presidenta Zjednoćenych Statow dóstało.

President znaje hłuboko přimace přeměnjenja, kotrež su so w němskej wustawje stałe a so stawaja. Jednanja wo měr powjedźe knježeŕstwo, kotrež ma rozrisowacu moc woprawdźe a po wustawje w rucy. Jej stoja wojeŕske mocy poddate.

Němske knježeŕstwo hlada nětko namjetam k přiměrej napřećo, kotryž měr po sprawnosći założuje, kaž je jón president we swojich wozjewjenjach woznamjenił.

Nětk dyrbi so bórzy pokazać, hač sebi naše podćisnjenjo žadać zwěrja.

W kejžorstwowym sejmje wuradźachu dale wo wšelakich přeměnjenjach wustawy. Kaž kejžorstwowy kancler so přichodnje wjacy

pomjenować njemóže bjez přihłosowanja kejžorstwowoho sejma, tak trjeba wón też při wukonjenju swojoho zastojnstwa stajnje dowěru sejma a by dyrbjał wotstupić, hdyž by jomu sejm tutu dowěru hdže zapowěł. Też wojeńske kommanda budźa pod kanclerom abo statnym sekretarom jako joho zastupnikom a z tym pod sejmom stać. Tohodla budźa też wobsadźenja, wosebje wyššich městow we wójsku a łódźstwu nimo kejžorowoho sobupodpismo ministra abo statnoho sekretara trjebać.

Při powšitkownych rozmołwach wo wustawje wuprajichu też wšelake strony swoje přeća a nadźije za noworjadowanjo swěta. Polacy chcedźa za swoje nowe kralestwo wšě wot Polakow wobydlene dźěle Póznańskeje, hornjeje a srjedźneje Ślezskeje, wječorneje a rańšeje Pruskeje a jako wukhód k morju město Danzig. Němske strony wězo přećiwo tym přećam jara kruće wustupowachu.

Mało lubosće namaka knježeństwo pola Elsas-Lothringskich. Zapósłanc Ricklin praji, zo wšo, štož nowe knježeństwo w Straßburgu čini, nětkle na elsas-lothringski lud ničo wjacy wuskutkować njemóže. Elsas-lothringske prašenjo je nětko internacionalne a dyrbi so před konferencu za měr rjadować. — Tak wjeća so pruske methody přećiwo cuzym ludam. Prjedy kusk mjenje policije a kusk rozomneje lubosće by so nětko w našich ćežkich časach tysac króć wupłaćiło.

Pruska.

Powšitkowne wólbne prawo bu w pruskej prěnjej komorje přiwzate. 5½ njedźeli běchu wo nim wuradźeli, druha komora bě k tomu 7 měsacow trjebała. Konservativni za předłohu njeběchu, njechadźa z cyła z nowej politiku ničo činić měć, a po jich zmyslenju njemóžemy so tomu dźiwać. Štyrnaće jich sobustawow pak su za nowe wólbne prawo hłosowali a chcedźa też dale na nowej politicy positivnje sobu dźěłać. Woni su tohodla z konservativneje strony wustupili a sebi nowu stronu założili.

Awstriska.

Nowy awstriski minister zwonkownych należnosćow hrabja Andrassy, je na poslednju Wilsonowu notu wotmołwił, zo Awstriska Wilsonowym nahladam wo prawach awstriskich ludow přihłosuje a zo tohodla po jeje měnjenju jednanjam wo měr žanoho zadźěwka wjacy napřeco njestoji. Awstriske knježeństwo je tuž hotowe bjez toho, zo by na druhe jednanja čakało, do jednanjow wo měr mjez Awstriskej a njepřećelskimi statami zastupić a wo hnydomnym přiměrje na wšitkich frontach. Awstriska prosy presidenta Wilsona, zo chcył trěbne přihoty započeć.

Awstriska nota je 28. okt. na Lansinga wotešła.

Nowe ministerium Lammaš je so wutoru sejmej předstajiło. Wjele nowoho dźěła wone wjacy njezměje, dokelž so nowe staty počinaja tworić, němski, wuherski, češkosłowakski a južno-słowjanski. Ministerium Lammaš budźe herbstwo stareje Awstriskeje rjadować a puće k tworjenju nowych statow přihotować.

Južno-Słowjenjo wojuja hižo dawno za samostatny stat. Posledni čas su swoju organisaciju dale krućišo wutworili. 5. oktobra zastupichu wotpósłancy z Kroatiskeje, Slawoniskeje, Dalmatiskeje, Bosniskeje, Hercogowiny, Triesta, Krajniskeje, Goerza, Štyriskeje, Korutanskeje atd. do narodneje rady Słowjenjow, Serbow a Kroatow, kotraž dyrbi jich narodne přeća dale zastupować. Tuta narodna rada bě 17., 18. a 19. okt. w Zahrebje zhromadźena a postaji tam mjez druhim sćěhowace žadanki:

Žadamy zjednoćenjo našoho cyłoho luda Słowjencow, Khorwatow, Serbow we wšěch joho ethnografiskich krajinach njedźiwajo na někajke provincialne abo statne mjezy, we kotrychž su dźensa žiwi, do jenoho, cyle njewotwisnoho stata, po zasadach politiskeje a hospodarskeje demokratije zarjadowanoho. Žadamy, zo by na přichodnej mjezynarodnej konferency za měr naš lud přez wosebitych zapósłancow zhromadnje zastupjeny był. Narodna rada wotpokazuje wotpohlad, kaž chce kejžorowy manifest wot 16. tohole měsaca narodne prašenja rozsudźić. Narodna rada wupraja, zo so wšěm našim narodnym mjeńšinam w staće Słowjencow, Khorwatow a Serbow swobodne wuwićo a susodnym statam w zadnich krajinach překupstwo, wobkhód a přistup k morju zmóžni a zawěsći, bjez toho, zo byštej naša krajowa njezranitosć a statna njewotwisnosć so raniłoj . . .

To su tesame radikalne narodne žadanja kaž pola Čechow. Hač bychu tele přeća we přihódnych mjezach wostałe, hdyž běše we prawym času so na to dźiwało, štož je na nich sprawne a rozomne, je prašenjo, kotrež nětk ničo wjacy přeměnić njemóže. Wobstać Awstriska ani we swojej starej ani w nowej štatnosći njemóže. Wězo budźa Wuherscy, Italscy a Němscy w alpskich krajinach přećiwo žadanjam Južno-Słowjanow sylnje wustupować.

Češka.

29. okt. z Wiena wozjewjachu: Češa su Česku dźensa za njewotwisnu wuprajili. Narodna rada je zarjadnistwo cyłoho kraja přewzała. Na hasach činja wojacy a lud swjatočnje bratrowstwo. Kralowy zastupnik je do Wiena wotjěł. Ruku zawdawši wotpřisahachu zastojnicy narodnej radźe, zo chcedźa jej posłuchać . . .“

Wčora wječor w 9 hodź. přińdźeštaj rozkazowacy general pólny maršal Kestranek a pólny maršal Zanantoni do rumnosćow češkeje narodneje rady a přepodaštaj jej wojeńsku móc.

Z Wiena, 28. okt. We Wuzkej (Aussig) zeńdźechu so dowěrnicy němskeje narodneje rady w Čechach a wuprajichu, zo so němska Češka němskomu kejžorstwu přizamknje.

Wuherska.

Ministerium Wekerle je wotstupiło. Za joho nastupnika mjenowaše so **hrabja Karolyi**; wón

Droha kralowska plista.

Nó, nó, to dźěn so poskha, kaž by rjekł: „Pris, pras, to kralowske je rjemjesło!“

Ach, ně, to njebych runje prajił. Chcu so jenož zakitać přećiwo swojomu přećelej. Hdyž něhdy hromadźe so zabawjachmoj, spomnich mjez druhim też takle: „Plista čuje so wšudźom doma. Na gmejskej hospodźe, kaž na kralowskim dworje je z hosćom.“

„Haha! Na kralowskim dworje!“ wusmja so mi mój přećel. „Njeje-li to hwizdane, potom chcu wšitko na swěće wěrić, štožkuli so mi do wušow powěda. Na kralowskim dworje tajkoho hosća zawěsće njebychu ćerpjeli.“ — Tehdom jomu jenož wotmołwich: „Wočakń khwilu! Dopokazam tebi.“

Tule je nětko mój dopokaz: droha kralowska plista. Droha je, jara droha. Štyri tysacy frankow je płaćiła. Dunderske tola! Šty-ri ty-sa-cy frankow? A to tajkile pjenjez za jenu jeničku? Aj, to dźěn bych so najradźo sam požałbować dał. To mje njeby bolało. Na wšě tři njebych za zło brał; přetož štóž předawa, dyrbi też płaćić. A potom, ow, to bych sebi wjesele na swoju móšničku placał abo khiba hišće zaspěwał: „Piwo, wino k piću, wjele pjenjez k hraću, haj to bych ja wzał a dha bych ja trał.“

Ja pak bych tola radźił: Posłuchajće najprjedy, dóniž cyłu podawiznu njewupowědam! Přeć dźě móže sebi kóždy na wšěm posledku, kelkož so jomu spodoba. Chcu wšitko rjenje nadrobnje wupowědać, kaž je so podało.

Běše to za časy francózskoho krala Henricha IV., hdyž so pisaše lěto 1600, tola hišće dźensa so w małej, ćichej wjescy we Vogesach, namjeznych horach mjez Němskej a Francózskej, tam hdźež nětko naši wojacy hižo lěta wójnu wjedu, na tónle podawk rady a wjesele spomina; tu je mjenujcy cyła podawizna swój spočatk měła. Mjenowanoho lěta něhdy bliže połdnju běše wulka hara, běhanjo a honjenjo po wsy. Ze wšěch khěžnych duri skakachu ludźo wostajiwši wšoho dźěła, ze wšěch dworow khwatachu wulcy a mali. Krawc ćisny płat a johłu, tkalc wuskoči ze swojich krosnow, młóck pušći so cypow, drjewokałaŕ šlepi zakałanu šćěpku a sekeru w stronu; kuchařka staji lědma hrabnywši hornc, kaž by ju smalił, zasy do swojoho blaka, předlča wuskoči za kołwrotom roztorhnywši zapředźenu nić, a sam šewc samoho sebje zabywši wuběža sebi dale kopyta. Wšitko spěchaše po wsy horje z wjetšim khwatkom, dyžli by so paliło, ke korčmje. Cyle njewšědna wěc běše tu widźeć: cyle njenadźicy bě wulka błyšćata khorejta ze štyrjomi konjemi do wsy přijěła a před korčmu zastała. W prědku sedźeštaj tresaty służownik a tohorunja pohonč, kotryž ducy po wsy na swój rózk duješe, zo by tola cyłe wobydlerstwo zhoniło, kajki wosobny wopyt je do wsy přijěł. Nětko stoješe cyła črjóda ludźi před korčmu wokoło woza, zo by tola widźała, hdyž so khorejta wotewri, što z njeje na světło přińdźe. Służownik skoči kaž wjewjerčka z woza, wotewri durje khorejty a pokłoni so nimale hač do zemje. Ludźo naćahowachu šije, stupachu so na porsty, tłóčachu so do prědka, zo tola njebychu ani sćina toho zhubili, štož so z khorejty wužohnuje.

A što so z njeje wužohnowa? Joho Jasnosć khójnodołhi, na runu žerdź podobny jendźelski lord Lawfit, kiž běše, kaž to pozdźišo pohonč ludźom nadrobnje přeradźi, pósłanc jendźelskoho krala na kralowskim dworje w Parizu. Stonajo a žałosćo a sebi dych łójo wužohnowa so ze służownikowej pomocu po dobrej khwili z woza a kročeše pomału kóždu kročel wotwažejo, kaž by złota hódna była do korčmy. Na ludźi pohladać njeběše jomu hódź ani z jenym wóčkom: naposledku by so hišće joho nadobne wóčko z někajkej njeluboznosću zraniło. Zazymniwši so bě skhorjeł; někajka zła khodojta bě jomu do šije a do tyła načiniła, zo žiły ztwjerdnychu a sprostnychu a so njehibachu ani na prawo ani na lěwo, khiba zo so za kóžde hibnjenjo abo wobroćenjo, haj za kóždu dlějšu kročel wjećachu ze surowej nahłej bolosću. Joho Jasnosć běše tohodla na puću do ćopłych kupjeli, kotrež tu něhdźe srjedź horow jara strowe žórlachu, zo by w nich swoju sprostnjenu šiju wuhojił a bolosće sebi zahnał. Same wrjeskotanjo a třasenjo najmjehšo wukładźenoho woza běše jomu skónčnje tak přećiwne, zo tu před korčmu pohončej zastać poruči.

Lědma zo Joho Jasnosć ze służownikom do korčmy zastupištaj, přiběža jimaj hosćencaŕ napřeco a rucy sebi myjo rjekny: „Ah, Waša Jasnosć přikhadźeće zawěsće k našomu lěkarjej, zo byšće so wustrowić dał. To mějće dobru nadźiju, ta Was wěsće njezjeba!“

„K wašomu lěkarjej? Štó je waš lěkaŕ?“ zamórča hordy Jendźelčan a hordźe wohladowaše so do koła a wupluny dwójcy za sobu, kaž to wosobni Jendźelčenjo rady wašnjo maju. „Ně, přikhadźam jenož k wam, zo bych

je přećel ententy, z čimž wězo njeje prajene, zo bě móhł nadobo wuherśku politiku do nowych kolijow zwjesć. Piše so, zo je hrabja Karolyi w Prazy pobył a z Kramařom jednał a zo chce wěste wuherśke komitaty Słowakam přewostajić. — Pod hrabju Karolyi je we Budapesće narodna rada zestupiła, kotraž chce wuherśke należnosće samostatnje rjadować.

— Mjez tym je kral **hrabju Hadika** za ministerpresidenta pomjenował. Hrabja Karolyi je nadobo wjele swojoho wliwa na lud zhubił.

Generala Ludendorffa je kejžor na joho próstwu ze służby wotpušćił. Füselierski połk čo. 39 budźe jomu k česći wot nětka „General Ludendorffowy“ rěkać. Ludendorff dyrbi hić, zo by Wilson wo měr jednać chcył.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Tutomne nabočne Albertowe towarstwo minjenu póndźelu swoje 50lětne wobstaćo wopominaše. Na swjatočnosć tež Jeje kralowska Wysokosć pryncesna Jana Jurjowa, kotraž ma hłowne předsydstwo w Albertowym krajnym towarstwje, do Budyšina přijědźe. Swjedźeń běše w tudomnym societeće popołdnju do 3 hodź. Předsydka Budyšskoho wotrjada je mandźelska wokrjesnoho hejtmana v. Craushaar. Towarstwo, wot njeboh kraloweje Karole założene, so za khorych a potrěbnych, w nowišim času tež wosebje za khude njedźelniče a dźěći stara. Měsćanska rada je założk 1000 hr. za khude njedźelniče zwoliła.

— Jakub Šewčik, syn Mikławša Šewčika, prjedy kublerja we Wudworju, nětkle ryćerkubleŕskoho inspektora w Kunnersdorfje pola Zhorjelca, dósta za swoju zmužitosć 17. sept. 1918 železny křiž II. rjadownje. Nalěto bu hižo z Friedrich-Augustowej medaliju wuznamjenjeny. Wón wojuje hižo třeće lěto pola ćežkeje artilerije w Francózskej.

Z Radworja. (Katolska Bjesada.) Tudomna Bjesada (kasino) wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Přednošk jednaše wo pućowanju po Srjedźnym Morju. We nim spominaše rěčnik najprjedy na měsće Goricu (Görz) a Triest, w nětčišej Italskej wójnje tak husto mjenowanej; potom wopisa zarjadowanjo wulkeje mórskeje łódźe a žiwjenjo na njej. Jězba pak pokaza nam wšelake kraje a morja: Dalmatisku, Grichisku, wulku kupu Kretu, potom ničo hač njebjesa a wodu, a skónčnje Syriske brjohi z Beirutom, prěnim městom slubjenoho kraja.

Po zastawcy poda předsyda měsačnu rozprawu, kotraž jednaše wo najnowšich cyrkwinskich a politiskich podawkach, wo wójnje a druhich spomnjenja hódnych khutnych a žortnych drobnosćach. — Zhromadźizny započinaja so z dypkom w 5 hodźinach. (Na pozdźiši čas so wone wječornoho wójnskoho nyšpora dla přepołožić njehodźa.)

Z Kukowa. Po dwělětnym wojowanju, najprjedy poł lěta w Ruskej a pozdźišo we Francózskej, wosebje też při našej poslednjej ofensiwje, bu Michał Weclich na wyššoho dźesatnika pomjenowany a dósta za swoju swěru a wobhladniwosć při wójnskim dźěle Friedrich-Augustowu medaliju.

Ze Swinařnje. Při krawnych bitwach na zapadnej frónće wojuje hižo wot lěta 1915, potajkim pospochi na połstwórta lěta, naš wjesnjan Józef Pan, syn žiwnosćerja Jurija Pana. Wězo měješe přileżnosć, na wjacore wašnjo so wuznamjenić a dósta za to hižo před dlějšim časom železny křiž II. rjad.

Z Njebjelčic. Zrudne powěsće z bitwišćow přikhadźeja do domow a swójbow wosadnych. Tři wopory žadaše sebi horce bědźenjo na nawječornym bitwišću z našeje małeje wosady za krótki čas a zniči wjele nadźije a wočakowanja.

Započatk oktobra padny Jan Narćik, rodźeny ze Serbskich Pazlic, do wójny służowny w Njebjelčicach.

Bórzy po tym přińdźe struchła powěsć do domu Mikławša Šwejdy, zo je najstarši syn Jan Šwejda rjekowsku smjerć poćerpjeł.

Něšto dnjow pozdźišo słyšachmy powědać: hižo zasy je syn wosady padnył a to Jakub Hanuš z Njebjelčic. Tak běži krej našich serbskich rjekow, zo tydźeńscy we Posołe čitamy zrudne powěsće. Nadźijomnje su woni poslednje wopory horcoho wojowanja. Njech pak Bóh tróštuje zrudnych staršich a jim spožči podaćo do joho swjateje wole. Wěmy, zo krótke je žiwjenjo a połne bědźenjow a starosćow. Naši rjekoju su wućekli zrudnym časam, kotrež nas wočakuja.

Bóh daj jim wěčny wotpočink.

Z Lubija. Na nowe założene statne městno při tutej katolskej šuli bu dotalny pomocny wučeŕ Jan Klimt ze Seitendorfa powołany a zańdźenu srjedu přez wosadnoho fararja a lokalnoho šulskoho dohladowarja P. Šołtu zapokazany.

— Kaž nětdźežkuli druhdźe su też w Lubiju khripy dla wšě šule zawrjene; je w měsće tón čas na 700 ludźi khorych. Tohodla je měsćanska rada też wšě zhromadźenjo, samo wopytowanjo cyrkwjow, zakazała.

Lišćo někotryžkuli hromadźi, tola nic prawje. Wone nima so měšeć, ale po družinach rozdźěleć. Lipowe a kastanijowe móžeš nětkle hižo zběrać; wišnjowe, jabłučne a krušwowe budźe też bórzy dozrawjene. Kak maš je hromadźić a komu wotedać, na to wotmołwi ći „Firma Jata-Werk, Dresden.“

Hlej też nawěšk: **„Lišćo ...“**

Wučeŕ: „Kelko wostanje, hdyž 10 wot 10 wotćehneješ?“ — Jank mjelči. — Wučeŕ: „Posłuchaj tola, hdyž maš 10 pjenježkow w kapsy a je zhubiš, što potom w kapsy maš?“ — Jank: „Dźěru.“

Jałojca
je w **Jasenicy** čo. 22
hnydom na předań.

---

tu wodychnył a přenocował: jutře rano chcu zasy dale do kupjelow. Strowić so tu njecham.“ A znowa wuplunywši posydny so na stólčk a chcyše nohi na blido šwiknyć, zo by ćim lěpje sedźał, tola nad tym wjećeše so khodojta w šiji a kłó joho, zo z cyłej šiju zawoła: „Aw!“ a zdobom zaswari na służownika, čohodla joho njeje napominał. Změrowawši so skónčnje kazaše sebi blešu wina.

„Kaž so Wašej Jasnosći spodoba, ja sebi jenož tak pomyslich, dokelž Was ćerpjeć widźach“, měnješe hosćencaŕ a přispomni: „Naš lěkaŕ je jara wuwołany; hižo tysacy khorych je wustrowił.“ Potom khwataše po skazane wino. Wróćiwši so njepřesta lěkarjowu mudrosć a wustojnosć wukhwaleć. „Pola njoho pospytać znajmjeńša traš njeby ničo škodźało.“

„Kajki dha to je muž, tón waš lěkaŕ?“ wopraša so skónčnje Jendźelčan.

„To je naš knježi wowčeŕ“, wotmołwi hosćencaŕ horliwje. „Wón pak je też pódla runaŕ a zelowy muž. Ow, kelko je hižo wustorčenych a zlemjenych stawow narunał, kelko je khorosćow ze swojimi strowymi zelami zahnał! Wšědnje přikhadźeja k njomu ludźo, tohodla měnjach, zo chce Waša Jasnosć też pola njoho spytać.“

„Haha, wowčeŕ!“ wusmja so Jendźelčan. „To njech jeno w božemje wowči kašel zahanja a wowcy runa. Mje njech wostaji na pokoj!“

Hdyž pak joho hosćencaŕ přecy z nowa wuzběhowaše, měnješe skónčnje też Jendźelčan: „Nó, mojedla, tak chcu z nim spytać. Šiju drje mi tola njezwinje. To težto jomu njebych radźił. Pósćelće dha po njoho, zo by hnydom a bjez komdźenja přišoł!“ Joho bolosće wšak běchu jomu hižo tak njelube a wobćežne, zo by jich skěrje a lěpje, najradšo hnydom wuswobodźeny był.

Fleurot přińdźe: běše to wulki, sylny zrosćeny muž srěnich lět z jasnymaj, žiwymaj wočomaj, ze strowym a kčějatym wobličom. Dokelž bě so jomu rjekło: „Bjez komdźenja! jara wosobny knjez tu je, kiž njecha čakać“, přiběža, kajkiž běše runje był, wostajiwši dźěła wusłěkany. Lord Lawfit měrješe joho z wočomaj wot hłowy hač do nohow, potom so wopraša hordźe přez nós: „Sće wy kuzłaŕ abo traš kekleŕ?“

„Ně, Jasny knježe“, wotmołwi wowčeŕ měrnje a rozsudnje, „sym wšědny ale strowy a čestny muž a knježi wowčeŕ. Dokelž mam wšědnje přileżnosć z Božej přirodu wobkhadźeć, znaju jeje zela a strowe mocy. Runam wobškodźene stawy. Štož je z mocu wuskočiło, to, měnju, dyrbi zasy z mocu do swojoho blaka. A lěkuju khorosće ze zelami. Wužiwam jenož naturske srědki.“

„A lěkujeće wšitke khorosće cyłoho swěta, so rozemi, njej wěrno?“ naspomni Jendźelčan so přez nós smějo.

„Nimale wšitke, haj, tola na hordosć a hłuposć so njejsym hišće zwažił a też njecham so zwažić. To stej zasakłej khorosći, a myslu, zo by podarmo było, so z nimaj zabjerać. Ja njecham nikomu swoju pomoc přinuzować.“ A pokłoniwši so přistojnje doda wowčeŕ: „Poručam so Wašej Jasnosći.“ A prajiwši to wobroći so k durjam.

„Wostańće!“ zawoła Lawfit. „Zo njebyšće podarmo khodźił, chcu spytać mojedła. Pójće, wobhladajće sebi moju šiju, hač sebi ju wěriće wuhojić. Sadźu wam dźesać ginejow ~~(ginea, złoty 20 frankow, 16 hr.)~~, wustrowiće-li mje.“

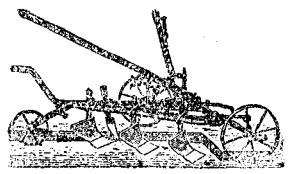
Wowčeŕ wróći so k njomu, wobhlada sebi sprostnjenu šiju, wopraša so, kak traš je khorosć nastała, podótka so a popřima tu a tam, na čož jomu Jendźelčan ze žałosćenjom a swarjenjom wotmołwješe, skónčnje rjekny: „Tej khorosći mózu hnydom wotpomhać, rodźiće-li. Za mjeńšinu abo tři budźeće strowy, kaž ryba we wodźe.“

Khójnodołhi Jendźelčan zhubi so z wowčerjom do pódlanskeje komory. Wowčeŕ zamkny za sobu durje, zo by nichtó přistupić a strowjenjo mylić njemohł. Hojenjo traješe lědma tři mjeńšiny. Z komory zasłyša so někajki krótki mócny prask, sylny ropot a zazłobjeny křik na to, kajkiž dźěn je pola khoroho bjez dźiwa, hdyž ma joho rozsudny lěkaŕ w horšći, někotre słowa, kotrež so mjez khorym a lěkarjom wuměnjachu, potom wotewrichu so zasy durje a Jendźelčan hordźe swjatočnje wustupi, za nim też wowčeŕ.

„Sym dospołnje strowy“, rjekny Jendźelčan, khorosć je kaž wuduta. Wy sće swoje słowo dopjelnił. Tule je mój dołh.“ A wućahnywši móšnu nasadźa swojomu lěkarjej wučinjene dźesać złotych, zapłaći też korčmarjej a potom wróći so do swojoho woza, zo by zasy do Pariza jěł. Podobny přewod, kajkiž bě joho do wsy witał, přewodźeše joho też ze wsy.

(Přichodnje dzle.)

Posmjertny džak po njeboh Janu Zimmeru z Pančic dyrbjachmy dla njedosahacoho městna do přichodnoho čisła wróćo stajić.

H.E.Hantsche

twornja na mašiny

w Protecach

pola Halštrowa

Dalokoreč̌ak „Elstra 40“

porjedźa, twari a předawa

mašiny a nastroje za ratařstwo.

Lisćo sadowych štomow

wišnjow, jabłučinow, kruš-winow, lipow a kastanijow,

kotrež je

zrawoty abo mróza dla ze štomow

spadało, kupuje

so po dobrych płaćiznach w najwjetšich kopicach, po družinach dźĕlene, čisće zwubjerane a wusušene.

Też łopješka róžowych kćeni so bjeru.

Jata-Werk für pflanzliche Füllstoffe, G. m. b. H., Dresden.

Přijimanjo a nawjedowanjo za Pančicy a wokolnosć wobstara

k. wučeŕ Jurij Słodeńk.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Drježdżanska banka

Wotrjad w Budyšinje

Žitne wiki, róžk kejžorskeje drohi ⁘ Dalokoreč̌ak 551

Wobkhodne hodźiny: dopołdnja 8—12½, popołdnju 2½—5, sobotu wot 8—2 hodźin bjez přetorhnjenja.

Pjenjezy k zadanjenju so přijimaja.

Worclowa komora

za khowanjo wšelakich drohotnych wĕcow.

Na pjenježne papjery so dawaja požč̌eńki.

Dańske kupony a dividentne wopisma a wulosowane pjenježne papjery so wupłaćuja.

Wšĕ cuze pjenježne papjery so wumĕnjeja.

Lubijska banka

w Lubiju w Neugersdorfje w Žitawje
w Budyšinje w Zhorjelcu w Seifhennersdorfje
w Habrachćicach w Kumwaldźe.

Bankowe skazanki wšeje družiny so wuwjeduja, **wosebje so pjenjezy na dań bjeru.**

Šekowe konta k spěchowanju bjezpjenježnoho płaćenja so wotewrjeja.

Hódnostne papjery so kupuja a předawaju.

Hódnostne papjery so khowaja a zarjaduja.

Worclowa komora.

Skazanki na wójnsku požč̌eńku so přijimuja.

Filiala Lubijskeje banki

w Budyšinje w Serbskim domje.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swĕcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wozjewjamy zrudnu powěsć, zo je 1. oktobra při njepřećelskim nadběhu w Francózskej na polu česće padnył naš lubowany syn a bratr

Jan Narćik z Pěskec

wojak grenaděrskoho połka čo. 100 w starobje 23 lět. Hižo dwójcy bu ćežko ranjeny; nětko je sebi smjerć joho młode žiwjenjo požadała. Njech je jomu cuza zemja lohka!

Poručamy joho do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Pěskecach**, 20. 10. 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Cyle njewočakowana potrjechi nas hłubokozrudźaca powěsć, zo je 11. oktobra w Francózskej rjekowskeje smjerće wumrěł naš wjelelubowany syn a bratr

Jan Šwejda z Njebjelčic

dźesatnik w pěšim połku čo. 102, mějićel Friedrich-Augustoweje medalije a železnoho křiža II. rjadownje. Wón wotpočuje nětko w cuzej zemi, w kćěwje swojich młodych 23 lět nam drje wotewzaty, ženje pak njezabyty. Njech je jomu cuza zemja lohka!

Poručamy joho dušu pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Njebjelčicach**, 20. 10. 1918.

Hłubokozrudźena Šwejdźic swójba.

Tele dny dóstachmy z pola zrudźacu powěsć, zo je mój horcolubowany mandźelski, naš dobry bratr

Jan Bräuer

z Koslowa, rodź. z Ralbic

šeržant w połku pěškow čo. 178, 11. komp.

na dnju 15. oktobra přez kulku ćežko ranjeny swoje žiwjenjo za wótcny kraj dał. Wón zemrě, 30 lět 10 měsacow 20 dnjow stary, w jenym pólnym lazareće a bu khowany na kěrchowje w Stenay. Krótke bě naju mandźelske zhromadne žiwjenjo. Wot prěnjoho dnja wójny bě wón w polu a je wjele bitwow sobu bědźił. Nětko je tam namakał w cuzym kraju swój wotpočink. Joho dušu poručamy do pobožnych modlitwow joho znatych.

Hłubokozrudźeni:

mandźelska Marija, rodź. **Welsec z Koslowa, bratr** a **sotře** a **Welsec swójba.**

Serbja, njezabudźće na Sulšečanow!

Cyle njenadźicy dóstachmy zrudnu powěsć, zo je 9. oktobra naš luby bratr a swak

Mikławš Helgest

třělc we wodźělenju mašinskich třělbow

22 lět stary rjekowskeje smjerće wumrěł. Po přez 3 lěta dołhim bědźenju na francózskim a ruskim bitwišću, hdźež so jomu też za joho zmužitosć a swěru Friedrich-Augustowa medalija spožči, poda wón we swojich najrjeńšich młodostnych lětach we Vogesach swoje žiwjenjo za wótčinu.

Dušu padnjenoho poručamy do pobožnych modlitwow přećelow a znatych.

W **Brěmjenju** a w **polu**,
22. oktobra 1918.

Joho bratřa a swakowa.

Tachantski revirowy hajńk, podwyšk

Jurij Hessa

je w bitwach poslednich njedźel za swoju wótčinu wojujo ćežku ranu do žiwota dóstał a 19. oktobra na nju w pólnym lazareće wumrěł. Knjez Hessa běše wot 1. oktobra 1903 tachantski hajńk we Wjelećinje a wot 1. nov. 1905 revirowy hajńk w Šěrachowje. Tachantstwo z nim jara swěrnoho zastojnika zhubi, kiž wustojny we swojim powołanju z wosebitej njewustawacej dźěławosću so wuznamjenješe. Joho swědomitosć, z kotrejž swojej starosći dowěrjene lěsy w dobrym porjedže dźeržeše, a joho wobhladniwosć w joho powołanju jako revirowy hajńk a kubłowy předstojeŕ jomu našu dźakownosć zawěsći. Bóh jomu mytuj wšitku joho swěru we wěčnosći!

Tachantstwo s. Pětra.

Zabawny swjedźeń

wuhotuja

Budyšske towarstwa młodosće

njedźelu 10. novembra 1918 pop. w 4 hodź.

w Baćońskej młodowni.

Čisty wunošk dóstanje „Dźak domizny"!

Přećelam a znatym wozjewjamy, zo je naša luba mać a wowka

Hana Herlichowa

z Bóšic, naposledku w Bronju,

ze swjatymi sakramentami domawobstarana, w starobje 79 lět zbóžnje wumrěła. Tohodla wuprajamy wopytowarjam pósiywječora a přewodźerjam najwutrobniše

„Zapłać Bóh!"

W Bronju, Nowym Łusču, Khasowje, Nowej Wjescy, Měrkowje, Kukowje a Drježdźanach,
na pohrjebnym dnju.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Ćežki wopor je sebi surowa wójna wot nas žadała. W nětčišich horcych wojowanjach padny 15. oktobra na nawječornym bitwišću přez granatowu třěsku smjertnje ranjeny naš lubowany syn a bratr

Jakub Hanuš z Njebjelčic

honjeŕ při mašinskej třělbnej komp. połka pěškow 178, mějićel železnoho křiža II. rjad. Wón dócpě starobu 21 l. 6 m. 9 dn. Rjana nadźija na strowe zasywidźenjo w lubej domiznje bu pohrjebana na wěčne a wostanje nam jenož nadźija na zasywidźenjo we wěčnosći.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W Njebjelčicach, 25. oktobra 1918.

Hłubokozrudźena Hanušec swójba.

Zapisowanjo na 5procentowsku kejžorstwowu požčeńku a na 4½procentowske připokazanki do kejžorstwoweho pokłada skónči so srjedu 6. nov. přip. w 1 hodź.

Za wótcny kraj wojujo padny naš luby syn a bratr

Jan Krawc

z Měrkowa

wojak w grenaděrskim regimenće čo. 100, wobsedźeŕ Friedrich-Augustoweje medalije a železnoho křiža.

Za dary do pola a wšu druhu lubosć, padnjenomu wopokazanu, wuprajamy wutrobne **„Zapłać Bóh!"**

W Měrkowje, Dźěchoricach, Rjederowje
a Le-Havru, w novembru 1918.

Wulcyzrudźenaj staršej
w mjenje cyłoho přećelstwa.

Štwórtk 17. oktobra dóstachmy nětko wěstu zrudnu powěsć, zo je 31. augusta naš luby bratr, swak a wuj

Jan Lebza

rodź. z Dobrošic, wojak w narunanskim połku *třělcow čo. 23, na francózskim bitwišću pola* Cambrai rjekowskeje smjerće wumrěł.

Joho njesmjertnu dušu poručamy do pobožnych paćeri přećelow a znatych.

Bóh daj jomu wěčny wotpočink a wěčne swětło njech jomu swěći; njech wotpočuje w měrje.

W Jasenćy, Bóšicach a Drježdźanach,
w oktobrje 1918.

Hłubokozrudźeni sotra a bratraj.

Před krótkim časom dóstachmy hakle powěsć, zo je naš dołholětny swěrny čeladnik

Jan Lebza z Dobrošic

kiž so jako syrota k nam kaž swójbny měješe, na francózskim wojownišću swoju rjekowsku dušu za wótcny kraj wudychał w starobje 31 lět. Mamy za winowatosć dźakownosće, tutu poslednju česć našomu pilnomu a dobromu dźěłaćerjej wopokazać.

Runje tak přiwołamy do wěčnosće dźak za 5lětnu swěrnu a swědomitu službu našomu prjedawšomu čeladnomu

Jurijej Drymelej

rodź. z Khasowa

kiž je před něšto časom w jenym pólnym lazareće w Francózskej, z krótka prjedy ćežko ranjeny, rjekowskeje smjerće za wótcny kraj wumrěł.

Njech wotpočujetaj w měrje w cuzej zemi!

Pětrancec swójba w Miłoćicach.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towařstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorěčak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěšťki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 45. | Budyšin, 9. novembra 1918. | Lětnik 56.

„Posoł“ płaćić!

Lěto bliži so ke kóncej. Mnozy njejsu hišće „Posoł“ na lěto 1918 zapłaćili. Prosymy należnje, zo bychu to hnydom sčinili. My njedóstawamy papjery, njetykamy-li pjenjezy hnydom do prědka. Zwotkel pak pjenjezy brać, hdyž wotebjerarjo so z płaćenjom komdźa? Dyrbimy nětkle hižo na to pokazać, zo tón k lětu hižo „Posoła“ njedóstanje, kiž najpozdźišo do 15. dec. t. l. swój „Posoł“ na lěto 1918 zapłaćił njeje.

Swjaty ratař.

Kaž móžeš we wodźělu „Z Łužicy a Serbow“ čitać, bu w našej hnadownej cyrkwi w Róženće postawa swjatoho Isidora, patrona ratarjow postajena. To pohnu nas, tu wo žiwjenju tohole swjatoho to wočišćeć, štož nam Dučmann z njoho w „Žiwjenju Swjatych“ wopisuje. Rěka tam takle:

Swjaty Isidor, běše so w Madridźe narodźił. Měješe khudej, ale pobožnej staršej. Ze słowom a přikładom jomu zahe lubosć k Bohu a hidźenjo hrěcha zašćěpištaj. Khudoby dla njemóžeštaj syna ničo wučić dać. Isidor njemóžeše dobre wučby z knihow čerpać, ale swjaty Duch to bohaće naruna, kotrohož darow so přez ponižnosć dostojnoho činješe. Prědowanja słyšeše, hdźežkuli so hodźeše. Z kedźbnosću a ze swjatej žadosću na nje posłuchaše a zašćěpješe sebi do wutroby, štož běše słyšał.

Jako młodźenc stupi Isidor do służby zemjana Jana z Vergas, a wobdźěłaše joho pola. Ze sćerpnosću znjese wšitke přećiwnosće a křiwdy. Swojomu hospodarjej běše swěrny, napřećo kóždomu podwólny. We wšitkich póćiwosćach so wuwučowaše. We wšěch wěcach kročeše za Khrystusom a sćěhowaše přikłady Swjatych. Při ćežkim dźěle wuzbytkowa sebi tola dosć časa k pobožnosćam. Najćežše dźěła běchu jomu najlubše, dokelž ćěło najbóle pomorjeja a kludźa. Běchu jomu wosobny srědk pokućenja. Při pólnych dźěłach po přikładźe starych pustnikow bójske wěcy přemysleše a žadosć za njebjesami wubudźeše. Tak spodźiwnje we swjatosći pokročowaše.

Rano so ženje k dźěłu njepoda, hdyž njeběše prjedy za njebjeske kralestwo podźěłał a w cyrkwi Božu mšu słyšał. Stawaše zahe, zo by dźěło nješkodowało. Joho hospodarjej zdaše so tele wopytowanjo cyrkwje njeluba wěc być, kiž dźěło komdźi. Tohodla junu z hory za nim hladaše a na njoho čakaše, zo móhł joho prawje naswarjeć, hdyž z cyrkwje přińdźe. Tu widźeše dweju jandźelow w běłej drasće kóždoho z jenym přahom wołow worać, srjedźa mjez nimaj pak běše Isidor. Hdyž hospodař bliže přińdźe, běštaj so jandźelej zhubiłoj. A knjez joho wjacy njeswarješe. Haj, tónle dźiw přihotowa jomu pola hospodarja a druhich ludźi wulke česćowanjo.

Isidor stupi z Mariju Toriciju do mandźelstwa, kotraž běše tež přez póćiwosć wuznamjenjena.* Wón wosta pola swojoho knjeza, kotryž sebi joho kaž bratra waženše. Ze swojoho mandźelstwa měješe Isidor jene dźěćo, kotrež zahe wumrě. Mandźelskaj slubištaj, zo zbytny čas žiwjenja w zdźerželiwosći hromadźe wostanjetaj.

Isidor běše połny lubosće napřećo khudym. Jim swoju mzdu rozdawaše. Junu přiwjedźe k zhromadnomu wobjedej črjódu khudych sobu. Ale běše hižo po wobjedźe, a za njoho joho dźěl wostajeny. W dowěrje na Boha poča Isidor swój dźěl khudym dźělić. Bóh jón tak přispori, zo wšitkim k nasyćenju dosahaše.

Hdyž junu w lěće w horcoće na polu dźěłachu a wšitcy na lačnosć skoržachu, pića pak žanoho njemějachu, štapi Isidor z kijom do zemje. Hnydom tam žórło wudyri, kotrež nětko hišće bohatu wodu ćěri.

Junu w zymje měch žita do młyna njeseše. Na štomje widźeše črjódku ptačkow, kotrež z hłodom žałosćachu, dokelž běše zemja ze sněhom přikryta. Isidor z nohomaj a rukomaj sněh wotstorka a wusypa ptačkam wulki dźěl žita. Človjek, kiž z nim dźěše, so jomu směješe. Ale hdyž Isidor do młyna přińdźe, běše měch połny a Isidor dwaj měchaj najrjeńšeje muki namlě.

Starobu nimale 60 lět docpěwši, Isidor skhorje a praješe čas swojeje smjerće do prědka. Z podwojenej pobožnosću so na puć do wěčnosće přihotowaše, a dóstawši swjatosće khorych, wumrě 15. meje 1170. Joho ćěło bu na kěrchowje swjatoho Handrija pohrjebane. Hdyž chcychu 40 lět pozdźišo joho ćěło do cyrkwje přepołožić, namakachu je cyle njepřetłate, a lubozna wóń z njoho wukhadźeše.

Přez wjele dźiwow překrasnjenoho joho bamž Hrjehoř XV. do ličby Swjatych zapisa.

* Wona wumrě w lěće 1175 a česćuje so mjez Swjatymi, štož je bamž Innocenc XII. w lěće 1697 wobkrućił.

Wotmołwa swj. wótca
na kardinala z Hartmann.

Po zwučenym wašnju wotpósłachu tež lětsa biskopja Němskeje z Fuldaskeje konferency hołdowanjo na bamža. Na nje je nětko wotmołwa dóšła:

„Wulke wjeselo bě za Nas z lubosću a česćomnosću napjelnjeny připis, kotryž Sće mi njedawno po přewzatym wašnju z Fuldaskeje konferency připósłał; hišće bóle pak bě Nas wjeseliło, byšće-li sam přišoł. Bohužel pak Wam móžno njeje, wěčne město wopytać, kaž by so Wam to zakońscy lětsa přisłušało. Z Wašoho pisma dowidźamy, zo Wy nic jenož za Naše skutkowanjo za spomoženjo swj. cyrkwje připóznaćo maće, ale tež za naše prócowanja k lěpšomu cyłoho človjestwa. Tele swědčenjo ze rta spušćomnych posudźerjow dawa Nam pokojenjo, kotrež je Nam runje nětkle jara trěbne. Přetož přewulka dźěn je ličba tych, kotříž wšo, štož japoštołski stoł za čas tejele wójny ze sprawnosće a lubosće praji abo čini, złóstnje wułožuja a jedyn z tejele, druhi z druheje winy přewobroćić hladaja. Štož pak Nas najbóle boli je to, zo derjezmysleni k tomu zwjetša mjelča a kedźbliwosće za to nimaja, tak zo lud, kiž nazhonitosće nima, wopačnoho zapřijeća dóstawa. Tola poručamy swoju należnosć Knjezej — wšak je wona zawěšće tež joho — a chcemy njepřestać wšo činić, k čomuž Nas naša wótcowska lubosć a Naše japoštołske zastojnstwo napomina. Mjez tym tež njepřestamy, Boha wo smilnosć za ćežko domapytany lud prosyć. Zo byšće w tym Nas podpjerał, k tomu njeje trjeba Was namołwjeć, dokelž drje wěmy, zo sće k tejle służbje kaž ke wšěm druhim rad zwólniwy. — Jako zawdawk njebjeskoho žohnowanja a na dopokazanjo Našeje wótcowskeje přikhilnosće žohnuju Was, lubowany syno a česćehódny bratře, Wašich duchownych a Waš lud z lubosće z japoštołskim swojim žohnowanjom.

Date w Romje, 5. oktobra 1918, w 5. lěće Našoho bamžowstwa. Bamž Benedikt XV.

Zastupjerjej łužiskich Serbow Bart a Kokla

staj w sakskim sejmje tele žadanjo přednjesłoj:

W lěće 1848 staj tehdy knježacy kral kaž też tehdyše kralowske statne knježeństwo deputaciji serbskoho naroda dospołne hajenjo našeje serbskeje maćerščiny a narodnosće na wšěch polach zjawnoho žiwjenja, šule a cyrkwje slubiłoj. Tute slubjenjo je kralowske statne knježeństwo někotre lětdźesatki njepřikrótšene swěrnje wobkedźbowało.

Nětkle płaćacy šulki zakoń z lěta 1873 zwobmjezowa hižo tute přislubjenjo, zawěšći pak tola jasnje dźěćom serbskich staršich w tajkich šulskich wokrjesach, w kotrychž cyrkwjach so serbscy prěduje, rozwučowanjo znajmjeńša w serbskim čitanju a nabožinje z pomocu maćerneje rěče.

W poslednich lětdźesatkach su so hrube wašnja wutupjenja, pod kotrymiž maja naši

krajenjo w pruskej Łužicy ćerpjeć, bohužel też w mnohich šulach serbskich krajinow Sakskeje nałožowałe. My dyrbimy toho měnjenja być, zo to so njeje móhło bjez wědźenja kralowskoho statnoho knježeŕstwa stać. Šulscy dohladowarjo, předewšěm tón prjedy w Lubijskim, nětko w Budyšskim šulskim dohladowařskim wokrjesu skutkowacy, su přez wšelakore wliwy swojich podstajenych wučerjow pohnuli, zo bychu woni přez zasudźujomne wobdźěłanjo a přez druhe njedušne srědki serbske dźěći a jich staršich wottrašeli, na zakońskich prawach serbskeje rěče, kotrychž je tak hižo mało, w ludowej šuli wobstać a zo bychu tak našu narodnu rěč a našu narodnosć z pomocu ludoweje šule podušeli.

My Serbja, kotřiž so swědomiće wšěm žadanjam našoho statnoho žiwjenja podrjadujemy, njejsmy zwólniwi, swojeje narodnosće so swlec. Šěroke woršty Serbow, kotřiž swěrnje na swojej maćeŕnej rěči a narodnosći wisaja, čuja so přez to přemocowani a njezbožowni; njezbožowni tohodla, dokelž so přez to našoho ludu najnadobniša samostatnosć, mjenujcy positivne wukonjenjo joho křesćanskeje wěry, kotruž też dale stajnje kaž dotal wuznawamy a wuznawać budźemy, ćežko škoduje.

Wšitke dopominanja jenotliwych staršich abo też šěrokich worštow pola přisłušnych swětnych a cyrkwinskich wyšnosćow su zwjetša bjez wuspěcha wostałe. Swětowa wójna ze swojimi njeličomnymi nazhonjenjemi je našich pólnošěrych powučiła, zo je naša maćeŕna rěč wubjerny srědk, z tamnymi ludami so doréčeć, kotrež wukhod a južny wukhod Europy wobydluja, a z kotrymiž budźa hospodarske poćahi našoho stata w přichodźe bjez dwěla stajnje přiběrać. Z tychle winow je pěsćenjo našeje maćeŕneje rěče w ludowej šuli hospodarske spěchowanjo našoho ludu a wšitkich tych, kotřiž mjez nami bydlo, tutu rěč nawuknychu.

Prosymy tohodla w mjenje swojich krajanow, kralowske statne knježeŕstwo chcyło při přichodnym znowazarjadowanju našoho statnoho žiwjenja prawo na maćeŕnu rěč a narodnosć, kotrež też najmjeńšomu narodej po prawdźe a Božej woli přisłuša, zawěsćić a zakońscy zaručić.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Wustawa němskoho kejžorstwa je so we poslednich tydźenjach docyła přeměniła, kaž smy to po jenotliwych powěsćach hižo widźeli. Z rukow kejžora a knježeŕstwa su mnohe połnomocy přešłe na kejžorstwowy sejm jako ludowe zastupjeŕstwo. Wšo, štož ważniše we nutŕkownej abo wonkownej politicy so stawa, rozsudźa nětko lud přez swoje w powšitkownej jenakej wólbje wuzwolene zastupjeŕstwo. Nimamy wjacy wyšnostny stat, kaž hišće před dwěmaj měsacomaj, mamy ludowy stat.

Budźe to k našomu zbožu? To daj Bóh! Mnozy tomu njewěrja. Cyła wulka konservativna strona ze swojimi zasłužbami, ze swojej wulkej zańdźenosću, ze swojimi drje za naš čas zestarjenymi a też druhdy so přezběhacymi, ale tola krutymi, křesćanskimi a na podłožku bójskeje autority wotpočowacymi zasadami ma nowu politiku za tak škódnu, zo ju docyła sobu nječini. Wona stoji z boka. Z principialnoho stojnišća dyrbja tajke nahlady so česćić. Knježeŕ cyłoho swěta je Bóh, a na joho měsće maja knježić, kotrychž je Bóh k tomu pósłał. Wot Boha a nic wot cyłka ludu wukhadźa knježeŕska móc a knježeŕske prawo. Lud, wosebje dozrawjeny lud, dyrbi swoje sobuprawo při knježeŕstwu měć, a je to też dotal w nahladnej měrje hižo měł, ale knježeŕske prawo dawać wón njemóže, dokelž je sam nima.

Druhe prašenjo je, hač je mudrje, noweje politiki so wostajić a wosebje so jeje wostajić nic tak jara idealnych winow dla, ale tohodla, dokelž jenomu dołho a nic přecy cyle khmanje wužiwane prawa z rukow wozmje. Tajka abstinenca njeje ani zasłužbna ani mudra. Na te wašnjo dźe potom móc přecy bóle do radikalnych rukow, a škodu ma křesćanski lud. **Centrumska strona tohodla nowu politiku energiscy sobu čini** a ma wjacorych ze swojich sobustawow w nowym knježeŕstwje, kaž Groebera, Erzbergera, Trimborna atd. My katolikojo mamy w staće, w cyrkwi, w šuli a druhdźe tak ważne prawa a kubła škitać, zo dyrbimy w nowym politiskim žiwjenju ze wšej mocu sobu dźěłać; hewak so nam naše najswjećiše kubła poteptaja. To njepłaći jenož za politiske, to płaći za cyłe zjawne žiwjenjo.

Nětčiše přeměnjenja w našim statnym porjedźe su tak wulke, zo budźa jónu w swětowych stawiznach wosebity wotrězk wučinjeć. A při tym su so stałe bjez toho, zo bě zwonka knježeŕstwa wjele wo nich pytnyć. „Njekrawnu revoluciju“ je kejžorstwowy kancler prync Max přeměnjenja mjenował. Po prawym móhłe też radikalne strony spokojene być. Su na měrnym puću wjacy docpěłe hač w někotrych krajach z ćežkimi a krawnymi revolucijemi. Ale jich njestrowa požadliwosć njeznaje lohko mjezow. Runjež je lud swoje prawa dóstał a w měrnym wuwiwanju so jomu dalše přihotuja, bychu nětko najradšo

monarchiju wotstronili.

Socialdemokratiski statny sekretar Scheidemann je na kejžorstwowoho kanclera pismo pósłał, w kotrymž dokładnje rozłožuje, zo a čohodla dyrbi kejžor wotstupić. Zo njewotwisni socialdemokraći z tajkim žadanjom přińdu, so nichtó njedźiwa. Scheidemann pak dyrbjał rozomniši być. Wón dyrbjał wědźeć, zo z tajkim žadanjom jenož revolucionarne a radikalne wotpohlady njedobrych ludźi podpjeraja. Wulka wjetšina ludu je kejžorscy a monarchiscy zmyslena a njecha wo republicy ničo wědźeć. Runje też na našej katolskej stronje je so to posledni čas dosć jasnje wuprajiło.

Abo dyrbjała we wosobje kejžora Wilhelma někajka přičina ležeć, zo dyrbjał wotstupić? Wón njeje wina na wójnje a je za wšón čas swojoho knježenja so swěru starał, swojomu ludej měr zdźeržeć. Też hewak je wón wo zbožo swojich poddanow starosćiwy był. Spominajmy jenož na to, kak je socialne zawěsćenja dźěłaćeri spěchował. Wutroba človjeka boli, hdyž słyši z kajkim nječesćowanjom tu a tam njerozomni a njekhmani wo wjeŕchu rěča, kotryž po třicyćilětnym prócowanju we nětčišich surowych časach bjez toho hižo dosć ćežke brjemjo njese.

Kak derje kejžor ze swojim ludom měni a kak wón nowy čas rozemi a so do njoho zažiwja, pokazuje proklamacija, kotruž je k nowej wustawje 28. okt. wudał. Wona rěka:

... Chcu při tutej za dalšu stawiznu němskoho ludu tak ważnej kročeli wuprajić, što

Droha kralowska plista.

(Pokračowanjo.)

Ow kak šwarnje so tola nětko w mjehkim wukładźenym wozu sedźeše, byrnjež by wóz bóle wrjeskotał a so třasł, dokelž konje na wšč štyri zahrabowachu. A tola Joho Jasnosć hišće z časami čoło pokhmuriwši kaž z hněwom wokoło so hladaše. „Tele wašnjo hójenja“, zabórča potom, „wšak njeběše najpřijomniše, ně, běše woprawdźe njelubozne. A tole mi! Hdy by to Joho Majestosć, mój najhnadniši kral wědźał, kak su z joho pósłancom tu we Francózskej wobkhadźeli —.“ Joho Jasnosć pak njedokónči swoju rěč ale posmjawši so zasy pokročowaše: „Ale štó wě, k čomu je dobre! Telko pak hodźi so hižo dźensa prajić: kóžde nazhonjenjo ma swój wužitk po času. A ja mózu mjelčeć a čakać.“ Na to zlehny so do mjehkoho kućika a zamysli so, kak traš by so nazhonjenjo pozdźišo wužić hodźało. Přewostajmy joho swojim myslam. Hdy bychmy joho też bóle kedźbliwje sebi wobhladowali, njeby nam tola najmjeńšeje myslički přeradźił. Přispomnić pak so móže, zo Joho Jasnosć so strowy do Pariza wróći a tam zasy wjesele swoje skutkowanjo při francózskim knježeŕstwje nastupi. Mjez starosću a swjedźenjemi na kralowskim hrodźe miny so jomu spěšnje čas, a też na swoje strowjenjo we Vogesach přez wšědnoho wowčerja Joho Jasnosć nimale pozaby.

Lěto so pominy, a bližachu so hody a po nich nowe lěto. Na kralowskim dworje stawachu so wulke přihoty k hodownomu a nowolětnomu swjedźenjej. Do wšěch stronow sćelechu so po kralowej poručnosći přeprošenja na njej, a zbožowni khwalachu so wšitcy, kotřiž běchu hnadu namakali před kralowymaj wočomaj. Krótko před hodami pak kral so zazymniwši skhorje. Zyma lehny so jomu do šije a do tyła. Cyła šija jomu ze zymu, kaž by rjekł, stwjerdny a sprostny. Kralej běše, kaž by swój złoty kralowski sceptaŕ póžrjeł a tón jomu w šiji tŕacy wostał a so ani horje ani dele njehibał. A bolosće joho přesćěhachu, zo so njehodźeše wuprajić. Ani z hłowu kiwnyć ani zawić njesmědźeše, ani wobroćić ani skhilić so njemóžeše, khiba zo by z nahłej surowej bolosću zawołał. W nocy a wodnjo leżeše stonajo do wulkich ćopłych wodźewow wuzawalany bjez hibnjenja we swojim łožu, a kralowski spar, byrnjež horcyšo požadany, zdalowaše so joho lěhwa. Nichtó njeběše zrudniši a njezbožowniši pře kralowu khorosć, dyžli sama kralowa. Boješe wšak so jara, zo khorosće dla swjedźenjej hodow a nowoho lěta wupadnjetej. A wona bě so hižo tak wjeseliła, zo budźe so hosćom w nowej drasće cyle noweje, njewšědneje módy a we demantowej pyše hnadnje pokazać a wukhwaleć dać móc. Móda a pycha wšak dobywatej so ze swojim sylnym wliwom też do kralowskeje wutroby. Najwustojniši, najwuwołaniši wumjełcy běchu na drasće dołhe njedźele dźěłali, a wubjernje, kaž wěcywustojni swědčachu, bě so jim radźiła, a nětko traš budźe wšitko podarmo hłupeje — tola to njesmědźeše ani kralowa, ćim mjenje něchtó druhi wuprajić, dokelž francózski kral nima hłupeje šije.

Sam kral wšak běše nimo měry wobožny pře tule bolostnu wobradu runje k hodom a zwoła wšitkich swojich dwórskich lěkarjow, łazeńkow, runarjow a krjepki-měšerjow a poruči jim, zo bychu joho skerje a lěpje wustrowili. Tola podarmo: samomu francózskomu kralej zapowě so jich posłušnosć. Tohodla poruči sebi kral hišće štyrjoch abo pjećoch profesorow Parižskeje university k swojomu khorołožej, zo bychu z lěkarjemi a łazeń-

začuwam. Přihotowany přez rynk knježeŕskich skutkow zastupja nětko nowy porjad, kotryž zakładne prawa wot kejžora na lud přenošuje. Z tym skónča so doba, kotraž před wočomaj přichodnych narodow z česću wobstoji. Najebać wojowanja mjez namrětymi a postawacymi mocami je wona našomu ludej tamne wuwiće zmóžniła, kotrež je so w spodźiwnych skutkach tuteje wójny njezakhodnje pokazało. W surowych wichorach štyrjoch wójnskich lět pak su stare formy so rozłamałe, nic, zo bychu rozpadanki zawostajiłe, ale zo bychu nowe wutwory žiwjenja přinjesłe. Po skutkach tohole časa móže němski lud žadać, zo so jomu žane prawo njezapowě, kotrež swobodny a zbožowny přichod zawěsća. Z tutoho přeswědčenja su nětko wot kejžorstwowoho sejma přiwzate a wobšěrjene předmjety zwjazkowych knježeŕstwow wušłe. Ja pak přistupju tutym wobzamknjenjam ludowych zastupjerjow z mojimi wysokimi zwjazkarjemi, z tej krutej wolu, štož na mni zależi, na jich wuwjedźenju sobuskutkować, přeswědčeny zo z tym lěpšomu němskoho ludu służu. Kejžorske zastojnstwo je służba na ludźe.

Tak njech nowy porjad wšě dobre mocy zbudźi, kotrež naš lud trjeba, zo by ćežke pruhowanja přetrał, kotrež na kejžorstwje leža, a z čěmneje přitomnosće z krutym stopom jasny přichod dobył.

Kejžor z tajkimi zasadami njebudźe swobodnomu wuwiwanju swojoho ludu na puću, ale budźe je spěchować.

Nowe němske knježeŕstwo je na lud tele wozjewjenjo wudało:

Čas nuzy leži na swěće a na němskim ludźe. My dyrbimy tute ćežke dny a jich sćěhwki přewinyć. Dźens hižo dyrbimy dźěłać za zbožowne dny, na kotrež ma němski lud prawo. Nowe knježeŕstwo je na tym, zo by tele dźěło dokonjało. Ważne je docpěte. Jenajke wólbne prawo w Pruskej je zawěsćene. Nowe knježeŕstwo je so ze zastupjerjow wjetšinskich sejmowych stron wutworiło. Kejžorstwowy kancler a joho sobudźěłaćerjo trjebaja k wjedźenju swojich zastojnstwow dowěru kejžorstwowoho sejma a z tym luda. Zakładne prawa buchu wot kejžora na lud přenjesene, wójnu wjesć a měr činić podleži dowolnosći kejžorstwowoho sejma. Wojeńske zarjadnistwo je pod zamołwitoho kanclera stajene. Wjele khostanjow bu spušćenych. Swoboda za nowinaŕstwo a zhromadźeńske prawo stej zawěsćene. Tola wjele wostanje hišće činić. Přetworjenjo Němskeje do ludowoho stata, kotryž w politiskej swobodźe a socialnej starosći zady žanoho stata cyłoho swěta njestoji, so kruće dale powjedźe. Nowe wutworjenjo móže jenož k wuswobodźenju a hójenju skutkować, hdyž wone w zarjadowanskich a wojeńskich zastojnstwach ducha namaka, kotryž joho zaměry spóznaje a spěchuje. Wočakujemy wot našich ludowych towaršow, kotříž su powołani w zastojnskich městach powšitkownosći służić, zo budźa nam wólniwi sobudźěłaćerjo. Trjebamy we wšěch dźělach stata a kejžorstwa, zo so powšitkowny porjad přez lud sam zdźerži. Mamy dowěru k němskomu ludej! Wón je so w štyrjoch wójnskich lětach kruty wopokazał. Wón njeda so wot fantastow bjez zmysła a wužitka do hubjenstwa a zahubjenja zawjesć. Sebjewobknježenjo a porjad stej trěbnej. Kóždy njeporjad měrej wobara. Knježeŕstwo a z njej wjednistwo wójska a łódźstwa chcetej měr woprawdźe a bórzy. Hač do toho časa dyrbimy mjezy přećiwo nawalej njepřećela škitać. Přez tydźenje w ćežkim wojowanju stojacy wojacy dyrbja so wuswobodźić. Jenož k tomu a ze žaneje druheje přičiny su so posledni čas nowi wojacy do wójska powołali. Wojakam wójska a łódźstwa kaž jich wjednikam słuša wosebity dźak. Přez jich zmužitosć a porjad su woni wótcny kraj wumóžili. K najważnišim nadawkam słuša hospodarstwo zasy natwarić, zo bychu z frónty so wróćacy wojacy a namórnicy swoju a swojeje swójby zežiwjenjo zwěsćić móhli. Wšě wulke zwjazki dźěłodawaćeri su slubili, zo swojich prjedawšich, nětkle nutř sćehnjenych zastojnikow a dźěłaćeri zasy wozmu. Dźěło wobstarać, tych, kotříž dźěła nimaja podpjerać, za bydlenja so starać a druhe pomocne srědki so pak přihotuja, pak su hižo wuwjedźene. Z wobzamknjenjom měra so bórzy zežiwjenjo polěpši. Němscy mužowje a žony! Wojowanjo a měr stej našej zhromadnej należnosći. Sylny a bohaty je naš zhromadny přichod. Waša dowěra, kotruž my parować njemóžemy w hodźinje stracha, njeje woprawdźe ničo druhe hač dowěra němskoho ludu k sebi samomu a k swojomu přichodej. Skrućeny přichod Němskeje je hwězda, kotraž nas wjedźe.

Ruske zapósłanstwo w Barlinje

je naše knježeŕstwo domoj pósłało a naše zapósłanstwo z Ruskeje wotwołało. Ruscy zastupjerjo dachu sebi mjenujcy bolšewistiske spisy z Ruskeje słać a rozšěrjachu je cyle samopašnje mjez našimi wojakami a dźěłaćerjemi, zo bychu jich k zběžkam šćuwali. Diplomatiske poćahi mjez Němskej a mjez republiku ruskich sowjetow wostanu tohodla rozwjazane, doniž ruske knježeŕstwo njerukuje, zo joho zastupnicy žanych revolucionarnych šćuwanjow w Němskej wjacy činić njebudźa, a zo budźe mordaŕ hrabje Mirbacha khostany.

Měr kiwa.

Srjedu popołdnju je delegacija, kotraž ma z francózskim wjednikom generalom Fochom wo přiměr jednać, so na zapadnu frontu podała, zo by wot tam tak khětře hač možno do francózskoho hłownoho lěhwa přišła. K delegaciji słušeja, kaž so piše, statny sekretar Erzberger, general Gündel, hrabja Oberndorff, general z Winterfeld a kapitanleutnant Banzelow.

Delegacija, prjedy hižo zestajana, běše hnydom so na puć podała, hdyž bě Wilsonowa wotmołwa na poslednju němsku notu dóšła, dokelž ta jednanja zmóžni. Z njeje je widźeć, zo chcedźa njepřećelowje z nami wo měr jednać na podłožku Wilsonowych zasadow. Jenotliwosće njejsu na wotmołwje dokładnišo mjenowane. To pak njepřećelowje žadaja, zo **dyrbi Němska wšu škodu, kotruž je přez swoje nadběhi na kraju, wodźe a we powětre načiniła, zarunać.**

Bóh daj, zo bychu jednanja k spomóžnomu kóncej wjedłe.

Z Rotterdama 8. novembra (pjatk) **wozjewichu, zo su němscy jednarjo hižo k maršalej Fochej dojěli. Nadźija je, zo hišće dzensa so wojowanja skónča.**

Njeměry su w Kielu, Lübecku a Hamburgu

nastałe. Namórnicy w Kielu z nimi započachu. We wšěch třoch městach wuzwolichu sebi wojacy „wojeńske rady“, kotrež wojeńske wjednistwo přewzachu, officirow wotsadźachu a jim brónje wzachu. Tu a tam sta so to w měrje, druhdźe dóndźe k wojowanjam, zdźěła ćežkim. Někotři officirojo buchu wot wojakow zatřěleni. Dotal maja wojacy móc po zdaću w rukomaj. Jich wjednicy pak so prócuja porjad zdźeržeć.

Češka.

Češkosłowakske jednanja w Genfje su skónčene, wone maja pak so hišće připóznać

---

kami radu składowali, z čim by so zła khorosć najlóže zahnała. A profesorojo a lěkarjo wuprajichu skónčnje po dołhej radźe: ze wšej wědomosću a nazhonitosću, ze wšej wustojnosću a starosću, ze wšej pilnosću a rozhladniwosću z najwubranišimi krjepkami a žałbami zwěrja sebi kralowu khorosć za krótki čas zahnać, njech jeno so Joho Majestosć jim hnadnje doweri.

„A kak dołho budźe tónle krótki čas trać?“ wopraša so kral.

„Sire (knježe), štyri njedźele“, džachu lěkarjo.

„Dundyr bij do was a do wšěch wašich krjepkow a žałbow!“ zawoła kral so z kralowskim hněwom rozzłobiwši, tola hnydom zawoła hišće jónu njekralowscy wótře, dokelž bě při tym njewjacpy ze šiju hibnył. Z bolostnje podušenym hłosom doda: „Za tón čas so sam wustrowju.“ Kralowa, kotraž běše pódla, chcyše ze stróželemi do womory padnyć. W tym wokomiku bliže so pomoc, z wotkelž so jeje nichtó nadźał njebě.

„Joho Jasnosć jendźelski pósłanc lord Lawfit prosy, zo by přistupić směł“, wozjewi pokornje so kłonjo kralowski służownik.

„Lawfit, tón lesny pryzlak?“ pomysli sebi kral a pokhmuri čoło, dokelž Lawfit bě jomu hižo wjele mjerzanja načinił a to přecy tak tajnje a lesnje, zo so njemóžeše na njoho ženje z kralowskim hněwom wutřasć. „Chce so tež nětk na mojej kralowskej njemocy wokřeć?“ Tola radšo hnadnje z wočomaj kiwny a rjekny: „Njech zastupi!“ Štó wě, hač njeby skónčnje tež to lesnje jomu do škody wužił, hdy by joho, byrnjež khory, wotpokazał.

A w bližši wokomik zastupi jara so pokłonjejo khójnodołhi lord Lawfit.

„Nó, mištrje Lawfito“, přiwoła jomu kral, „přikhadźeće nam na pomoc? Abo sće přišoł na našim hubjenstwje so wjeselić?“

„Sire, wy žortujeće hnadnje“, wotmołwi Lawfit. „Jara wobžaruju wašu khorosć wosebje za tele dny. Wjele radšo bych so nad wašim wustrowjenjom radował.“ A to rjekny Lawfit jara khutnje a poważnje, zo nichtó jomu njemóžeše najmjeńšeje lesćiwosće přicpiwać.

„Džakowniši bych wam był za dobru radu, dyžli za rjane přeća“, naspomni kral.

„Też z dobrej radu mózu Wašej Majestosći służić“, wotmołwi Lawfit so hłuboko pokłonjejo, „rodźiće-li ju wote mnje słyšeć.“

„Što? Móže ta lesna khójnodołha liška też dobroty wopokazować?“ pomysli sebi kral, hladaše pak so jara, zo by z něčim najmjeńšim swoje mysle přeradźił, rjekny jenož z krótka: „A ta by była?“

„Zo w zbožownym kraju Wašeje Majestosće wuwołany lěkaŕ bydli, kotrohož mjeno je dale francózskich hranicow sławnje znate a khwalene.“

„Štó to je? Kak tón muž rěka? Hdźe to bydli? Znaje traš joho waša wjelečesćena mudrosć?“ Tak šukotachu sebi wučencojo a lěkarjo mjez sobu so naprašejcy.

(Přichodnje dale.)

---

60 kralowskich hrodow a dworow je pruski kral za lazarety přewostajił.

Ranjeni wojacy, kotříž dotal we wobsadźenych krajach w lazaretach leżachu, přińdu do domizny. K tomu su nowe rumnosće za lazarety trěbne. Tohodla je też, kaž so z Potsdama pisa, pruski kral poručił, zo ma so wjetša ličba hrodow a dworow, kotrež pruskomu kralej słušeja, za lazarety wužić. Mjez tymi je wjele Potsdamskich a Barlinskich hrodow, dale hrody we Wiesbadnu, Koblencu, Brühlu a Homburgu, wšěch budźe něhdźe 60.

wot wosebiteje češkeje narodneje zhromadźizny, kotraž so bórzy k tomu zwoła. Po tychle jednanjach ma dotalne češke kralestwo być republika, jeje president Masaryk, předsyda ministerija Kramarž.

Awstriska a Wuherska

stej ze swojimi njepřećelemi 4. nov. popołdnju w 3 hodź. přiměr sčiniłoj. Wot toho wokomika je so wšě wojowanjo přestało. Awstriske wójska, kotrež dotal při Piavje stojachu, rozbrojeju so; wojacy du domoj wostajiwši wšoho njepřećelej. Bórzy změje nětko italske wójsko prózdnej rucy, a je strach, zo so nětko do južneje Bayerskeje wobroća. Z tym by tež strach nastał za našu nawječornu fróntu; jej by tak njepřećel do khribjeta přińć móhł. Po powěsćach ze 7. nov. su tohodla hižo bayerske wójska pod generalom Delmafingerom do połnócneje Tirolskeje postupiłe, zo bychu njepřećelej puć zastajiłe, zdobom tež so wróćacych wojakow do so zezběrałe.

Z tohole wujednanja měra nastawa tež tón strach, zo móže dotalne macedoniske njepřećelske wójsko přez Wuherśku a Češku so do Sakskeje a Šlezskeje walić. Wězo so mjez tym hišće njedźele pominu, a za tón čas změjemy tež my z Fochom přiměr wujednany.

Wujednanjo přiměra je za Awstrisku surowe; jeje wójska dyrbja wšě dotal wobsadźene krajiny wopuščić, tež jara wulke dźěle Tirolskeje, dale nad Isoncom, w Istriji a Dalmaciji. Jenož hišće 20 divisijow wójska smě sebi dźeržeć. Dale maja so jim k wužiwanju přewostajić wšě drohi, železnicy a rěki a wšě trěbne wozy a łódźe atd. Woni smědźa po cyłej Awstriskej a Wuherskej rekwirirować, štožkuli za so trjebaja; wězo wšitko zapłaća.

Też na morju maja so wojowanja přestać, a naši prjedawši zwjazkarjo maja pak wjele łódźi wotedać, pak je dospołnje wotbrónić.

Turkowska

je też přiměr ze swojimi njepřećelemi sčiniła. Też za nju su wuměnjenja jara ćežke a na to złožene, jej wšu móžnosć wzać, zo by docyła hišće něšto přećiwo swojim njepřećelam započeć a wuwjesć mohła.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Div. farař Jan Cyž z Kašec dósta njedawno za wosebitu zmužitosć jako 4. wuznamjenjenjo železny křiž I. rjadownje. Přejemy jomu, zo by so bórzy čiły a strowy z wójny wrócił a tute wysoke wuznamjenjenjo prawje dołho w domiznje nosyć mohł.

— Z nowym politiskim zarjadowanjom w Čechach su też našomu serbskomu seminarej w Prazy ćežkoty nastałe. Dokelž so wukrajnicy z kraja wupokazuja — hewak móža so internować — a też němski konsulat Prahu wopuščić ma, je knjez praeses našich khowancow domoj pósłał. Hač dotal so našomu seminarej žana křiwda činiła njeje a ma so wočakać, kak so należnosće w Prazy dale wuwija.

— Khripa, kotraž tu jedyn čas jara zakhadźeše a sebi też wjele woporow žadaše, po zdaću zasy wotebjera. Skoro wšě šule su tohodla też zasy z wuwučowanjom započałe. To hodźi so też posudźić po skhorjenjach katolskich wosadnych. Mjez tym, zo bě posledni tydźeń jara wjele domawobstaranjow a pohrjebow, je tónle tydźeń wo wjele mjenje. Bóh dał, zo by so tele domapytanjo našoho luda bórzy dospołnje pominyło, tola też žane druhe so njepřidało.

— Štož dźensniši dźeń na zamku abo na štryku nimaš, to husto dosć kradnu. Tak zaléze njedawno tu w Budyšinje do jeneje kněže na Wettinskej drozy paduch z woknom do komorki. Tu pokradny z łoža zwjeršne poslešćo. — Kedźbujće potajkim, zo wokno w komorcy z časom začiniće, wosebje nětkle, hdyž je tak zahe ćma! Wosebje na wsach też tón strach hrozy.

Z Radworja. (Wójnske powěsće). K dotalnym wójnskim powěsćam mamy tute drobnosće dodać: ranjeny bu:

Jurij Domaška z Radworja, wojak we aktivnym pěšim regimenće čo.... Joho 9. septembra (1918) pola Dieppe (před Verdunom) kruch granaty na lěwej rucy zrani. Strowješe so w lazareće w Frontenhausenje (pola Landshuta w Bajerskej).

Jataj:

Pawoł Krawc z Měrkowa, wo kotrymž njedawno pisachmy, zo je w francózskim zajeću, přebywa w mórskim měsće Le-Havru.

Mikławš Bacher z Kamjenjeje, wojak w pěšim regimenće čo.... Wón bu 12. septembra w Champagni wot Francózow zajaty. W kotrym měsće je, njeje hišće pisał.

Zhubjeny je:

Mikławš Budar z Dubrawy (rodźeny z Wětenicy), wojak w třělskim regimenće čo.... Wón so 20. septembra pola Roèselare (k dołhomu ranju wot Yperna) zhubi. Nadźijomnje je jenož w (jendźelskim) zajeću.

Khory běše:

Jakub Kokla z Radworja (rodźeny z Wudworja), seržant w jenym regimenće pólneje artilerije. Wón započatk septembra pola Verduna skhorje a lěkowaše so najprjedy we Bouillonje (na Belgisko-Francózskich mjezach, k połnocy wot Sedana), pozdźišo w Panvy-St.-Remy (?).

Přispomnjenjo. Powěsće swójbnych wo wuznamjenjenju abo ranjenju jich wojakow su zwjetša jara njedospołne. Husto so jich swójbni za cyle pódlanskimi drobnosćemi prašeja, ważne wěcy pak tola potom njewěda. Tohodla je najlěpje, zo wojacy, kotřiž na dowol (Urlaub) domoj přińdu, swoje podeńdźenja sami na faru wozjewić přińdu. — Za wozjewjenja trjebamy předewšim powěsće: hdy a pola kotroho města bu něchtó ranjeny? a hdźe je w lazareće?; abo: hdy a hdźe a z čim je sebi wuznamjenjenjo zasłužił? (nic hdy a hdźe je je dóstał).

Z Jawory. W tudomnej mlokarni pobychu w nocy wot njedźele na póńdźelu paduši a pokradnychu 66 puntow butry.

Z Różanta. Loni k hodom wobradźi nam jedyn dobroćel dwaj nowej spowědnej stołaj. Starej pósłachmy do Wojerjec, hdźež drje so njehodźeštej jako tajkej ale tola hišće dobre dźěle wužić. Lětsa da tónsamy pjeć nowych ławkow na khorje zhotowić, zo bychu mučni pobožni pućowarjo tu namakali městno k sedźenju. A nětko dari dwě nowej postawje na nowej spowědnej stołaj. Tutej postawje buštej na dnju Wšěch Swjatych po nyšporje swjatočnje poswjećenej. Předstajatej swjatoho Jurja jako mócnoho škitarja našich wojakow a patrona daricela, swjatoho Isidora, jako zakitarja ratarjow. Postawje stej wumělscy derje zhotowjenej w St. Ulrich w Gröden. Njech bywa tak naša hnadowna cyrkej jako hódne srjedźišco našoho ludu, hdźež wón we swojich nuzach so rady wućekuje. Jeli so wona też z druhimi krasnymi hnadownymi cyrkwjemi runać njemóže, tak budźa sebi tola zawěsće Serbja na tym zależeć dać, zo so wona přecy bóle wudospołnja a porjeńšuje. Scedriwomu daricelej pak njech mać Boža prawje bohaće mytuje to w njebjesach.

Wšelčizny.

Hdyž njepřećelske lětaki přileća, kak maš so zadźeržeć? K tomu wozjewja wyšnosć: „Hačrunjež so za najbližše njedźele hišće z tym ličić njemóže, zo móhłe njepřećelske lětaki našu saksku wótčinu domapytać, dha tola na to so hišće pokazać ma, kak maja so ludźo při tajkich wobstojenjach zadźeržeć. Prěnja winowatosć je měr wobkhować. Wša panika je strašniša dyžli lětakow třělenjo. Najwjetši strach je za tebje na hasach a wulkich prózdnych městnach; tohodla skhowaj so hnydom do najbližšoho twarjenja. Njebudźće mnozy nihdźe w jenej rumnosći; čim lěpje sće po rumnosćach rozbrójeni, ćim mjeńši je strach, zo njezbožo was wjele potrjechi. Najlěpje škitaja tołste murje a kamjeńtne stopy. Njekhodź blizko k durjam a k woknam; wćipnosć móže ći smjerć přinjesć. Njemóžeš-li so do twarjeni skhować, ćisń so na zemju, najlěpje do přěrowow abo kajkohožkuli dólčka. Potom njemóža će granatowe třeski hrabnyć, hdyž bomba kuski rozbrója. Ze zapřahom njejědź dale; přiwjazaj je, hdźež so hodźi ... W nocy njeměj lětakow kedźbu.

Njeměr njese so do ludźi wobstojeni dla, kotrež tón čas pječa w Čechach su. Kaž ministerium znutřkownych należnosći wozjewja, njeje tam njeměrow a tak też žanoho stracha za nas w Sakskej. „Češa wobkhowaja měr a su so, kaž so zda, też z Němcami w Čechach w měrje wujednali. Wšudźom je porjad z wuwzaćom Wusća (Außig), hdźež něšto dnjow dołho najnižša woršta zakhadźeše. Też njeje, znajmjeńša nic za dowidźomny čas, wočakować, zo Češa wójnscy so našim mjezam přibliža. Wězo stoja po mjezach naši wojacy, zo bychu někajkim zběžkarskim črjódam zastup do Sakskeje zahaćili.

Z Biskopic. Z dźěłom zastać chcychu tu měsćanscy dźěłaćerjo, zo bychu sebi wjetšu mzdu wunuzowali. Woni chcychu na hodźinu po 10 pj. připołożene měć. Lěsni dźěłaćerjo so tymle žadanjam přizamknychu, žadachu pak sebi powyšenjo wo 50 %. Měsćanskej wyšnosći stej dźiwajo na wulku drohotu měsćanskim dźěłaćerjam na hodźinu město dotalnych 55 pj. nětko 65 pj. přizwoliłoj, lěsnym dźěłaćerkam wot 25 na 45, mužskim wot 35 na 65 pj. powyšiłoj.

Z Lauta pola Wojerjec. Při poslednim wupłaćenju mzdy dóstachu tudomni dźěłaćerjo swoju mzdu skoro wšitcy w slěbru wupłaćenu. K tomu bě 11 centnari slěbra trěbnych.

Z Warnsdorfa wozjewja 6. t. m. „Bautzener Tageblatt“, zo tam w nocy wot soboty na njedźelu Češa město wobsadźichu. Jich bě 60 wojakow, 2 sokolaj z 2 mašinskimaj. Měrnje jednachu potom njedźelu dopołdnja někotři komisarojo z měsćanskim zastupjerstwom. Woni přilubichu, zo městam Warnsdorfej, Rumburgej a Šanknowej a jich wokrjesam bórzy zežiwjenjo dowoža, dokelž su wone přecy w nich bydlacych Čechow škitałe. Z wojerskich magacinow, kotrež woni wuprózdnichu, rozdźělichu přez 2000 wojerskich płachćow a wjele wobuća khudym we Warnsdorfje. Powšitkowne je měnjenjo, zo běchu češcy komisarojo nanajbóle přećelni. Kaž běchu so privatnje wuprajili, maja so należnosće mjez Čechami a Němcami po šwicarskim přikładže rjadować.

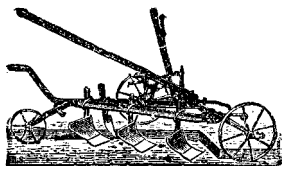
Potače hromadźić wunjese pjenjezy a je we nětčišim času spomožne a trěbne. Potačow nanamakaš we wšelakich hatach a móžeš je z lohka žněć. K čomu so wužija a kak móžeš je předać, na to wotmołwi ći „Firma Jata-Werk, Textilabteilung, Dresden.“

Nierth & Förster

Dalokoreč̌čak 589 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

H.E.Hantsche

twornja na mašiny

w Protecach

pola Halštrowa

⋄ Dalokoreč̌čak „Elstra 40“ ⋄

porjedźa,
twari a
předawa

mašiny a nastroje za ratarstwo.

Lubijska banka

w Lubiju w Neugersdorfje w Žitawje
w Budyšinje w Zhorjelcu w Seifhennersdorfje
w Habrachćicach w Kumwałdźe.

Bankowe skazanki wšeje družiny so wuwjeduja,
wosebje so pjenjezy na dań bjeru.

Šekowe konta k spěchowanju bjezpjenježnoho płaćenja so wotewrjeja.

Hódnostne papjery so kupuja a předawaju.
Hódnostne papjery so khowaja a zarjaduja.

Worclowa komora.

Filiala Lubijskeje banki

w Budyšinje w Serbskim domje.

Fotografuju *swójby, kwasy a zhromadnych a jenotliwych ludźi. Rukuju za nanajlěpše wuwjedźenjo bjez winy k porokej. Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodźin puća činić měł.*

Powjetšam

też małe, skoro dospołnje zežołćene wobrazki nanajlěpje a najčisćišo w čornej a pisanej barbje a rukuju z najmjeńša za podobnosć.

Alwin Poldrack, Fotowy wustaw, w Hodźiju (Göda) pola Budyšina.

Dalokoreč̌čak w Žič̌eńku 42. *Rěču też serbscy!*

Serbja, njezabudźće na Sulšečanow!

Sadowe štomy

wšěch družinow, tohorunja

worješiny płotowe rostliny
jahodźiny pyšne keŕki

kaž też wšě druhe rostliny

poruča nanajlěpše

štomownja Emila Sperlinga

„Bad-Heil“ pola Worklec.

Na dnju 31. oktobra zemrě w starobje 39 lět mój luby mandźelski

Jurij Khórjeńk

z Radworja, rodź. z Koslowa.

Tohodla wuprajam za wopytowanjo póstywječora, kaž też za bohate přewodźenjo wšěm, wosebje też Radwořskej katolskej Bjesadźe, najwutrobniše

„Zapłać Bóh!“

Duša zahe zemrětoho pak njech je modlitwje přećelow a znatych poručena!

W mjenje cyłoho přećelstwa:

Marija zwud. Khórjeńkowa,
rodźena **Bušic** z **Boranec.**

Zabawny swjedźeń

wuhotuja

Budyšske towarstwa młodosće

njedźelu 10. novembra 1918 pop. w 4 hodź.

w Baćońskej młodowni.

Čisty wunošk dóstanje „Dźak domizny“!

Sprawnu serbsku holcu
do domjacoho dźěła
pyta k 1. dec. abo pozdźišo
Stud. radźićel dr. E. Muka
(Budyšin, Wilhelmowa h. 16 pt.)

Žarowanske wobrazy a swjećatka wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćeńnja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjećo na lubych wotemrětych a padnjenych.**

Knjezej nad žiwjenjom a smjerću je so spodobało, moju lubu mandźelsku, našu drohu mać

Marију Wóscynu

rodź. Pičmanec ze Smjerdźaceje

w 49. lěće jeje žiwjenja, ze ss. sakramentami domawobstaranu, do lěpšoho swěta wotwołać. 6. nov. pokhowachmy jeje ćěło na Mikławšku k poslednjomu wotpočinkej.

Wuprajamy wšěm, kotřiž su ju za čas jeje štyrinjedźelskeje khorosće wopytowali, při póstywječorach so za jeje dušu modlili a jej poslednju česć z přewodźenjom k rowu dali,

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Pobožni wěriwi chcyli na jeje khudu dušu ze swojimi modlitwami spominać.

W **Budyšinje** a **Sernjanach** na dnju pohrjeba.

Zrudźeni zawostajeni:
Jurij Wóski. Marija Pičmanec.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho mandźelskoho, nana a bratra

Jana Zimmera

wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho na khorołožu a póstywječoru wopytali a so tak bohaće na joho pohrjebje wobdźělili, wosebje nošerjam, abo na kajkežkuli wašnjo dobroty wopokazali, jenož z tutym swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Pančicach** na dnju pohrjeba, 29. oktobra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje dźowki

Khaty

kotruž je Bóh po jeje sydomdnjowskim ćežkim ćerpjenju ze swjatymi sakramentami domawobstaranu w najrjeńšich lětach žiwjenja do swojich wěčnych wobydleni přijał, wuprajamy wšěm, kotřiž su ju w jeje khorosći tróštowali, póstywječory wopytowali a ju k rowu přewodźeli — wosebje česćenej młodosći za wěncowu pychu, jeje kmótram a nošerjam — naše najwutrobniše **„Zapłać Bóh tón Knjez!“**

Bóh daj jej wěčny wotpočink a wěčne swětło njech jej swěći. Jeje dušu poručamy do pobožnych modlitwow přećelow a znatych.

W **Zejicach**, na dnju pohrjeba.

Hłubokozrudźena Krawcec swójba.

Na swjedźenju Wšěch Swjatych zemrě, něšto dnjow prjedy ze swjatymi sakramentami na puć do wěčnosće přihotowany, naš luby nan, dźěd a wuj

kěbětař Mikławš Čornak-Nek

kubleŕ w Ralbicach

a bu póndźelu k poslednjomu zeńskomu wotpočinkej pokhowany.

Wróćiwši so wot joho rowa wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su našomu lubomu zemrětomu za čas joho ćežkeje khorosće na kajkežkuli wašnjo k pomocy byli, na póstywječorach za joho dušu so modlili a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naš

wutrobny dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Ralbicach** a **Nowoslicach** na dnju pohrjeba, 4. novembra 1918.

Zrudźeni zawostajeni.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorěćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 46. | Budyšin, 16. novembra 1918. | Lětnik 56.

Njelichuj!

Biskopja Awstriskeje wudachu 8. aug. zhromadny pastyrski list přećiwo lichownistwu a sebičnosće. Najważniše z njoho tu wočišćamy, dokelž přecy husćišo dozhoniš dopokazow, zo tónle hrěšny duch też mjez Serbami přecy bóle so zahnězdźa a swoje złe płody njese.

„. . . Wo derjeměćo ludu maja so předewšim dobre zakonje a jich sprawne nałožowanjo starać. Tola też najlěpše zakonje njedočinja, hdyž so šěroke woršty, wot sebičnosće a požadliwosće za wuživanjom přewzate, po nich nimaja; haj samo njepřećelnje so jim stajeja. A žadyn druhi čas dyžli tónle wójnski njeje dopokazał, kak je njeporjadna, človjeska sebičnosć za cyły lud strašna a škódna. To nadeńdźeš ludźi, kaž z kowa zleći so zdadźa, a jako bychu kamjentne wutroby měli. Wulka nuza a wšě žałosćenja khudych jich njejimaja. Je wěrno: sebičnosć znaje jenož jedyn zaměr žiwjenja, mjenujcy dobywać, wobsedźeć, wužiwać a so hordźić. Cyła Europa směła we wohnjach so zničić, hdyž jenož woni swoje maja a dócpěja. Za nich njeje wójna tamny njepřećel, kiž milijóny mori, mandźelskim a maćerjam a bratram a sotram krawe sylzy wutłóčuje, ale zbožowna přileżnosć, so wobohaćić a pozběhnyć. Ćile ludźo su najhórši njepřećelojo wšoho socialnoho porjada; zawěsće pak hrózbne wójnske šwikadło za khudych.

Bóh je swoje činił a nam dosahace žně wobradźił. Njezadźewatej-li pak njewobmjezowana sebičnosć, pak njerozom a njeroda, dha dóstanu wšitcy znajmjeńša najnuzniše k jědźi a drasćenju. Bóh je, kaž psalmist praji, „zemju kóždomu dał.“ Wón je, móhł rjec, z tym prajił: „Knježće nad zemju, ju wobdźěłajo! štož waša próca wam wunjese, ma być waše. A tele waše wobsedźeństwo njepřestanje z wašim žiwjenjom, ale ma přeńć na wašich potomnikow.“ W tymle je založene prawo na wobsedźeństwo, kotrež njejsu ludźo sčinili, ale Bóh postajił.

Tola tele prawo ma wulkoho njepřećela, mjenujcy nahrabnosć; w pakosćenju a lichowanju so wona pokazuje. Prěnje je hrěch mnohich tych, kotřiž ničo nimaja; lichownistwo pak bu předewšim w našim času to, štož bě jonu moloch za dźěći pohanow. Hdyž je lichowarjam našoho časa móžno, runje najkhudšich a tych, kotřiž so wobarać njemóža, wuklukać a so sprawnych khostanjow zwinyć, dha njeje wyšnosć přećiwo tomu swojeje mocy nałožowała: z dobom pak je w tym też pohonjenjo za druhich, zo bychu też tak činili. Móžeš so potom dźiwać, zo khudźi, kotřiž při wšej swojej pilnosći nuzu ćerpja, do socialneje sprawnosće ani njewěrja a před mocu wyšnosćow hižo česćomnosće nimaja? Tu je pomoc nuznje trěbna; tola dospołna woprawdźita pomoc, kaž to swj. Pismo měni, hdyž wo lichownistwu takle rěči: „Štóžkuli zorno skhowa, toho lud zatama; žohnowany pak budźe, štóž je předa.“ (Přisł. 11, 62.) Kelko tych, kotřiž su přez wójnu njewjapcy a bjeze wšeje měry zbohatnyli, přinošuja k wěrnosći słowow, kotrež móžeš mjez ludom husto słyšeć: „Kelkož pjenježnikow, telko pijelcow.“ Jako njebyło pisane: „Što budźe přebywać w Twojich stanach, Knježe?... Štóž swojich pjenjez njedawa na lichowanjo.“ Tola tele njeskutki, kotrež ludej měr kaža, maja, njech so też swětnej sprawnosći wuwinu, dwaj srědkaj, kotrymajž njewučeknu: swědomjo, kotrež wo dnjo a w nocy porokuje, a Bóh, kiž zacpěwanjo swojich kazni a wurubjenjo swojich khudych ćežko khosta...

Ženje njepokaza so rjanosć a płódnosć wěrneje lubosće k Bohu a k bližšomu we tak jasnym błyšću, kaž w časach zhromadnoho hubjenstwa a stracha. „Předewšim pak mějće mjez sobu wobstajnu lubosć, přetož lubosć přikrywa mnohosć hrěchow. Budźće hospodliwi mjez sobu bjez mórkotanjo: Jakož je jedyn kóždy miłosć dóstał, tak sebi mjez sobu z njeju służće, jakož dobri wudźělerjo wšelakoreje miłosće Božeje“ (1. Pětr 4, 8—10). „Čista a njeskažena nabožnosć pola Boha a Wótca je tole: wopytować syroty a wudowy w jich ćěsnosćach a bjez poroka so zdźeržeć před tymle swětom“ (Jak. 1, 27). Štóž potajkim nochce jenož posłuchać ale też činićer tychle japoštołskich słowow być, tón njech swoju lubosć pohoni k tomu, zo nic jenož telko zežiwjenja a drabow woteda kelkož dyrbi, ale kelkož móže.

Cyle wěsće ma kóždy prawo na wunošk swojoho dźěła, kaž je joho nałożenej prócy a wobstojenjam časa přiměrjeny. Štóž pak sebi wjacy hač sebi to sprawna mzda, potrěbnosć a křesćanska starosć wo přichod žadaja, za so zdźerži, to je w nětčišim času njesprawne kubło, znjewužiwanjo prawa na wobsedźeństwo, wobkradnjenjo toho dźěła, štož khudym słuša. Tak potom też potrěbnych ke kaženju wšoho statnoho porjada wabiš a pohonješ.

Tohodla, křesćenjo, dawajće sćedriwje; dawajće, spominajcy na sud Boži. Po prawdźe njejsmy njewotwisni wobsedźerjo zemskich kubłow, ale jenož hospodarjo, kotřiž maja jónu zamołwjenjo dawać.

Runje tohodla je Bóh zamožitym wšoho nadosć spožčił, zo bychu sebi z tym prawo na wěčne žiwjenjo wuskutkowali. Kóždy potrěbny je bratr Khrystusowy a přez kóždoho prosy potajkim Jězus sam. Wězo su też khrobli, kotřiž swoju khudobu znjewužiwaja, zo bychu swoju požadliwosć za bohastwami spokojili; tola tale wěrnosć žada sebi jenož, zo mudrje a rozomnje swoju darniwosć wukonješ; zawěsće pak ju tohodla podusyć njesměš. Wotewrće, lubowani, swoje wutroby namołwjenju swj. Pawoła, kotrež też tomule časej wěrnje přistoji: „W nětčišim času njech waš nadbytk jich njedostatkej pomha, zo by też jich nadbytk wašomu njedostatkej był k pomocy, zo by runosć była, kaž je pisane: Štóž mnoho nazběra, njemě nadbytk, a štóž mało, njemě přemało“ (2. Kor. 8, 14—15). „Mócny pak je Bóh, zo kóždy dar rozmnoži we was“ (2. Kor. 8, 14—15). „Mócny pak je Bóh, zo kóždy dar rozmnoži we was“ (2. Kor. 9, 8). Tym pak, kotřiž su twjerdeje wutroby, da swj. Jan tole rozpominać: „Štóž by měł kubła tohole swěta a by widźał, zo je joho bratr w nuzy a by zamknył swoju wutrobu před nim, kak zwostawa lubosć Boža w nim? Moje dźěćatka, njelubujmy ze słowom a z jazykom, ale ze skutkom a we wěrnosći.“ (1. Jan. 3, 17—18.)

Chceš-li pak darniwy być přećiwo khudym, dyrbiš też lutować z tym, štož je ći Bóh wobradźił. Njesměš też, wosebje w nětčišim času, sebi popřeć přez měru, ale dyrbiš hladać, zo wšo, štož so někak hodźi, přewostajiš druhim k wužiwanju. Chceš-li dopjelnić tamnu Božu kaznju a japoštołsku radu, njesměš z lichownistwom předawać płody swojeje role a hródźe, ale też potrěbnym dawać, kotřiž ći telko dać njemóža, kaž ći bohaći, žurki, z městow abo jich agentojo. Štóž tajkich zanjerodźi a njeporjadnje na přeměrnu płaćiznu hlada, so přehrěši. A tónle hrěch móže być samón ćežki.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Kejžor je wotstupił. Hač do póndźele připołdnja bě jomu socialdemokratiska strona ultimatum stajiła, hewak chcyše z knježerstwa wustupić, štož bě k revoluciji wjedło.

Póndźelu dopołdnja wuda kejžor — što je mjez tym ze sobu wojował, drje tak lohko nichtó njewuměri — swoje poslednje wot kanclera prynca Maxa podpisane wozjewjenjo, kotrež rěka:

Kejžor a kral je so rozsudźił, tróna so wotrjec. Kejžorstwowy kancler wostanje hišće tak dołho w zastojnstwje, doniž z kejžorowym wotstupom a z krónpryncowym tróna-wotrjeknjenjom a z postajenjom knježerstwa zwisowace prašenja zrjadowane njebudźa. Wón chce knježerjej namjetować, zo by zapósłanca Eberta za kejžorstwowoho kanclera pomjenował a zakoński naćisk předpołożił, zo by so hnydom wustawska němska narodna zhromadźizna wupisała, kotraž by přichodnu němsku statnu formu za němski lud z wobzamknjenjom tych ludowych dźělow, kotrež swój zastup přeja, dopłaćiwje postajiła.

Nowe němske knježerstwo

wobstoji nětko ze šesćoch socialdemokratiskich zapósłancow, třoch starych, Eberta, Scheidemanna a Landsberga a třoch njewotwisnych, Bartha, Dittmanna a Haasy. Strona njewotwisnych socialdemokratow je so ze starej stronu zasy zjednoćiła pod tym wuměnjenjom, zo do kabineta žani druzy hač social-

demokratiske sobustawy njezastupja. Za ministrow jenotliwych wotdźělow te wobmjezowanjo njepłaći. Woni pak su jenož techniscy pomocnicy kabineta, kotryž ma rozsudźeć. Kóždy resortski minister dóstanje dweju socialdemokratiskeju zapósłancow na stronu.

Jako swój najbliżši nadawk

mjenuje nowe knježeŕstwo tole:

Přiměr wučinić a wo měr jednać,
Zeživjenjo ludu zwěsćić,
Wojakam najspěšniši porjadny puć k jich swójbam a k přihodnej zasłužbje wotewrić.

K tomu namołwja wona wšěch k swěrnomu sobudźělu. Jenož přez zhromadne dźěło bjez zadźěwka a njeporjada móže so nanajćežšomu njezbožu zadźěwać.

Wšitke dotalne zastojnstwa maja po swojim zwučenym wašnju dale dźěłać, stoja pak nětko pod nowym knježeŕstwom. Wša móc leži we rukach dźěłaćeŕskich a wojeŕskich radow. We Kielu, z wotkelž je cyłe hibanjo wušło, bu prěnja tajka rada wolena a po Kielskim přikładze, z dźěla też ze sobuskutkowanjom wosebje Kielskich namórnikow, sćěhowachu potom Lübeck, Hamburg a Bremen a potom najwjacy wjetšich městow w nutŕkownym kraju. Wšudźom stawaše so to podobnje kaž w Drježdźanach, a tamne podawki chcemy tu toho dla jako přikład po wozjewjenju noweje rady sameje z krótka wopisać:

Saksko.

Pjatk (8. nov.) wječor naběža so na staroměšćanskim torhošću w Drježdźanach čŕjóda ludźi, kotrychž dwaj rěčnikaj k njerozomnym, zběžkaŕskim žadankam šćuwaštaj. Přecy rosćace čŕjódy ćehnjechu potom na nowoměšćansku hłownu stražu a chcychu rubić. Tu radźi so knjezej Oto Knaussej rozhorjene čŕjódy změrować a z wójnskoho ministerija wotwjesć. Najwjetši dźěł ćehnješe potom do grenaděrskeje kaserny, hdźež bu jim straža přepodata. Knauss z někotrymi druhimi rozomnymi wojakami wědźeše też tu rubjenjam zadźěwać. Na to podachu so čŕjódy k jastwej na Kinsbórkskej drozy. Po narěči někotrych wjednikow a w přezjednosći z tamnišimi officirami buchu njeměrni tak daloko změrowani, zo so z tym spokojichu, jeno arrestantow a wojakow z mjeńšimi khostanjemi wuswobodźić, mjez tym, zo hórših njeskutkow dla zajeći w jastwje wostachu. Ludźo ćehnjechu potom dale na generalkomando, hdźež jim officir w służbje, wyšk Thierig, wozjewi, zo je wójnske ministerium w posedźenju z kralom wuměnjenja dźěłaćeŕskeje a wojeŕskeje rady přiwzało.

Hižo w nocy bě so w Drježdźanach wot wojakow a dźěłaćeri zhromadna rada wuzwoliła, do kotrejež bu nimo dźěłaćeri a wojakow też naspomnjeny wyšk Thierig woleny. Rada ma wšu móc we swojej rucy. Dotalne wyšnosće stoja pod njej a su slubiłe, zo chcedźa pod jeje dohladom po zwučenym wašnju dale dźěłać. Rada pak chce po móžnosći za porjad a za zeživjenjo ludu so starać.

Kral Friedrich August je so tróna wzdał,

tak je na naprašenjo minister dr. Koch dźěłaćeŕskej a wojeŕskej radźe 13. nov. pisomnje zdźělił. Z dobom je wón wšěch officirow, zastojnikow, duchownych a wučeri wot jich přisahi wotwjazał a jich napominał, k lěpšomu wótcnoho kraja pod přeměnjenymi wobstojnosćemi swoju służbu dale činić.

Saksko republika.

Zjednoćena revolucionaŕna dźěłaćeŕska a wojeŕska rada je w Drježdźanach 10. novembra wozjewiła:

Kraj je wot swojoho tróna wotsadźeny. Dynastija wjacy njewobstoji. Prěnja komora je rozwjazana. Też druha komora wjacy njewobstoji. Ministerije w přezjednosći ze zjednoćenej revolucionarnej dźěłaćeŕskej a wojeŕskej radu swoje zastojnstwa nakhwilnje dale powjedu. Maja so hnydom nowowólby po powšitkownym jenajkim tajnym a direktnym wólbnym prawje stać. Sława republicy Sakskej!

Kral je z pryncami a pryncesnami w nocy k njedźeli z automobilom do hrodu Moritzburga wotjěł. Hdźe kral a kralowski cyły dom nětko přebywa, njeje znate.

Zjednoćena revolucionarna rada dźěłaćerjów a wojakow, kotraž nětko wšě politiske należnosće w Sakskej wjedźe, syda wot póndźele w domje ludowych stawow. Dotalni ministrowje su wotsadźeni, minister nutŕkownych należnosćow dr. Koch pak je na próstwu rady wšě zastojnstwa namołwjał, zo bychu swoje należnosće po zwučenym wašnju dale wjedli, štož so też stawa.

Po cyłej Němskej su so te same wulke přeměnjenja stałe. Bayerska bě prěni stat, hdźež bu republika wuwołana a kral wotsadźeny. Druzy wjeŕchojo su w běhu tydźenja sćěhowali, pak sami wotstupichu, pak buchu wotsadźeni. Tute njesměrnje wulke přewalenjo je so drje nic cyle njekrawnje, ale tola bjez ćežšich wojowanjow stało. Jenož we Barlinje a někotrych druhich městach je krej ćečiła.

Też bayerski kral Ludwik III.

je wotstupił a na to wot ministerija ludoweje rady přilubjenjo dóstał, zo móže jako měšćan njewobćežowany w Bayerskej wobkhadźeć. — Bayerska kralowna Marija Theresija je khora.

Awstriski kejžor Karl

je z awstriskoho a wuheŕskoho tróna wotstupił.

Awstriscy Němcy chcedźa sebi ludowu republiku wutworić a so Němskej přizamknyć, na druhej stronje mocuja so Češa a Słowacy němskich krajinow w Čechach, su mnohe němske města wobsadźili a powołaju też wěste lětniki němsko-češkich wobydleri pod hrožnjemi k wojakam. Woni wołaja so na to, zo je Češka wot dawna njedźěleny kraj. — Też do Wuheŕskeje dobywaja so češko-słowakske wójska a žadaja tam słowakske krajiny za so.

Němcy w Čechach su so na presidenta Wilsona wobroćili z próstwu, zo njesměli so k češko-słowakskomu statej nuzować.

Nowe knježeŕstwo Němskeje je někotre dypki swojoho programa wozjewiło,

n. př. wójnske prawo je zběhnjene, towaŕstwa a zhromadźizny su swobodne, censura žana njebudźe, też za dźiwadło nic, nabožnistwa móža so swobodnje wukonjeć, nichtón njesmě so k nabožnym skutkam nuzować, atd.

Nowe knježeŕstwo je socialistiske a budźe wězo po swojich zasadach knježić chcyć. Z dźěla změje to za nas katolikow swoje dobre. Njebudźemy wjacy wuwjazani, kaž n. př. přez dotalny tak ranjacy a wobćežowacy statny dohlad nad wšitke naše cyrkwinske należnosće. Na druhej stronje dyrbimy kedźbować, zo so nam wot Boha date nabožne a politiske prawa njeskŕiwdźa. Nowe knježeŕstwo dźěn chce swobodnosć česćić a naše nabožne přeswědčenja su nam najswjećiše, kotrež też přichodnje ani wo živjenjo njespušćimy.

Nowe knježeŕstwo ma dźěn winowatosć, bjez komdźenja narodnu zhromadźiznu wolić dać, kotraž změje zakonje dawać. Potom změje kóždy přileżnosć a winowatosć, swoju politisku wolu z wólbnym lisćikom wuprajić. — Mjez tym stojimy, kaž je wobstejnosće dadźa, kóždy na swojim městnje winowatosć dopjelnjejo, zo so živjenjo a kruty porjad mjez ludom zdźeržitej.

Wuměnjenja k přiměrej

buchu našej delegaciji we hłownym lěhwje njepřećelow pjatk 8. nov. rano přepodate a bu žadane, zo maja so za 72 hodź. pak přiwzać, pak wotpokazać. W nocy k póndźeli přiwza naše nowe knježeŕstwo wuměnjenja a pósła z dobom wot statnoho sekretara zwonkownych należnosćow dr. Solfa podpisany telegram na ameriskoho sekretara Lansinga z próstwu, wuměnjenja tak daloko wołóžić, zo njebychu k zahłódnjenju našich ludźi wjedłe. Póndźelu dopołdnja w 11 hodź. přestachu wojowanja na cyłej zapadnej frónće; běchu poslednje dny hižo nimale wotmjelknyłe.

Přiměrne wuměnjenja

pornjo prěnjomu wudaću hižo 12. novembra něšto położene, abo přeměnjene, su sćěhowace:

1. Zastupja šěsć hodźin po podpisanju.

2. Hnydom wuprózdnić dyrbja so Belgiska, Francózska a Elsaska w běhu 14 dnjow. Štož po tym času tam na wojakach hišće wostanje budźe zawrěne abo zajate.

3. Wotedać ma so 5000 kanónow, najprjedy ćežkich, 30000 mašinskich, 3000 mjetakow minow, 2000 lětakow.

4. Lěwe brjohi Rhyna dyrbja so wuprózdnić. Mohuč, Köln a Koblenc so wot njepřećela wobsadźa na 30 km šěroki radius.

5. Na prawych rhynskich brjóhach 10 km šěroka neutralna smuha, wuprózdnjena za 14 dnjow.

6. Na lěwych rhynskich brjohach njesmě so ničo wotwjesć, wšě twornje, železnicy atd. dyrbja njezranjene wostać.

7. 5000 lokomotivow, 150000 železniskich wozow, 5000 ćežkich samojězdźakow ma so wotedać.

8. Njepřećelske wobsadne wójska dyrbi Němska živić.

9. K ranju dyrbja so wšě wójska hač k mjezam wot 1. augusta 1914 wróćo wzać; termin za to njeje postajeny.

10. Měrskich wučinjenjow w Litowskim Bresće a Bukaresće dyrbi so Němska wzdać.

11. Němska Afrika dyrbi so bjez wuměnjeni podać.

12. Belgiska banka dyrbi so wróćić kaž běše, tohorunja ruske a rumunske złoto.

13. Wójnscy jeći maja so wróćo dać bjez wuměnjenja.

14. Wotedać dyrbi so 100 podmórnikow, 8 lohkich křižakow a 6 dreadnoughtow. Druhe łódźe so wotbrónja a stoja pod stražu zjednoćenych w neutralnych abo zjednoćeńskich přistawach.

15. Přejězd přez Kattegat dyrbi so zwěsćić, mórske miny so wuprózdnić; wšitke wobtwjerdźenja a baterije, kotrež móža hišće přejězdej wobarać, budźa wobsadźene.

16. Blokada wobstoji dale. Němske łódźe móža so dale brać. (Pozdźiši přidawk dowola, zo smě Němska po mórskim puću cyroby přiwožować, kaž to njepřećel za třebne ma.)

17. Wšě neutralnym łódźstwam wot Němskeje napołožene wobmjezowanja su zběhnjene.

18. Přiměr traje 35 dnjow a móže so podlějić.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Přewal, kotryž Němsku zańdźenu sobotu přećisny, so też našoho města njezminy. Tak wo njeměrach, abo lěpje prajene, wo njeměrnosći, kotraž też tudomne wobydleŕstwo na prěnimaj dnjomaj sobotu a njedźelu, wobknježeše, hižo póndźelu wjele

wjacy pomnić njebě. Jenož z wječora, hdyž ćmička přiběra a w nocy, móžeš zetkać na hasach wjetše, snadź 15 muži ličace wojeńske straže, kotrež z třělbu na ramjenju a z běłej wobalku wokoło rukawa, kruty wojeński stup, jenož tróšku pomałšo stupajo, po měsće ćahaja. Woni maja so wo měr starać; a tón bohudźak tu knježi.

Sobota a njedźela pak běštej ludźi do njeměra zahnałoj. Po hasach so wšo z ludźimi a wojakami róješe; jenož mało wojakow měješe hišće tesak a konkardu; skoro wšitcy běchu jej, tež officirojo, sami wot so abo k tomu namołwjeni, wotpołožili. Předewšim před dwórnišćom a na torhošćach, před woknami pola čišćeńjow abo hdźežkuli bu někajke pismo z najnowišimi powěsćemi wupowěsnjene, tłóčachu so hromady, zo bychu swoju wćipnosć spokojili. A potom zasy stojachu skoro kóžde dźesać kročeli črjódki ludźi po 3—5 wosobach civilnych a wojeńskich a rozmołwjachu so wo tym, štož runje běchu zasłyšeli; tam zasy wobstupichu hólčecow, kotřiž skoro kóždu druhu abo třeću hodźinu „extrablatt“ wunošowachu. A woprawdźe: jena powěsć honješe druhu, a jena skoro ważniša hač druha: Kejžor je wotstupił, Max z Baden kancleŕstwo přepodał socialdemokratej Ebertej, Scheidemann Němsku za republiku wuwołał; Ebert napomina ludźi k měrej, rada wojakow a dźěłaćeri je so w Budyšinje wutworiła; Sakska je republika, kral a dynastija stej wotsadźenej, wyšši měšćanosta Niedner Budyšin namołwja k měrej a podwolenju, wuměnjenja přiměra so wozjewjeja, zo su přiwzate, zo je dr. Solf wo jich wosłabjenjo prosył, a zo budźe njedźelu w 4 hodź. na žitnych wikach dotal kejžorstwowy sejmowc Uhlig, zastupjeŕ našoho wólbnoho wokrjesa, rěčeć. To so też sta. Něhdźe 2000 ludźi, wojacy a civilni, bě so tam zešło. Uhlig rěčeše wo powróće, kiž je so stał, zo je wójna sebje sama zežrała a napominaše k měrej.

Wša civilna a wojeńska móc bě bórzy a z lohka a bjeze wšoho krejpřeleća w rukach rady, kotruž sebi wojacy a dźěłaćerjo njedźelu wutworichu. Hižo sobotu wječor wokoło 1/2 9 hodźinach drje bě něhdźe 150 wojakow so zběžało, zo bychu policiji móc wuwinyli; to pak so njeporadźi. Potom ćehnjechu woni k wojeńskomu jastwu na hrodowej hasy a wupušćichu tam sadźenych wojakow. Nětko dźěłaja wšitcy zastojnicy dale po starych kolijach, jenož měšćanska a wojeńska wyšnosć podstoji radźe dźěłaćeri a wojakow.

Do rady dźěłaćeri też někotři zawěsće tomu abo tamomu našomu čitarjej znaći mužojo słušeja, kaž kowarjej Kirchner a Seltenreich, wojnaŕ Meier, zamkaŕ Hauer a Przybilski, překupc Kraut, murjeŕ Palme a druzy.

Z Radworja. (Wójnske powěsće). Ličba tudomnych je so hišće zasy wo jenoho powjetšiła. Na francózskich bitwišćach je dale padnył:

49. Michał Bětka z Radworja (rodźeny z Khasowa), wojak pola mašinskich třělbow pěšoho regimenta čo 178. Kruch granaty joho 16. sept. pola městačka Gorze (ke krótkomu wječorej wot Metza, dotal w Němskej) na jězbje do bitwy mori; joho ćěło bu nazajtra na tamnišim wójnskim pohrjebnišću pokhowane. — Padnjeny běše 30 lět 1 měsac 16 dnjow stary a zawostaji mandźelsku Hańžu rodźenu Kudźelic z Bronja z dźěsćom.

Ranjeny bu:

Jurij Šěrc z Radworja (němskich Šěrcec), wojak w grenaděrskim regimenće čo. 101. Joho započatk augusta (1918) njepřećelscy lětarjo ranichu. Hdźe je so to stało a hdźe so lěkowaše, njehodźeše so dotal zhonić.

Khory běše joho bratr:

Pawoł Šěrc z Radworja, grenaděr w regimenće čo. 100. Wón w septembru w połnócnej Francózskej skhorje a strowješe so w pólnym lazareće pola Lille.

Tohorunja skhorjełoj staj:

Jan Wićaz z Brěmjenja, podwyšk we pěšim regimenće čo. 103. Wón bu na štyri razy wot njepřećelow zajaty, kóždy króć pak so jomu poradźi, zasy ćeknyć. Na dnju 18. okt. pak skónčnje skhorje a hóješe so w pólnym azareće pola Arrasa (?). — Joho bratr:

Handrij Wićaz z Brěmjenja, khorychnošeŕ w pěšim regimenće čo. 178. Tutón 20. sept. w polu skhorje a strowješe so we lazareće w Metzu.

Z Radworja. (Šula.) Dokelž běše wjele dźěći na nětko so rozšěrjacu khorosć skhorjeło, bu tudomna šula zańdźenu póńdźelu na tydźeń zamknjena. Žanych njespokojnych, kisałych wobličow tute zarjadowanjo mjez dźěćimi njenačini. Tak samo čłowječe hubjenstwo wjeselo přihotuje. Też w cyrkwi běše widźeć, zo je khorosć do wosady zajěła. Hdyž su mužace ławki wójny dla słabje wobsadźene, dha běchu zańdźenu njedźelu też žonjace ławki poł prózdne. Nadźijomnje kermuša wšěch zasy wustrowi!

Z Baćonja. Zańdźenu njedźelu 10. 11. 18 wuhotowachu tu w našej młodowni Budyšske kat. towarstwa młodosće, přeprošene wot tudomnoho wotrjada „Dźaka Domizny“, zabawny wječor. Joho čisty wunošk so nuznym zaměram „Dźaka Domizny“ přiwobroći. Nic jenož kermuša a rjane wjedro, ale wosebje też swjedźeń a joho zaměr bě nahladnu ličbu hosći do Baćonja nawabił. Přez 400 — mjez nimi wosebje też młody lud — pjelnjachu w 4 hodź. pop. našu młodownju. Z wutrobnymi słowami jich wšitkich knjez kantor Symank w mjenje wotrjada „Dźaka Domizny“ a knjez tach. předaŕ dr. Kurze w mjenje Budyšskich towarstwow powitaštaj: Spěwy a hry so wotměnjejo wupjelnjachu jara derje radźeny swjedźeń. Měšany khor pod wustojnym nawjedowanjom knjeza wučerja Šołty poskiči w čistym rjanym wuhładkowanym přednošku wjacore němske spěwy. Też serbske zynki zasłyšachmy. Knjez Hejduška přednjese nam z dobrym hłosom Hodźijskoho tenorowe solo „Zhubjena sweŕa“ a Kocorowy wjesoły „Kermušny spěw“, knjez wučeŕ Šołta zaspěwa z rjanym baritonom Kocorowe „Trompjetaŕ na krwawnišću.“ Jednotliwe Budyšske towarstwa poskićichu wosebite hry: towarstwo młodosće předstaji běžnje „hłowu wěšacych, domjacych rjekow“, zjednoćeństwo towaršow z wulkej dokonjawosću nježnu spěwohru „Spěwace ptačatko“ a skónčnje towarstwo knježnow žortny wustup „Worakawych hólcow.“ Z wulkej napjatosću a wjesołym přikleskom připosłucharjo hač do kónca sćěhowachu.

Serbam.

Najkrućišo so nětk mi spinaj, truna złota!
Akkordy z njej' najmócniše wab, porsto młody!
Spěw spěwać chcu, kiž mojim Serbam do swobody
ze šumom dobyćeńskim wułamał by wrota.

„O Serbja, stańće k dźěłu, njebojće so pota!“
Was z rowa proša Serbow zahinjene rody.
„O stańće, zleńće puta cuzbaŕskeje škody,
so zhrabajće a mjez wami budź přezjednota!“

Za cuzym duchom, cuzym wašnjom njeżadajće;
rěč wótcow serbskich a jich sweru kruće hajće
a kóždy hruzlik serbskej' zemje wobarajće!

Już ranje złote puka so přez ćemnosć nócnu. —
Tuž stajće do dźěła tu ruku staromócnu,
wy Serbja moji, za rěč a za zemju wótcnu!

† Ćišinski.

Droha kralowska plista.

(Pokračowanjo.)

Lord Lawfit pak powědaše nětko wo wowčerju, runarju a zelowym mužu, kotrohož bě na swojim puću do kupjeli we Vogesach zeznał. Profesorojo a lěkarjo so postrožejcy posměwachu; sćahowachu z ramjenjomaj, wottřasowachu so a wobarachu z rukomaj: „Božedla!“ a jedyn samo wótře naspomni: „Njeby traš někajki rěznik hišće swoju wěc lěpje rozemjał?“ Lawfit pak wukhwaleše mjez tym wowčerjowu mudrosć a wustojnosć a rozhladniwosć bjez runjeća jara zrěčniwje, kaž bychu jomu słowa njedosahałe ju dokhwalić. Wšak je też něhdy mały wowčeŕ David krala Sawla z ćežkich mysli wustrowił, a znaty Androklus samomu kralej dźiwiny, lawej, zub wutorhnyć sebi zwěrił ...“ A hišće wjacy podobnych dopokazow, tak so zdaše, chcyše khójnodołhi Jendźelčan naspomnić, hdy by kral Henrich wobarajo njezawołał: „Dosć, dosć je na tym! Ja njejsym ani židowski kral Sawl ani dźiwina. Ale hdźe dha je tón mudry muž, kiž nimale dźiwy skutkować móže?“

Jendźelčan mjenowaše jomu znatu wjes we Vogesach a poruči so potom Joho Majestosći. Wotkhadźejo pak njemóžeše so zminyć, khiba zo na zhromadźenych wučencow a lěkarjow dobyćeńscy so smějo pohlada: „Hlejće, lědma zo přińdźech, dobych.“

„Hnydom njech so spěšny kurěr na konju na puć da a njech Fleurota přiwjedźe, zo by nas wustrowił!“ tak słyšeše Jendźelčan ducy k durjam krala poručeć. Z tym też wučencojo a lěkarjo spóznachu, zo bychu tu bjez dźak dlěje stali, a woteńdźechu tohorunja Joho Majestosći spěšne wustrowjenjo přejicy.

Lord Lawfit pak, hdyž we swojim wozu z kralowskoho hrodu so wotsaleše, sebi wjesele rucy myješe a rjekny: „Zraduj so cyła Jendźelska, jendźelskej Majestosći dóstanje so zdobne a dospołne zarunanjo!“

Na druhe ranjo po tym běše Fleurot hižo w Parizu. Běchu joho ze spěšnymi póstami na wjetšich zastanišćach konje měnjejcy srjedź nocy do kralowskoho hrodu přiwjezli. Fleurot spaše w kralowskim mjehkim židźanym łožu, kaž jedyn ze sydom spancow, a hdyž ze słónca skhadźenjom stawaše, přećahowaše swoje sylne, jakne, rjenje wuwotpočowane stawy, kaž by chcył rjec: „Pójće nětko, zechce-li štó sebi ze mnu zwěrić!“

Bliže k połdnju dowjedźechu joho ke kralej, hdźež běchu kralowna, ministrjo a lěkarjo a črjóda dwórskich wysokich zastojnikow hižo zhromadźeni. Wšitkim želeše so wćipnosć we wočomaj, kajke to wašnjo strowjenja budźe, kotrež jim knježi wowčeŕ něhdźe ze wsow pokaže. Kralowa stoješe při kralowym łožu; kral bě do wulkich wodźewow wšón zababjeny.

„Tak, tu dźěn hižo sy, mój swěrny poddano Fleuroto, wo kotrymž su so mi same dźiwy powědałe“, tak witaše joho kral jara hnadnje.

„Waša Majestosć, ja lěkarju a wustrowjam jenož z naturskimi srědkami“, wotmołwi Fleurot.

„Lěkuj, kaž so tebi spodoba! My přewostajamy tebi dospołnu swobodu, jeno zo nas spěšnje wustrowiš. Naš kralowski dźak tebi za to!“ měnješe kral. „Što dha wo našej khorosći sudźiš?“

„Dowolće mi Waša Majestosć, zo bych Wašu kralowsku šiju sebi bliže wobhladał?“

„Radylubje“, rjekny kral hnadnje, „wobhladuj sebi a mysl jeno, zo nimaš krala, ale swojoho khoroho před sobu! Wustrow mje, móžeš-li!“

„Dźakuju so Wašej Majestosći“, dźeše Fleurot pokornje, wotpołoži swój kłobuk a kij, z kotrymajž bě přišoł, na bližši stólčk a přistupi ke kralowomu łožej, wotstroni wo-

Za ratarjow

wozjewja wójnski wubjerk ratarstwa Němskeje:

Zežiwjenju luda Němskeje hroža najwjetše strachi, wubuchnu-li na wsach njeměry. Hižo nětkle ma tele zežiwjenjo so z wulkimi ćežemi bědźić, a te so hišće pohórša, hdyž wotbrónjenjo so započnje a wójska so domoj wróća. Za wšě wyšnosće a wšě dźěle ludstwa je najwjetša winowatosć, zo naše zarjadowanja dla zežiwjenja nětkle dale wobstoja. Wšě kaženjo porjada na wsach ma so najkrućišo khostać. Ma-li pak ratarstwo dale wotedawać móc, ma so za jich hospodarstwa wo najwjetše zwěsćenjo postarać. Tónle nadawk pak ma předewšim wyšnosć; wona pak jón njebudźe dospołnje wukonjeć móc, njeby-li so ratarstwo samo přez wutworjenjo wjesnych a gmejnskich wubjerkow wo škit za swoje hospodarstwo a porjadne wotedawanjo starało, dale też tomu zadźěwać hladało, zo njeby so nichtó njepowołany do njoho měšał. **Čakanjo by mohło wjele škody zawinyć.** Tohodla ratarski lud kruće napominamy, zo by so **hnydom** do wutworjenja tajkich wjesnych a gmejnskich wubjerkow dał. Wutworjeć maja je dźěłodawaćerjo a dźěłobračcy. Wšě wjesne woršty dyrbja k nim dowěru měć: wone njesmědźa służić žanej organisaciji z jenostronskimi interesami a so rozpušća, hdyž je potřebnosć a nuza so pominyła. Też je radźomne, zo też zastupjerjo njerólniskich wjesnych ludźi do nich zastupja. Tele wubjerki maja wosebje pomhać, zo so wšo, štož je k zežiwjenju cyłoho luda trěbne, dozběra, a zo so předewšim škódne tajne wikowanjo přestanje . . ."

Kaž ze strony wšelakich burow zasłyšachmy, chcedźa so woni kóždu sobotu po 10 hodź. w Serbskim domje w Budyšinje zhromadźić, zo bychu mjez sobu wo swojich zhromadnych zaměrach sebi wuradźowali. K tomu je kóždy ratař wutrobnje přeprošeny.

Budźe też trěbne, po wašnju „rady wojakow a dźěłaćerjow" sebi radu ratarjow wutworić. Štó budźe hewak waše interesy zastupować? W Bayerskej je so też „burska rada" sobu z radu wojakow a dźěłaćerjow zwjazała. Tak su burske interesy při tamnišich wuradźowanjach zastupjene.

Wšelčizny.

Kedźbu.

Poćahi a wobkhadźenja wjesnych předstojićerstwow z hamtskimi hejtmanstwami wostanu po wozjewjenju ministerija znutřkownych należnosćow tajke kaž dotal. **Tohodla też wojacy, njech maja wobalku wokoło rukawa abo tesak abo też nic, žanoho prawa nimaja, někajke zarjadowanja abo postajenja po wokrjesu činić, ani za cyrobu pytać, ani jeje ćazać, nimaja-li wopisma, kotrež je wot hamtskoho hejtmanstwa a rady wojakow a dźěłaćeri, potajkim wot wobeju podpisane.**

Přińdu-li wojacy, abo štóžkuli k wam, zo bychu hospodarstwo přehladali, wosebje zežiwjenjo rekwirirowali, dha jim ničo njedajće; tajkoho dajće hnydom zepřimać a wo tym hnydom powěsć přisłušnej radźe dźěłaćerjow a wojakow wozjewić.

Kak dołho su Wettinscy nad Hornjej Łužicu knježili? 10. nov. bu sakski kral Friedrich August III. wot revolucionarneje rady wojakow a dźěłaćerjow wotsadźeny, 13. nov. wozjewi minister znutřkownych należnosćow, zo je kral wotstupił. Z tym je posledni sakski kral też złožił swoje markhrabinstwo we Łužicy, a tak so skónči knježenjo swójby Wettinskeje nad Hornjej Łužicu. Přez 283 lět je wone potajkim stało. Lěta 1653 mjenujcy dyrbješe němski kejžor z Habsburgskoho rodu, Ferdinand II., kiž bě so w bitwje na Běłej Horje pola Prahi zasy knježeństwa nad Čechami zmocował, za tehdyšomu sakskomu wolerskomu wjerchej Janej Jurjej I. za spožčenu pomoc napřećiwo Čecham k zarunanju jomu z toho nastatoho dołha łužiske markhrabinstwo přewostajić. Hórnik pisa we swojich stawiznach serbskoho naroda: (str. 105) „Kejžor dyrbješe, wjacykróć we bitwach njezbožowny, při wobzamknjenju měra w Prazy 30. meje 3165 wjerchej Hornju a Delnju Łužicu (z wuwzaćom Khoćebuzskeje) jako dźědźičnomu knjezej wotstupić, tola z wuměnjenjom, zo Łužicy po wotemrěću knježaceje sakskeje rodźiny zasy čěskej krónje so nawróća." K Čecham bě do lěta 1635 Hornja Łužica 316, Delnja 252 lět dołho přisłušała.

9. wójnska požčeńka je nad 10 milijardow zrostła.

Kelko železniskich wozow ma Němska? Lěta 1915 měješe wona kaž „Tägl. Rundschau" pisa w statnym a privatnym wobsedźeństwje 32272 lokomotivow, 193721 wozow za ludźi, 228578 krytych a 496507 njekrytych składnych wozow, to je hromadźe składnych 725085. Kóžde lěto přitwari so 1000 lokomotivow a 32000 składnych wozow; wězo so też wjele na bok storči. Wodedać mamy 5000 lokomotivow a 150000 składnych wozow. To je hižo samo na sebi hrózbny dźěl našich železniskich wozow a wón je ćim hrózbniši, hdyž mamy tola hišće jara wjele wozow we Wukrajnskej, Wuheńskej, Awstriskej a na Balkanje stojo.

Štóžkuli cyrobu zadźeržuje, zo by sebi potom lichowanski wunošk wudobył, budźe, kaž je rada w. a. dź. (wojakow a dźěłaćerjow) za Badensku po powěsćach z 13. nov. postajiła, **ze smjerću khostany.**

Officirojo a wojacy buchu, štož zežiwjenjo a mzdu nastupa, sebi jenak stajeni, tola wostanu officirojo předstajeni, kotrymž maja mužojo na kóžde wašnjo posłuchać. Zo pak njeby so dowěra mjez předstajenymi a poddatymi kazyła, smědźa wojerske rady sobu rěčeć do zastaranja wojakow ze zežiwjenjom, přizwolenja dowola a khostanja.

Zežiwjenja chcedźa naši dotalni njepřećelojo do Němskeje nawozyć. Z Washingtona 12. t. m. wozjewjachu: Před kongresom praji Wilson: Zjednoćeni maja wotpohlad, srědźne staty ze zežiwjenjom zastarać a hnydom tajku organisaciju za pomoc zarjadować, kaž su to we swojim času za Belgisku sčinili. Też předsyda francózskoho ministerija je so podobnje wuprajił, měnjo: my njewojujemy přećiwo človjeskomu zmyslenju a začuwanju ale za nje.

Mak njehodźi so za kurjenjo. We wšelakich nowinach móžeše njedawno čitać, zo so też makowe łopjena, kiješki a hłowčki za kurjenjo hodźa. K tomu so z ministerija znutřkownych należnosćow wozjewja, zo ma mak wjele morfija a je tohodla jědojty.

Serbja, njezabudźće na Šulšećanow!

---

dźewy, banty a wobalki a pruhowaše šiju a tył ze swojimaj jasnymaj wóčkomaj.

„Tu njeje ani stracha ani ćežkoty", rjekny po khwili měrnje. „Rodźiće-li Waša Majestosć, budźeće hišće dźensa cyle strowy."

„Što, dźensa hišće?" zawoła kral radostnje a pohibny so, hnydom pak też zastona z bolosću. Kralowa zblědny a začerwjeni so po rjadu, tak wjesoła běše pře tajkule dušnu powěsć.

Lěkarjo pak sćahowachu zadźiwane, zastrožene, směšace wobliča. „Za jedyn jenički dźeń", zarěča jedyn z nich wótře, „khorosć wuhojić, kotraž sebi po wšej wědomosći, a po wšěm nazhonjenju znajmjeńša dwě njedźeli swěrneje prócy a sćerpnosće žada, je to možno?"

„Ja njejsym prajił, zo jedyn dźeń k tomu trjebam", wotwołwi wowčeŕ, „ale zo hišće dźensa Joho Majestosć wurowju. Za dźesać mjeńšinow so moje lěkarjenjo z najlěpšim wuspěchom pominje."

Tu bu mjez lěkarjemi ćicho, nichtó pak to za možne njeposudźeše. Tola kral honješe do spěcha: „Nó dha hnydom započni swoje lěkowanjo!"

„Trjebam předewšěm dołhe blido a wulki mjehki tepich", rjekny wowčeŕ.

„K čomu tola to? Dyrbi traš Joho Majestosć to wšitko pożerić?" směšeše jedyn z lěkari.

„Wo to budź pokoj!" wobaraše Fleurot. „Ale mnozy lěkarjo dawaja swojim khorym hišće strašniše wěcy požerać."

Kral pak měješe z toho wulku radosć, zo so lěkarjo před nim takle mjez sobu škrějachu.

Blido a tepich běštej bórzy wobstaranej a blido z tepichom so wodźe.

Fleurot pak so hłuboko pokłoniwši rjekny: „Waša Majestosć, nětko prošu, zo byšće poručił: wšitcy přitomni maja tule komoru a też pódlansku jstwu wopuščić! Ja móžu swoje lěkowanjo jenož započeć, hdyž sym z Wašej Majestosću lutkisam."

Tu nasta wulke wobaranjo. Najbóle přećiwješe so tomu kralowa, dokelž běše mjeze wšěmi najwćipniša; ji pomhachu wšitcy druzy. Nasta bórčenjo, swarjenjo, nimale kaž w pčołnym kołču. Ale Fleurot wosta rozsudnje při swojej prostwje. Kral prašeše so hišće, hač so njeby docyła hinak hodźało, hač njeby znajmjeńša kralowa wostać směła, tola Fleurot rozsudźi: „Móžu jenož lutki sam lěkować!" A jstwa so pomału wuprózdni. Kralowa wuńdźe poslednja. Ducy nimo wowčerja ćisny hišće swojej woči na wowčerja kaž mječ wótrej. Fleurot zamkny za njej durje.

„Sy nimo měry wjele žadał, Fleuroto", měnješe kral.

„Sire, bližši wokomik so sam přepokazaće, zo běše to docyła nuzne: njemóžach hinak."

„Nó tak njech mojedla je — ale što nětko dale?"

„Prošu Waša Majestosć, zo byšće stanył a so tule na blido lehnył."

„Što? Ja — tule — na blido — so lehnyć?"

„Haj, Sire."

„Na khribjet?"

„Ně, na wobliču."

Kral hladaše z wulkimaj wočomaj na wowčerja. „Človječe, mužo, sy bjez rozoma?" rjekny rozhorjeny.

„Waša Majestosć", wotmołwi wowčeŕ měrnje, „prajće jenož słowo, a ja so hnydom z Wašich wočow zhubju."

„Nó, hdyž dha hinak so njehodźi", pozdychny kral, „tuž přinjesemy też tónle wopor našej strowoće, našim swěrnym poddanam a našomu lubomu krajej za lubo."

Z tym prócowaše so stanywši na blido. Wowčeŕ jomu pomhaše. Za wokomik abo tři leżeše kral wupřestrjeny na blidźe.

Lědma pak bě so kral dolehnył, zahna so wowčeŕ, štož móžeše ze swojej prawicu a prasny z wotewrjenej dłońju z cyłej mocu do krala, hdźež sebi ćěło niłkej hórcy twori, zo blido sobu zarža, jstwine dno so zatřase a wokna zaščerčachu.

Kral so wustróžany nahle sylnje zatorhny a ze złobami zakřiknywši skoči z blida na nohi a łóješe sam sebje zabywši za wowčerjom.

(Přichodnje dale.)

Sadowe štomy

wšěch družinow, tohorunja

worješiny **płotowe rostliny**
jahodźiny **pyšne keŕki**

kaž tež wšě druhe rostliny

poruča nanajlěpše

štomownja Emila Sperlinga
„Bad-Heil“ pola Worklec.

Fotografuju

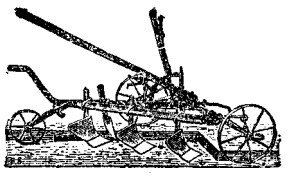
swójby, kwasy a zhromadnych a jenotliwych ludźi.

Rukuju za nanajlěpše wuwjedźenjo bjez winy k porokej.

Žadam jenož přisłušne płaćizny a njepowyšam je, byrnjež na 6 hodźin puća činić měł.

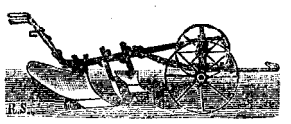
Alwin Poldrack,
Fotowy wustaw
w Hodźiju (Göda)
pola Budyšina.

Dalokoreč̌ak w Žič̌eńku 42.
Rěč̌u tež serbscy!

H. E. Hantsche

twornja na mašiny
w Protecach
pola Halštrowa
Dalokoreč̌ak „Elstra 40“
porjedźa,
twari a
předawa
mašiny a nastroje
za ratarstwo.

Knjez nad žiwjenjom a smjerću je po swojej njewuslědźomnej woli dopušćił, zo je naša njezapomnita horcolubowana džowčička

Marka

tutu časnosć wopušćiwši w najrjeńšim kč̌ěwje žiwjenja — docpě hakle 13 lět — po krótkej khorosći do lěpšoho swěta dóšła.

Za mnohe wopokazma lubosće a wutrobnoho dźělbraća w našim wulkim horju, wosebje za bohaty wopyt na póstywječorach a přewodźenjo k rowu, kaž tež za nimo měry wulkotnu pychu wěncow, wuprajamy wšěm swój **najwutrobniši dźak** a horce

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Jaworje** na dnju pohrjeba, 15. novembra 1918.

W njewuprajitej bolosći
Wawrjec swójba.

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našu jeničku dźowčičku a sotřičku

Hanku

10 měsacow a 4 dnjow staru po krótkej khorosći zasy k sebi wzać. Zandźeny pjatk bu na wosadnym kěrchowje pódla swojeje loni zemrěteje sotřički pokhowana. Za bohaty přewod k rowej a druhe wopokazma dźělbraća wuprajamy wšitkim swój

najwutrobniši dźak.

W **Kanecach** na dnju pohrjeba, 15. novembra 1918.

Hlubokozrudźena
Pjechec swójba.

Starosćiwa maćeŕna wutroba je přestała bić. W Budyšinje na wopyće přebywajo zemrě tam po krótkej khorosći naša lubowana mandźelska a mać

Hana Kaiserowa

z Pančic

w 62. lč̌e swojoho žiwjenja a bu 14. novembra na Khrósćanskim kěrchowje k poslednjomu wotpočinkej pokhowana.

Wuprajamy wšěm, kotřiž su při póstywječorach za jeje dušu so modlili a jej poslednju česć z přewodźenjom k rowu wopokazali, wosebje klóštrskej wohnjowej woborje za njesenjo, tež za bohatu pychu wěncow naš **najwutrobniši dźak** a **„Zapłać Bóh tón Knjez!“**

W **Pančicach, Lejnje, Budyšinje** a **Honnefje** nad Rhynom na dnju pohrjeba.

Zrudźeni zawostajeni.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje **srjedu 20. nov.** popołdnju 1/2 4 hodź. zhromadźiznu pola **Wjenkec** w **Khrósćicach.**

1. Přednošk: „**Što nazhonich wo awstriskich ludowych šulach?**“
2. Namjety a zdźělenja.
3. **Wólby** předsydstwa na přichodne 3 lěta.

Předsydstwo.

Serbosław w Khrósćicach

njezměje hač na dalše zhromadźiznow, dokelž je Kamjeńske hejtmaństwo wšě zhromadźizny khrypy dla zakazało. Předsydstwo.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk naša knihićišćerńja, kotrež móža so skazować jako **wopomnjeće na lubych wotemrětych a padnjenych.**

W kćěwje žiwjenskim zemrě nam — docpě dźěn hakle 16 lět 8 měsacow 17 dnjow — na špansku khorosć, ke kotrejž so zahorjenjo płucow přida, ze swjatymi sakramentami domawobstarany, naš horcolubowany syn a bratr

Jan Kindermann.

7. novembra bu na wjesnym kěrchowje k poslednjomu wotpočinkej pokhowany.

Za tak mnohe wopokazma lubosće, wosebje ze strony Jaworkec swójby w Nuknicy, za wopytowanjo na khorołožu a póstywječorach, za bohate wobdźělenjo na pohrjebje a krasnu pychu wěncow, wuprajamy wšitkim, wosebje wosadnej młodosći a nošerjam, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Khrósćicach** na dnju pohrjeba.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
nan, bratraj a sotry.

Zdaleny wot domizny, žedźacy za swojimi lubymi poćerpi njenadźicy rjekowsku smjerć mój drohowaženy mandźelski a lubowacy nan swojoho jeničkoho dźěsća:

Michał Bětka

z Radworja, rodźeny **z Khasowa.**

Wšěm, kotřiž su jomu kajkužkuli lubosć we žiwjenju wopokazali, wuprajamy najwutrobniše **„Zapłać Bóh!“** Joho dušu pak poručamy do modlitwow přećelow a znatych.

W **Radworju, Khasowje,**
Wotrowje a **Słonej Boršći.**

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych:
Hańža zwudowjena **Bětcyna,**
rodźena **Kudźelic** z **Bronja.**

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho nana, bratra a dźěda

Mikławša Jancy

žiwnosćerja we Worklecach

wuprajamy wšitkim, kotřiž su při póstywječorach so za joho dušu modlili a jomu poslednju česć z přewodźenjom k rowu dali, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

We **Worklecach** na dnju pohrjeba,
9. novembra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našoho njezapomnitoho a wjelelubowanoho mandźelskoho, nana a bratra,

blidarskoho mištra

Pětra Ledźbora

kiž bu nam po krótkej khorosći w 56. lěće swojoho žiwjenja přezahe wotewzaty, wuprajamy wšitkim přećelam a znatym, susodam a wjesnjanam, wosebje wojeńskomu towarstwu w Pančicach a Kat. Bjesadźe w Kukowje za přewodźenjo k poslednjomu wotpočinkej, za tak nimo měry bohatu pychu wěncow a druhe hortne a pisomne wopokazma wutrobnoho dźěłbraća swój **najnutrniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Pančicach** na dnju pohrjeba, 12. novembra 1918.

Hłubokozrudźena mandźelska
z dźěćimi, bratr a sotra.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 47. | Budyšin, 23. novembra 1918. | Lětnik 56.

Serbski narod.

Hlej k połdnju zběhaju so módre hory,
K połnocy ćěmna hola stražuje;
K nim a w njej tuleju so běłe dwory
A zemja tuk a tyće daruje.
Praj, serbski kraj hač njeje raj?
Wón kryje nas, wón žiwi nas,
Wón spochi z nami swjeći kwas.

A lud we wutrobach a kosćach kruty
Je wukhował so w tymle krajiku;
Je přetrał bolosćow a bědow pruty,
Ród zdźeržał nam a rěč w tym kućiku.
Hej, serbska krej, nam žiły hrěj!
Kaž wótcojo my chcemy stać
A Serbja wostać, w Serbach trać.

My česćić chcemy, lubować a hajić,
Z čimž pyšił je so nan a z česću stał!
A nihdy njedajmy sej w šiji dajić
Rěč, kotruž z maćerju je Bóh nam dał!
Pukń cuzy zwuk, dźerž w kraju tuk!
Rěč serbska dyrbi khwalbu měć
A zbožo Serbam w Serbach kćěć.

Štož dodźerželi smy sej z běbnej' nocy
Ze serbskich rukow nihdy njedajmy!
Hdyž cuze do nas chcedźa drěć so mocy,
Sej dom a dwór a hono škitajmy!
Prut serbski lud sej bjeŕ a křud,
Zo Serby serbske wostanu
A wěčne mjeno dóstanu!

† J. Ćišinski.

Narodź so znowa.

Hižo při wudyrjenju wójny njejsym sebi přeswědčenjo tych přiswojić móhł, kotřiž prajachu: wójna ludźi polěpši. A nětko, hdyž je přiměr wobzamknjeny a hdyž bychu bórzy zwony, bychmy-li je hišće měli, měr witać móhłe, zawěsće kóždy spóznawa: khmańši, nadobniši lud njeje. „Cyła hłowa je khora, cyła wutroba hubjena.“ (Is. 1, 5.) A najhórše při tym je: někotryžkuli dźerži so k cyrkwi a mysli sebi, zo je nabožny, a nima tola prawoho ducha. Jenož tole wopomń a změješ wobkrućenjo zwěsćene: woni khodźa ke mši a modla so k swjatomu, sprawnomu Bohu, haj přijimaja swojoho Zbóžnika, Syna Božoho, do swojeje wutroby a njehańbuja so, swojim khudym sobuwjesnanjam kusčičk butry zapowěsć, bohatomu lichowarjej abo žurkej z města pak jón za wulki pjenjez wostajić; woni pjeku derje, wědźicy, zo khuda wudowa we susodstwje z črjódku swojich dźěći ani khlěba nima.

Sy hdy we swj. Pismje z kedźbliwosću čitał? Potom sy tam husto wuhladał słowa, kotrež je Jězus rěčał: „Sće słyšeli, zo bu wótcam prajene . . . ja pak wam praju.“ Naša křesćanska wěra žada sebi potajkim něšto druhe dyžli židowska, husto wjele ćežše. Na prěni wokomik so wězo zda hinak być; kelko předpismow tam namakaš, štož wopory, procesijóny, nabožne swjedźenje, čistoćenja, čiste a nječiste jědźe nastupa. Wšitko to je so we křesćanstwje zhubiło a tola: njeje wjele ćežšo dopjelnić, štož Jězus sebi žada? Wón so njespokoji z wonkownosćemi a prózdnymi skutkami; jomu njedosaha, zo tón abo tamny njepočink wotpołožiš a jenu abo něšto póćiwosći sebi přiswojiš. Ně to nic; ale cyłoho człowjeka maš přetworić, mohł rjec, z nowa maš so porodźić jako lěpše, haj dospołne stworjenjo. „Jelizo něchtó z nowa so njenarodźi, njemóže wohladać kralestwo Boże.“ (Jan, 3, 3.) tak bě Jězus Nikodemej rozestajał, hdyž bě tón, sam wučeŕ w Israelu, k njomu přišoł, zo by wot njoho so powučić dał.

Z nowa maš so narodźić. Běše-li założeŕ našeje swjateje wěry człowjestwo jenož wo mało polěpšić chcył, zawěrno potom njeby wulkoho pjatka a jutrow, njeby kraweje smjerće a překrasnjenoho zmortwychwstaća trjeba było. Dosahało bě, zo by wón předował, ćežše a nadobniše w dobrym sebi žadał, rjeńše myta lubił za dopjelnjenjo winowatosćow, hač běchu to profetowje před nim činili. Tola to bě też někotryžkuli człowjek abo jandźel dokonjeć mohł; Bóh bě jomu jenož swoju hnadu k tomu spožčić trjebał. Što pak je so stało? Syn Boži sam zestupi z njebjes; wón, kiž je wěrny Bóh wot wěčnosće, jenoho byća z Wótcom. Wón so wočłowječi, ćerpješe a zemrě a wstany z mortwych. A k tomu założi swjatu křćeńcu a swj. sakrament woltarja a wšě te žórła hnadow, kotrež nětko wužiwać móžemy. Čohodla to? Tohodla, dokelž chcyše jako wumóžnik swětej něšto dospołnje přeznaturske přinjesć; dokelž chcyše swětej móhł rjec bóžske žiwjenjo zadychnyć; dokelž chcyše swojich z hnadami wuhotować, to je, z bóžskej pomocu k dobromu napjelnić. Takle chcyše człowjeka přetworić a wutworić. A wón sam, njeskónčnje swjaty a wšohomócny Bóh, chce to hišće sčinić. „Jelizo něchtó znowa so njenarodźi, njemóže wohladać kralestwo Boże“, tak bě Jězus Nikodejmej prajił. A tele słowo je wón pozdźišo w synagodzy w Kafarnaumje dale rozjasnił prajo: „Ja sym žiwy khlěb, kotryž sym z njebjes zešoł . . . Jako mje pósła žiwy Wótc, a ja žiwy sym přez Wótca: tak budźe też, štóž mje jě, žiwy přeze mnje.“ (Jan 6, 57 a 58.) Dorozemiš, čitarjo, tele přirunanjo? Kaž bóžski syn ma swoje bóžske byćo a žiwjenjo wot Wótca, tak dóstawa też křesćan nowe, přeznaturske žiwjenjo, hdyž k Jězusej so dźerži. We swjatej křćeńcy so wone spłodźi a přez swj. sakramenty so dale žiwi, wosebitu móc a rozwićo swojich mocow pak dóstawa we swj. woprajenju.

Rozemiš nětko, što rěka křesćan być a jako křesćan žiwy być? Ženje nic to, zo móžeš žiwy być móhł rjec dwoje žiwjenjo: jene za so a druhe za Boha. Ženje nic to, zo n. př. na njedźelach khodźiš do Božich służbow a dźěławe dny činiš, štož Bóh zakazuje. Křesćan być njeměrka, swoje duchowne hubjenstwo, swoju hrěšniwosć, nahrabnosć, požadliwosć mjasa z někotrymi pobožnosćemi a nabožnymi skutkami kaž ze złotej papjeru přelěpić a překrasnić. Ně to nic, ale cyłe twoje zmyslenjo, cyłe twoje znutřkowne dyrbi być złożene po Bóžskim; potom też cyłe twoje wašnjo a činjenjo budźe tworjene po Bohu, z kotrohož maš narodźeny być. Tak potom budźeš ze swj. Pawołom prajić móc: „Sym žiwy, nic hižo ja, ale Khrystus je žiwy we mni. Štož pak sym nětko žiwy w ćele, sym žiwy we wěrje do Syna Božoho, kiž je mje lubował a sebje samoho za mnje podał.“ (Gal. 2, 20.)

Tole je křesćanej zakoń a puć za joho žiwjenjo. A by-li to za kóždoho přecy było; zawěrno njezbožo, kajkež je na nas přišło, njeby ženje nas potrjechiło. Ale to dźěn je było, křesćanstwo hižo dawno teje mocy na człowjekow njeměješe, z kajkejž bě po swojim postajenju a swojej dospołnej khmanosći měć móhło. Kak pak móže zasy lěpši čas, khmańši swět so přihotować? kak so zbožu puće rubać a wuhładkować, zo by zasy na tutu zemju přišło? Jenož tak, zo kóždy człowjek so zasy narodźi z Boha! Přetož, człowjestwo wobstoji z jenotliwych człowjekow a je-li kóždy sam dobry, budźe to też cyły swět.

Na dwoji bok je Jězus we swj. sćenju poslednjeje njedźele swoje kralestwo nam pokazał. Přirunajo je ze žonopowym symješkom a joho róstom pokaza na to, kak ma so joho cyrkej, joho wučba rozšěrić po cyłym swěće. A z druha zakisanomu čěstu, kotrež zakisuje wšitko. Tak ma Jězusowa wučba přimać do hłubokosće duše a cyłoho człowjeka předźěłać. Potom Jězusowy duch, potom Bóžska móc człowjeka přetwori, zo budźe, štož rjanosć duše nastupa, podobny Bohu; z tym też w cyłym swojim žiwjenju a swojich skutkach wotbłyšć Božeje nadobnosće a swjatosće.

A tak budźe swět zbožowny.

Swětowy rozhlad.

Sakska.

Do nowoho sakskoho ministeria słušeja nětko jenož socialdemokraći a to **Buck, Fleissner, Geyer, dr. Gradnauer, Lipinski** a **Schwarz.** Swój program je nowe ministerium

wozjewiło. Statna móc je do rukow dźěłaćeri přešła.

Z programa chcemy tu někotre dypki zdźělić: Towarstwa, zhromadźizny a nowiny su swobodne. Zakoń za służownych je zběhnjeny, na joho měsće płaća postajenja powšitkownoho zakonja.

Postajenja k škitej dźěłaćerjow, we wójnje zběhnjene, zasy płaća. **Wósom-hodźinski dźěławy dźeń** z 1. decembrom zastupi. Za přileżnosć k dźěłu, ežiwjenjo a wobydlenjo dyrbi so wosebje starosć měć.

Cyrkej a stat matej so dźělić Wěrywuznaća su swobodne. Šula dyrbi wot politiskoho a cyrkwinskoho wobknježowanja swobodna być, ma so w jenajkej šuli wutworić.

Ratarstwo dyrbi so hajić.

Dawki płaćić změja wosebje wulke zamoženja a dokhódy a přede wšim wójnske dobytki. Dokhody, kotrež druhich wucycuja, dyrbja so wotstronić, kapitalistiske wulkowobkhodstwa so do towarstwowych přeměnić.

Něštožkuli w tutym programje njeklinči špatnje. Praša so, kak budźe je knježerstwo wuwjesć móc a chcyć. Změje wone z cyła časa k tomu abo budźe hižo zasy wotćišćane, prjedy hač k prawomu dźěłu přińdźe? Wšo jěde dźěn přecy dale bóle na lěwo. Socialdemokratow čišća njewotwisni a za tymi stoja kommnnistojo, z kotrychž su najhórše tak mjenowane Spartakus-wotdźělenja pod wjednistwom dźiwjoho Liebknechta a krawneje Róže Luxenburg. To su čisći kommunistojo, kotřiž chcedźa wšě pźivatne wobsedźeństwo wotstronić a revoluciju ze wšěmi swojimi surowosćemi bjez kónca dale wjesć. — Ruscy bolšewistojo jich k tomu hišće přez wosebite telegramy přecy dale šćuwaja.

Němska.

Na swj. wótca je so komitej rhynskich katolikow w mjenje němskoho ludu, kotromuž „ćežke ćerpjenjo a hórki hłód“ hrozytej, wobrośił a prosy joho, zo by za njón swój hłós pozběhnył. W telegramje rěka: Domapytanja stoja před nami, hišće hórše hač te wójnskich lět. Po słowach surowych wumělnjeni za přiměr móže nas mnohozwjazk do najhóršoho zahubjenja zahnać. Hdyž dyrbimy trěbne železniske připrawy wotedać, kaž je žadane, přestanje wobkhód, kotryž je k ežiwjenju štyri lěta dołho tradacoho ludu trěbny. Cyroby za njepřećelske wobsadne wójsko njemóžemy zwjesć. Należnje prosymy tohodla Wašu Swjatosć, w mjenje človječnosće, zasadow nabožnosće a lubosće, zo chcył Wy za prawo našoho ludu k žiwjenju pola zjednoćenych wustupić.

Kejžorstwowy sejm njeběše swoje na 13. nov. postajene posedźenjo wotměć mohł, dokelž bě nowe knježerstwo přećiwo tomu. Na naprašenjo presidenta Fehrenbacha wotmołwi pozdźišo ludosłanc (Volksbeauftragter) — tak dyrbi w nowym knježerstwje rěkać — Ebert, zo kejžorstwowy sejm wjacy njewobstoji, dokelž tež kejžor a zwjazkowa rada wjacy njejstaj. Přećiwo tomu chce president Fehrenbach wozjewić, zo pozdźišo sejm po móžnosći z dowolnosću knjerstwa powoła, dokelž je wón jako wot cyłoho ludu woleny najswěrniše zastupjerstwo ludu, kajke też president Wilson k płaćiwym jednanjam žada.

Pruske centrum protestuje přećiwo tomu, zo je socialdemokratiske knježerstwo druhu komoru sejma rozwjazało a prěnju zběhnyło, dokelž knježerstwo k tomu žanoho prawa nima. Kaž knježerstwo samo też přećiwo wšěm přeměnjenjam zakonjow, kotrež so na poćahi mjez statom a cyrkwju a šulu poćahuja. Hač budźe protest wjele pomhać?

Nawrócenjo našich wojakow

je so na frónće w porjedźe započało a so powšitkownje też porjadnje dale wjedźe. Hinak pak je w etapach. Tam dźěše wjele wojakow bjez poručnosće domoj a mocowaše so samowólnje železnicow. Přez to nastachu tamne čŕjódy, kotrež nětko bjez porjada domoj khwataja. Wone su też tu a tam wěcy brali a te abo swoje samotne zmachi a brónje předawali. Njepřećelscy wobydlerjo w Belgiskej su tak našim wojakam při wotkhadźe hišće za žiwjenjom šli. Naše wjednistwo je wojeński rjećaz přihotowało, zo by njeporjadnych zadźeržało. — Kóždy wojak dyrbi so k wotpuščenju pola swojoho wotdźělenja zamołwić. Dóstanje tam swoje wojeńske papjery, wobłečenjo a 50 hr. pjenjez. Druhdźe ničo njedóstanje.

Železnicy na woběmaj stronomaj Rhyna su z wojakami přepjelnjene. Na třěchach, skhodźeńkach železniskich wozow, mjez wozami sedźa wojacy. Privatni smědźa jenož z wosebitej dowolnosću pućować. — W Kölnje je měsćanska wobora ze 6000 muži postajena, kotraž ma so za porjad starać. — Přez Mohuč ćehnje wójsko Gallwitz. Nimo šulow su tam też něšto cyrkwjow k bydlenjam za wojakow wuprózdnili.

General Marwitz je 18. nov. w **Trieru** zaćahnył. Wón připowědźi, zo za nim wjacy stow tysac wojakow ćehnje a žadaše porjad a posłušnosć, zo so swěrnym wojowarjam njeby dompuć njetrjebawši wobćežił. Město bě z khorhojemi wupyšene a před dwórnišćom stojachu čestne wrota.

Do Metza su zańdźenu njedźelu prěni Francózojo, Jendźelčenjo a Američenjo přićahnyli, w autach a mjeńšich wotdźělenjach.

Mjez Köln-Deutzom a **Bonnom** překroča tele dny 6. a 17. wójsko Rhyn; to hromadźe na 800000 muži z něhdźe 150000 konjemi a njeličomnymi kanónami a wozami.

Wójsko Mackensen, kotrež z rańšich bitwišćow domoj ćehuje, ma wulke wobćežnosće wustać. Z Budapesta so pisaše, zo bě mjez tym wójskom a češkimi wojakami na Sillestreskim dwórnišću ke krawnym wojowanjam došło, při kotrychž bu wjele wojowarjow morjenych.

Z našich łódźi, kotrež mamy entenće wotedać, su prěnje, 20 podmórnikow, 18. nov. dopołdnja w 9 hodź. wot Helgolanda wotjěle a zetkaja so z Jendźelčanami při zajězdźe do jendźelskoho kanala. Dźewjeć wójnskich łódźi, pjeć kabatowych křižakow, sydom małych křižakow a połsta małych łódźi wotjědźe 19. nov. a samsny dźeń druhe wotdźělenjo podmórnikow.

Narodna zhromadźizna

dyrbi so, kaž je nětk postajene, 2. februara 1919 wolić. Wólbne lisćiny budźa 2. januara wupołožene. Wolić budźa móc wšitcy mužscy a wšitke žónske wot 20. lěta, prěni króć budźa potajkim też žónske sobu wolić móc. Wšo hromadźe budźa drje na štyrcyći milijóny woleri, a wólbne lisćiny přihotować, budźe tohodla hobrske dźěło.

Jenotliwe politiske strony počinaja so k wólbam přihotować, a wěc njećerpi też woprawdźe žanoho komdźenja. Nětkle su socialdemokraći wšu statnu móc na so torhnyli a budźa so wězo prócować, zo bychu ju zdźerželi. Wólby do narodneje zhromadźizny maja pokazać, hač dyrbja woni knjejstwo zdźeržeć abo hač a kak daloko dyrbja też druhe strony na knježerstwu so sobu wobdźělić. Narodna zhromadźizna dyrbi najwyšša knježerska instanca być. Do narodneje zhromadźizny wolene budźe po jenajkim powšitkomnym direktnym wólbnym prawje z proporcom.

Centrumska strona je namołwjenjo na wšitkich wolerjow po cyłym kraju wupisała, w kotrymž jich należnje k dobrym wólbam napomina. Wona chce wojować za zasady, za kotrež je přecy stała, za wěrnosć, swobodu a prawo. Za bliži přichod wostanje hłowna starosć, lud ežiwić, a to budźe jenož móžno, hdyž kruty porjad w cyłym kraju so zdźerži. Mjez tym dyrbimy wšě mocy hromadźić, zo narodnu zhromadźiznu dóstanjemy, kotraž naše najdrohotniše kubła nam zničić njeda, cyrkej, konfessionalnu šulu a křesćansku swójbu.

Wosebite namołwjenjo je centrumska strona na wšěch póslała, kotřiž we wojeńskich służbach na kraju abo na morju stoja, tohorunja też na wobydleri Němsko-Awstriskeje, kotraž dźěn chce so Němskej přizamknyć.

Konservativni a **swobodno-konservativni** su so k jenej stronje zjednoćili a runje tak nacional-liberalni a swobodnomyslni.

Hač budźe narodna zhromadźizna woprawdźe 2. februara hižo wolena, wostanje wšak dwělomne. Praša dźěn so, hač budźa trěbne přihoty hač do toho časa so zhotowić hodźeć. Snadź też socialdemokraći k wólbam tak jara njepoćěrja. Nětkle maja wšu móc we rukach; kak w nowej narodnej zhromadźiznje budźe, je z najmjenša jara njewěste.

Češka.

Kaž nowiny z Prahi pisaja, přińdźe započatk decembra profesor Masarik, kiž je we zwjazkarskich krajach tak zbožownje češke interesy zastupował, do Čech, zo by praesidenstwo češkeje republiki nastupił. Po krótkim přebywanju w Prazy pak wón zasy wotjědźe, zo by česko-słowaksku republiku při swětowych jednanjach wo měr zastupował a Wilsonowy radźićel we wšěch słowjanskich należnosćach był.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wot pjatka, 22. t. m. je město z khorhojemi wupyšene. Wojakam, kotřiž też do Budyšina so z wójny wróća, ma so tak powitanjo přiwołać. Tola je dź. a w. rada Budyšskeje garnisony khorhoje jenož w čerwjenych, čornočerwjeno-złotych (abo žołtych) a módrožołtych barbach dowoliła.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Kaž bu hižo njedawno z nawěškom wozjewjene, je we wójnje dale padnył:

50. Mikławš Helgest z Brěmjenja, wojak w kolesarskim batalijónje čo. 4. Prjedy w Ruskej wojowawši bu 9. okt. (1918) we Vogezach (drje wokoło Blamonta?) ćežcy ranjeny, tak zo bórzy wumrě. Dokelž dyrbjachu Němcy cofać, bu joho ćěło wot Francózow na bitwišću pokhowane. — Padnjeny běše 22 lět 10 měsacow a 12 dnjow stary.

Khori su (běchu):

Albert Hajdan z Radworja, wojak we 12. regimenće pěšeje (ćežkeje) artilerije. Wón 30. sept. w Argonach skhorje a strowješe so w lazareće w Metzu.

Jurij Wićaz z Kamjenjeje, wojak we 80. wotdźělenju „funkarjow“ (= telegrafowanskich wojakow). Skhorje 18. sept. pola St. Quentina na wutrobu (khripu) a lěkuje so w městačku Schierke na Smolinach (Harz), w srjedźnej Němskej.

Z Radworja. (Po kermuši.) Po starym prajenju je Budyšska (měsćanska, nic wjesna) kermuša „3 dny do prěnjoho sněha“. Dokelž njedźelu wječor prěni sněh padny, je w Budyšinje zasy jónu — po kermuši. Budyšanam drje so tajkele kermušne prawidło lubi! přetož

njetrjebaja ani mjelčo tykancy pjec ani skradźu dwě swinjeći za jene rězać. Hosćo pak sebi tute wašnjo, hdźež kóždy raz ze suchej hubu na kermuši pobudźe, wězo njekhwala. Tohodla hižo stary serbski pěsnjeŕ Pětr Młóńk na tutu wohidnosć skorži, hdyž spěwa:

Tak hłupje tola nihdźe njej'.
Kaž z kermušu ći Měsćanskej,
Kiž spodźiwnje wšak přecy jo
Tři dny do sněha prěnjoho.

Hdyž ja běch wóndy wjesoły,
Zo sym też na nju prošeny,
Dha prěni sněh hić započa
A tak bu „fuk" wša kermuša.

To sebi khwalu Radwořsku,
Kiž je na swojim wěstym dnju.
Ta njej' 'šće nikoh' zjebała,
Kaž mje ta dundyr Měsćanska.

Z Khrósćic. Minjenu srjedu powoła towarstwo serbskich burow zhromadźiznu do Khrósćic, zo bychu so přitomni wo narodnych należnosćach wuradźowali. Nahladna ličba sobustawow bě so zešła. Knjez prjedawši sejmski zapósłanc Bart poda w dlějšej rěči wulcy zajimawy politiski rozhlad a pokaza na přičiny wójny, z kotrejež bě so tutón wulki přewrót stał. Ze zahorjacymi słowami namołwješe zhromadźiznu serbskich ratarjow katolskich wosadow, zo bychmy nětko we tutym powšitkownym hibanju narodow też my łužiscy Serbjo jako cyłk wustupili a samostatnosć we swojich nutŕkownych należnosćach sebi zwěsćili. We swojich rozpominanjach pokaza knjez rěčnik wosebje też na to, z kajkej zasakłosću bě wšoněmcowstwo swoju wótčinu do wójny zawjedło, lud zaslepjało a nětko tule revoluciju zawinyło: jebarstwo a njenasytna nahrabnosć přinjese němski stat do rozbuchnjenja. Nětko hrozy wšitkim wobsedźacym worštam najwjetši strach, zo so tale čerwjena žołma, z ruskeje přikhadźaca, nawali na naš cyły kraj a jón póžrje. Kaž je so to w němskich nowinach hižo pisało, su njewotwisni socialdemokraći swój program wuswojenja sebi postajili a zjawnje připowědźili. Nam dyrbi tohodla wšitko na tym zależeć, zo sebi škitamy swoje narodnostne kubła: swjatu wěru, maćerńu rěč a narodne hospodarstwo. Wo tym so resolucija zestaja, w kotrejž so žadanjo wupraji, zo by tute naše prawo też na měrowej konferency so připóznało a wobkrućiło.

Zhromadźizna připózna z wulkim zahorjenjom a w přezjednosći słowa rěčnika, wubra ze swojeje srjedźizny sebi muži, kiž změja nadawk, Serbow jednotliwych wosadow, wsow a wjeskow hromadu do jenoho jeničkoho serbskoho towarstwa, mjenowacoho so „serbski zwjazk", zjednoćeć.

Z Marijneje Hwězdy. Wosebity wuznam mjez Serbami, mjenujcy železny křiž I. rjadownje, dósta Albert Delenčka, syn knjeza sekretara Delenčki. Wuznamjenjo je ćim česćowniše, dokelž je mějićel jednory wojak, służeše pak cyłu wójnu we frónće a je pódla mjeńšoho ranjenja ju derje přetrał.

Z Kukowa. Tu běchu jenomu žiwnosćerjej póndźelu w nocy ze zawrjeneje kólnje jene mužace koleso, jedyn nakhribjetnik a kožany dybzak pokradnyli. Za paduchom ani slěda nimaja.

Z Miłoćic. Dobreje husaceje pječeńki so paduchej zechce, kiž tu na jenym dworje 6 hus pokradny a je hnydom za hunami zaréza.

Budźće žiwi!

Swět so přewróća. Ze wšelakorych kwaklow so wupřahuja ludy. Wone wočakuja zbožowniše časy. Same chcedźa sebi je zwěsćić. A što my, Serbja?

Dyrbimy Serbja być. Serbja, kotřiž wědźa, zo su Serbja; Serbja, kotřiž sebi haja a dźerža swoje Serbstwo a wo nje wojuja. Kaž druhe ludy sebi waža jako drohe kubło narodnosć a za nju dźěłaja a so wopruja, tak też my dyrbimy so hibać, dyrbimy dźěłać ze serbskoho ducha a přeswědčenja, dyrbimy dźěłać płódne serbske narodne dźěło.

Wšón swět so přewala, też narodnje. Štož bě dźělene, pyta zasy, zo so k tomu namaka, k čomuž słuša po krewi a wutrobje a Božim zarjadowanju. Khorwatojo, Słowincy, Serbja su jeneje krewje a rěče a přez lětstotki wot so dźěleni su so zasy namakali. Češa, Morawjenjo a Słowakojo su jeneje krewje a rěče a přez lětstotki wot so dźěleni su so zasy namakali. Němc w Awstriskej zwjazuje so k wulkej Němskej, Polak k Pólskej. A my Serbja, přez lětstotki powostanki z dawnych časow wulkich połobskich Słowjanow; my, kotřiž smy dźěleni w Sakskej a Pruskej, nochceli so we swojim narodnym žiwjenju wužšo zwjazać? Też my słušamy hromadu a chcemy žiwi być **zhromadne serbske žiwjenjo.**

Tohodla je so hižo wutworił wubjerk zahorjenych muži, kotřiž chcedźa nas zorganisować. Za nimi chcemy hić, wot nich chcemy so wodźić dać; woni dowjedu nas k womłodźenju našeje narodnosće. Zasy **swoji** budźemy.

Čohodla je Němska wójnu přehrała?

Z tymle prašenjom zabjera so sławny organ bayerskoho centra „Augsburger Postzeitung" w někotrych dołhich nastawkach z pjera kejžorstwowoho sejmowca dr. E. Jägera.

„Jako prěnja wina mjenuje so tam požadliwosć wěstych Němcow, kotřiž chcychu swět wobknježić. Jim bě Němcowstwo pře wšě druhe narody; cyły swět měješe Němcam służić. Woni drje njejsu pola nas knježerstwa byli, ale jich móc bě tak wulka, zo woni knježerstwo wobknježichu a přez nje za swoje zaměry dźěłachu; woni zbudźowachu mjez ludom tajki duch, zo so zdaše, z mocu móža Němscy wšo dócpěć. — Tychle wšoněmskich šćuwanjow dla druhe narody a ludy Němcej hižo ničo wjacy njewěrjachu, też nic, zo němski sejm z resoluciju z 19. junija 1917 wěrnje a sprawnje měni. Tychle wšoněmskich prócowanjow dla boješe so skónčnje kóždy stat za swoje wobstaćo; też „Flottenverein" k tomu hišće pomhaše a we južnej Americy chcychu Wšoněmcy po wěstym rjedźe Němcow zasydlować, zo bychu wot tam za swoju swětowu namóc dźěłali.

Sobu k wójnje je přinošowała po tychle nastawkach z němskoho pjera dale roznjemdrjenosć swěta na Prusku, kotraž chcyše wšo, štož so jej we njej samej njelubješe, z policajskej mocu też na najsurowiše wašnjo podusyć, kaž je we kulturnym wojowanju też wosebje z katolikami činiła, zo by sebi němsku narodnu cyrkej, mjenujcy cyrkej na podłožku lutherskeje wěry wutworiła. Tohodla je samo biskopow a duchownych do jastwa tykała.

Najwjetše njepřećelstwo, haj zacpěćo pola wšěch nicněmskich ludow, wudoby sebi Němska přez Prusku dla jeje zakhadźenja přećiwo druhim Němskej přisłušacym narodam, předewšim přećiwo Polakam. Po słowje rěka w tejle němskej nowinje: „Pruska politika přećiwo Polakam bě ta, zo chcyše přez swoje zarjadowanja jich wotnarodźić (= jim narod-

Droha kralowska plista.

(Skónčenjo.)

Wowčeŕ pak so ani njehibny, z ćicha wopraša so jenož: „Waša Majestosć, njejsće wy strowy?"

„Što? Ja strowy?" zadźiwa so kral; přetož nětk hakle so zasy dopomni, zo dźěn je jara khory, zo ma sprostnjenu šiju a přewulke bolosće w njej. A hnydom hrabaše so za šiju, wobmasowaše ju, kiwaše a wiješe z hłowu, wobroćeše so na prawo, a na lěwo, khileše a kłonješe so bjez mjeńšeje wobćežnosće. „Woprawdźe, woprawdźe", měnješe skónčnje, ani najmjeńšeje bolosće wjacy njećuju."

„Nahłe, sylne zatorhnjenjo, do kotrohož Wašu Majestosć nuzowach, je sprostnjene žiły přećahnyło a wustrowjenjo wuskutkowało. Sam ze swojeje wole to nihdy so zwěrił njebyšće", rjekny Fleurot.

„W skutku dźiwne to wašnjo lěkowanja, kotrež maš, haha!" wusmja so kral. „Ale pomhało je." A z nowa wiješe z hłowu, sćahowaše z ramjenjomaj a hibaše so na wšě strony. Ty maš w skutku prawje, sym dospołnje strowy. Ale woprawdźe dunderske to wašnjo lěkowanja", naspomni zasy.

„Swoje samsne dźěći strowju z tymle srědkom, Sire. A wone mi rostu čiše a strowe po ćele a duši", wotmołwi Fleurot so posměwajo. „Ale prošu Wašu Majestosć wo wodaćo, zo sym so wašeje wosoby dótkał!"

„Rady, rady, hdyž jeno je pomhało", měnješe kral hnadnje. „Ale praj mi: z tajkejle mocu, běše dha to tola trjeba? Njebě z mjeńšej prócu so tohorunja radźiło?"

„Zawěsće njeby, Sire; dyrbjach kruće dźěłać, zo byšće so cyle njenadźicy sylnje wustróžał. A nětko Waša Majestosć też dopóznawaće, zo Was před swědkami ani před samej kralownu, lěkować njemóžach."

„Zawěrno, luby přećelo, maš prawje; woprawdźe — hdy by to něchtó wědźał — ja bych so tróna wotrjec dyrbjał! Ale ty — ty mi slubiš, zo budźeš mjelčeć, znajmjeńša doniž ja žiwy budu!"

„Přisaham to, Sire."

„A nětko pomhaj mi, zo bych so dospołnje zwoblekał! A potom chcemy so cyłomu dworoj strowy pokazać", rjekny kral. A hdyž bě so zwoblekał, zaklinka, zo by wšitkón kralowski přewod zastupił.

Hdyž běchu wšitcy za kralownu zastupili, zarěča kral poważnje, haj swjatočnje: „Kaž widźiće, sym strowy stanył, dokelž sym dospołnje wustrowjeny. A tomule wšědnomu mužej, swojomu swěrnomu poddanej, so za to dźakuju. Tohodla dawam jomu swoju kralowsku dowolnosć, zo smě za wšón přichod po swojim wašnju po cyłej Francózskej lěkować. Nichtó njedyrbi jomu wobarać. A naš kralowski minister Sully jomu hnydom štyri tysacy frankow złotoho wupłaći!"

Štó budźe so dźiwać, zo kralowa so nimo měry wša radowaše, dokelž běše prjedy kraloweje hłupeje šije tak w straše była. Dwórscy lěkarjo pak so hněwajcy hroznje hladachu a mjez sobu bórčachu: „Takle spěšnje? Za krótki čas tajkule zasakłu khorosć wuhojić, to njeje po dobrym. Štó wě, kak je so stało? Hdy bychmy jeno to zhonić móhli! Ta wěc měła so hišće dokładnje přepytować!" Ze wšěm hněwom pak njemóžachu ničo přeměnić. Tuž skónčnje přećelni so počinjejcy přistupichu

nosć wzać) a protestansku wěru jim nanuzować. Najhłowniši wukonjerjo tejele politiki běchu nacionalliberalni a konservativni, kotřiž hewak tak rad wo křesćanskej politicy rěča, kotřiž pak běchu cyle pozabyli, zo je sprawnosć podłožk statow a zo też tu ma Khrystusowe słowo prawo: „Štož nochceš, zo tebi sčinja, to też žanomu druhomu nječiń ...“ Wjetšinje w kejžorstwowym sejmje so njeporadźi, tule Polakam njepřećelnu politiku zahaćić. Wuwjedźena bu potom samo cyłomu swětej k směcham. Znate dźěn je, kak wěsty Polak nihdźe wobydlenja njenamaka, też kněže sebi natwarić njesmědźeše, dokelž bě Polak; hdyž sebi potom wóz wotnaja, zo by we nim bydlił, zakaza jomu wyšnosć, w nim kachle postajić, dokelž by wóz přez to wobydlenjo był, a te sebi twarić zasydlowacy zakoń zakazuje ... Hišće před něšto njedźelemi chcychu Wšoněmcy a konservativni z pomocu wysokeje wojeńskeje strony Pólsku z nowa dźělić ... Přichod rańšeje a narańšeje-połodnišeje Europy budźe słowjanski. My pak smy sebi přez to, zo zakońscy pólsku rěč zakazachmy, zo zasydlowacy a wuswojowacy zakoń wutworichmy, kotry su Polacy jako wosebitu hańbu začuwali, hidu wšěch Polakow a Słowjanow cyłeje zemje zawinyli.“

Takle němska nowina piše.

Maćerska rěč.

Kak lubuju će, słódka maćerščina!
Ju do kolebki dóstach z Božej' ruki;
Mać do rta wabješe jej prěnje zwuki
Mi, hdyž tak zaskakowach ji do klina.

Z tej rěču cyłe žiwjenjo so spina —
Kaž škowrončk, hdyž so k njebju zběha z łuki,
Z njej wyskam sej a zynču jako bruki,
Z njej zdychuju, hdyž w duši połno sćina ...

O běda na horducha, kiž ju hani,
Kiž druhim zakazuje ju a bjerje
A zakoń přirody a Boži rani!

Tón njeskutk česć a zbožo z myslow žerje —
Boj Boha so, wón šwika renegata! *
Rěč maćerska też njebjesam je swjata.

† Čišinski.

* renegat = wotrodźenc.

— Stary, husto zamyslny professor so kóždy wječor swój kruće postajeny čas překhodźuje. Junu wuhlada, so domoj wróćiwši, zo je joho wokno rozswětlene: „Hm, hm!“ rjekny, „što so to nječini, w tymle času ja tola hewak ženje doma njejsym!“

Wšelčizny.

Kelko ludźi je Němska přez wójnu zhubiła?

Po spušćliwych podłožkach je 1 milijón 590 tysac spadało; jako zhubjenych je wozjewjenych 260 tysac; z tychle zawěsće wjetši dźěl też hižo žiwych njeje; w zajeću je našich wojakow 490 tysac. Ranjenych bu 4 milijóny; wězo słušeja do teje ličby też ći, kotřiž buchu wjacy króć ranjeni a tak też wjacy króć jako ranjeni zapisani. Dźiwajo na to ma so ličba ranjenych niže 4 milijónow brać. Hišće trošku wjetše su ličby, kotrež při zhromadźiznje dźěłaćerskich radow Nawječorneje Pruskeje předsyda poda. Po joho wuwjedźenju je přez 2 milijónaj spadało, mjez nimi 60 tysac officirow. Za znajmjeńša 5 milijónow wojakow změje kraj renty płaćić. Też mjez civilnymi je wójna hrózbnje zakhadźała. Njeje přewjele prajene, hdyž so praji, zo je něhdźe 600 tysac z hłodom abo z njedosahacym zežiwjenjom wumrěło.

Kaž je sakski minister kulta Buk při jenej zhromadźiznje 20. nov. w Biskopicach so wuprajił, je w Europje přez wójnu 10 milijónow padnyło abo zemrěło.

Kelko zarunanja chce Francózska wot Němskeje?

Z Berna so 18. nov. pisaše, zo nahladne francózske nowine „Matin“ tele zarunanjo na 340 milijardow wobličuja. Z prěnja ma so dospołnje zadanjenych tamnych 5 milijardow wotedaać, kotrež je Francózska Němskej lěta 1870 płaćić dyrbjała. Dale 50 milijardow za francózskich invalidow, 50 milijardow na zarunanjo wudawkow, kotrež je Francózska wójny dla měła, k natwarjenju zapusćenych krajow 100 milijardow. Też wšě druhe mocy budźa sebi wot Němskeje podobne zarunanja žadać. K zapłaćenju wšoho tole wězo zamoženjo Němskeje dosahało njeby. Tohodla budźe zwjazk postajeć, kelko ma so Němskej k zežiwjenju wostajić. — By-li so tak stało, potom wězo zbožowny tón, kiž njepřisłuša Němskej.

Konje budźa dóstać móc ratarjo a industrielni wot jězdnych wójskow pod znatymi wuměnjemi, kaž zastupowace generale komando wozjewja.

Wojeńske drasty a wobrónjenja njesměš wot wojakow kupować; kupowarjej a předawarjej hrozy generalkomando a dź. a w. rada z khostanjom.

Žiwjenjo sebi wzał je, kaž Brunšwikske „N. N.“ w nawěštku wozjewjeja, generalleutnant Gustav Ahlhorn w Goslaru. Wón stoješe w 82. lěće žiwjenja a zemrě „hłubokozrudźeny a zadwělowany dla hańby, kotraž je so joho němskej wótčinje stała“.

Kak maš so elektriskich grotow hladać, za to swědči zasy podawk, kotryž z Risy wozjewjeja. W Gröděl puščeštaj hólčecaj papjerjany zmij, kotryž měještaj na groćanej šnórje. K njomu běštaj kamjeń přiwjazałoj a mjetaštaj tón na elektriske groty, kotrež tam milinu přez kraj wjedu. Tak zawi so zmijowy grót z elektriskim. Přez to bu też wón z milinu nasyćeny, a hólčec kiž grót dźeržeše, morjeny.

Kak so kurjak wjeći.

Do wodźěla prěnjeje ćahoweje rjadownje sydźe so elegantnje zdrasćeny muž z cigaru w hubje. Sedźeše tam hižo starša knjeni. Wony človjek, derje wukubłany chcyše kurić zastawši cigaru z woknom wuwjerhnyć. Prjedy hač pak to zamóh, da so do njoho starucha wołajo: „Njewěsće wy, zo njeje tu kurić dowolene?“ „Wodajće, muž wotmołwi, runje chcych cigaru z woknom čisnyć, ale dokelž wy z tak wótrym hłosom na mnje zakhadźeće, čuju so winowaty druhdźe sydło hladać.“ A lohko so pokłoniwši wuhdźe.

Z mjerzanjom dźěše do štwórteje rjadownje, hdźež móžeše smalić po spodobanju. A blizko při nim sydny so wotorhanc. Joho škórnje běchu dźěrawe, z kholowow wisachu trundle. Rucy měješe smolanej. Pod nosom so tobakowe drjebjeńčki čornjachu. A wšón človjek smjerdźeše za kobołkom a cyblu. „Mój človjeko, jomu wosobny knjez rjekny, zawěsće hišće w prěnej rjadowni jěł njejsće.“ „Nihdy“, wotmołwi zdychujo. „Nó, sćinju wam dźens tu radosć. Mam tu jězdny lisćik prěnjeje rjadownje a tón dyrbi so wužić, přetož pozdźišo ničo njepłaći. Chceće-li, pojědźeće dźensa kaž hrabja.“ „Haj haj!“ A wosobnik dopřewodźi khudjasa do wodźěla, we kotrymž starša knjeni sedźeše. W tej khwili ćah zajědźe. Hdyž bych tehdy wobličo a nós staruchi widźeć móhł, bych cyły swět za to dał. Tak so kurjak wjeći.

— Studentaj, jedyn dołhi a druhi mały, sedźitaj při karančku, a mały so hněwa, zo dołhi stajnje połnišu škleńcu dóstawa, dyžli wón sam. Tuž k njomu mjerzacy rjekny: „To so mi njelubi, zo maš ty stajnje wjacy piwa, dyžli ja.“ — „Haj, ta wěc je jednora“, dźeše dołhi, „to pinčnik hnydom wě, zo so při mni ducy po puću do brjucha wjacy rozmaza, dyžli při tebi.“

---

k Fleurotej a naprašowachu so zwědawje: Z kajkim wubranym srědkom tola je krala za tak krótki čas wustrowił. Tón měł so hišće wědomostnje dokładnje wobdźěłać a dalšomu přichodej před zabyćom wukhować. Lěkarjo bychu so zbožowni čuli, hdy bychu jón zhonili.

Wowčeŕ pak wotmołwi so smějo: „Srědk je cyle jednory. Ale to wěsće, moji knježa, žadyn mištr swojoho wunamakanja rady njepřeradźi. Ale prašejće dźěn so knjeza krala! Zechce-li Joho Majestosć wam prajić, ja so tomu njewobaram.“ Wowčeŕ wšak derje wědźeše, zo kral sam ani zwuka njepřeradźi.

Samsny dźeń hišće wróći so wowčeŕ we kralowskim wozu, we swojej kapsy ze złotymi napjatu móšnu khowajo do swojeje domizny.

Na kralowskim dworje pak swjećeštaj so hodowny a nowolětny swjedźeń jara swjatočnje a wjesele. K nowomu lětu wuprajachu njeličomni swoje zbožopřeća Joho Majestosći a tohorunja swoju wulku radosć nad zbožownym wustrowjenjom. Mjez prěnimi, kotřiž k nowomu lětu kralej swoje zbožopřeća přinjesechu, běše też Joho Jasnosć jendźelski pósłanc lord Lawfit. W mjenje jendźelskoho krala přeješe strowotu a mnohe lěta, zbožo w knježeŕskich skutkach a pokoj za wšě časy. Z wosebitej horliwosću pak wuznawaše swoju radosć nad kralowym zbožownym wustrowjenjom a přispomni: „Njemóžu ani wuprajić, kak zbožowny so čuju, zo sym ze swojej radu k tomu pomhać móhł.“ Sam sebi pak z ćicha pomysli: „Ow, hdy by ty wědźał, štož ja wěm!“

Kral dźakowaše so jomu připóznawajo: „Bjez wašeje rady bych drje zawěsće hišće dźensa na khorołožu ležał.“ A też wón, dokelž njewědźeše, zo je jomu khójnodołha lesna liška jenož pryzlu zworać chcył, sebi z ćicha pomysli: „Ow, hdy by ty wědźał, štož ja wěm!“

Wowčeŕ Fleurot pak je swoje slubjenjo dopjelnił a je za žiwe dny krala Henricha swěrnje mjelčał wo tym, kak je joho spěšnje wustrowił. Po joho smjerći drje je sebi też swojim dobrym znatym wupowědał, kak je něhdy jara wosobneju knjezow ze swojim jednorym naturskim srědkom wuhojił, hewak drje joho potomnicy w ćichej wjescy we Vogesach hač do dźensnišo dnja toho pomnili njebychu.

A nětko, hdy bych na wšěm posledku swoje přeco wuprajić směł, bych sebi tole přał: Zo by wowčerjowe wašnjo ļěkowanja so też dale njezapomniło, haj skerje do šěrokoho swěta so rozšěriło. Hišće dźensa su ludźo na swěće khori nic jenož na twjerdu šiju, ale zdobom też na twjerdu hłowu a hišće twjerdšu wutrobu! Tym njepomha ani krjepkow ani žałbow, a wšitka dobra rada jim najbóle nimo pada. Wowčerjowy srědk, ja so boju, pak by jim jara spomožny był, wosebje dźesać abo pjeć a dwaceći króć rozmnoženy. Přetož też wo tym so mi wowčerjowy nahlad cyle rozomny zda: „Štož je ze złej mocu z dobrych kolijow wuskočiło, dyrbi zasy z mocu do prawoho blaka.“ A cyle podarmo drje so tola njepraji: „Wjele wjele pomha.“

Z wužićom Kümmeloweje anekdoty.
Radlubin.

— („Nic do časa sudźić.“) Hólčec přińdźe roztorhany a rozbity ze šule a nan powita joho wšón zastróženy ze słowami: „Khortowe hólčisko, z kim dha sy so zasy bił? Kak móžeš so jenož tajki přihotować dać?!“ — Hólc: „Ale nano, ty dźěn ani njewěš, kajki hakle tamón je!“

— „Haj, luby Motso! ja wšak mam ći to apporty žonu: žadyn ju njeje měć chcył, a ja sym ju tola dóstał!“

Cyrkwinske powěsće.

Radwoŕ.

Wumrěli su: Marija Wünčowa z Radworja, 59 l. — Marija Šenkec z Bronja, 25 l. — Franc Šeršeń z Khrósta, 28 l. — Madlena Wünčec z Radworja, 69 l. — Madlena Libšina z Radworja (z Haslowa), 68 l. — Michał Ćemjeric z Kamjenjeje, 18 l. — Hańža Rěčkec z Khelna (ze Zdźěrje), 71 l. — Hana Herlichowa z Bronja (z Bóšic), 79 l. — Marija Khilanec z Kamjenjeje, 19 l. — Jurij Khórjeńk z Radworja, 39 l. — Matej Hanto ze Stróžišća, 81 l.

Ralbicy.

Wumrěli su: 10. okt. Madlena, mandź. Mikławša Hawka, kublerja w Konjecach, 60 l. 5 m. 3 dn. — 18. okt. Jan Benno Franc, m. s. Michała Čornaka, kublerja w Nowoslicach, 4 m. 6 dn. — 15. okt. zemrě ćežkoranjeny w bayerskim pólnym lazareće 46 a khowany w Stenay: Jan Bräuer z Koslowa, žiwnosćeŕ tam, rodź. w Ralbicach, 30 l. 10 m. 20 dn.

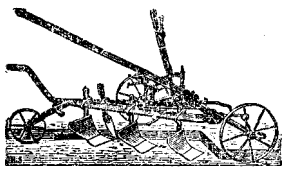
Za cyrkej kralowny s. różowca w Radworju dale darichu (za elektrisku swěcu): Hana Ješkec z Kamjenjanskoho Haja 5 hr., August Filip z Bronja 20 hr., swójba Wěrabec z Bronja 5 hr., njemjenowani z wosady 70 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

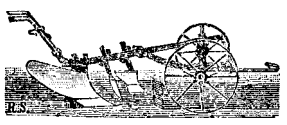
Předsydstwo a wubjerk wotměštaj pjatk 15. nov. zhromadźiznu w Serbskim domje we Budyšinje. Při tym wuradźeše so wo ważnych pjenježnych należnosćach towarstwa a joho čišćerńje; dale postaji so płaćizna za Krajan přichodnoho lěta 1919 a so doréča, předsydstwo towarstwa serb. burow namołwić, zo by na srjedu, 20. t. m. wječor znajmjeńša najnahladnišich a nazhonićišich serbskich ratarjow dla nowych politiskich, też do socialneje wěcy přimacych wobstojenjow na zhromadźiznu zwołało. (Zo a kak so wona wotmě, hlej „Z Khrósćic“.)

Sobustawy na lěto 1918:

kk.: 1141. 1144. 1152. z **Budyšina**: Jan Khilan, Mikł. Mechela, Michał Glawš; 1142. Pawoł Kokert w **Drježdźanach** (1/2); 1143. Mikławš Khilan ze **Zdźerje**; 1145. 1146. 1147. z **Kukowa**: Khata Horjeńkowa, Marija Šwjedźina, Marija Kobalcowa; 1148. Herta Šipšikowa z **Hórkow**; 1149. Dwě holcy z **Lubija**; 1150. Hańža Čornakowa z **Łazka**; 1151. Michał Brězan z **Ralbic**; 1153. Jakub Jórš z **Kočiny**; 1154. Hana Narćikowa z **Pěskec**; 1155.—1175. ze **Serbskich Pazlic**: Pawoł Šewc, Pětr Cyž, Michał Libuš, Jurij Brojeŕ, Marija Lebzyna, Mikł. Wićaz I, Jurij Kral, Jurij Wjenka, Mikł. Šewc, Marija Šenkerowa, Jakub Lukaš, Jakub Wrobl, Michał Glawš, Jurij Lebza, Madlena Hórnikowa, Madlena Hanušowa, Hańža Wjacławkowa, Hana Šwjedźina, Pětr Krawčik, Pětr Haška, Jakub Lebza; 1176. Jakub Hermann z **Noweje Wjeski**; 1177. 1178. z **Worklec**: Pětr Wjenka, Marija Krečmarjec; 1179. Marta Bejmina z **Noweje Jaseńcy**.

H. E. Hantsche
twornja na mašiny
w Protecach
pola Halštrowa
Dalokoréčak „Elstra 40“
porjedźa,
twari a
předawa
mašiny a nastroje
za ratarstwo.

Lubijska banka

w Lubiju **w Neugersdorfje** **w Žitawje**
w Budyšinje **w Zhorjelcu** **w Seifhennersdorfje**
w Habrachćicach **w Kumwałdźe.**

Bankowe skazanki wšeje družiny so wuwjeduja,
wosebje so pjenjezy na dań bjeru.
Šekowe konta k spěchowanju bjezpjenježnoho płaćenja so wotewrjeja.
Hódnostne papjery so kupuja a předawaju.
Hódnostne papjery so khowaja a zarjaduja.

Worclowa komora.

Filiala Lubijskeje banki

w Budyšinje w Serbskim domje.

Sadowe štomy

wšěch družinow, tohorunja
worješiny **płotowe rostliny**
jahodźiny **pyšne keŕki**
kaž też wšě druhe rostliny
poruča nanajlěpše
štomownja Emila Sperlinga
„Bad-Heil“ pola Worklec.

Jandźel pěston

modlitna knižka za dźěći
jednorje zwjazana 1 hr. — pj.
do kože zwjazana 1 hr. 20 pj.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Nierth & Förster

Dalokoročćak 589 w Budyšinje Před šulerskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Dwělětny kozoł
stoji na předań
w **Nowej Jasenicy** čo. 31.

Njezabudźće na Sulšečanow!

Štó chcył 14lětnoho hólca na **służbu** wzać? a **5lětnoho hólčka k wočehnjenju?**
Kath. Caritasverband
Chemnitz, Roßmarkt 9.

Knjezej nad žiwjenjom a smjerću je so spodobało, našu lubu mać a wowku

Hanu zwud. Helasowu

rodź. Kasperec

w 78. lěće jeje žiwjenja k sebi do wěčnosće wotwołać. Póndźelu 11. nov. bu jeje ćěło k poslednjomu wotpočinkej pokhowane. Wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju na póstywječoru wopytowali a so za nju modlili, kaž tež za rjanu kwětkowu pychu a bohaty přewod k rowu

najwutrobniše „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu zemrěteje doporučamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Kamjenjej**, 11. novembra 1918.

Zrudni zawostajeni.

Tele dny dóstachmy hłubokozrudźacu powěsć, zo bu naš wjelelubowany syn a bratr

Pawoł Lebza

z Pěskec

wojak w pěšim połku čo. 102

12. sept. wot Jendźelčanow pola Merville pokhowany. Hižo wot 28. junija běše zhubjeny a nadźijachmy so, zo so zasy namaka. Tak bě naša nadźija podarmna. Też wón dyrbješe swoje młode žiwjenjo woprować, dócpěwši 21 lět. Hdyž joho njenamakamy mjez domojwróćacymi, tak nadźijamy so, zo joho jónu nadeńdźemy při zasywidźenju w njebjesach.

Njech wotpočuje w měrje.

Joho dušu pak poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Pěskecach**, 15. novembra 1918.

Hłubokozrudźena

Lebzec swójba.

Po Božej njedoslědźomnej radźe zemrě dźensa popołdnju w 1/2 3 hodźinach po dołhej z wulkej sćerpnosću znjesenej khorosći, ze swjatymi sakramentami mrějacych na puć do wěčnosće wobstarany w 77. lěće swojoho žiwjenja naš horcolubowany nan, přichodny nan, dźěd, bratr, swak a wuj

Mikławš Delan

kubleŕski wumjeńkaŕ w Baćonju.

Joho ćěło budże njedźelu 24. t. m. dopołdnja w 1/2 9 hodź. w Baćonju k poslednjomu zemskomu wotpočinkej pokhowane.

Tole wozjewjeja, zdobom wo pobožne spominanjo wěriwych w paćerjach prošo

W **Baćonju** a **Hornim Wunjowje**, 21. novembra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.

Dalokoreč̌ak č̌o. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěstki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 48. | Budyšin, 30. novembra 1918. | Lětnik 56.

Ke kralej, kiž ma přińć.

(Za advent.)

Žadosć za měrom, za wumóženjom z wulkeje nuzu bě, kotraž štyri lěta dołho po cyłej Europje kóždu wutrobu jimaše. „Njebudźe dha skoro měr? — Nětko tola dyrbi bórzy měr přińć, hdyž žno wójna takle dołho traje!“ tak a hinak bě słyšeć zdychowanjo a žałosćenjo. Za tej hodźinku, hdyž swět zasy wodychnje, hdyž měr mjez ludami zasy zaswita, ach kak wšitcy, njech w hrodźe, njech w khuduškej swójbje, žedźachu.

Podobnje, lubi čitarjo, zdychowaše jónu človjestwo, znajmjeńša ći lěpši z njoho, za wumóženjom z ćmy ducha a wutroby. Tak žadosćiwje žedźachu čiste, sprawne duše za wumóženjom ze wšoho duchownoho błuda a hubjenstwa hrěcha. Israel wočakowaše swojoho Messiasa, ale tež mjež pohanami bě jich wjele; woni zdychowachu za wumóženjom z přibóžstwa a za spóznaćom prawoho Boha.

W hrodźe najwyššoho měšnika w Memfis bě ćichi měr. Bě po napinacym dnju: nowoho „boha Apisa“ běchu do swjateje służby a do templa zapokazali.

Što bě tónle „bóh Apis“?

To bě najswjećiše ze wšěch zwěrjatow, kotrež Aegyptowčenjo jako swjate česćachu, mjez wšěmi bóžskimi zwěrjatami najwjetši lubušk najwyššoho aegyptowskoho „boha“ Ra-a.

Apis bě bok z wosebitymi samotnosćemi. W najrjeńšim, njewuprajnje rjanym templu w Memfis bydleše; měšnicy jomu posłužowachu, a hdyž by wudychał, joho z drohotnymi, wonjacymi, před tłaćom škitacymi žałbami namazachu a w templowym rowniščU z wulkimi swjatočnosćemi pokhowachu. Tajkoho apisa běchu nětko zasy do swjatnicy zapokazali; sydom dnjow pospochi běchu swjatočnosće trałe. W domje wyššoho měšnika jenož Setis, joho dźowka, hišće njespaše. Rjana wysoka postawa, runje kaž jědła, stoješe při wočinjenym woknje a zhladowaše do zahrody. Cunje šumješe wětřik po kerčkach, zahroda bě we měsačkowym swětle kaž do slěbra zlata. Za zahrodu pozběhowaše so mócny a wysoki tempel boha Ra-ja a joho nowoho apisa. Přecy zasy zhladowaše wona k templej, jeje wóčko so tupje błyšćeše, jeje hubje ćežko šukotaštej a rucy łamajo žałosćeše wona z bólnym hłosom: „Ně, njemóžu; njemóžu. Haj, k tomu njewidźomnomu bohu Ra-ej chcu so modlić; joho chcu česćić, ale před apisom, skoćećom, so kłonić! Ně, to njemóžu! Ach moja luba maći, čohodla nimam hišće tebje? Ty sama sy mi powědała, kak je twój nan, we swojim času najwyšši měšnik, prajił, zo w dawnych časach su ludźo při Nilu jenož do jenoho boha wěrili a tehdy běchu lěpši a zbožowniši. Nětkle mamy wjele bohow a wšelake swjate zwěrjata — a ludźo su tola přecy hórši a njezbožowniši . . . A sym ja zbožowna? Jutře budu kralowskoho pryncowa mandźelska a budu přez to zbožowniša? Wotmołwi mi wón na prašenja, kotrež we wutrobje mje žeru? Rozjasni mi hudančka, kotrež samo w nocy mi pokoja njewostaja. Što sym? Hdźe du? Što je Ra? Hdźe wón je? Lubuje wón mje? móže docyła lubować? — abo je tež wón nam nałžany? Ach, zwotkel namakam měra za swoju wutrobu? Hdźe je měr?

Tak žałosćeše Setis při woknje stojo. Nadobo poskoči preč. „Haj pójdu! Pójdu joho samoho so woprašeć.“ A płašć sebi na ramjo ćisnywši, wuńdźe z khwatkom; bórzy bě w templu.

Wulkotne, kaž hobry, stojachu te mócne stopy z namolowanymi postawami; wšudźom bě ćma; hrózbna ćišina. A zasy zastupi wona do druheje rumnosće; stražnicy spachu. Setis wotćahny zawěšk. Swěcy so swěćachu, złote błyšćachu so murje a stopy; drohotne tepichi a pletwa wisachu po murjach; na zemi bě wupřestrěny šěroki purpur a na nim leżeše z lohka zwjazany — apis, tón bok, kotrohož jako boha česćachu.

Setisu přewza hrózba. „Kajki duch tola tudy knježi?“ při sebi šeptaše, „je mi tu tak styskno. Wonka mi tola takle njeje. To njemóže žadyn dobry bóh być, kiž tu ma swój dom; tu je mi tak ćežko, tu so boju; nimam tu měra!“

Wona přistupi bliže k bokej. Na purpurje leżo žuješe žwak; bjez rozoma na nju wudźeraše.

„Sy-li Bóh, dha mi to nětkle pokaž“, zawoła dźowka wyššoho měšnika.

Skoćo žuješe dale swój žwak.

„Daj mi jenož najmjeńšoho pokojenja a měra, a chcu do tebje wěrić“, bórzy k tomu přida.

Tola bok wosta změrom a žuješe dale.

„A před tebje dyrbju jutře ze swojim nawoženju stupić, a kaž naju přiwozmješ, to ma rozsudźić naju žiwjenjo?“, stysknje zawoła Setis. „Ně, na tebje so njespušćam.“ Setis so wotwobroći, chcyše woteńć. Ra-a samoho chce prosyć.

Wona postupi dale do templa. Rumnosće so přecy bóle zwužčowachu, stopow bě přecy wjacy, tola też drohotniše běchu. Skónčnje stoji před Najswjećišim. Za zawěškom, tak rěka, bydli Ra; zawěšk pak smě jenož najwyšši měšnik zběhnyć. A tak pozběhnje wona swojej rucy a so modli, ćim ćežo a stysknišo je ji we wutrobje. Jako by njewidźomna móc ju wobkuzowała a jej duch a mocy lemiła, tak jej je.

Tu njeje po prawym“, skónčnje so wottorhnje; „to njeje dom dobroho a měra — woteńdu!“

Wona woteńdźe. A zastupiwši pak do swojeje jstwički zwjezy so před łožom płačo na koleni. „O Božo, hdźe sy, zo by ke mni rěčał a ja bych mohła rěčeć k tebi? O Božo, za kotrymž žadam z cyłeje wutroby, kotromuž chcu służić z cyłej dušu, što sy a hdźe sy?“

Hišće ženje Bóh modlitwu dobreje, čisteje duše njewusłyšał njeje. A tak też wusłyša Setisynu žałosć a paćeŕ. A nadobo postanywši, kaž z njebjes rozswětlena, stykny Setis rucy a so modleše: „Tuž modlu so k tebi, ty jenički, njewidźomny Božo, ke kotromuž su so też naši wótcojo modlili; a hdźežkuli też sy, žohnuj mje a słyš, zo ja će pytam!“

A hišće njebě doreč̌ała, dha rozjasni so jej wobliče; z błyšćatymaj wočomaj, wša zbožna, přewzata wot hnady a njebjeskoho swětła, zhladuje horje a pomału a česćomnje zwjeze so na kolena. — Kak dołho tak kleči, jej samej to njeje wědomo.

A tu pozběhnje swojej rucy a žadosćiwje jej wupřestruje, jako chcyła něšto rjane, wozbožace zdźerżeć, štož jej ćěka. A nadobo bolosćiwje zapłaka. A při tym sebi klečo wusny, hłowu złożenu na lěhwo.

A hdyž wona takle spi, tu rozjasnja a zabłyšća so z khwilemi jeje wobliče, a wona šepta postrowy jenej nadobnej knjeni a jeje luboznomu dźěćatku a prosy: „Wzmi mje k sebi; njewopušć mje zasy! Twoja sym, twój syn je mje poswjećił ze znamjenjom křiža . . .“

Ranjo zaswita. Do njewjesćinskeje drasty ju zdrasćichu. Tola mysle ma na něšto druhe. To wě, zo k zwěrowanju njedóńdźe. Jeje nan a kral zastupištaj; wulki procesijón ćehnje hižo po nju; nawoženju a njewjestu wjedu k nowomu apisej. Přiwozmje-li jeju tón přećelnje, potom budźetaj swojej; budźe-li apis njemdry abo pokhmurny, dha budźe to złe.

Setis, wot Boha wobhnadźena, kotruž je Duch Swjaty ze swojim bóžskim swětłom rozswětlił a swjatosćił a jej spožčił nadźiju na wumóžnika, wona bliži so rumnosći, hdźež přebywa apis, tón „bóh“.

Tola słyš! Bok zaru. Jako by njewidźomna móc, jako hrózbny strach joho dźeržał, tak wuje dale; ruje, jako by zdźiwił. Na smjerć zastróżany torhny wyšši měšnik zawěšk před apisom. Měrnje zastupi Setis. Ale bok, kaž bjez hłosa wuje dale; zatorhnje so, pozběhny so na zadnej nozy; joho woči so žehlitaj; jechć kapa jomu z mule; z wotmachom zaskoči na Setis; wšitcy ćěkaju, też kralowski nawoženja, jenož wona nic. Měrnje, hódnostnje pozběhny prawicu, sčini křiž — a w samym wokomiku wali so apis k zemi; jenož ćežcy hišće stonaše.

„Haj, knježny a jeje syna so bój“, rěči wona. „Ty njejsy Bóh, ale duch łžow a jebanjow. Hdyž knježny syn přińdźe, budźe po twojim knježeństwu.“

W samym wokomiku hrabny ju faraón; lud poča křičeć: Setis je hrěšnica; bóh apis je jeje dla njemdrił; wumrěć dyrbi.

A kral praji „haj. Ty pak, poklata wot Ra-a a joho apisa, maš smjerć wěstu. Ty wěš, kak wumrješ.“

Setis pak stoji wša zbóžna mjez zakliwacym ludom. „Tebi, wěrny Božo, dźakuju so, zo njetrjebam dlěje tu žiwa być. Rad wumru. Wěm, zo budu wěrnoho a jeničkoho Boha widźeć."

A kral kiwny, a wuwjedźechu Setis. Wyšši měšnik zawodźe sebi hłowu; hórko płakaše. Joho rjane dźěćo žiwe do mumije zawija, žiwu pohrjebaju.

Dele do rownišća ju dowjedu. Tam ju wuwjazaja z płachćemi, kruće ju wobwija, kruće, kaž bě tam wašnjo ćěła wobwijeć. Setis pak zbóžna so modli; přecy zasy strowi knježnu a jeje syna; woła so k žiwomu Bohu. Nětko zakryja jej wobličo; wobwija je kruće. Hišće khwilku wije so žiwa mumija, so dušo — potom so hižo njehiba. — Setis je dowojowała, je wumóžena. Wona wumrě jako martrarka, prjedy drje hač Khrystus bě na swět přišoł a tola joho dla. —

A Setis njeje jenička tajka martrarka z předkhrystusowoho časa; duša kiž wo snje žedźeše za wěčnym swětłom, za žiwym Bohom.

„Ke Kralej, kiž ma přińć, jako swojomu Knjezej pójće, chcemy so modlić." Tak swj. cyrkej we swojich rańšich paćerjach kóžde rano adventa so modli. Za nas je hižo přišoł tón kral, tón knjez, za kotrymž žedźeše stary čas. Tuž, pójće, chcemy so k njomu modlić, jomu służić.

Swětowy rozhlad.

Němska.

Přećiwo wuměnjenjam přiměra su němske sobustawy komisije za přiměr, kotraž w Spaa w Belgiskej syda, hižo wjacy króć jako překrutym protestowali. 22. nov. pokazachu woni na to, zo dyrbi na lěwej stronje Rhyna, wosebje w luxemburgskich a lothringskich tworjach a nad Saaru, ryćo železa a industrija nimale přestać, hdyž so tam njemóže wjacy wuhla přiwožować. Tysacy a tysacy ludźi budźa, dokelž němske wójsko při khwatnym nawróćenju, ke kotromuž je nuzowane, wšě wozy trjeba, bjez dźěła.

23. nov. je statny sekretar Solf we mjenje němskoho knježeństwa z nowa notu njepřećelskim knježeństwam pósłał, w kotrejž swjatočnje přećiwo surowym wobćežowanjam protestuje, kotrymž su němske wójska w Lothringskej, Pólskej a we wěstych dźělach Awstrisko-Wuherskeje wustajene. Dotal njejsu wšě protesty ničo pomhałe. Wosebje Francózojo w komisiji su połni njepřećelstwa a njechadźa ani najmjeńšoho wołóženja Němskim popřeć.

Njesmilni wšak njepřećelowje napřećo nam su, to njehodźi so prěć. Ale też to dyrbi so wuznać, zo je naše wjednistwo na nětčišim a na hrožacym hišće wjetšim hubjenstwje samo wjele sobu wina. Bjez měry je wone hač do poslednjoho časa cyroby, drasty a wšě možne twory za frontami a w etapach kopiło. Hdyž bě wšomu swětej hižo znate, zo Bołharjo wotpad přihotuja, wožachu naši tam a do Serbiskeje přecy hišće wěcy za njeličomne milijóny. W magazinach za cofacymi wójskami ležachu twory za miliardy. Wot nazdala drje so te należnosće ćežko posudźuja, ale to dyrbi so tola kóždy prašeć, njebě dha móžno było, znajmjeńša něšto našich nakopjenych wěcow z časom wróćo wozyć abo něšto mjenje přiwožować? Potom dyrbjachu wójska wróćo, a što nětko z wěcami? Za miliardy cyrobow, picow, drastow a druhich wěcow je zničenych, rozmjetanych, kradnjenych, za tunje pjenježki rozpředawanych atd. Kak běchmy my doma so wjeselili, hdy běchmy něšto z tamnych wěcow k nasyćenju měli.

A čohodla dyrbjachu so při nawróćenju wěcy, kotrež so njemóžachu sobu brać, zničić? Nas hłódnych ludźi wutroba boli, hdyž jenož wo tym słyšimy. Kopicy najrjeńšich warjenjow, konservow, kakaa, kofeja, cigarow, drastow, škórnjow atd. atd. buchu z petrolejom polate a zapalene. Njeje dha to z hrěchom, z Božim darom tak zakhadźeć? Haj, hdy by to rozomneje přičiny mělo! Ale pod našimi wobstojnosćemi mějachmy z ćežka tajkeje přičiny. Njepřećela njemóžachmy z tym zadźeržeć abo wuhłódnić. Běše-li wón naše wěcy dóstał, by nam to runje tak mało škodźiło kaž je nam pomhało, zo je zničichmy. Njetrjebali so potom z najmjeńša Božoho khostanja bojeć, zo smy joho dary kóncowali. Snadź bychu nam njepřećelowje też skerje něšto nuzneje cyroby dali, hdyž běchu naše hromadźeńki njezranjene do rukow dóstali. Zo na ničenju Božoho daru žane žohnowanjo njewotpočuje, je nas runje ta wójna tola po prawym jasnje dosć wučiła.

Što z dotalnym kejžorstwom: rozpadnje? Kaž „Vorwärts", najhłowniša socialdemokratiska nowina Němskeje, 23. t. m. pisa, chcedźa wšelake dźěle Němskeje, kaž wosebje Rheinland, też Hesenska, samo Bayerska a druhe, njewotwisne wot Barlina swoje należnosće rjadować, njepřeměnja-li so wobstojnosće we Barlinje. Wina je strach bolšewisma, kotryž wot tam hrozy.

Runje tole pokaza, kak ważne je, zo też my Serbja narodnje so zorganisujemy, zo bychmy so škitali přećiwo stracham bolšewisma, přez kotryž je wobhrožene naše hospodarske a nabožne žiwjenjo. My chcemy sebi zdźeržeć swoje kubła a pola, swoju wěru a rěč.

Amerika chce pomhać.

25. novembra je w Barlinje přez Šwicu nota ameriskoho statnoho sekretara Lansinga dóšła, zo chce njepřećelska najwyšša wójnska rada we Versailles Němskej z přiwožowanjom cyroby pomhać dać. Tak je president Wilson we woběmaj komoromaj wozjewił a dodał, zo dyrbja so hnydom přihoty k tomu stać. Jako wuměnjenjo je president jenož to mjenował, zo so w Němskej porjad zdźerži a cyroby so sprawnje rozdźěleja.

Předměr

je němske knjezeństwo hižo na druhi dźeń po přiwzaću přiměra njepřećelam namjetowało a wo njón prosyło. Wón je nam cyle nuznje třebny. Za čas přiměra, wosebje přiměra z tak twjerdymi wuměnjenjemi, kajkež su nam napołożene, njemóže so žane hospodarske žiwjenjo wuwić, hłód dyrbi potajkim dale bóle přibjerać. Njepřećelowje njejsu dotal hišće na němsku prózstwu wotmołwili. Ćim krućišo dyrbi so wona přecy zasy wospjetować. Zawěsćo budźa też sprawni neutralni ju podpjerać. Dyrbjeli-li z rjadowanjom našich znutřkownych należnosćow hač do měra čakać, mohł wšón lud prjedy zawutlić. Też při najpilnišim a najpłódnišim dźěle by tola měsacy trało, prjedy hač by połny měr so wujednać móhł. Předměr pak wujednać njeby tak ćežko było, dokelž je podłoha k njomu we Wilsonowych 14 dypkach wot wšěch stron přiwzata. Wo wšelakich jenotliwkach móže so potom pozdźišo w měrje dojednać.

Knježeństwowa konferenca,

na kotrejž běchu hač do pjećich wšitke němske staty zastupjene, wotmě so započatk minjenoho tydźenja w Barlinje. Ludosłanc Ebert ju nawjedowaše. Statnaj sekretaraj Solf a Erzberger měještaj rozprawy wo wonkownych należnosćach a wo přiměrje. Rozmołwy běchu wobšěrne. Wjetšina bějbjez dwěla na stronje starych socialdemokratow. Jako wunošk wuradźeni a rozmołwow buchu skónčnje tele štyri dypki postajene:

1. Zo so jenosć Němskeje zdźerži, je nuzna kaznja. Wšě němske ludy stoja přezjene k němskej republicy. Wone so zwjazuja, zo budźa kruće za jenosć kraja skutkować a přećiwo prócowanjam za dźělenjom wojować.

2. Powołanju wustawneje narodneje zhromadźizny so powšitkownje přihłosuje, runje tak měnjenju knježeństwa, zo bychu so přihoty k zhromadźiznje po możnosći bórzy přewjedle.

3. Hač k powołanju nacionalneje zhromadźizny su dźěłaćerske a wojerske rady zastupjerjo ludoweje wole.

4. Knježeństwo so prosy, zo by za spěšny předměr skutkowało.

Bjez přezjednosće a porjada w kraju njedóstanjemy žanoho měra. President Wilson a wšitcy zastupnicy njepřećelow su hižo wjacy króć — štož so po prawym samo rozemi — jasnje a raznje wuprajili, zo budźa woni z Němskej jenož wo měr jednać, hdyž změje wona spušćliwe knježeństwo, w kotrymž su wšě strony luda zastupjene. Z bolšewistskej Němskej njebudźe jednane. Też naši socialdemokraći to derje wědźa a rozomni z nich prócuja so tohodla należnje wo porjad a wo powołanjo narodneje zhromadźizny. Mjenje spušćliwi su wo tym njewotwisny, kotřiž bychu rady jenostronske knjejstwo socialdemokratow zdźerželi. Přećiwo wšomu porjadej a cyle bolšewistiscy su „Spartakojo", ludźo wokoło Liebknechta. Mjez nimi njepobrachuje na ludźoch, hotowych złóstnikach a kłódarnikach, kotřiž móža jenož při njeporjedźe a trajacych njeměrach žněć.

Wulku wjetšinu mjez socialdemokratami maja stari. To je so poslednju njedźelu we Drježdźanach při wólbje do dźěłaćerskeje rady dosć jasnje pokazało. Tam běštaj k wólbje dwě lisćinje postajenej, prěnja za měrnu socialdemokratisku stronu, druha za radikalnych njewotwisnych. Prěnja lista dósta 117566 hłosow, druha 8440 hłosow. Stara socialdemokratiska strona a dźěłaćerske zjednoćeństwa změja potajkim w přichodnej dźěłaćerskej radźe za Wulko-Drježdźany 47, njewotwisni 3 zastupnikow.

W někotrych městach změja njewotwisni wězo wjacy, pola nas n. př. w Lipsku a Kamjenicy. Woprawdźiteje wjetšiny pak zawěsće nihdźe nimaja. Za to woni ćim khroblišo wustupuja a wědźa tak husto dosć móc na so torhnyć. Njestrašni woni zawěrno njejsu.

Wótry protest

je kardinal Hartmann w mjenje wšěch pruskich biskopow pola nowoho pruskoho knježeństwa zapołožił, dokelž chce wone k 1. aprylej 1919 cyrkej wot stata dźělić. Wón mjenuje to fagrantne złamanjo prawa. Nowe knježeństwo jako nakhwilne nima prawa wobstojace zakonje zběhać. Wotmyslene dźělenjo njeby jenož wjacore płaćiwe zakonje, by też wustawu samu raniło. Přez dźělenjo bychu so sprawne prawa katolskeje cyrkwje raniłe. Byštej-li so stat a cyrkej nic na zakońskim puću, ale přez hołe zarjadowanjo dźěliłoj, dha by to samowólne wumocowanjo było.

Samo liberalna nowina „Berliner Tageblatt" připóznawa, zo so tute ważne prašenjo diktatoriscy rozsudźić njehodźi, te same stojnišćo zastupuje evangelska theologiska fakulta w Marburgu, kotraž měni, zo dyrbja k noworjadowanju tutych należnosćow z najmjeńša štyri lěta časa być. — Tak dołho wšak nětčiše knježeństwo njebudźe čakać chcyć.

Štó je wójnu zawinył?

K tutomu ważnomu prašenju wozjewja nětčiši bayerski ministerpresident Kurt Eisner

z bayerskoho archiva zapósłanske rozprawy z lěta 1914, po kotrychž móhło so zdać, zo stej Němska a Awstriska na wójnje wina. Z Mnichowa bu hižo namjetowane, zo by wosebite statne sudnistwo tych muži sudźiło, kotřiž su ju zawinyli. A by-li so někomu na našej stronje wina woprawdźe dopokazała, njeby za njoho žane sudźenjo krute dosć było.

Mjez tym bu nětko też znate, zo je Eisner swoje akty na namołwjenjo francózskoho ministerpresidenta Clemenceau-a wozjewił, ke kotromuž ma wón hižo dlěje poćahi a kotryž je jomu wědźeć dał, zo móhło to k měrej přinošować. Jeli Eisner to wěri, je to hubjeny dopokaz za joho politiski rozsud. Clemenceau ženje z Němskej derje měnił njeje. Statny sekretar zwonkownych należnosćow Solf je so wótrje přećiwo Eisnerowym wozjewjenjam wuprajił, na čož je Eisner we Barlinje telegrafiscy wozjewił, zo bayerske ministerium wšón wobkhód z tukhwilnym zastupjerjom zwonkownych należnosćow we Barlinje zapowědźa. Rjany dopokaz za přezjenosć w nowej Němskej! Počina so tak hižo na wšěch rózkach brójić a nic jenož jenotliwe staty, ale też města a druhe zwjazki pytaja sebi swoje puće. Wšě napominanja knježeństwa k přezjenosći a porjadej mało pomhaja.

Štož winu na wudyrjenju wójny nastupa, budźa drje bórzy dalše akty wozjewjane. We Barlinje je sekretar Solf socialdemokratiskomu podsekretarej doktorej Davidej nadawk dał, na započatk wójny so poćahowace akty přestudować, a we Wienje ryja druzy. To by za nas sobu najzrudniše było, hdy by po surowym přehraću so też hišće wukopało, zo je něchtó na našej stronje wójnu zawinył; tola budźe z ćežka wina na jenej stronje samej.

Češka.

W poslednich dnjach přebywachu zastupjerjo bolšewiskoho knježeństwa Ruskeje we Prazy. Pražska policija pak jich wupokaza a da jich přez mjezy słowaksko-češkoho kraja přewjezć.

Južni Słowjenjo.

Njedźelu 24. t. m. wotmě narodna rada wšěch južnosłowjanskich stron w Zahrjebje (Agram) posedźenjo. Při tym wobzamkny so ze wšěmi hłosami přećiwo jenomu, zo so wšitke prjedy Awstrisko-Wuheńskej přisłušace słowjanske kraje serbiskomu a čornohórskomu kralestwu přizamknu.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Seminarist Richard Kunca, syn k. tach. šosarja Franca Kuncy, dósta za zmužitosć před njepřećelom na nawječornych bitwišćach wojujo, Friedrich-Augustowu medaliju a to 18. 9. 18. Mjenowany wojowaše wot započatk tohole lěta w mordańskich bitwach. Wón bu 30. junija pola Merville, blizko Lille ranjeny přez to, zo jomu płucy přetřělichu. Je pak zasy tak daloko hójeny, zo budźe w bližšim času zasy seminar móc wopytać.

— Tu přesta so we wšěch šulach z rozwučowanjom, dokelž maja so rumnosće wojakam přewostajić, hdyž so z frónty domoj wróća. Też kóždy jenotliwy wobydleŕ, kiž ma přez 1500 hr. lětnych dokhodow, dóstanje wojakow.

— Dźeń wob dźeń, čim wjetša je nadźija, zo tu naše wójska bórzy přińdu, so město bóle a bóle wupyšuje. Z jara mnohich domow widźiš khorhoje so zmahować, we wšelakich barbach, z hrodowneje wěže, w kotrymž dotal wokrjesne hejtmanstwo sydleše, jenož čerwjenu. Też z wěncami a pletwami su khěže wupyšene; přez někotre hasy też tu a tam dołhe pletwa přećehnjene. Město chce tak swój połk, kiž ma so bórzy domoj wróćić, powitać.

Z Radworja. Katolska Bjesada wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Posedźenjo wotewriwši spomni předsyda na zemrěteju sobustawow Hanta Stróžišćanskoho a Khórjeńka Radwořskoho; napominaše předewšim też, zo bychu so sobustawy při pohrjebach zemrětych Bjesadnikow bohatšo při khorhoji wobdźělili. Potom sćěhowaše přednošk, kotryž zasy jednaše wo pućowanju do slubjenoho kraja; wosebje bu nadrobnišo wopisany napohlad Syriskoho města Beiruta, wottam wulět do Libanonskich horow, prěni wustup na swjaty kraj a skónčnje žiwjenjo w měsće Jaffa (bibliskim Joppe).

Po zastawcy poda k. cyrkwiny wučeŕ Andricki měsačnu rozprawu wo wulkej kopicy cyrkwinskich a politiskich nowosćow. — Dokelž běše so elektriska sweca krótko do zhromadźizny něhdźe skepsała, bjesadowachmy při kurjatej lampcy, skoro kaž naši wótcowje, kotřiž mějachu hišće kadołb a pjecak w česći. — Dalšich zhromadźiznow nětkle w zymje znatych winow dla njebudźe.

Do Pančic

přeprošuje so kóždy Serb, kiž lubuje swoju křesćansku wěru, swoju maćeŕnu rěč a serbsku narodnosć, swój dom a dwór, swójbu a wobsydstwo a wosobinsku wěstosć, na wulku

zjawnu zhromadźiznu.

Njedźelu 1. hodownika 1918

w 4 hodźinach budźe dotalny zapósłanc Bart rěčeć wo prašenju:

„Što budźe z nami?“

Rěčeć budźe so jenož serbski.

Narodny wubjerk.

Z Brunowa. W starym dźěle Brunowskoho hrodu wudyri pjatk wječor w holčich komorach woheń, kotryž so bórzy rozšěri. Hakle sobotu rano wokoło 6 hodź. poradźi so, woheń podusyć. Skoro połojca hrjadow a kozołow je so spaliła. Wušoł je woheń, kaž rěka, z wuhenja, kiž bě hubjeny.

Z Kulowa. W Kulowcu pokradny paduch jenomu khěžkarjej drasty a cyroby za něhdźe 1000 hr. Tři dny pospochi bě so tam na rězańcy khował, skónčnje joho zwonka domu přimnychu. Paduch bě 34lětny človjek, kiž ma hišće 9 lět ćežkeje kłódy w Zhorjelcu wotćerpjeć. Hač do jenoho khlěba wobkradnjeny wšo zasy dósta.

Zapósłane.

Naša wotmołwa.

Němske časopisy, alarměrowane přez zapósłančko Piča-Bórkowskoho w čisle 274. Budyšinskich Nowinow započnu nětko wójnu wjesć přećiwo małomu serbskomu narodej tohodla, zo je wón přezjedne z němskim ludom přijał měrowy program, předłoženy wot presidenta Wilsona wšěm narodam swěta. Žadajo sprawnosć też za sebje a do skutka stajejo Wilsonowu zasadu wo samozarjadowanju narodow, też najsnadnišich stawow, chce serbski lud sebi z Božej pomocu swój přichod sam tworić, a to tajki, kajkiž by jomu zawěsćił časne a wěčne zbožo joho a wšoho serbskoho potomnistwa.

K tomu je předewšěm trěbna narodna samostatnosć. My Serbja chcemy być při našim narodnym dźěle njewotwisni wot wšitkoho złoho wliwa a zaměšenja cuzych elementow, też wšoněmskich, wot kotrychž tale zwada wukhadźa, a kotrež su tajkele njezbožo z wójnu na cyły swět přinjesłe. My, zahorjeni z lubosću za ćerpjacych a wobhroženych swojich krajanow, njerozsyłamy hidu přećiwo našim němskim sobukrajanam, a njeměšamy so do jich należnosćow samozarjadowanja, a tohodla žadamy sebi też wot nich, zo bychu nas woni napokoj wostajili ze zamylacej polemiku a šćuwanjom! Tohorunja prosymy našich wotrodźencow a pseudowótčincow we mjenje křesćanskeje prawdy a wěrnosće, zo njebychu njewěrnosće do swěta trubili wo našich narodnych prócowanjach: Serbja mjenujcy, zhromadźujcy so, hdźežkuli při wuradźowanjach, tu abo tam w serbskich wosadach, njewopruja swoje mocy abo pjenjezy za někajku přeradnu propagandu, ale za zdźerženjo duchownoho a materialnoho swójstwa, za wukubłanjo swojich dźěći, swojich lěpšich synow, za zawobstaranjo so nawróćacych z njezbožowneje wójny, kotruž serbski lud měć nochcyše, serbskich wojakow, za wšě kulturne nadawki, kotrež změje serbski narod w přichodźe wudokonjeć, za byćo a tyćo cyłoho Serbowstwa. —

Wo druhe narody so my Serbja njestaramy, ani wo nam po krewi a rěči blizke słowjanske, ani nic wo Čechow, kotřiž zawěsće też bjez Serbow hnady a rady swoje dźěło dokonjeja. Stawizny, kaž rěka, powučuja, ale mnozy nochcedźa ze stawiznow so nawučić dać, wosebje z podawiznow našoho struchłoho časa nic, a tohodla njemóža měr a pokoj dźeržeć a jón dobyć čas žiwjenja. —

Njedźiwajcy wšoho šćuwanja pak naš serbski narod pójdźe w Božim mjenje do prědka, wojujo za swoju křesćansku wěru, za najnadobniše kubła narodnosće, za dom a dwór, a žiwjenjo a wobstaćo, tole je joho kruta, swjata wola! A my z luda wubrani wjednicy swěru stojimy muž při mužu a smy hotowi za naše serbske narodne prawa, wot Boha spožčene, woprować wosobinsku swobodu, a dyrbi-li być, też žiwjenjo.

W mjenje Narodnoho Wubjerka
Jan Bryl, sekretař.

Witajće domoj.

Po wobzamknjenju přiměra so naši wojacy domoj wróća. Milijóny su, kotřiž z pola dom khwataja. To wšak pomału dźe, hdyž železnicy dowozyć njemóža a wyše toho mamy hobrske ličby parnikow a wozow wotedać. Tuž dyrbja naši wojacy dołhe puće pěši hić, často 8, 10 haj 14 hodźin dołho wšědnje! Dźeń jako dźeń čakamy, a přecy hišće podarmo.

A kak jara sebi wojacy dom žadaja! Woni so wróćeja njepřewinjeni, jeno přemocy podležawši. Z najnutrnišim dźakom jich witamy spominajcy na njesměrne napinanja, kotrež dokonjachu, na surowe strachi, w kotrychž dlěje hač štyri lěta wojowachu, na njewuprajite tradanja, kotrež mějachu wutrać.

Z dokładnymi a wutrobnymi słowami wjerchbiskop dr. Bertram we Wrótsławju našich wojakow wita:

„Z dźakownym připóznawanjom dom so wróćacych wojowarjow witamy. Nic bjez

česće přikhadźeja, ale su sebi wědomni błyšćatoho rjekowstwa, njesměrnje wulkich woporow swěry. Ćerpjenja su wutrali, kotrychž žane pjero rozpisać njezamóže. Zo dyrbjachu skónčnje přemocy cofać, to ani łopješko z jich ławrjencowoho wěnca njewułamje.

Nanojo a maćerje, witajće wašich synow z česćownosću a wutrobnej lubosću! Mandźelske postrowće swojoho muža jako wěrnoho rjeka, dźěći witajće rjekowskoho nana z ryzy dźěćowskej pokornosću. Nětko maja swójbne zwjazki, kotrež su tak bolostne dźělenjo ćerpjeće, dwójnje krute a swjate być. Pobožna a lubosćiwa swójbna mysl njech dom so wróćacych z wokřewjacej ćopłotu wobejmje. Dyrbiće pokazać, zo dołhe dźělenjo swójbne zwjazki njeje popušćiło, ale lubosć ćim nutrnišo wobkručiło.

Starosć maćerjow ma być, zo we fabrikach a mužacych dźěłach dotal přistajeni młodostni so zasy na domjace, z pokornosću hajene žiwjenjo zwuča.

Domoj so wróćacy wojowarjo, wjeselće so, zo móžeće zas do porjadnoho žiwjenja w měrnym dźěle so wróćić. Nětko so wo to jedna, zo zmužiće zasy twariće, štož je we štyrjoch ćežkich lětach tak ćežcy ćerpjeło!

Radujće so wosebje też, zo zasy zastupiće do porjadnoho nabožnoho žiwjenja! Kak sće wonka też často njedźele a měsacy dołho Bože służby, Bože słowo a swjate sakramenty parować dyrbjeli! Nětko z ćim nutrnišej lubosću swoju farsku cyrkej witajće, kotraž je jako duchowna mać k wyššomu žiwjenju was narodźiła, tak lubosćiwje was nawjedowała, was z khlěbom žiwjenja a wěčnymi wěrnosćemi maćerscy žiwiła. Zanjesće radosćiwje z wosadu Te Deum. To dyrbi najzbožownišo wokomik być, hdyž sće zasy prěni raz ze swojimi lubymi pola blida Božoho zjednoćeni. To je po tak mnohich prócach a tradanjach hodźina najnadobnišoho wokřewjenja a z dobom žórło mocy za nowe hrožace wojowanja."

Swjaty wótc wjeseli so nad dócpětej samostatnosću pólskoho ludu

a wupraji tule swoju radosć we wosebitym dopisu na Waršawskoho arcybiskopa Kakowskoho. List je pisany 15. okt. 1918 w Vatikanje; z njoho wućišćamy tu najwažniše.

Česćehódny bratře!

Postrow a japoštołske požohnowanjo!

W ćežkich časach, kotrež Europa dožiwja, njemóžachmy so přećiwić lubosće, kotraž nas pohonješe, zo bychmy Wam a nadobnomu pólskomu narodej słowa pokojenja a nadźije wuprajili.

Ze złotymi pismikami su stawizny zasłužby Pólskeje wo křesćanstwo a europsku civilisaciju zapisałe; bohužel pak dyrbjachu też zapisać, kak hubjenje je Europa jej je mytowała. Hdyž bě wona Pólskej jeje politiku samostatnosće rubiła, pospytachu druzy wjacykróć, jej też jeje wěru a narodnosć wudrěć. Tola wobdźiwać so ma, kak Pólska so přećiwo tomu wobaraše a sebi wobej (mjenujcy wěru a narodnosć) wobkhowa, a dźensa, hdyž ma nětko přez lětstotyk trajace podćišćowanjo zady so, je přecy swěrna Pólska žiwiša, dyžli hdy prjedy.

Swjaty Stoł, kiž je Pólsku lubował, hdyž bě wona na wjeršku swojeje sławy, je ju, je-li móžno, hišće bóle w jeje hubjenstwje lubował, runja maćeri, kotraž swoju dźowku ćim hłubšo lubuje, čim njezbožownišu ju widźi. Měli-li snadź na to dopomnić, zo bě jenički, kiž při rozčaskowanju Pólskeje so pozběhny, zo by, byrnjež też bjez wuspěcha, jeje narodnosć a njewotwisnosć škitał, bamž Klimant XIV., kiž z mócnej rěču wšěm katolskim mócnarstwam dopisa? A měli-li snadź też na to dopomnić, zo w dołhich lětach martrarstwa pólskoho ludu, hdyž druzy surowomu přemocowanju podćišćowanja mjelčicy přihladowachu, našej předkhodnikaj Hrjehoř XVI. a Pius IX. běštaj, kotrajž energiscy protestujo k zakitowanju podćišćenych so wuprajištaj?

Hdyž jónu stawizny katolskeje cyrkwje Pólskeje z 18. lětstotka z prěnjotnymi wopismami, kotrež w našich archivach leža, so wozjewja — a nadźijamy so, zo so to bórzy stanje — potom so też dopóznaja wšě te njewuprajomne ćerpjenja pólskoho ludu a njepřestawace, woprawdźe maćerske prócowanja Swj. Stoła, zo by pomoc přinjesł.

Tola, a za to budź Knjezej njewobmjezowany dźak prajeny, rańše zerja zasypostanjenja Pólskeje su skónčnje zeskhadźałe. Z najzahorjenišim zapalom žedźimy za tym, zo wona tak khětře hač móžno dospołnje njewotwisna zasy postanje a z nowa swoje městno mjez statami přewozmje a we swojich stawiznach jako zdźěłany a křesćanski narod postupi. Zdobom přejemy też druhim narodam też nic katolskim, kotrež běchu jónu Ruskej podćisnjene, zo by jim spožčene było, wo swojim dóńće sebi sami postajeć a rozsudźeć, so wuwiwać a tyć po swojim duchu a swojich mocach.

Dale wozjewja swj. wótc w tymle swojim dopisu na Waršawskoho arcybiskopa, zo je sebi wotmyslił, joho w přichodnym konsistoriju na kardinala powyšić a zo Boha wo pomoc a mać Božu wo zastupnu prózstwu za Pólsku prosy.

Kóždomu, kiž je měł a ma křesćanskoho ducha a wěrnu lubosć za swoju njech je kajkažkuli narodnosć, je Pólskeje a joho swojej wěrje a narodnosći tak swěrnoho naroda hłuboko žel było. Kóždy tajki so też nětko runje swj. Wótcej wjeseli, zo tónle narod móže zasy žiwy być, kaž ma po Božim zarjadowanju prawo. Ale, Serbja, jenu wučbu słyšimy z tohole dopisa swj. Wótca, Jězusowoho naměstnika a widźomnoho wučerja na Božim městnje, też za nas. Kóždy narod ma prawo a winowatosć k swojomu žiwjenju. Tón narod jeničcy je česćehódny, kiž dźerži sebi swoju wěru a narodnosć, kiž za tejle kuble wojuje a ze wšěmi woporami sebi jej wobkhowa. Swj. wótc, zastupjeŕ wěčneje sprawnosće, přeje sebi, zo też druhim narodam by spožčene było, wo swojim dóńće sebi sami postajeć a rozsudźeć, so wuwiwać a tyć po swojim duchu a swojich mocach. Njewupraja wón z tym, zo ma kóždy narod prawo na samozarjadowanjo? na hajenjo a lubowanjo swojeje narodnosće? potajkim też serbski? Tele wuznaćo našoho wučerja na swj. Pětrowym stole zasłyšachmy też my Serbja a budźmy po nim žiwi.

K bamžowomu dopisej přispomina bayerska nowina „Augsburger Zeitung" z 22. nov. mjez druhim tole: ... Poroki swj. wótca měrja so přećiwo Ruskej; tola přidamy, zo też Pruska, hamtska Pruska, zawěrno mału winu njeje na same wašnjo na so zawinyła; winu, kotraž so dźensa na njej a nic mjenje na cyłej Němskej wjeći. Jako wuswobodźerjo zećahnychmy do Pólskeje a jako podtłóčerjow nas tam spóznachu; jako tajkich, kotřiž mějachu za swój nadawk, carowe knježeŕstwo, hdyž bě tam dospołnje hižo wotstronjene, pod němskim knježeŕstwom tola hišće dołho dale wobstać dać. Na tym njepřeměni tam też ničo paradna figura prynca Leopolda; přetož duch našoho zarjadowanja w Pólskej bě prusko-protestanski a z wulkoho dźěła też swobodno-murjeŕski ... A štož je Pruska w pruskej Pólskej na Polakach zhrěšiła, je dźěn powšitkownje znate, zo wosebiće na to spominać njeje trjeba ..."

Cyrkwinske powěsće.

Naš najdostojniši knjez biskop je napominanjo na swojich wosadnych wudał, kotrež so z klětki wozjewi.

„Lubi wosadni! Bóh něhdy k Samuelej praji: Hlej dam słowo w Israelu, zo kóždomu, kiž je słyši, wobě wuši zaklinčitej (1. Kral. 3,11). Na tele słowa swjatoho pisma nas dopominaja nětčiše swětowe podeńdźenja, wosebje w Němskej. Štož so wčora hišće za njemóžne měješe, je dźens hotowa wěstosć, kotruž traš hižo jutře druha zasćini.

Knježićeŕske swójby, kotrež su lětstotki dołho hač nimale tysac lět wosudy ludow přihotowałe a nawjedowałe, su wot jewišća swojoho skutkowanja wotstupiłe. Cyle nowe su zarjadowanja, a prašenjo krótkoho časa zda so być, zo też cyrkej, štož zwonkowne wobstojenja nastupa, so do přeměnjenjow sćehnje.

Tohodla, lubi wosadni, so nutrnje wobroćamy k tomu, pola kotrohož žane přeměnjenjo ani sćin přetworjenja njeje, zo by nas z wichorojteje přitomnosće wjesołomu přichodej napřećo wjedł k žohnowanju našeje swj. cyrkwje a k spomóženju našoho ludu. Tuž maja 8. decembra, jako na swjedźenju bjezhrěšnoho Podjeća Marije a druhej njedźeli adventa wot ranja hač do wječorneje pobožnosće před wustajenym Najswjećišim so zjawne modlitne hodźiny wotměwać, kotrež móža so ze sakramentalnym wobkhadom wobzamknyć, zo bychmy wo Božu miłosć za přichodne rozsudźenja w našej wótčinje prosyli, a město dotalnych wójnskich pobožnosćow njech so pobožnosće z Božim požohnowanjom k česći kralowny měra dźerža, zo by nutŕkowny a wonkowny měr pola nas bórzy zaswitał, a w tymsamym zmysłu njech so Wótče naš po kóždej mjelčacej Božej mši spěwa.

Z kralowskim spěwarjom chcemy so modlić a dowěrjeć: Moja pomoc je wot Knjeza, kiž je njebjo a zemju stworił. — Wón njeda khabłać twojej nozy, wón njespi, kotryž tebje škita (Ps. 120, 2—4).

W Budyšinje na swjedźenju
swjateje Khatyrny 1918.

Franciskus,
biskop w Priene, japoštołski vikar a tachant.

Krajan 1919

naša protyka w decembru wuńdźe. Njenakupujće sebi tohodla druhich protykow, ale dočakajće na serbsku. Techniskich winow dla njemóžachmy ju prjedy zhotowić.

29. nov. dopołd. dóńdźe Budyšskej měšćanskej radźe telegram, zo móža listy a dopisnicy našich wojakow z deleka podpisanych wodźeleni w Brilon (Westfalen) dócpěć. Jako adresa dosaha, zo naspomniš, ke kotromu wodźělenju wojak słuša a so přistaji:

Stab der 58. Inf.-Div., Stab der 116. Inf.-Brig., Stab Artl.-Kdr. 57, Stab 57, Pionier-Batl. Nr. 142, Stab des Div.-Kommandos 58, Inf.-Regt. Nr. 106, Inf.-Regt. 107, Res.-Inf.-Regt. Nr. 103, 4. Eskadron des Ulanen-Regts. Nr. 18, Feld-Artl.-Regt. Nr. 115, Pionier-Komp. Nr. 115, Pionier-Komp. Nr. 404, Sanitäts-Komp. Nr. 58, Feld-Lazarette Nr. 353 und 354, Div.-Kraftwagen-Kolonne Nr. 580, Div.-Fernsprech-Abtl. Nr. 58, Div.-Funker-Abtl. 135, Pferde-Lazarett Nr. 58.

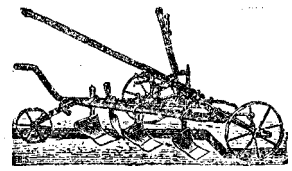
Rozprawu Zjednoćeństwa wučerjow přichodny raz přinjesemy.

Serbosław w Khróśćicach
změje **njedźelu 8. decembra** wječor w 7 hodźinach swoju
měsačnu zhromadźiznu.
Wo bohaty wopyt prosy
předsydstwo.

Karpidowe lampy
za wobydlenja, kuchnje, hródże a **dwory** mataj na wubjerk za wšelakore płaćizny.
Swěčki bjez sazow so palace.
Syće za drastu a **škitadła za syće,** wysoke **spiralne pjera za wobruče** z worclowoho grotu,
najlěpše **gumijowe lěpidło** a **gumije za ventile,**
najjasniši **wolij za koła**
doporučujetaj
Thomasec bratraj
w Budyšinje, kamjeńtna droha 16.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Radworske tow. knježnow
ma t u t u njedźelu
měsačnu zhromadźiznu.

H. E. Hantsche
twornja na mašiny
w Protecach
pola Halštrowa
Dalokoročak „Elstra 40“
porjedźa,
twari a
předawa
mašiny a nastroje za ratarstwo.

Do Kulowa!

Wšitcy Serbja, lubowacy swój narod a wótcow wěru, přińdźće **njedźelu 8. hodownika** popołdnju w 4 hodźinach do Braunerec hosćenca na **zjawnu zhromadźiznu,** hdźež poręči dotalny zapósłanc Bart wo prašenju:

„Što budźe z nami?“

Rěčeć budźe so jenož serbski.

Narodny wubjerk.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja,** kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća na lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Serbja, njezabudźće na Sulšečanow!

Po dołholětnej khorosći zemrě ze swjatymi sakramentami domawobstarana w starobje 67 lět 2 měs. 1 dź. póndźelu wječor we 8 hodź. naša lubowana mandźelska, mać a přichodna mać

Khata Rabowa
rodź. Klimankec

a bu pjatk k poslednjomu wotpočinkej pokhowana. Za wšu lubosć a prócu při wopytowanju na khorołožu, na póstywječorach a přewodźenju k rowu wuprajamy wšitkim, wosebje wjesnjanam swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Jaworje** na dnju pohrjeba, 28. novembra 1918.

W mjenje zawostajenych: **Pětr Rab.**

Ze swjatymi sakramentami domawobstarany zemrě wutoru tydźenja naš luby nan a přichodny nan

Mikławš Čórlich
z Měrkowa

w starobje 74 lět. Tohodla wuprajamy wšěm, kotřiž su joho k rowu přewodźeli abo jomu kajkužkuli lubosć w žiwjenju wopokazali, najwutrobniše **„Zapłać Bóh!“** Joho dušu pak poručamy modlitwje přećelow a znatych.

W **Měrkowje, Kamjenjej, Boranecach, Kölnje** nad Rheinom, w **Khróśćicach** a w **polu** na pohrjebnym dnju.

Wulcyzrudźeni zawostajeni.

So wróćiwši wot rowa našeje lubeje mandźelskeje, maćerje, přichodneje maćerje, wowki a sotry

Madleny Krawcoweje (Šneiderki)
rodź. **Elsnerec,** z **Khelna**

kotruž minjenu wutoru ze swj. sakramentami domawobstaranu w Radworju pokhowachmy, wuprajamy wšitkim, kotřiž su ji kajkužkuli lubosć wopokazali, na póstywječoru so za nju modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naš **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Khelnje** na dnju pohrjeba,
26. novembra 1918.

W mjenje wšěch zrudnych žarowacych
August Krawc
(Šneider) mandźelski.

Nierth & Förster

Dalokorečak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zasy stojimy w duchu při zdalnym rowje nětko našoho třećoho padnjenoho bratra

Jakuba Šliža

z Hórkow.

Při nócnej straži bu ćežcy ranjeny a zemrě nazajtra (15. oktobra). Nimale wósom lět je kralowsku suknju nosył, lěta dołho na krawnych francózskich a belgiskich bitwišćach wojował a sebi železny křiž II. rjad. a Friedrich-Augustowu medaliju zasłužił.

Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych. Njech je jomu cuza zemja lohka!

W **Hórkach**, 24. novembra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
bratřa a sotra.

Wutrobne

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

zawdawa so do wěčnosće

zemrětomu knjezej

Mikławšej Delanej

prjedawšomu kublerjej w Baćonju

za joho dołholětne, wot spočatka našoho Božoho domu wukonjane swěrne, spomóžne a woporniwe skutkowanjo za cyrkej jako cyrkwiny kěbětař.

Budź jomu za to miły Bóh šćedriwy mytowař we wěčnosći.

W dźaknym spominanju

Jurij Delan,
farař w Baćonju.

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho nana, přichodnoho nana, dźěda, bratra, swaka a wuja

Mikławša Delana

prjedawšoho kublerja w Baćonju

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su našomu lubomu zemrětomu za čas joho dołheje a ćežkeje khorosće na kajkežkuli wašnjo k pomocy byli, na póstywječorach za joho dušu so modlili a joho minjenu njedźelu w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Njeboćičkoho poručamy tež dale do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Baćonju** a **Hornim Wunjowje** na dnju pohrjeba,
24. novembra 1918.

Zrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorččak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za m[illegible]rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot s[illegible]tawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 49. | Budyšin, 7. decembra 1918. | Lětnik 56.

Custos, quid de nocte? — Stražniko, što wo nocy?*

We Wrótsławju běše srjedu 20. nov. wulkotna zhromadźizna katolikow, na kotruž běchu tysacy a tysacy katolikow přikhwatali. Tak hobrski bě nawal ze wšěch worštow katolskich wobydlerjow, zo dyrbještej so hišće dwě paralelnej zhromadźiznje wuhotować.

Jara ważne běchu słowa, kotrež na tej zhromadźiznje wjerchbiskop dr. Bertram wo nětčišim přewróće a wo našej starosći za přichod rěčeše. Joho słowa nas wšitkich jimaja a napominaja. W swojej rěči wjerchbiskop praješe:

Znutřkowne bědźenja so mróča, te nam hroža. To je štož je nas tudy zhromadźiło, starosć, zo nahle zastupjene přewróty čežke strachi za naše najwyšše kubła přinjesu. W tajkich časach měrni wostanjemy a ničo njespytamy, štož móhło zjawny porjad kazyć. Swěrnje sobu zapřimujemy, zo hospodarski porjad a zjawny měr do škody njepřińdźe w tychle měšeńcach. Tola kaž mócne budźenjo je do němskich krajow powěsć přešła, zo ma přez lětstotki wobstojacy zwjazk mjez zjawnym towarstwom a cyrkwju so nahle roztorhnyć. Tu płaći pastyrjam cyrkwje, wjednikam katolskoho ludu, napominanjo: „Custos, quid de nocte?“ Přińdźe nóc na wótčinu a cyrkej, nóc na nabožne žiwjenjo a křesćansku kulturu w Němskej? Na biskopow Pawoł napominanjo złožuje: „Kedźbujće na stadło, w kotrymž je was Duch swjaty jako biskopow postajił, zo byšće wjedli cyrkej Božu.“

K zakitej cyrkwje biskop napomina swěrnych katolikow, hdyž cyrkwi strach hrozy. Što dobre dźěći činja, hdyž jim mać přimaja? Potom swoju mać kruće wobstupja a su hotowi, wšitko za nju woprować. Wjednicy a pastyrjo cyrkwje maja potom winowatosć, dźěćom tejele maćerje pokiwy a puće w tajkich časach pokazować. To je přičina, čohoždla dźens k swojim wosadnym rěču.

Kotre su winowatosće katolika w strašnym času?

Prěnja winowatosć je zmužite wuznawanjo. Ty maš katolski być nic jeno we wutrobje, nic jeno w ćichej komorcy ale runje tak we zjawnym žiwjenju. Štóž mje njewuznawa před człowjekami, tak praji naš mištr, toho też ja njeznaju. Potajkim před człowjekami, zjawnje a z wjesołej zmužitosću. „Katolski sym a wostanu. Ničo mje njedyrbi wottorhnyć wot cyrkwje. Wona je mi mać, lubuje mje. Wjeselu so, zo jeje dźěćo rěkam.“ Katolski sym, nic jeno tohodla, dokelž moje mjeno w křćeńskich knihach stoji, ale dokelž swoju wěru znaju, a dokelž moja wěra mje wozboža. Cyle jasnje knjez praji: „Štóž ze mnu njehromadźi, bróji.“ Tohodla njedosaha jeno w nutřkownym katolski być. Ně, naš zmužity přikład dyrbi druhich hromadźić, wobkrućeć, wjazać.

Druha winowatosć je, wyšše kubła nade wšitko stajeć. Zawěsće, přichodne wólby też wo wulcy ważnych kublach zemskoho porjada, zjawnoho žiwjenja a derjeměća ludu rozsudźa. Naša swjata winowatosć je, za tute wustupować. Hišće wyše pak nam stoji starosć wo to, hač naš lud woprawdźe křesćanski wostanje, hač może cyrkej swoje sprawnje dobyte prawa zdźeržeć a swoje spomóžne skutkowanjo wuwiwać, hač maja dźěći katolskoho luda katolske abo we wěrje zymne, potom we wěrje njerodne a skónčnje bjez wěry woćehnjene być, hač móža wšitke žohnowanjo rozšěrjace rjady a organisacije cyrkwje dale skutkować. Móžeš-li k tomu připomhać, potom sy winowaty swoje politiske prawa trjebać. Zbóžnik jónu rěčeše wo talentach, wo kotrychž trjebanju změjemy w sudźe zamołwjenjo dawać. Też twoje wólbne prawo je takrjec tajki talent. Jeli jón njewutrjebaš, sy runje njewužitnomu wotročkej, kiž swój talent njewužity do zemje zahrjeba.

Naša třeća winowatosć je dowěra na Boha. Hdyž najbóle hrožace nadpady a přisłodźenjo na katolsku cyrkej so zběhachu, by Windthorst prajił: ‚To moju wěru posylnja. Přetož — tak wón praji, — cyrkej, kotraž wšitke te bědźenja přetraje a po kóždym wichorje z wumłodźenej mocu so pozběhnje, ta móže jeno wot Boha być, a we tej je tajnje Boža móc žiwa.“ To je ryzy złota dowěra.

Jenotliwi drje, njech je jich mało abo wjele, so zabłudźa a do druhoho lěhwa přeńdu. Wšak je naš Knjez do prědka prajił: „Njepřećel budźe was sać, kaž pšeńcu saja.“ Hdyž pšeńcu saješ, pjanka wupada. Tola wo cyrkej samu so njebojimy. Naša wěc je Khrystusowa wěc. Naša khorhoj je Khrystusowa khorhoj.

Dokelž mamy dowěru, tohodla sebi móc pytamy w modlitwje. To njeje znamjo słabosće ale znamjo, zo njepušćimy žórłow nutřkowneje mocy. „Kedźbujće a modlće so“ naš Knjez woła w času wojowanja. Kedźbujće! Potajkim nic so zamolić dać wot wudawanjow napřećnoho pismowstwa. Modlće so; přetož naša pomoc je w mjenje Knjeza.

Naša štwórta winowatosć je woporniwosć. Ženje so čežke bědźenjo njedobudźe bjez wulkich woporow. Nic jeno wo pjenježnych woporach to płaći za statysacy, kotřiž su do žiwjeńskich wobstojenjow stajeni, we kotrychž so terrorismus přećiwo swěrnym katolikam wukonja. Česć katolskim dźěłaćerjam a zastojnikam, kotřiž w tajkim postajenju swěrni wostanu; k tomu wšak často woprawdźe rjekowstwo słuša.

Wopory też přinjesć za přezjednosć. Dźeržće so swěrnje wjednikow katolskoho ludu w parlamentach; dźakujemy so jim za njesebične dźěło a rozhladnosć, za jich njewustawacu starosć, přecy to docpěć, štož je so z cyła w datych wobstojnosćach docpěć hodźało. Wostajmy so njewužitneje kritiki wo zadźerženju našich zastupjerjow w ćežkich postajenjach, kotrež móže jeno tón rozsudźić, kiž wosrjedź stajnje so přeměnjacych poměrow stoji. W jednoće z wyššim wjerchom katolskeje cyrkwje, bamžom, a z biskopami; we jednoće z wupruhowanymi wjednikami, kotřiž rady na přeća a interessy jenotliwych stawow po najlěpšej zamóžnosći dźiwaja: tak mamy přikhadźacym dnjam napřećo hić.

Moje słowa w tejle hodźinje płaća najprjedy mužam. Potom pak też žónskim. To njeje naš wotpohlad, je do połneje mjerwjeńcy politiskich bědźenjow ćahać. Ně, wone dyrbja też w přichodźe ćichomu žiwjenju wo domje zdźeržane wostać. To je a wostanje jich samsne kralestwo, městno jich spomóžnoho skutkowanja. Tute ćiche skutkowanja wo domje dyrbi so jim zdźeržeć; to je jena z najważnišich starosćow. Wone dyrbja ćiche zbožo domu w Nazareće a měr sotrow w Bethaniji lubo měć a hajić, štož jeno někak so hodźi. Hdyž pak so wo to jedna, w zjawnosći jim spožčene prawa k spomóženju wótčiny cyrkwje trjebać, potom dyrbja runje tak zmužiće do zjawnosće wustupić, kaž žónske na Golgoće přećiwo črjódźe njepřećelow cyle zjawnje a zmužiće wustupichu.

Přez sto lět tomu je, zo w francózskich wójnach wosamoćenomu domčkej w srjedźnej Němskej zahuba hrožeše. W nim bohabojazna swójba bydleše, kotraž z hrózbu njepřećelow so bližić widźeše. Tu so mać z dźěćimi njewustawajcy k Bohu modleše: „Murju wokoło nas natwař!“ A Bóh ju natwari. Njepřestawajcy sněhowe mjećele padachu, přecy husćiše. Přecy husćiši wodźew rozpřestrěwaše nad krajinu, tak husty, zo njepřećeljo wobydlenjo wjac njepytnychu. Swójba bě wukhowana.

„Murju wokoło nas natwař“ so nětko modli mać, katolska cyrkej. Ty, katolski ludo, maš murja być, kotraž mać a jeje domiznu škitajo wobdawa. To je moje napominanjo a mój hłós do wosady.

Swětowy rozhlad.

Sakska.

Nowe wólby do gmejnskich zastupjerstwow je ministerium poručiło a k tomu z dobom nowe wólbne prawo zawjedło. Wolić a so wolić dać smědźa wšitcy, kotřiž su 20 lět stari, němskomu statej přisłušeja a na dnju wólby w gmejnskim wokrjesu bydla, mužscy a žónske. Wólby dyrbja hač do 9. febr. 1919 dokonjane być a stawaja so po zwjazanych lisćinach. Wólby dyrbja so njedźelu wotměwać.

Naše nowe ministerium hospodarstwa je dokładne předpisma wo wosomhodźinskim dnju wudało. Tón ma so we wšitkich přemysłniskich a rjemjeslniskich dźěłaćernjach,

* Tele słowa profety Isaisa 21, 11 je bojazne prašenjo ludu na profetu: Profeta, maš nam njezbožo wěšćić?

statnych, gmejnskich a privatnych, w překupstwje a ratarstwje zawjesć a to hač do 1. januara 1919. Mzda njesmě so při tym pomjeńšić. Smy wćipny, kak budźe to we hospodarstwach móžno přewjesć. Čakaju časa!

Druhe należnosće, kaž dźělenjo cyrkwje a stata jenotna šula atd. so wotstorča, dokelž wjetšich přihotow trjebaja a ma so wo nich tež w němskim knježerstwje rěčeć.

Sakske dźěłaćerske a wojerske rady

zestupichu 3. dec. w Drježdźanach k zhromadnomu posedźenju. Z programa, kotryž tam minister Lipinski w mjenje knježerstwa přednjese, chcemy tu někotre dypki naspomnic:

Mjez privatnym a hospodarnym wobsedźerstwom je rozdźěl; jenož hospodarstwa dyrbi stat přewzać, ale jenož te, kotrež su k tomu zrałe a po něčim. Dźěłaćerjo žadaja demokratiju na socialistiskim podłožku. Saksa je za jenotnu republiku cyłeje Němskeje, chce pak sakske interessy pola němskoho knježerstwa kruće zastupować. W Prazy chcemy pola Českeje republiki zapósłanca měć a to dyrbi prjedawši minister dr. Koch być, kotryž móže česki. Wobsedźerstwo prjedawšoho krala ma so wobličić a z nim jednać. Tworić budźe naše hospodarstwo w bližšim času jenož 25 procentow toho móc kaž prjedy, dokelž hrubiznow nimamy.

Kelko ludźi je Saksa we wójnje zhubiła?

Padnjenych officirow, podwyškow a muži 109588, ranjenych 294534, zhubjenych 56052. — Mjez padnjenymi su přez khorosće abo njezboža w polu a doma wumrjeći wojacy sobuličeni. Z ličbu ranjenych njejsu wosoby, ale ranjenja měnjene; wjacy króć ranjeni su potajkim tež wjacy króć ličeni. Mjez zhubjenymi je 37012 jatych sobu ličenych; wopraudźe zhubjenych je 19020, kotřiž budźa z wjetša padnjeni.

Pruska.

Dohlad duchownych nad šulu je pruski minister „wědomosće a ludoweje zdźěłanosće“, znaty socialdemokrat Adolf Hoffmann zběhnył. Hač do 1. jan. 1919 dyrbi zběhnjenjo přewjedźene być. Na město duchownych stupja swětni dohladowarjo. Za statnu kassu přinjese to nahladne nowe wudawki, dokelž duchowni dohlad nimale darmo wukonjachu. — Nowy zakoń nastupa wosebje lutherskich duchownych; katolscy tež pod starym knjejstwom wjele šulskoho dohlada njemějachu. — Přećiwo Hoffmannowomu postajenju kardinal z Hartmann w Kölnje cyle kruće protestuje.

Póznańska

přez lětstotyk w zrudobje, ma čas radosćow. Podtłóčena wot cuzbnikow, je so pozběhnyła a wuswobodźiła. Swój sejm sebi wutworiwši, jón 3. dec. dopołdnja k prěnjomu posedźenju powoła. Wulkotne běchu swjatočnosće we Póznanju při tej składnosći. Radosć bě tak wulka, zo ludźo konje z woza wupřahnychu, hdyž arcybiskop do cyrkwje jědźeše a joho sami tam dowjezechu. Před něhdźe 1500 zastupjerjemi pólskoho ludu, předewšim póznańskoho, ale tež po cyłej Němskej rozbrójenoho měješe praelat Stychel swjedźeńske předowanjo. Te bě radosć nad wuswodźenju z pruskich čwělowanjow a dźakna khwalba Bohu Wjeršnomu, wodźićerjej narodow. Prěnje posedźenjo sejma wotewri Seyda, dotal wjednik pólskeje frakcije w němskim sejmje, ze zahorjenej narěču. Potom wotměchu so wólby. Na maršala bu wuzwoleny Nowicki, dotal sejmski zapósłanc města Poznanja, na podmaršalow štyrjo knježa z Hornjeje Šlezskeje, z Pruskeje, Warmije a Westfalskeje. Na to poręča Korfanti; wón předčita też dźakne telegramy, kotrež sejm wotpósła swěrnym wojowarjam wo swobodu a zjednoćenu Pólsku kaž bamžej, Wilsonej, Clémenceau-ej, Lloyd George-ej, Orlandej a Fošej. — Město bě wězo w pólskich barbach wudebjene.

Němska.

Wólbu k narodnej zhromadźiznje je rada ludosłancow na 16. februara 1919, jeli budźe skhadźowanka dźěłaćerskich a wojerskich radow, kotraž 10. dec. w Barlinje zestupi, tomu přihłosować. Za wólbu budźe cyła Němska w tym wobsahu kaž 1. aug. 1914 měješe, do 38 wólbnych wokrjesow dźělena, w kotrychž so po ličbje wobydleri 6 hač do 16 zapósłancow wuzwoli.

Nadźijomnje nětk też woprawdźe k wólbam přińdźe. Hdy by knježerstwo krute dosć było, móhli a dyrbjeli wólby hižo prjedy měć, ale w Barlinje dźěłaja wšelake strony dale wótrišo přećiwo sebi. Wosebje spartakojo bychu najebać swoju mału ličbu najradšo wšo wobknježili. Jich wotpohlad njeje ničo druhe hač nutřkowna wójna, kaž ju ruski hłowny bolšewista Lenin wuči. Najradikalniši proletarijat samlutki dyrbi knježić a wšě druhe strony maja so tulić. Tak wulki wliw maja tuči hewrjekarjo w Barlinje, zo skoro wšě někak spomóžne dźěło skaža. Njeporadźi-li so skoro dźiwjoho Liebknechta a joho přiwisk wuwjazać, rozpadnje wěsće cyła Němska. W južnej a wječornej Němskej su hižo mnozy na tym, so wot Barlina dźělić.

Też měra njedóstanjemy, dóniž Barlinski njeporjad njepřestanje. Wospjet a cyle raznje su nawjedowarjo ententy wobkrućeli, zo woni měra činić njebudźa, jeli w Němskej porjad a jenajke prawo za wšě woršty njezastupi. Woni bychu potom Němsku wobsadźili a we Barlinje měr postajili po swojej woli. Tam začahnyć chcedźa tak hižo wosebje Francózojo nimo měry rady. To by jim revanša za 1870 była. Jich žadosć za Barlinom zda so też wina być, zo nochcedźa wumělenjenja přiměra wołožić: pytaja sebi zamysł, přiměr wupowědźić a dale postupować.

Twjerde wumělenjenja přiměra njepřećelowje hišće twjerdšo wuwjeduja a samo překročuja. Tak su woni přećiwo wučinjenjam do Pfalcy k wobsadźenju też čornuchow sobu słali. Runje tak su mjezy mjez Lothringskej a Badenskej, Pfalcu a Luxemburgskej cyle zamkli. Wšón wobkhód mjez susodnymi městnami dyrbi z tym přestać, štož je žałostne wobćežowanjo. Němska komisija za přiměr je přećiwo woběmaj postajenjomaj kruće protestowała.

Krajiny na lěwej stronje Rhyna

su wot njepřela wobsadźene. Maršal Foch je wukaz za wobydleri wozjewił, w kotrymž posłušnosć žada. Wobstojace zakonje dyrbja dale płaćić, zastojnstwa a sudnistwa dale dźěłać; štož njepřećelstwa přećiwo zjednoćenym wójskam abo njeskutki skući, přińdźe před wojerski sud.

Do Aachena začahny njedźelu popołdnju belgiska kavalerija. Hnydom bu tam belgiski čas zawjedźeny a postajene, zo maja so wječor w 8 hodź. wšě korčmy zamkać; po 8 njesmě so nichtó na hasach pokazać. Sobustawej wojerskeje rady, kotryž chcyše so belgiskomu wjednikej předstajić, da tón prajić, zo je wojerska rada rozwjazana a jenož měšćanosta jako wyšnosć płaći. Nowiny stoja pod dohladom.

General Nudant je komisiji za přiměr we Spaa notu přepodał, kelko ma Němska wobsadnym wójskam na prěni měsac płaćić. Jendźelčenjo žadaja 40, Američenjo 54 mil. hriwnow; dalše žadanki hišće přińdu. — We Metzu bu wjele wšoněmskich wobydleri zajatych a zdźěla do Francózskeje wotwjedźenych.

W Londonje

wuradźachu zastupjerjo ententy wo přichodnym měrje. Kaž wozjewjeja, su mjez sobu přezjene, što bychu Němskej napołožili jako pokutu za zawinjenjo wójny. Wosebje maja so też wšitcy, wysocy a nizcy, kotřiž su někak na wójnje wina, so před sudnistwo stajić a khostać. — Najradšo bychu kejžora sudźili.

Swj. wótc Benedikt XV.

je kardinalej Hartmannej, kotryž bě jomu we mjenje biskopow prózstwu pósłał, wotmołwił, zo wón njepřestawa, zastupjerjow druhich statow wo smilnosć napřeco Němskej prosyć. — Kardinal Hartmann je też kardinala Merciera w Mechelnu prosył, zo by wón swój wulki wliw k wołoženju přiměrowych wumělenjeni nałožił.

President Wilson

je srjedu rano do Europy wotpućował.

Wulko-Serbiska,

kaž ju wot Trumbiča a Pasiča podpisany „korfuski pakt“ postaja, so nětko wutworja. Čornohórska skupština je jenohłósnje wobzankła, krala Mikławša a joho dom wotsadźić a Čornohórsku pod kralom Pětrom ze Serbiskej zjednoćić. — Hłowne město nowoho wulko-serbiskoho stata budźe Serajewo, hdźež je też hižo narodna zhromadźizna wšěch južnych Słowjanow powołana. Hač budźe nowej Wulko-Serbiskej měrne wuwićo spožčene, wšak so jara praša; na jenej stronje budźe wona wot Jendźelskeje wotwisować kaž stara Serbiska wot Ruskeje, na druhej stronje změje w blizkej Italskej stajnje žarliwoho a nahrabnoho susoda.

Dźiwnje, zo sebi runje Serajewo za hłowne město wuzwola, hdźež bu awstriski pryne Franc Ferdinand morjeny, štož běše přičina zatrašneje swěta-wójny.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wojacy.) Hižo wot soboty před tydźenjom běše naša wjes swjedźeńscy wupyšena: před zastupami do njeje čestne wrota nastajane, twarjenja z wěncami a pletwami wudebjene a z třěchow so zmahowace khorhowje wupowisnjene. Tuta pycha płaćeše zdźěła našim mužam a młodźencam, kotřiž so po něčim z wójny domoj wróćeja, zdźěła wojakam, kotřiž mějachu tu na domojpuću do hospodow (kwartěrow) přińć.

Pónđźelu wječor pozdźe skónčnje dawnowočakowani cuzy hosćo ze železnicu přijěđźěchu a wottam do wsy přićahnychu. Na wojakow smy tu blizko Města zwučeni, też wječor abo w nocy. Tola tón raz běše mjerwjeńca wjele wjetša. Hačrunjež je wjesne torhošćo nimale wulke, běše tola bórzy z wojakami, konjemi, mašinskimi třělbami a njeličomnymi wozami napjelnjene. Poskićeše to woprawdźe wójnski napohlad. (Wojacy wšak tomu njepřihłosowachu, ale prajachu: „Hdźež granaty njehwizdaja a bomby na hłowu njepadaja, tam žaneje wójny njeje.“) Dokelž so wjes z elektriskimi swěcami derje rozswětlić hodźi, běše za hodźinu wšo do swojich domow. Jenož „gulaškanóny“ (= pólne kuchnje) mějachu hišće nětko w nocy spěšnje — „swačinu“ warić. Zwjetša pak wšak wojacy jich „kofeja“ (??) njetrjebachu, dokelž mějachu ludźo wječeř přihotowanu.

Dokelž nětko wojakow wottudy domoj pušćeja, bywa jich tu z kóždym dnjom mjenje. Wšě brónje wotpočuja na fararjec hródźach wot krawnoho dźěła a přińdu wottam do Kamjenca. Wozy pak dowjezu na Wjel-

kowski dépôt (kólnje), hdźež hač do přichodneje wójny stojo wostanu. — Nadźijomnje pak je prjedy čerwje roztoča, hač budźa zasy trěbne.

Z Radworja. Zańdźenu njedźelu 1. dec. wotměwaše so w Domanic hosćencu jara derje poradźena narodna zhromadźizna. Knjez gmejnski předstojićer Hantuš ju wjedźeše. Ludźi bě dosć wjele přišło, ale hišće wjacy mohło tam być, zo bychu wšitcy zhonili, što chcemy a kak daloko smy z našim serbskim dźěłom doprědka. W zhromadźiznje wustupi z jara wustojnej a přeswědčacej rěču w ryzy serbšćinje knjez Jakub Rynč z Kamjeneje. Z cyłej wutrobu witamy našich muži z luda, kotřiž nětko při narodnych žnjach pomhaja Serbow budźić, rozwučować, zahorjeć a wodźić, přetož jedyn abo dwaj njemóžetaj wšudźe być. Narodny sekretar k. profesor Bryl, doda wot připosłucharjow wuprošene wujasnjenja wo organisaciji „serbsko zwjazka“, do kotrohož wuzwolichu so wosadni wubjerkownicy a dowěrnikojo za wsy. Jenohłósnje přija so resolucija, hižo w Khrósćicach, Wotrowje a Pančicach wuprajena.

Na kóncu zanjeseštej so našej narodnej hymnje „Naše Serbstwo z procha stawa“ a „Hišće Serbstwo njezhubjene“ z tajkim zapalom lubosće a přezjednosće, zo mnohim sylzy do wočow stupachu. Po přikładźe rěčnika přinjese zhromadźizna też swój bohaty wopor na wołtař naroda, a nawda so něhdźe 700 hriwnow jako założeński dar. Wšitkim wutrobne „Zapłać Bóh!“ Nětko přecy dale, tak doprědka, bratřa: Nětko je Serbow wstawanjo!

Z Wotrowa. Njedźelu 24. novembra 1918 wotmě so w tudomnej wjesnej korčmje derje wopytana zhromadźizna Serbow Wotrowskeje wosady, kotraž so zabjeraše z nětčišimi nowočasnymi wobstojnosćemi a z našim přichodom. W dlějšej narěči rozwištaj rěčnikaj wječora naše stojnišćo napřećo hrožacomu, cyłe naše nabožne, narodno-kulturne a hospodarske žiwjenjo ničacomu powrótej, wosebje też napřećo dźělenju cyrkwje wot stata. Tajkomu nam hrožacomu přewrótej postajimy napřećo wšo wobsahacy zwjazk Serbow, kiž praji: tak daloko a nic dale, w našim domje smy my knježa! Do tutoho zwjazka hnydom wšitcy přistupichu, přilubiwši zdobom jako dobrowólny dar za tute naše zaměry 822 hr. Tutón dar je tu mjez tym hižo narostł na 1600 hr. A kóždy muž a kóžda žona je w našej wosadźe sobustaw! Wy Serbja w druhich wosadach njekomdźće so!

Z Pančic. Wulka zhromadźizna Serbow klóštrskeje wokoliny wotmě so tu njedźelu 1. decembra popołdnju w 4 hodź. Wobšěrna sala bě přepjelnjena a wjele ludźi dyrbješe z wonka sale stać. Rěčnik dnja běše prjedawši zapósłanc Bart. We wubjernej serbšćinje rozwi wón we dwěhodźinskej rěči naš program za nowy čas. Wón mnohim, kotřiž hač dotal njewědźachu wo čim so jedna a wo čo dźe, woči wotewri. A wšitcy też bjez wuwzaća rěčnikej mócnje přihłosowachu a běchu z nim jenoho měnjenja, zo jenož twjerdy zwjazk wšitkich Serbow nas wukhowa před struchłym přichodom. Hdyž tohodla swój přichod sami do rukow wozmjemy po zasadach, płaćacych za cyły swět a wot njoho připóznatych, my z tym njećinimy a nochcemy křiwdy našim němskim susodam. Haj, też Němcam, kotřiž mjez nami su a mjez nami budźa, to njebudźe k škodźe. Wot nas jim njehrozy žadyn strach. Jim wostanu wšitke jich prawa. Jenohłósnje přiwza so sćěhowaca resolucija.

„My Serbja klóštrskeje wokoliny, dźeń 1. hodownika w Pančicach zhromadźeni, wuprajamy so z dorazom za to, zo na podłožku přez cyły swět připóznatoho prawa samopostajenja ludow też za sebje žadamy, zo sebi w zjednoćenymaj (Hornjo- a Delnjo-) Łužicomaj sami swój přichod wutworimy a sami zarjadujemy. Tohodla zhromadźujemy w serbskim zwjazku wšitkich hornjo- a delnjołužiskich Serbow. My podpjeramy narodny wubjerk, zo by našimaj serbskimaj Łužicomaj a zjednoćenomu serbskomu narodej samostatne wuwićo na wšě časy zwěsćił. Tohodla žadamy, zo by na přichodnej měrowej konferency też zastupjeŕ serbskoho naroda přitomny był.“

Wulke zahorjenjo knježeše přez cyłu zhromadźiznu a jewješe so w žiwej rozmołwje a w mnohich naréčach. 1166 hr. so wot přitomnych hnydom za naše zaměry přilubi. Nětk muž při mužu a žona při žonje, kiž su přez 18 lět, nutř do našoho zwjazka. Bóh je znami, wjedźe nas!

Krajan 1919

je **doćišćany** a rozesćele so přichodny tydźeń. Za jedyn ma so płaćić **1 hr.**

Serbja njestróžće so płaćizny! Tuńšo so Krajan te lěto wudać njehodźi. Mzda za stajerjow je we wójnje zlězła wo 100 %; pjenjez za papjeru wo 600 %, potajkim je 6 razow dróžša dyžli prjedy; nawěškow z kotrychž so hewak dołh, kiž Krajan kóžde lěto měješe, dozapłaći, je tón raz mało. Zo njeby dołh Krajana hišće wo wjele přibył, dyrbimy znajmjeńša po 1 hr. za njón sebi žadać. Tuž kupujće, Serbja; njebojće so małuškoho wopora za serbsku wěc!

Swobodne zjednoćeństwo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy

měješe srjedu 20. nov. swoju štwórtu lětušu zhromadźiznu pola Wjenkec w Khrósćicach. Předsyda naspomni tukhwilne njewjesołe politiske wuwićo. Bóh sam wě, ke kajkomu kóncej přewrót powjedźe. Nam nastawa swjata winowatosć, ćim swědomićišo dopjelnjeć swoje winowatosće k česći Božej a k spomóženju serbskoho naroda.

Přednošk měješe wjeledostojny knjez administrator P. Romuald. We swobodnej rěči zdźěli přitomnym swoje nazhonjenja we awstriskich šulach. Wjacy lět je tam skutkował we češkich a němskich šulach. Wobej drje stojitej pod samsnym zakonjom; tola wuwjedźenjo zakonja je we nimaj wšelake. Awstriska ma njedwělnje najlěpše šulske zakonje, kotrež pak so bohužel njewuwjedu.

Přednošk dlějša rozmołwa sćěhowaše.

Wo thesach za nowe bibl. stawizny chcemy w jenej z přichodnych zhromadźiznow jednać. Knjez wyšši wučeŕ Wjerab namjetuje, zo bychu so tola „Bajki a Basnički“ pilnje kupowałe a dźěćom dawałe. Wot wudawanja „Raja“ tukhwilu hišće wothladamy.

Hdyž běchmy hišće wo někotrych nutřkownych należnosćach so žiwje rozmołwjeli, kročachmy k wólbam.

Předsyda wostanje na přichodne 3 lěta knjez kantor Šewčik w Ralbicach, runje tak knjez P. Romuald jako městopředsyda a knj. Kubašec zdźerži pokładnicu. Za prěnjoho zapisowarja bu k. wučeŕ Słodeńk pomjenowany a za joho naměstnika knjez wučeŕ Jakubaš postajeny.

Přichodna zhromadźizna budźe w Ralbicach.

Belgiska křiwda.

Znate je, kak so započatk wójny němske wójska bjez dowolnosće z belgiskeje strony a bjez kajkohožkuli připowědźenja wójny do Belgiskeje walichu, a kak z tym wokomikom njewuprajne hubjenstwo so za Belgiju započa. Cyły swět so na tym rozhori, a winowaše Němsku; Němska pak zasy wuzamołwješe so; chcyše dospołnje njewinowata być; chcyše to być, byrnjež bě tehdyši kejžorstwowy kancler z Bethmann 4. augusta 1914 sam wuznał: „Křiwdu — zjawnje to wuprajam — křiwdu, kotruž z tym woramy, zasy zarunamy, hdyž smy swoje wojeńske zaměry dócpěli.“ Erzberger je nětko wudał knihu „Der Völkerbund, Weg zum Weltfrieden“, w kotrejž dopokazuje, kak je Belgiska kruće swoju neutralitu wobkedźbowała, a zo wša wina leži pola Němskeje.

Na swjatočne wašnjo běchu lěta 1839 Pruska, Awstriska, Francózska, Jendźelska a Ruska „w mjenje Najswjećišeje a Njedźělomneje Trojicy“ so za trajacu neutralitu Belgiskeje wuprajiłe. Hišće 2. meje 1913 wobkrući knjez z Jagow, statny sekretar za zwokowne należnosće, w pjenježnej komisiji kejžorstwowoho sejma: „Neutralita Belgiskeje je přez mjezynarodne wučinjenja zawěsćena, a Němska je kruće rozsudźena, zo budźe na te wujednanja dźiwać.“ A tónle samón knjez wobswědči 4. augusta 1914 belgiskomu zapósłancej barónej Beyens, doprašowacomu so, hač ma Němska Belgiskej što wustajeć: „Němska nima Belgiskej, kotrejež zadźerženjo je přecy nanajbóle korektne (= prawe) było, ničo porokować.“

Tele wuprajenja pokazuja na to, zo hamtska Němska hač do wudyrjenja wójny wo někajkim belgiskim zawinjenju ničo njewědźeše.

Je pak Němska pozdźišo, kaž dźěn je sebi wo to jara wulku prócu dawała, Belgiskej někajku winu přećiwo Němskej dopokazać móhła? Erzberger piše k tomu (str. 153): „Wobžarować so ma, zo je so z němskeje strony pozdźišo pospytowało, swój njeskutk přećiwo belgiskej neutraliće před Němskej tak přez to wusprawnić, zo sebi tajku winu wumyslichu a zestajichu. Tele pospyty njejsu so přecy z tej swědomitosću a wotewrjenosću, kajkuž měł człowjek sebi přeć, stałe; předewšim njeje so z pismami, kotrež so w belgiskich archivach namakachu, dosć derje dźěłało.“

Čohodla pak Belgiska Němskej njedowoli, hdyž ju ta wo to prošeše, zo by wona swoje wójska přez jeje kraj přewjesć směła? Erzberger praji na to: „Belgiska měješe jako neutralny kraj winowatosć, němske žadanjo wotpokazać. W 5. wujednanju druheje Haag-skeje měroweje konferency z 18. okt. 1907 rěka: 1. Kraje neutralnych mócnarstwow nimaja so někak ranić. 2. Wojowacym je zakazane, wójska abo třělwowe abo zastarańske wodźělenja přez kraj někajkeje neutralneje mocy přewjezć.

5. Žana neutralna móc njesmě we swojim kraju tajke w §§ 2—4 naspomnjene skutki ćerpjeć. A artikel 10 praji, zo je kóždej neutralnej mocy dowolene, přećiwo wobškodźenju jeje neutrality z brónjemi so wobarać.

Belgiska potajkim měješe winowatosć, žadanjo Němskeje wotpokazać.

A Erzberger skóńči swoje wuwjedowanja wo „belgiskej křiwdźe“ takle: „Z němskeje strony ma so skónčnje prajić, kaž sym to we centrumskej frakciji a kejžorstwowym sejmje hižo lěta dołho činił, zo so wo „belgiskej křiwdźe“ rěčeć njehodźi; haj zo je Belgiska tak so zadźeržała, kaž je dyrbjała: swěrna wujednanjam, z kotrymiž so jeje neutralita zarjadowa, a zo je wopaki, zastup němskoho

wójska do Belgiskeje z někajkej winu Belgiskeje wusprawnić. Tole je kóždomu, kiž wěrnosć lubuje, dźensa njepowalnje wobswědčene."

Namołwjenjo

za wjesnych, z wójny so wróćacych dźěłaćerjow a za wšěch, kotřiž so do wójny na wsach žiwjachu:

„Njekhodźće do městow a industrielnych wokrjesow! Tam njeje wobydleni, a je mało dźěła, dokelž surowiznow (Rohstoffe) njeje. Po wsach pak so nětkle wobsedźeństwo docyła přeměnja. Wjacy milijónow hektarow — městna dosć za statysacy samostatnych žiwnosćow — so z pomocu wulkich ratařskich zwjazkow k zasydlowanju přewostaja. Stutk so tak khětře dokonja hač to wobćežnosće při twarskich, wobkhodnych a pjenježnych wobstojenjach dowola; tak dołho namakać na wsach bydlenjo a zasłužbne žeživjenjo. Přetož wjacy hač milijón wójnskich jatych a pućowařskich dźěłaćerjow wopušća swoje dźěło, a wójna je tež mjez wjesnym ludom jara sykała.

Stare zakonje za ratařskich dźěłaćerjow, kotrež so jenož přećiwo nim měrjachu, smy wotstronili a tež zarjadowanja za čeledź zběhnyli. Hdyž je nětko ratařskim dźěłaćerjam runje tak móžno do zwjazkow so zwjazować kaž fabriskim, budźe dźěło a mzda po krisach, kajkež so mjez ratařskimi dźěłaćerjemi a kublerjemi zawjedu, zrjadowanej.

Zakoń so přihotuje, kotryž wosadam a wosadnym zwjazkam winowatosć napołoži, w přiměrjenym času za wobydlenja a rolu k wotnajeću so postarać."

Statny sekretar kejžorstwowoho dźěłaćerskoho hamta: Bauer.

„Sächsische Staatszeitung" k hibanju mjez Serbami

piše takle:

„Mjez Serbami so tón čas za samostatny stat agituje; zaměr je, přez to Serbow pohnuć, zo bychu swoje narodne interesy krućišo zastupowali. Přećiwo tomu měło so na to pokazać, zo je konferenca kejžorstwowych ministrow 25. nov. so jenomyslnje za přezjenu němsku republiku wuprajiła. Tele wozjewjenjo wusprawnja nadźiju, zo so wšě rozspušćowace prócowanja w jenotliwych zwjazkownych statach tomu jenomu kóncej podwola, zo by mjenujcy w němskej republicy so jednota wobkhowała. Małe, w kejžorstwje zawrjene narody kaž Serbja maja přećiwo tymle elementarnym prócowanjam wo jednotu mało wuhlada, swoju narodnu politiku činić abo sebi swój stat zarjadować. Kaž so zda, njedźiwaja wone też na politiske wobstojenja, kotrež su so přez revoluciju dospołnje přeměniłe. Na městnje staroho je nowy stat postanył, kotryž ze wšěm wuwjazowanjom a nadkedźbowanjom přesta a wšěm krajanam jenajke politiske prawa wuskutkowa. Tohodla njebudźe w přichodźe žanoho podćišćowanja swobodnoho měnjenja a swědomja; wobćežowanja wo podćišćowanju Serbow, kajkež so w sejmje hišće přednjesechu, wjacy podłožka njezměja. K wosebitomu znarodźenju Serbow potajkim žaneje winy njeje."

Takle „Sächs. Staatszeitung". Zo pak je měnjenjo tejele nowiny zmylne, a zo je Serbam nuzne, zo so za so sami staraja a tak zorganisuja, je dowidźeć z toho, zo po nowych postajenjach za wólbu do narodneje zhromadźizny Serbja jako tajcy přileżnosće njezměja, za swoju narodnosć a jeje prawa wustupować. Wólbne wokrjesy su mjenujcy tak wobmjezowane a rozdźělene, zo Serbja třom wokrjesam připadnu, w žanym pak njebudźa přećiwo němskim wjetšinam swojoho narodnoho kandidatu přećišćeć móc.

Hodźina naša.

Ta hodźina přišła, tón dźeń tu je
Kiž w rjanych 'nož sonach smy sonili 'šće.
Ta hodźinu naša, naš dźeń tu je,
Dźeń hordeje serbskeje přitomnosće!

Ta hodźina přišła, tón dźeń tu je,
Kiž płačo wjac njeprosy: k Serbam so znaj!
Ně: hordźe a zymnje wón praša so Će:
Sy Serb abo nic? Mi wotmołwu daj!

Ta hodźina přišła, tón dźeń tu je,
Nětk běda Ći serbski Ty wotrodźenco!
A běda, štóž Serbstwo to wótcowske
Je přeradźić, přeněmčić zwažił hdy so!

Ta hodźina přišła, tón dźeń tu je,
Dźeń nowy, kiž njezańdźe do wěčnosće.
A hodźina naša, naš dźeń tu je,
Dźeń hordeje serbskeje přitomnosće!

Młodoserb.

Wšelčizny.

Čohodla je lud dowěru přećiwo wyšnosćam zhubił?

„Augsburger Postztg." piše 21. nov. wo tym nastawčk a mjenuje tele winy: Wyšnosće su předewšim też wjele moraliskich njedostatkow pokazałe. Jich najhłowniši zmylk bě łža. Přecy zasy je so nam łžało a zasy łžało. Tohodla mějachu skónčnje wšitcy, doma a w polu wšo za nałžane, štož wyšnosć praji abo pisaše abo wot njeje wukhadźeše. Tele łženjo měješe też hišće druhe škody. Hdyž n. př. w lěće a nazymu so wozjewješe, kak bohate žně tola mamy a změjemy, přichodne naléto pak so mjenje khléba dawaše hač we zymje, dokelž smy hubjene abo srěnje žně měli, dha njesmějachu so ludźo jenož tomu krótkomu pomjatkej a njeswarjachu jenož na te łžě, ale njespokojnosć mjez dźěłaćerjemi a měšćanami přibjeraše, hida přećiwo ratarjam, dokelž sebi woni potom njedostatk žiwnosćow hinak wujasnić njemóžachu, hač z tym, zo su ratarjo žita skotej wudawali abo za drohi pjenjez mjelčo rozpředali.

Druhi mordař wšeje dowěry k wyšnosćam bě hubjeny přikład, kotryž wojeńske a politiske wjednistwo dawaše abo jomu njezadźěwaše. Pomyslimy sebi na wšelakore „transporty mobilarijow", na wulke přesuwanja cyrobow, na lichownistwo, na njesłyšane dividendy wójnskeje, konservneje a papjerneje industrije; wobstojenja, kotrež so njedźiwajcy wšěch skóržbow njepołěpšichu, ale skerje pohóršichu."

„Nowe dobroty za Polakow"

mjenuje „Bautzener Nachrichten" we swojim wutornišim čisle wotmyslenjo pruskoho knježeństwa, dotalne, jenož přećiwo Polakam měrjene zakonje zběhnyć. Kóždu křesćansku, haj jenož někak človjescy zmyslenu a začuwacu wutrobu je bolało, hdyž su so tajke njekničomne zakonje přećiwo Polakam dawałe, kotrež jim jich maćernu rěč samo za rozwučowanjo w nabožinje zakazowachu; kotrež ležomnosće wuswojachu, zo bychu so tam lutherscy Němcy zasydlić móhli atd. A nětko, hdyž maja so tele wupłody napjateje hidy přećiwo druhim narodnosćam a zacpěwanja Božich zarjadowanjow wotstronić, mjenuja to tele nowiny: dobroty přećiwo Polakam.

To njeswědči přećiwo nim.

Z Haag 4. dec. wozjewjachu, zo je jendźelske wojeńske komando swojim wójskam, prjedy hač do Němscy stupichu, přikazało: najkrućiši porjad wobkhować, z ludom tak mało hač móžno wobkhadźeć, ale při tym přecy zdwórliwi być a we wšěm so samych derje wobknježić. Žadyn jenotliwy nima prawo přećiwo někomu něšto rozsudźeć abo někak zakročić; to je wěc wyšnosćow.

Józef z Habsburgsko-Lothringski, prjedawši arcywójwoda, kiž bě předewšim w Wuheńskej žiwy a tam jara wjele ležomnosćow měješe, je wšu swoju rolu ministerijej ratařstwa přewostajił, zo by ju te khudym ludźom připokazało.

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Křćeny w nov.: Jan Michał, m. s. Mikł. Glawša, listynošerja w Róženće.

Wumrěli w nov.: 6. Michał Budarjec z Koslowa, syn † Hańže Budarjec, pozdźišo wudateje Domašcyneje z Koslowa, 11 l. 2 m. 16 dn. — 18. Marija Madlena, m. dź. Jakuba Błažika, kublerja z Ralbic, 2 l. 5 m. 18 dn. — 20. Mikławš Bizolt, wumjeńkař w Sernjanach, 72 l. 9 m. 14 dn. — 25. Marija, mandź. Mikławša Bětki, wumjeńkarja w Nowoslicach, 69 l. 8 m. 5 dn. — 26. Pětr Čornak, wumjeńkař w Konjecach, 69 l. 8 m. 6 dn.

Nimo toho bu hamtscy wozjewjene, zo je 25. aug. 1914 pola Etain w Francózskej padnył: Pětr Błažik, kubleŕ w Ralbicach, 37 l. 2 m. 11 dn.; wón bě krajny wobornik w pěšim połku čo. 100.

Należnosće našoho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk.: 1180. Marija Budowa z **Dźěžnikec**; 1181. 1182. z **Budyšina**: Jurij Dyrlich, Jan Nowak (listynošeŕ); 1183. Michał Hila ze **Sunowa**; 1184. Michał Šěn z **Raibic**; 1185.—1197. z **Radworja**: Korla Jenich, Jan Polan, Mikławš Grubert, Michał Cyž (młynski), † Jurij Khórjeńk, Wórša Nawkowa, Pětr Haša, Jakub Čornak, Kosmas Pjekař, Jakub Handrik, Jan Šnoła, Hana Brankačkowa, Mikławš Pawluš; 1198.—1201. z **Khelna**: Jan Bart, Jan Krawc, Jakub Rjenč, August Krawc; 1202. Marija Bětcyna z **Khasowa**; 1203. 1204. z **Bronja**: Aug. Glücklich, Jakub Wěrab; 1205. 1206. z **Boranec**: † Mikławš Bělk, Hana Bušina; 1207. 1208. z **Lutowča**: Jan Delank, Hana Šołćic; 1209. 1210. ze **Smjerdźaceje**: Marija Lehmannec, Mikławš Temer; 1211. Jakub Čornak z **Róžanta**; 1212. Michał Rjeda z **Wotrowa**; 1213. Marija Šołćic z **Kašec**; 1214. Hana Websowa z **Budyšina**.

Za fond towařstwa: wučeŕ Nawka z Radworja (zbytk) 40 pj.; zbytk wot škothračkow 2 hr. 60 pj.; Słonjo-Boršćanska dulka 6 hr.; Jakub Rjenč z Khelna 4 hr., Jakub Wěrab z Bronja 1 hr.

Dobrowólne dary atd. za towařstwo:
Za wěsty zaměr k. faraŕ Michał Žur w Ligoće-Turowskej 50 hr.

Za čišćeŕnju: N. N. z Hodlerja 10 hr.

Listařnja redakcije. Wjacykróć rěči so we dźensnišim čisle wo wšelakich, do ratařskich zarjadowanjow kruće přimacych postajenjach nowych wyšnosćow. Wuprajamy tu prostwu, zo by nam nazhonity bur bórzy nastawk do Posoła připósłał, w kotrymž so k nowym zarjadowanjam wěcywustojnje wupraji.

Za cyrkej w Zdźeri: Hana Narćikowa z Budyšina 10 hr.

Za nowu cyrkej we Wotrowje

dale darichu: Njemjenowana swójba z Krjepjec **100** hr. Njemjenowany 15 hr. Njemjenowana swójba z Khrósćanskeje wosady **200** hr. Mikławš Krawčik z Nowoho Městačka w papjerach **300** hr. Njemjenowany z Krjepjec 50 hr. Njemjen. z Baćońskeje wosady přez k. fararja Delana 10 hr. Přez k. fararja Justa: Njemjenowana z Ralbičanskeje wosady wójnsku požčeńku za **500** hr. Njemjenowana ze Sernjan 30 hr. Njemjenowana ze Sernjan 20 hr. Njemjenowana wudowa z Khrósćanskeje wosady **1000** hr. Njemjen. z Pozdec 50 hr. Ze zawostajeństwa njemjen. młodźenca z Wotrowa **150** hr. Přez k. fararja Miča: dwě njemjenowanej ze Smječkec **100** hr. Njemjenowana ze Serbskich Pazlic 20 hr. Njemjenowana z Miłoćic 60 hr. Přez k. P. adm. Romualda wot njemjenowanoho 20 hr. Njemjenowana swójba ze Swinařnje 40 hr. Njemjenowana z Jawory 30 hr. Ze zawostajeństwa padnjenoho Jakuba Šliža z Nowoho Městačka 10 hr. Přez redaktora: Njemjenowana z Khrósćic 20 hr.; njemjenowana swójba z Wudworja 10 hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

Nierth & Förster

Dalokoreńčak 589 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbosław w Khróśćicach

změje **njedźelu 8. decembra** wječor w 7 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

H. E. Hantsche

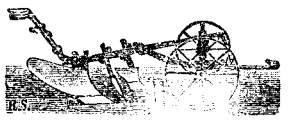
twornja ratarskich mašinow a gratow

w Protecach p. Halštrowa

— Dalokoreńčak „Elstra 40“ —

porjedźa, twari a předawa

mašiny a nastroje za ratarstwo.

Fond za samostatnoho redaktora chce Bože dźěćo měć! — Tuž wobradźejće, Serbja!

Lubijska banka

w Lubiju w Neugersdorfje w Žitawje

w Budyšinje w Zhorjelcu w Seifhennersdorfje

w Habrachćicach w Kumwałdźe.

Bankowe skazanki wšeje družiny so wuwjeduja,

wosebje so pjenjezy na dań bjeru.

Šekowe konta k spěchowanju bjezpjenježnoho płaćenja so wotewrjeja.

Hódnostne papjery so kupuja a předawaju.

Hódnostne papjery so khowaja a zarjaduja.

Worclowa komora.

Filiala Lubijskeje banki

w Budyšinje w Serbskim domje.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho syna a bratra

Jurja Hajdana z Wotrowa

wojeńskoho hajnka w Freibergskim połku hajnkow, kotryž wot lětušich swjatkow na francózskim bitwišću přebywaše a so nětko 16. novembra zbožownje do Drježdžan wróći, tam po połdradnjowskej ćežkej khorosći ze ss. sakramentami doma wobstarany 25. nov. zemrě a wot tam do domizny přewjeze, hdźež bu 30. nov. pokhowany, swojeje staroby 35 lět, wuprajamy wšitkim, kotřiž su so na póstywječorach za njoho modlili, joho w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli a tajku česćomnosć z wulkej mnohosću wěncow wopokazali, naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

We **Wotrowje** a w **polu** na dnju pohrjeba, 30. novembra 1918.

Hłubokozrudźeni mać, bratraj a sotře.

Do Kulowa!

Wšitcy Serbja, lubowacy swój narod a wótcow wěru, přińdźće **njedźelu 8. hodownika** popołdnju w 4 hodźinach do Braunerec hosćenca na **zjawnu zhromadźiznu**, hdźež poreči dotalny zapósłanc Bart wo prašenju:

„Što budźe z nami?“

Rěčeć budźe so jenož serbski.

Narodny wubjerk.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, moju horcolubowanu mandźelsku, našu dźowku a sotru

Hańžu Hiccynu

rodź. Wjerabec

jenož krótki čas, ale ćežko skhorjenu, ze swjatymi sakramentami domawobstaranu, w kčěwje jeje žiwjenja, 27 lět staru, do swojeje wěčnosće wotwołać.

Wšěm, kotřiž su jej hdy lubosć wopokazali, na póstywječorach so za jeje dušu modlili a w tak nahladnej ličbje k rowu přewodźeli, wuprajamy najnutrniše

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Jeje dušu doporučamy do modlitwow wěriwych.

W **Khelnje** na dnju pohrjeba, 3. decembra 1918.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych
Pawoł Hicka, mandźelski.

Wutoru 26. nov. zemrě w 70. lěće žiwjenja po dołhej ćežkej khorosći derje na puć do wěčnosće přihotowany mój luby mandźelski, naš starosćiwy nan

Pětr Čornak-Nowak

kubleŕ w Konjecach

a bu pjatk 29. nov. k poslednjomu wotpočinkej w Ralbicach pokhowany.

Wšěm znatym, přećelam a wjesnym, kotřiž su našomu lubomu zemrětomu lubosć za čas dołheje khorosće wopokazali, na póstywječorach za joho dušu so modlili a joho w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naš **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Konjecach** na dnju pohrjeba.

Khata zwud. Čornakowa
w mjenje zrudźenych zawostajenych.

Přezahe za nas wotwoła nam Bóh jako třeći wopor našoho domu w tutym lěće minjenu sobotu wječor po jeje krótkej, ale ćežkej khorosći našu horcolubowanu mandźelsku, mać, dźowku a sotru

Wóršu Hanscynu z Pěskec

rodź. Kralec.

Wona wumrě w 49. lěće swojoho žiwjenja a bu minjenu srjedu w Njebjelčicach khowana. Wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w jeje khorosći wopytowali, na póstywječorach za jeje dušu so modlili a w tak přebohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Pěskecach** a **Sernjanach** na dnju pohrjeba,
4. decembra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Ze swjatymi sakramentami domawobstarany zemrě štwórtk tydźenja naš luby mandźelski a nan

Mikławš Bělk

z Boranec

w starobje nimale 65 lět. Tohodla wuprajamy wšěm, kotřiž su joho k rowu přewodźeli abo jomu kajkužkuli lubosć w žiwjenju wopokazali, najwutrobniše **„Zapłać Bóh!“** Joho dušu pak poručamy modlitwje přećelow a znatych!

W **Boranecach** a **Bronju** na pohrjebnym dnju.

Wulcyzrudźeni zawostajeni:
mandźelska a dźowcy.

Po wósomlětnej khorosći zemrě, 34 lět stara, naša luba dźowka a sotra

Marija Rěčkec

z Khelna.

Tohodla wuprajamy wšitkim najwutrobniše **„Zapłać Bóh!“**, kotřiž su ji kajkužkuli lubosć w žiwjenju abo smjerći wopokazali, wosebje knjezej kapłanej Dórnikej za wjelekróćne domawobstaranja, miłosćiwym sotram a wšěm druhim za mnohe wopyty na khorołožu, Radwořskomu towarstwu knježnow, přećelam a znatym za bohate wobdźělenjo na póstym wječorje a přewodźenju, Khelnjanskej młodosći za wulku palmowu hałzu, kaž tež hewak za wšu wěncowu pychu a za wudebjenjo rowa.

Zrudźena Rěčkec swójba:
staršej, bratr a sotry.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorččak čo. 393.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Ze nawćinki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 50. | Budyšin, 14. decembra 1918. | Lětnik 56.

Cyrkwinske předpisma,

kotrež maja swěrnje ći wobkedźbować, kotříž maja mysle so woženić.

Mandźelski staw je Bóh tón Knjez sam w paradizu założił. Dokelž bě tónle swjaty staw ze złóśćemi człowjekow po něčim hłuboko zapadnył, je Jězus Khrystus, bójski założeŕ našeje swjateje cyrkwje, jón zasy do prěnjotneje čistoty nawróćił a jón wyše toho na dostojnosć sakramenta pozběhnył. Mandźelstwo je w katolskej cyrkwi wysoki a swjaty sakrament.

Mandźelske powołanjo je jara ważne powołanjo. Wone je podłoha za swójby, za staty, za cyłe człowjestwo; wone je symjeniśćo za kralestwo Bože na zemi, za swjatu cyrkej, a za kralestwo Bože w tamnym swěće, za njebjesa. Hdźež mandźelstwo a swójba wjac swjatej njejstej, tam hinu ćahnidba a porjad, póćiwosć a zdźěłanosć, pilnosć a postup, posłušnosć a česćomnosć před autoritu; z tym so powala stołpy spomóženja w staće, we cyrkwi, w cyłym człowjestwje. Ważny je mandźelski staw za mandźelskich samych; přetož wot toho, kak do mandźelstwa zastupja a w nim su žiwi, porjadnje wotwisuje jich zbožo za čas a wěčnosć.

To su přičiny, čohodla je cyrkej, kotraž w maćerskej starosći a lubosći runje tak časne kaž wěčne spomóženjo swojich dźěći wobjima, so wobstajnje prócowała, zo by wot křesćanskoho mandźelstwa wšitko wotdźeržowała, štož by joho byću a dostojnosći a z nim zjednoćenym žohnowanjam škodźało. Wosebje je cyrkej sćěhowace spomóžne předpisma wudała:

1. Prjedy hač křesćan mandźelski staw wuzwoli, dyrbi swěru před Bohom a z Bohom přemysleć, hač je z cyła k tomu powołany, a hač ma k tomu trěbne samotnosće. Štóž po swědomitym pruhowanju měni, zo je woprawdźe k mandźelstwu wot Boha powołany, tón dyrbi, wuzwolejo sebi towarša abo towaršku za žiwjenjo, přede wšim hladać na bohabojosć, čistotu a křesćanske póćiwe žiwjenjo, bóle hač na rjanosć, bohatstwo a druhe zeńske wuznamjenjenja. Pasć dyrbiš so lohkomyslnoho započenja tak mjenowanych znajomstwow. Nichtó njedyrbi přezahe bjez rozmyslenja a bjez pilnoho modlenja wo Bože rozswětlenjo znajomstwo započinać abo so slubić. Prjedy hač sej wotmysliš, so slubić, dyrbiš ze staršimaj abo jeju zastupjerjemi sej wuradźić; też dyrbiš so přeswědčić, zo žadyn mandźelski zadźewk njeje.

2. Slub je jeno potom płaćiwy a ma jeno potom cyrkwinske zakońske sćěhwki, hdyž je so pisomnje zwjazał. Lisćinu wo tym dyrbja slubjenaj samoj a wyše toho pak farař wosady, hdźež so slub zwjaza, pak z najmjeńša dwaj swědkaj podpisać, też ma so dźeń abo datum připisać. Wšitcy wobdźělnicy dyrbja lisćinu podpisajcy z dobom přitomni być. Ćežki hrěch je, hdyž płaćiwy slub njedźeržiš; bjez sprawnych přičinow njeje dowolene, jenostronscy wot njoho wotstupić.

3. Jara krute słowo dyrbi so prajić wo tak mjenowanych měšanych mandźelstwach t. r. mandźelstwach mjez katolikami a druhowěriwymi křesćanami. Přecy je cyrkej měšane mandźelstwa jara należnje wotradźała tohodla, dokelž su połne strachow za časne a wěčne spomóženjo staršich a dźěći. Hdyž su mandźelscy w najważnišim a najswjećišim, w nabožnistwje, dźěleni, dha to hłuboko a škódnje na cyłe domjace žiwjenjo skutkuje. Hdyž nan a mać tusamu wěru njewuznawataj, dha je woprawdźe nabožne žiwjenjo swójby a přezjene woćehnjenjo dźěći nimale njemóžne. Katolske woćehnjenjo dźěći też potom najwjetšim stracham wustajene wostanje, hdyž je do zwjazanja mandźelstwa přislubjene. Katolske woćehnjenjo je wosebje wobhrožene, hdyž katolski dźěl zahe wumrje, a bóle hišće, hdyž zawostajeny dźěl so z njekatolskej wosobu zasy woženi.

Wyše toho ma so hišće tole wopomnić. We woćomaj njekatolskich křesćanow mandźelstwo njeje sakrament; też ma wón za to, zo móže mandźelstwo so rozwjazować; wón móže so ze wšelakich přičinow wot swojoho sobumandźelskoho dźělić dać a z druhej wosobu so zasy woženić. Katolik pak njemóže ženje, doniž je druhi dźěl hišće žiwy, z druhej wosobu do mandźelstwa zastupić.

Měšane mandźelstwo katolski dźěl samón do ćežkoho stracha přinjese. Přetož měšane mandźelstwo, kaž zrudne nazhonjenjo wuči, katolskoho sobumandźelskoho lohcy k zanjechanju najważnišich winowatosćow joho wěry dowjedźe; po něčim a přecy bóle bywa wón zymny a liwki we wěrje; to so druhdy skónči ze zapřećom wěry a wotpadom wot katolskeje cyrkwje. Hdyž pak też w jenotliwych padach tute złe sćěhwki nic wšitke njezastupja, dha tola přecy wěrne wostanje, zo měšane mandźelstwo ženje w połnym zmysłu to być njemóže, štož ma kóžde woprawdźe křesćanske mandźelstwo być. Po Božej woli ma wěrne mandźelstwo być dospołne zjednoćenjo wšěch žiwjeńskich poměrow a swěrna podoba nutrnoho zwjazka Khrystusa ze swojej swjatej cyrkwju; we měšanym mandźelstwje pak staj wobaj mandźelskaj w najswjećišim a najważnišim dźělenaj, štož człowjekow z Bohom a mjez sobu wjaza: we wěrje a nabožnistwje. — Wšitke tute krute přičiny a strachi cyrkej wopomina, hdyž z maćerskej lubosću pyta swoje dźěći wot měšanoho mandźelstwa wotdźeržować.

Tohodla też móže cyrkej swojim sobustawam jeno potom dowolić do měšanoho mandźelstwa zastupić, hdyž su za to k prěnjomu jara ważne přičiny, a hdyž su k druhomu też hišće naspomnjene strachi ze spušćliwym rukowanjom po możnosći wotwobroćene. Tute rukowanjo je krute a swjatočne slubjenjo slubjeneju, zo chcetaj sćěhowace wuměnjenja swědomiće dopjelnić: 1. Zo njekatolski dźěl katolskemu dźělej w joho wěrje a w dokonjenju nabožnych winowatosćow na žane wašnje nadźiwać abo joho mylić njecha; 2. zo katolski dźěl to za swoju winowatosć spóznaje, ze swojim přikładownym nabožnym wobkhadom njekatolskomu dźělej česćomnosć a lubosć ke katolskej wěrje wubudźeć; 3. zo so wšitke dźěći bjez rozdźěla splaha w katolskim nabožnistwje woćahnu.

Katolik, kiž do měšanoho mandźelstwa zastupi, bjez toho zo su runje naspomnjene rukowanja ze wšej swěru dopjelnjene, jara ćežcy zhrěši. Tola też potom, hdyž je cyrkwinska dispensa docpěta, njesměš do měšanoho mandźelstwa zastupić, hdy by so bojeć měł, zo so přislubjenja tola dźeržeć njebudźa.

Ćežcy zhrěša tamni katolscy starši, kotříž swojomu dźěśu tajke měšane mandźelstwo dowola, pola kotrohož katolske wuměnjenja so z woprawdźitej a wěstej nadźiju na dopjelnjenjo njeslubja. Ženje starši časnoho wužitka dla tajke mandźelstwo swojomu dźěśu dowolić abo hišće hórje radźić njesměd́ža.

Bjez docpětej cyrkwinskej dowolnosći móže měšane mandźelstwo płaćiwje jeno před katolskim fararjom a z najmjeńša dwěmaj swědkomaj so zwjazać; hewak je njepłaćiwe.

Ći katolikojo, kotříž před njekatolskim nabožnym służownikom (duchownym) mandźelstwo zwjazaja, zapadnu do khostanja wuzamknjenja z cyrkwje, kotrež jich wot dóstawanja swjatych sakramentow wuzamkuje. Hišće ćežše zamołwjenjo ći na so bjeru, kotříž swoje dźěći k njekatolskomu nabožnomu towarstwu dowjedu. Ći mandźelscy runje tak do wuzamknjenja z cyrkwje zapadnu, hdyž swoje dźěći z wotmysljenjom njekatolscy křćić abo woćahnyć dadźa abo też do mandźelstwa zastupujcy njekatolske woćehnjenjo dźěći pak z wuprajenjom pak z mjelčenjom wučinja.

(Přichodnje skónčenjo.)

Swětowy rozhlad.

Sakska.

Naše kultusministerium je přez wokrjesne šulske dohladowarstwa wšěm šulam sćěhowacy wukaz připokazało:

Kultusministerium je pod 2. t. m. postajiło, zo ma so wot nowoho lěta 1919 we wšěch šulach wučenjo bibliskich stawiznow w nižšich rjadownjach na 2 hodźinje wob tydźeń wobmjezować a z wučenjom katechisma so docyła přestać. Z tym nalutowane hodźiny maja so k rozwučowanju w tych wěcach nałožić, kotrež běchu w posledních lětach wosebje škodowane a tohodla wjetšu starosć trjebaja.

Te postajenjo přima hłuboko do nabožnoho woćehnjenja našich dźěći a nakładuje našim duchownym wyšnosćam njemałe ćeže. A to čini ministerium z jednorym wukazom. Bismark da sebi k swojim kulturnym wojo-

wanjaw z najmjeńša wot sejma zakonje přizwolić; nětkle, hdyž je „wšě prawo na lud přešło“, dosaha k tomu połnomóc jeničkoho ministra.

Saksha centrumska strona přiwza na swojej skhadźowancy w Drježdźanach 8. dec. tele wobzamknjenjo:

Dźens w Drježdźanach zeńdźena hłowna zhromadźizna sakskeje centrumskeje strony stupa połnje a cyle na dno křesćansko-demokratiskeje strony. Wona žada runoprawosć za wšitkich stačanow, wona žada khlěb a měr a hnydomne powołanjo narodneje zhromadźizny, dokelž móže jenož ta zakońska podłoha za nowu Němsku być. Tohodla zapjera so wona ze wšej raznosću přećiwo dźělenju cyrkwje a stata a přećiwo wumocowanju konfessionalneje ludoweje šule přez jeno nakhwilne knježeństwo. Skónčnje žada wona raznje zdźerženjo krajneje jednoty.

Při wólbach do narodneje zhromadźizny chce centrumska strona we wšěch sakskich wólbnych wokrjesach samostatne wólbne lisćiny postajić, z druhimi pak so, kaž to wóibny zakoń dowola, přez zjednoćene listy podpjerać.

Němska.

W Barlinje bywaja wěcy dźeń a hórše. Knježeństwo Ebert—Haase nima mocy abo raza dosć, kraj wobknježić a njeměrnikow k měrej nuzować. Liebknecht a joho spartakojo přimaja bjez přestaća nanajkhroblišo do knježeństwa. Njeměry njepřestawaja. Pjatk před tydźenjom dóńdźe ke krawnym wojowanjam, w kotrychž bu 16 ludźi morjenych a přez 30 z dźěla ćežko ranjenych. Też k ruskim bolšewikam maja *njeměrnicy hišće poćahi*. Přecy dalše wokrjesy wotkhileja so wot Barlina jako srjedźizny kraja.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Ważne je za najbližši přichod, zo sy wo nětčišich politiskich wobstojenjach po móžnosći derje wobhonjany. Tak też najlěpje spóznaješ, kajke winowatosće ći z toho nastawaja, nochceš-li předewšim na hospodarskim a nabožnym polu přichodnje škodu ćerpjeć. K rozwučenju budźe za Budyšin a wokolinu přileżuosć njedźelu, 15. decembra popołd. w 4 hodź. w katolskej towaršni. (Hlej zady nawěšk.)

— Zrudny podawk sta so minjenu wutoru wječor we Serbskim Domje. Tam sebi w 3. poskhodže zakwartěrowany wojak z płunom žiwjenjo wza. Wotewriwši honač k płunej so zajědojći. Wječor přińdźe joho towarš domoj. Do jstwy zastupiwši zaswěći sebi zapalku. Tola hnydom so wokoło njoho zabłyskny a z wulkej mocu prasny; płun rozbuchnywši joho do płomjenjow zawali. Tónle wojak wjetšeje škody njewza, jenož zo so z lohka wopali, tola wšelake rumy w domje so wobskhodźichu. Načinjena škoda so nam wězo zaruna tak daloko hač budźe to móžno.

Z Hornjeje Kiny. Student Jurij Hórnik, t. č. leutnant w gren. połku čo. 101, najstarši syn k. kublerja Mich. Hórnika, bu z granatowej třěsku 10. nov. krótko před měrom na nawječornym bitwišću ćežcy ranjeny a to do prawoho ramjenja a do ruki. Lěkuje so w jenym lazareće we Westfalskej.

Z Radworja. (Tři Friedrich-Augustowu medalije.) Wójnske wuznamjenjenja su dale tući wosadni wojacy dóstali:

180. Jan Khilan z Kamjenjeje, wojak w 103. aktivnym regimenće. Wón so 12. apryla pola Roncqu (k połnocy wot Lilla) jenož ze 7 mužemi z cyłeje kompanije z bitwy wróći. Za tutu wutrajnosć dóstachu wšitcy Friedrich-Augustowu medaliju. (Khilan bu pozdźišo wot Jendźelčanow zajaty.)

181. Jan Libš z Měrkowa, kanoněr pola Póznańskeje pěšeje (ćežkeje) artilerije. Też wón dósta Friedrich-Augustowu medaliju. Z čim je sebi ju zasłužił, njejsmy dotal zhonili.

182. Mikławš Pan z Miłkec, krajny wobornik w 103. pěšim regimenće. Wón běše wot spočatka wójny w polu a dósta za wutrajnosć, při tym wopokazanu, naléto 1918 pola města Kowna (w Pólskej) tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju.

Do Drježdźan. Krajan je dóstać na farje Bjedrichowoho města. Płaći 1 hr.

Zjawna serbska zhromadźizna w Kulowje.

Rozsudna hodźina je skónčnje też přišła za **prusku serbsku Łužicu**. Z wěstym dwělom nastajichu so pioněrojo **Narodnoho Wubjerka** njedźelu 8. hodownika do Kulowa. Bě dźěn to prěnja kročel k **pruskim Serbam** po nětčišim politiskim přewróće, zo bychu so za **nowonarodne ideje** zhrěli a dobyli. Njewědźachmy dźěn, kak hłuboko je hišće stary pruski system do nich zažrany. A kak wulkotny bě wuspěch! Z radosću witachu pósłow nowoho časa. A je-li tuta zhromadźizna z měru za dalše wuwiće narodnoho prócowanja tam, dha nam dawa móc a sylnosć a nowu nadźiju za naše postupowanjo. Hižo wotewrjeńska rěč nawjedowarja zehra na prawu trunu a namaka mócny wothłós w napjatych wutrobach nimale 400 Serbow. Bychu-li tutu zahorjenosć němscy nowinarjo widźeli, bychu hinak sudźili. Bohaty přiwisk namakamy wšudźom, hdźež serbscy rěčnicy wustupuja. Wosebje běchu tu naše serbske maćerje a knježny zastupjene. Jim dźěn je do rukow daty dóńt a přichod Serbowstwa. Z dnjom a hodźinu rosće jich narodny nadawk. Tuž wšudźe doprědka, serbske žony, hdyž je wam nětčiši čas nowe prawo dał, ale też nowe winowatosće napołožił. Budźće sebi toho stajnje wědome.

Kak radostnje zaklinča serbska hymna po wulkej žurli. „Hišće Serbstwo njezhubjene“ ... to začuwachu wšitcy, hdyž njesprócniwy předsyda naradnoho wubjerka, dotalny sejmski zapósłanc k. **Bart**, w połdrahodźinskej rěči wuwi a rozrisa **narodny program** wo **samozarjadowanju Serbow wobeju Łužicow**. Wo tym so w druhich zhromadźiznach znata resolucija **jenohłósnje** přija. Skónčnje je so dopjelnił són našich prawótcow, našich prjedownikow. Naši na krawnych bitwišćach padnjeni Serbja su ze swojej krewju k wuswobodźenju z putow narodnoho wotročstwa sobu dopomhali. Njebudźemy nic jenož ćerpjeny narod wosrjedź druhoho ludu. Naše Bože a naturske prawo na maćernu rěč njebudźe wjacy hordźe teptać někajka knježeńska cwólba bjez čuća a swědomja, kiž měješe drje połne zrozemjenjenjo za **swoje** tučasne derjemćo, tola duchowna a narodna nuza Serbow jich njehnu, běše jim hekuba. Na tychle potłóčowarjow je z krawnym pjerom napisane menetekel. Strašnje wjeći so Boža sprawnosć na ludźe, kiž z njewšědnej hrubosću potłóčowaše mjeńše narody, wosebje **słowjanske**. Wbozy Polacy wědźa struchły kěrluš spěwać. Mjenje lěpje dźěše so pruskim Serbam. Jich přez zahubne zakonje wuspinana rěč bě z hańbu za někotrohožkuli „zdźěłanoho“ Serba. Serbscy wučerjo na ludowych šulach dóstawachu „k lěpšomu nawuknjenju serbskich dźěći w němčinje“ — t. r. ke germanisowanju — podpjeru „z Ostmarkenzulage“, někotři mjenuja jón też „reptilienfond“. Tak tworješe sebi pruske knježeństwo zwólniwy grat k wutupjenju Serbow. Tohodla dźěn ženje a nihdźe njewustupowachu za Serbow, dźěći njenawuknychu we šulach ani słowčka čitać w maćernej rěči. Wo wjele hinak njebě w cyrkwi. Serbski kěrluš z přewodom piščelow dyrbjachu sebi Serbja wunuzować. Pólscy kapłanojo, hdyž běchu serbsku rěč nawukli, so bórzy „přesadźichu“ so wě, „cyrkwinskich winow“ dla. Wužšoho zwiska ze Serbami zwonka cyrkwje měć njedyrbjachu. Postupowanjo serbskich kapłanow so „wobkedźbowaše“. Před wjacy hač 30 lětami je so do Wrótsławja napisało, zo měješe **tehdom** Kulowska wosada **dwě třećinje Němcow** a jenož **jenu třećinu Serbow**. Tak dóstachu **němskoho fararja**. Tak a hinak knježeše duch hakatisma. Kajke wólbrne srědki so druhdy k zahubje Serbowstwa nałožowachu, widźimy z postajenja pruskoho krala Bjedricha IV. w lěće 1841, zo njesmědźachu so Serbja wěrować, kotřiž němsku rěč njewobknježachu.

W sćěhowacej rozmołwje pokaza jedyn evangelski Serb, kak wón dźensniši dźeń hišće Němcej roboći, a druhi skoržeše, zo je znaty Wojerowski wšoněmc jenej serbskej wudowje w Mučowje statok a polo wuréčał a pokupił. Potom přeńdźe so na naćisk programa za kulturne nowozarjadowanjo w serbskim kraju, ke kotromuž so z někotrymi wudospołnjenjemi **jenohłósnje** přihłosowaše. Hewak běchu wšitcy toho měnjenja, zo serbski lud, sam politiscy zrały, we swojim nětčišim postupowanju powučenja ze strony Němcow, serbskich wotrodźencow a wot Němcow pokupjenych Serbow njetrjeba a na kóždy pad wotpokazuje. Tamny znaty burik je so nadobo wotmjelčał. Najskerje je wěcku skónčnje dorozemił. W Kulowje sebi sta a sta Serbow zasy zawdachu rucy a kóždy namjetowany dowěrnik přewza z lubosću k wobhroženomu narodej nowe dźěło na so. Tak je też wulka Kulowska wosada do krutoko cyłka zwjazana a wjele stow hriwnow přiwobroći so założeńskomu darej. W mócnym zahorjenju, kaž hdy hdźe, wuklinča zhromadźizna ze spěwom: „Naše Serbstwo z procha stawa!“ Słdk.

Spóznaćo mjez Serbami,

što „Serbski zwjazk“ chce a zahorjenosć za joho zaměry přecy přibjera. Přecy wjetša bywa też ličba tych, kotřiž k njomu přistupuja: kóždy wě, zo, jeli što móže nas narodnje hospodarscy a nabožnje zdźeržeć, je zhromadna móc, kotruž mamy zawěsćenu w cyłku, kajkiž „Serbski zwjazk“ zaručuje. Wulke wuspěchi mamy so předewšim dźakować k. Bartej, prjedawšomu sejmskomu zapósłancej a črjódcy joho zahorjenych sobudźěłaćerjow. Runje z poslednich dnjow dóńdźe nam zasy tójšto rozprawow wo jich wuspěšnej dźěławosći. Wulkotnje wotběža zhromadźizna w Njebjelčicach 8. dec. t. l., při kotrejž předewšim knjez wojeński farař Cyž a wosadny knjez farař Mič z jasnymi a jadriwymi słowami wulku črjódu připosłuchari za ideje „Serb. zwjazka“ zahorištaj. Jeju próca a teje wuspěch stej zwonkownje doswědčenej z pjenjezom, kotryž so tam za narodnu wěc nawda. (1400 hr.)

Runje tajke připóznaćo a přiwisk wupłodźištej zhromadźiznje w Poršicach (10. dec.) a w Malešecach (11. dec.). Na woběmaj rěčeše k. Bart ze znatym zahorjenym a přeswědčacym słowom. Při wšěch přiwza so znata resolucija wo našim narodnym samozarjadowanju.

Jena z najwulkotnišich zhromadźiznow pak bě 8. dec. w Kulowje; wo njej podawamy tu wosebiće rozprawu.

Tak, Serbja, doprědka. Jedna so wo naše

* Njemóžemy je wšě wosebje wočišćeć, dokelž skónčnje wšě to jene rozprawjeja.

byćo a tyćo. Chcemy so nuzy spjećić, kotraž nam hrozy, a ke kćěwu so rozwić, ke kotromuž mamy winowatosć a móžnosć.

Naš program.

Nětčiše knježeŕstwo so hotuje **„narodnu zhromadźiznu“**, to je ludowe zastupjeŕstwo, zwołać. Wólby dyrbja 16. małoho rózka być. Hač k tomu dóńdźe, je druhe prašenjo. Narodny wubjerk so zańdźenu wutoru z tejle należnosću zaběraše. Naši Serbscy připadnu k tŕom wšelakim wólbnym wokrjesam. Tohodla budźe nam lědma móžno samostatnoho kandidata přećišćeć. Budźemy tohodla knježeŕstwo prosyć, zo dyrbja Serby wosebity wokrjes tworić. Njedźiwajcy toho budźemy ze wšej raznosću a rozsudźenosću so we wólbnym hibanju wobdźěleć. Předłožimy sćěhowacy naćisk našoho programa:

1. Serbja wobdźěla so při wólbach za narodnu zhromadźiznu.
2. Postajimy za kóždy serbski wokrjes serbskoho kandidata.
3. Žadamy sebi cyrkwinske, šulske, hospodaŕske a politiske samozarjadowanjo a kulturnu samostatnosć.
4. Zamoženjo cyrkwjow, šulow a wosadow njesmě so ze žaneje strony přimać a na žadyn pad wuswojeć.
5. Šula dyrbi křesćanska być a wostać. Kóždomu, tež najkhudšomu dźěsću dyrbi móžno być, studowanym powołanjam so přiwobroćić.
6. Małe a srěnje burstwo dyrbi so dźeržeć, wuwiwać a zesylnjeć. Tohodla dyrbja so wulke ležomnosće w Serbach, kotrež su wjetše hač tři sta kórcow, po něčim pokupić, a je-li trěbne, dyrbja so wulkoležomnosćerjo nuzować, je předać. Z nich dyrbja so małe a srěnje kubleška a žiwnosće wutworić, kotrež dyrbja serbscy ratarjo pod přiměrjenymi wuměnjenjemi dóstać. Wusłuženym wojakam dyrbi so lěpšina dawać. Přede wšim dyrbja přez to ratařscy dźěłaćerjo a čeladnicy, kotřiž chcedźa so woženić, hospodařsku samostatnosć dócpěć.
7. Wšě wulkopjenježniske wustawy a zarjadowanja, kotrež móhłe małe a srěnje rjemjeslnistwa a ratařstwa podušeć, dyrbja so zakazać. Na wunošku zarjadowanjow (industrialnych wuwjedźenjow), kotrež móža jenož z pomocu wulkoho kapitala wobstać a k powšitkownomu lěpšomu skutkuja, dyrbja dźěłaćerjo swój přiměrjeny podźěl měć.
8. Dawki njesměduja so na človjesku žiwnosć a wšědne potrěbnosće kłasć; dawk dyrbi so po poměrje dawać předewšim dyrbja so wšě wjetše, přez sta tysacy ličace wójnske dobytki zebrać.
9. Srěnim zastojnikam wšěch powołanjow ma so mzda přisporić a jich swójbne derjeměćo so zawěsćić. Za to móže so wjele njetrjebawšich městnow wyššich prózdnych zastojnikow wotstronić.
10. Cyłe zarjadnistwo zastojnskeje służby ma so zjednorić.

Wosadne wubjerki Serbskoho Zwjazka njech wo nim wuradźuja. Njech nam swoje nahlady a žadanja hnydom wupraja.

Potom jón jako naš twjerdy program přiwozmjemy a budźemy po nim postupować.

Druhe politiske zjednoćeństwa su ze swojim programom hižo wustupiłe. Mjez nimi demokratiske zjednoćeństwo. Zo su tónle program też Serbja podpisać móhli, nas jara dźiwa. We nim so mjenujcy jasnje a raznje njewupraji jich stojnišćo ke křesćanstwu. Tež nic to, što z wosadnym a cyrkwinskim zamoženjom budźe. Njezhonichmy ani to, hač ma ludowa šula křesćanski raz zakhować abo wjele lěpje dóstać. Runje tole je za nas Serbow pře wšu měru ważne. Dokelž runje we tym žaneje jaznosće njeje, žadyn woprawdźity křesćan we tajkim zjednoćeństwje ničo pytać nima.

Žadamy sebi dokładnje křesćansku šulu. To rěka, wučerjow, kiž zamóža ze samsnym přeswědčenjom nabožinu we wěrjacym duchu připowědać. Za to trjebamy seminar, w kotrymž so nam tajcy wučerjo wukubłaju.

Tohodla trjebamy kultusowe a kulturne samozarjadowanjo. To pak je nam **móžne, wěste** haj hižo **zaručene**! Trjebamy jenož chcyć. Dyrbimy so zjednoćić do zyłka, do krutoho zwjazka. Tohodla wšitcy Serbja zastupujće z čŕjódami do našoho „Zwjazka“.

Bart.

Štóž chce so k nam přizamknyć, njech pósćele swoje mjeno na:

Serbski Wubjerk, Bautzen.

Do hromady, Serbja!

Pod kolesa přińdźe nětkle, štóž so sam njehiba. Druhi će pózrje, njepokazaš-li, zo móžeš też so stajeć. Čohodla so Rheinlandska-Westfalska jako cyłk wutworjatej? Dokelž nochcedźa wot Barlina přijimać, štož tam njerozom a njewěra lehnjetej. Swoje kubła, předewšim nabožne, widźa wot tam wobhrožene a tak staraja so sami za so.

Serbja, też nam dźe wo najdróžše. Hižo přimaja křesćansku šulu. Katechismus so wot 1. januara 1919 w šulach hižo wučić njedyrbi. Hdyž je dźěćo 10 lět stare, smě same rozsudźić, hač chce so w nabožinje hišće rozwučeć dać; staršej k tomu hižo słowčka prajić njezmějetaj. Serbja, chcemy k tomu přihladować?

Kaž pak wo swoje křesćanstwo dyrbimy so też hibać wo swoju narodnosć. Abo mysliš, zo nam woni sami wot so što dadźa? Zo wutworja zakonje, kotrež našu rěč a naše narodne wobsedźeństwo budźa škitać? hajić? spěchować? O, njewěrmy to. Ći, kotřiž su Polakow krjudowali a też nas kludźili, zo nam wšě narodne sebjewědomjo podusychu, ći też nětko njezměja čuća, zo bychu nam z dobrej wolu dali, na čož mamy wot Boha prawo a tak też winowatosć, sebi to ważić. Sami tohodla dyrbimy za so dźěłać. Tola něšto wuskutkować jenož budźemy móc jako cyłk. Muž při mužu, žónska při žónskej: potom smy jene ćěło, jene byćo. Jenož potom pak změjemy też jenu hłowu, kotraž mysli a wodźi, kónc nam pokazuje a puć k njomu rjaduje. Jenož tak budźemy móc dźěłać z wuspěchom.

Přez njepřezjednosć jónu podležachu naši wótcojo njepřećelej, wot wječora so na nich walacomu; po čwačkach a splahach so jomu stajejcy a za so wojujcy běchu k dobyću přesłabi. A tak też zahiny splah po splahu, čwačk po čwačku, doniž njewostachmy my ćěłko słabuške, lědom hišće žiwe. Bychu-li jónu hromadźe so znali a měli, bychu hišće nětkle knježa byli na swojim.

Tohodla, Serbja, chcemy-li być a wostać, njech jedyn duch nas zahorja, spinajmy swoje mocy do jenoho cyłka, přezjena mysl njech nas wodźi; jedyn kónc mějmy před sobu: Wo swoje narodne a kulturne należnosće starajmy so sami.

Hdźe pak mamy hłowu, kotraž mysli, wodźi? Z wotkel mysle, začuwanja so wuliwaja do stawow ke skutkowanju po prawym wašnju? To je „narodny wubjerk“. Wot njoho dajmy so wjesć? Tón zasy skutkuje přez swojich dowěrnikow, kotrychž ma po wšěch wsach. Ći zasy znaja swojich, kotrychž hromadźa do „serbskoho zwjazka“.

Tak so dźěło poradźi: Serbstwo zasy wotući, zakćěje a wostanje; zdźerži sebi žiwjenjo, kotrež je Bóh jomu dał. —

Serbja, přistupujće do „Serbskoho zwjazka“!

Swětło žno swita.

Kołwokoło hrózba, kołwokoło strach
A nad nami ćěmnosć a dołha nóc.
A nihdźe njej' pomocy w tych styskownosćach:
O Božo Ty pomhaj, zjew swoju Ty móc. —

A howrił je wichor ćim njemdrišo
Hač rozdrěł bě hrózbne te mróčno a ćmu
A hlej: w ranju Jutrnica zabłyskuje so
A kiwa tak mile přez ćěmnotu wšu.

O witaj, o witaj nam jutrnica
Ty Božo sy z njebjes nam posyłka.
Haj nimo wša ćěmnosć a hrózba a ćma,
Hdyž swětło žno swita toh' nowoho dnja.

O switaj, o switaj nam swětły dźeń
A w purpurnych zerjach nam rozekćej
A z juskom hač k njebjesam samym nas zběhń
Nas z woh'njom to nowoho žiwjenja hrěj.

Kołwokoło hrózba, kołwokoło strach
A nad nami zakćěł je swětły dźeń,
Dźeń zboža, dźeń swobody we Serbach.
O Božo to zbožo nam njepřemjeń!

Młodoserb.

Maćerna rěč za nabožinu w šuli a cyrkwi.

Lud, kiž sebi swoje narodne prawo njeżada, hdyž to z wuhladom na wuspěch móže, so sam niči a hani. Do tajkich narodnych prawow pak předewšim też słuša, zo rozwučowanjo we najwyššich kubłach dóstawa človjek w tej rěči, kotruž je prěnju wot maćerje wuknył a jako dźěćo powědał. Tale rěč je jomu droha, z tejle rěču zamóžeš jomu rěčeć woprawdźe do wutroby, zamóžeš wothłós namakać w joho najnadobnišim znutŕkownym.

Abo, měniš, zo njeje tak? Potom, luby čitarjo, trjebaš jenož poŕěčeć z duchownym, kotryž wobknježi wjacy rěči a ma w dušepastyŕstwje činić z ludźimi wšelakorych jazykow. A kóždy budźe ći wobkrućić móc, zo potom pola tajkich, byrnjež też hewak druhu rěč znali, namaka skerje dorozemjenja a skerje měješe wuspěch, hdyž w jich rěči k nim poŕěča; zo tam, hdźež při Božich służbach tak daloko hač so hodźi, so wužiwa maćerna rěč, też ći so namakaja a k nim z radosću so maja, kotřiž do cyrkwje pak njepostupja, pak jara mało, hdyž Bože słowo abo kěrluš w jich rěči njesłyša.

Tola hišće ważniša je maćerna rěč za tajkich, kotřiž druheje rěče ani njeznaja abo jenož hubjenje. Kak chcył tym Bože słowo podawać? kak tym do wutroby wusywać symjo Jězusoweje wučby? Kak móže wone tam płody njesć, hdyž njeje zrozemjene? a kak tak człowjeka skručeć k dobromu? Kak móže wosebje też dźěćo, hdyž so jomu n. př. wučba wo swjatej spowědźi w cyle cuzej abo tola skoro cyle njezrozemliwej rěči podawa, prawje so wuspowědać?

Tole wosebje rozważeše dobry katolski pólski lud w Póznańskej, hdyž tam pruske knježeŕstwo też rozwučowanjo w nabožinje w němskej rěči žadaše. Tehdy staji so lud a je so kruće spjećował, a hdyž to nochcyše wuspěcha wunjesć, namakachu druhe puće, kak bychu dźěćo tola we swojej maćernej rěči w nabožinskich wěcach rozwučowali.

Tole, serbscy starši, dyrbiće też Wy žadać za swoje dźěći. Abo njeje Wam na tym zaležane, zo wone derje so rozwuča wo tym, štož ma jich wjesć přez žiwjenjo do wěčneje zbožnosće? Potom njebyšće swoje dźěći wěrnje lubowali.

Tohodla, katolscy serbscy starši, kotřiž sćeleće swoje dźěći do šulow, hdyž so wone samo też w nabožinje němscy rozwučeja, žadajće sebi, štož Wam słuša po Božim a swětnym zakonju; podpjerajće tych, kotřiž tajke žadanja wupraja a zastupuja. — Swojim dźěćom wopokazaće z tym njewuprajnu dobrotu.

Ale njezabudźće też na so samych. Też za so požadajće sebi, zo so też Wam stanje přecy rozwučowanjo wo bóžskich wěcach w maćernej rěči; zo so wam potajkim předuje serbscy.

Hdyž na prěnje Swjatki swj. Pětr k ludam rěčeše, měješe tam ludźi ze wšelakorych kónčinow Asiskeje před sobu. A woni zawěsće rozemjachu znajmjeńša někak židowscy. A tola, što nam swj. Pismo podawa? Wšitcy so dźiwachu, zo so jim Bože słowo w jich rěči předuje. Tajkile dźiw bě Duch Swjaty sčinił: japoštoł rěčeše židowscy, a tola słyšachu joho wšitcy we swojich rěčach. To, Serbja, swědči za to, zo słowo Bože ma so w maćernej rěči ludam podawać. — Tuž žadajće sebi, hdźež so wam w domiznje to njestawa.

A hišće jene. Spěwajće swojomu Bohu khwalbu też we swojej maćernej rěči; zanošujće swoje spěwy na njedźelskej Božej mši serbscy. Bohu služ z prěnjotnymi mocami, kotrež je ći dał, a hakle, hdyž so hinak njehodźi, toho so wzdawaj.

Krajan 1919

je dóstać w našich expedicijach; w Drježdźanach-Bjedr. měsće na farje.

Jenotna šula.

Hižo 14. okt. 1888 wěšćeše njeboh Windthorst na skhadźowancy katolikow w Kölnje wojowanjo wo šulu a praji, zo budźe te wojowanjo ćežše a dlějše hač samo kulturne wojowanjo w Pruskej a Němskej: Wo šulu so nětk hižo dawno wojuje. Dotal bědźachu wo nju we časopisach, nowinach a zhromadźiznach, wosebje w zhromadźiznach wučerskich towarstwow. Dźens je nětko bój dřed šulsku jstwu samu dóšoł. Wo ničo mjeńše so njejedna hač wo prašenjo: Dyrbi naša ludowa šula křesćanska wostać abo dyrbi nabožnistwo so z njeje wustorkać a z tym so jej křesćanski wuznam wzać?

Naše nowe knježerstwo nochce wěru we šuli wučić dać a chce z tym dźěći k njewěrje wjesć. Na tym njehodźi so dwělować. Hižo je tukhwilny pruski minister, jako najzasakliši njepřećel wěry znaty Adolf Hoffmann, započał wšo nabožne a cyrkwinske ze šulow wotstronjeć, a druhdźe, też pola nas, připowěduja tesame puće. Tute prócowanja su ćim strašniše, dokelž w liberalnych towarstwach zjednoćeni wučerjo z nimi stoja. Woni žadaja za tak mjenowanej jenotnej šulu (Einheitsschule). Tohodla chcemy sebi tu z krótka rozłožić, što je z jenotnej šulu měnjene.

Połny zmysł toho słowa njemóžemy tu wučerpać. Knihi su so hižo wo jenotnej šuli pisałe a husto dosć so wo nju wuréčowachu, dokelž kóždy pod słowom uěšto druhe zrozemi.

Pod jenotliwej šulu je přede wšim šula měnjena, kotraž ma přez cyły kraj jenajku organisaciju wot nižših šulow započate hač do najwyššich. W kóždej šuli dyrbi so to a telko wučić, zo móža normalni šulerjo z kóždeje nižšeje šule bjez wosebitych pruhowanjow do susodneje wyššeje přestupić. Najprjedy bychu dźěći wěste lěta, po wšelakorych žadankach tři abo štyri abo šěsć lět do ludoweje šule khodźili, potom pak w njej wostali, a po njej přez pokračowansku abo přez wšelake rjemjeslniske a podobne šule k praktiskomu žiwjenju so přihotowałe, pak přez přihodne srjedźne šule na techniske abo wědomostne wysoke šule so přihotowałe. Wšě šule pak dyrbjałe znutřkownje zwisować a jena so na druhu twarić.

Z tajkim zarjadowanjom by zwisowała socialna jenotosć šule. Dźěći ze wšěch worštow luda bychu tu samu šulu wopytowałe. Nětkle wopytuja wosebje w městach dźěći, kotrychž starši móža wjetši šulski pjenjez płaćić, wosobniše šule, w kotrychž wjacy wuknu. Mamy dźě jednore, srjedźne a wyšše ludowe šule. To by potom přestało. Za syna ministra njeby druha šula była hač za dźowku joho pohonča. Někotři su samo za to, zo bychu so wšě privatne šule zakazałe, tak zo by kóždy nuzowany był, swoje dźěćo do powšitkowneje šule słać.

Přećiwo tajkej jenotnej šuli njehodźi drje so wjele prajić. Dróžša by wona była, dokelž so wězo dotalne lěpše ludowe njebychu směłe stłóčić, ale jednore powyšić. Hodźiny w jenotliwych rjadownjach bychu so měłe rozmnožić a ličba šuleri pomjeńšić. To pak bychu wopory za dokładniše rozwučenjo byłe, a to je bjez dwěla wulke kubło. Samo wot dźěłaćerja žada so dźensniši dźeń telko, zo njemóže přewjele wuknyć. K tomu bychu so dawki za šulu też sprawnje rozdźěliłe, dokelž stat šulu płaći, šulski pjenjez njeby so wjacy zběhał a samo knihi a druhe šulske potrjeby bychu so dźěćom płaćiłe. Někotři socialdemokraći su samo za to, zo by so dźěćom też drasta a jěsć kupowała. To słuša pak k tamnym njestrowym žadanjam, kotrež bychu najradšo wšitko statej napołožiłe, so mało wo to starajo, zo dyrbi stat z dawkami zasy zběhać, štož wuda.

By-li so staršim wša starosć za jich dźěći wotewzała, njebychu też žanoho zamołwjenja za nje znali. Hdyž pak wot někotrych tajkich njestrowych žadankow wothladamy, móžemy sebi naspomnjenu jenotnu šulu lubić dać.

Też tamna jenotna šula je nam prawa, w kotrejž wšě dźěći hromadźe khodźa. Zo wosobne dźěćo při jednorym, khude při bohatym syda, njeje žane njezbožo. Njech so zeznajetaj a wuknjetaj so lubo měć. Snadź jeju to też za žiwjenjo zbliži, pozdźišo so to wjele ćežšo wuknje. Někotražkuli socialna rozkora by so zminyła, hdy by bohaty wot małosće widźał, zo ma też khudy počink a čiste zmyslenjo, a khudy spóznał, zo pola bohatoho njeje jenož hordosć a njelubosć.

K jenotnej šuli hišće liča socialdemokraći z wjetša też wustawy za dźěći před jich šulskimi lětami. Z něhdźe třomi lětami bychu dźěći do tych wustawow přikhadźałe, hdźež bychu je z hrami, zabawu a wšelakimi zwučowanjemi na šulu přihotowali. Wudawki za to by wězo zasy dyrbjał stat njesć. Dźěćo by potajkim wot swojoho štwórtoho hač do wosymnatoho lěta — studowace dlěje — do šulow khodźiło, kotrež stat rjaduje a płaći, a w kotrychž su dźěći ze wšěch worštow zjednoćene. Tule bychu při tym jena na druhu so twariłe, zo mohło dźěćo bjez komdźenja z jeneje do druheje přeńć.

Tajka jenotna šula by też hižo swoje njepřihódnosće měła, n. př. by wjele płaćiła, staršim by so skoro wšě prawo na dźěći wzało atd., by pak też wjele za so měła. Z najmjeńša njetrjebali my jako katolikojo přećiwo tajkej šuli, móhli skerje za nju być.

Cyle hinaša pak zbywa wěc, hdyž na poslednju a mnohim z našich nowotarnych šulskich politikarow najwažnišu žadanku jenotneje šule spominamy. Woni mjenujcy chcedźa, zo też dźěći wšěch wěrywuznaćow do samsneje šule khodźa. Katolske, lutherske, židowske a druhe dźěći pola toho samoho wučerja, kotryž je kajkeježkuli wěry abo z cyła bjez wěry. W tajkej jenotnej šuli by wšě nabožne woćehnjenjo dźěći njemóžne było.

Hižo zwonkownje by so dyrbjało wšo wotstronić, štož na wěru dopomina. Znamjo swj. křiža by dyrbjało ze sćeny, by móhło židowske dźěći pohóršeć, modlitwa by wupadnyła, dokelž so za wšě njehodźi, cyrkwinske kěrluše njesmědźaše so wučić, haj, kóždoho nabožnoho słowa by so wučer dyrbjał hladać, zo njeby hinak zmyslene dźěćo ranił.

Přećeljo tajkeje jenotneje šule też sami jeje njedostatk za nabožne wukubłanjo derje dosć čuja a pytaja tohodla za wšelakimi wupućemi z tutych wuzkosćow.

Jeni, to su najmiliši, chcedźa dźěći za nabožinu dźělić a kóždomu wěrywuznaću wosebite hodźiny připokazać. To móže derje měnjene być, by pak wosebje we wjetšich šulach so jara ćežko wuwjesć hodźało.

Druzy chcedźa na město konfesionalneje cyrkwinskeje wučby powšitkowne moralske rozwučowanjo stajić, kotrež so za dźěći wšěch wěrywuznaćow hodźi. To by krasna poliwka była, při kotrejž móhli wšě wbohe dźěsćowske duški zawutlić, woprawdźity surrogat, hórši hač žadyn z tych, kotrež smy za čas zrudneje wójny k našej wostudźe zeznali.

Posledni skónčnje, a to su wšitcy socialdemokraći a wjetšina luterskich wučerskich towarstwow, chcedźa wšu nabožinu ze šule wustorkać. Cyrkej njech so zwonka šule stara, kak a hdźe sebi młodosć rozwuči; šula njecha z tym ničo činić měć. To je radikalne, křesćanske pak to njeje.

Smy za šulu z jenotnej organisaciju, kotruž dźěći wšěch socialnych worštow hromadźe wopytuja, nihdy pak za jenotnu šulu, do kotrejež bychu dźěći ze wšěch wěrywuznaćow zhromadnje khodźiłe, přetož w njej so křesćanstwu row ryje. N.

Wo zemju a prawo.

„Kraj! kraj!“ tak jónu z juskom zawołachu na łódźach Kolumbusowi namórnicy, hdyž po dołhej jězbje po njesměrnym morju skónčnje zasy krutu zemju wuhladachu.

Takle podobnje wołachu też skoro po wšěch wójnach so wróćacy wojacy. „Zemju! zemju! chcemy měć. Dajće nam rolu, za kotruž smy wojowali a krawili, za kotruž je telko z nas swoje žiwjenjo dało. Pokažće, zo mamy tu woprawdźe domiznu!“

A takle wołaja nětkle wojacy po swětowej wójnje a wšě politiske strony drje z małymi wuwzaćemi jim też lubja zemju a hižo we duchu přiměrjeja. Samón Hindenburg swojim wojakam wozjewjeć da: „ . . . Tym, kotřiž na wójnje so wobdźělichu a hač do swojoho wotpušćenju swoju winowatosć dopjelnichu, chce Němska tak khětře hač možno domiznu wutworić.

Na tunjej zemi z tunimi statnymi pjenjezami nakupjene dóstanu ratarjo, zahrodnicy a wjesni rjemjeslnicy statysacow ležomnosćow, měsćanscy dźěłaćerjo, přistajeni zastojnicy a druhim powołanjam přisłušacy pak kněže ze zahrodkami; jenož za to wudaty pjenjez změja z lohka zadanić.“ A podobnje lubi Bauer, t. č. statny sekretar kejžorstwowoho dźěłaćerskoho hamta.

Takle podobnje su wołali pak też hižo

w starych časach. Docyła bě žadosć za zemju herbstwo wšěch ludow tež hižo prjedawšich časow. Kóždy mjenujcy chcyše a chce so „na swojim“ žiwić.

Z wotkel pak zemju brać? Njewuprajnje wulka je zemja a ma ruma a zežiwjenja za wšěch. Ale kelko ju wobsedźa? Poměrnje mało tych je, a druzy móža na „cuzym“ dźěłać. Dokelž pak ći jeni wot „swojoho“ dać nochcechu, druzy pak też zemju za so požadachu, běchu móhł rjec stajnje wojowanja mjez ludźimi wo nju.

Zajimace je, tele wojowanja n. př. pola starych Romjanow wobkedźbować, potajkim pola ludu, kotryž je w starym času snadź najwjetšu politisku móc wobsedźał.

Wokoło lěta 500 do Khrystusa běchu Romscy swojoho krala wućěrili; běchu sebi republiku wutworili. Ale socialne wobstojnosće so přez to samo wot so njepolěpšichu. Jeni (patricii) wobsedźachu skoro wšu zemju, „lud“ (plebs) njeměješe wjele. Zakońscy drje słušeše wša zemja, kotruž běchu sebi z brónskej mocu wot susodnych ludow wudobyli, gmejnam; wužitk z njeje pak mějachu patriciscy. Woni mjenujcy wotnajachu sebi gmejnsku zemju; wotnajeński pjenjez dawać pak bózy „pozabychu“.

Woni mějachu też tunje dźěławe mocy; tak móžachu też tunjo swoje płody předawać, a burik, kiž bě na swojej rucy pokazany, njemóžeše z nimi postupować. Za wulkich dźěłachu njewólnicy, to běchu zwjetša wójnscy jeći; po stach a tysacach jich někotryžkuli měješe. Ći wostachu też doma a dźěłachu tak dale, hdyžkuli Romskim zasy nowa wójna wudyri — a to bě, mohł rjec, kóžde lěto — mały burik pak dyrbješe wostajiwši swojeje žiwnosće, sam do wójny. Ta mjez tym ničo abo mało njepłodźeše, dołh dyrbješe so zadanić, bywaše přecy wjetši, mali njemóžachu so tak wjacy zhrabać. Předołženy dyrbješe do wotročstwa. Tohodla zebra so w lěće 494 do Khrystusa dźěł romskoho ludu a wućahny na tak mjenowanu „swjatu horu“ blizko Roma. Tam chcychu nowu gmejnu z jenajkimi prawami za kóždoho wutworić.

Tola, kajki strach bě to za Rom! Što mělo te započeć, hdyž telko brónskeje mocy přisadźi? Mudromu, pola ludu też nahladnomu mužej so poradźi, jich zasy domoj wróćić. Patriciscy lubjachu ludej wjele. Zakonje wo dołžnikach a dołhach maja so wosłabić, polěpšić, lud ma swojich zastupjerjow (tribunow) do krajneje a gmejnskeje rady dóstać. Ći dóstachu prawo, kóždoho z luda přećiwo zastojnikam škitać; woni smědźachu a móžachu z wuspěchom přećiwo postajenjam senata (rady patricijow) zakročić (veto wuprajić) runje tak přećiwo wšěm zarjadowanjam a wotsudźenjam.

Tola to wšo njepřinjesy měr a přezjenosć. Hižo 486 do Khr. prócowaše so lud wo nowe reformy; wosebje role dla.

Spurius Cassius bě sebi wulke zasłužby wo Rom dobył. Ze susodnymi Latinami bě „wěčny zwjazk“ sčinił; w čežkich khwilach bě romski kraj před njepřećelom dowobarał. Lěta 486 joho tohodla k třećemu razej za konsula wuzwolichu. Zo by socialne zwady wutupił, požada wón, zo maja so gmejnske ležomnosće hinak hač dotal rozdźěleć. Dźěł nowoho we wójnje přidobytoho kraja měješe so plebejskim (romskim a latinskim) přewostajić, wjetše kubła pak patriciskim; ći pak mějachu za nje lětnje kruće postajeny dawk wotwjesć, kotryž dyrbješe statnej kasy připadować. Jomu so też poradźi, swoje žadanja přewjesć. Hdyž pak bě so lěto a z tym čas joho konsulata pominyło, wobskoržichu joho patriciscy, zo wón jenož tohodla tak za „lud“ wustupuje, dokelž chce kralowsku hódnosć dóstać. Kralowskoho knježeństwa so lud jara boješe; tohodla bohačkojo z nim lud šerjachu. Tohodla też lud Spuria Cessia k smjerći wotsudźi; tón bu wotprawjeny, joho dom dospołnje potorhany, a joho zakoń so njewuwjedźe.

Nowe prócowanja ze strony ludu wo wołożenjo socialnych wobstojeni so stachu. Předewšim žadaše sebi lud sprawne sudnistwo. Dotal zakonje zapisane njeběchu; kóždy sudnik sudźeše po najlěpšim spóznaću a dopomnjeću, a kaž bě so jomu prawo hortnje podało. Sudnicy pak přisłušachu zwjetša bohatym worštam. Tak zastupowachu tych interesy. W lěće 450 wunuzowa sebi lud zapisk tehdy płaćacych zakonjow. Też wubědźi sebi zakoń, kotryž dań zwobmjezowa, (nic přez 8⅓ proc.) w lěće 317 bu najwyšša mjeza 4⅙ proc. Tola też ta dań bě hišće přewulka, tak zo so nichtó z dołha wudrapać njemóžeše.

Tu přińdże zrudne lěto 390 do Khr. Galliscy spalichu Rom; jenož jedyn dźěł, tak mjenowany kapitol, móžeše Manlius dowobarać. Cyły kraj, hona a pola běchu zapusćene. Lud chcyše sebi zasy natwarić; měješe sebi nowy skót a grat a symjo nakupić; tule nuzu ludu wužichu patriciscy. Štóž njemóžeše swój dołh zapłaćić, toho tyknychu do jastwa; tak buchu ći, kotřiž běchu za swój kraj wojowali a so woprowali, z cyłej swójbu njewólnicy. (Sklaven.)

Tu smili so Manlius, kiž bě kapitol, hdźež předewšim bohačkojo bydlachu, před Galliskimi dowobarał, nad ludom. Hdyž jónu přez torhošćo dźěše a tam jenoho hejtmana prjedawšoho swojoho wójska wuhlada, kak joho runje lichowař sputanoho do jastwa wjedźeše, přimny to joho tak, zo za njoho hnydom wšón dołh zapłaći. Wón rozpředa też wulki dźěl swojoho wobsedźenstwa a wumóh něhdźe 400 ludźi z wotročstwa. Lubosć a dowěra k njomu mjez ludom přibjeraštej: tola hida bohačkow hišće bóle a khětřyšo. Też Manlia wobskoržichu, zo za kralowskej krónu žedźi, wón bu zasudźeny, zo je přeradu přećiwo swojomu krajej skućił. Na to joho wuwjazachu, na kapitol dowjedźechu, a tam, hdźež bě jónu Rom z najwjetšeje nuzy wumóhł, storčichu joho z wysokeje skały (tarpejskeje).

Tu je widźeć, zo je lóže, samo přećiwo mócnym zwonkownym njepřećelam z brónju wojować, hač přećiwo zaslepjenosći a hidźe mócnych mjez ludom samym. Ta wěrnosć też dźensa hišće płaći.

(Přichoonje dale.)

---

7 milijónow centnarow nepli je Sakskej z druhich dźělow kejžorstwa přidźělenych. 21. nov. bě jich 2,2 milijónaj dowoženych. Z nich je Póznańska sama 1 milijón a 570 tysac centnarow přidowozyła; dać ma hišće ½3 milijóna.

Hač Saksa tele ½3 milijóna hišće dóstanje, je tola jara dwělomne; přetož po najnowišich powěsćach je w Póznańskej hižo wšo w mocy Polakow, a ći drje tola najprjedy swojim wuhłódźenym bratram a sotram w nowej Pólskej k pomocy budźa.

Židaj.

Icyk: Izako, njehańbuješ so do křesćanskeje korčmy khodźić?

Isak: Ně, wšako tam piwo a wino křćenej njejstej.

Nierth & Förster

Dalokorčcak 589 **w Budyšinje** **Před šulefskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

5000 lokomotivow a 1300 železniskich wozow němskomu wójsku służacych, su sebi, kaž chce „Tägl. Rundschau“ z pušćomnych žórłow wědźeć, Polacy zdźerželi. Też su wšě kasy na železnicach wuprózdnili. Přez to pozhubi Němska přez milijardy hriwnow. K tomu přińdu hišće bjezměrne składy wšelakoho materiala, kotrež w dźěłarnjach ležo wostachu. „Tägl. Rundschau“ mjenuje to padušstwo. To čitajo njemóžeš pak so wobruć myslički, zo su sebi Polacy chcyli někak za to zarunać, štož su jim Němcy přez kontribuciju a rekwirirowanja a na druhe wašnja škody načinili. Privatne wobsedźeństwo Polacy žanomu němskomu wojakej wotewzali njejsu, kaž „Augsb. Postztg.“ pisa.

Wot swojoho zamoženja dźěl wotedać změja w Němsko-Awstriskej wšitcy, kotrychž zamóženjo je přez 30000 Krónow (Kr. =85 pj.); štóž milijóny wobsedźi, změje 30 wot 100, potajkim mjeńšu třećinu wotedać.

Rjemjełsniski grat je dóstać wot wójska. Štóž chce što měć, móže so wobroćić na „Gewerbekammer Zittau“.

Hłowna zhromadźizna

serbskeje studowaceje młodosće

njedźelu 22. decembra 1918

w Serbskim domje w Budyšinje.

Započatk w 3 hodź. popołdnju.

I. přednošk: Serbske hibanjo a serbske studentstwo.

II. Wuradźowanja a namjety.

Čestna winowatosć kóždoho studenta a studentki je, so na tutej zhromadźiznje wobdźělić. Witani su też wšitcy hosćo, zajimacy so wo naše prócowanja.

H. E. Hantsche
twornja ratařskich mašinow a gratow
w Protecach p. Halštrowa
— Dalokoréčak „Elstra 40“ —
porjedźa, twari a předawa
mašiny a nastroje za ratařstwo.

Fond za samostatnoho redaktora chce Bože dźěćo měć! — Tuž wobradźejće, Serbja!

Drježdżanska banka
Wotrjad w Budyšinje
Žitne wiki, rózk kejžorskeje drohi ⁘ Dalokoréčak 551
Wobkhodne hodźiny: dźěławe dny 8—1 bjez přetorhnjenja, sobotu wot 8—2 hodźin bjez přetorhnjenja.

Poručamy so
k přijimanju pjenjez na dań
a smy
w kóždej pjenježnej należnosći
rad k radźe.

Ludowe towařstwo za katolsku Němsku w Budyšinje.

Njedźelu 15. dec. popołdnju w 4 hodź. zeńdźe so w sali towaršnje na garbařskej hasy **wulka zhromadźizna** w kotrejž nowy hłowny redaktor „Sächs. Volksztg.“, knjez Pawoł Heßlein wo **nětčišich politiskich wobstojenjach** poreči. Wšitcy katolscy z Budyšina a wokoliny, předewšim tež žónske, su přećelnje witani.

Khróśćanska nalutowařnja

zmeje **njedźelu 22. hodownika 1918** popołdnju w 4 hodźinach w „herbskej grychće“ w Khróśćicach

54. hłownu zhromadźiznu.

Dźeński porjad: 1. Rozhlad předsydy. 2. Rozprawa wo běžnym skutkowanju z léta 1918. 3. Sobudźělenja a namjety.

Michał Kokla, předstojeŕ.

6. oktobra 1918 wumrě w St. José w połnócnej Americy ze wšěmi ss. sakramentami wobstarana, do Božeje wole podata duchowna knježna

Hańža Cyžec

rodźena 7. augusta 1897 w Žuricach, do rjadu dominikankow zadrasćena léta 1913. Přećelam a znatym to wozjewjejcy proša wo pobožne modlitwy za dušu droheje wotemrěteje

W **Žuricach**, 10. decembra 1918.

Hłubokozrudźeni:
staršej, bratr a sotry.

Za pčołarjow!

Namołwjam z tutym wšitkich pčołarjow, kotřiž wot towařstwa cokor za pčoły w lěće 1918 dóstachu, zo bychu hnydom a nanajpozdźišo hač do 20. hodownika žadany měd po ličbje ludow, štož zamóža, abo zamołwjenjo spisownje na mnje pósłali, dokelž dyrbju wo tym dale na ministerium rozprawjeć.

Wyšši wučeŕ Hiła, předsyda.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Wutrobny dźak a nutrne „Zapłać Bóh tón Knjez!“
wuprajamy do rowa našomu swěrnomu sobudźěłaćerjej

knjezej Jurjej Miččy

kublerjej w Čornym Hodlerju

za spomóžne sobuskutkowanjo jako sobustaw předsydstwa našoho Burskoho towařstwa a nalutowařnje.

W **Radworju** na dnju pohrjeba, 14. dec. 1918.

Radwořska nalutowařnja a Serbske Burske tow.:
Jan Wenci, Jakub Hantuš, Jakub Delan, Jan Kasper.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 51. | Budyšin, 21. decembra 1918. | Lětnik 56.

Hody.

Do Božej' nocy zwony du,
A hwězdźički so saja rjenje;
A z njebjes wyski słyšeć su:
K nam khwata waše wumoženje.

A hrózbne mróčna zblěduja,
Hdyž płomjo z Betlehema sapa;
A njebjesa so raduja,
Hdyž miłosć na zemju z nich kapa.

A jědla wyska, wyska šmrěk:
K nam z njebjes Bože dźěćo jědźe;
Wšěm njese pokoj, měr a lěk,
Kiž hinu w bolosćach a w bědźe.

Do Božej' nocy zwony du —
A tajne hłosy wotućeja,
A kwětki we wutrobach ktu,
Kaž wonka wabiła by meja. —

† Čišinski.

Ze žłobika za wutrobu.

Po swěće so wari, přewala. Štyri lěta bě zlě, nětko lehnje so hišće hórše. Samón njeměr na zemi. A tola: za čim druhim smy bóle žedźili te hórke khwile wójnskeje bědy dyžli za měrom, a što zda so nam wjetše dyžli měr? A nětko, hdyž so přihotujemy, ze zwonkownym njepřećelom měr wujednać, nětko hrozy hišće hórši njeměr doma mjez nami.

Kak je k tomu přišło? Dokelž njejsmy zapřimnyli wučbu Betlehemskoho dźěćatka. Kaž jónu Jězus nad Jeruzalemom płakaše, zo wón njeje spóznał, što je jomu k pokojenju, tak też ze samsneje winy móhli płakać na naš čas. Jeruzalem njebě spóznał, zo profeta z Nazareta móžeše puć pokazać k zbožu a k měrej; tak też naš čas wot Jězusa so njeda powučić, zo móhł přez njoho dóńć k měrej a k zbožu.

Haj, hižo wučba, kotruž Betlehemske dźěćatko nam podawa, by k zbožu dosahała, by-li čłowjestwo było dobreje wole. Tam wone předuje lubosć, ponižnosć, spokojnosć; tam wuči, kak čłowjekojo mjez sobu maja so lubować ze słowom a skutkom; tam pokazuje wone, kak rozdźěl mjez wšelakimi worštami ludu da so wuhładkować, zo so pominje hida a zawisć, hordosć a njesprawnosć a křiwdźenjo a z tym zrudoba a žałosć.

Lubosć bě, kotraž bě tele bóžske dźěćatko z njebjes donjesła do zemskoho žłobika na słomu a syno. Tam wone nětko woła k sebi wšěch: pastyrjow jako zastupjerjow khudoho ludu; třoch kralow, kotřiž přisłušachu k bohatym wučenym worštam. A wšěch přijima z jenajkej lubosću; na wšěch smějkota so z jenajkej wutrobnej radosću. Jomu je kóždy jenak luby; a kaž wokoło njoho wšitcy su zhromadźeni a zbožowni w joho lubosći, tak też za žiwjenjo słušeja hromadu, a maja we lubosći sebi zhromadnje twarić swoje zbožo. Wšěm worštam, wšěm narodam je wopokazało jenajku lubosć: je za wšěch přišło do hródźičky, zo by za wšěch nastupiło puć wumóženja a wšěch dowjedło jónu do swojoho njebjeskoho raja.

Hlejće dale Betlehemskoho dźěćatkowu ponižnosć! Haj spóznaj ju ludo, kiž sy hordy po swojim zmyslenju a we swojich skutkach a tak też w swojim zadźerženju přećiwo druhomu. Z hordosću nastawa wjele njepočinkow, a te su wina ach tak mnohoho njeměra a njezboža. Dźěćatko w žłobiku tak wuči, zo nimaš winu z ničim so hordźić: nic z rjanosću, nic z bohatstwom, nic z wustojnosću. Tam pokazuje wone, zo před tym, kiž je Najwyšši, je bohaty telko kaž khudy; podaty, štož kral a knjez. A kak za tole swědči?

Knjez njebjes a zemje wone je, te dźěćatko na słomje a synje. A je to ze swojej wolu a z wolu swojoho njebjeskoho Wótca. Wone za mjenje so nima, hdyž woł a wóslik na nje dychatej, abo za wjac, hdyž jandźeljo w njebjeskich runnosćach jomu přiwołaja: „Kralej wěkow, njesmjertnomu a njewidźomnomu, budź česć a sława na wěki wěkow.“ Tu je wone kaž też sam Bóh, njeskónčnje rjany, wulki Bóh. Tak też čłowjek je čłowjek nic mjenje a nic wjacy, hdyž Bohu so lubi, hač je prošeŕ abo kral, hač krasnosć po ztałtnosći abo wohidźeny; hač jomu hołduja abo wón druhim. Wutupi-li čłowjestwo hordosć ze swojeje wutroby, zaprahnje žórło mnohich čwělow a křiwdow, a wuruna so puć k lěpšomu zbožu.

A też na te třeće pohladaj, čitarjo! By-li kóždy je měł, kaž bóžske dźěćatko w hródźičcy, by měr knjeźił w kóždej wutrobje, a tak też měr był mjez čłowjekami. To pak je spokojnosć. Leži te dźěćatko w złotej kolebcy? Ma wokoło so syły służownicow a bohate kuchnje a pokładnicy, napjelnjene ze złotom a dejmantami? Nč, hinak so tam ma, byrnjež też było stworićeŕ wšěch bohatstwow a dźěćo toho, kotromuž ma so kłonić a służić wšón swět: wot muški w powětře hač ke kralej w hrodźe; po kotrohož woli płodźi zemja wšu cyrobu a we sebi khowa slěbro a złoto. Spokojom je z tym, štož ma; jenož zo lubosć jomu to dawa. Njeżada za tym, štož Herodes wobsedźi, a z čimž so zawjeseluje; njezawidźi nikomu a tak też njehidźi nikoho a njehlada pokhmurjene na druhich. Spokojne ze wšim pak je zbožowne a wjesołe.

Pokoj čłowjekam na zemi, kotřiž su dobreje wole. Haj, čitarjo, měj dobru wolu: t. r. hladaj na tele dźěćatko a wukń wot njoho; měj dobru wolu: čiń po joho přikładźe a wučbje. Tak změješ pokoj, a budźe pokoj na zemi.

O bóžske dźěćatko — ty nadobny wučerjo a pokojićerjo! daj nam też swoje žohnowanjo; dopjelń, štož přez jandźelow sy slubiło; zo by był pokoj čłowjekam na zemi, kotřiž su dobreje wole.

Swětowy rozhlad.

Saksko.

— Minister Buck rěčeše minjenu njedźelu před nahladnej ličbu wučerjow ze wšěch šulow w Budyšinje wo přeměnjenjach, kotrež chce za naše šule w bližšim času zawjesć. Z 1. jan. 1919 njesłuša farař wjacy do šulskoho předsydstwa, nima też wjacy dohlada nad šulu. Ludowe šule bjez direktora stoja hnydom pod šulskim inspektorom.

— Wot přichodnych jutrow su wšě šule jenotne abo sumultanske, dźěći wšěch wěrywuznaćow wopytuja tusamu šulu. Wězo přestawa z tym konfesionalna nabožna wučba. Z dobom spadnje šulski pjenjez, a šulske potrjeby płaća so jenož z wyššim šulskim dawkom. Šule přeńdu ze swojimi zamoženjemi a potrjebami na politiske gmejny. Privatne šule założeć budźe zakazane.

Z tym je wšo křesćanske ze šulow wuzamknjene. Bjez duchownoho dohlada móže šula skónčnje być. Za poćahi mjez fararjom a wučerjom budźe samo husto dosć lěpje, hdyž farař njetrjeba w šulskich wěcach, wo kotrychž tola husto mjenje rozemi hač wučeŕ, dohladowarja hač. Ale zawjedźenjo simultanskeje šule, wotstronjenjo nabožiny atd., to su nanajhórše njepřećelstwa přećiwo wěrje. A te so zawjeduja wot knježeŕstwa, kotrež ani zakońskoho podłožka nima, dokelž ani wot Boha ani wot luda postajene njeje. Tajke wumocowanja njemóža křesćanscy starši sebi bjez najkručišoho protesta lubić dać. W evangelisćich wosadach noša so hižo dom wot domu lisćiny, na kotrychž starši swoje přećiwjenjo a swój sprawny hněw přećiwo njesprawnym wukazam ze swojimi podpismami wuprajeja. Też na našej stronje njesměmy so z tym komdźić. Starši maja prěnje prawo na swoje dźěći a jich njeje so při wukazach nichtó prašał.

Němska.

Presi[illegible]ehrenbach je sobustawam sejma pisał, zo jich na wěstu hodźinu a wěste městno, kotrejž so jim hišće wozjewitej, k posedźenju powoła. Z dobom je to też knježeŕstwu we Barlinje wozjewił. Te wězo zhromadźenjo sejma zakaza, přećiwo čomuž pak je president Fehrenbach raznje protestował. Dokelž pak je mjez tym přiměr podlějšeny, chce Fehrenbach powołanjo sejma wotstorčić.

Cyroby dyrbi Němska dóstać, kaž ameriski dohladowaŕ nad cyrobami namjetuje. 2,5 mil. tunow prózdnych němskich łódźi dyrbi so pod dohladom zjednoćenych k tomu trjebać. Łódźe wostanu němske a móža też z němskej wobsadu jězdźić.

Přiměr

bu wo jedyn měsac, t. j. hač do 17. januara 1919, dopołdnja w 5 hodź. podlějšeny a z dobom postajene, zo so hač k wobzamknjenju předměra podlějši.

Konferenca dźěłaćerskich a wojerskich radow

z cyłeje Němskeje zhromadźi so minjenu póndźelu w Barlinje we wulkej sali pruskoho sejma, zo bychu, kaž wotewrjeł zhromadźizny, předsyda wuwjedneje rady (Vollzugsrat) Richard Müller, praji, „fundament němskeje socialistiskeje republiki“ położili. Něhdźe 1400—1500 wosobow je so tam zešło. Tež tribuny su přepjelnjene. Po rjadu wob dźeń wjedźetaj předsydstwo stary socialdemokrat Leinert z Hannovera a njewotwisny Seeger z Lipska.

Stari socialistojo maja wjetšinu, njewotwisni pak činja kaž přecy a wšudźom wjetšu haru. Dys a dys přikhadźeja wosebite deputacije z namjetami, kotrež chcedźa hnydom wuradźene a wobzamknjene měć, doniž deputacije skónčnje na třeći dźeń buchu do druheje sale wupokazane.

Měrne a hódne so jednanja njehodźa mjenować; dopomnjeja sylnje na wěste prjedawše skhadźowanki socialdemokratow, na př. we Drježdźanach. Z časami bě hara tak wulka, zo njebě słowa rozemić. Sobustawy napřećiwnych stron hrožachu sebi z pjasćemi a lědom so pukow zminychu. Tež tribüny so na njeměrje wobdźělachu. Samo na hasach so njeměry pokazowachu. Rěči so wo nowych krawnych zběžkach.

Wo wobzamknjenjach njehodźi so hišće wjele prajić. Měrniša strona wustupuje raznje za to, zo by so nacionalna zhromadźizna bórzy woliła. Hač pak budźe to w druhej połojcy januara móžno, kaž mnozy chcedźa, so tola jara praša, dokelž nichtó njewě, kak daloko móc nětčišoho knježeństwa dosaha. Samo socialdemokratiski „Vorwärts“ piše, zo je strach, zo cyły knježeński aparat rozpadnje, jednanja wo měr přestanu, dokelž němskoho knježeństwa nimamy, z kotrymž móhło so jednać, a zo njepřećelske wójska cyłu Němsku wobsadźa.

Němske poćahi z Pólskej

su rozwjazane. Pólske ministerium zwonkownych należnosćow we Waršawje wozjewi njedźelu 15. dec. to němskomu pósłancej, jako přičinu mjenuje, zo němscy zastojnicy w rańšich krajinach pólskomu statej škódne wěcy činja a z bolšewikami zhromadnje skutkuja.

W Kiewje

je hetman dyrbjał wotstupić a z nim dotalne ministerium. Knjejstwo je na direktorium, wobstojace ze štyrjoch muži, přešło. Porjad su tamne wójsko a němscy wojacy zdźerželi. Němskim wójskam bu slubjene, zo móža so bórzy bjez zadźěwkow domoj wróćić.

Francózska.

President Wilson je ze swojej mandźelskej 13. dec. do Bresta dojěł. Njedźelu ćehnješe swjatočnje do Pariza. Radosć w měsće so wopisać njehodźi, joho a joho mandźelskeje. Wobaj buštaj z różemi posypanaj. Město bě krasnje wobswětlene. Na naměstnje de la Concorde rejwachu. Wilson chce wšelake města tež zwonka Francózskeje wopytać. W Genfu je hižo pobył. Na hody je za Trier připowědźeny.

Češka.

Česko-słowakske wójska wobsadźeja dale němske města w sewjernej Češkej. Skoro wšě města tež na saksko-češkich mjezach maja česko-słowakske wójska w swojich rukach. Němcy drje přećiwo tomu protestuja, činić pak ničo njemóža.

•

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wutoru dopołdnja w 10. hodź dóńdźe wotdźělenjo pěšoho połka 103, něhdźe 860 muži a 20 officirow sylne, zasy do swojoho města. Wone wopřiješe starše lětniki hač do 1895. Štyri njedźele běchu pěši šli, kaž prajachu; puć bě był jara wobćežny. Hižo při dwórnišću jich njeličomne syły ludźi powitachu, rozdźělachu kwětki, cigarety atd. Na žitnych wikach postrowi wojakow knjez wyšši měšćanosta Niedner, jomu podźakowa so leutnant Lorenz. Wón naspomni předewšim zmužitosć a woporniwosć, z kotrejž je tónle połk přez 4 lěta wojował.

A zawěrno, štož je tónle Budyšski połk, ke kotromuž je też wjele Serbow přisłušało, přetrał, kelko žiwjenja runje wón woprował, to njehodźi so dowupowědać. Kelko Serbow je też z njoho na krawnych bitwišćach wostało: Bóh sam to wě. Jim přiwołamy: wěčne swětło njech jim swěći; tamnym pak: budźće nam witani zasy mjez nami, synojo serbskeje zemje, na serbskej zemi!

— Tudomne žónske towarstwo swj. Hilžbjety wuhotowa 14. dec. za něhdźe 54 khudych žónskich wobradźenjo. Kóžda dósta něšto wužitne za sebje a dom; dale rozdźěli so jim hišće 628 hr. pjenjez.

Z Radworja. (Wójnske powěsće). K dotalnym wójnskim powěsćam mamy tute podeńdźenja někotrych našich wojakow dodać:

Ranjenaj buštaj:

Wučeŕ Mikławš Cyž z Kamjenjeje, podwyšk w pěšim regimenće čo. 178. Jomu 29. septembra (1918) pola Thiaucourt (na poł puća mjez francózskim městom Toul a Metzom) njepřećelska kulka lěwu ruku přerazy. Strowješe so z woprědka w Metzu, pozdźišo we Nagoldźe we Württembergskej.

Mikławš Pjetaš z Radworja, wojak w grenaděrskim regimenće čo. 101. Wón bu 30. augusta w Francózskej (drje pola Arrasa?) ranjeny a lěkowaše so w lazareće w měsće Brügge (w Belgiskej).

Khory běše:

Jan Kasper z Boranec, pohonč pola wozoweje (trainskeje) kolony čo. 778. Wón na poł oktobra pola Sedana na kripu skhorje a hoješe so we wojerskej khorowni w Sedanje.

Z Haslowa. Kaž po druhich serbskich wosadach, wotmě so minjeny štwórtk też za Baćońsku wosadu zhromadźizna dla hibanja, kotrež nětkle přez Serby dźe. Knjez kubleŕ Rjebiš, w Khrósćicach hižo na wubjerkownika za našu wosadu postajeny, bě ju do Haslowa powołał. Na njej rěčeštaj kk. fararjaj Delan a Cyž.

Wšitcy přitomni (58 wosobow) sćěhowachu z widźomnej napjatosću jeju słowa a zastupichu do zwjazka. Wot 18 sobustawow nawda so 527 hr. do założeńskoho fonda. Druzy běchu

Zbožowny Boži wječor.

Běše Patoržicu před wječorom. Słónčko bě so hižo dawno zady sněhowych horow skhowało. Ćmowe sněhowe mróčele kryjachu z jasnymi hwěžkami wobsyte njebjo, tak zo skhadźacy połnoměsačk zymsku krajinu ze swojim jasnym swětłom wobswětlić njemóžeše. Dokelž bě cyła runina do nowoho napadanoho sněha zawodźeta, njebě runje ćma, zo njeby snadź puća abo šćežki namakać móhł. K tomu duješe z ćicha wot połnocy lodojty **wětřik.**

Mjez tym zo stwórba tak z ćicha a pobožnje hižo snadź hodowničku swjećeše, bě w posldnich khěžach małoho města lute wjeselo a spěwanjo a wulka hara. W korčmje k „čerwjenej hwězdźe“ bě so črjódka njeznatych muži zhromadźiła, zo bychu tudy při błyšćatym božodźěsćowym štomje swoje hody woswjećili a potom zasy dale ćahnyli. Běchu to wokołołažakojo bjez wšoho domu. Nabožna mysl njebě jich tu runje zwołała a tak z jich srjedźizny runje jara pobožny kěrluš njeklinčeše. Tutym ludźom, z piwom derje napojenym, běchu dźensa cyle lohke pěsničiki lubše, kotrež jich na njeporjadne a njepřistojne žiwjenjo dopominachu. Tu nadobo nasta wótřiše rozrěčowanjo, dołho też njetraješe, a storkachu jenoho z jich srjedźizny z durjemi won. „Moju harmoniku“, zawoła wustorčeny pachoł. Cyle rozhorjeny hrožeše z pjasću za nimi. Tola to wšo ničo njepomhaše, bě wonka, stoješe tu cyle wosamoćeny na sněhojtej hasy. Hdyž bě so kusk změrował, hladaše za swojej harmoniku. Skónčnje ju w snězy teptajo namaka. Tykny sebi ju do kapsy. Potom dźěše dale z města won. Cyle zamjerzany sebi mysło: „Čohodla też njejsym so hnydom wotsalił, hdyž pytnych, kak „dobri“ pacholjo běchu so tu zešli. — Kak hłupy tola běch, zo sym jim mój rjany hodowny kěrluš hakle piskać započał“, sebi Bosćij wumjetowaše. „Na, wšak njejsym jim jón dopiskał“, z tym so tróštujo stupaše přecy dale z města won, do kotrohož so ženje wjacy wróćić njechaše.

Hdyž takle we swojich myslach dale kročeše, bjez toho zo by wědźał, hdźe chce, dopomni so na swoje młode lěta, kak zbožownje je tehdom patoržicu a hody swjećił. Hišće cyle žiwje klinčachu w joho wušomaj swjedźeńske zwony, kotrež radostny dźeń hodownički w krasnej harmoniji witachu. Wón dopomni so na tamny zbožowny wokomik, hdyž klečeše jako hólčk w Božej nocy při prěnjej Božej mši. Kak joho wutrobu k zrudobje a styskej pohnu, hdyž so dopomni na swjatočny kěrluš, kotryž cyła wosada tehdom spěwaše. Kak wosamoćeny so dźensa čuješe! Běše bjez domu. Staršej běštaj jomu zemrěłoj. Wo swojim jeničkim bratře njebě za dołho ničo wjacy słyšał, hdźe je wostał. „Ow, kak rjenje by było, hdy bych Boži dźeń w lubej domiznje swjećić móhł!“ žałosćeše při sebi.

Hdyž w tajkich styskniwych myslach po sněhojtej drózy přecy dale kročeše, přińdźe jomu napřećo pachoł joho runjeća. Sćahny samo kłobuk z hłowy a praji prošo: „Khudy pućowacy“. Bosćij so jomu wusmjawši rjekny: „Luby přećelo, tu njejsy na prawoho přišoł, sym dźěn runje tajki khudy pućowacy.“

Tamny so kusk na to dźiwajo zasy khětře swój hubjeny kłobuk na hłowu staji a pohladny jomu bliže do wočow: „Ja chcu sebi hłowu wottorhnyć dać, njeje-li to Měrakec Bosćij“, praji cuzy Bosćijej.

Měrakec Bosćij so kusk stróži njewědźo, zwotkel tutón cuzy joho znaje. Hdyž sebi takle něšto wokomikow do wočow hladaštaj, zjědźe Měrakec Bosćijej skónčnje do mozhow: „Aj, njeje to Khribećikec Handrij?“

„Haj, haj to ja sym, na, nětkle pak chcemoj sebi najprjedy dobru kapku „žitnoho“ słodźeć dać, tak dołho hač hišće něšto mam“, praji Handrij. „Sym mjenujcy dźensa derje pobył! Dźensa dopołdnja přińdźech do domu, hdźež běchu runje křćizna byłe, a tak dóstach tam też moju pólku napjelnjenu.

hižo w Khrósćicach a w klóštrje swój dar zapisali. Dokelž k. Rjebiš ćežkoho słyšenja dla zastojnstwo wubjerkownika złoži, postaji so na joho městno k. kubleŕ Robl-Čornečanski.

Za dowěrnikow postajichu so:

Za Baćoń: k. stawnik Měrćink.
Za Čornecy a Liboń: k. kubleŕ Rjenč.
Za Pozdecy: k. kubleŕ Kilank.
Za Čěškecy: k. kubleŕ Buk.
Za Haslow: k. Jurij Bermich.
Za Sulšecy: k. Jan Handrik.
Za Wutołčicy: k. Michał Ćemjera.
Za Banecy: k. Michał Zynda.
Za Nowy Łusč: Pětr Liška.

Tući slubichu, zo chcedźa so we swojich wsach prócować, zo bychu wšitcy Serbja a Serbowki přez 18 lět stari, do serbskoho zwjazka zastupili. Knjez Rjenč-Kamjenjanski poréča hišće słowa k lěpšomu našich serbskich jatych. „Hišće Serbstwo njezhubjene“ a „Naše Serbstwo z procha stawa“ — zaklinča skónc zhromadźizny.

Z Wojerjec. Bože słónčko bě domčk šło, hdyž minjenu njedźelu, 15. hodownika, naši narodni wojacy do Wojerjec přićahnychu. Pletwa a wěncy a powitanske słowa w nich z dobrym prawom słušeja też serbskim wojowarjam we „šěrych“ a we „čornych“ kabatach. A z dobrej nadźiju zastupichu tam do „Třělernje“. W črjódkach přikhadźachu Wojerowscy Serbja wote mšě na narodnu shkadźowanku. Žurla, wulka a šěroka so pomałku napjelni. Knjez knihićišćeŕ Lapštich wotewri zhromadźiznu z narodnej hymnu „Hišće Serbstwo njezhubjene“. Naš narodny generalissimus rěčeše před něhdže 300 připoslucharjemi z tymi krasnymi słowami, kotrež wuhronjeja so z duše a wutroby, połneju płomjenjow lubosće a čućiwosće za wšo to, štož we wulkim, ćežkim času nětko póčnje jimać kóždoho Serba. A z kajkim zapalom a wuspěchom rěčnikowe słowa skutkowachu we wutrobach, to pokazachu mócne přikleskowanja a horce dźakprajenjo připosluchařstwa. W dalšich rozmołwach z ludom wupraji so někotražkuli žałosć a njesprawnosć, wosebita křiwda stawa so w pruskej Łužicy našim Serbam z wobsadźenjom duchownych městnow, hdźež z nami njeliča; pak docyła nic, pak jara mało na serbskich wosadnych dźiwaja. Němski duchowny a wučeŕ mataj pola evangelskich Serbow sakskeje a pruskeje Łužicy prěnje městno: rozemitaj-li jenož trósku po serbsku, staj też za Serbow khmanaj dosć a móžetaj jim z duchowneje nuzy wupomhać. A tak polékuje so cyłomu systemu přeněmčowanja Serbow w cyrkwi a šuli, haj płaća so wučerjam samo premije za dobry wuspěch.

A tohodla je nětko najwjetši čas, zo wšitcy Serbja ze smjertnoho spara stanu, zo swoje wutroby z nutrnym modlenjom k Bohu pozběhnu: Wšohomócny chcył nas z našoho narodnoho hubjenstwa wuwjesć přez muži, kotrymž je serbski lud swój přichod dowěrił a do rukow dał. A zawěsće přińdu hody, narodny swjedźeń lubosće, měra a pokoja wšěm ludźom dobreje wole!

Serbja Wojerowskeje wosady su zapřimnyli tule narodnu hodownu powěsć, wopowědacu jim zbožo a žohnowany přichod, a tuž su hnydom też zastupili do „Serbskoho Zwjazka“, podpisawši znatu resoluciju serbskoho naroda. Sami su sebi postajili swojich dowěrnikow za wsy, a za Wojerjecy sebi wuzwolili knjeza knihićišćerja Lapšticha jako wubjerkownika a wšěm Serbam znatoho knjeza překupca a hosćencarja Valtina a knjeza Krella za dowěrnikow. Z narodnym spěwom „Naše Serbstwo z procha stawa“ skónči so też tale krasna zhromadźizna, złožiwši swój załoženski dar na woltař serbskeje wótčiny. Dołho hišće zawostanje nam w pomjatku.

Bryl.

Chceš-li?

1. Chceš-li, zo by też posledni zbytk našoho naroda w cuzym ludże na wšě časy so njezhubił, zo by naše **Serbstwo njewumrěło** — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
2. Chceš-li, zo by **podtłóčowanjo** našich prjedownikow, nas a našich dźěći, kotrež je nas 1000 lět dajiłe, **skónčnje přestało** — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
3. Chceš-li, zo by přestała wša **njesprawnosć** přećiwo nam — přistup k Serb. Zwjazkej.
4. Chceš-li, zo bychu **naši přiwuzni** w cuzbje **cuzym** za hubjeny kroš swój žiwy dźeń **służić njetrjebali** a **so njepředali** też z dźěćimi, ale **doma w Serbach** wšitcy zasydlić so móhli **na swojim** — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
5. Chceš-li, zo bychu **našich wótcow rěč** a **wěra**, naša pěseń a naš kěrluš, naše wobrjady a wašnja, naše procesijóny, naše Bože służby njepřestałe — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
6. Chceš-li, zo by **našim dźěćom wučiło** so to, štož do žiwjenja **jim** je trěbne, a spadło wšo, štož **cuzeje** khwały dla so jim nanućuje — přistup k Serb. Zwjazkej.
7. Chceš-li, zo bychu **naše dźěći we wěrje, posłušnosći a dźěławosći** wukubłowane byłe a w **dźiwjoće** njewotrosćałe — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
8. Chceš-li, zo by **nam dawkow, zadołženja a njewólnistwa so njenapołožiło,** pod kotrymž bychu dźěći dźěći hišće stonać měłe — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
9. Chceš-li, zo bychu **naši lubi jeći**, kotřiž nućeni na wójnu wućežechu, **bórzy** so nam **wrócili** a njewostali na dołhe kaž druzy w zajeću, zrudobje a roboće — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
10. Chceš-li, zo bychu **wšě dotalne wopory:** žiwjenja, krewje, styskanja, sylzow, tradanja, žałosćenja, žarowanja, prócy, pjenjez, pacerjow **podarmo** njebyłe — přistup k Serbskomu Zwjazkej.
11. Chceš-li, zo bychmy, hdźež nětko cuzy knježa rozkazuja, sudźa a khostaju, **my sami** po **našej** woli z knjezom byli jako samostatni — přistup k Serbskomu Zwjazkej.

Jelizo so njezjednoćimy, njezwjazamy **do jenoho** wšitcy, podarmo budźa wšě prócowanja někotrych a — pokućić budźemy wšitcy, my a naši potomnicy. Maće-li lubo swoje dźěći? Wšitcy zastupmy do Serbskoho Zwjazka, stari jako młodźi, dźěd a wowka, nan a mać, syn a dźowka, hólc a holca, bohaći a khudźi, katolscy a luterscy, horni Łužićenjo a delni! wšitcy bjez wuwzaća. Přinošk 1 hr. Wjacy daš a wjacy hnady maš. Bjez pjenjez ničo njedokonjamy. Mało wusyjemy, wjele dóstanjemy. Němska je Wilsonowy program přijała a z tym też naše prawo na samostatnosć připóznała, byrnjež my Benjamin słowjanskich narodow byli. Potajkim mamy też swědomjo čiste.

M. N.

Telko je hišće zbyło!“ Z tym poskići blešu Bosćijej. Tón sebi wězo dwójcy kazać njedaše a srěbny cyle derje, štož joho zmjerzłym stawam derje činješe. „Měj wulki dźak, Handrijo“, a poda jomu pólku zasy wróco. Tón sebi hnydom zbytk „za lac liny“ a praji: „Na nětk hakle mi, Bosćijo, praj, hdźe so sem bjerješ, njejsmój so dołho wjacy widźałoj.“

Tu jomu Měrakec Bosćij wšo wupowěda, kak bě so jomu zešło dźensa před hodowničku. Bě so mjenujcy do městačka podał, z kotrohož nětko čěkaše. Hdyž tam w hosćencu k „čerwjenej hwězdźe“ z druhimi towaršemi hody při zaswěćenym božodźěsćowym štomje swjećeše, chcyše wón jim też rjany hodowny kěrluš na swojej harmonicy předpiskać: „O swjata nóc, o Boža nóc.“ — Tola ći njemějachu na tym žanoho spodobanja, wusměšachu joho, tak zo dyrbješe Bosćij zastać. Bosćij jim porokowaše, zo tajke njepřistojne pěsničći radšo spěwaja a słyša hač rjany hodowny spěw. Na to nasta wulka hara napřećo njomu. Měrakec Bosćij bu z korčmy wustorkany. Skoro běchu jomu joho harmoniku rozteptali. A tohodla je rozhorjeny z městačka šoł z krutym wotmyslenjom, zo so ženje do tutoho rubježnoho hnězda wjacy njewróći.

Khribjećikec Handrij chcyše joho změrować a praji: „Bosćijo, budź mudry a daj sebi rěčeć, pój ze mnu sobu, sym w městačku lěpje znaty! Pójdźemoj do klóštra kapucinow. Tam dóstanjemoj dobru poliwku a na to wulki karan piwa. Potajkim mamoj wječerjeć wěste, a hdźe budźemoj přez nóc, to ja też wěm. Njetrjebamoj wšak do korčmy k „čerwjenej hwězdźe“ hić.“

Tak so Bosćij zasy změrowa a čampaše z Khribjećikec Handrijom zasy wróco do městačka ke kapucinam, kotřiž mějachu na druhim kóncu městačka mały klóštr.

Wrótnik klóštra bě hišće při pilnym dźěle. Měješe hišće poslednju dźěrku hižo hewak khětro zezapłatanoho kabata zapłatać. W cyle hodownych myslach dokonješe swoje poslednje dźěło. Mysleše sebi, kak rjenje byštaj swj. Marija a Józef pola nich hospody namakałoj, hdyž njemóžeštaj w Betlehemje ničo wjacy hadeńć. Z kajkej wjesołosću by jimaj wrótka wočinił, hdy byštaj nětkle do klóštra chcyłoj. Haj, zo by zawěsće za klóštr witany wopyt był!

Tu so nadobo zazwoni při wrótkach a tón raz khětro wótře. Wrótnik hnydom swoje dźěło z rukow pušći a běžeše wočinić.

Wonka stoještaj khudaj prošerjaj: Handrij Khribjećik a Měrakec Bosćij.

„Haj, na waj sym runje hišće čakał“ mórčeše wrótnik při sebi, a sebi jeju bliže wobhladujo rjekny, „za palencom wot waj khětro wonja, a što dha maš tudy w kapsy, ja so boju jenu harmoniku? Por druhich škórni bychu ći nuzniše byłe,“ Bosćijej do kapsy masajo.

Tola wjele přesćěhany wrótnik njeběše tak njelubosćiwy, kaž sebi to snadź myslić móžeštaj. Wočini hnydom jstwičku za cuzych a dowjedže wobeju tam nutř prajo: „Wočakńtaj kusk a wohrějtaj so mjez tym, doniž so njewróću!“

Za khwilku přińdźe do jstwički wobstarny mnich z dołhej brodu a cyle měrnym stupom. Wuwoprašowaše so wobeju, kak staj sem přišłoj a pokhwali jeju, zo njejstaj wjacy do tamneje korčmy k „čerwjenej hwězdźe“ šłoj, a na to rjekny k nimaj: „Dóstanjetaj něšto k jědźi a piću, dajtaj sebi prawje słodźeć! K přenocowanju poruču Wamaj hišće hospodu, hdźež budźetaj darmo přenocować móc.“ Z tym so mnich zasy wotsali. Wobaj sebi cyle zbožownaj do wočow hladaštaj a bórzy přińdźe też přilubjena ćopła poliwka.

„Nětkle bych sebi rady jedyn zaspěwał“, měnješe Handrij: „wěš so hišće dopomnić, Bosćijo, kak smój hewak w hodownym času hromadźe spěwałoj, zo mějachu wšitcy nad tym swoje wjeselo?“

Ze Serbami a jich narodnym hibanjom

zabjeraja so też němske nowiny. Wšě móžne hłuposće, husto też runjewon směšne a lózyske nahlady při tym rozšěrjeja. Najhórše su při tym tak mjenowane „bürgerlich“ nowiny. Samo z § 82 kejžorstwowoko prawa nam hroža, t. r. jako złóstnikow, kotřiž němsku wótčinu chcedźa přeradźić, nas maju a chcedźa nas khostanych měć. Cyle derje piše k tomu „Beilage der Volks-Ztg.“ čo. 281: „Lud, kiž za swobodu žedźi, so přez to wottrašić njeda, tule swobodu sebi wudobyć . . . To runje dźěn bě zmylk němskeje politiki, zo chcyše hinakrěčace narody — Danskich, Elsaskich, Lothringskich, Polakow — z mocu přeněmčić. Z namocu pak nikomu lubosće njezašćěpiš, z wołanjom za „staatsanwaltom“ pak docyła nic.“

Tale socialdemokratiska nowina ma pak mjez wšěmi najwjacy sprawnoho dorozemjenja za nas. Wona měni: „Wo jenej jeničkej mysličcy by so rěčeć hodźało, a wona by so wuwjesć hodźała: mjenujcy, zo so Serbam dospołna swoboda za jich rěč, wašnja a nałožki da; dale šulske rozwučowanjo we serbskej rěči; a wukonjenjo nabožiny po serbsku.“ A wone přistaja „Nowa Němska, młoda republika, jim tele jich přeća dopjelni.“

To, štož tale nowina nam dać chce, to je, štož sebi žadamy. Tola to dóstanjemy jenož, hdyž wo to wojujemy. Abo je mysličkа móžna, zo Němcy nam tele narodne kubła sami wot so poskića? Ani „młoda republika“ to njesčini! A dale, hdyž je změjemy, štó nam rukuje, zo je zdźeržimy? Też we prjedawšich lětach je so nam wjele narodnych prawow zakońscy zawěsćiło, z lesću a na wšelake namócne wašnjo su wšitcy — z wuwzaćom k. wyšš. šulsk. radź. Hartmanna, prjedy w Kamjencu — wokrjesni šulscy dohladowarjo „swěrnje je wobkedźbujcy“ je podušowali a pola nas germanisowali. Sami na so smy pokazani; tohodla dźěłajmy we duchu a pod nawjedowanjom serbskoho wubjerka. Wšitcy dajmy so zapisać do „Serbskoho Zwjazka“.

⁘

Wo zemju a prawo.

(Pokračowanjo.)

Tola Manliowa smjerć njebě podarmo. Wosebje też přinošowaše k tomu, zo so skónčnje poradźi, přez poměrne, rozomne žadanja socialne wobstojenja mjez stronomaj znajmjeńša za 2 sćě lět wuhładkować.

Ludowaj dowěrnikaj Licinius Stolo a joho přećel Sextius přećišćeštaj postajenja, kotrež hodźa so w sćěhowacych třoch sadach wuprajić.

1. Jedyn z najwyššich zastojnikow, potajkim kóždy raz jedyn konsul, ma z „ludu“ wzaty być (z plebejow).

2. Dań, kotruž je štó za swój dołh dotal zwotpłaćał, ma so wot dołžnoho kapitala wotličić. Zbytk kapitala ma so po dźělach za tři lěta wotpłaćić.

3. Z gmejnskeje role njesmě nječtó přez 500 jutrow wobsedźeć. Kóždy wobsedźer ma dźesatk wšěch žitnych a pjećinu wšěch štomowych płodow krajej wotwjesć. Na statne ležomnosće ma kóždy staćan, njech patriciski, njech plebejski, jenajke prawo, a ma so woběmaj jenak zmóžnić, joho so mocować. Kublerjo maja za rólne dźěło wěstu ličbu swobodnych dźěłaćerjow sebi přistajić a to přiměrjenu ličbje njewólnych dźěłaćerjow.

Wo tele žadanja wojowaše lud něhdźe 10 lět. Wón měješe tehdy 10 dowěrnikow (tribunow) abo zastupjerjow. Jenož dwaj pak dźěłaštaj za žadanja ludu, tamni wosmjo hłosowachu přećiwo nim. Tola Licinius a Sextius njepostorčištaj při swojich wojowanjach ženje přećiwo zakonjej. Předewšim hladaštaj, zo byštaj lud rozwučiłoj. Přez to dócpěštaj, zo lud kóžde lěto wjacy tajkich za tribunow wuzwoli, kotřiž z nimaj dźěchu. Tejle ćežkej, ale njesprócnej dźěławosći poradźi so skónčnje w lěće 367 d. Khr. „Liciniowe zakonje“ přetłóčić.

Z tym bě socialny měr wujednany. Wězo bě też wo žadanjach najprjedy rěkało, zo budźa statej škodźeć, a zo je „njepatriotiscy“, wo nje wojować a sebi je žadać. Nětko pak natwarichu při kapitole templ, kotryž „přezjednosći“ poswjećichu.

Tele Liciniowe zakonje běchu Romej k zbožu. Mnozy pozdźiši spisowaćeljo, předewšim Sarro a Plinius, spominaja mohł rjec ze žadosću za tymile rjanymi lětami jako za časom, hdyž bě Rom woprawdźe „wulki“ dla bohatstwa swojeje zemje a dobrych wobstojeni swojich wobydlerjow. Wo „rólnym zakonju“ Liciniowym rěča stajnje z wulkej česćomnosću, dokelž je wón najhłubši korjeń njezboža spóznał a wuhójenjo spytał; dokelž je wón wutworjenjo tamnych wulkich ležomnosćow znajmjeńša hańił, kotrež pozdźišo cyłu Italsku wot wobydlerjow wuprózdnichu a hišće pozdźišo cyły znaty swět.

Tola tele zarjadowanja njewostachu. Rom přiswoji sebi njepřeměrjomne přestrěnje gmejnskeje zemje. Třećinu kóždoho we wójnje podćisnjenoho kraja wza sebi Rom. Tón pak připadny z wjetša optimatam — tak mjenujcy mjenowachu so bohačkajo, kotřiž běchu město prjedawšoho zemjanstwa (patricijow) nastupili, kotromuž mjenujcy běchu so wšě wosebite prawa wzałe. Ale woni njezmocowachu so jenož tejele druhim ludam z brónju wotewzateje zemje a role, ale też ludźi samych. Hdyžkuli cuze wójska přewinychu abo někajke město wudobychu, wotwjedźechu wojakow a jatych wobydlerjow do wotročstwa. Štóž chcyše, móžeše sebi jich za so pokupić. Tola, štó to zamóh? Zasy tón, kiž měješe wjele pjenjez, a tak torhnychu zasy bohačkojo (optimatojo) wšě te tunje mocy na so. Z nimi wobdźěłachu rolu, docyła wšě swoje wobsedźeństwa. W jenym jeničkim lěće (167. d. Khr.) dóńdźe ze sameje Grekskeje 150000 wójnskich jatych do Roma. Skoro wšitcy buchu rólniscy, njewólni, jenož za kusčičk khlěba a čwačk košle dźěłajcy. A hdyž njebě wójnow, honjachu za ludźimi w cuzych krajach kaž za zwěrinu. Předewšim prědkna Asiska bě njewučerpajomny kužoł. Wottam přińdźechu na torhošćo. Na małej kupje Delos n. př. stoješe druhdy na jenym ranju 20000 ludźi na předań, a wječor běchu hižo wšitcy rozpředaći.

Z tajkimi tunimi mocami, kaž wulcyležomnosćerjo a bohačkojo, njemóžachu wězo samostatni hospodarjo dźěłać. Tuž też njewudźeržachu konkurrencu, ale lězechu přecy hłubšo do dołha a dyrbjachu swoju rolu kórc po kórcu předawać. A hdyž to burik sam wot so njesčini, dha joho k tomu nuzowachu, hustodosć přez njesprawne rozsudźenjo atd. Často dyrbješe też žona z dźěćimi z dwora

---

Bosćij poča hnydom za swojej harmoniku hladać. Potom poča při sebi něšto cyle mjelčo piskać. „Móžeš, Handrijo, naš znaty spěw na swojich huslach sobu piskać?“ wopraša so Bosćij, hdyž bě Khribjećikec Handrij swój wulki talef poliwki zjědł. Wón hnydom cyle wjesele stany a pospytowawši praji: „to wšak hišće póńdźe!“ Nětko dźěštaj Handrij ze swojimi huslemi a Bosćij ze swojej harmoniku cyle skradźu ze jstwy k durjam, za kotrymiž wrótnik krawcowaše. Běše w duchu zasy w Bethlehemskej hródźi a mysleše runje, kak rjenje je też to klinčało, hdyž syła jandźelow tam Gloria spěwaše; tu wotewri nadobo hort a woči a pozběhny so khětře mjelčo posłuchajo.

Wonka před durjemi klinčeše cyle nježnje a lubosćiwje:

„O pastyrjo wy, nětk pozběhńće so . . .“ Cyle mjelčo stupowaše bliže, zo njeby jich mylił. A kak so dźiwaše, hdyž widźeše, zo staj do Handrij a Bosćij, kotrajž tak rjenje hrajetaj. Dołho njetraješe, tu wočinichu so też z druhoho kónca durje a znaty kapucin z dołhej brodu bě też pohladać přišoł, štó tak rjenje piska. Prěnju štučku skónčiwši praji Bosćij brodatomu kapucinej: „Wodajće, knježe, chcychmoj so jenož podźakować. Snadź bychmoj też Wam a bratrej wrótnikej hišće štučku piskać směłoj.“

Kapucin so posměwkowaše a praji: „Mojedla hišće štučku za bratra wrótnika, kotryž je drje sebi to zasłužił“, a so potom zady duri zhubi. Wrótnik pak wosta při swojich durjach stojo a poskaše cyle zbožowny na kěrluš; běše cyle hnuty, zo so jomu samo sylzy z wočow po joho dołhej brodźe dele kulachu. K wjesołomu spěwanju přińdźe też hišće bórzy guardian, předstojićer kapucinow we klóštrje. Pokhwaliwši zmužiteju a wušikneju hercow wopraša so, hač móžetaj też hišće wjacy tajkich wěcow piskać.

„Ow, hišće wjele“, wotmołwi Bosćij, „Handrij a ja smój prjedy lěta dołho hromadźe spěwałoj a piskałoj. Jenož škoda, zo mój bratr tu njeje, potom bychmy samo třihłósnje a to rjenje spěwać móhli!“

Tu so guardian na něšto dopomni. „Wěstaj“, praji, „wój byštaj nam po wječeri krótku hodźinu do jědźernje přińć, a tam před našim betlehemom něšto piskać mohłoj! Byštaj to chcyłoj?

„Ow cyle rady, knježe“ wotmołwi Bosćij z połnej radosću. „Bychmoj tak hnydom cyle rjanu Božu nóc mělоj!“

„Tak derje, njech Wamaj mjez tym wrótnik karančk piwa poskići“, a dźěše zasy do swojeje jstwički w prěnim poskhodźe.

„Mój mjez tym też naju spěwy wupruhujemoj“, doda hišće Handrij, „budźe dźěn to kaž w njebjesach!“ —

— — — — — — — — — —

Běše mjez tym hižo khětro wječora pozdźe. W farskej cyrkwi městačka klečachu hišće někotři pobožni. Kóždy modleše so při błyšćatej swěčcy, kotraž wobliča wobswětleše, hewak bě wšo ćmowe. Běchu swoje wutroby wučišćili w sakramenće pokuty a přihotowachu so na najdrohotniše Bože dźěćo we najswjećišim sakramenće wołtarja. Jedyn po druhim přińdźe ze spowědnoho stoła. Hdyž běchu wšitcy hotowi, wustupi ze stoła spowědnik, běše to jedyn z kapucinow. Na pódlastojacu ławku so poklaknywši pomodli so hišće z krótka. Potom pohladny hišće do syły pobožnych, hač by hišće nječtó so wupowědać chcył. A potom dźěše z cyrkwje, zo by so do swojoho klóštra wrócił.

Dźěše do swojich myslow zanurjeny po wulicy, kotraž k torhošću wjedźe. Tu běžeše cyle khwatnje holca přez torhošćo. Njebě so najprjedy na njoho dohladała a chcyše hižo dale ke klóštrej běžeć. Hdyž pak joho wuhlada zawoła: „Knježe, knježe — w „čerwjenej hwězdźe“ su někoho skałali — pójće khětře — snadź je hišće žiwy, dyrbju k lěkarjej!“ Prajiwši běžeše dale.

Za něšto mjeńšinow bě pater Jan, kaž wón po klóštyrskim wašnju rěkaše, do korčmy

a wobsedźeństwa, hdyž muž něhdźe w dalokej Africy abo Španiskej za „wótčinu“ wojowaše. A hdyž potom muž, snadź hakle po lětach, so z wójny wróći, běchu žona a dźěći pak hižo zemrěte, pak, Bóh wě hdźe, do njewólnistwa předate.

Rolu, kotraž bě prjedy snadź 150 swójbow zežiwiła, wobsedźeše nětko jedyn optimat a wobdźěłaše ju z někotrymi njewólnikami. — W lěće 134 do Khr. njebě w cyłej Etruriskej, romskej provincy, ani hižo jenoho samostatnoho hospodarja.

Tole wězo ničeše też romsku brónsku móc. W lěće 164 do Khr. měješe Rom hišće 337000 krajanow, kotřiž smědźachu a mózachu wojeńsku służbu wukonjeć; w lěće 141 bě jich hižo jenož 328442 a w lěće 135 jenož 317933.

Ale też njewólnicy, kotrychž ličba stajnje rosćeše, buchu strach za kraj. Jich socialne wobstojnosće běchu njewuprajnje hubjene. Ani najmjeńšich prawow njemějachu; knjez móžeše z nimi činić, štož chcyše; samo sebi k wjeselu jenoho po druhim ćwělować a morić smědźeše sebi dowolić. Z rjećazami hromadźe zwjazani dyrbjachu na roli dźěłać, a za nimi stoješe dohladowař z křudom a šwikadłom.

Tele socialne wobstojnosće njemóžachu zbožo přinjesć; wone budźachu njespokojnosć, hidu, zadwělowanjo. Tuž dóńdźe też k wulkim zběžkam. Tři lěta dołho wojowachu njewólnicy přećiwo swojim knjezam. A hdyž po třoch lětach suroweje a hrubeje wójny podležachu, da romski konsul 20000 njewólnikow na křiž zbić.

Při wšej skaženosći, kotraž w Romje knježeše, běchu tam pak też mužojo, kotřiž spóznachu, zo tele wobstojnosće być a wostać njemóža. Jedyn tajki bě předewšim Scipio Africanus, najnahladniši muž swojoho časa. Wón bě Kharthago přewinył, tamne rivalne město w Africy, z kotrymž je Rom wot 264—146 do Khr. wo swoje byćo a tyćo wojował. Wón zhromadźi wokoło so horstku sprawnych muži, kotrychž móc a mjeno mjez ludom a bohačkami něšto płaćeše. Woni spóznachu, zo hubjenstwo jenož potom móže so zběhnyć, hdyž so zemja lěpje rozdźěli, a hospodarske wobstojnosće so přeměnja. Scipiowy přećel Gaius Laelius požada tohodla też lěta 140 do Khr. jako konsul, zo maja so gmejnske ležomnosće znowa a sprawnje rozdźělić. Přez to měješe so ratarstwu pomoc dać. Hdyž pak dožiwi, zo optimatojo so tomu stajachu, so stróži a wza swoje žadanjo wróćo. Za to pomjenowachu joho optimatojo „rozomnoho“. Tola před čimž so tónle muž stróži, to zwaži sebi bórzy na to młodźenc, z mjenom Tiberius Grachus.

Lubi Serbja!

Za tydźeń wuńdźe **poslednje čisło Posoła** w tutym lěće. Z tym chcu was zasy dopomnić na naš tak nuznje trěbny **fond,** přez kotryž chcemy jónu Posołej dopomhać k wjetšej samostatnosći a k lěpšomu stojišću. Wjele je so wo tym hižo rěčało a pisało, ale što pomha wšitko, jeli nimamy srědkow? W žałostnym njeměrnym času drje smy živi. Ale zo by so burskomu ludej tak jara špatnje šło, njemóžemy prajić, dokelž też joho twory so hišće derje płaća. Tuž też zawěsće něšto wostanje za naše idealne wotpohlady. Tohodla chcemy też lětsa zasy hromadźić za tule našu wěc dary jako Bože dźěćo a z nimi so hnydom **wuswobodźić** wot **nowolětnych zbožopřećow.** Našich **wubjerkownikow** a **dowěrnikow** prosymy też zasy, zo bychu **dary** pilnje **hromadźili** a je podpisanomu připósłali. W přichodnym čisle počnjemy kwitować. Tuž prosymy, zo bychu so tola prawje mnozy daćeljo wobdźělili na tymle našim narodnym skutku a nic jenož přecy ćisami stari dobroćeljo. Wšak też wšitcy na našim postupje dźěl bjerjemy.

Mikł. Žur,
pokładnik towarstwa ss. Cyrilla a Methoda.

Tiberius Grachus kandidowaše w lěće 133 do Khr. za tribunat. Wón chcyše rozdźělenjo role a jeje wužiwanjo skónčnje dospołnje zrjadować.

Tiberius pokhadźeše z jeneje najwosobnišich romskich swójbow. Joho nan bě so wosebje w Španiskej wuznamjenił; něhdźe 100 městow bě romskomu statej přidobył; bě pak też přez swoju sprawnosć a dorozemjenjo tamnoho ludu sebi telko česćomnosće a dźakownosće wunuzował, zo bě joho mjeno w Španiskej dołho hišće sławjene.

Tiberius dósta wosebje wot swojeje maćerje wustojne woćehnjenjo. Kak bě ta za wukubłanjo swojich dźěći starosćiwa, je dowidźeć z toho, zo zwudowjena aegyptowskoho krala Ptolomea wotpokaza, hdyž sebi ju tón za mandźelsku požada, a to z teje winy, zo by to jej wukubłanjo jeje dźěći poćežić móhło. Joho bratr Gaius a wón sam měještaj žonje z najmócnišich a najnahladnišich swójbow; runje tak joho sotra swojoho mandźelskoho.

Tiberius móžeše so tohodla nadźeć, zo při swojich prócowanjach za lud też z wosobnych a bohatych worštow wjele pomocy dóstanje a to ćim bóle, dokelž so tych ležomnosćow, kotrež statej hižo dawk dawachu, ani dotknyć nochcyše. Jenož ležomnosće, za kotrež nichtó ničo njepłaćeše, mějachu so ćazać. A zo by sebi optimatow dobył, dyrbješe sebi z tychle ležomnosćow kóždy po 500 jutrach, a kóždy syn 250, dohromady swójba 1000 jutrow statneje role zdźeržeć směć. Wšo, štož mějachu optimatojo ze statnych ležomnosćow wjacy, dyrbješe so jim wzać; wšě wudawki pak, kotrež běchu za nje kaž n. př. za twarjenja, wobsadźenjo atd. měli, mějachu so jim zarunać. Statne ležomnosće nětko, kotrež buchu ćazane, mějachu so romskim staćanam k wužiwanju přewostajić. Wo nje měješe so losować; na kóždy lós bě 30 jutrow wobličenych. Za tele ležomnosće dyrbješe so dawk płaćić; wone też wostachu statne, herbowachu pak so po swójbach dale (tak mjenowane wotnajećo po herbach, Erbpacht.)

Wubjerk, wobstojacy z 3 muži, dyrbješe, tak Tiberius namjetowaše, ležomnosće ćazać, rozdźělić, też rozsudźeć, što je statne što přivatne wobsedźeństwo. Też by wón zawěsće hišće ze sobu jednać, swój namjet hišće trošku přeměnić dał. Tola optimatojo nochcychu wo ničim wědźeć. Kaž měło wo živjenjo hić, počachu so wobarać a zapjerać.

Optimatojo dobychu jenoho z Tiberiowych sobutribunow za so. Tónle, Octavius z mjenom, měješe sam wulke ležomnosće. Wón zapołoži swoje „veto“, hdyž so wo Tiberiowe na-

---

k „čerwjenej hwězdźe“ přišoł, hdźež móžeše ćežcy ranjenomu swoju pomoc poskićić. Ranjeny bě hišće najnjewinowaćiši mjez worakawcami. Jenož maličkosće dla běchu so, wšitcy khětro wopojeni, zwadźili a tak bě skónčnje ke kałanju přišło. Ranjeny bě drje ćežcy wobškodźeny, tola nic smjertnje. We swojej nuzy wobžarowaše, zo je do tajkoho lohkoho towarstwa šoł a nakaza so cyle. Potom bu do khorownje dowjezeny.

Pater Jan dźěše nětko zasy domoj do swojoho klóštra, myslo na tutón zrudny podawk.

„Podobnje by so też mojomu bratrej hić mohło“, bě joho myslička. „Też wón pućuje po kraju bjez domizny a je też jenož na najbližšu korčmu pokazany. Hdźe težto je dźensa před hodami? Je so też na hody dopomnił? Je też tak skaženy kaž tak mnozy? Modli so też hišće? Takle myslo přińdźe do klóštra a dźěše hnydom do kapale, zo by so tam za swojoho bratra pomodlił, zo by Bóh też bratrej zbožowne hody spožčił.

W klóštrje běštaj Bosćij a Handrij w jědźeńi kapucinow. Po cyłej dlějšej jstwi běchu po dwěmaj rynkomaj jednore blida a ławki zestajane, na kotrež bě so snadź dźesać wosobow, mniša a bratřa, zesydało. Před nimi bě bethlehemska hródź ze swjatej swójbu, pastyrjemi a běłymi jandźelkami natwarjena. Tudy piskaštaj hercaj na swojimaj instrumentomaj, Bosćij na swojej harmonicy a Handrij na swojich huslach. Kak so wjeseleštaj, zo móžetaj dźensa rjany wječor swjećić a swoje wumjełstwo pokazać. Khudźi kapucinojo z wulkej napjatosću a wjesołosću posłuchachu.

„Nětko přińdźe hakle něšto jara rjane“, měnješe Handrij. Z wulkej pobožnosću a hłubokim začuwanjom piskaštaj:

„O swjata nóc, o Boža móc.“
Ta ćma wša zańdźe, so na zemi jasni,
Wšitko so wjeseli w hromadźe tu . . .“

Napřemoh hudźeštaj hercaj wjesele a nutrnje. Na jeju wočomaj bě widźeć, kak staj wutrobnje hnutaj. Jeju wobličo błyšćeše so z wjesołosću. Nětko bě prěnja štučka nimo. „Druhu štučku“, praji Bosćij, „sebi nětkle zaspěwamoj; třihłósnje klinčeše to wězo wjele rjeńšo, hdyž mój bratr třeći hłós spěwaše.“

Khuduškaj towaršej, w zapłatanej drasće a ze sněhom přemačanych škórnjach, kholowy do škórni tykane, wobroćištaj so k žłobikej, rucy pobožnje stykujo započeštaj spěwać:

„O dźěćatko, mój Zbóžniko!
Ty bě tych wótcow 'žno horjaca žadosć,
Tebje ja wutrobnje powitam tu! . . .“

Cyle ćicho bě w sali, pobožnje posłuchachu w Bohu spokojeni mniša na tuteju pobožny spěw. Nichtó njebě pytnył, zo bě mjez tym P. Jan też zastupił. Cyle překłapjeny zwosta najprjedy khwilku stojo, potom stupaše bliže. Nadobo zaswětlištej so joho wóčcy, třepotajo położi swoju prawicu na wutrobno a stupaše přecy bliže a bliže k spěwarjomaj swojej woči na njeju złožujo.

Nětko stoješe zady njeju — połny wjesela pozběhny wóčcy k njebju. Z dowolnosću guardiana zastaji pater Jan ze swojim hłubokim hłosom sobu do jeju spěwanja: Třihłósnje klinčeše nětko wulkotnje přez jědźeńju:

„. . . Njech ći ja służu, ty wša moja radosć!
Njech će też z lubosću wokošuju
O bójski Zbóžniko, ty naš wjerch sy . . .“

Pachołaj běštaj drje wokomik do boka pohladnyłoj, hdyž třeći hłós nadobo zastaji, tola dospěwachu štučku.

Nětko hakle wobroći so Bosćij k cuzomu brodatomu mnichej prajo: „Wy byšće mój bratr być móhł, tón mjenujcy runje tak rjenje ze swojim hłosom naju přewodźeše.“

„Nó, Bosćijo, pohladaj jenož na mnje!“ praji pater Jan z płaknitym hłosom. A hdyž Bosćij jomu mjez woči hladaše hubu a woči wočinjejo, zapłaka mnich wótře, poda jomu swoju ruku a rjekny: „Njeznaješ mje hišće, bratře?“

Nětko hakle, na njoho so dopomniwši, postrowi a wokoši joho Bosćij z radosću. Wšitcy so wulcy zwjeselichu a přejachu zasonamakanymaj bratromaj wjele zboža.

mjety wothłosować měješe. Po zakonju bě přez to namjet zaćisnjeny. Tiberius pak wuži też ze swojeje strony zakońske srědki. Wón zazyglowa statne kasy, zadźerža wšelake nuzne statne zarjadowanja a same sudźenja a druhe prawniske wučinjenja. Tola, što to pomhaše? Senat móžeše čakać! Tiberiowe lěto pak dyrbješe tola jónu wotběžeć.

(Přichodnje skónčenjo.)

Naš zaměr!

Serbski narodny wubjerk chce Serbow do jednoho cyłka, do jedneje jednoty zjednoćić. Při předstojacym nowozarjadowanju Europy chcemy sebi jako słowjanski serbski narod naše nam po Bóžskim a človjeskim wustajenju přirodne prawa zwěsćić a z najkrućišimi wuměnjenjemi zaručić dać. Zo bychmy tole docpěli, njedźiwamy ani na zańdźenosć ani na pódlanske čuća. My žadamy tohodla na předstojacej měrowej konferency naše zastupjerstwo. Tam budźemy sebi dać zaručić naše cyrkwinske, šulske (kulturne), hospodarske a znutřkowno-politiske prawa. Prawo kóždeje konfesije dyrbi a budźe so z wustawu njepřeměnliwje zaručić. Při tym sebi na to ani njepomyslimy, narodne prawo mjez nami sydlacych Němcow skřiwdźić chcyć. Hotowy a twjerdy program nětko předłožić, je njemóžno. Swětowe a znutřkowne położenjo je njewěste. We zjednoćeństwje z cyłym našim ludom a joho ważnymi wustawami, našim duchownstwom a wučerstwom chcemy a budźemy postupować. Naš serbski krajik je słowjanska zemja, naša rěč posledni powostank něhdy mócneje přiłobskeje słowjanšćiny. Zdźerženjo a hajenjo našeje maćeršćiny za wědomosć je swětowažne. Tohodla nochcemy a njebudźemy so pózrjeć dać we howrjacych žołmach němšćiny, ani so přeliwacych wodach słowjanšćiny, njech je to pólšćina njech je to češćina. We přichodźe njebudźa ludy wjacy dźěłać za přihoty krjewpřeliwacym a človjeske zbožo zahubjacym wójnam, ně, hesło hodownoho časa dyrbi wodźić človjeske mysle: „Měr na zemi človjekam, kotřiž su dobreje wole“

Bart.

„Lube dźěćatko a ty, maćeŕ Boža, kak wulke zbožo staj wój mi a nam wšitkim dźensa k hodowničcy přihotowałoj! Čas žiwjenja chcu so wamaj wutrobnje dźakować!“ Tute dźakne słowa praji P. Jan před Jězudźěćatkom we žłobju. „Haj, zawěsćo nam wšitkim“, wospjetowaše guardian. Potom wobroćiwši so k wušiknymaj hercomaj rjekny: „Wój wostanjetaj přez swjate dny jako hosćej pola nas. A nětko wuspěwajće hišće hromadźe tutón kěrluš a njech pater Jan zasy sobuspěwa. Mjez tym zo hercaj piskaštaj, spěwaše najprjedy pater Jan sam, potom počachu wšitcy sobu spěwać:

„. . . Lubozne ty, dźěćatko sy!
Wutrobu želnu ći podawam k darej,
Wšitkim so přećiwju požadosćam.
Ja mam će lubo, ach! dowjedź mje k měrej,
Daj so mi; hdyž će mam, to ja wšo mam . . .“

A hdyž běchu kěrluš tak dospěwali, dźěše kóždy do swojeje jstwički, Handrij a Bosćij do jstwy za cuzych. Handrij měnješe k Bosćijej: „Njeby-li dźensa patoržica była a mój tudy w klóštrje, bych zawěsće z wjesołosću dale piskał a spěwał!“ „Też ja bych sobučinił, přetož nichtó njeje zbožowniši dźensa hač ja, hdyž sym swojoho bratra tudy njenadźicy namakał!“ přihłosowaše jomu Bosćij.

„A štó je tebi k tomu dopomhał, hač ja sam! Štó wě, hdźe by ty hišće běžał!“

„Haj wšak! Skónčnje bě pak to też moje zbožo, zo buch z „čerwjeneje hwězdy“ wustorkany! Nětko pak chcemoj so k spanju lehnyć, zo njebychmoj Božu mšu w nocy we dwanaćich zaspałoj! Tuž dobru nóc!“

We swojej jstwičcy pak klečeše pater Jan a dźakowaše so nutrnje za wulku hodownu hnadu, zo je swojoho bratra tudy takle zbožownoho namakał.

M. K.

Miłosćiwe sotry prosa wo miłosć.

Křesćanska lubosć k bližšomu je w katolskej cyrkwi přecy měła swój skhow; z njeje je so wuliwało njewuprajne žohnowanjo. Katolska cyrkej je samo zahorjała a wukubłowała tajkich, kotřiž swoje cyłe žiwjenjo, wot młodych rjanych lět hač do swojeje staroby, wěnowachu jenož tejle lubosći k bližšomu. Deba tychle a króna běchu miłosćiwe sotry z wšelakich rjadow. A spodźiwnje: njedźiwajo na jich žohnowane a spomóžne skutkowanjo je so hida mnohich, předewšim tych, kotřiž katolsku cyrkej přesćěhachu, też přecy měriła přećiwo nim. Tak też w našich dnjach. Kak hrózbnje hižo tale hida skutkuje, je widźeć z lětacych łopjenow, kotrež nětkle předewšim w Rheinlandźe a Westfalskej, mjez domoj so wróćacymi wojakami rozdźěleja miłosćiwe sotry. W nich proša jich wo pomoc přećiwo tajkomu zakhadźenju.

Woćišćamy tu tele napominanjo:

Wojacy němskich wójskow!

Z pola sće so wróćili, a dźakujemy so Wam horco za to, zo sće našu němsku wótčinu a westfalsku domiznu tak rjekowscy škitali.

Wojacy, Wy njejsće jenož zmužići, Wy sće też sprawni. Wy wěsće, zo je wjele stow katolskich rjadnych sotrow w pólnych a wójnskich lazaretach tysacy ranjenych přez 4 lěta hladało a tysacam mrějacych wojakow na měsće w domiznje so staraceje maćerje woči k poslednjomu wotpočinkej zańdźeliłe.

Wy wěsće też wo našich ćežkich dźěłach w lazaretach za khorych z natykowacymi khorosćemi w polu a w domiznje: Wy wěsće, zo my njejsmy jenož w polu a w etapach, ale hišće bóle w domiznje w njeličomnych khorownjach a operacniščach němskim ranjenym pomhałe tak derje hač to móžachmy. Wy wěsće, zo w samym času druhe sotry wojerskim žonam k pomocy běchu; zo wone dźěći, přez wójnu wosyroćene, do swojich syrotnicow přijimachu; zo wone dale dźěći tajkich nanow, kotřiž w polu stojachu, w swojich dźěćownjach a podobnych wustawach wothladowachu; we wójnskich kuchnjach njeličomne swójby, předewšim wójnske, zastarachu, docyła na mnohe boki, wosebje też přez to, zo drastu a wšelakore zeživjeńske potrjeby wobstarachu, tak derje hač to móžachu, wójnske hubjenstwo pomjeńšeć so prócowachu.

Wy wěsće, zo sotry po stach kóžde lěto po domach hromadźachu, zo bychu w tychle dźěćownjach dźěćom w hodownym času štomik po hodownym wašnju so zabłyšćić dałe: Wy wěsće, wojacy, zo je někotražkuli našich sotrow, předźěłana a wuwutlena we domiznje, přenapinana, natyknjena a khorowata w etapach, zažneje smjerće za wótčinu zemrěła.

Wojacy němskich wójskow! Njeje hewak wašnjo pola sotrow, wo tajkich wěcach rěčeć. Tola nětkle by było wot nas njeprawje, bychmy-li mjelčałe. Wojacy; nětko, hdyž z pola so domoj wróćeće, słyšiće z wuwjedowanjow w nowinach, zo chcedźa nam naše domy wzać, w kotrychž ćerpjacomu ludej k lěpšomu dźěłamy; zo chcedźa nas z našeje dźěławosće a z kraja wuhnać. Wam, wojacy, twarja domy a domizny, a my sotry bórzy hižo wědźeć njebudźemy, hdźe bychmy swoju hłowu złožić móhłe. Wojacy a wojowarjo! We Wašich wutrobach stej sprawnosć a človjeska smilnosć. Wy njedopušćiće, zo so nam naše woporniwe skutkowanjo křesćanskeje lubosće takle mytuje; wy njebudźeće ćerpjeć, zo so nam tajkele ćerpjenja načinja; zmužiće budźeće za nas stać a wšitko činić, zo bychmy my też dale w swojej domiznje za křesćansku lubosć žiwe być a skutkować móhłe.

Tohodla, wojacy němskich wójskow, wuprajiće zjawnje před cyłej Němskej, zo kruće protestujeće přećiwo tymle zakonjam, kotrež so měrja jenož přećiwo katolskim sotram; tym sotram, kotrež su wam w polu pomhałe; kotrež su so we Wašich khorych dnjach prócowałe, zo bychu Wam mać zastupiłe, kotrež doma we wšelakej starosći za Wašich staršich, za Waše žony a dźěći so prócowachu.

Wojacy němskich wójskow:
škitajće nas sotry.“

Knjez šulski rada.

Šulski dohladowaŕ, mějićel titla „Šulski rada“ wopyta šulu. Skónčiwši dohladowanjo praji wučerjej, zo su joho dźěći mało zdwórliwe. Na přikład: jeli so wón hólca za mjenom wopraša, to tón njesmě jenož rjec: Michał Łopatka, ale: „Knjez šulski rada, rěkam Michał Łopatka“ abo też: „Michał Łopatka, knjez šulski rada!“ Po tutym nětko wučeŕ dźěći nawjedowaše, kak dyrbja přichodnje knjezej dohladowarjej wotmołwjeć.

Něšto časa pozdźišo wukładowaše wučeŕ Stworjenjo swěta, hdyž dohladowaŕ znowa za prawdu hladać přińdźe. A so hólca wopraša: „Powěz mi słowa khostanja, kotrež Bóh Adamej rjekny!“ A na to hólc: „Poklata budź zemja twojedla, knjez šulski rada!“ Rychle so inspektor wotwobroći z prašenjom na holcu: „Powěz mi słowa Bože na hada!“ Holca wotmołwi: „Poklaty budź, knjez šulski rada, mjeze wšěmi zwěrjatami!“ Dohladowaŕ sebi najlěpše mysleše, wotmachny z ruku a žadaše druhu holcu, zo by dale prajiła. Holca rjekny: „Po brjuše budźeš łazyć a pjeršć žrać wšě dny žiwjenja, knjez šulski rada!“ Nětko měješe hósć już dosć, mjez zubami hižo pjeršć čuješe; da wučerjej ruku a so wotsali. Tak krótko hišće ženje pobył njebě — a tak derje.

Za wotpalenych w Sulšecach darichu:

Z Baćońskeje wosady: **177** hr. a) přez k. far.: N. N. 4, N. N. 10. Z N. Łusća: Rjedźina 10, jeje sotra Korj. 2, J. Herrlich 10, Pičowa 10. Z Čornec: Dźisławkowa 40, Weikertowa 15. N. N. z X. 1. Mich. Zynda z Banec 5, Kneblowa z H. Sulšec 20, N. N. 20; b) přez red.: M. Nowak z H. Sulšec 30.

Z Budyšskeje wosady: **365** hr. Z Budyšina: Njem-naj 120, pjećo duchowni: 110 + 30, Nj-na 30, tach. domownik 5, knježna Kochec 5, W. N. 5, wučeŕ Šołta 20, N. N. 5. Kbl. J. Młyńk z Čemjerc 20. N. N. z Ratarjec 5. Domšec z Bozankec 10.

Z Khrósćanskeje wosady: **1631** hr. a) přez k. fararja: 1456; b) přez k. P. Jana z klóštra 15; c) přez redaktora 160: M. J. z Pančic 25, kbl. R. z Kanec 100, M. L. z Kukowa 20, M. zw. J. z Kukowa 5, wuč. M. K. z Khrósćic 10.

Z Njebjelčanskeje wosady: přez k. fararja **470**.

Z Radwořskeje wosady: **427** hr. a) přez k. far.: njemjenowani daričerjo 385 hr. b) přez red.: Marija Khilanowa ze Zdźerje 2. H. Cyžec w Drježdźanach 20. c) přez k. wuč. Andrickoho 20.

Z Ralbičanskeje wosady: **395** hr. a) přez k. fararja 275; b) přez k. admin. Romualda 110; c) přez redaktora: N. 10.

Z Wotrowskeje wosady: **372** hr. a) přez k. far. Křižanka 337 hr.: z Wotrowa: Rabec swójba 10 hr., Hańža Kubicowa 3, Michał Wjenka 5, faraf Jur. Křižank 10, Kubańkec swójba 60, Marija Handrikowa 6, Čornakec swójba 50, Pětr Rychtaŕ 20; ze Žuric: Hańža Cyžowa 20, Marija Krawzyna 20, Jakub Cyž 20, Jurij Wjenka 40, Hana Bjaršowa 10; z Krjepjec: Jak. Lebza 10; ze Swinafnje: Knopec swójba 5; z Kanec: Pětr Nagl 20; z Khrósćic: swójba Michała Křižanka 11; z Kašec: Michał Mětka 5, Marija Mětkec 5, N. N. 17, b) přez redaktora: woj. far. J. Cyž 25 hr.

Hospodař a wotročk. Wěsty wotročk pola kublerja službu přija. Kubleŕ bě skupc. Na přistajenju hospodař rjekny: Ja budu prěnje poł lěta dźeń jako dźeń ke mši khodźić, a ty druhe poł lěta. „Derje“, wotročk rjekny. Hospodař khodźi ke mši. A hdyž so wróći, so wotročk praša: „Hospodarjo, što sy słyšał w cyrkwi?“ Kubleŕ wotmołwi: „Dźensa je póst, jutře je póst.“ A tak bě to kóždy tydźeń. Mało hdy bě jedyn dźeń bjez posta. Hospodař měješe z toho wužitk, dokelž na póstnych dnjach dawaše mało k jědźi. A wotročk so posćeše kaž móžeše, hač so poł lěta miny. Přińdźe na wotročka rjad ke mši khodźić. A tón ducy wote mše hižo wołaše juskajo: „O hospodarjo, što su w cyrkwi wozjewili: „Dźensa swjaty dźeń, jutře swjaty dźeń!“ Tak měješe wotročk druhdy lědy jedyn dźěławy dźeń we tydźenju.

Khrósćanska nalutowańja

změje **njedźelu 22. hodownika 1918** popołdnju w 4 hodźinach w „herbskej grychće“ w Khrósćicach

54. hłownu zhromadźiznu.

Dźeński porjad: 1. Rozhlad předsydy. 2. Rozprawa wo běžnym skutkowanju z lěta 1918. 3. Sobudźělenja a namjety.

Michał Kokla, předstojeŕ.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 589 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

H. E. Hantsche

twornja ratarskich mašinow a gratow

w Protecach p. Halštrowa

— **Dalokoreč̌ak „Elstra 40“** —

porjedźa, twari a předawa

mašiny a nastroje za ratarstwo.

Fond za samostatnoho redaktora chce Bože dźěćo měć! — Tuž wobradźejće, Serbja!

Służobnu holcu

(24 lět abo staršu) pyta **M. Mička** w Čornym Hodlerju.

Drježdźanska banka

Wotrjad w Budyšinje

Žitne wiki, rózk kejžorskeje drohi ⁘ Dalokoreč̌ak 551

Wobkhodne hodźiny: dźěławe dny 8—1 bjez přetorhnjenja, sobotu wot 8—2 hodźin bjez přetorhnjenja.

Pjenjezy k zadanjenju so přijimaja.

Worclowa komora

za khowanjo wšelakich drohotnych wěcow.

Na pjenježne papjery so dawaja požč̌eńki.

Dańske kupony a dividentne wopisma a wulosowane pjenježne papjery so wupłaćuja.

Wšě cuze pjenježne papjery so wuměnjeja.

Krajan 1919

katolska protyka

je dóstać w našich expedicijach a pola klamarjow.

Jene huso je so přidało.

Hdźe? zhonić pola redaktora.

Holčku, 4—6 lět staru, chcetaj katolskaj serbskaj mandźelskaj za swoju přijeć. Dalše je zhonić pola redaktora „Katolskoho Posoła“.

Zbožopřejace kartki

k nowomu lětu

a wšěm druhim składnosćam w serbskej a němskej rěči derje a tunjo čišći

Donnerhakec knihićišćeŕnja

před šuleŕskimi wrotami 21.

Njedźelu, 15. decembra, rano na poł třoch, wotwoła Bóh, Knjez nad žiwjenjom a smjerću, našu horculubowanu mandźelsku a mać

Madlenu Mišnarjowu

rodź. Cyžec

z tuteje časnosće. Dóstawši wospjet ss. sakramenty je derje přihotowana wotešła. Srjedu smy jeje zeńske powostanki na Mikławšku k poslednjomu wotpočinkej pokhowali.

Wutrobny dźak prajimy nětko wšitkim, kotřiž su lubej zemrětej kajkužkuli lubosć za žiwjenjo wopokazali, ju w jeje dołhej khorosći wopytowali a pokojeli a jej posłužowali; tohorunja wšitkim přewodźerjam z blizka a z daloka, kotřiž su jej w tak bohatej ličbje poslednju česć wopokazali.

W **Budyšinje** na dnju pohrjeba, 18. decembra 1918.

Zrudźeni zawostajeni.

Kamjenske towarstwo młodźencow

wuhotuje **njedźelu 29. decembra 1918**
w „Stadt Dresden“

dźiwadłowy wječor.

Hrać budźe so:
„Die Hexenlinde im Dohlengrunde“,
dźiwadło w 5 jednanjach wot F. Sal. Langer,
a **„Waih geschrien! oder: Der Zauberbesen“,**
žort w 1 jednanju wot Eckerskorna.
Wšitkich Serbow na předstajenjo wutrobnje witamy.
Započatk w 7 hodźinach.

Zarjadnistwo.

Hłowna zhromadźizna

serbskeje studowaceje młodosće
njedźelu 22. decembra 1918
w Serbskim domje w Budyšinje.
Započatk w 3 hodź. popołdnju.

I. přednošk: Serbske hibanjo a serbske studentstwo.
II. Wuradźowanja a namjety.

Čestna winowatosć kóždoho studenta a studentki je, so na tutej zhromadźiznje wobdźělić. Witani su tež wšitcy hosćo, zajimacy so wo naše prócowanja.

Smy nětko našu horcolubowanu mandźelsku, mać a ćetu

Hanu Hešinu

rodź. Domaškec z Lejna

k poslednjomu wotpočinkej pokhowali. Po dołhej ćežkej khorosći, derje wobstarana ze ss. sakramentami, w starobje 46 lět a 7 měs. woteńdże na prawdu Božu. Z tutym wuprajamy wšěm, kotřiž su ju wopytowali, k rowu přewodźeli, za nju so modlili a jej wěncy darili,

nutrny dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Přećelow a znatych prosymy wo dalše modlitwy za zemrětu.

W **Lejnje**, 14. 12. 1918.

Mikławš Heša, mandźelski.
Hańža, Madlena a **Jan**, dźěći.

Na kóncu wójny dóstachmy hłubokozrudźacu powěsć, zo je naš wutrobnje lubowany syn a bratr

Michał Šołta z Pěskec

wojak w reservnym połku pěškow čo. 103, 4. novembra w Mormara-lěsu přez granatowu třěsku smjertnje ranjeny rjekowskeje smjerće wumrěł. Wón bu tam w 19. lěće swojoho młodoho žiwjenja pokhowany. Tam nětko wotpočuje w cuzej zemi, njech je jomu wona lohka.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Pěskecach**, 17. decembra 1918.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našoho njezapomnitoho a wjelelubowanoho nana a bratra

kublerja Jurja Mički

z Čornoho Hodlerja

kiž bu nam přezahe wotewzaty, wuprajamy wšitkim přećelam a znatym, susodam a wjesnjanam za wopytowanjo póstywječora, za přewodźenjo k poslednjomu wotpočinkej, za tak nimo měry bohatu pychu wěncow a druhe hortne a pisomne wopokazma wutrobnoho dźělbraća swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Wosebity dźak pak słuša Radwořskomu Burskomu towarstwu a wjeledostojnomu knjezej fararjej Nowakej za wopyty njebohićičkoho a hnujace słowa při rowje.

W **Čornym Hodlerju**, 19. decembra 1918.

Hłubokozrudźenaj synaj
Mikławš Mička,
Jurij Mička, t. č. w polu,
Marja Mičkec, sotra.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawa towarstwo
s. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokoreč̌ak č̌o. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 25 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 20 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 52. | Budyšin, 28. decembra 1918. | Lětnik 56.

Wzmi sebi sobu, hdyž božemje bjerješ.

Hdyž tole pisam, leži lěto 1918 hižo we poslednich smjertnych hronach, a bórzy přińdźe swj. Sylvester a skónči joho čwěle.

Hač na nje hišće jónu pohladnjemy? — Ně, njebě rjane za žiwjenjo, njeje tež rjane w mrěću. Jenož „wěčne swětło njech jim swěći; njech wotpočuja w měrje“ chcemy tym hišće přiwołać, kotrychž je pózrělo: njech tu doma, njech tam wonka — potom chcemy so wotwobroćić.

Tak pohladnjemy na přichodne? Budźe to 1919. po Khrystusowym narodźe, docpěje-li po 365 dnjach swój kónc.

Ale njehladamy na nje; přetož što móhli wo nim wuhladać a zhonić? Ničo wěste; do ćmy a potajnstwow krywa Bóh Wšohowědomny přichod swojim stworjenjam.

Ale na něšto chcemy spomnić, što też we přichodnym lěće změje hišće płaćiwosć a žiwjeńske mocy; něšto, štož ze zańdźenosće lěta 1918 sebi sobu wzać dyrbimy, a štož nam też na kóžde wašnjo zwostanje, njewotćisnjemy-li to sami. Słowo Boże praji tole: „Nětko wostawa wěra, nadźija, lubosć, tute tři; najwjetša mjez nimi pak je lubosć.“ (1. Kor. 13, 13.)

Tele tři dyrbja z nami też do nowoho lěta; dyrbja hač runjež nowe lěto hižo rozdajejo za wěru so wudźera a z tym też nadźiju a lubosć podryć a morić hrozy. Wone dyrbja sobu; bjez nich njeby šło.

Stołp wšoho křesćanstwa a z tym podłožk a kamjeń wšoho wěrnoho zboža za zemju a njebjo je wěra. „Wěrju do Boha Wótca ... a Joho jednorodźenoho syna Jězusa Khrystusa — a do Ducha Swjatoho. Wěrju do swjateje katolskeje cyrkwje ...“ tak chcemy wuznawać, njech chcyło też ze złósću abo lesću, njech z mocu a ze zakonjom nowe lěto nam to rubić. Z wutroby nam to wudrěć njemóže, byrnjež samo wutrobu z ćěła wudrěło; přetož to je kruće wobkhowane we wěriwej duši, kotruž nichtó ani morić njezamóže. Njech změšeja, njech zakonje dawaja přećiwo wěrje, njech z „wědomosću“ přećiwo njej wustupja, mocy hele ju njepřemóža. „Wěrju“, tele słowčko dyrbi rjadować naše žiwjenjo; z tymle słowčkom jónu też sčinimy facit swojoho žiwjenja. Z nim chcemy je podpisać a byrnjež samo w krewi było. Tak zemrě swj. Pětr Veroneski: hdyž joho kałachu, hdyž joho bijachu, na wšo wotmołwi jim „wěrju“; a hdyž k smjerći ranjeny wjacy „wěrju“ prajić njezamóža, dha womačawši porst we swojej krewi napisa na zemju „wěrju!“

Z wěry rosće nadźija: nadźija na Boha, na wumožnika, na Božu hnadu a pomoc z njebjes, na wěčne žiwjenjo po skónčenju zemskoho byća.

Ach prajće, što by človjek měł wot žiwjenja, njeby-li nadźije měł? też swětneje nadźije? Tola, kak njewěsta je wša swětna nadźija! Kelko nadźije so kóždomu zniči! Njepohrjeba też lěto 1918 jich wulku mnohosć? Zawěrno, bjez podłožka a wuhlada su človjeske nadźije; kaž wětry z mróćelemi so honja a je roztorhuja, tak też žiwjenjo a čas z človjeskej nadźiju. Skrućena, derje zapołożena pak je nadźija jenož, hdyž so twari na to, štož do wěčnosće saha; hdyž z krutej dowěru na Wšohomócnoho a njeskónčnje Lulubosćiwoho so złožuje. A kóžda tajka nadźija so dopjelni; jenož nic přecy tak a w tym času, hdyž a kaž sebi my to přejemy; ale tak a potom, hdyž a kaž je za nas najlěpje. Druhdy nadźijamy so wot Boha časnych dobrotow: wón da nam město nich njebjeske, wěčne kubła. My chcemy tak, wón scini hinak; přecy pak tak, zo so dopjelni naša nadźija na zbožo, na zbožo, kajkež wón, kiž přichod znaje a njewobstajnosć človjeskeje wutroby a swětnych kubłow. „Na Tebje, o Knježe, so nadźijam; njebudu wohańbjeny do wěčnosće.“ (Ps. 30, 1.)

„Nětko wostawa wěra, nadźija, lubosć, tute tři; najwjetša mjez nimi“, tak přistaja japoštow z radosću „pak je lubosć.“ A wón zanošuje sławny spěw tejle lubosći; wukhwaluje ju, kak rjana je a spomóžnje skutkuje. Wona je dołhomyslna, njenaduwa so a njeje česćelakomna; wšo znjese, wšo wěri, wšo ćerpi a ženje njepřestawa. To płaći wo Božej lubosći, to płaći wo lubosći k bližšomu, to płaći wo kóždej lubosći, kotraž so wuliwa z Božeje lubosće a jej so njepřećiwja. A tale lubosć wostawa najrjeńša też tam, hdźež hida knježi a zakhadźa. Runje potom hakle so spóznawa, kak rjenje je, hdyž lubosć ma knježstwo, hdyž začuješ, kak złě je, hdźež a hdyž jeje njeje.

Lubosć, čitarjo, njech wožiwja nas we nowym lěće: lubosć k Bohu, lubosć k swojim přede wšim swojim po krewi, wěrje a narodnosći. A chcemy-li druhdy sprócnyć, radosć a wolu ke skutkej zhubić, tu pohońmy so zasy z lubosće prajicy: z lubosće k tebi o mój Božo, z lubosće k wam, moji swójbni, z lubosće k tebi, serbski ludo — to budźe dźiwy skutkować, njemóžne ći zmóžni, z nowa će wožiwi. Štož z tajkejle lubosću činimy, ćerpimy a njesemy, to su skutki, kotrež su po Jězusowym słowje w Bohu činjene (Jan 3, 21); potajkim wostanu do wěčnosće, haj tam hakle pokazaja swoju móc. A hdyž přińdźe poslednja hodźinka, dyrbi lubosć ju překrasnjeć; potom k poslednjomu razej zdychń: z lubosću k tebi, o Božo.

Tole, luby čitarjo, do nowoho lěta sebi sobu wzmi. Budź kruteje wěry, sylneje nadije, horjaceje lubosće. Te kubła sebi haj! podawaj je też swojim dźěćom: z přikładom a ze słowom. Bóle dyžli hdy prjedy změjeće při nowych wobstojnosćach w šuli k tomu winowatosć. — Jich so dźeržće; potom budźe lěto 1919 zbožowne.

Wólbny zakoń,

po kotrymž budźe 19. jan. do narodneje zhromadźizny wolene, njeje drje na porjadnym puću nastał, je wot nětčišoho knježeństwa ludej přinuzowany a dyrbi mjez tym płaćić. Joho hłowne postajenja chcemy tu z krótka rozestajeć.

Što smě wolić?

Wolić smědźa mužojo a žony pod tymile wuměnjenjemi:

1. Dyrbja 20 lět stari być, potajkim do 19. jan. 1899 rodźeni.
2. Dyrbja němscy staćenjo być, t. r. Němskej přisłušeć, wšo jene, kotromu zwjakowomu statej.
3. Dyrbja statsku samostatnosć a statske čestne prawa měć.
4. Dyrbja we wolerskich lisćinach stać. Wojacy móža też sobu wolić.

Što móže so wolić dać?

Kóždy, kiž ma prawo wolić, móže też woleny być, dyrbi pak z najmjeńša lěto němski staćan a do wólbneje lisćiny (naćiska wolomnych) zapisany być.

Što su wolerske lisćiny?

Wolerske lisćiny su zapiski wšěch wolerjow a wolerkow w jenotliwych hłosowanskich wokrjesach. Cyła Němska je do 38 wólbnych wokrjesow dźělena a, zo njebychu wolerjo předaloko běhać trjebali, zasy kóždy wólbny wokrjes do hłosowanskich wokrjesow, přecy na 2500—3500 wobydleri jedyn. Za kóždy tajki wokrjes ma gmejnska wyšnosć wšěch we nim bydlacych wolerjow a wšě wolerki, — hromadźe abo dźělene — do lisćiny — abo dweju — po alfabetiskim porjedźe zapisać. Tuta lisćina dyrbi so na jedyn tydźeń wupołožić, a kóždy, kiž w njej za sebje abo za druhoho namaka, zo je přehladany, móže pola wyšnosće hortnje abo pisomnje porjedźenku žadać, prjedy hač je so tydźeń minył. Štož we wolerskej lisćinje njestoji, njesmě wolić. Kóždy njech tohodla do njeje hlada abo hladać da.

Što su wólbne lisćiny?

To su zapiski tych, kotřiž dyrbja woleni być. Njewoli so mjenujcy wjacy po jenotliwych kandidatach, ale po lisćinach. Cyła Němska je do 38 wólbnych wokrjesow dźělena a w kóždym woli so po joho wulkosći 6 hač do 16 zapósłancow, tak zo na něhdźe 150000 wobydleri jedyn přińdźe. Kóžda strona abo też kóžde swobodne zjednoćeństwo móže nětko za wólbu: lisćinu abo zapisk kandidatow wólbnomu komisarej — w kóždym wokrjesu je tajki pomjenowany — přepodać. Na lisćinje móže telko mjenow stać, kaž na wokrjes sydłow padnje, abo też mjenje, nic pak wjacy. Lisćina dyrbi wot sto ludźi podpisana być, z kotrychž staj z najmjeńša dwaj — dowěrnik a joho zastupnik — komisarej tak znataj, zo móže kóždy čas z nimaj jednać. Hdyž je

lisćina wot wólbnoho wubjerka — komisara a štyrjoch přisydnikow — přihodnje wupruhowana, w zjawnym posedźenju porjedźena a připóznata, płaći wona k wólbje.

Što su zwjazane wólbne lisćiny?

Dwě abo wjacy wólbnych lisćinow móža so za wólbu mjez sobu zjednoćić a płaća potom napřećo druhim lisćinam jako jena, zwjazana lisćina. Tajke zwjazanjo móže so hač k sydmomu dnjej před wólbu na te wašnjo stać, zo zastupnicy jenotliwych stron (dowěrnicy) před wólbnym komisarom přezjene a pisomnje wupraja, zo so mjez sobu zwjazuja. So zwjazać je wosebje za mjeńše strony jara kradźenju. Wone njemóža při tym ničo zhubić, ale jenož dobyć. Woli-li kóžda strona sama za so, wostanje lohko pola kóždeje lisćiny wjetša ličba hłosow (wopuška) njewužita. Při zwjazanych móže snadź přez nazběrane wopuški jena ze zwjazanych stron přećiwo sylnišej stronje jene sydło dobyć.

Što je wólbny lisćik?

Wólbny lisćik je papjerka, z kotrejž so woli. A to je skónčnje za jenotliwoho wolerja najwažniša wěc. Wo wšě druhe należnosće maja so wjednicy přede wšěm starać a wolerja powučić, wolić pak dyrbi kóždy sam a dyrbi tohodla też wědźeć, z čim a kak to čini. Je to nětkle ćežše hač prjedy, hdyž so jenož jena k tomu a z wjetša dosć znata wosoba woli. Wólbny lisćik ma być:

1. něhdźe 9 k 12 cm šěroki,
2. wot běłeje papjery, srjedźno-tołsteje,
3. bjez wosebitych znamješkow,
4. dyrbi so w hamtscy stemplowanej wobalcy wotedać.

Najlěpje je, sebi lisćik doma přihotować a k wólbje sobu přinjesć, druhich lisćikow pak so njepřimać, zo so nichtó njepřehrabnje.

Što dyrbi na lisćiku stać?

Jenož telko, zo wólbny wubjerk bjezdwělnje wěsće spóznaje, za kotru wólbnu lisćinu chce wolerʼ hłosować. K tomu dosaha jeničke z wěstosću spóznajomne mjeno z teje lisćiny. Pisa-li štó wjacy mjenow, dyrbja z teje sameje lisćiny być, hewak je lisćik njepłaćiwy, toho runja, hdyž bychu druhe přispomnjenja na nim stałe.

Kak so woli?

Wolić móže jenož tam, hdźež je štó do wólbneje lisćiny zapisany. A to w postajenych hodźinach, z wjetša wot rano 9 hodź. hač do wječor 8 hodź. Derje je, dopołdnja zahe wolić hić.

Štóž wolić přińdźe, dóstanje najprjedy we wólbnej jstwi stemplowanu wobalku (kuwert) a dźe z njej na městno — snadź za někajkej postajenej scěnu —, hdźež móže wólbny lisćik njewobkedźbowany do wobalki tyknyć; štóž to sam njedokonja, móže sebi dowěrnika sobu wzać. Potom dźe k wólbnomu blidej, praji tam swoje mjeno a bydlenjo a hdyž je zapisowaŕ mjeno we wolerskej lisćinje namakał a našmórnył, přepoda wolerʼ wobalku z lisćikom předstojićerjej, kotryž ju zawalenu do kašćika tyknje. Wólba traje hač do wječor w 8 hodź.; štóž potom hišće wolił njeje, dyrbi bjez toho zasy woteńć. Tuž nic skomdźić!

Kak wuličeja so woleni?

Ličby hłosow wšěch lisćinow dźěla so porjadu přez 1. 2. 3. 4. atd. a na kóždu lisćinu přińdźe telko kandidatow, kaž wona při dźělenjach najwyššich ličbow dóstanje, n. př: w jenym wokrjesu bychu měli socialdemokraći 300000, konservativni 180000 a liberalni 120000 hłosow na swojich lisćinach. Při dźělenju přez 1 wostanu ličby te same, socialdemokraći maja potajkim ze swojimi 300000 hłosami prěnje sydło (1.); při dźělenju přez 2 wučinja ličba za socialdemokratow 150000; dokelž pak je nětko prěnjotna ličba konservativnych (180000) wjetša a hišće bjez kandidata, dóstanu ći 2. sydło. Při dźělenju přez 3 budźe druha ličba socialdemokratow (150000) najwyšša, a woni dóstanu 3. sydło. Hakle 4. sydło padnje na liberalnych. Tak dźěli so hač k poslednjomu trěbnomu sydłej. Wužše wólby přichodnje wjacy njebudźa. Hdyž žadyn zapósłanc wotstupi, stupi na joho město přichodny kandidat z joho lisćiny.

Swětowy rozhlad.

Sakska.

Wólby do sakskeje narodneje zhromadźizny su na 2. februar 1919 postajene. Wolić budźe so po samsnych wolerskich zasadach, kotrež so 19. jan. za powšitkomne wólby trjebaja. Wólbny zakoń też za tu wólbu płaći.

Koho budźemy my katolscy Serbja wolić?

Mamy swoju wólbu před sobu, tu k powšitkownej a tu k sakskej narodnej zhromadźiznje. Za prěnišu so rozsudźić budźe čas. Při wólbje maja nas wjesć winowatosće napřeco našej wěrje a našej narodnosći. Štož wěmy, so serbska lisćina, haj ani serbski kandidat njepostaji, dokelž su wólbne wokrjesy tak rozdźělene, zo serbski kandidat nihdźe hódnoho wuhlada nima. To je z dobom protest, zo so mały narod přez rozdźělenjo wokrjesow cyle roztorha.

Při wólbje do němskeje narodneje zhromadźizny budźemy potajkim móc za lisćinu hłosować, kotraž nam hewak blizko stoji a to budźe do centrumskeje strony. Wona chce po cyłej Sakskej samostatnu lisćinu postajić, zo by swoje hłosy ličiła a tak za přichod na mocy dobyła. K wólbje so centrumska strona potom wězo z prawymi zwjaza, a my tak też tym stronam pomhamy, kotrymž smy hewak blizko stali. Wolić pak dyrbi kóždy a kóžda.

Němska.

Skhadźowanka dźěłaćerskich a wojerskich radow je so po pjećdnjowskich wuradźenjach rozešła. Měrniši socialdemokraći tola skónčnje ze swojej wulkej wjetšinu móc wobkhowachu. Tuž so jim też — to bjez dwěla najwažniše wobzamknjenjo cyłeje skhadźowanki — poradźi, wólby do narodneje zhromadźizny na **19. jan. 1919** postajić. Dowujednali so měrniwi a radikalni socialdemokraći na skhadźowancy njejsu. Tola by wopak było, někajkeje překory mjez nimi při wólbach so nadźijeć. Tu budźa tola hromadu dźeržeć. **Za druhe strony budźe tohodla rěkać, wšě mocy napinać a so mjez sobu zjednoćeć, zo bychu wjetšinu dóstałe.**

K wólbam do narodneje zhromadźizny je tole postajene: Wolerske lisćiny (zapiski wolerjow) maja so 30. dec. 1918 wupołožić, zo móže kóždy do nich pohladać. Porjedźeńki we wolerskich lisćinach dyrbja so w běhu jenoho tydźenja stać.

Wólbne namjety — wolić budźe so po wólbnych lisćinach, nic po jenotliwych kandidatach — maja so nanajpozdźišo 1. januara 1919 pola wólbnoho komisara zawdać. Wólbny komisar dyrbi hnydom na to namołwjeć, zo bychu wólbne lisćiny (zapiski tych, kotřiž dyrbja so wolić) so pola njoho zawdałe. Tute postajenjo ma zakońsku móc a stupa hnydom do płaćiwosće.

Narodna zhromadźizna změje nadawk zakładny zakoń abo wustawu za němsku republiku wuradźić a postajić. Trać budźe z najmjeńša wósom njedźel. Hdźe wona zestupi, njeje hišće wěste.

Přećiwo znjekřesćenju šule

su pruscy biskopowje přez kardinala Hartmanna pruskomu knježeŕstwu kruty protest

Wo zemju a prawo.

(Pokračowanjo.)

Z kajkej zahorjenosću a z kajkim wohniwym zapalom Tiberius za swoje žadanja wojowaše, a kak wón so wustoješe, ludej je prawje žiwje předstajeć, wo tym swědča słowa z joho rěčow, kotrež Plutarch w swojich spisach podawa.

„Zwěrjata po cyłej Italskej maja swoje dźěry a lěhwa; tola mužam, kotřiž za Italsku wojuja a mrěja, ničo nimaja hač powětr a swětło. Nimaja domizny, ćahaja po kraju ze žonu a dźěćimi. Njejsu te prózdne łžě, hdyž generalojo swojich wojakow k wojowanju napominaja, jich pohonjejcy, zo bychu rowy swojich wótcow a wołtarje swojich domow škitali? Štó ma hišće domjacych wołtarjow a rowow swojich wótcow? Woni wojuja a mrěja za bohatstwo a rjane žiwjenjo druhich; woni rěkaja „knježa swěta“ a nimaja ani hruzlka swojoho.“

Tola Tiberius bě sebi kruće wotmyslił, zo swoje hamtske lěto bjez wuspěcha wotběžeć njeda. K druhomu razej tohodla swoje namjety staji. Zdobom prošeše nutrnje Oktavia, kiž bě wot dawna dobry přećel Grachow, zo by tola swoje „veto“ wróćo wzał. Ale podarmo. Tu zakroči Tiberius přećiwo njomu, njestarajo so hižo wo wustawu (Verfassung). Wón wobskorži Oktavia a da joho wotsadźić. Lud dyrbješe za to hłosować, a hdyž so wšón za joho namjet wupraji, da Oktavia wotwjesć. Samoho so wusprawni z tym, zo tón swoje prawo na někajke zastojnstwo přisadźi, kiž je znjewužiwa.

„Kralestwo njeměješe jenož wšu móc; wone bě samo nanajswjećišo boham poswjećene. Tarquinia pak tola lud wotsadźi, hdyž wón njesprawnosće kućeše, a dla njekhmanstwa jenoho jeničkoho muža bu hamt, wot wótcow zdźědźeny wotstronjeny, hamt, kotromuž Rom sam za swoje nastaćo so dźakowaše. Što w cyłym Romje je tak česćomne a swjate kaž vestaliny, kotrež njewuhasnity woheń pěstonja a škitaja? Hdyž pak jena z nich swoju čistotu rani, ju žiwu zahrjebaja; přetož přez swój hrěch přisadźa wona swoju swjatosć, kotruž jenož bohow dla maja.

Tak njepřistoji też ludowomu zastupjerjej, kiž ludej křiwdu čini, hižo swjatosć, kotruž wón ludu dla ma; přetož móc, na kotruž so joho prawa złožuja, wón sam wotstronja. A zawěrno, hdyž je wón z dobrym prawom z wjetšinu hłosow swój tribunat dóstał, njewotsadźimy potom joho z čim wjetšim prawom, hdyž wšitcy za to hłosuja?“

„Rólny zakoń“ so nětko bjeze wšoho přiwza. Komisija bu wuzwolena, kotraž měješe rolu rozdźěleć. Do njeje słušeše Tiberius Grachus, joho bratr Gaius a přichodny nan Appius Claudius.

W tymle času zemrě posledni kral Pergamonski. W swojim testamenće bě Romskich za herbow swojoho kraja postajił. Tiberius namjetowaše na to w ludowej zhromadźiznje: z Pergamonskich pokładow měło so ludej telko přidźělić, zo bychu so ze wšim za ratařstwo trěbnym zastarać móhli: kaž kněže a bróžnje natwarić, pólny grat, skót, symjo za wusywy nakupić. Też tónle namjet bu přiwzaty.

Z tym pak też rosćeše hida optimatow přećiwo Tiberiej móhł rjec hladajcy. Tiberius pak bě sebi też wědomny, kak optimatojo hidźić móža. Jich hida njestróži so žanoho njekhmanstwa. Tohodla prócowaše so Tiberius też za přichodne lěto wo tribunat. Tak, mysleše sebi, budźe tele zastojnstwo joho někak škitać. Z wulkej rozhorjenosću přińdźe wólbny dźeń. Hdyž běchu prěnje wólbne wokrjesy swoje hłosy hižo za Tiberia wotedałe, walichu so optimatojo, hewrjekajcy a zakhakhadźejcy do domu, hdźež so wólba stawaše, wołajcy, zo je wólba njezakońska. Jim so też poradźi, zo so wólba přetorhny; nazajtra

přepodali. Woni protestuja přećiwo **samowólnosći**, z kotrejž nowe postajenja swjate prawa luda a cyrkwje teptaja, přećiwo jich **zaměrej,** kotryž chce křesćanskomu ludej šulu bjez Boha přinuzować, přećiwo **wumocowanju swědomja** křesćanskich staršich, kotříž chcedźa swoje dźěći jenož do šulow z křesćanskim duchom słać a přećiwo wopačnomu wułoženju **šulskich nadawkow**. Zjawna šula ma cyłoho człowjeka woćahnyć, a k połnomu wukubłanju słuša też nabožne rozwučenjo, zwučenjo a žiwjenjo. Nihdy njebudźe sebi katolski lud lubić dać, zo na město nabožiny słabuške moralne rozwučenjo bjez Boha a Khrystusa stupi.

Měrowa konferenca

ma so, kaž sebi nětkle mysla, w juniju přichodnoho lěta we Versaillu skónčić a tam so protokoll podpisać. Dwě njedźeli po tym poćehnje maršal Foch swjatočnje do Pariza. Před měrowymi jednanjemi budźa zjednoćeni w Parizu swoje měnjenja wuměnjeć, z čimž dźěn běchu w Londonje hižo započeli. Na nich ma so też Wilson wosobinscy wobdźělić. Rozsudne wobzamknjenja stanu so hakle na měrowym kongresu samym. — Też zastupjerjo srjedźnych mócnarstwow změja přihotowanske wuradźowanja.

Krwawne wojowanja w Barlinje

běchu patoržicu. Hižo rano do 8 hodź. biještej so jězdna gardna divisija z divisiju matrosow, kotraž měješe hród a kralowske konjency wobsadźenej. Samo z artileriju so třeleše. Divisija matrosow dyrbješe skónčnje woćahnyć; wona zhubi 68 mortwych a ćežkoranjenych. Hród a konjency su jara wobškodźene. — Spartakusojo rozšěrjeja hortnje a pisomnje powěsće, zo wójska přećiwo Barlinej ćahnu, zo bychu revoluciju podusyłe. Woni napominaja tohodla cyły proletariat, zo by so kruće wobrónił. W jenej zhromadźiznje praješe Liebknecht, zo Ebert-Haasowe knježeństwo nowoho lěta njedočaka. — Wšo na to pokazuje, zo mamy hišće wulke njeměry wočakować. Bólšewismus přecy wjacy mocy dobywa.

Čornohórska

je so ze Serbiskej do jenoho kralestwa zjednoćiła. Hižo dawno bě to žadanjo wobeju krajow, ale Awstriska bě přecy přećiwo tomu; hišće krótko do wójny hrožeše jimaj z brónjemi zakročić, jeli wonej so zjednoćitej. — Zhromadna kralowska swójba budźe Karageorgowicka; Nikitu čornohórski sejm wotsadźi; lubosć k njomu je so zhubiła, dokelž bě po přewinjenju Lowca z Awstriskimi wo měr jednać počał. Zjednoćenjo je so wuprajiło 20. t. m. w Zahrjebje.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Tu je mało wosebje małych bydleni. Tohodla maja so w někotrych krajnych a měsćanskich kněžach z khwatkom wobydlenja wutwarić, kaž n. př. w pósće, cłownjeŕni, na hrodže a w februaru w kasernach. Město je k tomu 150000 hr. přidało.

Z Janskich Kupjel. Skoro kaž na serbskim kwasu při bukich swěčkach sedźachu zhromadźeni 23. decembra w tudomnej jědźerni. Elektrowód njebě hišće z Budyšskej milinarnju dowjazany. Tohodla pak wuradźowanja, ke kotrymž bě hamtski hejtman hrabja Vitzthum z wjetša serbskich gmejnskich předstojićerjow a druhich ludźi přeprosył, bjez přetorhnjenja so dale plećechu. Jednaše so wo wujasnjenjo nowoho wólbnoho zakonja za gmejny a němsku narodnu zhromadźiznu. Za nju woli Saksa 32 zapósłancow, dotal 23. Prěnje 9 wokrjesow su do jenoho jeničkoho wulkoho wokrjesa zjednoćeni. Do njoho słuša cyła saksa Hornja Łužica a Drježdźanske wokrjesne hejtmanstwo. Za njón ma so 12 zapósłancow wolić. Na wólbnu cedlku maja so po prawym 12 mjenow napisać, tola dosaha prěnje z nich. Wotedate hłosy wozjewja so potom do Drježdźan na wólbnoho komisara Heerklotz. We wólbnym prawje postajene termije, kotrež ma kóždy předstojićeŕ w rukomaj, maja so na kóždy pad wobkedźbować, přez to njetrjebaja jenož wotedate wjesne hłosy za nju njepłaćiwe być, ale cyła strona móže so wuzamknyć. Hdyž je za gmejnsku wólbu jenož jena lisćina postajena, dha so docyła wolić njetrjeba. Na lisće mjenowani su hnydom woleni. Gmejnscy předstojićerjo a starši so tu khwilu hišće z nowa wolić njetrjebaja. Zwostanu w swojim zastojnstwje.

Dopis.

Rozjasnjenjo. Ani narodny wubjerk ani podpisany njejstaj znałoj nastawk wo „Łužiskim prašenju“, kotrež bě zańdźeny tydźeń we „Serb. Nowin.“ woćišćany. Tónle nastawk je wušoł z pjera generalnoho konsula knjeza Adolfa Černoho, najznamjenićišoho serbskoho spisowaćela našoho časa, a je so wozjewił we „Narodnych Listach“. Tale nam dotal njeznata zjewka je nam wobkrućiła, zo smy z našim narodnym prócowanjom dospołnje na prawym puću. Kaž my naše postupowanjo na Wilsonowe postajenja złožujemy, tak stoji Černowy nastawk na samsnym podłožku. Wón bu hižo we oktrobrje spisany, potajkim we času, w kotrymž tak dokładne rozpadowanjo dotalneje Němskeje njebě hišće přewidźeć, kaž so nětko před nami zjewja. Dale dyrbimy našu kedźbliwosć na to złožić, zo su „Narodny Listy“ organ čěskoho knježerstwa. Wozjewjenjam we tajkich organach ma so tohodla najwjetša kedźbliwosć, najdale sahaca ważnosć spožčeć. Čim bóle potom, hdyž wosoba powahi, knjeza Černoho swoje nahlady nam zjewja, nahlady, kotrež bjezdwělomnje so zepjeraja na rozpominanjo tych, kotříž maja dźensa jeničcy a dosahacu móc nowozarjadowanja Europy we swojej rucy. Tule wěstosć dawa nam bjeze wšoho dwěla wosoba knjeza Černoho. Z tohole nastawka wukhadźa to ze wšej jasnosću, zo je łužiske serbske prašenjo nětko mjezynarodne abo internationalne. Tele prašenjo rozrisa so na předstojacej měrowej konferency. Nětkole hakle spóznawamy, kak dalokosahace naše resolucije su, zo mjenujcy žadamy, zastupjeni być na měrowej konferency, a zo mělo so tam wšo, štož nas Serbow nastupa, po našim žadanju rjadować.

Što z tohole nastawka dale wukhadźa?! Nam so podawaja jasne winy, čohodla je łužisko-serbske prašenjo internacionalne. Z toho sćěhuje bjezdwělomnje też to, zo należnosć, kiž so rozsudźi po internacionalnym puću, budźe stać pod tymle škitom a budźe wuhotowana ze wšěmi rukowanjemi, kotrež tajki najmócniši škit tajkej twórbje podawa, podawać budźe a podawać móže!

Poslednje čisło „Serb. Nowin.“ přinjese nam też tu powěsć, zo je minister Lipinski so přećiwo našim prócowanjam wuprajił a zo so joho nahlady we čěskich nowinach „Venkow“ wótře wotpokazuja. Z toho sćěhuje to, zo so naše prócowanja hižo we internacionalnych kruhach wobkedźbuja. Hdyž minister Lipinski, wšelacy Němcy a němske nowiny so přećiwo nam wuprajeja a nam napřećo stupaju, dha woni diplomatiske stojnišćo němskoho knježerstwa nimo měry poćeža. Přetož němske knježerstwo je tola, prjedy hač je přiměr (Waffenstillstand) dóstało, so na wšě Wilsonowe postajenja pismeješe so skónčić. Tiberius prócowaše so po swojich mocach, zo by lud za so dobył; wón pokazowaše so w žarowanskej drasće a prošeše lud, zo by joho młoduške dźěći pod swój škit wzał.

Přińdźe druhi dźeń, hdyž měješe so zatorhnjena wólba skónčić. Bě to na žnjach. Mali hospodarjo, najswěrniši Tiberiowi přiwisnicy, běchu na polach. Tola też tón raz hłosowachu prěnje wokrjesy za Tiberia. Zasy chcychu optimatojo wólbu skazyć. Senat zhromadźi so w templu „přezjenosće“. Najhórši a najbóle zažrani optimatojo mějachu tam słowo. Tola konsul Scaevola, měrny a reformam přikhileny muž, njeda so naměćeć, zo by někak z brónskej mocu přećiwo wolerjam zakročił. Tu zwoła Scipio Nasika, jara złóstny Grachowy přećiwnik, swojich přećelow, zo bychu so zbrónili, tak derje hač so we wokomiku hodźi. A z kolikami a stólcowymi nóžkami w rukach walichu so nadobo ćile wosobni senatorojo na lud; tón přestróžany nochowaše. Tiberius so zakopny; něchtó prasny joho z kolikom do spanja; z nim bu hišće 300 přiwisnikow zabitych. Wječor zmjetachu morjenych do Tibera. Podarmo prošeše Kornelius wo ćěło swojoho syna. Senat so wupraji: „Grachus je sebi chcył kralowsku hódnosć přiswojić a z tym je sebi smjerć, kajkaž přeradnikam wótčiny přistoji, zasłužił.“

Tiberia běchu zabili, joho skutk pak nic; knježerstwo wza statne ležomnosće na so a poča je rozdźěleć. Hižo konsul přichodnoho lěta (132) Publius Pobillius, drje sam přećiwnik Grachow, khwaleše so: „Ja běch prěni, kiž wuskutkowa, zo buchu na statnych ležomnosćach město njewólnych pastyrjow burikojo zasydleni.“ Kajke žohnowanjo tale reforma wunjese, hodźi so dowidźeć z toho, zo ličba tych, kotříž so k brónjam hodźachu, w lětach 131—125 do Khr. wot 318823 na 394736 muži, potajkim wo něhdźe 76000 zrosće.

Zo bu wězo při tejle reformje też tu a tam někajkežkuli prawo ranjene, njeda so přeć. Tola kak by tajka wulka reforma też bjeze wšoho křiwdźenja so stać móhła. Optimatojo pak zakhadźachu dale. Hdyžkuli so při rozdźělenju role a wuswojenju něšto jenož někak wopaki sta, přećěrichu woni wěc, haćachu dźěło na wšě možne wašnjo; wosebje pak so prócowchu, zo bychu na powšitkowne měnjenjo ludu wliw dóstali.

Scipio Afrikanus, swak wobeju Grachow, měješe wšu móc w rucy. Wón dyrbješe za optimatow rozsudźeć. A kak to dócpě? Wón přetłóči, zo so rozdźělowacej komisiji sudniska móc wza. Wona njeměješe hižo rozsudźeć, što je statne, što privatne wobsedźenstwo. Bjez tejele mocy pak komisija ničo wjacy činić njemóžeše.

Dźiwja rozhorjenosć přewza lud. Tu wozjewi Scipio, zo bórzy k ludej w dlějšej rěči poreči. Wječor do toho dnja dźěše prjedy dyžli hewak lehnyć. Što je so w nocy tam z nim stało, nichtó njewě. Nazajtra rano bě Scipio mortwy. Hač je joho někajki přiwisnik Grachow, hač joho žona sama, sotra zamordowanoho Tiberia a hišće žiwoho Gaja Gracha, morił, hač je joho Boža ručka zajała: to nichtó wujasnić njemóžeše. Scipiowe wohidźene wobličo wosta zawodźete, a płomjenja, kotrež joho něšto dnjow pozdźišo spalichu, požrěchu też potajnstwo joho zemrěća.

⁘

nje zwjazało a prjedy hišće so wuprajiło, zo jich daloko sahacy zmysł dokładnje dóznawa a přiznawa. Nětko pak, hdyž rozsudźace internacionalne kruhi łužisko-serbske prašenjo za swoje přiznawaja, a hdyž tón narod, mjenujcy my łužiscy Serbjo, kotrychž tale wěc tola najbóle nastupa, so tohole jima, zo njeby tajke ważne wuwićo a rozwićo wyše našich hłowow šło, chcedźa knježerstwo, wšelacy Němcy a němske nowiny tomu zadźewać. Přez to němske knježerstwo a němska zjawnosć před cyłym swětom dopokazujetej, zo so nochcetej swojich podpismow a slubjenjow dźeržeć. Za Němcow žałostnje khutna wěc. Čim khutniša, dokelž su Němcy bóle hač Serbjo na Wilsonowu miłosć pokazani.

Póndźelu před tydźenjom 16. dec. sym z knjezom wokrjesnym hejtmanom z Craushaarom našoho hibanja dla jednał. Sym spytał, jomu ze wšej wotewrjenosću naše prócowanja rozjasnić. Wobžaruju, zo mi tehdom njeje Černoho nastawk znaty był, hewak bych jomu móhł hišće z wjetšim dorazom nuznosć našich prócowanjow dopokazać.

Nowe lěto budźe za cyłu Europu rozsudźace; tohodla je nuzne, zo Serbjo sebi wutworja swoje nowinarstwo tak, zo serbske časopisy wšědnje do serbskoho luda wukhadźeja. Tohodla do skutka! Serbske pjera dyrbja so w rozrisacych časach po stach hibać. Wosebje je nuzne, zo naše najważniše wustawy, naše duchownstwo a naše wučerstwo na zakładze narodnoho wubjerka zastupja do rozpominanja należnosćow wosadow a šulow. Wěc stoji tak: dospołna swoboda za kóždu konfesiju při samopostajenju a samozarjadowanju, bjez wšoho zapřimowanja ze stron zwonkownych mocow. Tajka swoboda ma pak so skónčnje do formow zleć, kotrež pozdźišo wustawa zaruči. Hewak je swoboda rozpušćenjo! Bart.

Nowy čas je za dźěławy lud přišoł. Čas socialneje sprawnosće ma być. Wjele, štož w staće a ludźe je zhniłe a roztłate, so sypa. My evangeliscy dźěłaćerjo a dźěłaćerki, kotřiž socialdemokratiskej stronje přisłušamy, dokelž mamy ju za najlěpšu zastupjerku našich hospodarskich interesow, nochcemy, zo by naša evangelska cyrkej přez z nowa zarjadowanjo našich statnych a ludowych wobstojeni so wosłabiła, a jeje spomóžne skutkowanjo za dušu našoho ludu so jej haćiło. Přińdźe-li k dźělenju cyrkwje wot stata, dha žadamy sebi wot wjednistwa našeje strony a našich zapósłancow, zo by so na potrěby cyrkwje dźiwało. Jej ma so za podpjeru, kotruž je přecy wot stata dóstawała a kotraž ma nětko spadnyć, přiměrjene zarunanjo dać. Swoju cyrkej a swoju wěru njedamy sebi wzać. Změjali pak khude wosady bjeze wšeje statneje pomocy swoje cyrkwje dźeržeć, dha bychmy my, cyrkwi swěrni dźěłaćerjo a dźěłaćerki wjetše dawki dawać dyrbjeli dyžli hdy prjedy. Też nochcemy, zo bychu naši duchowni přez to, zo so jim wšě statne dodawki zapowědźa, nuzy a hubjenstwu so přewostajili. Dale chcemy, zo by so našim dźěćom křesćanske wukubłanjo w cyrkwi zdźeržało . . .

Njech so tam, hdźež sebi starši to přeja, konfesionalne šule załoža. Hdyž pak w gmejnach z dospołnje cyrkwi swěrnym wobydlerstwom njewěriwa šula so zawjesć ma, dha njeje to swoboda, ale njesłyšana namóc."

Za tónle protest a tele žadanja hromadźa so hišće dale podpisma.

Katolscy Serbja! Nam naša wěra a křesćanske wukubłanjo našich dźěći mjenje drohej njejstej. Tuž přistupujmy też wšitcy do zwjazka, kiž chce přećiwo nowym njewěriwym zarjadowanjam so wobarać; to je „Serbski zwjazk". Swój přistup možeš wozjewić wubjerkownikej, kajkiž je skoro w kóždej wjescy jedyn. Dale pak wobdźělće so też wšitcy, też žónske přez 20 lět stare, na protesće, kotryž so we bližšim času drje z kóždeje wosady zjawnje wupraji.

Wosebje też Wam, serbskim žónskim, płaći tele napominanjo. Dotal njejsće wjele politiskich prawow měle; tuž njejsće zwučene, při politiskich prócowanjach so wobdźěleć. Tola nowy čas je też tu přeměnił a z tym też wěriwym žónskim napołožił swjatu winowatosć, zo nětko soburěča; wosebje hdyž so jedna wo wěru kaž tu. Kóždy hłós je ważny; žónski hłós płaći telko, kaž mužski. Wěra pak je žónskim znajmjeńša też telko kaž mužskim. Tohodla serbske žónske činće swoju winowatosć, hdyž k tomu napominanjo dóńdźe.

Kardinal Mercier

bě za čas wójny w Němskej jedyn z najbóle hidźenych muži. Přecy zasy němske časopisy, a bohužel też wjele katolskich nowin, joho hanjachu a jomu wumjetowachu, zo wón swoje wysoke biskopske zastojnstwo a swoju wulku nahladnosć mjez belgiskim ludom k tomu znjewužiwa, zo by přećiwo Němcam šćuwał a dźěłał.

Nam njeje so to ženje wěrić chcyło a zawšće też nikomu druhomu, kiž so prócuje, kóždu wěc też ze stojnišća druhoho sebi wobhladować a posudźeć. Tajcy dyrbjachu jenož z česćomnosću k tomule mužej zhladować, kiž so prócowaše, też w najćežših khwilach swojomu ludej dobry pastyr być a joho zbožo zastupować.

Němska nowina „Germania" pisa w čisle 574 wo tymle mužu dołhi nastawk; w nim wupraja swoju zrudobu, zo je też wona prjedy wopaki posudźowała, a wuzběhuje z khwalbu, kak je so woprawdźe biskopske zmyslenjo tohole muža předewšim też nětko wopokazało, hdyž je so wójnske njezbožo přećiwo Němskej wobroćiło. „Zo kardinal při wšej lubosći k swojej wótčinje a při wšej zahorjenosći, z kotrejž přećiwo njesprawnosćam wojowaše, z njekřesćanskej žadosću za wjećenjom a z njepočinkom, kotryž so človjekej z druhim wujednawać njeda, ničo činić njeměješe, za to swědči joho zadźerženjo, kotrež wón po přewróće je wobkedźbował.

Wón tehdy hnydom swojich Belgičanow napominaše, zo bychu přećiwo Němcam měr wobkhowali a so wopokazali, kaž sebi to hódnosć a česć žadatej. Wón je, hdyž prynca Maxowe knježerstwo wo wujednanjo přiměra prošeše, we wosebitym telegramje bamža, krala Alberta a presidenta Wilsona prosył, zo bychu němske poskićenjo měra přiwzali. A „Germania" wuznawa: „Njeje dwěla, zo Mercierowe zadźerženjo na Wilsona bjez wliwa wostało njeje."

Hdyž němske wójska z Belgiskeje ćehnjechu, je kardinal Mercier z klětki a přez wosebite wopisma, kotrež mějachu so wšudźom zjawnje wupowěsnyć, ludźi napominał, zo njebychu wotkhadźacym wójskam křiwdy činili. A hdyž měješe při přikhadźe belgiskoho knježerstwa do Brüssela w cyrkwi St. Gudule swjatočne Bože służby, dha napominaše wón, zo bychu sebi ludźo po Jězusowym duchu zasy wodali a so wujednali.

A „Germania" přispomina: „Z wěstosću móže so z tym ličić, zo kardinal Mercier so po prózstwje kardinala Hartmanna změje a wšón swój wliw też k lěpšomu njezbožownych žónskich a dźěći Němskeje wužije."

Je wukubłanjo bjez nabožiny móžno?

Haj, za to swědči też słowo ze socialdemokratiskeje strony. W „Neue Stuttgarter Tageblatt" (čo. 647) je čitać napominanjo někotrych evangelskich, socialdemokratiskej stronje přisłušacych dźěłaćerjow, přez kotrež woni druhich k protestowanju přećiwo njewěriwym zarjadowanjam šule a cyrkwje namołwjeja. Rěka tam takle:

Cyrkwinske předpisma,

kotrež maja swěrnje ći wobkedźbować, kotřiž maja mysle so woženičć.

(Skónčenjo.)

4. Dokelž je křesćanske mandźelstwo podobizna zjednoćenja Khrystusa z cyrkwju, njemóže so mandźelstwo mjez křćenymi a njekřćenymi wjazać. Tohodla su nanajkrućišo zakazane zwjazki mjez křesćanami a židami, kaž z cyła mjez křćenymi a njekřćenymi. Tajke zwjazki su po cyrkwinskich předpismach njepłaćiwe; katolikojo, kotřiž tajki zwjazk zwjazaja, so z tym sami wot dóstawanja swjatych sakramentow wuzamknu.

5. Mjez krejnymi přećelemi hač do třećoho stawa, sobu wopřijatoho, kaž też mjez swakowskimi hač do druhoho stawa so płaćiwe mandźelstwo zwjazać njehodźi.

Runje tak njemóže tón, kiž je pola swjateje křćeńcy kmótřił, płaćiwe mandźelstwo ze swojim móćećom zwjazać.

6. Zo byštaj so za cyrkwinske připowědanjo zamołwiłoj, mataj wobaj slubjenaj paršonscy k fararjej njewjesty hić. To ma so po možnosći hižo něšto časa do zamołwjenja pola civilnoho stawnistwa stać. Hač do wobzamknjenoho cyrkwinskoho wěrowanja slubjenaj hromadźe bydlić njesmětaj.

7. Dokelž je mandźelstwo swjaty sakrament, a móže je katolski křesćan jeno před wosadnym fararjom a w přitomnosći z najmjeńša dweju swědkow płaćiwje zwjazać, njesmě so katolik ze swětnym wěrowanjom na stawnistwje spokojić. Jeno wěrowanjo před stawnikom njemóže płaćiwe mandźelstwo před Bohom a joho cyrkwju założić; cyrkej potajkim jeno swoje winowatosće dopjelnja, hdyž wudźělenjo swjatych sakramentow tym zapowěduje, kotřiž cyrkwinske wěrowanjo zakomdźa.

8. Swjatosć mandźelstwa dobre přihotowanjo žada. K tomu přede wšim słuša, zo slubjenaj jeno po čistoće a póćiwosći mjez sobu wobkhadźujetaj a při tym wšitkich přiležnosćow k hrěchej swědomiće so pasetaj. Čim čisćiše je žiwjenjo slubjenych, ćim zbožowniše je žiwjenjo w mandźelstwje. Tohodla maja slubjeni za čas slubjenstwa so ćim horliwišo modlić, a swjataj sakramentaj pokuty a wołtarja časćišo dostojnje dóstawać. Před wěrowanjom, a to nic w poslednich dnjach do njoho, ale hižo zahe generalnu spowědź dokonjeć, so jara radźi.

9. Wot prěnjeje njedźele adventa hač do Božoho dnja sobuwopřijatoho a wot popjelneje srjedy hač do jutrownički sobuwopřijateje je zakazany čas; w nim su ćiche wěrowanja dowolene, tola ma swjatočne požohnowanjo mandźelstwa wuwostać.

10. Wěrowanjo ma so w cyrkwi a po móžnosći při swjećenju Božeje mše stać. Wšitka přezměrna a wosebje wšitka njecyrkwinska pycha ma so wostajić. Należnje dyrbi so

„Kak pak su — tak so prašeš — němske nowiny Merciera takle wopačnje posudźeć móhłe?“ W samsnym artiklu praji hižo mjenowana nowina: „Jenož wopačne posudźowanjo a zacpěwanjo wšěch idealnych a moraliskich hódnosćow a njewustojnosć, zo so njemóžachu do duše druhich zanurić — počinki, kotrež su nam, kaž je znate, přecy a wšudźe nanajbóle škodźałe — rozjasnjeja tele měnjenjo wo kardinalu.

Świndl. Patoržicu běchu so rozhorjace powěsće rozšěriłe, zo so mjenujcy Češa do Sakskeje nawalić nastajeja. Wojacy so přihotowachu, zo bychu na mjezy dóšli. Kaž we staropohanskim Romje wo čas prěnjoho křesćanstwa, je tež pola nas we nowopohanskim Němcowstwje. Tam stari Romjenjo při někajkej njeluboznosći winu na křesćanow storkachu. Pola nas su nětko Serbja ći hrěšnicy, a to tohodla, dokelž nochcedźa so we nowopohanskim morju podnurić. Wot dosć znateje wšoněmskeje „Leipziger Neueste“ hač do socialdemokratiskeje Drježdźanskeje „Volkszeitung“ wšo do nas ćepješe; z nimaj so wě hišće cyły retomas małych scowkakow. Zrudniše je wězo to, zo officirojo serbskim wojakom do wočow prajachu, zo su Serbja ze swojim prócowanjom wina rozhorjenja. Wotpohlad je jasny. Wojakam dyrbješe so zdać, zo Serbow dla witany hodowny dowol njedóstanu, a někotražkuli zaječa koža we Łužicy ma so trašić z tej myslu, zo nas Serbow dla skónčnje nowa wójna, a to hišće pola nas, wudyri! A što je woprawdźita přičina?! Póndźelu dóndźe w Barlinje k nowomu krewjerozleću. Kejžorski hród leži we rozpadankach! Socialdemokraći wokoło Liebknechta hotuja so, dotalne knježeństwo stareje socialdemokracije powalić. Tohodla maja posledni za nuzne, wšudźom wojakow za swoje zakitanjo přihotować. Do toho so my Serbja njetykamy. Nas pak njech Němcy na pokoj wostaja. — Na češkich mjezach je wšo změrom. Słowjanscy Češa sebi ani nazdala na to njemysla, so do Sakskeje walić. Łužisko-serbske prašenjo so z mocu brónjow njerozsudźi. Wone je hižo rozsudźene. Němcy změja so k tomu jenož podwolić. Z tajkim zełžanym šćowkanjom a tukanjom woni swój hewak hižo dosć ćežki wosud jenož pohórša. Přećiwo spomnjenju officirow budźe so narodny wubjerk pola ministerstwa wobćežować.

Bart.

Hósć. Halo, korčmarski, w tym jeju je kurjo.

Korčmarski: Prošu, hnydom přinjesu nóž a widličkі!

Wšelčizny.

Wo krawjenju a joho hańenju.

Chceš-li hłownu žiłu, kotrež přez pažu dźe, zahaćić, dyrbiš ju na nutřkownym boku paže kruće ke kości tłóčić. Nima-li pak docyła žaneje krewje do paže a do ruki dóńć, přitłóči so hłowna žiła k wěncej. K tomu ramjo někak nižesćehnješ a potom z palcom abo porstami na žiłu wyše wěnca stłóčiš. Tak stłóčiš žiłu kruće k prěnjomu rjebłej.

Krawi-li hłowna žiła při šiji, dha stłóčiš blizko při krku k rjapej.

Z porstami krej zastajić so dołho njehodźi, dokelž ruka bórzy spróchnje. Tohodla ma so, njemóže-li lěkař bórzy dóńć, abo ma-li so ranjeny přewjezć abo přenjesć, ranjeny staw wyše rany kruće wobwjazać. K tomu přihodźa so najlěpje elastiska wobalka; njeje-li tajkeje k rucy, hodźa so tež naćahawe slě, docyła někajke rubiško. Z někajkim knebleškom zwjerći so potom wobalka tak kruće wokoło stawa wyše rany, zo krej wjacy běžeć njemóže. Knebleško ma so potom kruće wobwjazać, zo njeby wotskočić móhł a wobalka tak zasy popuščiła. Štryčki a paski njehodźa so jako wobalki; dokelž pak so staw wobwjaza, dyrbi so staw khwilu pozběhnyć, zo by tak krej z njoho wustupiła. Wobalki same pak njesměd́ža předołho wokoło stawa wostać, dokelž móže so do njoho hewak woheń přiwdać. Nanajdłěje směrana 3 hodźiny přewjazana wostać.

Při zawjazowanju ma so na to kedźbować, zo předewšim hnydom při prěnim wobwjazanju zo krej zastaji. Tohodla ma so wone po móžnosći kruće wuwjesć. K tomu położi so prěni dźěl wobalki skerje prěki, z liwej ruku jón potom ke stawej přidźeržujo wiješ wobalku tak wokoło stawa, zo dalši kruch prěni přikrywa a přewjaza. Njehodźi-li so krej z wobalku zastajić, móže so někajki čisty běły płat (najlěpje tak mjenowany Verbandstoff) do rany stłóčić, zo by so tak žiła zahaćiła, doniž lěkař njepřińdźe. Ženje pak njesměš z porstami do rany, dokelž by so hewak rana zajědojćić móhła. Z ranjenym stawom njesměš potom hibać. Tohodla powěsnješ ranjenu ruku najlěpje na rubiško, ranjena noha zwjaza so kruće k druhej.

Krajan 1919

je dóstać w našich expedicijach;
w Drježdźanach-Bjedr. měsće na farje.

Na jětra je w Drježdźanach tójšto ludźi skhorjeło, wosebje w khorowni Bjedrichowoho města a joho wokoliny. Tale khorosć je jara natykowaca; tuž maja so ludźo jara na kedźbu brać. Kohož zymica hrabnje, njech hnydom k lěkarjej dóńdźe; tón rozsudźi, na čo wona pokazuje. Dobry srědk, před jětrami škitacy, je sćěpjenjo. Tola też tón z wěstosću jenož pomha hač do 5 lět po poslednim sćěpjenju. W Drježdźanach zarjaduja so bórzy tajke sćěpjenja po cyłym měsće za měsćanski pjenjez.

Čežke strachi za saksku industriju hroža, kaž so z hamtskeje strony. praji (Bautzener Tageblatt čo. 298). Wona nima wjele wuhla a w bližšim času změje hišće mjenje. We novembrje samym je so jej z wukraja wo dobre 30000 tun mjenje wuhla přiwozyło dyžli w samym měsacu lońšoho lěta; potajkim wo dźeń wo 1000 wozow mjenje.

Hižo w měrnych časach dóstawaše Saksko z wukraja třećinu toho wuhla, kotrež wob lěto přetrjeba. Tuž je z toho dowidźeć, kak wulke su nětko strachi za saksku industriju, hdyž tónle dowoz popřestanje.

Zbožo a njezbožo.

Muž pozdźe w nocy so domoj wróćiwši Posłuchaj, žónka, ja sym dźensa wulke zbožo měł! Smy kehele kuleli a wukulich sebi tołstoho skopa.

Žona: A hdźe joho maš?

Muž: Ja joho njemóžach sobu brać, dokelž joho hnydom předach a derje předach!

Žona: A hdźe maš pjenjezy?

Muž: Z pjenjezami, to mějach wulke njezbožo. Přěhrach je z kehelemi.

— Sudnik: „Naduwako, wy sće swój proces dobył!“ Naduwak: „Knjez sudniko, ja dale du.“ Sudnik: „Ale što dha chceće, wšak wam praju, zo sće swój proces dobył.“ Naduwak: „Ja tola dale póndu. Knježa na wyššim sudnistwje dyrbja też zhonić, zo mam ja prawje!“

— Někotre dźěći khodźachu ducy do šule burej do jabłukow. Bur hóršeše so tohodla pola wučerja. Tuž wučer dźěći naswari a wopraša so skónčnje jenoho: „Pětrje, kak rěka sydma Boža kaznja?“ „Ja njejsym žane jabłuka kranył“, tón płačo wotmołwi.

Hłowna skhadźowanka serbskeje studowaceje młodosće

wotmě so lětsa 22. hodownika w Serbskim domje w Budyšinje. Rjana ličba studowacych bě so zešła, štož nam dopokazuje, zo serbske studentstwo lubosć a zahorjenosć za swój

---

radźić, zo za kwasy so soboty njewuzwola, zo so njeby zanjerodźenjo njedźelskeje winowatosće zawinowało.

11. Kaž staj naš bójski Zbóžnik a joho žohnowana maćeř kwas w Kana ze swojim wopytom wozbožiłoj, tak maja křesćanscy slubjeni so wo to starać, zo domjacu swjatočnosć swojoho kwasa tak zarjaduja, zo móhłoj Jězus a Marija jako kwasnaj hosćej k nim přińć.

12. Płaćiwje zwjazane mandźelstwo móže jeno smjerć jenoho z mandźelskeju rozwjazać. Tohodla njemóža katolscy křesćenjo, też hdyž by swětne rozwěrowanjo so stało, za žiwjenjo druhoho mandźelskoho žane nowe mandźelstwo płaćiwje zwjazać.

13. Křesćanscy mandźelscy maja mandźelski staw swjaty dźeržeć, z tym, zo kaznje Bože a cyrkwje za swój domjacy zakoń postaja. Dyrbja mjez sobu žiwi być w lubosći a swěrje, w powołanskej čistoće, w přezjenosći a sćerpnosći. Čežki hrěch je, hdy bychu mandźelscy rozmnoženju ličby dźěći z tym zadźewać chcyli, zo wědomnje a samowólnje hłowny wotpohlad mandźelstwa zahaćeja. Žana nuza njemóže tak tłóčaca, žadyn wužitk tak wulki być, zo by so z tym tajke křiwdźenjo naturskoho, bójskoho zakonja póćiwosće zamołwić hodźało.

Mandźelscy dyrbja so zhromadnje modlić, njedźele a swjate dny ze swědomitym wopytom Božich službow so swjatosćić a swojich poddatych k swěrnomu dopjelnjenju jich nabožnych winowatosćow namołwjeć.

14. Hdyž Bóh mandźelstwo z dźěćimi žohnuje, je za starších kruta winowatosć, zo jim tak khětře hač možno hnadu swjateje křćeńcy wobstaraja a potom je křesćanscy woćahnu. Tuž dyrbja swoje dźěći namołwjeć k modlenju a ke wšomu dobromu, jich złe nakhilnosće podušeć, jich wopačnosće we sprawnosći a lubosći porokować a khostać. Starši maja swěrnje kedźbować na zadźerženjo a wobkhad dźěći, małych kaž wulkich, a wšitkoho so wostajić, wšomu zadźewać, štož móhło někak ze słowom abo skutkom njewinowatosć kazyć. Dyrbja dźěći namołwjeć k pilnomu wopytej Božich službow a křesćanskeje wučby; dyrbja posłušnosć a pokoru napřećo wšitkej wot Boha postajenej wyšnosći, wosebje napřećo staršim samym, napřećo dušipastyrjam a wučerjam ze wšej swěru w młodostnych wutrobach hajić a pěstować. Přetož jenož tam, hdźež starši, wučesnicy a wučerjo jenomyslnje hromadźe skutkuja, móže so woprawdźe křesćanska čehnidba poradźić. Jenož tam, hdźež bohabojosć a póćiwosć bydlitej, lubosć k modlenju a k dźěłu, jeno tam móže pod Božim žohnowanjom a po přikładze swjateje swójby w Nazareće křesćanske swójbne žiwjenjo kčć. Jeno tajke swójbne žiwjenjo podawa zaručenu nadźiju, zo budźa něhdy wšitcy ći w zbóžnej Božej swójbje njebjes zjednoćeni, kotřiž běchu na zemi we wjeselu a zrudobje jako sobustawy křesćanskeje swójby zwjazani.

serbski lud zhubiło njeje. Škoda jenož, zo małeje rumnosće dla wjacy hosći njemějachmy. 1/24 hodź. wotewri hłowny starši knjez cand. theol. Józef Nowak z Wotrowa zhromadźiznu a powita kk. hosći. Na to měješe k. stud. Wićaz rjany přednošk, w kotrymž, spominawši na zańdźenosć Serbow, narodne hibanjo wopisowaše. Potom poréča hłowny starši płomjenja zahorjenosće sapace słowa: Mamy dźensa Serbam dom twarić pomhać. Smy sebi tutoho ważnoho wokomika wědomi. Wola serbskoho naroda je nam zakoń. Žadamy sebi serbske šule a wosebje serbsku srjedźnu šulu. Słowjanske university pak su nam hospodliwosć slubiłe. Jenohłósnje so resolucija hłownoho staršoho přiwza. Knjez Rab z Wotrowa radźeše, sebi Luxemburgsku za přikład při zarjadowanju samostatnosće brać. Ze strony kk. hosći so k nam rjenje poréča. Přichodna hłowna skhadźowanka budźe w Rakecach zasy pod wjedźenjom k. studowacoho J. Nowaka. Skoržiło je so wosebje na ev. studowacych, dokelž so na skhadźowancy njejsu wobdźělili. W 6 hodź. skónči so hodowny zjězd.

We swojej resoluciji skorži studowaca serbska młodosć najprjedy, zo Němcy Serbam dotal ani srjedźnych, ani ludowych šulow dali njejsu, w kotrychž bychu so dźěći a studowacy dospołnje we swojej maćernej rěči rozwučowali. Serbja su dyrbjeli swoje rozwučowanjo sebi přiswojeć w šulach, nasyćenych z němskim nacionalnym duchom. To ma w přichodźe hinak być.

Dale wupraja resolucija žadanjo wo kulturnu a hospodarsku samostatnosć serbskoho ludu w zjednoćenymaj Łužicomaj w mjezach, w kotrychž měješe serbski lud w létach 1880—84 po serbskej statisticy wjetšinu. Resolucija wočakuje spožčenjo tejele samostatnosće wot měrowoho kongresa.

Hohahej!

Hohahej!
Nětk woči wočinjej! —
Štóž teptał će a dusył,
je poklaknyć so musył
před wšitkim swětom — hlej!
Hohahej!
Słyš Serbo, wotućej.
Po tysaclětnej nocy
so wróćeja ći mocy
nětk k prócy wótčinskej.
Hohahaj!
Te mocy napinaj!
Na Boha wóčko złožo
hlej w Serbach swoje zbožo
a khroble postup haj!
Hohahaj!
Nětk z pjasću zahrimaj!
Štóž chcył će dale krudźić
a po cuzym ći hudźić —
Tom' serbski zahwizdaj!

Jěžik.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1918:

kk. 1215. 1216. z **Pančic**: Marija Słodeńkec, Cymerowa; 1217. Hana Deleńkowa z **Jawory**; 1218. Jakub Cyž z **Kukowa**; 1219. 1220. z **Dalic**: Jurij Guda, Jakub Rychtař; 1221. kofejownik Jan Hajnca z **Budyšina**; 1222. Jan Žur, khěžkař w **Njebjelčicach**.

Za fond: Někomu za podpisanjo dweju mjenow z wulkej prócu wudrěnej 2 hr.; wot přěhratoho sola a dobytych hrow w Słonej Boršći 6 hr.

Dary za wotpalenych we Sulšecach:

N. N. ze Słoneje Boršće 25 hr. Hana Cyžowa z Měrkowa 20 hr. N. N. z Baćońskeje wos. 100 hr. N. N. z Dźěžnikec 100 hr.

K **Božomu dźěsću** dariwši za

„fond tow. ss. Cyrilla a Methodija“

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch **pisnych nowolětnych zbožopřećow** wupraja tuž hižo tež z tutym swoje **najwutrobniše „daj Bóh zbožo“ k nowomu lětu wšěm přećelam a znatym:**

po **20 hr.**: farař Just w Ralbicach; Michał Hórnik z Horneje Kiny; Jakub Lorenc, hajn. inspektor w Lohbergu;
po **14 hr. 40 pj.**: farař Michał Wjesela w Königshajnje;
po **10 hr.**: praelat J. Skala; kan. dir. J. Nowak; farař J. Hejduška; wyšši wučeř M. Wjerab a scholastikus Mikławš Žur w Budyšinje; farař Jurij Delan w Baćonju; farař Jurij Rjeda w Hajnicach, Jan Młynk z Čemjerc; wučeńka Marija Kubašec w Khróšćicach; farař Jakub Šewčik w Kamjenicy; kubleř Mikł. Žur w Njebjelčicach; Jakub Lejman z Różanta;
po **7 hr.**: administrator P. Romuald Domaška we Róženće;
po **6 hr.**: farař P. Šołta w Lubiju; Marija Młynkowa z Dalic; Mikł. Měń z Čemjerc; farař Mič w Njebjelčicach;
po **5 hr.**: farař Jakub Žur w Kamjencu; farař Jurij Kral w Dubinje; kapłan Mikławš Dórnik we Radworju; Mikławš Hajdan z Wotrowa; Jurij Kubanja z Dalic; sekretař Jakub Delenčka we Marijnej Hwězdźe; z Budyšina: Jakub Šipšik; Hana Rězakec; Hana Hajnec; Marija Bukec; Hańža Hendrichowa; Jurij Dyrlich; Handrij Haša ze Zajdowa;
po **3 hr.**: Hana Wenclec z Dźěžnikec;
po **3 hr. 60 pj.**: kapłan Mikławš Just a cyrkwiny wučeř Jurij Šołta w Budyšinje;
po **3 hr. 40 pj.**: bibliothekař dr. Jakub Wjacsławk z Drježdźan;
po **3 hr. 35 pj.**: Jurij Hajnš w Kamjenicach;
po **2 hr.**: Pawoł Krečmař z Budyšina;
po **1 hr. 50 pj.**: Jan Wjerš z Čornoho Hodlerja;
po **1 hr.**: Pětr Paška z Jitka; z Budyšina: Mikławš Rjelka; Mikławš Měń; kofejownik Jan Hajnca.

Listarnja: Do Khróšćic: Rozprawu wo nalutowarni přinjesemy w přichodnym čisle.

Nierth & Förster

Dalokorččak 589 w Budyšinje Před šulefskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

H. E. Hantsche

twornja ratařskich mašinow a gratow

w Protecach p. Halštrowa

— Dalokorččak „Elstra 40“ —

porjedźa, twari a předawa

mašiny a nastroje za ratařstwo.

Serbosław w Khróšćicach

změje **njedźelu 29. decembra** wječor w 7 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

Holčku, 4—6 lět staru, chcetaj katolskaj serbskaj mandźelskaj za swoju přijeć. Hdźe je tajkeje holčki? Mjeno tejelu mandźelskeju je dozhonić pola redaktora „Katolskoho Posoła“.

Drježdźanska banka

Wotrjad w Budyšinje

Žitne wiki, rózk kejžorskeje drohi ⁘ Dalokorččak 551

Wobkhodne hodźiny: dźěławe dny 8—1 bjez přetorhnjenja, sobotu wot 8—2 hodźin bjez přetorhnjenja.

Při přecy přibjeracej njewěstosći w městach a na wsach dowolamy sebi swoju před wohnjom a paduchami cyle wěstu

worclowu komoru

k trjebanju poručeć.

Najwjetša wěstosć při najmjeńšich płaćiznach.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.